

תלמוד בבלי

מסכת עבודה זרה

מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים • וכל המפרשים

מַסְכֵּת עֲבוּדָה זָרָה

תְּלִמּוּד בְּבִלִי – מְנוּקָד

עִם פִּירוּשׁ רַש"י וְתוֹסְפוֹת מְנוּקָדִים
עֵין מִשְׁפָּט, מְסוֹרֶת הַש"ס
וּמִפְרָשֵׁי הַש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)
רש"י, תוספות: דפוס וילנא (ספריא) · ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)
עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא · מפרשים: ספריא
סודר עבור אברמי · תשפ"ז

תוכן הפרקים

4	דף ב.	פרק ראשון - לפני אידיהן
44	דף כב.	פרק שני - אין מעמידין
81	דף מ:	פרק שלישי - כל הצלמים
99	דף מט:	פרק רביעי - רבי ישמעאל
124	דף סב.	פרק חמישי - השוכר את הפועל

מפרשים בסוף הספר

154	חדושי הלכות - מהרש"א
165	חדושי אגדות - מהרש"א
173	מהר"ם
190	רש"ש

מסורת הש"ס
א מועד קטן ט: ב בבא קמא טז: בבא קמא קטז:; סוכה נג; ביצה לה: ג לקמן ד:; אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חדתא כו
גליון הש"ס
תוס' ד"ה לפני. בספר שם הגדולים להרב ר' יוסף אזולאי באות ח כתב בשם רבינו בעלאל בשוטה מקובצת חולין כי התוס' על מס' ע"ז שבידנו הם תוס' רבינו פרץ: ד"ה אסור וכו' שר"ל אף ממקח וממכר. עיין לקמן דף יב ע"ב ותוספות ד"ה עיר:
תורה אור השלם
לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם כי קרוב יום אידם וחס עתדת למו [דברים לב, לה] כל־היום נקבצו יחדו ונאספו לאמים מי בהם יגיד זאת וראשנות ושמיענו יתנו עדיהם ויצדקו וישמענו ויאמרו אמת [ישעיהו מג, ט] יציר־פסל פלם תהו ונחמודיהם בל־יועילו וְעַד־יהם הָפַח בל־יָרְאוּ ובל־יִדְעוּ לַמָּוֶן יִבְשׁוּ [ישעיהו מד, טז]

מתנאי' לפני אידיהן של עובדי פוכבים ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהן וכלהו משום דלול ומודה לעבודת כוכבים ביום אידו: שאלה במידי דהדר בעון כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כ"ב:י"ג) כי ישאל איש מעם רעהו וגו'. מלנה במדי דלא דגר בעין כגון מעות דכתיב (שם) אם כסף תלנה את עמי דמלנה להוצאה נתנה ומשלם לו מעות אחרים: שמה הוא לאחר זמן למחר: גמי' יום אידם הינו עבודת כוכבים דכתיב בהדיא פרשה יקומו ויעזרקם: יתנו עזיהם ויצדקו השתא סלקא דעתא דעובדי פוכבים כתיב ואתמוהי מתמה יתנו עובדי כוכבים עזיהם יבואו עבודות כוכבים שעבדו ויעירו עליהם ויצדיקום: עדות שהעידו בעצמם ביום הדין שעבדו לעבודת כוכבים בעולם הזה: ישמעו עובדי כוכבים את העדות שמצות מעידות ויאמרו אמת דין הוא שראינו ושראל להצטדק: ועזיהם המה עבודת כוכבים תבוא ותעיד על עובדיה לחיכם: בערבוביא כלן מערבבין ולא חמה ואמה בפני עצמה:

מתנאי' לפני אידיהן דמת דמני סנהדרין דאורי בעובד כוכבים ומזלות תנא

מתנאי' לפני אידיהן של גוים שלשה ימים — לפני

אסור לשאת ולתת עמהם, להשאילן ולשאול מהן, להלוותן וללוות מהן, לפורען ולפרוע מהן. רבי יהודה אומר: נפרעין מהן, מפני שמיצר הוא לו. אמרו לו: אף על פי שמיצר הוא עכשיו, שמח הוא לאחר זמן. גמ' רב ושמואל, חד תנאי "אידיהן", וחד תנאי "עידיהן". מאן דתנאי "אידיהן" לא משתבש, ומאן דתנאי "עידיהן" לא משתבש.^(א) מאן דתנאי "אידיהן" לא משתבש, דכתיב: "פי קרוב יום אידם", ומאן דתנאי "עידיהן" לא משתבש, דכתיב: "יתנו עדיהם ויצדקו". ומאן דתנאי "אידיהן", מאי טעמא לא תנאי "עידיהן"? אמר לה: תברא עדיף. ומאן דתנאי "עידיהן", מאי טעמא לא תנאי "אידיהן"? אמר לה: מאן קא גרים להו תברא? עדות שהעידו בעצמן, הלכה עדות עדיפא.^(א) והאי "יתנו עדיהם ויצדקו" באומות העולם כתיב? הא בישראל כתיב, דאמר רבי יהושע בן לוי: כל מצות שישראל עושין בעולם הזה באות ומעידות להם לעולם הבא, שנאמר: "יתנו עדיהם ויצדקו" — אלו ישראל, "ישמעו ויאמרו אמת" — אלו אומות העולם. אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מאן דאמר "עידיהן" — מהכא: "יציר פסל כלם תהו ונחמודיהם כל יועילו ועדיהם המה". דרש רבי חנינא בר פפא, ואיתימא רבי שמלאי: לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ומינחו בחיקו, ואומר: למי שעסק בה יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין אומות העולם בערבוביא, שנאמר: "כל הגוים נקבצו יחדו וגו'", אמר להם הקדוש ברוך הוא: אל תכנסו לפני בערבוביא, אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה.

נמי להא מסכת דע"ז בסקר ישועות ומיהו מכות ושבועות דשכי דסנהדרין להכי תני להו דמת סנהדרין ואחרי כן חזר לסקרו ושונוה מס' ע"ז והוריות: לפני אידיהן ג' ימים זמני דתני מנינא בסוף פי דכא וכן (קדושין ב.) האשה נקנית בג' דרכים (בכורים פ"ב מ"ו) ואתרוג שנה לאילן בג' דרכים זמני דתני מנינא ברישא (גזיר סה:); בשבעה דרכים בודקין את הזב (יומא ב.) שבעת ימים קדם יוה"כ (נטין ט.) בג' דרכים שוו גמיי גשים וכו': אסור לשאת ולתת עמהם פ"ה משום דלול ביום אידו ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשונו משמע שר"ל אף ממקח וממכר וקשה על מה סמכו העולם לשאת ולתת ביום איד העבודת כוכבים עמהם נהי דרב אידיהם מן הקדישים הם מ"מ בכל שבוע יום אחד יש להם דלרבי ישמעאל (לקמן עבודה זרה ו.) לעולם אסור ואין לומר דהינו טעמא משום (חלין יג:) דעובדי כוכבים שבח"ל לאו עובדי עבודת כוכבים חלא מנהג אבותיהם בידם דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן עבודה זרה ז:) בגולה אינו אסור חלא יום אידם בלבד משמע הא יום אידם מיהא אסור לכך נראה דשרי משום איבה בדאמר בגמ' (שם דף ו:) גבי ר' יהודה נשיאה דשדר ליה ההוא מינא דינרא קסריינא

ביום אידו אמר היכי אעבד לא אשקלה הניא ליה איבה מיהו אין משם ראייה גמורה דשמא לאו משום איבה לשתרי חלא הוה נוטל עצה ביצר ישעה שלא יהיה לו איבה ועוד אי טעמא משום איבה תינח להלוותם ולהשאילם ולפרעם בשהעובד כוכבים תובע חובו וכלל לשאת ולתת עמהם דהינו מקח וממכר מאי איבה איכא וכי לא יוכל ושראל לומר איני צריך עתה למכר ולקנות וכן לשאול וללוות ולפרע מה ידע העובד כוכבים שמינח משום אידו לכך נראה דטעם הסתר משום דעכו"ם שביעינו קים לן בגמיהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי לקמן בפ"ב (עבודה זרה דף סה.) רב יהודה דשדר ליה קרבנא לאבידקנא ביום אידו אמר קים לי בגמיה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (שם) דשדר לה קרבנא לבר שישך ביום אידו אמר קים לי בגמיה דלא פלח לעבודת כוכבים א"נ יש לסמוך אהדיא דתנא בירושלמי על מתנאי' דאסור לשאת ולתת תני בד"א בעובד כוכבים שאינו מכירו וכלל בעובד כוכבים שמיכירו מתר מפני שהוא במחניף ותניא הנכנס לעיר ומצאן שמחים שמח עמהם שאינו חלם במחניף להם ור"ת הוה מפרש אסור לשאת ולתת עמהם דוקא במדי דתקרבת ולא אורי כלל דלקנות דודאי שרי ביו ללשנא דלפני עור לא תתן חלו אסרו חלא למכר דוקא מדי דתקרבת ולשאת ולתת הכי פיי לשאת מהן המעות ולתת להם מדי דתקרבת חליפי המעות ומביא ראייה מדאפשיא (לקמן עבודה זרה דף ו.) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עמהם אי משום הרנחה פרוש משום שמרויח ומסתפר ואזל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשל וקאמר נפקא מנה דאית לה בהמה לדירה ואי מידי דלאו תקרבת אסור אמאי לא קאמר נפקא מנה למדי דלאו תקרבת דמשום הרנחה איכא חלא נדאי מידי דלאו תקרבת שרי דלא שוכא אזל ומודה במקח וממכר בין שנותן המעות תחת הספן והוא לוקח וגם אינו בטוח כ"ב שירויח בסחורה ובעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם במידי דתקרבת משום הרנחה שיהיה לו בהמות רבות ברוח אפי' אית לה לדירה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המזבח או משום לפני עור ונפקא מנה דכי אית לה בהמה לדירה שרי ולפי כר"ת אין לתמה על מנהג העולם שהפלו אם היו מחזיקין אותם בעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרבת חלא במעות ובה לא שייך הרנחה והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להקמיר בשבא העובד כוכבים ואומר הלני מעות לשקרי שקורין אופריי"ר חבל ר' חלקני אמר כי גם באותם אופריי"ר אין שום אסור כי מה שהם נותנים אותם לנלחים ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים חלא לצרך

הנאמס: ... להלוותם כר"ת דוקא בחדס חבל דרבית שרי משום דמצטער טובא בדאמרניו בקדושין (דף כ.) לזבו איניש דרתה ולא לזף דרבית: ודלפרע מהו בגמרא (לקמן עבודה זרה דף ו:) פסקינן דרבי יהושע בן קרחה דמלנה על פה נפרעין מהם מפני שהיא פמציל מינדס ויכול להיות דאפי' מלנה בשטר נמי נפרעין מהם בדאמר בירושלמי אפי' מלנה בשטר אוקדת היא שלא כל שעה חלם זוכה לפרע מחובו ולכך נראה לר"י דאותה מלנה שבשטרנו או אפי' אותם שיש לנו מהם חותמות שמתר לפרע מהם ואפי' הוא חזל ומודה שלעולם הוא חשיב פמציל מינדס והא דאמר רבי יהושע בן קרחה מלנה בשטר אין נפרעין הינו כשידנו תקיפה עליהם ואפי' הכי מלנה על פה נפרעין שלא יכפר פעם אחרת והיכא דאיכא משכונ אומר בירושלמי דאין מלנה אוקדת במשכונ מיהו בכל ענין חשיב פמציל מינדס שפמה פעמים אוקדת אפי' במשכונ: מ"ט לא תני עדיהו פרק משילין (ביצה דף לה:); איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בהגותל דתרא (פ"ק דף קטח:); חד תני מציקין וחד תני מסיקין ולא דייק פי האי גונא נשמא לא שייך לזקק משום דאידי ואידי חד משמעות לשון הוו להו אבו קשיא מהדיא דפרק החליל (סכה דף נ: ושם ד"ה וחד) שואבה חשובה וכן בפ"ב דיבמות (דף יז. ושם) ראשונה ושניה דלא חד משמעות ניניהו ולא דייק הכי וי"ל דכא הינו טעמא דדיק הכי משום דמסתבר ליה טפי לשון עדות לפי שהוא עדות לשבדס וקשיא לי על פירון זה דמאי מקשה תו ומאי דתנא עדיהן מ"ט לא תני אידיהן הא דבר פרשנו דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלשון עדות עדיף ולי" דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עדיהן דהא עדיהן ממש כתיב בהדיא דקרא חבל אידיהן ממש לא כתיב דתרא חלא אידם ומשי תבדרא עדיף פיי לשון דבר ופריך א"כ מ"ט דמאי דתני עדיהן הא נדאי דתבדרא עדיף:

עין משפט

בר מצוה

א מני' פטי מהלי עבודה זרה וחוקות הגוים חל' א, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח טע"א:

ב:

רומי חִבֵּית מִשׁוּם דְּכַתִּיב בְּהוּ (מְלֹאכִי א':ד') וְקָרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רֶשָׁעָה. רֶשָׁע תַּרְנוּם וְסוּפְרִיָּה וְחֻכְמִיָּה: לְאוּם מַלְכוּת פִּשְׁהִיא חִיבָא וְנִמְצָא בְּמַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה כִּי בְּמַעֲשֵׂה דְרַבֵּי חֲטִינָא בָּן תַּרְדֵּינן נִגְזַר עַל רוּמִי חֲרָפֵן גָּדוֹל: **אָמַר** לָהּ הַקב"ה בְּמָה עֲסָקְתֶּם פְּרוּשׁ שׂוֹאֵל לָהֶם בְּמָה זָכוּ בְּכָל יוֹר: **שְׁוֹקִים** לְהוֹשִׁיב בָּהֶם זִוּנוֹת ה"ה דה"מ לְמִימַר לַעֲשׂוֹת בָּהֶם סְחוּרָה לָכֵל דְּבַר אֵלָּא מְנַגֵּה אוֹתָם דְּדַבַּר גְּנְאִי כַּל מַה שְׂכִיבֹל כְּלוּמַר אֲפִי' לָנֶרֶךְ זִוּנוֹת עֲשִׂיתֶם שְׁוֹקִים: **וְאָרְו** חִיּוֹא אַחֲרֵי תַנְיָנָא דְמִיָּא לְדָב וּא"ת אֲדַרְבֵּה מַלְכוּת בְּכָל עֲדִיפֹא שְׁנַמְשְׁלֵה לְאֲרִי דְכַתִּיב (וַיִּמְיֶיֶהוּ ד':יז') עָלֶה אֲרִיָּה מִסָּבִיב וְהֲאֲרִי מֶלֶךְ בַּחַיִּית וַי"ל אֲדַע"נ דְּאֲרִי מֶלֶךְ מ"מ לֹדֵב הוּא עַו יוֹתֵר וַיַּעַל תַּחֲבֻלוֹת כְּלָאֻמַּר בְּפִרְקָא קַמָּא דְבִרְכוֹת (דף יג.) גְּבִי צְרוּת הֶאֱחָרוּנוֹת מִשְׁכָּחוֹת הֶרֶאשׁוּנוֹת הַיֵּחַ מַעֲשֵׂה אֲרִי וְסָפַר מַעֲשֵׂה לֹדֵב וְרַבִּי יִצְחָק מְפָרֵשׁ דְּבָבֵל לֹא נִמְשְׁלֵה לְאֲרִי אֵלָּא בְּשַׁעֲרֵה שְׁהִיתָה מוֹשְׁלֵת בְּכָל הַעוֹלָם וְעַתָּה הִיא מַמְלָכָה שְׁפֵלָה אֵלֶּל פֶּרֶם גַּם עַתָּה הִיא חֲשׂוּבָה אַחַר רוּמִי וְתַעֲמִיד בְּחֲשִׁיבוּתָהּ עַד סְמוּךְ לְבִיאֵת הַמַּשִּׁיחַ כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּסֻמוּךְ: הַרְבֵּה גִּשְׁרִים גִּשְׁרָנוּ אֵף עַל גַּב דְּרוּמִי נְמִי תַקְנוּ גִּשְׁרִים כְּלָאֻמַּר בְּפִרְקָא בְּמָה מְגֻלִּיקוּן (שְׂבַת דף לג:) מ"מ אִינֵם חֲשׂוּבִים כ"כ

בְּתַקּוּן גִּשְׁרִים כְּמוֹ פֶּרֶס: **וְאֶנָּן** בְּנִינוּ הָא קֵלָא קֶאֱמַרִי צִבְנֵנוּ בֵּית הַמְּקָדָשׁ כְּשֶׁשָּׂאֵל מִהֵן בְּמָה עֲסָקְתֶּם דְּלָפִי זֶה לֹא עָשׂוּ אֵלָּא אוֹתוֹ הַדּוֹר וְהַקב"ה שׂוֹאֵל בְּמָה זָכוּ בְּכָל

יוֹר וְדוֹר: **מֵאִי** שָׁנֵא הֵנִי דְּאָא קֹא חֲשִׁיב פִּי' בְּכָל וַוּוֹן שֶׁהִם אֲרַבַּע מַלְכוּיֹת שְׁנַמְעַבְדּוּ בִּישְׂרָאֵל וְחֲשׂוּבִים הִיוּ אֵלֶּל מִכָּל שְׂבָעִים רְאוּת לֹא בָעִי: **מִשְׁכָּא** מְלִכּוּתֵיהוּ עַד דְּאֲתִי מַשִּׁיחַ וְהָא דִּאֲמַרִינן עַתִּידָה פֶּרֶס שְׁתַּפֵּל בֵּיד רוּמִי הֵינּוּ סְמוּךְ לְבִיאֵת הַמַּשִּׁיחַ כְּלָאֲמַרִינן (סְנֵהֲדֵרִין דף נח:) עַתִּידָה מַלְכוּת רוּמִי שְׁתַּפְּשׁוּט עַל כָּל

הַעוֹלָם תַּשְׁעִה חֲזָשִׁים: **מֵאִי** בָּעִי בִּשְׁעִיר וּמֵאִי בָּעִי בַּפָּאֲרוֹ וּפְאָרֵן מֶאֱרֹן יִשְׁמַעֲלִים דְּכַתִּיב גְּבִי הַגֵּר (בִּרְאשִׁית כ"א:כ"א) בְּמַדְבָּר פֶּאֲרֹן וּסְמִיךְ אֶסְפִּיפֵּה דְקָרָא וְקוּלוֹשׁ מֵהַר פֶּאֲרֹן סָלַה וְלֹא גִרְסִינן מֵאִי בָּעִי בְּתִימֵן דְּתִימֵן מַשְׁעִיר הוּא דְכַתִּיב (עוֹבְדָהּ א':ט') וְחֲסוּ גִבּוֹרִין תִּימֵן לְמַעַן יִכְרַת אִישׁ מֵהַר עָשׂוּ מִיּוֹה קִשְׁיָא לְגִרְסַת רִש"י אֲמַאי מִנְתִּי קָרָא דְחִבְקוּן לְמִדְרַשׁ הַכִּי בְּקָרָא דְלֹאִיתֹא בּוֹחֵאת הֶבְרָכָה גְּמִי הַזְכַּר פֶּאֲרֹן וַי"ל דְּלִיפְּאֵל לְמִדְרַשָּׁה כְּדִרְשׁ לִיֵּה בְּפִרְקָא שׂוֹר שְׁנַבֵּחַ אֲרַבְּעָה וְחַמְשָׁה (ב"ק דף לח.) נֶאֱסַם מִפֶּאֲרֹן הוֹפִיעַ מְמוּנָם לְגִשְׂרָאֵל וְהוּא הַר סִינִי כְּלָאֻמַּר פ' ר"ע (שְׂבַת דף כט.) נֶאֱסַם ה' שְׁמוֹת יֵשׁ לוֹ סִינִי פֶאֲרֹן וְרַבִּי אֶלְחָנָן אוֹמַר גְּגִרִים שְׁפִיר מֵאִי בָּעִי בַּשְּׁעִיר וּמֵאִי בָּעִי בְּתִימֵן וְהֵאִי תִימֵן לֹא שֶׁסָא רְמֵה הוּא אֵלָּא שֶׁס רּוּחַ דְרוּם כְּמוֹ עוּרִי צִפּוֹן וְכוּאִי תִימֵן כְּדִרְשֵׁינן בְּסַפְרֵי פְרָשֵׁת וְחֹאת הֶבְרָכָה מִד' רוּחוֹת נִגְלָה הַקּוּלוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגִשְׂרָאֵל שְׁנֶאֱמַר אֵלֹהֵ מַתִּימֵן יֵבֹא וְלִכְךָ, נִיחָא שְׁהַצְרָךְ לִהְבִּיא פְסוּיָא דְחִבְקוּן:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וְסוּפְרִיָּה, שְׁנֶאָמַר: "וַיֵּאֲסָפוּ לְאָמִים", וַאֲיִן "לְאוּם" אֵלָּא מַלְכוּת, שְׁנֶאָמַר: "וַיֵּלֶאֱם מְלֹאִם יֵאָמְרִי". וּמִי אֵיפֹא עֲרַבּוּכִיָּא קָמִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֵלָּא כִּי הִיכִי דְּלֹא לִיעֲרַבְּבוּ אֵינְהוּ [בַּהֲדִי הַדְדִין], דְּלִישְׁמָעוּ מֵאִי דְאָמַר לָהּ. ^(ט)[מִיד] נִכְנָסָה לְפָנָיו מַלְכוּת רוּמִי תַחֲלָה. מֵאִי טַעְמָא? מִשׁוּם דְּחֲשִׁיבָא. וּמַנְלָן דְּחֲשִׁיבָא? דְּכַתִּיב: "וְתֹאכֹל כָּל אֲרָעָא וְתִדּוּשְׁנָה וְתִדְקִינָנָה". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֹו רוּמִי חֲיִיבַת שְׁטַבְעָה יֵצֵא בְּכָל הָעוֹלָם. ^(י)וּמַנָּא לָן דְּמֵאֵן דְּחֲשִׁיב יַעֲיִל בְּרִישָׁא? כְּדַרְב חֲסֵדָא, דְאָמַר רַב חֲסֵדָא: מָלָךְ וַצְבוּר — מָלָךְ נִכְנָס תַּחֲלָה לְדִין, שְׁנֶאָמַר: "לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עֲבָדוֹ וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְגו'". וְטַעְמָא מֵאִי? אֵיבָעִית אֵימָא: לֹאֹ אוֹרַח אֲרָעָא לְמִיתַב מְלָכָא מֵאַבְרָא, וְאֵיבָעִית אֵימָא: מַקְמִי דְלִיפּוּשׁ חֲרוֹן אָף. אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּמֵאִי עֲסָקְתֶּם? אוֹמְרִים לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הִרְבֵּה שְׁוֹקִים תַקְנִינוּ, הִרְבֵּה מִרְחָצָאוֹת עָשִׂינוּ, הִרְבֵּה כֶּסֶף וָזָהָב הִרְבִּינוּ, וְכוּלָם לֹא עָשִׂינוּ אֵלָּא בִּשְׂבִיל יִשְׂרָאֵל כְּדִי שְׂיַתְעַסְקוּ בַתּוֹרָה. ^(י)אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שְׁפַעוּלָם, כָּל מַה שְׁעָשִׂיתֶם לְצוּרָה עֲצַמְכֶם עָשִׂיתֶם, תַקְנַתֶּם שְׁוֹקִים לְהוֹשִׁיב בָּהֶן זִוּנוֹת, מִרְחָצָאוֹת לַעֲדוֹן בָּהֶן עֲצַמְכֶם, כֶּסֶף וָזָהָב שְׁלִי הוּא, שְׁנֶאָמַר: "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הָזָהָב נָאִם ה' צָבָאוֹת". כָּלוּם יֵשׁ בָּכֶם מַגִּיד זֹאת? שְׁנֶאָמַר: "מִי בָכֶם יַגִּיד זֹאת", וַאֲיִן "זֹאת" אֵלָּא תּוֹרָה, שְׁנֶאָמַר: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשְׁה". מִיד יֵצֵאוּ בַּפִּי נַפֶּשׁ. ^(י)יֵצֵאת מַלְכוּת רוּמִי, וְנִכְנָסָה מַלְכוּת פֶּרֶס אַחֲרֶיָּה. מֵאִי טַעְמָא? דְּהָא חֲשִׁיבָא בַתְּרָה. וּמַנְלָן? דְּכַתִּיב: "וְאָרְו חִיּוֹא אַחֲרֵי תַנְיָנָא דְמִיָּא לְדָב", וְתַנִּי רַב יוֹסֵף: אֵלוּ פֶרֶסִיִּים, שְׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין כְּדוֹב, וּמְסוּרְבְּלִין [בְּשֶׁר] כְּדוֹב, וּמַגְדִּלִין שְׁעַר כְּדוֹב, וַאֲיִן לָהֶם מְנוּחָה כְּדוֹב. אֲמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּמֵאִי עֲסָקְתֶּם? אוֹמְרִים לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הִרְבֵּה גִשְׁרִים גִּשְׁרָנוּ, הִרְבֵּה כֶּרְכִּים כְּבִשְׁנוּ, הִרְבֵּה מַלְחָמוֹת עָשִׂינוּ, וְכוּלָם לֹא עָשִׂינוּ אֵלָּא בִּשְׂבִיל יִשְׂרָאֵל כְּדִי שְׂיַתְעַסְקוּ בַתּוֹרָה. אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: כָּל מַה שְׁעָשִׂיתֶם לְצוּרָה עֲצַמְכֶם עָשִׂיתֶם, תַקְנַתֶּם גִּשְׁרִים לִישׁוּל מִהֶם מְכָס, כֶּרְכִּים לַעֲשׂוֹת בָּהֶם אֲנַגְרֵיָּא, מַלְחָמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי, שְׁנֶאָמַר: "ה' אִישׁ מַלְחָמָה", כָּלוּם יֵשׁ בָּכֶם מַגִּיד זֹאת? שְׁנֶאָמַר: "מִי בָכֶם יַגִּיד זֹאת", וַאֲיִן "זֹאת" אֵלָּא תּוֹרָה, שְׁנֶאָמַר: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשְׁה", מִיד יֵצֵאוּ מִלְּפָנָיו בַּפִּי נַפֶּשׁ. וְכִי מֵאַחַר דִּחְזִית מַלְכוּת פֶּרֶס לְמַלְכוּת רוּמִי דְלֹא מֵהֵנָּא וְלֹא מִיַּדִּי, מֵאִי טַעְמָא עָיִילָא? אָמַרִי: אֵינְהוּ סְתֵרִי בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ וְאֶנָּן בְּנִינוּ, וְכוּן לְכָל אוּמָה וְאוּמָה. וְכִי מֵאַחַר דִּחְזוּ לְקַמָּאי דְלֹא מֵהֵנִי וְלֹא מִיַּדִּי, מֵאִי טַעְמָא עָיִילִי? סָבֵר: הֵנָּה אִישְׁתַּעַבְדוּ בְּהוּ בִישְׂרָאֵל, וְאֶנָּן לֹא שְׁעַבְדְּנוּ בִישְׂרָאֵל. מֵאִי שָׁנֵא הֵנִי דְחֲשִׁיבִי, וּמֵאִי שָׁנֵא הֵנִי דְלֹא חֲשִׁיבִי לָהּ? מִשׁוּם דְּהֵנָּה מִשְׁכִּי בְּמַלְכוּתֵיהּ עַד דְּאֲתִי מַשִּׁיחָא. אוֹמְרִים לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, כָּלוּם נִתַּת לָנוּ וְלֹא קִיבְלָנוּהָ? וּמִי מַצִּי לְמִימַר הַכִּי? וְהַכַּתִּיב: "וַיֹּאמַר ה' מִסִּינִי בָּא וָזַרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ", וְכַתִּיב: "אֵלֹהִם מַתִּימָן יְבוֹא וְגו'". מֵאִי בָּעִי בִשְׁעִיר, וּמֵאִי בָּעִי בַּפָּאֲרוֹן? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִלְּמַד שְׁהַחֲזִירָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל אוּמָה וְלָשׁוֹן, וְלֹא קַבְּלוּהָ, עַד שְׂבָא אֲצֵל יִשְׂרָאֵל וְקַבְּלוּהָ! אֵלָּא הַכִּי אָמַרִי: כָּלוּם קִיבְלָנוּהָ וְלֹא קִיַּמְנוּהָ? וְעַל דָּא תְבַרְתְּהוֹן, אֲמַאי לֹא קַבְּלָתוּהָ? אֵלָּא כֹּה אוֹמְרִים לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, כָּלוּם כְּפִית עָלִינוּ הַר כְּגִיגִית וְלֹא קַבְּלָנוּהָ, כְּמוֹ שְׁעָשִׂיתָ לִישְׂרָאֵל? ^(י)דְּכַתִּיב: "וַיִּתְצַבּוּ בַתַּחֲתִית הַהָר", וְאָמַר רַב דִּימִי בַר חֲמָא: מִלְּמַד שְׁכַפָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַר כְּגִיגִית עַל יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לָהֶם: אִם אַתֶּם מְקַבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה — מוּטָב, וְאִם לֹאֹ — שָׁם תִּהְיֶה קְבוּרַתְכֶם! מִיד אוֹמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הָרֵאשׁוֹנוֹת יִשְׁמִיעוּנוּ, שְׁנֶאָמַר: "וְרֵאשׁוֹנוֹת יִשְׁמִיעֲנוּ", שְׂבַע מִצְוֹת שְׁקִיבְלָתֶם הֵיכֵן קִיַּמְתֶּם? ^(י)וּמַנְלָן דְלֹא קִיַּימוּם? דְּתַנִּי רַב יוֹסֵף: "עַמִּד וַיַּמְדֵּד אֲרִיץ רָאָה וַיֵּתֵר גּוֹיִם", מֵאִי רָאָה? רָאָה שְׂבַע מִצְוֹת שְׁקַבְּלוּ עָלֶיהֶן בְּנֵי נֹחַ וְלֹא קִיַּימוּם, כִּיּוֹן שְׁלֹא קִיַּימוּם עַמִּד וְהַתִּירָן לָהֶן. אֵיתַגְדּוּרִי אֵיתַגְדּוּר? אִם כֵּן מַצִּינוּ חוּטָא נִשְׁכָּר! אָמַר מֶר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא:

לוֹמַר,

לְבִדָּה: וְלֹאוּם מְלֹאוּם מִתַּרְגְּמִינָא וּמְלָכוּ מַמְלָכוּ וְעוֹד וְאִמָּן לֹא שֶׁנֶּךְ אֵלָּא בְּמַלְכוּת. וּס"ת מְסִיפֵה דְקָרָא נִפְקָא לָן לְקַמָּן מִי כֶּכֶס יַגִּיד זֹאת: וּמִי אֵיפֹא עֲרַבּוּכִיָּא קַמָּה וְהֵלֹא כָּלָם נִסְחָרִין בְּסָקִירָה אַחַת שְׁנֶאֱמַר הַיָּצֵר יַחַד לָפָס כְּדָאֻמַּר בַּר"ה (דף יח.): וּמַשְׁנֵי דְלֹא לִיעֲרַבְּבוּ אֵינְהוּ לְדִירָה לֹא מֵהֵנָּה עֲרַבּוּכִיָּא אֲבָל לְדִירָהּוּ מֵהֵנָּה עֲרַבּוּכִיָּא דְמַעַלְבָּלִי וּמִסְתַּמְמִי טַעוּנוֹתֵיהֶם: טַבְעָה שְׁמַעִה: נִכְנָס תַּחֲלָה לְפָנֵי הַקב"ה לְדִין: מַשְׁפָּט עָבְדוּ שְׁלֵמָה הַמְּלָךְ: דְּלַפּוּשׁ חֲרוֹן אָף שֶׁל הַקב"ה מְפִנֵי פִשְׁעֵי צְבוּר שְׁמֹא חֶס וְנֶאֱלוּם יִפְרַע מִן הַמְּלָךְ כָּל סָרְחָנוּ מְפִנֵי הַסָּרוּן: שְׁוֹקִים וּמִרְחָצָאוֹת וְכֶסֶף וָזָהָב הוּא עַסְקוֹן שֶׁל רוּמִיִּים גִּשְׁרִים וְכֶרְכִּים וּמַלְחָמוֹת הוּא עַסְקוֹן שֶׁל פֶּרֶסִיִּים: שְׂיַתְעַסְקוּ וְיִשְׂרָאֵל בְּחוּרָה שְׂיֵהֵא לָהֶם פְּנִאי שְׁמוּנְצִין לְהַשְׁתַּכַּר בְּשׁוּיָא וּמוֹנְצִין מְוֹנוֹתֵיהֶן וְנַרְבִּינן כְּלִי מַרְחַ וּמִתַּעַגְדִּין בְּמִרְחָצָאוֹת: וְאֲרִי וְהַנֵּה: אַחֲרֵי אַחֲרֵת: מַסְרַבְּלִין שְׁמוּנִים כְּמוֹ (שְׂבַת דף קלז:) קָנוּ הַמְסַרְבֵּל בְּבֶשֶׁר וְלָשׁוֹן מַלְבוּשׁ הוּא כְּמוֹ כְּפִיתוֹ בְּסַרְבְּלִיָּהוּן (דְּנִיָּאל ג'): לֹדֵב אִין לוֹ מְנוּחָה אֵלָּא הוֹלֵךְ וְכֹא כָּל שַׁעִה: אֲנַגְרֵיָּא עַבְדוֹת הַמְּלָךְ הַמְטָלֵת עַל יוֹשְׁבֵי כֶּרְכִּים לַעֲשׂוֹת מַלְחָמוֹת [וְלִצְאֵת בְּצִבָּא] וְלַטֵּל בְּהַמְטוֹן בְּעַבְדוֹתוֹ: וְאֶנָּן צִינִין בֵּית שְׁנִי בְּנֵה כּוּרֶשׁ: אֵינְהוּ פֶּרֶסִיִּים מִשְׁתַּעַבְּדִין בִּישְׂרָאֵל בְּנִלוֹת בְּכָל גְּטוּטוּם הַגָּלוֹס לְרוּמִי וְעַדָּן כָּלָם מַשְׁעַבְדִּים [לָהֶם]: פֶּאֲרֹן אֶרֶן יִשְׁמַעֲלַל דְּכַתִּיב בְּהָר (בִּרְאשִׁית כא) וְתַשָּׁב בְּמַדְבָּר פֶּאֲרֹן: כָּלוּם קַבְּלָנוּהָ וְלֹא קִיַּמְנוּהָ כְּלוּמַר מִשׁוּם דְּלֹא קַבְּלָנוּהָ לֹא קִיַּמְנוּהָ: וְעַל דָּא תְבַרְתְּהוֹן פֶּרְכָּא הִיא כְּלוּמַר נִמְצָא תַשְׁבִּיָּה זֹו קִטְגוּר לָהֶם אֲמַאי לֹא קַבְּלוּהָ: כְּגִיגִית קוּפֹא בְּלַע"ו וּמְטוּלִין בָּהּ שִׁכַּר: רָאָה וַיֵּתֵר גּוֹיִם נִרְחָה בְּעִינֵי וַיֵּשֶׁר לְהַתִּירָן:

וְסוּפְרִיָּה, שְׁנֶאָמַר: "וַיֵּאֲסָפוּ לְאָמִים", וַאֲיִן "לְאוּם" אֵלָּא מַלְכוּת, שְׁנֶאָמַר: "וַיֵּלֶאֱם מְלֹאִם יֵאָמְרִי". וּמִי אֵיפֹא עֲרַבּוּכִיָּא קָמִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֵלָּא כִּי הִיכִי דְּלֹא לִיעֲרַבְּבוּ אֵינְהוּ [בַּהֲדִי הַדְדִין], דְּלִישְׁמָעוּ מֵאִי דְאָמַר לָהּ. ^(ט)[מִיד] נִכְנָסָה לְפָנָיו מַלְכוּת רוּמִי תַחֲלָה. מֵאִי טַעְמָא? מִשׁוּם דְּחֲשִׁיבָא. וּמַנְלָן דְּחֲשִׁיבָא? דְּכַתִּיב: "וְתֹאכֹל כָּל אֲרָעָא וְתִדּוּשְׁנָה וְתִדְקִינָנָה". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֹו רוּמִי חֲיִיבַת שְׁטַבְעָה יֵצֵא בְּכָל הָעוֹלָם. ^(י)וּמַנָּא לָן דְּמֵאֵן דְּחֲשִׁיב יַעֲיִל בְּרִישָׁא? כְּדַרְב חֲסֵדָא, דְאָמַר רַב חֲסֵדָא: מָלָךְ וַצְבוּר — מָלָךְ נִכְנָס תַּחֲלָה לְדִין, שְׁנֶאָמַר: "לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עֲבָדוֹ וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְגו'". וְטַעְמָא מֵאִי? אֵיבָעִית אֵימָא: לֹאֹ אוֹרַח אֲרָעָא לְמִיתַב מְלָכָא מֵאַבְרָא, וְאֵיבָעִית אֵימָא: מַקְמִי דְלִיפּוּשׁ חֲרוֹן אָף. אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּמֵאִי עֲסָקְתֶּם? אוֹמְרִים לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הִרְבֵּה שְׁוֹקִים תַקְנִינוּ, הִרְבֵּה מִרְחָצָאוֹת עָשִׂינוּ, הִרְבֵּה כֶּסֶף וָזָהָב הִרְבִּינוּ, וְכוּלָם לֹא עָשִׂינוּ אֵלָּא בִּשְׂבִיל יִשְׂרָאֵל כְּדִי שְׂיַתְעַסְקוּ בַתּוֹרָה. ^(י)אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שְׁפַעוּלָם, כָּל מַה שְׁעָשִׂיתֶם לְצוּרָה עֲצַמְכֶם עָשִׂיתֶם, תַקְנַתֶּם שְׁוֹקִים לְהוֹשִׁיב בָּהֶן זִוּנוֹת, מִרְחָצָאוֹת לַעֲדוֹן בָּהֶן עֲצַמְכֶם, כֶּסֶף וָזָהָב שְׁלִי הוּא, שְׁנֶאָמַר: "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הָזָהָב נָאִם ה' צָבָאוֹת". כָּלוּם יֵשׁ בָּכֶם מַגִּיד זֹאת? שְׁנֶאָמַר: "מִי בָכֶם יַגִּיד זֹאת", וַאֲיִן "זֹאת" אֵלָּא תּוֹרָה, שְׁנֶאָמַר: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מִשְׁה". מִיד יֵצֵאוּ בַּפִּי נַפֶּשׁ. ^(י)יֵצֵאת מַלְכוּת רוּמִי, וְנִכְנָסָה מַלְכוּת פֶּרֶס אַחֲרֶיָּה. מֵאִי טַעְמָא? דְּהָא חֲשִׁיבָא בַתְּרָה. וּמַנְלָן? דְּכַתִּיב: "וְאָרְו חִיּוֹא אַחֲרֵי תַנְיָנָא דְמִיָּא לְדָב", וְתַנִּי רַב יוֹסֵף: אֵלוּ פֶרֶסִיִּים, שְׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין כְּדוֹב, וּמְסו

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

היום הַבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ הֵבִיחַ דְּבִכְמָה דְּכַתּוּן קֳרִינָן לְשִׁמְשָׁא יוֹמָא: וַיַּצְאֲתָם וּפְשָׁתָם סִיפָא

הַזֹּרְחָה לְכֶסֶם הוּא. וּפְשָׁתָם לְשׁוֹן שְׁמִין וְרַבּוּי וְעֵבִי כְמוֹ (תַּרְגּוּם בִּרְאשִׁית א) פּוֹשֵׁט וְסָגוּ וּכְמוֹ (אִיּוֹב ל"ה:ט"ו) וְלֹא רָדַע בְּפֶשֶׁת מֵאֵל:

לֹא מְצֻאֵהוּ שְׁיָהֵא שְׂגִיֵּא כַח צֶנֶת הַדִּין אִם יִשְׁגִּיֵּא כַחוּ יִתְחַבְּדוּ בְּלֶס כְּלָה: ר"י אֲחָא בַר חֲזִינָא אָמַר תַּרְוֵיהּ בְּיִשְׁרָאֵל וּה"ק אַע"פ שֶׁבַעל חֲמָה אֲנִי חֲמָה אִין לִי כְּבַר גִּשְׁבַּעְתִּי מִתְעַנָּן עָלֶיךָ: מִי יִתְנִי סִיפָא דְהָאִי קֳרָא הוּא: שְׁמִיר וְשִׁית לְשׁוֹן אֲרֹן גִּזְרָה וְחִדְּשָׁן וְגִזְמִתּוּ (אִיכָּה ג) הִשְׁאֵת וְהִשְׁבַּר: וְהִינוּ דְרַבִּי אֶלְפִּסְגָּדִי אֲלַעְגִּיל קָאִי דְלִין דְּאִין הִקְב"ה בֹּא בְּטַרְוִנְיָא עִם בְּרִיּוּתֵינוּ בְּגִנְיָ שְׁלָחַן בְּסִפָּר וְכִרְוֵן מַעֲשִׂיָסָ: וְאִם לֹאֹ אֲשַׁמִּידֶם וְגִדִּין אֶפְקֵד עֲלֵיהֶם וְלֹא בְּחֻמְלָה כִּי אִם בְּדִקְדּוֹן בְּדִאֲמִרִין לַעֲלֹל מִקְדָּר עֲלֵיהֶם חֲמָה מִנְּתַקְתָּה אֲלֹנִי יִבְעֻטּוּ: וְהִינוּ גְמִי דְאָמַר רַבָּא שֶׁהִקְב"ה זָן עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּדִקְדּוֹן: עוֹהָ עוֹהָ עוֹהָ אֲשִׁימְנָה עוּוִי עוֹתָה וְלַעֲוִיהָ אֲשִׁימְנָה וְכֵן תַּרְגּוּם יוֹנָתָן חוֹבִיָּהִין חִבּוּ בְּחוֹבִיָּהִין אֶתְפַּרַּע מִנְּהִין: כְּפִיד נְקוּר בִּיקְדוּר"א בְּלַע"ז שְׁמַנְקִרִין מַעֲט מַעֲט. וְכֵן גִּפְרַע מִזֶּהן מַעֲט מַעֲט בְּהִסְתַּר פִּנִּים בּוֹהֶה לְאֶחָל לִפְדוּתָם מַעוּנוּתִיהוֹן כְּדִי שְׁחַבּוּ לַעוֹס"ב: לָכֶם שׁוּעַ אֲנִי נֹתֵן לָכֶם פְּדִיּוֹן כְּמוֹ (שְׁמוֹת יד) וַיִּשְׁעַע וַיַּפְרֹק וּכְמוֹ (ב"ק דף פ. ב.)

יִשׁוּעַ הֲבֵן פְּדִיּוֹן: וְהִינוּ דִּאֲ"ר אֲבָל אֶפְדֶּם לְיִשְׂרָאֵל בְּמִמוּנָם וְהִינוּ כְּפִיד שֶׁל תַּרְגּוּמוֹן פּוֹרֵעִין מַעֲט מַעֲט וְנִנְשִׁין בְּצִדְקָה: יִזְעֲמִי אֶהֱבִיתִי כְמוֹ (תְּהִלִּים א':ו') יוֹדַע ה' דְּרָךְ צִדְקִיּוֹם וּכְמוֹ (שְׁמוֹת נג) וַאֲלַעְךָ בְּשֵׁם: מֵאֵן דְּלִית לָהּ סִסְיָא זַעַם: בְּרַחֲמָה מִסִּין לִיה מַעֲלָהּ עַל אוֹרְבָּא. וְהִנֵּם זֹעֲפִים (בִּרְאשִׁית מ':ו') מִתַּרְגּוּמֵינוּ נִסִּיּוֹן. לְשׁוֹן אֲחִיר סוֹסִיָּא סוֹם שְׁעִסְקוּ רַע אֶת אוֹרְבָּא מַעֲלִין עָלָיו כְּדִי שְׁיִמוּת: נִפְרַע מִמֶּנּוּ מַעֲט מַעֲט כֵּן יִשְׂרָאֵל גִּפְרַע מִזֶּהן הִקְב"ה אֶת כָּל עוֹנוּמִיָּהוֹן בַּעוֹס"ז כְּדִי שְׁחַבּוּ לְיוֹם הַדִּין וְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אִינוּ נִפְרַע מִזֶּהן כָּלָל כְּדִי לְטַרְדֵּן מִן הַעוֹס"ב. וּפְקוּדָה מִשְׁמַע מַעֲט מַעֲט כְּאֵדָם שְׁפֹתָךְ אֶת חֲבֵרֹו לִפְרָקוֹם: מִמִּקְדָּשִׁי תִּחְלֹו גִבִּי אֶרְבַּעַה מִשְׁחִיתוֹם שְׁבֹאוּ לַהֲשִׁחִית אֶת וְרוּשָׁלוֹם כְּתוּב בִּיקְחוּקָאִ: זֹעִם בְּכָל יוֹם וַאֲפֹלוּ כִּי קוֹמִין וּכְתִיב מִי יַעֲמֵל: כְּיָחִיד מִי יַעֲמֵל: בְּצַבּוּר אֵף עַל גִּב דְּכָכָל יוֹם זֹעִם מִתְקוּמִין:

מסורת הש"ס
א סנהדרין ק"י: ב משנה אבות ג ברכות ז; איכה רבה
תורה אור השלם

כִּי־הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בַּעַר כַּפְּתוֹו וְהָיוּ כָל־יָדָיִם וְכָל־עֵשָׂה רֹשָׁעָה וְגו' [מלאכי ג, יט]

וְזָרְחָה לְכֶסֶם יִרְאִי שְׁמִי שְׁמַשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵּי וַיַּצְאֲתָם וְגו' [מלאכי ג, כ]

שְׂדֵי לֹא־מִצְאֵהוּ שְׂגִיֵּא־כַח וּמִשְׁפָּט וּרְב־צִדְקָה לֹא יַעֲוֶה [איוב לו, כג]

גְּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ תַּבְּנוּתוֹ אִין מִסְפָּר [תהילים קמ"ו, ח]

יְמִידָה יְהוָה נִאֲדָרִי בַּכֹּחַ יְמִידָה יְהוָה תַּרְעֵץ אוֹיֵב [שמות טו, ו]

חֲמָה אִין לִי מִיִּיתְגַּנִּי שְׁמִיר שִׁית בְּמִלְחָמָה אֶפְשָׁעָה כֹּה וְגו' [ישעיהו כז, ד]

 אֵל כְּוֹאָ וְנֶקֶם יְהוָה נֶקֶם יְהוָה בַּעַל חֲמָה נֶקֶם וְגו' [נחום א, ב]

וְהִנֵּה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל־יְרוּשָׁלַם [זכריה יב, ט]

אֵד לֹא־בִנְעִי יִשְׁלַח־יְד אִם־בְּפִידוֹ לָקֹחַ שׁוּעַ [איוב לו, כד]

עוֹהָ עוֹהָ עוֹהָ אֲשִׁמְנָה נִסִּי־אֵת לֹא הָיָה עַד־בֹּא אֲשִׁר־לוֹ וְגו' [יחזקאל כא, לב]

אוֹי לָכֶם כִּי־נִדְדוּ מִמֶּנּוּ שׁד לָכֶם כִּי־פָשְׁעוּ בִי וְאֲנֹכִי וְגו' [הושע ז, יג]

וְאִנִּי יִסְרַתִּי חֲזַקְתִּי וְרוּעַתָם וְאֵלִי יִחְשְׁבִירְעַ [הושע ז, טו]

רַק אֲתָכֶם יִדְעַתִּי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הַאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֵד עָלֵיכֶם וְגו' [עמוס ג, ב]

חֲלָלָה לָךְ מַעֲשֵׂת כְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צַדִּיק עַם־רָשָׁע וְהִנֵּה וְגו' [בראשית יח, כה]

וְאַטְרַף לְאֲדָמַת יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּנִי אֲלִיד וְהוֹצֵאתִי וְגו' [יחזקאל כא, ח]

יַעַן אֲשִׁר־הִכְרַתִּי מִמֶּד צַדִּיק וְרָשָׁע לְכוּ תַצֵּא חֲרָבִי מִתְעַנָּה וְגו' [יחזקאל כא, ט]

זָנוּ כְּחוּר וּבִתּוּלָה וְטָף וְנָשִׁים תַּהֲרֹגוּ לְמִשְׁחִית וְעַל־כֵּל־אִישׁ אֲשִׁר־עָלָיו וְגו' [יחזקאל ט, ו]

אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זַעַם בְּקִלְיוֹם [תהילים ז, יב]

לִפְנֵי זַעֲמוֹ מִי יַעֲמוֹד וּמִי יָקוּם בַּחֲרוֹן אַפּוֹ חֲמָתוֹ וְגו' [נחום א, ו]

^(א)כֹּה, דְּכַתִּיב: " [כִּי] הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בַּעַר כַּפְּתוֹו וְהָיוּ כָל יָדָיִם וְכָל

עֵשָׂה רֹשָׁעָה קָשׁ וְלִהֲט אֲתָם הַיּוֹם הַבָּא אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזוֹב לָהֶם שָׂרָשׁ וְעֶנְהָ", לֹא שׁוֹרֶשׁ — בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא עֶנְהָ — לְעוֹלָם הַבָּא. צִדִּיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, דְּכַתִּיב: "וְזָרְחָה לְכֶסֶם יִרְאִי שְׁמִי שְׁמַשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶּיהָ וְגו'", וְלֹא עוֹד אֵלֹא שְׁמַתַּעֲדִנִין בָּהּ, שְׁנַאָמַר: "וַיַּצְאֲתָם וּפְשָׁתָם כְּעִגְלֵי מִרְבֵּק". ^(א)דְּבַר אַחֵר: מַה דְּגִים שְׂפִיָם — כָּל הַגְּדוֹל מִחֲבִירוֹ בּוֹלַע אֶת חֲבִירוֹ, אֵף בְּנֵי אָדָם — אֲלִמְלָא מוֹרְאָה שֶׁל מַלְכוּת, כָּל הַגְּדוֹל מִחֲבִירוֹ בּוֹלַע אֶת חֲבִירוֹ. וְהִיִּינוּ דִתְנִין: רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמַר: הָיוּ מִתְפַּלְל בְּשִׁלּוּמָה שֶׁל מַלְכוּת, שְׂאֲלִמְלָא מוֹרְאָה שֶׁל מַלְכוּת "אִישׁ אֶת רַעְהוּ חַיִּים בְּלַעו". רַב חֲנִינָא בַר שֶׁפָּא רַמִּי, כְּתִיב: "שְׂדֵי לֹא מִצְאֵנָהוּ שְׂגִיֵּא כַח", וּכְתִיב: "גְּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ", וּכְתִיב: "יְמִינָהּ ה' נִאֲדָרִי בַּכֹּחַ"! לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן בִּשְׁעַת הַדִּין, כָּאֵן בִּשְׁעַת מַלְחָמָה. רַבִּי חֲמָא בְרַבִּי חֲנִינָא רַמִּי: כְּתִיב "חֲמָה אִין לִי", וּכְתִיב "נֶקֶם ה' יִבְעַל חֲמָה"! לֹא קִשְׁיָא: כָּאֵן — בְּיִשְׂרָאֵל, כָּאֵן — בְּאוּמוֹת הָעוֹלָם. רַב חֲנִינָא בַר שֶׁפָּא אָמַר: "חֲמָה אִין לִי" — שְׂכַבָּר גִּשְׁבַּעְתִּי, "מִי יִתְגַּנִּי" — שְׁלֹא גִשְׁבַּעְתִּי, "אֲהִיָּה שְׁמִיר וְשִׁית וְגו'". וְהִיִּינוּ דְאָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְגָּדִי: מֵאִי דְכַתִּיב "וְהִיָּה בַיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַגּוֹיִם", אֲבַקֵּשׁ מִמִּי? אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲבַקֵּשׁ בְּנִיגְנִי שְׁלָהֶם, אִם יֵשׁ לָהֶם זְכוּת — אֶפְדֶּם, וְאִם לֹא — אֲשַׁמִּידֶם. וְהִיִּינוּ דְאָמַר רַבָּא: מֵאִי דְכַתִּיב: "אֵהָ לֹא כְּעִי יִשְׁלַח יָד אִם בְּפִידוֹ לָקֹחַ שׁוּעַ"? אָמַר לָקֹחַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: כְּשֶׁאֲנִי דִין אֶת יִשְׂרָאֵל, אִין אֲנִי דִין אוֹתָם כְּאוּמוֹת הָעוֹלָם, דְּכַתִּיב: "עוֹהָ עוֹהָ עוֹהָ אֲשִׁימְנָה וְגו'", אֵלֹא אֲנִי נִפְרַע מִזֶּהן כְּפִיד שֶׁל תַּרְגּוּמוֹת. דְּבַר אַחֵר: אֶפִּילוּ אִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוָה לְפָנֵי כִי אִם מַעֲט, כְּפִיד שֶׁל תַּרְגּוּמוֹלִין שְׁמַנְקִרִין בְּאִשְׁפָּה, אֲנִי מִצְרַפֵּן לְחִשְׁבּוֹן גְּדוֹל, [שְׁנַאָמַר: "אִם בְּפִידוֹ] לָקֹחַ שׁוּעַ", [דְּבַר אַחֵר]: בְּשֶׁכַּר שְׁמִשְׁוּעִין לְפָנֵי, אֲנִי מוֹשִׁיעַ אוֹתָם. וְהִיִּינוּ דְאָמַר רַבִּי אֲבָא: מֵאִי דְכַתִּיב "וְאֲנֹכִי אֶפְדֶּם וְהִמָּה דְבַרִּי עָלִי כְּזִיבִים"? אֲנִי אֲמַרְתִּי אֶפְדֶּם בְּמִמוּנָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי שְׁיִזְכוּ לְעוֹלָם הַבָּא, וְהִמָּה דְבַרִּי עָלִי כְּזִיבִים. וְהִיִּינוּ דְאָמַר רַב שֶׁפִּי מִשְׁמִיָּה דְרַבָּא: מֵאִי דְכַתִּיב "וְאֲנִי יִסְרַתִּי חֲזַקְתִּי וְרוּעַתָם וְאֵלִי יִחְשְׁבוּ רַע"? אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי אֲמַרְתִּי אִיסְרָם בִּיסוּרִין בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִי שְׁיִחְזְקוּ וְרוּעוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלִי יִחְשְׁבוּ רַע. מִשְׁתַּבַּח לְהוּ רַבִּי אֲבָהוּ לְמִינֵי בְרַב סַפְרָא, דְאָדָם גְּדוֹל הוּא, שְׁבָקוּ לִיה מִיכְסָא דְתַלְיִסַר שְׁנִין. יוֹמָא חַד אֲשַׁכְּחוּהוּ, אָמְרוּ לִיה: כְּתִיב "רַק אֲתָכֶם יִדְעַתִּי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֵד עָלֵיכֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם", מֵאֵן דְאִית לִיה סִיסְיָא בְּרַחֲמִיָּה מִסִּיק לִיה? אִישְׁתִּיק וְלֹא אָמַר לְהוּ וְלֹא מִידִי, רַמּוּ לִיה סוּדְרָא בְּצוּאָרִיָּה וְקָא מִצַּעְרוּ לִיה. אֲתָא רַבִּי אֲבָהוּ אֲשַׁכְחִינָהּ, אָמַר לְהוּ: אֲמַאי מִצַּעְרִיתוֹ לִיה? אָמְרוּ לִיה: וְלֹאֹ אֲמַרְתָּ לוֹ דְאָדָם גְּדוֹל הוּא? וְלֹא יַדַּע לְמִימַר לוֹ פִּירוּשָׁא דְהָאִי פְסוּקָא! אָמַר לְהוּ: אִימַר דְאָמְרִי לְכוּ בְתַנָּאי, בְּקִרְיָא מִי אָמְרִי לְכוּ? אָמְרוּ לִיה: מֵאִי שְׁנָא אֲתוֹן דִּידְעִיתוּן? אָמַר לְהוּ: אֲנִן דְשְׁכִיחִינוּ גְבִיכוּן — רַמִּינִן אֲנַפְשִׁין וּמַעֲיִינוּ, אִינְהוּ לֹא מַעֲיִנִי. אָמְרוּ לִיה: לִימָא לוֹ אַתָּ! אָמַר לְהוּ: אֲמַשׁוּל לְכֶם מְשָׁל, לְמָה הַדְּבַר דוּמָה? לְאָדָם שְׁנוּשָׁה מַשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, אֶחָד אוֹהֲבֹו וְאֶחָד שׁוֹנְאוֹ. אוֹהֲבֹו — נִפְרַע מִמֶּנּוּ מַעֲט מַעֲט, שׁוֹנְאוֹ — נִפְרַע מִמֶּנּוּ בְּבַת אַחַת. אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא: מֵאִי דְכַתִּיב "חֲלִילָה לָךְ מַעֲשֵׂת כְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צַדִּיק עִם רָשָׁע"? אָמַר אַבְרָהָם לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, חוּלִין הוּא מַעֲשֵׂוֹת כְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צַדִּיק עִם רָשָׁע. וְלֹא? וְהַכְּתִיב: "וְהַכְּרַתִּי מִמֶּה צַדִּיק וְרָשָׁע"! בְּצַדִּיק שְׂאִינוּ גָמוּר. אֲבָל בְּצַדִּיק גָּמוּר לֹא? וְהַכְּתִיב "וּמִמִּקְדָּשִׁי תִּחְלֹו", וְתַנִּי רַב יוֹסֵף: אֵל תִּקְרִי "מִמִּקְדָּשִׁי" אֵלֹא "מִמִּקְדוֹשִׁי", אֵלֹו בְּנֵי אָדָם שְׁקִיִּימוּ אֶת הַתּוֹרָה מְאֹלָף וְעַד תִּין. הָתָם גְּמִי, כִּיּוֹן שְׁהִיָּה בְּגָדָם לְמַחּוֹת וְלֹא מִיחוּ, הָיוּ לְהוּ כְּצַדִּיקִים שְׂאִינֵן גָּמּוּרִים. רַב שֶׁפָּא רַמִּי, כְּתִיב: "אֵל זַעַם בְּכָל יוֹם", וּכְתִיב: "לִפְנֵי זַעֲמוֹ מִי יַעֲמוֹד"! לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן בְּיָחִיד, כָּאֵן בְּצַבּוּר. ^(א)תְּנוּ רַבְּנֵי: "אֵל זַעַם בְּכָל יוֹם", וְכִמָּה זַעֲמוֹ? רַגַּע. וְכִמָּה רַגַּע? אַחַת מִחֲמַשׁ רִיבּוּא וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה בְּשַׁעָה, זֹו הִיא רַגַּע, וְאִין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָּה לְכוּיִן אוֹתָהּ רַגַּע חוּץ מִבְּלַעַם הָרָשָׁע, דְּכַתִּיב בִּיה:

"וַיִּדַּעַ

הַרְגֵנוּ לְחֲמָה דְאִיבָא לְשִׁנּוּי תַרִי חֲמָה הָיוּ

כְּדַמְשָׁנִי גְמִי הָתָם: וְהִיָּנוּ דַר' אֶלְפִּסְגָּדִי

פ"ה דְקָאִי אֶהֱיֹא דְקִאֲמִרִין לַעֲלֹל דְלִין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֹא בְטַרְוִנְיָא עִם בְּרִיּוּתֵנוּ וְלֹא נְהִירָא פְרוּשׁוֹ דְהָא אֶפְסִין לִיה טוֹבָא וְגִרָאָה לר"ת דְקָאִי אֶהָא דְסָלִין בְּאֵן בְּיִשְׁרָאֵל בְּאֵן בְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְקִאֲמִרִין דְבַעַל חֲמָה קָאִי אַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְהִינוּ דְרַבִּי אֶלְפִּסְגָּדִי דְקִאֲמַר בַּיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ שְׂאִם לֹא יִמְצָא לָכֶם זְכוּת יַשְׁמִידֶם וְהִינוּ גְמִי דְרַבָּא דְאָמַר שְׂנֵש חֲלוּק

בִּין יִשְׂרָאֵל לַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים: בְּגִנְגְנִי שְׁלָהֶם פְרוּשׁ בְּמַעֲשֵׂה שְׁלָהֶם מַה נוֹרָא מַעֲשִׂין (תְּהִלִּים ס"ו:ו') מִתַּרְגּוּמֵינוּ מַה דְחִילִין אֲנִין מְנִיגְנִיא דִילָךְ: שְׁחִיָּה בְּיָדָם לְמַחּוֹת וְהָא דְאֲמַרִי בְסוּף חֲזַקַת הַבְּתִים (כ"ב דף ס:) מוּטָב שְׂיָהִי שׁוֹנֵגִין וְאֵל יִהְיוּ מְזִידִין הִינוּ כְּדָבָר שְׂדִידַע שְׁלֹא יִקְבְּלוּ אִם יִמְחוּ:

עין משפט
נר מצוה

א טוש"ע או"ח סי' תקנא טע"ח:

רִבְעָה דעת עליון משמע מעצמו ולא כנבואה ולהכי פריך דעת בהמתו לא הוה נדע: **רִבְעָה** כּמִימָרָא ור"ת מה הוה יכול לומר בשעה מושטת בזאת ויש לומר הוה אומר כלם והכב"ה הפכו ואמר מלך בדכותי (במקדש כ"ג:כ"ח) ותרועת מלך בו ורבי אליהו הוה מפרש שאין צריך רק להמחיל קוללתו באותו רגע מדע שהיה רוצה להאריך בהללתו כדאיתא בתלך (סנהדרין דף קה:) מברכותיו של אותו רשע אתה למד מה הוה בלבוי: ה"ג ומפלו דרגע הוי רתחה שגאמר כי רגע באפו ול"ג ומגלו דרגע כמיתרה דאס לא בן היכי מפיק מהאי קרא דרגע כמיתרה: **בתלת שעי** כמִייתָא פי' בשלישית כדאמרינן בסמוך בשעה שהחמה זורחת מלכי מזרח ומערב מניחים את פתריהן וזרפן של מלכים לעמד בנ' שעות כדאמרינן פ"ק דברכות (דף ט:): **שִׁמְעַם** מנה לאו אורח ארעא לספרים דגרגסי' ההוא עובד כוכבים ניחא דעובדי כוכבים לא מעגלין ולא מורדיין (לקמן שבזיה זרה כו.) והוא שבקש לקללו להזיקו בקללתו נתפגן ולא להרגו ולא דמי להזקקה לבזר ונאפילו לספרים דגרגסי ההוא מינא אע"פ שהכופרים מורדיין לבזר נמי ניחא דנזאי בקש להרג בקללתו ומ"מ קאמר בטר הכי ש"מ לאו אורח ארעא כי לא הוה לו לגחוק בידי שמוס ולהעניש מי שאינס רוצס להעניש אע"פ שבזמן הבית הו' מתר להרגו בזהים: **פיון** דאיפא צבורא דמצלי לא מדחי פי' ר"ת הא דמשמע הכא דמהני אפי' בשהצבור מתפללין במקום אחר הנו זוקא דלא מדחי אכל אינה גשמעת אלא במקום שהצבור מתפללין כדאמרינן בפ"ק דברכות (דף ו.) אין תפלתו של' אדם גשמעת אלא עם הצבור:

וְיִידֶעַ דעת עליון משמע מעצמו ולא כנבואה ולהכי פריך דעת בהמתו לא הוה נדע:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

בְּרִטִיבָא בִּלְחֻחַי: שְׂדָאֵי לִיָּה הִשְׁלַכְתִּי לַרְעוּת: סוֹכְנָת לָשׁוֹן מַחֲמֶמֶת: מִן הַשָּׁמַיִם וְעַד

הַגִּלְגֹּל עַד בִּרְכָס אֵל הַגִּלְגֹּל שֶׁהַפְּלִתי לַפְּנִיכָס שְׁנֵאִיכָס: פִּי רַגַע בִּאֲפֹי אֶלְמָא דְרַגַע הִי אֲפֹי: פְּרִיקוּ נִזְקִיִּישׁ לָשׁוֹן לַע"ו כִּמוֹ חוּטִין חוּטִין וְלָשׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל קוֹרִין לַחוּט סוֹרְיָאק: לֹאֹ אֹרַח אֶרְעָא לְכֹן שַׁעַת זַעמוֹ: בַּתְּלַת שְׁעֵי קַמִּיתָא בַּשַּׁעַת חֲרוּן: דַּצַּפְרָא נָמי בַּתְּפִלַּת יוֹצֵר: צַפּוּרָא מְצִלוֹ שַׁחֲרִית בְּכַל מְקוּמוֹת. תְּפִלַּת מוֹסָפִין הֵאֵיל וְחִמָּה כָּל הַיּוֹם וְהִיא שׂוֹחַת שַׁחֲרִית וְנֶחֱרִיס יֵשׁ שְׁמַתְפַּלְלִין אֹתָהּ בְּפִקֵּר וְיֵשׁ מֵאֲחֵרִין: וְהֵא אֶמְרַת רֵאשׁוֹנוֹת יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שְׁנוֹיַת דָּן וְהָא רֵמְרַת בְּקַמִּיתָא דָּן: אֶמַּת הָנָה הוֹצֵא הוֹצֵאוֹת עַל תַּלְמוּד תּוֹרָה: וְאֵל תַּמְכַּר בְּחָנָס לַמוֹד אֲחֵרִיס: דִּין לֹא בְּתִיב כַּה אֶמַּת וְהֵא דְכְּתִיב (תְּהִלִּים י"ט:י') מִשְׁפָּטֵי ה' אֶמַּת בְּמִשְׁפָּטִים הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה וְעַס לִישְׁרָאֵל קֹא מִשְׁתַּעֵי דְלַעִיל מִנֶּה כְּתִיב פִּתּוּזֵי ה' יִשְׁרִיס: מוֹסָפִי כָּל הַשָּׁנָה הֵן שָׁבַח וְסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂה אֱלֹה מוֹסָף רֵאשׁ הַשָּׁנָה מִתּוֹךְ שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל מְלַכּוּיַת זְכָרוֹנוֹת שׁוֹפְרוֹת מִפְּקֵד דִּינָא טָפִי וְאֵל יִפְרֹשׁ אֲדָם עַצְמוֹ מִן הַצָּבוּר: וְלֹא לְמַחֵר לַעֲשׂוֹתָם דְּאִין מְצוֹת לַעֲתִיד: לֹא עָשׂוֹ יִשְׁרָאֵל אֵת הָעִגֹּל כְּלוּמַר גְּבוּרִים וְשִׁלְטִים בִּיצְרָם הִי וְלֹא הִי' רֵאזִי לַהַפְּזֵר יִגְרָם עֲלֵיהֶן אֵלָּא גִזְרַת מֶלֶךְ הָיְתָה לְשִׁלּוֹת בָּם כְּדִי לַתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעֲלֵי תַּשׁוּבָה שֶׁאֵס יֵאמַר הַחוּטָא לֹא אֲשׁוּב שְׁלֹא יִקְבְּלֵי אֲוִמְרִים לוֹ צֹא וְלֵמַד מִמַּעֲשֵׂה הָעִגֹּל שְׁכַפְּרוּ וְנִתְקַבְּלוּ בַּתַּשׁוּבָה: מִי יִתֵּן וְהִיא לְכַבֵּס זֶה וְגו' בְּסִינֵי נְאֻמַּר. אֶלְמָא גְבוּרִים וְאִמְיַץ לְכַב בִּיקְרָאָם הִי: **[לֹאֹתוֹ מַעֲשֵׂה דְבַת שְׁבַע]:** לְכִי חָלַל יַצֵּר הָרַע חָלַל בְּקַרְבֵּי וְאִין לוֹ כַּח לְשִׁלּוֹת בְּקַרְבֵּי:

רב יוסף, מצייד, טרף, בעגל — סימן. גופא, אמר רבי יהושע בן לוי:

רב יוסף, מצייד, טרף, בעגל — סימן. גופא, אמר רבי יהושע בן לוי:

רב יוסף, מצייד, טרף, בעגל — סימן. גופא, אמר רבי יהושע בן לוי:

רב יוסף, מצייד, טרף, בעגל — סימן. גופא, אמר רבי יהושע בן לוי:

רב יוסף, מצייד, טרף, בעגל — סימן. גופא, אמר רבי יהושע בן לוי:

מסורת הש"ס

א ברכות ז.

ב סנהדרין קה:

ג עירובין כב; לעיל ג.

ד אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חזתא כו; לעיל ב.

ה ברכות ז.

תורה אור השלם

[במדבר כד, טז]

[במדבר כב, טז]

[מלכים א א, ב]

[מכיה ו, ה]

[במדבר כג, ח]

[תהילים ל, ו]

[ישעיהו ו, כ]

[משלי יז, כו]

[תהילים קמח, ט]

[משלי כג, ג]

[דברים ז, יא]

[ישעיהו מג, ט]

[דברים ד, ו]

[דברים ה, כח]

[תהילים לב]

[תהילים קט, כב]

[שמואל ב יא]

מסורת הש"ס
א מועד קטן טז: ב סוטה ג: ג סנהדרין לח:; אוצר מדרשים מדרש עשר גליות עקטאן דמר יעקב ה; סדר עולם רבה ד נדה יג: ה שבת פח: לעיל ג. ו אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה קמ; נדרים סד: ז איכה רבה ח ברכות ו.
גליון הש"ס
תוס' ד"ה וצריכא. וקבלת תשובתם. עי' תשובת שער אפרים סי' ל':
תורה אור השלם

[שמואל ב כג, א]

[ישעיהו נח, ח]

[איוב ו, יח]

[בראשית לט, י]

[בראשית ט, יז]

[דברים ה, כה]

[בראשית ה, א]

[תהילים קלט, יז]

[ישעיהו נז, טז]

[במדבר כז, ח-יא]

[דברים כה, ח-י]

[בראשית א, לא]

[דברים ה, כז]

[תהילים ו, ו]

[תהילים פב, יז]

[שמות ד, יט]

[איכה ג, ו]

[במדבר יב, יב]

[בראשית ל, א]

[ויקרא כז, ג]

[ישעיהו מח, יח]

[תהילים פא, יד]

[דברים ה, כז]

[במדבר כא, ח]

לומר לך גזרת מלך היתה למן פתחו פה לשבס:
דמפרסם חטאיך וליכא חלול אימא

לא ליתקבלו:
מלפפנו מעטפתו לשון מלבוש כמו מלפפין את המינוק בשבת (שבת דף קכט:):
לִאֲבוּתֵינוּ עושי העגל:
לא **בִּאֲנוּ** **לְעוֹלָם** שְׁהִיוּ כּמִלֻּאֲכִים וְלא הולידו בָּנִים:
לְשִׁמְחַת עוֹנָה שְׁעַר עֵתָה נֶאֱסַר לָהּ אֵל תִּגְשׁוּ אֵל אִשָּׁה:
לְאוֹתָם בָּנִים שְׁהִיו כְּבֶר פְּעֻמִּיתָם בְּסִינֵי:
עַד שִׁכְּלוּ וכו' אֲנֹכֶר יֵשׁ וּשְׁמוֹ נוֹף וּמִבְּרָאשִׁית נִוצְרוּ כֵּל הַנְּשָׁמוֹת הַעֲתִידוֹת לְהוֹלֵךְ וּנְתַנָּם לָשֵׁם:
כִּי לֹא לְעוֹלָם אֶרֶיב לֵאחֲרֵי זְמַן הַנֶּאֱלָה וְלא לְנֶצַח אֲחֶרָף מִלְּגָאֹל כִּי רוּחַ אִשָּׁר לִפְנֵי נְשָׁמוֹת שְׂבָגוּף יַעֲטוּף הוּא הַמֵּאֲחֵר כְּמוֹ הַעֲטוּפִים לְלֶבֶן (בְּרָאשִׁית ל"מ"ב) וּנְשָׁמוֹת שְׁאֵנִי גְשִׁיתִי:
כְּמִי שֶׁלֹּא בִּאֲנוּ לְעוֹלָם לְפִי שֶׁהֵן חַיִּים לְעוֹלָם וְכֵן זְמַן שֶׁהֵן קִיּוּמִין אֵין אֲנוּ חֲשׁוּבִין כְּלוּם:
הָא לֹא קָבִלוּ וְשִׁכְּלֹו אֶת הַמְּעִירָה הִיוּ שׁוֹמְעֵי מִכָּאן שֶׁלֹּא קָבִלוּהָ לְקַבֵּל שֶׁכֹּר הַיּוֹם בְּעוֹלָם הַיָּז אֵלֹא שֶׁלֹּא תֵהֵא אִמָּה לְשׁוֹן שׁוֹלֵטֶת בָּהֶן וְזוּ הִיא טוֹבָה הַפְּתוּבָה כָּאן לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם:
הוּא דְאָמַר ר"ל:
עֲנִיּוֹת שְׁמִשְׁחָטֹאוּ שְׁלֹטוֹ בָּהֶן שׁוֹנֵאִיהֶם הַמַּכְלִים אֶת מַמוֹנָם כֹּל הַיּוֹם בּוֹהֶה לֶאֱכֹל:
דָּתוֹ וְאֲבִירָם דְאָמַר מַר (גָּזְרִים דף סד:):
כֹּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר נָעִים נִצְבִים אֵינָן אֵלֹא דָתוֹ וְאֲבִירָם וְהִכָּא בַּמִּבְקָשִׁי נִפְשׁוּ כְּמִי' נָעִים הֵינּוּ אוֹתוֹן עֲבָרִים שֶׁהִלְשִׁינוּ עָלֵיו:
וְכֵן הוּא אוֹמַר לוֹ עֲמִי שְׁמַע לִי שֶׁהִקְבִּ"ה מִתְחַנֵּן לִפְנֵיהֶם שִׁישְׁמְרוּ אֶת הַתּוֹרָה.
לוֹ עֲמִי הֵינּוּ תַחֲנָה כְּמוֹ הֵן לוֹ וְהִי כִדְבָרָךְ (בְּרָאשִׁית ל"ג"ד):
כְּפִיּוֹי טוֹבָה אֵינָן מַכִּירִין לַהֲחֻזֵּיק טוֹבָה לְבַעֲלִים:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

למע"נ דאמרינן פ"ק דערובין (דף יג: וסס) נמנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא הינו בתחלת ליתו שאין ידוע מה זהא בסופו אבל כשהוא צדיק אשכרי ואשכרי הדור שהוא פתוכו ועור דלמסקנא דכמי שלא בִּאֲנו לְעוֹלָם חֲמִי שְׁפִיר:
אֵין בּוֹ דוֹד בָּא עַד שִׁיכְלוּ נְשָׁמוֹת שְׂבָגוּף וּא"ת מ"מ יִכְלוּ ע"י עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁהִיו מוֹלִידִים וְאוֹמַר הַר"ר אֶלְחָנָן דְּנִשְׁמוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵינָן בְּנוּף א' וְהָא דְאָמַר (שבת ל:) עֲתִידָה אִשָּׁה שְׁתַּלַּד בְּכֵל יוֹם לַיְמוֹת הַמַּשִּׁיחַ שְׁמֹא י"ל נוֹף חֲדָשׁ וּנְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת יִהְיוּ:
כִּי רוּחַ מְלַכְנִי יַעֲטוּף מְשִׁיחַ נִקְרָא רוּחַ כְּדֻכְיָב (איכה ל"כ) רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה' וְה"פ דִּקְרָא הַמְּשִׁיחַ מְלַכְנִי יֵאחֲרֵר כְּמוֹ הַעֲטוּפִים לְלָבֶן עַל יְדֵי נְשָׁמוֹת אִשָּׁר גְּשִׁיתִי:
אֵלֶּא שְׁיָרְדוּ מִנְּכִסְיָהֶם דְּלִיכָא לְמִימַר סוּמִים הִיוּ דִּהָא כְּתִיב בְּשַׁעַת קֶרַח (בַּמִּדְבָּר ט"ז:י"ד) הַעֲיִנִי הַאֲנָשִׁים דִּהֶם תִּנְקֹר וּמַצְרַעִים זְמִי לֹא הָיוּ דִּהָא בְּעָדָה בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֶה הִיוּ יוֹשְׁבִין וּכ"ת דְּבִמְתָּן תּוֹרָה גִּתְרַפְּאוּ דִּהָא אוֹתָן שְׁתִּתְרַפְּאוּ כְּבֶר חֲזָרוּ לְמוֹמֵן בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגֹל וְשֶׁלֹּא הִיוּ לָהֶם בָּנִים לִיכָא לְמִימַר דְּבִשְׂבִיל בָּרַךְ לֹא הִיוּ פְּחוֹת קְרוֹבִים לְמַלְכוּת לַהֲלָשִׁינוּ כְּבַתְחַלָּה וי"מ דַּמְשַׁמַּע לִיהַ שְׁנִירָדוּ מִנְּכִסְיָהֶם דַּמְחַמַּת כֵּן אֵין לָהֶן כַּח עוֹד לַהֲזִיק אֲבָל כֹּל הֶגֶךְ הִיוּ וְכוּלֵּין לַהֲזִיקוּ ע"י קְמוּנָם וּפְשָׁטָה דִּקְרָא מִזְרִי בַּפְּרָעָה וַיָּמַת מֶלֶךְ מַצְרַיִם:
כְּפִיּוֹי טוֹבָה לָכֵךְ קֶרַס כְּפִיּוֹי טוֹבָה שֶׁלֹּא רָצוּ לומר אִתָּה עַן לְפִי שֶׁלֹּא הִיוּ רוֹצִים לַהֲחֻזֵּיק לוֹ טוֹבָה בְּכָרָ:

לומר לה, שְׁאֵם חֲטָא יָחִיד — אוֹמְרִים לוֹ:
כִּלְה אֲצֵל יָחִיד, וְאֵם חֲטָאוּ צָבוּר — אוֹמְרִים לוֹ:
כִּלְה אֲצֵל צָבוּר.
וּצְרִיכָא, דְאִי אֲשָׁמוּעִינָן יָחִיד — מִשׁוּם דְּלֹא מְפָרְסֵם חֲטֵאיָהּ, אֲבָל צָבוּר דְּמְפָרְסֵם חֲטֵאיָהּוּ — אִימָא לֹא.
וְאִי אֲשָׁמוּעִינָן צָבוּר — מִשׁוּם דְּנִפְיִשִׁי רַחֲמִיָּהּוּ, אֲבָל יָחִיד דְּלֹא אֵלִימָא זְכוּתִיָּה — אִימָא לֹא, צְרִיכָא.^(ט)
וְהִיָּינוּ דְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מֵאִי דְכְּתִיב "נָאֵם דּוֹד בֶּן יִשְׁי וְנָאֵם הַגָּבֶר הָקֵם עָלִי"?
נָאֵם דּוֹד בֶּן יִשְׁי וְנָאֵם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן:
כֹּל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בְּעוֹלָם הַיָּז, מְקַדְּמָתּוּ וְהוֹלִיכֶת לִפְנֵיו לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאָמַר: "וְהָלַךְ לִפְנֵיהָ צִדְקָהּ וּכְבוֹד ה' יֵאֲסָפָה", וְכֵן הָעוֹבֵר עֲבִירָה אַחַת, מְלַפֶּפְתּוּ וּמוֹלִיכֶתּוּ לַיּוֹם הַדִּין, שְׁנַאָמַר: "קִלְפָתוֹ אֶרְחוֹת דִּרְכָּם וּגּוֹי".

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמַר:
קְשׁוּרָה בּוֹ כְּכֻלָּב, שְׁנַאָמַר:
"וְלֹא שְׁמַע אֱלִיָּהּ לְשַׁכַּב אֲצִלָּה לְהִיּוֹת עִמָּה", "לְשַׁכַּב אֲצִלָּה" — בְּעוֹלָם הַיָּז, "לְהִיּוֹת עִמָּה" — בְּעוֹלָם הַבָּא.
אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:
בּוֹאִו וְנַחֲזִיק טוֹבָה לְאֲבוּתֵינוּ, שְׁאֵלְמָלֹא הֵן לֹא חֲטָאוּ — אָנוּ לֹא בִּאֲנוּ לְעוֹלָם, שְׁנַאָמַר:
"אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתָּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כְּלָכֶם", חֲבַלְתָּם מַעֲשִׂיכֶם — "אֲכֹן כְּאֵדָם תָּמוּתוּן וּגּוֹי".
לְמִימָרָא דְאִי לֹא חֲטָאוּ לֹא הָיוּ מוֹלְדוּ?
וְהַכְּתִיב "וְאַתָּם פָּרוּ וּרְבוּ!"
עַד סִינִי.
בְּסִינִי זְמִי כְּתִיב "לֵה אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֱהֲלִיכֶם!"
לְשִׁמְחַת עוֹנָה.
וְהַכְּתִיב:
"לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם וּגּוֹי!"
לְאוֹתָן הָעוֹמְדִים עַל הַר סִינִי.^(ט)
וְהָאֵמַר רִישׁ לְקִישׁ, מֵאִי דְכְּתִיב:
"זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם וּגּוֹי"?
וְכִי סֵפֶר הָיָה לוֹ לְאֵדָם הָרֵאשׁוֹן?
מְלַמֵּד שְׁהֶרָאָה לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאֵדָם הָרֵאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרָשׁוֹ, דּוֹר דּוֹר וְחַכְמָיו, דּוֹר דּוֹר וּפְרִנְסָיו.
כִּיּוֹן שְׁהַגִּיעַ לְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי עַקְיָבָא שְׁמַח בְּתוֹרָתוֹ וְנִתְעַצֵּב בְּמִיתָתוֹ, אָמַר:
"וְלִי מַה יִּקְרוּ רַעֲיָה אֵל [וּגּוֹי]".^(ט)
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי:
אֵין בּוֹ דוֹד בָּא עַד שִׁיכְלוּ נְשָׁמוֹת שְׂבָגוּף, שְׁנַאָמַר:
"כִּי לֹא לְעוֹלָם אֶרֶיב וְלֹא לְנֶצַח אֶקְצוּף]
כִּי רוּחַ מְלַכְנִי יַעֲטוּף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי!"
לֹא תִימָא אָנוּ לֹא בִּאֲנוּ לְעוֹלָם, אֵלֶּא כְּמִי שֶׁלֹּא בִּאֲנוּ לְעוֹלָם.
לְמִימָרָא דְאִי לֹא חֲטָאוּ לֹא הָיוּ מְיִיתִי?
וְהַכְּתִיב פֶּרֶשֶׁת יְכַמּוֹת וּפְרָשֶׁת נַחֲלוֹת!
עַל תִּנְאִי.
וּמִי כְּתִיבִי קְרָאִי עַל תִּנְאִי?
אֵין, דְּהִכִּי אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ:
מֵאִי דְכְּתִיב "וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בִקְר יוֹם הַשְּׁשִׁי"?
מְלַמֵּד שְׁהַתְנָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם מַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית, וְאָמַר:
אִם מְקַבְּלִין יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה — מוּטָב, וְאִם לֹאוּ — אַחֲזִיר אֶתְכֶם לְתוֹהוֹ וּבּוֹהוּ.
מִיתִיבִי:
"מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכֶבֶם זֶה לָהֶם", לְבִטֵּל מֵהֶם מְלָאךְ הַמָּוֶת אִי אֶפְשָׁר, שְׁכְּבֶר נִגְזָרָה גְזָרָה.
הָא לֹא קִיבְלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה אֵלֶּא כְּדִי שֶׁלֹּא תֵהֵא אוֹמָה וְלִשׁוֹן שׁוֹלֵטֶת בָּהֶן, שְׁנַאָמַר:
"לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם עַד עוֹלָם".
הוּא דְאָמַר כִּי הָאִי תִנָּא, דַּתְנָנָא:
רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר:
לֹא קִיבְלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה אֵלֶּא כְּדִי שֶׁלֹּא יֵהֵא מְלָאךְ הַמָּוֶת שׁוֹלֵט בָּהֶן, שְׁנַאָמַר:
"אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתָּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כְּלָכֶם", חֲבַלְתָּם מַעֲשִׂיכֶם, "אֲכֹן כְּאֵדָם תָּמוּתוּן".
וּרַבִּי יוֹסִי זְמִי, הַכְּתִיב "לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם עַד עוֹלָם", טוֹבָה הוּא דְהוּנָא, הָא מִיתָה אִיכָא!
(רַבִּי יוֹסִי)
אָמַר לָהּ:
כִּיּוֹן דְּלִיכָא מִיתָה, אֵין לָהּ טוֹבָה גְּדוֹלָה מִזֹּו.
"וְתִנָּא קוּמָא זְמִי, הַכְּתִיב: "אֲכֹן כְּאֵדָם תָּמוּתוּן", מֵאִי מִיתָה? עֲנִיּוֹת, דְאָמַר מַר: אַרְבָּעָה חֲשׁוּבִים כְּמִתִּים, אֵלוֹ הֵן: עֲנִי, סוּמָא, וּמִצּוֹרַע, וּמִי שְׁאִין לוֹ בָּנִים. עֲנִי, דְכְּתִיב: "כִּי מָתוּ כֹל הָאֲנָשִׁים", וּמֵאֵן גִּינְהוּ? דָּתוֹ וְאֲבִירָם. וּמִי מָתוּ? מִיָּהוּי הָיוּ! אֵלֶּא שְׁיָרְדוּ מִנְּכִסְיָהֶם.^(ט)
סוּמָא, דְכְּתִיב: "בְּמַחֲשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם". מִצּוֹרַע, דְכְּתִיב: "אֵל נָא תְּחִי כְּמַת". וּמִי שְׁאִין לוֹ בָּנִים, דְכְּתִיב: "הִבָּה לִי בָנִים וְאִם אֵין מָתָה אָנֹכִי".^(ט)
**תָּנוּ רַבָּנַן: "אִם בַּחֲקָמִי תִלְכוּ", אֵין "אִם" אֵלֶּא לְשׁוֹן תַּחֲנוּגִים, וְכֵן הוּא אוֹמַר: "לוֹ עֲמִי שׁוֹמַע לִי [וּגּוֹי] כְּמַעַט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנִּיעַ", וְאוֹמַר: "לוֹ הַקְּשַׁבְתָּ לְמִצְוָתִי וַיְהִי כְנָהָר שְׁלוֹמָךְ וּגּוֹי וַיְהִי כַחֲוֹל זֶרַעַךְ וַצֹּאצְאִי מַעֲיָה וּגּוֹי". תָּנוּ רַבָּנַן: "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכֶבֶם זֶה לָהֶם", אָמַר לָהֶן מִשָּׂה לְיִשְׂרָאֵל:
כְּפִיּוֹי טוֹבָה בְּנִי כְּפִיּוֹי טוֹבָה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל:
"מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכֶבֶם זֶה לָהֶם", הָיָה לָהֶם לומר:
תֵּן אַתָּה.
כְּפִיּוֹי טוֹבָה, דְכְּתִיב:
"וְנִפְשָׁנוּ קָצָה**

בְּלָחֶם

ה.

ה:

	עין משפט
	נר מצוה

א מו"י פו"ב מהל' שחיטה הלי' יד', סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ו':

ב טוש"ע או"ח סי' תבט סעי' א:

ג מו"י פו' מהל' ביאת מקדש הלי' ת:

ד מו"י פב' מהל' איסורי המזבח הלי' א:

ה מו"י פו"א מהל' שחיטה הלי' א, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ט:

על ישראל הלא גם הוא לא נזכר וי"ל שְלֵפִי שֶהוּא לא הִיה צְרִיךְ לַתפֹּלָה זו לא יתן לב עד מ' שְנֵה דָקס אַדעפּסָה דְרַבָּה אָבֵל יִשְׂרָאֵל שְהִיו צְרִיכִין לַתפֹּלָה זו הִיה לָהֶם לַהֲתַבְנֹן מֵאוּמָה שְעָה שְהָרִי בְּכָר חֲטָאוּ בַעֲגֵל וּבַמִּזְבֵּּלִים ור"י פּי' שְמַסָּה לא הִקפִּיד עֲלֵיהֶם על דְּכָר זֶה עד מ' שְנֵה פִי הִיה סָבוֹר דִּלְסוּף מ' שְנֵה יַעֲמָדוּ על דַּעַת קוּנֵס וְיֵאמְרוּ אַתָּה תָן וְלֹא הִיה בְּדַעְתּוֹ שְהִיו מַנִּיחִים לוֹמַר אוּתוּ מִשּׁוֹם בְּפִית טוֹבָה אָבֵל בַּשְּׁעָבְרוּ אֶרְבָּעִים שְנֵה שְׁרָאָה שְהִיה לָהֶם לַדַּעַת הַבִּין עֲלֵיהֶם שְהִיו מַנִּיחִין בַּשְּׁבִיל בְּפִית טוֹבָה וְאִז הוֹכִיחֶם: **יִצְרָם** מְסוֹר בִּידָם דְרִישׁ לִיה מִמַּשְׁלַחֵי רָגֵל דִּיע"ר נִקְרָא אוֹרַח בְּדַכְתוֹב וַיִּבֹא הֶלֶךְ לֵאִישׁ הָעֶשְׂרִי: **וּמִ' בַּעֲיָנוּ** פְּלִי הָאִי פִרַשׁ רַש"י וְכִי אָדָם רָגִיל כ"כ לַהֲעֵלוֹת על לְבוּ שְמַחְתּוֹ וְחָנּוּ דִּלְסַכְרָת' ג' יָמִים קָדָם לְפִי שֶהוּא יוֹם אִיד שֶל עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים וְנִזְכָּר שֶם עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים תְּדִיר בַּפּיו וְאִזּוּ וְיִמּוּדֵי וְהִתְנַן בְּד' פְּרָקִים וכו' וּמַסִּיק הֶתֶם דִּלְאֲכִילָה שְאִינוּ טְרוּדִי לִפְנֵי הַחַג אֲלֹא על עֲסָקִי אֲכִילָה סָגִי בַּחַד וְיִמָּא הֵכָא דִּלְהַקְרָבָה שְצִרִיךְ לַחֲזוֹר אַחֵר עַסְקִי הַקְרָבָה בַּעֲיֵי תַלְתָּא וְיִמֵי וְהִלָּכְךָ אֶסוּר לִשְׁאֵת וְלַמַּת בְּכָל עֲנִינֵי מַקַּח וּמִמַּכָּר מִשּׁוֹם דָּשֶם עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים שְנוֹר בַּפּיו וְאִזּוּ וּמוּדֵי: **עָרַב** יו"ט הָאֲחֵרֹון שֶל חַג הָאֵל אֵלָא נִקַּט (יוֹם) הָרֵאשֹׁן שֶל חַג לְפִי שֶהֶם טְרוּדִים בְּמַצַּת לִגְבֵל וְסָפָה וְאִין לָהֶם פְּנִאִי לַהֲרַבּוֹת בַּסַּעוּלוֹת וי"מ דְּהִסְנָךְ אֶרְבַּעַה פְּרָקִים טַעמָא רַבָּה אִית בִּזְהוּ יו"ט הָאֲחֵרֹון שֶל חַג לְפִי שֶהוּא זְמַן בַּפ"ע וְחִלּוֹק מַשְׁלִכְנֵיו תַּקְנּוּ לַהֲרַבּוֹת בַּסַּעוּדָה מִשֹּׂא"כ בַּשְּׁבִיעִי שֶל פֶּסַח וְגַם הַקְרַבּוֹת שֶבַשְׁמִינֵי הִיוּ בַּשְּׁבִיל יִשְׂרָאֵל וְכָל הַחַג הִיוּ מִקְרִיבִין גִּיד הַעֹזָגִיד פּוֹכְבִּים וְעָרַב פֶּסַח לְפִי שֶהוּא יוֹם גִּאֲלָה וְיִצְאִה לַחֲרוּת וַעֲצַרַת בְּדִאֲמִרֵין בַּפֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (פֶּסַחִים דָּף סח:): כָּל מוּדִים בַּעֲצַרַת דְּבַעֲיָן גְּמִי לְכֶם ור"ה מִפְּנֵי שֶהוּא תַחֲלַת הַשָּׁנָה מַרְבִּים בַּסַּעוּדָה לַעֲשׂוֹת סִימָן וַפֵּה וְכַמָּה עֲנִינֵי עוֹשִׂים בּוּ לְסִימָן וַפֵּה בְּדִאֲמַר בַּמַּסָּכַת הוֹרִיּוֹת (דָּף יב.) וּכְרִיתוֹת (דָּף ה:): **וּבְדַבְרֵי ר'** יוֹסִי אָף עִיּוּ"כ בַּגְּלִיל תַּמָּה בַּפ"ד דְּתַבְּבוֹת (ה.) וְשֶם ד"ה אֲלֹא) דְּפִרְיִן תַּלְמוּדָא וִיה"כ שְׁחַל לְהִיּוֹת בַּשָּׁנִי בַּשְּׁפָת וְדָהָה גִזְרָה שְׁמָא יַשְׁחַט בָּן עוֹף וְאִמָּאִי שִׁבַּח בָּל הֵנִי

פְּרָקִים דד"ה וּפִרְיִן לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי וי"ל דְּשִׁפִּיר פְּרִיךְ אֲלַבָּא דִּרְבָּנָן דַּעֲקַר פְּרַכָּה מִבָּן עוֹף מוֹקֵא דְּבַהֲמָה אִיפֵא טִירַחָא וַיִּמְרָה לַהֲפִילָה וּמַדְכָּר וּבַפְּרָקִים אֵלּוּ אִינֶם רָגִילִין רַק בְּבַהֲמוֹת וּבִיּוֹה"כ רָגִילִים בַּעוּפוֹת וְגַזְנִים וְדְבָרִים קִלִּים בְּדִאֲמִרֵין בַּב"ר (פי' יא) שְׂבָדָא בַּהֲוֵא חֲטָטָא זִזְבֹּן חַד נוֹנָא תַרִּיסָר דִּיעִרִין: **וְהַתֵּן** שׁוֹאֲלִין בְּהַלְבוֹת הַפֶּסַח וְאֵע"פ שֶגַם עַתָּה שְׁאִין קִרְבָּן שׁוֹאֲלִין בְּהַלְבוֹת הַפֶּסַח קָדָם ל' יוֹם מ"מ עַקַר הַתַּקְנָה עַל הַקִּרְבָּן נִתְקַנָּה בְּדִאֲמַר טַעמָא בַּפ"ק דַּפֶּסַחִים (דָּף ו:): שְהָרִי גִבִּיא עוֹמֵד בַּפֶּסַח רֵאשׁוֹן וּמַהִיר עַל פֶּסַח שָׁנִי: **מִצִּיץ** לְמַחֲסַר אֲבָר וכו' פִּרוּשׁ לַהֲקָרִיב לְגִבּוֹשׁ בְּזַמָּה שְׁלֵהָן דְּאֵלּוּ בְּבִית הַמִּקְדָּשׁ אִפִּי' בְּדָקִין שָׁבַעֲיָן גְּמִי אֶסוּר דְּכַתִּיב וַיַּמִּיד בָּן נֹכַח לֹא תִקְרִיבוּ וּמוֹתִי לִיה וּמִכָּל הָחַי דִּהָהִיר הַקב"ה לִנְח לְהִבִּיא מַחֲסַר אֲבָר בַּתַּבָּה מִפְּנֵי שְׁעָתִיד לְהִבִּיא מִהֶם קִרְבָּן וּא"ת הֵא לָקֵחַן בַּסִּמּוֹךְ (עֲבוּדָה זָרָה דָּף ג.) אֲמַר דִּהָהִירו גְּמִי מִלְּהִבִּיא אֵל תַּבָּה זָקֵן וְסָרִים וְלֹא יֵאסְרוּ לִבְנֵי נַח וְעוֹד קִשְׁיָא דְקִרָא גְבִי בַּהֲמָה פְתִיב שֶהֶם שְׁנִים שְׁנִים דְּכַתִּיב וּמִכָּל הָחַי מִכָּל תַּבִּיא וְגו' וְהִנְהוּ לֹאז בְּנֵי קִרְבָּן וְיִנְהוּ אֵף לִבְנֵי נַח בְּדַמַּשְׁמַע פֶּרֶק בְּתַרָא דְּזַבְּחִים (דָּף קטו.) וי"ל דִּאִין לֵאסֵר אֵלּוּ זָקֵן וְסָרִים לְקִרְבָּן בְּמָה שְׁמַעֲטִם מִהַבִּלַּת הַתַּבָּה בִּינָן דִּאִיפֵא טַעמָא אַחֲרִינְיָא דִּאִיפֵא לְמִימַר דִּהָא דַּמַּעֲטָן הַתַּיִב הֵנוּ לְפִי שְאִינֶם רֵאשׁוֹן לְקִיּוֹם הַעוֹלָם אָבֵל מַחֲסַר אֲבָר אִי לֹאז לֵאסְרָן לְקִרְבָּן לְמָה נִמַּעֲטוּ מִלְּהִבִּיאִם לַתַּבָּה דְּרִי הֶם רֵאשׁוֹן לְקִיּוֹם הַעוֹלָם וּלְבַהֲמָה טוֹמָא ע"כ גְּמִי לֹא מַצִּי אִפִּי' דְּבִינָן דְּשִׁלְמִים גְּמִי לֹא חֲזוּ לַהֲקָרְבָה: **מִצִּיץ** לְמַחֲסַר אֲבָר שְׂאֶסוּר לִבְנֵי נַח יֵשׁ לְדַקְדָּק מַשְׁלָן אֶסוּר שֶהוּא אֶסוּר גְּמוּר וְכָן נַח מוֹזָר בְּדָבָר וַתַּמָּה מ"ט לֹא חֲשִיב לִיה בְּהָדִי ז' מַצַּת שְׁנַגְרָטוּ וַיִּתְחַיְבו עָלֵיו מִיתָה וְאִין לוֹמַר מִשּׁוֹם דְּאִזְהַרְתָּה לֹא בַתִּיבָא בַּהֲדִיא הֵא מִכָּלֵל הֵן אִתָּה שׁוֹמַע לֹאז בְּדַקְדָּשִׁין מִכָּל עַן הֵן אֲכָל תֵּאכֵל וְלֹא יִזַּל וְדָבָר בִּאשְׁתֵּי וְלֹא בִאשְׁתִּי חֲבָרוּ אֲלֹא י"ל דִּהָאִי קוּם עָשֶׂה הוּא דִּמְאִישׁ אִישׁ מַרְבִּינָן שְהַעוֹבָגִיד פּוֹכְבִּים נוֹזְרִים גְּזָרִים וְגִזְבוֹת בִּישְׂרָאֵל וְאִם נִזְרַר מַחֲסַר אֲבָר אֲמִרֵין לִיה קוּם וְהִבָּא קִרְבָּן שֶלֶם וְקוּם וַעֲשֶׂה לֹא קִחְשִיב וְהָא דִאֲמִרֵין פ"ק דְקִדּוּשִׁין (דָּף כד:): דַּמְרַבְּרִין מִן הַעוֹף וְלֹא בָל הַעוֹף לַמַּעֲטוּי וַבַּשָּׂה גִפֵּה נִקְטַע רָגְלָה ל"ל בַּפְּטִיטָא דְּמִי אֲכָא מִזִּי דִּלְיִשְׂרָאֵל שְרִי וְלַעֲבוֹד פּוֹכְבִּים אֶסוּר וי"ל דֶּם"ד בִּינָן שְשֹׂאֵר מוּמִין הַפּוֹסְלִין בְּבַהֲמָה הָתִיר בַּעוֹף בְּדִאֲמִרֵין תַּמּוֹת וְחִבְרוֹת בְּבַהֲמָה וְאִין תַּמּוֹת וְחִבְרוֹת בַּעוֹף וּבְבַהֲמָה אִין חִלּוֹק בִּין בַּמוּמִין בִּין בַּמַּחֲסַר אֲבָר בַּעוֹף גְּמִי יִמָּא בִינָן שְהָתִיר הַמוּמִין מַחֲסַר אֲבָר גְּמִי גְּמָתִיר קַמ"ל מִן הַעוֹף וְעוֹד י"ל דִּאִי לֹא בַתִּיב מִן הַעוֹף לֵאסֵר מַחֲסַר אֲבָר לְיִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֲמִינָא דְבְנֵי נַח מַתָּרוּ וְהַתַּיִב בָּא לֵאסֵר לְיִשְׂרָאֵל אֵע"ג דְּכַתִּיב גְבִי' בְּנֵי נַח בְּדִאֲמַר בַּפ"י אֶרְבַּע מִיתָת (סְנֶהֲדָרִין דָּף נט.) כָּל מַצַּה שְׁנִאֲמָרָה לִבְנֵי נַח וְלֹא נִשְׁנִית בְּסִינֵי לְיִשְׂרָאֵל יֵאמָרָה וְלֹא לִבְנֵי נַח נִשְׁנִית בְּסִינֵי לָהּ וְלָהּ יֵאמָרָה [וַע"ע תּוֹם' זְבַחִים סח: ד"ה וְשִׁנְסַמִּית]:

עַד אֶרְבָּעִין שָׁנִין לֹא קָאִי אִינִישׁ פִּירַשׁ"י שְאֵף מָסָה לֹא נִזְכָּר וּא"ת אִמָּאִי בַּעֶם מָסָה

בְּלָחֶם הַקֵּלָקֵל". **בְּנֵי כְּפוּיֵי טוֹבָה**, דְּכַתִּיב: **"הָאֲשֶׁה אֲשֶׁר נִתְּתָה עִמָּדִי הִיא נִתְּנָה לִי מִן הָעֵץ וְאִכְלִי".** אָף מַשָּׂה רַבִּינוּ לֹא רְמָזָה לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל אֲלֹא לְאַחַר אֶרְבָּעִים שָׁנָה, שְׁנַאָמַר: **"וְאוֹלֶה אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר אֶרְבָּעִים שָׁנָה"**, וּכְתִיב: **"וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב וּגוֹי"**. אֲמַר רַבָּה: **שְׁמַע מִיבָּה לֹא קָאִי אִינִישׁ אֲדַעַתִּיה דְּרַבִּיָּה עַד אֶרְבָּעִין שָׁנִין.** ^(א) אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי בְּנֵאָה, מֵאִי דְכַתִּיב: **"אֲשִׁרִיכֶם זֶרְעִי עַל כָּל מִיָּם מִשְׁלַחֵי רָגֵל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוּר"**? אֲשִׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל בְּזְמַן שְׁעוֹסְקִין בַּתוֹרָה וּבְגַמִּילוֹת חֲסִדִּים, יִצְרָם מְסוֹר בִּידָם וְאִין הֶם מְסוּרִים בִּיד יִצְרָם, שְׁנַאָמַר: **"אֲשִׁרִיכֶם זֶרְעִי עַל כָּל מִיָּם"**, וְאִין זִרְיעָה אֲלֹא צְדָקָה, שְׁנַאָמַר: **"וְיָרְעוּ לָכֶם לְצִדְקָה וְיִקְצְרוּ לְפִי חֲסִד"**, וְאִין מִיָּם אֲלֹא תוֹרָה, שְׁנַאָמַר: **"הוֹי כָּל צָמָא לְכוּ לְמִיָּם"**. ^(ב) מִשְׁלַחֵי רָגֵל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוּר", תִּנָּא דְבִי אֲלִיָּהוּ: **לְעוֹלָם יִשִּׁים אָדָם עֲצָמוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה כַּשּׁוֹר לְעוֹל וּכְחֲמוּר לְמַשְׂאוּי. שְׁלִשָּׁה יָמִים אֶסוּר לְשֹׂאת וּלְתַת עֲמָהֶם וְכו'.** וּמִי בַּעֲיָנו כּוּלֵי הָאִי? ^(א) וְהַתֵּנוּ: **בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה, הַמוֹכָר בְּהֵמָה לְחִבְרִי צִרִיָּה לְהוֹדִיעוּ: "אִמָּה מְכַרְתִּי לְשַׁחוּט"**, **"בְּתָה מְכַרְתִּי לְשַׁחוּט"**. וְאֵלּוּ הֵן: עָרַב יוֹם טוֹב הָאֲחֵרֹון שֶל חַג. עָרַב יוֹם טוֹב הָרֵאשֹׁן שֶל פֶּסַח, וְעָרַב עֲצַרַת, וְעָרַב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְדַבְרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי — אָף עָרַב יוֹם הַכַּפּוּרִים בַּגְּלִיל! ^(ב) הַתֵּם דִּלְאֲכִילָה, סָגִיא בַּחַד יוּמָא. הֵכָא דִּלְהַקְרָבָה, בַּעֲיָנו תַּלְתָּא יוּמִי. וְלַהֲקָרְבָה סָגִי בַתְּלַתָּא יוּמִי? וְהַתֵּנוּ: **שׁוֹאֲלִין בְּהַלְבוֹת הַפֶּסַח קוֹדֶם הַפֶּסַח שְׁלִשִּׁים יוֹם, רַבָּן שְׁמַעוֹן בּוּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. "אֲנִן דְּשִׁכְחִי מוּמִין דְּפֶסְלִי, אֲפִילוּ בְּדוּקִין שְׁבַעֲיָן, בַּעֲיָנו תַּלְתִּין יוּמִין; אִינְהוּ, דְּמַחֲסוּר אֲבָר אִית לָהּ, בַּתְּלַתָּא יוּמִי סָגִי.** ^(ג) **דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִצִּין לְמַחֲסוּר אֲבָר דְּאֶסוּר לְבִנֵי נַח? דְּכַתִּיב: "וּמִכָּל הָחַי מִכָּל בֶּשָׂר שָׁנִים מִכָּל וּגוֹי"**, אֲמָרָה תוֹרָה: הֵבֵא בְּהֵמָה שְׁחִיץ **רֵאשִׁי אֲבָרִים שְׁלָה.** ^(ה) **הָאִי מִיבָּעִי לִיה לְמַעוּטִי טְרִיפָה דְלֵא! טְרִיפָה מִי"לַחִיוֹת זָרַע" נִפְקָא. הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר טְרִיפָה אִינְהּ יוֹלְדַת,**

אֲלֵא

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

קִרְאוּהוּ קִלְקֵל וְרָגְנוּ עַל כֶּךָ וְהִיא הִיָּתָה לָהֶם טוֹבָה גְּדוּלָּה שְׁלֹא הִיוּ צְרִיכִין לְטַרַח וּלְצַת שְׁלֵם פֶּרֶסָאוֹת לְבָנוֹת דְּמַנִּיא (בְּרַכּוֹת דָּף ס) בַּשָּׁהן נִפְּטִין אִין נִפְּטִין לֹא לְצַדִּיקָן וְלֹא לַפְּטִיָּן אֲלֹא לְאֲחִרֵיָן וּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל ג' פֶּרֶסָאוֹת הִיָּה: **אֲשֶׁר גָּתַתָּה עִמָּדִי** לָשׁוֹן גְּנָאִי הוּא שְׁתוּלָה הַקֵּלָקֵלָה בְּמַתְנֵתוֹ שֶל מְקוּם וְהוּא עֲשָׂאָה לוּ לַעֲזָר: לֹא רָמְזָה לְתוֹכָהּ ז' אֲלֵא לְאַחַר מ' שְנֵה בְּמַשְׁנֵה תוֹרָה בַּעֲרַכּוֹת מוּזָב אֲמַר לָהֶם וְלֹא יִתֵּן לָכֶם לֵב לַדַּעַת שְׁתִּתּוּי וְיִדְעִים לִשְׂאוֹל מָה הִיָּה מְבַקֵּשׁ מִכֶּם [אֲלֵמָא] אָף מָסָה רַבְנּוּ לֹא נִזְכָּר לַתַּת עַל לְבוּ דְכָר זֶה עַד מ' שְנֵה: לֹא קָאִי אִינִישׁ אֲלַעֲתָה דְרַבָּה לַדַּעַת סוּף דַּעְתּוֹ וְתַבּוּנֵתוֹ עַד מ' שְנֵה שְהָרִי מָסָה לֹא רָמְזָה לְיִשְׂרָאֵל עַד מ' שְנֵה: מַשְׁלַחֵי רָגֵל מַשְׁלַחִים וּמַשְׁלִיכִין רָגְלֵי יִצְר דַּרַע הֵבֵא עַל הָאֲדָם מַעֲלִיָּהֶם. יִצְר דַּרַע קְרִיִי אוֹרַח בְּדַכְתוֹב וַיִּבֹא הֶלֶךְ לֵאִישׁ הָעֶשְׂרִי (שְׁמוּאֵל ב י"ב:ד'): **וּמִי בַּעֲיָנוּ בְּלִי הָאִי דְחִשְׁטִין זִזְבִּין** לֵה עוֹבֵד פּוֹכְבִּים לְהֵאִי בַּהֲמָה לַעֲרָךְ יוֹם אִידוּ ג' יָמִים קָדָם לָכוּ: **בַּעֲנֵי ד' פְּרָקִים מַחְזְקִין לִיה** לְאִישׁ דְּכָל מֵאֵן דְּזִזְבִּין בַּהֲמָה שְחַט לֵה בְיוּמָה וּמִשּׁוֹם הַכִּי קִאֲמַר אֲמָה מְכַרְתִּי לְשַׁחַט וְאֵל תַּשְׁחַט אַתָּה אֵת הַבַּת שְׁאִמְכַר מִשּׁוֹם אוּתוֹ וְאֵת בְּנֵי דְבִיּוֹם אַחַד מְחִיב הָאֲחֵרֹון וְאֵלּוּ יָמִים א"א בְּלֹא בַּשָּׂר וְקוּנִין הַכֵּל: **עָרַב** יו"ט הָאֲחֵרֹון שֶל חַג מִפְּנֵי שֶהוּא יוֹם הַשְּׁלֵמַת קִרְבָּנוֹת הַחַג דְּתַנָּן מִי שְׁלֹא חַג וְכו': וי"ד דְּנִיבָן מִשּׁוֹם פֶּסַחִים: **עָרַב עֲצַרַת** מִשּׁוֹם שְׁלֵמִי חֲנִינָה וְעוֹלַת רִאֲיָה: וְכֹן לר"ה יוֹם טוֹב הוּא וְאוֹכְלִין בְּשָׂר: וִיּוֹה"כ גְּמִי מִשּׁוֹם כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה בְּט' בּוּ וכו': **בַּגְּלִיל הִיוּ רָגִילִין לַהֲרַבּוֹת שְׁמַחָה וַיִּמַּר. קַתְנִי עָרַב יוֹם טוֹב אֲלֵמָא לֹא זָבֵן אִינִישׁ מַחְמִי סַעוּדָה אֲלֹא חַד וַיּוּמָא וְאֵלּוּ מְכָרָה אֲתָמוּל לֹא הִיָּה מוֹהִיר לוּ הִיּוֹם דִּהָא אִין אָדָם קוּנָה ג' יָמִים קָדָם לָכוּן צְרַבִי סַעוּדַת יוֹם ג': **לַהֲקָרְבָה** לַעֲבוּדַת פּוֹכְבִּים עוֹבֵד פּוֹכְבִּים מַחֲזַר אַחֲרֵיהּ ג' יָמִים: בְּצִדְקִין טוִיל"א בְּלַע"ז: **דְּאֶסוּר לְבְנֵי נַח** לַהֲקָרִיב לְגִבּוֹשׁ דְּזַמִּינָא דְקִרְבָּנוֹת שְׁנֵהֲגוּ בְּזַמִּינֵיהֶם לְשִׁמְיִם הֵן נוֹהֲגִין לַעֲבוּדַת פּוֹכְבִּים שְׁלֵהָן: וּמִכָּל הָחַי עַל שֶם שְהִיָּה עָתִיד נַח לַהֲקָרִיב מֵהָן דְּכַתִּי' וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וְגו' (בְּרַאשִׁית ח:כ')::**

מסורת הש"ס

א בבא קמא יז.

ב אוצר מדרשים ספר אליהו הקדמה ב; אוצר מדרשים מדרש לעולם

ג משנה חולין; חולין פג; ספרא אמור פרק ח; תוספתא חולין ד פסחים ו; סנהדרין יב; מגילה כ:

ה זבחים קטז; לקמן נא.

ו בבא מציעא צה.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מנין וכו' אמרין לו קוים והבא קרבן שלם. יש לעיין למה אמורים לו הבא שלם וכי מחוייב הוא בכך להביא קרבן שלם אף בנדר ואמר הרי עלי מכל מקום אין בן נח מצווה על לאו דלא יתל ועל מצוה שפתיך אלא דברוצה להקריב מחוסר אבר ואמרים לו שלא יקרב אבל להביא אחרת מנין לנו:

תורה אור השלם

ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה־לי מרהעץ וגו' [בראשית ג, יב

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מסורת הש"ס
א לקמן ח. ב בבא מציעא צה.
גליון הש"ס
גמ' דאית ליה בהמה לדידיה. עיון לקמן דף יד ע"ב תוס' ד"ה מקום:
תורה אור השלם

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים הנה בדדפיו את־האלהים התהלך־נח [בראשית ו, ט]

ומקל־החי מכל־פשר שנים מבל תביא אֶל־התבה להחית את־זֶרַח וְנִשְׁכַּח יְהוָה [בראשית ו, טז]

אחור וקדם צרפתי ותשת עלי פֶּסֶחַ [תהילים קלט, ח]

לא־תקלל חרש ולפני עור לא תתן מקשל וְנִרְאָה מִאֱלֹהִים אִנִּי יְהוָה [ויקרא יט, יד]

תמים בְּדַרְכָּיו עָנִיו וְשָׁפַל רוּחַ: צדיק בַּמַּעֲשִׂיו בְּלֹא חֲמָס: לַעֲמֹא בַּעֲלָמָא לַעֲמֹל עֲמוּ וי"ב חֲדָשִׁים בַּתְּכָה וּמִיָּהוּ טַרְפָּה לֹא תַעֲנִל שְׁלֹא תַמּוּת וּבְטֹל הַעֲמָא אֲבָל זָקֵן וְסָרִיס שְׁפִיר דְּמִי קַמְשָׁמַע לָן: הֵן וְאִידִיָּהֵן שְׁלֵשָׁה וְלֹא הֵווּ לַהֵו אֲלֵא שְׁנֵי יָמִים קִדְּם: אוּ דְלָמָא הֵן שְׁלֵשָׁה לְבַד הָאִיד: תְּנָא נְמִי שְׁלֵשָׁה לְאַחֲרֵיהֶן אַע"ג דְּלִיתַנְהוּ אֲלֵא שְׁנִים דְּהָא חֲשַׁבִּינָן לְאִיד בַּהֲדִי חֲמֵאִי קָרִי לַהֵו לְבַתְרָאִי נְמִי ג' וְקֹא חֲשִׁיב לְאִיד בַּהֲדִיָּהוּ: נוֹצְרִי הַסֵּלָךְ בַּטְעוּת שֶׁל אֲחֵרוֹ הָאִישׁ שָׁעִיר לָהֶם לַעֲשׂוֹת יוֹם אֶיד בְּאֲחָד בַּשָּׁבֻת: יוֹם א' לְבַדְרִי רַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל לְעוֹלָם אֲסוּר לַעֲשׂוֹת עֲמָרָן מִשָּׁא וּמִתָּן ג' יָמִים לִפְנֵי יוֹם א' וְג' יָמִים לְאַחֲרָיו דְּרִי כֹל הַשָּׁבֻת כֻּלָּה: אַרְבַּעַּה וְחַמְשָׁה רַבִּיעִי בַּשָּׁבֻת וְחֲמִישִׁי בַּשָּׁבֻת: ח' יָמִים לִפְנֵי תַקּוּפַת טַבַּת הָיוּ אִידִיָּהֵן כֹּל שְׁמוּנָה: וְסִימָנָךְ דָּלָא תִימָא קִלְנִדָּא לִפְנֵי הַתַּקּוּפָה וּסְטְרוֹנִיָּיא לְאַחַר הַתַּקּוּפָה: אַחֲוֹר וְקִדְּם צְרַתְנִי אַחֲוֹר כְּתִיב בְּרִישָׁא וּמִתְנַתִּין נְמִי הָאִיד דְּלֵאחַר הַתַּקּוּפָה תְּנָא בְּרִישָׁא: וְאִי ס"ד יוֹם אֶיד קֹא חֲשִׁיב בַּמִּתְנַתִּין עַם יָמִים שְׁלָפְנִיו: עֲשָׂרָה יָמִים הֵווּ לַהֵו וְחֲמֵאִי קִתְנִי שְׁלֵשָׁה עֶשְׂרֵה בְּעִי לְמִתְנִי מֵאחַר דְּחִי"ל דְּשְׁמוּנָה יָמִים מוֹשֶׁךְ וּמִי הָאִיד: לְתַנִּי אִידִיָּהֵן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁלֵשָׁה יָמִים אֲסוּר לָשֹׂאת וּלְתַת עֲמָהֶם דְּמַשְׁמַע הָכִי בַּשְּׁמִינַעִין וּמִי אִידִיָּהֵן אֲסוּר שְׁלֵשָׁה יָמִים מִשָּׁאִם וּמִתַּנָּס וְלָמָּה לִי לְמַתְנִי לִפְנֵי דְמַשְׁמַע לִפְנֵי הָאִיד שְׁלֵשָׁה: וְכִי תִימָא לְהָכִי תְּנָא לִפְנֵי לְמַעוּטִי לְאַחַר דְּאִי הֵוָּה תְנִי סַתְמָא לֹא הֵוָּה יִדְעִינָן הֵךְ שְׁנֵי יָמִים לְבַד הָאִיד מִתִּי אִי לִפְנֵי אִי לְאַחַר וְלְהָכִי תְּנָא לִפְנֵי לְמַעוּטִי לְאַחַר: לְתַנִּי אִידִיָּהֵן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁלֵשָׁה יָמִים לְפָנִיָּהֶם אֲסוּרִין דְּלִישְׁתַּמַּע דְּתַנָּא יִידִין בְּאִידִיָּהֵן אִידִי אֲלֵא מְדָלָא אֲדַבֵּר בַּמִּתְנִי לְאַסֵּר כָּלָל ש"מ כֹּל הֵךְ ג' דְּקִתְנִי בַּמִּתְנִי אֲלַפְנִי חָאִי וְאִידִיָּהֵן מִמִּילָא מִשְׁתַּמַּע דכ"ש דְּאֲסוּר וְהֵן בְּלֹא אִידִיָּהֵן קִתְנִי: מִשּׁוּם הַרְחֵקָה דְּרוּחַ וְאִלּוּ וּמוֹדָה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְעַבְר יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיד (שְׁמוּת כ"ג:ו"ג): וְלִפְנֵי עוֹר דְּמַעֲזָן לִיָּה בַּהֲמָה וּמִקְרִיבָה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וּבְנֵי נַח נַצְטוּ עָלֶיהָ דִּהִיא אַחַת מִשְׁבַּע מִצְוֹת בִּד' מִיתוּת בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף נו.) וְנִהִי דְלִמְרָן עֲמִד וְהַתַּעֲרָן מִיָּהוּ אֵל יַעֲבְרוּ עַל יְדִיד שְׁהָרִי עֲתִידִין הֵן לַתּוֹ אֵת הַדִּין עַל שְׁאִין מְקוּמִין אֲחִתָּן וְאַע"פ שְׁאִין לָהֵן שֶׁכֶּר בְּקוּיָמָם וְאַהֲבִי קֹא עֲבַר יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתָּן מִכְשַׁל (בַּחֲלוּל שָׁבֻת מִשּׁוּם מִמְּצִיא חֲפָצָךְ וְדַבֵּר דְּבָר): דְּאִית לִיָּה בַּהֲמָה לַעֲבוֹד כּוֹכָבִים לְהַקְרִיב וְאִי לֹא מַעֲזָן לִיָּה יִשְׂרָאֵל אַפ"ה פִּלְח לִיָּה בְּדִידָה:

תמים בְּדַרְכָּיו עָנִיו וְשָׁפַל רוּחַ: צדיק בַּמַּעֲשִׂיו בְּלֹא חֲמָס: לַעֲמֹא בַּעֲלָמָא לַעֲמֹל

אַלֵּא לְמַאן דְּאָמַר: טְרִיפָה יוֹלָדַת, מֵאִי אִיכָא לְמִימַר? אָמַר קָרָא: "אַתָּה" — בְּדוּמִין לָהּ. וְדִלְמָא נַח גּוּפִיָּה טְרִיפָה הָוָה? "תַּמִּים" כְּתִיב בִּיָּה. וְדִלְמָא "תַּמִּים בְּדַרְכָּיו" הָיָה? "צַדִּיק" כְּתִיב בִּיָּה! דְּלָמָא "תַּמִּים" בְּדַרְכָּיו, "צַדִּיק" בַּמַּעֲשִׂיו הָוָה? לֹא סִלְקָא דְּעַתָּה דְּנַח גּוּפִיָּה טְרִיפָה הוּאִי, דְּאִי סִלְקָא דְּעַתָּה דְּנַח טְרִיפָה הָוָה, אָמַר לִיָּה רַחֲמֵנָא: כְּוֹתָךְ עֵייל, שְׁלַמִּין לֹא תַעֲיִיל? וְהַשְׁתָּא דְּנַפְקָא לִיָּה מִ"אַתָּה", "לְחִיוֹת זָרַע" לְמָה לִי? אִי מִ"אַתָּה" הָוָה אָמִינָא לְצוּוּתָא בַּעֲלָמָא, וְאַפִּילוּ זָקֵן וְאַפִּילוּ סָרִיס, כְּתִב רַחֲמֵנָא "זָרַע". אִיבַעֲיָא לָהּ: "שְׁלֹשָׁה יָמִים" — הֵן וְאִידִיָּהֵן, אוּ דְלָמָא הֵן בְּלֹא אִידִיָּהֵן? תָּא שְׁמַע, רַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל אוֹמַר: שְׁלֹשָׁה לְפָנֵיהֶם וּשְׁלֹשָׁה לְאַחֲרֵיהֶן אֲסוּר. אִי סִלְקָא דְּעַתָּה הֵן וְאִידִיָּהֵן, רַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל יוֹם אִידִיָּהֵן חֲשִׁיב לָהּ מַעֲיָקְרָא וְחֲשִׁיב לָהּ לְבַסְפוּ? אִידִידִי דְּתַנָּא "שְׁלֹשָׁה לְפָנֵיהֶם", תְּנָא נְמִי "שְׁלֹשָׁה לְאַחֲרֵיהֶם". תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב תַּחֲלִיפָא בַר אַבְדִּימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: נוֹצְרִים לְדַבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל לְעוֹלָם אֲסוּר, וְאִי סִלְקָא דְּעַתָּה "הֵן וְאִידִיָּהֵן", הָאִיכָא אַרְבַּעָה וְחַמְשָׁה דְּשָׂרִי! אֲלִיבָא דְרַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל לֹא קַמְבַּעֲיָא לִי, דְּהֵן בְּלֹא אִידִיָּהֵן, כִּי קֹא מַבַּעֲיָא לִי אֲלִיבָא דְרַבְּנָן — מֵאִי? ^(א)אָמַר רַבִּינָא: תָּא שְׁמַע, וְאִלוּ הֵן אִידִיָּהֵן שְׁל גוֹיִם: קִלְנִדָּא, סְטְרוֹנִיָּיא, וּקְרַטְסִים. וְאָמַר רַב חֲנִין בַּר רַבָּא: קִלְנִדָּא — שְׁמוּנָה יָמִים אַחַר תַּקּוּפָה, סְטְרוֹנִיָּיא — שְׁמוּנָה יָמִים לִפְנֵי תַקּוּפָה, וְסִימָנָה: "אַחֲוֹר וְקִדְּם צְרַתְנִי". ^(א)וְאִי סִלְקָא דְּעַתָּה הֵן וְאִידִיָּהֵן, עֲשָׂרָה הֵווּ! תְּנָא בּוּלְיָה קִלְנִדָּא חַד יוֹמָא הוּא חֲשִׁיב לִיָּה. אָמַר רַב אֲשִׁי, תָּא שְׁמַע: "לְפָנֵי אִידִיָּהֵן שְׁל גוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים", וְאִי סִלְקָא דְּעַתָּה הֵן וְאִידִיָּהֵן, לִיתַנִּי: "אִידִיָּהֵן שְׁל גוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים!" "וְכִי תִימָא, הֵאִי דְקִתְנִי "לְפָנֵי אִידִיָּהֵן" — לְמַעוּטִי לְאַחַר אִידִיָּהֵן, לִיתַנִּי: אִידָם שְׁל גוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים לְפָנֵיהֶם! אַלֵּא שְׁמַע מִיָּנָה, הֵן בְּלֹא אִידִיָּהֵן. שְׁמַע מִיָּנָה. אִיבַעֲיָא לָהּ: מִשּׁוּם הַרְוּוּחָה, אוּ דְלָמָא מִשּׁוּם "וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתָּן מִכְשַׁל"? לְמֵאִי נִפְקָא מִיָּנָה? דְּאִית לִיָּה בַּהֲמָה לְדִידִיָּה. אִי אָמַרְתָּ מִשּׁוּם הַרְוּוּחָה — הָא קֹא מַרְוּוּחַ לִיָּה, אִי אָמַרְתָּ מִשּׁוּם "עוֹר לֹא תַתָּן מִכְשַׁל" — הָא אִית לִיָּה לְדִידִיָּה. וְכִי אִית לִיָּה לֹא עֲבַר מִשּׁוּם "עוֹר לֹא תַתָּן מִכְשַׁל"? וְהַתְנִיָּא: אָמַר רַבִּי נַתָּן:

מַעֲזָן

טַרְפָּה וּא"ת טַרְפָּה נְמִי הִיכִי מַמַּעַט' מִהֲאִי קִרָּא הָא מֵאֵן דְּאִית לִיָּה טַרְפָּה יוֹלָדַת כֹּל שְׂכָן דְּאִית לִיָּה נְמִי טַרְפָּה חֵיה דְּאֲפִילוּ לְמֵאֵן דְּאָמַר טַרְפָּה אִינְיָה יוֹלָדַת אָמַר דְּיָכוּל לְהִיוֹת דְּאִית לָה דְּחֵיה וּא"כ הִיכִי מַמַּעַטָּת מִקְרָא דְּמַכְּשַׁל הָחִי דְּרִי רֵאיוּיָה הִיא לְחִיוֹת וי"ל דְּנִפְרָשׁ לְקִרָּא הָכִי מַכְּשַׁל הָחִי שְׂיָהָא כְּלוּ בְּרִיא חֲרִין וְלֹא חוּלָה וּטְרַפָּה אַע"ג דְּהֵוּא חִי מ"מ אִינְיָה בְּרִיָּהָ אֲלֵא חוּלָה כֹּל יָמִיָּה וּמִתַּמַּעֲטָה וְהוֹלָכַת וּמַמַּעַט שְׁפִיר מִהֲאִי קִרָּא דְּמַכְּשַׁל הָחִי טְפִי מִמַּחְסֵר אֲבַר שְׂכָלוּ בְּרִיא וְחִי חוּן מֵאֲבַר אֲחַד וְכֵן בַּרשׁ רַש"י לְקוּמַן פֶּרֶךְ רַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף נא.): אַתָּה בְּדוּמִין לָהּ וּמ"מ לִיכָא לְמַעַט מִהֲכָא מַחְסֵר אֲבַר וּבַעַל מוּס בִּין שְׁלֹא הִיָּה צְרִיד אֲלֵא לְקוּיָם הַעוֹלָם וּמִיָּהוּ קִשִּׁיא דְּהָא קְוִימֵן אֲלַבָּא דִּמ"ד טַרְפָּה יוֹלָדַת וּא"כ טַרְפָּה הִיכִי מַמַּעַטִין נִשְׁמָא יי"ל דְּמַכְּשַׁל הָחִי אֲצִטְרִיךְ לְמַעַט מַחְסֵר אֲבַר דְּאִי לֹא כְּתִיב אֲלֵא אַתָּךְ הֵוָּה מוּקַמִין לִיָּה לְמַחְסֵר אֲבַר וְלֹא לְטַרְפָּה דְּמַסְתַּבֵּר טְפִי לְמַעוּטִי מַחְסֵר אֲבַר דְּמֵאִים מַטְרַפָּה דָּלָא מֵאִיסָה שְׁאִין כְּאֵן חֲסִרֹן וְגַם יֵשׁ הַרְבֵּה טַרְפוֹת שְׁאִינָן נִבְרַר הַר"י וְהָא דְאָמַר לַעֲנִי (עֲבוּדָה זָרָה דָּף ה:.) הִיא מַבַּעֲיָא לָהּ לְמַעוּטִי טַרְפָּה אִם כֵּן מַשְׁמַע דְּמַסְתַּבֵּר טְפִי לְמַעוּטִי טַרְפָּה הִינוּ מַמַּעוּט דְּכַל הָחִי דְּמַשְׁמַע בְּרִיא וְלֹא טַרְפָּה אֲבָל מַחְסֵר אֲבַר כְּגוֹן אֲזַן וְכִינְצָא כּוּ בְּרִיא גְמוּר הוּא בַּשָּׂאֵר הַגּוֹף בַּפֶּרֶשִׁית לַעֲנִי: וְדִלְמָא נַח גּוּפָה טַרְפָּה הָוָה וְאַע"ג שְׁחִי לְאַחַר מִכָּאֵן שְׁנִים רַבּוֹת מ"מ בְּאַחַתָּה שְׁעָה לֹא הִיָּה יוֹדַע אִם הִיָּה טַרְפָּה אוּ שְׁלָם שְׁנִיחַ מְלַבֵּיא טַרְפָּה מַטַּעַם דּוּמִין לָךְ וְלֹא נִהֲרִיא תַרְוֵן זֶה דַּע"כ לֹא הִזְהִירוּ אֲלֵא מַטְרַפּוֹת הַגְּלוּי וְנִבְרַר דְּבַטְרַפּוֹת שְׂבַסְתָּר לֹא הִיָּה וְכוּל לְהַבְחִין אֲלֵא יי"ל דְּהַשְׁתָּא קֹאִי כִמ"ד חֵיה דְּהַסְבַּר טַרְפָּה חֵיה תַדַּע דְּהָא קְוִימֵן אֲלִיבָא דִּמ"ד טַרְפָּה יוֹלָדַת וּלְדִידָה טַרְפָּה נְמִי חֵיה:

תַּמִּים כְּתִיב בָּהּ וּא"ת גְּבִי קִרְבָּן (מְנַחוֹת דָּף ה:.) לָמָּה אֲנוּ מַצְרִיכִין מֵן הַבָּקָר לְהוֹצִיא טַרְפָּה תַּפּוּךְ לִי מִתַּמִּים וי"ל דְּהַתָּם סְבָרָא הוּא לְמַדְרַשׁ תַּמִּים וְלֹא בַּעַל מוּס דְּמַעֲנָה לְגַבוּה וְיַתֵּר מַטְרַפּוֹת תַּדַּע דְּבַעַל מוּס מַעֲנָה הוּא בְּיוֹתֵר דְּכַתִּיב גְּבִי בַּעֲלִי מוּיָמִין לְגַבוּה הַקְרִיבֵהוּ נָא לַפְּחִתָךְ הִירָצָךְ וְהִינוּ טַעֲמָא דְּנִבְרַר אֲבָל טַרְפוֹת יֵשׁ שְׁאִינוּ נִבְרַר וְעוֹד דְּקִרָּא גּוּפָה בְּהָדִיא מַעֲטָה תַּמִּים יִהְיֶה לְרַעַן כֹּל מוּס לֹא יִהְיֶה כּוּ מַשְׁמַע הָא אִית בַּה מוּס לֹא מִקְרִי תַמִּים: וְהַשְׁתָּא דְּנִפְקָא לָן מֵאַתָּה כּו' וּא"ת לִמ"ד טַרְפָּה אִינְיָה יוֹלָדַת וְנִפְקָא לָן טַרְפָּה מְלַחוּתִּית זָרַע וּא"כ אַתָּךְ ל"ל וְאִין לְגַחוֹת דְּאִוְרַחָה דְּקִרָּא הוּא דְּהָא גְבִי מַשָּׁה דְּרַשִׁינָן (סְנִהֶדְרִין דָּף לו:.) אַתָּךְ בְּדוּמִין לָךְ וי"ל דְּדַרְשִׁינָן ה"י אַתָּךְ שְׂיָה טַפְלִין לָךְ בַּדְּרַשִׁינָן (בב"מ דָּף סב.) וְחִי אַחֲוִיר עֲמָךְ חֲיִיד קוּדְמִין לַחֲוִי חֲכַדְךָ וּבַבְרַאשִׁית רַבָּה דְרִישׁ וְהִיָּה לָךְ וְלָהֶם לְאֲכֹלָה הֶם טַפְלִים לָךְ וְאִי אַתָּה טַפֵּל לָהֶם: וְאִי ס"ד הֵן וְאִידִיָּהֵן עֲשָׂרָה יוֹמֵי הֵווּ פִי' אַח"כ דְּבַשְׁלֵשָׁה יָמִים דְּקֹא חֲשִׁיב תְּנָא דְּמִתְנִי' אִין וּמִי הָאִיד בְּחֲשַׁבּוּנָם אֲלֵא לַפַּעַמִּים שְׁנִים הָאִיד אֲחַד אוּ שְׁנִים אוּ כְּגוֹן אֲלוּ נִיחָא דְּהַשְׁתָּא נִקַּט דְּלַעוֹלָם לִפְנֵי הָאִיד אֲסוּר לָשֹׂאת וּלְתַת עֲמָהֶן שְׁלֵשָׁה יָמִים אַח"א דְּלַעוֹלָם עַם הָאִיד מַחֲשָׁבִים הַשְׁלָשָׁה יָמִים הִיכִי קִתְנִי בַּתֵּר הָכִי אֲלוּ הֵן אִידִיָּהֵן קִלְנִדָּא דְּמַשְׁמַע שְׁאִין אֲסוּר לָשֹׂאת וּלְתַת עֲמָהֶן שְׁלֵשָׁה יָמִים וְלִיתָא דַּעֲשָׂרָה הֵווּ וי"ל שֶׁשֶׁ הַפֶּסֶךְ בֵּין קִלְנִדָּא לְסַטְרִטוּרִיא לְכָל הַפְּחוּתִי ב' יָמִים מִדְּקֵאֲמַר עֲשָׂרָה יוֹמֵי הֵווּ א"כ יֵשׁ שְׁנֵי יָמִים לִפְנֵי קִלְנִדָּא שְׁאִין כּוּ אִיד וּסְבָרָא נְמִי הוּא דְאֲמַרִּינָן לְקַמָּן שַׁח' יָמִים שֶׁל קִלְנִדָּא הֶם כְּגַוַּד ח' יָמִים טוֹבִים שְׁעָשָׂה אֲדָם הָרָאשׁוֹן וּמַסְתַּמָּא לֹא עֲשָׂאִם מִיָּד אַחַר הַתַּקּוּפָה שְׁהָרִי לֹא הִיָּה וְכוּל לְהַבִּין מִיָּד הָרִיכּוּת הַזִּמִּים: אַלֵּא ש"מ הֵן בְּדֹא אִידִיָּהֵן ש"מ תַּמָּה לִי אֲמֵאִי לֹא קִתְּמַר מִתְנִי' נְמִי דְּיָקֹא דְהֵן בְּלֹא אִידִיָּהֵן מִדְּקִתְנִי תְּנָא לִפְנֵי אִידִיָּהֵן ג' יָמִים דְּאִי ס"ד הֵן וְאִידִיָּהֵן לְתַנִּי לִפְנֵי אִידִיָּהֵן שְׁנֵי יָמִים וְכִי תִימָא דְאֲפִתִי הֵוָּה מַבַּעֲי לָהּ אִי הֵוָּה אִיד אִיד בְּכָלָל בַּשִּׁיטָא דָּלָא מְדָלָא הֵוָּה תְנִי לִפְנֵי אִידִיָּהֵן יוֹם אֲחַד קַל לְהַבִּין וי"ע: הֵן בְּלֹא אִידִיָּהֵן ש"מ וְהָא דְאֲצִטְרִיךְ שְׁמוּאֵל לְאַשְׁמוּעִינָן לְבַדְרִי ר' יִשְׁמַעֲשֵׁאל לְעוֹלָם אֲסוּר דָּלָא תִימָא בִּין דְּאִין לוֹ הַתֵּר לְעוֹלָם שְׂבָקִינָן לִיָּה רְוּחָא לְהַתִּירוּ בָּשׁוּם פַּעַם אִי נְמִי ה"א דְּסַבֵּר רַבִּי יִשְׁמַעֲשֵׁאל בְּהָא כְּרַבְּנָן דָּלָא אֲסָרִי לְאַחֲרָיו אִי נְמִי אֲשַׁמְעִינָן דְּחֲשִׁיב יוֹם אֶיד פִּי' יוֹם א' לְאַסֵּר בַּשָּׂאֵר יוֹם אִידָם: אוּ דְלָמָא מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתָּן מִכְשַׁל יֵשׁ מִקְשִׁין מִכָּאֵן לַפ"ה דְּמִתְנִי' דְּפִי' דְּלַתָּת וְנִשְׂאֵת הִינוּ מַקַּח וּמִמְכָּר תִּינוּחַ מִכָּר אֲבָל מַקַּח מֵאִי לִפְנֵי עוֹר אִיכָא וְשָׁמָא יי"ל שְׁמַעֲיָא לוֹ מַעוּת לְקוּוֹת צָרְכִי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים:

עיון משפּט נר מצוה
א מיוי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ג.
ב מיוי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א:
ג מיוי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' א:

ר:

עין משפט גר מצודה

א מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ב:
ב מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' א:
ג מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' תקמו סעי' ה:
ד מיי' פו' מהל' שביית יום טוב הל' ב, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקמו סעי' ה:
ה מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' א:

כּוּם יִין לְנִזִּיר מִשּׁוּם דְּמִסְתַּמָּא לְמַשְׁמַי קא בְּעִי לִיה בִּין דכ"ע חֲמַרָא שְׁתֵּי וְשִׁמְא שְׂכַח זִיכְרֵתוֹ אָבֵל יִשְׂרָאֵל שְׁאֲמַר הִנְשִׁיט לִי נְבִלָה אוֹ חֲזִיר אוֹ שׂוּם אֶסוּר אִין לְחַשְׁדּוּ מְלֵהִנְשִׁיט לֹא אָבֵל אִם יָדוּעַ לֹא שְׂרוּנָע לְאָבֵלוֹ אֶסוּר לֵהִנְשִׁיט לֹא וְאִפִּי הֵא שְׁלוּ מִדְּקֻאֲמַר אִי לֹא יֵהִיב לִיה שְׁקוּל לִיה אִיהוּ וּלְפִי זֶה אֶסוּר לֵהִנְשִׁיט לְמוֹמְרִים לַעֲבֹדַת כּוֹכְבִּים דְּבַר אֶסוּר אע"פ שֶׁהֵא שְׁלָהֶם כִּי הִדְבַּר יָדוּעַ שִׁאכְלוּהוּ וְהוּא גִּלְאֶס לָהֶם דְּכִינְשְׂרָאֵל גְּמוּר חֲשָׁבִין לִיה וּמְרִי בְּדֻקְאִי בְּמִקּוֹם שְׁלֹא יוּכַל לָקַח אִם לֹא יוֹשִׁיט לֹא זֶה וּבְדִמְסִיק דְּקִאי בְּתַרִּי עֲבַרִי נִהְרָא:

תַּנְיָא בְּתוּת דרשב"ל גִּנְרָה לר"י דְּהִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹחָנָן אע"ג דְּתַנְיָא בְּתוּת דרשב"ל וּמִתְּרִי לְרֵאִיה מֵהֵרֵא דְּהִסְוֹלָן (וְכַמוֹת לוּ). דְּקָא חֲשִׁיב הֵנִי דְּהִלְכָּה כרשב"ל לְגַבִּי ר' יוֹחָנָן וְלֹא חֲשִׁיב הָא וְאִין לוימר דְּהָא דָּלָא חֲשִׁיב הָא דְּהִבָּא הֵינֹּ מִשּׁוּם דְּתַנְיָא בְּתוּת וְלֹא אֶרְבִּירִיךְ לְמַחֲשָׁבֵה דְּהָא חֲשִׁיב הֵתָם חֲלִיצַת מַעֲבֶרֶת אע"ג דְּתַנְיָא הֵתָם גַּמִּי בְּתוּת וְעוּד דְּלִקְמוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דף ז'): מִסְּרִיק נֶשֶׁא וְנִתְּן אִבָּא בִּינְיָהוּ וְקָא מִפְּרַשׁ דְּחֻכְמִים דְּמַתְּנִי' אִית לֵהוּ נֶשֶׁא וְנִתְּן אֶסוּר כר' יוֹחָנָן וּמַתְּנִיתוֹן עֲדִיפָא מִפְּרִיתָא: **לֵא** אֶסְרוּ אָלָא בְּדָבָר הַמְתַּקִּים פְּרוּשׁ מְכַר דְּוָקָא דְּאֵלֹו לְקוּנַת וְנֹדִאי אֶסוּר בְּדָבָר שְׁאִינוּ מַתְּקִים יוֹמַר מִדְּבַר הַמְתַּקִּים אֵלֹא וְנֹדִאי לֹא אִירִיב הֵךְ בְּרִיתָא אֵלֹא בְּמְכַר וְאפ"ס קרי לֵה בְּסִיפָא נֶשֶׁא וְנִתְּן כּפֶר"ת

וּלְפִי' הִקְוִיטְרַם קֹשֶׁה: **אָבֵל** לֹא לֹחֲקִין מֵהֶם לַפֶּר"ת דָּלָא אֶסוּר שׁוּם קִנְיָה צ"ל לִיקְחִין קְבֻלַּת דּוּרִין וס"ה גַּמִּי בְּדָבָר הַמְתַּקִּים שְׁאִין מְקַבְּלִין הִימְנֹ דּוּרִין וְאִין לְדַקְדָּק הָא דְּבַר הַמְתַּקִּים לִיקְחִין דְּהָא דִּינֵךְ קִיסְרִיִינָא דְּבַר הַמְתַּקִּים הוּא: **אָמַר** אַבְיִי גִזְרָה לְפָרַע מִהּ אִשׁוּ לְפָרַעַן תַּמָּה לָמָּה לִּיה לֹאֲבִי לְמִימַר מִשּׁוּם גִּזְרָה לִימָא טַעְמָא מִשּׁוּם דְּשַׁמַּח הוּא בְּדֻאֲמַר בְּמַתְנִי' אע"פ שֶׁהוּא מַצַּר עַבְדָּשׁוּ שְׁמַח הוּא לֹאחַר זְמַן וי"ל דְּמִשּׁוּם הָאִי טַעְמָא דְּשַׁמַּח לֹאחַר זְמַן לִיכָא (לְמַגֵּר) בִּין שְׁאִינוּ שְׁמַח בְּיוֹם אִידוּ וּמִיּהוּ אִי לֹא דְּאִיכָא שׁוּם שְׁמַחָה לֹא הֵנֹה שְׁנָךְ גַּמִּי לְמַגֵּר דְּהָא דְּנִזְרִינָן בְּכוּלָּהוּ הֵינֹ מִשּׁוּם דְּאִיכָא שׁוּם שְׁמַחָה כְּגַפְרֶשׁ בְּסַמּוּךְ בְּצִרְכִּיתָא וְהִשְׁתָּא נִיחָא לֹאֶצְטְרִיכוּ כּוּלָּהוּ לֹאֲבִי גַּמִּי כִּמוֹ לְרַבָּא: **אָלָא** לְלוּוֹת מִהּ מַעוּשִׁי קָא מְמַעֵט לָהּ מִכָּאֵן רָאִיה לַפֶּר"ת דְּמִרִי בְּלֹא רַבִּית דְּמִאי קֻאֲמַר מַעוּשִׁי קָא מְמַעֵט לָהּ אִם מְלֵה בְּרַבִּית כְּדִי לִהְרִוּיחַ:

מַזְבִּיךְ שְׁלֹא יוֹשִׁיט אָדָם כּוּם יִין לְנִזִּיר גִּנְרָה דה"ס בְּכָל שְׂאֵר אֶסוּרִין אֵלֹא לְהִכִּי נִקַּט

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

לֹא יוֹשִׁיט אָדָם כּוּם יִין לְנִזִּיר שְׁמָא יִבֹּא לְשְׁתוּתוֹ: וְאָבָר מִן חַחִי לְבָנִי לְפִי שְׁנַאָסַר לָהֶן דְּכְתוּב אַךְ בְּשַׁר וְגו' (בְּרַאשִׁית ט): דְּקוּמָא בְּתַרִּי עֲבַרִי נִהְרָא עוֹבַד כּוֹכְבִּים מַצַּד זֶה וְיִשְׂרָאֵל מַצַּד זֶה דְּאִי לֹא יֵהִיב לִיה לֹא מַצִּי שְׁקוּל: נֶשֶׁא וְנִתְּנוּ לְפָנֵי אִירִידִין עֲמִין מֵהוּ בְּהִנָּה: אֶסוּר לְהִנוּת מֵאוּתָה קַחוּרָה: בְּשִׁאֲמַרֵּי אֶסוּר לְשֹׂאת וְלָתֵת עַמְלָן לְפָנֵי אִירִידִין: לֹא אֶסְרוּ אֵלֹא בְּדָבָר הַמְתַּקִּים עַד יוֹם אִירִידִין דְּחַזִּי לִיה קִמָּה בְּיוֹם אִידוּ וְאִזֵּל וּמוּדָה: אָבֵל דְּבַר שְׁאִינוּ מַתְּקִים כְּגוֹן וִדִּק וְכִינָצַא כּוּ מַתָּר: בְּדָבִי רַבִּי אוֹשְׁעִיָא בְּמַתְּנִתָא דְּבִי רַבִּי אִירִיהוּ סְדָרָה לְמַתְּנִיתָא וְכֵן ר' חִיָּא: אָבֵל לֹא לִיקְחִין מִהֶן דְּמִקְנָח לִיה שְׁמַתוּךְ שְׁאִינוּ מַתְּקִים מַתְּאִיהּ הוּא לְמַכְרוּ: קַסְרִיעִיָּאָה דִּינֵר מַעוּרָה חֲדָשָׁה שְׁפַסֵּל קִיסַר אֵת דְּרַאשֻׁנָּה וְגַזַּר עַל ז': בְּלֹאֲחַר יָד שְׁלֹא דְבִין שְׁמַעֲתָהּ הִסְלַכְתּוּ וְכִין שְׂרוּיָה שְׁאָבַד מִמֶּךָ לֹא יִשְׁמַח: בְּלֵה מִשּׁוּם דְּמוּדָהּ הוּא שְׁהַעֲבֹד כּוֹכְבִּים יִשְׁמַח בְּשִׁשְׂרָאֵל צְרִיךְ לוֹ: וְצִרִיבִי לְמַתְנִי בְּמַתְנִי' לְכוּלָּהוּ: מִשּׁוּם דְּקָא מְרַנֵּחַ לָהּ יִשְׂרָאֵל לְשֹׂאֵל אֵת בְּלִי וְיָדַע דְּהִדַּר לִיה אֵת בְּלִי בְּעִין: לֹא תַסוּד לֹא תַתֵּן סִיד עַל פְּנִיָּה בְּמוּעֵד: מִפְּנֵי שְׁנוּלָהּ הוּא לֵה בְּעוּדוּ עַל פְּנִיָּה וְאִף עַל כִּי בְּשִׁנוּטְלָתוּ מֵאֲדִימָה וּמַצְהִיל פְּנִיָּה בִּין דְּהִנָּה ז': אִינֵה אֵלֹא עַד לֹאחַר הַמוּעֵד וְנוּוֹל בְּתוּךְ הַמוּעֵד אֶסוּר: לְקַפְּלוּ לְנִטְלוּ מַעַל פְּנִיָּה: בְּתוּךְ הַמוּעֵד כְּגוֹן שְׁבָאָה לְסוּד בְּתַחֲלַת הַמוּעֵד וּלְבַסּוּף יוֹם אוֹ יוֹמִים תַּטְּלֵנֹּ וְנִהְיִית הִימְנוּ בְּתוּךְ הַמוּעֵד: דְּכוּלָּהוּ מַצַּר עַבְדָּשׁוּ כָּל מַה שְׁהִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת בְּמוּעֵד מַצַּר הוּא בְּאוּתָה שְׁעָה כְּגוֹן שְׁחִיטָה וְתַקּוֹן סְעוּדָה וְהִתִּירוּ לוֹ מִשּׁוּם שְׁמַחָה דְּלֹאחַר זְמַן שְׁבְּתוּךְ הַמוּעֵד: מְלָה בְּשַׁטְר אִין גִּפְרַעִין מִהֶן לְפָנֵי אִירִידִין מִפְּנֵי שְׁשַׁמַּח הוּא לֹאחַר זְמַן בְּיוֹם אִידוּ דְּכִין דְּנִקַּט שְׁטַרְכָא יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהּ כָּל שְׁעָתָא מִסְתַּפִּי מַנָּה:

מַזְבִּיךְ שְׁלֹא יוֹשִׁיט אָדָם כּוּם שָׁל יִין לְנִזִּיר, וְאָבָר מִן חַחִי לְבָנִי נַח? תְּלַמּוּד לוֹמַר: "וּלְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל"; וְהָא הִכָּא, דְּכִי לֹא יִהְיֶינּוּ לִיה, שְׁקָלִי אִיהוּ, וְקַעֲבַר מִשּׁוּם "לְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל"! ^(א)הִכָּא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ? דְּקֵאִי בְּתַרִּי עֲבַרִי נִהְרָא. דִּיקָא נְמִי, דְּקִתְּנִי "לֹא יוֹשִׁיט" וְלֹא קִתְּנִי "לֹא יִתֵּן", שְׁמַע מִינָּה. "אִיבְעִיָא לָהּ: נֶשֶׂא וְנָתַן — מֵאִי? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נֶשֶׂא וְנָתַן — אֶסוּר. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: נֶשֶׂא וְנָתַן — מוּתָר. אִיתִיבִיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: אִידִיהּ שָׁל גּוֹיִם נֶשֶׂא וְנָתַן — אֶסוּרִין, מֵאִי לֹא לְפָנַי אִידִיהּ? לֹא, אִידִיהּ דוֹקָא. אִיכָא דְאָמְרִי, אִיתִיבִיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אִידִיהּ שָׁל גּוֹיִם — נֶשֶׂא וְנָתַן אֶסוּר. אִידִיהּ — אִין, לְפָנַי אִידִיהּ — לֹא! תֵּנָא, אִידִי וְאִידִי, "אִידִיהּ" קָרִי לִיה. ^(ב)תֵּנָיָא כְּוֹתִיָּה דְרִישׁ לְקִישׁ: כְּשִׁאֲמַרֵּי "אֶסוּר לְשֹׂאת וְלָתֵת עַמְלָה" — לֹא אֶסְרוּ אֵלָא בְּדָבָר הַמְתַּקִּיִּים, אָבֵל בְּדָבָר שְׁאִינוּ מַתְּקִיִּים — לֹא, וְאִפִּילוּ בְּדָבָר הַמְתַּקִּיִּים נֶשֶׂא וְנָתַן — מוּתָר. תַּנִּי רַב זְבִיד בְּדָבִי רַבִּי אוֹשְׁעִיָא: דְּבַר שְׁאִין מַתְּקִיִּים מוֹכְרִין לָהֶם, אָבֵל אִין לֹחֲקִין מֵהֶם. 'הֵהוּא מִינָּהָ דְשִׁדָּר לִיה דִּינָרָא קִיסְרִנָּהָ לְרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה בְּיוֹם אִידוּ, הָוָה יְתִיב רִישׁ לְקִישׁ קִמִּיָּה. אָמַר: הִכִּי אַעֲבִיד? אֲשַׁקְלִיָּה — אֲזִיל וּמוּדָה, לֹא אֲשַׁקְלִיָּה — הוּיָא לִיה אִיבָה. אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ: טוֹל וְזָרוֹק אוֹתוֹ לְבוֹר בְּפָנָיו. אָמַר: כָּל שְׁכָן דְּהוּיָא לִיה אִיבָה! כְּלֹאֲחַר יָד הוּא דְקֻאֲמִינָא. לְהַשְׁאִילָן וְלִשְׂאוֹל מִהֶן כּוּ'. בְּשִׁלְמָא לְהַשְׁאִילָן — דְקָא מְרוּוח לָהּ, אָבֵל לִשְׂאוֹל מִהֶן — מַעוּשִׁי קָא מְמַעֵט לָהּ? אָמַר אַבְיִי: גִּזְרָה לִשְׂאוֹל מִהֶן אִשׁוּ לְהַשְׁאִילָן. רַבָּא אָמַר: כּוּלָּהּ מִשּׁוּם דְאֲזִיל וּמוּדָה הוּא. לְהִלּוּתָם וְלִלּוּת מִהֶן. בְּשִׁלְמָא לְהִלּוּתָם — מִשּׁוּם דְקָא מְרוּוח לָהּ, אָלָא לִלּוּת מִהֶן — אַמַּאי? אָמַר אַבְיִי: גִּזְרָה לִלּוּת מִהֶן אִשׁוּ לְהִלּוּתָם. רַבָּא אָמַר: כּוּלָּהּ מִשּׁוּם דְאֲזִיל וּמוּדָה הוּא. לְפוּרְעָן וּלְפָרוּעַ מִהֶן כּוּ'. בְּשִׁלְמָא לְפוּרְעָן — מִשּׁוּם דְקָא מְרוּוח לָהּ, אָלָא לְפָרוּעַ מִהֶן — מַעוּשִׁי מְמַעֵט לָהּ? אָמַר אַבְיִי: גִּזְרָה לְפָרוּעַ מִהֶן אִשׁוּ לְפוּרְעָן. רַבָּא אָמַר: כּוּלָּהּ מִשּׁוּם דְאֲזִיל וּמוּדָה הוּא. וְצִרִיכִי, דְאִי תֵנָא לְשֹׂאת וְלָתֵת עִמָּהֶן, מִשּׁוּם דְקָא מְרוּוח לָהּ וְאֲזִיל וּמוּדָה, אָבֵל לִשְׂאוֹל מִהֶן, דְּמַעוּשִׁי קָא מְמַעֵט לָהּ — שְׁפִיר דְמִי. וְאִי תֵנָא לִשְׂאוֹל מִהֶן, מִשּׁוּם דְחֲשִׁיבָא לִיה מִילְתָּא, וְאֲזִיל וּמוּדָה. אָבֵל לִלּוּת מִהֶן, צַעֲרָא בְּעָלְמָא אִית לִיה, אָמַר: "תּוֹב לֹא הִדְרִי זַוְיִי". וְאִי תֵנָא לִלּוּת מִהֶן, מִשּׁוּם דְקֻאֲמַר: "בְּעַל כְּרַחֲמֵה מִיפְרַעֲנָא", וְהַשְׁתָּא מִיָּהָא אֲזִיל וּמוּדָה, אָבֵל לִיפְרַע מִהֶן, דָּתוּ לֹא הִדְרִי זַוְי, אִימָא צַעֲרָא אִית לִיה, וְלֹא אֲזִיל וּמוּדָה — צִרִיכָא. ^(א)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: גִּפְרַעִין מִהֶן כּוּ'. וְלִית לִיה לְרַבִּי יְהוּדָה "אִף עַל כִּי שְׁמִיצַר עַכְשָׁיו שְׁמַח הוּא לֹאחַר זְמַן"? ^(ב)וְהַתְּנָיָא: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֲשֶׁה לֹא תַסוּד בְּמוּעַד, מִפְּנֵי שְׁנִיווֹל הוּא לָהּ. וּמוּדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּסִיד שְׁיִכּוּלָהּ לְקַפְּלוּ בְּמוּעַד, שְׁטוּפִלְתּוּ בְּמוּעַד, אִף עַל כִּי שְׁמִיצִירָה עַכְשָׁיו, שְׁמַחָה הִיא לֹאחַר זְמַן! אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: הִנֵּחַ לְהִלְכוֹת מוּעַד, דְּכוּלָּהוּ מִיצַר עַכְשָׁיו, (שְׁמַחָה) [שְׁמַח] לֹאחַר זְמַן. רַבִּינָא אָמַר: גּוֹי לַעֲנִין פִּרְעוֹן לְעוֹלָם מִיצַר. ^(א)מִתְּנִיתִין דָּלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה, דְּתַנָּיָא: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אוֹמַר: מְלוֹה בְּשַׁטְר אִין גִּפְרַעִין מִהֶן. מְלוֹה עַל פֶּה גִּפְרַעִין מִהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָם. "יְתִיב רַב יוֹסֵף אַחוּרִיָּה דְרַבִּי אֲבָא, וְיְתִיב רַבִּי אֲבָא קִמִּיָּה דְרַב הוּנָא, וְיְתִיב וְקֻאֲמַר: הִלְכְּתָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה, וְהִלְכְּתָא כְּרַבִּי יְהוּדָה. ^(א)הִלְכְּתָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — הָא דְאָמְרוּ, כְּרַבִּי יְהוּדָה — דְּתַנָּיָא: הַנּוֹתָן צֻמָּר לְצַבֵּעַ לְצַבּוּעַ לוֹ אָדוּם וְצַבֵּעוּ שְׁחוּר, שְׁחוּר וְצַבֵּעוּ אָדוּם.

רבי

מסורת הש"ס
א בבא קמא קיז. ב תוספתא עבודה זרה ג מועד קטן ט: ד מועד קטן ט: ה בבא קמא קב. ו בבא קמא צט; בבא קמא צה.; בבא מציעא קיז; בבא מציעא עח; משנה בבא קמא
גליון הש"ס
גמ' מנין שלא יושיט. ע"י תוס' פסחים כב ע"ב ד"ה ואבר:
תורה אור השלם

לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ונראת פאלידיך אני יהנה [ויקרא יט, יד]

אלי-תפניו אלי-האילים ואלהי משכה לא תעשו לכם אני יהנה אלהיכם [ויקרא יט, ד]

מינו ושכר נזיר חפץ יין וחפץ שכר לא ישתה וכל-משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל [במדבר ג, ג]

מסורת הש"ס

א תוספתא כתובות; תוספתא בבא קמא ב ביצה יא; בבא קמא קב. ג בבא מציעא עו; משנה בבא מציעא ד בבא קמא קב. ה בבא קמא קב. ו תוספתא שבת; שבת קנ. ז תוספתא עדיות ח תוספתא דמאי; בכורות לא. ט בבא קמא צט; בבא קמא צה; בבא מציעא קיז; בבא מציעא עח; משנה בבא קמא

נִתְּנוּ לוֹ הַצָּבֵעַ דְּמֵי צִמְרוֹ נִתְּנוּ לוֹ צָבֵעַ זֶה דְּמֵי צֶמֶר לָכֵן בְּתַחֲלָה אִם יִרְצֶה **רַבִּי מֵאִיר** אוֹמֵר נִתְּנוּ לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ **רַבִּי מֵאִיר** אוֹמֵר: נִתְּנוּ לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ. **רַבִּי יְהוּדָה** אוֹמֵר: אִם הַשֹּׁבֵחַ יֵתֵר עַל הַיִּצִּיָּאָה — נִתְּנוּ לוֹ אֶת הַיִּצִּיָּאָה, וְאִם הַיִּצִּיָּאָה יֵתִירָה עַל הַשֹּׁבֵחַ — נִתְּנוּ לוֹ אֶת הַשֹּׁבֵחַ.^(א) אַהֲדַרְיָנָהוּ רַב יוֹסֵף לֹא פִּיּוּה. בַּשְּׁלֵמָא הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אֵיצְטְרִיָּה, סָלְקָא דַּעְתָּהּ אַמִּינָא: יַחֲד וּרְבִים הִלְכָּה כְּרַבִּים, קָא מִשְׁמַע לֹא הִלְכָּה בְּיַחֲדִיד. אֵלָּא הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוּדָה לְמָה לִּי? פְּשִׁיטָא, דִּמְחִלּוּקָתָּ וְאַחֵר כֶּה סֵתָם — הִלְכְתָּא כִּסְתָם.^(ב) מְחִלּוּקָתָּ כְּכַבָּא קִמָּא, וְסֵתָם כְּכַבָּא מְצִיעָא, דִּתְנֹ: כָּל הַמְשָׁנָה — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, וְכָל הַחוּזָר בּוֹ — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה.^(ג) וְרַב הוֹנָא? מִשּׁוּם דְּאִין סֹדֵר לַמְשָׁנָה, דְּאִיכָא לְמִימַר סֵתָם תְּנָא בְּרִישָׁא, וְאַחֵר כֶּה מְחִלּוּקָתָּ. אִי הָכִי, כָּל מְחִלּוּקָתָּ וְאַחֵר כֶּה סֵתָם — לִימָא אִין סֹדֵר לַמְשָׁנָה! ^(ד)וְרַב הוֹנָא? כִּי לֹא אֶמְרִינָן אִין סֹדֵר — בַּחֲדָא מִסְכָּתָא, בַּתְרִי מִסְכָּתֵי אֶמְרִינָן. וְרַב יוֹסֵף: כּוּלָּהּ נִזְיָקִין חֲדָא מִסְכָּתָא הִיא. וְאִי בְּעִית אִימָא, מִשּׁוּם דְּקִתְּנִי לָהּ גַּבִּי הִלְכְתָּא פְּסִיקְתָּא: כָּל הַמְשָׁנָה — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, וְכָל הַחוּזָר בּוֹ — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה.^(ה) תְּנֹ רַבְּנִין: לֹא יֵאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ "הִנֵּרְאָה שְׂתַעֲמוּד עִמִּי לְעָרֵב". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמֵר: אוֹמֵר אָדָם לַחֲבִירוֹ "הִנֵּרְאָה שְׂתַעֲמוּד עִמִּי לְעָרֵב". אֶמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אֶמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכְתָּא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה.^(ו) תְּנֹ רַבְּנִין: הַנִּשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִטִּימָא — לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִטְהַר, לְחֻכָּם וְאָסֵר — לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִתִּיר. 'הֵיו שְׂנִיִּם, אֶחָד מִטִּמָּא וְאֶחָד מְטָהֵר, אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶם גָּדוֹל מִחֲבִירוֹ בְּחֻכְמָה וּבְמִנְיָן — הִלֵּךְ אַחֲרָיו, וְאִם לֹא — הִלֵּךְ אַחֵר הַמַּחֲמִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמֵר: בְּשָׁל תוֹרָה הִלֵּךְ אַחֵר הַמַּחֲמִיר, בְּשָׁל סוֹפְרִים הִלֵּךְ אַחֵר הַמִּיקָל. אֶמַר רַב יוֹסֵף: הִלְכְתָּא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה.^(ז) תְּנֹ רַבְּנִין: וְכוּלָּן שְׁחֲזֵרוּ בָּהֶן — אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן עוֹלָמִית, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲזֵרוּ בָּהֶן בְּמִטְמוּנִיּוֹת — אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן, בְּפִרְהֶסְיָא — מַקְבְּלִין אוֹתָן. אִיכָא דְאֶמְרִי: עֲשׂוּ דְבָרֵיהֶם בְּמִטְמוּנִיּוֹת — מַקְבְּלִין אוֹתָן,

הַלְכְתָּא קָא פְּסִיק וְאָזַל: הִנֵּרְאָה עֵתָה נִרְאָה לְשׁוֹן הַבּוֹא נְבוּא (בְּרֵאשִׁית ל"ו:י') לֹא יֵאמַר לוֹ בַּשִּׁבְתָּ הִנֵּרְאָה אִם תַּעֲמִד עִמִּי לְעָרֵב לַעֲשׂוֹת בְּמַלְאכְתִּי לְעָרֵב: וְכֵלָן שְׁחֲזֵרוּ אֲזַלְגִּין וְעַמִּי הֶאֱרָן קֹאִי: אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן לְהַחֲזִיקוֹן בְּתוֹרַת חֲבֵרּוֹת לְסַמָּךְ עֲלֵיהֶן: עֲשׂוּ דְבָרֵיהֶן בְּסִתֵּר עֲבֵרוֹת שְׁעָבְרוּ עַד הַנֵּה:

ר"י הִנֵּרְאָה בְּעִינֵיךְ שְׂתוּכַל לַעֲמִד עִמִּי לְעָרֵב: הַנִּשְׁאָל לְחֻכָּם וְטִמָּא לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִטְהַר וּא"ת וְכִי לֹא יִשְׁאָל לְכָל הַחֻכִּים וְיִדּוּנָּי זֶה עִם זֶה אוֹלֵי יִטְיִבוּהוּ מִדְּבָרָיו וְי"ל דְּאִינוּ אִסוּר אֵלָּא לְשׁוֹאֵל אִם לֹא יוֹדִיעַ לוֹ כִּבֵּר שְׁאֵלְתִּי לְפָלוּי וְאִסֵּר לִי אֲבָל אִם אוֹמַר לוֹ כִּבֵּר שְׁאֵלְתִּי פְּלוּי חֻכָּם מִתֵּר אֲבָל וְדֹאִי חֻכָּם חִזֵּר שְׁלֹא יִתִּיר בְּדִאמְרִי בְּפָרָק כָּל הַיָּד (נִגְזֵה דף כ: גִּס ד"ה אֲנִמְרָה) חֻכָּם שְׁאִסֵּר אִין חֲבֵרוֹ רֵשְׁאִי לְהַתִּיר אִא"כ יוֹכַל לְהַחֲזִירוֹ כִּגְנוֹן שְׁטָעָה בְּדָבָר מִשְׁנֵה אִז אֲפֹלוּ בְּשִׁקוּל הַדַּעַת וְסָנְיָא בְּאִדְךָ דְּבִהֵא אֶמְרִינָן בְּפ"ק דְּסָנְהֶדְרִין (דף ו.) דְּמָה שְׁעָשָׂה עֲשִׂי וְיִשְׁלַם מַצִּיתוֹ אִם נָשָׂא וְנִתֵּן צִיד וְזִנְקָא אִסֵּר אִין חֲבֵרוֹ רֵשְׁאִי לְהַתִּיר אֲבָל אִם הַתִּיר חֲבֵרוֹ רֵשְׁאִי לֹאִסֵּר וְהָא דְאֶמְרִי "צִיר וְשִׁלְמִי בִּפ" ר"א דְּמִילָהּ ר' סִימּוֹן שָׂרָא וְרַבִּי אִמִּי אִסֵּר אֶקְפֵּד רַבִּי סִימּוֹן וְלֹא בֵּן תֵּנִי הַנִּשְׁאָל לְחֻכָּם וְהַתִּיר לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם שְׁמָא יֵאִסֵּר אֲלֵמָא מִשְׁמַע דְּהַתִּיר אִין חֲבֵרוֹ רֵשְׁאִי לֹאִסֵּר ה"פ הֵתֵם אֲמַאי אֶקְפֵּד רַבִּי סִימּוֹן וְלֹא בֵּן תֵּנִי כְּלוּמַר נִהְלֹא אִינוּ שְׁנַיָּי בְּשׁוּם מְקוּם הַנִּשְׁאָל לְחֻכָּם כּו' דִּלָּא אִסּוּר חֻכִּים אֵלָּא לְהַתִּיר אַחֵר אוֹסֵר וּמִסִּיק אִמַּר רַב יוֹדָן לְהִפֵּךְ הִיָּה שְׁאֵל לר' אִמִּי אִסֵּר לר' סִימּוֹן וְשָׂרָא וְאֶקְפֵּד רַבִּי אִמִּי בִּהְדָּא דְּתֵנִי נִשְׁאֵל לְחֻכָּם וְאִסֵּר לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם אַחֵר שְׁמָא יִתִּיר וְהָא דְאֶמְרִינָן כְּרִק אֲלוֹ טְרַפּוֹת (חֲלוּן ד' מַט.) גַּבִּי מַחֲטָא דְאֶשְׁתַּכַּח בְּסַמְפּוּנָא רַבָּה דְּכַבְּדָא הוֹנָא מַר בְּרַה דְּרַב אִידִי

טַרְף רַב אֲדָא בַּר מִנְיֹמִי מַבְּשֵׁר הֵתֵם שְׁנֵיהֶם הִיוּ בְּבִית הַמִּדְרָשׁ בְּשִׁנְשָׁלָה הַשְּׂאֵלָה: בַּשְּׁלֵ תוֹרָה הִלֵּךְ אַחֵר הַמַּחֲמִיר רש"י הִיָּה פּוֹסֵק בְּכָל אִיכָא דְאֶמְרִי שְׁתַּלְמוּד בְּשָׁל תוֹרָה הִלֵּךְ אַחֵר הַמַּחֲמִיר בְּשָׁל סוֹפְרִים הִלֵּךְ אַחֵר הַאֲחֲרֹן וְרִבְ"א פ"י דְּכָל אִיכָא דְאֶמְרִי לְגַבִּי לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַפֵּל לְעַקֵּר וְהִלְכָּה כְּלַשְׁנָא קִמָּא ור"ת פִּרְשׁ בְּדִאורִיתָא לְחוּמָרָא בְּדַרְבְּנָן לְהֵלֵא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה דְּהִכָּא וְרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן הִיָּה מְפָרֵשׁ דְּכָל מְקוּם שֵׁשׁ לְהַתְבָּרַר בַּחַד מַעֲיָהוּ מַשִּׁיטַת הַתַּלְמוּד בְּתַרְהּ אֲזַלְיָן: וְכִלְז' שְׁחֲזֵרוּ בָּהֶן פ"ה אֲזַלְגִּים וְעַמִּי הֶאֱרָן קֹאִי וְקִשְׁיָא וְכִי עִם הֶאֱרָן לֹא יוֹכַל לַעֲשׂוֹת עוֹד תַּשׁוּבָה וְעוֹד דְּלָשׁוֹן עוֹלָמִית מִשְׁמַע שְׁפָכֵר קִבְּלוּ אוֹתָם פַּעַם אַחֲרַת וְעוֹד קָשָׁה דְּבִבְכוּרִית בִּפ"י עַד פִּמָּה (בְּכוּרִית דף ל:): תִּנְיָא עִם הֶאֱרָן שְׁקַבֵּל עֲלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרּוֹת וְנִחָשֵׁד לְדָבָר אֶחָד נִחָשֵׁד לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָא דְבָרֵי ר"מ מִשְׁמַע הָא לֹא נִחָשֵׁד מַקְבְּלִין לְכָךְ נִרְאָה לְפָרֵשׁ אַעֲמִי הֶאֱרָן הַחֲשׁוּדִין עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת וְהַיִּבְעִית וּכְבָּר קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן דְּבָרֵי חֲבֵרּוֹת וְעָתָה חֲזֵרוּ לְסוּךְ וְנִחְלְקוּ אִם וְקִבְּלוּם עוֹד וּבְמִסְכָּת דְּמִאי (פ"ב מִשְׁנֵה ג) מַתְּנִיא בִּהְדִּי הִיאָּי וְעַם הֶאֱרָן שְׁקַבֵּל עֲלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרּוֹת וְהִכִּי פְּרוּשׁוֹ וְכֵלָן שְׁקַבְּלוּ עֲלֵיהֶן דְּבָרֵי חֲבֵרּוֹת וְחֲזֵרוּ לְסוּךְ אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן עוֹלָמִית דְּבָרֵי ר"מ וּחכ"א חֲזֵרוּ בָּהֶן בְּמִטְמוּנִיּוֹת פ"י שְׁחֲזֵרוּ לְסוּךְ בְּסִתֵּר וּבְפִרְהֶסְיָא נִוְהִגִין דְּבָרֵי חֲבֵרּוֹת אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן לְפִי שְׁהֵם גּוֹנִבִים דַּעַת הַבְּרִיּוֹת אֲבָל אִם חֲזֵרוּ לְסוּךְ בְּפִרְהֶסְיָא שְׁאִינִם גּוֹנִבִים דַּעַת הַבְּרִיּוֹת אִז מַקְבְּלִין אוֹתָן דְּנִשְׁאִי אִם יַעֲשׂוּ תַּשׁוּבָה וְקִימוּהָ אִכָּא דְאֶמְרִי עֲשׂוּ דְבָרֵיהֶם בְּמִטְמוּנִיּוֹת פְּרוּשׁ אִם שְׁכַבֵּר עֲשׂוּ בְּדְבָרֵי חֲבֵרּוֹת אִף בְּמִטְמוּנִיּוֹת מַקְבְּלִין אוֹתָן כִּי מַאֲחֵר שְׁנַתְּמַנְי כ"כ בְּתַשׁוּבָה שְׁאִף בְּצַנְעָא חֲחִיקוּ בָּהּ אִין לְהִדְיָן אִם חֲזֵרוּ וְנִכְשְׁלוּ אֲבָל אִם שְׁכַבֵּר לֹא עֲשׂוּ דְבָרֵי חֲבֵרּוֹת אֵלָּא בְּפִרְהֶסְיָא אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן כִּי שְׁמָא בְּסִתֵּר הִיוּ עוֹשִׂין עֲבֵרוֹת וְהִיוּ מַטְעִין הַבְּרִיּוֹת:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר נִתְּנוּ לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ **רַבִּי יְהוּדָה** אוֹמֵר: אִם

^(א)רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נִתְּנוּ לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ. **רַבִּי יְהוּדָה** אוֹמֵר: אִם הַשֹּׁבֵחַ יֵתֵר עַל הַיִּצִּיָּאָה — נִתְּנוּ לוֹ אֶת הַיִּצִּיָּאָה, וְאִם הַיִּצִּיָּאָה יֵתִירָה עַל הַשֹּׁבֵחַ — נִתְּנוּ לוֹ אֶת הַשֹּׁבֵחַ.^(א) אַהֲדַרְיָנָהוּ רַב יוֹסֵף לֹא פִּיּוּה. בַּשְּׁלֵמָא הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אֵיצְטְרִיָּה, סָלְקָא דַּעְתָּהּ אַמִּינָא: יַחֲד וּרְבִים הִלְכָּה כְּרַבִּים, קָא מִשְׁמַע לֹא הִלְכָּה בְּיַחֲדִיד. אֵלָּא הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוּדָה לְמָה לִי? פְּשִׁיטָא, דִּמְחִלּוּקָתָּ וְאַחֵר כֶּה סֵתָם — הִלְכְתָּא כִּסְתָם.^(ב) מְחִלּוּקָתָּ כְּכַבָּא קִמָּא, וְסֵתָם כְּכַבָּא מְצִיעָא, דִּתְנֹ: כָּל הַמְשָׁנָה — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, וְכָל הַחוּזָר בּוֹ — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה.^(ג) וְרַב הוֹנָא? מִשּׁוּם דְּאִין סֹדֵר לַמְשָׁנָה, דְּאִיכָא לְמִימַר סֵתָם תְּנָא בְּרִישָׁא, וְאַחֵר כֶּה מְחִלּוּקָתָּ. אִי הָכִי, כָּל מְחִלּוּקָתָּ וְאַחֵר כֶּה סֵתָם — לִימָא אִין סֹדֵר לַמְשָׁנָה! ^(ד)וְרַב הוֹנָא? כִּי לֹא אֶמְרִינָן אִין סֹדֵר — בַּחֲדָא מִסְכָּתָא, בַּתְרִי מִסְכָּתֵי אֶמְרִינָן. וְרַב יוֹסֵף: כּוּלָּהּ נִזְיָקִין חֲדָא מִסְכָּתָא הִיא. וְאִי בְּעִית אִימָא, מִשּׁוּם דְּקִתְּנִי לָהּ גַּבִּי הִלְכְתָּא פְּסִיקְתָּא: כָּל הַמְשָׁנָה — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, וְכָל הַחוּזָר בּוֹ — יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה.^(ה) תְּנֹ רַבְּנִין: לֹא יֵאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ "הִנֵּרְאָה שְׂתַעֲמוּד עִמִּי לְעָרֵב". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמֵר: אוֹמֵר אָדָם לַחֲבִירוֹ "הִנֵּרְאָה שְׂתַעֲמוּד עִמִּי לְעָרֵב". אֶמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אֶמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכְתָּא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה.^(ו) תְּנֹ רַבְּנִין: הַנִּשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִטִּימָא — לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִטְהַר, לְחֻכָּם וְאָסֵר — לֹא יִשְׁאָל לְחֻכָּם וְיִתִּיר. 'הֵיו שְׂנִיִּם, אֶחָד מִטִּמָּא וְאֶחָד מְטָהֵר, אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶם גָּדוֹל מִחֲבִירוֹ בְּחֻכְמָה וּבְמִנְיָן — הִלֵּךְ אַחֲרָיו, וְאִם לֹא — הִלֵּךְ אַחֵר הַמַּחֲמִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמֵר: בְּשָׁל תוֹרָה הִלֵּךְ אַחֵר הַמַּחֲמִיר, בְּשָׁל סוֹפְרִים הִלֵּךְ אַחֵר הַמִּיקָל. אֶמַר רַב יוֹסֵף: הִלְכְתָּא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה.^(ז) תְּנֹ רַבְּנִין: וְכוּלָּן שְׁחֲזֵרוּ בָּהֶן — אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן עוֹלָמִית, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲזֵרוּ בָּהֶן בְּמִטְמוּנִיּוֹת — אִין מַקְבְּלִין אוֹתָן, בְּפִרְהֶסְיָא — מַקְבְּלִין אוֹתָן. אִיכָא דְאֶמְרִי: עֲשׂוּ דְבָרֵיהֶם בְּמִטְמוּנִיּוֹת — מַקְבְּלִין אוֹתָן,

בְּפִרְהֶסְיָא

תַּמָּה קִשְׁיָא דר"מ אדר"מ דְּהִכָּא חָמַר רַבִּי מֵאִיר נִתְּנוּ לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ אֲלֵמָא שְׁנַיָּי קִנִּי וּבִהַגְחֵל [קִמָּא] (כ"ק צה.) ע"ש תַּנָּן חָמַר ר"מ הַגְחֵל פִּרְהַ מַעֲבָרַת וְיִלְדָּה רַחֵל טַעוּנָה וְנִנְזָה מְשִׁלַם אוֹתָהּ וְאֵת גְּזוּתָּהּ וְאֵת נִלְדוּתָּהּ אֲלֵמָא חֲסַבֵּר שְׁנַיָּי לֹא קִנִּי וְי"ל דְּשִׁאֲנִי הֵתֵם דְּהִנְסָא הוּא דְקָא קִנִּים רַבִּי מֵאִיר כְּפִרְשׁ הֵתֵם מִשּׁוּם דַּעֲבַד אִסּוּרָא וְכֵן בִּהְיָא דְהַחֲזִיקוֹן (נִגְמוֹן ננ:.) דְּהַמְטִמָּא וְהַמְדַּמַּע וּמִנְסָךְ קִנִּים ר"מ שְׁוַנְג אֲטוּ מוֹיד דְּמוֹיָקוּ כְּגִזִּים אֲבָל הִכָּא לֹא שִׁיךְ לְקַנְסוֹ דְלַטוּבְתּוֹ שֶׁל בְּעֵלִים נִתְּכּוֹן וּכְסַבִּיר הוּא צִנָּה לַעֲשׂוֹת בֶּן וּא"ת אֲכַתִּי קִשְׁיָא דר' יְהוֹזֵה אֲדַרְבֵּי יְהוֹזֵה הֵתֵם א"ר יְהוֹזֵה גִּזְלָה חֲחֻרַת בְּעֵינָה אֲלֵמָא שְׁנַיָּי קִנִּי וְהִכָּא קִתְּנִי יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה אֲלֵמָא שְׁנַיָּי לֹא קִנִּי וְאוֹמַר ר"ת דְּהֵתֵם נִתְּכּוֹן הוּא לְקוּנֵת אֲבָל הִכָּא שְׁוַנְג הִיָּה וְלֹא

נִתְּכּוֹן לְקוּנֵת: **פְּשִׁיטָא** דִּמְחִלְתָּתָּ וְאַחֵר כֶּה סֵתָם תַּמָּה לְמָה לֵן לְמַפְשֵׁט מִשּׁוּם סֵתָם בְּזָלּוֹ הִכִּי פְּסָקִינוּן פִּרְקָה מִי שְׁהוֹצִיאוּהוּ (שִׁירוּבִין דף מו:.) ר"מ וְרַבִּי יְהוֹזֵה הִלְכָּה כְּרַבִּי יְהוֹזֵה וְאִי מִשּׁוּם דְּאִיכָא אֲמוּרָאִי הֵתֵם דְּפִלְגִי וְלִית לָהּ הֵךְ כְּלָלָא לְגַבִּי הִלְכָּה כְּסִתָּם מִשְׁנֵה נְמִי פִלְגִי אֲמוּרָאִי וְאֲפִילוּ בְּמַחֲלָקַת וְאַחֵר כֶּה סֵתָם נְמִי אִיכָא מֵאֵן דְּפִלְגִי לְקַמֹּן בְּסוּף פִּרְקוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דף כא.) גַּבִּי שְׁכִירוֹת בְּתִים דְּפִלְגִי ר"מ ור' יוֹסִי וּפְסִיק רַב יְהוֹזֵה חָמַר שְׁמוּאֵל הִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹסִי אע"ג דְּבַתֵּר הִכִּי סֵתָם כר"מ לְכָךְ נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּלֹא מַפַּח סֵתָם בְּעִי לְמַפְשֵׁט דְּלָהּוּ הִלְכָּה כְּסִתָּם אֲלֵא הִכִּי פִרְיָן מַחֲלָקַת וְאח"כ סֵתָם הוּא

וְאֲפִילוּ לְמֵאֵן דְּלִית לִיָּה הִלְכָּה כְּסִתָּם מ"מ חֲשִׁיב כְּרַבִּים לְגַבִּי יְחִיד: **ח"ג** מִשּׁוּם דְּקִתְּנִי לָהּ כִּי הִלְכְתָּא פְּסִיקְתָּא כְּלוּמַר דְּקִתְּנִי כָּל הַמְשָׁנָה הוּא לְשׁוֹן הִלְכָּה כְּסוּקָה וְלֹא גְרַסִין גַּבִּי כְּמוֹ שְׁפָרֵשׁ הַקּוּנְטֵרֵם דְּהָא אִיכָא מֵאֵן דְאֶמַר הֵתֵם דְאִין הִלְכָּה כְּהִיא דְּכָל הַחוּזָר בּוֹ כּו': **הִנֵּרְאָה שְׂתַעֲמִד עִמִּי לְעָרֵב** פ"י

ר"י הִנֵּרְאָה בְּעִינֵיךְ שְׂתוּכַל

עין משפט גור מצורה
א מוּי' פּוּי' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ח:
ב מוּי' פּוּי' מהל' תשובה הל' יד:
ג מוּי' פּוּי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, סמוג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח טע"ד:
ד מוּי' פּוּי' מהל' שבת הל' ד:
ה מוּי' פּוּי' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמוג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קיט טע"א:

סוס זָכָר וְזֵמָן בַּמִּלְחָמָה פּוּי' ר' אֶלְחָנָן בִּירוּשְׁלָמִי גָבִי בֶן בְּתִירָא מְתִיר בְּסוּס לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּסוּס וְכָר שְׁהוּרָג אֶת אֲדוֹנָיו בַּמִּלְחָמָה וְחָן נָמִי נָקַט דְּשִׁמְא יְמוּת בַּמִּלְחָמָה וַיְהִרֵג בְּעָלָיו עִמּוֹ וּמְלִי מְלִי קָתְנִי ור"א מביה"ס הָיָה מְפָרֵשׁ דְּזָמָן נָקַט לְכַוּתָּא דֹאע"פ שְׁעוּשָׁה בּוּ מִלֹּאכָה שְׁנֵשׁ בַּהּ חֵיוִב חֲטֹאת כַּדְאָמֵר לְקָמָן (עֲבוּזָה זָרָה דף טז.) מִפְּנֵי שְׂבָשְׁמִזְחָן מִטְחוּיָו בְּרַחֲסֵי אֶפְלוּ הֲכִי מִתָּר וְכָר בַּמִּלְחָמָה נָמִי נָקַט לְכַוּתָּא וּאע"פ שְׁנֵשׁ לְאֶסֶר כַּדְאָמֵר לְקָמָן (עֲבוּזָה זָרָה דף טז.) מִפְּנֵי ב' דְּבָרִים אַחַת מִשּׁוּם תוֹרַת כְּלִי זָזָן וְאַחַת מִשּׁוּם תוֹרַת בַּהֲמָה נִסָּה וְאִפְּי' הֲכִי מִתָּר: וְאִין שִׂיחָה אֶלָּא תַּפְלָה דְּכִתִּיב וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה תַּמָּה כַּדְפָּרָן תַּפְלַת הַשְּׁחַר (בְּרֻכּוֹת דף כו:) אֲמֵרִינּוּ יִצְחָק קָבַע תַּפְלַת מִנְחָה דְּכַתִּיב וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה וְאִין שִׂיחָה אֶלָּא תַּפְלָה דְּכִתִּיב אֲשַׁפּוּךְ לִפְנָיו שְׁיָחִי וי"ל דַּתְקוּנָתָו אֶרְטָרִיךְ דַּתְקוּנָתָו מִלְמַדִּים זֶה אֶת זֶה דְּאִי מִקְרָא דִּיצְחָק הָנָה אֲמִינָא שְׁנִיצָא בַּשָּׂדֶה לְדָבָר עַם שׂוֹם אֲדָם וְלֹא לְתַפְלָה תַלְמוּד לוימר אֲשַׁפּוּךְ לִפְנָיו שְׁיָחִי אֶלְמָא לְשׁוֹן תַּפְלָה הוּא וְאִי מֵאֲשַׁפּוּךְ לִפְנָיו שְׁיָחִי הָנָה אֲמִינָא דְלִשׁוֹן תַּפְלָה הוּא אֲבָן חִינּוּ תַּפְלָה קָבַע ת"ל קָרָא דִּיצְחָק דְּכַתִּיב בַּהּ לַפְּנוֹת עָרַב וּלְפָנוֹת מִשְׁמַע שָׂבָן הִיּה דְרַכּוּ בְּכָל עָרַב וְהִינוּ תַּפְלַת מִנְחָה:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דְּלֹהֲכִי נָקַט וְכָר בַּמִּלְחָמָה כַּדְאָמִרִין כַּדְפֵּרָהסָיָא הֵאֵילִי וּפְקִירוּ כָּל כֶּךָ שׂוֹב אִין

אבבַּרְהֶסְיָא — אִין מְקַבְּלִין אוּתָן. רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אוֹמְרִים: בִּין כֶּךָ וּבִין כֶּךָ מְקַבְּלִין, שְׁנַאָמַר: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִּים". אָמַר רַבִּי יִצְחָק אִישׁ כֶּפֶר עָבּוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכְּתָא כָּאוּתּוּ הַזֶּה. מִתְנִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל אוֹמַר: שְׁלֹשָׁה לַפְּנִיָּהֶם וּשְׁלֹשָׁה לְאַחֲרֵיהֶם — אָסוּר, וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: לַפְּנִי אִידִיָּהֶן — אָסוּר, לְאַחַר אִידִיָּהֶן — מוּתָר. גְּמַ' אָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַר אֲבָדִימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: נוֹצְרִי, לְדַבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל לְעוֹלָם אָסוּר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: לַפְּנִי אִידִיָּהֶן אָסוּר, לְאַחַר אִידִיָּהֶן מוּתָר בּוּי. חֻכְמַיִם הִיָּינוּ תֵּנָא קַמָּא! הֵן בִּלָּא אִידִיָּהֶן אִיכָּא בִּינִיָּהוּ, תֵּנָא קַמָּא סְבָר: הֵן בִּלָּא אִידִיָּהֶן, וְרַבְּנָן בְּתֵרָאִי סְבָרִי: הֵן וְאִידִיָּהֶן. אִיבְעִית אִימָא: נָשָׂא וְנָתַן אִיכָּא בִּינִיָּהוּ, תֵּנָא קַמָּא סְבָר: נָשָׂא וְנָתַן מוּתָר, וְרַבְּנָן בְּתֵרָאִי סְבָרִי: נָשָׂא וְנָתַן אָסוּר. יְוֵאִיבְעִית אִימָא: דְּשְׁמוּאֵל אִיכָּא בִּינִיָּהוּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: בַּגּוֹלָה אִין אָסוּר אֶלָּא יוֹם אִידָם, תֵּנָא קַמָּא אִית לִיה דְּשְׁמוּאֵל, רַבְּנָן בְּתֵרָאִי לִית לָהּ דְּשְׁמוּאֵל. אִיבְעִית אִימָא: דְּנַחוּם הַמְּדִי אִיכָּא בִּינִיָּהוּ. דַּתְנַגָּא, נַחוּם הַמְּדִי אוֹמַר: אִינוּ אָסוּר אֶלָּא יוֹם אַחַד לַפְּנִי אִידִיָּהֶן, תֵּנָא קַמָּא לִית לִיה דְּנַחוּם הַמְּדִי, וְרַבְּנָן בְּתֵרָאִי אִית לָהּ דְּנַחוּם הַמְּדִי. גּוּפָא, נַחוּם הַמְּדִי אוֹמַר: אִינוּ אָסוּר אֶלָּא יוֹם אַחַד לַפְּנִי אִידִיָּהֶן. אָמְרוּ לוֹ: נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר. וְהָאִיכָּא רַבְּנָן בְּתֵרָאִי דְקִיָּימִי כְּוּתִּיָּה! מָאן חֻכְמַיִם? נַחוּם הַמְּדִי הוּא. תֵּנַגָּא אִידָה: נַחוּם הַמְּדִי אוֹמַר: מוֹכְרִין לָהֶן סוּס וְכָר וְזָמָן בַּמִּלְחָמָה. אָמְרוּ לוֹ: נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר. ״וְהָאִיכָּא בֶן בְּתִירָא דְקָאִי כְּוּתִּיָּה, דַּתְנָן: בֶּן בְּתִירָא מְתִיר בְּסוּס. בֶּן בְּתִירָא לֹא מַפְלִיג בִּין זָכָרִים לְנִקְבוֹת, אִיהוּ מַדְקָא מַפְלִיג בִּין זָכָרִים לְנִקְבוֹת, כַּרְבְּנָן סְבִירָא לִיה. וְלִרְבְּנָן נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר. ^[א]תֵּנַגָּא [אִידָה], נַחוּם הַמְּדִי אוֹמַר: הַשְּׁכֵת מִתְעַשֵּׂר זָרַע וַיִּרַק וַיִּזְרִין. אָמְרוּ לוֹ: נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר! וְהָאִיכָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְקָאִי כְּוּתִּיָּה, דַּתְנָן: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: הַשְּׁכֵת מִתְעַשְׂרַת זָרַע וַיִּרַק וַיִּזְרִין! הָתָם בַּדְּגַנְגּוּנִיתָא. ״אָמַר לִיה רַב אַחָא בַר מַנְיּוּמִי לְאַבְיִי: גִּבְרָא רַבָּה אַתָּא מְאַתְרִין, כַּל מִילְתָּא דְאָמַר, אָמְרִי לִיה: ״נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר״. אָמַר [לִיה]: אִיכָּא חֲדָא דְעַבְדִּינוּ כְּוּתִּיָּה, דַּתְנַגָּא: נַחוּם הַמְּדִי אוֹמַר: שׁוּאֵל אָדָם צָרְכִיו בִּי״שׁוּמַע תַּפְלָה״. אָמַר [לִיה] בַר מִינָה דְהַחִיא, דַּתְלִיא בְּאִשְׁלִי רַבְרָבִי. ^[א]דַּתְנַגָּא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: שׁוּאֵל אָדָם צָרְכִיו וְאַחַר כֶּךָ יִתְפַּלֵּל, שְׁנַאָמַר: ״תַּפְלָה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף וּלְפָנֶי ה' יִשְׁפָּה שִׁיחוֹ וְגו״, אִין שִׂיחָה אֶלָּא תַּפְלָה, שְׁנַאָמַר: ״וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה״. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: יִתְפַּלֵּל, וְאַחַר כֶּךָ יִשְׁאֵל צָרְכִיו, שְׁנַאָמַר: ״אֲשַׁפּוּךְ לִפְנָיו שִׁיחִי צָרְתִי אֲגִיד״. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמִי, הִכְתִּיב: ״אֲשַׁפּוּךְ לִפְנָיו שִׁיחִי״! הֲכִי קֶאֱמַר: ״אֲשַׁפּוּךְ לִפְנָיו שִׁיחִי״ — בְּזִמָן שְׁצָרְתִי לִפְנָיו אָגִיד. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמִי, הִכְתִּיב: ״תַּפְלָה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף״! הֲכִי קֶאֱמַר: אִימַתִי תַּפְלָה לְעָנִי? בְּזִמָן שְׁלִפְנֵי ה' יִשְׁפּוּךְ שִׁיחוֹ. מַכְּדִי קֶרָאִי לֹא כְּמָר דְּיִיקִי וְלֹא כְּמָר דְּיִיקִי, בְּמֵאִי קוּמִיפְלִגִי? ^[א]כַּדְדַּרִישׁ רַבִּי שְׁמֵלַאי [דְּדַרִישׁ רַבִּי שְׁמֵלַאי]: לְעוֹלָם יִסְדֵּר אָדָם שְׁבָחוּ שְׁל מְקוֹם וְאַחַר כֶּךָ יִתְפַּלֵּל. מְנַלָּן? מִמַּשָּׁה רַבִּינוּ, דְּכַתִּיב: ״ה' אֱלֹהִים אַתָּה הַחֲלוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ וְגו״, וְכַתִּיב בְּתִרְיָה: ״אֲעַבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה״.

וַיִּרַק וַיִּזְרִין הִלְכָן כְּלֵיהּ הוּוּ לֵהּ גַּמַר פִּירִי: כַּדְגּוּנִיתָא הֶגְזַל בְּגִנָּה דְרָאוי אֶלְכַל זָרַע וַיִּרַק וַיִּזְרִין אֶבֶל הֶגְזַל בַּשְּׂדוֹת חִינּוּ נֶאֱכַל יִרַק אֶלָּא זָרַע כְּשִׁין חֲרָדַל: מֵאִתְרִין מִקְוִימִנוּ מִמַּדִּי: בְּשׁוּמַע תַּפְלָה מֵאֲרִיךְ בַּהּ וְשׁוֹאֵל צָרְכִיו: בְּאִשְׁלִי רַבְרָבִי חֲבִלִים עָבִים וְחֻזְקִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּחִילָנוֹת גְּדוּלוֹת כְּמוֹ וַיַּטַּע אֲשֵׁל (בְּרַחֲשִׁית כ"א: ל"ג.). כְּלוימר הָא לֹא כְוַתָּה אֲחִסָן עֲבָדִין פִּלְגְמָא דְרַבְּנָן נָמִי הִיא כַּדְקָתְנִי לְקָמָן וּחכ"א כו': וְאִח"כ יתפַלֵּל י"ח: פִי יַעֲטוּף עֲטִיפַת נִפְשָׁא וְדֹאכְתָּ לִבּוֹ יתַפַּלֵּל תַּחֲלָה וְהִדָּר לִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה: עֲטִיפָה לְשׁוֹן כֹּאֵב וּפְרִיחַת לֵב מִתוֹךְ צָרָה כְּמוֹ בַּהֲתַעֲטוּפָם כַּחֲלָל (אִיכָּה ב): לְשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה תַּפְלַת הַמִּנְחָה תַקָן כַּדְפָּרָן תַּפְלַת הַשְּׁחַר (בְּרֻכּוֹת כו:): בְּזִמָן שְׁצַרְתִי לִפְנָיו אֲבִיר בְּבַר קָדָם לְבָן: לֹא כְּמָר דְּיוֹקִי כו' דְּהָא אִיכָּא לְשׁוּמִי הֲכִי וְהֲכִי: וְסַדַר אָדָם שְׁבָחוּ שְׁל הִקב"ה שְׁלַם בְּרֻכּוֹת רַאשׁוֹנוֹת אֲבוֹת גְּבוּרוֹת וּמְקַדְּשַׁת הַשֶּׁם שְׂאִין בְּהָן תַּפְלָה אֶלָּא שְׂבַח וְאִח"כ בְּשֹׁאֵר בְּרֻכּוֹת יֵשׁ דְּבָרִי תַחֲנּוּה וּתַפְלָה:

נוֹתְנִין לְבָן לְשׁוֹב בַּתְשׁוּבָה שְׁלָמָה: שׁוֹכְבִים מִשְׁמַע מוֹיָדִים וּפְרַהֲסִיָא לְשׁוֹן מְרָד וְנִחְנָה כְּמוֹ וַיִּלָּךְ שׁוֹכֵב כְּדָרָךְ לִבּוֹ (וַשְׁעִיָּהוּ נ"ז:י"ז:): לְעוֹלָם אָסוּר שְׁלָשָׁה לַפְּנִיו וּשְׁלָשָׁה לְאַחֲרָיו וְהִיא עֲצָמוּ כְלוימר כַּל שְׂבָעַת וַיְמִי הַשְּׁבָת: ת"ק סְבָר הֵן בִּלָּא אִידִיָּהֶן כַּדְזִיָּקוּן לְעוֹל דְקָתְנִי לַפְּנִי אִידִיָּהֶן שְׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁלָשָׁה יָמִים ש"מ שְׁלָשָׁה לַפְּנִיָּס לְבַד הֵאִיר קֶאֱמַר: וְרַבְּנָן בְּתֵרָאִי דָּלֹא יְהִיבוּ סִימְנָא אֶכָּא לְמִימַר הֵאֵילִי וְלֹא אֲשַׁכְחִן מִידי בִּינִיָּהֶן אֶכָּא לְמִימַר בַּהּ אֲחִיו אֶלְפִלוּגִי דְהָן וְאִידִיָּהֶן ג' קֶאֱמַר: רַבְּנָן בְּתֵרָאִי סְבָרִי נָשָׂא וְנָתַן אָסוּר סְתִמָּא קֶאֱמַרִין וְלֹא קָתְנִי אָסוּר לְשֹׂאת וּלְנָתַת כְּתַנָּא קַמָּא דְמִשְׁמַע לְכַתְחָלָה הוּא דָּלֹא הָא דִיעַבַד שְׁפִיר דְמִי: בַּגּוֹלָה אִין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֲדוּקִין כַּל כֶּךָ בַּעֲבוּרַת כּוֹכְבִים כַּדְאָמִרִין (לְקָמָן) עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׂבַחוּנָה לְאֶרֶן לֹאֹ עוֹבְדֵי עַבְדוֹת כּוֹכְבִים נִינְהוּ כו'. וְעוֹד דְמִסְתַּפְּטִין מַנְיָה: רַבְּנָן בְּתֵרָאִי לִית לָהּ שְׁמוּאֵל כְּבִין דָּלֹא מְסִים בְּהִדָּא בְּמֵאִי פִלְגִי אֶכָּא לְמִימַר לְטַפּוּי אֲחִיו דְשְׁמַעִין לְתַנָּא קַמָּא דְקֶאֱמַר לַפְּנִי אִידִיָּהֶן אָסוּר לְשֹׂאת וּלְנָתַת עֲמָהֶם וּסְתִמָּא דְמִלְתָּא כְּשִׂאִין יד עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים תַּקִּיפָה עַל יִשְׂרָאֵל קָא אָמַר וְאֲחִיו אִינְהוּ לְמִימַר לַפְּנִי אִידִיָּהֶן לְעוֹלָם אָסוּרין. וְאִופְכָא לִיכָא לְשׁוּמִי דַּתְנַגָּן שְׁפִיר דְסָתַם תֵּנָא בְּתֵרָא לְטַפּוּי אֲתָא: רַבְּנָן בְּתֵרָאִי אִית לָהּ בְּנַחוּם דָּלֹא יְהִיבִי חֲשַׁבְנָא אֶלָּא אָסוּר סְתִמָּא קֶאֱמַרִי: נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר לֹא יֵצֵא דְבַר זֶה מִפִּי אָדָם לְעוֹלָם. ל"א לֹא יֵצֵא דְבַר זֶה לַחוּן: מוֹכְרִין לָהֶן סוּס וְכָר וְזָמָן בַּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה שְׂאִינוּ אֶלָּא לְקַלְקַל וּמִלְתָּא דָּלֹא שְׂכִיחָא הוּא וְלֹא אֲחִיו לְמִינְלָף מִנָּה לְמַכַר בַּהֲמָה אַחֲרִיתִי דְהָא דְאֲמְרִי רַבְּנָן אִין מוֹכְרִין לָהֶן בַּהֲמָה נִסָּה לֹא אָסְרוּ אֶלָּא מִשּׁוּם שְׂאֵלָה אוֹ שְׂכִירוֹת כַּדְאָמַר כַּדְפָּרָן דְלִקְמָן (עֲבוּזָה זָרָה ד' טו.) וְהִכָּא בְּמִלְתָּא דָּלֹא שְׂכִיחָא לֹא גִזַּר רַבְּנָן: בֶּן בְּתִירָא מְתִיר בְּסוּס לְפִי שְׁמִלְאכְתּוּ לְרַכַּב אָדָם עָלָיו וְאִין בְּמִלְאכָה זוֹ חֵיוִב חֲטֹאת שְׁהִי נִשָּׂא אֶת עֲצָמוּ דַּתְנָן כְּמִשְׁלִין פְּרוּת (בִּיצָה לו:): אֵלוּ הֵן מִשּׁוּם שְׂבוֹת לֹא רֻכְבִּין עַל גְּבִי בַּהֲמָה: לֹא קָא מַפְלָג בִּין זָכָר לְנִקְבָה בִּין זָמָן לְבַחוּר אִיהוּ מְדַקְמַפְלָג וְאָסֵר בְּבַחוּר: כַּדְבְּנָן סְבִירָא לֵה דְאָסְרִי מִשּׁוּם תוֹרַת כְּלִי זָזָן דְקַטִּיל בַּסְחִיפָה כְּדִלְקָמָן: וְלִרְבְּנָן נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר שְׁיָהא מִתָּר בְּזוֹן דְכָלֵן אָסוּרין: הַשְּׁבָת יִרַק שְׁל תַּבְלִין שְׁקוּרִין אוּי"ר וּבְלִשׁוֹן רוּמִי אִינוּט"ו: מִתְעַשֵּׂר זָרַע וַיִּרַק וַיִּזְרִין בִּין שְׁלָקֻטוּ כְּשֵׁהוּא יִרַק בִּין שְׁלָקֻטוּ כְּשֵׁהוּא וַיִּרִין דוּלדִיילֵש"א בְּלַע"ז וּבִין שְׁהִיחוּ עַד שְׁצַחוּוּ גְרַעִינִי זָרַעוּ בְּתוֹכּוֹ וְהִקְשׁוּ וְחַבְטָן צָרִיד לְעַשֵׂר אֶת הַזָּרַע מְדַרְבְּנָן דְאורְחָה לְמִיכָלָה זָרַע

וַיִּרַק וַיִּזְרִין הִלְכָן כְּלֵיהּ הוּוּ לֵהּ גַּמַר פִּירִי: כַּדְגּוּנִיתָא הֶגְזַל בְּגִנָּה דְרָאוי אֶלְכַל זָרַע וַיִּרַק וַיִּזְרִין אֶבֶל הֶגְזַל בַּשְּׂדוֹת חִינּוּ נֶאֱכַל יִרַק אֶלָּא זָרַע כְּשִׁין חֲרָדַל: מֵאִתְרִין מִקְוִימִנוּ מִמַּדִּי: בְּשׁוּמַע תַּפְלָה מֵאֲרִיךְ בַּהּ וְשׁוֹאֵל צָרְכִיו: בְּאִשְׁלִי רַבְרָבִי חֲבִלִים עָבִים וְחֻזְקִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּחִילָנוֹת גְּדוּלוֹת כְּמוֹ וַיַּטַּע אֲשֵׁל (בְּרַחֲשִׁית כ"א: ל"ג.). כְּלוימר הָא לֹא כְוַתָּה אֲחִסָן עֲבָדִין פִּלְגְמָא דְרַבְּנָן נָמִי הִיא כַּדְקָתְנִי לְקָמָן וּחכ"א כו': וְאִח"כ יתפַלֵּל י"ח: פִי יַעֲטוּף עֲטִיפַת נִפְשָׁא וְדֹאכְתָּ לִבּוֹ יתַפַּלֵּל תַּחֲלָה וְהִדָּר לִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה: עֲטִיפָה לְשׁוֹן כֹּאֵב וּפְרִיחַת לֵב מִתוֹךְ צָרָה כְּמוֹ בַּהֲתַעֲטוּפָם כַּחֲלָל (אִיכָּה ב): לְשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה תַּפְלַת הַמִּנְחָה תַקָן כַּדְפָּרָן תַּפְלַת הַשְּׁחַר (בְּרֻכּוֹת כו:): בְּזִמָן שְׁצַרְתִי לִפְנָיו אֲבִיר בְּבַר קָדָם לְבָן: לֹא כְּמָר דְּיוֹקִי כו' דְּהָא אִיכָּא לְשׁוּמִי הֲכִי וְהֲכִי: וְסַדַר אָדָם שְׁבָחוּ שְׁל הִקב"ה שְׁלַם בְּרֻכּוֹת רַאשׁוֹנוֹת אֲבוֹת גְּבוּרוֹת וּמְקַדְּשַׁת הַשֶּׁם שְׂאִין בְּהָן תַּפְלָה אֶלָּא שְׂבַח וְאִח"כ בְּשֹׁאֵר בְּרֻכּוֹת יֵשׁ דְּבָרִי תַחֲנּוּה וּתַפְלָה:

 מסורת הש"ס

א בכורות לא.

ב תנא דבי אליהו רבה; בראשית רבה; ברכות כו:

ג ברכות לב.

 תורה אור השלם
--

שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים נָאסִי יְהוָה כִּי אֲנֹכִי בַעֲלִיתִי בָכֶם (זְכוּתִי אֲתָכֶם אַחַד מַעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפַּחָה וְהַבֹּאִתִי אֲתָכֶם צִיּוֹן [יְרִמְיָהוּ ג, יד]

שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים אֶרְפָּה מִשׁוּבוֹתֵיכֶם הִנֵּנוּ אֲתָנוּ לָד כִּי אֲתָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ [יְרִמְיָהוּ ג, כב] עֲשֵׂר תַעֲשֶׂר אֶת כָּל־תְּבוּאוֹת זֵרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה [דְּבָרִים יד, כב]

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה לְפָנֶי עָרַב וַיֵּצֵא עִינָיו וַיִּרָא וְהִנֵּה גִמְלִים בָּאִים [בְּרַאשִׁית כד, טג]

תַּפְלָה לְעָנִי כִי־יַעֲטוּף וּלְפָנֶי יְהוָה יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ [תְּהִלִּים קב, א]

מסורת הש"ס
א נדה ד: ב ברכות לא: ברכות לד. ג לקמן יד: לקמן י: לקמן יא. ד תלמוד ירושלמי עבודה זרה; לעיל ו. ה תלמוד ירושלמי עבודה זרה ו אבות דרבי נתן ז קהלת רבה; חולין ס: שבת כח: ח תלמוד ירושלמי עבודה זרה ט תוספתא עבודה זרה; אבות דרבי נתן

גמ' אע"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ע"י תענית יד ע"ב ברש"י ד"ה בשומע תפלה וצ"ע: שם קלנדא אסורה. מירש"י שמביאים לרומי להקריבן בני רומי. ק"ל הא הוי לפני דלפני דשרי כדלקמן דף יד ע"א [ועי' בהגו"א יו"ד סי' קלט ס"ק לב]:

אחור [קדם צרתני ותשת עלי כפכה [תהלים קלט, ה] בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל־האדמה כי ממנה לחתך כי־עפר אתה ואל־עפר תשוב [בראשית ג, יט] ותיטב ליהנה משור פך מקור מפרס [תהלים סט, לב]
פֿור־תִּכְרֹת בְּרִית לַיּוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנוּ אַחֲרָי אֱלֹהֵיהֶם [וְזָכוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְשָׂא לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחֹ [שמות לד, טו]

ר' יהושע **כבר** ילפינן ממשא להסדיר שבת בתחלתן: **דרכ** גוברא גזלת מעשיו וחקמתו רבה ונאה לו לשבח ולהעדיף בשבחו של מלך מלכי המלכים רבל איניש בעלמא מחזי כיהרא: מעין כל ברכא וברכא חס היה משבח תלמודו מלרין, בחונן הדעת חס בעל תשובה הוא מלרין, בהרצנה בשתובה וכן כלן: מתני' ואלו חיזיקן האסורין ג' ימים לפניהו: תלגזא וסטרנירא כוליהו מפרש בגמרא: ויום האלה של מלך עושין כל בני מלכותו ויס איר משנה לשנה ומקריבין זבחים: שרפה ששרפו עליו כלי תשמישו כדך המלכים: יש בה עבודת כוכבים כלומר אותו היום עובדין עבודת כוכבים והוא לכן יום איר וכן משנה לשנה כל ימי בנו. וככל הך דחשבינן הכא חשיבי ליה ואסור ג' ימים לפנין: רבל יום תגלחת זקנו כי' שאין זמן קבוע לרבים אלא כל אחד ואחד בשמנלח עושה יום איר: בלוריתו כשנספר פגמים הרבה מניח בלורית מלחקריו ומגלחה משנה לשנה ויום שמגלחה עושה יום איר: ויום שעלה מן הים מקריב זבחים לעבודת כוכבים על דבר שנצל. וככל הך, אינו חסור אלא אותו היום ולא לפניו ולא לאחריו ולא חשיבי כלי האי: גמ' אחר התקופה היא תקופת טבת והיו עושין ח' ימים רעיון איר כלקמן: וסימנך שלא תחליף לומר תלגזא קרי אותו דלפני התקופה: אחור וקדם צרתני אחור כתיב ברישא מתני' גמי הך דלאחר התקופה תנא ברישא: יום שמתעטע והולך מתשרי ועד טבת: הא חזא ליה יומי אריכי ביום תקופת תמוז והיה לו לדע שמנהגו של עולם הוא: שקרנותיו קודמות לפרסותיו האמר מר כל מעשה בראשית בקומתו נבראו שור עם קרניו מגדליו וכיון שנגא ראשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו: **ויתיטב לה' משור פך אמר דוד** ותיטב לה' תפלתו משור שביים שהיה שור דהינו אותו יום שנולד כדכתיב שור או בשב וגו' הרי עשוי ונגמר כפר שהוא בן ג' שאלפו מקרניו לא חסר]: רומי שעשתה תלגזא תקנו אותו יום להקריב זבחים וכל עירות הסמוכות לה לרומי יוקעין אנו שהן משתעבדות לה לרומי לכן המם ולהביא לכן כל צרכיהן רבל אותן עירות אין עושין תלגזא מי הו' חסור לשאת ולתת עמהם דנימא הואיל ומשעבדות לרומי יש לומר מה שהן קונין עכשו וביאו לרומי להקריבן בני רומי: או מתרית הואיל ואין מקריבין הן ואין יום איר זה שכן: לעובדיה בני רומי: היא עצמה כלומר כל עצמה של אסור אינה אלא לעובדיה: וסטרניא וקרטסים סיבא דברית' וכוליהו מפרש לקמן: עובד כוכבים ביום משתה בנו פלח לעבודת כוכבים על שהגיע לכה: אף אנו גמי תנינא קרבי ירחנן דעירות המשעבדות מתרות: אלא אותו האיש למעוטי מאי פשיטא דמי שלא גלח היום ושאר עובדי כוכבים שלא עלו בו ביום מן הים מתרין: אלא לאו למעוטי אנשים משעבדים לאותו האיש דמתרין דלא אמרינן מאן דזבני ממטו ליה למפלח: בטררה כלומר גלח פניה ואין שמים על לב: וקרא לך משמע שאתה קרוי לו מעלה אני על חבילתך כאלו הוא מזבחו:

תחלה הלך יתפלל י"ח תחלה דאיכא שבת

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

אם בא לומר אחר תפלתו אף בסדר יוה"כ אומר משמע רבל באמצע תפלתו לא ומה שנהגו עתה בתעניות ב' נה' שנהגין להלרין בפסוקי דרמני ובסליחות בברכת קלח לנו אכא למימר דצבור שאני ממי דהנה אהא דאמרינן (ברכות ד' לד.) אל ישאל אדם צרכיו לא בגי' ראשונות ולא בגי' אחרונות וסא קמן שנהגו קרובין בגי' ראשונות אלא לאו שמע מנה דצבור שאני: דמקרו ג' ר"ת מקרו כתיב כי אין נראה לו דמקרו נראה קרו אחת יותר ממקרין:

^(א) רבי יהושע סבר: ילפינן ממשא, ורבי אליעזר סבר: לא ילפינן ממשא, שאני משא דרב גובריה. וחקמים אומרים: לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה".^(א) אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה: שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה". אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה", אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעיז כל ברכה וברכה — אומר. אמר רב חייא בר אשי אמר רב: אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה", אם יש לו חולה בתוך ביתו — אומר בברכת חולים, ואם צריה לפרנסה — אומר בברכת השנים. אמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שאמרו: שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה", אבל אם בא לומר אחר תפלתו, אפילו בסדר יום הכפורים — אומר.^(א) **מתני** ואלו אידיהן של גוים — קלנדא, וסטרנונרא, וקרטסיס, ויום גנוסיא של מלכיהם, ויום הלידה, ויום המיתה, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: כל מיתה שיש בה שריפה — יש בה עבודה זרה, ושאין בה שריפה — אין בה עבודה זרה. אבל יום תגלחת זקנו ובלוריתו, ויום שעלה בו מן הים, ויום שיצא מבית האסורין, וגוי שעשה משתה לבנו — אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד.^(א) אמר רב חנן בר רבא: קלנדא — שמונה ימים אחר תקופה, סטרנונרא — שמונה ימים לפני תקופה, וסימנך — "אחור וקדם צרתני וגו'".^(א) תנו רבנן: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי! שמא בשביל שסרחתי עולם חשור בעדי וחזור לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. עמד וישב שמונה ימים בתענית [ובתפלה]. כיון שראה תקופת טבת, וראה יום שמאריה והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא. הלך ועשה שמונה ימים טובים. לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלי ימים טובים. הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודה זרה. בשלמא למאן דאמר: "בתשרי נברא העולם", יומי זוטא, יומי אריכי אפתי לא חזא. אלא למאן דאמר: "בניסן נברא העולם", הא חזא ליה יומי זוטא ויומי אריכי! (דהוי) זוטא כולי האי לא חזא.^(א) תנו רבנן: יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר: אוי לי, שבשביל שסרחתי עולם חשור בעדי, ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. היה יושב בתענית ובוכה כל הלילה, ונחה בוכה כנגדו. כיון שעלה עמוד השחר, אמר: מנהגו של עולם הוא. עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו, שנאמר: "ותיטב לה' משור פך מקרן מפריס". ואמר רב יהודה אמר שמואל: שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת היתה לו במצחו, שנאמר: "ותיטב לה' משור פך מקרן מפריס". "מקרינן" תרתי משמע! אמר רב נחמן בר יצחק: "מקרינן" כתיב.^(א) אמר רב מתנה: רומי שעשתה קלנדא, וכל העצירות הסמוכות לה משתעבדות לה, אותן עצירות אסורות או מותרות? רבי יהושע בן לוי אמר: קלנדא אסורה לכל היא, רבי יוחנן אמר: אין אסורה אלא לעובדיה בלבד. תנא פוותיה דרבי יוחנן: אף על פי שאמרו, רומי עשתה קלנדא, וכל עצירות הסמוכות לה משתעבדות לה, היא עצמה אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד. סטרנילא וקרטסים, ויום גנוסיא של מלכיהם, ויום שהומלה בו מלה — לפניו אסור, אחריו מותר. וגוי שעשה (בו) משתה לבנו — אין אסור אלא אותו היום ואותו האיש. אמר רב אשי: אף אנו גמי תנינא, דקתני: יום תגלחת זקנו ובלוריתו, ויום שעלה בו מן הים, ויום שיצא בו מבית האסורין — אין אסור אלא אותו היום בלבד ואותו האיש. בשלמא "אותו היום" — לאפוקי לפניו ולאחריו, אלא "אותו האיש" לאפוקי מאי? לאו לאפוקי משעבדיו? שמע מינה.^(א) תניא, רבי ישמעאל אומר: ישראל שבחוצה לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה הו, כיצד? גוי שעשה משתה לבנו וזימן כל היהודים שבעירו, אף על פי שאוכלין משלהן ושותין משלהן, ושמש שלהן עומד לפניהם, מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחי מתים, שנאמר: "וקרא לה ואכלת מזבחו". ואימא: עד דאכיל! אמר רבא: אם כן, גימא קרא "ואכלת מזבחו", מאי "וקרא לה"? משעת קריאה! הלכה,

כל

ח.

עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פ' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קיט סעי' א:

ב מיי' פ' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קיט סעי' א:

ג מיי' פ' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קיט סעי' א:

ד מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ז:

ה מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ח:

ו מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנב סעי' א:

ח:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג עשין יט, טוש"ע יו"ד סי' קנב טע" א:

ב מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג עשין יט, טוש"ע יו"ד סי' קנב טע" א:

ג מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג עשין יט, טוש"ע יו"ד סי' קנב טע" א:

ד מיי' פי"ד מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' יג, סמג עשין קב:

ה מיי' פי"ד מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' יג, סמג עשין קב:

מזכר רמו שְׁעָרֵי בְּאִסְיָנִיתִי פֶּרֶשׁ רָשׁ"י לָשׁוֹן לֹא מַצִּינֵנו שְׁהִיו עוֹשִׂין שְׂכָר מִשְׁעוּרִין אֶלֶּא מִתְמָרִים אוֹ מִנְּשׂוֹת לְכַךְ נִקְרָא לָשׁוֹן שְׁנִי שְׂפָרֶשׁ רָשׁ"י וּב' הַלְשׁוֹנוֹת הָאֵלוּ פִּי רָשׁ"י אֵף בְּכַתְּבוֹת פ"ק (דף ח.): **קִרְטָסִים** אומר הר"ר שְׁמַעְיָה בִּלְשׁוֹן יוֹן הוּא תַּפּוּס תַּפִּיסַת שְׁתֵּים קֶרֶט לָשׁוֹן תַּפִּיסָה וְסִיס לָשׁוֹן שְׁתֵּים וּפִי דר"ל תַּפִּיסָה שְׁנִיָּה וְנִיחָא הָא דְקָא אִמְרִינוּ לְהִמָּן קִרְטָסִים וְיוֹם שְׁתַּפְּסוּ רוּמֵי מַלְכוּת וּה"פ קִרְטָסִים תַּפִּיסָה שְׁנִיָּה וְיוֹם שְׁתַּפְּסָה מַלְכוּת בְּרַאשׁוֹנָה: ה"ג נִשְׁתַּכַּחוּ לְגִרְסִינְהוּ וּל"ג לְכַתְּבִינְהוּ שְׁהָרִי אִין כּוּתְבִין הַלְכוּת: **אָלָא** שְׁלֹא דִינֹו דִינֵי נִפְשׁוֹת וְאִם תֵּאמַר וְהָא אִמְרִינוּ בְּפִרְקָן אֲלוֹ נִגְרִוֹת (בְּכַתְּבוֹת דף ל. וְסָ) מִשְׁחַרְבַּ בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ אַע"פ שֶׁבִּטְלוּ ד' מִיּוֹתוֹת דִּין ד' מִיּוֹתוֹת לֹא נִתְבָּטְלוּ מִי שְׁתַּחֲכִיב סְקִילָה כּוֹי וְאִמְאִי נִקְט מִשְׁחַרְבַּ בַּהֲמ"ק וְהָא אִפִּי מ' שְׁנָה בִּפְנֵי הַבַּיִת לֹא דָנוּ דִּינֵי נִפְשׁוֹת וְי"ל דְּמ"מ בְּשִׁהְיוּ רֹאשִׁין עַד שְׁעָה הָיוּ חוֹחֲרִין אֵל הַלְשָׁכָה וְדָנִין שֶׁם וַיּוֹרִי ה"ר מִנְּחִם אִמֵּר לָנוּ בְּשֶׁם רַבִּי יִהוֹנָתָן דְּמִשְׁחַרְבַּ בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ קָאִי אִהָא דְקֵאמַר דִּין ד' מִיּוֹתוֹת לֹא בִּטְלוּ וּה"ק אַע"פ שֶׁבִּטְלוּ אַרְבַּע מִיּוֹתוֹת לְנִמְרֵי לֹא בִּטְלוּ דִינָם וּכ"ס בְּאוֹתָם מ' שְׁנָה קִדָּם חֲרָבַן שְׁנֵהֲנוּ דִין ד' מִיּוֹתוֹת: **מִלְמַד** שְׁהַמְקוֹם גּוֹרֵם וּח"ת וְהָא יְרוּשָׁלַיִם נִמְי אִתְרִי מְקוֹם לְגַבִּי אֲכִילַת קִדָּשִׁים וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וּכְתִיב בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְי"ל דְּלִגְבִּי דִּינֵי נִפְשׁוֹת לֹא אִתְרִי מְקוֹם אֶלֶּא לְשַׁכַּת הַגּוֹיֹת שְׁהִיתָה חֲצִיָּה בַּקִּדָּשׁ וְחֲצִיָּה בַּחַל וְהִינוּ טַעֲמָא מִשּׁוּם דְּבָעִי סְנֶהֲדָרִין סְמוּךְ לְשִׁכְיָנָה וְהָכִי נִמְי אִמְרִינוּ (לְהִמָּן עֲבוּדָה זָרָה דף נב.) כֹּל הַמַּעֲמִיד דָּן שְׂאִינוּ הֵנָּן בְּאֵלוּ נָטַע אֲשֶׁרֶה אֶרֶץ מִזְבַּח דְּכַתִּיב שׁוֹפְטִים נְשׁוּטָרִים וּסְמוּךְ לֶהּ לֹא תִטַּע לָךְ אֲשֶׁרֶה אֶרֶץ מִזְבַּח ה' וּלְפִיכָךְ גָּלוּ וַיָּשָׁבוּ בַּחֲנוּת אַע"פ שֶׁחֲנוּת עֲצָמוֹ הָיָה בְּהָר הַבַּיִת מ"מ לֹא הָיָה סְמוּךְ לְשִׁכְיָנָה בְּלִשְׁכַּת הַגּוֹיֹת וּח"ת מִנָּהֵן קִפִּידָא בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר חֲזִי מִיּוֹתוֹת שְׁלֹא בְּזֻקָן מִמָּרָא דְקֵרָא לֹא כַּתִּיב אֶלֶּא בְּזֻקָן מִמָּרָא וַיֵּשׁ לִימֵר דְּזִרְשִׁינוּ כֹּל זְמַן שְׁסִנְהֲדָרִין גְּדוּלָּה בְּמִקְוִימָה בְּדִין אֶרֶץ מִזְבַּח אִזְ שׁוֹפְטִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ לְשַׁפֵּט דִּינֵי נִפְשׁוֹת נִסְתַּלְקוּ הֵם בִּטְלוּ כֹּל דִּינֵי נִפְשׁוֹת [וַע"ע תוֹס' שַׁבַּת טו. ד"ה אֶלֶּא וְתוֹס' סְנֶהֲדָרִין יד: ד"ה מְלַמֵּד]:

רַאשׁוֹן לְהַטִּיל שְׂכָר וְקָשָׁה דְּכָכַל הַתַּלְמוּד

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

כָּל תַּלְתִּין יוֹמִין דְּבַתַּר הַלּוּלָא: בִּין אִמֵּר

^(א)**כָּל תַּלְתִּין יוֹמִין, בִּין אִמֵּר לִיָּה מַחְמַת הַלּוּלָא וּבִין לֹא אִמֵּר לִיָּה מַחְמַת הַלּוּלָא — אָסוּר, מִפְּאֵן וְאִילָּה, אִי אִמֵּר לִיָּה מַחְמַת הַלּוּלָא — אָסוּר, וְאִי לֹא אִמֵּר לִיָּה מַחְמַת הַלּוּלָא — שָׂרִי. יִכְּבִי אִמֵּר לִיָּה מַחְמַת הַלּוּלָא, עַד אֵימַת? אִמֵּר רַב פֶּפְּא: עַד תַּרְיִסֵּר יֶרְחֵי שְׁתָּא. וּמַעֲיָקְרָא מֵאֵימַת אָסוּר? אִמֵּר רַב פֶּפְּא מִשְׁמִיָּה דְּרַבָּא: מִכִּי רָמוּ שְׁעָרֵי בְּאִסְיָנִתִּי. יוֹלְבִתַּר תַּרְיִסֵּר יֶרְחֵי שְׁתָּא שָׂרִי? וְהָא רַב יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב מִשְׁרָשָׁיָא אִיקְלַע לְבִי הָהוּא גּוֹי לְבַתַּר תַּרְיִסֵּר יֶרְחֵי שְׁתָּא, וְשִׁמְצִיָּה דְּאוּדִי, וּפִירִשׁ וְלֹא אָכַל! שְׂאנִי רַב יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב מִשְׁרָשָׁיָא, דְּאָדָם חֲשׁוֹב הוּא. וּקְרִטָסִים וְכוּ'. מֵאִי קְרִטָסִים? אִמֵּר רַב יְהוּדָה אִמֵּר שְׁמוּאֵל: יוֹם שְׁתַּפְּסָה בּוּ רוּמֵי מַלְכוּת. וְהִתְנַיֵּא: קְרִטָסִים וְיוֹם שְׁתַּפְּסָה בּוּ רוּמֵי מַלְכוּת! אִמֵּר רַב יוֹסֵף: שְׁתֵּי תַּפִּיסוֹת תַּפְּסָה רוּמֵי, אַחַת בִּימֵי קַלְפִּטְרָא מַלְקַתָּא, וְאַחַת שְׁתַּפְּסָה בִּימֵי יוֹנִים.^(ב) דְּכִי אֲתָא רַב דִּימֵי אִמֵּר: תַּלְתִּין וְתִרְיָן קִרְכִּי עֲבִדוּ רוּמָאִי בַּהֲדִי יוֹנָאִי, וְלֹא יְכַלּוּ לָהּ, עַד דְּשְׁתַּפִּינְהוּ לִישְׂרָאֵל בַּהֲדִיָּהּ, וְהָכִי אֲתַנּוּ בַּהֲדִיָּהּ: אִי מֵינָן מַלְכֵי — מְנַיִיכוּ הַפְּרָכִי, אִי מְנַיִיכוּ מַלְכֵי — מֵינָן הַפְּרָכִי. וּשְׁלַחוּ לָהּ רוּמָאִי לְיוֹנָאִי: עַד הָאִידְנָא עֲבִידְנָא בַּקִּרְבָּא, הַשְׁתָּא נַעֲבִיד בְּדִינָא. מַרְגְּלִית וְאָכַן טוֹבָה, אִיזוּ מִהֵן יַעֲשֶׂה בָּסִיס לַחֲבִירוֹ? שְׁלַחוּ לָהּ: מַרְגְּלִית לְאָכַן טוֹבָה. אָכַן טוֹבָה וְאִינָּה, אִיזוּ מִהֵן יַעֲשֶׂה בָּסִיס לַחֲבִירוֹ? אָכַן טוֹבָה לְאִינָּה. אִינָּה וְסִפֵּר תוֹרָה, אִיזוּ מִהֵן יַעֲשֶׂה בָּסִיס לַחֲבִירוֹ? אִינָּה לְסִפֵּר תוֹרָה. שְׁלַחוּ לָהּ: [אִם כֵּן] אָנּוּ סִפֵּר תוֹרָה גַּבּוּ וּישְׂרָאֵל בַּהֲדוּן. כִּפּוּ לָהּ עֲשָׂרִין וְשִׁית שָׁנִין, קָמוּ לָהּ בְּהִימְנוּתִיָּהּ בַּהֲדִי ישְׂרָאֵל, מִפְּאֵן וְאִילָּה אִישְׁתַּעֲבִדוּ בָּהּ. מַעֲיָקְרָא מֵאִי דְרוּשׁ, וּלְבִסּוּף מֵאִי דְרוּשׁ? מַעֲיָקְרָא דְרוּשׁ "נִסְעָה וְנִלְכָּה וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה לְגִנְדָּה", וּלְבִסּוּף דְרוּשׁ "יַעֲבֹר נָא אֲדִנִּי לִפְנֵי עֲבָדוֹ".^(ג) עֲשָׂרִין וְשִׁית שָׁנִין דְּקָמוּ בְּהִימְנוּתִיָּהּ בַּהֲדִי ישְׂרָאֵל מָנָא לֹ? דְּאִמֵּר רַב כְּהֵנָּא: כְּשִׁחֲלָה רַבִּי ישְׁמַעְאֵל בַּר יוֹסִי, שְׁלַחוּ לִיָּה: רַבִּי! אֲמוּר לָנוּ שָׁנִים וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שְׁאֲמַרְתָּ לָנוּ מִשּׁוּם אֲבִיָּה.^(ד) אִמֵּר לָהּ: מֵאָה וּשְׁמָנִים שָׁנָה קוּדָם שְׁנַחֲרַב הַבַּיִת פְּשֻׁטָה מַלְכוּת הַרְשָׁעָה עַל ישְׂרָאֵל, שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד לֹא חָרַב הַבַּיִת גְּזָרוּ טוּמְאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים וְעַל כָּלִי זְכוּכִית, אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד לֹא חָרַב הַבַּיִת גְּלִתָּה סְנֶהֲדָרִין וְיִשְׁבָּה לָּהּ בַּחֲנוּת.^(ה) לְמֵאִי הַלְּכַתָּא? אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: לוּמֵר, שְׁלֹא דָנוּ דִּינֵי קְנָסוֹת. דִּינֵי קְנָסוֹת סִלְקָא דַּעֲתָה? וְהָאִמֵּר רַב יְהוּדָה אִמֵּר רַב: בְּרַם זָכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְטוֹב, וְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּבָא שָׁמוּ, שְׁאֵלְמָלָא הוּא נִשְׁתַּכַּחוּ דִּינֵי קְנָסוֹת מִישְׂרָאֵל! "נִשְׁתַּכַּחוּ"? לְגִרְסִינְהוּ! אָלָא בְּטָלוּ דִּינֵי קְנָסוֹת מִישְׂרָאֵל, שְׁגוּרָה מַלְכוּת הַרְשָׁעָה שָׁמַד עַל ישְׂרָאֵל: כֹּל הַסּוּמָה יִהְיֶה, וְכֹל הַנְּסָמָה יִהְיֶה, וְעִיר שְׁסוּמִכִּין בָּהּ תִּחְרַב, וְתַחֲוּם שְׁסוּמִכִּין בּוּ יַעֲקֹר.^(ו) מָה עָשָׂה רַבִּי יְהוּדָה בֵּן כְּבָא? הֲלֹךְ וַיָּשָׁב בֵּין שְׁנֵי הָרִים גְּדוּלִים, וּבִין שְׁתֵּי עֲיִירוֹת גְּדוּלוֹת, בֵּין שְׁנֵי תַּחֲוּמֵי שַׁבַּת, בֵּין אוֹשָׁא לְשַׁפְּרָעַם, וְסָמָה שָׁם חֲמִשָּׁה זְקָנִים: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ, וְרַב אוֹנִיא מוֹסִיף: אֵף רַבִּי נַחֲמִיָּה. כִּין שְׁהִכִּירוּ בָּהֶם אוֹיְבִים, אִמֵּר לָהֶם: כְּנִי, רוּצוּ! אֲמָרוּ לוֹ: רַבִּי, וְאַתָּה מָה תַּהֲא עֲלֶיךָ? אִמֵּר לָהֶם: הֲרִינִי מוּטָל לִפְנֵיהֶם כְּאָכַן שְׂאִין לָהּ הוֹפְכִין. אֲמָרוּ: לֹא זָזוּ מִשָּׁם עַד שְׁנַעֲצוּ לְגוּפוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לוֹלְגִיאוֹת שָׁל בְּרוּזַל, וַעֲשֹׂאוּהוּ לְגוּפוֹ כְּכִבְרָה. אִמֵּר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: לֹא תִימָא דִּינֵי קְנָסוֹת, אָלָא שְׁלֹא דָנוּ דִּינֵי נִפְשׁוֹת. מֵאִי טַעֲמָא? כִּין דְּחִזּוּ דְנִפְיִשִּׁי לָהּ רוּצְחִין וְלֹא יְכַלִּי לְמִידוּן, אֲמָרוּ: מוּטָב נִגְלִי מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כִּי הִיכִי דָלָא לִיחִיבּוּ. דְּכַתִּיב: "וַעֲשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יֹאמִדוּ לָךְ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא", מְלַמֵּד שְׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם. מֵאָה וּשְׁמָנִים, וְתוּ לֹא? וְהִתַּנִּי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי:**

מַלְכוּת

אִנִּי עוֹשֶׂה סְעוּדָה זֹאת: וּבִין לֹא אִמֵּר לוֹ מִסְתַּמָּא לְהַלּוּלָא מִכּוּן וְאָסוּר דְּכָל יְמֵי הַלּוּלָא מִקְרִיב לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים: וּמַעֲקֵרָא קִדָּם שִׁכְנִים אֵת אֲשֶׁמוּ מֵאֵימַת חִישִׁין לְהַלּוּלָא אִם הַזְמִין אֲנָשִׁים לְסַעַד אֲרָלוּ: מִכִּי רָמוּ שְׁעָרֵי בְּאִסְיָנִיתִי לַעֲשׂוֹת שְׂכָר לְיוֹם הַמַּשְׁתָּה: אִסְיָנִיתִי עֲרֵבוֹת שְׁשׁוּרִין בָּהֵן שְׁעוּרִין לַעֲשׂוֹת שְׂכָר. ל"א נִתְנָן עִפְר בַּעֲרֵבוֹת חוּזְרֵין שֶׁם שְׁעוּרִין קִדָּם יְמֵי הַחֶפֶה וּמִבִּיאִין לִפְנֵי הַחֵת וְהַכֵּלָּה בְּשָׂחַ צְמוּחִים וְאוֹמְרִים לָהֶם כְּרוּ וּרְכוּ בַּשְּׁעוּרִין הַלָּלוּ שְׁמַהֲרִין לַצֵּאת מִכָּל הַתְּבִיאָה: דְּלִדָּם חֲשׁוֹב הוּא נְשָׁמַח מִמָּנוּ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים מֵאֵל: יוֹם שְׁתַּפְּסָה בּוּ רוּמֵי מַלְכוּת שְׁנִלְחָמוּ עִם יוֹנִים וְנִצְחוּם וּמְלָכוּ בְּכָל הַעוֹלָם: בִּימֵי קַלְפִּטְרָא מַלְקַתָּא שָׁל אֶלְכָסְנִדְרָא כְּדִקְאִמֵּר בַּהֲמַפְלֵת בְּמַסְכַּת גִּדָּה (דף ל:) וְנִלְחָמוּ רוּמִיִּם עִמָּה וְנִצְחִיָּה וְתַפְּסוּ הֵם הַמְּלוּכָה: עַד דְּשַׁתְּפִינְהוּ רוּמָאִי לִישְׂרָאֵל בַּהֲדִיָּהּ: וְהָכִי אֲתַנּוּ רוּמָאִי לִישְׂרָאֵל אִי מֵינָן מַלְכֵי כּוֹי: מַרְגְּלִית אִינָּה חֲשׁוּבָה כְּאָכַן טוֹב: בָּסִיס בֶּן תַּרְנֻם כִּנּוּ בָּסִיסָה. לְמוֹשֵׁב חֲבַרְתָּה לְהַשִּׁיבָה עֲלֶיָּה: אִינָּה הוּא נִפֵּךְ קַרְבוּנָק ל"א: כִּפּוּ לָהּ רוּמָאִי לְיוֹנָאִי: עֲשָׂרִין וְשִׁית שָׁנִין קָמוּ רוּמָאִי בְּהִימְנוּתִיָּהּ לִישְׂרָאֵל: מַעֲקֵרָא כִּי קָמוּ רוּמָאִי בְּהִימְנוּתִיָּהּ: מֵאִי דְרוּשׁ רוּמִיִּם: וְאִלְכָּה לְגִנְדָּה. יַעֲרַב וַעֲשׂוּ שׁוּין בְּגָדְלָה: לִפְנֵי עֲבָדוּ דְרָךְ הַשַּׁר לְהִלָּךְ לִפְנִים: פְּשֻׁטָה שְׁלִטָּה: מַלְכוּת רוּמִי: בַּחֲנוּת מְקוֹם בְּהָר הַבַּיִת וְחֲנוּת שְׁמוֹ: דִּינֵי קְנָסוֹת אוֹנִם וּמַפְתָּה וּשְׁלֹשִׁים שָׁל עֲבָד שְׁתַּנָּה תוֹרָה קִרְבָּה אַחַת לְהִקֵּר וּלְזוּלָּל. וּמֵאֲחֵר שְׁלֹא יָשָׁבוּ בְּלִשְׁכַּת הַגּוֹיֹת לֹא דָנוּ וּבִטְלוּ דִינֵי קְנָסוֹת דְּכַתִּיב בַּתְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל שְׁהוּא קָנַם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים דְּהִינוּ מִמַּחֲוּן וּסְמוּכִין בְּשֶׁם רַבִּי כְּדִקְאִרִינוּ בְּסִנְהֲדָרִין וּמִי שְׂאִינוּ סְמוּךְ אִינוּ דָן דִּינֵי קְנָסוֹת: תַּחֲוּם אֲלָפִים אִמָּה סְבִיבוֹת הַעִיר: וְסַמָּךְ שֶׁם כּוֹי וְהֵי רַבָּנָן בַּתַּר חֲרָבַן הַבַּיִת הָיוּ טוֹבָא: לוֹלְגִיאוֹת חֲנִיתוֹת: כִּי הִיכִי דָלָא לְחַיְבּוּ רִוצְחִים קְטָלָא דִּיאִן דָּנִין דִּינֵי נִפְשׁוֹת אֲפִילוּ בְּסִנְהֲדָרִין קְטוּנָה שֶׁכָּכַל עִיר אֶלֶּא בְּזֻמָּן שְׁהִיתָה סְנֶהֲדָרִין גְּדוּלָּה בִּישִׁיבָתָהּ וּבְמִקְוֹם הַמְּנַחֵד לָּהּ וְהוּא לְשַׁכַּת הַגּוֹיֹת: הַמִּקְוֹם גּוֹרֵם לְחַיִּיב הַגְּדוּן וְאִם אִינִם שֶׁם לֹא יְדוּנָּ. וְהִאִי קִרָא בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת קָאִי כִי יַפְלֹא מִמָּךְ דָּבָר בְּקִרְשַׁת שׁוֹפְטִים נְשׁוּטָרִים בְּזֻקָן מִמָּרָא:

מסורת הש"ס

א כותבות ח.

ב מגילה יב.

ג פסחים קיח;; שבת טו.

ד סנהדרין מא.

ה סנהדרין יג:

ו אוצר מדרשים עשרה הרוגי מלכות הקדמה א

תורה אור השלם

ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך [בראשית לג, יב]

יַעֲבֹר־נָא אֲדִנִּי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאִנִּי אֲתַנְהִלָּה לְאִטִּי לְרַגְלִי הַפְּלֹאכָה אֲשׁוּר־לִפְנֵי וּלְרַגְלִי הַזֵּלִידִים עַד אֲשׁוּר־אָבֹא אֶל־אֲדִנִּי שְׁעִירָה [בראשית לג, יד]

וַעֲשִׂיתָ עָלַי כִּדְבָר אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ מוֹרֵה־מָקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָוָה וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹאמְרוּךְ [דברים יז, י]

מסורת הש"ס
 א סדר עולם רבה
ב תנא דבי אליהו רבה; סנהדרין צו.
ג צמנת פענח על משנה תורה הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

תורה אור השלם
זה"לי עשרים שנה בביחד עבדתיך ארבע־עשרה שנה בשתי בתיך; ושש שנים בצאנך ופתחך את־משכנתי עשרת מנים (בראשית לא, מא) וַיַּחַח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בְּרָאִחִיו וְאֶת־קַיִל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּכָרֹן וַיָּצְאוּ לַלֵּכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן (בראשית יב, ה)

מַלְכוּת פָּרָס בַּפְּנֵי הַבַּיִת בְּזִמְנָן הַבַּיִת בָּעוֹלו בְּנוֹי לְאַחַר שִׁבְעָאזְו פּוֹרָשׁ נִמְשָׁכָה מַלְכוּתוֹ שְׁלָשִׁים וָאַרְבַּע שָׁנִים וּבִטּוּלָה וּתְפִסּוּיָה בְּנוֹי וּמַלְכוֹ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים הָרִי מֵאֲתִים וי"ד וּבְנוֹי חֲשֹׁמוֹנִאי נָטְלוּ מַלְכוּת מִיּוֹנִים וּמַלְכוֹ ק"ג וְהוֹרְדוֹס אֲחֵרֵיהֶם ק"ג הָרִי ד' מֵאוֹת וּכ' שָׁנָה שָׁהִיָּה בֵּית שָׁנִי בִישׁוּבוֹ: מִכָּאֵן וְאַיִלָךְ מַמְלָכוֹת הוֹרְדוֹס וְאַיִלָךְ חֲרַב הַבַּיִת וּבִטּוּלָה מַלְכוּתוֹ: צֹא וּחֲשַׁב וְהִבָּא לְמִנּוּת סָדֵר חֻכְמִים וְחִיּוּיָם אוֹ שְׁנֵי שְׁטֵר חוּב אוֹ שׁוּם מַעֲשֵׂה הַמֶּחֱרַע וְיִמְנָה לְחַרְבֵּן מַעֲבָדוֹ כֹּךְ וְכֵךְ שָׁנִים לְחַרְבֵּן הַבַּיִת. אֲלֵמָא מֵאֲתָן וְשִׁית קֹדֶם חֲרַבֵּן הַבַּיִת פִּשְׁטָה דְּהָא חֲמֵן לַעֲיֵל דְּרוֹמִיִּים וְיִשְׁרָאֵל נָטְלוּ יַחַד הַמְּלָכוֹת מִיּוֹנִים וְהָתַנִּי הִכָּא דִּישְׁרָאֵל מַלְכוֹ קֹדֶם חֲרַבֵּן מֵאֲתָן וְשִׁית: אֲמַטוּ לְהַכִּי לֹא חֲשִׁיב לְהוּ ר' יִשְׁמַעֲלֵל לַעֲיֵל בַּהֲדִי הֵנָּךְ דִּפְשָׁטָה עַל יִשְׁרָאֵל דְּהָא בַּהֲנָהוּ לֹא שְׁלָטָה עַלֵיהֶן דְּשִׁטְפִי הֵו: אֲמַר רַב פָּפָא אִי טַעִי הֲאִי תֵנָּא דְּתַנְיָה לְהָךְ מִתְנִי' דְּצֹא וּחֲשַׁב אַחֵר חֲרַבֵּן: וְלֹא יָדַע בְּמִנָּן שָׁנִים שְׁאַחַר חֲרַבֵּן הַבַּיִת בַּמָּה שָׁנִים טַעֵה בַּשָּׁנָה שְׁהוּא עוֹמֵד בָּהּ לֹא יָדַע אִי שְׁנָת כ' הִיא עַל הַמֵּאוֹת אוֹ שְׁנָת כ"א אוֹ שְׁתִּים: פְּרָטִי בַּמָּה הֵו אֵין אֲדָם טוּעֵה בְּמֵאוֹת אֲלֵא טוּעֵה בַּשָּׁנָה אוֹ בַּשְּׁתִּים דְּהֵינּוּ פְּרָטִי דְּמֵאוֹת וְאַלְפִים הֵו כָּלְלִי: נִשְׁוִלָה לְסַפְרָא בַּמָּה לְסוּפֵר הַכּוֹתֵב גִּטּוּן וְשִׁטְרוֹת שְׁהוּא מוֹנָה לְמַלְכוּת וְיָן בְּדִלְחַמַר לְחֻמָּן (עֲבוּדָה זָרָה דף י.) בַּגּוּלָה אֵין מוֹנִין אֲלֵא לְמַלְכוּת וְיָן וְאֵין מוֹנִין לַתְּחֵלַת מַלְכוּתוֹ שְׁהִי שֶׁשׁ שָׁנִים

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מַלְכוּת פָּרָס בַּפְּנֵי הַבַּיִת בְּזִמְנָן הַבַּיִת בָּעוֹלָה וּבִטּוּלָה וּתְפִסּוּיָה בְּנוֹי לְאַחַר שִׁבְעָאזְו פּוֹרָשׁ נִמְשָׁכָה מַלְכוּתוֹ וּבְגִמְיָרִי דְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהֵהִיא שְׁעָתָא פֵּר חֲמִישִׁין וְתַרְתֵּי שָׁנִין הָוָה וְאָע"ג דְּכַתִּיב

(פְּרָאשִׁית י"ב:ד') וְאַבְרָם בֶּן חֲמֵשׁ (שָׁנִים) וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצִאֲתוֹ מִחָרָן שְׁתִּי וַיֵּצֵאוֹת הֵו שְׁדָרִי בְּבִרִית בֵּין הַבְּתָרִים הָיָה בֶּן שִׁבְעִים וְאַזְ הָיָה בֹא"י וְשׁוֹב חֲזָר לְחָרָן וְעָשָׂה שֶׁם חֲמֵשׁ שָׁנִים בְּדִילִיתָא בְּסָדֵר עוֹלָם וּכפ"ק דְּשַׁבָּת (דף י. ד"ה וְשָׁל) הֲאֲרַכְתִּי הַיּוֹטָב:

מַלְכוּת פָּרָס בַּפְּנֵי הַבַּיִת שְׁלָשִׁים וָאַרְבַּע שָׁנָה, מַלְכוּת יָוֹן בַּפְּנֵי הַבַּיִת מֵאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה, מַלְכוּת חֲשִׁמוֹנִאי בַּפְּנֵי הַבַּיִת מֵאָה וְשָׁלֹשׁ, מַלְכוּת בֵּית הוֹרְדוֹס מֵאָה וְשָׁלֹשׁ, מִכָּאֵן וְאַיִלָךְ צֹא וְחֲשׁוּב בַּמָּה שָׁנִים אַחֵר חוֹרְבָן הַבַּיִת. אֲלֵמָא מֵאֲתָן וְשִׁית הָוָו, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים הָוָו! אֲלֵא עֲשָׂרִין וְשִׁית שָׁנִין קָמוּ בְּהִימָנוּתֵיהֶו בְּהָדִי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אִישְׁתַּעֲבָדוּ בָּהּ, וְאַמְטוּ לְהַכִּי לֹא קָא חֲשִׁיב לְהוּ בְּשִׁפְשֻׁטָה מַלְכוּת הִרְשָׁעָה עַל יִשְׂרָאֵל. אֲמַר רַב פָּפָא: אִי טַעִי הֲאִי תֵנָּא, וְלֹא יָדַע פְּרָטִי בַּמָּה הָוָה — לִישְׁיִילִיָּה לְסַפְרָא בַּמָּה כְּתִיב, וְנִיטְפִי עַלֵיהֶו עֲשָׂרִין שָׁנִין, וּמִשְׁכַּח לִיָּה לְחוּמְרִיָּה, וְסִימְנִיָּה: "זֶה לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי בְּבִיתְךָ". אִי טַעִי סַפְרָא — נִשְׁיִילִיָּה לְתֵנָּא בַּמָּה חֲשִׁיב, וְנִבְצָר מִיַּצִּיָּהוּ עֲשָׂרִין שָׁנִין, וּמִשְׁכַּח לִיָּה לְחוּמְרִיָּה. וְסִימְנִיָּה: סַפְרָא בְּצִירָא, תֵּנָּא תּוֹסַפָּאָה. ^[א]תֵּנָּא דְּכִי אֲלֵיהֶו: שְׁשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה הָוִי הַעוֹלָם, שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹהוּ, שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה, שְׁנֵי אֲלָפִים יָמוֹת הַמַּשִּׁיחַ, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ שָׁרְבוּ יָצְאוּ מִהֵן מַה שְׂיָצְאוּ מִהֵן. שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה מֵאֵימָתָּ? אִי יִנְיָמָא מִמַּתָּן תּוֹרָה עַד הַשְׁתָּא, לִיכָּא כּוּלִי הֲאִי, דְּכִי מַעֲיִינָתָ בָּהּוּ תַרִּי אֲלִפִי פְרָטִי דְּהֲאִי אֲלֵפָא הוּא דְּהוּאִי. ^[א]אֲלֵא, מִ"וְאַתְּ הִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַּחֲרֹן", וּבְגִמְיָרִי דְאַבְרָהָם בְּהֵהִיא שְׁעָתָא פֵּר חֲמִישִׁין וְתַרְתֵּי הָוָה. בַּמָּה בְּצָרֹן מִדְּתַנִּי תֵּנָּא? אַרְבַּע מֵאָה וָאַרְבָּעִים וּתְמַנְיָא שָׁנִין הָוִין, כִּי מַעֲיִינָתָ בִּיָּה מִ"הִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַּחֲרֹן" עַד מַתָּן תּוֹרָה — אַרְבַּע מֵאָה וָאַרְבָּעִים וּתְמַנְיָא שָׁנִין הָוִין. אֲמַר רַב פָּפָא: אִי טַעִי תֵּנָּא וְלֹא יָדַע פְּרָטִיָּה בַּמָּה הָוִי — לִישְׁיִילִיָּה לְסַפְרָא בַּמָּה כְּתִיב, וְנִיטְפִי עַלֵייהֶו אַרְבָּעִין וּתְמַנִּי, וּמִשְׁכַּח לִיָּה לְחוּמְרִיָּה, וְסִימְנִיָּה:

"אַרְבָּעִים

מִחֻקְטוּעוֹת שְׁלֹא מַלְכוֹ אֲלֵא בַּעֲיָלָם וּמַשֶּׁשׁ שָׁנִים וְאַיִלָךְ פִּשְׁטָה מַלְכוּתוֹ וּמַשֶּׁם וְהִלָּאָה מוֹנִין לָהֶן בְּדִלְחַמַר לְחֻמָּן נִשְׁוִלָה הֲאִי תֵנָּא לְסַפְרָא בַּמָּה פְּרָט הַשָּׁנִים יֵשׁ לוֹ עַל הַכָּלָל שְׁלֹו: וְנִיטְפִי עַלֵיהֶו תֵּנָּא עֲשָׂרִין שָׁנִין אִם יֵשׁ לוֹ לְסוּפֵר פְּרָט ט"ו עַל כָּלְלֹו לְמִנָּן יוֹנִים יֵשׁ לוֹ לְתֵנָּא ל"ה פְּרָט עַל כָּלְלֹו לְמִנָּן שְׁנֵי חֲרַבֵּן: לְחִמְרָה קָשֵׁר כְּלוּמַר כְּסוּם חֲשַׁבּוּנוּ וּיְמַצָּא בַּהֲנָן שְׁדָרִי מִנָּן הַסּוּפֵר מִתְחִיל ש"פ שָׁנִים קֹדֶם הַחֲרַבֵּן בְּדַתְגִּיא לַעֲיֵל דִּיּוֹן נָטְלוּ מַלְכוּת לְסוּף ל"ד לְבָנִין הַבַּיִת הוֹסַף עַלֵיהֶם שֶׁשׁ שָׁנִים שְׁאֵין מוֹנִין לָהֶן דְּרִי תְּחֵלַת מִנָּנָם לְסוּף מ' לְבָנִינוּ דְּהֵינּוּ ש"פ קֹדֶם חֲרַבֵּן נִמְצָא בְּשִׁהֲתַחֲיֵל תֵּנָּא לְמִנּוּת לְחַרְבֵּן וּמִנָּה בְּכָר כ' שָׁנָה נִשְׁלַם כָּלְל הַסּוּפֵר לְהוּיֹת ד' מֵאוֹת וּכְשִׁהִיָּה לְסוּפֵר אַחַת פְּרָט הִי' לִיָּה לְתֵנָּא כ' וְאַחַת בְּשִׁהִיָּה לְסוּפֵר עֲשָׂר שָׁנִים פְּרָט הִיָּה לוֹ לְתֵנָּא ל' בְּשִׁהִיָּע הַסּוּפֵר לַת"ק וְאַחַת יֵשׁ לוֹ לְתֵנָּא קכ"א דְּהֵי פְרָטִי כ"א. וְהִי דְּמַצִּי לְמַתְנִי נִבְצָר מַנְיָהוּ תַמְנָן וְאַיְדִי וְאַיְדִי חַד דְּשִׁבְעָא וְזָדָךְ חֲצָרָה נָקֹט לְמַתָּה: וְאִי טַעִי **סַפְרָא** בְּפִרְטָא דִּידָהּ נִשְׁוִלָה לְתֵנָּא בַּמָּה פְּרָטָא דִּילָהּ וּנְבָצָר מַנְיָה עֲשָׂרִין וְטַעֲמָא בְּדַפְרָשִׁית וְאִם יִהְיֹו לוֹ לְתֵנָּא מֵאֲתִים וְל' יִהְיֹו לוֹ לְסוּפֵר שֶׁשׁ מֵאוֹת וְעֲשָׂר וְאִם יֵשׁ לְתֵנָּא מֵאֲתִים וְעֲשָׂר יִהְיֹו לוֹ לְסוּפֵר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתַשְׁעִים. וְהִי דְּמַצִּי לְמַתְנִי נְטַפִּי עַלֵיהֶו תַמְנָן אֲלֵא מַשּׁוּם דְּרָךְ הַצָּרָה נָקֹט וְעוֹד דְּכַעֲי לְאוּקוּמִי בְּצִירִיתָא לְסַפְרָא וְתוֹסַפְתָּא אֲתֵנָּא מַשּׁוּם סִימְנָא דְּסַפְרָא בְּצִירָא וְתֵנָּא תּוֹסַפְתָּא: וְסִימְנָךְ שְׁלֹא תַתְחַלֵּף הִי מְבָצָר וְהִי מְטַפִּי: **סַפְרָא** בְּצִירָא מְדַקְדָּק בְּתַבּוּת וְכוּתְבָן בְּמִסְוּרָה בְּחִסְרוֹן אֹתוֹתָ: תֵּנָּא תּוֹסַפְתָּא תְּנִי תּוֹסַפְתָּא: שֶׁשֶׁת אֲלָפִים **שָׁנִים** נִגְזָר עַל הַעוֹלָם לְהַתְקִיֵּם בְּמִנָּן יְמֵי הַשְּׁבָעִי וְכִיּוֹם הַשְּׁבָעִי שֶׁבַת וּבִשְׁבַעַת אֲלָפִים נוֹחַ לַעוֹלָם: **שְׁנֵי אֲלָפִים** רַאשׁוֹנִים נִגְזָר עַלֵיו לְהוּיֹת תּוֹהוּ בְּלֹא תּוֹרָה: וְשְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה בְּלֹא יְמוֹת הַמַּשִּׁיחַ: וְשְׁנֵי אֲלָפִים יְמוֹת הַמַּשִּׁיחַ וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ שָׁרְבוּ וַיָּצְאוּ מַשְׁנֵי אֲלָפִים אַחֲרוֹנוֹים מַה שְׂיָצְאוּ וּמַשִּׁיחַ לֹא בָּא: אִי יִנְיָמָא מִמַּתָּן תּוֹרָה וְעַד עַכְשָׁו עַד גִּמַר אַרְבַּעַת אֲלָפִים לְבִרְיָאֵת עוֹלָם בְּקַחְאֲמִרְתָּ לִיכָּא ב' אֲלָפִים: דְּכִי מַעֲיִנָתָ בָּהּוּ בַּשָּׁנִי חֲמֵאִי דְּתַהוּ קֹדֶם מַתָּן תּוֹרָה תַרִּי אֲלָפִים וּפְרָטִי מֵאֲלָף ג' תמ"ח שָׁנִים מִשְׁכַּחַת בָּהּ: הָכִי גְרָסִינוּ דְּכִי מַעֲיִנָתָ בָּהּוּ בַּשָּׁנִי דְּקֹדֶם מַתָּן תּוֹרָה כּוֹי' וְלֹא גְרָסִין וְעוֹד דְּכִי מַעֲיִנָתָ כּוֹי' - וּפְרוּשָׁם בְּדַפְרָשִׁית. צֹא וּחֲשַׁב שְׁנוֹת דוֹר וְדוֹר שְׁחִי כָל אַחַד קֹדֶם שְׁנוֹלָד בְּנוֹ דְּשָׁנִים שְׁאֲחֵרִי כֵן אֲתָה נוֹתָן לָבֹן וּתְמַצָּא מֵאֲדָם עַד שְׁנוֹלָד נַח תַּתְרַנֵּ"ו שָׁנִים וְנַח חִי תַק"ב שָׁנִים קֹדֶם שְׁנוֹלָד שֶׁם דְּכַתִּיב (פְּרָאשִׁית ה':ל"ב) וַיְהִי נֹחַ בֶּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְגו' בְּשְׁנוֹלָד בְּנוֹ דְּרֵאשׁוֹן הִיָּה כֵן ת"ק שָׁנִים וַיִּפָּתֵהוּ הָאֵל הַגְּדוֹל מִחֵם שָׁנָה וְחַם גְּדוֹל מַשֶּׁם שָׁנָה דְּרִי תַק"ב שָׁנִים לְנַח בְּשְׁנוֹלָד שֶׁם דְּכַתִּיב (שֶׁם יא) כֵּן מֵאֵת שָׁנָה וַיִּוָּלַד אֶת אֲרַפְכְּשָׁד שְׁנַתִּים אַחֵר הַמַּבּוּל וְאִם שֶׁם לַת"ק שָׁנִים דְּנַח אֲתַעֲלָד כִּי מָטוּ שְׁנַתִּים אַחֵר הַמַּבּוּל הָיָה לִיָּה בְּר ק"ב דְּהָא כְּתִיב (שֶׁם ז) וְנַח כֵּן שֶׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה חֲשׁוֹב תַק"ב דְּנַח וּמֵאָה דָּשֶׁם עַד אֲרַפְכְּשָׁד וְהוֹסַף עַל נ"ו שְׁל פְרָט דְּרִי תַרנ"ח וְאַרְפְּכְשָׁד הוֹלִיד אֶת שְׁלַח בל"ה דְּרִי תַרצ"ג וּמִשְׁלַח עַד עֶבֶר ל' דְּרִי תַשכ"ג וּמַעֲבָר עַד פֶּלֶג ל"ד דְּרִי תַשנ"ז וּמִפְלֵג עַד רָעוּ ל' דְּרִי תַשפ"ז וּמַרְעוּ לְשָׂרֹב ל"ב דְּרִי תַתי"ט וּמַשְׁרֹב לְנַחוּר ל' דְּרִי תַתמ"ט וּמַנְחוּר לְתַרַח כ"ט דְּרִי תַתע"ח וּמַתַּרַח לְאַבְרָהָם ע' דְּרִי תַתמ"ח עַל אֲלָף וּמֵאבְרָהָם עַד יִצְחָק ק' דְּרִי אֲלָפִים ומ"ח וּמִיִּצְחָק עַד מַתָּן תּוֹרָה ת' שָׁנִים פִּיצַד ס' עַד שְׁנוֹלָד וַעֲקָב וּבְרָדְתּוֹ לְמַצְרַים כְּתִיב וּמִי שְׁנֵי חֲנוּרִי שְׁלָשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה דְּרִי ק"צ מִשְׁנוֹלָד יִצְחָק וַיִּשְׁרָאֵל הִיִּי בְּמַצְרַים רד"ו דְּרִי ד' מֵאוֹת ומ"ח שָׁנִים עַל אֲלָפִים לְבִרְיָאֵת עוֹלָם וְהַמַּבּוּל הָיָה אֲבָרָהָם בְּר נ"ב הוֹסִיפִם עַל אֲלָף וּתַתְרַמ"ח שְׁהִי בִיגְדֵךְ בְּשְׁנוֹלָד אֲבָרָהָם דְּרִי אֲלָפִים תַּהוּ: דְּכַמָּה בְּצִירֹן לָךְ הַשְׁתָּא דְּתוֹרָה דְּתַנִּי תֵנָּא: תַמ"ח שָׁנִים הִיִּי בְּצִירֹן לָךְ: כִּי מַעֲיִנָתָ מֵאוֹת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ עַד מַתָּן תּוֹרָה הָכִי הֵו הוֹסַף אוֹתָן עַל מִנָּן מַתָּן תּוֹרָה וּנְמַצָּא אֲלָפִים מְכַנְיִן מֵאוֹת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ וְגו' עַד גִּמַר ד' אֲלָפִים לְבִרְיָאֵת עוֹלָם וְהוּא קַע"ב שָׁנִים לְאַחַר חֲרַבֵּן פִּיצַד דְּרִי מְנִיַת עַד יֵצִיאֵת מַצְרַים תַמ"ח עַל עֲקָף אֲלָפִים וּכְתִיב (מִלְכִים א ו':א') וַיְהִי בְּשַׁמְנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה יִצְאָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד וַיָּבֹן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת דְּרִי תַתַּכ"ח עַל אֲלָפִים בְּשַׁנְבָּנָה הַבַּיִת וַיְמִי בֵּית רֵאשׁוֹן ד' מֵאוֹת וְעֲשָׂר דְּרִי שְׁלָשָׁה אֲלָפִים וּשְׁל"ח שָׁנִים וְנִלְוַת בְּבָל ע' שָׁנִים דְּרִי ת"ח וַיְמִי בֵּית שְׁנֵי ת"ךְ דְּרִי תַתכ"ח וּנְמַצָּא קַע"ב חֲסָרִין מִד' אֲלָפִים וְהָכִי תְנִי בְּסָדֵר עוֹלָם: אִי טַעִי תֵנָּא דְּתַנִּי וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ שָׁרְבוּ וַיָּצְאוּ מִחָן מַה שְׂיָצְאוּ וּרְרִיצָה לְמִנּוּת בַּמָּה וַיָּצְאוּ מִיְמוֹת הַמַּשִּׁיחַ וְטוּעֵה בַּשָּׁנָה אוֹ בַּשְּׁתִּים אוֹ יוֹתֵר דְּלֹא יָדַע פְּרָטִי עַל כָּלְל הַמֵּאוֹת בַּמָּה הֵו דְּאֵין אֲדָם טוּעֵה בְּמֵאוֹת לְפִיכָךְ לֹא הֲרַךְ רַב פִּפָּא לְתַת סִימָן בְּטַעֲמָתָא דְּכָלְלִי: לִשְׁוִלָה לְסַפְרָא הַמּוֹנָה לְמַלְכוּת וְיָן בַּמָּה פְּרָטִי הוּא כּוּתֵב עַל כָּלְלָא דִּידָהּ: וְנִטַּפְתָּ תֵנָּא בְּפִרְטָא דִּידָהּ עַל פְּרָטָא דְּסַפְרָא: מ"ח שָׁנָה שְׁדָרִי מִנָּן הַשְׁתָּא מִתְחִיל לְאַחַר קַע"ב שָׁנִים לְחַרְבֵּן הַבַּיִת שְׁשַׁלְמוּ שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה וּמִנָּן הַסּוּפֵר מִתְחִיל ש"פ שָׁנִים קֹדֶם חֲרַבֵּן הַבַּיִת דְּרִי מִנָּן הַסּוּפֵר קוֹדֶם לְתֵנָּא תַקנ"ב שָׁנִים וּבְשִׁמּוּנָה הַשְׁנָא אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה נִשְׁלְמוּ כָּלְלָ שְׁל שׁוּפֵר מֵאוֹת וְהִתְחִיל פְּרָטוּ מִכָּאֵן וְאַיִלָךְ בְּשִׁהִיָּה לוֹ שָׁנָה פְּרָט הִיִּי לוֹ לְתֵנָּא מ"ט בְּשִׁהִיִּי י' שָׁנִים פְּרָט הִיִּי לוֹ לְתֵנָּא נ"ח. וְהִי דְּמַצִּי לְמִימַר וּנְבָצָר מַנְיָהוּ נ' וְשָׁנִים שָׁנָה שְׁהִי' לוֹ לְסוּפֵר קֹדֶם שִׁהֲתַחֲיֵל תֵּנָּא לְמִנּוּת אֲלֵא מַשּׁוּם דְּאֲנַח סִימְנָא מ"ח עִיר וְעוֹד דְּכַעֲי לְאוּקוּמִי בְּצִירִיתָא אֲסַפְרָא מַשּׁוּם סִימְנָא דְּסַפְרָא בְּצִירָא תֵנָּא תּוֹסַפְתָּא:

ט.

עין משפט
נר מצוה

א מו"י פטי' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' ה', טוש"ע
ו"ד סי' קמח סעי' ו:

ואפלו דלג האלפים והמאות רק שפכת בכה ובכה לפרט שהרי בימים־הזו כותבין למלכות וונים והסופר דלגו דאי הנה פתיב בשטר בהדיא למלכות וונים מאי הנה קאמר דלמא ליציאת מצרים וכו' ואפ"ה לא אמרינו למענא אחרינא פתבה ועד דמטי זמנא לא טרף בינו שבגולה אין מונין אלא למלכות וון אף כאן אם דלג לבריאת עולם בינו שאין אנו מונין עתה פי אם לבריאת עולם אין לחוש וגם אם דלג נמי האלפים אין לחוש מהאמר בסמוך שבקה לאלפא קמא ונקמט לאלפא בתרא ויש ספרים שגורסין שבקה לכלל ונקמט לפרטא ור"ת עשה מעשה שפכת שטר בכה וכה לפרט ודלג האלפים וגם בריאת עולם: **שאיין להם לא פתב ולא לשון פרש** הקונטרס שנקט לשונם מלשון אמות ותמה דהא בני ישמעאל ובני קטורה ועמון ומואב שעמדו אחר דור הפלגה מאין בא להם לשונם אם לא מאומה אחרת לכה פרש ר"י פתב לשון חשוב שהלכים משתמשין בו בעין חכמת וניית והינו דאמרינן במגלה (דף י: וחס) והכרחי לבבול שם ושאר שם זה לשון ומאי קאמר דהא בגלשון ארמי הם מספרים ועודם משתמשין בו אלא בנזאי לשון מלכות קאמר ועי"ל בקאמר בבבאשית רבה דבדור הפלגה עלה הים והציף הרבה משפחות מע' אמות וכלן עמדו מישמעאל ובני קטורה ואיבא למימר דכל הגז ירשו לשון אמה ואמה שאבדה אכל רומיים למדו לשונם מאמה אחרת: **והתנא יום גנוסאי** ויום הלדה מהשתא בעי לאתניי ברייתא דמייתי בסמוך בלה אלא השתא מייתי מנה בקצר ואותו שהיה מתרן הא חידה הא דברה לא היה יודע הבדיתא כמו שהיה בסמוך אלא מתרן על מה שהביא המקשה עוד יש לומר דנזאי ברייתא אחרת היא ומשנתנו לא היה יכול להקשות דמתניתין משתמע דמירי בשני בני אדם שמארכת כ"כ בגלגנה יום גנוסאי של מלכים ויום הלדה אכל ברייתא דקתני בה יום גנוסאי ויום הלדה משמע דלא מיירי אלא באדם אחד:

ספרא דוקנא פתבה מכאן יש להבסיר שטר שדלג בו הסופר לבריאת עולם **"שית שנין יתירתא"**, סבור רבנן קמיה דרבה למימר: **האי שטר מאוחר הוא, ניצבביה עד דמטיא זמניה ולא טריה**. אמר רב נחמן: **האי ספרא דוקנא פתביה, והנה שית שנין דמלכו בעילם, דאנן לא חשבינן להו, הוא קחשיב (ליה) [להו], ובזמניה פתביה**. דתנא, רבי יוסי אומר: **שש שנים מלכו בעילם, ואחר כה פשטה מלכותן בכל העולם פולו**. מתקיר לה רב אחא בר יעקב: **ממאי דלמלכות יונים מנינן? דלמא ליציאת מצרים מנינן, ושביהיה לאלפא קמא ונקטיה אלפא בתרא, והאי מאוחר הוא! אמר רב נחמן: בגולה אין מונין אלא למלכי יונים בלבד**. הוא סבר דחיי קא מדחי ליה, נפק דק ואשפח, דתנא: **בגולה אין מונין אלא למלכי יונים בלבד**.^(א) אמר רבינא: מתניתין נמי דיקא, דתנו: **"באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים"**, ואמרינן: **למלכים — למאי הלכתא? אמר רב חסדא: לשטרות**. ותנו: **באחד פתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין, ואמרינן: לשנים — למאי הלכתא? ואמר רב חסדא: לשטרות**. קשיא שטרות אהדדי! ומשנינן: **כאן למלכי ישראל, כאן למלכי אומות העולם**. למלכי אומות העולם מתשרי מנינן, וישראל מניסן סלקא דעתך **ליציאת מצרים מנינן — מניסן בעינן למימני! אלא לאו שמע מינה למלכי יונים מנינן? שמע מינה**.^(א) ויום גינוסאי של מלכיהם וכו'. מאי "יום גינוסאי של מלכיהם"? אמר רב יהודה: **יום שמעמידין בו גוים את מלכם**. והתנא: **יום גינוסאי ויום שמעמידין בו את מלכם! לא קשיא, הא דידיה, הא דבריה**. ומי מוקמי מלפא בר מלפא? והתני רב יוסה: **"הנה קטן נתתיה בגוים"** — שאין להן לא פתב ולא לשון. אלא מאי **יום גינוסאי? יום הלידה**. והתנא: **יום גינוסאי ויום הלידה! לא קשיא: הא דידיה, הא דבריה**. והתנא: **יום גינוסאי שלו, יום גינוסאי של בנו, ויום הלידה שלו, ויום הלידה של בנו! אלא מאי "יום גינוסאי"? יום שמעמידין בו מלכם, ולא קשיא — הא דידיה, הא דבריה**. ואי קשיא לה דלא מוקמי מלפא בר מלפא, על ידי שאלה מוקמי, כגון אסורוס בר אנטונינוס דמלה. אמר ליה אנטונינוס לרבי: **בעינא דימלוה אסורוס ברי תחותי, ותתעביד טבריא קלניא, ואי אימא להו חדא — עבדי, תרי — לא עבדי**. אייתי גברא, ארפביה אחבריה, ויהב ליה יונה לעילאי (בידיה), ואמר ליה **לתתאי: אימר (לעילא דלמפרח) [לעילאי דנפרח] יונה מן ידיה**. אמר: **שמע מינה הכי קאמר לי: את בעי מינייהו ד"אסורוס ברי ימלוה תחותי"**, ואימא ליה **לאסורוס דתעביד טבריא קלניא**. אמר ליה: **מצערין לי חשיבי רומאי**. [הוה] מעייל ליה (לגינא) [לגינתא], **פל יומא עקר ליה פוגלא ממשרא קמיה**. אמר: **שמע מינה הכי קאמר לי — את קטול חד חד מינייהו, ולא תתגרה בהו בכולהו**.

וּלְיִמָּא

אלמא נזאי מענא זידן למלכי האמות הנאי ואין לה מלכות באמות מתחלת שלש מאות ושמונים שנה קדם אלא מלכות וון דאי סלקא דעתך דהאי דמנינן לשלש מאות ושמונים שנה קדם חרבן דזעתינ איציאת מצרים מניסן בעו לממני ולחדושי שתא דחיי"ל בשמעשתא קמיייתא במסכת ראש השנה לזיצאת מצרים מניסן מענין: הא חידה הא דברה פשמעמידין בן מלך בחיי אביו להחזיקו במלוכה שמח האב ועושה אותו יום יאיד: ומי מוקמי רומיים מלפא בר מלפא. כל הני יום אידיהן דמתני' דרומיים נינהו דפתניא לעיל יום שתפסה בו רומי מלכות ותניא רומי עשתה קלנזא: פתב ולשון של רומיים מאומה אחרת באה להן אחרים תחנו להן כל ספריהם: ע"י שאלה נוגטין רשות מן השרים ומבקש האב מהן להעמיד בנו תחתיו: כגון אפנרוס בן אנטונינוס דמלך על ידי שאלת אביו: קלניא בת חורין שלא תתן מס לעולם משום דאית בה רבגן ואנטונינוס עצמו היה משמש בפני רבי דגלקמן ומשום הכי היה אוהב לרבגן: אייתי רבי גברא ארפבה וכו' כלומר הרפב את בגן עליהן ויתא טבריא מסורה בידי: ואימא ליה לברך דלפרקה ליונה מן ידיה כלומר דלעבד טבריא קלניא להוציאה מתחת עליו:

שית שנין יתירתא שפא לפני כ"ד בשנה שנקתב בו ומצא בו שש שנים יותר ממנינס כגון שהיו עומדים בשנת חמש מאות למלכות וון ובו היה כתוב בשנת חמש מאות ושש שנים לנה פלוני מפלוני וסתם היה כתוב ולא היה כתוב בו שום מלכות: מאחר הוא מלנה עשה עמו טובה ומחל לו שעבדו חרקהות של שש שנים וכל מי שהינה חרקהו בתוך שש שנים אינו מסכיד שהרי זמן מכירה קודם לזמן טריפת השטר: ועד דמטי זמנא לא טרף אינו יכול לטרוף לקוחות אלא אותן שיקחו ממנו משש ואילך: ספרא דוקנא פתבה מדקדק בהשבוניות הוא ואינו הולך אחרינו שאין אנו מתחילין למנות לתחלת מלכות וון אלא לאחר שש שנים שמלכו בעולם והוא מונה לתחלת מלכותן ושעבדו מיום פתיבתו הוא ומיזוס והלאה וטרף ואין כאן מחילה לפי שהמש מאות שלנו הן חמש מאות ושש לתחלתן: ממאי דהאי דמנינן לשטרי לש"פ שנים קדם חרבן דעתינ למלכי וון דמימא דהנה שית שני יתירתא הינו האי דאתחיל לממעי מתחלת מלכותן דניחא לה למימר הכי ולא ניחא לה למימר מאחר הוא לפי שאין דרך למחול שעבדו שמה ומכר זה כל נכסיו בתוך זמן האחר ונפסיד את חובו: דלמא בין אנו בין הא ספרא האי דמנינן לש"פ שנים קדם חרבן לאו דעתינ למלכות וון אלא ליציאת מצרים מענין: ושבהה לאלפא קמא דמציאת מצרים ומתחילין לממעי מתחלת אלפא בתרא והיא שנה ראשונה ליון שפשטה מלכותן בכל העולם דמציאת מצרים ועד חרבן אלה וש"פ שנים ת"פ שנים עד בגין בית ראשון ות"י דבנינו הרי תת"ץ ושבעים דגלות בבב ות"כ דבית שני הרי אלה וש"פ שנים ומלכות וון נמי פשטה בכל העולם ג' מאות ושמונים שנים קדם חרבן שהיה תחלת אלה שנים וביון דזעתינ איציאת מצרים ליבא למתלי הנה שית שנין אלא במחילת השעבוד ושטר מאחר הוא: אין מונין אלא למלכי וונים וביון דלמלכות וון מעינן ואיבא למתלי להנה שית שני בספרא דוקנא תלינן בה ולא תלינן ליה במחילת השעבוד שאין כל אדם עושה כן: דיקא דלמלכות וון מענין: לשטרות דכל אימת דקאי מלפא מפי מטי שגיה אדר סלקא ליה שתא ובניסן ריש שתא תנינא למכתב בשטרי: ואנן השתא מתשרי מעינן כל תשרי מסדשים שתא. אלמא נזאי מענא זידן למלכי האמות הנאי ואין לה מלכות באמות מתחלת שלש מאות ושמונים שנה קדם אלא מלכות וון דאי סלקא דעתך דהאי דמנינן לשלש מאות ושמונים שנה קדם חרבן דזעתינ איציאת מצרים מניסן בעו לממני ולחדושי שתא דחיי"ל בשמעשתא קמיייתא במסכת ראש השנה לזיצאת מצרים מניסן מענין: הא חידה הא דברה פשמעמידין בן מלך בחיי אביו להחזיקו במלוכה שמח האב ועושה אותו יום יאיד: ומי מוקמי רומיים מלפא בר מלפא. כל הני יום אידיהן דמתני' דרומיים נינהו דפתניא לעיל יום שתפסה בו רומי מלכות ותניא רומי עשתה קלנזא: פתב ולשון של רומיים מאומה אחרת באה להן אחרים תחנו להן כל ספריהם: ע"י שאלה נוגטין רשות מן השרים ומבקש האב מהן להעמיד בנו תחתיו: כגון אפנרוס בן אנטונינוס דמלך על ידי שאלת אביו: קלניא בת חורין שלא תתן מס לעולם משום דאית בה רבגן ואנטונינוס עצמו היה משמש בפני רבי דגלקמן ומשום הכי היה אוהב לרבגן: אייתי רבי גברא ארפבה וכו' כלומר הרפב את בגן עליהן ויתא טבריא מסורה בידי: ואימא ליה לברך דלפרקה ליונה מן ידיה כלומר דלעבד טבריא קלניא להוציאה מתחת עליו:

מסורת הש"ס
א ראש השנה ח; משנה ראש השנה ב לעיל ח; משנה עבודה זרה
גליון הש"ס
גמרא ומי מוקמי מלכא בר מלכא. עיין סמ"ג לאוין אות קטז:
תורה אור השלם
הנה קטן נתייד בגוים בזוי אפה מאד [עובדיה א, ב]

עין משפט גר מצורה

א מויו' פד' מהל' תמידים ומוספין חל' יד:

שְׂדֵר לִיה כִּסְפָּרְתָא לִפ"ה קָשָה מַה עָלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי מִתְחַלֵּה לומר שִׁשְׁחַטְנָה וְעוֹד קָשָה שֶׁלְבִסּוֹף חֹזר בּו רַבִּי מַעְצְמוּ לְכָךְ נִרְאֶה כִּפְרוּשׁ ר"ח וְהַעֲרוֹךְ שֶׁדֵּר לִיה גְּרַגִּירָא כְּלוּמַר נֶאֱפֶה גִירָא וְנִירְתָא וְהַנּוֹאֶפֶת תַּרְגוּם וִירוּשְׁלָמִי גִירָא וְנִירְתָא שְׂדֵר לִיה כִּסְפָּרְתָא כֶּסֶה עַל קִלְוִינָה וְהוֹכִיחָנָה בְּסִתֵּר וְאַנְטוֹנִינּוּס לֹא הֵבִין מַה שֶּׁשָּׁלַח לוֹ וְהִיא סְבוּר שְׁאִמֵּר שְׁחוּט הֵבֶת וְשֶׁדֵּר לִיה בְּרַתִּי כְּלוּמַר וְכִי תַפּוֹ לִי עַצֵּה שְׂיִכְרַת זָרְעִי שְׂדֵר לִיה חֶסֶד כְּלוּמַר לֹא שִׁלַּחְתִּי לָךְ אֲלָא שְׁתַּחֲסִים עָלֶיהָ כְּלוּמַר וּכְסֶה אֶחָתָה אִמֵּרְתִּי לָךְ: **חַד** קָטִיל אֲבָבָא דְבִי רַבִּי וּא"ת וְהָלֹא שְׂפִיכוּת דַּמִּים הוּא מִשְׁבַּע מַצֵּת וְאִפְּלוּ לְיִשְׂרָאֵל אֲסוּר דְּהָא תַנַּיָא (לְהַמְן עֲבוּדָה זָרָה כו.) הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְרוֹעִי כְּהִמָּה דָּקָה לֹא הָיוּ מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וִי"ל שֶׁהִיא וִירָא פֶּן יוֹדִיעוּ הַדָּבָר אֵל הַעֲרִים וְהָיוּ גּוֹרְמִין לְהַרְגוֹ וְאִמֵּרִיעִן אִם בָּא לְהַרְגֵךְ הַשֶּׁכֶם לְהַרְגוֹ עִי"ל שֶׁהִיא בּוֹרֵר הַמִּינִים וְהַמְסוּרוֹת דְּאֵע"ג דְּאִין מִינִים בְּאִמּוֹת לַעֲגוֹן קָבֵלַת קִרְבָן מִנְדֵם לַעֲגוֹן הוֹרְדָה אִיבָא בְּדַפְרִין כַּפ"ק דְּחִלּוֹן (דף יג:) הַשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל הָיוּ מוֹרִידִין דְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִבְּעוּל: **אַמֵּר** לִיה א"ב לִימָא לִיה לְהָאִי דְקָאִי אֲבָבָא וְכו' ר' אֶלְחַנֵּן פִּרְשׁ דִּל"ג אִם בֶּן דְּאִי א"ל הִיא לֹא לְרַבִּי חֲטִיבָא לְהֵבִין שְׁהִיא מֵת דְּאִם הִיא יֵשֵׁן מַה גְּבוּרָה יֵשׁ לְהַקִּין אֲדָם מִשְׁנַת. אִמֵּרִיעִן בְּמִדְרָשׁ חֵלֶב מִטְמֵא חֵלֶב מְטַהֵר כְּשֶׁנוֹלֵד רַבִּי וְגוֹר שֶׁלֹּא לְמוֹל וְאָבִיו וְאִמּוֹ מְלֻוּה שִׁלַּח קִיסָר וְהִבִּיאוּ לְרַבִּי וְאִמּוֹ לִפְנֵי וְהִחְלִיפֵתוּ אִמּוֹ בְּאַנְטוֹנִינּוּס וְהִנִּיחֵתוּ עַד שֶׁהִבִּיתוּ לִפְנֵי קִיסָר וּמִצְאוּהוּ עָרַל וּפְטָרוּם לְשֹׁלוֹם וְאִמֵּר אֹתוֹ הַגְּמוֹן אֲנִי רִאשִׁיתוֹ שְׁמֹנֶה אֶת זֶה אֲלֵא הַכַּב"ה עוֹשֶׂה לָּהֶם נִסִּים כָּכָל עַת וּבְטַלוּ הַנִּזְרָה וְאִמֵּרִי נָמִי בִירוּשְׁלָמִי שֶׁלִּסּוֹף לָמַד אֲנְטוֹנִינּוּס תּוֹרָה וְנִתְצִיר וּמַל עַצְמוֹ: **ח"ג** כֹּל נִשְׂאִיָּהּ וְלֹא כֹל שְׂרִיָּה פִּרְט לְקַטִּיעָה וְכו' וְלֹא גֵרָם שְׂרִיָּה וְלֹא כֹל שְׂרִיָּה דִּקְרָא כְּתִיב מְלָכִיָּה וְכֹל נִשְׂאִיָּה וְאוֹר"י דְּנִשְׂאִי הוּא הַיֵּשִׁשׁ שֶׁמִּפְרֵשׁ בְּסִפֵּר יוֹסִיפּוֹן שֶׁנִּשְׁבַּעוּ רוֹמִיִּים שֶׁלֹּא לְהַמְלִיךְ עָלֵיהֶם עוֹד מֶלֶךְ בְּשִׁבְלִי אֶחָד שֶׁלֹּקַח אִשָּׁה אֶחָת בְּחֻזָּקָה אֲלֵא שֶׁהָיוּ מִמֵּנִים יֵשִׁישׁ אֶחָד וְלוֹ שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת יוֹעֲצִים וְלִסּוֹף בְּמָה שָׁנִים מֶלֶךְ עָלִיָּהם אֶחָד בְּחֻזָּקָה שְׁמַתָּה אִמּוֹ בְּלִדְתָּהּ וּנִבְקַעַת בְּטָנָה וּמִצְאוּהוּ חַי וּמֶלֶךְ עָלִיָּהם וְנִקְרָא קִיסָר בְּלֶשֶׁן רוֹמִי וְהוּא לִשָּׁן כְּרוּת בְּעִבְרִית וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָאוּ כֹּל הַמְּלָכִים שְׁלֹחַרְרֵי קִיסָר: **ו'** לֵה דֹאֲלָפָא דְּאֻזָּא בְּלֹא מִכְסָא וּא"ת וְהָא אִמֵּרִיעִן פִּרְט לְאַנְטוֹנִינּוּס אֵע"ג דְּאִזֹּל בְּלֹא מִכְסָא וְיֵשׁ לומר שֶׁנֶּסֶם הוּא גִּמּוּל דְּגִרְסִיעִן בִּירוּשְׁלָמִי דְּמִנְגָּה (פ"א) א"ל אֲנְטוֹנִינּוּס לְרַבִּי אֶת מַאֲכִילִנִי מִן לִוְיָתָן לְעִתִּיד לְבֹא א"ל אִין א"ל מִן אִימֵר פִּסְחָא לִית אֶת מַאֲכִילִנִי וּמִן לִוְיָתָן אֶת מַאֲכִילִנִי א"ל מַה אֲעִבִּיד לָךְ דְּהָא כְּתִיב וְכֹל עָרַל לֹא יֵאכַל בּוֹ בִּין דְּשַׁמַּע בֶּן אֱלֹו וְגוֹר גִּרְמָה הִדָּא אִמֵּרְהָ אִינְצִיר אֲנְטוֹנִינּוּס:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וְלִימָא לִיה בְּפִרְהֶסְיָא: דְּלֵמָא מְצַעֲרִי לִיה לְרַבִּי: עֲבָדָה אֲסוּרָא זְנִתָּה: שְׂדֵר לִיה

וְלִימָא לִיה מִימֵר [בְּהִדְיָא]! אָמַר: שְׁמַעֲי בִּי חֲשִׁיבִי דְרוּמָאִי וּמַצְעָרוּ לִי. וְלִימָא לִיה בְּלַחַשׁ! מִשּׁוּם דְּכִתְיִב: **"כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל"**. הָוָה לִיה הֵהוּא בְּרַתָּא דְשִׁמְה **"גִּירָא"**, קַעֲבֻדָּה אִיסוּרָא. שְׂדֵר לִיה **"גְּרַגִּירָא"**, שְׂדֵר לִיה **"כּוּסְפָּרְתָא"**, שְׂדֵר לִיה **"כְּרִיתִי"**, שְׁלַח לִיה **"חֶסֶא"**. כֹּל יוֹמָא הָוָה (שִׁדְר) [מִשְׁדֵּר] לִיה דְּהָבָא פִּרְיָכָא בְּמִטְרָאֲתָא, וְחִישִׁי אַפּוּמִיִּיהוּ. אָמַר לְהוּ: אֲמַטִּיו חִישִׁי לְרַבִּי. אָמַר [לִיה רַבִּי]: לֹא צָרִיכְנָא, אִית לִי טוּבָא. אָמַר: לִיהוּ לְמֵאן דְּבַתְרָה, דִּינְהִבִּי לְבַתְרָאִי דְּאֶתּוּ בַתְרָה, וּדְאֶתִי מִינִיִּיהוּ גִיפּוֹק עַלְיִיהוּ. הָוָה לִיה הֵהִיא נִקְרַתָּא דִּיהוּ עֲזִילָא מִבִּיתִּיהָ לְבִית רַבִּי, כֹּל יוֹמָא הָוָה מִיִּיתִי תְרִי עֲבָדִי, חַד קִטְלִיָּה אֲבָבָא דְבִי רַבִּי, וְחַד קִטְלִיָּה אֲבָבָא דְבִיתִּיהָ. אָמַר לִיה: בְּעִידְנָא דְּאֶתִּינָא לֹא נִשְׁפַּח גָּבֵר קִמָּה. יוֹמָא חַד אֲשַׁכְּחִיָּה לְרַבִּי חֲנִינָא בַר חֲמָא דִּיהוּה **יְתִיב**. אָמַר: לֹא אֲמִינָא לָךְ בְּעִידְנָא דְּאֶתִּינָא לֹא נִשְׁפַּח גָּבֵר קִמָּה? אָמַר לִיה: לִית דִּין בַּר אִינִישׁ. אָמַר לִיה: אִימָא לִיה לִהֵהוּא עֲבָדָא דְּגַנְי אֲבָבָא דְקָאִים וְלִיתִּי. אִזֹּל רַבִּי חֲנִינָא בַר חֲמָא, אֲשַׁכְּחִיָּה דִּיהוּה קִטִּיל, אָמַר: הִיכִי אֲעֲבִיד? אִי אִיזִיל וְאִימָא לִיה דְּקִטִּיל — אִין מְשִׁיבִין עַל חַלְקָלָה, אֲשַׁבְּקִיָּה וְאִיזִיל — קָא מְזִלְזִילְנָא בְּמַלְכוּתָא. בְּעָא רַחֲמֵי עַלְיָה וְאִחֲזִיָּה וּשְׁדִירִיהָ. אָמַר: יִדְעָנָא זּוּטִי דְּאִית כָּכו (מַחִייה) [מַחֲיִי] מַתִּיב, מִיָּהוּ בְּעִידְנָא דְּאֶתִּינָא לֹא נִשְׁפַּח אִינִישׁ קִמָּה. כֹּל יוֹמָא הָוָה מְשַׁמֵּשׁ לְרַבִּי, מַאֲכִיל לִיה, מְשַׁקִּי לִיה. כִּי הָוָה בְּעִי רַבִּי לְמִיִּסַּק לְפוּרְיָא, הָוָה גָּחִין קַמִּי פּוּרְיָא, אָמַר לִיה: סַק עִילּוּאִי לְפוּרִיָּיָה. אָמַר לִיה: לֹאוּ אוֹרַח אֲרַעָא לְזִלְזוּלִי בְּמַלְכוּתָא כּוּלִי הָאִי. אָמַר לִיה: מִי יִשְׁמַנִּי מַצֵּעַ תַּחֲתִיהָ לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לִיה: אֶתִּינָא לְעֹלָמָא דְּאֶתִּי? אָמַר לִיה: אִין. אָמַר לִיה: וְהַכְּתִיב **"לֹא יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ!"** בְּעוֹשָׁה מַעֲשֶׂה עֲשׂוֹ. תַנִּינָא נָמִי הַכִּי: **"לֹא יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ"** — יָכוֹל לִפְלֹ? תַלְמוּד לוֹמַר: **"לְבֵית עֲשׂוֹ"**, בְּעוֹשָׁה מַעֲשֶׂה עֲשׂוֹ. אָמַר לִיה: וְהַכְּתִיב **"שִׁמְה אֲדוֹם מְלָכִיָּה וְכֹל נִשְׂאִיָּהּ!"** אָמַר לִיה: **"מְלָכִיָּה"** — וְלֹא כֹל מְלָכִיָּה, **"כֹּל נִשְׂאִיָּהּ"** — וְלֹא כֹל שְׂרִיָּה. ^(ט)תַנִּינָא נָמִי הַכִּי: **"מְלָכִיָּה"** וְלֹא כֹל מְלָכִיָּה, **"כֹּל נִשְׂאִיָּהּ"** וְלֹא כֹל שְׂרִיָּה. **"כֹּל נִשְׂאִיָּהּ"** וְלֹא כֹל מְלָכִיָּה — פִּרְט לְאַנְטוֹנִינּוּס בֶּן אֲסוּרוּס, **"כֹּל נִשְׂאִיָּהּ"** וְלֹא כֹל שְׂרִיָּה — פִּרְט לְקַטִּיעָה בַר שְׁלוֹם. קַטִּיעָה בַר שְׁלוֹם מָאִי הָיִ? דִּהֵהוּא גִיִסְרָא דִּיהוּה סְנִי לִיהוּדָאִי, אָמַר לְהוּ לַחֲשִׁיבִי דְּמַלְכוּתָא: מִי שְׁעָלָה לוֹ נִימָא בְּרַגְלֹו, יִקְטַעְנָה וְיַחֲזִיָּה אוּ יַנִּיחְנָה וַיִּצְטָעַר? אָמְרוּ לוֹ: יִקְטַעְנָה וְיַחֲזִיָּה. ^(י)אָמַר לְהוּ קַטִּיעָה בַר שְׁלוֹם: חָדָא, דְּלֹא יָכֻלַת לְהוּ לְכוּלְהוּ, דְּכִתְיִב: **"כִּי בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשְׁתִּי אֶתְכֶם"**. מָאִי קֶאָמַר? אֲלִימָא (דְּבִדְרַתְהוּז) [דְּבִדְרִית יִתְכוּז] בְּאַרְבַּע רוּחוֹת, הָאִי **"כְּאַרְבַּע רוּחוֹת"** — **"לְאַרְבַּע רוּחוֹת" מִבְּעִי לִיה! אֲלֵא, כְּשֵׁם שְׂאִי אֲפִשֵּׁר לְעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כִּךְ אִי אֲפִשֵּׁר לְעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל**. וְעוֹד, קָרוּ לָךְ מַלְכוּתָא קַטִּיעָה. **"אָמַר לִיה: מִימֵר שְׁפִיר קֶאָמַרְתָּ, מִיָּהוּ כֹל דְּזָכִי מַלְכָא שְׂדוּ לִיה לְקַמוּנָא חֲלִילָא**. כִּד הָוָה נְקֻטִין לִיה וְאִזְלִין, אָמַרְהָ לִיה הֵהִיא מִטְרוּנִיתָא: וּוי לִיה לֹאִילָפָא דְּאִזְלָא בְּלֹא מִכְסָא. נִפֹּל עַל רִישָׁא דְּעוּרֻלְתִּיהָ קַטְעָה, אָמַר: יְחִבִּית מַכְסִי חֲלִפִית וְעִבְרִית. כִּי קָא שְׂדוּ לִיה, אָמַר: כֹּל נַכְסָאִי לְרַבִּי עַקִיבָא וְחַבִּירִיו. יִצָּא רַבִּי עַקִיבָא וְדָרַשׁ: **"וְהִזָּה לֹאֲהֲרֹן וּלְכַנְיִו"** — מְחַצָּה לֹאֲהֲרֹן וּמְחַצָּה לְכַנְיִו. ^(י)יִצְתָּה בַת קוֹל וְאָמַרְהָ: קַטִּיעָה בַר שְׁלוֹם מְזוּמָן לַחֲזִי הַעוֹלָם הַבָּא. כִּכָּה רַבִּי וְאָמַר: יֵשׁ קוּנָה עוֹלָמוֹ בְּשַׁעָה אַחַת, וְיֵשׁ קוּנָה עוֹלָמוֹ בְּכַמָּה שָׁנִים. אֲנְטוֹנִינוּס שְׁמִישִׁיה לְרַבִּי, אֲדַרְכָן שְׁמִישִׁיה לְרַב. כִּי שְׁכִיב אֲנְטוֹנִינוּס, אָמַר רַבִּי: נִתְפַּרְדָּה חֲבִילָה. כִּי שְׁכִיב אֲדַרְכָן, אָמַר רַב:

נִתְפַּרְדָּה

אֲנְטוֹנִינּוּס לְרַבִּי עֲשָׂב שְׁשֵׁמוּ גְרַגִּירָא רֹחַ"א בְּלַע"ו וְהֵבִין רַבִּי מַה לִּי וְלַעֲשָׂב הָזֶה וְזֹאִי סִימָנָא הוּא דְשָׁלַח לִי גְרַגִּירָא גְּרָר' וְנִמְשָׁךְ לָב גִּירָא עִם הַנוֹאֲפִים יוֹדַע הִיא לְלַמֵּד אֲנְטוֹנִינּוּס: שְׂדֵר לִיה רַבִּי כִּסְפָּרְתָא בְּלַע"ו אֲלוּנֵאֵר"א. כְּלוּמַר שְׁחוּט הֵבֶת כּוֹם בְּרַתָּא שְׁתֵּי מַלּוּת: הַדֵּר שְׂדֵר לִיה אֲנְטוֹנִינּוּס בְּרַתִּי בְּלַע"ו פּוּרִי"שׁ. כְּלוּמַר אִם כֵּן יִכְרַת זָרְעִי: הַדֵּר שְׂדֵר לִיה חֶסֶד לִיטוּג"א בְּלַע"ו. כְּלוּמַר חוּם עָלָה: מִטְרָאֲתָא דִּיאֲסַקְלוּת שֶׁל עוֹר כְּמִין שָׁקִים גְּדוּלִים: [וְחֻשְׁטִי אֲשַׁמְנִיָּהוּ שְׁאִם יִפְתָּחוּ הַשָּׁקִים רוּאִים הַחֲטִיִּים וְלֹא יִכְיֵנוּ]: וְזֹאתִי מַנְיָה נְפּוֹק עָלִיָּהוּ הַיּוֹצֵאִין מִבְּנִיךְ יוֹצִיאוּ הוֹצֵאוֹת לְמַלְכִּי רוּמִי הַעוֹמְדִין אַחֲרֵי עַל סַמְךְ הַמְּמוֹן הַלְּו: נִקְרַתָּא מְעָרָה. לִשָּׁן נִקְרַת הַעִיר (שְׁמוֹת לג): לְבִיתָה דְּרַבִּי לְלַמֵּד תּוֹרָה: מִשְׁמַשׁ לִיה מִשְׁמַשׁ לִפְנֵי בְּסַעוּדָה: שְׁמָה אֲדוֹם בְּגִיהֶסֶם מִשְׁתַּעֵי קִרָא: מִי שִׁגֵּשׁ לוֹ נִימָא בְּרַגְלֹו בְּשַׁר מֵת וּמַצְעָרוּ: וְיִהְיֶה וְיִבְרִיא: כֹּל זָכִי מַלְכָּא נּוֹצֵחַ אֶת הַמֶּלֶךְ בְּדָבָרִים בִּשְׁת הוּא לְמַלְךְ וּמִשְׁפַּט הָאִישׁ לְהַשְׁלִיכוֹ: לְקוּמְנִיָא חֲלִילָא בֵּית מֶלֶא עֶפֶר: מִטְרוּנִיתָא רוּמִית: אֲלָפָא סְפִינָה: בְּלֹא מַכְסָא כְּלוּמַר אוּי לָךְ הוֹאִיל וְעֲלִיָּךְ אֶתָּה גֵּהַרַג שְׁלֹא מִלְפָּנֶי אֶת עַצְמְךָ וְתַטּוֹל חֶלֶק עִמָּהֶם: וְהִתָּה לֹאֲהֲרֹן וּלְכַנְיִו בְּלַחַם הַפִּנִּים כְּתִיב וְכֵן נוֹטַל מִחֲצֵה בְדֹאֲמִרִיעִן בְּסִדְר יוֹמָא (דף יז:) וְנוֹטַל חֲלָה אַחַת מִשְׁתֵּי חֲלוֹת שֶׁל עֲצַרַת וְאִרְבַּע או חֲמֵשׁ מִמַּעֲשֶׂה לַחַם הַפִּנִּים וְהָתֵם מִפְּרֵשׁ לֶה דְּפִלְגָא הִיא. וְהַכִּי נָמִי הִשָּׂה אֹתִי נַגְד כְּלֹן שְׁהֲזִכִּיר שְׁמִי לְבַד: אֲדַרְכָן שַׁר שְׁבַעוּבְדִּי כּוֹכְבִים הִיא:

מסורת הש"ס

א קוהלת רבה

ב תענית ג; נדרים ח; ברכות נה; אוצר מדרשים יעקב אבינו לקח טוב על ברכת יעקב אבינו עת י; אוצר מדרשים היכלות שבעה היכלות הטומאה ד; אוצר מדרשים חופת אליהו שבע חופות או חופת אליהו ג; מנחות כ; סנהדרין לט.

ג אוצר מדרשים עשרה הרוגי מלכות עשרה הרוגי מלכות נוסחא ב יב; לקמן יח; אוצר מדרשים מעשיות שונות מעשה באדם אחד עשיר גדול ולו אשה יפה מב

תורה אור השלם

גם במדעצד מלך אליהשכלל ויבחדרי משכבד אליהשכלל עשיר כי עוף השמים יוליד את־הקול ובעל (הכנפים) [פנפים] יציד דבר (קהלת י, כ]

והנה בית־יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא־יהנה שריד לבית עשו כי יהנה דבר [עובדיה א, יח]

שפה אדום מלכיה וכל־נשיאיה אשר־נתנו בגבורתם את־חללי־חרב המה את־ערגלים ושקבו ואת־ידי בור [יחזקאל לב, כט]

הוי הוי ונסו מארץ צפון נאם־ יהנה כי בארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם־יהנה [זכריה ב, י]

והנה לאהרו ולבניו לחק־עולם מאת בני ישראל כי תרוקח הוא ותרוקח יהנה מאת בני־ישראל מזבחי שלמים תרומתם ליתנה [שמות כט, כח]

מסורת הש"ס
א מנחות לג;
ב ב' קמון מוח; משנה עבודה זרה; ברכות נוז; תוספתא עבודה זרה ג קמון כט.
ד משנה עבודה זרה; לעיל ח.
ה סנהדרין נב;
ו תוספתא סנהדרין; תוספתא שבת
תורה אור השלם

ויהיה הלך לפניכם יוםם בעמוד ענן לנחתם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יוםם ולילה [שמות יג, כא]

יהוה ישמרצאאתך ובואך מעתה ועד־עולם [תהילים קכא, ח]

ויאמר יהוה לה שני (גיים) [גוים] בבטנד ושני לאמים ממעיד ירדו ולאם מלאם יאמץ ורב ועבד צעיר [בראשית כה, כג]

כמעשה ארץ־מצרים אשר ישבתם־בה לא תעשו וכמעשה ארץ־כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו [ויקרא יח, ג]

בשלום תמות ובמשפחות אבותיך לפניך כו ישפילך והיו אדון יספודלך כידבר אני־דברי נאם־יהוה [ירמיהו לד, ח]

נִתְפַּרְדָּה חֲבִילָה אֲהַבְתִּנו שְׁתַּקְּשֶׁה נָפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ: בּוֹנֵהָ נְדוּד: נִיפְיוּרָה נָקַט נוּרָה צָנוּן וְחֲזַרְתָּ לֹא בִימוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימוֹת הַגָּשָׁמִים וְהָא דְלִאֲמַרִינָן בְּפֶקֶד בִּיצַד לְאִפְיוּרָה נוּטָל וּמוּלִיד הֶאֱבַקְהָ לִפְנֵי אִפְיוּר. כָּלן מִינֵי שְׂרָרָה הֵן זֶה לַמַּעֲלָה מִזֶּה: קוּמָא מִלָּךְ: שְׁנֵי גוֹיִם פְּתִיב וְהָרִינָן גוֹיִם: אֲנִטוּנִינוּם וְרַבִּי זֶה בָּא מַעֲשׂו חֵה בָּא מִנַּעֲקָב: חֲזַרְתָּ לִיִּטוּנָ"א בְּלַע"ז: צָנוּן רַפְנ"א בְּלַע"ז: חֲתוּךְ וְהַפֶּה מוֹעִילִין לְמַאֲכָל: פְּלַחֵי בָּה עוֹשִׂין אוֹתוֹ יוֹם אִיד קָבַע כָּל יָמֵי בְנוֹ הַעוֹמֵד תַּחֲתָיו: אֲלֵמָא מְדַלָּא תַלִּי ר"מ טַעמָא בְּשַׂרְפָּה אֲלֵמָא לֹאֻ חֹק הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים הוּא לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים: וְרַבְּנָן דְּתַלּוּ טַעמֵיהוּ בָּה חֲסַבְרֵי חֲקָה הִיא לָהֶם: וְלֹא מִדְּרַבִּי הָאֻמוּרִי לִינֶה מִדְּרַבִּי הָאֻמוּרִי לַחוּשׁ לְלֹא תַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם (שְׁמוֹת כג): חֲשִׁיבוּתָא הוּא מִי שְׁטוּרְפִין עָלָיו מַרְאִין שְׁמִיתָתוֹ חֲשִׁיבָה לָהֶם חֲשִׁיבָא לָהֶם הַמִּיתָה שְׁטַרְפוּ עָלֶה וּפְלַחֵי לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים: בְּשָׁלוֹם תָּמוּת בְּצַדִּיקִיהוּ כְּתִיב: שְׂבָעִים מִנֶּה עוֹרֵי מִשְׁמַע הַכֶּסֶף שָׂרָף. צִרִי מִשְׁקַל שֶׁל צִיר וְהוּא כ"ה סָלְעִים וְהַסָּלַע ל' דִּינָרִים וְהַדִּיקָר הוּא מִשְׁקַל זֶהִב קוֹשֶׁט־נְטִינ"ה: בְּשָׂבָעִים מִנֶּה כָּלִי תַשְׁמִישׁ הָיו שְׁוִין שְׂבָעִים מִנֶּה: וּמִיָּדִי אֲחֻרְיָנָא לֹא מִפְסָדִין אֲלֹא כָּלִי תַשְׁמִישׁוֹ: עוֹקְרִין בַּהֲמָה. הַיִּדִּין לְבַד שֶׁעַל פֶּרֶסוּתִיהָ עוֹקֵר וְחוֹתֵךְ אֲבוּנִרִימ"ט בְּלַע"ז: בְּסוּם שְׂרַכַּב עָלָיו זֶהוּא כָּלִי תַשְׁמִישׁ: עִיקוּר שֵׁשׁ בָּה טוֹרְפָה שֶׁהַבַּהֲמָה נִטְרַפֶּת בּוֹ אֲסוּר לַעֲשׂוֹתָ וְאֵף עַל פִּי שֹׁאִין סוֹכֵפו לָהֲנוֹת מִמֶּנָּה אֲסוּר לְגַרֵם לַבַּהֲמָה טְרַכּוֹת כְּזוֹם:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

נִיפְיוּרָה נָקַט נוּרָה צָנוּן וְחֲזַרְתָּ לֹא בִימוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימוֹת הַגָּשָׁמִים וְהָא דְלִאֲמַרִינָן בְּפֶקֶד בִּיצַד

נִתְפַּרְדָּה חֲבִילָה. אוּנְקָלוֹס בַּר קְלוּנִימוֹס אִיצְיִיר, שְׂדֵר קִיסָר גּוּנְדָא דְרוּמָאֵי אַבְתָּרִיה, מִשְׁכִּינְהוּ בְּקָרָאִי, אִיצְיִוּר. הִדֵּר שְׂדֵר גּוּנְדָא דְרוּמָאֵי [אַחְרִינָא] אַבְתָּרִיה, אָמַר לָהּ: לֹא תִימְרוּ לִיָּה וְלֹא מִיָּדִי. כִּי הוּוֹ שְׁקָלִי וְאָזְלִי, אָמַר לָהּ אֵימָא לָכוּ מִילְתָּא בְּעָלְמָא: נִיפְיוּרָא נָקַט נוּרָא חֲמִי אִפְיוּרָא, אִפְיוּרָא לְדּוּכְסָא, דּוּכְסָא לְהַגְמוּנָא, הַגְמוּנָא לְקוּמָא, קוּמָא מִי נָקַט נוּרָא מִקְמִי אִינְשֵׁי? אָמַרִי לִיָּה: לֹא. אָמַר לָהּ: הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָקַט נוּרָא חֲמִי יִשְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב: "וְהִי הִלָּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וָלַיְלָה. אִיצְיִוּר כּוּלְהוּ. הִדֵּר שְׂדֵר גּוּנְדָא אַחְרִינָא אַבְתָּרִיה, אָמַר לָהּ: לֹא תִשְׁתַּעוּ מִיָּדִי בַּהֲדִיָּה. כִּי נָקַטִי לִיָּה וְאָזְלִי, חֲזָא מְזוּזָתָא דְּמִנְחָא אַפְתָּחָא, אוֹתִיב יְדִיָּה עָלֶה, וְאָמַר לָהּ: מָאי הָאִי? אָמַרוּ לִיָּה: אֵימָא לֵן אַתָּ. ^(א)אָמַר לָהּ: מִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, מְלָךְ בְּשָׂר וָדָם יוֹשֵׁב מִבְּפָנִים, וְעַבְדָּיו מְשַׁמְרִים אוֹתוֹ מִבְּחוּץ, וְאִילוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַבְדָּיו מִבְּפָנִים וְהוּא מְשַׁמְרָן מִבְּחוּץ, שְׁנַאָמַר: "הִי יִשְׁמַר צֵאתָךְ וּבּוֹאָךְ מַעַתָּה וְעַד עוֹלָם". אִיצְיִוּר תּוֹ לֹא שְׂדֵר בְּתָרִיה. ^(אב)וַיֵּאמֶר ה' לָהּ, שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אַל תִּקְרִי "גוֹיִם" אֶלָּא "גֵּיִיִם", זֶה אֲנִטוּנִינוּם וְרַבִּי, שְׂאֵל פֶּסְקוּ מַעַל שׁוּלְחָנָם לֹא חֲזַרְתָּ וְלֹא קִישׁוֹת וְלֹא צָנוּן, לֹא בִימוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימוֹת הַגָּשָׁמִים, דְּאָמַר מַר: צָנוּן מַחֲתָךְ אוּכְל, חֲזַרְתָּ מִהַפָּה מֵאֲכָל, קִישׁוֹת מִרְחִיב מַעֲיִים. ^(אג)וְהָא תִנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: לָמָּה נִקְרָא שְׁמֹן קִישׁוֹאִין? מִפְּנֵי שְׁקֻשִּׁין לְגוּפוֹ שֶׁל אָדָם כְּחֻרְבוֹת! לֹא קֻשְׂיָא: הָא בְּרַבְרַבִּי, הָא בּוּזוּטְרִי. ^(אד)יוֹם הַלִּידָה יוֹם הַמִּיתָה. מִכְּלָל דְּרַבִּי מֵאִיר סַבְר: לֹא שְׁנָא מִיתָה שְׂיֵשׁ בָּה שְׂרִיפָה, וְלֹא שְׁנָא מִיתָה שְׂאִין בָּה שְׂרִיפָה — פְּלַחִי בַּה לַעֲבוּדָה זָרָה, אֲלֵמָא שְׂרִיפָה לֹאֻ חוּקָה הִיא. מִכְּלָל דְּרַבְּנָן סַבְרִי: שְׂרִיפָה חוּקָה הִיא. ^(אה)וְהָא תִנָּא: שׁוּרְפִין עַל הַמְּלָכִים, וְלֹא מִדְּרַכִּי הָאֻמוּרִי, וְאִי חוּקָה הִיא, אָנּוּ הִיכִי שְׂרַפִּינוּ? וְהַכְּתִיב: "וּבַחֲקֻתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ!" אֶלָּא, דְּכוּלִּי עָלְמָא שְׂרִיפָה לֹאֻ חוּקָה הִיא, אֶלָּא חֲשִׁיבוּתָא הִיא, וְהָכָא בָּהָא קַמִּיפְלָגִי: רַבִּי מֵאִיר סַבְר — לֹא שְׁנָא מִיתָה שְׂיֵשׁ בָּה שְׂרִיפָה, וְלֹא שְׁנָא מִיתָה שְׂאִין בָּה שְׂרִיפָה — פְּלַחִי בַּה לַעֲבוּדָה זָרָה, וְרַבְּנָן סַבְרִי — מִיתָה שְׂיֵשׁ בָּה שְׂרִיפָה חֲשִׁיבָא לָהּ וּפְלַחִי בַּה, וְשְׂאִין בָּה שְׂרִיפָה לֹא חֲשִׁיבָא וְלֹא פְלַחִי בַּה. ^(אז)גּוּפָא: שׁוּרְפִין עַל הַמְּלָכִים, וְאִין בּוֹ מִשׁוּם דְּרַכִּי הָאֻמוּרִי, שְׁנַאָמַר: "בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּבְמִשְׁרָפוֹת אַבּוּתִיָּךְ הַמְּלָכִים וָגוּיִ", וּכְשֶׁם שְׁשׁוּרְפִין עַל הַמְּלָכִים, כֶּה שׁוּרְפִין עַל הַנְּשִׂאִים. וּמָה הֵם שׁוּרְפִין עַל הַמְּלָכִים? מִישְׁתָּן וּכְלִי תַשְׁמִישָׁן, וּמַעֲשֶׂה שְׁמַת רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, וְשָׂרָף עָלָיו אוּנְקָלוֹס הַגֵּר שְׂבָעִים מִנֶּה צוּרִי. וְהָאֻמְרָתָּ: מָה הֵן שׁוּרְפִין עָלֵיהֶם — מִישְׁתָּן וּכְלִי תַשְׁמִישָׁן! אֵימָא: בְּשָׂבָעִים מִנֶּה צוּרִי. וּמִיָּדִי אַחְרִינָא לֹא? וְהַתִּנָּא: עוֹקְרִין עַל הַמְּלָכִים, וְאִין בּוֹ מִשׁוּם דְּרַכִּי הָאֻמוּרִי! אָמַר רַב פֶּפְּא: סוּם שְׂרַכַּב עָלָיו. וּבַהֲמָה טַהוּרָה לֹא? וְהַתִּנָּא: עִיקוּר שְׂיֵשׁ בָּה טְרִיפָה — אֲסוּר, וְשְׂאִין בָּה טְרִיפָה — מוּתָר, וְאִיזוּהוּ עִיקוּר שְׂאִין בָּה טְרִיפָה?

(סְנֵהדְרִין דָּף נב): מִשְׁתַּעֲי חוּק הוּא מִשׁוּם חֲשִׁיבּוּת לְפִי מִסְקָנָא דְּהָכָא וְלִהְיִי חֲפִיבּוֹ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדִי דְלֹא גְמַרִינָן מִנֵּיהּ אִי בְּחִיבָא בְּדִאֻרְיָתָא וְלֹאֻ חוּק לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים הוּא אֲבָל וְזִלִּי אִי לֹא הָיָה בְּחִיבָא בְּדִאֻרְיָתָא לֹא הָיָה לָנוּ לַהֲתַנְהֵא אֵף בְּמִנְהַגְן שֶׁל שְׁטוּת וְסוּף לִינּוּ כְּתִיב בְּקָרָא אֲלֹא לְשׁוֹן הַרְיָגָה כְּתִיב וַיֵּשׁ לְקַיְמוּ בְּקוּפִין וְאִפְלּוּ בְּעִיר הַנִּדְחָת גְּמִי דְּכַתִּיב (דְּבָרִים י"ג:ט"ז) לְפִי חֶרֶב אָכַף לְמִימַר דְּקוּפִין הוּא בְּכָלֵל חֶרֶב וְרַבְּנָן סַבְרִי דְּאִיבָא טַעמָא הֵתֵם דְּקוּפִין מִיתָה מִנְּגַלְתָּ לֹא עַבְדִּין בְּדִאֲמַרִינָן הֵתֵם: **עוֹקְרִין עַל הַמְּלָכִים** וּא"ת וְאִמָּאי לֹא פְרִיד וְהֵאֱכָא צַעַר בְּעָלִי חַיִּים בְּדִפְרִיד לְקַמֹּן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף יג). גְּבִי נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּשׁוּק שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דְּבַשְׁלָמָא מִשׁוּם כָּל תַּשְׁחִית לִיבָא דְּבִין דְּלַכְבוּדוֹ שֶׁל מִלָּךְ עוֹשִׂין כֵּן אִין בָּאֻן הַשְׁחָתָה אֲלֹא הָיוּ כְּמוֹ תַכְרִיכִין שֶׁל מָאָה מִנֶּה אֲלֹא צַעַר בְּעָלִי חַיִּים אִיד, הַסֵּר וַיִּי"ל דְּשִׁאֲנִי בְּבוּד הַמִּלָּךְ, שֶׁהוּא בְּבוּד לְכָל יִשְׂרָאֵל וְחֵתִי בְּבוּד רַבִּים וְחֵתִי צַעַר בְּעָלִי חַיִּים: **עִיקוּר שְׂיֵשׁ בָּה טְרַפָּה פ"ה** דְּאֲסוּר לְגַרֵם טְרַפּוֹת לַבַּהֲמָה טַהוּרָה כְּזוֹיִם וְתַמָּה וְכִי הִזְדָּשִׁים הֵם שְׂיָהָא אֲסוּר לְגַרֵם לָהֶם טְרַפּוֹת וְאִי מִשׁוּם כָּל תַּשְׁחִית הוּא אִם כֵּן הִיכִי מוֹכַח מִהָכָא דְּמִירִי בְּבַהֲמָה טַהוּרָה אֲפִילוּ בְּבַהֲמָה טַמְאָה גְּמִי שִׁנָּךְ אֲסוּר כָּל תַּשְׁחִית וְעוֹד קֻשְׂיָא דְּבִתּוּסְפֶּתָא מִשְׁמַע דְּאֲסוּר וְתַמָּר אֲלֵאכִילָה קֻזִּי לְכָךְ נִרְאֶה לְפָרֵשׁ אֲסוּר בְּאֵכִילָה וְהִכִּי תִנָּיִא בְּהָדִיא בִּתּוּסְפֶּתָא דְּשַׁבַּת (פ"ח) עוֹקְרִין עַל הַמְּלָכִים וְלֹא מִדְּרַבִּי הָאֻמוּרִי עִיקוּר שְׂיֵשׁ בָּה טְרַפָּה אֲסוּר בְּאֵכִילָה וְתַמָּר בְּהִנָּאָה עִיקוּר שְׂאִין בָּה טְרַפָּה תַמָּר בְּאֵכִילָה וּא"ת מָאי קַמ"ל בְּרִישָׁא בְּשִׁיטָא דְּאֲסוּר בְּאֵכִילָה וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּתַמָּר בְּהִנָּאָה אֲצַטְרִיכָא לִיָּה שֶׁלֹּא לְאֲסוּר בְּהִנָּאָה מִפְּנֵי בְּבוּד הַמִּלָּךְ וְגַם בְּסִיפָא אֲצַטְרִיכָא לְאֲשַׁמְעִין אֵף הַסֵּר אֵכִילָה שֶׁלֹּא יֵאָסַר מִפְּנֵי בְּבוּד הַמִּלָּךְ:

יא.

 עין משפט נר מצוה
--

א מוי' פד' מהל' דעות הל' ט:

ב מוי' פי"ד מהל' אבל הל' כו:

ג מוי' פב' מהל' מלכים ומלחמות

הל' א, סושי"ע יו"ד סי' שמח

סעי' א:

מַעֲבְרִין (שְׂוִירְכִין דָּף נג). נִרְאֶה צָנוּן נִרְאֶה סָם חַיִּים וְהָא תִנָּיִא נִרְאֶה סָם הַמְּנֵת לֹא קֻשְׂיָא בָּאֻן בִּימוֹת הַחֲמָה בָּאֻן בִּימוֹת הַגָּשָׁמִים יִי"ל דְּמִירִי הָכָא בְּעַת שְׁהוּא סָם חַיִּים וְעוֹד יֵשׁ סְפָרִים דְּגֶרְסִי הֵתֵם בָּאֻן בְּעָלִין בָּאֻן בְּאֻמָּאוֹת שְׁהֵאֻמָּאוֹת הֵם לַעוֹלָם חַיִּים וְהָכָא גְמִי אֲרִירִי בְּאֻמָּאוֹת וּאִע"ג דְּאֲמַרִינָן שְׂרַבִּי לֹא נִהְיָה מִן הַעוֹלָם אִפְּלּוּ בְּאֲצַבַּע קֻטְנָה מ"מ אוּכְלִי שְׁלָחְנָו הָיוּ רַבִּים: **שְׂאֵל פֶּסְקוּ מִשְׁלַחְנָם צָנוּן** אִין זֶה רַבּוּתָא אֲלֹא שְׁהָיוּ מַרְבִּים סְעוּדַת שְׁלָחָנָם שְׁהָיוּ צְרִיכִין לַחֲסוּךְ וּלְהַפְּךְ מֵאֲכָל וְלִהְרַחֵיב בְּנֵי מַעֲיִם: **וְאִי חֲקָה הִיא הִיכִי שְׂרַפִּינוּ** תַּמָּה מָאי קִפְרִין דְּלָמָא לַעוֹלָם חֲקָה הִיא וְכִין דְּכַתִּיבָא בְּאֻרְיָתָא לֹא גְמַרִינָן מִנֵּיהּ דְּהָכִי אֲמַרִינָן **בִּפ' ד' מִיתוֹת** (סְנֵהדְרִין דָּף נב): גְּבִי מַעַת הַצְהָרְנָן דְּרַבְּנָן אֲמַרִי בְּסוּף כְּדָרְךְ שְׁהַמְלָכוּת עוֹשֶׂה וְר' יְהוּדָה סַבְר בְּקוּפִין וְתִנָּיִא אֲמַר לָהֶם ר' יְהוּדָה לְחַכְמִים יוֹדַע אֲנִי שְׁמִיתָה מִנְּגַלְתָּ הִיא ז' אֲבָל מַה אֲעִשֶׂה שְׁהָרִי אֲמַרְהָ תוֹרָה וּבַחֲקֻתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ אֲמַרוּ לוֹ כִּין דְּכַתִּיב הַרְיָגָה בְּאֻרְיָתָא אֲנִן לֹא גְמַרִינָן מִנֵּיהּ דְּלִי לֹא יִתֵּמָא דְּכִי הָא דְּתִנָּיִא שׁוּרְפִין עַל הַמְּלָכִים וְלֹא מִדְּרַבִּי הָאֻמוּרִי אֲנִן הִיכִי שְׂרַפִּין אֲלֹא כִין דְּכַתִּיבָא בְּאֻרְיָתָא לֹאֻ אֲנִן מִנֵּיהּ קָא גְמַרִינָן ה"נ וְכוּ' וּא"כ מָאי פְרִיד וּמִיָּהוּ הָא לֹא קֻשְׂיָא דְּאִיבָא לְמִימַר דְּרַבְּנָן דְּמַתְּנִיתִין הָיְנוּ ר' יְהוּדָה דְּהֵתֵם לֹא חוֹשׁ לְכַתִּיבָה דְּאֻרְיָתָא אֲכַן קֻשְׂיָא דְּהָכָא מִסְקִין דְּלכ"ע שְׂרַפָּה לֹאֻ חֲקָה הִיא וְהֵתֵם מִשְׁמַע דְּחוּקָה הִיא לכ"ע וְהָיָה חֲסִירָא אִי לֹאֻ טַעמָא דְּבִין דְּכַתִּיב וְכוּ' לְכָךְ פִּרֵּשׁ ר"י דְּתַרִּי גְוַי חֲקָה הָיוּ אֲחִיד שְׁעוֹשִׂין לָשֵׁם חוּק לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וְאֲחִיד שְׁעוֹשִׂין לָשֵׁם דַּעַת הַבָּל וְשְׁטוּת שְׁלָהֶם וְהָכָא בְּשַׁמְעִתִּין מוֹרִי בְּאוֹתוֹ חוּק שְׁעוֹשִׂים לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וּה"פ ר"מ סַבְר שְׂרַפָּה לֹאֻ חֲקָה הִיא לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים לְהָכִי פְרִיד וְאִי חֲקָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים אֲנִן הִיכִי שְׂרַפִּין וְהָא כְּתִיב וּבַחֲקֻתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ וּאִע"ג דְּכַתִּיבָא בְּאֻרְיָתָא יֵשׁ לְאֲסוּר כִּין שְׁלָהֶם הוּא חוּק לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דּוּמָיָא דְּמַצְבָּה בְּשָׂהִיו מַקְרִיבִין עָלֶיהָ אֲבוֹת הָיְתָה חֲלוּבָה לְפָנָיו מִשְׁעָשְׂאוֹרָה הָאֻמוּרִיִּים חוּק לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים שְׁנֵאָה וְהַסֵּיר עָלֶיהָ דְּכַתִּיב (דְּבָרִים ט"ז:כ"ב) לֹא תָקוּם לָךְ מַצְבָּה וּמַסִּיק אֲלֹא דכ"ע לֹאֻ חוּק הִיא לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וּמ"מ הוּא חוּק הַבָּל וְשְׁטוּת וּבִפ' ד' מִיתוֹת

(סְנֵהדְרִין דָּף נב): מִשְׁתַּעֲי חוּק הוּא מִשׁוּם חֲשִׁיבּוּת לְפִי מִסְקָנָא דְּהָכָא וְלִהְיִי חֲפִיבּוֹ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדִי דְלֹא גְמַרִינָן מִנֵּיהּ אִי בְּחִיבָא בְּדִאֻרְיָתָא וְלֹאֻ חוּק לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים הוּא אֲבָל וְזִלִּי אִי לֹא הָיָה בְּחִיבָא בְּדִאֻרְיָתָא לֹא הָיָה לָנוּ לַהֲתַנְהֵא אֵף בְּמִנְהַגְן שֶׁל שְׁטוּת וְסוּף לִינּוּ כְּתִיב בְּקָרָא אֲלֹא לְשׁוֹן הַרְיָגָה כְּתִיב וַיֵּשׁ לְקַיְמוּ בְּקוּפִין וְאִפְלּוּ בְּעִיר הַנִּדְחָת גְּמִי דְּכַתִּיב (דְּבָרִים י"ג:ט"ז) לְפִי חֶרֶב אָכַף לְמִימַר דְּקוּפִין הוּא בְּכָלֵל חֶרֶב וְרַבְּנָן סַבְרִי דְּאִיבָא טַעמָא הֵתֵם דְּקוּפִין מִיתָה מִנְּגַלְתָּ לֹא עַבְדִּין בְּדִאֲמַרִינָן הֵתֵם: **עוֹקְרִין עַל הַמְּלָכִים** וּא"ת וְאִמָּאי לֹא פְרִיד וְהֵאֱכָא צַעַר בְּעָלִי חַיִּים בְּדִפְרִיד לְקַמֹּן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף יג). גְּבִי נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּשׁוּק שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דְּבַשְׁלָמָא מִשׁוּם כָּל תַּשְׁחִית לִיבָא דְּבִין דְּלַכְבוּדוֹ שֶׁל מִלָּךְ עוֹשִׂין כֵּן אִין בָּאֻן הַשְׁחָתָה אֲלֹא הָיוּ כְּמוֹ תַכְרִיכִין שֶׁל מָאָה מִנֶּה אֲלֹא צַעַר בְּעָלִי חַיִּים אִיד, הַסֵּר וַיִּי"ל דְּשִׁאֲנִי בְּבוּד הַמִּלָּךְ, שֶׁהוּא בְּבוּד לְכָל יִשְׂרָאֵל וְחֵתִי בְּבוּד רַבִּים וְחֵתִי צַעַר בְּעָלִי חַיִּים: **עִיקוּר שְׂיֵש**

עין משפט
גור מצוה

א מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ט, סמוג לאוין מה, סוש"ע יו"ד סי' קמט סעי' א:

תגלחת זקנו והעברת בלוריתו נקרא העברת בלוריתו והקמתו לפי שבשתיסן היו רגילין לנלח: **מתקל** זוזא פזא וא"ת והא אמרינן גפ' העקין (גטין דף נח.) תרין אסתרי פזא נחית לעלמא חד ברומי וחד בכל העולם כלו ואסתרא אמרו בפרק בית כור (ב"ב דף קה. ע"ס) מאי אסתרא פלגא דזוזא וא"כ איך יש מתקל זוזא ברומי ונקרא לי דתרין אסתרי לאו דזוזא אלא ר"ל מושטת בדאמרינן דהאיש מקדש (קדושין דף מט:). עשרה קפיו: סה קירי פלסתר פ"ה עקורין ועקב קירי ולא נהירא שיקראו ליעקב אדון לכה פרש ר"ת זה וצחק עקורין קירי ולפי שהיה (זקנו) היו נוהגין בו כבוד כלומר הערכות שנתן ליעקב פלסתר הם ואף על גב שגם הוא אמר והיה כאשר תריד (בראשית כ"ז:מ') מפל מקום אינו נוטל עקשו הערכות: **עטלוזא** של עזה פ"ה שוק של עזה והוא חזן לעיר ומזכרין בו בשך לשון נשחטין באטלח ומדעי ליה מי שרי לשאת ולתת עם בני עטלוזא ביום איד של בני עובדי כוכבים שבוער או לא מי שקרא מתני' בקרוכ כ"כ או לא ורשב"ס פרש עטלוזא הוא שם עבדות כוכבים שמחזן לעזה ועובדין אותה בני המגדש שמחזן לעזה יום א' בשנה ומפשיא אס מתר לשאת ולתת עם בני עזה ביום איד שחנצה לה וקשיא להר"ר אלחנן על הפרושים דאס העובד כוכבים אינו חשוי כמו הכמר לא נחוש לגמי עבדות כוכבים ציד עובד כוכבים בין שהיה העובד כוכבים משוק העבדות כוכבים ובין שאינו משוק העבדות כוכבים לכה פר"י דמירי הכא בשוק שעושין לשם עבדות כוכבים ולא יום איד הוא לזה יש לחוש לגמי עבדות כוכבים ציד עובד כוכבים בתוכה ולפי זה א"צ לחלק מה שחלק רש"י בין העובד כוכבים שחנצה לה בין מדבי העיר פי חפלו הוא מדבי העיר לא חושנין לגמי עבדות כוכבים ציד עובד כוכבים חוצה לה:

הלככי קמני תגלחת זקנו גבי

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מנשר משרי וחזתך פרסות שני רגליה: **מן** הארפפה ולמטה אבל מן הארפפה ולמעלה טרפה אלמא מדאסור לטרפה בבהמה טהורה עסקינן וטהורה מאי כלי תשמיש איכא: **פענלה** המושכת בקרון שיושב בו הפלך דהינו כלי תשמיש: **יום תגלחת** זקנו והנחת בלוריתו יום שמגלח זקנו וכן בו ביום הנחת בלוריתו. יום שמגלח זקנו שער ומניח בלורית אפודלי"ן מאחורי הערף לשם עבדות כוכבים: **והעברת בלוריתו** לסוף שנה שמגלח אותה בלורית לבשה: **דתניא** תרנוהו יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו יום תגלחת זקנו **והעברת בלוריתו** וכן ביום הנחת בלוריתו, **יום תגלחת זקנו והעברת בלוריתו**. ^(א)אמר רב יהודה אמר שמואל: עוד אחרת יש [להם] ברומי, אחת לשבועים שנה מביאין אדם שלם, ומרביבין אותו על אדם חיגר, ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון, ומניחין לו בראשו קרקיפלו של רבי ישמעאל, ותלו ליה [בצינאריה] מתקל [מאתן] זוזא דפיזא, ומחפין את השווקים באינה, ומכריזין לפניו: סה קירי פלסתר, אחוה דמרנא זייפנא. דחמי חמי, ודלא חמי לא חמי, מאי אהני לרמאח ברמאותיה ולזייפנא בזייפנותיה? ומסיימין בה הכי: ווי לדין פד יקום דיין. אמר רב אשי: הכשילן פיהם לרשעים, אי אמרו "זייפנא אחוה דמרנא" — בדקאמרי, השתא דאמרי "דמרנא זייפנא" — מרנא גופיה זייפנא הוא. ותנא דידן מאי טעמא לא קחשיב לה להאי? דאיתה בכל שתא ושתא קחשיב, דליתה בכל שתא ושתא לא קחשיב. ^(ב)הני דרומאי, ודפרסאי מאי? מוטרדי וטוריסקי, מוהרנגי ומוהריין. הני דפרסאי ודרומאי דבבלאי מאי? מוהרנגי ואקניתא, בחנוגי ועשר באדר. אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב, ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר רב: חמשה פתי עבודה זרה קבועין חז, אלו חז: בית פל בבבל, בית נבו (בכורסי) [בבורסיה], תרעתא שבמפג, צריפא שבאשקלון, נשרא שבערבאי. פי אתא רב דימי הוסיפו עליהן יריד שבועין בכי, נדבכה שבפכו. איכא דאמרי נתפרא שבפכו. רב דימי מנהרדעא מתני איפכא: יריד שבפכו, נדבכה שבועין בכי. אמר ליה רב חנן בר רב חסדא לרב חסדא: מאי "קבועין חז"? אמר ליה, הכי אמר אבוה דאימך: קבועין חז לעולם. תדירא, בולח שתא פלחי להו. אמר שמואל: בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד, ויום אידם נמי מי אסיר? והא רב יהודה שרא ליה לרב ברונא לזבוגי חמרא, ולרב גידל לזבוגי חייטין כחגתא דטייעי! שאני חגתא דטייעי, דלא קביעא. **"מתנני** **עיר שיש בה עבודה זרה** — חוצה לה מותר, הנה חוצה לה עבודה זרה — תוכה לה מותר. מהו לילה לשם? בזמן שהדרה מיוחדת לאותו מקום — אסור, ואם הנה יכול להלה בה למקום אחר — מותר. גמ' היכי דמי חוצה לה? אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי חנינא: כגון עטלוזא של עזה. ואיכא דאמרי, בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מרבי חנינא: עטלוזא של עזה מהו? אמר ליה: לא הלכת לצור מימיה וראית ישראל וגוי

הארפפה ולמטה אבל מן הארפפה ולמעלה טרפה אלמא מדאסור לטרפה בבהמה טהורה עסקינן וטהורה מאי כלי תשמיש איכא: **פענלה** המושכת בקרון שיושב בו הפלך דהינו כלי תשמיש: **יום תגלחת** זקנו והנחת בלוריתו יום שמגלח זקנו וכן בו ביום הנחת בלוריתו. יום שמגלח זקנו שער ומניח בלורית אפודלי"ן מאחורי הערף לשם עבדות כוכבים: **והעברת בלוריתו** לסוף שנה שמגלח אותה בלורית לבשה: **דתניא** תרנוהו יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו יום תגלחת זקנו **והעברת בלוריתו** וכן ביום הנחת בלוריתו, **יום תגלחת זקנו והעברת בלוריתו**. ^(א)אמר רב יהודה אמר שמואל: עוד אחרת יש [להם] ברומי, אחת לשבועים שנה מביאין אדם שלם, ומרביבין אותו על אדם חיגר, ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון, ומניחין לו בראשו קרקיפלו של רבי ישמעאל, ותלו ליה [בצינאריה] מתקל [מאתן] זוזא דפיזא, ומחפין את השווקים באינה, ומכריזין לפניו: סה קירי פלסתר, אחוה דמרנא זייפנא. דחמי חמי, ודלא חמי לא חמי, מאי אהני לרמאח ברמאותיה ולזייפנא בזייפנותיה? ומסיימין בה הכי: ווי לדין פד יקום דיין. אמר רב אשי: הכשילן פיהם לרשעים, אי אמרו "זייפנא אחוה דמרנא" — בדקאמרי, השתא דאמרי "דמרנא זייפנא" — מרנא גופיה זייפנא הוא. ותנא דידן מאי טעמא לא קחשיב לה להאי? דאיתה בכל שתא ושתא קחשיב, דליתה בכל שתא ושתא לא קחשיב. ^(ב)הני דרומאי, ודפרסאי מאי? מוטרדי וטוריסקי, מוהרנגי ואקניתא, בחנוגי ועשר באדר. אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב, ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר רב: חמשה פתי עבודה זרה קבועין חז, אלו חז: בית פל בבבל, בית נבו (בכורסי) [בבורסיה], תרעתא שבמפג, צריפא שבאשקלון, נשרא שבערבאי. פי אתא רב דימי הוסיפו עליהן יריד שבועין בכי, נדבכה שבפכו. איכא דאמרי נתפרא שבפכו. רב דימי מנהרדעא מתני איפכא: יריד שבפכו, נדבכה שבועין בכי. אמר ליה רב חנן בר רב חסדא לרב חסדא: מאי "קבועין חז"? אמר ליה, הכי אמר אבוה דאימך: קבועין חז לעולם. תדירא, בולח שתא פלחי להו. אמר שמואל: בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד, ויום אידם נמי מי אסיר? והא רב יהודה שרא ליה לרב ברונא לזבוגי חמרא, ולרב גידל לזבוגי חייטין כחגתא דטייעי! שאני חגתא דטייעי, דלא קביעא. **"מתנני** **עיר שיש בה עבודה זרה** — חוצה לה מותר, הנה חוצה לה עבודה זרה — תוכה לה מותר. מהו לילה לשם? בזמן שהדרה מיוחדת לאותו מקום — אסור, ואם הנה יכול להלה בה למקום אחר — מותר. גמ' היכי דמי חוצה לה? אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי חנינא: כגון עטלוזא של עזה. ואיכא דאמרי, בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מרבי חנינא: עטלוזא של עזה מהו? אמר ליה: לא הלכת לצור מימיה וראית ישראל וגוי

ששפתו

ואסורים במשא ובמתן לעולם: **תורעתא** שם עבדות כוכבים: ומפג שם העיר: יריד שבועין בכי נדבכה שבפכו ואית דאמרי איפכא הני תרי לשני: ה"ג ותדיר בלה שתא: בגולה אין אנו יכולים להעמיד עצמנו מלשא ולתן עמם שביניהם אנו יושבין ופרנסתנו מהן ועוד משום יראה: כחגתא דטועי יום לשנה מתקבצין כל סוכרי העיר ללכל ולשתות ולחז לשם עבדות כוכבים פלונית וכאן קורין קופנדרי"א: דלא קביעא אין חוששין לה כל כך אס אין עושין לה בכל שנה: מתני' עיר שיש בה עבדות כוכבים ביום איד יש לבני העיר היום לעבדות כוכבים שבועיר: חוצה לה מתר לשאת ולתת עם היושבין חזן לעיר שאין נמשכין אחר אותה עבדות כוכבים שכן מנהג זה עובד את שלו וזה עובד את שלו ויום איד של אלו אינו ביום איד של אלו: הנה חוצה לה עבדות כוכבים כלו' עבדות כוכבים שהיום עובדין ליראה שלהם: תוכה מתר שאין בני העיר עובדין לאותה יראה: מהו לילה לשם לאותה העיר ביום עבדות כוכבים שלהם לספר עם אחד מדבי העיר: בזמן שהדרה מיוחדת לאותו מקום שאין דרך יוצאה מאותה העיר לילה לעיר אחרת ודרך הכבשה מפאן לאותה העיר מיוחדת לאותה העיר לבדה אסור לילה שם מפני חשד שנקראה כמהלך לעבדה: ואם דרך מסלול זה הולך גם לעיר אחרת: מתר דהרואה אומר למקום אחר הולך: גמ' והיכי דמי חוצה לה כמה והא רחוק אותו שוק שחוצה לה מן העיר ויהא מתר לשאת ולתת עם יושביו: עטלוזא של עזה עטלוזא שוק של בהמה כמו אטלח דתנן (בכורות דף לא.) שוחטין באטלח ונמכרין באטלח: עזה עיר של פלשתים והנה בה עבדות כוכבים והנה חוצה לה ישוב סמוך לעיר מאד: עטלוזא של עזה דסמוכה לעיר מאד מהו מי שרי מתני' כה"ג א לא: צור עיר שנקראל ועובדי כוכבים דרין בה:

מסורת הש"ס

א אוצר מדרשים עשרה הרוגי מלכות עשרה הרוגי מלכות נוסחא ב ו

ב תלמוד ירושלמי עבודה זרה

מסורת הש"ס
א משנה אהלות ב תוספתא עבודה זרה ג שבת קמו; שבת סד; ביצה ט.
גליון הש"ס

גמ' אלימא דלא מתחזי. עיין ירושלמי פ"ט דכלאים על משנה ב:

שְׂפִיתָתָהּ קֹדֶרֶת בְּשִׁמְיָחִין אֵתָּהּ אֶרֶץ הָאֹדֶר עַל גְּבִי כִירָה קָרִי שְׂפִיתָהּ לְשׁוֹן שְׁפִיתָהּ הַסִּיר (יחזקאל כד): וְלֹא חֲשׂו חֲכָמִים אַע"פ שְׁסֻמּוֹן אֶסּוּר אֶרֶץ הַסָּר מֵאֵד. הֵכָא נִמְי אַע"פ שְׂבָגִי הָעִיר הָאֶסְרוּרִין סְמוּכִין לְבָגִי חוּצָה לֶּה שְׁאִין לֶהֱסַ עֲבוּזָת כּוּכָבִים הָיִים לֹא חֲשׂו: מֵאִי לֹא חֲשׂו אֶבֶל לְמִימֵר בְּשִׁפִּי קִדְרוּת דְּלִילָף הֵכָא דְכֻנְתָּה: מִשׁוּם בְּשָׂר נִבְלָה וְאֵע"ג דְּאִיבָא לְמַחֵשׁ לְאֶסּוּר דְּאוֹרִית' לֹא חֲשׂו לְאַחֲזִיקֵי אֶסּוּר בְּקִדְרוּת מִן הַסְּפִיקָא: הֵכָא נִמְי לֹא מִחְזִיקֵין דְּמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים בְּיָדֵי עוֹבְדֵי כּוּכָבִים שְׂבַחְחוּצָה לֶה דְּנִימָא אֶסּוּר לְמַכַּר לֶהֱסַ בַּהֲמָה שְׂדָמִים הִלְלוּ שְׁהִיא מִקְבֵּל מִסָּן מַחְמַת בַּהֲמָה זוֹ דְּמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים הֵן שְׁהַבַּהֲמָה הָיִים לְצַרְךָ בְּגִי תּוֹכָהּ הִיא וְנִקְרָבִים הָיִים לְעֲבוּזָת כּוּכָבִים וְהִיא אֶסּוּר דְּאוֹרִיתָא מִלֹּא יִדְבַּק בְּצִדָּךְ מֵאוֹמָה וְגו' (דְּבָרִים י"ג:י"ח) וּכ"ש הֵיכָא דִּידְעִינן דְּמִשָּׁל חוּצָה לֶה הֵן דְּלִסְפַּק אֶסּוּרָא דְרָבָנן לֹא חִשְׁבִּין דְּנִימָא דְלִמָּא הִיא גִבְרָא שְׁנָן בְּתֵר בְּגִי תּוֹכָהּ וְהִי הָיִים יוֹם אִילוֹ וְעֶבֶר הִיא גִבְרָא אֲדָרְבָּנן דְּאֶסְרִי לְיִשְׂרָאֵל לְשֹׂאת וּלְמַת עִמָּם בְּיוֹם אִיז: רָבָא אָמַר הִיא לֹא חֲשׂו לֹא לְבָשָׂר נִבְלָה קֹאמֵר דְּנִילָף מִנָּה דְכּוּתָה דְלֹא נַחוּשׁ לְדָמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים דְּהָא לֹא דְמִי דְהֵתִם לִית הִנָּהּ לְעוֹבֵד כּוּכָבִים דְּנִשְׂדִי נִבְלָה לְקִדְרָה דְּמִסְתַּפִּי דְאִי חֲזִי לִיה יִשְׂרָאֵל תָּבַע לִיה בְּדִינָא אֶבֶל הֵכָא מִתְפַּנן עוֹבֵד כּוּכָבִים לַעֲשׂוֹת רַעְוֹן חֲבָרֵי אֶלָּא ה"י"ן לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים מִשׁוּם בִּשְׁוֹלֵי עוֹבְדֵי כּוּכָבִים דְלִמָּא סְמִיךְ יִשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוּכָבִים לְבִשְׁלָה וְקִאֲבִיל בִּשְׁוֹלֵי עוֹבְדֵי כּוּכָבִים דְרָבָנן: וּה"י הֵיכָא דְפִשְׁיטָא דְדָמִים הִלְלוּ מִתּוֹךְ תַּבְתּוֹ לְקַחֵם וְלִיבָא לְמַחֵשׁ לְאֶסּוּרָא דְאוֹרִיתָא לֹא חֲשׂו חֲכָמִים לְסַפַּק אֶסּוּרָא דְרָבָנן: מִשׁוּם יוֹם אִיזֵם לְמַחֵשׁ דְלִמָּא הִיא עוֹבֵד כּוּכָבִים שְׁנָן בְּתֵר בְּגִי תּוֹכָהּ וְשָׂקִיל וְטָרִי הִיא יִשְׂרָאֵל בַּהֲהָה בְּיוֹם אִילוֹ: רַבֵּה פֵר עֲלָא אָמַר בְּיוֹם אִיזֵם שָׁל בְּגִי עוֹה לֹא שְׂרָא ר"ח לְשֹׂאת וּלְמַת עַם בְּגִי עֲנֻלְחָא וְלֹא דְמִי לְשִׁפִּי קִדְרוּת דְהֵתִם לִיבָא לְמִיחֵשׁ מִשׁוּם בִּשְׁוֹלֵי עוֹבְדֵי כּוּכָבִים מִפִּי אִמִּי יִשְׂרָאֵל חָדָא זְמַנָּא בְּנִחְלִים אֶבֶל הֵכָא אִיבָא לְמִיחֵשׁ דְלִמָּא הִיא עוֹבֵד כּוּכָבִים שְׁנָן בְּתֵר בְּגִי תּוֹכָהּ הוֹאִיל וּסְמוּכָה לֶה וּמִתַּנִּי דְקִתְנִי דְחוּצָה לֶה מִתֵּר לֹא בְסֻמוּכָה בְּלִי הִיא קֹאמֵר ור"ח לְבָגִי אִיזִיבֵין הִיא דְשָׂרִי וּה"ק לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים לְשִׁמָּא נִתְּהֵה צְנוּרָא מִתּוֹךְ קִדְרַת עוֹבֵד

שְׂפִיתָתָהּ קֹדֶרֶת בְּשִׁמְיָחִין אֵתָּהּ אֶרֶץ הָאֹדֶר עַל גְּבִי כִירָה קָרִי שְׂפִיתָהּ לְשׁוֹן שְׂפִיתָהּ הַסִּיר

שְׂשֻׁפְתּוֹ שְׁתֵּי קִדְרוֹת עַל גְּבִי כִירָה אַחַת? וְלֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים! מֵאִי "לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים"? אָמַר אַבְרִי: מִשׁוּם בְּשָׂר נִבְיִלָה לֹא אֲמָרִינוּ, דְלִמָּא מִהֲדַר אַפִּיָּה יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזִירָה וְשְׂדֵי גוֹי נִבְיִלָה בְּקִדְרָה, דְכּוּוֹתָהּ הֵכָא נִמְי לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים מִשׁוּם דְּמִי עֲבוּדָה זָרָה. רָבָא אָמַר: מֵאִי "לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים"? מִשׁוּם בִּישׁוּלֵי גוֹיִם. דְכּוּוֹתָהּ, הֵכָא נִמְי, לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים מִשׁוּם יוֹם אִיזֵם. רַבֵּה פֵר עוֹלָא אָמַר: לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים מִשׁוּם צִינוּרָא. דְכּוּוֹתָהּ, הֵכָא נִמְי, לֹא חֲשׂו לֶהֱסַ חֲכָמִים מִשׁוּם לְפָנֵי אִידִיָּהֶן. מַהוּ לִילָה לְשֵׁם וְכוּ'. תַּנּוּ רַבָּנן: עִיר שְׂיֵשׁ בַּה עֲבוּדָה זָרָה — אֶסּוּר לִיפְנֵם לְתוֹכָהּ, וְלֹא מִתּוֹכָהּ לַעִיר אַחֶרֶת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שְׁהִדְרָה מִיּוּחַדָּת לְאוֹתוֹ מְקוֹם — אֶסּוּר, אִין הִדְרָה מִיּוּחַדָּת לְאוֹתוֹ מְקוֹם — מוּתָר. "יֵשֵׁב לוֹ קוֹץ בְּפָנֵי עֲבוּדָה זָרָה — לֹא יִשְׁחָה וְיִטְלָנָה, מִפְּנֵי שְׁנַרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוָה לְעֲבוּדָה זָרָה, וְאִם אֵינּוּ נַרְאָה — מוּתָר. נִתְפַּזְרוּ לוֹ מַעוֹתָיו בְּפָנֵי עֲבוּדָה זָרָה — לֹא יִשְׁחָה וְיִשְׁלֵם, מִפְּנֵי שְׁנַרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוָה לְעֲבוּדָה זָרָה, וְאִם אֵינּוּ נַרְאָה — מוּתָר. ^[כא]מַעֲזִין הַמוֹשֵׁה לְפָנֵי עֲבוּדָה זָרָה — לֹא יִשְׁחָה וְיִשְׁתָּה, מִפְּנֵי שְׁנַרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוָה לְעֲבוּדָה זָרָה, וְאִם אֵינּוּ נַרְאָה — מוּתָר. פְּרִצּוּפוֹת הַמְקַלְחִין מִים לְכַרְפִּין — לֹא יִנִּיחַ פִּיו עַל פִּיהֶם וְיִשְׁתָּה, מִפְּנֵי שְׁנַרְאָה כְּמִנְשָׁק לְעֲבוּדָה זָרָה. כִּיּוּצָא בּוֹ — לֹא יִנִּיחַ פִּיו עַל סִילוֹן וְיִשְׁתָּה, מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. ^[כב]מֵאִי "אֵינּוּ נַרְאָה"? אִילִימָא דְלֹא מִתְחַזֵּי, וְהָאֹמֵר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל מְקוֹם שְׂאֲסָרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעֵינַן, אֲפִילוּ בַּחֲדָרֵי חֲדָרִים אֶסּוּר! אֶלָּא אֵימָא: אִם אֵינּוּ נַרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוָה לְעֲבוּדָה זָרָה — מוּתָר. וצָרִיכָא, דְּאִי תִנָּא קוֹץ, מִשׁוּם דְּאֶפְשָׁר לְמִיזֵל קַמִּיָּה וּמִשְׁקָלֶיהָ, אֶבֶל מַעוֹת דְלֹא אֶפְשָׁר — אֵימָא לֹא. 'וְאִי תִנָּא מַעוֹת — דְּמִמוּנָא, אֶבֶל קוֹץ דְּצַעְרָא — אֵימָא לֹא. וְאִי תִנָּא הָנִי תַרְתִּי — מִשׁוּם דְּלִיבָא סַכָּנָה, אֶבֶל מַעֲזִין דְּאִיבָא סַכָּנָה, דְּאִי לֹא שְׁתֵּי מַיִית — אֵימָא לֹא. צָרִיכָא.

פְּרִצּוּפוֹת

דְלִמָּא מִהֲדַר יִשְׂרָאֵל אַפִּיָּה וּא"ת מֵאִי שְׁנָא מִשְׂאֵר אֶסּוּרִים דְּעִלְמָא דְשָׂרָא בְּיוּצָא

וְנִכְנֵם וי"ל דְּהָא דְשָׂרִין בְּעִלְמָא יוּצָא וְנִכְנֵם הֵינוּ הֵיכָא דְנִתְפַּס כְּנֻב אִם מִצָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְתַבַּע לִיה לְדִינָא אֶבֶל הֵכָא וְכוּל לְתַחַב הִפֵּף שָׁל נִבְלָה בְּקִדְרָה וְיֹאמֵר לִהְנִים אֵת תַּבְשִׁילָךְ נִתְפַּנְתִּי שָׁלֹא יִקְדִּיחַ אִי נִמְי הֵכָא מִרִי בְּתַבְשִׁיל אֶכְסָנְאִי דְלֹא מְרַתַּת מִנֶּה וְלָרָבָא אֶבֶל לְמִימֵר דְשָׂרִי יוּצָא וְנִכְנֵם אֲפִי' בְּאֶכְסָנְאִי וּמִשׁוּם הֵכִי לֹא מִיִּיתִי רָאוּהּ מִבְּשָׂר נִבְלָה לְדָמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים בְּיָד עוֹבֵד כּוּכָבִים דְהֵתִם עוֹבֵד כּוּכָבִים מְרַתַּת דְלִמָּא חֲזִי לִיה וְתַבַּע לִיה בְּדִינָא: **וְשְׂדֵי עוֹבֵד כּוּכָבִים נִבְלָה בְּקִדְר' פֵּרֵשׁ ר"י שְׂדֵי בְּשָׂר בְּחוּשָׁה שָׁלֹ וְשָׂקִיל בְּשָׂר שְׂמָנָה כְּדִי לְהַרְוִיחַ אֶבֶל בְּחִסּוֹ כְּדִי לְהַכְשִׁיל אֵת יִשְׂרָאֵל לֹא חִישְׁבִּין אֲפִילוּ הוֹלֵךְ לְמַרְחוֹק וְרָאוּהּ מִדְּלֻקָּמֵן בְּפִרְק שְׂנִי (עֲבוּזָה זָרָה דף לז:) גְּבִי הִיא אֲרַבָּא דְמוֹרִיסָא דְלֹא חִישׁ לְתַעֲרַבַת חִמְרָא בִּין דְּקַסְתָּא דְמוֹרִיסָא בְּלוּמָא פִּי' בְּזוּחָא וְקַסְתָּא דְחִמְרָא בְּאֲרַבְעָה לוּמִי פֵרוּשׁ בְּאֲרַבַּע זְוִי וּמִשְׂאִי טַעֲמָא שְׂבָקִינן בְּכָל יוֹם קִדְרוּת שְׁלֵנוּ לְשַׁבְחוּתֵינוּ עוֹבְדוֹת כּוּכָבִים וְלֹא חִישְׁבִּין דְלִמָּא הֵטִילָה אֶסּוּר בְּתוֹכוֹ: **דְכּוּוֹתָהּ** ה"נ לֹא חֲשׂו חֲכָמִים לְדָמִי**

עֲבוּזָת כּוּכָבִים בְּיָד עוֹבֵד כּוּכָבִים פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטָרֵם דְּנִימָא דָּמִים הִלְלוּ שְׁהִיא לּוֹקַח מִסָּן בְּשָׂר זוֹ שָׁל בְּגִי תּוֹכָהּ הֵן וּבְבָר הִיו נִקְרָבִים לְעֲבוּזָת כּוּכָבִים וְאֶסּוּרִין מִדְּאוֹרִיתָא דְכֻתִּיב לֹא יִדְבַק בְּצִדָּךְ מֵאוֹמָה מִשְׁמַע דְלֹאבִי נִמְי אִם הִיא יִדְעִינן בְּזוּחֵי שְׁהֵם שָׁל עֲבוּזָת כּוּכָבִים אֶסּוּרִין וְשֹׂאֲנִי הֵכָא מִשׁוּם דְלֹא חֲשׂו וְלָרָבָא אֲפִי' לְמַחֵשׁ חִישְׁבִּין וְאֶסּוּר וְקִשָּׂא דְלֻקָּמֵן כּכ"ב (עֲבוּזָה זָרָה דף סד. וְשֵׁם ד"ה מִסְתַּבְרָא) קֹאמֵר דְּאֵר יִתְבִי וְקַמְפִּשְׂיָא לֵהוּ דְמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים בְּיָד עוֹבֵד כּוּכָבִים אֶסּוּרִין אוּ מִסְרִין וּמִסִּיק רַב נַחֲמָן דְּמַסְרִין וּמִיִּיתִי רָאוּהּ מִמְתַּנִּיתוֹן עוֹבֵד כּוּכָבִים שְׁהִיא נוֹשָׂה בּוֹ יִשְׂרָאֵל מִנָּה וּמַכַּר עֲבוּזָת כּוּכָבִים וְהִבִּיא לוֹ הַמַּעוֹת מִתְּרִים וְשָׂמָא מִשׁוּם הֵךְ קִשָּׂא פ"ה דְּמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים שְׁנַקְרָבִים הִיו לְעֲבוּזָת כּוּכָבִים וְלֹא דְמִי לִהִיא דפ"ב דר"ל חֲלִיפִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים וְחִלּוּפִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים אִינֵם אֶסּוּרִים אֶלָּא בְּשִׁהֲחִילִפִּם יִשְׂרָאֵל אֶבֶל בְּשִׁהֲחִילִפִּם עוֹבֵד כּוּכָבִים מִסְרִין מִיִּיה קִשָּׂא דְאֲפִי' הִיו נִקְרָבִין לְעֲבוּזָת כּוּכָבִים אִינֵם אֶסּוּרִין

דְּבַעֲיַנן עֲבוּזָה שְׁנַעֲשִׂית כְּעִין פִּנִּים כְּדִלְמָרִינן לְקַמֵּן פִּרְק רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל (עֲבוּזָה זָרָה דף נא.) זָרַח מִחַל לְפָנֶיהָ חֻב מִשׁוּם דְּזַרְכָּה בְּכָךְ וְהַמְקַל אִינוּ נִאָּסֵר דְּבַעֲיַנן תַּקְרַבַּת כְּעִין פִּנִּים וְלִיבָא וְיֵשׁ פְּרוּשִׁים אַחֲרִים שְׁהִי' רש"י דְאֲבִי' לֹא ס"ל הֵךְ מַתְנִי' דְלֻקָּמֵן פִּרְק בְּתֵרָא (עֲבוּזָה זָרָה דף סד.) וְלַחַךְ הוּא לוּמֵר דְאֲבִי' וְרָבָא וְרַבֵּה פֵר עֲלָא לֹא שָׁמַע לֵהוּ וְעוֹד קִשָּׂא מפ"ב אִהִיא דְפִרְק אִין מַעֲמִידִין (לְקַמֵּן עֲבוּזָה זָרָה דף נג.) גְּבִי וְהוֹלֵכִין לְתַרְפּוּתֵי ת"ר יִשְׂרָאֵל הַהוּלָךְ לְרִידֵי שָׁל עוֹבְדֵי כּוּכָבִים וְכוּ' עוֹבֵד כּוּכָבִים שְׁהוֹלֵךְ לְרִידֵי בִין בְּהִלְכָה בִּין בְּחֻזָּה מַעוֹתוֹ מִסְרִין דְּאִמְרִינן אִימּוֹר חִמְרָא זְבִין גְּלִימָא זְבִין מִשְׁמַע הֵא עֲבוּזָת כּוּכָבִים זְבִין אֶסּוּר אֶלְמָא חֲלִיפִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים אֶסּוּרִין פִּי' ר"ת דְּהִיא דפ"ב (לְקַמֵּן עֲבוּזָה זָרָה סד.) דְשָׂרִי חֲלִיפִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים הִינוּ עוֹבֵד כּוּכָבִים שְׁפּוֹרַע חוּבּוּ מְדָמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים שְׂמִכַר דְּהִיא דְאִמֵר דְעֲבוּזָת כּוּכָבִים תּוֹפַסַּת דְמִיָּה הִינוּ מוֹרְשִׁית חֲרָם כְּמוֹהֵא וְהִינוּ זּוֹקָא בְּשִׁהֲחִילִפָּה יִשְׂרָאֵל אֶבֶל בְּשִׁהֲחִילִפָּה עוֹבֵד כּוּכָבִים לֹא שְׁנָן אֶבֶל הֵכָא וּבְפִרְק אִין מַעֲמִידִין (לְקַמֵּן עֲבוּזָה זָרָה דף נג.) מִרִי שְׁהַעוֹבֵד כּוּכָבִים מִקְצָה הַדָּמִים לְצַרְךָ עֲבוּזָת כּוּכָבִים

אֶחָרֶת וְלָכֵךְ אֶסּוּרִין הַדָּמִים וּא"ת דְאֲבִי' קֹאמֵר הֵכָא דְלֹא חֲשׂו לְבָגִי חוּצָה לֶה מִשׁוּם דְּמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים הֵא לְבָגִי תּוֹכָהּ אֶסּוּר מִשׁוּם דְּמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים וּמ"ש מִדְּלֻקָּמֵן פִּרְק אִין מַעֲמִידִין (שֵׁס) דְּפַסְקִינן בְּאִמֵר חִמְרָא זְבִין גְּלִימָא זְבִין וּה"נ נִאֲמַר הֵכִי וְיִהֵא מִתֵּר אֵף לִידְעוּשִׁים שְׁהֵם בְּגִי תּוֹכָהּ וְאוֹמֵר ר"י דְהֵכָא מִיִּירֵי בְּרִיד שְׁהִיא קְבוּעַ לְקוּלַּת תַּשְׁמִשִּׁי עֲבוּזָת כּוּכָבִים וּצְרִיבָּהּ הוֹלָךְ לְבָגִי תּוֹכָהּ אֶסּוּר דְּאִיבָא לְמַחֵשׁ לְדָמִי דְעֲבוּזָת כּוּכָבִים אֶבֶל הֵתִם מִרִי בְּרִיד שְׁאִינוּ קְבוּעַ לָכֵךְ וְלַפִּיכָךְ יֵשׁ לְתוּלַת בְּאִמֵר גְּלִימָא זְבִין וְרָבָא פִּלְגִי וְאִמֵר אִי הִנֵּה לָן לְמִיחֵשׁ לְדָמִי עֲבוּזָת כּוּכָבִים שְׁהִיא הִרִיד עֲשׂוי לָכֵךְ חִישְׁבִּין וְאֲפִילוּ בְּחוּצָה לֶה אֶבֶל רָבָא סָבַר דְאִין הִרִיד עֲשׂוי לָכֵךְ וּמִשׁוּם יוֹם אִיזֵם אֲבַעֲיָא לֶה: **וְהָאֹמֵר**

רַב יְהוּדָה אָמַר רַב וְכוּ' וְאֵף עַל גִּב דְּפִלְגִי בַּה תַּנְאִי בְּפִרְק בַּמָּה אִשֶּׁה (שַׁבָּת דף סד:) מ"מ לֹא בַעֲי לְתַרְן דְּפִלְגִיא הֵךְ בְּרִיתָא עַל רַב יְהוּדָה: **כָּל מְקוֹם שְׂאֲסָרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי**

מַרְאִית הָעֵינַן וְכוּ' פִי' רַב נָסִים גִּאֻן דְאִין הִלְכָה כְּרַב מִדְּתַנן פִּרְק שְׂנִי דְחִלְזִין (דף מא. וַע"ש בְּתוּס') וּבַשּׁוּי לֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ שָׁלֹא יִחַסֶּה הַמִּינִיִּם וְעוֹד תַּנָּן בְּשַׁבָּת (דף קמו:) שׁוֹטָקֵן בְּחֻמָּה אֶבֶל לֹא בִּגְגַד הָעֵם אֶלְמָא לֹא אֶסּוּר בְּחֻצַּר אַע"ג דְּבַשּׁוּי אֶסּוּר מִפְּנֵי מַרְאִית הָעֵין כֵּךְ קַבְלַתִּי בְּשַׁבָּת מִפִּי מוֹרִי הַקְּסִיד וּבִתְרוּסְפוֹת רַבֵּינוּ יְהוּדָה מִצָּתִי נִרְאָה

לר"י דְהֵלְתָּא כְּרַב כְּדַקְרָשִׁית בְּשַׁבָּת פ' בַּמָּה אִשֶּׁה (שַׁבָּת דף סה. וְשֵׁם ד"ה אִמֵר):

יב.

עֵין מִשְׁפָּט בַּר מִצְוָה

א מוּי' פג' מַהֲל' עֲבוּדָה זָרָה וְחוּקוֹת הַגּוּיִים הֲלִי' ז, סַמְג לֵאוּרִין

יט, טוֹש"ע יו"ד סי' קנ סעי" ב:

ב מוּי' פג' מַהֲל' עֲבוּדָה זָרָה וְחוּקוֹת הַגּוּיִים הֲלִי' ח, סַמְג לֵאוּרִין

יט, טוֹש"ע יו"ד סי' קנ סעי" ג:

ג מוּי' מו"א מַהֲל' רּוּצַח וּשְׁמִירַת נַפֶּשׁ הֲלִי' ו, סַמְג עֲשִׂין עט, טוֹר

יו"ד סי' קטז, ש"ע חו"מ סי' תכז סעי' ט:

ד מוּי' ככ"ב מַהֲל' שַׁבַּת הֲלִי' כ, סַמְג לֵאוּרִין סה, טוֹש"ע או"ח סי'

שא סעי' מה:

ה מוּי' פג' מַהֲל' עֲבוּדָה זָרָה וְחוּקוֹת הַגּוּיִים הֲלִי' ז, סַמְג לֵאוּרִין

יט, טוֹש"ע יו"ד סי' קנ סעי" ב:

ו מוּי' פג' מַהֲל' עֲבוּדָה זָרָה וְחוּקוֹת הַגּוּיִים הֲלִי' ח, טוֹש"ע

יו"ד סי' קנ סעי" ג:

יב:

	עין משפט גור מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מויו' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ו, סמג עשין עט, ש"ע חו"מ סי' תכז סעי' ט:

ב מויו' פב' מהל' שבת הל' ו, טוש"ע אור"ח סי' שכח סעי' ו:

ג מויו' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' קטז סעי' ה:

ד מויו' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגוים הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' קמט סעי' ג:

פּרָצוּפוֹת ל"ל דאע"ג דמַנְשֵׁק לעבדות כוכבים אינו חמור כמשתַּחֲוֶה מ"מ

בינו דאיבא נמי אסורא דאורייתא בּמַנְשֵׁק שְׁמַעִינן לֵה מהא דלְעִיל דאָסור: **הַבּוֹלֵעַ** יִימָא מִתֵּר לְהַחֵם לוֹ חֲמִין ואע"ג דבבבכורות פ' חלו מומין (דף מד:)‏ מִשְׁמַע שָׁגַם אַחֵר שִׁשְׁתֶּה הַעֲלוּקָה הוּא יָכוֹל לַחֲוִית הַרְבֵּה מ"מ מַחֲלִילִין עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת בִּינוֹן שֶׁגַּם בֵּה סַכְנָה מִיָּדֵי הַדֹּהַן אֲמַכָּה שְׁעַל גַּב הַיָּד וְגַב הַרְגֵל (לְקַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה דף כח.) דחשבינו כמכה שֶׁל חָלָל לַחֲלֹל אֶת הַשֶּׁבֶת אף עַל גַּב שִׁפְעָמִים מִתְרַפֵּא מֵאֲלִיּוֹ. בְּעִרּוֹךְ גֵּרָם עֲרָקָא פּוֹ תוֹלַעַת קִטְנִה וּמַצְנִיחַ בְּמִי' וּבִשְׁנופֶלֶת עַל הַבָּשָׂר נִתְלִית בּוֹ וּמוֹצֶצֶת הָדָם וְכַל זֶמַן שְׁמוּצֶצֶת הִיא גִּתְמַלֵּאת מִן הַלֶּחֶם שְׁמוּצֶצֶת וּמִתְנַפַּחַת עַד שֶׁיֵּהָא כְּמוֹ חֲבִית קִטְנִה וּבִשְׂאֵרָם בּוֹלַע בְּתוֹךְ הַמִּים מוֹצֶצֶת לַחַה שְׁבַמְשֵׁיו וּמִתְנַדְּלֶת בְּמַשְׁעִיו וְנִמְצָא כְּרֶסוֹ צֶבֶה וּס"א עֲלֵקָא כְּרוּם זָלוּת (תְּהֵלִים י"ב:ט') מִתְרַמְּינן כַּעֲלֵקָא דְּמוֹצֶצֶת דַּמְהוֹן דְּבָנִי

אינשי: **לֹא יִשְׁתָּה אָדָם פֶּרֶשׁ"י** דל"ג מן הַנֶּהְרוֹת וְלֹא מִן הָאֲנָשִׁים דה"ה מן הַפִּלִּים וּפ"י בֶּן לִסְפָּרִים דְּגֵרָסִי אַחֲרֵי כֵן נִקְרַקַּשׁ אֲנִיכְתָּמָא ור"י פֶּרֶשׁ דְּבַעֲרָבִי פִּסְחִים (פִּסְחִים קיב.) גֵּרָסִינוּ בִּהָךְ דַּשְׁרִירִי מִן הַנֶּהְרוֹת וּמִן הָאֲנָשִׁים בְּלִילָה וּל"ג נִקְרַקַּשׁ אֲנִיכְתָּמָא וְלֹא גֵרָסִינוּ נְמִי אִי אִכָּא אִינִישׁ אַחֲרֵינָא בַּדָּהָא לִימָא לֵה פִּלְטִיא וְכוּ' אָבֵל יֵשׁ שֶׁסִּ בְּרִיתָא אַחֲרַת לְעִיל מִהָךְ דְּגֵרִים בְּלִילֵי רַבִּיעִית וּבְלִילֵי שַׁבָּתוֹת וְגֵרִים נִקְרַקַּשׁ אֲנִיכְתָּמָא: **עִיר שִׁישׁ בַּה עֲבוּדַת כּוֹכָבִים** פ"ה רְגִילוֹת הוּא לִהְיוֹת לֶהֶן שׂוֹק וְיָרִיד בְּיוֹם אִיזֵם וְשִׁאיִנִם מַשְׁטְרוֹת הֵינוּ טַעֲמָא דַּמַּתְרוֹת מִשּׁוּם דָּלֹא מְטִיא מַעֲיָהוּ הֵנָּה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְאִי מִשּׁוּם נִשְׂאָא וְנוֹתֵן בְּיוֹם אִיזֵם ה"מ לְזַבּוּנֵי אִי מִשּׁוּם תַּקְרַבַּת אִי מִשּׁוּם דְּדַרְךְ לִוְחָח לִהְיוֹת שְׂמַח וְאִזַּל וּמוֹדֵי חֲבָל לְמַזְבֵּן

מַעֲיָהוּ עָרִי דְסַתָּם מוֹכֵר עֶצֶב הוּא הָכָא מִשְׁמַע שְׁחֹזר בּוֹ רַשׁ"י מִמֶּה שֶׁהִיא מִפְּרַשׁ לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דף ב.) דְּלִשְׂאֵת וְלָתֵת הֵינוּ מַקַּח וּמִמְכָּר וּמִיָּהוּ קִשְׁיָא אִי בְּיוֹם אִידוֹ מַרְי שְׁהִיָּה הַשּׁוֹק בְּיוֹם אִיד הִיאֲךְ לִוְחָחִין מִהֶם הִא אַחֲרֵינִן לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דף ו:) דְּאִין לִוְחָחִין מִהֶם דְּבָר שְׁאִינוּ מִתְּקַזֵּם וְאִלּוּ בְּמִקְרָא דְהָכָא (דף יג:) אַחֲרֵינִן דָּרַב וְרַמְיָה זָבֵן חַד פִּתְא וְעֵלָה דִּהֵהוּא עֲבָדָא אַחֲרֵינִן בִּירִישְׁלֵמִי א"ל חַד לַחֲבֵרָה וְאֵת לֹא לַחֲקַת גְּלוּסְקוֹן מִימִיךְ לִכְךָ פֶּרֶשׁ רַבִּינוּ

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

פּרָצוּפוֹת ל"ל הַ תְּנָא מַעֲיָן

פּרָצוּפוֹת לָמָּה לִי? מִשּׁוּם דְּקַבְעִי לְמִיתָנִי: כִּיּוּצָא בּוֹ לֹא יַיִיחַ פּוֹ עַל גַּבִּי הַסִּילוֹן וְיִשְׁתָּה, מַפְנִי הַסַּכְנָה. ^(א)מֵאִי סַכְנָה? עֲלוּקָה. תָּנּוּ רַבֵּנּוּ: לֹא יִשְׁתָּה אָדָם מִיָּם לֹא מִן הַנֶּהְרוֹת וְלֹא מִן הָאֲנָשִׁים, לֹא בְּפִיו וְלֹא בִידּוֹ אַחַת, וְאִם שְׁתָּה — דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ, מַפְנִי הַסַּכְנָה. מֵאִי סַכְנָה? סַכְנַת עֲלוּקָה. יְמַסִּיעַ לִיָּה לְרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הַבּוֹלֵעַ נִימָא שְׁל מִיָּם — מוֹתֵר לְהַחֵם לוֹ חֲמִין בְּשֶׁבֶת. וּמַעֲשָׂה בְּאֶחָד שְׁבָלַע נִימָא שְׁל מִיָּם, וְהַתִּיר רַבִּי נַחֲמִיָּה לְהַחֵם לוֹ חֲמִין בְּשֶׁבֶת. אֲדַהְכִּי וְהָכִי? אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: לִיגְמַע חָלָא. ^(א)אָמַר רַב אִידִי בַר אֲבִין: הֵאִי מָאן דְּבָלַע זִיבוּרָא — מַחְיָיא לָא חִיִּי, מִיָּהוּ לְשִׁקְיָיָה רַבִּיעֲתָא דַּחֲלָא שְׂמַגְז, אֲפֻשָּׁר דְּחִיַּי פּוֹרְתָא עַד דְּמַפְקִיד אֲבִיתָיָה. ^(א)תָּנּוּ רַבֵּנּוּ: לֹא יִשְׁתָּה אָדָם מִיָּם בְּלִילָה, וְאִם שְׁתָּה — דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ, מַפְנִי הַסַּכְנָה. מֵאִי סַכְנָה? סַכְנַת שְׁבָרִירִי. וְאִם צָחִי, מֵאִי תַקְנַתִּיהָ? אִי אִיכָּא אַחֲרִינָא בַּהֲדִיָּה — לִיתְרִיָּיָה וְלִימָא לִיָּה: "צָחִינָא מִיָּא", וְאִי לֹא — נִקְרַקַּשׁ בְּנִיכְתָּמָא אַחֲצָבָא, וְנִימָא אִיָּהוּ לְנַפְשִׁיָּה: "פִּלְגְנִיא בַר פִּלְגִינָא, אֲמַרְהָ לָךְ אִימָךְ אֲזַדְהַר מִשְׁבָּרִירִי בְּרִירִי רִירִי יָרִי רִי בְכָסִי חִיּוּרִי". **מִתְנַיִ עִיר שִׁישׁ בַּה עֲבוּדָה זָרָה, וְהִיוּ בַּה חֲנוּיּוֹת מַעוּשְׁרוֹת וְשִׁאֲיִנן מַעוּשְׁרוֹת, זֶה הָיָה מַעֲשָׂה בְּבֵית שְׁאֵן, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: הַמַּעוּשְׁרוֹת אַסוּרוֹת, וְשִׁאֲיִנן מַעוּשְׁרוֹת מוֹתְרוֹת. ^(א)גַּמִּי אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֱלָא מַעוּשְׁרוֹת בְּוּרְד וְהָדַס, דְּקָא מִתְּהַנִּי מַרִּיחָא, אָבֵל מַעוּשְׁרוֹת בְּפִירוֹת — מוֹתְרוֹת. מֵאִי טַעֲמָא? דְּאָמַר קְרָא: "לֹא יִדְבַק בִּידְךָ מֵאוּמָה מִן הַחֲרָם", נִהְנֶה הוּא דְאָסוּר, אָבֵל**

דְּאִיכָּא סַכְנַת צְמָא וְקָא אָסַר: מִשּׁוּם דְּבָעִי לְמַתְנִי כִּיּוּצָא בּוֹ לֹא יַיִיחַ פּוֹ עַל גַּבִּי סִילוֹן דְּגַבִּי מַעֲיָן תְּנָא שְׁחִיָּה וְלֹא תְנָא הַנָּחַת פֶּה הַלֵּכֵךְ לֹא שִׁיךְ לְמַתְנִי כִּיּוּצָא בּוֹ גַּבֵּה אָבֵל בְּפִרְצוּפוֹת תְּנָא הַנָּחַת פֶּה שִׁיךְ לְמַתְנִי גַבִּיהוּ כִּיּוּצָא בּוֹ דְּאָסוּר נְמִי הַנָּחַת פֶּה דְאָלּוּ לְשַׁחוּת וְלִשְׁתּוֹת בְּיָדוֹ לִיכָּא סַכְנַתָּא דְּבָדִיק לֵהוּ בִידָה: בְּיָדוֹ אַחַת מִמַּהֲר חֲזָרַק בְּפִיו וְאִינוּ בּוֹזֵק אָבֵל בְּשַׁמִּי יָדָיו יָכוֹל לַעֲבֹד בְּיָדוֹ וַיַּעֲיֹן: נִימָא הִיא עֲלוּקָה: לְהַחֵם לוֹ מִיָּם חֲמִים לְשַׁתּוֹת בְּשֶׁבֶת דְּסַכְנַת נִפְשׁוֹת הִיא כְּדַקְנֵי בְּבִרְיָתָא דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ: אֲדַהְכִּי וְהָכִי בְּתוֹךְ זִמָּן שְׁמַחֲמִינן לוֹ הַמִּים יִשְׁקוּהוּ חֲמִין שְׁלֹא יִמַּהֲר לְמוֹת: זְבוּרָא צִרְעָה: חָלָא שְׂמַגְז חֲמִין חֲזַק אִינַר"א בְּלַע"ז: שְׁבָרִירִי שַׁד הַמַּמְנָה עַל מַכַּת סְגוּרִים. לֹא גֵרָם הָכָא לֹא מִן הַנֶּהְרוֹת וּמִן הָאֲנָשִׁים דה"ה נְמִי מִן הַפִּלִּים: לְתַקִּיָּה וְקִיצְנוּ מַשְׁנָתוֹ וְלִימָא לֵה צְחִינָא מִיָּא: נִקְרַקַּשׁ בְּנִיכְתָּמָא וְקַקַּשׁ בְּכָסִי הַחֲצָבָא עַל הַחֲצָב דְּלָדְמִי כְּגַבְרָא בַּדָּהָא: אֲזַדְהַר מִשְׁבָּרִירִי שְׁבָרִירִי שְׁבָרִירִי רִירִי וְרִי אִיכָּא רִי בְכָסִי חֲוָרִי לַחַשׁ הוּא וּמִתְמַשֵּׁט וְהוֹלֵךְ מִשֶּׁם הַשֶּׁד כְּפֹאֶשֶׁר הוּא שׁוֹמַע מַעוּט תַּבוֹת אוֹת אַחֵר אוֹת עַד רִי וְכֵן הוּא הַלְחַשׁ לַהֲבָרִיחוֹ מִשֶּׁם. סְגוּרִים תַּרְגוּמוֹ שְׁבָרִירִי (בְּרַאשִׁית יט): מַתְנִי עִיר שִׁישׁ בַּה עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְדַרְךְ הַעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לִהְיוֹת לָהֶם יוֹם שׂוֹק וְיָרִיד בְּיוֹם אִיזֵם: וְהִיוּ בַּה חֲנוּיּוֹת מַשְׁטְרוֹת וְסִימָן הוּא לָהֶם שְׂאוֹתֵן חֲנוּיּוֹת שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים הֶם לִפּוֹל מִהֶם מְכָם: מַשְׁטְרוֹת אַסוּרוֹת מִפְּרַשׁ בְּגִמ': שְׂאִין מַשְׁטְרוֹת מַתְרוֹת דְּבִאוֹתֵן שְׂאִין מַשְׁטְרוֹת לֹא שְׁקִיל מַעֲיָהוּ מְכָסָא לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְלֹא מְטִיא לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים הֵנָּה מַעֲיָהוּ. וְאִי מִשּׁוּם דְּנוֹשָׂא וְנוֹתֵן בְּיוֹם אִיזֵם ה"מ לְזַבּוּנֵי לֵהוּ דְלָמָּא מַזְבֵּן לִיָּה בַּהֲמָה וְאִזַּל וּמַקְרִיב לֵה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים אִי נְמִי דַּרְךְ לִוְחָח לִהְיוֹת

שְׂמַח וְאִזַּל וּמוֹדֵי חֲבָל לְמַזְבֵּן מַעֲיָהוּ דְּבַר הַמַּתְקָזִם עָרִי דְסַתָּם מוֹכֵר עֶצֶב הוּא: גַּמ' **בּוֹרֵד** וְהָדַם שֶׁל תַּקְרַבַּת עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְהוּא סִימָן לָהֶם שְׁחַנוּיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים הֵן: דְּקָא מִתְּהַנִּי מַרִּיחָא וְרַד וְהָדַם דַּרְךְ לְשִׁטְחוֹן לִפְנֵי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְאִסוּרִין מִשּׁוּם תַּקְרַבַּת עֲבוּדָה כּוֹכָבִים: **אָבֵל בְּצִירוֹת מַתְרִין** לַחַח מִהוּ וְאִף עַל גַּב דַּמְטִיא הֵנָּה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים בַּהֲגֵךְ זָבִיעִי לִית לֵן בַּה כְּדַמְפְּרַשׁ בְּמַהֲרָה מַתֵּר: שְׂמַח וְאִזַּל וּמוֹדֵי חֲבָל לְמַזְבֵּן מַעֲיָהוּ דְּבַר הַמַּתְקָזִם עָרִי דְסַתָּם מוֹכֵר עֶצֶב הוּא: גַּמ' **בּוֹרֵד** וְהָדַם שֶׁל תַּקְרַבַּת עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְהוּא סִימָן לָהֶם שְׁחַנוּיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים הֵן: דְּקָא מִתְּהַנִּי מַרִּיחָא וְרַד וְהָדַם דַּרְךְ לְשִׁטְחוֹן לִפְנֵי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְאִסוּרִין מִשּׁוּם תַּקְרַבַּת עֲבוּדָה כּוֹכָבִים: **אָבֵל בְּצִירוֹת מַתְרִין** לַחַח מִהוּ וְאִף עַל גַּב דַּמְטִיא הֵנָּה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים בַּהֲגֵךְ זָבִיעִי לִית לֵן בַּה כְּדַמְפְּרַשׁ בְּמַהֲרָה מַתֵּר:

מֵאִיר דְהָכָא מַרְי בִּירִיד שְׁעָשִׂי לַהֲנִיחַ בּוֹ מְכָם וְשֹׁלֵא בְּיוֹם אִיזֵם מִרִי וּלְכַךְ בְּשִׂאיִנִם מַשְׁטְרוֹת אִין כֹּאן אַסוּר: **אֱלָא** בּוּרְד וְהָדַס דְּקַמַּתְהַנִּי מַרִּיחָא הַקָּהָה ר"ת מ"ש מַכַּת תִּיבָּה דְאַחֲרֵינִן לְקַמֵּן פ"ב (עֲבוּדָה זָרָה דף סו:) דְּשָׁרִי מִשּׁוּם דְּרִיחָא לֹאֹ מִלְתָּא הִיא וְתַרַן דְּשִׂאנִי וְרַד וְהָדַם דַּעֲקוּרְהִיו לְרִיחָא קִימִי וְהִיו כְּמוֹ קַטְרֶת דְּאִף לְאַחַר שְׁנַעֲשִׂית מַצְנֵתוֹ נְהִי שְׂאִין מוֹעֲלִין בּוֹ אַסוּרָא מִיבָּה אִיכָּא וְאִפְלוּ לֹא הִיו עַקְרִיָּהוּ לְרִיחָא שְׁמָא יֵשׁ לְאַסֵּר דְּהָא דְאַחֲרֵינִן (פִּסְחִים דף כד:) כָּל אַסוּרִין שְׁבַתוּרָה אִין לִוְחִין עֲלִיהֶן אֱלֹא כְּדַרְךְ הֵנֶאֱתֵן מְכַל מְקוּם אַסוּרָא מִיבָּה אִיכָּא נִשְׂמָא בְּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים חֲפָלוּ לְלָקוּת נְמִי לְקִי מִיָּדֵי הַדֹּהַן אִכְּלִיא הַפְּרָם דְּלוֹקוּן עֲלִיהֶם אִף שְׁלֹא כְּדַרְךְ הֵנֶאֱתֵן מִשּׁוּם דָּלֹא כְּתִיבָּא בַּהוּ אִכִּילָה וּבְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים נְמִי לֹא כְּתִיב בַּה אִכִּילָה בְּאוּרְקִיתָא אֱלֹא בְּדַבְרִי קַבְלָה (תְּהֵלִים קו) וַיֵּאֲבָלוּ מוֹצְחִי מִתִּים ואע"ג דכְּתִיב (דְּבָרִים לב) אֲשֶׁר חָלַב זַבְחִימוֹ וַיִּכְבְּלוּ מְכַל מְקוּם לֹא הִפְּרַ אִכִּילָה אֲחַל אַסוּר רַק בְּדַבְרִי קַבְלָה דִּאֲתַקַּשׁ זָבַח לְמַת וַיֵּאֲבָלוּ מוֹצְחִי מִתִּים כְּדִאִיתָא פֶּרֶךְ אִין מַעֲמִידִין (לְקַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה דף כט:) וְאִפְלוּ אִם תַּמְצָא לִזְמַר דַּמְלָקוֹת יִכָּא אַסוּרָא מִיבָּה אִכָּא אָבֵל בַּת תִּיבָּה אַע"ג דְּבִין נֶסֶךְ מַרְי דְּכַעֲיִן אַסוּר עֲבוּדַת כּוֹכָבִים הַחֲמִירוּ בּוֹ הֶתֶם לִיכָּא הֵנָּה בִי אֲדַרְבֵּה חֲזַק הֵיִין נִכְנָם בְּחִטָּמוֹ וּמוֹיָקוֹ וְטַעַם הַאוֹסֵר לֹאֹ מִשּׁוּם דְּחַשְׁבַּ לֵּה בַשְׁתִּיָּה שְׁהָרִים נִכְנָם בְּגוּפוֹ וְהוּא חֲזַק בְּיוֹתֵר וְאִפְלוּ אַת"ל דַּשְׁתִּיָּה גָּסָה מַתְרַת בְּאִסוּר הֵנָּה הָכָא בִּינוֹן דָּאִם הִיָּה שׁוֹתָה הֵיִין עֲצָמוֹ לֹא הִיתָה לוֹ שְׁתִּיָּה גָּסָה יֵשׁ

לְאַסֵּר הָרִים הַדּוּמָה לְמַשֵּׁא אַע"פ שְׂאִינוֹ נִהְנֶה [נַע' תוֹם' לְקַמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה סו:) ד"ה אֲבִי:] **אָבֵל מַעֲשְׁרוֹת בְּפִרוֹת מַתְרוֹת** וְלַרְבִּי יוֹחָנָן שְׂאִינן מַשְׁטְרוֹת מִיבָּה מַתְרוֹת וַא"ת לְקַמֵּן פֶּרֶךְ אִין מַעֲמִידִין (עֲבוּדָה זָרָה דף לג.) דַּתְּנִי וְשִׁרְחַל הַסוּלֵךְ לִירִיד דַּמַּעוֹת הַנִּמְצָאִים בְּיָדוֹ בַּחֲזָרָה אַסוּרִין דְּאִימַר עֲבוּדַת כּוֹכָבִים זָבִין וּמַסִּיךְ דְּאִי גְּלִימָא זָבִין הָכָא הִנֵּה מַזְבֵּן לֵה כְּלוּמַר וְלֹא הִיָּה הוֹלֵךְ שֶׁסִּ בְּאִסוּר מַשְׁמַע שְׂאִינוּ יָכוֹל לִילֵךְ לָשֶׁם כִּי אִם בְּאִסוּר וְאִמְרִי הִנֵּה לֵן (לְמַתְנִי) בַּהֲהִיא חֲטָנוּיּוֹת שְׂאִינן מַשְׁטְרוֹת לְדַבַּר אַסוּר וְיֵשׁ לְחַשְׁבֵּל חֲנוּיּוֹת הַעִיר מַשְׁטְרוֹת לְדַבַּר אַסוּר לַרש"ב"ל בְּנִדָּךְ וְהָדַם וְלַרְבִּי יוֹחָנָן מִיבָּה בְּצִירוֹת אִי נְמִי הֵךְ בְּבִרְיָתָא דְלְקַמֵּן מִיָּרִי בִּירִיד שְׁלוֹקְחִין מְכָם מְכַל מְקוּם שְׂאִינוּ רוֹצֶה לַהֲנִיחַ עֲטוּרָה וְאִתְּיָא כְּרַבִּי נֶתַן דְּבַסְמוּיךְ דְּאָסַר בִּין נִהְנֶה בִּין מְהִנֶּה וְאִם תֵּאמַר לְקַמֵּן בְּבִרְיָתָא (עֲבוּדָה זָרָה דף יג.) אִמְרִי לֹא תְלִי דְּזָבֵן מַבַּע"ב שְׂאִינוּ כְּבוֹשַׁע דְּשָׂרִי לְכַלִּי עֲלָמָא לְמַזְבֵּן מִנֶּה כָּל דְּבַר אִף פִּתְא וְסַנְדַּל כְּדַמְשַׁמַּע לְקַמֵּן בְּשַׁמְעָתוֹן וְיֵשׁ לִזְמַר דְּהֶתֶם בְּבִרְיָתָא מַרְי בְּיִשְׂרָאֵל תֵּגַר דְּלַעוּלָם שְׁקִיל מְכָסָא אוֹ מִן הַלּוֹחַח אוֹ מִן הַמוֹכֵר:

מסורת הש"ס

א פסחים קיב.

ב גיטין ע.

ג פסחים קיב.

ד תלמוד ירושלמי עבודה זרה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא וכו' ושמא בעבודת כוכבים אמילו ללקות. עיין לקמן דף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו לו ודף מח ע"ב תוס' ד"ה לא:

בא"ד לא כתיב בה אכילה באורייתא. לא זכותי להבין דהתינח אם היה האיסור נכתב בתורה ולשון אכילה לא נזכר רק בדברי קבלה אבל האמת הא באורייתא לא כתיב האיסור כלל רק בקרא דדברי קבלה ויאכלו זבחי מתים ובההוא קרא הא כתיב אכילה א"כ לא נזכר שום איסור רק בלשון אכילה וצ"ע. גם קשה אמאי לא אמר בפשיטות כיון דאיתקש לזבחי מתים לגמרי איתקש ובמת אף שלא כדרכו אסור דבמת לא כתיב אכילה ואי דלא איתקש רק למה דנזכר בפסוק הא לצד זה גם דרך הנאתו לא הוי דאורייתא דהא בקרא לא נזכר התיקש רק לענין אכילה ועיין תוס' ב"ק דף עא ע"ב:

תורה אור השלם

וְלֹא יִדְבַק בִּידְךָ מֵאוּמָה מִן הַחֲרָם לְשִׁטְחוֹן אִיזֵם וְהִיוּ חֲנוּיּוֹת וְרַחֲמ

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

[illegible]

לְמִים (עֲבוֹדָה זָרָה דף מז:): גִּבִּי מִי שְׁהָיָה

בְּתוֹתָם שָׁמֹן לַעֲבֹדַת כּוֹכָבִים וְנִפְלֹא אֶחָד
לְבָנֵיהֶם וַיִּרְוּ וְהָא חָא שֶׁבַח רִנְחָא
לַעֲבֹדַת כּוֹכָבִים וַיֵּמָר פֶּרַחְא הָא אֲמִירֵן
הֶבֶלָא דְמִהֵנָּה מִתָּר וְי"ל דְּהָסֵס אִיבָא
הֵנָּה יִתְרָא וְנִרְחָא בְּנוֹתָן מִקֹּדֶם לַעֲבֹדַת
כּוֹכָבִים וּר"ת פֶּרֶשׁ גְּדוּלָּה כֵּן מִהֵנָּה
אֲסוּר לְבָד מִהֶבֶל מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בְּחִוְתָּהּ הֵנָּה
לַעֲבֹדַת כּוֹכָבִים שְׂפֹרֶת הַמֶּכֶס לְפִי
שֶׁאִינוּ מִחֲשִׁיב הַעֲבֹדַת כּוֹכָבִים כֵּן כִּךְ
שִׂישִׁים הַעֲמִירָה בְּרֵאשׁוֹ: ק"ו הַנֶּהֱנֶה אֲסוּר
הַנֶּהֱנֶה לֹא ב"ש כְּתֹב רַבִּינוּ בְּרִין דְּחִוְתָּהּ
וְיָדִיד שֶׁהַבּוֹמִירִים שֶׁל עֲבֹדַת כּוֹכָבִים
לְנֹחֻקִּים צוּ מֶכֶס מִן הַמֶּכֶר מִיָּד אִם אִתּוֹ
מֶכֶס הוּא לִבְנֵן עֲבֹדַת כּוֹכָבִים וְהַעֲבֹד
כּוֹכָבִים מִפֶּרֶשׁ חָא בְּסוּס כִּךְ וְכֵן וְעוֹד
בְּשִׁטּוֹת לְבָנֵן עֲבֹדַת כּוֹכָבִים אֲסוּר
דְּמִהֵנָּה אֲסוּר בְּר' יוֹחָנָן וְחָא אִם לֹא
הַזְכִּיר לֹא לְבָנֵן עֲבֹדַת כּוֹכָבִים אֲלֹא אַחֵר
שֶׁפֶּרֶשׁ לוֹ הַסּוּס אֲמֵר לוֹ וְעוֹד פֶּשׁוּט
וְנִרְחָא דְאֲסוּר כִּי מִה שֶׁלֹּא הַזְכִּיר לְבָנֵן
לַעֲבֹדַת כּוֹכָבִים מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא מִיֵּחַ
וּמ"מ אִם לֹא הִיא מִפְּנֵי הַבֵּן הִיא נֹחֶת לוֹ
בְּפֶסֶס הָרֵאשׁוֹן וְנִמְצָא הַפֶּשׁוּט יוֹצֵא
מִפִּסִּים הַיִּשְׂרָאֵל לְבָנֵן עֲבֹדַת כּוֹכָבִים
וְהֵר"ר מִשֵּׁה מִחוּצֵי כְּתֹב בְּסִפְרוֹ כִּי אִם
סִתְּמָא וְעוֹד פֶּשׁוּט יָכוֹל לִהְיוֹת
דְּמִתָּר דְּשָׂמָא יִתְנַנּוּ לְעֵנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים:
יְצִיחַ מִצָּא הַנֶּהֱנֶה פ"ה יֵינִחַ הַעֲמִירָה
בְּרֵאשׁוֹ וְנִמְצָא הֵנָּה מִן הָרִיחַ וְאֵע"פ
שֶׁמִּיֵּחַ חֵין לוֹ אֵת הַמֶּכֶס וְהֵנָּה חֵינוּ נִקְרָא
מִעֲבֹדַת כּוֹכָבִים כִּיֹּן שֶׁהַמַּעֲשִׂי
שֶׁלּוֹ: **מַעוֹת** וּבְכָל מַתְּכּוֹת יוֹלִיכֵם לֵים
הַמִּלְחָלָא לְכַאֲרִיָּה מִשְׁמַע דְּהֵי מַעוֹת אֵינִס
לְאֲסוּרִים אֲלֹא מִטַּעַם קִנְס דּוּמִיָּא דְּפִרְתִּי
שֶׁאֵר דְּבָרִים אֲבָל אֵינִס אֲסוּרִים מִטַּעַם
שֶׁשֶּׁשׁ דְּמֵי עֲבֹדַת כּוֹכָבִים וְתַמָּה דְּלִקְטוֹן
(עֲבֹדָה זָרָה דף לג.) גְּבִי יִשְׂרָאֵל הַחֹלֵךְ
לְיָרִיד מִשְׁמַע דְּמַעוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּיָדוֹ
בְּחִזְקָה אֲסוּר אִפִּי לֹשֶׁא וְלִתָּן עִמּוֹ מִשּׁוֹם
הַנִּמְצָא שֶׁסּוּס דְּקִנְס דְּקִנְסִין לִיה מִשּׁוֹם דְּנִשָּׂא
לֹשֶׁא וְלִתָּן עִמּוֹ שְׂרִי וְלֹא חֲשִׁינֵן שְׂמָא וְשֹׂא
בְּפִרְשֵׁיט לְעִיל (עֲבֹדָה זָרָה דף יא. ר"ה
מ"מ גְּבִי בְּהֵמָה יָכוֹל לִהְיוֹת דְּסָגִי בְּקִנְסָא
שֶׁאֵר (אֲשֶׁה) [עוֹבְדַת כּוֹכָבִים] וְתַת בְּרִין
הַנִּמְצָא גְּמִי דְּכַתִּיב (וַיִּשְׁעִיָּהוּ מ"ה:י"ח) לֹא תִהְיוּ
הֵסֵס חֲשָׁבּוֹת: **אֲמֵר** אֲבִי אֲמֵר קְרָא אֵת
הַסֵּס פִּי הַדְּבָר הַיֵּה אֲבָל הֵבֶא בְּקִנְס
הַשֵּׁשֶׁת רַבָּה (וְכַמּוֹת דף פט:) גְּבִי מִשְׁחִין
וְעַמָּא מִשּׁוֹם דְּלֹא לִיתִי יָדִיד תִּקְלָה וּמִהֵא
נְד: (שֶׁס) תִּרְסִים אֲלֵפִי עֲגִיל הִיא מְעַשֵּׂר
"ג וְלִכְלֵךְ הַפְּחוֹת ר"ג הִיא נִשִּׂא שְׂתֵי שָׁנִים
דף כט:) מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַתְּחִין רַבֵּן
יֵינִי לֹא נִתְּבַטְלוּ מִיָּד עַד לְאַחַר חֲרָבָן בְּמָה
לְכַפֵּי הַיָּם לִיכָא לְמִחוּשׁ לְתַקְלָה שֶׁיְּכּוֹל לִתְנוּ
הַנֶּהֱנֶה תַּעֲמֹר תַּמָּה דְּאֲמִירֵין בְּעֶרְכֵין סוּף
יָא וְלִשְׁתַּרְוּ לֵךְ אֲלֵמָא אִיתִי לֵהַ תִּקְלָה וַיִּפְרֵשׁ
לִהְיוֹת שֶׁאֵין מִטְּלָטְלוּן עֲלֵתָהּ תִּתְקַלָּה לְפִי
הַנֶּהֱנֶה: [וְחָין]:

אֲבָל מִהֵנָּה שָׂרִי וּאֲ"ת לְקַמֵּן פֶּרֶק כָּל

אמר: אפילו מעושרות בפירות
- אסור, מהנה — לא כל שפן!
בודה זרה מנחת בו את המכס,
ול עטרה ויניח בראשו ובראש
ח לו את המכס, ואם לאו — אל
א שם מה יעשה? ניח — נמצא
מכאן אמרו: הנושא ונותן
תיעקר, פירות כסות וכלים
כס לים המלח, ואיזהו עיקור?
ולמטה. קתני מיהת: ניח —
מהנה! אמר רב משרשיא בריה
לקיש, פליגי רבנן עליה דרבי
גי עליה. ורבי יוחנן סבר: לא
נניא: הולכין ליריד של גוים,
בתים ושדות וקרמים,
מפני שהוא כמציל מידם. "ואם
ני, לדון ולערער עמהם. וכשם
משמא בבית הקברות." בבית
דאורייתא היא! אלא בית הפרס
לישא אשה, אמר רבי יהודה:
ה, אבל בזמן שמוצא ללמוד —
אפילו בזמן שמוצא ללמוד —
למוד מכל. אמר רבי יוסי: מעשה
צידון ללמוד תורה. ואמר רבי
א פליגי! אמר לה רבי יוחנן:
באן — בלוקח מן התגר, דשקלי
בפעל הבית, דלא שקלי מיכסא
ה. והא איכא צער בעלי חיים!
סוסייהם תעקרו." "אמר רב:
מז הארפובה ולמטה. ורמינהי:
ואין מעריכין בזמן הזה, ואם
ה תיעקר, פירות כסות וכלים.
ירקבו,

תּוֹכֵן סוֹחֲרֵי מַעוֹת שֶׁל פּוֹמֶרֶס הֵן אִי גַמִּי

"אֲכַל מִהֶנָּה שָׂרִי. וְרַבִּי יוֹחָנָן
 נָמִי אֲסוּר, קָל וְחוֹמֶר: נִהְיָה –
 מִיִּתְיָבִי, רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר: יוֹם שֶׁ
 מִכְרִיזִין וְאוֹמְרִים: כָּל מִי שֶׁנִּשְׁנֶה
 חֲמורוֹ לְכָבוֹד עֲבוּדָה זָרָה – יֵנֶה
 יֵנִיחַ לוֹ אֶת הַמָּכֶס. יְהוּדִי שֶׁנִּשְׁנָה
 נִהְיָה, לֹא יֵנִיחַ – נִמְצָא מִהֶנָּה
 בְּשׁוּק שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, בְּהֶמָּה
 יִרְקֶבוּ, מְעוֹת וְכָלִי מִתְכּוֹת יוֹלֵךְ
 הַמִּנְשֵׁר פְּרִסוּתֶיהָ מִן הָאֲרָבוֹן
 נִמְצָא נִהְיָה, לֹא יֵנִיחַ – נִמְצָא
 דָּרֵב אִידִי: קֶסֶר רַבִּי שֶׁמְעוֹן
 נִתָּן, וְאֵנָּה דְאֻמְרִי כִּרְבִּנֹן דְּפֶלֶ
 פְּלִיגִי. ^{יב}וְלֹא פְלִיגִי? וְהָא
 וְלוֹקֶחֶין מֵהֶם בְּהֶמָּה, עֲבָדִים
 וְכוּתֵב וּמַעֲלָה בְּעִרְכָּאוֹת שֶׁלֹּחֶן
 הֵיָה כֵּהֶן – מִטְּמֵא בְּחוּצָה לָא
 שְׁמִטְמֵא בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, כִּד
 הַקְּבֵרוֹת סָלָק דַּעְתָּהּ: טוֹמְאָה
 דִּרְבִּנֹן. וּמִטְּמֵא לְלִמּוּד תּוֹרָה
 אֵימָתִי? בְּזִמּוֹן שְׂאִין מוֹצֵא לְלִמּוּ
 אֵינוֹ מִטְּמֵא. "רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:
 שְׁמֵא, לְפִי שְׂאִין אָדָם זֹכֶה לֵךְ
 בְּיוֹסֵף הַכֹּהֵן שֶׁהֵלֵךְ אַחֵר רַבּוֹ
 יוֹחָנָן: הֵלֵכָה כִּרְבִּי יוֹסִי. אֲלֵךְ
 לְעוֹלָם לֹא פְלִיגִי, "וְלֹא קוֹשִׁיא,
 מִיִּכְסָא מִיָּדֶיָּה; כָּאֵן – בְּלוֹקֶם
 מִיָּדֶיָּה. אָמַר מֶר: בְּהֶמָּה תִּיעֲקֹר
 אָמַר אַבִּי: אָמַר רַחֲמִנָא "אָ
 וְאִיזוּהוּ עֵיקוֹר? מִנְשֵׁר פְּרִסוּתֶיהָ
 אֵין מְקַדִּישִׁין, וְאֵין מַחְרִימִין,
 הַקְּדִישׁ וְהַחֲרִים וְהַעֲרִיָּה – בְּהֶמָּה

מֵהֶנָּה לֹא כ"ש וְהָא מֵהֶנָּה הוּא שֶׁחֲנוּנִין

הוא יחיד היה נצבץ המעות מחזורי
שעושה שם ומטוה להו הנזהה דכל שאינן
מעטרות ולא דכומרים הן: נהנה מן
הריח של עצמים או של בשמים: מהנה
ונתן מכם: מן הארפצה ולמטה דכל
עקור שתרפרף בו אסור לעשות בן צידים
בצבמה ואע"פ שהיא אסורה בנהנה:
וכותב טרות: ומעלה בערפאות שנהה
מקום גדול ליהן ואפטיהן ומעלה שטרותיהן
לפניהם לחתם ואף על פי שצבדור
ותפארת היא להם ואיפא למימר דחולן
ומודה: שהא מצני ממים שמתוך כך
יהיו לו עדים ומסיען להציל מן
העוררין: בית הפרם שזה שחורש בה
קצר וחשו חכמים עד מהא אמות דלדלה
מחרישה את פתיתו העצמות השמו יעבר
על עצם בשעורה וסיטנו: לצידן לחוצה
ללחן וארץ העמים מטמא מדרבנן בבית
הפרם: ואמר רבי יוחנן הלכה פרטי
יוסי ומלארי ר' יוחנן ש"מ שמיעל ליה
לר' יוחנן הך מתני' ולוחחין מהן בהמה
פליגי אדרכי נען: דשקלי מזה מכסא
מן הלוחח ונמצא מהנה: ואת סוסיס
מעקר ביהאשע כתב. אלמא ממר
לרדות דכך: ואין מחרימין קסבר
סתם חרמים לבדק הבית דפולחא היא
[בערבין] (דף כח:) וכוין דהשתא ליבא
בית המקדש אתי בהו לידי תקלה דמתהני
מקדש ומעילה:

מסורת הש"ס

זרה; בכורות נג.
ב מועד קטן י; עירובין מז;
תלמוד ירושלמי עבודה זרה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' ומאי פירכא.
לא ידעתי מאי קושיא הא ר"ל
הוא דאמר הכי דמהנה מותר
אבל ר"י אמר מהנה לכ"ש והכי
ק"ל א"כ מאי דזחקא לומר
דפירכת הש"ס הוא לפי ההלכה:

תורה אור השלם

[יהושע יא, ו]
[ויקרא כז]
[ויקרא כז, כח]
[ויקרא כז, ג]

יג:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מיי' פח' מהל' ערכים וחרמין
הל' ח, סמג עשין קלב:

ב מיי' פא' מהל' איסורי המזבח
הל' ז, סמג לאוין שטו:

ג מיי' פח' מהל' ערכים וחרמין
הל' ט:

ד מיי' פט' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' יד, סמג עשין קלב, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד
סי' קמט סעי' ג:

ה מיי' פד' מהל' רוצח ושמיות
נפש הל' יא:

ו מיי' פי' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' א, סמג לאוין קסג, טוש"ע חו"מ סי' תכה סעי' ה:

ז מיי' פט' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' יד:

ח מיי' פט' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' ו:

ט מיי' פט' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' ז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' א:

י מיי' פט' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' ו:

יא מיי' פט' מהל' עבודה זרה
והוקות הגויים הל' ז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' א:

יִרְקָבוּ פי' וַיַּיַחֲסוּ בַּמָּקוֹם שֶׁלֹא יִהְיֶה נֶקֶל לְבַא לִיְדֵי תַּקְלָה וְשֶׁסּוּ יִרְקְבוּ: **יולִיכֶם** לָיִם

הַמְלַח מֵשׁוּם דְּשָׂדֵי לְהוּ בְּעֵינֵיהוּ דְּבִלְל שְׁחִיקָה צְרִיךְ יִסְ הַמְלַח ה"ה בְּשֶׁאֵר נִהְרֹת ע"י שְׁחִיקָה כְּדִמְשַׁמַּע פֶּרֶק כָּל שְׂעָה (פִּסְחִים דָּף כח. וְשֶׁסּ ד"ה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים) וּכְעוּבָדָא שֶׁהִבֵּאתִי גִבִּי רַב יִהְיֶה וְאֵע"פ שֶׁלֹא הֶאָרִיךְ הַתַּלְמוּד לְהַפִּיר שְׁחִיקָה אִפ"ה וְדֹא צְרִיךְ: **נוֹעַל** דָּלַת בְּפִנְיָה אִין לְתַמָּה עַל בְּכוֹר בְּזִמָּן הָיָה אִמְאִי לֹא הֶצְרִיכוּ לְנַעַל דָּלַת שֶׁלֹא יִבֹּא לִיְדֵי תַּקְלָה וְלֹא נִצְטָרַךְ לְהִמָּתֵן עַד שֶׁיִּפֹּל בּו מוֹם דֶּהֱאִי דִּמְצַרְכֵּינָן הֵבֵא מֵשׁוּם קִנְסָא הוּא שֶׁהִקְדִּישׁ עַל חֲסֵם וְעוֹד אִי נִפֹּל בַּה מוּמָא הֵבֵא לֹא שָׂרִי אֱלָא עַל יְדֵי פְדִיוִן אֶבֶל בְּכוֹר שֶׁהוּא קְדוֹשׁ מֵאִלּוּי וְלֹא עַל יְדֵי בָּאָה הִקְדָּשָׁה אִין לְקַנְסוּ אֱלָא יִמָּתִין עַד שֶׁיִּפֹּל בּו מוֹם וַיֵּאֱבֹל בְּמוּמוֹ בִּלְא שׁוּם פְּדִיָּה וְאָף עַל פִּי שֶׁהוּא יְכוּל לְהִטִּיל בּו מוֹם קִדָּם שֶׁצָּא לְאוּרֵי הָעוֹלָם וַיִּפְקוּעַנּוּ מִקְדָּשַׁת בְּכוֹר לְמַדְבַּח רַק שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לַכֹּהֵן וְלֹא תִאָּרַע בּו עוֹד תַּקְלָה אִם לֹא עָשָׂה אִין לְקַנְסוּ בְּכָךְ וְלֹהֲצִרִיכוּ נַעֲלִילַת דָּלַת:

וּנִשְׁחַטָּה מִשְׁחָט פ"ה וְאִי מֵשׁוּם שְׁחוּטִי חוּץ לְחֻקְהֵי דְּקָךְ הִבִּית לֹא מַחֲזִיב כְּדִתְנִי' פֶּרֶק [שְׁנֵי שְׁעִירִים] (יוֹמָא דָּף סג:.) שׁוֹמַע אִנִּי כּוֹי מִשְׁמַע דָּלֹא אִזְרִי הֵבֵא אֱלָא דְּקִדְּשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית וְקִשְׁיֹא דֹא"כ כִּי מִשְׁנֵי רִבָּא מִפְּנֵי שְׁנִירָאָה כְּמִטּוֹל מוֹם דְּקִדְּשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית מֵאִי מְטִיל מוֹם אִירֵבֹא הֵא פִי כְּתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:כ"א) כָּל מוֹם לֹא יִהְיֶה בּו דְּקִדְּשֵׁי מַדְבַּח כְּתִיב וְעוֹד מִתְקַמַּסֵּךְ הֵי מַלְי בְּזִמָּן שְׁבִיהִמ"ק קִיס דְּחִזִּי לְהִקְרָבָה אֱלִמָּא דְּקִדְּשֵׁי מַדְבַּח אִזְרִי לְכָךְ פֶּרֶשׁ ר"י דְּקִדְּשֵׁי מַדְבַּח אִזְרִי וּבְזִמָּן הָיָה אִין חֲזִיב שׁוּחַט חוּץ מֵאֲחֵר שְׁאִינוּ רָאוּי לְבִיאַת פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד מִזֵּי דִּהְוָה אֲשֶׁלְמִים שֶׁשְׁחָטוּן בַּחוּץ קִדָּם פְּתִיחַת דְּלִתּוֹת הַיֵּהֱבֵל דְּפִטּוֹר לְמ"ד פֶּרֶק שְׁנֵי שְׁעִירִים (סָס.) מִחֲסַר פְּתִיחָה כְּמִחֲסַר מַעֲשֶׂה דְּמִי וְעוֹד י"ל דְּלַעוֹלָם דְּקִדְּשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית מִזְרֵי וּרְבָא בָּא לְפֶרֶשׁ הַטַּעַם דְּקִדְּשֵׁי מַדְבַּח וַיִּזְרַה קִדְּשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית אִטּו קִדְּשֵׁי מַדְבַּח כְּדִלְשַׁפְחוּן גִּבִּי גִוִּה וְעַבְדָּהּ בְּפֶרֶק רֵאשִׁית הֵינּוּ (חֲלִין דָּף קלָה.) דְּגוֹרִינָן קִדְּשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית אִטּו קִדְּשֵׁי מַדְבַּח וְהֵאִי כִי פְרִיךְ וַנִּשְׁחַטְיֵיהּ מִשְׁחָט אֲחֻדְשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית פְּרִיךְ וְהוּא מַצֵּ לְשִׁנְיֵי גִזְרָה מֵשׁוּם קִדְּשֵׁי מַדְבַּח וְהִתַּם אִסּוּר מֵשׁוּם שְׁחוּטִי חוּץ אֱלָא שְׁפִיר קֹא

מִשְׁנֵי: **וְהָרוּעִין** בְּהִמָּה דְּקָה שְׁלֶחֶן אֶבֶל

שֶׁל אַחֲרִים לֹא דֹאִין אֲדָם חוּטֵא וְלֹא לוּ כִּדְאִמֵּר בְּפֶרֶק קִמָּא דב"מ (דָּף ה:) גִּבִּי

הֵהוּא רַעֲיֹא: **עֶבֶד** עוֹבֵד כּוֹכְבִים טַעְמָא דְּמַכְטִּיסוּ תַּחַת פְּנִיָּי שְׂכִינָה דְּחִיב בְּכָל

הַמַּצּוֹת שֶׁהִנָּשִׂים חִיבוֹת דְּגִמְרִינָן לֶה לֶה מֵאֲשֶׁה (גִּטִּין דָּף מא:.) **הֵבֵא** גָּמִי מִשׁוּם מַעוּשָׁן וְאִזְדָּךְ דִּמְפָּרֶשׁ מִפְּנֵי שְׁמַכְטִּיסוּ סִבָּר דָּלֹא תִיָּךְ בְּעֶבֶד מַעוּטִיָּהּוּ דֹּאדְרָבָה הֵי

מִמַּעַט יִשְׁרָאֵל שְׂאוּכֵל מִשְׁלוֹ: **רַבִּי** יִרְמְיָה זְכוּ פִתָּא וּא"ת וְהֵלֹא פֶת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים

אִסּוּרָה וִי"ל דְּמִיירִי בְּמַקּוֹם שְׁאִין פִּלְטֵר יִשְׂרָאֵל כִּדְאִמְרִינָן לְקַמָּן פֶּרֶק שְׁנֵי (עַבְדָּהּ

זָרָה דָּף לה:.) וְעוֹד י"ל דְּמִיירִי הֵבֵא לְצִרְךָ עֶבְדּו עוֹבֵד כּוֹכְבִים אִו לְצִרְךָ בְּהִמָּתוּ אֲבוּ

וְהֵכִי גְּבַרְסִין צִירִשְׁלָמִי וְאִתָּהּ לֹא לְקַחַת גְּלוּסָקָא מִיַּמֶּיךָ אִמֵּר לִיָּה שְׁגִיָּא הִיא מִשׁוּם חַיִּי נִפְשׁ

וְאִם תֵּאֲמַר וְהֵלֹא פֶת דְּבָר שְׁאִין מִתְקַדָּם הוּא וְאִמְרִינָן לַעֲוִל (עַבְדָּהּ

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

נוֹעַל דָּלַת וְאִין לֶה מַה תֵּאֲכֹל וְתַמּוּת: **הִתָּם** מֵשׁוּם בְּזִיוִן קִדְּשִׁים דֹּאִי

אִמְרַת תַּעֲקֹר אִינֵה מִתָּה מְהֵרָה נִקְרָאָה

בְּזִיוְנָה לְזִמָּן מְרָבָה: וַנִּשְׁחַטָּה מִשְׁחָט דֹּאִי

מֵשׁוּם שְׁחוּטִי חוּץ אֲבָדָךְ הִבִּית לֹא מַחֲזִיב

וּכְדִתְנִיָּא [בְּשְׁנֵי שְׁעִירִים] (יוֹמָא דָּף סג:.)

שׁוֹמַע אִנִּי אִפֹּלו קִדְּשֵׁי דְּקָךְ הִבִּית שְׁנִירָאֻ וּכְרָבּוּ וְכו': לִיְדֵי תַּקְלָה לְאֶכְלָה: גִּסְטָרָא

יַחַתְכְּנָה לְשִׁנִּים הֵא לִיבֹא בְּזִיוִן קִדְּשִׁים דְּמִתָּה מֵהַר וְתַקְלָה לִיבֹא דִלֹא אֶבֶלִי מְנַה:

ה"מ הוּא דִּהְיִי מְטוֹל מוֹם גְּמוּר וְאִסּוּר

מֵשׁוּם כָּל מוֹם לֹא יִהְיֶה בּו: בְּזִמָּן שְׁבִית

הַמְקַדָּשׁ קִיס דְּקִרְיָנָא בַּה תָּמִים יִהְיֶה

לְרַעוּ (וַיִּקְרָא כ"ב:כ"א) לְהַקְרִיב אֶבֶל

הַשְּׁתֹּא נִקְרָא בְּעַל מוֹם הוּא וְלֹא אִסּוּר

מִדְּאוּרִיתָא: וְהֵינּוּ כְּמִטּוֹל מוֹם בְּבַעַל

מוֹם לְרִבָּא פְּרִיךְ דֹּאמֵר נִקְרָא כְּמִטּוֹל

מוֹם כְּלוּמֵר מְדַרְבְּנָן הוּא דֹּאסּוּר אִמְאִי

לֹא עֶבֶר מִדְּאוּרִית' מֵשׁוּם דָּלֹא חִזִּי

לְהִקְרָבָה הָרִי מְטוֹל מוֹם בְּבַעַל מוֹם

דְּמַעֲקָרָא לֹא חִזִּי לְהִקְרָבָה וּפְלִיגִי בַּה

תַּנְאִי בְּבַכּוּרוֹת (דָּף לנ:.) גִּבִּי בְּכוֹר

שְׂאֲחָזוּ דָם וְאִירֵבֹא לְמ"ד אִסּוּר לְהַקִּחַ

אֶפֶלוּ הוּא מַת מֵשׁוּם לֹא יִהְיֶה בּו מוֹם

וְה"ל לְמִתְנֵי מִפְּנֵי שְׁמִטּוֹל מוֹם בְּבַעַל מוֹם

וְאִמְאִי תִנָּא נִקְרָאָה: לְדָמִי חִזִּי לְחַלְלוּ

בְּאַחֵר וּמַקְרִיב חִלּוּפִיו וְקִרְיָנָא בּו תָּמִים

יִהְיֶה לְרַעוּ מֵשׁוּם חִלּוּפִיו: לֹאפְחוּקִי הַשְּׁתֹּא

בְּשִׁאִין צִית הַמְקַדָּשׁ קִיס דְּשׁוּם בְּהִמָּה לֹא

חִזִּיא לֹא לְגוּפָה וְלֹא לְדָמִי הַלְבָּךְ נִקְרָאָה

בְּעֵלְמָא הוּא וְלֹא מִתַּסַּר מִדְּאוּרִיתָא אֱלָא

מִדַּרְבְּנָן: עֶבֶד מֵאִי לָקַח שָׁם עֶבֶד מֵאִי

לְרַבִּי גִתָּן מַה יַּעֲשֶׂה לוֹ וַיַּעֲקֻרְנוּ אִו לֹא:

ה"ג הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְהָרוּעִים בְּהִמָּה

דְּקָה הֵן יִשְׂרָאֵל וְהֵן גִּזְלִיטֵי הָרִי הֵן

כְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים: וְאִין מַעֲלִין אֹרְתָן מִן

הַבּוֹר אִם נִפֹּלו לְתוֹכָהּ אֱלָא וַיַּיַּחֲסוּ

וַיִּמּוּתוּ: וְאִין מוֹרִידִין אֹרְתָן לְבוֹר לְהִמִּית

אֹרְתָן בְּזִידִים. אֱלִמָּא עֶבֶד עוֹבֵד כּוֹכְבִים

אִסּוּר לְהִמִּיתוּ בְּזִידִים: קִתְּעִי לְרַבָּן

דְּפִלְגִי גַּלְה דָּר' גִּתָּן לּוֹקַחִין מִהֵן עֲבָדִים

וְשִׁפְחוּת: לְמֵאִי מַדְבְּעִי לֶה כְּלוּמֵר מֵאִי

מַגְוִה יֵשׁ בָּאן דְּנִשְׁרִי לִיָּה: מֵשׁוּם

מַעוּטִיָּהּוּ שְׁמַמַּעַט הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים

וַיִּמְדַּלְדְּלוּ שְׁלוּחַם בְּהִמָּתָם שְׁמַשְׁתַּמְשִׁין בָּהֵן:

זְכוּ סַנְדְּלָא בְּזִירִיד שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים

לָקַח סַנְדֵּל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים: יִתְמָא

בִּלֹּא דַעַת: עֶבֶד רַבָּךְ הֵכִי לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה

בְּשׁוּק שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים דְּשָׁקִל מְנַה

מַכָּסָא וּמַהֲנָה: אֱלִמָּלֹא הִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן

בְּאַתְרָא דְּשָׁקִל מַכָּסָא מַבְעִלִי בְּתִים הֵוָה

אִסַּר לָקַח אֲפִילוּ מַבְעַל הִבִּית וְהַשְּׁתֹּא

דָּר' יִרְמְיָה קִיס לוֹ דְּשָׁקִלִי מַבְעִלִי בְּתִים: שְׁאִינוּ קְבוּעַ וְלֹא מְסִיק מוֹכָסִי

אֲדַעַפְתִּיהּ לְמַגְבִּי מַעֲיָה דָּלֹא תַגֵּר וְלֹא בַעֲ"ב קְבוּעַ: מִתְנִי'

אֲצַטְרַבְלִין וּבְנוּת שׁוּחַ מִפְּרֶשׁ בְּגִמְרָא: אִסּוּר לְמַכּוֹר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים

דְּלְצִרְךָ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים קִבְּעִי לֶה: מוֹכֵר לוֹ תַּקְנָגוּל לָבָן בִּין הַתַּרְנָגוּלִים

לָקַח עוֹבֵד כּוֹכְבִים מִיִּשְׂרָאֵל תַּרְנָגוּלִים הִרְבָּה מִתָּר לְמַכֵּר בְּזִינָהּ

תַּרְנָגוּל לָבָן דְּכִינּוּ דְּשָׁקִיל מְנַה אֲחֵרַנִי לֹא לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים קֹא בְּעִי

לֵהוּ: סַתְמָן וּפְרִישָׁן מִפְּרֶשׁ בְּגִמְרָא: דָּקֵל טַב חֲצַב וְקַלָּב מִפְּרֶשׁ בְּגִמִּ':

מסורת הש"ס

א בבא מציעא נא; חולין קיא:

גליון הש"ס

גמ' הני מילי בזמן שבית המקדש קיים. עיין טורי אבן מגילה דף י' ע"א ד"ה מ"ט הדר ביה:

שם לדמי חזי. ק"ל הא פלוגתא דר"מ וחכמים בבכור מתני' ובכור הא אין לו פדיון ואין תפורתה קריבה וא"כ לא חזי לדמי וצע"ג:

תוס' ד"ה נועל וכו' אין לקנסו. עיין בכורות דף כח ע"א תוספות ד"ה עד:

תורה אור השלם

ונתפתח את"מזבחתם ושפרתם את"מזבחתם ואשריתם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את"שכם מן"הפקום שהוא [דברים יב, ג]

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגוים הל' ז, סמוג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא טע"ב:
ב מו"י פכ' מהל' שבת הל' ג:

ג מו"י פכ' מהל' שבת הל' ה, סמוג לאוין סה, טוש"ע יו"ד סי' קנא טע"ד:

ד מו"י פכ' מהל' שבת הל' ד:

וַיַּהֲבּוּ לָהּ שְׁחֹר וּשְׁקֹל נִרְחָה דָּהָךְ פּעניא היא אפלו לרבען אַסרני צין הפּרגנולויס

דאײַכא לַמִּימֵר דַּעַד כּאן לֹא אַסרי אַלֵּא בְּשֵׁישׁ סַם לְבָנִים וּשְׁחֹרִים וְאִמֵּר זֶה וְזֶה וְאִזּוּ יֵשׁ לַחֹשׁ דַּעֲתָהּ אֵלֶכָן וְקוּנָה שְׁחֹר מִפְּנֵי לְבָן שְׁעֻמוֹ אֲבָל הֵכָא כִּי יִהְיֶי לִיֹּה שְׁחֹר וּשְׁקִיל לִיֹּה וְאִזּוּ אִינוּ יוֹדַע

שְׂתִינּוּ לוֹ לְבָן: **חָצֵב** קשָׁבא פ"ה וְהוּא מִין תַּמְרִים וְהֵכִי נִמִּי מִשְׁמַע כּפ"ק דְּמַגְלָה (דף ז:)

דְּקֹאֲמֵר הֵתָם מַלֵּי טַסְקָא דְּקַשְׁבִּי וְטַסְקָא הוּא סַל שְׁמִישִׁינ מִן תַּמְרִים כְּדֹאֲמִישִׁין בְּרִישׁ הַזֹּרֶק (גטין דף עח.) טַסְקָא דְּאִקְלָה בַּה תַּמְרִים וְקַשְׁבָּא נִמִּי מִשְׁמַע בְּפִרְק הַכּוֹנֵם (כ"ק דף נח: וְשֵׁם ד"ה קַשְׁבָּא) שְׁהוּא דְּקַל גְּבִי הֵהוּא דְּקֹן קַשְׁבָּא מַחֲבֵרָה אִמֵּר רִישׁ גְּלוּתָא לְדִידִי חַזִּי לִי וַתֵּלֶת תֹּאמָרָא בְּקוּיָא הוּוּ קוּיִי וַתֹּאמֶר הִם דְּקֵלִים בַּחוּרִים כְּדִמִּשְׁמַע בְּפִרְק הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת (כ"ב דף סט:) וְקַשְׁיָא אִמְרֵי נֶקֶט דְּקַל טַב פִּינָן דְּדִקְלִי כְּלֹהוּ אִסּוּרִי לְבָן נִרְחָה לְפִרְשׁ דְּתַרִּי מִינֵי קַשְׁבָּא וַיִּנְהוּ הָאָחֵד נוֹשֵׁא תַמְרִים וּמִנֵּה מִיירִי בְּכָל הַנִּי שְׁהִבְאִתִּי אֲבָל הֵאֵי דְּהֵכָא הוּא מִין עֶשֶׂב שְׂבֹי תַחַם וְהוֹשַׁע לִישְׁרָאֵל אֶת הָאֶרֶץ וְבֹן מִשְׁמַע בְּפִרְק ח"ה (שֵׁם דף נג.) שְׁמַשְׁמִיזִין אוֹתוֹ עַל הַמַּעֲרִים דְּאִמְרִינָן אִין סָם לֹא מַצֵּר וְלֹא חֲנַב מֵאִי וַבַּעֲרוֹן (עֲרֹךְ חֲנַב ה') פִּרְשׁ כָּל חֲנַבָּא דְּהֵכָא שְׁהוּא יַעֲרַת הַדְּבַשׁ קוּנָה שְׁנָגֵל בּוּ עֲזָר"א וַבַּמִּסְתַּבֵּא דְּהָךְ שְׁמַעְתָּא כְּתַב ר' בְּרוֹךְ בֵּר' פִּינָן דְּשֹׁאֵר דְּבָרִים פִּרְוֶשֶׁן אִסּוּר א"כ אִסּוּר לְעוֹלָם לְמַכּוֹר לְכַמֵּר עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְבִנְיָה דְּהִי כְּמוֹ פִּרְוֶשֶׁן דְּדָבָר בְּרוּר הוּא דְּלַתְקַרְבַּת בְּעִי לִיֹּה וַעֲבוּר מִשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר וְגַם אִסּוּר לְמַכּוֹר שְׁעוּנָה לְשׁוּם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּיוֹם חַיִּד הֵהוּא אֲבָל וְזֹאִי בְּשֹׁאֵר יַמִּים מִתָּר וְכֹן אוֹתָם כְּלִי עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים שְׁיִשְׁרָאֵל קוּנָה לֹאֲחֹר שְׁפָגְמוּ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּבִטְלוּ מ"מ אִסּוּר לְמַכְרוֹ לַעֲבוֹד כּוֹכְבִּים כְּמוֹ שְׁהוּא עַד שְׁיִהָא גִתָּךְ כְּלוּ דְבַשְׁבִּיל פְּגִימָה אַחַת אִינוּ מַנִּיחַ לַתַּת בּוּ יוֹן לְקַלָּם לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים וְהֵכִי נִמִּי סַפְרִי פְּסוּלִים הִרְאוּנִים לְחַפְלָה בְּבִית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים אִסּוּר לְמַכּוֹר לָהֶם לְכוּמְרִים דַּעֲבוּר מִשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר וְאִף לַעֲבוֹד כּוֹכְבִּים שְׁאִינוּ כְּמַר אִסּוּר דְּבִנְדֹאִי וַתִּגְנוּ אוּ וַיִּמְכְּרוּ לְכַמֵּר: **מְקוּם** שְׁנַהֲגוּ שְׁלֹא לְמַכּוֹר אִין מוֹכְרִין פִּירוּשׁ מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ רַבִּיעָה וַעֲבַר אֲלַפְנֵי עוֹר וְגו' וּמִדְּלֹא מַפְלָג הֵכָא בִּין אִית לֵה בַּהֲמָה וּבִין לִית לֵה בַּהֲמָה אֲלֵמָא מִשְׁמַע דְּאִפִּילוּ אִית לֵה לַעֲבוֹד כּוֹכְבִּים בַּהֲמָה אַחֲרֵיגֵתָא אִסּוּר וְקָשָׁה לַהֲרִי"ר אֲלַחֲנָן מ"ש מִדְּלַעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דף ו.) גְּבִי תַקְרַבַּת דְּאִי אִית לֵה לְדִידָה בַּהֲמָה שְׂרִי לְלִשְׁנָא דְּלַפְנֵי עוֹר וְהֵכָא קוּיִמִּין לֹאוּתִי לִשְׁנָא כְּדִפְרִי וַתַּרְן ר' יוֹהֲדָה דְּשֹׁאִנִּי רַבִּיעָה שְׁהוּא מִתְאַנֶּה לְכָל בַּהֲמָה וּבַהֲמָה וּא"ת בְּמַקּוּם שְׁנַהֲגוּ שְׁלֹא לְמַכּוֹר נִמִּי יַיִמָא לְשַׁחֲטָה זְבֻנָּה כְּדִקְאֲמִרִין בְּגַמ' גְּבִי רַב הוֹנֵא דְּזַבִּין פֶּרָה לַעֲבוֹד כּוֹכְבִּים מִשּׁוּם דְּאִימֵר לְשַׁחֲטָה זְבֻנָּה וְיֵשׁ לומֵר דְּתַתָּם בַּהֲמָה דְּקָה לְגַזֵּל הִיא עוֹמְדַת כְּעֹז לְחַלְבָּה וְרַחֵל

לְגִיתָה: **שְׁלִמִין** וּשְׁבוּרִין פִּירוּשׁ דְּגִזְרִינָן שְׁבוּרִין

אִטּוּ שְׁלִמִין וַתְּמַה מ"ש מַפְרָה דְּתַלִּינָן בְּאִמֵּר לְשַׁחֲטָה זְבֻנָּה וּבַשְּׁבוּרִין וְזֹאִי לְשַׁחֲטָה זְבֻנָּה וּי"ל דְּשְׁבוּרִין כִּי חֲזוּ לָהּ עֲלֵמָא בְּבִית הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים סְבָרִי דְּשַׁלְמִין נִמְכְּרוּ וּבְבִית הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים נִשְׁתַּבְּרוּ וְכִי זָבֹן לָאוּ לְשַׁחֲטָה זָבֹן אֲבָל פֶּרָה אִפִּילוּ לֹאֲחֹר יַמִּים

רַבִּים כִּי חֲזוּ לָהּ עֲלֵמָא בְּבִיתָהּ דַּעֲבוֹד כּוֹכְבִּים אִמֵּר לְשַׁחֲטָה זְבֻנָּה לְפִי שְׁאִינָה רְאוּנָה לְמַלְאכָה כָּל כֹּךְ אֲבָל אִין לְפִרְשׁ דְּאִינָה רְאוּנָה לְמַלְאכָה כְּלָל דְּהֵא אִמְרִין בְּגַמ' (לְקַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה טו.) יִשְׁרָאֵל שֶׁשְׂכַר פֶּרָה מַכְהֵן מִשְׁמַע דְּפֶרָה בַּת מְלֹאכָה הִיא וְכֹן (שֵׁם): לֹא יִשְׁכַּר לוֹ פֶּרָה הַחוּרָשֶׁת בַּשְּׂבִיעִית אֲלֵמָא בַּת מְלֹאכָה הִיא רַשָּׁב"ס: **וּבָן** בְּתִירָא מַתִּיר בַּסּוּם פ"ה מִשּׁוּם דְּלַרְכִּיבָה בְּעִי לִיֹּה פִינָן שְׁאִין מְלֹאכְתּוֹ אֲלֵא בְּרַכִּיבָה וְאִין בְּרַכִּיבָה חַיִּיב חֲטָאת אֲלֵא שְׂבוּת וְלֹא דִק דְּנֹזְאִי בְּמַיְחָד לְרַכִּיבַת אֲדָם אִמֵּר כּפ' הַמַּעֲנִיעַ (שְׂבִית דף צז.) דְּאִפִּילוּ רַבִּין מוֹדוּ דְּלִיבָא חַיִּיב חֲטָאת מִשּׁוּם דְּחִי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ וְלֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בַסּוּם הַמַּיְחָד לַעּוֹפוֹת וּא"ת מנ"ל הֵתָם דַּטַּעֲמִינָה דְּרַבִּין דְּאִסְרִי הֵכָא הִינוּ מִשּׁוּם דַּס"ל דְּאִין חַי כִּזְזָה דַּעּוֹפוֹת נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ דְּלֵמָא טַעֲמִינָה כְּרַבִּי דְּגִזְר מִשּׁוּם תוֹרַת כְּלִי זָן וּי"ל דְּמַדְכִּילָו לִיֹּה עַם שְׂאָר בַּהֲמָה גָּסָה דַּטַּעֲמִינָה מִמָּה שְׂרֵי אִסּוּר בַּשְּׂעַת מַכֵּר מִשּׁוּם שְׁאֵלָה שְׂכִירוֹת

וְקוּיִנִּי אֲלֵמָא ש"מ בַּסּוּם נִמִּי הִינוּ טַעֲמִינָה: **אֲמַר** רַב בְּמַקּוּם שְׁאָסְרוּ לִיַּחַד אִסְרוּ לְמַכּוֹר כּו' פִּירוּשׁ דַּטַּעֲמָא שְׂשֵׁרו רַבִּין בְּמַקּוּם שְׁנַהֲגוּ לְמַכּוֹר מִשּׁוּם דְּלֹא חֲסִידִי עַל הַרְבִּיעָה וּה"ה לִיַּחַד אֲלֵמָא תְּלִי רַב טַעֲמָא דְּמַכּוֹר בַּחֲשַׁד דְּרַבִּיעָה וְקָשָׁה לַר"י אִמְרֵי לֹא פִרִּין לִיֹּה מִמַּתְנִי' לְחַקֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דף טו:.) בַּשְּׁמַעְתִּין מַקּוּם שְׁנַהֲגוּ לְמַכּוֹר בַּהֲמָה דְּקָה לְכוּתִּים מוֹכְרִין וּבְמַקּוּם שְׁנַהֲגוּ שְׁלֹא לְמַכּוֹר אִסּוּר וְהֵתָם לִיבָא חֲשַׁד דְּרַבִּיעָה כְּדִפְרִין לְקַמֵּן דְּאִין כּוּתִּים חֲשׂוּדִים עַל הַרְבִּיעָה וַצִּרִין עֵינָן וְלֵמָּאִי דְּהִדַּר בַּה רַב יִיחָא:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

לֹא סַתְמָן צְרִיכָא לְמִימֵר דַּמַּזְבְּנִינוּ

לֹא סַתְמָן צְרִיכָא לְמִימֵר דַּמַּזְבְּנִינוּ, וְלֹא פִירוּשָׁן צְרִיכָא לְמִימֵר דְּלֹא מַזְבְּנִינוּ, אֲלֵא סַתְמָן — דְּקֹאֲמֵר חִישִׁי, פִירוּשָׁן — דְּקֹאֲמֵר חוֹרְתָא. מְכַלֵּל דְּתַרְנַגּוּל, אֲפִילוּ סַתְמָן נָמִי לֹא! אַמְרִי: לְעוֹלָם סַתְמָן — דְּקֹאֲמֵר חִישִׁי חוֹרְתָא, פִירוּשָׁן — דְּקֹאֲמֵר לַעֲבוּדָה זָרָה. וּפִירוּשָׁן אַצְטְרִיכָא לִיָּה, סְלֵקָא דַּעֲתָה אַמִּינָא: הֵאִי גְבָרָא לֹאוּ לַעֲבוּדָה זָרָה קָא בְּעִי, אֲלֵא מִיבָק הוּא דְּאִבִּיק בַּעֲבוּדָה זָרָה, וְסַבְר: כִּי הֵיכִי דְּהָהוּא גְבָרָא אֲבִיק בִּיָּה, כּוּלִי עֲלֵמָא נִמִּי אֲבִיקוּ, אִימָא הֵכִי כִּי הֵיכִי דְּלִיתְבוּ לִי, קָא מִשְׁמַע לוֹ. בְּעִי רַב אֲשִׁי: "תַרְנַגּוּל לְבָן קְטוּעַ לְמִי", מַהוּ לְמַכּוֹר לוֹ תַרְנַגּוּל לְבָן שְׁלָם? מִי אַמְרִינוּ: מִדְּקֹאֲמֵר "קְטוּעַ", לֹא לַעֲבוּדָה זָרָה קְבָעִי, אוּ דְלֵמָא אִיעֲרוּמִי קָא מַעֲרִים? אֲם תִּימַצִּי לומֵר הֵאִי אִיעֲרוּמִי הוּא דְקָא מַעֲרִים, "תַרְנַגּוּל לְבָן לְמִי, תַרְנַגּוּל לְבָן לְמִי", וְיַהֲבּוּ לִיָּה שְׁחֹר וּשְׁקֹל, וְיַהֲבּוּ לִיָּה אָדוּם וּשְׁקֹל, מַהוּ לְמַכּוֹר לוֹ לְבָן? מִי אַמְרִינוּ: פִּינָן דִּיהֲבּוּ שְׁחֹר וּשְׁקֹל, אָדוּם וּשְׁקֹל, לֹאוּ לַעֲבוּדָה זָרָה קָא בְּעִי, אוּ דְלֵמָא אִיעֲרוּמִי קָא מַעֲרִים? תִּיקוּ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִף דְּקַל וְכו'. אֲמַר לִיָּה רַב חֲסֵדָא לְאַבִּימִי: גְּמִירִי דַּעֲבוּדָה זָרָה דְּאֲבַרְהָם אֲבִינוּ אַרְבַּע מָאָה פִּירְקִי הָיִין, וְאַנּוּ חֲמִשָּׁה תַנּוּ, וְלֹא יִדְעִינוּ מֵאִי קֹאמְרִינוּ. וּמֵאִי קוֹשְׁיָא? דְּקַתְּנִי: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף דְּקַל טַב, חָצֵב (וּנְקֻלָּס) [וּנְקֻלָּס] אִסּוּר לְמַכּוֹר לַגּוּיִם. דְּקַל טַב הוּא דְלֹא מַזְבְּנִינוּ, הָא דְקַל בִּישׁ מַזְבְּנִינוּ? וְהַתְּנּוּ: אִין מוֹכְרִין לָהֶם בַּמַּחוּבָּר לְקַרְקַע! אֲמַר לִיָּה: מֵאִי "דְּקַל טַב"? פִּירוֹת דְּקַל טַב. וְכֹן אֲמַר רַב הוֹנָא: פִּירוֹת דְּקַל טַב, חָצֵב — קִשְׁבָּא. (נְקֻלָּס) [נְקֻלָּס] — כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר רַבִּי חֲמָא בַר יוֹסֵף: קוּרְיִישִׁי. אֲמַר לִיָּה אֲבִי רַבִּי דִּימִי: תַנּוּ (נְקֻלָּס) [נְקֻלָּס] וְלֹא יִדְעִינוּ מַהוּ, וְאַתְּ אֲמַרְתָּ קוּרְיִישִׁי וְלֹא יִדְעִינוּ מֵאִי אֲהַנִּית לָן! אֲמַר לִיָּה: אֲהַנִּיא לְכוּ, דְּכִי אֲזַלְתָּ הֵתָם אֲמַרְתָּ לָּהּ (נְקֻלָּס) [נְקֻלָּס] וְלֹא יָדַעִי, אֲמַרְתָּ לָּהּ קוּרְיִישִׁי וְיָדַעִי, וְקָא מַחוּוּ לָהּ.^(טו) מַתְּנִי' מְקוּם שְׁנַהֲגוּ לְמַכּוֹר בַּהֲמָה דְּקָה לַגּוּיִם — מוֹכְרִין, מְקוּם שְׁנַהֲגוּ שְׁלֹא לְמַכּוֹר — אִין מוֹכְרִין. וּבְכָל מְקוּם אִין מוֹכְרִין לָהֶם בַּהֲמָה גָּסָה, עֲגָלִים וְסִיָּחִים, שְׁלַמִּין וּשְׁבוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בַּשְּׁבוּרָה, וְכֹן בְּתִירָא מַתִּיר בַּסּוּם. גְּמִי' לְמִימְרָא דְּאִיסוּרָא לִיבָא, מְנַהֲגָא הוּא דְּאִיכָא, הֵיכָא דְּנַהֲיג אִיסוּר — נַהֲגַ, הֵיכָא דְּנַהֲיג הֵיתֵר — נַהֲגַ.^(טז) וַרְמִינְיָה: אִין מַעֲמִידִין בַּהֲמָה כְּפוּנִדְקָאוֹת שְׁל גוּיִם, מִפְּנֵי שְׁחֲשׁוּדִין עַל הַרְבִּיעָה. אֲמַר רַב: מְקוּם שְׁהַתִּירוּ לְמַכּוֹר — הַתִּירוּ לִיַּיחַד, מְקוּם שְׁאָסְרוּ לִיַּיחַד — אִסְרוּ לְמַכּוֹר.

וּרַבִּי

לֹא סַתְמָן צְרִיכָא לְמִימֵר דַּמַּזְבְּנִינוּ דְּלֹא תַגִּינוּ אֲלֵא תַרְנַגּוּל לְבָן אֲבָל חֲשִׁי חוֹרְתִי

מַתִּיר: אֲשִׁי' סַתְמָן נִמִּי לֹא וְקַשְׁיָא לְרַבִּי יִזְרָא דְּאִמֵּר תַרְנַגּוּל לְמִי מַתִּיר לְמַכּוֹר לוֹ תַרְנַגּוּל לְבָן: סד"א הֵאִי גְבָרָא לָאוּ לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים קְבָעִי דְּהֵא אִין דְּרַךְ חֲטוּן לְהַקְרִיב לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים: אֲלֵא מִיבָק אֲבִיק בַּה קְשׁוּר. וְאִלוּ קוּנִין מִיַּדוּ שׁוּם חֲפֵץ לְעֲרֹךְ עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים הִיָּה נּוֹתָנָה בְּזוּל מַתּוֹךְ שְׁהוּא אֲדוּק לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים וְסַבְר כִּי הֵכִי דְּאֲבִיקָנָא בַּה וְיַהֲבָנָא כָּל מַזִּי דְּאִית לִי בְּזוּל לְעֲרֹךְ עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים כ"ע נִמִּי אֲדוּקוּן בַּה סְבָר אִימָא לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים קְבָעִינָא וְיַהֲבּוּ לִי בְּזוּל וַיִּמְיֹהוּ אִין לְבוּ לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים וְלִשְׁתַּרִּי קִמ"ל: קְטוּעַ רַגְלִ: אִיעֲרוּמִי אֲשַׁרִּים דְּיָדַע הוּא שְׁאִין קְטוּעַ מִנִּי וַיִּמְכְּרוּ לוֹ שְׁלֵם אֲלֵא לְהוֹצִיא מִלְבָּם שְׁלֹא יְבִינוּ שְׁלַעֲרֹךְ עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים הוּא תוֹבַע קְטוּעַ: וְיַהֲבּוּ לִיָּה שְׁחֹר וּשְׁקִיל כְּלוּמַר כְּפִשְׁוֹכְרִין לוֹ שְׁחֹר לְבַדוּ שְׁקִיל לִיָּה. וְאֲלַבָּא דַּר' יוֹהֲדָה מַבְעִיא לִיָּה הֵכִי וְלֹא לְרַבִּין דְּרַבִּין אֲשִׁי' צִין הַפִּתְרָנוּלִים אִסְרִי: דְּקַל טַב וְדְקַל בִּישׁ שְׁנִי מִינֵי דְקֵלִים הִם: אִין מוֹכְרִין לָהֶן בַּמַּחֲבָר לְחַדְקַע כְּדַמַּכ' לְקַמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דף כ.) מִשּׁוּם דְּקַתִּיב לֹא תַחֲסֵן לֹא תַתֵּן לָהֶם חֲנִי' בַּקְרָקַע: קַשְׁבָּא מִין תַּמְרִים כְּמוֹ (מַגְלָה ז:.) מְלֹא טַסְקָא דְּקַשְׁבִּי. וְאִית אֲמַר הִינוּ חֲנַבָּה שְׂבֹי תַחַם וְהוֹשַׁע אֶת הָאֶרֶץ (כ"ב דף נג.) וַעֲשֶׂב נָהָה הוּא: קְרִיטִי מִין פְּרוּת. וּי"א עֲפֻרֹתִית קְרִטִי לְבִנְיָה וְאִינוּ נִרְחָה דַּא"כ אִמְרֵי לֹא יָדַעִי: דְּכִי אֲזַלְתָּ לְהֵתָם לֹא": מַתְנִי' מְקוּם שְׁנַהֲגוּ לְמַכּוֹר בַּהֲמָה דְּקָה כְּגוֹן מְקוּם שְׁלֹא נַחֲשָׁדוּ עַל הַרְבִּיעָה וְהֵכִי מַפְרַשׁ לֵה כְּנַמְרָא. וְאֵל יִשְׁנָה אֲדָם מִפְּנֵי הַמַּחֲלוּק' לֹא גָרַם לֵה הֵכָא אֲלֵא בַּפְסָחִים (דף נ:.) גָּרַם לֵה: וּבְכָל מְקוּם אִין מוֹכְרִין לָהֶן בַּהֲמָה גָּסָה מִפְּנֵי שְׁמִינְחַת לְמַלְאכָה וַעֲשִׂיָּה בַּהֲמָה מְלֹאכָה בַּשְּׂבָת: עֲגָלִים וְסִיָּחִים וְכַלמִים וּשְׁבוּרִים וְאִפִּילוּ שְׂבוּרִים שְׁאִין רֹאוּנָן לְמַלְאכָה נָזְרוּ בַּה רַבִּין דְּלֵמָא אֲתִי לְאֲחֻלּוּפִי וְאֲתִי לְמַזְבֵּן לָהּ גְּדוּלִים וְשַׁלְמִים הִרְאוּנָן לְמַלְאכָה וְאִיבָא לְמַחֵשׁ לָהּ לְשֹׁאֵלָה וְלַשְׂכִּירוֹת וְלַנְסִינִי כְּדַמַּפְרַשׁ טַעֲמָא בְּגַמ': מַתִּיר בַּשְּׂבוּרָה מַפְרַשׁ טַעֲמָא בְּגַמ': מַתִּיר בַּסּוּם שְׁאִין מְלַאכְתּוֹ אֲלֵא לְרַכִּיבָה וּרְכִיבָה שְׂבוּת הִיא וְלֹא מְלַאכָה מִשּׁוּם דְּחִי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ לֹא אֲכַפַּת לָן אִי אֲתִי לְהַשְׁאִילוּ וְלַהֲשִׁירוּ: גַּמ' מִפְּנֵי שְׁחֲשׁוּדִין עַל הַרְבִּיעָה וְאִיבָא מִשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מַכְשֵׁל דְּבִנִי נַח נַצְטוּוּ עַל הַרְבִּיעָה דְּקַתִּיב (בִּרְאשִׁית ב': כ"ד) וְהִיוּ לְבָשָׂר אֶחָד וַיְחַוּ בַּהֲמָה וַחֲסִיה שְׁאִין גַּעֲשִׁין בְּשַׂר אֶחָד (סְנֵהֲדָרִין דף נח:.) אִמֵּר רַב בְּמַקּוּם שְׁהַתִּירוּ לְמַכּוֹר כּו' כְּלוּמַר רְחוּד נִמִּי בַּמַּנְהֲגָא תְּלִיא מְלָתָא וּמַקּוּם שְׁנַהֲגוּ לְמַכּוֹר דְּחַתְנִי מַתְנִי' כְּגוֹן בְּמַקּוּם שְׁאִין חֲשׂוּדִין עַל הַרְבִּיעָה לְפִיכָךְ הַתִּירוּ לִיַּחַד: וּמַקּוּם שְׁאִסְרוּ לִיַּחַד כְּדַקְתְּנִי אִין מַעֲמִידִין דְּמִזְרִי אִסְרוּרִין לְמַכּוֹר וְהַכֵּל הוֹלֵךְ אַחֵר ה

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פב' מהל' שבת הל' ג:

ב מו"י פט' מהל' תרומות הל' ז, טור יו"ד סי' שלא:

ג מו"י פב' מהל' שבת הל' ג, סמג לאוין סה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ד:

בְּהֶמְתּוֹ לַחֹדַר וְאוֹרִי יִדְמֹשׁוּם שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ לַחֹדַר לֹא הָיוּ אֶסְרִינָן מִכִּירָה דְלִית בֵּה אֶסוּר כִּי אִם לְפִי שְׁעָה מִשּׁוּם נִסְיוֹנִי וְדוֹקֵא שְׁאֵלָה או שְׂכִירוֹת אֶסְרִינָן מִשּׁוּם שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ מִשּׁוּם דַּעֲוָשָׁה כֹּל הַשָּׁבַת אֲבָל מִשּׁוּם נִסְיוֹנִי דְאִין בּו אֶסוּר אֲלֵא לְפִי שְׁעָה לֹא אֶסְרִי אִי אִלּוּ טַעְמָא

דְּמַחֲמַר דְּחִמִּיר טַיִי: **יִשְׂרָאֵל שְׂשֹכֵר פָּרָה** מִכְּהוּ יֵאָכִילָנָה פְּרָשָׁנִי תְרוּמָה גִּרְאָה לְרִי דְמִיירִי בְּאִין מְזוֹנוּתִיהָ עַל יִשְׂרָאֵל אֲלֵא עַל כֵּהַן מִדְּלֵא קִתְּנִי אַע"פ שְׁמִזְנוּתִיהָ עָלָיו בְּדִקְתָּנִי בְּסוּפֵא וְעוֹד דֹּאס הָיוּ עַל יִשְׂרָאֵל אֲדַדְנִין מְסוּפֵא דְשְׂכִירוֹת לֹא קִינָא לְדוּק מְרִישָׁא וְיִחָא נִמְי שְׂכִיבֹל לְהֵאֲכִילָה פְּרָשָׁנִי תְרוּמָה בִּין שְׁמִזְנוּתִיהָ עַל

הַכֹּהֵן וְאִין בְּאִן חֲשֵׁשׁ: **וְהַשְׁתָּא דְאַמְרַת שְׂכִירוֹת לֹא קִינָא** הֲכָא מְסָקִין דְשְׂכִירוֹת לֹא קִינָא וְקָשָׁה דְבִפְרָק הִדְבָּ (כ"מ דף נו: וְשֵׁם ד'ה וְהָאִי) מְסִיק דְשְׂכִירוֹת יֵשׁ לֵה אֲוִנְהָא מִדְּכַתִּיב וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לַעֲמִיתְךָ וְלֹא כְּתִיב וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לַעֲלֹם אֲלֵמָא מִמֶּכֶר קְרִינָן לִיה וִי"ל דְּמֵאִי דְמִמֶּכֶר קְרִינָא לִיה לְפִי שְׁעָה הָיוּ דוֹקֵא לְגַבִּי אֲוִנְהָא דְכַתִּיב מִמֶּכֶר מִתֵּר מִיְהוּ בְּשָׂאֵר מְקוֹמוֹת אֲמִרִינָן דְשְׂכִירוֹת הוּא דְלֵא קִינָא:

שָׂרָא לִיה לְמִזְבֵּן אֲדָא דְסֶפְסִירָא תַמָּה אֲמֵאִי לֹא אֶסְרִינָן מִשּׁוּם דְכַשְׂיִרְאוּהָ בְּבִית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים יִסְבְּרוּ שְׂהַפְעִילִים עֲצָמָן מְכֻרֵה לֹא וְחֵמִי לְמִשְׁרֵי בְּעָעִילִים מִיָּדִי דְהוּא אֲשַׁבְּחָה לְרַבָּנָן בְּדַפְרֵשׁ' בְּמַתְנִי וִי"ל דְסֶפְסִירָא קִלָּא אִית לֵה וְהַר"ר שְׁמַעִי פֵרֵשׁ דְהוּא גִזְרָה לְגִזְרָה גִזְרָה סֶפְסֵר' אִטּוּ בַעַל הַבֵּית וּבַעַה"ב גּוּפָה אִינוּ אֶסוּר אֲלֵא גִזְרָה מִשּׁוּם שְׁאֵלָה שְׂכִירוֹת וְנִסְיוֹנִי: **אֵימּוֹר לְשַׁחֲיָטָה זָבָנָה** פ"ה וּמַתְנִי דְקַתְּנִי אִין מוֹכְרִין מִנְי אוּ בְּהֶמְהָ טַמְאָה וְאִפִּי בְּסַתְמָא אוּ אִפִּי בְּטוֹהֲרָה וּבְמִפְרָשׁ לִיה עוֹבֵד כּוֹכְבִים דְלִקְוִימָה קֹא בְּעִי לִיה וְרַבְּבָ"ס פֵּרֵשׁ בָּשֵׁם רַשִׁי דְהִבָּא דוֹקֵא פֵרָה שְׁאִין רְגִילִין לַעֲשׂוֹת בֵּה מְלָאכָה אֲבָל שְׁנָרִים שְׂרָבָן לְמְלָאכָה אִין מוֹכְרִין וְעַגְלִים וּסְנִיחִין גְּהִי דְהַשְׁתָּא אִלּוּ בְּנִי מְלָאכָה נִיגְהוּ מ"מ לְכַשְׂיָדְלֵי יִהְיוּ בְּנִי מְלָאכָה וְקָשָׁא לַר"ת עַל פֵּרוּשׁ זֶה דְלִדְקָרְבָה בְּכָל הַתְלַמוֹד מִשְׁמַע דְּפִרְוִת יוֹתֵר הֵן בְּנוֹת חֲרִישָׁה בְּדִלְאִמִּיר' בְּסִמּוּךְ דְּפִרָה הַחוּרָשָׁת בְּשַׁבִּיעִית וּבפ"ק דְּפִסְחִים (דף יד.)

שְׁמִי פְרוֹת הָיוּ חוֹרְשׁוֹת בְּהַר הַמִּשְׁחָה וְכֵן (כ"מ ג.) הַשׁוֹכֵר פֵּרָה לְחֹרֶשׁ בְּהַר הַשּׁוֹאֵל פֵּרָה כִּי הַשְׁנָרִים הָיוּ נוֹגְחִים בְּדִלְאִמִּיר' (כ"ק מו.) שׂוֹר שְׂנַגַּח וְאֵע"ג דִּלְאִמִּיר' שְׁנָרִים רַבָּא לְרִדְיָא זָבָנִי בְּפ' הַמוֹכֵר פְּרוֹת (כ"ב כב:) מ"מ אִינֵם רְאוּם לְמְלָאכָה כְּמוֹ פְרוֹת לִכְךָ גִּרְאָה לַר"ת דְּבִין פְּרוֹת בִּין שְׁנָרִים אֲמֵר דְלַשְׁחִיטָה זָבָנִיגְהוּ וּמַתְנִי דְקַתְּנִי בְּהֶמָה גִּסָּה הָיוּ בְּהֶמָה טַמְאָה כּפ"ה וְעַגְלִים נִקְט דוֹקֵא דְלִמְלָאכָה קָבָעִי לֵהוּ דִּאלּוּ לְשַׁחֲיָטָה לֹא הָיָה טוֹרַח לְקוֹנוֹתָם וְלִגְדֹלָם וְסִנְחִים נִמְי לְרַבְּחָא נִקְט דֹּאע"ג דְהַשְׁתָּא לֹא חֲזוּ לְמְלָאכָה אֶסוּר לְמַכְרֵם וְקָשָׁה עַל פֵּרוּשׁ ר"ת דְלִקְמָן (עֲבוּדָה זָרָה דף טז.) כִּי בְּעִי שׂוֹר שֶׁל פֶּטָם מֵהוּ מִשְׁמַע הָא שְׂאֵר שְׁנָרִים אֶסְרִי וְאוֹרִי יִדְלַעְלוּם שְׂאֵר שְׁנָרִים מְשָׁרִים אֲבָל הַתְלַמוֹד מְסַפֵּק כִּי אֲוִלִי יֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּשׂוֹר פֶּטָם מִשּׁוּם דְּכִי מִשְׁהִי לֵה עֲבִיד לְמְלָאכָה עַל חַד תְּרִין וְא"כ רְאוּי הוּא לְמְלָאכָה יוֹתֵר מִשְׁנָרִים אַחֲרִים וּר"ת פֵּרֵשׁ שׂוֹר פֶּטָם אִלּוּ מִפֶּטָם עֲדִין הוּא אֲלֵא עוֹמֵד לְהַתְפַּטֵּם וּלְכַךּ הוּא שׁוֹאֵל כִּי שְׁמָא יֵשׁ לְאֶסֶר בּוּ יוֹתֵר מִשְׂאֵר שְׁנָרִים דֹּאֲדַמְשָׁהִי לִיה לְפִטְמוֹ מִמְלִיךְ וְעִבִיד בֵּה מְלָאכָה וְא"ת

נְהִי דְלַשְׁחִיטָה זָבָנָה מ"מ נַחוּשׁ שְׁמָא יִרְבִּיעֻנָּה קֹדֶם שְׁיַחְטוּנָה כִּי הֵוֵא עֲבָדָא דְאִין מַעֲמִידִין (לִקְמָן עֲבוּדָה זָרָה דף כב:) בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלָחַח אֲחָא מִן הַשּׁוּן דְּבַעֲה חֲנֻקָה וְאֲבָלָה וִי"ל דְּמִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיח הִיא וְנָא גִזֹּר בֵּה רַבָּנָן וְהַשְׁתָּא חֲזוּנָן דְּלכ"ע בִּין לְרַבְּבָ"ס בִּין לַר"ת אֶסוּר לְמַכֵּר לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים עַגְלִים וְסִנְחִין וְכָל בְּהֶמָה טַמְאָה וַע"כ יֵשׁ לְתַמָּה בְּמָה הָיוּ סוֹמְכִין לְמַכֵּר עַגְלִים וְסִנְחִין לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְגַם מְסוּסִים נִמְי יֵשׁ לְתַמָּה דְבַשְׁלֵמָא אוֹתָן שְׁאִין יִמְחָדִים אֲלֵא לִרְכִּיבָה נִיחָא דְהָא פְסִיק ר' יוֹחָנָן (לִקְמָן עֲבוּדָה זָרָה טז.) בְּכֵן בְּתִירָא הַמְתִּיר בְּסוּם לְפִי שְׁעוֹשָׁה בּוּ מְלָאכָה שְׁאִין בֵּה אֶסוּר דְאוֹרְיִתָא וּמִטַּעַם הָאֲבָף אִין לְאֶסֶר דְהִאֲבָף בְּטֹל לְגַבִּי הָאֲדָם הָרוּכָב עָלָיו אֲבָל מֵאוֹתָם סוּסִים שְׁהִם יִמְחָדִים לְמַשְׁךְ בְּקִרְוֹן וְגַם לַפְּעִמִים שְׁהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מִפְּרָשׁ שְׁקוּנָהוּ בְּשִׁבְלִי מְלָאכָת חֲרִישָׁה וְנִשְׁכִּית חֲרוֹן קַשְׁיָא וִי"ל דְלִפִּי מְסָקְנָת הַתְלַמוֹד דְשָׂרִי לְמִזְבֵּן אֲדָא דְסֶפְסִירָא וּמִפְּרָשׁ טַעְמָא מִשּׁוּם דְלֹא יִדְעָה לִיה לְקָלָה נִיחָא דְגַם בְּהִמּוֹת שְׁלֵנוּ אִינָן מִכִּירוֹת בְּקוּלָנוּ וְלִיבָא לְמַחֵשׁ לְנִסְיוֹנִי גַם אִין רְגִילִית לְהַשְׁאִילִם וְלַהַשְׁפִּירֵם מִיְהוּ מֵאוֹתָם שְׂרָגִילִים לְשַׁכֵּר לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים קָשָׁא וִי"ל דְּוִדְאִי הָא דֹּאסוּר לְמַכֵּר בְּהֶמָה טַמְאָה הָיוּ דוֹקֵא בְּיַמִּיהֶם שְׁהָיוּ הִרְבֵּה וַיִּהְיוּ בְּיַחַד וְאִם הָיָה לוּ לֹאֲדָם בְּהֶמָה שְׁאִינוּ צְרִיךְ לֵה הָיָה מוֹכֶרָה לְחִבְרֹי וְלֹא הָיָה מְפַסְיָהה אֲבָל עָתָה מֵה יַעֲשֶׂה שְׁלֵא וּמִצָּא לְמַכֵּר וּפְסִיגָנָה וּלְכַךּ נִהְגוּ הַבְּאוּרִים שְׂבָנוּלָה הֵתֵר בְּדָבָר וְכֵה"ג אִיבָא לְקָמָן דְּפִרְיָךְ אִפִּי חֲטִי וּמַעֲרִי נִמְי לֹא נִזְדַּבֵּן וּמַשְׁנִי א"ח ה"נ אֲבָל בִּין דֹּא"א שְׂרִי וּפְסָק רַבִּינוּ בְּרִין דְלִפִּי זֶה אִין לְהַתִּיר אֲלֵא בְּשִׁקְוָנָה הַסּוּם לְצַד עֲצָמוּ וְנִמְלָךְ עָלָיו לְמַכְרוּ דֹּאס לֹא וּמְכָרָנוּ יַפְסִיד אֲבָל לִקְחָם סוּסִים לְמַכְרֵם בְּדִי לְהַרְיוּח אֶסוּר דְלֹא וְקַחֵם וְנָא יַפְסִיד בְּהֶם:

וּר"א אֹמֵר אֵף בְּמָקוֹם שְׁאֶסְרִי לִיחַד בְּדִקְתָּנִי בְּהֵוֵא דְאִין מַעֲמִידִין הַתִּירוּ לְמַכּוֹר

וּרְבִי אֶלְעָזָר אֹמֵר: אֵף בְּמָקוֹם שְׁאֶסְרוּ לִיַּיחַד, מוֹתֵר לְמַכּוֹר. מֵאִי טַעְמָא? גוֹי חָס עַל בְּהֶמְתּוֹ שְׁלֵא תַעֲקֹר. וְאֵף רַב הָדָר בִּיה, דְּאָמַר רַב תַּחְלִיפָא אָמַר רַב שְׁיֵלֵא בַר אֲבִימִי מִשְׁמִיה דְרַב: גוֹי חָס עַל בְּהֶמְתּוֹ שְׁלֵא תַעֲקֹר. ^(א)וּבְכָל מָקוֹם אִין מוֹכְרִין בְּהֶמָה גִּסָּה כּוֹי. מֵאִי טַעְמָא? נְהִי דְלִרְכִּיבָה לֹא חִיִּישִׁינוּ, מְעַפִּיד בִּיה מְלֵאכָה חִיִּישִׁינוּ. ^(ב)וְנִיַּעֲבִיד, כִּין וְדוֹבָנָה קִנְיָיָה! גִּזִּירָה מִשּׁוּם שְׁאֵלָה וּמִשּׁוּם שְׂכִירוֹת. שְׁאֵלָה קִנְיָיָה, וְאִגְרָה קִנְיָיָה! ^(א)אֲלֵא אָמַר רַמִּי בְּרִיה דְרַב יִיבָא: גִּזִּירָה מִשּׁוּם נִסְיוֹנִי, דוֹמְנִין דְּזָבָנָה לֵה גִיחְלִיָה סְמוּךְ לְשַׁקִּיעַת הַחֲמָה דְּמַעְלִי שְׁבִתָּא, וְאָמַר לִיה: "תָּא נְסִיָּיָה גִיחְלִיָה", וְשְׁמַעָה לִיה לְקָלָיָה וְאֲזֵלָא מִחֲמַתָּיה, וְנִיחָא לִיה דְּתִיזִיל, וְהוּה לִיה מִחֲמַר אַחֵר בְּהֶמְתּוֹ בְּשִׁבְתָּ, וְהַמְחֲמַר אַחֵר בְּהֶמְתּוֹ בְּשִׁבְתָּ חִיִּיב חֲטָאת. ^(א)מִתְקִיף לֵה רַב שְׁיֵשׂא בְּרִיה דְרַב אִידִי: וּשְׂכִירוֹת מִי קִנְיָא? וְהַתְנָן: אֵף בְּמָקוֹם שְׁאֲמָרוּ לְהַשְׁפִּיר — לֹא לְבִית דִּירָה אָמָרוּ, מִפְּנֵי שְׁמַכְנִים לְתוֹכוֹ עֲבוּדָה זָרָה. וְאִי סְלָקָא דַּעְתָּה שְׂכִירוֹת קִנְיָא, הָאִי כִי קָא מַעֲיִיל — לְבִיתָיָה קָא מַעֲיִיל! שְׁאֲנִי עֲבוּדָה זָרָה דְחִמִּירָא, דְכַתִּיב: "וְלֹא תְבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתָךְ". ^(א)מִתְקִיף לֵה רַב יִצְחָק בְּרִיה דְרַב מְשִׁרְשֵׁיא: וּשְׂכִירוֹת מִי קִנְיָא? וְהָא תַנָּן: יִשְׂרָאֵל שְׂשֹכֵר פָּרָה מִכְּהוּ — יֵאָכִילָנָה פְּרָשָׁנִי תְרוּמָה, וְכֵהַן שְׂשֹכֵר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שְׁמִזְנוּתִיהָ עָלָיו — לֹא יֵאָכִילָנָה פְּרָשָׁנִי תְרוּמָה. וְאִי סְלָקָא דַּעְתָּה שְׂכִירוֹת קִנְיָא, אֲמֵאִי לֹא יֵאָכִילָנָה? פָּרָה דִּידִיָּה הִיא! אֲלֵא שְׁמַע מִיַּנָּה שְׂכִירוֹת לֹא קִנְיָא. וְהַשְׁתָּא דְאַמְרַת שְׂכִירוֹת לֹא קִנְיָא, גִּזִּירָה מִשּׁוּם שְׂכִירוֹת, וּגִזִּירָה מִשּׁוּם שְׁאֵלָה, וּגִזִּירָה מִשּׁוּם נִסְיוֹנִי. יְרַב אָדָא שָׂרָא לְזוֹבּוּנֵי חֲמָרָא אֲדָא דְסֶפְסִירָא, אִי מִשּׁוּם נִסְיוֹנִי — הָא לֹא יִדְעָה לְקָלָיָה דְאֲזֵלָא מִחֲמַתָּיָה, וְאִי מִשּׁוּם שְׁאֵלָה וּשְׂכִירוֹת — כִּין דְלֹא דִידִיָּה הִיא לֹא מוֹשִׁיל וְלֹא מוֹגֵר, וְעוֹד — מִשּׁוּם דְלֹא נִיַּגְלִי בִיה מוּמָא. רַב הוּנָא זָבִין הָהִיא פָּרָה לְגוֹי. אָמַר לִיה רַב חֲסֵדָא: מֵאִי טַעְמָא עֲבַד מָר הָכִי? אָמַר לִיה: אֵימּוֹר לְשַׁחֲיָטָה זָבָנָה.

וּמָנָא

וּר"א אֹמֵר אֵף בְּמָקוֹם שְׁאֶסְרִי לִיחַד בְּדִקְתָּנִי בְּהֵוֵא דְאִין מַעֲמִידִין הַתִּירוּ לְמַכּוֹר

דִּיחֹדַר בְּכָל מָקוֹם אֶסוּר מִשּׁוּם מְכַשׁוֹל דְּרַכִּיבָה וְלֹא בְּמַנְהָג תְּלִיא מִלְתָּא אֲבָל בְּמִכִּירָה לִיבָא לְמִיחַשׁ לִרְכִּיבָה דְעוֹבֵד כּוֹכְבִים חָס עַל בְּהֶמְתּוֹ מְלַרְבָּעָה מֵאֲחֵר שְׁקֻנָּהָ כְּדִי שְׁלֵא תַעֲקֹר שְׁנַעֲשִׂית עֲקוּרָה בְּרַכִּיבִי' הִלְכָךְ בְּמַנְהָג תְּלִיא מְלְתָא הִיבָא דְאֲחִמּוֹר עָלֵיהּ דְלֹא מַעֲבִי אַחֲמּוֹר וְהִיבָא דְלֹא אַחֲמּוֹר שְׂרִי וְלְגַבִּי הָעֲמַמַת בְּהֶמָה בְּפִגְדָּקְהָאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׂהַבְהֶמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא אִין הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים חָס עָלֶיהָ מְלַרְבָּעָה וְקָא עֲבַר אֲלַפְנִי עוֹר לֹא תַתָּן מְכַשֵּׁל וְאִדְכִי אֶסוּר: וְאֵף רַב הָדָר בֵּה וְקַסְבַר כר"א:

נְהִי דְלִרְכִּיבָה לֹא חִיִּשִׁין דְעוֹבֵד כּוֹכְבִים חָס עַל בְּהֶמְתּוֹ שְׁלֵא תַעֲקֹר: כִּין דְּזָבָנָה קִנְיָה וְאִינָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם לְפִנִי עוֹר לֹא תַתָּן מְכַשֵּׁל לֹא קַעֲבַר דְּבִנִי נַח לֹא נַצְטוּוּ עַל הַשְׁבִּיתָה אֲבָל גַּבִּי רַכִּיבָה לִיבָא לְמִימַר הָכִי מִשּׁוּם דְהֵתֵם קַעֲבַר אֲלַפְנִי עוֹר לֹא תַתָּן מְכַשֵּׁל (וְקִרָא י"ט:י"ד) לְפִי שְׂבָנִי נַח נַצְטוּוּ עַל הָרַכִּיבָה אֲבָל עַל הַשָּׁבַת לֹא נַצְטוּוּ בְּנִי נַח וּמֵה שְׁאֶסוּר לִישְׂרָאֵל לוֹמַר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים עֲשֶׂה לִי כֹךְ זֶהוּ מִשּׁוּם מִמְּצוֹא חֲפַצָךְ וְזָבַר דָּבָר (וְשַׁנְיָהוּ נ"ח:י"ג) דְּבּוֹר אֶסוּר: גִּזֹּרָה מִשּׁוּם שְׁאֵלָה אִי שְׂרִינָן לְזוֹבּוּנֵי בְּהֶמָה גִּסָּה וְלֹא חִישִׁין לְמֵאִי דְעַבְדָּה מְלֵאכָה בְּשִׁבְתָּ אֲתִי הוּא לְאוֹשׁוּלֵי בְּהֶמְתּוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְעִבִיד בֵּה מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּ וְקָא עֲבַר בְּלֹא דְכַתִּיב (דְּבָרִים ה':י"ד) לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה וְגו' וְכָל בְּהֶמְתָּךְ דְהַשְׁתָּא בְּהֶמַת יִשְׂרָאֵל הִיא וּמַצִּיה הוּא עַל שְׁבִיתָתָה: שְׁאֵלָה קִנְיָיָ לִימִי שְׁאֵלָת' דְכִין דְּחִיב בְּאֲנָסוּן הָרִי הִיא שְׁלֹ: נִסְיוֹנִי מְנַסָּה לֵה אִי אֲזֵלָא שְׁפִיר בְּשִׁהִיא טַעוּנָה: וְאֲזֵלָא מִחֲמַתִּי מִחֲמַת קוּלֹי שְׁהִיא מְכַתָּה וְהוֹלְכָת: מִחֲמַר לֹא שְׁנָךְ לְמִימַר אֲלֵא בְּהֶמָה הַטַּעוּנָה מִשְׁאוּי וּפְעִמִים שְׁנוֹתָן עָלֶיהָ מִשָּׂא לְנִסְתָּה אִם הוֹלְכָת יַפֵּה וְה"ל מִחֲמַר בְּשִׁבְתָּ וְאִיבָא לְמ"ד בְּפִרְקָה בְּתִירָא בְּמַסְכַּת שָׁבַת (דף קנד.) דְּחִיב חֲטָאת וְהֵתֵם פְּלַגְתָּא: אֵף בְּמָקוֹם הָכִי קִתְּנִי בְּמַתְנִי אִין מַשְׁפִּירִין לָכֵן בְּתִים כֹּא"י אֲבָל בְּחו"ל מַשְׁפִּירִין וְאֵף בְּמָקוֹם שְׁאֲמָרוּ לְהַשְׁפִּיר לֹא לְבִית דִּירָה אֲמָרוּ שְׁדוֹר בּוּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֲלֵא לְבִית הָעֵצִים לְבִית הָאוּצְרוֹת מִפְּנֵי שְׁמַכְנִים לְתוֹכָה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים: וְאִי שְׂכִירוֹת קִנְיָא מֵאִי אֲכַפַּת לִיה לִישְׂרָאֵל אִם עָיִל לֵה עוֹבֵד כּוֹכְבִים עֲבוּדַת כּוֹכְבִים בְּדִידָה קֹא מַעֲנִיל: יֵאָכִילָנָה פְּרָשָׁנִי

תְּרוּמָה אַע"פ שְׁמִזְנוּתִיהָ עָלָיו אִינוּ נִזְלָן אִם הֵאָכִילָה תְּרוּמַת כֵּהַן לְפִי שְׁתְּרוּמָה מְמוּן שְׁאִין לֵה תַעֲבִיעִים הִיא שְׁהָרִי נוֹתָנָה לְכָל כֵּהַן שְׂקִירָה וְאִם רָצָה הָיָה יוֹכֹל לְתַנָּה לְכַהֵן זֶה שְׂהַשְׁפִּיר לוּ פִּרְתּוֹ וְאוֹתּוֹ כֵּהַן מְסַתְמָא נִיחָא לִיה וּמַחֲוִיל אִם הֵאָכִילָה הִרְבֵּה פְּרָשָׁנִי תְּרוּמָה דְמָה לוּ לְהַשְׁפִּיר וְהָלֹא אִינָה מִיַּחְדָּת לוּ לְפִיכָךְ מַתְוָךְ שְׂוִידַע שְׁנוֹתָן לְבִהֶמְתּוֹ מֵאוֹתָן פְּרָשָׁנִין הִרְבֵּה בְּעִין יַפֵּה יוֹתֵר מִשְׁאִילוּ הָיוּ שְׁלוּ נִיחָא לִיה וְאִינוּ נִזְלָן אִי נִמְי שְׁנַפְּלוּ לוּ מִבֵּית אֲבִי אֲמוֹ כֵּהַן: לֹא יֵאָכִילָנָה פְּרָשָ

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פח' מהל' שמיטה ויובל הל' ו:

ב מו"י פכ"ב מהל' שבת הל' ג, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שה סעי' א:

ג מו"י פח' מהל' שמיטה ויובל הל' ו:

ד מו"י פח' מהל' שמיטה ויובל הל' ב:

ה מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ה, סמג לאוין קצו, טור אה"ע סי' כד:

ו טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' ד:

ז מו"י פטי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ח:

ח מו"י פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יב:

ט מו"י פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יג:

י מו"י פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ה:

יא מו"י פטי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ח:

יב מו"י פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יב:

יג מו"י פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יג:

יד מו"י פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ה:

מִי דְּמִי הָתָם אֵין אָדָם מִצְוָה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בַּשְּׁבִיעִית פֶּרֶשׁ הַקּוֹנֵנֵט' הַלֵּכֶךְ לִיכָא

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וּמִנָּא תִּמְרָא דְאִיכָא דְאִיכָא לְמַתְּלֵי בְּמַכְרִיה דְּלַפְנֵי עוֹר תְּלִינן לְקַלָּא דְתַנן כּו':
לא יִמְכּוּר לוּ פֶּרֶה הַחוּרָשֶׁת בַּשְּׁבִיעִית יִשְׁרָאֵל הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית לא יִמְכּוּר לוּ חֲבֵרוֹ פֶּרֶה הַמְּלַמֶּדֶת לַחֲרָשׁ מִשּׁוֹם לַפְנֵי עוֹר וְגו':
אֵין אָדָם מַצֵּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בַּשְּׁבִיעִית הַלֵּכֶךְ לִיכָא לְמַגּוֹר מִשּׁוֹם שְׂאֵלָה וַשְׂכִּירוֹת וְנִסְיוֹנֵי וְאִי מִשּׁוֹם לַפְנֵי עוֹר לא תַתָּן מְכַשֵּׁל תְּלִינן בַּשְּׁחִיטָה אֲבָל גְּבִי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְעֵנָן שֶׁבֶת אָדָם מַצֵּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בַּשְּׁבֶת וְאִיכָא לְמַגּוֹר מִשּׁוֹם כָּל הַי:
אָדָם מַצֵּה עַל שְׁבִיתַת שְׂדֵהוּ בַּשְּׁבִיעִית, וְתַנּוּ:
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:
לֹא יִמְכּוֹר אָדָם שְׂדֵה גֵיר בַּשְּׁבִיעִית, וּבֵית הַלֵּל מַתִּירִין, מִפְּנֵי שְׂיָכוֹל לְשׁוּחָטָה.
'אָמַר רַבֵּה:
מִי דְמִי? הָתָם אֵין אָדָם מִצְוָה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בַּשְּׁבִיעִית, הֲכָא אָדָם מִצְוָה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בַּשְּׁבֶת.
'אָמַר לִיה אֲבִי:
וְכָל הֵיכָא דְאָדָם מִצְוָה אֲסוּר?
וְהָרִי שְׂדֵה, דְּאָדָם מִצְוָה עַל שְׁבִיתַת שְׂדֵהוּ בַּשְּׁבִיעִית, וְתַנּוּ:
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:
לֹא יִמְכּוֹר אָדָם שְׂדֵה גֵיר בַּשְּׁבִיעִית, וּבֵית הַלֵּל מַתִּירִין, מִפְּנֵי שְׂיָכוֹל לְהוֹבִיְרָה!
'מִתְקִיף לָהּ רַב אֲשִׁי:
וְכָל הֵיכָא דְאֵין אָדָם מִצְוָה — שָׂרִי?
וְהָרִי כָּלִים, דְּאֵין אָדָם מִצְוָה עַל שְׁבִיתַת כָּלִים בַּשְּׁבִיעִית, וְתַנּוּ:
אֱלוֹ הֵן כָּלִים שְׂאֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמוֹכְרֵן בַּשְּׁבִיעִית:
הַמַּחְרִישָׁה וְכָל כְּלִיָּה, הַעוּל, וְהַמְזוּרָה, וְהַדְּקָר!
אֵלָּא אָמַר רַב אֲשִׁי:
כָּל הֵיכָא דְאִיכָא לְמִיתְּלָא תְּלִינן, וְאִף עַל גַּב דְּמִצְוָה, וְכָל הֵיכָא דְלִיכָא לְמִיתְּלֵי — לָא תְּלִינן, אִף עַל גַּב דְּאֵינוּ מִצְוָה.
רַבֵּה זְבִין הָהוּא חֲמָרָא לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמַכּוֹר לְגוֹי, אָמַר לִיה אֲבִי:
מַאי טַעְמָא עָבֵד מִר הָכִי?
אָמַר לִיה:
אֲנָא לְיִשְׂרָאֵל זְבִינִי.
אָמַר לִיה:
וְהָא אָזִיל וּמְזַבִּין לִיה לְגוֹי!
קָא מְזַבִּין, לְיִשְׂרָאֵל לֹא קָא מְזַבִּין? ^[א]
אִיתִיבִיה:
מְקוֹם שְׁנַהֲגוּ לְמַכּוֹר בַּהֶמָּה דְקָה לְכוּתִּים — מוֹכְרִין, שְׁלֹא לְמַכּוֹר — אֵין מוֹכְרִין.
מַאי טַעְמָא?
אִילִימָא מִשּׁוֹם דְּחֻשִּׁידִי אַרְבִּיעָה, וּמִי חֻשִּׁידִי?
וְהַתַּנְיָא:
אֵין מַעֲמִידִין בַּהֶמָּה בַּפּוֹנְדְקָאוֹת שְׁל גוֹיִם, זְכָרִים אֲצֵל זְכָרִים, וּנְקֻבוֹת אֲצֵל נְקֻבוֹת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר נְקֻבוֹת אֲצֵל זְכָרִים וְזְכָרִים אֲצֵל נְקֻבוֹת.
'וְאֵין מוֹסְרִין בַּהֶמָּה לְרוּעָה שְׁלָהֶן, וְאֵין מַיִיחֲדִין עֲמָהֶם, וְאֵין מוֹסְרִין לָהֶם תִּינוּק לְלֻמְדוֹ סֶפֶר וּלְלֻמְדוֹ אוּמָנוּת, אֲבָל מַעֲמִידִין בַּהֶמָּה בַּפּוֹנְדְקָאוֹת שְׁל כּוּתִּים, זְכָרִים אֲצֵל זְכָרִים וּנְקֻבוֹת אֲצֵל נְקֻבוֹת, וּמוֹסְרִין לָהֶם תִּינוּק לְלֻמְדוֹ סֶפֶר וּלְלֻמְדוֹ אוּמָנוּת; אֲלֵמָא לֹא חֻשִּׁידִי. ^[א]
וְעוֹד תַּנְיָא:
אֵין מוֹכְרִין לָהֶם לֹא זֵיין וְלֹא כָּלִי זֵיין, וְאֵין מִשְׁחִיזִין לָהֶן אֶת הַזֵּיין, וְאֵין מוֹכְרִין לָהֶן לֹא סֵדן וְלֹא קוֹלְרִין וְלֹא כְּבָלִים וְלֹא שְׁלִשְׁלָאוֹת שְׁל כְּרוֹל, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד כּוּתִי.
מַאי טַעְמָא?
אִי גִימָא דְחֻשִּׁידִי אֲשַׁפִּיכוֹת דְּמִים, וּמִי חֻשִּׁידִי?
הָאֻמְרַת:
וּמַיִיחֲדִין עֲמָהֶן!
אֵלָּא מִשּׁוֹם דְּאֶתִי לְזַבְּוּנָה לְגוֹי. ^[א]
וְכִי תִימָא:
כּוּתִי לֹא עָבִיד תְּשׁוּבָה, יִשְׂרָאֵל עָבִיד תְּשׁוּבָה, וְהָאֻמַּר רַב נַחֲמַן אָמַר רַבֵּה בַר אֲבוּה:
כְּדֶרֶךְ שְׂאֻמְרוֹ אֲסוּר לְמַכּוֹר לְגוֹי, כֶּה אֲסוּר לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמַכּוֹר לְגוֹי!
רַהִיט בְּתַרִּיה תִּלְתָּא פְּרָסִי, וְאִיכָא דְאֻמְרִי:
פְּרָסָא בְּחֵלָא, וְלֹא אֲדַרְכִּיה.
אָמַר רַב דִּימִי בַר אֲבָא:
כְּדֶרֶךְ שְׂאֻסוֹר לְמַכּוֹר לְגוֹי, אֲסוּר לְמַכּוֹר לְלִסְטִים יִשְׂרָאֵל.
הֵיכִי דְמִי?
אִי דְחֻשִּׁיד דְקָטִיל — פְּשִׁיטָא, הִזְיִנו גּוֹי.
וְאִי דְלֹא קָטִיל, אֲמַאי לֹא?
לְעוּלָם דְלֹא קָטִיל, וְהָכָא בְּמַאי עֲסָקִינן?
בְּמִשְׁמוּטָא, דְּזִימְנִין דְּעָבִיד לְאַצּוּלִי נַפְשִׁיה.
תַּנּוּ רַבְּנַן:
אֵין מוֹכְרִין לָהֶן תַּרְסִיסִין, וְיָשׁ אוֹמְרִים:
מוֹכְרִין לָהֶן תַּרְסִיסִין.
מַאי טַעְמָא?
אִילִימָא מִשּׁוֹם דְּמַגְנוּ עַלְיֵיהוּ, אִי הָכִי, אֲפִילוּ חִיטִי וּשְׁעָרֵי נָמִי לֹא!
אָמַר רַב:
אִי

כ"מ"ג) בְּתוֹרַת בְּנִימִן הַרְדִּיפִּיהוּ מְנוּחָה הַדְרִיכָהוּ בְּעִירֵיהֶם מְקוֹם מְנוּחָתָם הַשִּׁנּוּם הַשְּׂבָטִים לְבִנֵי בְּנִימִין:
ה"ג לְעוּלָם דְלֹא קָטִיל וּבְמִשְׁמוּטָא דְעָבִיד לְאַעֲזִיל נַפְשָׁה לְסָטִים הַשּׁוּמְט מִמֶּן מִיַּד בְּעֵלְיוֹ וְנִמְלֵט וְהוֹלֵךְ וּכְשֶׁרוֹדֶפֶן אַחֲרָיו נִלְחַם וּמַצִּיל עַצְמוֹ

וּמַאֲבֵד זֶה אֶת מִמּוֹנּוֹ:

 מסורת הש"ס

א משנה שביעית

ב תוספתא עבודה זרה

ג תוספתא עבודה זרה; תלמוד ירושלמי עבודה זרה

ד כתובות ט:

וְעוֹד דְּחַד לַפְנֵי הוּא שְׁלֹא יִחַטֵּא יִשְׂרָאֵל בַּשְּׂאֵלָה וַשְׂכִּירוֹת וְנִסְיוֹנֵי:
רַהִיט בְּתַרִּה אַע"ג לְעוּלָה תְּלִינן אִימוֹר דְּלַשְׁחִיטָה זְבֵנָה הָכָא לֹא תְּלִינן דְּלִישְׁרָאֵל מַעֲבָן לֶה שְׁכַךְ יִמְכּוּר לָזֶה בְּמוֹ לָזֶה:

מסורת הש"ס

א שבת צד.

ב עירובין עה;; בכורות ב; גישין עד:

אי אפֿשר בלֿא ליבֿה: דְּכִי שְׁלִים זַינִיאוּ בַּפֿשְׁלִים כִּלִּי זַיִן בַּמִּלְחָמָה קטלי מש"ס: עֲשֵׂשִׁית חֲתִיכוֹת עֲבוֹת שְׁקוּרין עֲלֵהְשִׁי מַנְיָאוּ מַחֲלִשִׁין אוֹתָן בַּקּוֹרָנָם עַד שֶׁנֶּעֱשׂוּ דָקוֹת וְעוֹשִׂין מֵהֶן כִּלִּי זַן: חֲפֻלִי מְרִי פוֹשִׁי"ר: וְחֲצִינִי דוֹלְדוּרִי"א. לֹא נִזְבֵּן לֵהוּ דְחִלְשִׁי מַנְיָאוּ כִּלִּי זַן: בַּפֿרָזְלָא הַגְּזוּלָא שֶׁל אֶרֶץ אוֹדוּ שְׁאִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ אֵלָּא לְכִלִּי זַן: דְּמַגְנִי עֲלֹנֹן נִלְחָמִים לְשׁוּמֹר הָעִיר וְאֵת יִשְׁבָּדָיָה: שְׁאִינָה וְכוּלָּהּ לְהַתְרַפְּאוֹת וּמִסְתַּמָּא לְשַׁחֲטָה זַבְּחָה וְלֹא מַשְׁהִי לִיָּה וְלֹא חֲזִי לִיָּה יִשְׂרָאֵל בִּי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּתַפּוֹק חֲרָבָה מִנָּה לְזַבּוּנִי שְׁלָמָה: וְהֵלֵאל מַרְבִּיעִינִי עֲלִיָּה וּמַשְׁהוּ לָהּ וּמֵאֵן דְּחִזִּי לָהּ בִּי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְלִיף מִנָּה לְזַבּוּנִי שְׁלָמָה: לְבָשֶׁתְּלַד תֹּאסְרוּהוּ דְלֹא תִלַּד לְעוֹלָם: דְּקַטִּיל בַּסְחוּפָּה מְלַמְּזָהוּ לְהַרֵּב בִּידוֹ אֵת הַזּוֹפִלִים בַּמִּלְחָמָה. סַחוּפָּה מַפֵּת יָד בַּהֶמָּה וְחִיהָ קָרִי סַחוּפָּא שְׁמַכָּה כַּלְפִּי מַטָּה כִּמּוֹ סַחוּפִי כִסָּא (שָׁבֵת דף סו:.) אֲדִנְטִי"ר בִּלְע"י: תוֹרַת בַּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא כְּלוּמַר אֲסוּר טַעַם מִכִּירַת בַּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא הֵא לֹא עֲבִיד מְלֹאכָה דְּחִיב חֲטָאֵת דְּנִזְזֹר מִשּׁוּם נִסְיוּנִי: מִטְּחִינוּ בַּרְחִים וְאֵב מְלֹאכָה הִיא: שׁוֹר שֶׁל פֶּטָם שֶׁפִּטְמוֹ נִשְׁמָן מֵאֵד וְאִינוּ רָחוּי לְמִלְאכָה: מֵאוּ לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים: אֲבָל הֵאִי דְאֵתִי לְכַלֵּל מְלֹאכָה אֲסוּר דְּמַשְׁהוּ לִיָּה נִחְזִי לִיָּה לֵאחֲרֵי זַמֵּן בִּירָה. ואע"ג דהשתא ליכא למיחש לנסיוני מיהו נפקא מנה חרבה למכר שאר שָׁנִים לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים: לֹא לְשַׁחֲטָה קוּמָא דְּכַחוּשָׁה וּמַשְׁהוּ לָהּ לְגַדֵּל וְלָדוֹת: מְקַרִּיבִין מִסְ וּזְרוֹן לְמַלְךְ: שׁוֹר שֶׁל פֶּטָם נִעֲבֹדֶת בְּזִין הָיְתָה: חֲסֵר ד' רַבָּנִן הוּצִא ד' רַבּוֹאוֹת מִמוֹן לְבַטֵּל שְׁלֹל יִקְרִיבוּהוּ בָּיוֹם אִידָם: אֵלָּא לְמַחֵר וּלְמַעַקֵּר בְּרַתָּא מִיבְּזִין: וְכִי מַשְׁהוּ לָהּ בְּרִיא וְעַבֵּד מְלֹאכָה אֶתְקַפְּתָא הִיא כְּלוּמַר וְאִי מַשְׁהוּ לִיָּה בְּרִיא תוּ לְמַעֲבֵד מְלֹאכָה דְּקָא בְּעִית לְמַנְסְרָה: בְּרִיא מִתְחַזֵּק: זְבִידָא פֶטָם הִיָּה: בַּר תוֹרָא שׁוֹר שֶׁפִּטְמוּהוּ מַשְׁהִי לִיָּה עַד דְּכַחוּשׁ: וְעַבֵּד עַל חַד תְּרִין בְּשָׁנִים אַחֲרִים: מַתְנִי' בְּסֻלָּקִי לִשׁוֹן טוֹרָה גְּבוּהָה הִיא בְּדֹאמֵר בַּסָּדֵר יוּמָא (דף פה.) לְשִׁפְתַּ הַזֵּית בְּמִין בְּסִילָקִי גְדוּלָּה הָיְתָה. נֶשֶׁם דְּנִין בְּנִי אֲדָם וּמִפִּילִין אוֹתוֹ וּמֵת: גְּרָדוּם בְּנִין אֲחֵד הוּא לְדוֹן נִפְשׁוֹת כִּמּוֹ שְׁנַיִם שְׁעֵלֹו לְגִרְדוּם בַּר"ה (דף יח:.) אִיצְטְגִּיִּיא מִקּוּם שְׁעוֹשִׂין עָם אִיצְטְגִּדְנִית שׁוֹר כִּמּוֹ שׁוֹר הָאִצְטְגִּדִּין (כ"ק לט.) מְנַנֵּחַ וְהוֹרֵב אֲנָשִׁים וְשׁוֹחֵן הוּא לָהֶם: בִּימָה גְּמִי כְּשֵׁין מַגְדֵּל קָצֵר הוּא וְגִבּוֹהַּ בְּדֹאמֵר בְּמַס' סוּטָה (דף מא.) בִּימָה שֶׁל עֵץ עוֹשִׂים לוֹ בַּעֲזָהּ וְאִנּוּ קוֹרִין אוֹתוֹ אֲלֵמַבֵּר"א וְהִי עוֹשִׂין אוֹתוֹ לְדוּחַף מִשָּׁם אִישׁ לְהִמּוּתוֹ. וּבְכָל אֵלֶּה יֵשׁ נֶזֶק לְרַבִּים וְכִדִּי שְׁלֹא יִתְפַּשׁ יִשְׂרָאֵל עָם אֲסוּר לְבָנוֹת עַמָּהֶם: בַּיּוֹמוֹסִיאוֹת גִּרְסִין. בְּנִין שְׁאִינוּ לְצַדַּךְ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וּמִפְרָשׁ לְקוֹמָן בַּפֿרָק רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל (עֲבוּדָה זָרָה דף עג:) וְקוֹרִין לוֹ אֲלַט"ר דְּקַתְנִי בַּיּוֹמוֹסִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִתְּרִין וּמֵאִי בָּיוֹם בִּימָה שֶׁל אֲבָן אַחַת וּמְקַרִּיב

זָבָחִים דְּהִי תַשְׁמִישׁ לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים: וּמְרַחֲצוֹת בַּקִּרְקַע הֵן עֲשׂוֹן עֲמָקוֹן מֵאֵד וְהַיִּים נוֹפְלִין מִתַּחַת וְאֲנָשִׁים רּוֹחֲצִים מְלַמְעֵלָה ע"ג הַסָּקִרים:

אי אפֿשר, הִכִּי נָמִי. איבֿא דְּאָמְרִי: תְּרִיסִין הִיִּינוּ טַעֲמָא דְלֵא, דְּכִי שְׁלִים זַינִיָּהוּ קַטְלִי בַּגּוּיָּיהוּ. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים: מוֹכָרִים לָהֶם תְּרִיסִין, דְּכִי שְׁלִים זַינִיָּהוּ מַעֲרָק עָרְקִי. אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהַ: הִלְכָּה כִּישׁ אוֹמְרִים. א"י אָמַר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה: אִין מוֹכָרִין לָהֶן עֲשָׂשִׁיוֹת שֶׁל בְּרוּזֵל, מֵאִי טַעֲמָא? מִשּׁוּם דְּחִלְשִׁי מִיבְּיָיהוּ כִּלִּי זַיִן. אִי הִכִּי, אֲפִילוֹ מְרִי וְחֲצִינִי נָמִי! אָמַר רַב זְבִיד: בַּפֿרָזְלָא הִינְדוּאָה. וְהֵאִידִנָּא דְקָא מְזַבְּנִינוּ, אָמַר רַב אֲשִׁי: לְפִרְסָאִי דְּמַגְנֹו עֵילְוֹן. עַגְלִים וְסִיָּחִים. תַּנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר בַּשְּׁבוּרָה, מַפְנִי שְׁאִינָה יְכוּלָּה לְהַתְרַפְּאוֹת וְלַחֲיוֹת. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא מַרְבִּיעִין עֲלִיָּה וְיוֹלְדֵת, וְכִין דְּמַרְבִּיעִין עֲלִיָּה וְיוֹלְדֵת אֵתוּ לְשַׁהוּיָּה. אָמַר לָהֶן: לְכַשְׁתְּלַד. אֲלָמָא לֹא (מְקַבֵּלַת) [מְקַבֵּלָא] זָכַר.⁽ⁿ⁾ כֵּן בְּתִירָא מְתִיר בַּסּוּם. תַּנְיָא: כֵּן בְּתִירָא מְתִיר בַּסּוּם, מַפְנִי שְׁהוּא עוֹשָׂה בּו מְלֹאכָה שְׁאִין חִיָּיבִין עֲלִיָּה חֲטָאֵת. וְרַבִּי אוֹסֵר מַפְנִי שְׁנֵי דְבָרִים: אֶחָד מִשּׁוּם תּוֹרַת כִּלִּי זַיִן, וְאֶחָד מִשּׁוּם תּוֹרַת בְּהֶמָּה גָּסָה. בַּשְּׁלָמָא תּוֹרַת כִּלִּי זַיִן איבֿא, דְּקַטִּיל בַּסְחוּפִיָּה, אֵלָּא תּוֹרַת בְּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְכַשְׁיִנְקִין מִטְּחִינוּ בַּרְחִיִּים בַּשְּׁבֵת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכָּה כֵּן בְּתִירָא.⁽ⁿ⁾ אִיפְעִיא לָהוּ: שׁוֹר שֶׁל פֶּטָם מֵהוּ? תִּיבָעִי לְרַבִּי יְהוּדָה, תִּיבָעִי לְרַבָּנוּ. תִּיבָעִי לְרַבִּי יְהוּדָה: עַד כָּאֵן לֹא קָא שְׁרִי רַבִּי יְהוּדָה אֵלָּא בַּשְּׁבוּרָה, דְּלֹא אֵתִי לְכַלֵּל מְלֹאכָה, אֲבָל הֵאִי דְכִי מַשְׁהִי לִיָּה אֵתִי לְכַלֵּל מְלֹאכָה — אָסוּר. "או דלמא, אפילו לרַבָּנִן לֹא קָא אָסְרִי הֵתָם אֵלָּא דִּסְתַּמְיָה לֹאֹו לְשַׁחֲטָה קָא, אֲבָל הֵאִי דִּסְתַּמְיָה לְשַׁחֲטָה קָא — אֲפִילוֹ רַבָּנִן שָׁרוּ? תֵּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שֶׁל בֵּית רַבִּי הִיּוּ מְקַרִּיבִין שׁוֹר שֶׁל פֶּטָם בָּיוֹם אִידָם, חֲסֵר אַרְבַּע רִיבְבָן שְׁאִין מְקַרִּיבִין אוֹתוֹ הַיּוֹם אֵלָּא לְמַחֵר, חֲסֵר אַרְבַּע רִיבְבָן שְׁאִין מְקַרִּיבִין אוֹתוֹ חִי אֵלָּא שְׁחוּט, חֲסֵר אַרְבַּע רִיבְבָן שְׁאִין מְקַרִּיבִין אוֹתוֹ כֹּל עֵיקָר. מֵאִי טַעֲמָא, לֹאֹו מִשּׁוּם דְּלֵמָּא אֵתִי לְשַׁהוּיָּי? וְלִיטַעֲמִיָּה, שְׁאִין מְקַרִּיבִין אוֹתוֹ הַיּוֹם אֵלָּא לְמַחֵר — מֵאִי טַעֲמָא? אֵלָּא, רַבִּי מִיעָקֵר מִיִּלְתָּא בַּעֲי. וְסִבַּר: יַעֲקֹר וְאֵתִי פּוֹרְתָא פּוֹרְתָא. וְכִי מַשְׁהִי לִיָּה בְּרִיא וְעֲבִיד מְלֹאכָה? אָמַר רַב אֲשִׁי: אָמַר לִי זְבִידָא בַּר תּוֹרָא, מַשְׁהִינִן לִיָּה וְעֲבִיד עַל חַד תְּרִין. "מִתְנִי' אִין מוֹכָרִין לָהֶם דּוּבִין וְאֲרִיוֹת וְכָל דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוֹ נֶזֶק לְרַבִּים. אִין בּוֹנִין עַמָּהֶם בְּסִילָקִי, גִּרְדוּם, אִיצְטְדִיִּיא, וּבִימָה, אֲבָל בּוֹנִין עַמָּהֶם בַּיּוֹמוֹסִיאוֹת וּבֵית מְרַחֲצָאוֹת. הַגִּיעַ לְכִיפָּה שְׁמַעֲמִידִין בָּהּ עֲבוּדָה זָרָה — אָסוּר לְבָנוֹת. אָמַר רַב חֲנִין בַּר רַב חֲסֵדָא, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב חֲנָן בַּר רַבָּא אָמַר רַב: חִיָּה גָּסָה הָרִי הִיא בְּכַהֲמָה דְקָה לְפִירְפוּס, אֲבָל לֹא לְמַכִּירָה. וְאָנִי אוֹמֵר: אַף לְמַכִּירָה, מְקוּם שְׁנֶהְגּוּ לְמַכּוֹר — מוֹכָרִין, שְׁלֹא לְמַכּוֹר — אִין מוֹכָרִין. תַּנּוּ: אִין מוֹכָרִין לָהֶן דּוּבִין וְאֲרִיוֹת וְלֹא כָּל דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוֹ נֶזֶק לְרַבִּים. טַעֲמָא דְאִית בִּיָּה נֶזֶק לְרַבִּים, הֵא לִית בִּיָּה נֶזֶק לְרַבִּים — שְׁרִי! אָמַר רַבָּה בַּר עוֹלָא: בְּאֲרִי שְׁבוּר,

וְאִלִּיבֵא

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

אי אפֿשר בלֿא ליבֿה: דְּכִי שְׁלִים זַינִיאוּ בַּפֿשְׁלִים כִּלִּי זַיִן בַּמִּלְחָמָה קטלי מש"ס: עֲשֵׂשִׁית חֲתִיכוֹת עֲבוֹת שְׁקוּרין עֲלֵהְשִׁי מַנְיָאוּ מַחֲלִשִׁין אוֹתָן בַּקּוֹרָנָם עַד שֶׁנֶּעֱשׂוּ דָקוֹת וְעוֹשִׂין מֵהֶן כִּלִּי זַן: חֲפֻלִי מְרִי פוֹשִׁי"ר: וְחֲצִינִי דוֹלְדוּרִי"א. לֹא נִזְבֵּן לֵהוּ דְחִלְשִׁי מַנְיָאוּ כִּלִּי זַן: בַּפֿרָזְלָא הַגְּזוּלָא שֶׁל אֶרֶץ אוֹדוּ שְׁאִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ אֵלָּא לְכִלִּי זַן: דְּמַגְנִי עֲלֹנֹן נִלְחָמִים לְשׁוּמֹר הָעִיר וְאֵת יִשְׁבָּדָיָה: שְׁאִינָה וְכוּלָּהּ לְהַתְרַפְּאוֹת וּמִסְתַּמָּא לְשַׁחֲטָה זַבְּחָה וְלֹא מַשְׁהִי לִיָּה וְלֹא חֲזִי לִיָּה יִשְׂרָאֵל בִּי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּתַפּוֹק חֲרָבָה מִנָּה לְזַבּוּנִי שְׁלָמָה: וְהֵלֵאל מַרְבִּיעִינִי עֲלִיָּה וּמַשְׁהוּ לָהּ וּמֵאֵן דְּחִזִּי לָהּ בִּי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְלִיף מִנָּה לְזַבּוּנִי שְׁלָמָה: לְבָשֶׁתְּלַד תֹּאסְרוּהוּ דְלֹא תִלַּד לְעוֹלָם: דְּקַטִּיל בַּסְחוּפָּה מְלַמְּזָהוּ לְהַרֵּב בִּידוֹ אֵת הַזּוֹפִלִים בַּמִּלְחָמָה. סַחוּפָּה מַפֵּת יָד בַּהֶמָּה וְחִיהָ קָרִי סַחוּפָּא שְׁמַכָּה כַּלְפִּי מַטָּה כִּמּוֹ סַחוּפִי כִסָּא (שָׁבֵת דף סו:.) אֲדִנְטִי"ר בִּלְע"י: תוֹרַת בַּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא כְּלוּמַר אֲסוּר טַעַם מִכִּירַת בַּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא הֵא לֹא עֲבִיד מְלֹאכָה דְּחִיב חֲטָאֵת דְּנִזְזֹר מִשּׁוּם נִסְיוּנִי: מִטְּחִינוּ בַּרְחִים וְאֵב מְלֹאכָה הִיא: שׁוֹר שֶׁל פֶּטָם שֶׁפִּטְמוֹ נִשְׁמָן מֵאֵד וְאִינוּ רָחוּי לְמִלְאכָה: מֵאוּ לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים: אֲבָל הֵאִי דְאֵתִי לְכַלֵּל מְלֹאכָה אֲסוּר דְּמַשְׁהוּ לִיָּה נִחְזִי לִיָּה לֵאחֲרֵי זַמֵּן בִּירָה. ואע"ג דהשתא ליכא למיחש לנסיוני מיהו נפקא מנה חרבה למכר שאר שָׁנִים לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים: לֹא לְשַׁחֲטָה קוּמָא דְּכַחוּשָׁה וּמַשְׁהוּ לָהּ לְגַדֵּל וְלָדוֹת: מְקַרִּיבִין מִסְ וּזְרוֹן לְמַלְךְ: שׁוֹר שֶׁל פֶּטָם נִעֲבֹדֶת בְּזִין הָיְתָה: חֲסֵר ד' רַבָּנִן הוּצִא ד' רַבּוֹאוֹת מִמוֹן לְבַטֵּל שְׁלֹל יִקְרִיבוּהוּ בָּיוֹם אִידָם: אֵלָּא לְמַחֵר וּלְמַעַקֵּר בְּרַתָּא מִיבְּזִין: וְכִי מַשְׁהוּ לָהּ בְּרִיא וְעַבֵּד מְלֹאכָה אֶתְקַפְּתָא הִיא כְּלוּמַר וְאִי מַשְׁהוּ לִיָּה בְּרִיא תוּ לְמַעֲבֵד מְלֹאכָה דְּקָא בְּעִית לְמַנְסְרָה: בְּרִיא מִתְחַזֵּק: זְבִידָא פֶטָם הִיָּה: בַּר תוֹרָא שׁוֹר שֶׁפִּטְמוּהוּ מַשְׁהִי לִיָּה עַד דְּכַחוּשׁ: וְעַבֵּד עַל חַד תְּרִין בְּשָׁנִים אַחֲרִים: מַתְנִי' בְּסֻלָּקִי לִשׁוֹן טוֹרָה גְּבוּהָה הִיא בְּדֹאמֵר בַּסָּדֵר יוּמָא (דף פה.) לְשִׁפְתַּ הַזֵּית בְּמִין בְּסִילָקִי גְדוּלָּה הָיְתָה. נֶשֶׁם דְּנִין בְּנִי אֲדָם וּמִפִּילִין אוֹתוֹ וּמֵת: גְּרָדוּם בְּנִין אֲחֵד הוּא לְדוֹן נִפְשׁוֹת כִּמּוֹ שְׁנַיִם שְׁעֵלֹו לְגִרְדוּם בַּר"ה (דף יח:.) אִיצְטְגִּיִּיא מִקּוּם שְׁעוֹשִׂין עָם אִיצְטְגִּדְנִית שׁוֹר כִּמּוֹ שׁוֹר הָאִצְטְגִּדִּין (כ"ק לט.) מְנַנֵּחַ וְהוֹרֵב אֲנָשִׁים וְשׁוֹחֵן הוּא לָהֶם: בִּימָה גְּמִי כְּשֵׁין מַגְדֵּל קָצֵר הוּא וְגִיבּוֹהַּ בְּדֹאמֵר בְּמַס' סוּטָה (דף מא.) בִּימָה שֶׁל עֵץ עוֹשִׂים לוֹ בַּעֲזָהּ וְאִנּוּ קוֹרִין אוֹתוֹ אֲלֵמַבֵּר"א וְהִי עוֹשִׂין אוֹתוֹ לְדוּחַף מִשָּׁם אִישׁ לְהִמּוּתוֹ. וּבְכָל אֵלֶּה יֵשׁ נֶזֶק לְרַבִּים וְכִדִּי שְׁלֹא יִתְפַּשׁ יִשְׂרָאֵל עָם אֲסוּר לְבָנוֹת עַמָּהֶם: בַּיּוֹמוֹסִיאוֹת גִּרְסִין. בְּנִין שְׁאִינוּ לְצַדַּךְ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וּמִפְרָשׁ לְקוֹמָן בַּפֿרָק רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל (עֲבוּדָה זָרָה דף עג:) וְקוֹרִין לוֹ אֲלַט"ר דְּקַתְנִי בַּיּוֹמוֹסִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִתְּרִין וּמֵאִי בָּיוֹם בִּימָה שֶׁל אֲבָן אַחַת וּמְקַרִּיב

טַעֲמָא: מַרְבִּיעִין עֲלִיָּה וְיוֹלְדֵת וּבְזָכַר גְּמִי יְכוּל לְהַרְבִּיעוֹ עַל כַּמָּה נִקְבוֹת: אֲלָמָא לֹא מְקַבֵּלַת זָכַר לֹאֹו מִשּׁוּם דְּסָבַר טַרְפָּה אִינָּה יוֹלְגַת דְּבַפֿרָק אֵלֹו טַרְפוֹת (חֲלִין דף נו:) בְּעִי לְמִימַר לִר' יְהוֹדָה דְּיוֹלְגַת אֵלָּא דְלֹא מְקַבֵּלַת זָכַר וְכַדְמַשְׁמַע לִשְׁנָא מְדָלָא קִיאֵמַר אֲלָמָא דְלֹא יִלְגַּה: אֲלָא תּוֹרַת בְּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא קָשָׁה לִימָא דְלִית לִיָּה חִי נוֹשֵׂא אֵת עַצְמוֹ בַּעֲפוֹת כַּרְבֵּן וּי"ל מְדֹאסֵר רַבִּי מִשּׁוּם תּוֹרַת כִּלִּי זַן מִשְׁמַע דְּאֲפִילוּ הִמְיַחֵד לְרַכִּיבַת אֲדָם דְּמוּלֹו כ"ע דְּחִי נוֹשֵׂא אֵת עַצְמוֹ וא"כ תּוֹרַת בַּהֶמָּה גָּסָה מֵאִי הִיא יָג' מַחֲלוּקוֹת בַּדְּבַר: אֲבָל הֵאִי דְאִי מַשְׁהִי לָהּ אֵתִי לְכַלֵּל מְלֹאכָה תַּמָּה ל"ל הֵאִי טַעֲמָא תַּפּוֹק לָהּ מִשּׁוּם דְּאִי מַשְׁהִי לִיָּה לְפִטּוּם אֲתִי לְמִימַר כַּחוּשׁ מְכַרוּ לוֹ בִּי הִכִּי דְנִזְרִי דַּבָּן בַּשְּׁבוּרָה דְלֹא לִיָּתִי לְמִימַר שְׁלָמָה מְכַרָּה לוֹ וּי"ל דְּנִזְלִי בַּשְּׁבוּרָה יֵשׁ לְגֹזֵר דְּבִין דַּרְבָּן אִית לָהּ מַרְבִּיעִין עֲלִיָּה זָכַר א"כ מַשְׁהָה לוֹ זַמֵּן מְכַרָּה אֲבָל בְּזַמֵּן מוּעַט דַּפְטוּם לִית לָן לְמַגֵּזֵר אִי לֹא טַעֲמָא דְּחִזִּי לְמִלְאכָה: אֲבָל הֵאִי דְלִשְׁחִיטָה קָאִי לֹאֹו זִוְקָא נֶקוּט הֵאִי דְהָא בְּסַתָּם שְׁנָרִים גּוֹפִיָּהוּ אֲמַרִּין אִימוּר לְשַׁחֲטָה זְבִינָהוּ אֵלָּא לְהַכִּי נֶקוּט דְּכִי זֵאֲתָא לֵאפּוֹקִי בַּהֶמָּה גָּסָה דְּמַתְנִי' דְּמִמְרִי בַּהֶמָּה טַמְאָה נֶקוּט דְּכִי אֲבָל בַּהֶמָּה טַוֹרָה תְּלִין בַּשַּׁחֲטָה ואע"ג דסַתָּם שְׁנָרִים גְּמִי לְרַדִּיא זְבִינִי: בַּיּוֹמוֹסִיאוֹת פ"ה בִּימָה שֶׁל אֲבָן אַחַת שְׁמַקְרִיבִין עֲלִיָּהן זָבָחִים לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וְקוֹרִין לָהֶם אֲלַט"ר וְכו' וּלְהַכִּי שָׂרו דְלֹא הִיוּ אֵלָּא תַשְׁמִישׁ לְתַשְׁמִישֵׁי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וְקַשְׂיָא דְלֹא מַשְׁתַּמִּיט דְּקַרִי לְבִיוּם תַשְׁמִשׁ לְתַשְׁמִישֵׁיָּה אֵלָּא תַשְׁמִשׁ לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים עַצְמָה קַרִי בָּיוֹם בְּדַתְנָן לְחַמֵּן פֿרָק כָּל הַצִּלְמִים (ע

עין משפט
גור מצודה

א מוי' פב' מהל' שבת הל' ה:

אַרִי שְׁבוּר הוּא אָצֵל מְלֹאכָה פ"ה דֹּאֲתִיָא כִר' יְהוּדָה דְּשָׂרִי בְּשָׁבוּרָה אָבֵל רִבְּנָן דְּאֶסְרִי בְּשָׁבוּרָה אֶסְרִי נָמִי בְּאֶרִי ור"י אומר זאָפּילנ' בְּרִבְּנָן נָמִי אֲתִיָא דַּעַד בָּאָן לֹא אֶסְרִי רִבְּנָן אָלֹא מִשּׁוּם דִּאֲמִי לְמִימַר שְׁלֵמָה מְכָרָה לִי אָבֵל בְּאֶרִי לֹא שָׁנָן הָאִי טַעמָא דְלַעוּלָם שְׁבוּר הוּא אָצֵל מְלֹאכָה:

מִתְקִיף לֵה רַב נַחֲמָן כו' פּר"י דִּאֲשַׁנְיָא דְלַעֲיֵל נָמִי קָאִי וַיֵּשׁ סְפָרַיִם שְׁהוּא כְּתוּב נָמִי לַעֲיֵל וּבְחֻנָּס נַחֲמָן:

רַב אָשִׁי דִּינָן מִמַּתְנִיתִין אומר ר"י דְּלִינָן נָמִי מִן הַמַּשְׁנָה דְּאֶרִי חַיָּה גִּסָּה הוּא דְּזוּקָא אֶרִי שְׁהוּא שְׁבוּר אָצֵל מְלֹאכָה דְּאִי ס"ד דַּחַיָּה דְּקָה הוּא וַחַיָּה דְּקָה נָמִי חֲסוּרָה א"כ ה"ל לְמִימַר סָתָם כֹּל חַיָּה שֵׁשׁ בָּהּ נֶזֶק

לְרַבִּים אִין מוֹכְרִין: **דִּימוּס** פִּטוּר אֲתָה פִי בְּרַחֲמֵי עֲבוּדָת כּוֹכְבִּים שְׁלוֹ נִשְׁבַּע כִּי דִימוּס גִּשּׁוֹן רַחֲמִים הוּא בְּדֹאֲמַרִי בִירַשְׁלָמִי דְשָׁבִיעִית (פ"ט) בְּמַעֲשֵׂה דִר"ש בְּן יוֹחִי אַחֵר דִּנְפַק מִן מַעֲרֵתָא חָמָא חַד צַד עוֹפּוֹת שָׁמַע בַּת קָלָא בַּד הֵנָּה אֲמָרָה דִימוּס הֵנָּה פִּסְקָה פִּי הִיא הַעוֹף נִמְלֹט מִן הַפֶּחַ וְכַד הֵנָּה אֲמָרָה סְפָקוּלָא הֵנָּה מִתְצַרָא פִי' הֵנָּה מִתְלַכְדָא בַּפֶּחַ קָלָא הוּא תַרְגּוּם שֶׁל פַּח אֲלֵמָא מִשְׁמַע דְּדִימוּס הוּא גִשּׁוֹן רַחֲמִים נִשְׁמַעַת מִן הָדָא אֲפִי' צְפוּרָא קוּלֵּיל מַבְלַעְזִי שְׁמִיָא לֹא מִתְצַרָא כֹּל שְׂכָן בֵּר אִינִישׁ:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וְאַלְבָּא דִּר' יְהוּדָה דְּשָׂרִי בְּשָׁבוּרָה אָבֵל

וְאַלְיָבָא דְרַבִּי יְהוּדָה. רַב אָשִׁי אָמַר: סָתָם אַרְי שְׁבוּר הוּא אָצֵל מְלֹאכָה. ^(א)מִיתִיבִי: כְּשֵׁם שְׁאִין מוֹכְרִין לָהּן בְּהֵמָה גִּסָּה, כֹּה אִין מוֹכְרִין לָהּן חַיָּה גִּסָּה, וְאַפִּילוּ בַּמָּקוֹם שְׁמוֹכְרִין לָהּן בְּהֵמָה דְּקָה — חַיָּה גִּסָּה אִין מוֹכְרִין לָהּן. תִּיּוֹבְתָא דָּרַב חֲנָן בַּר רַבָּא, תִּיּוֹבְתָא. רַבִּינָא רַמִּי מִתְנִיתִין אַבְרַיִיתָא וּמַשְׁנֵי, תַּנּוּ: אִין מוֹכְרִין לָהּן דּוּבִין וְאַרְיּוֹת וְלֹא כָּל דְּבַר שֵׁישׁ בּוּ נֶזֶק לְרַבִּים, טַעֲמָא דְּאִית בִּיהּ נֶזֶק, הָא לִית בִּיהּ נֶזֶק — מוֹכְרִין. וּרְמִינָהּ: כְּשֵׁם שְׁאִין מוֹכְרִין בְּהֵמָה גִּסָּה, כֹּה אִין מוֹכְרִין חַיָּה גִּסָּה, וְאַפִּילוּ בַּמָּקוֹם שְׁמוֹכְרִין בְּהֵמָה דְּקָה, חַיָּה גִּסָּה אִין מוֹכְרִין. וּמַשְׁנֵי: בְּאֶרִי שְׁבוּר, וְאַלְיָבָא דְרַבִּי יְהוּדָה. רַב אָשִׁי אָמַר: סָתָם אַרִי שְׁבוּר הוּא אָצֵל מְלֹאכָה. מִתְקִיף לֵה רַב נַחֲמָן: מֵאן לִימָא לִי דְאַרִי חַיָּה גִּסָּה הִיא? דְלִמָּא חַיָּה דְּקָה הִיא! רַב אָשִׁי דִּיִּיק מִתְנִיתִין וּמוֹתִיב תִּיּוֹבְתָא, תַּנּוּ: אִין מוֹכְרִין לָהּן דּוּבִים וְאַרְיּוֹת וְלֹא כָּל דְּבַר שֵׁישׁ בּוּ נֶזֶק לְרַבִּים. טַעֲמָא דְּאִית בִּיהּ נֶזֶק, הָא לִית בִּיהּ נֶזֶק מוֹכְרִין. וְטַעֲמָא אַרִי, דְּסָתָם אַרִי שְׁבוּר הוּא אָצֵל מְלֹאכָה, אָבֵל מִיַּדִּי אַחֲרִינָא דְעַבִּיד מְלֹאכָה — לֹא. תִּיּוֹבְתָא דָּרַב חֲנָן בַּר רַבָּא, תִּיּוֹבְתָא. וַחַיָּה גִּסָּה מִיַּהֲת מֵאִי מְלֹאכָה עֲבָדָא? אָמַר אַבְיִי: אָמַר לִי מָר יְהוּדָה, דְּבִי מָר יוֹחֲנִי טַחְנִי רִיחִים בְּעָרוּדִי. ^(א)אָמַר רַבִּי זִירָא: כִּי הָויַּנּוּ בִּי רַב יְהוּדָה, אָמַר לִי: גַּמִּירוּ מִינַאי הָא מִיִּלְתָּא, דְּמַגְבֵּרָא רַבָּה שְׁמִיעַ לִי, וְלֹא יִדְעָנָא אִי מָרַב אִי מִשְׁמוּאַל: חַיָּה גִּסָּה הָרִי הִיא כְּבַהֲמָה דְּקָה לְפִירְכוּס. כִּי אֲתֹאִי לְקוּרְקוּנִיָא, אֲשַׁכַּחְתִּיהּ לָרַב חֲזִיָא בַר אָשִׁי, וַיְתִיב וַקְאָמַר מִשְׁמִיָּה דְשְׁמוּאַל: חַיָּה גִּסָּה הָרִי הִיא כְּבַהֲמָה דְּקָה לְפִירְכוּס. אָמִינָא: שְׁמַע מִינָּה מִשְׁמִיָּה דְשְׁמוּאַל אִיתְמַר. כִּי אֲתֹאִי לְסוּרָא, אֲשַׁכַּחְתִּיהּ לְרַבָּה בַר יִרְמְיָה דִּיתִיב וַקְאָמַר לֵה מִשְׁמִיָּה דְרַב: חַיָּה גִּסָּה הָרִי הִיא כְּבַהֲמָה דְּקָה לְפִירְכוּס. אָמִינָא: שְׁמַע מִינָּה אִיתְמַר מִשְׁמִיָּה דְרַב וְאִיתְמַר מִשְׁמִיָּה דְשְׁמוּאַל. כִּי סְלִיקִית לְהֵתָם, אֲשַׁכַּחְתִּיהּ לָרַב אָסִי דִּיתִיב וַקְאָמַר: אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא מִשְׁמִיָּה דְרַב: חַיָּה גִּסָּה הָרִי הִיא כְּבַהֲמָה דְּקָה לְפִירְכוּס. אָמַרִי לִיה: וְלֹא סָבַר לֵה מָר דְּמֵאן מָרָא דְשְׁמַעְתָּתָא רַבָּה בַר יִרְמְיָה? אָמַר לִי: פְּתִיָא אוּפְכָמָא, מִינַאי וּמִינָּה תַסְתַּיִים שְׁמַעְתָּא. אִיתְמַר נָמִי: אָמַר רַבִּי זִירָא, אָמַר רַב אָסִי, אָמַר רַבָּה בַר יִרְמְיָה, אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא, אָמַר רַב: חַיָּה גִּסָּה הָרִי הִיא כְּבַהֲמָה דְּקָה לְפִירְכוּס. אִין בּוּנִין כּוּי. אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: שְׁלַשׁ בְּסִילְקָאוֹת הִזּוּ, שְׁל מְלָכִים, וְשְׁל מְרַחְצָאוֹת, וְשְׁל אוּצָרוֹת. אָמַר רַבָּא: שְׁתִּים לְהִיתַר וְאַחַד לְאִיסוּר, וְסִימָן: ”לְאָסוּר מְלָכִיהֶם בְּזָקִים”. וְאִיכָא דְאַמְרִי, אָמַר רַבָּא: כּוּלָּם לְהִיתַר. וְהִתַּנּוּ: אִין בּוּנִין עֲמִהֶן בְּסִילְקִי, גִּרְדוּם, אִיצְטְדִיָא וּבִימָה! אִימָא: שְׁל גִּרְדוּם וְשְׁל אִיצְטְדִיָא וְשְׁל בִימָה. ^(א)תַּנּוּ רַבְּנָן: כְּשָׁנַתְפִּס רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמִינוֹת, הָעֲלֵהוּ לְגִרְדוּם לִידוּן. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הִגְמוּן: זָקן שְׁכֵמוֹתָהּ יַעֲסוֹק בְּדְבָרִים בְּטָלִים חֲלָיו? אָמַר לוֹ: נֶאֱמָן עָלִי הֲדִיִּין. כְּסָבוּר אוֹתוֹ הִגְמוּן: עָלִיו הוּא אוֹמַר, וְהוּא לֹא אָמַר אָלָא כַּנְגֵּד אֲבִיו שְׁבַשְׁמִים. אָמַר לוֹ: הוּאִיל וְהָאֲמַנְתִּי עָלֶיָה, דִּימוּס — פִּטוּר אֲתָה. ^(א)כְּשָׁפָא לְבִיתוֹ, נִכְנָסוּ תַלְמִידֵיו אֲצִילוֹ לְנַחֲמוֹ, וְלֹא קִיפֵּל עָלָיו תַּנְחוּמוּיָן. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: רַבִּי, תַּרְשִׁינִי לוֹמַר דְּבַר אֶחָד מִמָּה שְׁלִימְדַתְנִי? אָמַר לוֹ: אָמֹר. אָמַר לוֹ: רַבִּי, שְׁמָא מִינוֹת בָּא לְיָדָהּ

מְלָכִים אֶסוּר שְׁדַּיִן שֶׁס נִפְשׁוֹת: וְהָעָן אִין עֲמֵהָן בְּסִילְקִי אֲלֵמָא אִיכָא בְּסִלְקִי דְאֶסִירִי: בְּסִלְקִי שֶׁל גִּרְדוּס אָבֵל בְּסִלְקִי סָתְמָא שְׁהִיא לְדִירַת מְלָכִים מִתַּרְת: לְמִינוֹת מִינִין תַּפְסוּהוּ לְכוּפּוֹ לַעֲבוּדָת כּוֹכְבִּים: עָלָיו [הוּא] אוֹמַר. כְּלוּמַר הָדִין עֲמָךְ דְּדְבָרִים בְּטוּלִין הִן: וְהוּא לֹא אָמַר כּוּן אָלֹא נֶאֱמָן עָלִי הָדִין הֲאֵמַת שְׁבַלְאֵת דְּנָנִי לַתּוּן לִי גְרָה שְׁפַשְׁעִתִי לְקוּנִי: הָאֲמַנְתִּי בְּמָה שְׁדַּתְנִי עָלֶיךָ: דִּימוּס פִּטוּר אֲתָה דִימוּס הִיא הִיתָה שֶׁס וְרִאֲתוֹ וְנִשְׁבַּע בָּהּ:

נָמִי אֶרִי שְׁלָם אֶסוּר וַחַיָּה גִּסָּה בְּהֵמָה גִּסָּה אֶסוּר וַחַיָּה גִּסָּה בְּהֵמָה גִּסָּה בְּרַב: רַב אָשִׁי אָמַר אָפּלוּ תִימָא בְּאֶרִי שְׁלָם וּמִתְנִי' ר' יְהוּדָה הִיא דְּשָׂרִי בְּשָׁבוּרָה וְכָל אֲרִיּוֹת שְׁבוּרִין הִן אָצֵל מְלֹאכָה דְּאֶרִי לֹאֹ בַר מְלֹאכָה הוּא אָבֵל רִבְּנָן דְּאֶסְרִי בְּשָׁבוּרָה אֶסְרִי נָמִי בְּאֶרִי ור' יְהוּדָה נָמִי בְּשָׂאֵר חַיָּה גִּסָּה כְּנֹון עָרוּד דְּטַחְנִי בַּהּ רַחֲמֵי דְלַלְקָמָן מוֹדָה דְּאִין מוֹכְרִין: ה"ג וְאַפּלוּ בַּמָּקוֹם שְׁמוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה דְּקָה חַיָּה גִּסָּה אִין מוֹכְרִין וּש"מ חַיָּה גִּסָּה אִינָּה בְּהֵמָה דְּקָה לְמַכִּירָה: תִּיּוֹבְתָא דָּרַב חֲנָן בַּר רַבָּא דְאָמַר וְאִנִּי אומר אף לְמַכִּירָה: רַבִּינָא רַמִּי מִתְנִי' אַבְרַיִיתָא כּוּי חַיָּה גִּסָּה אִין מוֹכְרִין וְאֶרִי תַרְבּוּת קַתְנִי מִתְנִיתִין דְּמוֹכְרִין וְאֵע"ג דַּחַיָּה גִּסָּה הוּא: ה"ג מִתְקִיף לֵה רַב נַחֲמָן מֵאן לִימָא לִי דְהָאִי אֶרִי חַיָּה גִּסָּה הוּא דְלִמָּא חַיָּה דְּקָה הוּא: וְרַב אָשִׁי דִּינָן מִמַּתְנִי' כּוּי וּמוֹתֵב תִּיּוֹבְתָא וְלֹא גִרְסִינָן וּמוֹתֵב מַבְרִיתָא וְהִכִּי פִרְשׁוּ אֲנָן אוֹתִבְדִּין לַעֲיֵל לָרַב מַדְקִיא דְּמִתְנִיתִין דְּנָקַט דְּבַר שֵׁשׁ בּוּ נֶזֶק הָא אֶרִי תַרְבּוּת שְׂרִי וּקס"ד דְּהוּא הָדִין לְשָׂאֵר חַיָּה גִּסָּה וְרַב אָשִׁי שְׁנִיָּה אֲלִיבָא דְרַב אֶרִי שְׁאִנִּי דְשְׁבוּר הוּא אָצֵל מְלֹאכָה וּמַהֲךְ דְקִיָא דְנָקַט בְּמַתְנִי' אֶרִי הָא שְׂאֵר חַיָּה דְּבַת מְלֹאכָה הִיא בְּדַלְקָמָן אֵע"ג דְּלִיבָא נִקְרָא אֶסוּר דִּינָן רַב אָשִׁי וּמוֹתֵב בְּתִיּוֹבְתָא לָרַב חֲנָן בַּר רַבָּא דְפִלְגִי עֲלֵה דְרַב. וְגִרְסִינָן בְּמַסְקָנָא תִיּוֹבְתָא דְרַב חֲנָן בַּר רַבָּא: דְּבִי מָר יוֹחֲנִי טַחְנִי רַחֲמֵי בְּעָרוּדִי חֲמוּר הִבָּר: רַב יְהוּדָה תַלְמִידוֹ דְרַב וַתְלַמִּדּוּ דְשְׁמוּאַל: לְהֵתָם לְאָרְן תַּסְרָאֵל: לֹא סָבַר לֵה מָר דְּהָא שְׁמַעְתָּא רַבָּה בַר יִרְמְיָה אֲמָרָה מִשְׁמָה דְרַב אֲנָא אֲשַׁכַּחְתָּה בְּסוּרְיָא דִּיתִיב וַקְאָמַר לֵה מִשְׁמָה דְרַב אֲלֵמָא אִיהוּ קַבְלָה מִנָּה וְאֵת אֲמַרְתָּ רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא קַבְלָה מִרַב: פְּתִיָא אֲבָמָא כְּלִי שַׁחוּר כְּמוֹ (לְקַמֹּן עֲבוּדָה זָרָה דָף לנ:): הִנֵּי פִתְּנָתָא דְבִי מַכְסִי אֲבָמָא שְׁנַשְׁתַּחַר ע"י מְלֹאכָה. כְּלוּמַר גַּם אֲתָה רְגִיל וְתִמִּיר בְּתוּרָה כְּמוֹ (בְּרַכּוֹת דף כח.) מַכְתִּילִי בֵיתְךָ נִכְר טַפְחֲמִי אֲתָה חֲכָמָה מְכַלְרָה בְּכִלִי מַכְעַר (תַּעֲנִית דף ו.) דְרָבָן שֶׁל תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁמַעְטַעְרִין עַל לְמוּד תוֹרָה וְאִינָם מַכְבָּסִים בְּגִזְדִּיהֶם: מַנְאִי וּמַנְךָ מַנְאִי דְאִמְנָא לָךְ מִשְׁמָה דְרַב חָמָא וּמַנְךָ דְשְׁמַעַתָּ לִיָּה מִדְרַבָּה בַר יִרְמְיָה: תַּסְתַּיִם שְׁמַעְתָּא תֵאֲמַר שְׁמוּעָה בְּשֵׁם אוֹמְרָה דְּהִכִּי הֵנָּה דְרַב חָמָא בַר גּוּרְיָא קַבְלָה מִרַב וְרַבָּה קַבְלָה מִרַב חָמָא: וְשְׁל אוּצָרוֹת לְסַגְלַת הַמֶּלֶךְ בּוֹנִין בְּנִין חֲזִק: לְהַסַּר בּוֹנִין עֲמָהֶן: וְאַחַד הוּא שֶׁל אֶסוּר שְׁאִין בּוֹנִין עֲמָהֶן: לְאָסוּר מְלָכִיהֶם שֶׁל

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה

ב חולין עו.

ג קהלת רבה; תוספתא חולין

ד ראש השנה כה.

תורה אור השלם

לאסר מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברוץ [תהילים קמט, ח]

עין משפט גור מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' קג סעי' א:
ב מי"י פב' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' ה:

עבודה זרה דף פח.) דקמא סמא לרבי חבדו דנחאי אותו יעקב לא הִלָּרין. ימים כ"כ אלף נראה דההיא שבא לרפאות את בן דמא (לקמן עבודה זרה כז:) חבֿל יעקב מינאה דרבי אבדו יכול להיות שהוא אותו דפֿרקו כסוי הדס (חלוין דף פד.) גבי דבא:

מָהוּ לעשות בית הפסא לב"ג נראה דלא מחלוקתא קא בְּעֵי דפֿשיטא דשְׂרִי דהא אפילו ר'קועים דבית קדְשֵׁי הקדָּשִׁים הוּה שְׂרִי אי לאו ריבויא דקרא בְּפֿרק כל העלמים (לקמן עבודה זרה דף מו:) אָבֿל מוֹדֵי דהר הבית פֿשיטא דשְׂרִי דהא אפֿי פרה אשְׂמֵיטא פֿרק כל העלמים מקרא דבית ה' פֿרט לפרה שְׂאִינָה בָּהּ לְבִית:

הִרְחִק מַעֲלִיָּה דִּרְפָּה זו מינות והא דאמר"י בְּפֿרק כל כתבי (שבת דף קטו.) דכמה אִמּוּנָחֵי הוו אִלוֹי לְבִי אֲבִידוֹ וְהוּ להתנפח עִמָּס ולא הוּה מקום מינות ממש אלא מקום וכוח וּמִתְקַבְּצִים עִס חכמי עובדי כוכבים וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתָנִים בְּדִינִים ומאן דלא הוּה אִלֵּל הֵינוּ מוֹרָאָה שְׁלֵל יִהְיֶהוּ וְכֵן מִשְׁמַע דְּאָמַר רב נחמן אָנָּה מוֹיֶהוּ וּמִסְתַּפִּינָא מוֹיֶהוּ וְלֵאל כִּפ"ה שְׂפֿרש בְּסִמּוֹן. שהוּא מקום עבודת כוכבים: **וּפְלִיגָא דִּרְבִּי פֿדַת** וא"ת ומאי פֿליגָא דלמא לַעֲלוֹס אִמְרוּ רב חסדא ור' פֿדת שְׁמֵן הַתּוֹרָה חֵינּו אִסּוּר אֵלֵּא קְרִיבָה עַל גִּלְי עֲרִיּוֹת אָבֿל מַנּוֹרַת חֲכָמִים עֲרִין. להרחיק ד' אמוות וה"נ כִּשְׂאֵי פ"ק דְּשֶׁבֶת (דף יג.) על ההיא דאמר וְאֵת אִשֶּׁת רַעְהוּ לא טמא וְאֵל אִשֶּׁה נִהָה לא קרב מה אִשֶּׁת רַעְהוּ הוּא בְּבָגְדוֹ וְהוּא בְּבָגְדָה אִסּוּר אִף נָהָה בֵּן וְשֵׁלֵל קָאָמַר וּפְלִיגָא דר' פֿדת דא"ר פֿדת לא אִסְרָה תּוֹרָה אֵלֵּא קְרִיבָה עַל גִּלְי עֲרִיּוֹת פֿלַבְד ומאי קָאָמַר וְכִי בֵּא ר' פֿדת לומר דאשְׁתּוּ נָהָה הוּא בְּבָגְדוֹ וְהוּא בְּבָגְדָה שְׂרִי וְהֵלֵא שְׁנֵינוּ בַּמִּשְׁנָה (שם דף יא.) לא יאכל הַזֶּב עִם הַזֶּבֶה מִפְּנֵי הַרְגָּל עֲבָרָה לְכָךְ נִרְאֶה לר"י דה"ק הֵבֵא וְהֵטַם דְּמָה שְׁאֵנו דוֹרָשִׁים מִלְּשׁוֹן קְרִיבָה הֵבֵא אִרְבַּע אִמוֹת וְהֵטַם הוּא בְּבָגְדוֹ כו' פֿליגָא דר' פֿדת דלר' פֿדת אין לִשְׁוֹן קְרִיבָה בֵּין בְּדָבָרִי תּוֹרָה בֵּין בְּדָבָרִי בְּהֵלֵא אֵלֵּא גִלְי עֲרִיּוֹת מִמֶּשׁ וְאִפִּילוּ אִסְמַכְתָּא לַעֲשׂוֹת הִרְחַקָה ד' אמוות אין ללמד מִמֶּנָּה:

וּפְלִיגָא דִּידָה אֲדִידָה ומה שְׁהִיֵּה מִקַּל לַעֲמּוֹ הֵינוּ מִשׁוֹס דְּלִמְנָן עֲלֵיהּ כִּי כְּשׁוֹרָא כְּדִאֲמַרִּי כְּרִישׁ פ"ב דְּכַתּוּבֹת (דף ח.ו):

לַעֲלוּקָה לפי הפֿשֵׁט הֵינוּ גִּיהֶס וְכֵן יִסַּד הַפֿיט בְּזוֹלַת עַל חֲנֻכָּה וְקִדּוּ בְּהִבְדָּבֵי עֵלֶק ור"ת הִקְשֶׁה דבפ"ב דְּעִירוּבִין (דף יט.) וְשֵׁם ד"ה וְהִאִיבֵא) דְּחֻשָּׁב עֲמוּת גִּיהֶסֻס לֹא קִחְשִׁיב הֵאִי לְכָךְ נִרְאֶה לוֹ דָּשֵׁם חֲכָם הוּא כְּמוֹ (משלי ל) לֹאִיתִיאל (וְשֵׁם לֹא) לְמוֹתֵאל אָבֿל אין לומר שהוּא מִשְׁמוּת שְׁלֵמָה כְּמוֹ אֲנוּר וְקִהֵלַת בְּדַמְדָּרֵשׁ עַל ג' דְּבָרִים קִחְשִׁיב אִיתִיאל בְּשְׁמוּת שְׁלֵמָה וְלֹא קִחְשִׁיב הֵאִי בַּהֲדִיּוֹ: **עַד** שְׁאֵנו מְבַקְּשִׁים עֲלֶיהּ רַחֲמִים לא הִשִּׁיבּוּ לוֹ כֵּן אֵלֵּא הֵיֵא אֹמַר פֿלַבּוֹ שְׁכָךְ יוֹכְלוּ לְהִשִּׁיב א"נ עַר עַל הָרִים הֵיֵא מִשִּׁיב כֵּן:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וַיַּעֲקֹב איש כִּפּוֹר סְכִינָא שְׁמוֹ צ"ל דִּלָּין זֶה יַעֲקֹב מִינְאָה דְּפֿרָק אִין מַעֲמִידִין (לקמן

והנֶּאֱדָה, וְעֲלִיו נִתְפַּסֶּת? אָמַר לוֹ: עֲקִיבָא, הַזְּפֿרְתָּנִי, פַּעַם אַחַת הִיִּיתִי מְהֵלָּה בַּשּׁוּק הָעֲלִיּוֹן שֶׁל צִיפּוֹרִי, וּמִצָּאֲתִי אָדָם אֶחָד מִתְּלִמְיָדֵי יִשׁוּ הַנוּצָרִי, וַיַּעֲקֹב אִישׁ כִּפּוֹר סְכִינָא שְׁמוֹ. אָמַר לִי: כְּתוּב בְּתוֹרַתְכֶם: "לֹא תִבְיֹא אֶתְנָן זוֹנָה וְגו'", מָהוּ לַעֲשׂוֹת הֵימָנוּ בֵּית הַכִּסֵּא לְכַהֵן גָּדוֹל? וְלֹא אֲמַרְתִּי לוֹ כֵּלּוּם. אָמַר לִי: כֶּךָ לִימְדֵנִי יִשׁוּ הַנוּצָרִי, כִּי "מֵאֲתָנָן זוֹנָה קִבְּצָה וְעַד אֶתְנָן זוֹנָה יָשׁוּבוּ", מִמָּקוֹם הַטְּנוּפֶת בָּאוּ, לְמָקוֹם הַטְּנוּפֶת יִלְכוּ. "וְהִנָּאֲנִי הַדְּבָר, עַל יָדִי זֶה נִתְפַּסֶּתִי לְמִינּוֹת, וְעֲבַרְתִּי עַל מָה שֶּׁכְּתוּב בְּתוֹרָה: "הִרְחַק מַעֲלִיָּה דִּרְפָּה" — זוֹ מִינּוֹת, "וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָה" — זוֹ הִרְשׁוֹת. וְאִיכָא דְאָמַרִי: "הִרְחַק מַעֲלִיָּה דִּרְפָּה" — זוֹ מִינּוֹת וְהִרְשׁוֹת, "וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָה" — זוֹ זוֹנָה. וְכַמָּה? אָמַר רַב חֲסֵדָא: אִרְבַּע אַמּוֹת. וְרַבִּנּוּן [האי] "מֵאֲתָנָן זוֹנָה" מַאי דִּרְשִׁי בִּיהּ? כְּדָרַב חֲסֵדָא, דְאָמַר רַב חֲסֵדָא: כָּל זוֹנָה שֶׁנִּשְׁכָּרְתָּ, לְכִסּוּף הִיא שׁוֹכְרָת, שְׁנַאָמַר: "וּבִתְתֵּךְ אֶתְנָן וְאֶתְנָן לֹא נִתַּן לָהּ [וְתַחִי לְחִפָּה]".^[כ] וּפְלִיגָא דִּרְבִּי פֿדַת, דְאָמַר רַבִּי פֿדַת: לֹא אִסְרָה תּוֹרָה אֵלֵּא קְרִיבָה שֶׁל גִּלְי עֲרִיּוֹת בְּלַבַּד, שְׁנַאָמַר: "אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ".^[כ] עוֹלָא כִּי הוּה אֲתִי מִבִּי רַב, הוּה מְנַשֵּׁק לָהּ לְאַחֲתִיָּה אִפִּי יַדִּיהוּ, וְאָמַרִי לָהּ: אִפִּי חֲדִיִּיהוּ. וּפְלִיגָא דִּידִיָּה אֲדִידִיָּה, דְאָמַר עוֹלָא: קְרִיבָה בְּעֵלְמָא אִסּוּר, מִשׁוּם "לָהּ לָהּ, אֲמַרִין גִּזִּירָא; סָחוּר סָחוּר, לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב". "לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי כְּנוֹת הַב הַב". מַאי "הַב הַב"? אָמַר מֶר עוֹקֵבָא: [קוֹל] שְׁתֵּי כְּנוֹת שֶׁצּוֹעֻקוֹת מִגִּיהֶסֻס, וְאוֹמְרוֹת בְּעוֹלָם הָזֶה "הֵבֵא הֵבֵא". וּמֵאֵן גִּינְהוּ? מִינּוֹת וְהִרְשׁוֹת. אִיכָא דְאָמַרִי: אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר מֶר עוֹקֵבָא, קוֹל גִּיהֶסֻס צּוֹעֻקָת וְאוֹמְרַת: הִבִּיאוּ לִי שְׁתֵּי כְּנוֹת שֶׁצּוֹעֻקוֹת וְאוֹמְרוֹת בְּעוֹלָם הָזֶה "הֵבֵא הֵבֵא". "כָּל בָּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁיִיגוּ אֲרָחוֹת חַיִּים", וְכִי מֵאַחַר שֶׁלֹּא שָׁבוּ, הֵיכֵן יִשְׁיִיגוּ? הִכִּי קָאָמַר: וְאִם יִשׁוּבוּ — לֹא יִשְׁיִיגוּ אוֹרְחוֹת חַיִּים. לְמִימְרָא, דְּכָל הַפּוֹרֶשׁ מִמִּינּוֹת מַיִּית? וְהָא הֵהִיא דְאֲתֵאִי לְקַמִּיָּה דִּרַב חֲסֵדָא, וְאָמַרָה לִיָּה: קִלָּה שֶׁפִּקְלוֹת עֲשֵׂתָה בְּנָה הַקָּטָן מִבְּנָה הַגָּדוֹל, וְאָמַר לָהּ רַב חֲסֵדָא: טַרְחוּ לָהּ בּוֹנוּדְתָא, וְלֹא מִתָּה. מִדְּקֶאֱמַרָה קִלָּה שֶׁפִּקְלוֹת עֲשֵׂתָה, מִפְּלֵל דְּמִינּוֹת [נִמִּי] הוּיָא בַּהּ! הֵהוּא דִּלֹּא הִדְרָא בַּה שְׁפִיר, וּמִשׁוּם הִכִּי לֹא מִתָּה. אִיכָא דְאָמַרִי: מִמִּינּוֹת — אִין, מַעֲבִירָה — לֹא? וְהָא הֵהִיא דְאֲתֵאִי קַמִּיָּה דִּרַב חֲסֵדָא, וְאָמַר לָהּ [רַב חֲסֵדָא: זְוִידוֹ לָהּ וְוּודְתָא], וּמִתָּה! מִדְּקֶאֱמַרָה "קִלָּה שֶׁפִּקְלוֹת", מִפְּלֵל דְּמִינּוֹת נִמִּי הוּיָא בַּהּ. וּמַעֲבִירָה לֹא? וְהִתְנַנָּא: אָמַרוּ עֲלִיו עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּן דּוֹרְדִּיא, שֶׁלֹּא הֵנִיחַ זוֹנָה אַחַת בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא בֹא עֲלֶיהּ. פַּעַם אַחַת שָׁמַע שְׁיִשׁ זוֹנָה אַחַת בְּכַרְפִּי הֵיִם, וְהִיתָה נוֹטֶלֶת כִּיס דִּינָרִין בִּשְׂכָרָהּ. נָטַל כִּיס דִּינָרִין וְהֵלַךְ וְעִבֵּר עֲלֶיהּ שִׁבְעָה נְהָרוֹת. בִּשְׁעַת הַרְגֵּל דְּכַר הַפִּיחָה, אָמַרָה: כִּשֶּׁם שֶׁהִפִּיחָה זוֹ אֵינָה חוֹזֶרֶת לְמִקּוּמָהּ, כֶּךָ אֶלְעָזָר בֵּן דּוֹרְדִּיא אִין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ בְּתִשְׁבּוּבָה.^[כ] הֵלַךְ וַיִּשָּׁב בֵּין שְׁנֵי הָרִים וּגְבָעוֹת, אָמַר: הָרִים וּגְבָעוֹת בִּקְשׁוּ עֲלִי רַחֲמִים! אָמְרוּ לוֹ: עַד שְׁאֵנו מְבַקְּשִׁים עֲלֶיהּ נִבְקַשׁ עַל עֲצָמָנוּ, שְׁנַאָמַר: "כִּי הֵהָרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמּוּטִינָה". אָמַר: שְׁמִים וְאַרְצַי בִּקְשׁוּ עֲלִי רַחֲמִים! אָמְרוּ: עַד שְׁאֵנו מְבַקְּשִׁים עֲלֶיהּ נִבְקַשׁ עַל עֲצָמָנוּ, שְׁנַאָמַר: "כִּי שְׁמִים כְּעֶשֶׂן נִמְלָחוּ וְהָאֲרִץ כִּפְגָּד תִּבְלָה". אָמַר: חֲמָה וּלְבָנָה בִּקְשׁוּ עֲלִי רַחֲמִים! אָמְרוּ לוֹ: עַד שְׁאֵנו מְבַקְּשִׁים עֲלֶיהּ, נִבְקַשׁ עַל עֲצָמָנוּ, שְׁנַאָמַר: "וְחִפְרָה הִלְכָּנָה וּבוֹשָׁה חִתְמָה". אָמַר: כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת בִּקְשׁוּ עֲלִי רַחֲמִים! אָמְרוּ לוֹ: עַד שְׁאֵנו מְבַקְּשִׁים עֲלֶיהּ, נִבְקַשׁ עַל עֲצָמָנוּ, שְׁנַאָמַר: "וְנִמְקוּ כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם".^[כ] אָמַר: אִין הַדְּבָר תִּלּוּי אֵלֹא כִּי. הֵנִיחַ רֹאשׁוֹ בֵּין בָּרְכָיו וְגָעָה בְּכִכְיָה עַד שִׁיַּצְתָּה נִשְׁמָתוֹ. יָצְתָה בַת קוֹל וְאָמַרָה: רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּן דּוֹרְדִּיא מְזוּמָן לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבֹּא! [וְהָא הָכָא בַּעֲבִירָה הָיָה וּמִיתָ], הִתָּם נָמִי, בִּיּוֹן דְאִבִּיק בַּה טוֹבָא, כְּמִינּוֹת דְּמִקָּא.^[כ] כִּכָּה רַבִּי וְאָמַר: יִשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ כְּכַמָּה שָׁנִים, וַיִּשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ בִּשְׁעָה אַחַת. וְאָמַר רַבִּי: לֹא דִיּוֹן לְבַעֲלִי תִשׁוּבָה שֶׁמְקַבְּלִין אוֹתוֹ, אֵלֹא שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ "רַבִּי". רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹנָתָן הוּוּ קֶאָזְלִי בְּאוֹרְחָא, מָטוּ לְהִנְהוּ תַרִּי שְׂבִילִי, חַד פָּצִי אִפִּיתְחָא דְּעַבּוּדָה זָרָה, וְחַד פָּצִי אִפִּיתְחָא דְּבִי זוֹנוֹת. אָמַר לִיָּה חַד לְחַבְרִיָּה: גִּזִּיל אִפִּיתְחָא דְּעַבּוּדָה זָרָה

דְּנָכִיס

וְהֵנָּח, יִסַּר [הַדְּבָר] בְּעִינָיו: לְכַהֵן גָּדוֹל פֿרָהֲדִין וְשֵׁם הֵיוּ מִתְקַנִּים לוֹ כָּל עֲרָבִיו: וְהִרְשׁוֹת שְׁלִטָנוּת שְׁנוֹתָנִין עֵינֵיהֶן בְּבַעֲלֵי מִמוֹן לְהִרְגֵן וְלַטֹּל מִמוֹנָן: וְרַבִּנּוּן דְּלִית לָהּ הֵאִי דְּכַר מִינּוֹת דִּיעֻקָּב: לְכִסּוּף הִיא נְכִזִּית בְּעִינֵי כָּל נְשׁוֹכְרָתָן. וְהִכִּי מִשְׁמַע מֵאֲתָנָן זוֹנָה קִבְּצָה מֵאֲתָנָן הַזֶּה וְהִנָּה וּבִאֲתָנָן זוֹנָה יָשׁוּב לְהִנָּתֵן: וּפְלִיגָא דִּרְבִּי פֿדַת הֵנִי אִרְבַּע אִמוֹת דְּרַב חֲסֵדָא: אִפִּי וְהִיָּה בְּזוֹרְעוֹתֵיהֶן: אִפִּי מַחֲוִיָּה חֲזָה. דְּכָךְ בִּנִי אָדָם כְּשִׁינְאִין מַבִּית הַכִּסֵּאת מִרְיָ הִיא נוֹשֵׁק לְאִבִּיו וְלֵאמֹר וְלַגְדוֹל מִמֶּנּוּ בִּאֲרַבְּבָה אוֹ כֶּסֶם זָדִיו [מִשׁוֹס כְּבוֹד]: שְׁעֻשְׁקוֹת מִגִּיהֶסֻס עַל רַב יִסּוּרֵי גִיהֶסֻס: מִינּוֹת עֲנֻקָת הֵבֵא תִקְרַבֶּת לַעֲבֹדֶת כּוֹכָבִים: רְשׁוֹת עֲנֻקָת הֵבֵא מִמוֹן וּמוֹרֹנוּת וְאִרְנוּנָא וּמִם לְמַלָּךְ: לֹא יִשׁוּבוּן כָּל הַמִּשְׁתַּמְדִּים לַעֲבֹדֶת כּוֹכָבִים אַחַר שֶׁנֶּאֱדָקוּ בְּמִינּוֹת אִינֶס שְׁבִין וְאִס שְׁבִין מִמַּהֲרִין לְמוֹת מִתּוֹךְ עָרָה וּבְפִתֵי יַעֲרֵס וְזוֹ גִזְרַת מֶלֶךְ, עֲלִיָּהִס לְמוֹת: קִלָּה שֶׁפִּקְלוֹת עֲבָרָה קִלָּה שֶׁהִיָּה זוֹ הִיא שְׁעֻשְׁתָּה בְּנָה קָטָן מְכֻנָּה [גְּדוֹל בְּנָה] הַגָּדוֹל כֹּא עֲלִיָּה וְהוֹלִידָה מִמֶּנּוּ בְּנָה הַקָּטָן וּבָהָה לְקַבֵּל דִּין וְלָשׁוֹב בְּתִשְׁבּוּבָה: בְּזוֹנְתָא תַכְרִיכִין. עֲזָה לְדָכָךְ (בְּכַרְשִׁית מ"ב:כ"ה) מִתְרַמֵּינן וְזִין לְאוֹרְחָא (תַכְרִיכִין הֵן עֲזָה לְדָכָךְ מִתִּים: ה"ג מְקַאֲמַרָה קִלָּה שֶׁפִּקְלוֹת וְלֹא מִתָּה אִתְקַפְתָּא הִיא. וְאִיבֵא דְמוֹתְבִי הִכִּי אִמִּינּוֹת אִין מַעֲבָרָה לֹא וְהָא הֵהִיא דְאֲתֵאִא כּו' וּמִתָּה וּמִשְׁנִינן מְקַאֲמַרָה קִלָּה שֶׁפִּקְלוֹת מְכַלל דְּמִינּוֹת נִמִּי הֵיֵא בַּה וּמִשׁוֹס הִכִּי מִתָּה: הַרְגֵּל דְּכַר תַּשְׁמִישׁ. הַרְגֵּל הַתְּחֵלָה כְּמוֹ (אִבּוֹת פ"ג מ"ג) מְרַגְלִין אֵת הָאָדָם לַעֲרֹה מִמַּשִּׁיכִין [וְהִינוּ הַתְּחֵלָה]: הַפִּיחָה רוּחַ: פָּצִי אִפִּיתְחָא דְּעַבּוֹדֶת כּוֹכָבִים פֶּתוּחַ לְפֶתַח עַבְדוֹת כּוֹכָבִים כְּמוֹ (תְּהִלִּים כ"ב:י"ד) פָּצִי עֲלִי פִיָּהִס:

מסורת הש"ס
א שבת יג; כתובות מז; ב לקמן נח; יבמות מז; פסחים מז; בבא מציעא צב. ג אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו פטירת משה רבינו עה נוסחא ב ד; אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דרש לפטירת מרעה ז ד אוצר מדרשים מעשיות שונות מעשה באדם אחד עשיר גדול ולו אשה יפה מא-מב ה אוצר מדרשים עשרה הרוגי מלכות עשרה הרוגי מלכות נוסחא ב ט
תורה אור השלם
לא-תביא אתנן זונה ומחיר קלב בית יהנה אלהיה לקל-יגדר וגו' [דברים כג, יט] וקל-פסיליה יבתי וקל-אתגניה ישורפו באש וקל-עצפיה אשים שממה כי וגו' [מכיה א, ז] [מכיה א, יז] הרחק מעליה דרפך ואל-תקרב אל-פתח ביתה [משלי ה, ח] והיחידך הפך מורהנשים בתזניתיד ואחריו לא זונה ובתתך אתנן וגו' [יחזקאל טו, לד] איש איש אל-קל-שאר בשרו לא תקרב לקלות שרונה אני וגו' [ויקרא יח, ו] לעליקה שתי כנות הב הב שלוש הנה לא תשבענה וגו' [משלי ל, טו] כל-צדיקה לא ישובון ולא-ישיגו ארחות חיים [משלי ב, יט] כי הקרים נמושו והכבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא-ימושו וברית וגו' [ישעיהו נד, י] שאו לשמים עיניכם והביטו אל-הארץ תפתח כני-שמים כעשן ומלחו וגו' [ישעיהו נא, ו] וחפרה הלכנה ובושה החפה כיר-פלד יהנה צבאות כהר ציון וגו' [ישעיהו כד, כג] ונפקו כל-צבא השמים ונגלו כספר השמים וקל-צבאם יבול כנבל וגו' [ישעיהו לד, ד]

עין משפט גור מצוה

א מויי" פ'י מהל' מתנות עניים הל' ח, ח, סמג עשין קסב, טוש"ע יו"ד סי' רמט סעי' ז:

גִּזְלִיל אפתחא דבי זונות מכאן יש ללמוד שִׁכּוּל משום דכתיב אל תקרב אל פתח ביתה ומוקמי לְעוֹל בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים שְׁהִי הִיא רוּחָה לְלַכֵּת יוֹתֵר אֶפְתָּחָא דְּבִי

זונות: **כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִבָּד דּוּמָה כְּמִי שְׂאִין לוֹ אֱלֹוֹה מוכח מלכתיב ללא אֱלֹהֵי אֱמֶת וְהָדָר כְּתִיב ללא תוֹרָה מִשְׁמַע דְּבְרִישָׁא קִיאָמר אע"פ שֶׁשֶׁ בּוֹ תוֹרָה הוּא**

כְּמִי שְׂאִין לוֹ אֱלֹהִים: **וּבִגְמִילוֹת חֲסָדִים לא עֲסַק תְּמָה מאי פְּרִיךְ מַצְקָה הֲלָא ב' דְּבָרִים הֵם כְּדִאֲמַרִּינוּ בְּסִפָּה (דף מט:)** צָדָקָה לַעֲנִיִּים גְּמִילוֹי חֲסָדִים בִּין לַעֲנִיִּים בִּין לַעֲשִׁירִים וי"ל דמ"מ מִשְׁמַע לִיה דְּמִי שְׁרָגִיל בּוֹאֵת עוֹסֵק הוּא גַם בּוֹאֵת: **אֵלָּא** א"כ מִמָּה עָלֶיהָ כּו' וּמִסְתַּמָּא גַם מִשְׁלוֹ

הִיא נוֹתֵן הַרְבֵּה: **מַעוֹת שֶׁל פּוֹרִים נִתְחַלְּפוּ לִי בְּמַעוֹת שֶׁל צָדָקָה פֶּרֶשׁ רִש"י** לִשׁוֹן אַחֵר מַעוֹת שֶׁל כַּעֲזוּת פּוֹרִים וְקִשְׁיָא כִּי לֹא מַצִּינוּ בְּכָל הַתַּלְמוּד שֶׁמַּחֲבִיר מַעוֹת שֶׁל כַּעֲזוּת פּוֹרִים וְגַם שֶׁפֶּרֶשׁ רִש"י מַעוֹת שֶׁל פּוֹרִים שֶׁהִבְרִישׁ הוּא לַסַּעֲזוּת פּוֹרִים שֶׁלוֹ וְחֻלְקָם וְלֹא חֹזֵר לַפֶּרַע מֵאֲרֻנְקִי שֶׁל צָדָקָה וְהַפִּירוֹ לטוֹבָה עַל כֵּךְ וְקִשָּׁה כִּי זֶה חֶסֶד מִן הַסֶּפֶר וְשֶׁ הַמַּצְנֵה שֶׁהוּא מִמָּה שֶׁלֹּא חֹזֵר לַגְּבוּת מֵאֲרֻנְקִי שֶׁל צָדָקָה הִיא לוֹ לוֹמַר וְגַם לְלִשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁפֶּרֶשׁ מַגִּבַּת פּוֹרִים וְחֻלְקָתִי לַעֲנִיִּים לַצָּדָקָה וְחֹלְקִי פֶּרַעְתִּי מִשְׁלִי שֶׁל פּוֹרִים הִנֵּה דַּעֲקָר מַצְנֵה חֶסֶד מִן הַסֶּפֶר לְכַךְ נִקְרָא לר"י לַפֶּרֶשׁ הַאֲרֻנְקִי הִנֵּה מִמַּעוֹת שֶׁל פּוֹרִים וְהִיא סְבוּר שֶׁהוּא שֶׁל צָדָקָה וְנִפְרַשׁ שֶׁהֵם שֶׁל מַגִּבַּת פּוֹרִים וְחֹפְלוֹ הִבִּי לֹא חֹזֵר בְּעַצְמוֹ וְחֻלְקָם לַעֲנִיִּים אע"פ שֶׁזָּדַע שֶׁלֹּא הִיא בְּאֲרֻנְקִי שֶׁל צָדָקָה כְּלוּם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִיא רוּחָה לְבָשֶׁם מֵאֲחֵר שֶׁקִּבְּצָם וְחִנָּם לָהֶם וּלְפִי זֶה עֲקָר הַמַּצְנֵה הִיא בִּשְׁעַת חֻלְקָה אע"פ שֶׁנִּפְרַשׁ לֹא רָצָה לְבָשֶׁם וְזֹא מִסְבָּרָא חֹזֵר וּפְרַעַם מִשְׁלוֹ לְכִים שֶׁל פּוֹרִים וְלִשׁוֹן נִתְחַלְּפוּ כְּמוֹ (ב"ב דף יז.) אוֹיֵב בְּאִיּוֹב נִתְחַלֵּף לוֹ פֶּרוֹשׁ שֶׁסִּבֵּר לַקַּחַת אוֹיֵב וְלָקַח אוֹיֵב וְכָךְ הִיא סְבוּר שֶׁהֵם שֶׁל צָדָקָה וְנִפְרַשׁ שֶׁהֵם שֶׁל מַעוֹת פּוֹרִים: **רַבֵּן שֶׁל תְּרַסִּיִּים אָנִי פ"ה** גִּרְדִּיִּים וְכֵן מוכח כֹּל הַסִּגְיָא אֲבָל בְּסִפָּה פֶּרֶק הַחִילוּל (סָפָה דף נא:)‏ מוֹנֶה תְרַסִּיִּים בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְגִרְדִּיִּים בִּפְנֵי עַצְמוֹ וי"ל שֶׁשֹּׁלֶשָׁה מִיני תְרַסִּיִּים הֵם גִּרְדִּיִּים נִקְרָאִין תְרַסִּיִּים כְּדַמוּכַח הֵכָא וְגַם צוּרְפִי נִחְשֵׁת נִקְרָאִים תְרַסִּיִּים כְּדַמוּכַח בִּפ' אֲלוֹ טְרַפּוֹת (חֲלוּן דף נז:)‏ דִּהְעֵלָה עָלֶיהָ מַטְלִית שֶׁל תְרַסִּיִּים וְהוּא עוֹר שִׁמְשָׁמִין לַפְּנִיָּה שֶׁלֹּא וְחֻלְקָנוּ בְּגִדִּיהֶם וְהוּא חֵם מֵאֵד וְהֵם אוֹתָם דְּפֶרֶק הַחִלוּל (סָפָה דף נא:)‏ שֶׁה כָּל הַאֲמָנוּתִית בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְגַם בְּמַגְלָה פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר (מַגְלָה דף כו.) מַעֲשֵׂה בְּבִית הַכִּנְסֶת שֶׁל תְרַסִּיִּים כִּי צוּרְפִי נִחְשֵׁת אִין בְּנֵי אֶדָם וְכוּלִין לְסִבָּלָם כְּדִמְשַׁמַּע פ' הַמַּדִּיר (פְּתֻכּוֹת דף עז.) דָּקָא חֲשִׁיב לִיה בַּהֲדִי הֲנִי דְכוּפִין

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דְּנִכְסִים יִצְרִיה. יִצְרִים יִצְרֵה נֶחֱסֹט יִצְרָא. אֲנָשִׁי כְּנָסַת הַגְּדוּלָּה בְּקִשּׁוֹ רַחֲמִים

וְנִמְסַר בְּיָדָם וְהִרְגוּהוּ בְּדִאֲמָרִי בְד' מֵיתוֹת בְּסִנְהֶדְרִין (דף סד.) כְּלוּמַר גּוֹל בַּהֲהוּא שְׂבִילָא וְלֹא נָוִיל אֶפְתָּחָא דְּבִי זונות שֶׁלֹּא יִשְׁלַט בְּנֹו יִצְר הָרַע: **אֲכַנְעוּ זונות מִחֲמִינְהוּ נְכַנְסוּ מִפְּנִיָּהֶם לְקַבְּתֵן: מִנָּח לָךְ הָא דְסַמְכַת אֲנִפְשָׁךְ לְמִנְתִּי הֵכָא וְלֹא מִסְתַּפִּית מִיִּצְר הָרַע: זְמָה וּמִתְרַגְמִינ' עַצַת חֲטָאִין עַצַת הוּא תְרַגּוּם שֶׁל זְמָה הוּא וְחֲטָאִין הוּא תוֹסַפֶּת הַתְרַגּוּם מִפֶּרֶשׁ שְׁעָצָה זֹו רָעָה הִיא שֶׁל חֲטָא. אֲלֵמָא דְּזָמָה הִינוּ לִשׁוֹן עַצָה וְתוֹרָה נִקְרָאת עַצָה דְּכָתִיב (נִשְׁעִיָּהוּ כ"ח:כ"ט) הַכִּלִּיא עַצָה הַגְּדִיל תוֹשִׁיָה וּמִשְׁמַע תוֹרָה תִּשְׁמַר עָלֶיךָ: מוֹזְמָה מִן הַזֵּנוּת: תִּשְׁמַר עָלֶיךָ תוֹרָה דְּסִיפָה דְּקִרָא תְּכַבֵּינָה תַנְצַרְכָּה מִמָּה תִּשְׁמַר עָלֶיךָ מִכָּל דְּבָר רַע וְהִרְהוּר חֲטָא וְאִנּוּ הוֹלְכִין הַלּוֹךְ וְדָבָר בְּדָבָרִי תוֹרָה: עַל ה' דְּבָרִים חֲמַשׁ עֲלִילוֹת הֵן שׁוֹאֲלִין עָלֶי: כְּמִי שְׂאִין לוֹ אֱלוֹהִי לַהֲגֹן עָלָיו: ה"ג מֵאִי לֵלֵא: ר' חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן גִּבָּאי שֶׁל צָדָקָה הִנֵּה: מַעוֹת שֶׁל פּוֹרִים שְׂגִבִיתִי מִבְּנֵי הָעִיר לַחֲלָק לַעֲנִיִּים לַכַּעֲזוּת פּוֹרִים וְתָנן (ב"מ דף עח:)‏ אִין הָעִנִּי רִשָּׁאי לָקַח מִסֵּן רַעוּעָה לְסַגְּלוֹ: נִתְחַלְּפוּ לִי בְּמַעוֹת שֶׁל צָדָקָה וְסָבוּר הָיִיתִי שֶׁהֵן שֶׁל צָדָקָה וְחֻלְקָתִים לַעֲנִיִּים שֶׁלֹּא לַסַּעֲזוּת פּוֹרִים וְחֹלְקִי פֶּרַעְתִּי מִשְׁלִי[אֵת] שֶׁל פּוֹרִים. ל"א מַעוֹת שֶׁלִי לַסַּעֲזוּת פּוֹרִים נִתְחַלְּפוּ לִי בְּמַעוֹת שֶׁל צָדָקָה וְסָבוּר הָיִיתִי שֶׁהֵן שֶׁל צָדָקָה וְחֻלְקָתִים לַעֲנִיִּים וְלֹא חֹזְרָתִי לַפֶּרַע מֵאֲרֻנְקִי שֶׁל צָדָקָה: **גִּנְבַּת גִּנֵּב וּלְכַטִּים הָיִית: מִדֵּהָא לִיתָא כֶּשֶׁם שְׂאִין הָשֵׁנ' כִּי דֵּהָא אִין שְׁתִּיעֵן בְּאֶדָם אֶחָד כֵּךְ אִין חֲבִירָת' כִּי וְהֹאמַר לְכִס עָלִי שְׁקוּר נִמְצָא בְּדָבָרֵינוּ: מ"ט קְרוּ לָךְ רַבִּי הָרִי עָלֶיכָה שְׁלִישִׁית: טְרַסִּיִּים גִּרְדִּיִּים: קַבּוּרִי פִקְעוּת לִימְשִׁיל"ש: הִי דְשַׁתִּיא הִי דְעַרְבָא אֲחִזָּה שֶׁל שְׁתִּי וְאֲחִזָּה שֶׁל עָרֵב: אֲתָא זְבוּרָא זָכָר אוֹתִירָבָא עַל דְּעַרְבָא: וְאֲתָאי זְבוּרָתָא נִקְבָּה אוֹתִירָבָא עַל דְּשַׁתִּיא. וְהָבִין שֶׁהוּא גַם הַעֲשֵׂה שֶׁהָשֵׁנִי מִקְבֵּל עָרֵב בְּנִקְבָּה הַמְקַבֵּלַת זָכָר: לְבִי אֲבִידֵן בֵּית שְׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין לְכַבּוֹד עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים וּמִפְּקָחִין עַל עֲסָקִיָּה לִידַע מָה הִיא צְרִיכָה וּמִתְנַגְּדִין: עֲבָדָךְ לַחֲרוּת וְהֵן נִזְרוּ עַל כֵּךְ לְפִי שֶׁהוּא דַּת יְהוּדִית: אֲדָמִי לִיה לַהֲהוּא גִבְרָא: בִּישׁוּתָה הוּא דָקָא אֲחִוִי רָשָׁעַךְ תְּרָחָה וְתוֹדִיעַ שֶׁרָשַׁע אֲתָה וְהוּא יִנְצֵל ע"י נָם: הִנֵּה כְּתִירָבָא הֵהוּא (יּוֹמָא) אֲגִרָתָא דְּבַעו חֲשׁוּבֵי רוּמִי לְשִׁדּוּרֵי לְקִיסָר עַל עַסְקִיָּהן שִׁדְרוּיָה הֵהוּא שֶׁעָתָא בִּידָה דִּהֵהוּא גִבְרָא: פִּתְקָהּ לֹא יִשׁוּב [עוֹד לְבִיתָן] כְּמוֹ (ר"ה דף כה.) שֶׁקַל קָלָא פִּתְקָ בַּה: עָלִיו לַשְׂרָפָה לְמָה יַעֲנֵשׁ כֵּךְ לְפִי שֶׁהִיא הוֹנֶה אֵת הַשֵּם בְּאוֹתִיוֹתָיו דוּרְשׁוּ בְּאֲרַבְעִים וְשָׁמַיִם אוֹתִיוֹת וְעוֹשָׂה בּוֹ מָה שֶׁהוּא חֲפֵז:****

וְנִכְסִים יִצְרִיה. אָמַר לִיה אִידָּה: גִּזְלִיל אֶפְתָּחָא דְּבִי זונות וְנִכְפְּיִיָּה לִיִצְרִין וְנִקְבֵּל אֲגָרָא. כִּי מָטוּ הָתָם, חֲזוֹנָהוּ [לְזונות], אִיתְכַּנְעוּ מִקַּמִּיִּיהוּ. אָמַר לִיה: מָנָא לָךְ הָא? אָמַר לִיה: רַבְּנֵן לָרְבָא: מֵאִי "מִזְמָה"? אִילִימָא תוֹרָה, דְּכִתִּיב בַּה "זְמָה" וּמִתְרַגְמִינן: עַצַת חֲטָאִין, וּכְתִיב: "הַפְּלִיא עַצָה הַגְּדִיל תוֹשִׁיָה". אִי הֲכִי, "זְמָה" מִבְּעִי לִיה! הֲכִי קִאָמַר: מִדְּבַר זְמָה תִּשְׁמוֹר עָלֶיהָ, תוֹרָה תַנְצַרְכָּה. תְּנֹו רַבְּנֵן: כְּשִׁנְתַּפְּסוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פֶּרְטָא וְרַבִּי חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן, אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פֶּרְטָא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן: אֲשֶׁרִיָּה שְׁנַתְּפִסֶּת עַל דְּבָר אֶחָד, אוֹי לִי שְׁנַתְּפִסֶּתִי עַל חֲמִשָּׁה דְּבָרִים. אָמַר לוֹ רַבִּי חֲנִינָא: אֲשֶׁרִיָּה שְׁנַתְּפִסֶּת עַל חֲמִשָּׁה דְּבָרִים וְאֵתָה נִיצוּל, אוֹי לִי שְׁנַתְּפִסֶּתִי עַל דְּבָר אֶחָד וְאִינִי נִיצוּל, שְׂאֵתָה עֲסַקְתָּ בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוֹת חֲסָדִים, וְאָנִי לֹא עֲסַקְתִּי אֵלָּא בַּתּוֹרָה [בְּלִבָּד]. וּכְדַרְבּ הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִבָּד דּוּמָה כְּמִי שְׂאִין לוֹ אֱלֹוֹה, שְׁנֹאָמַר: "וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לֵלֵא אֱלֹהֵי אֱמֶת וְגו'". מֵאִי "לֵלֵא אֱלֹהֵי אֱמֶת"? שְׁכָל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִבָּד דּוּמָה כְּמִי שְׂאִין לוֹ אֱלֹוֹה.^(א)וּבִגְמִילוֹת חֲסָדִים לֹא עֲסַק? וְהַתְנַנָּא: רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: לֹא יִתֵּן אָדָם מַעוֹתָיו לְאֲרֻנְקִי שֶׁל צָדָקָה אֵלָּא אִם בֶּן מַמוּנָה עָלָיו תַּלְמִיד חָכָם כְּרַבִּי חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן! (הִימָנוּה) [הִימוּנִי] הוּא דִּהּוּה מַחִימִן, מִיעֵבַד לֹא עָבַד. "וְהַתְנַנָּא, אָמַר לוֹ: מַעוֹת שֶׁל פּוֹרִים נִתְחַלְּפוּ לִי בְּמַעוֹת שֶׁל צָדָקָה וְחֻלְקָתִים לַעֲנִיִּים! מִיעֵבַד עָבַד, כְּדָבְעִי לִיה לֹא עָבַד. אַתִּיוָה לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פֶּרְטָא, אָמַרו: מֵאִי טַעְמָא תְּנִית, וּמֵאִי טַעְמָא גִּנְבַּת? אָמַר לָהּ: אִי סִיפָא לֹא סִפְרָא, וְאִי סִפְרָא לֹא סִיפָא, וּמִדֵּהָא לִיתָה הָא נָמִי לִיתָה. וּמֵאִי טַעְמָא קָרוּ לָךְ "רַבִּי"? רַבֵּן שֶׁל תְּרַסִּיִּים אָנִי. אֵייתוּ לִיה תְּרִי קִיבוּרִי, אָמַרו לִיה: הִי דְשַׁתִּיא וְהִי דְעַרְבָא? אִיתְרַחִישׁ לִיה נִיסָא, (אֲתִנָּא) [אֲתִיאִין] זִיבוּרִיתָא אִיתִיב עַל דְּשַׁתִּיא, וְאֲתָאי זִיבוּרָא וִיתִיב עַל דְּעַרְבָא. אָמַר לָהּ: הָאִי דְשַׁתִּיא וְהָאִי דְעַרְבָא. אָמַרו לִיה: וּמֵאִי טַעְמָא לֹא אֲתִית לְבִי אֲבִידֵן? אָמַר לָהּ: זָמַן הָיִיתִי וּמִתְגִּירָא אָנִי שְׁמָא תְרַמְסוּנִי בְּרַגְלִיכֶם. [אָמַרו]: וְעַד הָאִידִנָּא כְּמָה סְבִי אִיתְרַמוּס? אִיתְרַחִישׁ נִיסָא, הֵהוּא יוֹמָא אִירְמַס חַד סָבָא. וּמֵאִי טַעְמָא קָא שְׁבַקְתָּ עֲבָדָךְ לַחֲירוּת? אָמַר לָהּ: לֹא הָיוּ דְבָרִים מַעוֹלִם. קָם חַד [מִיַּנְיִיהוּ] לְאַסְהוּדִי בֵּיה, אֲתָא אֶלְיָהוּ אִידָמִי לִיה כְּחַד מַחֲשׁוּבִי דְמַלְכוּתָא, אָמַר לִיה: מִדְּאִתְרַחִישׁ לִיה נִיסָא בְּכוּלָהוּ, בְּהָא נָמִי אִתְרַחִישׁ לִיה נִיסָא, וְהֵהוּא גִבְרָא בִישׁוּתִיתָה הוּא דָקָא (אֲחוּי) [מַחְוִין]. וְלֹא אֲשַׁגַּח בֵּיה, קָם לְמִימַר לָהּ. הָוָה כְּתִירָבָא אִיגִרָתָא, דִּהּוּה כְּתִיב מַחֲשִׁיבִי דְמַלְכוּת לְשִׁדּוּרִי לְבִי קִיסָר, וְשִׁדְרוּהָ עַל יְדִיה דִּהּהוּא גִבְרָא. אֲתָא אֶלְיָהוּ פִתְקִיָּה אֲרַבְעַ מָאָה פֶּרְסִי, אָזַל וְלֹא אֲתָא. אַתִּיוָה לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן, אָמַרו לִיה: אַמָּאי קָא עֲסַקְתָּ בְּאוּרִיִּיתָא? אָמַר לָהּ: "כַּאֲשֶׁר צוּנִי ה' אֱלֹהֵי". מִיָּד גָּזְרוּ עָלָיו לְשַׁרְיפָה, וְעַל אֲשַׁתוֹ לְהַרְיגָה, וְעַל בֵּיתוֹ לִישַׁב בְּקוֹבָה שֶׁל זונות. עָלָיו לְשַׁרְיפָה — שְׁהִיָּה

הוֹגָה

מסורת הש"ס

א בבא בתרא יז:

ב מסכת כלה רבתי

תורה אור השלם

מוקדח תשמר עלִיד תבונה תנצִרָה [משלי ב, יא]

גס־זאת מעם יהוה צבאות יצאה הפלא עצה הגדיל תושיה [ישעיהו כח, כט]

עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תַגְלֶה אֶת־בֵּית־בְּנָה וְאֶת־בֵּית־בָּתָּה לֹא תַקַּח לַעֲלוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הָנָה זָמִיָּה הוּא [ויקרא יח, יז]

וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לֵלֵא אֱלֹהֵי אֱמֶת וּלְלֹא כְהֹו מוֹרָה וּלְלֹא תוֹרָה [דברי הימים ב טו, ג]

וְאֵה לְפִדְתִּי אֲחִכֶּם חֲסִים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צוּנִי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֹּן דְּקָרִב הָאֲרֵץ אֲשֶׁר אֲתָם בָּאִים שָׁמָּה לְרַשְׁתָּהּ [דברים ז, ח]

אוֹתָן לְהוֹצִיא וְעוֹד יֵשׁ אֲמָה אַחַת שְׂכָלָם נִקְרָאוּ טְרַסִּיִּים כְּדִאֲמַרִּינוּ מַגְלָה (דף יג:)‏ בְּגִתָּן וְתִרְשַׁשְׁנִי טְרַסִּיִּים הָיוּ וּמִסְפָּרִים בִּלְשׁוֹן טוֹרְסִי: **אֲתִנָּא זְבוּרָתָא פִּי** כְּקוּטְרַם זְבוּרָא זָכָר זְבוּרָתָא נִקְבָּה וּל"נ שְׂאִין נִפְר כ"כ בְּמִין קָטָן כְּזֶה בִּין זָכָר לְנִקְבָּה וי"מ שֶׁהֵן שְׁנֵי מִינִין כְּמוֹ (חֲלוּן דף סב:)‏ (תְּרַנְגוּל וְתַרְנַנְגוּלְתָא דְּאִגְמָא:

יח:

יְשׁלֵא יתחשב עמהם פרש"י לחזקם לצור על העיר וזה"ר ר' אלחנן פרש להיות ממספר אנשי העבא של עובדי כוכבים:

שְׁמוֹזְבִּלִין שם פ"ה לשון חֲבֻלָּי אישי ורבינו תם פרש מעבלין מזבחים ולשון גנאי נקט וכן משמע בירושלמי פֶּרֶק הַרוּחָה רָאָה מְקוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין עַם לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אוֹמֵר וּזְבַח לֹאֵלִים יִסְרֹם: **מאי** בִּינְיָהוּ תמה טובא אכא ביניהו דר"מ דוּקא אִמר מִפְּנֵי שְׁמוֹזְבִּלִין הָא אִין מעבלין עַם שְׂרִי ורְבֵנָה אִסְרִי אִף בְּמִקּוֹם שְׁאִין מעבלין ונראה לפרש דְּהָכִי פְרִיךְ בְּמִקּוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין מֵאִי בִינְיָהוּ דְּהָא נִדְאִי אִף בְּמִקּוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין פְּלִיג מְדַסְפִּירו חֲכָמִים בְּדַבְרֵיהֶם מְקוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין דְּאִי ל"פ בְּמִקּוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין לֹא הִיָּה לָהֶם לְהַפִּיר אִלָּא מִה שְׁהוּסִיפוּ עַל ר"מ וְלוֹמַר אִף בְּמִקּוֹם שְׁאִין מעבלין אִסור ועוד יֵשׁ לפרש מאי בִינְיָהוּ בִּין מְקוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין לְמִקּוֹם שְׁאִין מעבלין לרְבֵנָה דְּאִסְרִי בְּתַרְוֵיהוּ וּמִסִּיק נִסָּא וְנָתַן אִכָּא בִּינְיָהוּ:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מִי יִמַּר שְׁאִמַּת אֲתָךְ שְׁאֲנַעַל בְּתַפְלָה זי: שְׁקַל

וּמִי יִימַר דְּהָכִי אֵיפֹא? אָמַר לִיָּה: הַשְׁתָּא חֲזִית. הוּוּ הִנָּהוּ כָּלכִי דְהוּוּ קָא אָכְלִי אֵינְשִׁי, שְׁקַל קָלָא שְׂדָא בַּהוּ. הוּוּ קָאָתוּ לְמִיכָלִיָּה, אָמַר: "אַלְהָא דְמֵאִיר עָנְנִי!", שְׁבָקוּהָ, וַיַּהֲבֶה לִיָּה. לְסוּף אֲשַׁתְמַע מִיִּלְתָּא בִּי מִלְכָּא, אַתִּיּוּהָ אֶסְקוּהָ לְזַקִּיפָּהּ. אָמַר: "אַלְהָא דְמֵאִיר עָנְנִי!" אַחַתוּהָ. אָמְרוּ לִיָּה: מֵאִי הָאִי? אָמַר לָהּ: הָכִי הוּוּ מַעֲשָׂה. אַתּוּ חֲקִקוּ לְדְמוּתֶיהָ דְרַבִּי מֵאִיר אֲפִיתְחָא דְרוּמִי, אָמְרִי: כָּל דְּחִזִּי לְפָרְצוּפָא הָדִין לִיְיִתִּיהָ. יוֹמָא חָדָא חֲזִיּוּהִי, רְהוּט אַבְתְּרִיָּה, רְהַט מְקַמְיָיהוּ, עַל לְבִי זִוְנוּת. אֵיכָא דְאָמְרִי: בְּשׁוּלִי גוֹיִם חָזָא, טַמַּשׁ בָּהָא וּמִתַּךְ בָּהָא. אֵיכָא דְאָמְרִי: אַתָּא אַלִּיהוּ אָדְמִי לָהּ כּוּזְנָהּ, כְּרַבְתִּיהָ. אָמְרִי: חַס וְשְׁלוֹם, אִי רַבִּי מֵאִיר הוּוּ לֹא הוּוּ עֶבֶיד הָכִי. קָם עֲרַךְ, אַתָּא לְכַבֵּל. אֵיכָא דְאָמְרִי: מַהֵאִי מַעֲשָׂה, וְאֵיכָא דְאָמְרִי: מַפְעֲשָׁה דְבְרוּרְיָא. תְּנוּ רַבְּנֵי: הַהוּלֵךְ לְאִיצְטְדִינִין וּלְכַרְקוּם, וְרָאָה שָׁם אֶת הַנְּחָשִׁים וְאֶת הַחֲבָרִין, בּוּקִיּוֹן וּמוּקִיּוֹן וּמוּוִּילִיּוֹן וְלוּלִיּוֹן, בְּלוּרִין סְלִגוּרִין — חֲרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים, וְעַלִּיהֶם הַכְּתוּב אוֹמֵר: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ וְגו' כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חָפְצוּ", הָא לְמַדְתָּ שְׂדָבְרִים הָלָלוּ מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי בִּיטוּל תּוֹרָה. וְרַמְיָנָהּ: לְאִיצְטְדִינִין מוֹתֵר, מִפְּנֵי שְׁצוּנַח וּמַצִּיל, וּלְכַרְקוּם מוֹתֵר, מִפְּנֵי יִשׁוּב מְדִינָהּ, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִתְחַשֵּׁב עִמָּהֶם, וְאִם נִתְחַשֵּׁב עִמָּהֶם — אִסוּר. חֲשִׂיא אִיצְטְדִינִין אֲאִיצְטְדִינִין, חֲשִׂיא כַּרְקוּם אַפְרָקוּם! בְּשִׁלְמָא כַּרְקוּם אַפְרָקוּם לֹא חֲשִׂיא, כָּאן — בְּמִתְחַשֵּׁב עִמָּהּ, כָּאן — בְּשִׂאִין מִתְחַשֵּׁב עִמָּהּ, אֵלָא אִיצְטְדִינִין אֲאִיצְטְדִינִין חֲשִׂיא! תַּנָּאִי הִיא, דְתַנָּא: אִין הוּלְכִין לְאִיצְטְדִינִין מִפְּנֵי "מוֹשֵׁב לְצִים", וְרַבִּי נָתַן מִתִּיר מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים: אַחַד, מִפְּנֵי שְׁצוּנַח וּמַצִּיל, וְאַחַד, מִפְּנֵי שְׁמַעִיד עֲדוּת אֲשֶׁה לְהַשְׂיָאָהּ. תְּנוּ רַבְּנֵי: אִין הוּלְכִין לְטִרְטִיאוֹת וּלְקַרְקְסִיאוֹת, מִפְּנֵי שְׁמוֹזְבִּלִין שָׁם זִיבּוּל לַעֲבוּדָה זָרָה, דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְקוֹם שְׁמוֹזְבִּלִין — אִסוּר מִפְּנֵי חֲשַׁד עֲבוּדָה זָרָה, וּמְקוֹם שִׂאִין מוֹזְבִּלִין שָׁם — אִסוּר מִפְּנֵי "מוֹשֵׁב לְצִים". מֵאִי בִינְיָהוּ? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא מְסוּרָא: נָשָׂא וְנָתַן אֵיכָא בִּינְיָהּ. ^[כ] דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי: מֵאִי דְכַתִּיב "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבַדֶּרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב"? וְכִי מֵאַחַר שְׁלֵא הָלַךְ, הֵיכָן עָמַד? וּמֵאַחַר שְׁלֵא עָמַד, הֵיכָן יָשָׁב? וּמֵאַחַר שְׁלֵא יָשָׁב, הֵיכָן לָץ? אֵלָא לוֹמַר לָהּ, שְׂאִם הָלַךְ — סוּפוּ לַעֲמוּד, וְאִם עָמַד — סוּפוּ לִישָׁב, וְאִם יָשָׁב — סוּפוּ לְלוּץ, וְאִם לָץ — עֲלִיו הַכְּתוּב אוֹמֵר: "אִם חֲכֻמַּת חֲכַמָּת לָהּ וְאִם לַצֹּת לְבִדָּה תִּשָּׂא". אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כָּל הַמִּתְלוּצֵץ יְסוּרִין בָּאִין עֲלָיו, שְׁנַאָמַר: "וַעֲתָה אֵל תִּתְּלוּצְצוּ פֶּן יַחֲזִקוּ מוֹסְרֵיכֶם". אָמַר לָהּ רַבָּא לְרַבְּנָן: בְּמִטּוֹתָא בַּעֲיָנָא מִיַּיְיכוּ דְלֹא תִתְּלוּצְצוּ, דְלֹא לִיתּוּ עַלִּיכּוּ יְסוּרִין. ^[כ] אָמַר רַב קִטִּיאנָא: כָּל הַמִּתְלוּצֵץ מְזוֹנוֹתָיו מִתְמַעֲטִין, שְׁנַאָמַר: "מִשֶּׁה דְדוֹ אֶת לְצָצִים". אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ: כָּל הַמִּתְלוּצֵץ נוֹפֵל בְּגִיהֶנָּם, שְׁנַאָמַר: "זִד יַהִיר לִץ שְׁמוֹ עוֹשָׂה בַּעֲבַרַת זְדוּן", וְאִין עֲבָרָה אֵלָא גִיְהֶנָּם, שְׁנַאָמַר: "יּוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא". אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא: כָּל הַמִּתְיַהֵר נוֹפֵל בְּגִיְהֶנָּם, שְׁנַאָמַר: "זִד יַהִיר לִץ שְׁמוֹ עוֹשָׂה בַּעֲבַרַת זְדוּן", וְאִין עֲבָרָה אֵלָא גִיְהֶנָּם, שְׁנַאָמַר: "יּוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא". אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי בַר חֲנִילָאִי: כָּל הַמִּתְלוּצֵץ גּוֹרֵם כְּלִיָּה לַעוֹלָם, שְׁנַאָמַר: "וַעֲתָה אֵל תִּתְּלוּצְצוּ פֶּן יַחֲזִקוּ מוֹסְרֵיכֶם כִּי כָלָה וְנַחֲרָצָה שְׁמַעֲתִי". ^[כ] אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: קִשָּׁה הִיא שְׁתַּחֲוִילָתוּ יְסוּרִין וְסוּפוּ כְּלִיָּהּ. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ לְטִרְטִיאוֹת וּלְקַרְקְסִיאוֹת שֶׁל גוֹיִם, וּבַדֶּרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד" — זֶה שְׁלֹא עָמַד בְּקַנְגִּיּוֹן, וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב" — שְׁלֹא יָשָׁב בְּתַחְבוּלוֹת. שְׁמָא יֵאמַר אָדָם: הוּאִיל וְלֹא הִלְכְתִּי לְטִרְטִיאוֹת וּלְקַרְקְסִיאוֹת וְלֹא עָמַדְתִּי בְּקַנְגִּיּוֹן, אֵלָּה וְאַתְגַּרְהָ בְּשִׂינָהּ, תִּלְמוּד לוֹמַר: "וּבְתוֹרָתוֹ יַהֲגָה יוֹמָם וְלַיְלָה". אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתַן: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים" —

זֶה

^{אבִּרְהָם}

חָלָא פֶּסֶת קְנָבִים: אִיתִיָּה לְשׁוּמַר: אֶסְקוּהָ לְזַקִּיפָּהּ לְתַלְיָהּ. זְקוּפָה פּוֹרֶךְ"יֹא שְׁעֲלִבִין בָּהּ: מֵאִי הִאי קָלָא מַעֲנִיָּא לְמוֹקְפָּה: אַתָּא לְבִי זִוְנוּת כְּדִי שְׂיֵאמְרוּ לֹא הוּא דְאִיָּהוּ לֹא הָוָה עוֹל: טַמַּשׁ בָּהָא וּמִתַּךְ בָּהָא טַבֵּל אַחַת מַאֲצַבְעוֹתָיו וּמַעַן אֶת חֲבַרְתָּהּ: כְּרַבְתָּהּ חֲבָרְתּוּ כְּאִלּוּ הִיָּה רְגִיל אֲרַעָה: אֵיכָא דְאָמְרִי מִשּׁוֹם הִאי מַעֲשָׂה עֲרַךְ: וְאֵיכָא דְאָמְרִי מִשּׁוֹם מַעֲשָׂה דְבְרוּרְיָא שְׁפַעַס אַחַת נִלְגַּנָּה עַל שְׂאֲמְרוּ חֲכָמִים (קַדוּשָׁין דף כ'): נָשִׁים דַּעְתָּן קְלוֹת הֵן עֲלִיָּהוּ וְאִמַר לֶה חוּיָךְ סוּפָךְ לַהֲלוֹת לְדַבְרֵיהֶם וְעַיָּה לְאַחַד מִתְלַמְדֵּיו לְנִסּוּתָהּ לְדַבַּר עֲבָרָה וְהַפְצִיר בָּהּ יְמִים רַבִּים עַד שֶׁנִּתְרַצִּית וּכְשֶׁנִּדְעָה לֶה חֲזָקָה עֲצֻמָּה וְעֲרַךְ רַבִּי מֵאִיר מִחֲמַת כְּסוּפָא: לֵאִיצְטְדִינִין מְקוֹם שְׁמַנְגָחִין אֶת הַשּׁוּר: וְלְכַרְקוּם מְעוֹר וְעוֹשִׁין עַם שְׂחוּךְ וְלִעֲנוּת: אֶת הַנְּחָשִׁים מְנַחֲשִׁים וּמְכַשְׁפִּים: וְאֶת הַחֲבָרִים לִנְחָשִׁי נְחָשִׁים: בּוּקִיּוֹן מוּקִיּוֹן לִלְיִין סַלְגִּירִין כֵּלָן מִינֵי לִיעֲנִים הֵן: הִיא לְמַדָּת מִדְּחַמִּידָּ לֶה כִּי אִם בְּתוֹרַת וְגו' מְכַלל דְּאִזֵּל לְהָכִי לֹא בְּתוֹרַת ה' חָפְצִי: שְׁעוּנַח וּמַצִּיל אִם רוּחָה שְׁנִיחּוּ עַם יַהֲוִידִי עֲשֵׂךְ וּמִתְחַנֵּן לָהֶם וּמַעֲלוּ: מִפְּנֵי יִשׁוּב מְדִינָהּ וְשְׂרָאֵל הַדְרִים בְּאוֹתָהּ הָעִיר שְׁזָה מְבַקֵּשׁ בְּנֵי [יִשׁוּב] הַכַּרְקוּם לְהַעֲלוֹם: שְׁלֹא יִתְחַשֵּׁב עִמָּהֶם לַחֲזוֹן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְלַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם מְעוֹר: שְׁמַעִיד עֲדוּת אֲשֶׁה אִם רוּחָה חֲבָרוּ וְשְׂרָאֵל דְּהָרַג עַם מַעִיר בְּאֶשְׁתּוּ וּמַשְׂיָאָה: שְׁמוֹזְבִּלִים עַם מְסַדְרִין צִרְכִּי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים לְהַתְנַגֵּב לָהּ. מְעַבְלִין לִשּׁוֹן חֲבֻלָּי אִישִׁי (בְּרַאשִׁית ל':כ') עַנְיָן חֲטִיָּה שֶׁל חֲבוּר וְאֶסְרִיָּה אִמִּייִשׁנ"ר בִּלְע"ז: מִפְּנֵי חֲשַׁד עֲבוּדַת כּוֹכָבִים שְׁלֹא יַחֲשִׁדוּהָ [בַּחֲזָקַת זְבוּל לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים]: מֵאִי בִינְיָהוּ לר"מ זְמִי כְּלָהוּ אִסְרִירִי דְּהָא לִר' מֵאִיר כְּלָהוּ בַּחֲזָקַת זְבוּל לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים יְנִיָּהוּ: נָשָׂא וְנָתַן לר"מ נָשָׂא וְנָתַן (לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים) אִסוּר דְּהָא מִפְּנֵי שְׁמוֹזְבִּלִין לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים סְתֻמָּא קְאָמַר וְסַבֵּר דּוּדְאִי מְעַבְלִין לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים עַם וְאֵיכָא לְמַחֵשׁ לְדָמִי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים כְּדוּוּ וְקוּיִן מִיִּשְׂרָאֵל זֶה לְעֵרֶךְ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וּרְבֵנָה [דְּמַקְרָשִׁי] מִשּׁוֹם חֲשַׁד לִיעֲנוּת וְלִמְיַד אַחֲרֵנִי לֹא חוּשִׁי נָשָׂא וְנָתַן מִתֵּר דָּלָא חוּשִׁינָן לְדָמִי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: אִם הֵלֶךְ סוּפוּ לַעֲמִד הֵלֶךְ מִשְׁמַע בְּהַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא סוּפוּ לַעֲמִד וְלִהַתְעַפֵּב בִּיעֲיָהֶם מַעֲט וּה"ק אֲשֶׁרִי שְׁלֹא הֵלֶךְ וּמִתּוֹךְ שְׁלֹא הֵלֶךְ לֹא עָמַד וּמִתּוֹךְ שְׁלֹא עָמַד לֹא יֵשֵׁב הֵא אִם הֵלֶךְ סוּפוּ לַעֲמִד כּוּ: אֵל תִּתְּלוּצְצוּ פֶּן יַחֲזִקוּ מוֹסְרֵיכֶם כִּי כָלָה וְנַחֲרָצָה שְׁמַעֲתִי: מוֹסְרֵיכֶם יְסוּרֵיכֶם: מִשֶּׁךְ הַקֵּב"ה: יְדוּ הַפּוֹתַח יְדוּ לִזוֹן אֶת הַכֵּל מוֹשְׁכָה מִן הַלּוּצְעִין: יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא כְּיּוֹם הַדִּין מִשְׁתַּעֲי קַרָּא שְׁנִילוּיִן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְגִיְהֶנָּם: לְטַרְטְנִיאוֹת פִּלְטוּן וְכַל דְּבַרְיָהּן כְּשֶׁהֵן נְאֻסְפִין לְשַׁחַךְ וְלִלְעוֹן: קוּיִיגוֹן עֲזַדַת חִיָּה עַל יְדֵי כְּלָבִים וְכַל מַעֲשִׂיָּהֶם לְשֵׁם שְׂחוּךְ נְשַׁמְחָה. דְּגַמְתּוּ בַּשְׁחִיטָת חֲלִין (דף ס:)

וְכִי מַשֶּׁה קוּיִנִי הָיָה: לְמַד לֹא גָרְסִינָן הַכָּא:

מסורת הש"ס
א תוספתא עבודה זרה ב סוטה מו: ג בבא בתרא יי: אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא א לו ד בראשית רבה
גליון הש"ס
גמ' אלהא דמאיר ענני. עי' מ"ש הרמ"ע במאמר חיקור הדיון סוף ח"א:
תורה אור השלם
אשרי־האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חסאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב [תהילים א, א] אם־חכמת חכמת לד ולצַת לבדד תשא [משלי ט, יב] טבחה טבחה מסכה יינה אף ערבה שלחנה [משלי ט, ג] ועפה אל־תתלווצצו פרוֹ־חזקו מוסריכם פיר־כלה ונחרצה שפעתִי מאת אֲדָנִי יְהוָה צְבָאוֹת עַל־כִּל־הָאָרֶץ [ישעיהו כח, כב] יום מלכנו החלו שרים חפזי מיון משד ידו את־לצצים [הושע ז, ה] זד יחיר לץ שמו עושה בעֲבַרַת דָּוִן [משלי כא, כד] יום עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמַצּוּקָה יוֹם שָׂאָה וּמִשׁוּאָה יוֹם חֲשַׁד וְאַפְלָה יוֹם עָנָן וְעֹרָפֵל [צפניה א, טו] [משלי ג, כד] כי אם־בתורת יְהוָה חפצו ובתורתו יִהְיֶה יוֹסֵם וְלִזְוִיָּה [תהילים א, ב]

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

אַבְרָהָם אַבְינּו בִּימֵי דוֹר הַפְּלִגָּה הָיָה בְּסוּף יָמֵי פִלְג נִפְלְגָה הָאֶרֶץ בְּדִתְגִיָּא בְּסֻדְר

עוֹלָם ח"ר יוֹסִי נָבִיא גָּדוֹל הָיָה עֶבֶר שְׁקָרָא לְבֵנו פִּלְג וְח"ת בַּתְּחִלַּת יָמָיו כּו' וּפְלַג רָחָה אֶת אַבְרָהָם בְּמָה שְׁנִים דְּהָא לִקְצִי"א דְּפִלְג נוֹלַד אַבְרָהָם וְחִיָּה פִלְג

אַחַר כֶּךָּ בְּמָה שְׁנִים: **בְּמִנְשַׁב אֲנָשִׁי פִלְשְׁתִּים** בְּשָׁנָר בִּינִיָּהָ דְּכַתִּיב וַיָּגֵר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פִּלְשְׁתִּים: **בְּשָׁהִיא** אִישׁ בְּשָׁהִיא בַּחוּר בְּכוֹחַ. כְּלוּמַר מִמַּהֲר

לְהַכִּיר בּוֹרְאוֹ קִדְּם יָמֵי הַקִּנּוּה: **כְּאִישׁ גִּבּוֹר:** וְלֹא **בַּשָּׂכַר** מַצִּיתוֹ עֲטוּבָד אֶת יוֹצְרוֹ מַחֲבֶבֶת שְׁמוֹ וּמַחֲבֶבֶת מַצּוֹת פּוֹי וְלֹא לְשֵׁם קְבוֹל שָׂכָר: **עַל מְנַת שְׂלֹא לִתְכַּל פָּרָם** יְהִי לְךָ עֲמוֹ לוֹמַר לְכַפְּלוֹ אִין סוּפִי לִקְבֹּל שָׂכָר אוֹיֵב אֲנִי אֶת בּוֹרְאִי וְחִפְזָן בְּמַצִּיתוֹ: **מִמְּקוֹם שְׁלֵבּוּ חִפְזָן** לֹא יִשְׁנֶה לוֹ רַבּוֹ אֲלֵא מִסְכַּת שְׁהֵא מִבְּקַשׁ הִימְנוֹ שְׂאֵם יִשְׁנֶה לוֹ מִסְכַּת אַחֲרֵת אִין מִתְּקַיְמַת לְפִי שְׁלֵבּוּ עַל תַּלְמוּתוֹ: **חִפְצֵי בְּאוּתוֹ** שְׂאֵדָם חִפְזָן מִזְלָא בְּתֵיב חִפְזָן: **בַּסָּקִי סִדְרָא פְּרָשִׁית** שֶׁל מִקְרָא: **כְּלִיק סִפְרָא** סִימּוֹ אֶת אַחַד מִן הַסְּפָרִים: **תְּלִים סִפְר תְּהִלִּים:** עוֹשֶׂה לוֹ חִפְצֵי הַכִּי קְאָמַר קִרָּא כִי אִם בְּתוֹרַת ה' עוֹשֶׂה חִפְצֵי: **נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ שֶׁל [אוּתוֹ]** תַּלְמוּד שְׁטָרַח בַּהּ בְּדַכְתִּיב וּבְתוֹרָתוֹ דְּמַשְׁמַע שֶׁל כָּל אֲדָם: **וְלִמַּד אֲדָם מִרְבּוֹ** עַד שֶׁתֵּאֵר גִּרְסַת הַתַּלְמוּד וּפְרִשּׁוֹ שְׁנוּרָה לוֹ בִּפְּיוֹ: **וְאִח"כּ יִהְיֶה** יַעֲקֹב בְּתַלְמוּדוֹ לְדַמוּת מֵלֶכָּה לְמִלְחָא לְהַקְשִׁית וּלְתַרַן וּבִרְאשׁוֹנָה לֹא יַעֲשֶׂה כֵן שְׁמָא יִבְטַל וְהֵרֵב לֹא יִמְצֹא לוֹ כָּל שְׁעָה וְעוֹד לֹאחַר שֶׁשְׁנֶה הִרְבֵּה הוּא מִתְּנַשֵּׁב בְּתַלְמוּדוֹ וּמִתְרַן לַעֲמּוֹ דְּבַר הַקָּשָׁה וּה"נ

אֲמַרְיֵן בְּהַרְוָה (בְּרַכּוֹת דף סג:) הַסִּפַּת הֵם וְאִח"כּ פֶּתַת וּמִתְּוִינן לְהָא דְרַבָּא הַתָּס: **זָלָא זָדַע** מֵאִי קְאָמַר שְׁאִין רַבּוֹ יוֹדַע לְפָרֵשׁ לוֹ כְּלוּם: **גִּרְסָה** לְשׁוֹן גִּרְסָה וְכַרְמֵל (וַיִּקְרָא ב':י"ד) שְׂלֹא הָיָה טוּחַן הַזֶּקֶן אֲלֵא בְּרַחִים שֶׁל גִּרוּסוֹת הַמַּחְלָקִין חֲטֹה לִשְׁנִים אוֹ לְאַרְבַּע [לְעֻרָךְ] מֵאֲכָּל: **גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאבָּה** מִרַב תַּלְמוּתִי לַתוֹרָה דִּימִיתִי שׁוֹבֵר לְפִי הִיכָלַת אַע"פ שְׁאִינִי טוֹחֲנֶה הַזֶּקֶן לְכָנֶם בְּשִׁמְקָה: **כְּתִיב עַל גִּפִּי** בַּתּוֹרָה מִשְׁתַּעִי. שְׁלַחָה נַעֲרֻתֶיהָ תִּקְרָא תַלְמוּדִים הַעוֹסְקִין בָּהּ. עַל גִּפִּי מַשְׁמַע כַּעַל בְּנִפְּיִם מוֹשָׁב שְׁאִינּוּ קְבוּעַ: **וּכְתִיב** קִרָּא אֲחֵרִינָא עַל כִּסֵּא מְקוֹם כְּבוֹד קְבוּעַ כְּמוֹ רַק הַכִּסֵּא אֲגַדֵּל מִמֶּךָּ (בִּרְאשִׁית מ"א:מ'). ל"א בְּתַחֲלָה עַל גִּפִּי יַחֲזִיק בָּלֹא תַלְמוּדִים כְּמוֹ אִם בְּנִפּוּ יֵבֹא: **בִּרְאשׁ מְרוּמִים** מִסְתַּלֵּק בְּמַחְבּוּאוֹת: **וּלְבִסּוּף עָלִי דְרָךְ** מוֹרָה הוֹרָאָה לַעֲוֹן כָּל: **בְּרָךְ מִים** מְבַנְסִין וְסוֹפִין כְּלוּם: **בְּאֶרֶךְ מִים חַיִּים** וְאִין פּוֹסְקִין: **חֲבִילוֹת דְּגָרִים** הִרְבֵּה [חֵדָד חֵינּוּ] יְכוּל לְחַזֵּר עָלָיו בְּעִימִים רַבּוֹת וּמַשְׁכַּח: **עַל יָד מַעֲט:** [יִסְרָךְ נוֹטְרִיקוֹן יַחֲזִיק וַיֵּאָרִיד: צִיד הַרְמֵאִי שְׁמַרְמָה אֲנָשִׁים לְהַרְאוֹת בְּמָה אֲנִי חָכֵם לְהַעֲמִיד גִּרְסוֹת הִרְבֵּה וְהוּא מַשְׁכַּח וּמִתְרַנֵּר יָמָיו דְּכְתִיב (דְּבָרִים ל':כ') כִּי הוּא חֲזִיד וְאֶרֶךְ יָמָי: וְרַב שְׁשַׁת אֲמַר צִיד הַרְמֵאִי הוּא יִסְרָךְ בִּלְשׁוֹן (שְׁבַת דף כ:)

אֲחֵרֵכִי אֲחֵרִיךָ. כְּלוּמַר יֵשׁ לוֹ עוֹפוֹת לְחֻרָךְ וְלֵאכֹל. כָּל מִי שְׁלוּמַד וְגוֹרֵם מַעֲט מַעֲט וּמַחֲזֵר עָלָיו בְּעִימִים הִרְבֵּה עַד שֶׁשָּׁנּוֹר בִּפְּיוֹ וְאִח"כּ חוֹזֵר וְלוֹמַד תַּלְמוּדוֹ מִתְּנָסִים וְקִרָּא אֲתַמְוִיהָ מִתְּמָה וְכִי לֹא יִסְרָךְ. מִי שֶׁצִּדוֹ רְמִיָּה: **בְּנִפְיָה** שְׂלֹא תִבְרַח: **שְׁתוּל** נֶגְהָר מִפְּאֹן וְחוֹזֵר וְנִשְׁתַּל בְּמְקוֹם אַחֵר: **נְטוּשׁ** מַעֲקָרוֹ וְלֹא זָז מִשֵּׁם לַעוֹלָם. כְּלוּמַר כַּעַן שְׁתוּל יַעֲשֶׂה תַלְמוּד [אֶת] עַצְמוֹ לִילָךְ וְלִלְמַד מִכָּל הָאֲדָם וְלֹא כַּעַן נְטוּשׁ לְהַשְׁתַּמַּע לְפָנֵי רַב אַחֵר: **סִבְרָא** לְלַמַּד חֲרִיפּוֹת וְחִדּוּד הֵלֵב לֹאחַר שֶׁלְּמַד וְשָׁנוּרָה בִּפְּיוֹ נִקְרַסַת הַתַּלְמוּד:

אַשְׁרֵי אִישׁ וְלֹא אֲשֵׁרִי אֲשֶׁה אֲכַל לַעֲוִל גִּבִּי אֲשֵׁרִי הָאִישׁ לֹא דִיַּק הַכִּי הָאִישׁ מַשְׁמַע לְמַעוּטִי אֲשֶׁה וְהָאִישׁ מַשְׁמַע לְמַעוּטִי אִישׁ אַחֵר: **עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרָם פּוֹי** בְּתַנְיָא אִם לֹא תִבְא שְׁאֲלִינוּ כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֲכַל אִם חֵינּוּ תִּנְיָא דְּמִי לְהָא דְאֲמַרְיֵן בִּפ"ק דב"ב (דף י:.) וּבפ"ק דְּפַסְקוּס (דף ח.) וּבֵר"ה (דף ז.) דְּתַנְיָא סָלַע זֶה לְצִדְקָה ע"מ שְׁיַחֲזִיה בְּנֵי דְרִי זֶה צִדִּיק גִּמּוּר: **אַמֵּר רַבָּא** אָמַר רַב סְחוּרָה מַשְׁמַע שָׂרַב סְחוּרָה רַבּוּ מְבַהֵק הָיָה שְׂהַרִי בְּכַמְּה מְקוּמוֹת מְצִינוּ שְׁאֲמַר הִרְבֵּה דְּבָרִים מַשְׁמוֹ וְהָא דְאֲמַר סוּף אֲלוֹ מְצִיאוֹת (פ"מ דף לג.) אֲפֹלּוֹ לֹא הָאִיר עֵינָיו אֲלֵא בְּמַשְׁנֶה אַחַת וּמִפְּרָשׁ רַבָּא כְּגוֹן רַב סְחוּרָה דְאִסְבְּרָא לִי זֶהֲמָא לְסַטְרִין הַתָּס אִית דְּגִרְסִי רַבָּה וְאִית דְּגִרְסִי רַבָּא וּה"פ אֲפֹלּוֹ לֹא קִבְּלַתִּי מִמֶּנּוּ אֲלֵא דְבַר זֶה שְׁאִין בּוֹ כ"כ דְּבַר חֲדוּשׁ חֲנִי חֲזִיב לְקַרַע עָלָיו: **אַנְבָּא** עֲבִידְתָּה בְּגֻלָּת"ת פְּרוּשׁ עֲשִׂיתִיהָ וּמָה שְׂלֹא אֲמַר קוּיְמַתִּיהָ שְׁאִין לְשׁוֹן קוּיִם שְׁוֹן אֲלֵא בְּדִבְרֵי מַצִּיעַ כִּי הֵיכִי דְסוּף בְּמָה מְגַלִּיחִין (שְׁבַת דף לד.) גִּבִּי עֲשַׁרְתָּם עֲרַבְתָּם הִגְלִיחוּ אֶת הַגֵּר וְקָא אֲמַר דְּצִרִיךְ לְמִימְרִינְהוּ בְּנִיחוּתָא כִּי הִיכִי דְלִקְבֹּלוּ מִנֶּה וְקָאֻמַר אֲנִי לֹא שְׁמַעְנָא וְקוּיְמַתִּיהָ מִסְבְּרָא וְיֵשׁ גּוֹרְסִים עֲבָרִיתָה בְּרִי"שׁ וְלֹא נִהִירָא דְא"כ בָּא לְסַתּוֹר וְלִהַתְפָּאֵר שְׁעֵבֶר עַל דְּבָרֵי חֻקִּים:

דְּלֵא

לְמַעוּטִי אֲשֶׁה וְהָאִישׁ מַשְׁמַע לְמַעוּטִי אִישׁ אַחֵר: **עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרָם פּוֹי** בְּתַנְיָא אִם לֹא תִבְא שְׁאֲלִינוּ כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֲכַל אִם חֵינּוּ תִּנְיָא דְּמִי לְהָא דְאֲמַרְיֵן בִּפ"ק דב"ב (דף י:.) וּבפ"ק דְּפַסְקוּס (דף ח.) וּבֵר"ה (דף ז.) דְּתַנְיָא סָלַע זֶה לְצִדְקָה ע"מ שְׁיַחֲזִיה בְּנֵי דְרִי זֶה צִדִּיק גִּמּוּר: **אַמֵּר רַבָּא** אָמַר רַב סְחוּרָה מַשְׁמַע שָׂרַב סְחוּרָה רַבּוּ מְבַהֵק הָיָה שְׂהַרִי בְּכַמְּה מְקוּמוֹת מְצִינוּ שְׁאֲמַר הִרְבֵּה דְּבָרִים מַשְׁמוֹ וְהָא דְאֲמַר סוּף אֲלוֹ מְצִיאוֹת (פ"מ דף לג.) אֲפֹלּוֹ לֹא הָאִיר עֵינָיו אֲלֵא בְּמַשְׁנֶה אַחַת וּמִפְּרָשׁ רַבָּא כְּגוֹן רַב סְחוּרָה דְאִסְבְּרָא לִי זֶהֲמָא לְסַטְרִין הַתָּס אִית דְּגִרְסִי רַבָּה וְאִית דְּגִרְסִי רַבָּא וּה"פ אֲפֹלּוֹ לֹא קִבְּלַתִּי מִמֶּנּוּ אֲלֵא דְבַר זֶה שְׁאִין בּוֹ כ"כ דְּבַר חֲדוּשׁ חֲנִי חֲזִיב לְקַרַע עָלָיו: **אַנְבָּא** עֲבִידְתָּה בְּגֻלָּת"ת פְּרוּשׁ עֲשִׂיתִיהָ וּמָה שְׂלֹא אֲמַר קוּיְמַתִּיהָ שְׁאִין לְשׁוֹן קוּיִם שְׁוֹן אֲלֵא בְּדִבְרֵי מַצִּיעַ כִּי הֵיכִי דְסוּף בְּמָה מְגַלִּיחִין (שְׁבַת דף לד.) גִּבִּי עֲשַׁרְתָּם עֲרַבְתָּם הִגְלִיחוּ אֶת הַגֵּר וְקָא אֲמַר דְּצִרִיךְ לְמִימְרִינְהוּ בְּנִיחוּתָא כִּי הִיכִי דְלִקְבֹּלוּ מִנֶּה וְקָאֻמַר אֲנִי לֹא שְׁמַעְנָא וְקוּיְמַתִּיהָ מִסְבְּרָא וְיֵשׁ גּוֹרְסִים עֲבָרִיתָה בְּרִי"שׁ וְלֹא נִהִירָא דְא"כ בָּא לְסַתּוֹר וְלִהַתְפָּאֵר שְׁעֵבֶר עַל דְּבָרֵי חֻקִּים:

וְלִהַתְפָּאֵר שְׁעֵבֶר עַל דְּבָרֵי חֻקִּים:

רַבָּא: לַעוֹלָם לִיגְרִים אִינִישׁ, וְאָף עַל גִּב דְּמַשְׁכַּח, וְאָף עַל גִּב דְּלֵא יָדַע מֵאִי קָאֻמַר, שְׁנַאָמַר: "גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאבָּה", "גִּרְסָה" כְּתִיב וְלֹא כְּתִיב "טַחֲנָה".^(י) רַבָּא רְמִי: כְּתִיב "עַל גִּפִּי", וּכְתִיב "עַל כִּסֵּא"! בְּתַחֲלָה "עַל גִּפִּי", וּלְבִסּוּף "עַל כִּסֵּא". כְּתִיב "בִּרְאשׁ מְרוּמִים", וּכְתִיב "עָלִי דְרָךְ". בְּתַחֲלָה "בִּרְאשׁ מְרוּמִים", וּלְבִסּוּף "עָלִי דְרָךְ". עוֹלָא רְמִי: כְּתִיב "שְׁתַּה מִים מְבוֹרָה", וּכְתִיב "וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶה" — בְּתַחֲלָה "שְׁתַּה מְבוֹרָה", וּלְבִסּוּף "וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶה".^(ז) אָמַר רַבָּא אָמַר רַב סְחוּרָה אָמַר רַב הוֹנָא: מֵאִי דְכְּתִיב "הוֹן מְהֵבֵל יַמְעֹט וּקְבִיץ עַל יָד יִרְבָּה"? אִם עוֹשֶׂה אָדָם תּוֹרָתוֹ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת — מִתְמַעֲט, וְאִם קוֹבֵץ עַל יָד — יִרְבָּה. אָמַר רַבָּא: יָדַעִי רַבְּנָן לְהָא מִילְתָּא וְעָבְרִי עָלֶיהָ. אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: אָנָּא עֲבִידְתָּהּ, וְאִשְׁתִּים בִּידִי.^(ח) אָמַר רַב שִׁינְבִי מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מֵאִי דְכְּתִיב "לֹא יִחַרֶךְ רַמְיָה צִידוֹ"? לֹא יַחֲזִיקָ וְלֹא יֵאָרִיךְ יָמִים צִידֵי הַרְמֵאִי. וְרַב שִׁשַׁת אָמַר: "צִידֵי הַרְמֵאִי יִחַרוּה". כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: מִשָּׁל לְאָדָם שְׂצַד צַפְרִין, אִם מִשְׁבַּר כְּנַפְיָה שֶׁל רֹאשׁוֹנָה — כּוּלָם מִתְקַיְימוֹת בִּידּוֹ, וְאִם לֹאוּ — אִין מִתְקַיְימוֹת בִּידּוֹ. "וְהָיָה כַּעַץ שְׁתוּל עַל פִּלְגֵי מַיִם", אָמַרִי רַבִּי יִנְאִי: "כַּעַץ שְׁתוּל" וְלֹא "כַּעַץ נְטוּשׁ", כָּל הַלוּמַד תּוֹרָה מִרַב אֶחָד אֵינוֹ רוֹאָה סִימָן בְּרַכָּה לַעוֹלָם. אָמַר לְהוּ רַב חֲסָדָא לְרַבְּנָן: בְּעִינָא דְאִימָא לְכוּ מִלְתָּא, וּמִסְתַּפִּינָא דְשִׁבְקִיתוּ לִי וְאֲזַלִּיתוּ. כָּל הַלוּמַד תּוֹרָה מִרַב אֶחָד — אֵינוֹ רוֹאָה סִימָן בְּרַכָּה לַעוֹלָם. שִׁבְקוּהָ וְאֲזוּל קַמִּיָּה דְרַבָּא. אָמַר לְהוּ: הֲגִי מִלֵּי סְבָרָא, אֲבָל גִּמְרָא מִרַב אֶחָד עֲדִיף, כִּי הִיכִי

דְּלֵא

לְחֻרָךְ וְלֵאכֹל. כָּל מִי שְׁלוּמַד וְגוֹרֵם מַעֲט מַעֲט וּמַחֲזֵר עָלָיו בְּעִימִים הִרְבֵּה עַד שֶׁשָּׁנּוֹר בִּפְּיוֹ וְאִח"כּ חוֹזֵר וְלוֹמַד תַּלְמוּדוֹ מִתְּנָסִים וְקִרָּא אֲתַמְוִיהָ מִתְּמָה וְכִי לֹא יִסְרָךְ. מִי שֶׁצִּדוֹ רְמִיָּה: **בְּנִפְיָה** שְׂלֹא תִבְרַח: **שְׁתוּל** נֶגְהָר מִפְּאֹן וְחוֹזֵר וְנִשְׁתַּל בְּמְקוֹם אַחֵר: **נְטוּשׁ** מַעֲקָרוֹ וְלֹא זָז מִשֵּׁם לַעוֹלָם. כְּלוּמַר כַּעַן שְׁתוּל יַעֲשֶׂה תַלְמוּד [אֶת] עַצְמוֹ לִילָךְ וְלִלְמַד מִכָּל הָאֲדָם וְלֹא כַּעַן נְטוּשׁ לְהַשְׁתַּמַּע לְפָנֵי רַב אַחֵר: **סִבְרָא** לְלַמַּד חֲרִיפּוֹת וְחִדּוּד הֵלֵב לֹאחַר שֶׁלְּמַד וְשָׁנוּרָה בִּפְּיוֹ נִקְרַסַת הַתַּלְמוּד:

יט.

עין משפט
גור מצוה

א מיי' פ'י מהל' תשובה הל' א:

יט:

	עין משפט גזר מצווה
---------------------------------------	---

א מיי' פא' מהל' תלמוד תורה הל' יא, סמג עשין יב, טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' ד:

ב מיי' פה' מהל' תלמוד תורה הל' ד, סמג עשין יב, טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' יג יד:

ג מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, סמג לאוין מח, טוש"ע יו"ד סי' קמג סעי' ב:

ד מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג עשין טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

ה מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה:

ו מיי' פטי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, סמג עשין טז, טוש"ע יו"ד סי' קמג סעי' ב:

ז מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

ח מיי' פה' מהל' אישות הל' כ, סמג עשין כח, טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' טו:

ט מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ז:

יִשְׁלַשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו וְכוּ' אָלֶּא לְיוֹמֵי פ"ה ב' ימים מקרא ב' ימים משנה וב'

ימים תלמוד וּלשון ליומי דחקו לפרש בן מיהו אכתי איכא לאקשוניי מי ידע כמה חי לכן נראה ליומי בכל יום ולכן תקנו פסוקי הסמיר ומשנת אחיו מקומן ובריתא דרבי ישמעאל ונראה לר"ת דאנו שעוסקין בתלמוד בבלי דינו כי הוא כלול במקרא במשנה ובתלמוד בקאמרינן בסנהדרין (דף כז.) בבבב כלולה במקרא כלולה במשנה כלולה בתלמוד: **אם** פריו יתן בעתו נראה לפרש להר"ר אלחנן הוראה כדבסמוך ובקונטרס פרש לענין קביעות עתים לתורה: **הגיע** לכפה כו' ואת ספרים דגרכי אין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות נזמים וטבעות ר"א אומר מתר אכן נראה דלא גרס דלא מסתברא שיתיר שום תנא לעשות לבתמלה תכשיטי עבודת כוכבים ואין לומר דשרי ר"א משום איבה בדשקרא בפ"ב (לקמן עבודה זרה דף כו.) ללד את העובדת כוכבים דלא דמי דהתם ודאי איכא איבה דליכא לאשתמוטי אבל הכא איכא לאשתמוטי למימר דאסר לן למעבד שום תכשיטי עבודת כוכבים וליכא למימר נמי דאתא לאשתמועינן דדזיעבד עכרן מתר דא"כ הינו רבי אלעזר האמורא דגמרא דאמר אס בגה עכרו מתר ונראה שלא היה כתוב בספר רבינו שלמה מדלא פרש

מאי קטלאות: **מפוש** אחרון לית בה שוה פרוטה וא"ת מ"מ הלא הוא חסור להנות מקמי עבודת כוכבים חפלו בפחות משנה פרוטה וא"כ נמצא חסור מערב בשכרו וי"ל בינן בדשבול מכוש זה האחרון לא היה העובד כוכבים נותן ממנו משכירותו פחות א"כ אין לו עליו שכר עבודת כוכבים כלל ואע"פ שעובד כוכבים מקפיד על פחות משנה פרוטה בגזל מ"מ הכא ליכא קפיצא פלי האי:

אלמא קסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והכי נמי פרך האש מקדש (קדושין דף מח.) גבי הדיא דעשה לי שירין זמנין וטבעות ואקדש אני לך אינה מקדשת ומפרש טעמא דבינן דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף א"כ כל פרוטה ופרוטה הויא לה מלנה והוי ליה מקדש במלנה דאינה מקדשת וקשה מ"ס מהדיא דפרק אחיו יגד (פ"מ דף סה.) ושם ד"ה שכירות) גבי מרבין על השכר דרבה ורב יוסף דאמרי תרניהו שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף

ואמר רבא דקו בה רבגן בהא מלתא ואוקמוה אקרא וי"ל דנדאי כל זמן שאין הפועל חוזר אין לו שכרו עד לבסוף ואין לבעיה"ב עליו משום כל תלין

וגם מתר להרבות על שכר דליכא כאן אגר נטר דאבל אס פועל דא דייכל לחזר מולו דבה דייכל לחזר ושתלם שכרו לפי מה שעשה שבשעה שחזר אז קרוי סוף ולא נפקא לן כלל התם פלוגתא בישנה בשכירות מתחלה ועד סוף כדמוכח התם מקראי דלא שך אגר נטר כדאמרי' וגם אסור כל תלין ולא שך פלגתא וישנה לשכירות אלא הכא וגבי קדושין כדפרשית [ושע' תוס' פ"ק דף צט. ד"ה ואי בעית לימא ותנן] קדושין דף מח. ד"ה דכ"ע]:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דלא לפלג לשני שלא ותחלקו הלשונות

^(א)**דלא ליפלוג לישני.** "על פלגי מים". אמר רבי תנחום בר חנילאי: לעולם ישלש אדם שנותיו — שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד. **מי ידע איניש במה חיי?** כי קאמרינן — ביומי. **"אשר פריו יתן בעתו"**, אמר רבא: אם **"פריו יתן בעתו"** — **"ועלהו לא יבול"**, ואם לאו — על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר: **"לא כן הרשעים פי אם וגו'."** ^(ב)**אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב: "כי רבים חללים הפילה"** — זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, **"ועצמים כל הרוגייה"** — זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה. ועד כמה? עד ארבעין שנין. והא רבא אורי! התם בשוין. ^(ג)**"ועלהו לא יבול"**, אמר רב אחא בר אדא אמר רב, ואמרי לה אמר רב אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב: שאפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד, שנגאמר: **"ועלהו לא יבול"**. ^(ד)**"וכל אשר יעשה יצליח"**, אמר רבי יהושע בן לוי: דבר זה כתוב בתורה, ושנוי בגביאים, ומשולש בכתובים — כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו. כתוב בתורה — דכתיב: **"ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשוין"**. שנוי בגביאים — דכתיב: **"לא ימוש ספר התורה [הזה] מפיה ונהיית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיה ואז תשכיל"**. משולש בכתובים — דכתיב: **"כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח"**. מכריז רבי אלכסנדר: מאן בעי חיי? מאן בעי חיי? (כנור) [איכנור] ואתו פולי עלקא לגביה, אמרי ליה: הב לן חיי! אמר להו: **"מי האיש החפץ חיים וגוי נצר לשונה מרע וגו'."** ^(ה)**"סור מרע ועשה טוב וגו'"**, שמה יאמר: נצרתי לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה, אלה ואתגרה בשינה? תלמוד לומר: **"סור מרע ועשה טוב"**, ואין **"טוב"** אלא תורה, שנגאמר: **"כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו"**. ^(ו)**הגיע לפיפה מקום שמעמידין בה עבודה זרה.** אמר רבי אלעזר אמר רבי יוחנן: אם בגה — שכרו מותר. פשיטא! משמשי עבודה זרה הן, ומשמשי עבודה זרה, בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא, אינן אסורין עד שיעבדו. ^(ז)**אמר רבי ירמיה: לא נצרכה אלא לעבודה זרה עצמה.** הניחא למאן דאמר: עבודה זרה של ישראל אסורה מיד, ושל גוי עד שתעבד — שפיר, אלא למאן דאמר: של גוי אסורה מיד, מאי איכא למימר? אלא אמר רבה בר עולא: לא נצרכה אלא במפוש אחרון. עבודה זרה מאן קא גרים לה? גמר מלאכה, ואימת הויא גמר מלאכה? במפוש אחרון. מפוש אחרון לית ביה שוה פרוטה. "אלמא קסבר, ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. **"מתני'** ואין עושין תכשיטין לעבודה זרה, קטלאות ונזמים וטבעות. רבי אלעזר אומר: בשכר מותר. אין מוכרין להם במחובר לקרקע, אבל מוכר הוא משיקצץ. רבי יהודה אומר: מוכר הוא על מנת לקוץ. גמ' מנהגי מילי? אמר רבי יוסי בר חנינא:

דאמר

נזמים וטבעות ואקדש כו':

דהאי גרים שמעתא בהאי לשנא והאי גרים לה בשנא אחרניה וחדא מלתא היא ומיהו תלמיד דגרים מתרניהו (לשני) משתבש בגרסה משום דמבבל לשני: ביומי ב' ימים מקרא וב' ימים משנה וכו' וכן כל שבוע ושבוש: אס פריו יתן בעתו שיקבע עתים לתורה: על הלומד ועל המלמד שאסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון: רשעים תרי משמע לומד ומלמדו. ל"א פריו יתן בעתו שלומד ועושה פרי כלומר מקום מה שכתוב בתורה וזה עקר: הפילה לשון נפל שלא מלאו ימיו. כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים חללי: ועצומים המתעצמים והמחרישים ומתאפקים מהלכות הורגין את דורן. ועצומים לשון ועוצם עיניו (ושעיהו לג): ועד כמה הוי ראוי להוראה: עד ארבעין שנין משנולל: והא רבא אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה בפ"ק דראש השנה (דף יח.). התם בשוין בשאין בעירו גדול ממנו: שיחת חלין של חכמים צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא בלשון נקיה ועשר ומכרא: ועלהו הוי דבר קל שדאילן וכתוב לא יבול כלומר לא ילך לאבוד: פשיטא דשכרו מתר דהא כפה זו לאו עבודת כוכבים היא אלא תשמיש לעבודת כוכבים: צין לר' ישמעאל וצין לר"ע דפליגי בעבודת כוכבים עצמה מאימתי נאסרת בתשמיש מולו דאין אסורין: עד שיעבדו עד ששתמשו בהן לעבודת כוכבים כפרק רבי ישמעאל (לקמן עבודה זרה דף נא:) כדבריתא בגמרא: לא נצרכה הא דר"א: אלא לעבודת כוכבים עצמה שאס עשה ושראל לעובד כוכבים עבודת כוכבים בשכר עכרו מתר: הניחא למאן דאמר כו' פלגתא דרבי ישמעאל ור"ע היא: של ישראל שעשה ושראל לגרכו למכרה לעובד כוכבים: ושל עובד כוכבים משתעבד חו עדין לאו נעבדה מש"ה עכרו מתר שזו לצרך עובד כוכבים נעשית: מאן קא גרס לה להקראות עבודת כוכבים: במפוש האחרון מכת קורננס האחרון: לית בה שנה פרוטה הלכך שרי דשכירות שאר מכושות לא מתסר דההוא לאו שכר עבודת כוכבים הוא. וקסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף חמן המקבל עליו לעשות בשכר לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות אלא כל פרתא וכוורתא דעבד קמא קמא קני אנרא דפלוגתא היא כקדושין (דף מח.) עשה לי שירין

וזהו כעץ שתול על-פלגי־מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא־יבול וכל אשר־יַעֲשֶׂה יצליח [תהילים א, ג]

לא־יבֹוּ הרְשָׁעִים כִּי אֶסְכֶּמֶץ אֲשֶׁר־תִּדְפְּנוּ רוּחַ [תהילים א, ד]

לַקַּחַת מוֹסֵר הַשֶּׁבֶל עֵדָה וּמִשְׁפָּט וּמִשְׁרִים [משלי א, ג]

כִּי־רַבִּים חַלְלִים הִפִּילָה וְעַצְמִים כָּל־הַרְגִּיתָ [משלי ז, כו]

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁכִּילוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן [דברים כט, ח]

לא־יִמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹסֵם וְלֹלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אֵז תַּעֲלִים אֶת־דִּרְכְּךָ וְאֵז תִּשְׁכִּיל [יהושע ח, ח]

כִּי־אֶסְכְּרוּתָ יְהוָה חֲסָפוֹ וּבְתוֹרוֹתָ יִהְיֶה יוֹסֵם וְלֹלָה [תהילים א, ב]

מִי־הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים אֲהַב יָמִים לְקָאוֹת טוֹב [תהילים לד, יג]

כִּי לִקַּח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל־תַּעֲזֹבוּ [משלי ז, ב]

סוֹר מִרַע וְעֹשֶׂה־טוֹב בְּשׁוֹם שְׁלוֹם וְדַפְּרוּ [תהילים לד, טו]

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א קידושין ל.

ב סוטה כב.

ג סוכה כא:

ד אוצר מדרשים מדרש לעולם

ה פסיקתא דרב כהנא; תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרז ארץ ב; אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא א יד; תענית ז.; אוצר מדרשים מכתר ר יוחנן בן זכאי מירושלם

ו תלמוד ירושלמי עבודה זרה

ז לקמן נא.

	תורה אור השלם
---------------------------------------	---------------------------------

וזהו כעץ שתול על-פלגי־מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא־יבול וכל אשר־יַעֲשֶׂה יצליח [תהילים א, ג]

לא־יבֹוּ הרְשָׁעִים כִּי אֶסְכֶּמֶץ אֲשֶׁר־תִּדְפְּנוּ רוּחַ [תהילים א, ד]

לַקַּחַת מוֹסֵר הַשֶּׁבֶל עֵדָה וּמִשְׁפָּט וּמִשְׁרִים [משלי א, ג]

כִּי־רַבִּים חַלְלִים הִפִּילָה וְעַצְמִים כָּל־הַרְגִּיתָ [משלי ז, כו]

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁכִּילוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן [דברים כט, ח]

לא־יִמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹסֵם וְלֹלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אֵז תַּעֲלִים אֶת־דִּרְכְּךָ וְאֵז תִּשְׁכִּיל [יהושע ח, ח]

כִּי־אֶסְכְּרוּתָ יְהוָה חֲסָפוֹ וּבְתוֹרוֹתָ יִהְיֶה יוֹסֵם וְלֹלָה [תהילים א, ב]

מִי־הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים אֲהַב יָמִים לְקָאוֹת טוֹב [תהילים לד, יג]

כִּי לִקַּח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל־תַּעֲזֹבוּ [משלי ז, ב]

סוֹר מִרַע וְעֹשֶׂה־טוֹב בְּשׁוֹם שְׁלוֹם וְדַפְּרוּ [תהילים לד, טו]

מסורת הש"ס
א תלמוד ירושלמי עבודה זרה
ב סנהדרין עו. יבמות יג:
ג תלמוד ירושלמי עבודה זרה
ד בבא מציעא ס: חולין קיד:; פסחים כא: תלמוד ירושלמי עבודה זרה
ה תלמוד ירושלמי עבודה זרה
ו תלמוד ירושלמי עבודה זרה
ז תלמוד ירושלמי עבודה זרה

גליון הש"ס

תורה אור השלם

וּתְנִינָם וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לַפְּנִיָּה וְהַיְתִים הַחֹסֶם תַּחְרִים אִתָּם לֹא-תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחְנַס [דברים ז, ב]

לא תאכלו כל־גבלה לגר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה אוּ מִכֹּר לְנָכְרִי כִּי עִם קְדוּשׁ אֶתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גִּיד בְּחֶלֶב אֹמֶו [דברים יד, כא]

וּכְיִי־נִמְצָא אֲחִיךָ וּמֵסֶה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִתְנַחֵם בּוֹ גֵּר וְתוֹשֵׁב וְחִי עִמָּךְ [ויקרא כה, לה]

מִה־רָבוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה עִלָּם בַּחֲכֹמָה עֲשִׂיתָ מִלֵּאחַד הָאָרֶץ קִנְיָנָה [תהילים קד, כז]

כִּי־תֵצֵא מִתְּנָה עַל־אֲבִיךָ וּנְשׁוּמַת מַכֵּל דָּבָר רָע [דברים כג, י]

לא תתן להם חן שלא יאמר בְּמִה עוֹבֵד תַּחֲנַס בְּקִרְיָתוֹ מֵלֵא דַמַּשְׁמַע לְשׁוֹן חֲנִינָה וְהוּא חֵן: מאי לא תַחֲנַס חסר קרי בה לא תַחֲנַס לְשׁוֹן חֲנִינָה חֲקַקַע: תַּנְיָא גְמִי דְכוּלָּהוּ יִלְפִי מֵהָאִי קָרָא לא תַתֵּן לָהֶם חֲנִינָה מְדָלָא בְּתִיב תַחֲנַס קרי בה תַחֲנַס. לא תַתֵּן לָהֶם חֵן קרי בה לא תַחֲנַס לְשׁוֹן חֲנִינָה וְהִינּוּ חֵן. מַתְּנַת חֲנַס קרי בה לא תַחֲנִינָס לְשׁוֹן חֲנַס: לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ גַר תַּחֲנִינָס? עָלֵיו שָׂבַע מַצֵּת שְׁנַגְטוּוּ בְּנֵי נַח וְנִבְלָה מִתַּרְתּוֹ לוֹ וְאִתָּה מַצֵּה לִהְיוֹתוֹ דְּכִתִּיב בְּגַר וְתוֹשֵׁב וְחִי עִמָּךְ (וַיִּקְרָא כ"ה:ל"ה): ת"ל אוּ מִכֹּר וְקָאִי אֲנִר דְּלַעֲלֵל מִנֶּה לְגַר תַּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה אוּ מִכֹּר: לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים בְּנִתִינָה מַעֲוֵן ת"ל תַּתְּנֶנָּה אוּ מִכֹּר לְנָכְרִי וְקְדוּשׁ לְתַרְוִיָּהּוּ אֲנָכְרִי דְּאִי לְדַבְרִים כְּכַתְּבוּ אֲתָא דְלַעֲוֵבד פּוֹכְכִים אֲסוּר לְתַתְּנָה כְּכִי אֲבַעִי לִיה לְמַכְתֵּב תַּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיך אוּ מִכֹּר לְנָכְרִי דְלֵא מַצֵּ לְאוּקוּמִי חֲרִיָּה דְּנִתְּנֶנָּה אֲנָכְרִי: וּלְעוֹבֵד פּוֹכְכִים הָאִי בְּחֲנַס אֲסוּר לְתַן לוֹ שׁוּם מַתְּנָה: וּפְרָכִינוּן וְר' יְהֹזָדָה הָא וְנָדְאִי שְׁפִיר קְאָמַר ר"מ דְּבִין מְכִירָה בִין נִתְּנָה אִיבָא לְמַשְׁדִּיעָהּוּ אַעֲוֵבד פּוֹכְכִים וְחֲאָר: אוּ חֲלוּק וְהָא: לְהַקְדִּים נִתְּנָה דְּגַר אִס יֵשׁ גַּר בְּשַׁעְרֵיךָ לא יִמְכְרֶנָּה לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים וְלָכִי אֲתָא אוּ לְמַשְׁמַע כְּכִי לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ תַּתְּנֶנָּה וְהוּא עֹקַר מַצֵּה אוּ אִין גַּר מוֹכְרָה לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

פּוֹכְכִים זֶה נָהָה: ה"ג אִס בּוֹן לְכַתֵּב לֹא

דְּאָמַר קָרָא לֹא תַחֲנַס לֹא תַתֵּן לָהֶם חֲנִינָה בְּקִרְקַע. הָאִי "לֹא תַחֲנַס" מִיבְעִי לִיה, דְּהָכִי קְאָמַר רַחֲמָנָא: לֹא תַתֵּן לָהֶם חֵן. ^(א)אִם בּוֹ, לִימָא קָרָא "לֹא תַחֲנַס", מָאִי "לֹא תַחֲנַס"? שְׁמַע מִיַּנְיָה תַרְתִּי. "וְאִפְתִּי מִיבְעִי לִיה, דְּהָכִי אָמַר רַחֲמָנָא: לֹא תַתֵּן לָהֶם מַתְּנַת (שָׁל) חֲנַס! אִם בּוֹ, לִימָא קָרָא "לֹא תַחֲנִינָס", מָאִי "לֹא תַחֲנַס"? שְׁמַע מִיַּנְיָה פּוֹלְהוּ. ^(ב)תַּנְיָא גְמִי הָכִי: "לֹא תַחֲנַס" — לֹא תַתֵּן לָהֶם חֲנִינָה בְּקִרְקַע, דְּבָר אַחֵר: "לֹא תַחֲנַס" — לֹא תַתֵּן לָהֶם חֵן, דְּבָר אַחֵר: "לֹא תַחֲנַס" — לֹא תַתֵּן לָהֶם מַתְּנַת חֲנַס. ^(ג)וּמַתְּנַת חֲנַס גּוֹפֵה תַנְיָא הִיא, דְּתַנְיָא: "לֹא תֵאכְלוּ כָּל גִּבְלָה לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה אוּ מִכֹּר לְנָכְרִי", אִין לִי אֶלָּא לְגַר בְּנִתִינָה וְלִגְוִי בְּמִכְיָרָה, לְגַר בְּמִכְיָרָה מַנְיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תִּתְּנֶנָּה... אוּ מִכֹּר". ^(ד)לִגְוִי בְּנִתִינָה מַנְיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה אוּ מִכֹּר לְנָכְרִי", נִמְצָא אֶתָּה אוֹמַר: אַחַד גַּר וְאַחַד גּוֹי בִּין בְּנִתִינָה בִין בְּמִכְיָרָה, דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: דְּבָרִים כְּכַתְּבוּ, לְגַר בְּנִתִינָה, וְלִגְוִי בְּמִכְיָרָה. ^(ה)שְׁפִיר קְאָמַר רַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר לָהּ: אִי סְלָקָא דַּעְתָּךְ פְּדָקְאָמַר רַבִּי מֵאִיר, לְכַתּוֹב רַחֲמָנָא "תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה וּמִכֹּר", "אוּ" לָמָּה לִי? שְׁמַע מִיַּנְיָה לְדַבְרִים כְּכַתְּבוּ הוּא דְאֶתָּא. וְרַבִּי מֵאִיר? הָהוּא לְאַקְדוּמִי נִתְּינָה דְּגַר לְמִכְיָרָה דְּגוֹי. וְרַבִּי יְהוּדָה: פִּינִן דְּגַר אֶתָּה מַצְווֹה לְהַחְיוֹתוֹ, וְגוֹי אִי אֶתָּה מַצְווֹה לְהַחְיוֹתוֹ — לְהַקְדִּים לֹא צָרִיךָ קָרָא. 'דְּבָר אַחֵר: "לֹא תַחֲנַס" — לֹא תַתֵּן לָהֶם חֵן. מְסִייעַ לִיה לָרַב, דְּאָמַר רַב: אֲסוּר לְאַדָּם שְׂאִימַר "כַּמָּה נָאָה גּוֹיָה זֹו". ^(ו)מִיתִיבִי: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שְׁהִיהַ עַל גְּבִי מַעֲלָה בְּהַר הַבֵּית, וְרָאָה גּוֹיָה אַחַת נָאָה בְּיוֹתֵר, אָמַר: "מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיָהּ הִי". וְאַף רַבִּי עֲקִיבָא רָאָה אֶשֶׁת טוֹרְנוּסְרוּפּוּס הֶרְשַׁע, רָק, שְׁחַק וּבִכָּה. רָק — שְׁהִיתָה בָּאָה מְשִׁיפָה סְרוּחָה, שְׁחַק — דַּעֲתִידָה דְּמַגִּיירָא וְנָסִיב לָהּ, בָּכָה — דְּהָאִי שׁוּפְרָא בְּלִי עֶפְרָא. "וְרַב, אוֹדוּיִי הוּא דְקָא מוֹדָה, דְּאָמַר מָר: הָרֹאָה בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת אוֹמַר "בְּרוּךְ שְׁפָכָה בְּרָא בַּעוֹלָמוֹ". וְלֹאסְתַּפּוּלִי מִי שְׂרִי? מִיתִיבִי: "וּנְשַׁמְרַת מַכֵּל דְּבָר רָע" — שְׁלֹא יִסְתַּכֵּל אָדָם בְּאֶשְׁה נָאָה וְאַפִּילוּ פְנוּיָה, בְּאֶשֶׁת אִישׁ וְאַפִּילוּ מְכוּעָרַת,

וְלֹא

שְׁלֹא לְתַן לָהֶם חֵן וְשְׁלֹא לְתַן לָהֶם מַתְּנַת חֲנַס וְסַתְמָא דְּמַלְתָּא מִנְרִי כְּכוּלָּהוּ עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים וְכוּן מַשְׁמַע בְּסַנְגֵן בְּסִמּוּךְ וְקָשָׁה דְּהָאִי לֹא תַחֲנַס בְּשָׂבַע אֲמוֹת זְוֹקָא בְּתִיב דְּכַתִּיב (דְּבָרִים ז':א') וְנָשַׁל גְּוִיָם רַבִּים מִפְּנֶיךָ הַחַמִּי וְגו' וְכַתִּיב לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחְנַס וְלֹא תַתַּחַמַּע בְּס וּבְפִרְקָן הָעֵרַל (יְבֻמוֹת דף עו.) מוֹקְמִינַן לִיה בְּשָׂבַע אֲמוֹת דְּבַגְרִיתוֹן לִית לָהּ חֲתֻנּוֹת וְכַתִּיב עוֹד בְּתָרָה בְּתָךְ לֹא תַתֵּן לְבָנוּ וְאַמְרִינַן בַּספ"ק דִּיבְמוֹת (דף יז.) וּבְסוּף הָאוּמַר בְּקְדוּשֵׁין (דף סח: וְשֵׁס) דְּלַרְבַּנְךָ דְּלֵא דְרַשִׁי כִּי יִסִּיר לְרַבּוֹת כָּל הַמְסִירִין לֹא יִלְפִינַן מֵהָאִי קָרָא שְׁאָר אֲמוֹת לְמִימַר דְּלֵא תַפְסִי בְּהוּ קְדוּשֵׁין דְּהָא הָאִי קָרָא בּו' אֲמוֹת בְּתִיב וְכוּן לֹא תַחֲמִי כָּל גְּשָׁמָה וּי"ל דְּוֹדְאִי בְּכָל הֵךְ קָרָאִי אִיבָא טַעֲמָא רַבָּה דְּלֵא מַצֵּין לְאוּקְמוּנַן אֲלֵא בּו' אֲמוֹת וְלֹא תַחֲמִי כָּל גְּשָׁמָה לִיבָא לְאוּקְמִי בְּשָׁאָר אֲמוֹת דְּבַהֲדִיא בְּתִיב בְּהוּ וְהִילָךְ לְמַס וְשַׁבְדוֹן וְכוּן כִּי יִסִּיר לַרְבַּנְךָ דְּלֵא דְרַשִׁי טַעֲמָא דְקָרָא סְבָרָא הוּא לְאוּקְמִי בְּשָׂבַע אֲמוֹת דְּמַסִּירִי טַפִּי וְכוּן לֹא תַתַּחַמַּע לִיבָא לְאוּקְמִי אֲלֵא בְּשָׂבַע אֲמוֹת שְׁהָרִי כָּל שְׁאָר אֲמוֹת מַתְרִין לְבֹא בְּקָהֵל בְּגִרְתוֹן חוֹן מֵאוּתָם שְׁאָסַר הַבְּתִיב מַצְרִי עֲמוּנִי וּמוֹנָכִי אֲבָל מַתְּנַת חֲנַס וְנִתְּנִית חוֹן וְחֲנִינָה אִין שׁוּם טַעַם לְחַלֵּק בִּין שְׁאָר עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים לז' עֲמִימִים מִיְהוּ קִשְׁיָא דְכִרְיַתַּת בְּרִית שְׂכַתִּיב אֲרַל לֹא תַחֲנַס אִי בְּשָׁאָר אֲמוֹת אֲרִירִי הַבְּתִיב (מְלָכִים א ה':כ"ו) גְּבִי שְׁלַמָּה וְחִירָם מֶלֶךְ צִוַּר וְיַבְרָתוֹ בְּרִית שְׁנִיָּהם וְעוֹד דַּמַּשְׁמַע כָּל שְׁאָר אֲמוֹת לֹא הֲזַכְּרוּ עַל בְּרִיתַת בְּרִית דְּהָא בְּנִבְעוּגִינִס בְּתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ט"ז:) בְּקָרְכִי אִתָּה יוֹשֵׁב וְאַיִךְ אֲכַרְתִּי לָךְ בְּרִית מַשְׁמַע הָא בְּשָׁאָר אֲמוֹת מַתָּר וּי"ל דְּלֵא תִכְרֹת בְּרִית גְּמִי לֹא קָאִי אֲלֵא בְּשָׂבַע אֲמוֹת וְטַעֲמָא רַבָּה אִיבָא

וְשַׁנְיָנָא דְקָרָא גְמִי מוֹכַח דְּכַתִּיב וְנָשַׁל גְּוִיָם רַבִּים וַעֲצִימִים מִמֶּךָּ מִפְּנֶיךָ הַחֹרֵם תַּחְרִימִם לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְאִיבָא לְמִימַר דְּבִין דְּבַשְׁעַת כְּבוֹשׁ קִימִי בְּלֵא תַחֲמִי שְׁלֹא בְּשַׁעַת כְּבוֹשׁ קִימִי בְּאֲסוּר בְּרִיתוֹת בְּרִית אִי גְמִי מַשׁוּם דְּאִלוּקִי בַּעֲבוּדַת פּוֹכְכִים טַפִּי אֲבָל שְׁאָר אֲמוֹת לֹא: אַחַד גַּר וְאַחַד עוֹבֵד פּוֹכְכִים בִּין בְּמִכְיָרָה בִין בְּחִינָה הָכִא מַשְׁמַע דְּלכ"ע אִיבָא לְמַדְרַשׁ תַּתְּנֶנָּה וּמִכֹּר אֲדַלְעִיל מִנֶּה וְאִדְבַּתְרָה וְאִפְלוּ רַבִּי יְהֹזָדָה לֹא פְלִיג אֲלֵא מַשׁוּם אוּ וו"ג דְּקָשִׁין בְּרַךְ אִיזִיד גַּנְךְ (כ"מ דף סא.) אֵת בַּסְפֵּךְ לֹא תַתֵּן לוֹ בְּגִנְשֶׁךְ וּבַמְרִבִּית לֹא תַתֵּן אֲבָלָךְ דְּשָׁדִינַן בְּנֶשֶׁךְ וּבַמְרִבִּית אֲכַסְף דְּלַחֲמָה וְאֲכַלְךָ דְּלִבְתַּרָּה וְקָשָׁה מ"ס מֵהִסְהִי דְּפִרְקָן קַמָּא דְקַדוּשֵׁין (דף לב:) גְּבִי מַפְגִּי שִׂבְיָה תַחֲוּם וְהִדְרַת פְּגִי וְכוּן דְּלֵא שָׁדִינַן תַחֲוּם וְהִדְרַת אֲשִׁיבָה וְאִזְכוּן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם לֹא שָׁךְ וְהִדְרַת גְּבִי מַפְגִּי וְלֹא שָׁךְ גְּמִי תַחֲוּם גְּבִי פְגִי וְקַל לְהִבִּין וְאִין לְהַקְשׁוֹת מֵאוּתוֹן מִקְרָאוֹת שְׁאִין לָהֶם הַכְּרַע (וּיִמָּא דף נב:) וְהִסְיָקוֹן מִסֵּה מ"ס שו"א פְּרוּשׁ מַחֵר מְשַׁקְדִּים שְׁאֵת אֲרִוּר וְקוּם אֲמַחִי לֹא אֲמִירִין דְּקוּמִי אֲתַרְוִיָּה דְּהָתָם לֹא שָׁךְ פְּרוּשׁוּ בְּוָה כְּמוֹ בְּוָה שְׁאִם עוֹנָה שְׁאֵת אֲחִים תִּיטִיב יְהִיָּה שְׁאֵת לְשׁוֹן גְּשִׁאוֹת עוֹן וְאִם עוֹנָה אֲחִים לֹא תִיטִיב יְהִיָּה שְׁאֵת לְשׁוֹן פּוֹרַעֲנִית כְּמוֹ נִשָּׂא אִשָּׁא לָהֶם וְכוּן אֲרִוּר אֲפִס כִּי עַז אִס אֲפִס מוּסָב לְאֲרִוּר אִינוּ מְקַלֵּל אֲלָא אֲפִס וְאִם אֲפִס מוּסָב עַל כִּי עַז מַצָּא מְקַלֵּלָם וְכוּן וְקוּם אִי קָאִי אִהְיֶם נִרְאָה שְׁאִינוּ אֲחֵרִי אֲלֵכִי נִכְר וְאִי קָאִי אִהְיֶךְ כַּכּב וְגו' קָמוּ לְתַחֲנִית הַמַּתִּים וצ"ע מִמְּשַׁקְדִּים וּמִמַּחֵר וְאִין לָשֵׁם שׁוּם חֲלוּק מַשְׁמַעוֹת וּבִירוּשָׁלַיִם מוּסָף פְּסוּם שְׁשִׁי שְׁאִין לוֹ הַכְּרַע בְּנִי יַעֲקֹב בָּזִאוּ מִן הַשָּׂהָד כְּשִׁמְעָם אוּ כְשִׁמְעָם וַיַּתְּעַצְבוּ וּלְשֵׁם יֵשׁ חֲלוּק מַשְׁמַעוֹת דְּאִי כְּשִׁמְעָם קָאִי אֲבָזִאוּ מַשְׁמַע שְׂבָאוּ בְּלֵא עַת וְאִי כְשִׁמְעָם קָאִי אֲחִיתַעֲצָבוּ א"כ בָּזִאוּ בַּעֲתָם וְלֹאֲחַר שְׂבָזִאוּ כְשִׁמְעָם אִז וַיַּתְּעַצְבוּ: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר דְּבָרִים כְּכַתְּבוּ תַמָּה לַר' יְהֹזָדָה לָמָּה לִי לֹא תַחֲנַס לְאָסַר מַתְּנַת חֲנַס וְחַפּוֹךְ לִי מֵהֶבָא וּי"ל דְּלֵא תַחֲנַס אֲרַבְרִיךְ לְתַן בּוֹ לֹאִו וְהָאִי דְּהֶבָא גְמִי אֲרַבְרִיךְ לַעֲשֶׂה אִי גְמִי אִבָּא לְמִימַר דְּהָאִי דְּהֶבָא אֲרַבְרִיךְ לְגַלוֹת עַל נַחֲסִנָּה דְּגַר שְׁהִיא מַתְּנָה מַשׁ וְלֹא נִתְּנָה בְּדַמִּים וְהַקְשָׁה רִיב"ס דְּהֶבָא אָסַר מַתְּנַת חֲנַס לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים לַר' יְהֹזָדָה וּבְפִרְקָן כָּל שַׁעַה (פְּסָחִים דף כב. וְשֵׁס ד"ה ור') מוֹקְמִינַן הִהִיא דְשׁוֹנָח אָדָם יָרֵךְ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים בַּר' יְהֹזָדָה וְתַרְן רַבִּי דְּבַתּוֹסַפְתָּא תַנְיָא גְבִי מַלְתָּה דַר' יְהֹזָדָה דְּהֶבָא בַּעֲבוֹד פּוֹכְכִים הַמְכִּירוּ מַתָּר מַפְגִּי שְׁהוּא כְּמוּכְרוּ לוֹ וְהָא דְאִמְרִי' בְּפִרְקָן הָדָר (עִירובין דף סד:) דַּא"ל לְהֵהוּא עוֹבֵד פּוֹכְכִים טַל גְּלוּסְקוֹן מֵאִילָנֶעַא וְאֵע"פ שְׁלֹא הִיָּה מְכִירוּ כְּמַשְׁמַע הָתָם שְׁאִינוּ הָתָם שְׁהִיָּה מַתְּלָה עֵמוּ בְּדָרְךְ וַא"ת לְמֹאן דְּאָסַר וְכִי לִית לָהּ הִהִיא דְּמַפְרַנְסִין עֲנִיִּי עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים עִם עֲנִיִּי יִשְׂרָאֵל מַפְגִּי דְרַבִּי שְׁלוֹם וּי"ל דְּדַרְכִּי שְׁלוֹם אִין וַז מַתְּנַת חֲנַס וַא"ת וְלְמֹאן דְּשָׁרִי וְכִי לִית לָהּ הִהִיא דְּהַעוּבְדִּי פּוֹכְכִים וְרִישִׁי בְּהִמָּה דְקָה לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וּי"ל דְּקָרָא מִנְרִי שְׁאִינוּ מַחֲמִי בְּאוּתָה מַתְּנָה כִּי אֵף אִס לֹא יַתֵּן לוֹ כְּלוּם לֹא יִמּוֹת: וְרַבִּי מֵאִיר הָהוּא אֲצִרְיָה דְּדִקְדוּם נִתְּינָה דְּגַר לְמִכְיָרָה דְּעוֹבֵד פּוֹכְכִים וַא"ת וְכִי אִס יֵשׁ לוֹ לְאָדָם חַפֵּן לְמִכֹּר יַתְּנֶנּוּ לְגַר קָדָם שְׁיִמְכְּרֶנּוּ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים וְהֵלֵא אִפִּי' לִישְׂרָאֵל אִינוּ מַצֵּה עַל כֶּךָ וּי"ל דְּזוּקָא וְגַבְלָה שְׁאִינוּ שְׁנִיָּה אֲלֵא דְבָר מוּעָט לִישְׂרָאֵל שְׁלֹא הִיָּו עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים מַצִּיִּים בְּצִינָיָם וְלָגַר הִיא שְׁנִיָּה הַרְבֵּה בְּשָׁאָר בָּשָׂר: לְהַקְדִּים — לֹא צָרִיךָ קָרָא וַא"ת בִּין דְּמַסְכָּרָא יֵשׁ לָנוּ לְהַקְדִּים נִתְּינָה דְּגַר לְמִכְיָרָה דְּעוֹבֵד פּוֹכְכִים לָמָּה נִכְתָּבָה נִתְּינָה דְּגַר כָּלָל מַכ"ש מִמִּכְיָרָה דְּעוֹבֵד פּוֹכְכִים יְדַעִין לִיה וּי"ל דְּאִי לֹא בְּתִיב נִתְּינָה דְּגַר הִיָּה אֲמִינָא דְאָסוּר לְתַן לוֹ גְּבֻלוֹת בְּדִי שְׁיַתֵּן לָב לְהַתְּצִיר לְגַמְרִי: הָרֹאָה בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת אוֹמַר כּו' בִּירוּשָׁלַיִם אוֹמַר אִפִּי' גְּמַל נָהָה סוּם נָהָה חֲמוּר נָהָה חֲמוּר בְּרִיךְ שְׂכָכָה לוֹ בַּעוֹלָמוֹ:

כ.

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד:

ב מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד:

ג מו"י פג' מהל' זבייה ומתנה הל' יא, סמג עשין פב, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יא:

ד מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד:

ה מו"י פג' מהל' זבייה ומתנה הל' יא:

ו מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע וחוקות הגויים הל' ד:

ז מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יד:

ח מו"י פ"י מהל' ברכות הל' יג, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' רכה סעי' י:

כ:

	עין משפט
	גזר מצווה

א מויו' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כ:

ב מויו' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כא, סמג לאוין קכו, טוש"ע אה"ע ס"י כג סעי' ג:

ג מויו' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כ, סמג לאוין קכו, טוש"ע אה"ע ס"י כא סעי' א:

ד מויו' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כ, סמג לאוין קכו, טוש"ע אה"ע ס"י כג סעי' ג:

ה מויו' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כ, סמג לאוין קכו, טוש"ע אה"ע ס"י כג סעי' ג:

ו מויו' פט"ז מהל' טומאת אוכלים הל' יב:

ז מויו' פכ' מהל' שבת הל' ד:

יְשׁלֵא יְהִרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם הַאֵי קָרָא דְקֵשָׁה גְּמוּרָהּ הִיא וְלֹא אִסְמִיכְתָּא בְּדִמוּכַח פֶּרֶק נִגְעִיהָ שְׁנַתְפַּתְתָּהּ (בַּתְּבוּת דָּף מו.). וְהַקֵּשָׁה ה"ר אֶלְחָנָן א"כ מֵאִי רְבוּתָהּ דִּיחֻזְקָאֵל דְּאִמְרִינָן פֶּרֶק שְׁנֵי דְחָלִין (דָּף לו'): וְנִפְשֵׁי לֹא מְטַמְּאָה שְׁלֹא הִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם וּבִאֲתִי לִיְדִי טַמְּאָה בְּלִילָה וְאוּר"י דִּמְכָּל מְקוֹם רְבוּתָא הִיא מִמָּה שְׁהִיָּה מַצִּיל עַצְמוֹ מִהִרְהוּר מַה שְּׁאִין בּוֹ בַּשָּׂאֵר אֲדָם דְּלֵאִינוּ נִצֵּל מִהֶם בְּכָל יוֹם כְּהֶאֱמַר"י בַּבְּבֵא בְּתָרָא פֶּרֶק גֵּט פְּשׁוּט (בַּבְּא בְּתָרָא דָּף קסד): שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים שְׁאִין אֲדָם נִצֵּל מֵהֶם בְּכָל יוֹם וְהָא חֲשִׁיב הִרְהוּר: **עֲנֻנָּה מְבִיאָה לִיְדֵי יִרְאֵת חֲטָא בְּיִרוּשְׁלָמִי** דְּשִׁקְלִים גָּרִים אִיפְכָּא וִירָאֵת חֲטָא מְבִיאָה לִיְדִי עֲנֻנָּה וְהָא סָבַר כְּרַפִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי דְּבַסְמוּךְ דְּאִמַר עֲנֻנָּה גְּדוּלָּה מַפְלֵס וְהַקֵּשָׁה ר' יְהוֹזָה מִפְרִי"ש דְּאִמְרִינָן בַּמִּדְבָּר. שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים שְׁקוּלִים זֶה בְּזֶה וִירָאֵת חֲטָא חֲכָמָה עֲנֻנָּה וַי"ל דַּה"ק דְּלֹא סָנְיָא לָהּ בָּלֹא הָא וִירָאֵה בָּלֹא חֲכָמָה וְחֲכָמָה בָּלֹא וִירָאֵה וַשְׁמִיָּהִם בָּלֹא עֲנֻנָּה וְעֲנֻנָּה בָּלֹא שְׁמִיָּהִם: **חֲסִידִים** לֹא נֶאֱמַר אֱלֹא עֲנוּיִם וּא"ת הֵא כְּתוּב גַּמִּי אִזְ דַּבַּרְתָּ בַּחֲזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וְלֹא כְּתוּב לַעֲנִיִּיךָ וַי"ל הֵתֵם חֲסִידִים כְּתוּב וכו"ש עֲנִיִּים אֲכָל לַעֲנִין בַּשּׁוּרֵת הֶאֱחָלָה פְּשִׁיטָא תוֹלָה אוֹתָם בַּחֲשׁוּבִי' וְגוּגְלִים יוֹתֵר: **וְאִי** אֲשַׁמְעִינוּ הַגִּי תַרְתִּי דְלֹא יָדִיעַ שְׂבַחְתִּהוּ וְהַקֵּשָׁה דַּר"ר אֶלְחָנָן לְשִׁמְעִין שְׁחַת דִּידִיעַ שְׂבַחָא וְקוּמָה דְּפַסְגָּא וכו"ש אֵילָן וַי"ל דְּלֹא זֶה אֵף זֶה קִתְּנִי: **בְּהַמָּה** ע"מ לְשַׁחַט מַהוּ תַמָּה מֵאִי בְּעִי וּמֵאִי פְלִגְי ר"מ גְּרָבִי יְהוֹזָה בְּסִמּוּךְ הָא אֲפִי בַסֵּתִם אִמְרִינָן לְעִיל אִימֹרוּ לְשַׁחֲטוּהָ זַבְנָהּ וּלְפִי רַשָּׁב"ס דְּלֹא מִיירִי לְעִיל אֲלֵא בְּפִרְה דְּוָקָא יִטְחָא וַי"ל לַפ"ה דְּהִכָּא מְרִי בַעֲגָלִים וּסְנִיחִים שְׂאִסוּר לְמַכַּר לָהֶם:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וְלֹא בִבְגָדֵי צָבַע [שֵׁן] אִשָּׁה שְׂזוּכַר אֵת

א"וְלֹא בִבְגָדֵי צָבַע [שֵׁל] אִשָּׁה, וְלֹא בַחֲמֹר וְלֹא בַחֲמוּרָה, וְלֹא בַּחֲזִיר וְלֹא בַּחֲזִירָה, וְלֹא בַעֲוִפּוֹת בְּזִמָּן שְׁזוֹקְמִין זֶה לָזֶה, וְאִפִּילוּ מְלֹא עֵינַיִם כְּמִלְאָה הַמָּוֶת. אֲמָרוּ עָלֵיו עַל מְלָאָה הַמָּוֶת, שְׂכוּלֹו מְלֹא עֵינַיִם, בַּשָּׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל חוֹלָה עוֹמֵד מַעַל מֵרָאשׁוֹתָיו, וְחָרְבוֹ שְׁלוּפָה בִידּוֹ, וְטִיפָה שֶׁל מָרָה תְלוּיָהּ בּוֹ, כִּינּוֹן שְׂחוּלָה רוּאָה אוֹתוֹ מְזַדְעָזַע וּפּוֹתַח פִּיו, וְזוֹרְקָה לְתוֹךְ פִּיו, מִמָּנָה מַת, מִמָּנָה מִסְרִיחַ, מִמָּנָה פָּנָיו מוֹרִיקוֹת! קָרָן זֹוִית הָוְאִי. וְלֹא בִבְגָדֵי צָבַע [שֵׁל] אִשָּׁה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אִפִּילוּ שְׁטוּחִין עַל גִּבִּי כּוֹתֵל. אָמַר רַב פֶּפְאִ: וּבִמְפִיר בַּעֲלִיָּהּ. אָמַר רַבָּא: דִּיקָא נָמִי, דְקִתְנִי "וְלֹא בִבְגָדֵי צָבַע אִשָּׁה", וְלֹא קִתְנִי "וְלֹא בִבְגָדֵי צָבָעוּנָיו", שְׁמַע מִינָּה. אָמַר רַב חֲסֵדָא: הַגִּי מִיָּלִי בַעֲתִיקִי, אֲכָל בַּחֲדָתִי לֵית לִזְ בּוּה, דְּאִי לֹא תִמָּא הֲכִי, אֲנִן מָנָא לְאִשְׁפּוּרִי הֲכִי יְהִיבִינוּ? הָא קָא מִסְתַּפֵּל! וְלִטְעָמִיהּ, הָא דְאָמַר רַב יְהוּדָה: מִין בְּמִינוֹ מוֹתֵר לְהַכְנִיס כְּמַכּוּחַל בַּשְּׁפוּפָרַת, הָא קָא מִסְתַּפֵּל! אֱלֹא בַעֲבִידָתִיהָ טְרִיד, הֲכִי נָמִי בַעֲבִידָתִיהָ טְרִיד. אָמַר מַר: מִמָּנָה מַת. יִמָּא פְּלִיגָא דְאָבוּהּ דְשְׁמוּאֵל, דְאָמַר אָבוּהּ דְשְׁמוּאֵל: אָמַר לִי מְלָאָה הַמָּוֶת "אִי לֹא דִחִיִּישְׁנָא לִיקְרָא דְבִרְיִיתָא, הָוּה פֶּרַעַנָא בֵּית הַשְּׁחִיטָה כְּבַהֲמָה". דְלָמָא הָהִיא טִיפָה מַחֲתָכָה לְהוּ לְסִימָנָיו. מִמָּנָה מִסְרִיחַ. מְסִיעַ לִיהָ לְרַבִּי חֲנִינָא בַר כְּהֶנָּא, דְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר כְּהֶנָּא: אָמַרִי בִי רַב: הָרוּצָה שְׁלֹא יִסְרִיחַ מִתּוֹ, יְהַפְכְּנוּ עַל פָּנָיו.^[א] תִּנּוּ רַבָּנּוּ: "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכַּל דְּבַר רַע", שְׁלֹא יְהִרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וַיְבוֹא לִיְדֵי טוּמְאָה בְּלִילָה.^[א] מִכָּפֹא אָמַר רַבִּי פִנְחָס בֶּן יֶאִיר: תּוֹרָה מְבִיאָה לִיְדֵי זְהִירוֹת, זְהִירוֹת מְבִיאָה לִיְדֵי פְרִישׁוֹת, פְּרִישׁוֹת מְבִיאָה לִיְדֵי טְהָרָה, טְהָרָה מְבִיאָה לִיְדֵי חֲסִידוֹת, חֲסִידוֹת מְבִיאָה לִיְדֵי עֲנֻנָּה, עֲנֻנָּה מְבִיאָה לִיְדֵי יִרְאֵת חֲטָא, יִרְאֵת חֲטָא מְבִיאָה לִיְדֵי קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה מְבִיאָה לִיְדֵי רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ מְבִיאָה לִיְדֵי תַחֲחִיַת הַמֵּתִים, וְחֲסִידוֹת גְּדוּלָּה מְכוּלָן, שְׁנַאָמַר: "אִזְ דַּבְּרַתְּ בַּחֲזוֹן לַחֲסִידֶיךָ".^[א] וּפְלִיגָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: עֲנֻנָּה גְּדוּלָּה מְכוּלָן, שְׁנַאָמַר: "רוּחַ ה' אֱלֹהִים עָלַי יַעַן מִשַּׁח ה' אוֹתִי לְבִשְׁר עֲנוּיִם", "חֲסִידִים" לֹא נֶאֱמַר אֱלֹא "עֲנוּיִם", הָא לְמַדַּת שְׁעֻנָּה גְּדוּלָּה מְכוּלָן. אֵין מוֹכְרִין לָהּ וְכוּ'. תִּנּוּ רַבָּנּוּ: מוֹכְרִין לָהּ אֵילָן עַל מְנַת לְקוּץ וְקוּצִץ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אֵין מוֹכְרִין לָהּ אֱלֹא קְצוּצָה. שְׁחַת עַל מְנַת לְגַזּוּז וּגְזוּז, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אֵין מוֹכְרִין לָהּ אֱלֹא גְזוּזָה. קָמָה עַל מְנַת לְקַצּוֹר וְקוּצָר, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אֵין מוֹכְרִין אֱלֹא קְצוּרָה. וְצָרִיכָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינוּ אֵילָן, בְּהָא קֹאֲמַר רַבִּי מֵאִיר, כִּינּוֹן דְלֹא פְּסִיד מִשְׁחֵי לִיהָ, אֲכָל חֵאִי דְכִי מִשְׁחֵי לָהּ פְּסִיד, אִימָא מוּדִי לִיהָ לְרַבִּי יְהוּדָה. וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ בְּהִנֵּי תַרְתִּי, מִשׁוּם דְלֹא יָדִיעַ שְׂבַחְחִיָּהּ, אֲכָל שְׁחַת דִּידִיעַ שְׂבַחְחִיָּהּ — אִימָא מוּדִי לִיהָ לְרַבִּי מֵאִיר. וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ בְּהָא, בְּהָא קֹאֲמַר רַבִּי מֵאִיר, אֲכָל בְּהִנֵּה אִימָא מוּדִי לִיהָ לְרַבִּי יְהוּדָה, צָרִיכָא. אִיבַעֲיָא לָהּ: בְּהַמָּה עַל מְנַת לְשַׁחוּט, מַהוּ? הֵתֵם טַעָמָא מֵאִי שְׂרִי רַבִּי יְהוּדָה? דְלָאוּ בִרְשׁוּתִיהָ קְיָימִי וְלֹא מְצִי מִשְׁחֵי לָהּ, אֲכָל בְּהַמָּה, כִּינּוֹן דְּבִרְשׁוּתִיהָ דְּגוּי קְיָימָא, מִשְׁחֵי לָהּ, אוּ דְלָמָא לֹא שְׁנָא? 'תָא שְׁמַע, דְתִנָּנָא: בְּהַמָּה עַל מְנַת לְשַׁחוּט וְשַׁחוּט, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אֵין מוֹכְרִין לוֹ אֱלֹא שְׁחוּטָה. מִתְּנִי' אֵין מִשְׁפִּירִין לָהֶם בְּתֵים בְּאַרְצֵ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין צָרִיָה לוֹמַר שְׂדוֹת, וּבְסוּרֵיָא

מִשְׁפִּירִין

וּמַהֲרַהֲר אַחֲרֶיהּ: קָרָן זֹוִית הָוְאִי כְּשִׁפּוּנָה לְיִמִּין אוּ לְשִׁמְאֹל לְכַנָּס מִמְּבִוִּי לְמְבִוִּי וּפּוֹנְעִין זֶה אֵת זֶה בְּקָרָן זֹוִית דְּלֵאִינוּ רוּאָה אוֹתָהּ מִרְחוּק בָּהּ כְּנָגְדוֹ שְׁיַעֲצֵם עֵינָיו: פַּעֲלִיָּין הָאִשָּׁה הַרְגִּילָה לְלַבָּשָׁן: צָבַע אִשָּׁה מִשְׁמַע שְׁמַפִּיקָה: בְּגָדֵי צָבָעוּנִין אֲנֹן שֶׁל נָשִׁים וּמִדְקִמְנֵי בְּגָדֵי צָבַע אִשָּׁה מִשְׁמַע שְׁמַפִּיקָה: בַּעֲתִיקִי שְׂלֵבִשְׁתָּן וְכֶבֶר רָאֵה אוֹתָהּ מְלַבָּשֶׁת בָּהּ וּבַשְׁחֹזֵר וְרוּאָה אוֹתָן גִּזְכֵּר בְּיָפִיד. וְזוֹקָא בְּגָדֵי צָבָעוּנִין לְפִי שְׁהִאִשָּׁה גָּאָה בָּהּ וְלֹא שְׂכִיחִי אֲכָל שְׂאָר בְּגָדִים דְשְׂכִיחִי וְאֵין לָנוּ לֹא מַסִּיק אֲרַעֲתָהּ לְהִרְהַר: בַּחֲדָתִי שְׁלֹא לְבַשְׁתָּן מַעוּלָס: לְאִשְׁפּוּרִי כּוּכָם הִמְתַּקֵּן בְּגָדִים חֲדָשִׁים: מִין צְמִינוּ בַּהֲקָרַעַת בְּהַמָּה: מִתַּר לֹאֲדָם לְהַכְנִיס בְּזָדִים אֲבַר הַזָּכֵר: כְּמַכּוּחַל בַּשְּׁפוּפָרַת מְכוּחַל הִיא חִיקָס שְׁמַכְנִיסִין בַּשְּׁפוּפָרַת קָנָה שְׁהַמְכּוּחַל בַּתּוֹכָה וְהַקִּיסִם קָרוּי מְכוּחַל עַל שֵׁם שְׂכוּחָלִין בּוּ: הֵא קָא מִסְתַּפֵּל וְתִנָּיִא לְעִיל לֹא בַּחֲמוּר וְלֹא בַּחֲמוּרָה: בַּעֲבִידָתָהּ טְרִיד לְבּוֹ עַל מְלֹאכְתּוֹ נְשׁוּכַח בַּהֲרַהוּר: הָוּה פֶּרַעַנָא בֵּית שַׁחֲטוּהָ לְרֹאשִׁת מַבְחָן כְּבַהֲמָה. אֲלֵמָא מַחֲתָן מִמָּשׁ הֵא: וְנִשְׁמַרְתָּ מִכַּל דְּבַר רַע וּסְמִיךְ לֶהּ כִּי יְהִיָּה בֶן אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יְהִיָּה טַהוּר מִקַּרְהָ לְיָלָה וְהָא מְהֵרָ לִיהָ לְהַשְׁמַר שְׁלֹא יְבֹא לִיְדֵי כָךְ: תַּרְעָה עַל יְדֵי שְׁעוּסָק בַּהּ וְעוֹד שְׂרׁוּאָה וּמַכִּין אֲזַהֲרוֹת שְׂבָהּ וְנִשְׁמַר: זְרִימוֹת [זְרִין] וְנִשְׁמַר קֲדָם לְבֹן שְׁלֹא תַבֵּא עַבְרָה לְיָדוֹ כִּי הִכָּא דְּלֵאִינוּ מַהֲרַהֲר לְבֹא לִיְדֵי טוּמְאָה: זְהִירוֹת בַּשְּׁהַעֲבָרָה בֹא לְיָדוֹ זְהִיר לְהַשְׁמַר שְׁלֹא יַפְשֵׁל וְהִכִּי אִמְרִינָן בְּכָל הַבָּשָׂר בַּשְּׁחִיטָת חֲלִין (חֲלִין דָּף קז:): מֵאִי לֹאוּ דְזַהֲוִיר וְלֹא יַנַּע לֹא דְזָרִין קֲדָם וּמַשִּׁי יָדָה מַעֲקָלָא: נְחִיית נָקִי בְּאֵין חֲטָא: פְּרִישׁוֹת אֵף מְדָבֵר הַמִּתַּר פּוֹרַשׁ לְהַסְמִיר עַל עַצְמוֹ: טַהוּר צַח מְלָבֵן וְעִדִּין מְנָקִי: לִיְדִי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְהַשְׁרוֹת עָלָיו שְׂכִינָה: אִזְ דַּבַּרְתָּ בַּחֲזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וְלֹא גִאֲמַר לִירְאִיךָ וּלְעַנּוּךָ: שְׁחַת תַּבּוּאֵת חֲטוֹן וַשְׁעוּרִין קֲדָם שְׁתַּמְלֵא בְּזָרִין וּבְלַע"ז פִּירִינ"א: מַשְׁחֵי לִיָּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בַּמַּחֲבֵר וְנִמְצָא שְׁתָּנן לוֹ יִשׁוּב וְחִנּוּיָה בַּקַּרְקַע: לֹא יִזְיַע שְׂבַחְחִיָּהּ לֹא מְנַכֵּר שְׂבַח בַּחֲבַרְוִין מִכָּאֵן וְחִילָךְ דַּקוּמָה פִּסְגָּא וְחִילָךְ נְהִי גַמִּי דְלֹא פְסִיד מִיָּהּ לֹא מְנַכֵּר דְלַשְׁבַּח: אֲכָל שְׁחַת דְּנִקְרָאָה לְעִינִים דְכַמָּה דְמַשְׁחֵי לִיָּה מִשְׁבַּחַת: בְּהָא קֹאֲמַר ר"מ בַּשְׁחַת מִשׁוּם דִּידִיעַ שְׂבַחָה: דְלָאוּ בַרְשׁוּתָהּ קוּיָיִם שְׁחַת וְחִילָךְ וְקוּמָה בַּקַּרְקַע יִשְׁרָאֵל נִינְהוּ וְלֹא מַצִּי לְשַׁהוּיָינְהוּ דְיִשְׁרָאֵל מַעֲבָב עָלֶיהּ: אֲכָל בַּהַמָּה מְפִי זָבֵן לֶהּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בַּרְשָׁתָהּ קוּמָא: עַל מְנַת לְשַׁחַט מַתְנֵה עִמּוֹ בַּפְּרוּשׁ: מַתְנִי' אֵין מִשְׁפִּירִין בְּתֵים לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בֹּא"י גְּזָרָה מִשׁוּם מְכִירָה דְאִסוּר דְּאוֹרְקִיתָא הִיא שְׁמַתָּן לָהֶם חֲטִיָּה בַּקַּרְקַע: וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׂדוֹת דְּאִיבָא תַרְפִּי לְאִסוּרָא כְּדַמְפְּרַשׁ בְּגִמְרָא: סוּרְיָא אֲרָם עֲבָה וּסְמוּכָה לְאֶרֶן יִשְׂרָאֵל וּבַבְּשָׁה גִזּוּ וְחַבְרָה

לַקְדָּשֶׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא עַל פִּי הַדְּבַר וּבְלֹא שָׂשִׁים רַבּוֹא וְקָרִי לֶהּ כְּבוֹשׁ יְחִיד:

מסורת הש"ס

א כתובות מו.; אוצר מדרשים היכלות שבעה היכלות הטומאה ד

ב מסכת כלה רבתי; שיר השירים רבה; משנה סוטה; אוצר מדרשים משיח מלחמות מלך המשיח ג

ג אוצר מדרשים מדרש עשרת הדברות

תורה אור השלם

כ"יתצא מחנה על־אִיבֹד וּנְשַׁפְּרַת מִכַּל דְּבַר רַע [דברים כג, י]

כ"יִּיְהִיָּה בָּךְ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִהְיֶה טַהוּר מִקַּרְחָ לְזָלָה וְיָצֵא אֶל־מַחוּץ לַפְּתָח לֹא יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַפְּתָח [דברים כג, יא]

אז דברת־בְּחִזּוֹן לַחֲסִידֶיךָ וּתְאִמַּר שׁוּבוּנִי עָזְרָא עַל־גְּבוּר הַרְמוּתִי כְּחוּר מַעַם [תהילים כ, ב]

רוּחַ אֲדִנִּי יִהְיֶה עָלַי יַעַן מִשַּׁח יִתְּנֶה אוֹתִי לְבִשְׂר עֲנוּיִם שְׁלַחֲנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבָּרִי־לֵב לַקְרָא לְשִׁבוּיִם דְּרוּר [לְאִסוּרִים פְּחֻזְקוּם יִשְׁעִיהוּ סֵא, א]

מסורת הש"ס
א תוספתא עבודה זרה
 ב סוכה ו: פסחים ו: לעיל טו.
 ג יומא עח:
גליון הש"ס
גמ' א"ש הלכה כר' יוסי. עי' לעיל דף ז' ע"א תוס' ד"ה פשיטא:
תורה אור השלם

ולא־תביא תועבה אל־ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כ־חרם הוא [דברים ז, כו]

לא־תקלל חרש ולפני עור לא תתן מוסל ונראת מאלהיך אני יהוה [ויקרא יט, יד]

משפירין להם פתים ולא גזרינן אטו מכירה בא"י כתיב דחֲסִידָא חֲנִינְתָּהּ וּמִיָּהּ מְכִירָה לְבַתְּחִילָה לֹא גְזָרִינן מִשּׁוּם מְכִירָה דְאָרְזן יִשְׂרָאֵל: חֲבַל לֹא שְׁלוֹת דְּאִיכָא תַרְתִּי לְאַסּוּרָא: וּחֻצָּה לְאָרְזן דְּמַרְחָק וְלִיכָא לְמַגֵּזר מְכִירָה דְהֶתֶם אֹטוּ מְכִירָה דא"י: מוֹכְרִין פְּתִים וּמִשְׁפִּירִין שְׁלוֹת חֲבַל מְכִירָה דְשָׁדוֹת לֹא כִיּוֹן דְּאִיכָא תַרְתִּי גְזָרִינן: טַעמָא דְרַבֵּי יוֹסִי מְפָרֵשׁ בְּגַמ': אִף בְּמָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהַשְׁכִּיר פְּתִים לֹא לְבֵית דִּיקָה אֲמָרוּ אֲלָא לְאַשְׁתַּמְנוּשִׁי בְּהַי בְּצִיבֵי וְתַבְנָא: מַפְנֵי שְׁתַּקְרָאת עַל שְׁמוֹ וְהִרְוֵאָה שְׁמַחְמִימִין בְּשִׁבְתֹּא אֲוִמֵר שְׁהַבְלָנִים שְׁלוּחִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵן: גַּמ' חוֹבֶת הָדָר הוּא וְלֹא חוֹבֶת הַבֵּית הַלֶּכֶךְ לִיכָא אֲתַקְפֵּתָא דְכַתִּיב בֵּיתָךְ דָּרָךְ בִּיאֲתָךְ אֲלַמָּא לְמִי שְׁנֹכְנִם וְיוֹצֵא לְתוֹכָה אֲזִיכֵר רַחֲמָנָא: הִיא גּוּפָא גְזָרָה שְׁכִירוֹת אֹטוּ מְכִירָה: וְהָא שְׁכִירוֹת שְׁלוֹת דְסוּרְיָא גְזָרָה לְגְזָרָה הִיא דקס"ד מִשּׁוּם שְׁכִירוֹת דא"י אֲתַסֵּר: שְׁמַה פְּבוּשׁ וּבְמְכִירָה דְסוּרְיָא אִיכָא אֲסוּרָא בִּין פְּתִים בִּין שְׁלוֹת הַלֶּכֶךְ שְׁכִירוֹת שְׁדוֹת דְסוּרְיָא אֲלוּ גְזָרָה הִיא מִשּׁוּם שְׁכִירוֹת דא"י אֲלָא מִשּׁוּם מְכִירוֹת שְׁדוֹת דְלֹאֵו גְזָרָה הִיא אֲלָא אֲסוּרָא דְאוּרִיקְתָּא וּמִיָּהּ לֹא אֲחִמוּזר בַּה רַבְּנָן לְמַגֵּזר שְׁכִירוֹת דְכַתִּים אֹטוּ מְכִירָה: חֲבַל שְׁלוֹת דְּאִיכָא תַרְתִּי גְזָרוּ שְׁכִירוֹת אֹטוּ מְכִירָה: וּבְחו"ל כּו' שְׁלוֹת דְאִית בְּהַי תַרְתִּי גְזָרוּ בְּהַי רַבְּנָן דְמִשְׁפִּירִין וְלֹא מוֹכְרִין מִשּׁוּם מְכִירָה דא"י: רַבֵּי יוֹסִי אֲוִמֵר בא"י מִשְׁפִּירִין לָהֶם פְּתִים וְלֹא גְזָרִין אֹטוּ מְכִירָה: חֲבַל שְׁלוֹת דְּאִיכָא בְּמְכִירְתָּן תַרְתִּי לְאַסּוּר' גְזָרִינן שְׁכִירוֹת אֹטוּ מְכִירָה: ה"ג קִסְכַּר פְּבוּשׁ יָחִיד לֹאֵו שְׁמַה פְּבוּשׁ הַלֶּכֶךְ לִיכָא אֲסוּרָא בְּמְכִירַת פְּתִים: שְׁלוֹת דְאִית בְּהַי תַרְתִּי גְזָרוּ בְּהַי רַבְּנָן דְמִשְׁפִּירִין אֲטוּ מְכִירְתָּן בְּסוּרְיָא אֹטוּ מְכִירָה דא"י: וְנִחוּשׁ דְלָמָּא אֲזַל הִיא יִשְׂרָאֵל דְשֶׁרִית לִיה לְזַבוּנֵי לְחַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְתַבְנָן לְהֵאִי יָחִיד: וְאֲזַל הִיא עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְתַבְנָן לָה לְתַרְתִּי פִלְגֵי לְתַרֵי וּמַעַבֵב הַשְׁלִישִׁית לְעַצְמוֹ וְאִיכָא שְׂכוּנָה: מַפְקְדִינָן גְרָסִינן: אֲלַפְנֵי דְלַפְנֵי כּו' כְּלוּמַר לְכַלֵּי הִיא לֹא תוֹשִׁינן:

דְּאִי נָמִי אֲתִי לִיזִי מְכִירָה לֹא עֲבַר

^(א)**מִשְׁפִּירִין לָהֶם פְּתִים אָבַל לֹא שְׁדוֹת, וּבְחוּצָה לְאָרְזן מוֹכְרִין לָהֶם בְּתִים וּמִשְׁפִּירִין שְׁדוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אֲוִמֵר: בְּאָרְזן יִשְׂרָאֵל מִשְׁפִּירִין לָהֶם בְּתִים אָבַל לֹא שְׁדוֹת, וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין בְּתִים וּמִשְׁפִּירִין שְׁדוֹת, וּבְחוּצָה לְאָרְזן מוֹכְרִין אֲלוּ וְאֲלוּ.** ^(ב)**אָף בְּמָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהַשְׁכִּיר, לֹא לְבֵית דִּירָה אֲמָרוּ, מַפְנֵי שְׁהוּא מְכַנֵּים לְתוֹכוֹ עֲבוּדָה זָרָה, שְׁנַאָמַר: "לֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ", וּבְכָל מָקוֹם לֹא יִשְׁכִּיר לוֹ אֶת הַמְרָחֵץ, מַפְנֵי שְׁהוּא נִקְרָא עַל שְׁמוֹ. גַּמְי' מֵאִי "אֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁדוֹת?" אֵילִימָא מִשּׁוּם דְאִית בַּה תַרְתִּי: חֲדָא, חֲנִנִית קַרְקַע; וְחֲדָא, דְקָא מַפְקַע לָה מַמְעָשֵׁר. אִי הָכִי, בְּתִים נָמִי אִיכָא תַרְתִּי: חֲדָא, חֲנִנִית קַרְקַע; וְחֲדָא, דְקָא מַפְקַע לָה מִמְזוּזָה! אֲמַר רַב מִשְׁרָשְׁיָא: מְזוּזָה חוֹבֶת הָדָר הוּא. בְּסוּרְיָא מִשְׁפִּירִין בְּתִים כּו'. מֵאִי שְׁנָא מְכִירָה דְלָא? מִשּׁוּם מְכִירָה דְאָרְזן יִשְׂרָאֵל. אִי הָכִי, מִשְׁכִּירוֹת נָמִי נִגְזוּר! הִיא גּוּפָה גְזָרָה, וְאֲנָן נִיקוּם וְנִיגְזוּר גְזָרָה לְגְזָרָה? וְהָא שְׁכִירוֹת שְׁדָה דְבְסוּרְיָא, דְגְזָרָה לְגְזָרָה הִיא, וְקָא גְזָרִינָן! הֶתֶם לֹאֵו גְזָרָה הוּא, קִסְכַּר: כִּיבוּשׁ יָחִיד שְׁמִיָּה כִּיבוּשׁ.**

^(א)**שְׁדָה דְאִית בִּיה תַרְתִּי — גְזָרוּ בִּיה רַבְּנָן, בְּתִים דְלִית בַּהי תַרְתִּי — לֹא גְזָרוּ בַּהי רַבְּנָן. בְּחוּצָה לְאָרְזן וכו'. שְׁדָה דְאִית בִּיה תַרְתִּי — גְזָרוּ בַּהי רַבְּנָן, בְּתִים דְלִית בַּהי תַרְתִּי — לֹא גְזָרוּ בַּהי רַבְּנָן. רַבִּי יוֹסִי אֲוִמֵר: בְּאָרְזן יִשְׂרָאֵל מִשְׁפִּירִין לָהֶם בְּתִים וכו'. מֵאִי טַעמָא? שְׁדוֹת דְאִית בַּהי תַרְתִּי — גְזָרוּ בַּהי רַבְּנָן, בְּתִים דְלִית בַּהי תַרְתִּי — לֹא גְזָרוּ בַּהי רַבְּנָן. וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין וכו'. מֵאִי טַעמָא? קִסְכַּר: כִּיבוּשׁ יָחִיד לֹא שְׁמִיָּה כִיבוּשׁ, וְשְׁדָה דְאִית בַּה תַרְתִּי — גְזָרוּ בַּה רַבְּנָן. בְּתִים דְלִית בַּהי תַרְתִּי — לֹא גְזָרוּ בַּהי רַבְּנָן. וּבְחוּצָה לְאָרְזן מוֹכְרִין וכו'. מֵאִי טַעמָא? כִּיּוֹן דְמַרְחָק, לֹא גְזָרִינָן. "אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל: הִלָּכָה כְּרַבֵּי יוֹסִי. אֲמַר רַב יוֹסֵס: וּבִלְכַד שְׁלֹא יַעֲשֶׂנָּה שְׂכוּנָה. וְכַמָּה שְׂכוּנָה? תָּנָא: אֵין שְׂכוּנָה פְּחוּתָה מִשְׁלֹשָׁה בְנֵי אָדָם. וְלַחוּשׁ דְלָמָּא אָזִיל הִיא יִשְׂרָאֵל וּמַזְבִּין לְחַד גּוֹי, וְאָזִיל הִיאָהּ וּמַזְבִּין לָה לְתַרֵי! אֲמַר אַבְיִי: א"לְפַנִּי" מַפְקְדִינָן, א"לְפַנִּי" ד"לְפַנִּי" לֹא מַפְקְדִינָן. אָף בְּמָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהַשְׁכִּיר. מַכְלָל דְאִיכָא דּוֹכְתָא דְלֹא מוֹגְרִי.**

וּסְתָמָא

שְׁמָה פְּבוּשׁ הַקָּשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן דַּבֵּ"ק דְגֵטְוִין (דף ח. נָשָׁם) הִיכָא דְקַתְנֵי בְג' דְרַכִּים שְׁתֵּיה סוּרְיָא לְאָרְזן יִשְׂרָאֵל וּבַשְּׁלֶשֶׁה דְבָרִים לְחו"ל אֲמַאי לֹא חֲשִׁיב הִא מִלְתָּא דְהִכָּא דְבְּמְכִירַת פְּתִים וְשְׁכִירוֹת שְׁדוֹת שְׁוֹת לֹא י"י וּבְשְׁכִירוֹת פְּתִים שְׁוֹת לְחוּצָה לְאָרְזן דְּהָא אֲפִילוּ בְּחֲזָא פִלְגֵי הֶתֶם דְקָאֲמַר עֲפָרָה טַמֵּא בְּחו"ל וְהִרְצִיָה לְכַנֵּם לָה בְּטַהֲרָה וְכַנֵּם כא"י

וְאוֹמֵר ר"י דְתַנֵּי נָשִׁיר וְאֵע"ג דְנִחִית תַנָּא לְמַנְיָנָא מ"מ אָבָא לְמִימֵר תַנָּא (נָשִׁיר בְּדֹאשְׁכַּחנָא בְּהַרְבָּה מְקוּמוֹת: **כּוּבוּשׁ** יָחִיד פ"ה שְׁלֹא הִיָּה שֶׁם אוֹרִים וְתַמִּים וְנָשִׁים רַבּוּא וְיוֹתֵר נִקְרָא כּוּמו שְׁפָרֵשׁ הִר"ר יִצְחָק מֵהַרְפוּט דְכַל מַה עָבַדְשׁ יָחִיד כְּגוֹן יָאִיר כּוֹן מְנַשֶּׁה אִינוּ א"י חֲבַל קָשִׁיָא דְאִי מֵא"י הוּא אִין זֶה קְרוֹי כּוּבושׁ יָחִיד וְאִם מַחו"ל הוּא אֲפִי' הִיוּ שֶׁם שֵׁים רַבּוּא קְרוֹי כּוּבושׁ יָחִיד לְכָךְ נִקְרָא כַּל שְׂאִין לוֹ קָשׁוֹת לְכַבֵּשׁ נִקְרָא חו"ל דְכַל זָמַן שְׁלֹא כַּבֵּשׁ כַּל א"י לֹא הִיָּה לוֹ קָשׁוֹת לְכַבֵּשׁ חוּצָה לְאָרְזן וְהָי אִיתָא בְּסַפְרֵי פְרָשַׁת עֲקֵב בְּשָׂבָשׁ דּוּד אֶרֶם גְּרִיסֵי וְאֶרֶם עֲזָבָה אֲמַר לוֹ הֵבָב ה"ה סְמוּךְ לְפִלְטִין שֶׁלֶךְ לֹא כַּבֵּשְׁתָּ וְאִתָּה הוֹלֵךְ וּמַכַּבֵּשׁ חוּצָה לְאָרְזן שְׁנֵאֲמַר וְאֵת הַיְבוּסִי יִשֹּׁב יִרְשָׁלָם וְגו': **אֶלְפַנִּי** דְלַפְנֵי לֹא מַפְקְדִינָן

הִיא סִימָנָא בְּעֵלְמָא הוּא כְּלוּמַר לְכַלֵּי הִיא לֹא תוֹשִׁינן א"ג כִּיּוֹן דְאֲסוּר שְׂכוּנָה שְׁלֹא יִבָּא הָזָק לְיִשְׂרָאֵל קְרִי לָה מַכְשׁוֹל לַפְנֵי עוֹר: **אָף בְּמָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהַשְׁכִּיר לֹא לְבֵית דִּירָה אֲמָרוּ וכו'** יֵשׁ לְפַקְפַק עַל מַה הִיוּ סוּמְכִים בְּנֵי אָדָם לְמַכַר וְלְהַשְׁכִּיר פְּתִים לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְאִף לְבֵית דִּיקָה וְיֵשׁ רַעֲיִים לְהַבִּיא רָחִי' לְהַסְתִּיר מִדְּתַנְיָא בְּתוּסַפְתָּא (פ"ב) כְּאֵן וְכֵאֵן לֹא יִשְׁכִּיר אָדָם בֵּיתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים מַפְנֵי שְׁזִידוּעַ שְׁמַכְנִים לְתוֹכָה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים אֲפ"ה מִשְׁפִּירִין לָהֶם אֲרוֹנוֹת וְאוֹצְרוֹת וּפְגַנְדָּאוֹת אַע"פ שְׁזִידוּעַ שְׁמַכְנִים לְתוֹכוֹ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים מִשְׁמַע הַטַּעַם מִשּׁוּם שְׁמַחְלוֹק בִּין מָקוֹם שְׁמַכְנִים עֲבוּדַת כּוֹכְבִים בְּקַבִּיעוּת בִּין שְׂאִינוּ מַכְנִים וְיַהֲבֵן שְׂאוּמֵר אִינוּ מַכְנִים עֲבוּדַת כּוֹכְבִים בְּקַבִּיעוּת שְׂרִי וּלְפִי זֶה בְּעַת שְׁהַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׂצִיבֵינוּ אִינִם מַכְנִיסִין לְבִיתֵיהֶם עֲבוּדַת כּוֹכְבִים בְּקַבִּיעוּת אֲלָא כְּשֵׁינֵשׁ שֶׁם מֵת אִי שְׁנוּטָה לְמוֹת וְגַם אוֹתָה שְׁעָה אִינן עוֹבְדִין אוֹתָם מִתָּר אֲכֹן מַשֶּׁם אִין רָחִיָּה גְמוּרָה כִּי יֵשׁ לְמִלּוֹת טַעַם הֶתֶר דְאֲרוֹנוֹת וְאוֹצְרוֹת דְשִׁמָּא לֹא אֲסָרָה הַעוּרָה אֲלָא בְּבִית הַעֲשׂוּיָה לְדִיקָה דְכַתִּיב לֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ וְלָשֶׁם אֲפִלְגֵי דָרָךְ עֲרָאִי אֲסוּר אָבַל אוֹתָם פְּתִים שְׂאִינִם עֲשׂוּים לְדִיקָה לֹא אֲסָרָה תוֹרָה וְלִהְיִי שְׂרִי אֲרוֹנוֹת וְאוֹצְרוֹת וְרַבִּינוּ חַיִּים כַּהֵן הִיָּה מְבִיא רָחִיָּה לְהַסְתִּיר מִדְּגָרְסִינן בִּירוּשְׁלָמִי אִף בְּמָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהַשְׁכִּיר לֹא לְבֵית דִּיקָה אֲמָרוּ הִא בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲנו לְמַכַר מוֹכֵר אִף לְבֵית דִּיקָה וּמַשְׁכִּיר אִף לְבֵית דִּיקָה וְהִיָּה נִקְרָאָה לוֹ הַטַּעַם דְּבַחוּן לְאָרְזן לֹא מַקְרִי בֵּיתְךָ אֲלָא בְּאָרְזן וְקָשׁוּ בַּה טוּבָא חֲזָא כִּי אִין נִקְרָא לר"י שְׁנִיָּרַע יִשְׂרָאֵל בַּחוּן לְאָרְזן מַעוֹבֵד כּוֹכְבִים דְאֲפִילוּ לָמ"ד אִין קִנְוֹן לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּאָרְזן יִשְׂרָאֵל בַּחוּצָה לְאָרְזן מִיָּהּא יֵשׁ לוֹ קִנְוֹן וְעוֹד קָשָׁה לְרַבֵי יוֹהֲנָה דְגַבִּי מַחוּצָה דְכַתִּיב בֵּיתְךָ הָכִי נָמִי תִּימָא דְמִי יֵשׁ לוֹ בֵּית בַּחוּצָה לְאָרְזן וַפְטוֹר מִן הַמַּחוּצָה הִא אֲמַר בַּפ' הַתְּכַלֵּת (מְנַחוּת דף מד. נָשָׁם) הַשׁוֹכֵר בֵּית בַּחו"ל כַּל ל' יוֹם פְּטוּרָה מִן הַמַּחוּצָה מִכָּאן וְאִילַךְ חֻכְתָּ וְהַטַּעַם כְּדַפְרִשִׁית לְעִיל פְּסוּבָדִּים הַעוֹלָם שְׁהִיא שְׁלו מִשְׁמַע דְאִם הִיא שְׁלו חֻכְתָּ מִזֵּד וְעוֹד הָשִׁי' לר"י עַל הִירוּשְׁלָמִי מֵאוֹתָה תוּסַפְתָּא שְׁהַבִּאתִי לְעִיל דְקַתְנֵי רִישָׁא (אִין) מִשְׁפִּירִין לָהֶם פְּתִים וְלֹא שְׁדוֹת וּבְרַחֲמִים וְאִין נוֹתֵנִין לָהֶם עֲרֻבוֹת וְקַבְלוֹת אֶחָד הַכּוּתִים אֶחָד הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים כד"א בא"י וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין פְּתִים וּמִשְׁפִּירִין שְׁדוֹת וּבְחו"ל מוֹכְרִין אֲלוּ וְאֲלוּ כְּאֵן וְכֵאֵן לֹא יִשְׁכִּיר בֵּיתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים מַפְנֵי שְׁזִידוּעַ שְׁמַכְנִים לְתוֹכוֹ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים אֲלַמָּא אִף בְּמָקוֹם שְׁאִמְרוּ לְהַשְׁכִּיר לֹא לְבֵית דִּיקָה אֲמָרוּ הִא רָחִיָּה גְמוּרָה הִיא וּמִן הַתוּסַפְתָּא לֹא קָשִׁיָא מִיזִי דְכֵאֵן וְכֵאֵן אֲחִי אֲח"י וְסוּרְיָא וְאִף ת"ק דְמַתְנִי' נָמִי סָבַר הָכִי דְאֲסוּר בְּתַרְוּיָהּ מְכִירַת פְּתִים חֲבַל בַּחו"ל שְׁהַסְתִּירוּ לְמַכַר מִתָּר לְהַשְׁכִּיר כְּדִזִּי' בִּירֶשְׁל' וְלֹאֹו מַשְׁעֵמָה דְרַבִּינוּ חַיִּים אֲלָא הַטַּעַם מְפָרֵשׁ הִר"ר אֶלְחָנָן מַפְנֵי כְּשִׁאֲמָרָה תוֹרָה לֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ אָבָא לְמִימֵר לֹא אֲסוּר אֲלָא בְּבִית הַיִּשְׂרָאֵל עַצְמוֹ שְׁהוּא דָר בְּתוֹכוֹ עֲבוּדוֹ דָר בּוּ וְאֲפִי' בא"י כּוּמו בְּמַחוּצָה שְׂאִינוּ חֻיב בַּה אֲלָא בְּבִיתוֹ עֲבוּדוֹ דָר בּוּ אָבַל הַשׁוֹכֵר בֵּית אִף בא"י פְטוֹר מִן הַמַּחוּצָה מִן הַעוּרָה וְרַבְּנָן הוּא דְגָזְרוּ שְׁלֹא לְהַשְׁכִּיר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים מַפְנֵי שְׁמַכְנִים לְתוֹכוֹ עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְהַשְׁתָּא דְזִנְקָא פְתִים הַעֲשׂוּיִים לְדִיקָה אָבַל אִינִם עֲשׂוּיִים לְדִיקָה לֹא גָזְרוּ וְלָכֶךְ הַסְתִּירוּ לְהַשְׁכִּיר אֲרוֹנוֹת וְאוֹצְרוֹת

וְכִיּוֹן דְשְׁכִירוֹת בֵּית דִּיקָה אִינוּ אֲסוּר אֲלָא מְדַרְבְּנָן אִף בְּאָרְזן אִם בֵּן בַּחוּצָה לְאָרְזן הַקְלוּ:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

כא.

 עיין משפּט בר מצוה

א מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ח:

ב מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' י:

ג מו"י פה' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יא, סמג עשין כב, טוש"ע יו"ד סי' רצא סעי' ב:

ד מו"י פא' מהל' תרומות הל' ב:

ה מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ט:

ו מו"י פ"י מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ט:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פו' מהל' שבת הל' טו, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' רמג סעי' א:

ב מו"י פו' מהל' שבת הל' טו, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' רמג סעי' א:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מאי טעמא אריסא אריסותה קא עביד הקשה רבינו ויהנה מהיא דתנן

בפ"ק לשבת (דף יח. ושם) אמר רשב"ג נוהגין היו של בית אבא שהיו נוהגין פלים לכובם עובד כוכבים ג' ימים קדם השבת ופליג אב"ה דאמרי הֵתם שִׁמְתָּר עַם הַשָּׁמֶשׁ אֶלְמָא לִית לֵה לְרִשְׁבִּי"ג קַבְלָנָא קַבְלַנְתָּה עביד ומרן לא שסובר שהלכה בן אלא מחמיר בעצמו היה וכן פרש"י לשם אכן טוב הקשה רבינו ויהנה דא"כ בפרק שני דביצה (דף כא:) דקחשיב ג' דברים שהיו מחמירין בבית ר"ג כב"ש אמאי לא קא חשיב נמי הא שהרי ר"ג דוּבְנָה הוא (אבי) אביו של רשב"ג ואומר דבביצה לא חירי אלא במידי דיו"ט אַבְל בְּמַלְּי דִּשְׁבַּת איבא טובא ולפ"ו יחא מה שהקשה ר' אלחנן דאמאי לא קיי"ל פרשב"ג בההיא דפ"ק דשבת דהא אמרינן (ב"ב דף קעד.) כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו אלא לאחרים ודאי לא היה מחמיר אלא

לעצמו: **אריסא** אריסותה קא עביד פסק

ר"ת הלכה פרשב"ג דאמר אריסא אריסותה קא עביד ומתוך כך התיר לישתאל שנתן ביתו לנעשותו בקבלנות לבנות בו אפלו בשבת וק"ו נמי הוא דהשתא אריסות שזה שחלק הישראל משפוח במלאכה שרי קבלנות שאין בו שבח לישתאל כלל במה שממחר נכרי לעשות קבלנותו לא כ"ש דנימא קבלנא קבלנותה קעביד ועוד הביא ר"ת ראיה מההיא דפ"ק דשבת (דף ח: ושם ד"ה אין נוהגין) דשרי ב"ה לתן פלים לכובם ועורות לעבדן עם השמש ואפי' מידי דפרהסיא שרו הֵתם דֵּהא הֵהיא בְּרִיתָא דְאִית לִיה בַּגְמָרָא הֵתם (דף יח.) דאסור לתן חטין לתוך הרחום של מים אלא כדי שיטחנו מצעוד יום מוקי לה תלמודא כב"ש אַבְל לב"ה שרו ואע"פ שמשמעת קול ועוד תניא הֵתם (דף יט.) גבי ספינה פוסק עמו ע"מ לשבות רשב"ג אומר אינו צריך שהעובד כוכבים לא יניח לעשות קבלנותו בשביל הישראל ולפי זה צריך עיון בההיא דפ' מי שהפך (מו"ק דף יב. ושם ד"ה אמר) דאמר שמואל מקבלי קבלת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מתר אכן ר"ת מוקי לה לבלה הך שמעתא באבב ומפרש לה הכי אמר שמואל מקבלי קבלת באבב בתוך התחום אסור כו' אמר רב פפא אפלו חוץ לתחום נמי לא אמרן דשרי אלא היבא דליבא מתא דמקרבא להתם אבא מתא דמקרבא להתם אסור פרוש לפי שיכחו בני העיר מלאכתן בפנילכו לשם אמר רב ששת וכי ליבא מתא דמקרבא נמי לא אמרן דשרי אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי אינשי דאזלי מדכתא לדכתא פרוש אז מתר חוץ לתחום ע"י קבלנות עובד כוכבים אבב בחוש"מ דשכיחי אינשי דאזלי מדכתא לדכתא אסור וכ"ש בחול גמור אלא חול המועד לרבנותא נקט דאע"ג דלא שכיחי דאזלי פלי האי אסור ולפי זה כל מה שאוסר לשם אינו באבב דוקא דבאבב החמירו יותר כדמובח הֵתם דריש פקחא אמר רב ששת ברה דרב אידי זאת אומרת דברים המתרים בחלו של מועד אסורין בימי אבלו ותניא פותה וזהוהא עבדא דמר זוטרא דבנו ליה אפדנא בימי אבלו חוץ לתחום טובים הוה ומטעם שהתרכנו. עד כאן שיטת ר"ת: ור' יצחק פרש דקבלנות דבית אסור וזהו דוחה כל ראיות ר"ת דמההיא דעורות לעבדן אינה ראיה דכיון דהווא תלוש ומלאכה ציד לאחרים מתר דאפילו באבילות בכה"ג שרי כמו שמפרש דתניא הֵתם (דף יא.) היתה מלאכתו ציד אחרים בביתו לא יעשה בבית אחר יעשה ורחים נמי אינה ראיה לכאן דהֵתם ששם החטים לתוך הרחים הם נטחנים מליהון ולא דמי לעובד כוכבים העושה מלאכה בימים ודומה כמי שישתאל מצוה לו לעשות בשבת וגם לא דמי להך דשכירות שזה דשמעתין דלעולם הוא רגילות לקבל שזה באריסות למחצה לשליש ולרביע אבב בבגין בית רגילות לשכר מזי יום יום וסרוחא אינו אומר קבלנותה עביד אלא שכירי יום ניגהו ועוד דבירושלמי דפ"ק דשבת משמע דקבלת דבית אסור בין באבב בין בשבת וזהו איתא הֵתם אמנים עובדי פוכבים שהיו עושים עם ישתאל בתוך ביתו אסור בתוך בתיהם מתר אמר ר"ש בן אלעזר בד"א בקבלת אבב בשכיר יום אסור בד"א בתלוש אבב במחפר אסור בעיר אחרת בין כך ובין כך מתר ומהו בין כך ובין כך א"ר אלא בין בתלוש בין במחפר ובלבד בקבלת ר"ש בן בסנא בשם ר' אחא אמר בשבת ובאבב ובעבודת פוכבים הלכה כר"ש בן אלעזר אלאא פסוק הלכה כר"ש בן אלעזר דאמר בעירו במחפר דאסור אף בקבלת והוא הדיון בתוך התחום ולא מבעיא הבגין עצמו דאסור אלא אף לפסל האבנים ולתקן הקורות ואפלו רחוק מן החומה ואפלו בביתו של עובד כוכבים אסור פיין דלצרך מחפר הוא דהא במחפר כה"ג פליגי ופסוק הלכה כר"ש בן אלעזר דאלו לעשות הבגין עצמו אפלו רבנן מודו דאסור דבקשות ישתאל הוא ונלא שרו אף תלוש אלא בביתו של עובד כוכבים בגין פלים לכובם שמתקנם ציד עובד כוכבים ואע"פ שהלכה כר"ש בן אלעזר בקבלת מ"מ באריסות שזה אין הלכה כמותו אלא פרשב"ג דהא סתם לן תנא דמתני' בנתה והטעם מפרש דאריסא אריסותה קא עביד ור"ת אע"פ שהקל בקבלת החמיר על עצמו וכשבנה ביתו לא הניח עובדי כוכבים לבנות בשבת אף על פי שהיו עושים בקבלנות והר"ם היה נוטן טעם דלהכי מתר באריסות שזה דכיון שאינו נוטל מעות בשכרו אלא נוטל בגוף הקרקע דמי לשתף אבב בקבלנות דבית שנוטל מעות בשכרו לא הוי פשתף ואסור ולה"ק דבא דמרחץ אסור דאריסותא למרחץ לא עבדי אינשי דכיון שנוטל מעות בשכרו ולא שׂיך לטול זה בגוף המרחץ אסור ולפ"ו יש להתיר להשכיר רחים לעובד כוכבים היבא שנוטל בקמח לפי חלקו ואינו נוטל מעות דהוי כמו שתפין ומסקנא דשמעתא שמשנין מהבא דקבלת דתלוש אינו מתר אלא בתוך ביתו של עובד כוכבים אבב במחפר אינו מתר אלא חוץ לתחום אבב תוך לתחום אסור: **אבב** לעובד פוכבים מאי שרי תמה מאי קא דיוק דלמא נקט כותי וכ"ש לעובד פוכבים וי"ל דמשמע ליה מדשבח עובד פוכבים דמירי בה רשב"ג ומתני' ונקט כותי דוקא קתני עי"ל דס"ל דסבר דעובד פוכבים שרי מדאורי בכותי דאי בעובד כוכבים אסור לשמענין עובד פוכבים דלית בה אלא חזא דנקראת על שמו וכ"ש כותי דאית בה תרתי דאית בה נמי לפני עור כדאמרינן בסמוך עוד פרש הר"ר אלחנן דדיוק ממתני' דשריא שזהו לעובד פוכבים וליבא מאן דפליג ומיהא טעמא ניחא נמי דקאמר לעיל גבי מלתה דרבן שמעון בן גמליאל אבב שזהו לעובד פוכבים שרי דלאו אמלתה דיוק דהא דנקט מרחץ במלתה אבא למימר דדוקא מרחץ אבב שזהו אפילו לכותי אסור משום שעושה בו מלאכה בחול המועד:

וסתמא כר"מ דאמר בא"י אין משכירין: פותי לא עביד מלאכה בשבת אבב בחלו של מועד עביד דלמדרש סופרים לא חשיו: דחלו של מועד לדידן נמי שרי להחם מרחצאות: אבב שזהו לעובד פוכבים שרי להשכיר היבא דליבא למחש לחצית קרקע בגין בח"ל ואע"פ שנקראת על שמו לא חשדי ליה דלהוי עובד פוכבים שלוחו אלא אמרי אריסא הוא וקבלה עליו למחצה לשליש ולרביע ועליו מטול לעשות:

מסורת הש"ס

א תלמוד ירושלמי עבודה זרה

מסורת הש"ס
א לקמן כה;; לעיל יד:
גליון הש"ס
גמ' איכסיוף. גיטין עז ע"ב ב"מ צז ע"א:
שם לא היו דברים מעולם. עירובין מ ע"א ועיין תוספות יבמות לה ע"ב ד"ה דב"ע. נדה כד ע"א תוס' ד"ה אר"פ. ב"ב קנד ע"ב תד"ה ברם. בכורות ד ע"ב תד"ה אלא:

תורה אור השלם
לא־תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל וְרֵאתָ מֵאֲלֹהֶיךָ אֱנִי יְהוָה [ויקרא יט, ד]

אַרִיסוּתָא לר"ש **בן אֶלְעָזָר** לית ליה וְהָאִי דְנָקַט כּוֹתֵי דְמַשְׁמַע הָא עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׂרִי לָאו טַעְמָא מְשׁוּם אַרִיסוּתָא אֶלָּא מְשׁוּם דְאֻמְרִינוּ לִיה לֹא תַעֲשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה בְּשֶׁבֶת וְצִית: אִי הֲכִי דְכוּתִי יַעֲשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה בְּחֹלו שֶׁל מוֹעֵד: מֵאִי אֶרְיָא דְקַתְנִי גַבִּי כּוֹתִי מִפְּנֵי שְׁנַקְרָאת עַל שְׁמוֹ: תַּפּוּק לָּהּ דְבִלָּא חֲשַׁד נִמְי אִיכָא מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וְכוּתִי גַר הוּא וּמִצְנִיָּה עַל הַמְּצִית בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא דְמִי לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשֶׁבֶת שְׁהַעֲבָדֵי כּוֹכְבִים לֹא הִזְהִירוּ עָלֶיהָ: מוֹרִיקָאִי זִרְעֵי גִנוֹת בְּרַפְס: נָקַט בְּשֶׁבֶתָא לַחֲרָשׁ לִזְרַע וְלַקְצֹר: שְׁקָבְלוּ שְׂדֵה בְּאִרִיסוּתָן מִבַּעֲה"ב וּמִשְׁקָבְלוּהּ הַטּוֹלָה עַל שְׁנִיָּהּ לַעֲסֹק בָּהּ בְּיַחַד: לֹא יֹאמֵר יִשְׂרָאֵל טַל אֶתָּה חֲלָקָה בְּשֶׁבֶת לְפִי שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ עַל חֲצִי הַיּוֹם הַמְטִיל עָלָיו: וְאִם הִתְנוּ מִתְחַלָּה קִדְּם שְׁהוּטָלָה עָלָיו: מִתֵּר דִּהָא לֹא קִבֵּל עָלֶה יִשְׂרָאֵל עֲבֹדָה לְשֶׁבֶת וְאִין הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלוּחוֹ: וְאִם בָּאוּ לְחַשְׁבּוֹן לָאו אֶהֱתְנוּ מִתְחַלָּה קָאִי אֶלָּא מִלְתָּא בְּאֶגְפֵי נַפְשָׁה הִיא בְּלוּמֵר אִם קִבְּלוּ סָתָם וְעָשׂוּ סָתָם וְעַל הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּשֶׁבֶת וְיִשְׂרָאֵל בְּחוּל וְלֹא צִיְהוּ יִשְׂרָאֵל וּבָאוּ לְחַשְׁבּוֹן לְאַחַר זְמַן לוּמֵר בְּמָה יָמִי שְׂבֵת נִטְלַת אֶתָּה וְאֵנִי חָטַל כְּנָגְדָן יָמִי הַחֹל: אֲסוּר דְשָׁכַר שְׂבֵת הוּא נוֹטַל דְגַלִּי דַּעֲתוּ דַּעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלוּחוֹ הִיָּה: רַב גְּבִיָּהּ מִבֵּי כְּתַל אָמַר לָאו הֲכִי הִנֵּה עוֹבְדָא: אֶלָּא שְׁתַּיִלי דַּעֲרָלָה הִנֵּה יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים קִבְּלוּ שְׂדֵה בְּשֶׁתַּפּוֹת וְנוֹטְעָה וְיִטְּלוּ הַחֲצִי בִּין שְׁנֵיָּהּ וְנִתְעַסַּק עוֹבֵד כּוֹכְבִים כָּל גְּרַפּוֹ שְׁנִי עַרְלָה וְאֶכְלֵן וְיִשְׂרָאֵל קִבֵּל ג' שָׁנִים אַחֲרוֹת כְּנָגְדָן וְאֶכְלֵן: שְׂרָא לָּהּ דִּהַתֵּר גְּמוּר הִנֵּה דִּהָא אַע"ג דְקִבְּלוּהּ יַחַד לְכַתְּמָלָהּ וְאָמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֶתָּה עוֹבֵד בְּג' שָׁנִים הִלְלוּ וְאֵנִי ג' אַחֲרֵיהֶם אִין בָּאוּ אֲסוּר שְׁלִיחוֹת דִּהָא יִשְׂרָאֵל נִמְי שְׂרִי לַעֲבָדָה וְאִי מְשׁוּם אֶכְּלִיָּה שְׁיִשְׂרָאֵל אוֹכַל כְּנָגְדָן וְנִמְצָא נִבְּהַה מִפְּרוֹת עַרְלָה שְׁמַכְדָן אִין זֶה נִבְּהַה שְׁכּוֹן הַמִּשְׁפָּט שָׁנָה שְׁנָיָה עוֹבֵד הוּא אוֹכַל: וְהָא אוֹתְבָּה רַבִּינָא וּא"כ מֵאִי תִּיּוּבְתָא גַבִּי שְׂבֵת אֲסוּר שְׁלִיחוֹת בְּמִלָּאכָה מַה שְׁאִין כּוֹן בַּעֲרָלָה: לְסוּיַעֲי סִיעִיָּה מְדַקְתֵּי הִתְנוּ לְכַתְּמָלָהּ מִתֵּר אֶלְמָא כִּי לִיבָא אֲסוּר שְׁלִיחוֹת דְּמִלָּאכָה שְׂרִי ואַע"ג דְּמַטְוִיא הִנָּהּ לְיִשְׂרָאֵל וּה"ה לַעֲרָלָה:

אֲרִיסוּתָא לר"ש בן אֶלְעָזָר דְנָקַט כּוֹתֵי דְמַשְׁמַע הָא עוֹבֵד

אִי הֲכִי תַפּוּק לָּהּ מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אַרִיסוּתָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר לִית לִיָּה, אֶלָּא גוֹי מֵאִי טַעְמָא מוּתֵר? דְאֻמְרִינוּ לִיָּה וְצִיִּית. כּוֹתִי גַמִי אֻמְרִינוּ לִיָּה וְצִיִּית! כּוֹתִי לֹא צִיִּית, דְאָמַר: אֲנָא גַמִירְנָא טְפִי מִינָּה. אִי הֲכִי, מֵאִי אִירְיָא מִפְּנֵי שְׁנַקְרָאת עַל שְׁמוֹ? תִּיפּוּק לִיָּה מְשׁוּם "לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁלִי"! חֲדָא וְעוֹד קֹאמַר: חֲדָא — מְשׁוּם "לְפָנֵי עוֹר", וְעוֹד — מִפְּנֵי שְׁנַקְרָאת עַל שְׁמוֹ. הִנְהוּ מוֹרִיקָאִי דְגוּי נָקִיט בְּשֶׁבֶתָא, וְיִשְׂרָאֵל בְּחַד בְּשֶׁבֶתָא, אֲתוּ לְקַמִּיָּה דְרָבָא — שְׂרָא לָּהּ. "אִיתִיבִיָּה רַבִּינָא לְרָבָא: יִשְׂרָאֵל וגוֹי שְׁקִיבְלוּ שְׂדֵה בְּשׁוֹתַפּוֹת, לֹא יֹאמֵר יִשְׂרָאֵל לְגוֹי: "טוֹל חֲלָקָה בְּשֶׁבֶת וְאֵנִי בְּחוּל", וְאִם הִתְנוּ מִתְחַלָּה — מוּתֵר, וְאִם בָּאוּ לְחַשְׁבּוֹן — אֲסוּר. אִיכְסִיָּה, לְסוּף אִיגְלָאִי מִלְתָּא דִּהִתְנוּ מַעֲיָקְרָא הוּו. "רַב גְּבִיָּהּ מִבֵּי כְּתִיל אָמַר: הִנְהוּ שְׁתִּיילִי דַּעֲרָלָה, הִנְה גוֹי אֶכִּיל שְׁנִי דַּעֲרָלָה, וְיִשְׂרָאֵל שְׁנִי דִּהִתִּירָא. אֲתוּ לְקַמִּיָּה דְרָבָא, שְׂרָא לָּהּ. וְהָא אוֹתְבִיָּה רַבִּינָא לְרָבָא! לְסוּיַעֲי סִיעִיָּה. וְהָא אַפְסִיָּר! לֹא הִיו דְּבָרִים מַעוּלָם. "אִיבַעֲיָא לָּהּ: סְתָמָא מֵאִי? תָּא שְׁמַע: אִם הִתְנוּ מִתְחִילָה — מוּתֵר, הָא סְתָמָא — אֲסוּר. אִימָא סִיפָא: אִם בָּאוּ לְחַשְׁבּוֹן — אֲסוּר, הָא סְתָמָא — מוּתֵר! אֶלָּא, מַהָא לִיכָא לְמַשְׁמַע מִינָּהּ.

הַדְרוּ עֲלֶיהָ לְפָנֵי אִידִיָּהּ.

^{ד(א)}**מתני' אין בפונדקאות של גוים, מפני שחשודין על הרביעה, ולא תתייחד אשה עמהן, מפני שחשודין על העריות, ולא יתייחד אדם עמהן, מפני שחשודין על שפיכות דמים.**
גמ'

סתמא מֵאִי שְׁקָבְלוּ סָתָם וְעָשׂוּ סָתָם עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּשֶׁבֶת וְיִשְׂרָאֵל בְּחַד בְּשֶׁבֶת וְלֹא אָמַר יִשְׂרָאֵל מַעוּלָם טַל אֶתָּה אֵת הַשְּׂבֵת וְאֵנִי בְּחוּל מֵהוּ לְחָלֵק סָתָם בְּשָׁנָה וְלֹא חֲפִיר יִשְׂרָאֵל אֵת הַשְּׂבֵת: אִם בָּאוּ לְחַשְׁבּוֹן הַזְכִּיר לוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁל שְׂבֵת בְּאוֹתָהּ חֲלָקָה וְגַלִּי דַּעֲתָה שְׁלוּחָהּ הוּא: הָא סְתָמָא דְאִף בְּשַׁעַת חֲלָקָה סָתָם מִתֵּר: מִתְנִי' אִין מַעְמִידִין בְּהֵמָה בְּפִנְדָקָאוֹת שְׁעוּשִׁין לְהִתְאָכְסוֹן עוֹבְדֵי דְרָכִים עִסּ וּמַעֲלִים שְׂכָר לְבַעֲלִים: שְׁחֲשׂוּדִין עַל הַרְבִּיעָה וְגַבִּי נַח נְאֻסְרוּ בָּהּ דְכַתִּיב (בְּרָאשִׁית ב':כ"ד) וְהִיוּ לְבָשָׂר אֶחָד וַיָּצֹאוּ בְּהֵמָה חַיָּה וַעֲוָף וַיֵּשׁ בָּאוּ לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל:

בִּין בְּרַם בִּין שְׂדֵה בִּין מְרַחֵן אוֹ תַנּוּר אִם לַחְחוּ יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּשֶׁתַּפּוֹת אֲסוּר לוּמֵר טַל אֶתָּה חֲלָקָךְ כּו' אֶלָּא אִם כּוֹן הִתְנוּ מִתְחַלָּה קִדְּם שְׁלַקְחוּהוּ שְׁאִין לְיִשְׂרָאֵל בְּשֶׁבֶת שׁוּם חֲלָק וְגַם ר"ת בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה דְתַנּוּר צִנָּה לְקַבֵּל הַחוּב מִן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלַחֲרוֹץ וּלְהִלְוּת וּלְהַתְנוּת מִתְחַלָּה מִיָּהוּ הִיכָא שְׁלַקְחוּ הַיִּשְׂרָאֵל בְּמַשְׁכּוֹן נִרְאָה שֶׁא"צ לְהַתְנוּת כִּלּוּם בִּין שֶׁהוּא בְּרָשׁוֹת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּשְׂכָר הַתַּנּוּר הוּא לְיִשְׂרָאֵל מִרְבִּית שְׁהַעֲבִיד כּוֹכְבִים נוֹתֵן לוֹ וְאִין הַיִּשְׂרָאֵל חוֹנֶה חֲלָק

אֶלְעָזָר גּוֹפֶה הִיָּה יְכוּל לְהַקְשׁוֹת תַּפּוּק לָּהּ מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וּפִי' הֵר"ר אֶלְחָנָן בְּשִׁלְמָא אִי אִמְרַת דְכוּתִי נָקַט לְרַבּוּתָא וּה"ה עוֹבֵד כּוֹכְבִים נִיחָא דְנָקַט טַעְמָא דְנַקְרָאת עַל שְׁמוֹ דְשִׁין בְּתַרְוֵיהּוּ אֶלָּא אִי אִמְרַת דְנָקַט כּוֹתִי דִּנְקָא א"כ תַּפּוּק לָּהּ מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר: **תַּפּוּק** לָּהּ מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אֶלְבָּא דְרַשְׁבַּ"א פְּרִיךְ דְאִית לִיה כּוֹתֵיָם גַּרִי אִמַּת הֵן בַּפ"ק דְחֲלוּן (דף ו.) גַּבִּי הִיָּהוּ דר"ש דַּשְׁדָּרָה לר"מ לְמַזְכּוֹן חֲמִרָא מִבֵּי כּוֹתְאִי וּמִכָּאֵן וַשׁ לְהִבִּיָּא רִאִיָּה לְמָה שְׂפַרְשׁ ר"ת דְשִׁין לְמִימֵר לְפָנֵי עוֹר אִף בְּמִיָּדי דְלִית בָּהּ אֲסוּרָא אֶלָּא דְרַבְּנָן דִּהָא מְלָאכָה דח"ה אִינַיָּה אֲסוּרָה אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן כְּדַפְרֵשׁ ר"ת (במו"ק (דף ב)) וּרְאִיָּה נִמְי מַזְלָעִיל (עֲבֹדָה זָרָה דף טו:)) דְאָסוּר לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמַכּוֹר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים אַע"ג דְּלִיכָא אֲסוּרָא אֶלָּא דְרַבְּנָן אֶבֶל הֵר"ר אֶלְחָנָן הַקָּשָׁה לַפִּר"ת שְׂפַרְשׁ דְּמִלָּאכָה דח"ה אִינַיָּה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה מִדְאָמַר בְּפ' מִי שֶׁפֶּךָ (מ"ק דף יא:)) פִּתַּח בְּאֶבֶל וְסִים בְּחוּל הַמוֹעֵד לֹא מַבְעִיא קְאָמַר לֹא מַבְעִיא וְיָמִי אֶבְלוּ דְאָסוּר דְרַבְּנָן אֶלָּא אֶפִּילוּ ח"ה דְאָסוּר דְאוֹרְיָתָא כּו' וּמַפִּר"ת דְקָרִי לָּהּ דְאוֹרְיָתָא לְפִי שֵׁשׁ לָּהּ אֲסַמְכָתָא מִן הַתּוֹרָה בַּפ"ק דְחַגיגָה (דף יח.) לְאַפְרִיקִי אֶבֶל שְׁאִין לוֹ אֲסַמְכָתָא אֶלָּא מִדְּבָרִי קִבְּלָה דְכַתִּיב וְהַפְכִּתִי חֲנוּכָם לְאַבֵּל א"נ ח"ה וַשׁ לוֹ עָקַר מִן הַתּוֹרָה דְאִיכָא לְמַגְזֵר אֲטוּ ו"ט:

חֲדָא מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר נִרְאָה דְמַהֲאִי טַעְמָא נִמְי לְהִיּוֹת אֲסוּר כְּשֶׁקִבֵּל שְׂדֵה בְּשֶׁתַּפּוֹת: **לֹא יֹאמֵר לוֹ יִשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים כּו' מַעֲשֶׂה כָךְ** הִיָּה בְּיָמֵי רַבִּינּוּ תַסּ שְׁגָבָה יִשְׂרָאֵל אֶחָד בְּחוּבוֹ תַנּוּר אֶחָד מַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהִיָּה לוֹ לְאוּפָה הַמְסִיק הַתַּנּוּר חֲלָקוֹ בַּתַּנּוּר וְהִיָּה לוֹ לִיהוּדִי לַטּוֹל כָּךְ וְכַךְ יָמִים בְּחֲלָקוֹ וְלְאוּפָה כְּמוֹ כּוֹן כָּךְ וְכַךְ וְלֹא הִתְנוּ מִתְחַלָּה זֶה לָּזֶה טַל אֶתָּה חֲלָקָךְ בְּשֶׁבֶת וְאֵנִי חֲלָקִי בְּחוּל וְהִיָּה ר"י ר"ל דְּמִתֵּר דָּלָא דְמִי לְשֶׁדָּה דִּהֲכָא דְגַבִּי שְׂדֵה חֲלָק הַיִּשְׂרָאֵל מַשְׁבִּיחַ אִף בְּחוּל בְּמָה שְׁהַעוֹבֵד כּוֹכְבִים טוֹרַח כּוֹן בְּשֶׁבֶת אֶבֶל בַּתַּנּוּר אִינוּ מַשְׁבִּיחַ כִּלְל בְּמָה שְׁהַעוֹבֵד כּוֹכְבִים עוֹשֶׂה כּוֹן בְּשֶׁבֶת וְהָ בְּחוּל וְאִף בְּלֹא הִתְנוּ

מִתְחַלָּה וְלֹא הוֹדָה ר"ת לָּזֶה וְנִרְאָה לוֹ דְאִין לְחָלֵק בִּין תַּנּוּר לְשֶׁדָּה דאַע"פ שְׁאִינוּ מַשְׁבִּיחַ בְּמִלָּאכָה בְּשֶׁבֶת מ"מ הִיוּ בָּאֵלוּ מַעְמִיד פּוּעֵל בְּיָדִים וְנִרְאָה לַהֲר"ר אֶלְחָנָן דְבַתַּנּוּר אֲפִי' הִתְנוּ מִתְחַלָּה לֹא יוֹעִיל בִּין שְׁכַל הַתַּנּוּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא וּה"ל כְּמַשְׁפִּיר תַּנּוּרוֹ בְּשֶׁבֶת וְאוּמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים טַל שְׂכָר תַּנּוּרִי בְּשֶׁבֶת כְּשֶׁתַּסְבִּיחוּנּוּ לִי בְּחוּל וְלֹא דְמִי לְיִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלַקְחוּ שְׂדֵה בְּשֶׁתַּפּוֹת שֵׁשׁ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים חֲלָק בְּגוּף הַקֶּרֶקַע וְגַם ר"י חֲזַר כּוֹן וְהִבִּיא רִאִיָּה לְדְבָרִי ר"ת דְאִין חֲלוּק בִּין תַּנּוּר לְשֶׁדָּה דִּהָא מְרַחֵן כְּתַנּוּר דְמִי וּבִתּוּסָפְתָא דְמַסְכַּת דְמֵאִי [פ"ו] תַּנְיָא יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלַקְחוּ שְׂדֵה וּמְרַחֵן בְּשֶׁתַּפּוֹת לֹא יֹאמֵר לוֹ יִשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים כּו' קִרְצוֹ שֶׁל דְּבָר

בִּין בְּרַם בִּין שְׂדֵה בִּין מְרַחֵן אוֹ תַנּוּר אִם לַחְחוּ יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּשֶׁתַּפּוֹת אֲסוּר לוּמֵר טַל אֶתָּה חֲלָקָךְ כּו' אֶלָּא אִם כּוֹן הִתְנוּ מִתְחַלָּה קִדְּם שְׁלַקְחוּהוּ שְׁאִין לְיִשְׂרָאֵל בְּשֶׁבֶת שׁוּם חֲלָק וְגַם ר"ת בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה דְתַנּוּר צִנָּה לְקַבֵּל הַחוּב מִן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלַחֲרוֹץ וּלְהִלְוּת וּלְהַתְנוּת מִתְחַלָּה מִיָּהוּ הִיכָא שְׁלַקְחוּ הַיִּשְׂרָאֵל בְּמַשְׁכּוֹן נִרְאָה שֶׁא"צ לְהַתְנוּת כִּלּוּם בִּין שֶׁהוּא בְּרָשׁוֹת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּשְׂכָר הַתַּנּוּר הוּא לְיִשְׂרָאֵל מִרְבִּית שְׁהַעֲבִיד כּוֹכְבִים נוֹתֵן לוֹ וְאִין הַיִּשְׂרָאֵל חוֹנֶה חֲלָק בַּתַּנּוּר דְדוּקָא נָקַט לַחְחוֹ. הַעֲתַק מַלְשׁוֹן רַבִּינּוּ יְהוּדָה: **ת"ש** אִם הִתְנוּ מִתְחַלָּה מִתֵּר הָא סְתָמָא אֲסוּר וּא"ת לְדוּק מְרִישָׁא וי"ל דְאִיכָא לְמִימֵר דַּה"ה סְתָמָא אֶלָּא מְשׁוּם דְבַעֲי לְמַתְנִי סִיפָא וְאִם הִתְנוּ מִתְחַלָּה מִתֵּר אִף עַל פִּי שֶׁהִתְנָה לוֹ כַךְ בְּפִירוּשׁ: **וְאִם בָּאוּ לְחַשְׁבּוֹן אֲסוּר הָא סְתָמָא שְׂרִי** וּא"ת לְיָמָא דַּה"ק אִם בָּאוּ לְחַשְׁבּוֹן

אֲסוּר אֲפִי' הִתְנוּ מִתְחַלָּה וי"ל דַּס"ל דְּנֻזִּיא אִם הִתְנוּ מִתְחַלָּה מִתֵּר בְּכָל עֵינִין: **אִין מַעְמִידִין בְּהֵמָה בְּפִנְדָקָאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים** וְתַנְיָא בַגְמ' אִין מוֹסְרִין בְּהֵמָה לְרוּעָה שְׁלֵמָּה וַיֵּשׁ לַתָּן טַעַם עַל מָה אֵנוּ סוֹמְכִין לִיַּחַד בְּהִמּוּתֵינוּ עִמָּהֶם וְאִף אֵנוּ מוֹסְרִין בְּהִמּוּתֵינוּ לְרוּעָה שְׁלֵמָּה וְאִין לוּמֵר בְּדָאמַר רַב לְעִיל בַּפ"ק (עֲבֹדָה זָרָה דף יד:) מְקוֹם שֶׁהִתִּירוּ לְמַכּוֹר הִתִּירוּ לִיַּחַד דִּהָא לֹא קַם הִאי מִלְתָּא דְאִף רַב דָּדַר בָּהּ אֶלָּא אוֹמַר ר"ת דְּסַמְכִינוּ אִהָא דְמַשְׁנִי ר' פִּדְת בַּגְמ' (דף כג.) דְּמוּנְקִי מִתְנִי' כר"א דְחִישׁ לְרַבִּיעָה וּבְרִיתָא דְלוּקַחֲוִין מִהֵן בְּהֵמָה לְקַרְבָּן דָּלָא חִישִׁי לְרַבִּיעָה כְּרַבְּנָן וְאֵלָּן קוּמִין כְּרַבְּנָן וְאַע"ג דְּרַבִּינָא שְׁהִיָּה סוּף הוֹרָאָה פְּלִיג עָלֶיהָ וַשֵּׁנִי שְׁנִיָּא אַחֲרִינָא מ"מ נִרְאִין דְבָרִי ר' פִּדְת עָקַר חֲדָא מְדַהֲקִים דְבָרִי רַבִּינָא לְדְבָרִיו דִּהָא רַבִּי פִּדְת קִדְּם לְרַבִּינָא יָמִים רַבִּים שְׁהִיָּה בְּנֹן שֶׁל ר"א בְּדֹאמְרִינוּ בַּפ"ק דְּבִרְכּוֹת (דף יא:) וְכוֹן אוֹרִי לִי ר"א לָר' פִּדְת בְּרָהּ וְגַם הִיָּה חֲבָרֵי שֶׁל ר' זִירָא בְּדָאמַר בַּפ"ק דְּנֻזָּה (דף ח.) א"ר זִירָא לָר' פִּדְת חֲצִי דְמַנְהָן וּמִאֲבִיבָן קִשְׁרִיתִי קִטְפָא לְעִלְמָא וְאוֹתוֹ ר"א אֲבִיו הִי' תַלְמִידוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן וְעוֹד דְּבַשֵּׁל סוּפְרִים קו"ל דִּהֲלָךְ אַחַר הַמִּיקַל וְאַע"ג דְּסָתָם מִתְנִי' דְאִין מַעְמִידִין מִתּוּקְמָא כר"א מ"מ לִית הִלְכָתָא כְּתוּבָה בִּין שֵׁשׁ מַחֲלָקַת בְּמַסְכַּת פָּרָה (פ"ב מ"א) וּבִתְרִי מַסְכַּתִּי לַכ"ע אִין סָדַר:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

כב.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פו' מהל' שבת הל' יז, סמג עשין סה, טוש"ע או"ח סי' רמה סעי' א:

ב מו"י פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' רצד סעי' יב:

ג מו"י פו' מהל' שבת הל' יז, סמג עשין סה, טוש"ע או"ח סי' רמה

 עין משפט גור מצודה
--

א מו"י פנ"ב מהל' איסורי המזבח הל' טו:

ב מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קצו, טור אה"ע סי' כד:

ג מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' טז, סמג לאוין קצו, טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' יח יז:

ד מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ה:

ה מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ו:

ו מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קצו, טור אה"ע סי' כד:

ז מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ה:

ח מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ו:

ט מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קצו, טור אה"ע סי' כד:

י מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ה:

יא מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ו:

יב מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קצו, טור אה"ע סי' כד:

וּרְמִינָהּ לִזְקָחִים מִהֶם בְּהֵמָה לְקָרְבָּן תִּמָּה

אין מעמידין ורמינהי מקום שנהגו למכר מזבחינן אלמא לא חושנין לרביעה ולשני נמי דמששני הכא ועוד קשה אמאי לא שני הכא שנויא קמא דרב דלעיל (עבודה זרה דף יד:) מקום שהתירו למכור כו' וי"ל דהיא רומינא דמתני' כפר מרמה לה כפ"ק (שם) ושניה שפיר ואע"ג דהכא נמי נחית לשנויי שנויא קמא דרב מקום שהתירו לקח מהם להקריב ולא שני הכא דתמור דהכא הא במקום שאסרו למכר אסור לקח אלמא איכא דבתא דחשדי ותקשי א"כ כל הגז קראי דמוקבי מניהו רבנן לר"א לקמן בשמעתין דמשמע דהו שמתר לקח מן העובדי פוכבים בהמה לקרבן ונצטרך להשמיזם במקום שנהגו למכר מפני שאינם חשודים על הרביעה ואין זה יכול להיות דהא מייתי קראי דמצרים וכןען ופגשתיס דהי"ל שהן חשודים על הרביעה וגם כל צאן קצר שהם ערביים הם חשודים על הרביעה דמשמע בסמוך ערבי אחד לקח ירך מן השוק כו' ועוד תקשי אטו נהום ונימא להו לקראי כי בפתהיו במקום שנהגו למכר פתהיו ונראה דמהאי טעמא דזר דה רב לעיל מהאי שנויא דמקום שנהגו למכר כו' לפי שלא היה יכול להשמימיו כאלו ועוי"ל דזדע שפיר שנויא דעובד פוכבים חס על בהמתו ומ"מ פריך מהכא דלוקחין דס"ד דאיכא למחש לרביעה פיון שגב למכרה וקשני דלעולם חיש שפשעמים אינו יכול למכרה או נמלך וניחא נמי לרבינא ולרבי פדת דבסמוך וא"ת פיון דמוקמינן דתר קרבן ככל מקום אף במקום שנהגו שלא למכר תקשי לן מכל מקום פיון דמה שאין אנו מעמידין משום חשש רביעה הוא דקרבן איך התירו וי"ל דמקום שנהגו שלא למכר מנהגא הוא דאיכא הא אסורא ליכא ולענין קרבן אפילו מנהגא ליכא שאם היו נוהגין למנע מלקח מהם בהמה לקרבן אין לזכר סוף דא"א שלא ותערכו בהמות של מקום שנהגו שלא למכר עם בהמות שנהגו למכר ע"י משא ומתן וכל דבוע דמחצה על מחצה דמי ומבהמות העולדים מביטו של ישראל אין די לקח לקרבן משום דשכיחי מומי דפסלי אפי' דקוין ששעיו:
מקצצה פרוש שיתלו לתקדשת עבודת פוכבים ומסרו לפוקרים והאכיליהו כרשניי עבודת פוכבים לכל יחוד וקריא אינו כלום דאין הקדש לעבודת פוכבים (לקמן עבודה זרה מד:) דמשמע (כפ"ב דתרומה) ז"ל

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

אֲדַמְנַתְּכָּ מִכְרִיתָא אִמְתַּנִּי לְרַמִּי מִתַּנִּי אֲהֲדַדִּי

^(א)גמ' ורמינהי: לזקחין מהן בהמה לקרבן. ואין חוששין לא משום רובע, ולא משום נרבע, ולא משום מוקצה, ולא משום נעבד. בשלמא מוקצה ונעבד, אם איתא דאקצייה ואם איתא דפלחיה — לא הוה מזבין ליה, אלא רובע ונרבע לחוש! אמר רב תחליפא אמר רב שילא בר אבינא משמיה דרב: גוי חס על בהמתו שלא תעקור. התינח נקבות, זכרים מאי איכא למימר? אמר רב כהנא: הואיל ומכחישיין בפשר. אלא הא דתנא: לזקחין בהמה מרועה שילהן, ליחוש דלמא רבעה לה! רועה שילהן מתירא משום הפסד שכו. אלא הא דתנא: אין מוסרין בהמה לרועה שילהן, לימא: רועה שילהן מתירא משום הפסד שכו! אינהו דידעי בהדדי, מרתתני. אנו דלא ידעינו בהו, לא מרתתני. אמר רבה: היינו דאמרי אינשי: מכתבא גללא בזע, רגלא בחבריה ידע. אי הכי, זכרים מנקבות לא ניזבון, דחיישינן דלמא מרבעא ליה עילהו! פיון דמיגרי בה, מרתתא. ^(ב)אלא הא דתני רב יוסף: ארמלתא לא תרבי כלבא, ולא תשרי בר בי רב באושפיזא. בשלמא בר בי רב צניע לה, אלא כלבא, פיון דמיגרה בה — מרתתא! פיון דכי שדיא ליה אומצא ומסריה אפתרה, מימר אמרי אינשי: האי דמסריה אפתרה משום אומצא דקא מסריה. "נקבות אצל נקבות, מאי טעמא לא מייחדינו? אמר מר עוקבא בר חמא: מפני שהגוים מצויין אצל נשי חבריהו. ופעמים שאינו מוצאה ומוצא את הבהמה ורובעה. " ^(ג)ואיפצית אימא: אפילו מוצאה נמי רובעה, דאמר מר: חביבה עליהו בהמתן של ישראל יותר מנשותיהו, דאמר רבי יוחנן: בשעה שפא נחש על חיה הטיל בה זוהמא. אי הכי, ישראל נמי? ישראל שעמדו על הר סיני — פסקה זוהמתן, גוים שלא עמדו על הר סיני — לא פסקה זוהמתן. "ואיפציא להו: עופות מאי? תא שמע, דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא: אני ראיתי גוי ששלקח ארז מן השוק, רבעה, חנקה, צלאה, ואכלה. ואמר רבי ירמיה מדיפתי: אני ראיתי ערבי אחד ששלקח ירך מן השוק, וחקק בה כדי רביעה, רבעה, צלאה, ואכלה.

רבינא

מ:) מן הבהמה ולא כל הבהמה להוציא את הרובע והנרבע מן הדקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המקצה: מקצה שהקצא ויחזהו לתקדשת עבודת פוכבים: נעבד ששאלו עבודת פוכבים והשתתנו לו: בשלמא מקצה ונעבד אף ע"ג דנחאי חשידי לא קשיא לן דאם איתא דפלחה כו': אלא רבע אי חשידי לחוש: שלא תעקור נעשית עקרה הלכך לא רבע לה אכל דאידון לא חיש בשעומדת בפגזקוי: זכרים מאי איכא למימר נחוש דלמא רבעה עובד פוכבים דהכא ליכא עקור וזכר נמי מפסיל דנרבע דהא קרא דנרבע דמון הבהמה בעולה פתיב ועולה זכר הוא וקאמר להוציא את הרובע ואת הנרבע: וליוחס דלמא רבעה רועה דהא לאו דידיה היא ולא חס עליה: אינהו דידעי בהדדי חד בחברה דאורחה למרבעה: מרתת רועה מנה דאי מעקרא מרגיש עובד פוכבים וקא תבע ליה מנה. א"נ כל שעתא אתי חזי לה: מכתבא גללא בזע רגלא בחברה ידע מכתב שקורין גרפי"א ושל ברזל הוא קורע ורושם את הגלל שיש בלומר השם שהוא קשה ורא מן המכתב לפי שהוא מכיר בו וכן רכיל וכליעל מכיר בחברו ונרא מפניו. רגלא [רכיל] פמו (תהלים טו) לא רגל על לשנו וכן וירגל בעבדך (שמואל ב יט): זכרים מנקבות לא לזבון לקרבן הואיל ונחשידי דלמא ארבעתה עלה דליכא הכא עקור ולא פחש בשרי: פיון דמיסריה זכר דתרה ורודפה כל שעה אם תזקק לו מרתתא שכיבו פני אדם בלכר לכל דידון אי מוקמינן לה גבה לא מרתתא דלפוט שעתא הוא דקאי גבה: לא תרבי כלבא שמוא תתלה ותרביענו עליה: לא תשרי בר בי רב בלשפתיא דלגב דצניע לא מרתתא שיוציא קול אם תבעל לו: צניע לה ואיכא למחש דפרשית: אלא כלבא הא למרת פיון דמוגרי דה ורודפה מרתתא האשה: אמרי לא דמי כלבא לשאר בהמה: דביון דכי שדיא לה למצא מיסריה כל שעתא דתרה לא מרתתא דכרה אי מיסריה דתראי מימר אמרי אינשי למצא הוא דשדיא ליה: למצא מעט בשרי: נקבות אצל נקבות מ"ט לא מנחדינן דתתני דכריתא כפ"ק (דף טו:) דאפילו נקבות אצל נקבות לא מנחדינן: ישראל שעמדו על הר סיני ונתקנו מכל מום דדכתיב (שיר השירים ד':ז') בלך יפה רעייתי ומום אין בך:

דתמורה כפ"ו (דף כט.) א' איתא דאקציא לא הוה מזבן לה לרוחא דמלתא נקטא בלומר לפלו במקום דשכיחי דמקצי ופלחו אין לחוש מדמזבון ליה דכלאו האי טעמא בסתמא לא חושנין לדלמא מקצי ופלחו אסרינן למכר אלא משום חשש רביעה ולא משום המקצה ונעבד: רגלא בחברה ידע דקוניטרכ גרים רגלא כרי"ש לשון רגיל פמו לא רגל על לשנו (תהלים ט"י:ג') ור"ת גרם פפרוש הערוך דגלא ברלי"ת לשון שחרן שכן מתרגם (משלי ט"ז:יז:) דמשפט לא ימעל פיו לא ודגל פמה וה"ק שחרן בחברו מכיר וכן הואא דפ' במה אלשה (שבת כג.) שני תלמידי חכמים המדגילין זה לזה בהלכה הקב"ה אזהבן שגאמר ודגלו עלי אהבה ומפר"ת המכחישיין זה לזה ואינם עומדים על העקר אפי' הכי הקב"ה אזהבן ולהכי קאמר והוא דידעי דרתא דשמעתא ולית להו דבה למנמר מניהו ובמדרש נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא בפרשה שחרא לחרון הרן שיוצא פיי שאל"פ שלא וקרא האלף שגאמר ודגלו עלי אהבה לכל רש"י פרש מדגילין לשון דגל שמקהילים להנות פרצים וקשיא דאם כן מה רואה צריך פשטא שגאמרים לפני המקום: דאמר מר חביבה עליהם בהמתם של ישראל לא נודע לר"י מהיכן נפקא עקר דבר זה: עובדי פוכבים שלא עמדו על הר סיני ונראה דגרים נמי דפסקה זהמתן הינו משום דאף על גב דאינהו לא הוו מזליהו הוו:

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה

ב בבא מציעא עא.

ג יבמות קג:

מסורת הש"ס
א פסחים עז: ב משנה כתובות; כתובות כו: ג עירובין עה: ד סוטה מו.
גליון הש"ס
תוס' ד"ה על וכו' משום דשמא נתרצית לו. ע"י לקמן דף כה ע"ב תוס' ד"ה איכא:
תורה אור השלם

[במדבר יט]

[דברים כא, ג]

[במדבר יט, ב]

רבינא מהדר לתרוצי מתני' וברייתא דלעיל לעולם תשיגי ומתני' רבינא אמר הא לכתחלה הא דיעבד לבאורה משמע דרבינא דהכא ורבי פדת דבסמוך לית לבתחלה קתני דאין משמידין משום דלמא רבע לה ובריתא דקתני אין חוששין משום רבע משום נרבע דיעבד דמשום לשעבר קבועית למינסרה דלמא כבר רבעה ולכבר ארבעה לא חוששין: ומנא תמרא דלמידי דחשגי בה שני לן פין לבתחלה פין לדיעבד דלכתחלה לא מניחזין ליה פהגיהו והיכא דאיתגחד לא מתער ולא אמרינן נבעלה לו: ע"י ממון שהיתה חובת ממון מתרת לבעלה: הפסד ממון דסבר אי בעילנא לה תו לא פרע לי פעלה מידי: תדע דמשום הפסד ממון הוא דשכי לה דקתני על ידי נפשות שנתחובה הריגה חסורה לבעלה אלמא היכא דלא מרתת להפסד ממונו אפוקרי מפקר לה וחסשין שמא נבעלה לאחר מהן ברעון. ואית דמוחקי לה בלשת כהן דמתסבא בלגס וראשון עקר דבכתבות (מך כו): מוכח דבלשת ישראל קאיי ותו לא מדי אין להקשות על דבר זה ונזאי טעמא ע"י ממון מתר משום דחוש עובד פוכבים להפסד ממונו: פרת חטאת פרה חלמה: ה"ג ממאי דלמא פלי עלמא לא חשוי לרביעה וטעמא דר"א כו': עוגה של שקין שקין הקפה ריקנין קשורין פוסחי: פסלה דכתיב אשר לא עלה עליה פהגיה בלמלא: ובעננה עננה ערופה אינה נפסלת פהגלאת עול: עד שתמשך בו דכתיב בעננה (דברים כ"א:ג') אשר לא משכה בעל. (לשנא אחרניא עוגה ען שטווין בו שקין): לא ס"ד דטעמא דר"א משום עוגה: דמשום הנאה פרתא להקל מעלוי משוי מעט: לא מפסיד טובא דמים וקרים של פרה חלמה אלא וזאי טעמא משום רביעה הוא: וקחו ומכרו קרי בה ונקיחו:

חיס עלה ולא קבעה ומה שנהגו שלא למכר משום חשש דרביעה לאחר שלש פדקשנין רכל בת שלש אין לוקחין דאינה נעקרת כ"כ בנזאי ואיכא למחש דלמא קבעה: על ידי ממן מתרת לבעלה פ"ה דמיכרי בלשת ישראל ושראל וקשיא דא"כ היכי מוכח דשריא דגדיעבד משום דאמרינן ונזאי לא נבעלה דלמא לעולם אימא לך דנבעלה ומיהו להכי שריא משום בלשת דשראל שנבעלה בלגס מתרת ואין לאסרה משום דשמא נתרצית לו ונזאי פיון דאינה נתפסת אנפשות לא מפחזה ולא מתרצית ליה לכך נראה לפרש ונזאי מיכרי בלשת כהן דאשת כהן ודכא מתרת דאמרינן ונזאי לא נבעלה וכן משמע בפרק שני דכתבות (דף כו: ושם) דפשיטא ליה לתלמודא דמתניתין מיכרי בלשת כהן דמיימי עלה בגמרא התם הוא משעה בלשה אחת שהרהנה בלשקלון ורחקיה בני משפחה ואי בלשת ושראל הנה הוא עבדא מאי קאמר ורחקיה בני משפחה לא הנה לאו לרחק אלא לבעלה ועוד מנחך המשנה יש לאוכיח דמיכרי בלשת כהן דקתני על ידי ממון מתרת לבעלה טעמא דע"י ממון דמתרת להפסד ממונו הא שלא על ידי ממון חסורה ואף על פי שאין לתלות נתרצית פיון שאינו ע"י נפשות ואי בלשת ושראל אמאי חסורה אלא ונזאי בלשת כהן ודא דנקט מתרת לבעלה ולא נקט מתרת לכהנה משום סיפא נקט דע"י נפשות חסורה לבעלה והתם אף בלשת ושראל חסורה לבעלה דאיכא למימר משום פחד נפשות נתרצית לו וא"ת מאי ס"ד דרבינא דבעי דאכוי התר דיעבד מהכא הא ונזאי דמשום הפסד ממונו הוא וי"ל דסבר רבינא דכיון דנחפשה שהיא חסורה פילו היה לו לאסור בלשת כהן ולמחש מיהא לבעילת אלס ואע"ג דאיכא הפסד ממון ומדשרינן הכא דיעבד ה"ה אף היכא דליכא הפסד ממון ותלמודא דחי דלית ליה הך סברא אלא אית לה הפסד ממונו שאני: תדע דקתני סיפא ע"י נפשות אסורה לבעלה תמה מאי קאמר תדע דלמא שאני ע"י נפשות דאיכא למימר מחמת פחד נתרצית לו ותבעתו רכל שלא ע"י נפשות מתרת ואף היכא דליכא הפסד ממון וי"ל ונזאי שלא ע"י ממון חסורה דאי ס"ד מתרת אמאי נקט רישא דפסד ממון לתני שלא ע"י נפשות מתרת אלא וסיפא דקתני ע"י נפשות ה"ה שלא ע"י נפשות חסורה לכהן דבה אורי אלא כא להשמיענו דאף לישראל חסורה דאיכא למימר מחמת פחד נתרצית לו: ורתו לא מדי פי' ונזאי הפסד ממון שאני רכל וחוד בעלמא אימא דאסור אף דגדיעבד תמה חס פן לא הנחת בת לאברהם אבינו אשת כהן וישבת תחת בעלה דא"א שלא תתיחד עס שום עובד פוכבים שעה אחת וכוון דליכא הפסד ממון חוששין וי"ל דאין זה אלא דחוי בעלמא פלומר מהכא לא תוכיח ומפל מקום דברי רבינא חלמת הן ועי"ל דאפילו לפי המסקנא אין לאסר יחוד מועט דדוקא נחפשה שאני לפי שהיא חסורה פילו פשין פהמה דהכא דכילו לרבעה רכל היכא שאינה תחת ודו של עובד פוכבים כלל ויכולה לצעוק ויהיה לה מושיע ונזאי העובד פוכבים מרתת ואין לאסרה על אותו יחוד וכן עקר ודבורשלמי דחי דאין דמיון אשה לבהמה שאני אשה שדרכה לצחץ ונאכלו חרשת דרפה לרמז: הַתָּם יצרו תקפו תמה לעיל דאמר רב עובד פוכבים חס על פהמתו ורבי פדת נמי אית לה האא שנויא בדרברי' גימא יצרו תקפו מכ"ש דפרה דדמיה וקרים י"ל שאני הכא פיון דדמיה וקרים עומדת למכר לישראל וכוון שהוא ונזאי מוכר הפרה וסבור הוא להעלים ואינו חושש פיון שיצרו תקפו:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

רבינא אמר הא לכתחלה הא דיעבד לבאורה משמע

רבינא אמר: לא קשיא — הא לכתחלה, הא דיעבד.
^(א)ומנא תימרא דשאני פין לכתחלה פין לדיעבד? דתנו:
לא תתייחד אשה עמהם, מפני שחשודין על העריות.
ורמינהו: האשה שנהבשה בידי גוים, על ידי ממן — מותרת לבעלה, על ידי נפשות — אסורה לבעלה! אלא לאו שמע מינה, שאני לן פין לכתחלה לדיעבד? ממאי? דלמא לעולם אימא לה: אפילו דיעבד נמי לא, והכא היינו טעמא, דמתירא משום הפסד ממונו. תדע, דקתני סיפא: על ידי נפשות אסורה לבעלה, ותו לא מיד.
^(ב)רבי פדת אמר: לא קשיא — הא רבי אליעזר, הא רבנן.
דתנו גבי פרת חטאת: רבי אליעזר אומר: אינה נקחת מן הגוים, וחכמים מתירין. מאי לאו בהא קמיפלגי, דרבי אליעזר סבר: חיישינן לרביעה, ורבנן סברי: לא חיישינן לרביעה? ^(ג)ממאי? דלמא דכולי עלמא לא חיישינן לרביעה, והכא היינו טעמא דרבי אליעזר — בדרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: הניח (עליהן) [עליה] עודה של שקין — פסלה, ובגולה — עד שתמשוך בה. מר סבר חיישינן, ומר סבר לא חיישינן! לא סלקא דעתה, משום ניחא פורתא לא מפסיד טובא. הכי נמי לימא: משום הנאה פורתא לא מפסיד טובא! התם, יצרו תוקפו. ודלמא דכולי עלמא לא חיישינן לרביעה, והכא היינו טעמא דרבי אליעזר, בדתני שילא, דתני שילא: מאי טעמא דרבי אליעזר? "דבר אל בני ישראל ויקחו אליה" — בני ישראל יקחו, ואין הגוים יקחו. לא סלקא דעתה, דקתני סיפא: וכן היה רבי אליעזר פוסל בכל הקרבנות פולן. ואי סלקא דעתה בדתני שילא, בשלמא פרה — פתיב בה "קיחה", אלא פוליהו קרבנות — קיחה פתיב בה? ודלמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר.

אלא

להו האא שנויא דלעיל דאדס חס על פהמתו כו' מדמהדרי אלשנויא אחרניא ונתמה א"כ מה ותרצי משני המשניות ההיא דאין משמידין וההיא דמקום שנהגו למכר מוכרין דלעיל בפ"ק (שבועה זרה דף יד:) ואין לומר שיתרצי פשנויא קמא דרב דלעיל דמקום שהתירו למכר התירו ליחד דלא נחשדו ארביעה פיון דלא חס דאף רב דר כה משום טעמא דפרשי' וי"ל ונזאי פין רבינא פין רבי פדת אית להו שנויא דעובד פוכבים חס על פהמתו לענין שלא יאסר למכר להם פשום מקום ואף דמקום שנהגו שלא למכר נמי ליכא אסורא אלא מנהגא פדפרשית מיהו מספדר להו דלענין חרפן יש לנו להחמיר ולאסר אף דמקום שמוכרין ולא למחך על אותו טעם דעובד פוכבים חס על פהמתו אי לאו טעמא דדיעבד לרבינא ונר' פדת דמוחקי לה ברפפן דלא חוששין לרביעה כלל וא"ת ור' יוחנן דמשני לחמן (שבועה זרה דף כד:) דבול יש לה פחותה מפת שלש נעקרת בת שלש אינה נעקרת מה יתכן מההיא דמקום שנהגו למכר מוכרין משמע כל פהמות אפילו ותרות על שלש ועוד פחותות מפת שלש נמי היה לו לאסר שמא תשהה אצלו עד שתהיה בת ג' וירבענה וי"ל דכן פרוש דברי' פחותה מפת ג' ונזאי נעקרת וכת ג' רב הפשמים אינה נעקרת רכל אינו ונזאי כ"כ הלכך דמקום שנהגו מוכרין חפלו בת שלש דעובד פוכבים חס לפי שאינו יודע בנזאי ולואכ שלא תשקר ולענין חרפן מוכי האא דלוקחין בפחותה מפת ג' ולא מפשיא דמקום שמוכרין דשכי לקח אלא אף דמקום שנהגו שלא למכר לוקחין לחרפן דכיון ונזאי נעקרת

כג.

עין משפט בר מצוה

א מוי' פ"ח מהל' איסורי ביאה

הל' ל, סמג לאוין קבא, טוש"ע

אה"ע סי' ז סעי' יא:

ב מוי' פא' מהל' פרה אדומה הל'

ז, סמג לאוין שטו:

ג מוי' פא' מהל' פרה אדומה הל'

ז, סמג לאוין שטו:

כג:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מויו' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז, סמג לאוין שטו, סמג עשין רלב:

ב מויו' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז, סמג לאוין שטו, סמג עשין רלב:

ג מויו' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז, סמג לאוין שטו, סמג עשין רלב:

משום רביעא דלמא לעולם הניא קדשי צדק הבית וטעמא משום עול דתנו (פרה פ"ב מ"ד) עגלה עליה זכר פסולה וגש לומר דרביעת אדם שהיא בחומה וקופה לא שגז בה עול פמו צבהמה ועוד מדקתני עגלה וכן היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות אלמא לאו טעמא משום עול: אלא מעתה תפסל ביוצא דפן לפוס ריהטא משמע דקאי אהא דשני שאני פרה דחטאת קריה רחמנא וה"פ אר"ב טעם פסול רביעא משום דקדשי מזבח היא אכא למימר דפליג ר"ש ואמר קדשי צדק הבית היא הינךך לא מפסלא לא דרביעא ולא ביוצא דפן אלא ביון דחמרת טעמא דרביעא משום דחטאת קריה רחמנא תפסל ביוצא דפן דמסתמא לא פליג אהך דקשא אלמה תניא כו' עד דקאמר אלא שאני פרה האיל ומום פוסל בה ולפי גרסא זו משמע דהשתא הדר בה מטעמא דחטאת קריה רחמנא אלא לעולם קדשי צדק הבית לר"ש ורביעא הוא דפסלה ביון דמום פוסל בה אכל ביוצא דפן לא מפסלא ורצנו דפסלי ביוצא דפן משום דסקרי דקדשי מזבח היא וקשה דספ"ק דשבעות (דף יא:) על הך ברייתא דפרה משני [שאני] פרה דקדשי צדק הבית היא ולחק הוא דנוקי לה ברי"ש ועוד דסגיגא דתלמודא פ"ק דזבחים (דף יד:) ופ' (המזבח מקדש) (דף סח:) ובפ"ק דמנחות (דף ו: וגס) ובפ"ג דבכורות (דף כה.) וביומא צדק טורף צדקלפי (יומא דף מב.) ובתמורה פ"ק (המזבח) משמע דפרה קדשי צדק הבית ואין סביר להשמייד כל הני כרי"ש ולא ברצנו וע"ק דבפ"ק דחלין (דף יא.) מוכח תלמודא דטורפות פוסל בפרה משום דחטאת קרי רחמנא לכן נראה לפרש אלא מעתה תפסל ביוצא דפן ולאו אשנויא דחטאת קריה רחמנא קאי אלא למאי דאסיקנא דמפסלא דרביעא או משום דקדשי מזבח או משום דחטאת קריה רחמנא ואס פן תפסל ביוצא דפן דאין לומר דפליג ר' שמעון על דברייו ר"א ורצנו ולומר שיבשרי דרביעא אלמה תניא כו' ול"ג אלא ובספרים לא היה פתיב אלא ובקונט' הגיה וכתב ה"ג אלא שאני פרה וכו' לעולם קדשי צדק הבית היא לכ"ע וטעמא דמפסלא דרביעא לר"ש האיל ומום פוסל בה ורצנו טעמיהו משום

ש"מ דפרה קדשי מזבח היא פמה להריב"ס מנלה דקדשי מזבח היא וטעמא

אלא בפרה, דדמיה יקרינ, אבל בשאר קרבנות מודו ליה! ואלא הא דתנאי: לוקחין מהן בהמה לקרבן, מני? לא רבי אליעזר ולא רבנן! ועוד, תנאי בהדיא: מאי אותיבו ליה חברוהי לרבי אליעזר? "כל צאן קדר יקבצו לה... יעלו לרצון על מזבחי". עד כאן לא פליגי אלא בחששא, אבל היכא דודאי רבעה — פסלה: שמע מינה דפרה קדשי מזבח היא, דאי קדשי צדק הבית — מי מיפסלא בה רביעא? "שאני פרה, דחטאת קרייה רחמנא. אלא מעתה, תיפסל ביוצא דופן! וכי תימא הכי נמי, אלמה תנאי: הקדישה ביוצא דופן — פסולה, ורבי שמעון מכשיר? ^(ט) וכי תימא, רבי שמעון לטעמיה, דאמר: יוצא דופן ולד מעליא הוא, והאמר רבי יוחנן: מודה היה רבי שמעון לענין קדשים שאינו קדוש! ^(כא) אלא שאני פרה, הואיל ומום פוסל בה — דבר ערוה ועבודה זרה נמי פוסל בה, דכתיב: "כי משחתם בהם מום בם", ותנא דבי רבי ישמעאל: כל מקום שנאמר השחתה — אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה. דבר ערוה, דכתיב: "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ועבודה זרה, דכתיב: "פן תשחתון ועשיתם לכם פסל"; והא פרה נמי, הואיל ומום פוסל בה, דבר ערוה ועבודה זרה פסלי בה. גופא, תני שילא: מאי טעמא דרבי אליעזר? דכתיב: "דבר אל בני ישראל ויקחו", בני ישראל יקחו, ואין הגוים יקחו. אלא מעתה: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה", הכי נמי דבני ישראל יקחו, ואין הגוים יקחו? ^(ב) וכי תימא: הכי נמי, והאמר רב יהודה אמר שמואל: שאלו את רבי אליעזר: עד היכן פיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה גוי אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. פעם אחת בקשו ממנו אבנים לאפוד

בששים

דחטאת קריה רחמנא וניחא דכל שיטת התלמוד אתיא נמי ורצנו ומסנא דפ"ק דחלין נמי ברצנו אתיא וי"ס שפתיב בהן אחר ומוצה ר"ש לענין קדשים ואלא מאי קדשי מזבח סוף סוף תפסל ביוצא דפן האי מאי אי אמרת בשלמא קדשי מזבח היא הינו דפליגי ר"ש ורצנו אלא אי אמרת קדשי צדק הבית היא מי מפסלא דרביעא לעולם אימא לך קדשי צדק הבית היא ולענין רביעא אפי' ר"ש מוזי דפסלה דכתיב פי משחתם בהם וגו' והאי גרסא משמע בפ"י ראשון שפרשתי: בק'שו ממנו אבנים לאפוד האי דמא בן נתינה על פרחנו בבית שני היה מדקאמר לשהי אחרת נולדה לו פרה אדמה בעדרו דהא קומא לן דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה פי נסתפקו באותה שיעה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שיעה השניה ובין דהיה אפוד בבית שני אס בן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בצדק מי שפחזו (גטין סח. וגס ד"ה איבא) דאפוד צריך שמיר דקאמר התם איבא שמיר דאיתי משה לאבני אפד ואפי' לר' נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בצדק עגלה שרופה (כוטה מח: וגס) אלא היה מתקן מבחון ומכנים מבפנים מכל מקום באבני אפוד מוזי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם פותב עליהם דביו ומראה להם שמיר והן נדקעות מאליהן בתאיהן אז שנדקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מההיא דצדק בתרא דסוטה דתנו משמתי גביאים הראשונים בטלו אורים ותמים משחרב בהמ"ק בטל השמיר דמשמע משחרב בהמ"ק הינו בית ראשון מדקתני בתרה פולמוס אספסיונס של טיטוס שהיו קדם חרצן בית שני אלמא לא הנה השמיר בבית שני הא ליתא גוראי הואא משחרב ב"ה בטל השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליערביניהו ולתנייהו משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותמים ושמיר דהא כגמ' בצריתא אורים ותמים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותמים לא היו בבית שני שהם מממשה דברים שחסר בית שני וגש תמה ביון דהנה שמיר בבית שני א"כ לקמן צדק רבי ישמעאל (שבועה זרה דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום מלבי וון דפרויי היכי נעבד נתקריניהו אבנים שלמות אמר רחמנא נחתביניהו פרוש בצדקל שלא להיות שם בגימיה לא תניף עליהם צדקל אמר רחמנא ומאי דשניא לעבדיניהו על ידי שמיר וי"ל דעל ידי שמיר אינו נעשה חלק פי אס מבקע בתאנה שלא תהא חסרה כלום אכלא אין עושה אותן שלמות שלא תחגר בהן צפרן ופגמיה בפגירת צפרן פסלה במזבח בדאיתא בצדק קמא דחלין (דף יח. וגס):

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לוצרה: אבל בשאר קרבנות מודו והא דתניא לעיל לוקחין מהן צבהמה אמאן תרמינה לא רבי אליעזר ולא רצנו: כל צאן קדר קדר ישמעאל. וכתוב יעלו (לרצון על) מזבחי אלמא בשאר קרבנות נמי שרי ושאפיר אמתרצו רמנו דלעיל: עד כאן לא פליגי כו' מלתא דאפי נפשה קאמר ואזל: אלא בחששא היכא דלא חזינו דרבעא פליגי דמר חוש ומר לא חוש: קדשי מזבח היא דין קדשת מזבח יש לה לפסל דרביעא ולענין פדיה דלא נפקא לחול בלא מום ואף ע"ג דלאו למזבח קרבה: דאי ס"ר לא אלימא דקדשה מקדשת צדק הבית ועל כל דבר חל קדשת צדק הבית אפי' על אבנים: אמאי פסלה בה רביעא: שאני פרה דחטאת קריה רחמנא לעולם גבי פדיה והעמדה והערכה דין קדשי צדק הבית עליה ומיאו לענין פסולין סגיגא מלתא לאתניו בפסול דחטאת קריה רחמנא למי נזה חטאת היא: תפסל ביוצא דפן דפסול הוא לשאר קרבנות דתניא (בכורות דף נז.) שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה פי וולד פרט ליוצא דפן והאי קרא דקרבנות פתיב: הקדיש ביוצא דפן הקדיש לפרה אדמה יוצא דפן פסולה כו': ולד מעליא הוא במסכת נזה (דף מ.) יוצא דפן אין יושבין עליו ומי טמאה וימי טהרה ואין חזבין עליו קדשן לזה ר"ש אומר דכי הוא פגולד וגש לו טמאת שבעה לזכר ושבעים לנקבה וכן ומי טהר וקרבן: מודה ר"ש לענין קדשים דצבהמה שצאה דרך דפן פסולה לקדש דגבי טמאה וטהרה דאלו הוא דקאמר ליה ר"ש מרביי הפתיב אס נקבה תלד האסוף לזה אחרת לרבות יוצא דפן אכל דקדשים מוזי והא דר' יוחנן במסכת נזה: ה"ג אלא שאני פרה האיל ומום פוסל בה דבר ערוה ושבועה פוכבים פוסל בה דכתיב פי משחתם בהם מום ונתא דבי ר' ישמעאל כל מקום כו' לא תימא פן תשחתון כל שהמום פוסל בו כו' לא תימא דטעמא דמפסלא דרביעא משום דחטאת קריה רחמנא אלא הינו טעמא דאע"ג דקדשי צדק הבית האיל ומום פוסל בה דדכתיב אפר אין בו מום: דבר ערוה נרבע: ושבועה פוכבים כגון מקצה ונעבד פסולין בה דאפתק השחתה למום: פי השחית כל בשר את דרכו תשמיש. דור המבול בעברה לקהלו דכתיב ויכחו בני האלהים וגו': וכי

תימא ה"ג דאסור לקנות זהב ונאבנים טובות למלאכת המשכן מן העובדי פוכבים: עד היכן פבוד אב ואס פמה אדם מצוה להזהר בבעוד אב ואס: מה עשה עובד פוכבים וכ"ס ישראל שמצוה על כך:

ר"ש מוזי דפסלה דכתיב פי משחתם בהם וגו' והאי גרסא משמע בפ"י ראשון שפרשתי: בק'שו ממנו אבנים לאפוד האי דמא בן נתינה על פרחנו בבית שני היה מדקאמר לשהי אחרת נולדה לו פרה אדמה בעדרו דהא קומא לן דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה פי נסתפקו באותה שיעה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שיעה השניה ובין דהיה אפוד בבית שני אס בן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בצדק מי שפחזו (גטין סח. וגס ד"ה איבא) דאפוד צריך שמיר דקאמר התם איבא שמיר דאיתי משה לאבני אפד ואפי' לר' נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בצדק עגלה שרופה (כוטה מח: וגס) אלא היה מתקן מבחון ומכנים מבפנים מכל מקום באבני אפוד מוזי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם פותב עליהם דביו ומראה להם שמיר והן נדקעות מאליהן בתאיהן אז שנדקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מההיא דצדק בתרא דסוטה דתנו משמתי גביאים הראשונים בטלו אורים ותמים משחרב בהמ"ק הינו בית ראשון מדקתני בתרה פולמוס אספסיונס של טיטוס שהיו קדם חרצן בית שני אלמא לא הנה השמיר בבית שני הא ליתא גוראי הואא משחרב ב"ה בטל השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליערביניהו ולתנייהו משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותמים ושמיר דהא כגמ' בצריתא אורים ותמים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותמים לא היו בבית שני שהם מממשה דברים שחסר בית שני וגש תמה ביון דהנה שמיר בבית שני א"כ לקמן צדק רבי ישמעאל (שבועה זרה דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום מלבי וון דפרויי היכי נעבד נתקריניהו אבנים שלמות אמר רחמנא נחתביניהו פרוש בצדקל שלא להיות שם בגימיה לא תניף עליהם צדקל אמר רחמנא ומאי דשניא לעבדיניהו על ידי שמיר וי"ל דעל ידי שמיר אינו נעשה חלק פי אס מבקע בתאנה שלא תהא חסרה כלום אכלא אין עושה אותן שלמות שלא תחגר בהן צפרן ופגמיה בפגירת צפרן פסלה במזבח בדאיתא בצדק קמא דחלין (דף יח. וגס):

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

א חולין נא:
ב בכורות נז; סנהדרין נז; תמורה כח:
ג אוצר מדרשים מדרש עשרת הדברות; קידושין לא.

	תורה אור השלם
---------------------------------------	--------------------------

קל-צאו קדר יקבצו לד אילי נביות ישראלנך יעלו על-רצון מזבחי ובית תפארתו אפאר [ישעיהו ט, ז]

ומיד בן-נכר לא תקריבו את-לחם אלהיכם מקל-אלה כי קשחתם בהם מום בם לא ירצו לכם [ויקרא כב, כה]

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֱרֶץ וְהִנֵּה נַשְׁחָתָה מִי־הַשָּׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דָּרְבָּו עַל־הָאֲרֶץ [בראשית י, יב]

פֶּן־תִּשְׁחָתוּ וְנָשִׁיתֶם לָכֵם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת כְּל־סֶמֶל בְּבִנְיֹת זָכָר או נקבה [דברים ד, טז]

ואת חטת הוזהר אשר-צוה יהוה לאמר דבר אל-בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על [במדבר יט, א]

דבר אל-בני ישראל ויקחילי תרומה מאת כל-איש אשר ידבנו לבו תקחו את־תרומתי [שמות כה, ב]

 עין משפט בר מצווה

א מוי' פג' מהל' איסורי המזבח	הל' יב:
ב מוי' פג' מהל' איסורי המזבח	הל' יג, סמג לאוין שטו:
ג מוי' פג' מהל' איסורי המזבח	הל' יב:
ד מוי' פג' מהל' איסורי המזבח	הל' יג, סמג לאוין שטו:
ה מוי' פג' מהל' איסורי המזבח	הל' יב:
ו מוי' פג' מהל' איסורי המזבח	הל' יג, סמג לאוין שטו:

ומתחלה הִיא מוֹסֵה אֲבִי שְׁהִם הַפְּסִיק הענין והדר מקשה והא ואבני מלואים פתב דהדר ערבה שגס אבני שהס נקרא פהס וינקחו ותמה דלטו פתר דכתיב אבני שהס להפסיק הענין לא יכתב שום וי"ו בפסוקים ועוד קשה אי חשבי ערוב מקראות כפי האי גונא א"כ פ"ח דשבועות (דף י.) דתנן ר"מ אומר כל השעירים בפרכתו שנה ומפיק ליה בגמרא מדכתיב ושעיר ופריו, עצרת ויוה"כ קלא פתיב דהו ושעיר מאי אכא למימר ומאי פרוי, הא פיון דבפכות דבתיב פתיב ושעיר נמי דהר ערבה לכו נראה דהאי מעשה דקמא פן נתינא לאו באבני שהס הוה אלא באבני החשן ואע"ג דאמר בגמרא בקשו ממנו אבנים לאפור י"ל פיון שחשן מחבר לאפור חרי אפור וכן משמע בירושלמי דפאה דמיתי האי שבדא דקמא פן נתינא גפי פשס אחת אבדה ופשפ מפנימן ודכי פרוי דכא והא פתיב אבני מלואים והדר ערבה ובאבני מלואים מיהא דכתיב וי"ו לדרוש דהו וינקחו וניחא נמי הויא דפרכ קמא לשבועות (דף י.) דכיון דכתיב ושעיר בפכת גימא דבהויא מרבה קרא ור"ח גרס והא ואבני דהר ערבה וקאי דהויא דפרשת ויקהל דכתיב חתו מאתכם תרומה וכתוב ואבני שהס ואבני מלואים הכל כווי"ן כלא שום הפסק: ור"א לא חיש לרביעה והא תניא אמרו לו וכו' הנה מצי לאקשמי מהאיא דוכן הוה ר"א פוסל בכל הקרבנות אלמא חוש לרביעה אלא ניחא ליה לאתניי מהאיא מעשה דקומי' עולה: ונחויש דלמא רביעה לאמהא הא קלא פרוי דקמא עולה עול על אמה ויהא ואמה נשאו עול דא"כ לא לאשכחן פרה שלא עולה עול על אמה דתנן (פרה פ"ב מ"ד) עולה עליה זכר פסולה: ותניי עולה ר"א אוסר וכו' לאו זנוקא אכל הפסולין קאי דהא אתנן פסול לגבי המזבח ואמרין במדבא (כ"ק סו. ושא) דכין לב"ש ובין לב"ה וללות של אתנן מקריים ואין לומר דר"א פליג עליהו: ישיראל היי משמרין לאמה משעה שנוצרה תמה לאב נמי אמאי אינם צריכים לשמור דלפלא דר"א קומינן דלית לה זא חה גורס אסור וי"ל פיון דטשמא דאמר נמי אינו אלא משום דבניא דמלתא בדאמרינו בסוף תמורה (דף ל:.) ומיהא טשמא אמרי' דגרבעו כשהו חליו מסרין דכיון דאשתנו לא בניא מלתא הכי נמי גרבע האב לא מנכרא ולא בניא מלתא:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

בששים רבוא שָׁכר ששים רבוא זִינר הִיו רוצין לתן לו כוח: לא צערו להקיעו משנתו: ואבני מלואים כתיב דהדר ערבה לפ"ה משמע קזה הפסיק בויקחו לי תרומה ומתחלה הִיא מוֹסֵה אֲבִי שְׁהִם הַפְּסִיק הענין והדר מקשה והא ואבני מלואים פתב דהדר ערבה שגס אבני שהס נקרא פהס וינקחו ותמה דלטו פתר דכתיב אבני שהס להפסיק הענין לא יכתב שום וי"ו בפסוקים ועוד קשה אי חשבי ערוב מקראות כפי האי גונא א"כ פ"ח דשבועות (דף י.) דתנן ר"מ אומר כל השעירים בפרכתו שנה ומפיק ליה בגמרא מדכתיב ושעיר ופריו, עצרת ויוה"כ קלא פתיב דהו ושעיר מאי אכא למימר ומאי פרוי, הא פיון דבפכות דבתיב פתיב ושעיר נמי דהר ערבה לכו נראה דהאי מעשה דקמא פן נתינא לאו באבני שהס הוה אלא באבני החשן ואע"ג דאמר בגמרא בקשו ממנו אבנים לאפור י"ל פיון שחשן מחבר לאפור חרי אפור וכן משמע בירושלמי דפאה דמיתי האי שבדא דקמא פן נתינא גפי פשס אחת אבדה ופשפ מפנימן ודכי פרוי דכא והא פתיב אבני מלואים והדר ערבה ובאבני מלואים מיהא דכתיב וי"ו לדרוש דהו וינקחו וניחא נמי הויא דפרכ קמא לשבועות (דף י.) דכיון דכתיב ושעיר בפכת גימא דבהויא מרבה קרא ור"ח גרס והא ואבני דהר ערבה וקאי דהויא דפרשת ויקהל דכתיב חתו מאתכם תרומה וכתוב ואבני שהס ואבני מלואים הכל כווי"ן כלא שום הפסק: ור"א לא חיש לרביעה והא תניא אמרו לו וכו' הנה מצי לאקשמי מהאיא דוכן הוה ר"א פוסל בכל הקרבנות אלמא חוש לרביעה אלא ניחא ליה לאתניי מהאיא מעשה דקומי' עולה: ונחויש דלמא רביעה לאמהא הא קלא פרוי דקמא עולה עול על אמה ויהא ואמה נשאו עול דא"כ לא לאשכחן פרה שלא עולה עול על אמה דתנן (פרה פ"ב מ"ד) עולה עליה זכר פסולה: ותניי עולה ר"א אוסר וכו' לאו זנוקא אכל הפסולין קאי דהא אתנן פסול לגבי המזבח ואמרין במדבא (כ"ק סו. ושא) דכין לב"ש ובין לב"ה וללות של אתנן מקריים ואין לומר דר"א פליג עליהו: ישיראל היי משמרין לאמה משעה שנוצרה תמה לאב נמי אמאי אינם צריכים לשמור דלפלא דר"א קומינן דלית לה זא חה גורס אסור וי"ל פיון דטשמא דאמר נמי אינו אלא משום דבניא דמלתא בדאמרינו בסוף תמורה (דף ל:.) ומיהא טשמא אמרי' דגרבעו כשהו חליו מסרין דכיון דאשתנו לא בניא מלתא הכי נמי גרבע האב לא מנכרא ולא בניא מלתא:

בששים רבוא שָׁכר ששים רבוא זִינר הִיו רוצין לתן לו כוח: לא צערו להקיעו משנתו: ואבני מלואים כתיב דהדר ערבה לפ"ה משמע קזה הפסיק בויקחו לי תרומה ומתחלה הִיא מוֹסֵה אֲבִי שְׁהִם הַפְּסִיק הענין והדר מקשה והא ואבני מלואים פתב דהדר ערבה שגס אבני שהס נקרא פהס וינקחו ותמה דלטו פתר דכתיב אבני שהס להפסיק הענין לא יכתב שום וי"ו בפסוקים ועוד קשה אי חשבי ערוב מקראות כפי האי גונא א"כ פ"ח דשבועות (דף י.) דתנן ר"מ אומר כל השעירים בפרכתו שנה ומפיק ליה בגמרא מדכתיב ושעיר ופריו, עצרת ויוה"כ קלא פתיב דהו ושעיר מאי אכא למימר ומאי פרוי, הא פיון דבפכות דבתיב פתיב ושעיר נמי דהר ערבה לכו נראה דהאי מעשה דקמא פן נתינא לאו באבני שהס הוה אלא באבני החשן ואע"ג דאמר בגמרא בקשו ממנו אבנים לאפור י"ל פיון שחשן מחבר לאפור חרי אפור וכן משמע בירושלמי דפאה דמיתי האי שבדא דקמא פן נתינא גפי פשס אחת אבדה ופשפ מפנימן ודכי פרוי דכא והא פתיב אבני מלואים והדר ערבה ובאבני מלואים מיהא דכתיב וי"ו לדרוש דהו וינקחו וניחא נמי הויא דפרכ קמא לשבועות (דף י.) דכיון דכתיב ושעיר בפכת גימא דבהויא מרבה קרא ור"ח גרס והא ואבני דהר ערבה וקאי דהויא דפרשת ויקהל דכתיב חתו מאתכם תרומה וכתוב ואבני שהס ואבני מלואים הכל כווי"ן כלא שום הפסק: ור"א לא חיש לרביעה והא תניא אמרו לו וכו' הנה מצי לאקשמי מהאיא דוכן הוה ר"א פוסל בכל הקרבנות כוס: אהלגא פורק"א לפי הטרקלין: וכן היה ר"א כו' משום דחוש לרביעה: גורים מעצמן נגדרין להעניר אע"פ שאין מתפלגין אותן: מעבודת פוכבים דגרי דהו דכתיב לקרא כלס בשס ה' אכל מרביעה לא דגרי: ומרנייהו אמרי ר' אמי ורבי יצחק נפחא. פין דרב פפא לרב זבי איכא טובא דרב פפא מתני פתח חד פתח איגון ומתני מאי חקאה דרב יוסף ואיתנפתא דלמא מעבודת פוכבים הוא דהדרו מתני לה באבני: שגס אחד משמע אין חלוק בעובדיי ישכאל והאמות תהא שבוזתנו שנה בכל מעותיו: גם אמה נתנו תנאי לר"א: הניחא למ"ד פלוגתא דבני רבי תיא ורבי יהושע פן לוי פפ' פתרא דשמיטת קגשים (זבחים קמז.):

מסורת הש"ס
א סנהדרין פ.
ב לקמן מו:
ג חגיגה יז; אוצר מדרשים מדרש הלל הנקרא ספר המעשים; אוצר מדרשים יעקב אבינו לקח טוב על ברכת יעקב אבינו עה יב; אוצר מדרשים משיח מלחמות מלך המשיח טז; בראשית רבה ד זבחים קטז.

תורה אור השלם
דבר אל־בני ישראל ויִקְחוּ־לִי תְרוּמָה מֵאֹת כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוּ תִקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי [שמות כה, ב]
זאת חַקֵּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דָּבָר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ויִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֶזְמָרָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עֹלָה עָלֶיהָ עַל [במדבר יט, ב]
אבני־שהם ואבני מלואים לאפד [שמות כה, ז]
כִּלְיָצֹאן קֹדֶר יִקְבְּצוּ לָךְ אוֹיֹת נְבוֹת ויִשְׁתַּוְּךְ יַעֲלֹ עַל־רִצּוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תַּפְאֲרָתִי אֲפָאֵר [ישעיהו ס, ז]
כִּי־אֵז אֶהַפֹּךְ אֶל־עַמִּים שְׁפָה בְרוּךְהַ לְקִרְא כָּלס בְּשֵׁם יְהוָה לְעַבְדּוֹ שָׁכֵם אֶחָד [צפניה ג, ט]
ויאמר משה גס־אתה תתן בידנו זבחים ועלות ונשינו ליהוה אלהינו [שמות י, כה]
ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלהים ונבא אהרן וכל זקני ישראל לאקל־לקחם עִם־חתן משה לפני האלהים [שמות יח, יב]

יִתְרוֹ לְאַחַר מִתֵּן תּוֹרַה הָיָה ואל"ת א"כ מתנו תורה ותקשי על הא דאמרין בפי' הבא על זבמתו (זבמות דף סב.) ג' דברים עשה משה מדעתו והקדים הקב"ה על ילו והקשיב פרש מן האשה ומאי קאמר הא לא היתה צפורה עמו וי"ל שהקב"ה נתן לב לפרש מן האשה ולמ"ד קדם מתן תורה בא קאיא מה שאמר משה אל יתרו והוצעתי את חמי האלהים ואת תורתיו דהא עדיו לא נתנה תורה ועוד קאיא מה שפי' רש"י בפרשת יתרו שלא היה לו למשה שהות לשפט ישראל עד מחרת יום הכפורים ונראה דכל אותה פרשה ראשונה דיתרו נאמרה קדם מתן תורה אבל סוף הפרשה נדאי לא נאמרה עד לאחר מתן תורה אלא אבג שמספר ביאת חותנו מספר כל ענינו עד שחזר לברע' ואפלו למ"ד לאחר מתן תורה בא ק"ק למה נכתבה פרשה זו לבאן וי"ל דלפי ספפר בביאת עמלק שהרע לישראל ראשונה מספר נמי מעשה יתרו שהטיב לישראל ראשונה משנה חסידה שנתן להם: רבי יוחנן אמר גבול יש לה פחות מבת ג' נצקרת וליבא למחש לרביעה וקאי לשנויי רומיא דמתני' דאין מעמידין וההיא דלוקחין מהם בהמה לקרבו ואלבא דרבנן קאמר דאילו ר"א אפי' בבת שנים חוש לרביעה דהא פרה בת שנים וחוש לרביעה ונח דקתני וכן היה ר"א פוסל בכל העקבות דמשמע אפלו בני שנה ואל"ת לרבי יוחנן היכי שרי לרס לקרבו פחותה מבת שלש שנים נחוש דלמא רביעה לאמה כשהיא מעשרת והיא וולדה נרבעו י"ל דר' יוחנן לטעמה דאמר בפי' הערל (זבמות עח. וסס) שבר לאו ירך אמו הוא: פרה וחמור בת שלש שנים ודאי לכהן פי' דקדם שלש נדאי לא ולדה וגש לתמה דהא מעשה בכל יום דפרה בת שתי שנים יולדת וי"ל דנדאי עתה נשפעה השת מבטו שהיה פמרות הראשונים כמו בעינוניתא דוקדא דאמרי' פרק אלו טרפות (חלין דף מז. וסס) כל חינוא פרייתא הכי אית להו אלמא גוייתא לית להו ועתה היא בכלל הבהמות שלנו: מ'מזמורא יתמא פ"ה שלא הזכר שם האומר וקשה דהא כמה מזמורים יש פייצא בו מזמור ליתנה (תהלים ח':א') מזמור שיר ליום השבת (שם צב) שלא הזכר שם האומרו ונראה לפרש שרקא לו יתמא משום שלא הזכר על מה נאמר כמו מזמור ליתנה שמפרש שנעשה לאמריו על הולדה וכן מזמור שיר ליום השבת ואע"פ שיש יושב בפתר עליון (שם צא) אשרי האיש (שם א) ה' מלך גאות לבש (שם צג) שלא הזכר על מה נעשו מ"מ אין פתע בהן מזמור:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

צפורה אשת משה לא באה אלא לאחר

יתרו לאחר מתן תורה הוה, מאי איכא למימר? אלא, יתרו מישראל זבן. תא שמע: "ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והפקר (המשנים והפרים ועל כל הצאן) למען זבח לה' אלהיה!" מאי "מיטב"? דמי מיטב. ומאי שנא מיטב? פי היכי דליקפץ עליהו זבינא. ^(א)תא שמע: "ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך (את) הטוב בעינו (ואת) [ראה] הבקר לעלה והמרגים וכלי הבקר לעצים!" אמר רב נחמן: ארונה גר תושב היה. ^(ב)מאי מורגים? אמר עולא: מטה של טורביל. מאי מטה של טורביל? עיזא דקורקסא דדיישון. אמר רב יוסף: מאי קרא? "הנה שמתיה למורג חרוץ חדש בעל פפיות תדוש הרים ותדק וגבעות כמץ תשים". ^(ג)מיתיבי: "ואת הפרות העלו עלה לה!" הוראת שעה היתה. הכי נמי מסתברא, דאי לא תימא הכי, עולה נקבה מי איכא? ומאי קושיא? דלמא בבמת יחיד, וכדרב אדא בר אבהב, דאמר רב אדא בר אבהב: מנין לעולה נקבה שהיא כשרה בבמת יחיד? שפאמר: "ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה". "ויעלהו" — זכר משמע! אמר רב נחמן בר יצחק: "ויעלה" פתיב. רבי יוחנן אמר: גבול יש לה, פחותה מבת שלש שנים — נצקרת, בת שלש שנים — אינה נצקרת. איתיביה כל הני תיובתא, שני להו: פחותה מבת שלש שנים. תא שמע: "ואת הפרות העלו עלה לה" — בפחותה מבת שלש שנים. מתקיף לה רב הונא פריה דרב נתן: אם כן, היינו "ואת בניהם פלו בבית" — פחותה מבת שלש שנים? ופחותה מבת שלש שנים מי קא ילדה? והתנאי: פרה וחמור מבת שלש — ודאי לכהן, מכאן ואילך — ספק. אלא מחוורתא כדשנינו מעיקרא. ^(ד)"וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש וגו'", מאי "וישרנה"? אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: שאמרו שירה. ורב זוטרא בר טוביה אמר רב: שישרו בניהם כנגד ארון ואמרו שירה. ומאי שירה אמרו? אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: "אז ישיר משה ובני ישראל", ורבי יוחנן דידיה אמר: "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'". ורבי שמעון בן לקיש אמר: מזמורא יתמא, "מזמור שירו לה' שיר חדש פי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו". רבי אלעזר אמר: "ה' מלך ירגזו עצמים". ^(ה)רבי שמואל בר נחמני אמר: "ה' מלך גאות לבש". רבי יצחק נפחא אמר: "רוני רוני השיטה, התנופפי ברוב הדרה, המחושקת בריקמי זהב, המהוללה בדביר ארמון, ומפוארה בעדי עדדים". רב אשי מתני לה להא דרבי יצחק, אהא "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה'", ישראל מאי אמרו? אמר רבי יצחק: "רוני רוני השיטה" וכו'. אמר רב: כמאן קרו פרוסאי לספרא "דביר"? מהכא, "ושם דביר לפנים קרית ספר". ^(ו)רב אשי אמר: כמאן קרו פרוסאי לנידה "ידשתנא"? מהכא, "פי דרה נשים ליי".

"ויידם

רחונה יבואי היה בספר שמואל: ראה הבקר לעלה אלמא הקריב עוד בהמת עובד פוכבים לקרבו: גר תושב שקבל שבע מצות בני נח והרי רביעה בכלל: טורביל עזא דקרקסא דף גדול ועב מאד וקרב וטרוף בפגיונות הרבה לרדפו עמקות תכופות זו חצל זו וגשין בו תבואה שמעבירין עליו הבהמות והפגיונות נכנסו' פגיש והתבואה נקבטת: למורג חרוץ טרוף בפגיונות והו פפיות: תדוש הרים אלמא לדישה עבדי ליה: ואת הפרות באנשי בית שמש משמעי קרא פפרות שהביאו הארון מארץ פלשתים: אוראת שעה מפני גס שנעשה על ידיהן שהביאו הארון מעצמן ואין איש מנהיגם ואת פניהם פלו בבית ולא געו אחרי פניהם אלא אליכויא ואמרו שירה כדלקמן: דלמא בבמת יחיד שרי דהתם בבמת יחיד האוי דבמה גדולה ענוב היתה באותה שעה כשנלקח הארון וקרב משפן טילה וכחו להן לנב: טלה חלב רחל ומניקה את בנה: רבי יוחנן אמר האי דקתני לעיל לוקחין מהם לקרבו לאו מלתא פשיטתא היא לכל בהמות: אלא גבול יש לה פחותה מבת ג' שנים נצקרת בהרעשת איש ונקחת מן העובד פוכבים חמים עלה: אבל בת שלש שוב אינה נצקרת וחישינן לרביעה: כל הני תיובתא דהני קראי דשרי בהמות עובד פוכבים להקדשה: פלו בבית לשון בית הפלא (מלכים א כ"ב:כז). לשנא אחרניא לשון מניעה כמו לא יכלה ממך (כראשית כ"ג:ו') מנעום מליגל אחריהם: פרה וחמור כו' בבכורות (יט): תנן הלוקח בהמה מן הנכרי ואינו יודע אם כבר בפרה אם לא עז בת שנתה נדאי לכהן מכאן ואילן ספק פרה וחמור בת שלש נדאי לכהן ולד ראשון שתלד ביד ישראל אם זכר הוא נדאי לכהן אם אינה ותרה בשת לגתה על בת שלש שנדאי לא ולדה בבית נכרי: מכאן ואילן אם ותרה על בת שלש היתה פשילגה בבית ישראל הוי ולדה זה ספק בכור ואיבא למימר כבר בפרה בבית עובד פוכבים ואיבא למימר לא בפרה זה בבית העובד פוכבים וזה בכור שלש וירעה בכור זה עד שיקטלכ שהרי אינו ראוי לקרבו שמה אין זה בכור ולאחר שיש בו מום ואכלנו בעליו ולא יתנו לכהן שבכור בעל מום מתר לזרים ואין בו אלא משום גזלת מתנות כהנה אפי' הוא נדאי וזהו ספק הנה הפה מוציא מחביו ועליו הראיה שלא ולדה בבית העובד פוכבים וגבי ספק פטר חמור מפרים עליו טלה להטירו בהנאה דכתיב תפקדה בשה והטלה יעשב פעצמו דאפילו נדאי פטר אין הקדשה חלה על טלה הנתן אלא משום גזלת פהו יש וכוין שהוא ספק אפלו גזל

ליבא דראיה על הפהו: וישקנה אז ושיר פי גאה גאה לשלח יד בפלשתים ובעגון אלהיהם: יתמא שלא הזכר שם אמרו: ירגזו על שהפס במפת מחורים: השיטה ארון עצי שטים: התנופפי התרוממי: המחשקת השורה כמו וחשקיהם כסף (שמות כז): ברחמי זהב מצפה זהב טהור מפית ומחון: המהללה בדביר ארמון שם"ת של משה בתוכו וארון מהלל ומפאר כמה שבתוכו: בעדי עדיים ואין לה עדי גדול מזה: דביר הוא ספר בלשון פרסי: וישראל מאי אמרו בנסע הארון בשת המסעות שבמדבר שהיה משה אומר קומה ה' (במדבר י':ל"ה) ומה ישראל ענינו אחרינו: דשתנא נוטריקון ד' דרך ש' נשים:

מסורת הש"ס
א מנחות כב.
ב זבחים קטז:
ג ממורה טו; הוריות ו.
ד אוצר מדרשים פרק שירה הקדמה ב
ה תנא דבי אליהו רבה; בראשית רבה
ו זבחים קטז.
גליון הש"ס
גמ' ה"ג מסכתבא. ע' טורי אבן ר"ה דף י ע"א ד"ה ענל: שם גבול יש לה. ע' לקמן דף מו ע"ב תוס' ד"ה כשנרבעו:
תורה אור השלם
ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על־מיטב הצאן וגו' [שמואל א טו, טו]
ויאמר ארונה אל־דוד יקח ועל אדני המלך הטוב בעינו וגו' [שמואל א כד, כב]
הנה שמואל למורג חרוץ חדש בעל פפיות תדוש הרים וגו' [ישעיהו מא, טו]
וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל טֶלֶה חֶלֶב אֶחָד (ויעלה) [ויעלהו] עולה כליז וגו' [שמואל א י, ט]
והעגלה באה אל־שדה יהושע בית־השמיני ותעמד שם ושם אבן וגו' [שמואל א ו, יד]
וַיַּעֲשׂוּ הַאֲנָשִׁים כֹּן יוֹחִיז שְׁתֵּי פִּרְתֹת עֲלוֹת וַאֲסֻרוֹם כְּעֻלָּה וגו' [שמואל א י, י]
וַיִּשְׁרְנָה הַפִּרְתֹת בַּדֶּרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית שֹׁמֶשׁ בְּמִסְלָה אֶחָת הִלְכוּ וגו' [שמואל א י, ב]
אז ישיר־משה ובני ישראל את־ השירה הזאת ליתנה ויאמרו לאמר אֲשִׁירָה וגו' [שמות טו, א]
וַאֲמָרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לִיתְהָא קְרָאֵי בְּשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ כַּעֲמִים וגו' [ישעיהו יב, ד]
מזמור שירו ליתנה שיר חדש כ"י נפלאות עשה הושיעה־לו ימינו וגו' [תהילים צא, א]
יתנה מלך ירגזו עמים ישב כרובים תנוט הארץ [תהילים צט, א]
יתנה מלך גאות לבש לבש יתנה עז התאזר אף־תבון וגו' [תהילים צג, א]
ז ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה יתנה ופצו אביד וגו' [במדבר י' לה]
וַיִּלָּךְ שֹׁמֶם אֶל־יוֹשְׁבֵי דְבִיר וְשֵׁם־ דְבִיר לָנִים קְרִית־סֵפֶר [שופטים א, יא]
ותאמר אל־אביה אל־יחזר בעיני אדני כי לוא אוכל לקום וגו' [בראשית לא, לה]

מסורת הש"ס
א בראשית רבה
ב ברכות דג:
ג אורח מדרשים יעקב אבינו לקח טוב על ברכת יעקב אבינו עה י
תורה אור השלם

[יהושע י, יג]

[במדבר כג, י']

[יהושע י, ג]

[בראשית מו, יט]

[דברים כ, כה]

[יהושע ג, ז]

[יהושע י, יב]

[יהושע י, יא]

[יהושע י, יד]

[שמואל א, א, יח]

[שמואל ב, ג, יח]

[בראשית מט, ח]

[דברים ו, יח]

[דברים לג, ז]

[שופטים ג, ב]

[שופטים יז, ו]

[שופטים כא, כה]

[שופטים א, א]

[שמואל א ט, כד]

[במדבר ו, ה]

וידם השמש ביהושע כתיב בפסולחם עם חמשת המלכים הצרים על הנבעותים. והכא נקט

לה משום דפלגי געיל ר"א ורבי שמואל בר נחמני שמדרש פסוקא דיושרנה ופלגי נמי

^(כ)”וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איביו הלא היא כתובה על ספר הישר”, מאי ספר הישר? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב, שנקראו ישרים, שנאמר: ”תמת נפשי מות ישרים”. והיכא רמיזא? ”וזרעו יהיה מלא הגוים”, [אימתי יהיה מלא הגוים?] בפשעה שעמדה לו חמה ליהושע, ”ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים”. וכמה? אמר רבי יהושע בן לוי: עשרים וארבע [שעין].

אזל שית וקם שית, אזל שית וקם שית, כולא מלתא כיום תמים. רבי אלעזר אמר: שלשים ושית, אזל שית וקם תריסר, אזל שית וקם תריסר, עמידתו כיום תמים. רבי שמואל בר נחמני אמר: ארבעים ושמונה, אזל שית וקם תריסר, אזל שית וקם עשרים וארבעה, [שנאמר]: ”ולא אץ לבוא כיום תמים”, מפלל דמעיקרא לא כיום תמים [הוה]. איכא דאמרי, בתוספתא פליגי: רבי יהושע בן לוי אמר: עשרים וארבעה — אזל שית וקם תריסר, אזל שית וקם תריסר, עמידתו כיום תמים. רבי אלעזר אמר: שלשים ושש — אזל שית וקם תריסר, אזל שית וקם עשרים וארבעה, ”ולא אץ לבוא כיום תמים”. רבי שמואל בר נחמני אמר: ארבעים ושמונה, אזל שית וקם עשרים וארבעה, אזל שית וקם עשרים וארבעה, מקיש עמידתו לביאתו — מה ביאתו כיום תמים, אף עמידתו כיום תמים. תנא: כשם שעמדה לו חמה ליהושע, כך עמדה לו חמה למשה ולנקדימון בן גוריון. יהושע — קראי, נקדימון בן גוריון — גמרא. למשה מנלן? אתנא ”אחל” ”אחל”: כתיב הכא ”אחל תת פחדה”, וכתיב התם ביהושע ”אחל גדלה”. ורבי יוחנן אמר, אתנא ”תת” ”תת”: כתיב הכא ”אחל תת פחדה”, וכתיב ביהושע ”כיום תת ה' את האמרי”. רבי שמואל בר נחמני אמר, מגופיה דקרא שמעת ליה: ”אשר ישמעון שמעה ורגזו וחלו מפניה”, אימתי ”רגזו וחלו מפניה”? בפשעה שעמדה לו חמה למשה. ^(א)מיתיבי: ”ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו!” איבעית אימא: שעות הוא דלא הוו (נפיש) [נפישן] כולי האי, ואיבעית אימא: אבגי כרד לא הוו, דכתיב: ”ויהי בנסם מפני בני ישראל הם במורד בית חורן וה' השליה עליהם אבנים גדלות מן השמים עד עזקה וימתו”. כתיב ”ויאמר ללמד בני יהודה קשת הגה כתובה על ספר הישר”, מאי ”ספר הישר”? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב, שנקראו ”ישרים”, דכתיב בהו ”תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו”. ^(א)והיכא רמיזא? ”יהודה אתה יודוה אחיה דדה בערף אביה”, ואיזו היא מלחמה שצריכה ד כנגד עורף? הוי אומר: זו קשת. רבי אלעזר אומר: זה ספר משינה תורה, ואמאי קרו ליה ”ספר הישר”? דכתיב: ”ועשית הישר והטוב בעיני ה'”. והיכא רמיזא? ”ידיו רב לו”, ואיזו היא מלחמה שצריכה שתי ידים? הוי אומר: זו קשת. רבי שמואל בר נחמני אמר: זה ספר שופטים, ואמאי קרו ליה ”ספר הישר”? דכתיב: ”בימים ההם אין מלה בישראל איש הישר בעיניו יעשה”, והיכא רמיזא? ”למען דעת דרות בני ישראל ללמדם מלחמה”, ואיזו היא מלחמה שצריכה לימוד? הוי אומר: זו קשת. ומנלן דביהודה כתיב? דכתיב: ”מי יעלה לנו בתחלה אל הכנעני להלחם בו, ויאמר ה' יהודה יעלה”. וישרם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול”, מאי ”והעליה”? רבי יוחנן אומר: שוק ואליה. מאי ”והעליה”? דמסמכא שוק לאליה. ורבי אלעזר אומר: שוק וחזה, מאי ”והעליה”? דמחית לה לחזה עילויה דשוק פי בעי אנופי, ומגפי ליה. ורבי שמואל בר נחמני אמר: שוק ושופי, מאי ”והעליה”? שופי עילויה דשוק קאי. לא תתייחד אשה עמהם, במאי עסקינן? אילימא בחד, דכוותה גבי ישראל מי שרי? והתנן: ”לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים!”

אָלֹא

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

כה.

עין משפט בר מצוה

א מיי"פכ"ב מהל' איסורי ביאה חל' ח, סמוג לאוין קבו, טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' ה:

פדאמרי' (חלין דף צא): שְׁמוֹשׁ שֶׁשְׁקָעָה בַּעֲבוּרוֹ זָרְחָה בַּעֲבוּרוֹ וּמֵהֵאֵי טַעֲמָא גָמִי לֹא חָשִׁיב חֲזָקָיָה שֶׁלֹּא הָיוּ רַק תַּשְׁלוּמִין לַיּוֹם שֶׁתִּקְבַּר בְּיָמֵי אָחִז וְהר"ר אֶלְחָנָן אֹמֵר דִּהּוּא מַעֲשֶׂה דְחֲזָקָיָה לֹא הָיָה אֶלֶא אוֹת פְּעֻלָּמָא שֶׁהָרִי לֹא עָמַד הַשֶּׁמֶשׁ כָּלֵל בְּמָקוֹם אֶחָד אֶלֶא שֶׁהֵלֶךְ לְאַחוּרָיו דְּבִבְרָאשִׁית רַבָּה אִיבָא גָמִי לְמִ"ד וַיָּשֶׂם ה' לָחֹן אוֹת מְלֻמַּד שֶׁהַעֲמִיד לֹו נִגְלַל חֲמָה:

^[1] קולית לארבעה ואיברים המתחתונים סומכין את העליונים: דמחית מתיח תזה על השוק גבי תזה ושוק של שלמים בשעת תגופה וההיא פועותא אע"פ דזבח הנה כדכתיב (שמואל א

^[2] ט"ו:י"ג) פי הוא ויכרך (את) הזבח לא הנה תזה ושוק זיהוה לכה דבמה קטנה הנה וקומא לן בפרכא בתרא דזבחים (דף קיט): תזה ושוק בבמה גדולה ואין תזה ושוק בבמה קטנה: שופי בף הורח הסובב עצם הקולית וקורין פולפ"א: לא יתעמד איש אחד עם שתי נשים שהנשים דעתן קולית ושפיטן מתכרענה לשבחה:

מסורת הש"ס
א תוספתא עבודה זרה
ב תלמוד ירושלמי עבודה זרה
ג שמות רבה
גליון הש"ס

גמרא העובדי כוכבים והרועים. עיין לעיל דף ד ע"ב תוספות ד"ה ש"מ ודף י ע"ב תוספות ד"ה חד:

לְבִי תוֹרְתָא מְקוּם: תַּלְמִידָא דִּיהוּדָה רַמְתָּא רַמְתָּא בְּלוּמֵר מִמֶּנּוּ לְמַדַּת לְרַמּוּתֵינוּ. לְסַטְיוֹן יִשְׁרָאֵל הָיוּ: וְדַעֲתוּ לִיה שְׁהוּא רַמְתָּי: בְּשִׁמְתָּהּ לְפִי שְׁתִּיה אֲדָם גְּדוּל וְשִׁמְתִּיה חוּלָא לִיטוּיָהּ בְּשִׁמְתָּהּ: [גִּרְדְּנָא אֹרְכָנ]: גִּרְדָן גָּלָא טַחֵן עָנְיוֹ. סָתָם גִּרְדָן אִין לֹא בָּשֶׁת פְּנוּס: גִּנְבִי דְבָבֵל שְׁפָגְעוּ בְּרַב מַנְשִׁי נִתְפַקְרוּ לְחֶרֶף אֲדָם גְּדוּל: וְלִסְטִין דְּאֶרְצוֹ יִשְׁרָאֵל שְׁפָגְעוּ בְּתַלְמִידֵי ר"ע סָפְרוּ בְּשִׁבְחוֹ. וּרְאֵ"פ שְׁסָתָם לְסַטְיוֹן פְּרוּצִין מִנְגִּידִים לְהוֹדִיעֵךְ. שְׁבַחַה שֶׁל א"י: מִתַּנִּי מְנִיקָה בְּנֶה שֶׁל יִשְׁרָאֵל בְּרַשְׁמִתָּה דִּישְׁרָאֵלִית אֲבָל לֹא תִמְסַכְנוּ לְהוֹלִיכוֹ בְּבִיתָה שֶׁלֹּא תַסְרְגֶנוּ: גַּמ' עוֹבְדָת פּוֹכְבִים לֹא תוֹלֵד אֶת בַּת יִשְׁרָאֵל וְאֶפִּילוּ חֹמְרוֹת יִשְׁרָאֵלִית עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה: אֲפּוּתָא עַל מַצְחוֹ שֶׁל תִּינוּךְ מְקוּם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּךְ רוֹפֵס: וְלֹא מִתְחַזֵּז לֹא מִנְּכַרָא שְׁהִרְגֵנוּ: נִפְשָׁן בְּשִׁתָּא דְּהֵיִאֵל אֲתַתָּא בְּךָ וְכֵן רַעוּת יוֹבֵאוּ עָלֶיךָ פּוּמָיון שֶׁהִשְׁפִּילֵי מִהוֹן וְהִרְגִּי בָּהוּ: כִּי אֶפִּיא דְּנִהֲרָא אֲשֶׁקוּמִי"א: וְרַבָּנָן הִסְבִּיר בְּזִמְנָן שֶׁאֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה שְׂרִי אֲמַרִי לֶךְ בְּמִלְתָּא בְּעָלְמָא הוּא דְאֹחַרְמַתָּה: דְּשִׁפָּא סָמָא סָם הַמָּעַת שָׁפָה בְּדַדִּיה: וְלֹא מִתְחַזֵּי מֵאֲבָרָאֵי לֹא גָרַם הֶבֶא עַד לְקַמָּה: וְאֲחֵרוֹת רוֹאוֹת דְאִי מִנְּחָא יֵדָא אֲפּוּתָא חַזֵּי לִיה דְאֵגָב דְחִשְׁיֵי וְהִבִּי יִשְׁרָאֵלִית עֵינֶיהָ עָלָה וּמִכַּתָּמָא אֲבָל מְנִיקָה דְאֶפְשֵׁר דְּשִׁיפָּא סָמָא לָדֵד מֵאֲבָרָאֵי קֲדָם שְׁתַּבָּנָם לְבִית יִשְׁרָאֵל אִימָא מוֹדוֹ לִיה לר"מ: בְּשֶׁכֶר שְׂרִי מִשּׁוּם אִיבָה וּמִתַּנִּי בַּחֲנָם הַמַּיְרִי דְמַצֵּי אֵלֶּשֶׁתְמוּטִי וְלִמְימֵר צְרִיכָה אֵיני לְשֶׁכֶר מְזוֹנוּתִי: אוּלוֹזִי עוֹבְדָת פּוֹכְבִים בְּשִׁתָּמָא שְׂרִי בְּשֶׁכֶר בְּבַחוּל מִשּׁוּם אִיבָה דְּהָא אִינְהוּ חַזֵּי דְמַעְלָדִין לְגַשִּׁי זִידֹן בְּשִׁבֶּת בְּבַחוּל: אֲסוּקִי בְּשֶׁכֶר שְׂרִי כו': הֵאִי בְּרִי אֲאֵגְרָא וְאִם לֹא אֹרִיכְנוּ יָמוֹת וְנוּחַ לִי לְהַפְסִיד שְׂכָרִי וְלֹהֲעֵלוֹ: נְקִיטָא לִי זִמְנָא לְבִי דְנֹאֵר הַשְׁלֵטוֹן קָבַע לִי זִמֵּן לוֹיִם נַעַד וְאִם לֹא אֵלֶךְ יֵצֵא שְׂכָרִי בְּהַפְסָדִי:

אֶת תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַב יְהוּדָה הָיוּ וְקָרוּ לִיה

גִּרְדְּנָא דְלֹא טַחֵן פ"ה עָנְיוֹ כִּי סָתָם לְבִי תוֹרְתָא, שְׁגַעוּ בִּיה גִּנְבִי, אָמְרוּ לִיה: לָאֵן קֹאָזְלָתָ? אָמַר לְהוֹן: לְפּוּמְבֻדִּיתָא. כִּי מִטָּא לְבִי תוֹרְתָא, פְּרִישׁ. אָמְרוּ לִיה: תַּלְמִידָא דִּיהוּדָה רַמְתָּא אַתָּ! אָמַר לְהוֹ: יְדַעֲתוּ לִיה? יְהָא רַעְוָא דְלִיְהוּוֹ הִנְהוּ אִינְשֵׁי בְּשִׁמְתִּיהָ. אָזְלוּ עֲבָדוּ גְּנִיבְתָּא עֲשָׂרִין וְתַרְתִּין שָׁנִין וְלֹא אֲצַלְחוּ, פִּינוֹן דִּחֲזוּ, אֲתוּ פּוֹלְהוּ תַבְעוּ שְׁמִתִּייהוּ, וְהוּהּ בָּהוּ חַד גִּירְדְּנָא דְלֹא אֲתָא לְשְׁרוּיָה שְׁמִתִּיהָ, אֲכַלִּיה אַרְיָא. הִינְנו דְאָמְרִי אִינְשֵׁי: גִירְדְּנָא דְלֹא טַיִיזוֹן, שְׁתָּא (בַּצִּיר מִשְׁנִי) [בְּצִירָא מְשִׁיגִיה]. תָּא חֲזִי, מָה בִּין גִּנְבִי בָבֵל וְלִסְטִין דְאֶרְצִי יִשְׂרָאֵל.^[a] מִתַּנִּי בַת יִשְׂרָאֵל לֹא תִיַלֵּד אֶת הַנְּכָרִית, מִפְּנֵי שְׁמִיַּלְדַת בִּן לַעֲבוּדָה זָרָה, אֲבָל נְכָרִית מִיַּלְדַת בַּת יִשְׂרָאֵל. בַּת תַּנִּיק בְּנָה שֶׁל נְכָרִית, אֲבָל נְכָרִית מְנִיקָה בְּנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּרִשׁוּתָּהּ. ^[b] גַּמ' תְּנוּ רַבָּנָן: בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִיַלֵּד אֶת הַנְּכָרִית, מִפְּנֵי שְׁמִיַּלְדַת בִּן לַעֲבוּדָה זָרָה, וְנְכָרִית לֹא תִיַלֵּד אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁחִשׁוּדִין עַל שְׁפִיכוֹת דָּמִים — דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. יוֹחֲכָמִים אוֹמְרִים: נְכָרִית מִיַּלְדַת אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָן שְׁאֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה, אֲבָל לֹא בִינָה לְבִינָה. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֶפִּילוּ אַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה נָמִי לֹא, דְּזִימְנִין דְּמִנְּחָא לִיה יָדָא אֲפּוּתָא וְקַטְלָא לִיה, וְלֹא מִתְחַזֵּי. כִּי הָהִיא אִיתְתָּא דְאִמְרָה לַחֲבֵרְתָּה: מוֹלְדָא יְהוּדִיַּיתָא בַת מוֹלְדָא יְהוּדִיַּיתָא! אָמַרָה לָהּ: נִפְיִשִׁין בִּישְׁתָּא דְּהָהִיא אִיתְתָּא, דְקָא מְשִׁפִּילָנָא מִינְיָיהוּ דְמָא כִּי אוּפִיָא דְנִהֲרָא. וְרַבָּנָן אָמְרוּ לָהּ: לֹא הִיא, בְּמִילְתָּא בְּעָלְמָא הוּא דְאוּקְיַמְתָּה. ^[a] בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תַנִּיק. תְּנוּ רַבָּנָן: בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תַנִּיק בְּנָה שֶׁל נְכָרִית, מִפְּנֵי שְׁמִגְדֻלַת בִּן לַעֲבוּדָה זָרָה, וְנְכָרִית לֹא תַנִּיק אֶת בְּנָה שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁחִשׁוּדָה עַל שְׁפִיכוֹת דָּמִים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וּחֲכָמִים אוֹמְרִים: נְכָרִית מְנִיקָה אֶת בְּנָה שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָן שְׁאֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה, אֲבָל לֹא בִינּוּ לְבִינָה. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֶפִּילוּ אַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה נָמִי לֹא, דְּזִימְנִין דְּשִׁיפָּא לִיה סָמָא לְדָד מֵאֲבָרָאֵי וְקַטְלָא לִיה. וּצְרִיכָא, דְאִי אֲשְׁמַעֲיָנוּ מִיַּלְדַת, בְּהָהִיא קֹאמְרִי רַבָּנָן דְשָׂרִי, דְלֹא אֶפְשֵׁר מִשּׁוּם דְאֲחֵרוֹת רוֹאוֹת אוֹתָהּ, אֲבָל מְנִיקָה דְאֶפְשֵׁר דְשִׁיפָּא לִיה סָם לְדָד מֵאֲבָרָאֵי וְקַטְלָא לִיה — אִימָא מוֹדִי לִיה לְרַבִּי מֵאִיר. וְאִי אֲשְׁמַעֲיָנוּ מְנִיקָה, בְּהָהִיא קֹאמַר רַבִּי מֵאִיר דְאָסוּר, מִשּׁוּם דְשִׁיפָּא לִיה סָם לְדָד מֵאֲבָרָאֵי וְקַטְלָא לִיה, אֲבָל מִיַּלְדַת, דְלֹא אֶפְשֵׁר הִיכָא דְאֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה, אִימָא מוֹדִי לְהוּ לְרַבָּנָן — צְרִיכָא. 'וּרְמִינְהוּ: יְהוּדִית מִיַּלְדַת אֲרַמִית בְּשָׂכֶר, אֲבָל לֹא בַּחֲנָם! אָמַר רַב יוֹסֵף: בְּשָׂכֶר שְׂרִי מִשּׁוּם אִיבָה. 'סָבֵר רַב יוֹסֵף לְמִימַר: אוּלוֹדִי נְכָרִית בְּשִׁבְתָּא בְּשָׂכֶר שְׂרִי, מִשּׁוּם אִיבָה. אָמַר לִיה אַבְיִי: יִכְלָה לְמִימַר לָהּ — דִּידוֹן, דְּמִינְטָרִי שְׁבֻתָּא — מְחַלְלִינָן עֲלֵיהּ; דִּידְכוּ, דְלֹא מִינְטָרִי שְׁבֻתָּא — לֹא מְחַלְלִינָן. 'סָבֵר רַב יוֹסֵף לְמִימַר: אוּלוֹקִי בְּשָׂכֶר שְׂרִי מִשּׁוּם אִיבָה. אָמַר לִיה אַבְיִי: יִכְלָה לְמִימַר, אִי פְנוּיָה הִיא — "בְּעִינָא לְאִינְסוּבִי", אִי אֲשֶׁת אִישׁ הִיא — "לֹא קָא מְזַדְהֶמְנָא בְּאַפִּי גְבָרָאִי". סָבֵר רַב יוֹסֵף לְמִימַר, הָא דְתַנְיָא: הַגּוֹיִם וְרוֹעִי בְּהֵמָה דְקָה לֹא מַעְלִין וְלֹא מוֹרִידִין — אֲסוּקִי בְּשָׂכֶר שְׂרִי, מִשּׁוּם אִיבָה. "אָמַר לִיה אַבְיִי: יִכּוּל לוֹמַר לוֹ "קֹאֵי בְרִי אֲאִיגְרָא", אִי נָמִי "נְקִיטָא לִי זִימְנָא לְבִי דְוֹאֵר". "תַּנִּי רַבִּי אֲבָהוּ קַמִּיה דְרַבִּי יוֹחָנָן: הַגּוֹיִם וְרוֹעִי בְּהֵמָה דְקָה — לֹא מַעְלִין

וְלֹא

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

גִּרְדָן עָז פְּנוּס הוּא וּבְעֵרֶוֹךְ גָּרִים גִּרְדָּא דְלַטְוִיָה קֹלְלָה בְּלוּמֵר דְלִיט מַחְלָה שְׁתָּא בְּצִרָא מְשֻׁטָּה בְּלוּמֵר בְּתַר עָטִיר אֵזֵל עֵינְיוּתָא: עוֹבְדָת פּוֹכְבִים מְנִיקָה בְּנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָן שְׁאֲחֵרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה אֲבָל לֹא בִינּוּ לְבִינָה פְּרוּשׁ וְאֶפִּילוּ בְּרַשְׁוֹת הַיִּשְׁרָאֵלִית דְּפִלּוּגְתָּא דְּהִנְקָה דּוּמְעָא דְּמַעְלָת וּמַעְלָת סָתַמָא בְּרַשְׁוֹת יִשְׁרָאֵל הִיא וְאִפ"ה אִינוּ שְׂרִי אֲלָא בְּאַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גְּבֵה וּמִיָּה בִישְׁרָאֵל יוֹצֵא וְנָכָם שְׂרִי דְעוּמַד עַל גְּבּוּי קַרְיָנָא בַּהּ בְּדַמּוּכַח בְּרַךְ רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל (לְקַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה דָּף סא.). וְאִם בִּן צְרִיךְ לְגַהֵר שְׁלֹא לְהַעִיב יִשְׂרָאֵלִית הַאֲלַכַת חוּץ לְעִיר אֶת בְּנֶה וְחִידִי בְּבִית צִיד מִיַּנְקַת עוֹבְדַת פּוֹכְבִים אִם אִין יִשְׂרָאֵלִית בְּעִיר יוֹצֵאוֹת וְנִכְנְסוֹת מְמַד גָּס וְאִפ"ה מִמֶּנּוּ שְׂכִיבָה וְאֵלֶךְ אֲסוּר לְהַעֲיֹחוּ וְחִיד וְעַל תִּינוּךְ וּמִיַּנְקַת שְׁמַשְׁהִין בְּבִית הַעוֹבֵד פּוֹכְבִים וְחִידִים לְרַבֵּאֲוִתָן הֹרָה ר"י דְאֲסוּר מִשְׁמָה עָנְיָס שְׁהֵם חֲשׁוּדִים עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים וְאֶפִּילוּ הֵם גְּדוּלִים קֶצֶת יִמְשִׁיכוּ לְמַעֲנוֹת וְרוּשְׁלָמִי עוֹבְדַת פּוֹכְבִים מְנִיקָה בְּנֶה שֶׁל יִשְׁרָאֵל דְּתַנִּיב (וְשַׁעֲיָהוּ מ"ט:כ"ג.) וְהִיוּ מַלְכִים אֲמַנְיָךְ וְשִׁרְיֻתֵיהֶם מְנִיקוּמֶיךָ תַנִּי וְיִנְק הַתִּינוּךְ וְהוֹלֵךְ מִן הַעוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמַבְהֵמָה טְמֵאָה וּמִבְּאִין לֹא תֵלַב מ"מ וְאִין חוּשְׁשִׁין לֹא מִשּׁוּם שְׁאֵן וְלֹא מִשּׁוּם טְמֵאָה: וְרַמְיָנְהוּ יְהוּדִית מִיַּלְדַת עוֹבְדַת פּוֹכְבִים וְכו' וְהַמַּקְשָׁה לֹא עָלָה בְּדַעֲתוֹ לְהַעֲמִיד הַמַּשְׁנָה בַּחֲנָם מִשּׁוּם דְתַלִּי טַעֲמָא מִפְּנֵי שְׁמַעְלָתָּ בִּן לַעֲבוּרַת פּוֹכְבִים וְרַב יוֹסֵף אֲסִיק דְאֶפִּילוּ הִבִּי בְּשֶׁכֶר שְׂרִי מִשּׁוּם אִיבָה: סָבֵר רַב יוֹסֵף לְמִימַר אוּלוֹדִי בְּשִׁבֶּת בְּשָׂכֶר שְׂרִי תַמָּה לָרַב יוֹסֵף דס"ד דְשָׂרִי וְלֹאבְּצִי נָמִי דְמַשְׁנִי דְלִיפָא אִיבָה מִשְׁמַע הָא אִיפָא אִיבָה שְׂרִי הִיבִי שְׂרִינָן מִשּׁוּם אִיבָה מַלְתָּא דְאִית בַּהּ אֲסוּקִירָא דְאוּרְקִיתָא דְאִמְרִינוּן בְּסֶרַךְ שְׁמוּנִיָה שְׂרָצִים (שְׁבַת דָּף קו:.) הוֹשִׁיט וְלוֹ לְמַעֲי בַּהֵמָה וְלָזֵל עֶבֶר שְׁבַמְשִׁיָה חִיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דְבַר מַגְדוּלוֹ דְּהוּא תוֹלְדָה דְגַחַז י"ל דְּהֶבֶא בְּיוֹשְׁבַת עַל הַמַּשְׁכָּר שְׁכָבֵר נֶשְׁקַר לְצִאת א"י בִּינוֹן דְּכָלוּ לוֹ חֲדָשׁוּי פִּסְקוֹ גְּדוּלוּי: וְהָרׁוּעִים בַּהֵמָה דְקָה פְּרוּשׁ בְּשֻׁלְהוֹן דְאִי בָּשָׁל אֲחֵרִים הָא אֲמַרְיָנוּן כַּפ"ק דב"מ (דָּף ה:.) אִין אֲדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ וּרִ"ת מֵאִי הֵאִי דְאֲחַמְנוּר רַבָּנָן בְּרוּעִים שְׂאִינִם פְּסוּלִים אֲלָא מִדְּרַבָּנָן וְגַם הֵם בְּשָׂרִים לַעֲדוֹת אִשָּׁה בְּדִאיָתָא כַּספ"ק דר"ה (דָּף כב.). וְאִילוּ בְּגוֹלְגִין שְׁהֵם פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה לְכַל עֲדוֹת שְׁבַתְּוִירָה לֹא אֲחַמְנוּר בְּלִי הֵאִי וְכֵן מוּמַר אוֹכֵל נְבִלּוֹת לְתַלְבּוֹן דְּלכ"ע אֲמַרִי הֶבֶא דְאֲתַרְבִּי בִין הַשְׁבַת גּוֹפּוֹ וְהַשְׁבַת מְמוּנוֹ דְחִיב לְהַעֲלוֹת וְאֲסוּר לְהוֹרִיד וְאוּר"י דְהִיא הַנּוֹתְנָת מִשּׁוּם דְלֹא פְסִילִי אֲלָא דְרַבָּנָן עָשׂו חֲכָמִים חֲזוּךְ כְּדִי שְׂתַמּוּ לָב לְשׁוֹב וּב"ד הִיוּ מַפִּין וְעוֹנְשִׁין שְׁלֹא מַה"ת: לֹא מַעְלִין וְאִפִּי לר"מ דְאָמַר כַּפ"ק (דָּף כ.). לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים בְּתוּעָה:

כו.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, סמג לאוין מה, סמג לאוין טה, טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' ב א:

ב מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' א:

ג מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' א:

ד מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' ב:

ה מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' ב:

ו מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קנד סעי' ב:

ז מו"י פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א:

ח מו"י פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא, סמג לאוין קכג, טוש"ע חו"מ סי' תכה סעי' ה:

ט מו"י פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א:

י מו"י פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא, סמג לאוין קכג, טוש"ע חו"מ סי' תכה סעי' ה:

כּוּ:

עין משפט
גור מצורה

א מוּי' פּי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגוים הל' א:

ב מוּי' פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י, סמג לאוין קנג, טוש"ע חו"מ סי' תכה סעי' ה:

ג מוּי' פו"א מהל' גזילה ואבידה הל' ב, סמג עשין עד, טוש"ע חו"מ סי' רסו סעי' ב:

ד מוּי' פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יב, סמג לאוין קסג, טוש"ע יו"ד קנח סעי' א:

ה מוּי' פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

ו מוּי' פו"א מהל' גזילה ואבידה הל' ב, סמג עשין עד, טוש"ע חו"מ סי' רסו סעי' ב:

ז מוּי' פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

ח מוּי' פו"א מהל' גזילה ואבידה הל' ב, סמג עשין עד, טוש"ע חו"מ סי' רסו סעי' ב:

ט מוּי' פד' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י, סמג עשין עד, טוש"ע יו"ד סי' קנח סעי' ב:

י מוּי' פב' מהל' מילה הל' א, סמג עשין כח, טוש"ע יו"ד סי' רסד סעי' א:

יז"ל מוֹרִידִין וא"ת הא אִמְרִינִן בַּמַּסַּכֶּת סוֹפְרִים [פט"ו] כִּשְׁר שְׂבָכְנִעְנִים הָרוּג מִלְחָמָה וּמִבֵּיא רָחִיָּה מִנִּיחָא שֶׁ מֵאֵת רַבָּב בַּחוּר וּמֵהִיכֹן הָיוּ מֵהִירָא אֶת דְּבַר ה' וְאֵע"פ שְׁסֻטָּם כְּנֻעָנִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַלְּלוֹת הַסַּעֲדִין עַל שֶׁבַע מִצְוֹת מִכָּל מִקּוֹם אִין מוֹרִידִין דְּרַבִּינָהוּ פִּקְרָא לְהַמִּירָא דְּכַתִּי' וְהִיא

לָהּ לְמַס וּשְׂבָדוֹן (דְּבָרִים כ"ו:י"א): אָנִי שׁוֹנָה לְכָל אֲבֹדַת אַחִידָה לְרַבּוֹת הַמּוֹמְרָא תַּמָּה מֵאִי פְרִיָּן דְּלִמָּא לְעוֹלָם אִימָא לָהּ דְּמוֹרִידִין וְחָפְלוּ הָבֵי מְשִׁיבֵין לוֹ חֲבָדְתוֹ דְּהָא בְּמִסּוּר לְחֻנְקִים אֲף עַל פִּי שְׁמִמוּנוֹ חָסוּר לְאַבֵּד בְּיָד מַשּׁוּם דְּדִלְמָא נִפְקָ מִנָּה בְּרָא מַעְלִיא דְּכַתִּיב וְכִין רָשַׁע וְצַדִּיק וְלִבָּשׁ וְחָפ"ה הָיוּ מוֹרִידִין וַי"ל דְּשִׁאֲנֵי הָבָא דְּמַהֲהוּא חִרָא דְּמִרְבִּיעִין הַשְּׁבַת חֲבָדְתוֹ וְלִפְנֵין הַשְּׁבַת גּוֹף דְּיִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁבַתוֹ לְרַבּוֹת אֲבֹדַת גּוֹפּוֹ וּכְמוֹ דְּאִתְרַבִּי יִשְׂרָאֵל אִתְרַבִּי לְכוּלָּהוּ בִּין לְמִמוּנוֹ בִּין לְגוּפוֹ וְחָפְלוּ לְהַעֲלוֹתוֹ צְרִיךְ וְלִפְלוּתוֹ כְּדַמְשַׁמַּע בְּרָק

הַשּׁוֹלַח (גָּטוּן דָּף מז.) דְּבַשִּׁי רַבִּי אִמִּי לְמַפְרָקִיָּה אִם הָיָה מוֹמֵר לְתַלְבּוֹן אֲלֵא לְפִי שְׁהִיָּה מוֹמֵר לְהַכְעִים קְאָמֵר לֹא שְׂבָחִין לִי לְמַשְׁרַחִין וְגַם לְהַלּוֹתוֹ בְּרַעֲיַת חָסוּר כְּדַמְשַׁמַּע בְּפִרְקָא אַחִידָה נֶשֶׁךְ (פ"מ דָּף סב.) אַהֲדַר לִיָּה דְּיִתְרֵי בַּהֲדָן וּמוֹמֵר לְתַלְבּוֹן אִתָּהּ מַצִּיָּה לְהַחֲיוֹתוֹ וּמִיָּהוּ מוֹמְרִים שֶׁל זְמַנִּיָּהּ לְהַכְעִים הֵן דְּשִׁבְקֵי הַמִּירָא וְחָבְלֵי אִסּוּרִא וּמַטְמוּעֵי בִּין הַעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְכַל לְהַכְעִים אִי אִתָּהּ מַצִּיָּה לְהַחֲיוֹתוֹ כְּדַמְשַׁמַּע מַהֲהִיא דְּגָטוּן (דָּף מז.) דְּלֹא מַתִּיב לְמַפְרָקָה וּמַתֵּר לִקַּח מִקֵּם רַעֲיַת וְאֵע"פ שְׁאִסּוּר לִתֵּן לָהֶם רַעֲיַת מַשּׁוּם לֹא תַשְׁיךְ וּמַשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר וְהָיוּ לִיָּה לְמִימֵר כַּל הִיבָא דְּקַרְיָנָה בַּהּ לֹא תַשְׁיךְ חֲרִי בַּהּ לֹא תַשְׁךְ מ"מ בִּינוּן דְּאִין אִתָּהּ מַצִּיָּה לְהַחֲיוֹתוֹ אִינוּן מַצִּיָּה לְהַלּוֹתוֹ בְּלֹא רַעֲיַת דְּלֹא קַרְיָנָה בַּהּ וְחִי' אַחִידָה עֲמִין וְאִמְרִינִן בִּירוּשְׁלָמִי דְּמִכְלִיתוֹן כּוּמְחֵי דְּקַסְרֵי מַתֵּר לְהַלּוֹתוֹן בְּרַעֲיַת וְהָא דְּאִמְרִינִן עוֹבְדִיָּה לִיָּה מֵהִירָם כֵּן אֲחֻשָּׁב בְּרַעֲיַת כְּדִי לְפָרְגָם הַנְּבִיאִים אֲף עַל גַּב דִּיְהוּרָם יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר הָיָה וְחָסוּר לִתֵּן לוֹ רַעֲיַת שְׂאֲנֵי הַתָּם לְפָקוּחַ נִפְשָׁא הָיָה וּמַצִּיָּה אֲבַל מִסּוּר מִנְּקַרַּע גִּרַּע מִנָּה וּבְכַל מִקּוֹם שׁוֹנָה מִסּוּר חָצַל מִין וְלֹא אִתְרַבִּי חָצַל אֲבָדִיָּה וְשִׁמְאָא מֵאֵן דְּאִית לִיָּה מִמוּן מִסּוּר חָסוּר לְאַבְדּוֹ בְּיָד אִית לָהּ נָמִי דְּמַשְׁבִּין אֲבָדְתוֹ וּמַשְׁמַמָּא דְּכִין רָשַׁע וְצַדִּיק

וְלִבָּשׁ: סַפִּי מִכָּאן מוּמְרָא נִקְרָא דְּזוּקָא לְגַבִּי הוֹרְדָּה לְבוֹר מַסְמִי ר' יוֹחָנָן מוֹמֵר מְלֻמְתָּנָה בַּהֲדִי מִיָּטִים אֲבַל לְדְבָרִים אַחֲרִים מַצִּינוּ בְּכִמָּה מְקוּמוֹת שׁוֹנָה מִיָּטִים וּמוֹמְרִים יַחַד בַּפ"ק דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה (דָּף יז.) הַמִּיָּטִים

וְהַמוֹמְרִים וְהַמְסוּרוֹת יוֹרְדִין לְגִיזָּהּ וּבְפִרְקָא הַשּׁוֹלַח (גָּטוּן דָּף מז.) ס"ת שְׂבָתָבוּ מִין וּמוֹמֵר וּמוֹסוּר וְכו': וְחַד אֲמַר לְהַכְעִים נָמִי מוּמְרָא תַּמָּה מַתְנִית בַּפ"ב דְּהוֹרְיוֹת (דָּף יא.) אֲבַל חֻלָּב דְּרִי זֶה מוֹמֵר וְאִתְּהוּ מוֹמֵר אוֹכֵל נְבִלּוֹת וּטְרַפּוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים וְכַשֵּׁי תַלְמוּדָא מֵאִי קְאָמֵר וּמִסָּחֵי ה"ק אֲבַל חֻלָּב לְתַלְבּוֹן דְּרִי זֶה מוֹמֵר לְהַכְעִים דְּרִי זֶה מִין וְאִתְּהוּ מוֹמֵר שְׂבָתָמוּ מִין פּו' דְּמַחְכֵּל לֹא יִדְעִין דְּשִׁמְאָא אֲכַלוּ לְתַלְבּוֹן מַשּׁוּם שְׁהוּא טוֹב לְאַכֵּל וּמַש"ה קְאָמֵר זֶה הַאוֹכֵל נְבִלּוֹת וּטְרַפּוֹת פּו' נְבִלָּה שְׂמַתָּה מַחֲמַת חֲלִי וּטְרַפָּה שְׁנַשְׁבָּרָה מִשְׁרַתָּהּ שְׂמַתָּה וְאִתְּהּ רַחֲוִיָּה לְאַכִּילָהּ וְאִם כֵּן לֹא אֲבַל אֲלֵא לְהַכְעִים אֲבַל לֹא מִיָּרִי בַּשְּׁנַשְׁבָּטָה בַּסָּפִיָּה דְּלֹא הָיוּ קִרְוִי מִין בְּבַתְמָא דְּשִׁמְאָא אֲכַלָּהּ לְתַלְבּוֹן שְׁהִיא טוֹבָה לְאַכֵּל וּבַשְּׁלֵמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן יוֹחֵא דְּקְאָמֵר דְּמוֹמֵר אוֹכֵל נְבִלּוֹת לְהַכְעִים מִין הוּא אֲלֵא לָמ' ד' מוֹמֵר מֵאִי אֲבָא לְמִמֵּר דְּרִי זֶה אוֹכֵל נְבִלּוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים י"ל דְּמֵאֵן דְּאִית לִיָּה הִבָּא דְּהָיוּ מוֹמֵר מַפ' לְבְרִיתָא דְּרִי אֲבַל חֻלָּב דְּרִי זֶה מוֹמֵר סְתָמוּ לְתַלְבּוֹן עַל אֲבָדְתוֹ וְאִין מוֹרִידִין וְאִתְּהוּ מוֹמֵר שְׂבָתָמוּ לְהַכְעִים וְאִין מִכְרִידִין עַל אֲבָדְתוֹ וְגַם הָיוּ מוֹרִידִין אוֹתוֹ לְבוֹר אוֹכֵל נְבִלּוֹת וּטְרַפּוֹת דְּמֵאִיֵּי דְּמִתְאִי שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים: אִיִּזְהוּ מִין זֶה הַעוֹבֵד אֲלִילֵי כּוֹכָבִים הִבָּא מַשְׁמַע דְּיִשְׂרָאֵל מוֹמֵר לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים נִקְרָא מִין וְתַנְיָא בַּפ"ק דְּחֻלִּין (דָּף יג.) שְׁחִיטָת מִין לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים פְּתוֹ פַת כּוּתִי וְכו' וְהָשָׂה דַּבַּר"ק דְּחֻלִּין (שָׁם:) אִמְרִינִן אִין מִיָּטִין בַּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְכַשֵּׁי לְמֵאִי הִלְכְּתָא לְשְׁחִיטָה וְיִין נֶסֶךְ הַשְּׂתָא שְׁחִיטָת מִין דְּיִשְׂרָאֵל אִסּוּרָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַשְׁבִּיא וּמֵאִי קִשְׁיָא הָא אֲשַׁבְּחָנָא יִשְׂרָאֵל עוֹבְדֵי עַבְדוֹת כּוֹכָבִים אִין מוֹרִידִין וְאֲף לַעֲגוֹן שְׁחִיטָה בִּינוּן דְּהָיוּ מִין תַּנְיָא אִתָּם שְׁחִיטָת מִין לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים וְאִין מִין וְכ"ע מַשְׁמַע הִבָּא דְּמוֹרִידִין וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֵע"פ שְׁכָלָם עוֹבְדֵי עַבְדוֹת כּוֹכָבִים אִין מוֹרִידִין וְאֲף לַעֲגוֹן שְׁחִיטָה בִּינוּן דְּהָיוּ מִין תַּנְיָא אִתָּם שְׁחִיטָת מִין לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים וְאִין מִין וְכ"ע מַשְׁמַע הִבָּא דְּמוֹמְרָא דְּאִמֵּר הַתָּם מַחְשָׁבַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְאַל ר' חֵלְצִיעִר י"ל דְּהָא דְּאִמֵּר שְׁחִיטָת מִין לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים שְׁהוּא אִדּוּת בִּיּוֹתֵר אֲבַל יִשְׂרָאֵל הַעוֹבֵד עַבְדוֹת כּוֹכָבִים אִין שְׁחִיטָתוֹ בַּשְׁחִיטָת מִין וְרַחֲוִיָּה מְדַאמֵּר בַּפ"ב דְּחֻלִּין (דָּף לו.) הַשּׁוֹחֵט לְזִרוּק דְּמֵה לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים רַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר חָסוּרָה וְרַשַׁב"ל אֲמַר מַתָּרַת וַפ"ה גָּשָׁם דְּמַתָּרַת אֲף בַּאֲכִילָהּ וְאֵע"פ שֶׁהַשּׁוֹחֵט מִיב מִיתָה בְּדִאמֵּר פִּרְקָא אֲרַבַּע מִייתַת (סְנֵהֲדָרִין דָּף סא.) עַד בָּאֵן לֹא אֲמַר רַשַׁב"ל אֲלֵא בַּהֲמָה

אֲבַל גְּבִרָא בַר קִטְנָא הוּא מַנִּי דְּהָנָה אֲמַשְׁתַּתְּהוּ לְהַר דְּהַר מַתֵּר וְעוֹבְדוֹ בְּסוּף אֲלִמָּא אֲף בַּעוֹבֵד עַבְדוֹת כּוֹכָבִים אִין שְׁחִיטָתוֹ נִלְפָּסַת בַּתָּסַס: הַתָּם בְּעִי לְמַשְׁמַע טַעְמָא דְּאִסּוּרָא תַּמָּה מֵאִי שְׁנָא אוֹכֵל בַּרְעוּשׁ אוֹ יַהֲוֵשׁ מֵאוֹכֵל שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים דְּהוּא מִין אֲף בְּבַתְמָא בַּצְרִיתָא דְּהוֹרְיוֹת (דָּף יא.) שְׁבָבִיתָה לְעִיל י"ל דְּהִבָּא מִיָּרִי בַּמְפָּרַשׁ בְּהִדְיָא דְּלִבָּךְ הוּא עוֹשָׂה

א"נ הַתָּם קַתְּנִי אוֹכֵל שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים דְּמַשְׁמַע הַרְבֵּה בְּהָא אַחֵר זֶה דְּמַקְסָמִיתָא טַעַם טַעְמָא אֲבַל הִבָּא קַתְּנִי פַרְעוּשׁ אַחַד אוֹ יַהֲוֵשׁ אַחַד: דְּלֵא תִּיחּוּת חִייתָא עֲלוּהּ מַשְׁמַע דְּאִמֵּר הִבִּי לְאַשְׁתַּמוּטְיוּ פִי הִיבִי דְּלֹא תַנְיָו אִיבָה וְתַמָּה מֵאִי אִיבָה שְׂבִיבָא הִבָּא הָא (אִין) מוֹרִידִין וְחָפְלוּ לְכַתְּחָלָהּ י"ל דְּמוֹרִידִין הִינוּ בַּשְּׂמִינִי תַקִּיפָה בּוּה"ב אֲבַל לֹא מַעֲלִין אֲף אִין וְזִינוּ תַקִּיפָה הִיבָא דְּאִית לִיָּה לְאַשְׁתַּמוּטְיוּ וּמַשְׁתַּקָּא הִבִּי פְרִיָּן הַשְּׂתָא לְאִחוּתִי מַחֲתִינִן בַּשְּׂמִינִי תַקִּיפָה אִסּוּרִי הַשְּׂתָא מַשְׁבִּיא בִּינוּן שְׁיִיכַל לְאַשְׁתַּמוּטְיוּ וְלִילָךְ לוֹ: לְאַפּוֹקִי' לְשֶׁם מוֹרְנָא דְּלֵא כַּפ"ה דְּאִסּוּר לְרַפְּאוּת בַּחֲנֹס אֲבַל בַּשְּׂבָךְ כְּרִי מַשּׁוּם אִיבָה וּרְחִיבָה בְּפִרְקָא מִי שְׁאֲחָזוּ (גָּטוּן דָּף ע.) דְּרַב שִׁמִּי בַר אֲשִׁי עֲבָדָא לִיָּה לְהַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְגַבֵּר אַחֵר וְאִתְפַּסֵּי אֲלִמָּא כְּרִי לְרַפְּאוּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲלֵא וְחֵא מַשְׁבָּךְ הָיָה וְעוֹד י"ל דְּהַתָּם נָמִי בַּחֲנֹס הָיָה וְלִהְתַּחַבֵּס בַּרְפּוּאוּת וְכוּל נְהִיָּת מַתֵּר וְכֵן מַשְׁמַע מַפְנִי שְׁלֵא הָיָה בְּקִי בַּרְפּוּאוּת עוֹשָׂה כֵּן:

אִין מַעֲמִידִין פִּרְקָא שְׁנִי עֲבוּדָה זָרָה

מִיָּטִין בְּמִרְיוֹ לְעַבְדוֹת כּוֹכָבִים בִּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בִּין יִשְׂרָאֵלִים: מְסוּרוֹת מְלָשִׁיטִים

לְשַׁקֵּר הַמּוֹרְסִין מִמוּן חֲכַרְיָהִם כְּדִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֲנָסִין: לְתַלְבּוֹן בְּשִׁאִין לָהֶם בְּשַׁר אֲבַל אִינוּ מַשְׁקֵר לְהָיוֹת אִסּוּר וְהַתֵּר לְפָנֵינוּ לְהַשְׁיַח הַתֵּר וְלְאַכֵּל אִסּוּר וְאִם עוֹשִׂין כֵּן זֶה לְהַכְעִים: בְּכִמָּה מִין הוּא וְהָא תַנְיָא לָהּ רִישָׁא מִיָּטִין. בְּכִמָּה דְּבָרִים מַצִּינוּ חֲלוּחַ בִּין מִין לְמוֹמֵר כְּגוֹן כְּסֵר הַעֲרָה שְׂבָתָבוּ מִין יִשְׂרָף וְהַבָּא: פַּרְעוּשׁ וַיַּהֲוֵשׁ אִין אֲדַם אוֹכֵלֵן לְתַלְבּוֹן: לְטוֹעַם טַעְמָא דְּאִסּוּרָא לֹא לְהַכְעִים אֲלֵא מַתְּחָנָה לְטוֹעַם טַעְמָו וְכַשֵּׁי שְׁאִין יִשְׂרָאֵל מַעֲשֵׂמוּ מַעוּלָם: שְׁאִם הִיתָה מַעֲלָה בְּבוֹר עֲשִׂיָּה בְּפִרְקַע וְיִכּוּל לְעִלּוֹת מְגִדְרָהּ וְהָיוּ לֹא מַעֲלִין דְּקְאָמֵר אִין מִשְׁחִין לְעִלּוֹת קְאָמֵר: דְּנֶקֶט לָהּ עֲלֹא וְאִמֵּר כְּלוּמֵר אִית לָהּ לְאַשְׁתַּמוּטְיוּ מֵאִיבָה וְלְמִימֵר לִיָּה: דְּלֹא תִּיחּוּת חִייתָא דִּידָה עֲלוּיָה דְּכָךְ מַעֲלָה זוֹ וְתַמּוּת בְּבוֹר: בְּעִינָא לְאַעֲבוּרִי חִייתָא עֲלוּיָה צְרִיךְ אִנִּי לְהַעֲבִיר עֲדָר צִאנִי לְמַרְעָה וְזָרָכִי עַל שְׂפַת בּוֹר זֶה וְיִירָא אִנִּי שְׁלֵא יִפְלוּ: לְאַפּוֹקִי לְשׁוּם מוֹרְנָא תוֹלַעַת שִׁישׁ לוֹ בְּעִקְרָלְתוֹ דְּלֹא דְּאִסּוּר לְרַפְּאוּת בַּחֲנֹס דְּהָא לְאִמֵּרן לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין: דְּמַצִּי מַשְׁה הַסָּפִין כְּדַמְתַּרְגְּמִינִן מַשְׁה מַשְׁפָּט מְצִי דִין: בְּרוֹת שְׂפָכָה מִי שְׁנַכְרַת לוֹ מִן הַגִּיד מִן הַעֲטָרָה וְלַמַּעֲלָה לְצַד הַגּוֹף וְשׁוֹב אִינוּ מוֹלִיד: רִישָׁא שְׂוִדַּע לְמוּל:

וְמוּל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁאִין מוֹלִתוֹ לְשֶׁם עַבְדוֹת כּוֹכָבִים שְׂהָרִי אִין דְּרַכָּס לְמוּל אֶת בְּנֵי־הַסַּעֲדִין וְכַל יְמוּת כּוּתִי שְׁמַל לְשֶׁם דְּמוּת יוֹנָה שְׁמִצְחוֹ בְּרֵאשׁ הַר גְּרָזִים וְעוֹבְדִין לָהּ עַבְדָּה כְּדִאמֵּר בַּהֲכַל שׁוֹחֲטִין (חֻלִּין דָּף ו.) וּמִלִּין אֶת בְּנֵי־הַסַּעֲדִין וְכַל יוֹנָה זֶה כּוּתִי וְלֹא עוֹבֵד כּוֹכָבִים מַפְנִי שְׂחֹשׁוֹר עַל שְׂפִיכוֹת דְּמִים:

עַל גְּבוּ נָמִי לֹא, דְּזִימְנִין דְּמַצְלִי לִיָּה סַפִּינָא וּמַשְׁוִי לִיָּה כְּרוֹת שְׂפָכָה.^(כז) וְסִבֵּר רַבִּי מֵאִיר גוֹי לֹא? וְרַמְיָנָהוּ: עִיר שְׁאִין בַּהּ רוּפָא יִשְׂרָאֵל וַיֵּשׁ בַּהּ רוּפָא כּוּתִי וְרוּפָא אַרְמָאִי — יְמוּל אַרְמָאִי וְאֵל יְמוּל כּוּתִי, דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְמוּל כּוּתִי וְאֵל יְמוּל אַרְמָאִי! אִיפּוֹה, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יְמוּל כּוּתִי וְלֹא אַרְמָאִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְמָאִי וְלֹא כּוּתִי. וְסִבֵּר רַבִּי יְהוּדָה אַרְמָאִי שְׁפִיר דְּמִי? וְהַתְנַנָּא: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִנְּיִן לְמִילָהּ בְּגוֹי שְׁהִיא פְסוּלָה? שְׁנַאָמֵר: "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תַשְׁמֹר". אֲלֵא, לְעוֹלָם לֹא תִיפּוֹה, וְהִכָּא בְּמֵאִי עָסְקִינוּ? בְּרוּפָא

אִינוּ מַשְׁקֵר לְהָיוֹת אִסּוּר וְהַתֵּר לְפָנֵינוּ לְהַשְׁיַח הַתֵּר וְלְאַכֵּל אִסּוּר וְאִם עוֹשִׂין כֵּן זֶה לְהַכְעִים: בְּכִמָּה מִין הוּא וְהָא תַנְיָא לָהּ רִישָׁא מִיָּטִין. בְּכִמָּה דְּבָרִים מַצִּינוּ חֲלוּחַ בִּין מִין לְמוֹמֵר כְּגוֹן כְּסֵר הַעֲרָה שְׂבָתָבוּ מִין יִשְׂרָף וְהַבָּא: פַּרְעוּשׁ וַיַּהֲוֵשׁ אִין אֲדַם אוֹכֵלֵן לְתַלְבּוֹן: לְטוֹעַם טַעְמָא דְּאִסּוּרָא לֹא לְהַכְעִים אֲלֵא מַתְּחָנָה לְטוֹעַם טַעְמָו וְכַשֵּׁי שְׁאִין יִשְׂרָאֵל מַעֲשֵׂמוּ מַעוּלָם: שְׁאִם הִיתָה מַעֲלָה בְּבוֹר עֲשִׂיָּה בְּפִרְקַע וְיִכּוּל לְעִלּוֹת מְגִדְרָהּ וְהָיוּ לֹא מַעֲלִין דְּקְאָמֵר אִין מִשְׁחִין לְעִלּוֹת קְאָמֵר: דְּנֶקֶט לָהּ עֲלֹא וְאִמֵּר כְּלוּמֵר אִית לָהּ לְאַשְׁתַּמוּטְיוּ מֵאִיבָה וְלְמִימֵר לִיָּה: דְּלֹא תִּיחּוּת חִייתָא דִּידָה עֲלוּיָה דְּכָךְ מַעֲלָה זוֹ וְתַמּוּת בְּבוֹר: בְּעִינָא לְאַעֲבוּרִי חִייתָא עֲלוּיָה צְרִיךְ אִנִּי לְהַעֲבִיר עֲדָר צִאנִי לְמַרְעָה וְזָרָכִי עַל שְׂפַת בּוֹר זֶה וְיִירָא אִנִּי שְׁלֵא יִפְלוּ: לְאַפּוֹקִי לְשׁו

כז:

	עין משפט
	גור מצורה

א מווי' פי"ב מהל' רוצה ושמירת נפש הל' ט, סמג לאוין מה,

טוש"ע יו"ד סיי קנה סעי' א:

ב מווי' פי"ב מהל' רוצה ושמירת נפש הל' ט, סמג לאוין מה,

טוש"ע יו"ד סיי קנה סעי' א:

ג מווי' פה' מהל' יסודי התורה הל' ב, סמג עשין ה, טוש"ע יו"ד סי' קנז סעי' א:

ד מווי' פו"ב מהל' רוצה ושמירת נפש הל' ט, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סיי קנה סעי' א:

ל'חיי שְׁעָה לֹא חִישִׁינוּ וְהֵא דְחַמְרִינוּ בְּיומָא

בַּשָּׁעָה לְחוּשׁ לְחַיֵּי שְׁעָה חֲלָמָא חִישִׁינוּ דְּאִיבֹא לְמִימַר דְּהָבֹא וְהָתֵם עֲבָדִינוּ לְטוֹבְתּוּ דְּהָתֵם אִם לֹא תַחוּשׁ יָמוּת וְהָבֹא אִם תַּחוּשׁ וְלֹא יִתְרַפֵּא מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְזֹא יָמוּת וְכֵאן וְכֵאן שְׂבָחִינוּ הַזֹּא לְמַעַבַּד הַסָּפֵק: לֹא יִשָּׂא וְיִתֵּן עִם הַמִּינִים פִּי' לְהַרְיֹן עֲמֵהֶם

בְּדַבְרִים פֿון יִמְשִׁכּוּהוּ: **שְׂאֵנִי** מִיָּנוּת דִּמְשַׁכָּא לְבִחוּרָה מִשְׁמַע דְּאִפִּי' מְרוּפָּא מִמַּחֲה שְׁמַתְרַפְּאִין מִהֶן מ"מ מִן הַמַּוִּינִן אִסוּר לְהַתְרַפְּאוּת שׁוּם חֵלִי וּא"ת דִּהָא לִקְמוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דִּף כּח.) בְּשִׁמְעָתוֹן ר' אֲבֵהוּ קָבַל סָמָא מִן יַעֲקֹב מִנְּחָה יו"ל דְּחָף בְּמַוִּיט לֹא אִסּוּר אֱלֹא בְּרַפּוּיָא שְׁמַחְבִּיר בַּה שֵׁם עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים וְאוּמַר שֶׁהַעֲבַדַת פּוֹכְבִּים מוֹעֵלַת לִכְךָ וְכֵהָ וְזֹא חֲמֵי לְאַמְשׁוּכֵי וְאִסּוּר פִּי הֵהִיא דִּירוּשְׁלָמִי דְּהָבֹא מַעֲשֶׂה בּר"א בֶּן דְּמָא בֶּן אֲחוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁהִפִּישׁוּ נַחֲשׁ, וּבָא יַעֲקֹב אִישׁ כָּפֹר סְכַנְיָא לְרַפְּאוּתוֹ, וְלֹא הִנִּיחוּ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אַחִי! הִנֵּחַ לוֹ וְאַרְפָּא מִמֶּנּוּ, וְאָנִי אָבִיא מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מוֹתֵר, וְלֹא הִסְפִּיק לְגַמּוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שִׁיַּצְתָּהּ נִשְׁמָתוֹ וְיָמָת. קָרָא עָלָיו רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אֲשֶׁרִּיהּ בֶּן דְּמָא, שְׁגוּפָה טְהוֹר וְיַצְתָּהּ נִשְׁמָתָהּ בְּטַהֲרָה, וְלֹא עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי חֲבִירֶיהּ, שֶׁהָיו אֲוִמְרִים: "וּפּוֹרֵץ גְּדָר יִשְׁכְּבֵנוּ נַחֲשׁ". יִשְׂאֵנִי מִיָּנוּת דִּמְשַׁכָּא, דְּאֲתִי לְמִימְשָׁהּ בְּתַרְיִיהוּ. אָמַר מֶר: לֹא עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי חֲבִירֶיהּ, שֶׁהָיו אֲוִמְרִים: "וּפּוֹרֵץ גְּדָר יִשְׁכְּבֵנוּ נַחֲשׁ". אִיהוּ נָמִי חוּיָא טַרְקִיָה! חוּיָא דְרַבְּנָן דְּלִית לִיהּ אִסּוּתָא כָּלָל. וּמֵאִי הָוָה לִיהּ לְמִימַר? "וַיְחִי בָהֶם" — וְלֹא שְׂיָמוּת בָּהֶם. ^[מקור] וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל? הֲנִי מִיָּלִי בְּצִינְעָא, אָבַל בְּפִרְהֶסְיָא — לֹא. דִּתְנִינָא: הָיָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֲוִמֶר: מִנֵּין שְׂאֵם אֲוִמְרִים לוֹ לְאֲדָם "עֲבוֹד עֲבוּדָה זָרָה וְאַל תִּהְרַג", שְׂיַעֲבֹד וְאַל יִהְרַג? תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וַיְחִי בָהֶם" — וְלֹא שְׂיָמוּת בָּהֶם. יָכוֹל אֲפִילוּ בְּפִרְהֶסְיָא? תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשִׁי". 'אָמַר רַבָּה בַר בַּר חִנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מִכָּה שֶׁמְּחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשְּׁפָתַי אִין מִתְרַפְּאִין מִהָּ, וְאִיבֹא דְאָמְרִי אָמַר רַבָּה בַר בַּר חִנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

סָבַר הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים: שְׂוִילֵי קָא מַשְׁנִי

סָבַר שְׂוִילֵי מְשַׁאִיל לוֹ, כִּי הֵיכִי דְמְשַׁאִיל לוֹ מְשַׁאִיל לְאִינִישׁ אַחֲרִינָא, וְאַתָּא הָהוּא גְבֵרָא לְאוּרֹעֵי נַפְשִׁיהּ. "אָמַר רַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לֵה אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: סָפֵק חֵי סָפֵק מָת — אִין מִתְרַפְּאִין מִהֶן, וְדֹאֵי מָת — מִתְרַפְּאִין מִהֶן. מָת? הָאִיבֹא חֵי שְׁעָה! לְחַיֵּי שְׁעָה לֹא חִישִׁינוּ. וּמִנָּא תִימְרָא דְלְחַיֵּי שְׁעָה לֹא חִישִׁינוּ? דְּכַתִּיב: "אִם אֲמַרְנוּ נִבּוֹא הָעִיר וְהָרָעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם", וְהָאִיבֹא חֵי שְׁעָה! אָלֹא לֹא לְחַיֵּי שְׁעָה לֹא חִישִׁינוּ. מִיתִיבִי: לֹא יִשָּׂא וְיִתֵּן אָדָם עִם הַמִּינִין, וְאִין מִתְרַפְּאִין מִהֶן אֲפִילוּ לְחַיֵּי שְׁעָה. ^(א) מַעֲשֶׂה בְּבֶן דְּמָא בֶּן אֲחוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁהִפִּישׁוּ נַחֲשׁ, וּבָא יַעֲקֹב אִישׁ כָּפֹר סְכַנְיָא לְרַפְּאוּתוֹ, וְלֹא הִנִּיחוּ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אַחִי! הִנֵּחַ לוֹ וְאַרְפָּא מִמֶּנּוּ, וְאָנִי אָבִיא מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מוֹתֵר, וְלֹא הִסְפִּיק לְגַמּוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שִׁיַּצְתָּהּ נִשְׁמָתוֹ וְיָמָת. קָרָא עָלָיו רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אֲשֶׁרִּיהּ בֶּן דְּמָא, שְׁגוּפָה טְהוֹר וְיַצְתָּהּ נִשְׁמָתָהּ בְּטַהֲרָה, וְלֹא עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי חֲבִירֶיהּ, שֶׁהָיו אֲוִמְרִים: "וּפּוֹרֵץ גְּדָר יִשְׁכְּבֵנוּ נַחֲשׁ". יִשְׂאֵנִי מִיָּנוּת דִּמְשַׁכָּא, דְּאֲתִי לְמִימְשָׁהּ בְּתַרְיִיהוּ. אָמַר מֶר: לֹא עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי חֲבִירֶיהּ, שֶׁהָיו אֲוִמְרִים: "וּפּוֹרֵץ גְּדָר יִשְׁכְּבֵנוּ נַחֲשׁ". אִיהוּ נָמִי חוּיָא טַרְקִיָה! חוּיָא דְרַבְּנָן דְּלִית לִיהּ אִסּוּתָא כָּלָל. וּמֵאִי הָוָה לִיהּ לְמִימַר? "וַיְחִי בָהֶם" — וְלֹא שְׂיָמוּת בָּהֶם. ^[מקור] וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל? הֲנִי מִיָּלִי בְּצִינְעָא, אָבַל בְּפִרְהֶסְיָא — לֹא. דִּתְנִינָא: הָיָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֲוִמֶר: מִנֵּין שְׂאֵם אֲוִמְרִים לוֹ לְאֲדָם "עֲבוֹד עֲבוּדָה זָרָה וְאַל תִּהְרַג", שְׂיַעֲבֹד וְאַל יִהְרַג? תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וַיְחִי בָהֶם" — וְלֹא שְׂיָמוּת בָּהֶם. יָכוֹל אֲפִילוּ בְּפִרְהֶסְיָא? תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשִׁי". 'אָמַר רַבָּה בַר בַּר חִנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מִכָּה שֶׁמְּחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשְּׁפָתַי אִין מִתְרַפְּאִין מִהָּ, וְאִיבֹא דְאָמְרִי אָמַר רַבָּה בַר בַּר חִנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל

מִכָּה

עָלֵי וְשְׂוִילֵי קָא מַשְׁנִי לְנַפְשׁוֹתֵי אִם אוּמַר לוֹ חֲמַת: סָפֵק חֵי סָפֵק מָת חֵלִי שָׂאִם לֹא וְרַפְּאֵנוּ רוּפָא סָפֵק וְחַיָּה סָפֵק יָמוּת אִין מִתְרַפְּאִין מִהֶן דְּעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְזֹא קְטוּל לִיָּה וּמוּטָב שְׁנִינַח אֲוִלֵי וְחַיָּה: וְזֹאֵי מָת מִתְרַפְּאִין הִבָּא גְזֻדְעִינוּ שָׂאִם לֹא וְרַפְּאֵנוּ יָמוּת וְאִין כֵּאן וְשָׂרְלֹל לְרַפְּאוּתוּ מִתְרַפְּאִין מִהֶן דְּעוֹבֵד פּוֹכְבִּים מֵאִי עֲבִיד לֵה הָא בְּלֹא דְבִי מַנִּת וְשָׂמָא וְרַפְּאֵנוּ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים: חֵי שְׁעָה שֶׁהָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים מְמַהַר לְהַמִּיתוּ וְשָׂמָא יוֹם אִוּי וַיִּמַּיט וְחַיָּה: אִם אֲמַרְנוּ נִבּוֹא הָעִיר בְּחַרְבָּשָׁה אֲנָשִׁים מְצַרְעִים בְּתִיב. אִם אֲמַרְנוּ נִבּוֹא הָעִיר וְהָרָעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם יִשְׁכְּבֵנוּ פֶה וּמָתְנוּ וַעֲתָה לְכוּ וּנְפֹלָה אֶל מַחְנֶה אֲרָם אִם יִחַיְנוּ נַחֲיָה וְאִם יָמוּיָתְנוּ וּנְקַטְנוּ [מַלְכִּים ב , ד] חָפֵר גּוּמָץ בּוּ יוֹפּוּל וּפְרָץ גָּדָר יִשְׁכְּבוּ נַחֲשׁ [קַהֲלַת י , ח] וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאֲדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי וְיָהוָה [ויקרא יח, ח] וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי וְיָהוָה מְקַדְּשֶׁכֶם [ויקרא כב, לב]

מסורת הש"ס
א קוהלת רבה; תוספתא חולין
ב ספרא אחרי מות פרק יג יג; סנהדרין עד.
גליון הש"ס

תוס' ד"ה חיווא וכו' וא"ת איהו נמי. עיין תשובת רשד"ם חיו"ד סימן רכט:

תורה אור השלם
אם-אֶפְרָנוּ נִבּוֹא הָעִיר וְהָרָעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּבוּ פֶה וּמָתְנוּ וַעֲתָה לְכוּ וּנְפֹלָה אֶל־מַחְנֶה אֲרָם אִם־יִחַיְנוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמוּיָתְנוּ וּנְקַטְנוּ [מַלְכִּים ב , ד] חָפֵר גּוּמָץ בּוּ יוֹפּוּל וּפְרָץ גָּדָר יִשְׁכְּבוּ נַחֲשׁ [קַהֲלַת י , ח] וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאֲדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי וְיָהוָה [ויקרא יח, ח] וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי וְיָהוָה מְקַדְּשֶׁכֶם [ויקרא כב, לב]

אָבֹא מִן הַן הָנוּן לֹא הָנָה שְׁנֵי אָמַר רַב הֲוָה מִתְנִיתוֹן נָמִי אָמַרְהּ בֶּן אִין מִתְרַפְּאִין בְּגַלְיֵי עֲרִוּיַת הָתֵם נָמִי מַזְרִי שְׂאוּמַר אוּתוֹ דְּבַר יוֹעִיל וְלֹא אַחֵר: חוּיָא דְרַבְּנָן דְּלִית לָהּ אִסּוּתָא פ"ה שְׁכַל הָשֹׁבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים חֲבִי מִיתָהּ וּא"ת אִיהוּ נָמִי לֹא הָיוּ אִסּוּתָא יו"ל דְּמַעַקְרָא פְרִיךְ דְּבִי אִיהוּ נָמִי חוּיָא טַרְקָה וְלָמָּה לֹא הִנִּיחוּ ר' יִשְׁמַעְאֵל לְהַתְרַפְּאוּת שְׁהָרִי אִם יִשְׁכְּבוּ פֶשַׁם אַחֲרֵת יִתְרַפֵּא גַם מִמָּנָה וּמַסִּיק חוּיָא דְרַבְּנָן דְּלִית לָהּ אִסּוּתָא אוּתוֹ יִשְׁכְּבוּ וְלֹא יִתְרַפֵּא עוֹד וּמוּטָב שְׂנִימוּת בְּנִשְׁכִּית נַחֲשׁ זֶה וְזֹאִי כָּלֹא פְרִיעַת גְּדָר וְאֵל יָמוּת חֲבִי בְּפִרְיַצַת גְּדָר: יָכוֹל אֲפִלוּ בְּפִרְהֶסְיָא ת"ל וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשִׁי וַיִּמַּיטוּ רַבְּנָן פְּלִינֵי עָלֵיהּ דָּר' יִשְׁמַעְאֵל בְּפִרְקָא בֶּן כּוֹרֵר (בְּסֵהֲדְרִין דִּף עז.) וְאִמְרִי דְּבַפְרֶהֱסִיא אִפִּי' מַצֵּה קָהָה יִהְרַג וְאֵל יַעֲבַר וּבְצִנְעָא יֵשׁ חֲלוּק בִּין עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים לְשָׂאֵר מַצֵּת דְּבַשְׂאֵר מַצֵּת יַעֲבַר וּבַעֲבוּדַת פּוֹכְבִּים יִהְרַג וְלֹר' יִשְׁמַעְאֵל אִין שׁוּם חֲלוּק דְּבְצִנְעָא בְּכֵלָן יַעֲבוֹר וְאֵל יִהְרַג וּבַפְרֶהֱסִיא בְּכֵלָן יִהְרַג וְאֵל יַעֲבַר וּמַעֲשֶׂה דְּבִן דְּמָא פְרַהֲסִיא הָנָה וְלִפִּיכָּךְ לֹא הִנִּיחוּ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְלִפִּי זֶה נוֹכַח לּוֹמַר דִּהָא דְשֹׁבֵר לִיָּה יַעֲקֹב מִינְיָהּ לֹר' אֲבֵהוּ לִקְמוֹן בְּשִׁמְעָתוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דִּף כח.) צִנְעָא הָנָה וּבְשָׂאֲלֵהוּ דְרַב אַחֲאִי (פְרָשַׁת וַאֲרָא) פּוֹסֵף דְרַבְּנָן דָּר' יִשְׁמַעְאֵל וְכּוּ מוּבַח סוּגְיָא דְמַלְגוּמָא פ"ב דְּכַתְּבוּת (דִּף יט.) דְאָמַר רַבָּא מִי אָבֹא מַזִּי דְחָלוּ אֲתוּ עַדִּים לִקְמוֹן לְאַמְלוּכֵי אַחְרֵינוּ לֵהוּ חֲתוּמוּ שְׁקָר וְאֵל פְּהַרְגּוּ. דְחַמְרִינוּ אִין לָךְ דְּבַר שְׁעוּמִד בְּכַנִּי פְּהוּקִם נָפֵשׁ אֱלֹא עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים וְגַלְיֵי עֲרִוּיַת וְסְפִיכוּת מַמִּים וְהִינוּ פְרַבְּנָן דְאִי פִר' יִשְׁמַעְאֵל אִי בְצִנְעָא אִפִּי' עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים נָמִי וְאִי בַפְרֶהֱסִיא אִפִּי' שָׂאֵר עֲבִירוֹת נָמִי לֹא אָבַל קָשִׁיא דְרַבָּא גּוּפָה אָמַר לִקְמוֹן פְּרָק ר' יִשְׁמַעְאֵל (עֲבוּדָה זָרָה דִּף נד.) הַכֵּל הָיוּ בְכֵלָן לֹא תַעֲבֹדִם כְּשֶׁפִּטְר לָךְ הַפְּתוּב וְחֵי בָהֶם וְצֹא אֲנִם וְהִדַּר בְּתִיב לֹא תַחֲלֹלוּ וְאִפִּי' בְּאֲנָם כֵּאן בְּצִנְעָא כֵּאן בַּפְרֶהֱסִיא מַשְׁמַע אֲתָאן לֹר' יִשְׁמַעְאֵל וצ"ע וְאִם רָצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצוּמוּ אִפִּי' בַּשָּׂאֵר מַצֵּת רָשָׁאי כְמוֹ ר' אָבֹא בַר זַמְרָא דִּירוּשְׁלָמִי שֶׁהִיא חָצַל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים א"ל אָבַל נִבְלָה וְאִי לֹא קְטוּלִינָא לָךְ א"כ אִי בְּשִׁית לְמַחְטְלֵי קְטוּל וּמַחְמִיר הִיא דְּמַסְתַּמָּא בְּצִנְעָא הָנָה: כָּל מִכָּה שֶׁמְּחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשְּׁפָתַי אִין מִתְרַפְּאִין מִהֶן וּפ"ה וּפְלִיג אֲרַבְּרַי יִהְיֶה דְאָמַר לְשִׁיב אִפִּי' רַבְּזָא דְכוּסוּלֵתָא לֹא מַתְסוּיִן מַצִּיהּ וְקֹשָׁה לְשִׁעַל בִּי פְרִיךְ מַרְבּ יִהְיֶה לְמֵאִי דְּמַפְרָשׁ רַפּוּי מִמוֹן אִין בּוּ סָכְנָה וּמַסִּיק מִמוֹן בְּהִמְתּוּ נִפְשׁוֹת גּוּפוּ וְהִינוּ דְרַב יִהְיֶה ה"ל לְחַתְּוֵי עַל מַתְנִי' מַלְתָּא דָר' יוֹחָנָן דְּמַפְלַג בִּין שְׁנֵשׁ בּוּ סָכְנָה וְאִין בּוּ סָכְנָה וּה"ל לְמַפְרָךְ וְלַרַב יִהְיֶה מֵאִי אָבֹא לְמִימַר אֱלֹא לֹא שְׁמַע מִנָּה גְלוּבָא מֵאן דְּפְלִיג עָלֵהּ דְרַב יִהְיֶה לְכָךְ וְרָאֵה לֹר"ת דְּזוּדֵאִי לֹא פְלִינֵי וּר' יוֹחָנָן אֲרִי בְחוּלָה וְיֹבֵשׁ בּוּ סָכְנָה בְּגוֹן מִכָּה שְׁמַחְלָלִין עָלֶיהָ אֶת הַשְּׁפָתַי אִין לְהַתְרַפְּאוּת מִהֶן בִּי לֹא מַרְעִי נִפְשִׁינָה בַּה בִּי אִם יָמוּת מַצֵּי לְאַשְׁתַּמוּטְרִי וְלוּמַר מַסְכֵּן הִיא וְכִי אִין בּוּ סָכְנָה מִסַּר לְהַתְרַפְּאוּת וְאִף כִּשְׂאִינוּ מִמַּחֲה דּוּדֵאִי לֹא יִמִּיתְנוּ גְּלֹא מַצֵּי לְאַשְׁתַּמוּטְרִי וְאִי קְטוּלֵי מַרְעִי נִפְשִׁינָה אָבַל בְּבִרְיָא בְּגוֹן רַבְּזָא דְכוּסוּלֵתָא מִיָּהָא אִסּוּר שֶׁהָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים מַזִּיקוּ וְאִינוּ חוּשֵׁשׁ בִּי לֹא מַרַע נִפְשָׁה אִם יִמִּיתְנוּ שְׂאִיֲאִמְרוּ הַעוֹלֵם בְּזוּדֵאִי בְּמַזִּיד הִזְיקוּ מַפְטִי שֶׁהִיא שׁוֹנְאִי וּא"ת לְשִׁיב בִּי פְרִיךְ מַרְבּ יִהְיֶה אֲמֵאִי לֹא אֲרִי לֵה מַתְנִי' בְּחוּלָה דְאִיבֹא לְפַלְגִי בִּין אִין בּוּ סָכְנָה לֵשׁ בּוּ סָכְנָה וּכְדָהם"ד מַעַקְרָא מִמוֹן אִין בּוּ סָכְנָה נִפְשׁוֹת יֵשׁ בּוּ סָכְנָה וּר' יִהְיֶה דְבִרְיָא הוּא דְאֲרִי וְי"ל דְּמַשְׁמַע לִיָּה דְּמַתְנִיתוֹן מִיִּירִי בְכַל עֲנִין בִּין בְּבִרְיָא בִּין בְּחוּלָה וְאִי מוֹקְמַת לִיָּה בְּדַמְעָקְרָא רַפּוּי מִמוֹן דְּשָׂרִי לֹא יִהָא אֱלֹא בְּחוּלָה וְאִין בּוּ סָכְנָה אָבַל הִשְׁתָּא דְּמִמוֹן בְּהִמְתּוּ וּנִפְשׁוֹת גּוּפוּ אֲרִי לֵה מַתְנִיתוֹן דְּהָבֹא בַּהִיא דְּגִדְרִים (דִּף לח:) הַמְדַר הִנְיָהּ מִחֲבִירוּ מִרַפְּאִיהּ רַפּוּי נִפְשׁוֹת אָבַל לֹא רַפּוּי מִמוֹן וּמַפְרָשׁ הָתֵם (דִּף מא:) מִמוֹן בְּהִמְתּוּ וּנִפְשׁוֹת גּוּפוּ וְהָתֵם לִיבֹא לְשִׁנוּי מִמוֹן אִין בּוּ סָכְנָה נִפְשׁוֹת יֵשׁ בּוּ סָכְנָה מַשׁוּם דַּם"ל דְּכַל דְּבַר שֶׁל גּוּף חֲבִי לְרַפְּאוּתוֹ וְכַל מַה שְׂאֲמַרְנוּ שְׂאִסּוּר בְּבִרְיָא וְחוּלָה שֵׁשׁ בּוּ סָכְנָה הִינוּ בְּרוּפָא שְׂאִינוּ מְמַחֲה אָבַל בְּמַמְחָה מִסַּר בְּדִלְאִמַר ר' יוֹחָנָן לְשִׁיב אִם הִיא מְמַחֲה לְרַבִּים מִסַּר וְשֶׁל זֶה אֲנוּ כּוֹמְכִין לְהַחֵן דַּם מִן הָעוֹבְדֵי פּוֹכְב

מסורת הש"ס
א שבת קט. ב משנה שבת ג יומא פד.
גליון הש"ס
גמרא ורמא ליה יעקב מינאה. עיון מגילה דף כג ע"א תוספות ד"ה אמר וצע"ק:
תורה אור השלם

ויאמר שמשון תמות נפשי עם־פלשתים ונט בכם ויפל הבית עלי־הקנים ועלי־ג'העם אשר־בו ויהיו הפתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו [שופטים טו, י]

שָׁל חַלָּל בַּחֲלָל גּוֹפוֹ: מאי בינייהו היא היא דהא חי"נ כפ"ב ד'יומא (דף פד.) דְּכַל מַכָּה שֶׁל חָלָל פ"ה שְׁכָנָגד חַלָּל הַגּוֹף וּבִירוּשָׁלַיִם מִכְרַשׁ כָּל שֶׁהוּא מִן הַחֲלָל וּלְפָנִים: שָׁל חַלָּל מִחֲלָלִין עָלֶיהָ אֵת הַשֵּׁבֶת: גַּב הוּד מִחֲלָלִין שֵׁבֶת אַע"פ שְׂאִינָה שֶׁל חַלָּל לְלִשְׁנָא קִמְנָא אִין מִתְרַפְּאִין אֲבָל לְלִשְׁנָא בִּתְרָא מִתְרַפְּאִין דִּהוּאִיל וּמִתְמַוָּזֵא אִי חָזִי דְמַתְקַלָּל בָּהּ לַחֲיוּךְ לִיה לְסָמָא וּמַעֲבִירוֹ: שְׂצָרִיכָה אִמֵּר שְׁמַכְנָת כ"כ שְׂצָרִיךְ לְאִמְרוּ אִם יוֹחֶה וְאִם וּמוֹת: מַכָּה שֶׁל חַלָּל אִינֶה צְרִיכָה אִמֵּר לֹא גִרְסִינן לָהּ: אֲשֶׁתָּא צְמִירְתָּא חֲלִי חֲמֶה בְּלַע"ז מְלוּוִי"ד. צְמִירְתָּא לָשׁוֹן שְׂרָפָה וְחֲמִימוֹת וְגַמְתּוּ בַּהֲבִינִם צֶאֱן לַמִּיר (פ"ח דף ס.) דְּצִמְרָא צְמורִי: מִן הַשֵּׁפָה שְׁפָתִים: כְּפִי זִינְצִי"ש: דְּאִקוּשִׁי קָשִׁין הֵן: לֹא יִגְמַע בְּשֵׁבֶת דְּכָל רְפוּאָה אֲסֵרוּ חֲכָמִים לְשִׁעֲתָתָה בְּשֵׁבֶת הִיכָא דְלִיכָא סָפְנָה מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סַמְמִינן בְּמַסְכַּת שֵׁבֶת (דף נג:): צַפְדִּינָא חֲלִי הַשְּׁנִים וּבְלַע"ז מִישַׁג"א: מִטְרוּנִיתָא עוֹבְדַת כּוֹכָבִים דִּיתָה: עֲבָדָה לִיה רְפוּאָה חֲמָשָׁא בְּשִׁבְתָּא וּמַעֲלִי בְּשִׁבְתָּא: בְּשִׁבְתָּא מֵאִי אֲשַׁבֵּד דָּלֹא מְצִינָא לְמִיתִי גִבְרָן מַפְגִּי תַלְמוּדִי בְּנִי בָּנָה: דְרָשָׁה בִּפְרָקָא לְמַד הַרְפוּאָה לְכָל: חֲלוּל הַשֵּׁם דְּאִיחִי סָבְרָה אֲשֶׁתַּבַּע וְשֹׁבֵר אֲשֶׁבּוּשָׁתָה: דְּגַלָּי לָהּ מַעֲקָרָא מַשְׁעָה שְׁגָלָתָה לֹא אִמֵּר לָהּ דַּעֲי שֵׁלֹא נִשְׁבַּעְתִּי וְלֹא אִמְרִיתִי בְּחֻלָּאָה דִּישְׁרָאֵל אֲלֵא לְאֵלֹהָא דִּישְׁרָאֵל: אֲלֵמָא מַדְבַּעִי לֹאסוּנִי בְּשִׁבְתָּא בְּמַכָּה שֶׁל חַלָּל דְּמֵנָא וּלְקַמָּה פְּרִיךְ פִּינן דְּהָכִי הוּא הִכִּי מִתְפָּי מַעוּבַד כּוֹכָבִים וְהֵאֱמֵר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל מַכָּה שְׁמַחֲלָלִין עָלֶיהָ [אֵת הַשֵּׁבֶת] אִין מִתְרַפְּאִין מִהֵן וְהָכָא לֹא גִרָם לָהּ עַד לְקַמֵּן: ה"ג אֲלֵמָא בְּמַכָּה שֶׁל חַלָּל דְּמֵנָא אִמֵּר רַב נַחֲמָן בַּר יַצְחָק שְׂאִנִּי צַפְדִּינָא הוּאִיל וּמִתְחִיל בָּפָה וְגוֹמֵר בְּבִנִי מַשִּׁים: מֵאִי סִימְנִיה לְמַדַּע דִּהוּא צַפְדִּינָא: רַמִּי מַשִּׁי בִּי כְּפִי וְאִתִּי דְמָא מַשִּׁי דְרִי בְּשׁוּתָן כְּלוּם לִיתוּךְ פִּינן יוֹצֵא מַשִּׁין שְׁפִינן דָּם: דְרִי הֵן שׁוּרִית הַשְּׁעִים: מִקְרִירִי קְרִירִי דַחְטִי מֵאֲכָל שֶׁל חֲטִין וְאֲכָלוּ בִּשְׁהוּא צִנּוֹן מֵאֵד צִימִי חֲרִיךְ: כִּסָּא דְהַרְסָנָא דַּג שְׁטוּגָנָה בְּשִׁמּוֹן הִיוּצֵא מִמֶּנּוּ עַם הַקָּמַח: מֵאִי עֲבָדָ לִיה מִטְרוּנִיא לְרַבִּי יוֹחָנָן: מִשְׁחָא זֵאחָא בְּגַדְפָא זֵאחָא שְׁמֵן אֲחָא הַמְחִיו בְּאוּר וּסְבָתָן ע"י אֲחָד מִבְּנֵי הָאָח עַל שְׁנֵי מִשְׁחוֹן: טַיִישָׁא יִשְׁמַשְׁאֵל: הַשְׂתָּא דְזִימִי גְרִיעִינן שֶׁל זִיתִים: דָּלֹא מְלוּ תַלְתָּא שֵׁלֹא הִבִּיאוּ שְׁלִישׁ: וְהָלָנָה אֲמֵרָא חֲתָתָא לְבָן בְּאוּר מֵרָא חֲדָשָׁה פּוּסִיו"ר בְּלַע"ז וְשִׁרְפֵן עָלִיו: וְזִבְיָן בִּי דְרִי בְשׁוּרִית שְׁנִים מִבְּנִים: אֲדָם חֲשׁוֹב הֵוָה וּמִסְתַּפִּי מִמְּלֻכְתָּא לְמַחְטָלָה: לַחֲכוּהוּ לְשִׁקָּה לְהַעֲבִיר הַסֵּם שֶׁהוּא חֲזַק. רַבִּי אֲבָהוּ הֵוָה קְרוֹב לְמַלְכוּת בְּלִאֲמִרְתּוֹן בְּסַנְהֶדְרִין (דף י.) וּבִבְתְּרוֹת (דף יו.) דְּנִפְקִי אֲמֵהֲתָא דְבִי חִסָּר וּמַשְׁרֵי לִיה וּמַצְעַר לְמִינִי בִּתְרָחִי: שְׂאִנִּי הֵהוּא מִטְרוּנִיתָא דְר' יוֹחָנָן: דְרוּפָא מְמַחֶה הֵוָה דְאֲמִרְתּוֹן לְשַׁל (שְׁבֻזָּה זָרָה דף כז) אִם הִוָּה מְמַחֶה לְרַבִּים מִתֵּר דָּלֹא מֵרַע אֲנַפְשָׁה: פְּדַעְתָּא פִּצַּע מִפֶּת חֶרֶב: לְמַפְסָק דְמָא שֶׁל פְּדַעְתָּא אִם יוֹצֵא יוֹתֵר מִזֵּאִי: תַּחֲלִי בַּחֲלָא יִשְׁקוּהוּ שְׁחָלִים בַּחֲמֵן. תַּחֲלִי קְרִישׁוֹ"ן בְּלַע"ז:

לְאִסְרוּךְ לְהַעֲלוֹת בְּשַׁר שְׁתַּחֲרִינֶה הַמַּכָּה: גִּרְדָּא דִּיבְלָא עֲשָׂב שְׁשֵׁמוֹ יִבְלָא בִּי הֵהוּא דְסוּטָה (דף י.) קָמִי רְפוּקָא גְרִירִי דִּיבְלָי: גִּרְדָּא שְׁנוּרָד שְׂרָשִׁיָה וְנוֹתֵן אוֹתָהּ גִּרְדָּא עִם גִּרְדָּתָ עַן הַסָּנֶה וְעוֹשָׂה תַחֲבֻשָׁת: דְאִסְנָא סָנֶה: נִקְרָא מְחִילָקְלָתָא תוֹלָעִים שְׁהַתְרַנְגוּלִים מְנַקְרִין בְּאִשְׁפָּה. מֵאֲשַׁפּוֹת זִירִים אֲבִינן מִתְרַגְּמִינן מִקְלָקְלָתָא מְרִים חֲשׁוֹכָא (תַּלְמִיד ח'י"ג:): עֲנַבְתָּא אֲבַעֲבוּשׁ הַדּוּמָה לְעִנְבָּא. מְלַג"ט בְּלַע"ז: פְּרוּנְקָא דְמַלְאכָא דְמִיתִיתָא הוּא כְּלוּמֵר מַסְכָּן הוּא לְהַמִּית: טַגְנָא בְּדָבָשׁ עֲשָׂב הַנִּקְרָא רוח"א בְּלַע"ז וְשׁוֹחֲקִים אוֹתוֹ עִם הַדָּבָשׁ: בְּרַפְּסָא אִפִּי"א בְּלַע"ז: בְּטַלְיָא וְיֵן חֲזַק מֵאֵד וּמִיֵּן וְיֵן הוּא בְּדִאֲמִרְתּוֹן לְקַמֵּן (שְׁבֻזָּה זָרָה דף ל.) טַלָּא חֲרִיפְתָּא דְמַצְרִי זִכִּי: אֲדָהָכִי בְּעוֹד שֶׁהוּא מַחֲזֵר אַחֵר סַמְמִינן אֲנִי: עֲנַבְתָּא בַת מוּיָא עֲנַבְתָּא מַעֲגָבִי הַגָּבֵן. בַּת מוּיָא דְגַמְתָּה אִם גְּלוּלָה גְלוּלָה וְאִם חֲטוּנָה חֲטוּנָה: וְיַגְגִּיד עָלֶיהָ וְיַגְלַל עָלֶיהָ: חוֹרְתִי לַחוֹרְתִי לֹאֲבַעֲבוּשׁ לְבָן עֲנַבָּה לְבָנָה: סַמְמָא קוּנ"ג בְּלַע"ז גַּפְחַ הַעוֹמֵד בְּאֲדָם: פְּרוּנְקָא דְאֲשֶׁתָּא הוּא ע"י חֲלִי שְׁשֵׁמוֹ חֲמֶה הוּא בָּא וְסִימָן הוּא לָהּ: שְׂתִינן אִיתְקוּמוּלִי מִבַּת אֲרַבַּע צְרָדָה מְדִיקָה בְּגוּדָלוּ וְשׁוּמְטוּהּ וּמַכָּה בְּצַפְרִינָה: וְאִי חוֹר רִישָׁה נִתְבַּשֵּׁל לְהוּצִיא הַלְחָה הוּא רְפוּאָתוֹ:

אין מעמידן פרק שני עבודה זרה

מַכָּה שֶׁל חָלָל פ"ה שְׁכָנָגד חַלָּל הַגּוֹף וּבִירוּשָׁלַיִם מִכְרַשׁ כָּל שֶׁהוּא מִן הַחֲלָל וּלְפָנִים:

מַכָּה שַׁע"ג הָדִד פִּי' הֵינּוּ חֲלִי שְׁעָלָה שֵׁם מֵאֲנִיו אֹחַ שְׁלֹא ע"י מִפֶּת חֶרֶב אֲבָל מִפֶּת חֶרֶב אֲמִרְתּוֹן בְּכָל מְקוֹם דְּמַחֲלָלִין עָלֶיהָ אֵת הַשֵּׁבֶת בְּדִאֲמֵר שְׁמוּאֵל בְּסִמּוּךְ הָאִי פְּדַעְתָּא מִחֲלָלִין עָלֶיהָ שֵׁבֶת דְּסָפְנָה הוּא וּמִסְרָשִׁים פְּדַעְתָּא מִפֶּת חֶרֶב: אֲבָא בִּינְיָהוּ גַב הִיד ה"ה דְּהֵינֶה מְצִי לְמִימֵר אֲבָא בִּיעִיָּהוּ פְּדַעְתָּא וּמַכָּה שֶׁהוּא צְרִיכָה אִמֵּר: כְּפִי פ"ה מְקוֹם מוֹעֵב הַשְּׁנִים זִינְצִי"ש וְקָשָׁה דְקִאֲמֵר בְּסִמּוּךְ פִּינן דְאִקוּשִׁי וְעוֹד דְבַפְרָק אֲלִי טוֹרְפוֹת (חֲלִין דף נט:): גְּבִי אֲרוּא נְעִיר כְּפִי וְשַׁעֲי וְאִין דְרָךְ לְהִיּוֹת זִינְצִיב"ש נוֹשְׁרוֹת וְכֵן בַּהֲחוּבָל (פ"ח דף צב:): שְׂתִינן תַּכְלִי מְטוּ לְכַפָּא דְקָל חֲכָרָה שְׁמַע וּבְכוּף הַמְפָקוּד (פ"מ דף מב:): גְּבִי הֵהוּא תוֹכָא דָּלֹא ה"ל כְּפִי וְשַׁעֲי לְמִיכָל לְכָךְ נִקְרָא לְפָרַשׁ כְּפִי הַס שְׁנִים גְּלוּלוֹת מִישְׁאֲלִי"ס בְּלַע"ז וְשַׁעֲי הַס הֲאֲחֵרוֹת: תַּחֲלִי בַּחֲלָא יִשְׁקוּהוּ שְׁחָלִים בַּחֲמֵן קְרַשׁוֹ"ן וי"מ לְשׁוֹם עַל הַמַּכָּה: בְּטַלְיָא פ"ה חֲזַק בְּדִאֲמִרְתּוֹן לְקַמֵּן (שְׁבֻזָּה זָרָה דף ל.) טַלְיָא חֲרִיפָא דְמַצְרִי זִכִּי וּמִיָּהוּ מְצִנּוּ טַלְיָא וְיֵן חֲלָשׁ דְאִמֵּר פִּרְקָא מִי שְׁאֲחֻז (גַּמְיֵן דף ע.) גְּרִיעָא דְכָלָהוּ טַלְיָא חוֹרָא:

^(NO)מַכָּה שֶׁל חָלָל — אין מתרפאין מהן. מאי בינייהו? איבא

בינייהו גב היד וגב הרגל, דאמר רב אדא בר מתנה אמר רב: גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל, ומחללין עליהן את השבת. יאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: כל מכה שצריכה אומד, מחללין עליה את השבת. אמר רב ששון בר אבא אמר רבי יוחנן: והאי אישתא צמירתא כמכה של חלל דמי, ומחללין עליה את השבת. 'מהיכן מכה של חלל? פירש רבי אמי: מן השפה ולפנים. בעי רבי אליעזר: כפי ושיני מאי? פיון דאקושי נינהו כמכה דבראי דמו, או דלמא, פיון דגוואי קרימי, כמכה של חלל דמוי? יאמר אביי, תא שמע: החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ. חושש הוא דלא, הא כאיב ליה טובא — שפיר דמי. דלמא תנא היכא דכאיב ליה טובא "חושש" נמי קרי ליה. ^(י)תא שמע: רבי יוחנן חש בצפדינא, אזל לגבה דההיא מטרוניתא, עבדה חמשא ומעלי שבתא. אמר לה: למחר מאי? אמרה ליה: לא צריכת. אי צריכנא מאי? אמרה: אשתבע לי דלא מגלית. אישתבע לה: "לאלהא ישראל לא מגלינא". גלייה ליה, למחר נפק דרשה בפירקא. והא אישתבע לה! "לאלהא דישראל לא מגלינא", אכל לעמיה ישראל מגלינא. והאיבא חילול השם! דגלי לה מעיקרא. אלמא כמכה של חלל דמיא. אמר רב נחמן בר יצחק: שאני צפדינא, הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים. מאי סימניה? רמי מידי בי כפי, ומייתי דמא מבי דרי. ממאי הוי? מקרירי קרירי דחיטי, ומחמימי חמימי דשערי, ומשיורי כסא דהרסנא. מאי עבדא ליה? אמר רבי אחא בריה דרבא: מי שאור ושמן זית ומלח, ומר בר רב אשי אמר: משחא דאוונא בגדפא דאוונא. אמר אביי: אנא עבדי פולחו ולא איתפאי, עד דאמר לי ההוא טיעא: אייתי קשייתא דזיתא דלא מלו תילתא, וקלנהו אמרא חדתא, ודביק (ביה) [אבין] דדריה. עבדי הכי ואיתפאי. ורבי יוחנן היכי עביד הכי? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מכה ששמחללין עליה את השבת — אין מתרפאין מהן! אדם חשוב שאני. והא רבי אבהו, דאדם חשוב הוה, ורמא ליה יעקב מינאה סמא אשקיה, ואי לא רבי אמי ורבי אסי דלחכוה לשקיה, פסקיה לשקיה! דרבי יוחנן רופא מומחה הוה, דרבי אבהו נמי רופא מומחה הוה, שאני רבי אבהו דמוקמי ביה מיני בנפשׂיהו "תמות נפשי עם פלשתים". אמר שמואל: האי פדעתא ספנתא היא, ומחללין עליה את השבת. מאי אסותא? למיפסק דמא — תחלי בחלא, לאסוקי — גרדא דיבלא וגירדא דאסנא, או ניקרא מהילקלתא. אמר רב ספרא: האי עינבתא פרוווקא דמלאכא דמותא היא. מאי אסותא? טיגנא בדובשא, או ברפסא בטילייא. אדהכי והכי, לייתי עינבתא בת מינא וניגנדר (עילוי) [עילוי], חיוורתי לחיוורתי ואופמתי לאופמתי. אמר רבא: האי סימטא פרוווקא דאשתא היא, מאי אסותא? למחיייה שיתין איתקוטלי, וליקרעיה שתי וערב, והני מילי דלא חיור רישיה, אכל חיור רישיה לית לו בה. רבי יעקב

חש

בפיקצא.

לְאִסְרוּךְ לְהַעֲלוֹת בְּשַׁר שְׁתַּחֲרִינֶה הַמַּכָּה: גִּרְדָּא שְׁנוּרָד שְׂרָשִׁיָה וְנוֹתֵן אוֹתָהּ גִּרְדָּא עִם גִּרְדָּתָ עַן הַסָּנֶה וְעוֹשָׂה תַחֲבֻשָׁת: דְאִסְנָא סָנֶה: נִקְרָא מְחִילָקְלָתָא תוֹלָעִים שְׁהַתְרַנְגוּלִים מְנַקְרִין בְּאִשְׁפָּה. מֵאֲשַׁפּוֹת זִירִים אֲבִינן מִתְרַגְּמִינן מִקְלָקְלָתָא מְרִים חֲשׁוֹכָא (תַּלְמִיד ח'י"ג:): עֲנַבְתָּא אֲבַעֲבוּשׁ הַדּוּמָה לְעִנְבָּא. מְלַג"ט בְּלַע"ז: פְּרוּנְקָא דְמַלְאכָא דְמִיתִיתָא הוּא כְּלוּמֵר מַסְכָּן הוּא לְהַמִּית: טַגְנָא בְּדָבָשׁ עֲשָׂב הַנִּקְרָא רוח"א בְּלַע"ז וְשׁוֹחֲקִים אוֹתוֹ עִם הַדָּבָשׁ: בְּרַפְּסָא אִפִּי"א בְּלַע"ז: בְּטַלְיָא וְיֵן חֲזַק מֵאֵד וּמִיֵּן וְיֵן הוּא בְּדִאֲמִרְתּוֹן לְקַמֵּן (שְׁבֻזָּה זָרָה דף ל.) טַלָּא חֲרִיפְתָּא דְמַצְרִי זִכִּי: אֲדָהָכִי בְּעוֹד שֶׁהוּא מַחֲזֵר אַחֵר סַמְמִינן אֲנִי: עֲנַבְתָּא בַת מוּיָא עֲנַבְתָּא מַעֲגָבִי הַגָּבֵן. בַּת מוּיָא דְגַמְתָּה אִם גְּלוּלָה גְלוּלָה וְאִם חֲטוּנָה חֲטוּנָה: וְיַגְגִּיד עָלֶיהָ וְיַגְלַל עָלֶיהָ: חוֹרְתִי לַחוֹרְתִי לֹאֲבַעֲבוּשׁ לְבָן עֲנַבָּה לְבָנָה: סַמְמָא קוּנ"ג בְּלַע"ז גַּפְחַ הַעוֹמֵד בְּאֲדָם: פְּרוּנְקָא דְאֲשֶׁתָּא הוּא ע"י חֲלִי שְׁשֵׁמוֹ חֲמֶה הוּא בָּא וְסִימָן הוּא לָהּ: שְׂתִינן אִיתְקוּמוּלִי מִבַּת אֲרַבַּע צְרָדָה מְדִיקָה בְּגוּדָלוּ וְשׁוּמְטוּהּ וּמַכָּה בְּצַפְרִינָה: וְאִי חוֹר רִישָׁה נִתְבַּשֵּׁל לְהוּצִיא הַלְחָה הוּא רְפוּאָתוֹ:

כת.

עיון משפט בר מצוה

א מו"י פב' מהל' שבת הל' ה, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' ו:

ב מו"י פב' מהל' שבת הל' ה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' ז:

ג מו"י פב' מהל' שבת הל' ה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' ג:

ד מו"י פב' א מהל' שבת הל' כד, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' לב:

ה סמג עשיון מה, טוש"ע יו"ד סי' קנה סעי' א:

ו מו"י פב' מהל' שבת הל' ה, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' ז:

 עין משפט גור מצודה
--

א מו"י פב' מהל' שבת הל' יו: ב מו"י פכ"א מהל' שבת הל' לא, סמג עשין סה, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' מג:

ג מו"י פב' מהל' שבת הל' ד, טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' ט:

שְׁרִיבֵי דְעִינָא בִּלְבָּא תִּלּוּ פ"ה מֵאוּר הָעִין תִּלּוּ בְּלוּמֵר רִאִית הָעִין תִּלּוּ בַּהֲבֵנַת הַלֵּב שְׂרִיבֵי בְּשִׁי"ן כְּמוֹ (פִּמְקָדָר כ"ד:י"ז) אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוּב א"נ סוּרְנוּ בְּסִמ"ך מִלְשׁוֹן פִּיר וְכִסְיָה (חֵלֶץ קה.) בְּאוֹבֻנְתָּא בְּבִי"ת לְשׁוֹן הַבֵּנָה בְּהֶאֱמָרֵינוּ בַּמִּקְבָּה (מְגִלָּה כד:) בְּאוֹבֻנְתָּא תִּלְבָּא הָי חֲזוּ:

חֲמִימִי לְעֻקְרָא וְקָרִירִי לְזַבְנָא וְחִלּוּפָא סִבְנָתָא מִכְּאוּ פִי' ר"י הָא גְּאֲמַרֵינוּ כִּפ"ק דְּחֻגְגִּיה (דף ה.) וּמִצָּאֵהוּ רְעוּת רְעוּת וְעֻרּוּת כְּגוֹן זַבְנָא וְעֻקְרָא שְׁשִׁיבֵי עֻרּוּת זֶז לְזוּ שִׁא"ל לְעֻרּוּת לוּ לֹא חֲמִימִי וְלֹא קָרִירִי וְלֹא כִּפ"ה שְׂכַרְשׁ שְׁעוּשׁוּת לוּ הִקְבֵּה עֻרּוּת וּלְפָרִישׁוּ קָשָׁה מָה הָיָה לוּ לְהַפִּיר אִלּוּ יוֹתֵר מִהֶאֱחָרִית:

תִּלּוּ בְּטַרְפְּשִׁי תִּלְבָּא וְלִי נִרְאָה בְּאוֹבֻנְתָּא

בִּפְקָשָׁא פִי' טוֹשַׁעַת שֶׁל פִּית רְשִׁי וּבְלַע"ז

בְּפִיקָעָא, **אוּרִי לִיָּה רַבִּי אַמִּי**, וְאַמְרִי לֵה **רַבִּי אָסִי אוּרִי לִיָּה**: **לִיְתִי שֵׁב בִּינִי אַחֲלָא תוּלָנָא**, וְצִיִּיר לִיָּה **בַּחֲלָלָא דְּבִי צִוְּאָרָא**, וְלִיְכַרִּיָּה עֵילְוִיָּה נִירָא בְּרָקָא, וְטִמִּישׁ לִיָּה **בְּנִטְפָא חִינְרָא**, וְלִיקְלִיָּה וּבְדָר לִיָּה עֵילְוִיָּה. אֲדָהֶכִּי וְהֶכִּי, לִיְתִי **חֲשִׁיתָא דְאַסְנָא**, לִיַּנַּח **פִּיקָעָא לַחְדִּי פִיקָעָא**. וְהִנִּי מִיָּלִי **פִּיקָעָא עֵילָאָה**, **פִּיקָעָא תַתָּאָה מֵאִי?** לִיְיִתִי תַרְבָּא דְּעִפְיִרְתָּא דִּלָּא אַפְתַּח, וְלִיַּפְשֵׁר וְלִישְׁדִּי בִיָּה. וְאִי לֹא, לִיְיִתִי תֵּלֶת טַרְפָּא קָרָא דְּמִיַּבְשִׁי בְּטוּלָא, וְלִיקְלִי וְלִיַּבְדָּר עֵילְוִיָּה. וְאִי לֹא, לִיְיִתִי מִשְׁקָדִי חֲלֹזָנִי. וְאִי לֹא, מִיְיִתִי מִשַּׁח קִירָא, וְלִיַּנְקוּט בְּשַׁחֲקִי דְכִיתָנָא בְּקִיִּיטָא, וְדַעֲמַר גּוּפָנָא בְּסִיתָוּא. רַבִּי אַבְהוּ חֲשׁ בְּאוּדְגִּיָּה, אוּרִי לִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן. וְאַמְרִי לִיָּה בִּי מְדֻרְשָׁא. מֵאִי אוּרִי לִיָּה? כִּי הָא דְאַמַּר אַבְיִי: אַמְרָה לִי אַם — לֹא אֵיבָרִי פּוֹלְיִיתָא אֶלָּא לְאוּדָנָא. וְאַמַּר רַבָּא: אֲמַר לִי מְנוּיָמִי אָסִיָּא — פּוֹלְהוּ (שְׁקִינִנו) [שְׁקִינִנִּי] קָשׁוּ לְאוּדָנָא, לְכַר מִמֵּיָּא דְכוֹלְיִיתָא. לִיְיִתִי פּוֹלְיִיתָא דְּבַרְחָא מְרַחָא, וְלִיקְרַעִיָּה שְׁתִּי וְעָרַב, וְלִיַּנַּח אַמְלָלָא דְנוּרָא, וְהִנְהוּ מֵיָּא דְנִפְקִי מִיַּנְיָה לִישְׁדִּינְהוּ בְּאוּדְגִּיָּה — לֹא קָרִירִי וְלֹא חֲמִימִי, אֶלָּא פְּשׁוּרִי. וְאִי לֹא, לִיְיִתִי תַרְבָּא דְּחִיפּוּשָׁתָא גְּמַלְנִיתָא, וְלִיַּפְשֵׁר וְלִישְׁדִּי בִיָּה. וְאִי לֹא, לְמַלְיָה לְאוּדְגִּיָּה מִישָׁחָא, וְלִיעֶבֶד שֵׁב פְּתִילְתָּא דְאַסְפִּסְתָּא, וְלִיְתִי שׁוּפְתָא דְתוּמָא, וְלִיְתוּב בְּרָקָא בַּחַד רִישָׁא, וְלִיְתִלִּי בְּהוּ נוּרָא, וְאִידָּה רִישָׁא מוֹתַבָּא בְּאוּדָנָא, וְלִיְתוּב אוּדְגִּיָּה לְהֵדָא נוּרָא, וְיַזְדָּהר מִזִּיקָא, וְנִישְׁקוּל חֲדָא וְנַנַּח חֲדָא. לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: וְאִי לֹא, לִיְיִתִי שֵׁב פְּתִילְתָּא בִּיקְרָא, וְשִׁיַּיָּה לִיָּה מִישָׁחָא דְאַסְפִּסְתָּא, וְנִיְיִתִי חַד רִישָׁא בְּנוּרָא וְחַד רִישָׁא בְּאוּדְגִּיָּה, וְנִשְׁקוּל חֲדָא וְנַנַּח חֲדָא, וְיַזְדָּהר מִזִּיקָא. וְאִי לֹא, לִיְיִתִי אוּדָרָא דְנָדָא דִּלָּא מִשְׁמַר וְנַנַּח בִּיה, וְלִתְלִיָּיה לְאוּדְגִּיָּה לַחְדִּי נוּרָא, וּמִזְדָּהר מִזִּיקָא. וְאִי לֹא, לִיְיִתִי גּוּבְתָּא דְקַנְיָא עֲתִיקָא בַר מָאָה שָׁנִין, וְלִיַּמְלַחִיָּה מִילְחָא גְּלַלְנִיתָא, וְלִקְלִי וְלִיַּדְבַּק. וְסִימְנָה: רִשִּׁיבָּא לִיַּבְשָׁתָא וְיַבְשָׁתָא לְרִטִּיבָּא. "אַמַּר רַבָּה בַר זוּטְרָא אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲלִין אֲנִיָּם בְּשִׁפְתַּי. תְּנִי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: פִּיד אֶבֶל לֹא בָּסַם. אֵיכָּא דְאַמְרִי: בָּסַם אֶבֶל לֹא פִיד. מֵאִי טַעֲמָא? מִזְרִיָּה זָרִיָּה. אֲמַר רַב זוּטְרָא בַר טוֹבִיָּה אֲמַר רַב: עֵין שְׁמַרְדָּה מוֹתֵר לְכוּחָלָה בְּשִׁפְתַּי. סְבוּר מִיַּנְיָה: הִנִּי מִיָּלִי הוּא דְשַׁחֲקִי סִמְנִין מֵאַתְמוֹל, אֶבֶל מִשְׁחַק בְּשִׁפְתַּי וְאַתּוּיִי דֶּרֶךְ רְשׁוּת הַרְבִּים — לֹא. אֲמַר לִיָּה הָהוּא מְרַבֵּן וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׁמִיָּה: לְדִידִי מִיַּפְרָשָׁא מִיַּנְיָה דֶּרֶב יְהוּדָה, אֶפְיִלּוּ מִישְׁחַק בְּשִׁפְתַּי וְאַתּוּיִי דֶּרֶךְ רְשׁוּת הַרְבִּים — מוֹתֵר. רַב יְהוּדָה שָׂרָא לְמִיכְחַל עֵינָא בְּשִׁפְתַּי. אֲמַר לְהוּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: מֵאֵן צִיִּית לִיהוּדָה מַחִיל שְׁבִי? לְסוּף חֲשׁ בְּעִינִיָּה, שְׁלַח לִיָּה: שְׂרִי אוּ אָסִיר? שְׁלַח לִיָּה: לְכוּלִּי עֲלֵמָא שְׂרִי, לְדִידָּה אָסִיר. וְכִי מְדִידִי הוּא? דְּמַר שְׁמוּאֵל הִיא! הָהִיא אַמְתָּא דְּחֻוּאִי בִּי מַר שְׁמוּאֵל, דְּקִדְחָא לֵה עֵינָא בְּשִׁפְתָּא, צוּחָא, וְלִיכָּא דְאַשְׁגַּח בִּיה. פִּקָּעָא עֵינָא. לְמַחַר נִפַּק מַר שְׁמוּאֵל וּדְרַשׁ: עֵין שְׁמַרְדָּה — מוֹתֵר לְכוּחָלָה בְּשִׁפְתַּי. מֵאִי טַעֲמָא? דְּשׁוּרְיַנִּי דְּעִינָא בְּאוֹבֻנְתָּא דְלִיכָּא תִּלּוּ. כְּגוֹן מֵאִי? אֲמַר רַב יְהוּדָה: כְּגוֹן רִירָא, דִּיעָצָא, דְּמָא, דִּימְעָתָא, וְקִידְחָא, וְתַחֲלַת אוֹכְלָא, לְאַפּוּקִי סוּף אוֹכְלָא וּפְצוּחִי עֵינָא — דִּלָּא. אֲמַר רַב יְהוּדָה: זִיבּוּרָא, וּדְחִרְזִיָּה סִילְוָא, וְסִמְטָא, וְדִכְאִיב לִיָּה עֵינָא, וְאַתִּי עֵילְוִיָּה אִישָׁתָא — פּוֹלְהוּ בִּי בְּנִי סִבְנָתָא. חֲמָה לְחֲמָה, וְסִילְקָא לְצִינָא, וְחִילּוּפָא סִבְנָתָא. חֲמִימִי לְעֻקְרָא וְקָרִירִי לְזִיבּוּרָא, וְחִילּוּפָא סִבְנָתָא. חֲמִימִי לְסִילְוָא וְקָרִירִי

לְחִסְפָּנִיתָא,

פּוּגִי"א: אוּרִי לִיָּה רַפּוּאָה: שֵׁב בִּינִי אַחֲלָא תוּלָנָא לְשׁוֹן שְׂבַע גְּרִיעִין וְלָמִידִּים בְּתוּלַעַת הַנִּמְצָאִים בְּאַהֲל שְׁמִכְבָּסוּן בּוּ בְּתַנּוּ הָתָם (שְׁבַת דף ג.) הַבּוּרִית וְהֶאֱהֵל. תוּלָנָא לְשׁוֹן תוּלַעַת שָׁנִי: בַּחֲלָלָא דְּבִי צוּאֲרָא חֲתִיכוֹת כְּגַד שְׁנוּטְלִין מִבִּית הָעוּרָר שֶׁל חֲלוּרִי בְּשַׁעוּשׁוֹן לֵה פֶּה: יִכְרָא בְּרָקָא לִי"א שֶׁל שַׁעַר בְּהֵמָה: וְטוּמִישׁ וְטוֹבֵל: אֲדָהֶכִּי וְהֶכִּי בְּעוֹד שָׂהוּ מַחֲזוּר אַחַר סְמִינִים הֵלְלוּ: חֲשִׁיתָא דְאַסְנָא גְּרִיעִין שֶׁל פִּירִי הַסֵּנֶה בְּטָנִים הַגְּלִיטִים בְּסֵנֶה וּמִלְּאִין גְּרִיעִין: פִּקָּשָׁא לַהֲדִי פִּקָּשָׁא סָדָק שֶׁל גְּרִיעִין גָּד סָדָק בְּשִׁבְשָׁרִי: פִּקָּשָׁא עֲלָאָה הַנִּרְאָה מִבְּחוּז לְמַעֲלָה וְכוּל לְדַבַּר שֶׁם אוֹתוֹ אֶבֶר: פִּקָּשָׁא תַתָּאָה בְּפִי הַנָּקֵב מִלְּמַטָּה: תַּרְבָּא דְּצִפְיִרְתָּא דִּלָּא אַפְתַּח חֲלָב שְׁעִירָה שֶׁלֹּא יִלְדֶּה: וּלְפָשֵׁר יַמְחִיּוּ בְּאוּר וְיִמְשַׁחֻּהוּ בּוּ בְּדַמְתַּגְּמִינָן גַּמֵּם פֶּשֶׁר: טַרְפָּא דְּקָרָא דְּמִיַּבְשִׁי בְּטוּלָא עֲלִי דִילּוּעִין שְׁנִתְּכַשּׁוּ בְּצַל: מִשְׁקָדִי חֲלֹזָנִי לִימ"ך בְּלַע"ז מִין חֲלֹזָן: מִשַּׁח קִירָא שְׁמֶן זֵית וְשֻׁעִיָּה טְרוּפִין יַחַד: וְלִנְקוּט בְּשַׁחֲקִי דְכַתָּנָא בְּקוּטָא וְתַפְסָה בְּשַׁחֲקִים שֶׁל פֶּשֶׁתִּן בְּסוּין שֶׁלֹּא יִתְחַמֵּס יוֹתֵר מִזָּאִי: וְדַעֲמַר גְּבִינָא בְּגִידִים שֶׁל צֶמֶר גָּסֵן שֶׁן חֲמִיס: שְׁתִּינִי מִשְׁקוּן: בְּרַחַא שֶׁם צֹאן: בְּרַחַא חֲרַחַא עוֹ שְׂאִינִה מִסְרַבֵּל בְּצֶמֶר בְּרַחֲלִי: אֲמַלְלָא חָלִים לוֹחֲשׁוּתִי: חַפְשָׁתָא אַשְׁקַרְבוּ"ט וּבְלָשׁוֹן כְּנָשׁן חֲרוּקִי"ס: גְּמַלְנִיתָא בָּסָה וְהוּא הַנְטוּ"ן: פְּתִילָה דְאַסְפִּסְתָּא עֲלָה אֶרֶךְ שֶׁל שַׁחַת יִרְק שֶׁל חֲטִיין: שְׁפָתָא דְשׁוּמָא בִּית יָד שֶׁל שׁוּם וְהוּ עֲלִין הַיַּבְשִׁים שֶׁן גְּלַחֲזִין בְּסֶן. שְׁפָתָא לְשׁוֹן אַחֲרִיָּה בְּלֶאֱמָרֵינוּ בְּגִטִּין (דף לב.) שְׁפָתָא דְקוּפִינָא דְמַכָּא רַפּוּא: בְּרַקָּא כְּמוֹ יִכְרָא בְּרַקָּא שַׁעַר שֶׁל לִינִי"א: וְנִתְּלִי בְּהוּ נוּכָר יַבְשִׁיר בְּסֶן הָאוּר: וְנִזְהַר מִזִּיקָא לֹא יַפּוּ אֲזִינוּ לְרוּחַ: וְנִשְׁקוּל חֲדָא וְנִינַח חֲדָא בְּשִׁטּוּל זֶז מֵן הָאָזן יַפּוּ אֶת זֶז עַד שִׁכְבּלוּ כְּלָן: אוּרְקָא דְנָדָא מוֹכִין הַצְּבוּשִׁים בְּצַבַּע שְׁקוּרִין פּוּיַילִי"ד: דִּלָּא מִשְׁקַף חֵינִי חֲבוּט בְּשִׁמְן לְנַפְעִי. מִשְׁקַף לְשׁוֹן עֲלָה גִדָּף (וְיִקְרָא כ"וֹל"ו) טַרְפָּא דְשַׁקִּיף גְּחֻבָּט: גְּבַתָּא דְקַנְיָא בַר מֵאָה שָׁנִין שְׁפּוּבַכִּית שֶׁל קִנְיָה יָשָׁן שְׁתַּלֵּשׁ הָרִי מֵאָה שָׁנִה: מַלְחָא גְּלַלְנִיתָא מִלַּח שֶׁל חֲבֶן הַדּוּמָה לְשִׁישׁ בְּלַע"ז שְׁלִימִי"א: רַטְיוּבָא לִיַּבְשָׁתָא וְיַבְשָׁתָא לְרַטְיוּבָא כֹּל הַרְפּוּאוֹת הֵלְלוּ חֵינִין שׁוּוֹת לְכַל חֲלִי הָאָזן אֲלֵא אוֹתוֹן הַרְפּוּאוֹת שִׁישׁ בְּסֶן דְּבַר לַח כְּגוֹן מִיָּא דְכוּלִּיתָא וּמִשַּׁח קִירָא וּכְיוּנָא בְּסֶן מַשְׁלִין לְאָזן וּבִשָּׂה שִׁישׁ לוּ חֲלִי וְחִינִיָּה מוּצִיָּאָה לַחַה וְרַפּוּאוֹת שֶׁל יַבֵּשׁ כְּגוֹן גְּבַתָּא דְקַנְיָא וּמַלְחָא גְּלַלְנִיתָא לְאוּרָנָא רַטְיוּבָא הַמוּצִיָּאָה לַחַה: מַשְׁלִין אֲזִינוּס גִּידִי אֲזִינוּס פְּעִמִּים שְׁיֻרְדִּין לְמַטָּה וּמִתְּפַקְדִּין הַלְחִיִּים וְצִרִיךְ לְהַשְׁלִיכֵן וְיֵשׁ סִפְיָה בְּדָבָר: אֶבֶל לֹא בָּסַם הוּאִיל וְאַפְשֵׁר בִּידִי: מִזְרַף זִרְיָף עוֹשָׂה חֲבוּרָה וְיֵשׁ חֲלוּל שְׁבַת יוֹתֵר אֶבֶל הַשִּׁירַת כֶּסֶם חֵין שֶׁם חֲלוּל דְאוּרְקָתָא: שְׁמַרְדָּה שְׂרוּצָה לְצֹאת בְּאֶזֶס הַמוּזְכָּר וְיוּנָא: אֶבֶל מִשְׁחַק וְאַתּוּיִי דְכֶךְ רְשׁוּת הַרְבִּים לֹא דִלָּא סִבְנַת גְּפָסוּת אֲלֵא סִבְנַת עוּרִין: אֶפְיִלוּ מִשְׁחַק וְאַתּוּיִי כּו' בְּדִאֲמָרֵינוּ לְקַמֵּן שְׂרִינִי עֵינָא בְּלָבָא תִּלּוּ מֵאוּר הָעִין מַעֲרִין וְאַחֲזִין בְּטַרְפְּשִׁי הַלֵּב: ה"ג מֵאֵן דְּעִנִּית לִיָּה לִיְהוָה מַחִיל שְׁבִי הַשׁוּמַע דְּבִרְיוּ וּמַקְבָּלִם וְחַלֵּל שְׁבַת: לְדִידָּה אָסִיר שְׁאֵתָה אַסְרַת וַעֲרַעֲרַת עַל דְּבִרְיוּ: וְכִי מִזִּידִי הוּא מַעֲרַתִּי

הִיִּיתִי אוֹמֵר דְּבַר זֶה שְׁמִחִית עַל יָדִי: דְּמַר שְׁמוּאֵל הִיא מִמֶּנּוּ תַּפְלִיתָּה: דְּקַדְחָא אַסְנִיפִ"ר לְשׁוֹן פִּקָּדֻם אִשׁ (וְשִׁעִיָּהוּ ס"ח:א') חֲמִימוּת: ה"ג מִתֵּר לְכַחֲלָה בְּשִׁפְתַּי מ"ט שְׂרִינִי דְּעִינָא בְּאוֹבֻנְתָּא תִּלְבָּא תִּלּוּ: כְּגוֹן מֵאִי עַל אִיָּה חֲלִי הָעִין מַחֲלָלִין שְׁבַת: רִירָא נוּטָפַת עֵינִי רִירָא בְּלַע"ז חֲצִיר"א: דְּיָנָא אִישִׁפּוּנִיג"ט לְשׁוֹן נְעִיצָה וְתַחֲבִיבָּה: דְּקַדְחָא חֲמִימוּת: תַּחֲלַת אוֹכְלָא בְּתַחֲלַת הַחֲלִי: סוּף אוֹכְלָא שְׂבַבֵּר נִתְרַבָּא וְעִזָּין חוֹדַחַת מַעֲט: וּפְצוּחִי עֵינָא שְׂבָא לְכַחֲלָה כְּדִי לְהֹאִיר מִקְרָאִית עֵינִי: זַבְנָרָא וְדַחֲרִי' סִלְוָא וּסְמִטָּא וּכְאִב עֵינָא וְזִמְרִי עֲלָה אֲשֵׁתָא בְּלָהוּ בִּי כְּנִי סִבְנָתָא מִי שִׁישׁ עֲלִין אַחַת מֵאֵלֶּה שְׁנִשְׂכַּתוּ צִרְעָה אוּ שְׁתַּחֲבַח קוּץ בְּכַשְׂרִי דְּחִרְזִיָּה לְשׁוֹן מַחֲרוּחַת שֶׁל גִּינִים (כ"ב מ כא.) סִלְוָא קוּץ אוּ שִׁישׁ עֲלִין מִסְטָא קוּלִיג"ו וְנִכְנֵם בְּמַרְחָן בְּאַחַת מִכָּל חֲלָה סִבְנָתָא הִיא: חֲמָה לְחֲמָה כְּגוֹן וְכֶה לְחוּלִי חֲמָה: וְסִלְתָּא תַרְדִּי: לִזְרִיָּה לְשַׁחַפַת צוּנְגָת: וְחִלּוּפָא סִבְנָתָא לְכִי שְׁהַצְנוּ מוֹסִיף עֲלִין קוּר וְהַתְּרַדִּין מַחֲמִמִּין: חֲמִימִי לְסִלְוָא צִרִיךְ לְשָׂרִית הַמַּפָּה בְּחִמִּין וְהָא דְאֲמָרֵינוּ לְעִיל סִלְוָא בִּי כְּנִי סִבְנָתָא הִיכָּא דְרַחֵן כֹּל גּוּפוֹ בִּי כְּנִי שְׁמַחֲמַם כֹּל גּוּפוֹ:

כ.ט.

 עין משפט נר מצוה

	א מיי' פד' מהל' דעות הל' טו':
	ב מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד ס' קנו סעי' א ב:
	ג מיי' פי"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, סמג לאוין ג, טוש"ע יו"ד ס' קנו סעי' ג:

הדגים הינו לאלתר: **אָבֵל** לא בִּינו לבינו פּי' בַּמָּקוֹם שָׁאִין רָגִילִין בְּנֵי אָדָם כ"כ פּי' הָיָא דָּרַב חָנָא בְּשַׁבְּלֵי דְּנֶהֱרָקְעָא אָבֵל בִּיחוד מַמַּשׁ לא אֶצְמָרִיךְ דְּתַפּוּחַ לִיה אִף בְּלֹא מַסְתַּפֵּר אִסוּר לְהִתְנַחֵד עִמָּהֶם מִשּׁוּם שְׂפִיכוּת דְּמִים וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְעֵיל (עֲבוּדָה זָרָה דף כו.) גְּפִי מַנִּיקָה: הַמְסַתַּפֵּר מַעֲבֹד בּוֹכְבִים רֹאֶה בְּמִרְאָה תַּנְיָא בְּתוֹסַפְתָּא פ"ג וּבִירוּשָׁלַמִי דְּפִרְקִין יִשְׁרָאֵל הַמְסַתַּפֵּר מַעֲבֹד בּוֹכְבִים רֹאֶה בְּמִרְאָה מִן הַכִּיתִי אִין רֹאֶה בְּמִרְאָה פּי' לְפִי שְׁאִינִס חֲשׂוּמִים עַל שְׂפִיכוּת דְּמִים הַתִּירו שֵׁל בֵּית ר"ג סְיָהוּ רֵאוּין בְּמִרְאָה פּי' אִף מִן הַכִּיתִי מַפְנֵי סְיָהוּ זְקוּוֹין לְמַלְכוּת מַשְׁמַע שְׁאִסוּר לֹאִישׁ לִרְאוּת בְּמִרְאָה וְנִרְאָה פּי' הַעֲשֵׂם מִשּׁוּם לֹא יִלְבַּשׁ גָּבֵר שְׁמֵלַת אִשָּׁה דְּמִתְרַגֵּם לֹא יִתְּנוּ גָבֵר בְּתַקְוֵי אֶתְמָא וְהָא (דַּתְגּוֹן) בְּפ' שׁוֹאֵל (שַׁבָּת דף קמט.) אִין רֵאוּין בְּמִרְאָה בְּשַׁבָּת וּמַפְרָשׁ בְּמִרְכָּא בְּמִרְאָה שֵׁל מַתְכַּת מַפְנֵי שְׂאָדָם עָשׂוּי לְהַשִּׁיר בַּהּ נִימִין הַתְּלַלְלִית וּמַשְׁמַע זְקוּקָא בְּשַׁבָּת הָא בְּחוּל סְרִי הַתִּם בְּאִשָּׁה יֹאֲרִי וְאָדָם לֹאֻ זְקוּקָא דְּאִישׁ אִסוּר בְּכָל עֲנָין וְכֵן מַשְׁמַע בִּירוּשָׁלַמִי דְּמַפְרָשׁ טַעֲמָא דְּאִין רֵאוּין בְּמִרְאָה דְּפַעֲמִים סְהַאִשָּׁה רֹאֶה נִימָא אַחַת לְבָנָה וְיִתְּלָשָׁה וְכָאֵה לִידִי חַיִּיב חַטֹּאת וּמַפְסִם בַּהּ וְהָאִישׁ אִף בְּחוּל אִסוּר שְׁאִינו דְּרָךְ בְּבֹד ג' דְּבָרִים הַתִּירו לְבֵית רַבִּי סְיָהוּ רֵאוּין בְּמִרְאָה וְסְיָהוּ מַסְפָּרִים קוּמִי וְשְׁלַמְדוּ לְבִנְיָס חֲכָמַת וְנֵן סָהִם זְקוּוֹין לְמַלְכוּת וְאִין לְחֹת דָּהָא דְּקֶאֱמָרִי אִף בְּחוּל אִסוּר קֹאִי אַהֲשַׁכַּת נִימִין לְלַקֵּט לְבָנוֹת מִתְּנוּךְ שְׁחורִית דַּה"נ אִמְרִינוּ בְּרַק הַמַּצִּיעַ (שַׁבָּת דף צד:) הַמְלַקֵּט לְבָנוֹת מִתְּנוּךְ שְׁחורִית אֲפִי' אַחַת בְּשַׁבָּת חַיִּב וְדָבָר זֶה אִף בְּחוּל אִסוּר מִשּׁוּם לֹא יִלְבַּשׁ דָּהָא מִדְּקָא מִיִּיתִי עָלָה הַתִּירו לְבֵית רַבִּי לְקֹאוּת בְּמִרְאָה מַשְׁמַע דָּהָא דְּאִסוּר בְּחוּל לְקֹאוּת בְּמִרְאָה הוּא וּמִיָּהוּ אִינוּ אִסוּר כ"א לְהַתְּנָאוּת דְּעַבֵּד מִשּׁוּם לֹא יִלְבַּשׁ גָּבֵר אָבֵל לְהַסְתַּפֵּר וּלְגַלֵּחַ וְלִקְאוּת בְּמִרְאָה שְׁלֹא יַחֲבֵל בְּעַצְמוֹ אוֹ מִשּׁוּם מַחוּשׁ עֵינָיו וְעָאִי מִתָּר וּבִחוּן לְבוֹת הוּא יוֹדַע וְהַלְכָה לְמַעֲשֶׂה דְּאִסוּר לְהַסְתַּפֵּר מַעֲבֹד בּוֹכְבִים אָלֹא אִם בֵּן רֹאֶה וְאִשְׁלֹו בְּרָשׁוֹת הַרְבִּים מִדְּקָא אָמַר רַב חָנָא מִיָּתִי לִי דְּעַבְרִי אֶדְרַבִּי מֵאִיר. מֵאִיר וְזֻקָא בְּתַפֵּר דְּשָׂבִית בַּהּ הִזְיָקָא בְּכָל אָבֵל בְּמַסְפָּרִים לֹא שָׂבִית בַּהּ הִזְיָקָא סְרִי אִם יֵשׁ עֲמוֹ אַחֵר:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

שְׁנֵי לָדָג דָּם וְהָא דְּאִמְרִינוּ בְּנֶגְרִים (דף נד:) אִין מַקְוִין לֹא עַל הַעוֹפּוֹת וְלֹא עַל הַחֲסִפְנִיתָא סְקִין שְׂפָפֵי הָאָדָם: מוֹנִיעֵי דְּגִיס כַּסּוּרִי הַתָּת דָּם מִתְּפִיס: שְׁנֵי לְחִסְפְּנִיתָא, וְחִילוּפָא סַפְנָתָא. חֲלָא לְסִיבּוּרִי, וּמוֹנִינֵי לְתַעֲנִיתָא, וְחִילוּפָא סַפְנָתָא. תַּחֲלִי וְסִיבּוּרָא סַפְנָתָא, אִישִׁשְׁתָּא וְסִיבּוּרָא סַפְנָתָא, בָּאִיב עֵינָא וְסִיבּוּרִי סַפְנָתָא. שְׁנֵי לָדָג דָּם, שְׁנֵי לָדָם דָּג, שְׁלִישִׁי לוֹ סַפְנָתָא.^(א) תַּנּוּ רַבְּנֵן: הַמְקִיז דָּם לֹא יֹאכַל חֲגַבִּי"שׁ — לֹא חֶלֶב, וְלֹא גָבִינָה, וְלֹא בָצָלִים, וְלֹא שַׁחֲלִים. אִם אָכַל, אָמַר אַבְי: נִיִּיתִי רַבִּיעֲתָא דְּחֲלָא וּרְבִיעֲתָא דְּחִמְרָא, וּנְעַרְבִינָהוּ בְּהַדִּי הַדְּדִי וְנִישְׁתִּי. וְכִי מַפְנָה — לֹא מַפְנָה אָלֹא לְמִזְרָחָה שֵׁל עִיר, מִשּׁוּם דְּקָשָׁה רִיחָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי: מַעֲלִין אוֹנְקָלִי בְּשַׁבָּת. מֵאִי אוֹנְקָלִי? אָמַר רַבִּי אַבָּא: אִיסְתוּמָכָא דְּלִיבָא. מֵאִי אִסוּתָא? מִיִּיתִי בְּמוֹנָא בְּרוּיָא וּנְיָנָא וְאֶגְדָּנָא וְצִיתָרִי וְאַבְדָּתָא. לְלִיבָא בְּחִמְרָא, וְסִימְנָהּ "וִינִין יִשְׁמַח לְבַב אָנוּשׁ". לְרוּחָא בְּמִיָּא, וְסִימְנָהּ "וִירוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם". לְכוּדָא בְּשִׂיכָרָא, וְסִימְנָהּ "וְכִדְּהָ עַל שַׁכְמָהּ".^(ב) רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַבָּא שְׁחִיק לְהוּ לְכוּלָּהוּ בְּהַדִּי הַדְּדִי, וְשְׁחִיל לִיה מְלֹא חֲמֹשׁ אַעֲבָעֲתִיָּה, וְשְׁתִּי לִיה. רַב אָשִׁי שְׁחִיק כַּל חַד וְחַד לְחוּדִיָּה, וְשְׁחִיל מְלֹא אַעֲבָעִיָּה רַבְתִּי וּמְלֹא אַעֲבָעִיָּה זוטָרְתִי. אָמַר רַב פִּפְּא: אָנָּא עַבְדִּי לְכַל הַגִּי וְלֹא אִיתְסָאי, עַד דְּאָמַר לִי הַהוּא טִייעָא: אִיִּיתִי בּוּזָא חֲדָתָא וּמְלִיָּיָה מִיָּא, וּרְמִי בֵּיה תַרְוּוּדָא דְּדוּבָשָׂא דְּתַלִּי לַה בִּי כּוֹכְבִי, וְלִמְחַר אִישְׁתִּי. עַבְדִּי חָכִי וְאִיתְסָאי.^(א) תַּנּוּ רַבְּנֵן: שִׁשָּׁה דְּבָרִים מְרַפְּאִין אֶת הַחוּלָה מַחֲלִיו וּרְפוּאָתוֹ רְפוּאָה, וְאֵלּוּ הֵן: כְּרוּב, וּתְרָדִין, וּמִי סִיסִין (יְבִישָׁה וְקִיבַת) [יְבִישִׁין וְקִיבָח], וְהֶרֶת, וְיוֹתֶרֶת הַכֶּבֶד. וְיֵשׁ אוּמְרִים: אִף דָּגִים קְטַנִּים, וְלֹא עוֹד, אָלֹא שְׂדֵגִים קְטַנִּים מְפָרִין וּמְרַבִּין כָּל גּוֹפּוֹ שֵׁל אָדָם.^(א) עֲשָׂרָה דְּבָרִים מַחֲזִירִין אֶת הַחוּלָה לְחֲלִיו, וְחֲלִיו קָשָׁה, אֵלּוּ הֵן: הָאוּכַל בְּשׂוֹר שׁוֹר, שׁוּמָן, בְּשׂוֹר צָלִי, בְּשׂוֹר צִיפּוּרִים, וּבִיץָּה צְלוּיָה, וְשַׁחֲלִים, וְתַגְלַחַת, וּמְרַחֵץ, וּגְבִינָה, וְכַבֵּד. וְיֵשׁ אוּמְרִים: אִף אָגוּזִים. וְיֵשׁ אוּמְרִים: אִף קִשׁוּאִין. תַּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: לְמָה נִקְרָא שְׁמֹן קִשׁוּאִין? מַפְנֵי שֶׁהוּ קוֹשִׁין לְכָל גּוֹפּוֹ שֵׁל אָדָם כְּתָרְבוּת. 'וְאִין מְסַתַּפְרִין מִהֵן בְּכָל מְקוֹם. תַּנּוּ רַבְּנֵן: יִשְׂרָאֵל הַמְסַתַּפֵּר מַגּוּי רֹאֶה בְּמִרְאָה, וְגוֹי הַמְסַתַּפֵּר מִיִּשְׂרָאֵל, בִּין שֶׁהֲגִיעַ לְבַלּוּרִיתוֹ שׁוּמֵט אֶת יָדּוֹ. אָמַר מָר: יִשְׂרָאֵל הַמְסַתַּפֵּר מַגּוּי רֹאֶה בְּמִרְאָה. הִכִּי דְּמִי? אִי בְּרָשׁוֹת הָרַבִּים, לְמָה לִי מִרְאָה? וְאִי בְּרָשׁוֹת הַיַּחֲד, פִּי רֹאֶה מֵאִי הָיִ? לְעוֹלָם בְּרָשׁוֹת הַיַּחֲד, וּכְיִין דְּאִיפָא מְרָאָה — מְתַחֲזִי כְּאָדָם חָשׁוּב. רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא הָוָה מְסַתַּפֵּר מַגּוּי בְּשַׁבְּלִי דְּנֶהֱרָדְעָא, אָמַר לִיה: חָנָא, חָנָא, יָאִי קוּעִיָּה לְזוּגָא! אָמַר: תִּיתִי לִי דְּעַבְרִי אֶדְרַבִּי מֵאִיר. וְאַדְרַבְּנוּ לֹא עֲבַר? אִימַר דְּאָמּוֹר רַבְּנֵן בְּרָשׁוֹת הָרַבִּים, בְּרָשׁוֹת הַיַּחֲד מִי אָמּוֹר? וְהוּא סַבֵּר: שְׁבִילִי דְּנֶהֱרָדְעָא, בִּין דְּשִׁכִּיחִי רַבִּים, בְּרָשׁוֹת הָרַבִּים דְּמוּ. 'וְגוֹי הַמְסַתַּפֵּר מִיִּשְׂרָאֵל, בִּין שֶׁהֲגִיעַ לְבַלּוּרִיתוֹ שׁוּמֵט אֶת יָדּוֹ. וְכַמָּה? אָמַר רַב מְלִפִּיָּה אָמַר רַב אַדָּא בַר אַהֲבָה: שְׁלֹשׁ אַעֲבָעוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ.^(א) אָמַר רַב חֲנִינָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא: שְׁפוּד, שְׁפָחוֹת, וְגוּמוֹת — רַב מְלִפִּי; בַּלּוּרִית, אֲפֹר מְקָלָה, וּגְבִינָה — רַב מְלִפִּיָּה. אָמַר רַב פִּפְּא: מְתַנִּיתִין וּמְתַנִּיתָא — רַב מְלִפִּיָּה, שְׁמַעֲתָתָא — רַב מְלִפִּיו, וְסִימְנָהּ: מְתַנִּיתָא מְלִפְתָּא. מֵאִי בִינִיָּיָהוּ? אִיבָא בִּינִיָּיָהוּ שְׁפָחוֹת.

מתני'

חִסְפְּנִיתָא סְקִין שְׂפָפֵי הָאָדָם: מוֹנִיעֵי דְּגִיס לְדָם דַּג אִם הָקִין דָּם הָיִם אוֹכַל דְּגִיס לְמַחַר: שְׁנֵי לָדָג דָּם אָכַל בְּיוֹם שְׁלֹפֵי הַתָּהוּ דְּגִיס: חֲגַבִּי"שׁ חֶלֶב גְּבִינָה בְּצָלִים שַׁחֲלִים: וְכִי מַפְנָה מֵאוֹן דְּאָכַל הֵי בְּתַר הַתָּהוּ וְכֹא לְפָנוֹת חוּץ לְעִיר לֹא יִפְנֶה לְמַזְרָחָה שֵׁל עִיר: מִשּׁוּם דְּקָשׁוּ רִיחַ דְּבָרִים הֵלְלוּ וְהִרוּחַ מְבִיאָתוֹ לְעִיר: הִכִּי גְרַסִּין לֹא יִפְנֶה אָלֹא לְמַזְרָחָה שֵׁל עִיר שְׂרוּחַ מְזַרְחִית אִינֶה חֲזָקָה בְּתַנּוּן בְּלֹא יוֹפֵר (כ"ב דף כה.) אִין עוֹשִׂין בְּרַחֲקִי אָלֹא לְמַזְרָחָה שֵׁל עִיר וּבְמַסְכַּת בְּרָכוֹת (דף מ.) הֵאֵשׁ לְמַזְרַח גְּרָנוּ דְּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ שְׂרוּחַ מַעֲרִבִית מְבִיאָה עָלָיו וּמַסְכֵּן הוּא: אִיסְתוּמָכָא לְנִפְּא דְּפִנִּי בְּשָׂר שְׁתַּחַת הָלֵב וְהוּא מְרַפְּשָׁא. לְשִׁנָּא אַחֲרִינָא תַנּוּן שְׂפָנְגָא הֵלֵב שְׁקוּרִין נִיבַל"א וּפַעֲמִים שְׂנַבְבָּף לָצַד פְּטִים וּמַעֲבַב אֶת הַנְּשִׁמָּה וְהָא עֲקָר: פְּמוֹנָא בְּרוּיָא עֲשִׂין פֶּה אֲנֶרֶף: וְנִיָּא מוֹינט"א: אֲנֶנְא עֲשַׁב מַר הוּא וְהוּא מְרוּכִי"א לְבָן. לְעִנָּה מִתְרַגְּמִין גִּידִין: צַתְרִי שְׂדִירֹא"ה: אֲבַלְמָא אֲזוּב: לְלִפָּא בְּחִמְרָא לֹאִיסְתוּמָכָא לְנִפְּא יִתָּה אֵלּוּ בָּיוּ: לְרוּחָא לְשַׁחֶפֶת שְׁמַחַמַת רוּחַ יִתָּה אֵלּוּ בְּמִים: לְכוּלָּא חֲלִי אִשָּׁה יוֹלֶגֶת וּמַצְטַנְנַת עַל הַמַּעֲבָר: סַפְמָה דּוּמָה תַּבָּה וְז' לְשַׁכְרָא בְּשַׁמֵּי אוֹתִיוֹת: מֵלֹא חֲמֹשׁ אַעֲבָעֲתָה מֵלֹא יוֹ: מֵלֹא אֶצְבַּע רַבָּה וּמֵלֹא אֶצְבַּע זוטָרְתִי שׁוֹכּוֹל לְאַחַ בּוֹרַת וְאֶבּוּל יַחַד: כּוּחַ כְּלִי קֶטָן: תַּרְוּמָא מֵלֹא פֶּה: פִּי כּוֹכְבִי תַחַת הַכּוֹכְבִים בְּחָצֵר שֵׁל בֵּית: וּמִי סִיסִין כּוּלִיו"ל יֵבֵשׁ שׁוּרָה בְּמִים וְשׁוֹתָה: וְהָקֶת רַחֲמָה שֵׁל בַּהֲמָה: וְיוֹתַקַּת הַכֶּבֶד מְרַפְּשָׁא דְּכַבֵּדָא שְׁקוּרִין אִיבַר"שׁ: בְּמִרְאָה מִירְדּוּוּי"ר לְרֹאוּת אִם מַסְתַּפֵּר וְפֶה בְּאִמְנוּת וְסַבֵּר הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים בִּין דְּקַפֵּד אַהֲכִי חָשׁוּב הוּא וּמַתְוַרָא לְהַרְנוּ: לְבַלּוּרִיתוֹ שְׁהוּא מְגַלֵּל לְעַבּוּדוֹת כּוֹכְבִים שׁוּמֵט אֶת יָדּוּ מִתְּקֵם לְבָן שְׁלֹשָׁה אֶצְבָּעוֹת לְכָל רוּחַ כְּלַקֵּמֶן כְּפִי שְׁלֹא וְהָא מִתְּקַנֶּה: בְּשַׁבְּלִי דְּנֶהֱרָקְעָא חוּץ לְעִיר: לְזוּגָא לְתַתָּךְ: קוּעִיר צֹאקָר: שְׁבִילִי דְּנֶהֱרָקְעָא שֵׁשׁ עוֹבְרִים וְשָׂבִים תַּמִּיר: שְׁפּוּד בָּאִין צִין בְּמַסְכַּת בִּיצָה: שְׁפָחוֹת בְּכַתְּבוֹת בֹּאע"פ: גְּמוּת בְּנִיָּה בְּבֹא סִימָן הֵי תַלַּת שְׁמַעֲתָא דְּרַב מְלָכִיו אִמְרִינָהוּ מַשְׁמָה דְּרַב אֲדָא בַר אַהֲבָה: בַּלּוּרִית דְּהָבָא: אֲפֹר מַקְלָה דְּמַכּוֹת פְּרַק בְּתַרָּא לֹא יִתֵּן אָדָם אֲפֹר מַקְלָה עַל גְּפִי מַפְנֵי מַפְנֵי שְׁנִרְאִית בְּכַתְּבַת קַשְׁקַע. אֲפֹר מַקְלָה אֲפֹר הַכִּירָה שְׁקִלִי וְשָׂרוּף מֵאִד וְשְׁחוּר וְנִרְאָה בְּכַתְּבַת קַשְׁקַע: וּגְבִינָה הָבֹא בְּפִרְקָא (דף לה:) אָמַר רַב מְלָפִיָּה אָמַר רַב אֲדָא בַר אַהֲבָה מַפְנֵי שְׁמַחֲלִיקוּן פְּטִיָּה בְּשִׁמּוֹן חֲזִיר: מַתְנִיתִין וּמַתְנִיתָא הֵן, דְּאֶתְמַר אֲפִירוּשָׁא דְּמַתְנִי' וּבִרְתִּי' רַב מְלָפִיָּה וְהֵן דְּאֶתְמַר שְׁמַעֲתָתָא בְּאִפִּי נִפְשָׁיָה וְלֹא אֲפִירוּשָׁא דְּמַתְנִית' רַב מְלָפִיו: מַתְנִי' מְלַפְתָּא הוּא דְּמוֹתְבִינוּ מְנָה לְאִמּוּרָא וְרַב מְלָפִיָּה שְׁמוֹ דּוּמָה לְתַקְבָּה: מֵאִי בִינִיָּה בִּין רַב פִּפְּא לְרַב חֲנִינָא: אֲפֹא בִינִיָּהוּ שְׁפָחוֹת דְּאֻקִּין רַב חֲנִינָא דְּרַב מְלָכִיו וְרַב פִּפְּא דְּרַב מְלָפִיָּה וּמַעֲשֵׂל אֲפֹר מַקְלָה דְּרַב מְלָכִיו דְּהֵן תַּלַּת שְׁפּוּד וְאֲפֹר מַקְלָה וְגְמוּת שְׁמַעֲתָא יִנְיָהוּ וְלֹא אִמְתְּנִי' קִימָא אָבֵל שְׁפָחוֹת א"ר מְלָפִיָּה הֵלְכָה בַר"א דְּאָמַר בְּמַשְׁתַּנּוּת אֲפִי' הַכִּינִסָּה לוֹ

 תורה אור השלם
 וַיִּן וְשִׁמּוֹן לְבַב־אָנוּשׁ לַחֲצֹהִיל פְּטִים מִשְׁטָן וְלִחָם לְבַב־אָנוּשׁ יִשְׁעַד [תַּחֲלִילִים קד, טו]
 וְהַאֲרָץ הִיטָּה תַּהוּ וַבְּהוּ וַחֲשָׁד עַל־פְּנֵי תַּהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם [בְּרֵאשִׁית א, ב]

וְהִירְהוּא טָרָם כֹּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רַבְּקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יִלְדָּה לְבִתּוּאֵל בְּרִמְלִיקָה אֶשֶׁת נַחֲוֹר אֲחִי אַבְרָהָם וְכִדָּה עַל־שִׁבְמָה [בְּרֵאשִׁית כד, טו]

מסורת הש"ס
א יומא יח; דדרים נד;
ב יומא פד.
ג ברכות נוז; ברכות מ; ברכות מד;
ד אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; לעיל יא.
ה נדה נב; מכות כא; ביצה כח; כתובות סא;

תורה אור השלם
וַיִּן וְשִׁמּוֹן לְבַב־אָנוּשׁ לַחֲצֹהִיל פְּטִים מִשְׁטָן וְלִחָם לְבַב־אָנוּשׁ יִשְׁעַד [תַּחֲלִילִים קד, טו]
וְהַאֲרָץ הִיטָּה תַּהוּ וַבְּהוּ וַחֲשָׁד עַל־פְּנֵי תַּהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם [בְּרֵאשִׁית א, ב]

מֵאִה שְׁפָחוֹת כּוּפָה לְעִשׂוֹת בְּצַמֵּר בַּלּוּרִית דְּהָבָא אֲפִירוּשָׁא דְּמַתְנִיתָא קֹאִי דְּתַנּוּ לְעֵיל שׁוּמֵט אֶת יָדּוּ וְאֵתִי אִיהוּ לְפִירוּשֵׁי שְׁעוּרָה וְכֵן גְּבִינָה דְּתַנּוּ מַתְנִי' אֵלּוּ דְּבָרִים הֶאֱסוּרִים כּוּ' אִמְרִינוּן מַפְנֵי מַה אִסּוּר גְּבִינוֹת הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִי' וּפִי' רַב מְלָפִיָּה. וְהָא דְּנֶקֶט תַּלְמוּדָא אֲפֹא בִינִיָּהוּ שְׁפָחוֹת וְלֹא נֶקֶט שְׁפָחוֹת וְאֲפֹר מַקְלָה אִמְלָתָה דְּרַב מְלָפִיָּה דְּאֶתְנַחַּ בַּהּ רַב פִּפְּא סִימָן נֶקֶטוּ:

כּט:

	עין משפט בר מצווה
---------------------------------------	--

א מו"י מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' קבג סעי' א:

ב מו"י מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ג, ש"ע יו"ד סי' קבג סעי' ו ג:

ג מו"י פ"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג עשין טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

ד מו"י פ"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' יא:

ה מו"י מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' קלז סעי' א:

ו מו"י מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' קבג סעי' יד:

ז מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' קטו סעי' ב:

ח מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' קטו סעי"ב:

ט מו"י פ"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג עשין טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:
י מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ו, סמג עשין עח:

יא מו"י מו"ד מהל' אבל הל' כא, סמג עשין דרבנן, טוש"ע יו"ד סי' שמט סעי' א:

יב מו"י מו"ג מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' ג:

יג מו"י מו"ג מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' ג:

י"ד מנלזו תמא מאי קא צעי מנלן הא מתניתין מורי בפתס וינס וגזרה

דרכנן היא שגזרו על וינס משום בנותיהן וי"ל דנזלא עקר גזרה דפתס וינס (לקמן עבודה זרה לו:)‏ משום בנותיהן הוא מיהו לא היו אוקרים אותו בהנאה מפעם זה מידי גזיה אפיתו ושמים אלא עבדו רצנו פיין נסך גמור שנתנסך לפני עבודת פוכבים שאסור מן העזרה משום דדמי ליה ועל ויין נסך שאל התלמוד מנלן וא"ת ויין שנתנסך למה לי קרא מי נסח ממגלל שאר זבח וי"ל דאין הכי נמי דזביחה ונסוך שני ענינים הם ומדברא ליה לקמן לאסר בפסקי ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נא.) ממנחם כל כשין זביחה ומנסוך וזיקה המשפסקת כגון שבר מקל לפניה: ישתו ויין נסיכם למאן דדרש להאי קרא פעובדי פוכבים יניחא ולמאן דדרש ליה בגמין (דף נז:)‏ גפי טויטוס שאמר מקרא זה על ישראל וכן בספרי ר' יהודה ורבי חנניה חד דורשו כלפי העובדי פוכבים וחד דורשו כלפי ישראל צריך לפרש שהיו העובדי פוכבים מננין ישראל על עבודת המצח כנגד מה שעושין לעבודת פוכבים שלהם ויאכלו וישתו קאי למנחם שאוכל מנחות ושתה נסיכים: את"א שם שם מעגלה ערופה תמא חזילין תקרבת עבודת פוכבים ממת ומת מעגלה ערופה וילף מת גופה שם שם מעבודת פוכבים עצמה כדלמדינו פסק נגמר הדין (סנהדרין דף מז: ושם) גפי האוכג כגד למת דרכא וליף דלא מיתסר בהזמנה שם שם מעבודת פוכבים דכתיב בעבודת פוכבים אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וי"ל דהתם משמשין מממשמשין ממש דקרא דאבד תאבדון בכלים כשנשתמשו בהן לעבודת פוכבי' הסתב מדבר. [כדליתא לקמן (עבודה

זרה דף נא:)] כפפ"ה כתיב בה כקדשים תמא כפ"ק דגדירות (דף ו.) דרשינן וערפו שם שם תהא דבורתה וי"ל דאצטריך תרניהו דאי משום דכתי'

בפרה אמרי' לאחר גריפתה מתבת דאין לה דבר שנעשית מצתו ומועלין בו ואם מוערפו שם ה"א אינה אסורה עד לאחר מיתה לכן אצטריך בפרה כתיב פקדשים דמתסר אף מחיים וגם אצטריך לדמותה לקדשים לומר שאינה אלא צוים ושיהא טרפות פוסל בה כדלמדינו כפ"ק דחלין (דף יא.).

אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חמץ כו' ה"ה גזיה מצו למימר דאשמועינן חזקא של אסור שנתנסך בעולו ויין אכל של ישראל מתר גלאו בר נסוך הוא אלא

חזא נקט דאשמועינן מנה תרתי: אי משום אנסוכי חמץ לאו בר נסוך הוא מכאן דה נראה להתיר חמץ שלנו במגע עובד פוכבים וגם רבינו משלם התירו ור"ת הקפיד עליו ואמר כי אין לנו בקיאות בטיב חמץ כי מעשים בכל יום דעשות חלוקות יש חזוין אותו חמץ וגם חזוין אותו ויין ובהמנכר (את הספינה) (כ"ב דף ע.)

נמי פליגי בריחה חלא וטעמה חמרא וגם על הבכר שהתיר רבינו משלם במגע עובד פוכבים וינס (מ"ח) הבכר משהביא מים אוכל בו פתו בשעה הקפיד רבינו תם משום דאין לנו בקיאות מצי קרוי בכר ועוד פתב ששנה אחת לא נתפשלו היינות וכי בשביל שיינותיהם אינם מקשלות כל צרכיהן הכי נמי נאמר שלא ינהג אותה השנה דין ויין נסך:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

מתני' שהיה מתחלתו ויין ציד העובד פוכבים לאסוקי

מתנני אלו דברים של גוים אסורין, ואיסורן איסור הנאה: היין, והחומץ של גוים שהיה מתחלתו ויין, וחרס הדרייני, ועורות לבובין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בזמן שהקרע שלו עגול — אסור, משוה — מותר. **בפשר הנכנס לעבודה זרה** — מותר, והיוצא — אסור, מפני שהוא כזבחי מתים, דברי רבי עקיבא. ההולכין לתרפות — אסור לשאת ולתת עמהן, והבאין — מותרין.^(א) נודות הגוים וקנזניהן, ויין של ישראל כנוס בהן — אסורין, ואיסורן איסור הנאה, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין איסורן איסור הנאה. החרצנים והזגין של גוים — אסורין, ואיסורן איסור הנאה, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: לחין — אסורין, יבישין — מותרין. המורייס, וגבינת בית אונייקי של גוים — אסורין, ואיסורן איסור הנאה, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין איסורן איסור הנאה.^(א) אמר רבי יהודה: שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך, אמר לו: מפני מה אסרו גבינות גוים? אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקיבה של נבילה. אמר לו: וחסלא קיבת עולה חמורה מקייבת נבילה, אמרו: בהן שדעתו יפה שורפה חיה, ולא הודו לו, אבל אמרו: אין נהנין ולא מועלין! ^(א) אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודה זרה. אמר לו: אם כן, למה לא אסרוה בהנאה? ^(א) השיאו לדבר אחר, אמר לו: ישמעאל, היאך אתה קורא "פי טובים דדיה מיין" או "פי טובים דדיה"? אמר לו: "פי טובים דדיה". אמר לו: אין הדבר כן, שהרי חבירו מלמד עליו: "לריח שמניה טובים". גמ' ויין מנלן? אמר רבה בר אבוח, אמר קרא: "אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו ויין נסיכם", מה זבח אסור בהנאה, אף ויין נמי אסור בהנאה. ^בנבח גופיה מנלן? דכתיב: "ויצמדו לבצל פעור ויאכלו זבחי מתים", מה מת אסור בהנאה, אף זבח נמי אסור בהנאה. "ומת גופיה מנלן? את"א "שם" "שם" מעגלה ערופה, כתיב הכא: "ותמת שם מרים", וכתיב התם: "וערפו שם את העגלה בנחל", מה לחלן אסור בהנאה, אף כאן נמי אסור בהנאה. והתם מנלן? אמרי דבי רבי ינאי: "כפפ"ה כתיב בה, כקדשים. "והחומץ של גוים שהיה מתחלתו ויין. פשיטא! משום דאחמיץ פקע ליה איסוריה? אמר רב אשי: הא אתא לאשמועינן חומץ שלנו בי'ד גוי אין צריה חותם בתוף חותם. אי משום אינפוכי — לא מנסכי, ואי משום איחלופי — פיון דאיכא חותם לא טרח ומזייה. "אמר רבי אילעא, שניינו: ויין מבושל של גוים שהיה מתחלתו ויין — אסור. פשיטא! משום דאיבשיל פקע ליה איסוריה? אמר רב אשי: הא אתא לאשמועינן, ויין מבושל שלנו בי'ד גוים אין צריה חותם בתוף חותם. אי משום אינפוכי — לא מנסכי, ואי משום

מבשל משמע שהיה מתחלתו ויין ציד עובד פוכבים ובשלו אסור בהנאה משום תחלתו: הא אתא לאשמועינן טעמא דהעובד פוכבים בשלו הא בשלו ישראל בהתרנו לא מתסר בהנאה וקומשמע לן דלא מנסכי עובדי פוכבים ויין מבשל האפך ויין מבשל שלנו שהפקד לעובד פוכבים א"צ כו':

היכא חזיין עובד פוכבים חמץ מיערקא דלא מיתסר בהנאה דטעמא דאסור בהנאה משום דלמא נסבה הוא וחמץ לא מנפך: וחרס הדריני בגמרא מפרש ששורכו צמים ויוצא ויין הנבלע בו: ועורות לבובין שאוקרעין כנגד הלב. דרכן לעשות כן לעבודת פוכבים ומוציאין את הלב דרך הנקב ומתסר משום זבחי מתים: משוך מתר שאין עושין כן לעבודת פוכבים: והיוצא אסור בהנאה דעושין התרבות: לתרפות לטעות עבודת פוכבים למרחוק: אסור לשאת ולתת דאין ומוזהר לעבודת פוכבים ועוד דרזני מידי דאצטריך לעבודת פוכבים לתקרבת: גולות עובדי פוכבים של עזר: וקנזניהם חרס: כנוס בהן הכנים בהן ויין לויים: חרצנים חזין פסלת של עגבים וגרשינין שפתוכן: לחיס כל שנים עשר חזש: אסורין אף בהנאה: המוריים שמן של דגים: ואסורן אסור הנאה שמה ערב בו ויין: וגבינות בית אונייקי שם הבכר אכל שאר גבינות מתרין בהנאה ובגמרא מפרש לה (דף לד:): מפני מה אסרו לרצנו קדשי לה דאסרו לה באכילה ולא בהנאה: והלא קבת עולה חמורה שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה: שדעתו יפה שאינו קן ומוחס בה: שורפה חומי"ר בלע"ז גומעה: ולא הודו לו לאומרים כן להסתיך לכתחלה: אכל אמרו לא נהנין ולא מועלין וכל היכא דתנו הכי שרי מדאורייתא אכל רצנו דגזרו בה והכי משמע לא נהנין מדרצנו ואם נהנה אין בה מעילה. אלמא מדלית בה מעילה ש"מ האי חלב הכנוס בכתת העולה כפרשא בעלמא הוא: בכתת עגלי עבודת פוכבים שנעשו לה תקרבת וגפי עבודת פוכבים אפי' פרש אסור דניחא ליה בנפחה שרפה ופה כדלמדינו בגמרא: השיאו לדבר אחר לא רצה לגלות דבר הדורר דמפרש בגמרא טעמא: כי טובים חזיין לשון זכר: או חזיין. לשון נקבה והכי דלמדה בנסת ישראל יסקני הדב"ה מנשיקות פיהו כי כך אמר לי טובים חזיין. מיון: חבדו מלמד עליו שהוא לשון זכר ובנסת ישראל היא דלמדה לפני שבינה לרים שמיין. טובים וגו' עלמות אהבהן לא שך למימר לנקבה: גמ' אף ויין אסור שנתנסך לעבודת פוכבים: בפרה כתיב בה כפר לשמן. ישראל (דברים כ"א:ח') האפך אסור בהנאה פקדשים: ה"ג אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חמץ שלנו חמץ של ישראל שהפקידו אצל עובד פוכבים אינו צריך אלא חותם אחד דהואיל ואשמועינן מתני' דלא מנסכי חמץ: משום איחלופי לצרכו להחליפו ברע ממנו: לא טרח ומננף לסתור חותמו של ישראל ולעשות חותם אחר מניף: ויין

מבשל משמע שהיה מתחלתו ויין ציד עובד פוכבים ובשלו אסור בהנאה משום תחלתו: הא אתא לאשמועינן טעמא דהעובד פוכבים בשלו הא בשלו ישראל בהתרנו לא מתסר בהנאה וקומשמע לן דלא מנסכי עובדי פוכבים ויין מבשל האפך ויין מבשל שלנו שהפקד לעובד פוכבים א"צ כו':

נמי פליגי בריחה חלא וטעמה חמרא וגם על הבכר שהתיר רבינו משלם במגע עובד פוכבים וינס (מ"ח) הבכר משהביא מים אוכל בו פתו בשעה הקפיד רבינו תם משום דאין לנו בקיאות מצי קרוי בכר ועוד פתב ששנה אחת לא נתפשלו היינות וכי בשביל שיינותיהם אינם מקשלות כל צרכיהן הכי נמי נאמר שלא ינהג אותה השנה דין ויין נסך:

מסורת הש"ס

א לקמן לב:

ב לקמן לה: משנה עבודה זרה: לקמן לד.

ג שיר השירים רבה

ד לקמן לה.

ה תוספתא פרה

גליון הש"ס

גמרא א"ל ישמעאל. עיין בר"ש פ"י משנה א דפ"ה ועיין בתשובת הריב"ש סימן רמ"ד:

תורה אור השלם

ישקני מנשיקות פיהו כיוטובים דדיך מינן [שיר השירים א, ב]

לרים שמניד טובים שמן תורב שמד על"כן עצמות אהבוד [שיר השירים ג, א]

אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו ויין נסיכם [קמוט ונעזרכם והי ע"לבים סתרה [דברים לב, לח]

ויצמדו לבצל פעור ויאכלו זבחי מתים [תהלים קו, כח]

ונבאו בני־ישראל כל־העדה מדבר־ו בחדש הראשון וישב העם בקדש ונסת שם מרים ותקברו שם [במדבר כ, א]

והורדו קני העיר שהוא את־העגלה אל־נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע ופרט־שם את־העגלה בנחל [דברים כא, ד]

כפר לעמך ישראל אשר־פדית ויהוה ואל־תמון דם נקי בקרב עמך ישראל ונספר להם הדם [דברים כא, ח]

מסורת הש"ס

א שבת קמ.

ב בבא מציעא עג:

אחלופי לַשְׁתִּית: חֲלוּנְתִית פּוּשִׁיו:י: אסור שְׁהִי תחלתו ויו: חֲלוּנְתִית כְּבָרִיתא שְׁלֵא הִיה ויו
אִיחֻלִּיפִי — בִּין דְּאִיכּא חוּתָם אָחַד, לֹא טָרַח וּמִזִּיף. ^(אבא)תְּבוּרַבְּנִן: יִין מְבוּשָׁל וְאַלּוּנְתִית שֶׁל גּוֹיִם — אֲסוּרִין, אֲלוּנְתִית כְּבָרִייתָה — מוֹתֶרֶת. וְאִיזוּ הִיא אֲלוּנְתִית? כְּדַתְנָן גַּבִּי שִׁבְתָּ: עוֹשִׂין אֲנוּמְלִין וְאִין עוֹשִׂין אֲלוּנְתִית. וְאִיזוּ הִיא אֲנוּמְלִין וְאִיזוּ הִיא אֲלוּנְתִית? אֲנוּמְלִין — יִין וּדְבַשׁ וּפְלִפְלִין, אֲלוּנְתִית — יִין יֶשֶׁן וּמִים צְלוּלִין וְאַפְרָסְמוֹן, דְּעֻבְדֵי לְבֵי מְסוּתֹא. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תְרוּיָיהוּ: יִין מְזוּג אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי, יִין מְבוּשָׁל אִין בּוּ מִשּׁוּם נִיסוּה. אִיפְעָא לָהּ: יִין מְבוּשָׁל יֵשׁ בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי אוּ אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי? תָּא שְׁמַע: הָעִיד רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲדִיז עַל יִין מְבוּשָׁל שְׂאִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי. רַבִּי יַנָּאי בַּר יִשְׁמַעְאֵל חֲלַשׁ, עַל לְגַבִּיָּה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן זִירוד וְרַבְּנָן לְיִשְׁיָלִי בִּיה. יְתָבִי וְקֹא מִפְעָא לָהּ: יִין מְבוּשָׁל, יֵשׁ בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי אוּ אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי? אָמַר לָהּ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן זִירוד: הָכִי אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם גִּבְרָא רַבָּה, וּמִנּוּ? רַבִּי חֲזִיָּא: יִין מְבוּשָׁל אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי. אָמְרוּ לִיה: נִסְמוּה? מַחֲוִי לָהּ רַבִּי יַנָּאי בַּר יִשְׁמַעְאֵל: עָלִי וְעַל צוּאָרִי. שְׁמוּאֵל וְאַבְלָט הָווּ יְתָבִי, אֵייתוּ לְקַמְיָיהוּ חֲמָרָא מְבֻשָּׁלָא, מִשְׁכִּיָּה לִידִיה, אָמַר לִיה שְׁמוּאֵל: הָרִי אָמְרוּ יִין מְבוּשָׁל אִין בּוּ מִשּׁוּם יִין נֶסֶה. אַמְתִּיה דְּרַבִּי חֲזִיָּא אֵיגְלוּיִי לַהּ הִהוּא חֲמָרָא מְבֻשָּׁלָא, אַתֹּאי לְקַמְיָה דְּרַבִּי חֲזִיָּא, אָמַר לַהּ: הָרִי אָמְרוּ יִין מְבוּשָׁל אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי. שְׁמַעִיָּה דְּרַב אֲדָא בַּר אֶהֱבָה אֵיגְלִי לִיה חֲמָרָא מְזִיגָא, אָמַר לִיה: חָרִי אָמְרוּ יִין מְזוּג אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי. אָמַר רַב פֶּפְא: לֹא אָמַרְן אֲלֹא דְמִזִּג טוּבָא, אָבָל מִזִּג וְלֹא מִזִּג שְׁתִּי. וּמִזִּג וְלֹא מִזִּג מִי שְׁתִּי? וְהָא רַבָּה בַּר רַב הוּנָא הָוָה קְאָזִיל בְּאַרְבָּא, וְהָוָה גְּחִיט חֲמָרָא בְּהַדִּיָּה, וְחֲזִינָה לְהָהוּא חִיּוּנָא דְּצָרִי וְאַתִּי. אָמַר לִיה לְשְׁמַעִיָּה: סָמִי עֲיִנִּיָּה דִּדִּין. שְׁקִיל חֲלִי מִיָּא שְׂדָא בִּיה, וְסַר לְאַחוּרִיָּה! ^(א)אֲחִיָּא מָסַר נַפְשִׁיָּה, אַמְזִיגָא לֹא מָסַר נַפְשִׁיָּה. וְאַמְזִיגָא לֹא מָסַר נַפְשִׁיָּה? וְהָא רַבִּי יַנָּאי הָוָה בִּי עַכְבּוּרִי, וְאָמְרִי לִיה: בַּר הַדְּיָא הָוָה בִּי עַכְבּוּרִי, הָווּ יְתָבִי וְהָווּ קֹא שְׁתוּ חֲמָרָא מְזִיגָא. פֶּשׁ לָהּ חֲמָרָא בְּכוּבָא, וּצְרוּנְהִי בְּפִרוּנְקֹא, וְחֲזִיָּא לְהָהוּא חִיּוּנָא דְשְׁקִיל מִיָּא וּרְמָא בְּכוּבָא עַד דְּמָלָא בְּכוּבָא, וּסְלִיק חֲמָרָא עֵילּוּיָה פְּרוּנְקֹא וְשְׁתִּי! אָמְרִי: דְּמִזִּג אִיהוּ שְׁתִּי, דְּמִזִּגִי אֲחֵרִינִי לֹא שְׁתִּי. ^(ב)אָמַר רַב אֲשִׁי, וְאִיתִימָא רַב מִשְׁרָשִׁיא: פִּירוּקֹא לְסַכְנָתָא? אָמַר רַבָּא: חֲלָקְתָא — יִין מְזוּג יֵשׁ בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי, וְיֵשׁ בּוּ מִשּׁוּם יִין נֶסֶה; יִין מְבוּשָׁל אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי, וְאִין בּוּ מִשּׁוּם יִין נֶסֶה. לְשְׁמַעִיָּה דְּרַב חֲלָקְיָה בַּר טוּבִי אֵיגְלִי [לִיה] הָהוּא קִיסְתָּא דְּמִיָּא, וְהָוָה נִיִּים גַּבְהּ. אַתָּא לְגַבִּיָּה דְּרַב חֲלָקְיָה בַּר טוּבִי, אָמַר לִיה: חָרִי אָמְרוּ ״אִימַת יֶשֶׁן עֲלִיָּהּ״, וְהָנִי מִיָּלִי בִּימָמָא, אָבָל בְּלִילְיָא — לֹא. וְלֹא הִיא, לֹא שָׁנֹא בִּימָמָא וְלֹא שָׁנֹא בְּלִילְיָא, ״אִימַת יֶשֶׁן עֲלִיָּהּ״ לֹא אָמְרִינוּ. רַב לֹא שְׁתִּי [מִיָּא] מִבִּי אַרְמָאָה, אָמַר: לֹא זְהִירִי בְּגִילּוּי, מִבִּי אַרְמָלְתָּא שְׁתִּי, אָמַר: סִירְכָא דְּגִבְרָא נְקִיטָא. שְׁמוּאֵל לֹא שְׁתִּי מִיָּא מִבִּי אַרְמָלְתָא, אָמַר: לִית לָהּ אִימַתָּא דְּגִבְרָא וְלֹא מִיכְסִיָּא מִיָּא, אָבָל מִבִּי אַרְמָאָה שְׁתִּי. גָּהִי דְּאֵגִילוּיָא לֹא קִפְדִּי, אַמְנָקְרוּתָא מִיָּהָא אֲרַמְלָתָא שְׁתִּי. שְׁמוּאֵל לֹא שְׁתִּי מִיָּא, לֹא מִבִּי אַרְמָאָה וְלֹא מִבִּי אַרְמָלְתָא. ״אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: שְׁלֹשׁ יֵינּוֹת הֵן, וְאִין בָּהֶן מִשּׁוּם גִּילּוּי, וְאֵלוּ הֵן: חַד, מָר, מְתוּק. חַד — טִילָא חֲרִיפָא דְּמַצְרֵי זִימִי, מָר — יִרְנָקֹא, מְתוּק — חוּלְיָא. רַב חָמָא מִתְּגִי לְעִילוּיָא: חַד — חֲמַר וּפְלִפְלִין. מָר — אִפְסִינְתִּין, מְתוּק — מִי פֶּאָרָג. ״אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: קְרִינָא אִין בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי. מֵאִי קְרִינָא? אָמַר רַבָּא: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: חֲמָרָא חֲלִיָּא דְּאִתִּי מַעֲסָא. אָמַר רַבָּא: אָמַר רַבָּא: הֵאִי חֲמָרָא דְּאֲקָרִים, עַד תִּלְתָּא יוֹמֵי יֵשׁ בּוּ מִשּׁוּם גִּילּוּי וּמִשּׁוּם יִין נֶסֶה.

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

אֲלוּנְתִית כְּבָרִיתא מְתַרַת פּרש"י שְׁלֵא הִיה תחלתו ויו ציד עובד כוכבים אלא לקחה

עשויה ציד ושראל ומתרת בהנאה דתו לא מנפך לה ומכאן ראיה להסיר תבשיל שנערכ בו וין קדם שבשלוהו חי נגע בה עובד כוכבים דכיון שנערכ תו לא מנפך ליה עובד כוכבים והקשה ר"ת דלשון ככריתא לא משמע כן ועוד כפ"ח דחלין (קד ו.) משמע שהוא קרוי חֲלוּנְתִית קדם שנתנו לתוכו ויו דתניא הלוקח וין לתת לתוך חֲלוּנְתִית ולא קאמר לעשות חֲלוּנְתִית לכך פרש ר"ת דחֲלוּנְתִית דרך הוא לעשות מתחלה בלא וין ומכניסין אותה לקיום וכשםתפוחין ממנה מעט מעט מערבין בה היין שאס יכניסו לקיום אותה עס היין מתקלקלת וה"פ חֲלוּנְתִית שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שְׁמַשְׁכוּה מִן הַחֲבִית בְּכִי לַשְׁתִּית וְלֹא רָאִה וְיִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שְׁמַשְׁכוּה חֲסוּכָה כִּי שָׁמֹא נָתַן בָּהּ וִין כְּכֹוֹנָתָא פִּי' כִּמְנוּ שֶׁהִיא נִעֲשִׂית מִתְּחִלָּה בְּלֹא וִין וְכֹאֵה מוֹשֶׁךְ מִן הַחֲבִית מִתְּרַת דּוֹחֵא לֹא עָרַב בּוּ וִין וּמִ"מ יֵשׁ רָאִיָּה לְהַסִּיר מִדִּתָּא בִּתּוּקָפְתָּא חֲלוּנְתִית שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים חֲסוּכָה מִפְּנֵי שֶׁתְּחִלָּתוֹ וִין בְּלוּמַר שֶׁתְּחִלָּתוֹ וִין שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִשְׁמַע הֵא אִם תְּחִלָּתוֹ וִין שֶׁל וְיִשְׂרָאֵל מִתְּרַת בְּמַנַּע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁנַעֲרַב בָּהּ מִשְׁקוּן אַחֲרִים וְאוּמַר רִיב"א דְּזִנְקֹא תַבְשִׁיל לְפִי שְׂאִין הֵיִן נָכַר דַּעֲוִן בָּלָל אֲבָל בְּשִׁמְשִׁימִין אוֹתוֹהּ בְּשִׁימִין אוּ בַּחֲדָל שְׁמֹא יֵשׁ לְחוּשׁ לְמַנַּע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְפִי שֶׁהוּא דַּעֲוִן יוֹתֵר וְכֵן הִלָּכָה לְמַעֲשֵׂה: יִין מְבָשֵׁל אִין בּוּ מִשּׁוּם יִין נֶסֶה כֵּן הִלָּכָה וּמִתַּר בְּמַנַּע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִדַּשְׁתּוֹ לִיה שְׁמוּאֵל וְאַבְדּוּט: הָאִי חֲמָרָא דְּאֲקָרַם עַד תִּלְתָּא יוֹמֵי וְלֹא גָרַם תְּלַתִּין יוֹמִין דְּהִכִּי גָמִי מַצִּינוּ בּוּ חֲלוּק בְּשִׁלְשָׁה יָמִים רִאשׁוֹנִים בַּשָּׁרָק הַמוֹכַר פְּרוּת (כ"ב דף ע.ו.) דְּקֹאֲמַר כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים וְעֹדִי מִכָּאן וְאֵילָךְ סָפֵק:

א מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' קכ טע"ד:
ב מו"י פכ"ב מהל' שבת הל' יא, סמג לאוין טה, טוש"ע או"ח סי' שכא טע"י ז:
ג מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' קטז:
ד מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכ טע" ח:
ה מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח, סמג לאוין קמא, ש"ע יו"ד סי' קכ טע" ג:
ו מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט, סמג עשין מט, טור יו"ד סי' קטז:
ז מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג עשין מט, טור יו"ד סי' קטז, ש"ע יו"ד סי' קכ טע" ו:
ח מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז:
ט מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכ טע" ו:

ל

עין משפט
נר מצוה

א מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' קכ טע"ד:

ב מו"י פכ"ב מהל' שבת הל' יא, סמג לאוין טה, טוש"ע או"ח סי' שכא טע"י ז:

ג מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' קטז:

ד מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכ טע" ח:

ה מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח, סמג לאוין קמא, ש"ע יו"ד סי' קכ טע" ג:

ו מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט, סמג עשין מט, טור יו"ד סי' קטז:

ז מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י, סמג עשין מט, טור יו"ד סי' קטז, ש"ע יו"ד סי' קכ טע" ג:

ח מו"י פ"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז:

ט מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכ טע" ו:

עין משפט ו‑נר מצוה

א מו"י פו"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' קטז:

ב מו"י פו"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' קטז:

ג מו"י פו"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' ש:

ד מו"י פו"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יד, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' ש:

ה מו"י פו"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יד, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' ש:

ו מו"י פו"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טו, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' ש, ש"ע יו"ד סי' קכג סעי' ו:

ז מו"י פו"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טו, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' ש, ש"ע יו"ד סי' קכג סעי' ו:

ח מו"י פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' א:

ט מו"י פו' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

הַשְּׁחָלִים איז בײַם משום גלוי פ"ה קרשי"ן בלע"ז טרויף בכלי ושחוק

וַיֵּין או מיס נתונים בו וקטניא דבסוף נגזרים (דף צא:) דמשמע דגש בהם משום גלוי גבי ההוא נואף הוו תחלי א"י לא תיכול מניהו דטעמיניהו חיוניא ואין לפרכש שחלים דהכא הינו מאכל של גריסין פי ההיא דפ"ב (לקמן עבודה זרה סז.) דקאמר וכן היו בצפורי עושין נותנים חמץ לתוך הגריסין וקורין אותו שחלים דהתם אינו קרוי שחלים עד לאחר נתינת החמץ והכא מוכי קדש נתינת החמץ בדאמרינו ונא חמרון חלא דלית בהו חלא וי"ל דהכא ונגזרים חד הוא ודאי לפעמים במקרה טועמס נחש פי ההוא עבדא דהתם ולכן נהנו דהן בני גולה אסור: פיי תאנה אין בו משום גלוי והא דאמרינו כפ"ק דחלוין (דף ט.) דהא צפור מעקר בתאנה חוששין שמה במקום נקב נקר ואסור שאני התם דאיכא ריעותא דנקורא: לא בהמתו ולא בהמת חברו אין לדקדק השתא דהמתו למרת דהמת חברו מפעיל דזו ואצ"ל זו קתני וזכר השתא לשנותם יחד: ומטמא טמאה חמורה בכזית ואפי' ב"ה דבעו רביעית פקח המוציא וין (שבת דף עז. ושם) גבי גבלות דקא חמר אף דשטמאו ב"ה לא טמאו חלא דרביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמד על בזית דכא מודו דסגי בבזית דהואיל ונאסר מטעם תקרבת מטמא בבזית כמו זבח:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

מכאן ואילך נתחלקל הדבה ואין בו

מכאן ואילך — אין בו משום גילוי, ואין בו משום יין נסך. ונהרדעי אמרי: אפילו לבתר תלתא יומי חישיבין משום גילוי. מאי טעמא? זימנין מיקרי שתי. תנו רבנן: יין תוּסס אין בו משום גילוי, וכמה תסיסתו? שלשה ימים. השחלים אין בהם משום גילוי, ובגוי גולה נהגו בהן איסור. ולא אמרן אלא דלית בהו חלא, אבל אית בהו חלא — מיגרי בהו. כותח הבבלי אין בו משום גילוי, ובגוי גולה נהגו בו איסור. אמר רב מנשי: אי אית ביה נקורי — חישיבין. אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: מי טיף טיף אין בו משום גילוי. אמר רב אשי: והוא דעביד טיף להדי טיף טיף. אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: פי תאנה אין בו משום גילוי. במאן? פי האי תנא, דתניא: רבי אליעזר אומר: אוכל אדם ענבים ותאנים בלילה ואינו חושש, משום שגאמר: "שמר פתאים ה'".^(א) אמר רב ספרא משום רבי יהושע דרומא: שלשה מיני ארס הן, של בחור — שוקע, של בינוני — מפעפע, ושל זקן — צף. למימרא דכמה דקשיש פחיש חיליה? והתניא: שלשה כל זמן שמזקינין גבורה מתוספת בהן, אלו הן: דג, נחש, וחריר! כל אוסופי הוא דקא מוסיף, זיהריה קליש. של בחור שוקע, למאי הלכתא? דתניא: חבית (שנתגלה) [שנתגלתה], אף על פי ששתי ממנה תשעה ולא מתו — לא ישתה ממנה עשירי. מעשה היה ששתי ממנו תשעה ולא מתו, ושתי עשירי ומת. אמר רבי ירמיה: זהו שוקע. וכן אבטיח שנתגלתה, אף על פי שאכלו ממנה תשעה בגוי אדם ולא מתו, לא יאכל ממנה עשירי. מעשה היה ואכלו ממנה תשעה ולא מתו, ואכל עשירי ומת. אמר רבי: זהו שוקע.^(א) תנו רבנן: מים שנתגלו — הרי זה לא ישפכם ברשות הרבים, ולא ירביץ בהן את הבית, ולא יגבל בהן את הטיט, ולא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חברו, ולא ירחץ בהן פניו ורגליו. אחרים אומרים: מקום שיש סירטא — אסור, אין סירטא — מותר. אחרים היינו תנא קמא! איכא בינייהו גב היד וגב הרגל ורומני דאפי. אמר מר: לא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חברו. והתניא: אבל משקהו לבהמת עצמו! פי תניא ההיא — לשונרא. אי הכי, דחבריה נמי? דחבריה פחיש. ידידיה נמי פחיש? הדר בריא. דחבריה נמי הדר בריא! זימנין דבעי לזבוגה, ומפסיד ליה מיניה. ״אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בן בתירא: שלשה יינות הן — יין נסך אסור בהנאה, ומטמא טמאה חמורה בבזית.

סתם

משום גלוי: וין תוסס וין חדש מנתו. עד שהוא מחמין להיות וין קרי לה תוסס: השחלים קרשו"ן טרויף בכלי ושחוק ויין או מים נתונין בו: חלא חמץ: מגרי בהו החמץ מתקרה ונלחם בוכן של נחשים ואין שותין בו מקונו: כותח הבבלי חזק הוא בחמץ דמפרש באלו עוברין (פסחים דף מב.) דיהבו בה עפושׁי פת ונקיבי דחלבא מישג"א בלע"ז: נקורי במין מקום נשיבת הנחש: טויף טויף כלי שפחת חבית שמקבל וין הנוסף: טויף להדי טויף טויף שמשפוטו תליר והטיפוס רודפות זו את זו ותכופות והנחש שומע וזורח: פי תאנה דשטולשין אותה נעשה לה פה קצר במקום גקצה: שוקע לפי שחזק הוא וכבד ושוקע בתוך המסקה לקרקעיתו של כלי: מפעפע בינתיים: זהרה ארס שלו: לא ישתה עשירי שהארס שוקע למטה וישתהו וימות: אבטיח מלפפון מלו"ן בלע"ז וגסה היא וכשפותחין אותה לאכל קצת ועומדת מגלה אוכל נחש ממנה והיא רכה והארס שוקע בה. הלכך שמעינן מרב ספרא טובא ראשון לא ישתה שמה נחש זקן שתה שם וצר הארס למעלה אמצעיים שמה נחש בינוני היה ומפעפע שתי תשעה לא ישתה עשירי שמה בחור היה: לא ישפכם שמה יעבר ארס וסוף וישמוד הארס בין קשרי אצבעותיו וכיון שנכנס מעט ונוקב בדבר שוב אין לו רפואה: ולא ירבץ להשפית את האפר ואבק שלא יעלה: סירטא כדן שהארס מתעפב שם ואינו נופל מהר ונוקב הדבר: הינו ת"ק דהא פנים יד ורגל יש שם פתחים וקדקים כמו בין אצבע לאצבע וכתוך הדף יש קדקים והאין והשפתים: רמני דאפי פומיל"א של פנים אשר אצל העין ואין שם כדן ולאחרים שרי: דגנרא דלא מוזיק ליה ארס דגנרא אכיל ליה לחיוניא בדאמרינו בערכי פסחים (פסחים דף קיב:). וין נסך שנתפסר לעבודת פוגבים: טמאה חמורה משא ואהל כמת. אפוקש תקרבת עבודת פוגבים למת:

מסורת הש"ס

^א תענית ל; סנהדרין ע.

^ב שבת עז;

^ג בבא קמא קטו; תוספתא תרומות

תורה אור השלם

^{שמר} פתאים יהנה דלתי ולי יהושע [תהלים קטו, ו]

מסורת הש"ס
א לקמן סא. ב בבא בתרא נו:
גליון הש"ס
תוס' ד"ה ולא וכו' אלא בארבע. עיון נדה דף מח ע"א תוספות ד"ה אמר:
תורה אור השלם

אם יִפְלֹאוּ הַעֲבִים נָשִׁם עַל־הָאָרֶץ וְיִרְקוּ וְאִם־יִפּוּל עַץ בְּדָרוֹם וְאִם בְּצֶפוֹן מָקוֹם שִׁיפּוּל הָעֵץ שָׁם יִהְיֶה (קהלת יא, ג)

חֲתָם יִינָם חָסוּר בַּהֲגָא מִשּׁוֹם גְּזֵרַת יוֹן נָקָד: וּמִטְמֵא טַמְאָת מִשְׁקוּן מִטְמֵא טַמְאָת חֲכָלִין וּמִשְׁקוּן בְּתוֹרַת מִשְׁקוּן טַמְאָת שְׂרָן שְׂאִינוּ מִטְמֵא חֲדָם וְכָלִים אֵלֶּא אֲכָלִין וּמִשְׁקוּן וְשִׁעוּרֹן לְקַבֵּל טַמְאָה כְּרִבִיעִית הֵלֵךְ כָּכֵל טַמְאָת מִשְׁקוּן: וְהִקְטָן הַמִּשְׁקִיד כְּרוּתוֹ אֶצֶל הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים דְּרִי הֵן כְּפִירוּתוֹ לַמַּעֲשִׂוֹת וְלִשְׂבִיעִית חֲשִׁיזִי לַחֲלוּפִי וְה"נ דְּלֵמָא חֲלָפָה וְהֵאִי חֲמַרְא דַּעוּבַד כּוֹכְבִים הוּא: שְׂיַחַד לוֹ קֶרֶן זְוִית וּמִסַּר לוֹ מִפְתָּח אוֹ עֲשֶׂה חוּתָם: כְּרוֹד מָקוֹם שֶׁל כּר קַסְרָא הוּא וְקִטְר כּר קַסְרָא: שְׂיַפֵּל הָעֵץ שֶׁשָּׂכֵן עָס תְּלַמִּיזי חֲכָמִים: עָס יְהוֹ ס"ד שְׂהוּא עֲצֻמוּ וּמִצָּא עָס וְהָא שְׂכִיב לִיָּה: אֵלֶּא עָס [וְהוֹ כְּרוּתוֹ] וּמִצָּאוּ כְּרוֹת הָעֵץ שֶׁשָּׁכְרוּ מִמֶּנּוּ אֵף בָּאן הַצִּירִךְ לְדַכְרִי חֲכָמִים וְשֹׁאֵל אֵת בְּנֵי הָעִיר שֶׁשׁוּמְעִין וְלִמְדִין מִמֶּנּוּ וּמְלַמִּידִים אוֹתָן לְאַחֲרִיס: מִפְתָּח אוֹ חוּתָם ר"א מַתִּיר אֵף בִּשְׂתֵּתִיה: וְחֲכָמִים אוֹסְרִין לַעֲשׂוֹת כֵּן וְאִי עֹבֵד שָׂרִי בַּהֲגָא בְּדִלְמָרְעִין לְעִיל: וְתַרְוִיְהוּ כִּרְכָּנָן דְּלִי כר"א בַּחוּתָם אֶחָד נְמִי שָׂרִי: אֲנָא אֶפְמָא דְּחִבְתָּא כֶּסֶּה מְזַרְק ע"פ הַחִבֵּית: שְׂרִיקָא טַח כְּטִיט וְצַח כְּבִיבִית פִּי הַמְזַרְק לְדוּפְגִי הַחִבֵּית: דְּחוּלָא כֶּסֶּה סַל ע"פ חִבֵּית וְהַחִבִּית מְנוּפָּה דְּהֵינּוּ כ' חוּתִּמּוֹת מְנוּפֶּת הַחִבֵּית שְׂדַבּוּקָה בַּחִבִּית וְתַנְפֶּשָׁה וְסַל כְּפוּי עָלִיָּה: וּמַהֲדָן נִכְנָם בְּדַחַק פִּי הַסַּל לְכַנֵּעַ אֵת הַחִבֵּית הֵי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם וְלֹא טַרַח לְזִיוִּפִי בְּלִי הֵאִי: לֹא מַהֲדָן נוּחַ לִטְלוֹ הֵי כְּמֵאלַת דְּלִיתָה: נוֹד שֶׁל עוֹר מֵלֹא יוֹן וְקָשׁוּר וּמִנָּח בַּתוֹךְ דִּינִסְתָּא שֶׁל עוֹר: כִּיּוֹ שֶׁל נוֹד: לְמַטָּה בַּתוֹךְ דִּינִסְתָּא: הֵי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם דְּטַרַח לְהַפֵּךְ וּלְהַתִּיר קָשֶׁר דִּינִסְתָּא וְקָשֶׁר הַעוֹד וְלַחְזוֹר וּלְקַסְרָה כְּלִי הֵאִי לֹא טַרַח: וְאִי כִּיּוֹ כְּמָא שֶׁל נוֹד לָגוּ וְנִיר וְחוּתָם כְּעִין שְׁקוּשְׁרִין נִדּוּתִּים שְׁלָנוּ שֶׁל שְׁמֹן שְׁלֹאחַר שְׁקוּשְׁרִים אוֹתוֹ מְכַנְסִין פִּי הַעוֹד כֶּשֶׁהוּא קָשׁוּר בַּתּוֹכוֹ וְעוֹד קוּשְׁרִים אוֹתָה פַּעַם אַחֲרַת אִפִּי' אִין דִּינִסְתָּא הֵי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם: עֵין כּוּשִׁי מָקוֹם כּוּתִים: בִּירַת כְּרוּקָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הֵן וְסוּמְכוּין לְעֵין כּוּשׁ: כְּרוּקָא עִיר שֶׁל כּוּתִים: כֶּסֶר כֶּרְשָׁאי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים: וְהַעוֹד כּוּתִים:

חֲתָם יִינָם חָסוּר בַּהֲגָא מִשּׁוֹם גְּזֵרַת יוֹן נָקָד: וּמִטְמֵא טַמְאָת מִשְׁקוּן מִטְמֵא טַמְאָת חֲכָלִין וּמִשְׁקוּן בְּתוֹרַת מִשְׁקוּן טַמְאָת שְׂרָן שְׂאִינוּ מִטְמֵא חֲדָם וְכָלִים אֵלֶּא אֲכָלִין וּמִשְׁקוּן וְשִׁעוּרֹן

א"סַתָּם יִינָם — אָסוּר בַּהֲנָאָה, וּמִטְמֵא טוּמְאָת מִשְׁקוּן כְּרִבִיעִית. הַמִּפְקִיד יִינוּ אֶצֶל גּוֹי — אָסוּר בִּשְׂתֵּיתָהּ, וּמוֹתֵר בַּהֲנָאָה. י"וְהִתְנַן: הַמִּפְקִיד פִּירוּתָיו אֶצֶל גּוֹי, הָרִי הֵן כְּפִירוּתָיו שֶׁל גּוֹי לִשְׂבִיעִית וּלְמַעֲשָׂר! בְּגוֹן שִׁיחַד לוֹ קֶרֶן זְוִית. אִי הֵכִי, בִּשְׂתֵּיתָה נְמִי לִישְׂתֵּרִי! דְּהָא רַבִּי יוֹחָנָן אֶקְלַע לְפָרוֹד, אָמַר: כָּלוּם יֵשׁ מִשְׁנַת בֵּר קַפָּרָא? תֵּנָא לִיָּה רַבִּי תַנְחוּם דְּמֵן פְּרוֹד: הַמִּפְקִיד יִינוּ אֶצֶל גּוֹי — מוֹתֵר בִּשְׂתֵּיתָה. קָרִי עֲלִיָּה "מָקוֹם שִׁיפּוּל הָעֵץ שָׁם יְהוֹ", "שָׁם יְהוֹ" סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֶּא שָׁם יְהוֹ פִּירוּתָיו. אָמַר רַבִּי זִירָא: לֹא קָשִׁיָא — הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הָא רַבְּנָן. ^(טו)דִּתְנִיָא: אֶחָד הַלּוֹקַח וְאֶחָד הַשּׁוֹכֵר בֵּית כּוּחְצִירוֹ שֶׁל גּוֹי, וּמִלְאוּהוּ יוֹן, וּמִפְתָּח אוֹ חוּתָם בֵּית יִשְׂרָאֵל — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. "אָמַר רַבִּי חֲזִיָא בְּרִיה דְּרַבִּי חֲזִיָא כּר נַחְמִנִי, אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר רַב, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר זַעִירִי, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב חֲסֵדָא: אָמַר לִי אֲבָא כּר חָמָא, הֵכִי אָמַר זַעִירִי: הִלְכָּה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. ^(כ)אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַכַּל מִשְׁתַּמֵּר בַּחוּתָם אֶחָד, חוּץ מִן הֵיִיזן שְׂאִין מִשְׁתַּמֵּר בַּחוּתָם אֶחָד. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִפִּילוּ יוֹן מִשְׁתַּמֵּר בַּחוּתָם אֶחָד. וְלֹא פְּלִיגִי — הָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הָא כְּרַבְּנָן. י"איבָא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַכַּל מִשְׁתַּמֵּר בַּחוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם, חוּץ מִן הֵיִיזן שְׂאִין מִשְׁתַּמֵּר בַּחוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִפִּילוּ יוֹן מִשְׁתַּמֵּר בַּחוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם. וְתַרְוִיְהוּ כְּרַבְּנָן, מָר סָבַר: כִּי פְּלִיגִי רַבְּנָן עֲלִיָּה דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּחוּתָם אֶחָד, אֲבָל בַּחוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם שָׂרוּ. וּמָר סָבַר: אִפִּילוּ חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם אָסְרִי. 'הֵכִי דְמִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם? אָמַר רַבָּא: אֲנָא דְּפוּמָא דְּחִבְתָּא שְׂרִיקָא וְחִתִּימָא — הָוִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם, וְאִי לֹא — לֹא. דִּיקוּלָא וּמִיַּהֲדַק — הָוִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם, לֹא מִיַּהֲדַק — לֹא הָוִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם. נוֹד בְּדִיסְקָאָ, חִתִּימַת פִּיו לְמַטָּה — הָוִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם, פִּיו לְמַעְלָה — לֹא הָוִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם, וְכִי כִיִּיָּה פּוּמִיָּה לָגִיו וְצִיִּיר וְחִתִּים — הָוִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם. תַּנּוּ רַבְּנָן, בְּרֵאשׁוֹנָה הִיו אוֹמְרִים: יוֹן שֶׁל עֵין כּוּשִׁי אָסוּר מִפְּנֵי בִירַת סְרִיקָא, וְשֶׁל בְּרוּקָתָא אָסוּר מִפְּנֵי כֶּפֶר כְּרִשְׁאִי, וְשֶׁל זְגָדוֹר אָסוּר מִפְּנֵי כֶּפֶר שְׁלִים. חֲזָרוּ לוֹמַר: חִבִּית פְּתוּחוֹת אָסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מוֹתֵרוֹת. מַעֲיַקְרָא מֵאִי סְבוּר, וּלְכַסּוּף מֵאִי סְבוּר? מַעֲיַקְרָא סְבוּר: אִין כּוּתִי מְקַפִּיד עַל מַעַע גּוֹי, לֹא שְׁנָא פְּתוּחוֹת וְלֹא שְׁנָא סְתוּמוֹת. וּלְכַסּוּף סְבוּר: כִּי לֹא קַפִּיד אֶפְתּוּחוֹת, אֶסְתּוּמוֹת מְקַפִּיד קַפִּיד. וְסְתוּמוֹת מוֹתֵרוֹת? וּרְמִינְהִי:

הַשּׁוּלַח

וּמִטְמֵא טַמְאָת מִשְׁקוּן כְּרִבִיעִי' פְּרוּשׁ לְטַמֵּא חֲכָלִין וּמִשְׁקוּן בְּתוֹרַת מִשְׁקוּן טַמְאִין שְׁטַטְמֵאוּ בְּשֶׂרֶן שְׂאִינוּ מִטְמֵא חֲדָם וְכָלִים אֵלֶּא אֲכָלִין וּמִשְׁקוּן וְשִׁעוּרֹן לְקַבֵּל טַמְאָה כְּרִבִיעִית לֵב כָּכֵל טַמְאָת מִשְׁקוּן עכ"ל הַקוּנ' מִשְׁמַע מִתוֹךְ לְשׁוֹנוֹ שְׂאִין לְסַתֵּם יוֹנָם טַמְאָה אר"כ קָבֵל טַמְאָה מִמָּקוֹם אַחַר וְקָשָׁה דְּמַה חֲדוּשׁ הוּא זֶה לְשׁוֹנוֹ כְּאֵין טַמְאָה מִן הַשֶּׁרֶן וְכִי גִרַע מִשְׁאֵר מִשְׁקוּן וּמִיָּהֵא אִיבָא לְשׁוֹנִי דְּאַשְׁמוּעִינן דְּמִשּׁוֹם חֲמַרְיָהוּ לֹא מִחֲבָלִי טַמְאָה בְּסָחוֹת מְרִבִיעִית וְעוֹד קָשִׁיא דְּמַשְׁמַע דְּבִשְׂאֵר מִשְׁקוּן בְּשִׁעִין כְּרִבִיעִית לְקַבֵּל טַמְאָה וְלֹאֲדַרְכָּה בְּשִׂאֵר מִשְׁקוּן לֹא בְּשִׁעִין כְּרִבִיעִית בְּדִלְמָרְעִין כפ"ק דְּפִסְקוּסִים (יז:) מַסָּקָה בֵּית מִטְבָּחַיָּא דְּכֵן לֹא אִמְרוּ אֵלֶּא כְּרִבִיעִית חֲחוּז לְהַטְבִּיל מַחְטוּין וְנַצְרוּתִים אֲבָל בְּסָחוֹת מְרִבִיעִית טַמְאִים וְאַפִּילוּ לְטַמֵּא אַחֲרֵי' לֹא בַּעֲוֵי כְּרִבִיעִית כְּדַמַּשְׁמַע נְמִי הָתָם (צפ יר. וָסס) גְּבִי לֹא נִקְנַעוּ מִלְּשַׁרְף אֵת הַבָּשָׂר כּוֹי דְּמוּקִי לָהּ בְּאַיְבָא מִשְׁקוּן בַּהֲדִי בָשָׂר דְּמִטְמֵא בָשָׂר מַחְמַת מִשְׁקוּן וּמִסְתַּמָּא בְּאוֹתָן מִיִּם הַאֲשָׁרִיס עַל הַבָּשָׂר לֹאחַר דְּהַחֵה אִין בָּהֶם כְּרִבִיעִית וְכֵן מִשְׁמַע בְּכַרְכוֹת כְּרַק אֵלּוּ דְּכָרִים (כְּרַכוֹת דָּף נב.) דְּקֹאמַר שְׂמַא וְחֲזָרוּ מִיִּם שְׂאֲחוּרִי הַכּוּם וּיְטַמּוּ אֵת הַחֲדָים וְהָתָם לֹא הִיוּ כְּרִבִיעִית וְאֵף לְטַמֵּא כָּלִים שְׁמַסְקָה מִטְמֵא כָּלִים דְּרַכָּנָן לֹא בַּעֲוִי כְּרִבִיעִית דְּקַדָּנָן כפ"ג דְּטַהֲרִית (מַסָּנָה ב) גּוּשׁ שֶׁל זֵיתִים פִּי' וְהוּא טַמֵּא שְׁפָל לְחִטּוֹר וְהַסָּק בְּצִיצֵה מְזֵנָן טַהוֹר פִּי' הַסָּטוֹר טַהוֹר מִשְׁנִצְתָּה טַפָּה רֹאשׁוֹנָה נִתְמַשְׁט הַאֲבָל מִכְּצִיצֵה וְאִין הַטַּפָּה יְכוּלָּה עוֹד לְקַבֵּל טַמְאָה מִן הַגּוֹשׁ דְּאִין אֲבָל מִטְמֵא בְּסָחוֹת מִכְּצִיצֵה וּמֵן הַגּוֹשׁ לֹא קָבֵל הַסָּטוֹר טַמְאָה דְּאִין הַגּוֹשׁ מִטְמֵא כְּלִי וּמַחְמַת הַטַּפָּה שְׁטַטְמַתָּע עַם הַגּוֹשׁ אִין לְטַמְאוּתוֹ וְאַפִּי' לַמ"ד כְּפָרָק כֵּל שַׁעֲה (פִּסְקִים לנ:)) מִשְׁקוּן מְבָלַע בְּלִיעִי וְכַשְׁטַמֵּא הַגּוֹשׁ נְטַמֵּא הַטַּפָּה דְּטַמְאָה לְהִיבֹן הֶלְכָּה מ"מ בִּין שְׁתַּבְּלָתָה בַּעוּזָה אֲבָל שְׁתֵּיתָה בְּלוּשָׁה בְּגוֹשׁ לֹא חֲמִירָא כְּמַסָּקָה לְטַמֵּא הַסָּטוֹר יוֹתֵר מִכְּצִיצֵה טַמֵּא פִי' הַסָּטוֹר טַמֵּא דְּטַפָּה רֹאשׁוֹנָה שְׁנִצְתָּה קִבְּלָה טַמְאָה מִן הַגּוֹשׁ שִׁישׁ כּוֹ בְּצִיצֵה וְחוּרָה וּטַמְאָה אֵת הַסָּטוֹר אֲלֵמָא לֹא בַּעֲשִׂין כְּרִבִיעִית וְהָרָא לְכַרֵּשׁ דְּהָךְ טַמְאָה דְּסַתֵּם יוֹנָם גְּזָרוּ וְאֵף כֵּלֹא מַנַּע שְׂרָן וְלֹא הַחֲמִירוּ לְגִזֹּר טַמְאָה בְּסָחוֹת מְרִבִיעִית כִּי הֵאִי מִשְׁקוּן דְּפִרְקָה דַּם הַאֲדָה (נָעָה דָּף נה:)

דְּמַנַּעַת עֵינֵיו וְדַם מַנְפִּירוֹ וְחֵלֵב שְׂבִאָשָׁה מִטְמֵאִין טַמְאָת מִשְׁקוּן כְּרִבִיעִית מַחְרַשָּׁנָן כְּדֵאִיתָא כְּרַק כְּסוּי הָדָם (חֲלִין דָּף פז:) וְהָרָא דְּמִיתִי כְּרַק דַּם הַאֲדָה אֶסְמַכְתָּא נִיחָה וּא"ת לְמַה הַצִּרְכוּ לְגִזֹּר טַמְאָה עַל חֲתָם יוֹנָם תַּפּוּחַ לֹא מִשּׁוֹם מַנַּע עוֹבֵד כּוֹכְבִי' שְׁאָרוֹ עֲלִיָּהֶם שְׂהִיו כְּזָבִים לְכַל דְּכִרְיָהִם וַי"ל דְּאֶנְטַרְיִךְ לְמִיסַר כְּחוֹת מִכּוֹן תַּשַּׁע דְּלִיתָא הֵךְ גְּזָרָה כְּדִלְמָרְעִין לְקַמֵּן כְּפִרְקוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף נו. ע"ש) וּא"ת הֵךְ כְּרִבִיעִית דְּסַתֵּם יוֹנָם וְכְרִבִיעִית דְּמַסָּקָה זָב דְּפִרְקָה דַּם הַאֲדָה אֲמַאי לֹא חֲשִׁיב לָהּ בְּהִזִּיר כְּרַק ג' מִיָּסִים (מִזִּיר דָּף נח.) גְּבִי עֹשֶׁר כְּרִבִיעִית הֵן

וְלִיבָא לְמִמִּיר דְּלִהֲכִי לֹא חֲשִׁיב לִיָּה מִשּׁוֹם דְּלִיתָהּוּ אֵלֶּא דְּרַכָּנָן דְּקָא חֲשִׁיב נְמִי כְּסוּל גְּוִיָּה דְּרַכָּנָן וַי"ל דְּכֵל שְׂאִינוּ טַמְאָת מִשְׁקוּן כְּרִבִיעִית הֶם כְּכָלֵךְ כְּסוּל גְּוִיָּה: הַמִּפְקִיד יִינוּ אֶצֶל עוֹבֵד כּוֹכְבִים אָסוּר בִּשְׂתֵּיתָהּ וּמוֹתֵר בַּהֲנָאָה וּבְסוּמוֹן מִשְׁמַע שְׁהִסְקִילוּ בַּחוּתָם אֶחָד וְנִתְמָא מֵאִי קַסְבֵּר ר' וְהוּקָה בְּן בְּתִירָא אִי לֹא חֲנֹשׁ לְזִיוֹף כר"א אִפִּילוּ בִּשְׂתֵּיתָה לְשִׂתְרִי וְאִי חֲנֹשׁ לְזִיוֹן כְּרַכָּנָן וְאַפִּי' בַּהֲגָא לְתַסַּר שְׂמַא נָנַע כּוֹ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהַכּוּס וַי"ל דְּרַבִּי וְהוּקָה בְּן בְּתִירָא לְטַעֲמָה דְּאָמַר לְקַמֵּן כְּפִרְקָה ר' וְשִׁמְעֵאל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף נט:) יוֹן שֶׁל וְשִׂרְחָל שְׁנַנַּע כּוֹ עוֹבֵד כּוֹכְבִים מִתַּר בַּהֲגָא חֲזָא דְּאִין מַסָּכִין יוֹן אֵלֶּא בְּכַנֵּי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְעוֹד שְׂאוּמֵר לוֹ לֹא כֵּל הַמֶּלֶךְ שְׁתַּאֲכַר וַיִּי לְאַלְסִי וְאע"ג דְּחִוְשִׁאי לְזִיוֹף דִּנְנַע בַּהּ וְשִׂתָּה מַנַּע לֹא הַחֲמִיר כ"כ לְחוּשׁ

לְאַחֲלוּפִי בְּשִׁלּוֹ שִׁאֲכַר גַּם בַּהֲגָא כִּין שֶׁכֵּל עֹקֵר יוֹנָם אִינוּ חָסוּר אֵלֶּא מַחְרַשָּׁנָן: דְּאָמַר רַב הִלְכָּה כר"א שִׁמְתִיר יוֹן בַּחוּתָם אֶחָד וּלְקַמֵּן פ"ב (עֲבוּדָה זָרָה דָּף סט: וָסס) נְמִי אִמְרִינן הַאֲנָא קוּמָא לָן כר"א אֵלֶּא חֲנֹשׁ לְזִיוִּפָא וְנֹשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּרַב אַדְרַב דְּהָא אָמַר כַּב לְקַמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף לט.) חבִי"ת בַּחוּתָם אֶחָד חָסוּר סִימֵן חֲלַב בָּשָׂר יוֹן תַּכְבֵּלַת וְעוֹד קָשָׁה דְּרַב אִשִּׁי אָמַר לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף כט:) גְּבִי חֲמֵן וַיּוֹן מְבָשֵׁל א"ץ חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם מִשְׁמַע הָא יוֹן גְּמוּר צִירִךְ חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם וְכֵן כִּבָּא דְּשִׁקוּל וְטַרִי לְקַמֵּן בְּסוּמוֹךְ. הִיכִי דְּמִי חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם מִשְׁמַע דַּם"ל אֵלֶּא בַּגִּי בַּחוּתָם אֶחָד וְכָלָה סוּגִיא דְּשִׁמְעָתָא מִזִּירִי בַּחוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם וְהִיא מַתְרָן ר"ת דְּהֵהוּא דְּרַב דְּלַקְמֵן מִיִּירִי בִּישְׂרָחַל חֲשׁוֹד וְגִרַע מַעֲבִיד כּוֹכְבִים מִפְּנֵי שְׂהוּא בְּטוּחַ שְׂאִמְוִינְהוּ וְלֹא מַרְכַּת כ"כ וְכֵן הֵהִיא דְּרַב אִשִּׁי דְּלָעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף כט:) נ"מ לְעַנּוּן וְשִׂרְחָל חֲשׁוֹד וְכֵן כִּבָּא מִכְּרַשׁ חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם אֲלַבָּא דְּרַכָּנָן וְאַפִּי' אֲלַבָּא דְּהִלְכְתָּא אִיבָא נְקוּמוֹתָא כְּגוֹן וְשִׂרְחָל חֲשׁוֹד וְהֵהִיא דְּרַבָּה בַר רַב הוּא חֲתַן לֹא לְבַשְׂרָא אֶתְלַתָּא קַרְנַתָּא כְּשִׁמְשִׁלְחָה בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלִהֲכִי בַּגִּי בַּחוּתָם אֶחָד וְקָשָׁה חֲצַת פִּר"ת דְּנִבּוּאָה הִיא לְהַעֲמִיד כֵּל אֵלּוּ הַהֲלָכוֹת בִּישְׂרָחַל חֲשׁוֹד וְאֲנָן עֲבוּבְדִי כּוֹכְבִים קוּמִינן וְכַב אִשִּׁי לְעִיל הַזְכִּיר חֲמֵן בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים אִין צִירִךְ חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם וּמִשְׁמַע הָא יוֹן בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים צִירִךְ וְעוֹד דְּכִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּהֵהוּא עֲבוּבַד כּוֹכְבִים אִזִּירִי וָגַם רש"י וְהי"ג כִּרְשִׁהוּ עֲבוּבַד כּוֹכְבִים לְכָךְ נִקְרָא לְכַרֵּשׁ דְּהָבָא וְהָתָם עֲבוּבַד כּוֹכְבִים אִזִּירִי וְנֹשׁ לְחִלָּק בִּין שׁוֹלַח לְכַבְרוֹ וְאִינוּ חוֹזֵר וְרוּחָה חוּתָמּוֹ לְהִסְרִיו דְּלֹא צִירִךְ חוּתָם בַּתוֹךְ חוּתָם גְּלֹא מַרְכַּת שְׁכַּבוּר הַאֲחֵר לֹא וַיִּפִּיר הַחוּתָם אֲבָל הִיבָא שְׁמַנְהוּ בְּיַד הַעוֹבֵד כ

 עין משפט גור מצורה
--

א טושי"ע יו"ד סי' קכט סעי' ד: ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' י' סמוג לאוין קמה, טושי"ע יו"ד סי' קיד סעי' א:	
ג מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' י' סמוג לאוין קמה, טושי"ע יו"ד סי' קיד סעי' א:	

הַשׁוֹלֵחַ חֲבִית שֶׁל יָיִן בֶּיַד כּוֹתֵי וְצִיר מְשַׁמֵּעַ מִדַּבְּלִינְהוּ בְּתַרְי בָּבוֹת ש"מ וְזֶהָ חֲתָנִי וְיֵין צִיר כּוֹתֵי אֶבֶן צִיר עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לֹא סָגִי בְּחוּמָם אֶחָד וְאֶחָד כְּרָבָנָן וּא"כ צִיר וּמוֹקִים סָגִי בְּחוּמָם אֶחָד אֶף לְרַבָּנָן וְתַמָּה א"כ תִּקְשִׁי לֹאִיכָא דְאִמְרֵי דְלַעֲיֹל דא"ר אֶלְעָזָר הַכֵּל מִשְׁתַּמֵּר בְּחוּמָם בְּתוֹךְ חוּמָם דְּמִשְׁמַע כֵּל מַעֲיָ בְּעִינָן חוּמָם בְּתוֹךְ חוּמָם וי"ל דְּהַכֵּל לֹא תָאִי אֶלָּא אֲשֶׁר מַעֲי דַחבִּי"ת אֶבֶן חֲמַפ"ג חֲלָתִית מוֹקִים פֶּת וּגְבִינָה אִמְרֵי לְחַמֵּן דְּסָגִי בְּחוּמָם אֶחָד וְש"י פִּי' וְיֵין צִיר כּוֹתֵי וּכ"ש צִיר עוֹבֵד כּוֹכְבִּים צִיר הֶכְרֵת חוּמָם וּבִהֶכְרֵת חוּמָם מִיֵּהָ שְׂרִי כר"א מִשְׁמַע דֶּאֶף לר"א צִירִי הֶכְרֵת חוּמָם בְּשׁוֹלַח בְּדִקְךָ מִעִיר לְעִיר וְאֶף לְדַבְרֵי ר"ת שֶׁמֶעֱמִיד הֶכְרִיתָא כְּרָבָנָן מִדְּרַבָּנָן נִשְׁמַע לר"א לֹא אִמְרוּ רַבָּנָן צִיר וּמוֹקִים דְּסָגִי בְּחוּמָם א' דְּבָשִׁי הֶכְרֵת חוּמָם לר"א גְּמִי צִיִּין דְּסָגִי בְּחוּמָם א' צִירִי הֶכְרֵת חוּמָם וּא"כ יֵשׁ לְהֵר בְּשׁוֹלַח וְיֵין לְחַבְרֵי וְאִינוּ הַלֵּךְ שֶׁסְּבִיר חוּמָתוֹ שְׁצִירִי חוּמָם בְּתוֹךְ חוּמָם אוֹ אִם שׁוֹלַח בְּתֵב לְהוֹדִיעַ אֵיךְ חוּמָתוֹ וְיֹדִיעַ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁכֵּן שֶׁלַח לוֹ מוֹעִיל בְּחוּמָם א' עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בִּינֵן דִּידַע מַכְתֵּת וְלֹא מִצָּר ור"ת פִּי' דלר"א קָלָא חֵיט לְזוּיכָא לֹא בְּעִינָן הֶכְרֵת חוּמָם וְאִפִּי אִינוּ הַלֵּךְ לְהִכִּיר חוּמָתוֹ וְגַם אִינוּ שׁוֹלַח בְּאִתָּה עֲנִין הוּא חוּמָם מִתָּר וּמִתָּר רִאִיָּה מִדְּקֹאֲמֵר תַּלְמוּדָא לְחַמֵּן פ"ב (עֲבוּדָה זָרָה דף סט:) וְהִשְׁתַּאֲרָ דְקוּמָא לָן כר"א קָלָא חֵיט לְזוּיכָא אִמְרֵי לֹא מוֹתְבִינָן חֲמִירָא צִיר עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים כּוֹי וּבְדִיעֵבֵד יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל פֶּסֶק ר"ת וְשִׁינֵן חֲתוּמַת הַחֲבִית פֶּרֶשׁ רַבִּינוּ בְּרוּךְ הָהָא לְשׁוֹנוֹ כְּבוֹן הַדָּבָר לְקַטֵּם פִּי חֲבִית בְּנֻעָת אוֹ בְּדָבָר אַחֵר וְלַתָּת עוֹר עַל הַסְתַּמְיָה חֲבוּעַ בְּמַסְמָרוֹת וּלְכַתֵּב אוֹתוֹת חֲצִין עַל הָעוֹר וְחֲצִין עַל דְּפָנֵי תַרְשֵׁי הַחֲבִית שֶׁאִם יִגְבִּיהַ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים הָעוֹר לֹא יוּכַל לְכַוֵּן לְשֹׁבֵו

בְּתַתְּחֵלָה וְלַתָּת חֲשׂוֹת אֶחָד שְׁקוּרִין צִירָקל"א סָבִיב הַשּׁוֹלֵים בְּמַקוֹ' שְׁמַחְבִּרֵי דְּפָנֵי הַחֲבִית וְלַקְבֹּעַ שֶׁסַּ בְּמַסְמָרוֹת מִפְּנֵי הַגְּעָרָת הַתְּחוּבָה שֶׁסַ סָבִיב שֶׁלֹּא יוֹצִיאֵם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְהוֹצִיא הֵייוֹן דָּקָד שֶׁסַ וְלַתְּחַבֵּו אַחֲרֵי כֵן אֵל מַקוּמוֹ הִרְאִשׁוֹן וְכָל הַבְּרִחוֹת לַחֲתוֹךְ

וְלַקְבֹּעַ עֲלֵיהֶם עוֹר בְּמַסְמָרוֹת אוֹ לַקְבֹּעַ נִסְרִים לְכַסּוֹת כָּל הַשּׁוֹלִים וְהַבְּרִחוֹת עב"ל וְיִשְׁלַח לְחַבְרֵו בְּתֵב בְּדַפְרִשִׁית. בְּתֵב ר' יִצְחָק בֶּר יִהְיֶה לר"ש בְּתַשׁוּבָה פִּי בִימִיָּהֶם הִיוּ הַחֲבִיתִים שֶׁל חֶרֶם וּבִאֲשֶׁר הֵייתָ פִּי הַחֲבִית סְתוּמָה אִזְּ הִיא זִי כר"א אֶבֶן חֲבוּיָת שֶׁלָּנוּ אֶף לְאַחֵר חֲתוּם פִּי הַחֲבִיתִים וְהַבְּרִחוֹת יְכוּל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְנַעֵן סָבִין בִּין הַנִּסְרִים וְלְהוֹצִיא וְיֵין לְפִי תַשׁוּבָתוֹ יֵשׁ לְאֶסֶר אִפִּי חֲתָמוֹ בְּעֲנֵן שְׁפִי' וְיֵשׁ מַחְמִמִּירִים וּמַכְסִּים כֵּל דְּפָנֵי הַחֲבִית בְּחִשְׁמוּקִים וְגַם הַשּׁוֹלִים בְּנִסְרִים וְאִזְ אִין לְחוּט כֵּלָּל וְיֵשׁ מַקְלֵין לְשַׁלַּח בְּחוּמָם אֶחָד אֶף בְּלֹא הֶכְרֵת חוּמָם וְלֹא הוֹדַעַת בְּתֵב וּמִנְשָׁכִים הַבְּרִיתָא דָּאֵם הִיא מִפִּיר חוּמָתוֹ לֹא שֶׁלָּךְ לְהַפִּירוֹ אֶלָּא אִם הֵלֶךְ וּמִצָּא וְהַפִּיר חוּמָתוֹ מִתָּר גְּמוּר פִּי וְצִיא לֹא יִזְכּוּ אֶבֶן אִם לֹא הַפִּיר בְּשֶׁהֵלֶךְ שֶׁסַ חוּמָם כִּמוֹ שֶׁעָשָׂאוּ יֵשׁ לְחוּט שְׁמֹא יִזְכּוּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֶבֶן אִם לֹא הֵלֶךְ אַחֲרֵי אֲשֶׁר חֲתָמוֹ וְהַשְׁרַחֵל מִצָּאוֹ חֲתוּם מִתָּר וְהַמְחִמֵּר תִּבָּא שְׁלִיֵין בְּרָכָה וּבְתֵב הִר"ר מִשֶּׁה מַקוּצֵי בְּסָפְרֵי פִי אַחֲרֵי שֶׁיֵּשׁ מַקְלִין וְיֵשׁ מַחְמִמִּירִין אִין לָנוּ רִאִיָּה בְּרִירוֹהָ לְאֶסֶר וְדִין חֲבִיתִי רִיקוּנוּיָת נִפְרַשׁ בְּסוּף ע"ו (לְחַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה דף עז: ד"ה רָבִיא) בְּשִׁנְיָעָה שֶׁסַ אִי"ה: מַפְלִגָּ מַה אֶסְרוּ שְׂכָר כּוֹי אֶסְרוּ שְׂכָר לֹא מִצִּינוּ לֹא בְּמַשְׁנֶה וְלֹא בְּצִירָתָא וְשְׁמֹא בִימֵי הַאֲמוּרָאִים אֶסְרִיהוּ: רַב נַחֲמָן אָמַר מִשׁוּם גְּלוּי וּא"ת לָמַד מִשׁוּם גְּלוּי מ"ט לֹא תָנִי לִיָּה בְּמַתְנִיתוֹן עִם גְּבִינּוֹת דְּטַעֲמִיָּהוּ גְּמִי מִשׁוּם גְּלוּי וי"ל דְּרַב נַחֲמָן לִית לֵה לְחַמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דף לה: ע"ש) בְּגִבְיּוֹת טַעֲמָא גְּלַגְלוּ אֶלָּא טַעֲמָא מִפְּנֵי שֶׁמֶעֱמִידוֹן בְּשֶׁרָף עֲקֵלָה וּא"ת לָמַד מִשׁוּם גְּלוּי בְּגִבְיּוֹת אִי סָבַר הֵבֵא טַעֲמָא גְּלַגְלוּ וי"ל בִּינֵן דְּהֵבֵא לִיכָא לְמִיתָשׁ הֵיכָא קָלָא מִצְלוּ מִיָּא וְה"נ דְּמִשׁוּוּ בַּהּ בְּשִׁתָּא לֹא בְּסוּקָא לֵה: בְּאַתְרָא דְּמַעְלֵו מִיָּא וּא"ת לָמַד לְשַׁעִל (עֲבוּדָה זָרָה דף ל.) אִמְנַקְרִייתָא תַּפְדִּי מִאִי אִכָּא לְמִימֵר וי"ל דְּבִשְׂכָר לֹא תַּפְדִּי כ"כ מִפְּנֵי שֶׁסּוּפוֹ לְהוֹצִיא כָּל גְּרִיעוֹת שְׂבֹו

בְּשִׁיָּהִיהָ עֲשׂוֹי וְתוּסֵם כָּל צָרָכֹו וְאִם שׁוֹקַע יִשְׁאָר עִם הַשְּׁמִרִים שֶׁאִינֶם לְשִׁתְּיָה: וְתַרְוַיָּהּ מִשׁוּם חֲתָנוּת רַב אַחָא עֲבִיד הִרְחַקָה וְתִירְתָּא וּמ"מ שְׁנִיָּהן לֹא הִיוּ שׁוֹתִין בְּבִית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּא"כ צִירִי לְהֵר שֶׁלֹּא לְשִׁתּוֹת שְׂכָר בְּבִית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים דָּהָא רַב פֶּסָא וְרַב אֶחָא אֶשְׁהִי בְּתַרְיָי לֹא הִיוּ שׁוֹתִין וּמִיָּהוּ הַמַּתְאֲכָסֵן בְּבִית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים יְכוּל לְהוֹיֹת שְׁמִתָּר לְשַׁלַּח בְּעִיר לְקוּנֹת שְׂכָר מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְּהָיוּ כִּמוֹ בְּבִיתוֹ שֶׁל יִשְׁרָאֵל וְאֶף אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֲכָכְנָאִי שְׁלֵוּ נִתָּן לוֹ מִשְׁלֹו (וְשׁוֹתָה) מִשׁוּם אִיכָּבֵה קָלָא אֶסְרוּ מִשׁוּם חֲתָנוּת אֶלָּא לַקְבֹּעַ שְׁתִּיָּה בְּחֻנוֹת אוֹ בְּרִגּוּלוֹת לְשִׁתּוֹת בְּבִית הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אֶבֶן אֶחָרָאִי בְּעֶלְמָא שְׂרִי וּבְכֵלָל דִּין שְׂכָר בִּין שְׂכָר שֶׁל תַּמְרִים בִּין שֶׁל תְּבוּאָה וְאִין לְאֶסֶר שֶׁל תְּבוּאָה מִשׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים כִּמוֹ סֻלָּקָא וְזִיןסָא דאע"ג קָלָא חָזִי כְּבוֹם בְּשִׁהוּא חִי דַם"ל בְּאִידֵךְ לְשִׁנָּא דְּרַב דְּאִמֵּר כֵּל שְׁאִינוּ עוֹלָה עַל שְׁלָחוֹ מְלָכִים אִין כּוֹ מִשׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְאֲשַׁכְחֵנָא ר' יוֹחָנָן סָבַר לְחַמֵּן פֶּרָךְ רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל (עֲבוּדָה זָרָה דף נט.) בְּתֵהָ וּבְפֶרָךְ הַחוּלָן (וְכַמוֹת דף מו.) וְעוֹד יֵשׁ טַעַם אַחֵר לְהַתִּיר הַשְּׂכָר דִּאִין כּוֹ מִשׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְּכִי הִכִּי דְּהַתְּבוּאָה בְּטוּלָה לְגַבִּי הַמִּים לַעֲנִין בְּרַכַּת שֶׁהֵכֵל נִתְּיָה בְּדָבָרוֹ ה"נ הוּא בְּטוּלָה לַעֲנִין אֶסְרוּ בְּשׁוּל: דְּאֶכְלִי שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים חֲבִיל גּוֹפִיָּהוּ תַמָּה דְּאִמֵּר פֶּרָךְ רַבִּי עֲקוּבָא (שָׁבַת דף פו:) גְּבִי סָבַבַת זָרַע שֶׁל יִשְׁרָאֵל בְּמַעֲי עוֹבְדַת כּוֹכְבִּים וְיִשְׁרָאֵל דְּדִינוּ בְּמַצֵּת חֲבִיל גּוֹפִיָּהוּ טַפִּי מַעְבְּדֵי כּוֹכְבִּים וי"ל דְּלַעֲנֵן לְהַנְעִל מִאֲרָם אִין מוֹעִיל חֲכָל דְּדִינוּ בְּמַצֵּת כִּמוֹ חֲכָל דְּאִכִּילַת שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּתוֹךְ הַגּוֹף וּמַבְטַל אֲרָם שֶׁל נָחַשׁ:

אִין מַעֲמִידִין פֶּרָךְ שְׁנִי עֲבוּדָה זָרָה

וּמוֹרִיקֶם בִּיד עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִדְּקַקָה ר"ת

הַשׁוֹלֵחַ חֲבִית שֶׁל יָיִן בֶּיַד כּוֹתֵי וְצִיר וְשֶׁל צִיר וְשֶׁל מוֹרִיקִים בִּיד גוֹי, אִם מִפִּיר חוּתָמוֹ וּסְתָמוֹ — מוֹתָר, אִם לֹא — אֶסוּר! אָמַר רַבִּי זִירָא: לֹא קִשְׁיָא — פָּאן בְּעִיר, פָּאן בְּדֶרֶה. מִתְּחִיל לֵה רַבִּי יִרְמְיָה: מִיִּדֵּי הִנֵּה דְעִיר לֹא בְּדֶרֶה אַתָּה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: בִּין הַגִּיתוֹת שְׁנִינוּ, בִּינֵן דְּכוּלֵּי עֲלֵמָא אָפְכִי, מִירְתַּת, אָמַר: הַשְׁתָּא אִי חֲזוּ לִי מִפְּסָדוֹ לִי. "אַתְּמַר: מִפְּנֵי מַה אֶסְרוּ שְׂכָר שֶׁל גוֹיִם? רַמִּי בַר חֲמָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִשׁוּם חֲתָנוּת, רַב נַחֲמָן אָמַר: מִשׁוּם גִּילוּי. אֲגִילּוּי דְּמִאִי? אִילְיָמָא גִילּוּי דְּנִזְיִיתָא — אָנָן נָמִי מַגְלִינָן! וְאֶלָּא דְּחִבְיָתָא — אָנָן נָמִי מַגְלִינָן! לֹא צִירָכָא, בְּאַתְרָא דְּמַצְלוּ מִיָּא. ^(א) אֶלָּא מַעֲתָה יִשְׁן תִּשְׁתַּרְי! דְּאָמַר רַבִּי: יִשְׁן מוֹתָר — אִין מַפִּיחוּ לִיִּישׁוֹ, הַחֲמִיץ מוֹתָר — אִין מַפִּיחוּ לְהַחֲמִיץ. גְּזִירָה יִשְׁן אִטּוּ חֲדָשׁ. רַב פֶּפָּא מִפִּיקִין לִיָּה (לֵאבְבָא) [אַבְבָּא] דְּחֻנוֹתָא, וְשִׁתֵּי. רַב אַחָאִי מִיִּיתוּ לִיָּה לְבִיתִיָּה, וְשִׁתֵּי. וְתַרְוַיָּהוּ מִשׁוּם חֲתָנוּת, רַב אַחָאִי עֲבִיד הִרְחַקָה וְתִירְתָּא. רַב שְׁמוּאֵל בַּר בִּיסְנָא אִיקְלַע לְמַרְגְּוֹאן, אִיִּיתוּ לִיָּה חֲמָרָא וְלֹא אֲשִׁתִּי, אִיִּיתוּ לִיָּה שִׁיכָרָא וְלֹא אֲשִׁתִּי. בְּשִׁלְמָא חֲמָרָא מִשׁוּם שִׁימְצָא, שִׁיכָרָא מִשׁוּם מִאִי? מִשׁוּם שִׁימְצָא דְּשִׁימְצָא. ^(ב) אָמַר רַב: הִאִי שִׁיכָרָא דְּאֶרְמָאָה שְׂרִי, וְחִיִּיא בְּרִי לֹא נִישְׁתִּי מִיָּהִיָּה. מַה נִּפְשָׁה? אִי שְׂרִי — לְכוּלֵּי עֲלֵמָא שְׂרִי, אִי אֶסִיר — לְכוּלֵּי עֲלֵמָא אֶסִיר! אֶלָּא, רַב סָבַר מִשׁוּם גִּילּוּיָא, וְאִזְיֵל מְרוּרָא דְּכִשּׁוּתָא וְקָלִי לִיָּה זִיחְרִיָּה, וְדִלְקִי מִלְקִי לִיָּה טַפִּי, וְחִיִּיא בְּרִי הוּאִיל וְלָקִי לֹא נִישְׁתִּי מִיָּהִיָּה. ^(ג) אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַשְּׂרָצִים יֵשׁ לָהֶן אֲרָם, שֶׁל נָחַשׁ מִמִּית, שֶׁל שְׂרָצִים אִינוּ מִמִּית. אָמַר לִיָּה שְׁמוּאֵל לְחִיִּיא בַר רַב: בַּר אַרְיָא, תָּא וְאִימָא קֵה מִילְתָּא מַעֲלִייתָא דִּהְוָה אָמַר רַב אַבּוּה, הֲכִי אָמַר אַבּוּה: הֲנִי אֶרְמָאִי זוּקָאנִי — (דִּהּוּו שְׁתוּ) [מִשׁוּם דְּשְׁתוּ] גִּילּוּיָא, (וְלֹא מַתוּ) [וְהִאִי דִלָּא מִיִּיתִי] — אִיִּידִי דְּאֶכְלִי שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים חֲבִיל גּוֹפִיָּהוּ. אָמַר רַב יוֹסֵף:

הִאִי

אִינוּ מְנַפֵּךְ מִיָּהוּ לֹא תַּפְדִּי אִמְנַעַע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים: וְשֶׁל צִיר וּמוֹקִים צִיר עוֹבֵד כּוֹכְבִּים צִירִי הֶכְרֵת חוּמָם. צִיר אע"ג קָלָא אֶחָרָא לְמַרְמֵי בַּהּ חֲמִירָא דְּדַמִּי הֵייוֹן וְתָרִים מִשְׁל צִיר מִיָּהוּ חִישְׁינֵן קָלָמָא מַחְלִיף לִיָּה בְּצִיר שֶׁל דְּגִים טַמְאִים וּמוֹקִים חִישְׁי' אִיִּידֵי דְּדַמִּי מוֹקִים וְתָרִים מַדְמֵי וְיֵין קָלָמָא שְׁקוּל מוֹקִים וּמַעֲיָ חֲמִירָא וּמַעֲרַב בִּי' אֶבֶן כּוֹתֵי לֹא חָשִׁיד לֹא חֲלוּפִי. צִיר מַיַּעָה חִיבוּת שֶׁל דְּגִים כְּשֶׁכּוֹכְשִׁין אוֹתוֹן בְּמַכְבֵּשׁ בְּדֹאמְרִינוּ בְּמוֹעֵד חָטָן (דף יא.) וְנִשְׁעָה חֲזַק בְּחַמֵּן וּמַטְבֵּל כּוֹ. מוֹקִים מַעֲרַבִין כּוֹ תַּרְבִּי דְּגִים בְּדֹאמְרִינוּ לְחַמֵּן בְּפֶרָקוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דף גף לד:) דְּנִפְשִׁט שְׁמַנָּה: מִפִּיר חוּתָמוֹ וּסְתָמוֹ שֶׁלֹּא זִיף סְתַמְיָתוֹ: בְּעִיר תַּפְדִּי כּוֹתֵי דְּסָבַר הַשְׁתָּא נִנְעַ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּיָיִי וְלֹא זְכַנִּי מַיַּיִנִי: לֹא בְּדִקְךָ אֲתוֹ וְלִיחּוּשׁ שְׁמֹא נִנְעַ בְּהֵן בְּבוּאָם בְּדִקְךָ: בִּין הַגִּיתוֹת שְׁנוּ הֵךְ דְּחַתְנִי סְתוּמוֹת מִתָּרִית: דכ"ע אָפְכִי מַצִּין בְּדִקְרִים: מִשׁוּם חֲתָנוּת שֶׁלֹּא יִרְגִּיל לְעֲשׂוֹת מַשְׁתָּאוֹת אֲנֵל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְתָמוּ שִׁינּוּי בְּבִתּוֹ: דְּנִזְיִיתָא בְּעוֹד שֶׁהַשְּׂכָר בְּגִינִית שְׁהִיא נִשְׁעִית: אָנָן גְּמִי מַגְלִינֵן דְּחִי"ל דְּשִׁכָּרָא לֹא שְׁתִּי חִיִּיָּא מַנְיָה: בְּאַתְרָא דְּמַצְלוּ מִיָּא בְּמַקוּם שְׂרַגְלִינֵין לְהַשְׁתּוֹת הַמִּים בְּכָלִי עַד שֶׁיָּהוּ צִלְגִּים וּמִים יֵשׁ בְּהֵן מִשׁוּם גְּלוּי: יִשְׁן מִתָּר כֵּל דְּבַר גְּלוּי שֶׁהִשְׁהוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁנִּתְעַשֶּׂן מִתָּר דִּאִין מַנִּיחוּ אֲרָם שֶׁל נָחַשׁ לִישׁן אִם הִיא בְּתוּכּוֹ: הַחֲמִין מִתָּר וְיֵין מַנְיָה חֲדָשׁ שְׁתַּלְגָּה עַד שֶׁלֹּא הַחֲמִין וְהַחֲמִיץ מִתָּר בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא שְׁתָּה כּוֹ נָחַשׁ דִּאלוּ שְׁתָּה כּוֹ נָחַשׁ לֹא הִיא מַנִּיחוּ לְהַחֲמִין: לְמַרְגְּוֹאן יִשְׁרָאֵל חֲשׁוּדִין הִיוּ וְלֹא הִיוּ מַקְפִּידִין עַל יוֹנֶם שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים: מִשׁוּם שִׁימְצָא חָשַׁד וְיֵין נִסָּךְ: שִׁימְצָא דְּשִׁמְצָא גְּזִירָה שְׂכָרָא אִטּוּ חֲמִירָא: מִשׁוּם גִּילּוּיָא וּמִיָּהוּ לכו"ע שְׂרִי שְׁאִינֵן חֲלִין וְהִאִי זִיחְרָא לֹא מַלְקִי לָהֶו: מִשׁוּם דְּאִזַּל מְרוּכָא דְּכִשּׁוּתָא טַעַם מְרִירוֹת שֶׁל בָּשׁוֹת וְקָלִי לִיָּה לְזוּיִהֲרָא וְאִין כּוֹכָה לְהַלְקוֹת אֲדָם בְּרִיא: וְדִלְקִי מַלְקִי לִיָּה אֲדָם בְּרִיא: מַיָּהוּ וּמַכְבִּיד חֲלִין: מַלְקִי מַיָּהוּ: זוּקָאנִי גְּסוּחוּם:

וְלַקְבֹּעַ עֲלֵיהֶם עוֹר בְּמַסְמָרוֹת אוֹ לַקְבֹּעַ נִסְרִים לְכַסּוֹת כָּל הַשּׁוֹלִים וְהַבְּרִחוֹת עב"ל וְיִשְׁלַח לְחַבְרֵו בְּתֵב בְּדַפְרִשִׁית. בְּתֵב ר' יִצְחָק בֶּר יִהְיֶה לר"ש בְּתַשׁוּבָה פִּי בִימִיָּהֶם הִיוּ הַחֲבִיתִים שֶׁל חֶרֶם וּבִאֲשֶׁר הֵייתָ פִּי הַחֲבִית סְתוּמָה אִזְּ הִיא זִי כר"א אֶבֶן חֲבוּיָת שֶׁלָּנוּ אֶף לְאַחֵר חֲתוּם פִּי הַחֲבִיתִים וְהַבְּרִחוֹת יְכוּל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְנַעֵן סָבִין בִּין הַנִּ

דַּקְדָּיָא שְׁמָרִים: ומאוצר אס הביאו מן לקוים: מסכא סרי מסריח כְּשִׁמְשֵׁהִין אותו: של אדריגנוס חיסר כְּשִׁיוֹצֵא בְּגִיטוֹת מוֹלִיכֵן עִמּוֹ: בתולה שלא נעבדה וְהָיָה כָּל כְּהֵה קָיָם וְהוֹצִיאָתוּ בָּיִין זֶה וְנִעֲשֶׂה חֹזֶק: גַּלְפִּי כְּלִי חָרָם: חוֹרֵי חֲדָשִׁים דְּמִיָּצִי: וְדָרוּ בַּהֲדִיָּהוּ נוֹשָׂאִין עִמָּהֶן: תָּרוּ לָהּ שׁוֹרִין לוֹתֵן בְּמִים: ראשון שלגו וְיֵין מִשְׁבַּח שְׁלָנָה: אינו אלא כְּשִׁלְיָשִׁי שְׁלָהֶן כָּשֶׁהוּא שְׂרִי ג' פְּעֻמִּים בְּמִים הֵיוּ הַמִּים הַשְּׁלִישִׁים מִשְׁבָּחִין בָּיִין שְׁלָנָה: ע"י ד"א יִסְרָחַל רֹצֵעַ בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל יֵין נֶסֶךְ וְלֹא בִשְׁבִילֹו אֵלֶּא בִשְׁבִיל הַחֶרֶס וְלִסְמִיכָה: הַדְּקֻדּוּרִים לְגִיטֵין קֻטְנִים: רוקבאות תַּרְגוּמָה שֶׁל חֲמַת רוקבא וְהֵן שֶׁל עוֹר: בֶּן גָּדָא: שְׁטִיחִין בִּשְׁטִיל"ש. וְהָא כֻּבָּא גְבִי שְׁטִיחִין דְּאִינוּ רֹצֵעַ בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל יֵין וְחֲתָנִי אָסוּר: וַיִּטְלָנוּ לְשִׁטּוּחַ מַעַל הַחֲמוּר: וַיִּתְּפָרְנוּ בְּנוֹדוֹ וַיִּתֵּן יֵינֹו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים טַעַם בָּיִינוּ שֶׁל יִסְרָחַל: גּוֹדַע לְחוּד וְגָדָא לְחוּד לָזֶה לֹא הִזְקָה וְלָזֶה הִזְקָה אַחֲרֵי כֵן: שְׁקָרַע שְׁלֹו כְּנָגַד הֵלֵב שֶׁבֶן דָּרָךְ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְהוֹצִיא דָּרָךְ אוֹתוֹ קָרַע הֵלֵב שֶׁל שׂוֹר מַחֲיִים: וְקָדוּר קָדוּר כְּנָקַב עָגַל: יֵשׁ עָלָיו חֲרָט דָּם גָּלְגִּי בִּלְע"ז קרושט"א: אָסוּר בְּיֹדַע שְׁמַחֲיִים נִקְרַע:

האוצר מפלי העשיי

"האי חלא דשיכרא דארמאא אסור, הלכך גריד לזהר בשכר דבש שקורין מי"ט לבדק אס דורדיא דיין נסה. אמר רב אשי: ומאוצר שרי, פיון דמערכבי ביה מסרא סרי. יוחרס הדרייני. מאי הדרייני? אמר רב יהודה אמר שמואל: חרס של הדרייגוס קיסר. כי אתא רב דימי אמר: קרקע בתולה היתה שלא עבדה אדם מעולם, עבדה ונטעה, ורמי ליה לחמרא בגולפי חיגרי, ומייצי להו לחמרייהו, ומתברו להו בחספי ודרו בהדייהו, וכל היכא דמטו תרו להו ושתו. אמר רבי יהושע בן לוי: וראשון שלנו כשלישי שלהן. איבעיא להו: מהו לסמוך בהן פרעי המטה? רוצה בקיומו על ידי דבר אחר — שרי או אסור? תא שמע, דרבי אלעזר ורבי יוחנן: חד אטר וחד שרי, והלכתא פמאן דאסר. ^(א)מיתבי: הדרדורין והרוקבאות של גוים, יין של ישראל כגוס בהן — אסור בשתייה ומוותר בהנאה. העיד שמעון בן גודא לפני בנו של רבן גמליאל על רבן גמליאל, ששטה ממנו בעכו, ולא הודו לו. נודות של גוים — רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהושע בן קפוסאי: אסור לעשות מהן שטיחין לחמור, והא הכא דרוצה בקיומו על ידי דבר אחר, וקתני דאסור! וליטעמיה, קנקנים של גוים ליתסרו למיזבן! מאי שנא נודות ומאי שנא קנקנים? אמר רבא: גזירה שפא יבקע נודו ויטלנו ויתפרנו על גבי נודו. ולמאן דאמר רוצה בקיומו על ידי דבר אחר אסור, מאי שנא קנקנים דשרו? אמר לה: התם ליתיה לאיסוריה בעיניה, הכא איתיה לאיסוריה בעיניה. ולא הודו לו. ורמינהי: יין הבא ברוקבאות של גוים אסור בשתייה ומוותר בהנאה, העיד שמעון בן גודע לפני בנו של רבן גמליאל על רבן גמליאל ששטה ממנו בעכו, והודו לו! מאי "לא הודו לוי" דקאמר התם? כל סיעתו, אכל בנו מודי ליה. איבעית אימא: גודא לחוד, וגודע לחוד. ועורות לבובין. תנו רבנן: איזהו עור לבוב? כל שקרוע כנגד הלב וקדור כמין ארובה, יש עליו קורט דם — אסור, איז

מטילין בו שמרי ויין להעמיד מהר כי יש מקומות שעושין בן ולא נזחי הוא אסור: **ומאוצר שרי** דמפרא קא סרי הלכך נראה דמתר לקנות כל מיני משקה מן העובדי כוכבים כגון ויין תפוחים ומי תותים ובלבד שיכאסה ויִסְרָחַל מוֹשֵׁךְ מן הסבית ואלפלו דמיהו וקרים יותר מן היין דנזחי לא ערכו ויין בתוך הסבית דמפרא קא סרי אכל אס לא ראהו מוֹשֵׁךְ מן הסבית אז הדבר מתחלק במשקה היקר מן היין ואסר שמא ערב בו ויין להשתכר ולהכריח אכל אס היין וקר אין לחוש שמא ערב בו ויין להכשיל כדאמרינן לקמן (עבודה זרה דף לז:): קסתא דמוריקסא בלומא קסתא דחמרא בארבעה לומי והא דתניא בתוספתא ויין תפוחים מן האוצר מתר הוה נמכר בשוק אסור מפני שמחזיף פרוש מערבין בו ויין אינו זקוק במקום שהוא בזול ואין לאסר מטעם שמשימין המִשְׁקָה בחבית שהיה בו ויין נסך דהא אמרינן לקמן דשרי למרמי בה (חמרא) ושיכרא: **והא הכא דרוצה בקיומו ע"י ד"א וקתני דאסור** תמה אדמונתב מכריתא לותב ממתינתו דתנן נודות העובדי כוכבים וקנקניהם ויין של ישראל כגוס אסורים ואסורין אסור הנאה דברי ר"מ והא כבא דרוצה בקיומו על ידי ד"א הוא ולא משום ויין הנבלע בהם כלל וקאמר ר"מ דאסורים בהנאה הקנקנים אף למכרן לעובדי כוכבים והכא ליפא לשנתיי שמא יבקע ויגד ויתפרנו כו' דסתם קנקנים הם של חרס ואינם ראויים לתפר ואין לומר דס"ל כרבנן דמתירים דע"כ לא שרו אלא דקנקנים משום דלא חזו ליהן כגנוס בהם אכל חרס הדריני דחיי לשרותו במים אפי' רבנן אסרי וי"ל דאסורים ואסורין אסור הנאה לא קאי אקנקנים

אלא איין כגנוס בהם ואסורין דנקט קאי איינות דנודות וקנקנים תדע מדמקשה לקמן (עבודה זרה דף לח:): גבי כבשים דאמר רבי יוחנן אפלו ידוע שנתן בהם עובד כוכבים לתוכו ויין או חמץ מתר ופריך מ"ש ממוקים לרבי מאיר דאסור בהנאה ומשיי התם ידיע ממנן הכא לא ידיע ממנן ואי בקנקנים אסר רבי מאיר לכרך מ"ש מקנקנים דלא ידיע ממנן ואסר רבי מאיר בהנאה אלא נזחי קנקנים לר"מ נמי שרי בהנאה והא דקאמר אסורים לשון רבים דמשמע הנודות והקנקנים לא קאי אלא איין שבתוך הנוד ובתוך הקנקן אכל מבדיתא פריך שפיר לפי סברתו דהיה סובר כמו שאוסר רשב"ג לעשות שטיחין שיאסרם גם בשאר הנאות ומסוּך גזרה שמא יבקע נודו ויתפרנו ע"ג נודו ויתן ויין הנבלע בעור טעם ביינו ואית ספרים דגרסי בתר הך שנויא ונקמ"ד רוצה בקיומו ע"י דבר אחר דאסור מ"ש מקנקנים דשרי דהא רוצה בקיומו ע"י ד"א הוא ומסוּך התם ליפא לאסורא בעינה הכא איתא לאסורא בעינה ולפי גרסא זו משמע דמאן דאסר לא אסר רוצה בקיומו ע"י ד"א אלא בחרם הדריני משום דאיתא לאסורא בעינה עוד יש לפרש דלעולם דר"מ אסר קנקנים בהנאה למכרן לעובדי כוכבים ולא תקשי לקמן להדיא דכבשין דיש לחלח דבקנקנים אינו טעמא דאסור שדרך של ויין הנבלע בתוך הקנקנים להיות נבלט והיו כמו בעין אכל ויין לתוך הכבשים אינו בעין בעין דלא מקשה גבי כבשים מ"ש מיין של ויִסְרָחַל כגנוס בקנקנים דאסור בהנאה לר"מ מפני ויין הקנקן הנבלע בו אלא נזחי להכי אסור דבינו שגוף היין נבלט בשל ויִסְרָחַל הוי כמו בעין וידיע ממנן אכל ויין מתבטל בין הכבשין ולא ידיע ממנן ובשמעתין ה"ל לא מצו מותב ממתיני' דניה דרוצה בקיומו שרי הינו כגון לסמך פרעי המטה או לעשות שטיחין אכל למכר לעובדי כוכבים לכגס דהן ויין שרוצה העובד כוכבים בקיומו לצרך היין לעולם אסור דאין זה רוצה בקיומו ע"י ד"א ומתני' נמי דאסר קנקנים לר"מ בהנאה אינו זקוק למכר לעובדי כוכבים דנזחי ושימו בו ויין אכל להשתמש להצניע סם חפצו או לסמך פרעי המטה לעולם אימא לך דשרי ומונתב מבדיתא דאסר בהדיא לעשות שטיחין לחמור ולפי זה אין לגרס ולמאן דאסר מ"ש קנקנים דשרי דאין ענין קנקנים לרוצה בקיומו דהא מאן דשרי שרי אפילו למכר לתת לתוכו ויין דמתר בהנאה וא"כ היה לו להקשות אפי' למאן דשרי ברוצה בקיומו ע"י ד"א מ"מ אסור להשתמש בייין א"כ מ"ש קנקנים ומיהו יש לנשכ הגרסא וה"פ אפילו למאן דאסר כל כך בחרם הדריני אפלו לסמך פרעי המטה כ"ס דהיה לאסר קנקנים בהנאה לגמרי ומ"ש קנקנים דשרו רבנן אף להכנים בו ויין של ויִסְרָחַל להיות מתר בהנאה ומסוּך התם ליתא לאסורא בעינה ולכך מתר בהנאה אכל חרם הדריני איתא לאסורא בעינה לפי פרוש זה משמע דמאן דאסר אסר כל רוצה בקיומו לכל שום תשמיש ופסקינן הלכתא פמאן דאסר הלכך יש פוסקים דצריך לזהר שלא לעשות שום תשמיש בכלים הכלועים חמץ בפסח משום דהוי רוצה בקיומו ע"י ד"א אכל אינו נראה לר"ת דמקאמר התם ליתא לאסורא בעינה וכו' משמע היכא דליפא אסורא בעינה לא מתסר בהנאה ומכאן פסק ר"ת דקדירות הכלועות מבשר בחלב ע"י שנתבשל בהם שמתר להשים

בתוכן דבר יבש כגון תבואה וכן קדירות האסורות משום חמץ בפסח מתר לתת לתוך דבר יבש אכל דבר לח לא: **אָבָל** כְּגוֹ מוֹדִי לָהּ לְכֹאזְרָה מִשְׁמַע דִּהְיֹוּא רָשָׁב"ג דקאמר לעיל אסור לעשות שטיחין משום ר' יהושע בן קפוסאי קאמר וליה לא ס"ל אי נמי ר"ג דהכא הוא זקנו של רבי ובנו הוא רבי חנינא בן גמליאל אחי רשב"ג אביו של רבינו הקדוש וכן משמע בפ"ק דגזיה (דף ח: נאס ד"ה וזה) דרבי חנינא בן גמליאל היה דודו של רבי מש"ה קאמר התם דר"א קשים מנה טובא והא דאמרינן ספ"ב דסוטה (דף מטו:): שרשב"ג היה קורא על עצמו עיני עוללה לנפשי וגו' אלץ ולדים היו לבית אבא ולא נשפער מהם אלא אני פאן וכן אחי אבא בעתאא משמע שלא היה לו שום אח זה היה רשב"ג והקן אביו של ר"ג דידבנה שהוא זקנו של רבי:

עין משפט גור מצוה
א מיוי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כה, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ד: ב מיוי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כה, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' יג:
ג מיוי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כה, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלו סעי' א:

לב:

עין משפט ג ג ר מצוה
 א מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' ד: ב מיי' פו' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א: ג מיי' פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יח, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' יא:

הַלֶּכֶה בַּרְשָׁב ג' להני אַמוֹרָאי לית להו כַּלְלָא דְּכַל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה רַשְׁבִּי ג' בַּמִּשְׁנָתוֹ הֶלְכָּה בְּמוֹתוֹ מִדְּאִטְרִיךְ לַמַּפְסָק

כְּנִתָּה: **דִּלָּא בַר'** אֱלֻעִזר תַּמָּה לְעִיל (עבודה זרה דף כט:). גַּבִּי עוֹרוֹת לְבוּבִין דַּמְשָׁמַע הָא שְׁאִין לְבוּבִין אִין נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים וְכֵן לְקַמֵּן גַּבִּי גַבִּינוֹת אִפִּי אִינֵס מִבֵּית אוּנְיִיקִי הֵס אֶסוּרִיס לר"א דְּכַלְהוּ בַּסְתָּמָא נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים וּא"כ תִּנָּא בֵּית אוּנְיִיקִי דָּלָא כר"א וי"ל דר"א נָמִי שָׂרִי שָׂר עוֹרוֹת וְשָׂר גַּבִּינוֹת דָּלָא אִמְרִינן קַתְס מַחֲשָׁבַת עוֹבַד כּוֹכְבִים לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים אֵלָא דֶּרֶךְ שְׁחִיטָה אֵבֶל דֶּרֶךְ חֲטִיקָה וְנִחְיָרָה לֹא וְהִכָּא גַבִּי בָּשָׂר הִנָּכְנֵס דִּיק שְׁפִיר שְׁאִין דִּרְכֵּן לְהִכְנִיס בָּשָׂר לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים אֵלָא מִבְּהֵמָה שְׁחוּטָה: וְ**הִיּוֹצֵא** אָסוּר א"א דְּלִיכָא תַּקְרוּב' עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים ור' יהודה בן בִּתְרִיא הִיא הִכָּא מְשַׁמַּע דְּרַבְנָן לֹא מִקְשׁוֹ תַּקְרַבַּת עֲבוֹת כּוֹכְבִים לְמַת וְכֵן מְשַׁמַּע בַּפ"ק דְּחִלּוֹן (דף יג: וְגַם ד"ה תַּקְרַבַּת) דְּקֹאֳמֵר וְגַם לָךְ אַחֲרַת שְׁמַטְמָאָה בְּמִשָּׁא וְאִינֵה מְטַמְּאָה בְּאֵהֶל וְדָלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא וְהִקְשָׁה ר"ת דְּלַעִיל (עבודה זרה כט:). פִּי מַבְעִיָא לִיה יי"נ מַנְלֵן קֹאֳמֵר חֲזַח גּוּפָה מַנְלֵן וּמִקְשֵׁי לְמַתִּיס וְלֹא קֹאֳמֵר נָמִי ר"י בֵּן בִּתְרִיא אֵלמָא לִיכָא מֵאן דְּפִלַּג וְעוֹד הֶשֶׁה דְּכִי דִיק הִכָּא בָּשָׂר הִנָּכְנֵס מִתָּר דָּלָא כר"א וּמֵאִי קֹאֳמֵר דְּלִמָּא לַעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּאִתָּא כר"א וּכְרַבְנָן דְּרַבִּי יְהוּדָה ס"ל דְּלִית לְהוּ הֵךְ הִיקָשָׁא וְאִין סָבְרָא לְדַחוּת דְּסַמִּיךְ אֶסְיפָא דְּאִתָּא כְּרַבִּי יְהוּדָה בֵּן

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

הַלֶּכֶה בַּרְשָׁב ג' להני אַמוֹרָאי לית להו כַּלְלָא דְּכַל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה רַשְׁבִּי ג' אִין עֲלִיֵי קֶרֶט דָּם אַחֲר הַפֶּשֶׁטוֹ אֶרַע בּוּ כֶּךָ וְלֹא לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים: מַכְלֵל

אִין עֲלִיֵו קוֹרֵט דָּם — מוֹתָר. אָמֵר רַב הוּנָּא: לֹא שָׁנוּ אֱלָא שְׁלָא מִלְּחוּ, אֲבָל מִלְּחוּ — אָסוּר. אִימָא: מִלְּחוּ הָעֵבֶרְתּוּ. ^(א)רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּזַמַּן שֶׁהִקְרַע שָׁלוֹ עָגוּל — אָסוּר, מִשּׁוּם — מוֹתָר. אָמֵר רַב יוֹסֵף, אָמֵר רַב יְהוּדָה אָמֵר שְׁמוּאֵל: הַלֶּכֶה כְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. ^(ב)אָמֵר לִיה אַבְיִי: הַלֶּכֶה — מַכְלֵל דְּפִלִּיגִי? אָמֵר לִיה: מֵאִי נִפְקָא לָךְ מִיַּנָּה? אָמֵר לִיה: גַּמְרָא גַּמּוֹר, וְמוֹרְתָא תַּהֲא? ^(א)בְּשָׂר הִנָּכְנֵס לַעֲבוֹדָה זָרָה מוֹתָר. מֵאֵן תִּנָּא? אָמֵר רַבִּי חֲזִיא בַר אָבָא אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּלָּא כְּרַבִּי אֱלֻעִזר, דְּאִי כְּרַבִּי אֱלֻעִזר, הָאֳמֵר: סֵתָם מַחֲשָׁבַת גּוֹי לַעֲבוֹדָה זָרָה. ^(א)וְהִיּוֹצֵא אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כּוֹזְבִּי מַתִּיס. מֵאִי טַעְמָא? אִי אַפְשָׁר דְּלִיכָא תַּקְרוּבַת עֲבוֹדָה זָרָה. מַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא הִיא. ^(א)דִּתְנִיָא: רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא אוֹמֵר: מַנִּין לְתַקְרוּבַת עֲבוֹדָה זָרָה שְׁמַטְמָא בְּאֵהֶל? שְׁנַאָמֵר: ״וַיֵּצְאֻדּוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֵּאכְלוּ זִבְחֵי מַתִּיס״, מָה מַת מְטַמָּא בְּאֵהֶל, אִף תַּקְרוּבַת עֲבוֹדָה זָרָה מְטַמָּא בְּאֵהֶל. ׳ההולכין לתרפות — אסורין לשאת ולתת עמהם. אָמֵר שְׁמוּאֵל: גּוֹי הַהוּלֵךְ לְתַרְפוֹת, בְּהִלִּיכָה — אָסוּר, דְּאָזִיל וּמוֹדִי קֳמִי עֲבוֹדָה זָרָה, בַּחֲזָרָה — מוֹתָר, מֵאִי דְהוּהּ הוּהּ. יִשְׂרָאֵל הַהוּלֵךְ לְתַרְפוֹת — בְּהִלִּיכָה מוֹתָר, דְּלִמָּא הָדָר בִּיה וְלֹא אָזִיל; בַּחֲזָרָה אָסוּר, כִּין

דאַביק

דְּפִלִּיגִי מַבְעִיָא קַבְעִי לָהּ מִנֵּה מִי פִלִּיגִי רַבְנָן עָלֶה אִי לֹא: וּמֵאִי נִפְקָא לָךְ מִנֵּה בִין חִלּוּקִין בִּין לֹא חִלּוּקִין הֶלְכָּה בְּמוֹתוֹ: א"ל גַּמְרָא גַּמּוֹר וְמוֹרְתָא תַּהֲא בְּתַמִּיָּה. אַבְיִי תַלְמִידּוֹ שֶׁל רַב יוֹסֵף וקא"ל אֶתָּה מְלַמְּדֵנוּ לוֹמַר הֶלְכָּה בְּמוֹתוֹ וּתַהֲא כְּזָמֵר בְּעֵלְמָא דְּאִי אִין חוּלְקִין הֶלְכָּה לָמָּה לִי: בָּשָׂר הִנָּכְנֵס לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים שְׁהַעוֹבַד כּוֹכְבִים רוּצָה לְהִכְנִיסוֹ מִתָּר בְּהֵנָּה אֵס חָרָה יִשְׂרָאֵל לָטֹלוּ עַם כְּנִיסָתוֹ קִדָּם שְׁיַקְרִיבוּ אוֹתוֹ: מֵאֵן תִּנָּא דְּבָשָׂר הַעוֹבַד כּוֹכְבִים מִתָּר בְּהֵנָּה: ר"א בְּשַׁחֲטִית חִלּוֹן בְּהַשְׁחַט (חולין דף לח:). **קַתְס מַחֲשָׁבַת** וְכוּ' וְכִי שְׁחִטָּה עֲבָדָה לַעֲבוֹת כּוֹכְבִים בְּשַׁחֲטָתוֹ וְנִאֲסָרָה דְּשַׁחֲטָתָה הִיא תַּקְרַבַּתָּה: מָה מַת מְטַמָּא בְּאֵהֶל כּוּ' וּמִנֵּה מָה מַת אָסוּר בְּהֵנָּה כְּדַמְרִינן בְּסַנְהֶדְרִין (דף מז:). וְתַמַּת דָּם מְרִיס דָּם דָּם מַשְׁגֵּלָה עֲרוּפָה אִף תַּקְרַבַת עֲבוֹת כּוֹכְבִים אָסוּרָה בְּהֵנָּה: לְתַרְפוֹת לְבַקֵּשׁ טַעוּתָן לְמָקוֹם אַחֵר: ה"ג אָמֵר שְׁמוּאֵל עוֹבַד כּוֹכְבִים הַהוּלֵךְ לְתַרְפוֹת בְּהִלִּיכָה אָסוּר דְּאִזֵּל וּמוֹדִי בַּחוּרָה מִתָּר מֵאִי דְּהוּהּ הוּהּ יִשְׂרָאֵל הַהוּלֵךְ לְתַרְפוֹת בְּהִלִּיכָה דְּלִמָּא הָדָר בַּה וְלֹא אִזֵּל בַּחוּרָה אָסוּר בִּין דְּאִבּוּק בַּה הָדָר אִזֵּל וְהַטְעִיא כּוּ':

מסורת הש"ס
א שבת קיג; שבת קוו; משנה עבודה זרה; לעיל כט: ב ביצה כד. ג חולין יג; משנה חולין ד לקמן מח: ה חולין יג; לקמן ג.
גליון הש"ס
תוספות ד"ה הלכה. להני אמוראי. ע' תשובת הרשב"א סימן מ: ד"ה ישראל. פ' בפ"ק בדף יב ע"ב ד"ה אבל בדף יג ע"א ד"ה מעות:
תורה אור השלם
וויצמדו לבצל פעור ויאכלו זבחי מתיס [תהילים קו, כח]

בַּתִּירָא דְּכַל זֶה הִיָּה לוֹ לַפְרָשׁ וּמַפְר"ת דְּתַקְרַבַת שְׁהוּא בְּעִין פְּטִיס כְּגוֹן זְבוּחָה קַטוֹר וְנִסְיִיךְ מוֹדוֹ רַבְנָן דִּילְפִינן מִמַּת וְנִיחָא לְעִיל גַּבִּי יוֹן נֶסֶךְ אֵבֶל תַּקְרַבַת שְׁאִינֵה כְּעִין פְּטִיס פִּלִּיגִי וְלִפִּיכֶךְ אוּחִי הֵךְ דְּהִכָּא בָּשָׂר הִיוּצָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּבַחֲתִיבָה שֶׁל בָּשָׂר שְׁאִינוּ זְבוּחַ לִפְנֵי עֲבוֹת כּוֹכְבִים אִירִי אֵלָא שְׁמִבִּיאָה דוֹרוֹן וְנִיחָא דְּקַתְנִי מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּזַבְחִי מַתִּיס וְלֹא קַתְנִי זַבְחִי דַּמְשָׁמַע זַבַּח מִמֶּשׁ ור"י פִּי' דְּלַעֲנִין אָסוּר אִכִּילָה וְהֵנָּה דַּמְשַׁשֵּׁי קִרָּא לֹא פִלִּיגִי דְּכַל תַּקְרַבַת עֲבוֹת כּוֹכְבִים אָסוּר בְּהֵנָּה מִדְּאִתְקִישׁ לְמַת פִּי פִלִּיגִי לַעֲנִין טַמְּאָה דַּר' יְהוּדָה מִקִּישׁ לְמַת אִף לַעֲנִין טַמְּאָה וְכֵן מְשַׁמַּע (דְּכַל דְּכִתָּא שָׁבַק) ר' יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא אָסוּר וְקַנְקַט טַמְּאָה וְהִכָּא דִּיק שְׁפִיר כִּין דְּתִנָּא בָּשָׂר הִיוּצָא אָסוּר לָמָּה לִי לְמַהֲדַר וּמַתְנִי מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּזַבְחִי מַתִּיס אֵלָא לוֹמַר לָךְ אָסוּר וּמְטַמָּא וְטַעְמָא בְּדַבְרִי' דָּלָא אַפְשָׁר דְּלִיכָא תַּקְרַבַת וּמִנִּי ר' יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא וּתְשׁוּבּוֹת עַל פִּר"ת יֵשׁ לְהֶאֱרִיךְ הַרְבֵּה בַּפ"ק דְּחִלּוֹן (דף יג: וְגַם): **עוֹבֵד** כּוֹכְבִים הַהוּלֵךְ לְתַרְפוֹת תְּגִינָא בְּמַתְגִּיתִין וְהַפְסִיק בְּאַמְצַע הַדְּבָרִיס בְּהֵנָּה מִשּׁוֹם דְּדַמִּי לְבָשָׂר הִנָּכְנֵס: **הַהוּלֵךְ לְתַרְפוֹת** פִּי' הַר"ר שְׁמַעֲיָה מְקוֹם טְנוּכּוֹת כְּמוֹ בֵּית הַתְּרַפָּה וּבִירֹשָׁלַיִם פִּי' לָשׁוֹן תְּרַפִּיס:

אין מעמידן פרק שני עבודה זרה

אביזא לשון עגינה היא ככל התלמוד: זריד טוק של עבודת כוכבים מיהו עובד כוכבים כי אזל לסחורה הוא קאזין: **עבודת כוכבים זבין מכר עלמים בשמין**: אם

אינא דהנה ליה להאי וישראל גלימא או חמרא: הבא לדיזן דנה מזבן ליה: קשורין שחוזרין כבוקה חבורה וחד ולא בד כד: נודות של עור. קנקנים של חרם. כל המטנה פרסתי למעלה: גרודים גרם בקל"ת כמו (איוב ב) להתגרד בו. שאין בהן זפת וכן חלשין מתרין דבכניסת יין זמן מושט לא בלע עור. ונודות דוקא אבל בלי חרם בלע לאלתר: ושנים ומזפפין כלומר או ושנים או מזפפין אסורין. ושנים איידי דכנים בהן יין נסך זמן מרבה בלע עור ומזפפין אפילו בחזא זמנא בלע זפת לזין: עובד כוכבים רשכן כרי"ס כמו רכב כלומר הסיך הזפת לתוכו: ונתן לתוכו יין כן דרכס בעוד שהזפת חס נותניו יין לטול טעם מריכתו של זפת: אגב טרחה דישאל זה שעסוק בגתנית יין לממן הנוד: מעפף ליה עובד כוכבים: ולאוי אדעתה דישאל להבין: פזורק מים לטיט שאיתו יין הולך לאכוד בזפת ובטל טעמו כמים הנתינין בטיט שכליו מאלוהן כשתמנש הטויט דרי הן פאלוי לא היו אף יין זה בלה בלחלוותיה הזפת וכשתמנש הזפת בלה מאלוי נסוב אינו פולט: לבי מלחי בכלי מלא מלח שהיוו נבלע וכלה במלח: הבא לא אול לאכוד שנתן טעם במלח לעולם ואינו מתנפש: משת לשת בכל ג' ימים מערן משת לשת וניתן לחריס: האי מלי דיזן בנזן הני זיקי דרב ונחא שנבלע בהן יין פשר תחלה ולא בלעי מיין נסך כ"כ אבל דיהיו שנבלע בהן יין נסך מתחלתו לא סגי בהני: נודות הני זיקין של עור הן: אבל קנקנים של חרם הן ובלעי טובא לא סגי להו בהני: גרודים שלא נזפפו מעולם קרי גרודים: ושנים ומזפפים או ושנים או מזפפין: עובד כוכבים נותן כו' כלומר נתן לתוכו עובד כוכבים יין וישראל נותן לתוכו טרחה ימים ימים ומערן משת לשת בקלחורין ומתרין: עובד כוכבים נותן לתוכו יין וישראל נותן לתוכו ציר או מוריס מנד אע"פ שלא מלחא מים לבי דהציר ומוריס שורפין את היין הנבלע ומכלין אותו:

ישיראל ההולך ליריד של עובדי כוכבים פי' כפ"ק (לעיל עבודה זרה דף יב:): **כף** היא גרסת הספרים וגרסת

רש"י ת"ר נודות העובדי כוכבים גרודים חדשים מתרים ושנים ומזפפין אסורין וכן גמי אינא לקמן (עבודה זרה דף לג.) גבי קנקנים קנקנים של עובדי כוכבים גרודים חדשים מתרים ושנים ומזפפין אסורים ופרש"י וז"ל גרודים שלא נזפתו מעולם והם חדשים מתרים דכניסת יין זמן מושט לא בלע עור ודוקא נודות אבל בלי חרם בלע לאלתר ושנים ומזפפין כלומר ושנים או מזפפין אסורים ושנים איידי דכנוס בו יין נסך זמן מרבה בלע עור ומזפפין אפי' בחזא זמנא בלע זפת לזין עכ"ל משמע מתוך פרושו שמחלק בין חדשים לנודות לחדשים קנקנים חדשים לנודות קרי אף כשנתן בהם יין כבר אף לא זמן מרבה וחדשים קנקנים לא קרי אלא כשלא נתן בהם יין כלל ופי' הטעם משום דחרם בלע לאלתר ואפי' בפעם ראשונה וכן פי' בסמוך ה"מ נודות הינו זיקי שהם של עור אבל קנקנים של חרם בלעי טובא ונראה כי כשהסיר בנודות חדשים הסיר אע"פ שכבר נתן בהן יין אלמא סביאל דלא מכניסן לקיים דאלו במכניסן אפי' בפעם אחת גזרו אף באינס זפיתין וכן משמע בפ"ב (לקמן עבודה זרה עד:) הנה והסמך והמשפך של עובדי כוכבים. (ר"מ) מתיר בגגוב ותקמים אוסרים ומזקה (ר"מ) בקנקנים שהם אסורים אף בגגוב ומה בין זה לזה אלו הקנקנים מכניסן אלו נת ומחן ומשפך אין מכניסן לקיים והתם אורי' באינס זפיתין מדקתני סיפא דבריהא דנת ואם היו מזפפין אסורים משמע דרישא באינס זפיתין אורי' וקאמר התם רבא כי הנה משדר גלפי פי' חביות ריקניות והם של חרם סחף להו אפמיהו וחתם להו אברגיהו מ"ט כל דבר שמכניסו לקיים לפי שעה גזרו בהן רבנן ולשון לפי שעה משמע אפילו בפעם אחת הלךו קנקנים שמכניסן לקיים אין להסיר בחלשים כ"א בלא נתן יין כלל ולפי שיטתו שאומר בנודות שאין מכניסן לקיים ושנים אף בלא זפת ואע"ג דלא בלעי בלי האי אם כן בלי העובדי כוכבים אף של כסף ושל עץ אינס מתרים אם לא כהנגלה וערוי וגם יושט"ס וקנא"ס של עץ אף שלגו בינון שהם זפיתין ויאסרו אם נתן בהם יין שעה אחת או אפלו

נגע בהם וזין טופח עליהם כך הנצה של שיטת הקונט' והרבה תמיהות יש חזא דלשון שני הבקיות של קנקנים ושל נדות שוין ואין פי' שיה דבנודות מקרו חדשים אף בשכבר נתן בהם יין ובקנקנים

מפרש חדשים שלא נתן בהם יין כלל וע"ה שנתן דכריי לשעורין ולא פרש לגבי נודות כבהא פעמים מקרו ושנים וע"ה דלשון גרודים משמע שהיה בהן כבר זפת וגרדן ועוד תמה דמשעים בכל יום דבלי העובדי כוכבים של כסף שנהנו העולם לשכשכן במים להסירן בלא הנעלה ושרוי וע"ה דגם מתוך שמעתינן משמע דדבר שאין מכניסן לקיים אם אינס זפיתין ואפי' ושנים משכשכן במים וזי

בכך דהנהו כפי' דפומבדיתא דלנסו פי פרץ רופילא ורמא בהו חמרא וקאמר כל דבר שאין מכניסן לקיים משכשכן במים ומתרים ואין סבכל לומר שלא הניח בו העובד כוכבים יין אלא פעם אחת ועוד קאמי אה שפי' אבל קנקנים שהם של חרם בלעי טובא אלא לא חלל טעמו בזה אלא בפה שמכניסן לקיים ובשעתה טעם דכריי בבליעה משמיע דחרם אף אם אין מכניסן לקיים אסור ונקמן בפ"ב גבי ההיא דגלפי משמע דמתר מדקאמר כל דבר שמכניסו לקיים גזרו רבנן לפי שעה אלו זמן מרבה משמע הא דבר שאין מכניסו לקיים לא גזרו אף לזמן מרבה ועוד תמה

דאח מעשים בכל יום בכלי חרם שלגו שאין מכניסין לקיים שנתן בהם וישראל יין הרבה וכשזונגע בהם עובד כוכבים אין עושין בו רק שכשנזק לבד ופי' הר"ר אלנהו בן הר"ר יהודה לנשכ גרסת הספרים דנחאי נודות ומקנאים שניהם מכניסן לקיים וה"פ נודות העובדי כוכבים חדשים שלא נתן בהם יין כלל דמאחר שהם גרודים שלא זפתו מעולם אי רמא בהו עובד כוכבים חמרא מידע וזיע אבל זפיתים או שגזפתו וגשר זפתן אף חדשים אסורים כי שמא בשעת זפיתה או אחר זפיתה נתן בהם העובד כוכבים יין ולא וזיע ושנים פי' שנתן בהם יין אפי' חזא זמנא אסורים דכל דבר שמכניסו לקיים אסור לפי שעה וכן בקנקנים ושתה אין שום חלוק בין נודות לקנקנים והא דלא עריב ונתי להו משום דסוף הבקיותות מתחלק זה מזה דגבי נודות קתני עובד כוכבים רשכן ושבדן וגבי קנקנים תני עובד כוכבים נותן לתוכו יין כו' ובסמוך ה"פ ה"מ נודות אע"ג דמכניסן לקיים סגי להו בערוי משום דלא בלעי אבל קנקנים של חרם בלעי טפי ולפי זה יש להסיר הקנא"ס והיושט"ס אע"פ שהם זפיתין דכיון שאין מכניסן לקיים וישתא נוחא כל מה שהקשינו לפרש"י רק לשון גרודים אבל רבינו תם האשה לו מן ההלכות גדולות שפרשו הני מלי נודות שאין מכניסן לקיים אבל קנקנים שמכניסן לקיים לא ולפי זה אין להסיר הקנא"ס זפיתות אף על פי שאין מכניסן לקיים דומיא דנודות לכך נראה לרבינו תם דגרם בשמעתין בדגרוסין ובתוספתא (פ"ה) דמחלקת בין נודות לקנקנים וזה היא הנצה ופי' נודות העובדי כוכבים גרודים מתרים חדשים זפיתים אסורים פרוש גרודים שאין בהן זפת מתרין ואפי' ושנים דכיון שאין מכניסן לקיים משכשכן במים ומתרים ואפי' היה בהם זפת אלא שהקלף דיון בשכשוך סגי בדמוכח כפי' אחרון (לקמן עבודה זרה דף עזד:) דפרין מההיא דאע"פ שהקלף הזפת אסורה להאי דנת ומחן שאינס זפיתין וזין ששם בשעת זפיתה אינו אלא בזורק מים לטויט חדשים זפיתים אסורים פי' חדשים שדומה שלא היה בהם יין מעולם אפ"ה אסורים שדמאחר שהם זפיתים דלמא רמא בהו עובד כוכבים חמרא ולא וזיע והזפת מבלעי ואע"פ שאין מכניסן לקיים צריכין ערוי מפני שהזפת מבלעי אף בפעם אחת ומסום כה עובד כוכבים רשכן ושבדן כו' ודבריהא אחרת תניא קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מתרין ושנים ומזפפין אסורין פי' חדשים מתרין פי' דנחאי עובד כוכבים לא נתן בהם יין מעולם כי מאחר שאינס זפיתין אלו נתן בהם יין מזהר ושנים זפיתין גמי אסורין ויאפלו נקחין חדשים כי שמא נתן בהן העובד כוכבים יין ואינו נכר ושנים אפי' לא נתן בו אלא פעם אחת אסורין מפני שמכניסו לקיים ולפי שיטת ר"ת יש ללסר קנא"ס וישטמא"ס שלגו והזפיות פגמגע עובד כוכבים וצריך להגעיל אותם או לעשות בהם ערוי ואע"פ שאין מכניסן לקיים בקין נודות זפיתות וכן אם קנה אותם חדשים זפיתים מן העובד כוכבים הכל בקין נודות וקשה ממנהג העולם שנהגו בכ"מ לקנות חדשים מן העובדי כוכבים ואין עושין בהן לא ערוי ולא הנעלה ור"י היה מפרש לנשכ המנהג דדוקא בימיהם שהיו רגילים להטיל בהם יין בשעת זפיתה יש ללסר דקיה דזין בשעת זפיתה אינו אלא בזורק מים לטויט כדפרשית גבי נודות יש לחוש שמא אחרי כן הטיל סם יין ולא וזיע אבל עתה שאין רגילין להטיל בהם יין בשעת זפיתה אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה נכר ומ"מ שלגו שנגע העובד כוכבים בשקחה טופח לא מצינו דהר ר"ת עצמו חזר בו בסוף והתחיל להסיר אף שלגו פגמגע עובד כוכבים בשכשוך בעלמא והרבה טעם משום דאיכא דבריה דהא שהן של עץ

ולא נבלע בהם היין כ"כ ע"י זפת ולא דמי לנודות שהן של עור ורק הוא נבלע יותר ע"י זפיתה ועוד כי אינס טרודות כ"כ גזין ולא דמי לכלי הנת ומחן ומשפך דלקמן שהיו נבלע בהם ע"י זפיתה לפי שהן טרודות גזין וכתב ר' ברוך כי אעפ"כ לא היה עושה מעשה לבתחלה להסירן בשכשוך אבל בדיעבד אם נהגו בהם יין אחר מנע העובד כוכבים לא היה אוסר: כסוימא דבריהא

דקנקנים תניא בתיוספתא ונשנם בהם עובד כוכבים מים וישראל מתר להבנים לתוכם יין ונשנם בה עובד כוכבים יין וישראל ממלא אות' מים ג' ימים משת לשת וכונס לתוכה יין ואינו חושש ונשנם בה עובד כוכבים יין וישראל ציר ומוריס מתר להבנים לתוכה יין ועלה בעי תלמודא לבתחלה או דיעבד פי' מה שאומר וישראל ציר או מוריס רוצה לומר דלבתחלה יתנגו סם כמו שכר או דוקא דיעבד ומיהו אף בדיעבד יתן יין אחרייו דציר שורף וניחא דפשיטא ליה לתלמודא בסמוך ציר שורף אור לא כ"ס אבל לגרסת הספרים דגרסי עובד כוכבים נותן לתוכו יין וישראל נותן לתוכו ציר

או מוריס קשה מאי קבעי פשיטא דלבתחלה קאמר דהא קתני כהדגיא נתן ועוד קשה מאי לה לתלמודא דציר שורף לזין שמשמר לבנם בו יין אחרייו: **עובד כוכבים רבבו** ובתוספתא גרים רשכן ונראה

דרבדן ורבדן הכל אחד וה"ג במסכת שבת פרק אלו קשרים (שבת דף קיד.) כל תלמיד חכם שנמצא רכב על כדווי חב מיתה ואמרי לה רבד: **הא** עובד כוכבים דשדא חמרא לבי מלחי פ"ה בכלי מלא מלח והנה דמה שגין זה לגבי זורק מים לטויט דרי טעמו נכר במלח ומאי סלקא דעתה דרב פפי לכך פר"ת לבי מלחי מקום שגשת המלח וקאמר רב (זבד) [פפין] דאע"פ שהעובד כוכבים משלך סם יין המלח מתר מפני שהאור שורפו וכלה סם בזורק מים לטויט כי גם טעם היין אינו נכר בו ורב אשי פריך דמ"מ לא אול לאכוד כמו נודות דזהמיה העור מקבועת היין ואומר ר"ת כי האי אמתפתא דרב ואי איהא אלא דחוניא בעלמא כלומר דמדרב וד לא תשמע אלא מקל מקום הלקה כרב פפי ומתוך כך הסירו המלח אף על פי שרגילים שמשמיים שליו דם בשעת רתיחה ללבונו:

לג.

	עין משפט נר מצוה
---------------------------------------	---

א מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יח, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח טע"י א':

ב מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יח, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמט טע"ה:

ג מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמח טע"א:

ד מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלה טע"א:

ה מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלה טע"א ד:

ו מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלה טע"א ד:

ז מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלו טע"ד:

לג:

עין משפט נר מצווה

א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד קלז סעי' ד:

ב מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' יד:

ג מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד קלה סעי' יד:

ד מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד קלז סעי' ד:

ה סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' ה:

ו מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד קלה סעי' א:

ז מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד קלה סעי' א:

ח מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' ד:

ט מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' ו:

י מיי' פה' מהל' חמץ ומצה הל' כה, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' תנא סעי' כג:

בַּעַצ מִזֶּה ר' יְהוּדָה נְשִׂיאָה מֵר' אַמִּי נִרְאָה דְּלִינּוּ ר' יְהוֹזָדָה נְשִׂיאָה דְּשָׂרָא מִשְׁחָא כּי

לְכַתְּחִלָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה

לְכַתְּחִלָּה אוּ דִיעֲבַד? תּא שְׁמַע, דְּתַנִּי רַב זְבִיד בַּר אוֹשְׁעִיא: חֲלוּקָח מְנַקְּמִים מִן הַגּוֹיִם — חֲדָשִׁים נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן, יִשְׁנִים — נוֹתֵן לְתוֹכָן צִיר וּמוֹרִיִּים לְכַתְּחִלָּה. בַּעַצ מִיַּנְיָה רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה מֵרַבִּי אַמִּי: הַחֲזִירִין לְכַבֵּשׁן הָאֵשׁ וְנִתְּלַפְּנוּ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: צִיר שׁוֹרֶף, אוּר לֹא כָּל שְׂכָן? ! אֶתְמַר נָמִי: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאִמְרִי לֵה אָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְנַקְּמִים שְׁל גּוֹיִם שֶׁהַחֲזִירִין לְכַבֵּשׁן הָאֵשׁ, פִּיּוֹן שְׁנִשְׁרָה זִיפְתָּן מִהֶן — מוֹתֵרִין. 'אָמַר רַב אָשִׁי: לֹא תֵימָא עַד דְּנִתְרָן, אָלֹא אִפִּילוּ רַפְּאִי מִירְפֹּא, אִף עַל גַּב דְּלֹא נִתֵּר. חִינָסֹא — פְּלִיגִי בַּה רַב אַחָא וּרְבִינָא, חַד אָסַר וְחַד שָׂרִי, וְהִלְכְּתָא כְּמֵאן דְּאָסַר. 'איבַּעֲיָא לְהוּ: מַהוּ לִיתָן לְתוֹכוֹ שְׂכָר? רַב נַחְמָן וּרַב יְהוּדָה אָסְרִי, וּרְבֹא שָׂרִי. רַבִּינָא שָׂרָא לֵיהּ לָרַב חֲזִיא בְּרִיָּה דְרַב יִצְחָק לְמִירְמָא בִּיה שְׂכָרָא, אָזַל רְמָא בִּיה חֲמִרָא, וְאִפִּילוּ הָכִי לֹא חֲשׁ לֵה לְמִילְתָּא, אָמַר: אַקְרֵאִי בַּעֲלָמָא הוּא. רַב יִצְחָק בַּר בִּיסְנָא הוּוּה לִיה הִנָּהוּ מְאִגִּי דְּפַקּוּסָנָא, מְלִינָהוּ מְיָא, אֲנַחְינָהוּ בְּשִׁימְשָׂא, פִּקְעוּ. אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא: אֲסַרְתִּינָהוּ עֲלָהּ אִיסוּרָא דְלַעֲלֵם. אִימור דְּאָמור רַבְּנָן מְמַלְּינָהוּ מְיָא, אֲנוּחִי בְּשִׁימְשָׂא מִי אָמור? "אָמַר רַבִּי יוֹסֵנָא אָמַר רַבִּי אַמִּי: כְּלִי נִתֵּר אִין (לו) [לְהֵן] טְהֵרָה עוֹלָמִית. מַאי כְּלִי נִתֵּר? אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר אֲבִין: כְּלִי מַחְפּוֹרֶת שֶׁל צָרִיף. 'דְּבִי פְרִזָּק רופִּילָא אָנֵס הֵנִי כּוּבִי מִפּוּמְבִּדִיתָא, רְמָא בָּהּ חֲמִרָא, אַהֲדַרְינָהוּ נִיחֲלִיָּהּ. אֵתוּ שְׂזִילוּהּ לָרַב יְהוּדָה, אָמַר: דְּבַר שְׂאִין מַכְּנִיסוּ לְקִיּוּם הוּא, מִשְׁכָּשְׁכֹן בְּמִים וְהֵן מוֹתֵרִין. 'אָמַר רַב עוֹרִיא: הֵנִי חֲצָבִי שְׁחִימִי דְאַרְמָא, פִּיּוֹן דְּלֹא בְּלַעִי טוּבָא — מִשְׁכָּשְׁכֹן בְּמִים וּמוֹתֵרִין. אָמַר רַב פַּפִּי: הֵנִי פִתּוּתָא דְבִי מִיכְסִי, פִּיּוֹן דְּלֹא בְּלַעִי טוּבָא — מִשְׁכָּשְׁכֹן בְּמִים וּמוֹתֵרִין. כִּסִּי — רַב אָסִי אָסַר, וּרַב אָשִׁי שָׂרִי. אִי שְׁתִּי בָּהּ גּוֹי פִּעֵם רֹאשׁוֹן — כּוּלִּי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי דְאַסִּיר, כִּי פְּלִיגִי בְּפַעַם שָׁנִי. "איבָּא דְאַמְרִי: פִּעֵם רֹאשׁוֹן וְשָׁנִי — כּוּלִּי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי דְאַסִּיר, כִּי פְּלִיגִי בְּפַעַם שְׁלִישִׁי. וְהִלְכְּתָא: פִּעֵם רֹאשׁוֹן וְשָׁנִי — אָסור, שְׁלִישִׁי — מוֹתֵר. "אָמַר רַב זְבִיד: הָאִי מְאִגִּי דְקוּנְיָא, חִינּוּרָא וְאוּכְמָא — שָׂרִי, יְרוּקָא — אָסִיר, מִשׁוּם דְּמִיּוּצְרִיָּה. וְאִי אִית בָּהּ קַרְטוּפְגִּי — כּוּלָּהּ אָסִירִי. דְּרַשׁ מְרִימֵר: קוּנְיָא, בִּין אוּכְמָא בִּין חִינּוּרָא בִּין יְרוּקָא — שָׂרִי.[[]^{מקור?} מְאִי שְׁנָא מַחְמִץ בְּפִסְחָא, דְּבַעוּ מִיַּנְיָה מְמַרְימֵר: הֵנִי מְאִגִּי דְקוּנְיָא, מַהוּ לְאַשְׁתַּמוּשִׁי בָּהּ בְּפִיסְחָא? יְרוּקִי לֹא תִיבְעִי לָּהּ, דְּמִצְרַפִּי וּבְלַעִי וְאַסִּירִי. כִּי תִיבְעִי לָּהּ — חִינּוּרִי וְאוּכְמִי מְאִי? 'כִּי אִית בָּהּ קַרְטוּפְגִּי, לֹא תִיבְעִי לָּהּ, דְּוּדַאי בְּלַעִי וְאַסִּירִי. כִּי תִיבְעִי לָּהּ — דְּשִׁיעִי מְאִי? אָמַר

לְכַתְּחִלָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה

כַּל תְּקַנְיִים מַחְרָם יִנְיָהוּ: חֲנֻסָּא הִכְּנִים חִיסְמִין לוֹלְקִין לְתוֹךְ הַקִּנְיָן עַד שְׁנִשְׁרָה זִיפְתָּן: וְהִלְכְּתָא כְּמֵאן דְּאָסַר וְלֹא דְמִי לְהַחֲזִירִין כְּכַבֵּשׁן דְּהֵתֵם בֵּין שְׁהִינְיָן מִשְׁחוֹן עַד שְׁנִשְׁרָה זִיפְתָּן כְּבַר נִתְּלַבֵּן הַחֶרֶם אֲבָל הִבָּא בֵּין שְׁהִנְיִם הָאֹר מִיַּד זִפְתּוּ נוֹשֵׁר. וּמַהֲבָא שְׁמַעִינָן דְּהֵנִי חֻבִּית אוּ תְקַנְיִים לְפִי שְׁמַכְנִיסוֹן לְקִיּוּם לֹא סָגִי בְּהַכְּשֵׁר בְּפִנְיִם בֵּין לְשַׁרְפֵּן בֵּין לַתֵּת לְתוֹכָן מִיַּם חֲמִין מִדְּאָסִיר כְּקֻנְסָא דְּהֵנִי כְּאוּר עֲצֵמו כ"ט בְּמָה הִסְחֹס מִמֶּנּוּ אֲבָל אִם אִכְשֵׁר לְשַׁרְפֵּן מִשְׁחוֹן שְׂרִי לְפִיכָךְ צָרִיךְ לַעֲרֹךְ מִשְׁתָּ לַעֲת אוּ לְהַשְׁתִּים עַד שְׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ: לֹא חֲשׁ לְמַלְתָּא לְמוֹדָר שְׂכָרָא אֲטוּ חֲמִרָא דְשַׂכְרָא מְבַטֵּל לִיה לְטַעְמָה דְּחֲמִרָא: דְּפַחֻסָּנָא שֶׁל צְעִיבִי דְבַר וְנִתְּן דְּבָן יַיִן נֶסֶךְ: אִסוּרָא דְלַעֲוֹלָם כְּלוּמַר אֲבִדְתָּם עַל חֻסֵּ: אִין לָהֶם טְהֵרָה מִיַּין נֶסֶךְ הַנִּבְלַע דְּבָן מִשּׁוֹם דְּבִלְשִׁי טוּבָא: מַחְפּוֹרֶת שֶׁל צָרִיף חֲקַקַע שְׁחוּפְרִין מִשֵּׁם צָרִיף וּבְלַעֲ"ז אֲלוּ"ם וּבִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹ בִּיַּיס"א: פְּרִזָּק גַּם הָאִישׁ: רופִּילָא שְׂנִי לְמַלְךְ: שְׁחִימִי מַחְקַקַע שְׁחַמְתִּית רוש"א בְּלַע"ז: פִּתּוּתָא כְּלִי חֶרֶם: דְּבִי מַכְסִי מְקוּם קַרְקַעִיתוּ קֶשֶׁה: כְּסִי כּוּסוֹת שֶׁל חֶרֶם וְאִין מַכְּנִיסוֹן לְקִיּוּם אֲלֵא שְׁחִין כֶּהֱם: אִי שְׁתִּי בָּהּ עוֹבַד כּוּכְבִּים פִּעֵם רֹאשׁוֹן דְּבִלִּי עֲלֵמָא אָסוּר דְּלִיזִי דְּרַכּוּכִי בְּלַעִי וְאִסִּירִי עַד שְׁיַמְלֵאֵם מִיַּם שְׁלֶשֶׁה יָמִים וּבְדִאֲמַרְן: הִנָּיָא כְּלִי חֶרֶם מִצַּפֵּה בְּאֶבֶר וְקוּרִין כְּלוּמִי"ד: יְרוּקָא אָסוּר דְּמִשּׁוֹם דְּמִצְרִיף שֵׁשׁ כּוּ חֲקַקַע מַחְפּוֹרֶת שֶׁל צָרִיף וּבְלַעִי טַפִּי: קַרְטוּפְגִּי דְּבָעִים וּכְדֻקּוּסִים: דְּמִצְרַפִּי וּבְלַעִי שֵׁשׁ דְּבָן צָרִיף וּבְלַעִי טַפִּי:

לְכַתְּחִלָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה

לְכַתְּחִלָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה אוּ דִיעֲבַד אֲצִיר וּמוֹרִיס תְּחִילָּה

וּלְעֵנָּהן מְלִיגַת תַּרְנַגְלַת נְמִי אָסַר דְּחֲשִׁיב לִיה כְּכִלִּי רֹאשׁוֹן: וְהִלְכְּתָא כְּמֵאן דְּאָסַר דְּכָל הַתּוֹרָה כְּלֵא אָמַר רַבִּינָא לְקַלָּא וְרַב אַחָא לְחַמְרָא וְהִלְכְּתָא כְּרַבִּינָא לְקַלָּא כְּדִאֲמַרִּינָן פְּרָק (כַּל הַבְּשָׂר) [נִיד הַנֶּשֶׁה] (חֲלוּץ דָּף עג): וְלִכְךָ הֲצַר לְפָסֵק בְּאֵן כְּמֵאן דְּאָסַר: שְׂרָא לְמַרְמִי בַּה שְׂכָרָא אוֹמַר ר"י דה"ה מִיַּם וְכַל שָׂר אֲמַר מִשְׁחָן לְכַד מִיַּין: **כְּלִי נִתֵּר** אוֹמַר ר"י דְּתַרִּי גּוֹנִי נִתֵּר שְׁעוֹשִׂין מִמֶּנּוּ כְּלִים וְהָ אִינוּ אִיתוּ דַּפ"ק דְּשִׁבְתָּ (דף טו.) דְּקֹאֲמַר כְּלִי נִתֵּר וּבְלִי חֶרֶם טְמֵאֲתָן שְׁנֵי וְיֵשׁ עוֹד נִתֵּר שְׁלִישִׁי: שְׂאִין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ כְּלִים אֲלֵא מַכְבִּשִׁין כּוּ אֵת הַכְּלִים וְהָאִי שְׁשִׁינּוּ (נִגְה דף סא:) אֲרַג שְׂבָעָה סְמִינִן הַמַּעֲבִירִים אֵת הַפֶּתֶם נִתֵּר כּוּ: **כִּסִּי** פֶּרֶש"י כּוּסוֹת שֶׁל חֶרֶם וְאִין מַכְּנִיסוֹן לְקִיּוּם אֲלֵא שְׁחִין דְּבָן וְאִי שְׁתִּי בָּהּ עוֹבַד כּוּכְבִּים פִּעֵם רֹאשׁוֹן וְשָׁנִי אָסוּר דְּלִיזִי דְּרַכּוּכִי בְּלַעִי וְאִסִּירִי עַד שְׁיַמְלֵאֵם מִיַּם ג' יָמִים כְּדִאֲמַר לַעֲיַל וּלְפִי זֶה נִהְיֵנּוּ הַעוֹלָם לְתוֹן מִיַּם כְּכִלִּי חֶרֶם חֲדָשׁ וְלַהֲשִׁאתוּ כּוּ זְמַן גְּדוֹל חֲדָם שְׁיַשְׁתַּמּוּשׁוּ בָּהֶם יַיִן לְפִי שְׂאֵם יַעַב דְּהֵם עוֹבַד כּוּכְבִּים אַח"כּ לֹא יִצְטַרֵּךְ עֲרִוי אֲבָל קֶשֶׁה לר"ת מַהֵא דְאֲמַר לְקַמֹן כַּפ"ב (עֲבוּדָה זָרָה דף עד): מוֹדָה רַבִּי כְּקֻנְיָנִים שְׂחָן אֲסוּרִין לְפִי שְׁמַכְנִיסוֹן לְקִיּוּם הֹא לֹא טַעֲמָא דְּמַכְּנִיסוֹן לְקִיּוּם כְּמוֹ בְּכִלִּי חֶרֶם סָגִי בְּגוּבֵי דְּעֲלָמָא כְּמוֹ בְּגַת יַמְחֹן וּמַשְׁפֵּךְ וְהַדְּחָה בְּשָׂרָר כְּלִים מוֹשִׁיל כְּמוֹ נְגוּב בְּגַת כִּי גַם נְגוּב אִינוּ לְהַפְּלִיט רַק לְהַסִּיר הַזֶּהֱמָא שְׁנִדְבַק מִשְׁחוֹן וְאִין סְבָרָא לוֹמַר כִּי כְּקֻנְיָנִים נִשְׁתַּמֵּשׁ עוֹבַד כּוּכְבִּים מִיַּם בְּתַחֲלַת תַּשְׁמִישׁוֹ לִכְךָ פֶּר"ת דְּמִרִּי הִבָּא כְּכִסִּי בִּין חֲדָשִׁים בִּין וְשָׁנִים וְשִׁתָּה בָּהֶם עוֹבַד כּוּכְבִּים יַיִן כְּמָה פְּעִים וְה"פ הִלְכְּתָא פִּעֵם רֹאשׁוֹן וְשָׁנִי כְּלוּמַר שְׁתִּי הַדְּחוּת בְּמִים אִינֵם רוּצִים לְהַכְּשִׁירוּ שְׁלִישִׁי מִתֵּר פִּי' דְּאִז וְזִכִּאי בְּהַדְּחָה שְׁלִישִׁית נִפְלֹט הַכֹּל וְכִיּוּצָא בְּדָבָר מִצְוֵי פֶרָק הַתַּעֲרֻבוֹת (זָבָחִים דף עט:.) גְּבִי חֲרָקן שֶׁל זָב וְזָבָה פִּעֵם רֹאשׁוֹן וְשָׁנִי טוּמֵא שְׁלִישִׁי טוּהַר פֶּרֶשׁ הוּא כְּלִי שְׁהִטּוּלוּ כּוּ הַזָּב וְהַזָּבָה מִיַּמִּי רְגִלֵּים וְקֹאֲמַר דְּמִים רֹאשׁוֹנִים וְשָׁנִיִּים טוּמֵאִים שְׁמַעֲרַב בָּהֶם מִי רְגִלִּים שֶׁל זָב אֲבָל מִיַּם שְׁלִישִׁיִּים טוּהַרִים וְגַם כְּמִדְּרַשׁ אֶסְתֵּר גְּבִי יִשְׁנֹ עַם אַחֵד שֹׁא"ל הֵמָּן לְאַחַשְׁוֵרוּשׁ אִם זָבָב נוֹפֵל לְכוּסוֹ שֶׁל אַחֵד מֵהֶם זוֹרְקוּ וְשׁוֹתֶהוּ וְאִילוּ גְּלוּנִי הַמֶּלֶךְ נִגְשֶׁה בָּהֶם חוּבְטֵנוּ בְּקַרְקַע וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁמַדִּיחַ כּוּסוֹ שֶׁלֵּשׁ פְּעִמִּים וְזוּקָא כּוּסוֹת שֶׁל חֶרֶם אֲבָל שֶׁל עֵץ אוּ שֶׁל מַתְּכַת חֻכּוּבִית אִין צָרִיךְ לַהֲדִיחַ רַק פִּעֵם אַחַת מֵהִיּוּ בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת בְּתַלְמוּד מִצְוֵי כּוּסוֹת סָתֵם שְׁהֵם שֶׁל מַתְּכוֹת חֻכּוּבִית וְנִכּוֹן לַהֲדִיחַ שְׁלֵשׁ פְּעִמִּים בְּכָל הַכְּלִים: **קְנִיָּא** פ"ה כְּלִי חֶרֶם מִצַּפֵּה בְּאֶבֶר כְּלוּמִי"ן בְּלַע"ז וְקֶשֶׁה לר"ת (דְאֲמַר בְּזָבָחִים פְּרָק קַדְשִׁי קַדְשִׁים) גְּבִי מוֹצֵחַ מִנִּי סוּד וְהִנָּיָא וְלֹא קֹאֲמַר אֲבַר שְׁהוּא לְשׁוֹן הַתַּלְמוּד כְּדִאֲמַר בְּתַנְיָא שֶׁל אֲבַר וַע"ק מִי גִרַע חֲפִי אֲבַר מֵאֵם הִיָּה כְּלוּ מִמֶּנּוּ וַע"ק דְאֲמַר יְרוּקִי אִסִּירִי מִשּׁוֹם דְּבְּלַעִי דְּמִצְרַפִּי וּבְשִׁלְטָן אִיבָא יְרוּקִי וְלֹא מִצְרִיף לִכְךָ פֶּר"ת קוּנְיָא הַתּוֹךְ כְּלִי זְכוּבִית שֶׁלֹּא נִתְּבַשֵּׁל כֹּל צָרְכוּ וְהוּא מִן הַחוּל כְּמוֹ כְּלִי חֶרֶם כְּדִאֲמַרִּינָן פ"ק דְּשִׁבְתָּ (דף טו:.) הוּאִיל וְתַחֲלַת בְּרִיתוֹ מִן הַחוּל שְׁוִינָהוּ רַבְּנָן כְּכִלִּי חֶרֶם כְּדִאֲמַרִּינָן וַע"ג כְּכִלִּי זְכוּבִית שֶׁלֵּם לֹא בְּלַע הִבָּא בֵּין דְּאִין כּוּ אֲלֵא חֲפִי עַל הַחֶרֶם בְּלַע וְכֵן פֶּרַשׁ הַעֲרִיךְ:

מסורת הש"ס

א פסחים ל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והלכתא כו' ולכך הוצרך כו'. וכן לקמן דף עה ע"ב: תוס' ד"ה כלי וכו' ויש עוד נתר שלישי. עיין תשובת הריב"ש סימן כ"ה:

מסורת הש"ס
א תענית יא: ב משנה עבודה זרה; לעיל כט: ג פסחים ל:
תורה אור השלם

וּבְלִי-חֵרֶשׁ אֲשֶׁר-יִפֹּל מִקֶּם אֶל-תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטָּקֵא וְאֹתוֹ תִּשְׁבְּרוּ [וְיִקְרָא יֵא, לֵג]

דמזדיתי מזיעין דופנייהם מבחון מחמת בלענתן:
התורה העידה דכתיב ישבר דאין לו טרסה אלא סבירה:
זה תשמישו בחמין לענגן חמן גשמשו כל ימות השנה חמין ובלעי טפי:
לשעות כגון שקבל עליו תענית משש שעות ולמעלה ומיהו לא טעם כלום מתחלה כל היים אכל לא לשם תענית נתפנו בראשונה:
לאחר שנים עשר חדש מתרין מיד בלי תקון ואם רצה להשתמש קדם לכן ממלאן במים גדלמקן:
משה לא גשמש בבגדי כהנה דכתיב ועשית בגדי קדש לאהרן אחיו והוא היה זר אצלן ועל פי הדבור שמש ולא הזכירו בגדים:
אמר א שפה.
יש אומר שלא יחשדיהו ששם בה מתרומת המשכן ולאו מלתא דהרי כבר נגמרה המלאכה ובשעת עבודה מהיכן שקויל:
דדקדיא שמרים:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

דמזדיתי מזיעין דופנייהם מבחון מחמת בלענתן:
התורה העידה דכתיב ישבר דאין

להו:
אנא חזינא להו דמדדייתי, וכיון דמדדייתי ודאי בלעי ואסירי.
מאי טעמא?
התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופנו לעולם.
מאי שנא מיין נסה, דדרש להו מרימר:
פוליהו מאני דקוניא שרי?
וכי תימא:
חמץ דאורייתא, יין נסה דרבנן — והא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון!
זה תשמישו בחמין, וזה תשמישו בצונן.^(ט)
רבי עקיבא איקלע לגינזא, בעו מיניה:
מתעניו לשעות או אין מתעניו לשעות?
לא הוה בידיה.
קנקנים של גוים אסורין או מותרין?
לא הוה בידיה.
במה שימש משה כל שבעת ימי המלואים?
לא הוה בידיה.”אֲתָא שָׂאֵל בִּי מִדְרָשָׁא, אָמְרִי: הֲלֹכְתָא מִתְעַנִּין לְשָׁעוֹת, וְאִם הַשְׁלִים — מִתְפַּלֵּל תַּפִּלַּת תַּעֲנִית. וְהֲלֹכְתָא קִנְקֻנִּים שֶׁל גוֹיִם לְאַחַר שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ מוֹתְרִין. בְּמָה שִׁימֵשׁ מֹשֶׁה שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים? בְּחֻלּוֹק לֶבָן שְׂאִין בּוֹ אֵימָרָא.”^(י)הַחֲרָצִנִּים וְהַגּוֹיִם שֶׁל גוֹיִם וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: הַחֲרָצִנִּים וְהַגּוֹיִם שֶׁל גוֹיִם, יְבָשִׁים — מוֹתְרִים. הִי נִינְהוּ לַחֲיוֹן וְהִי נִינְהוּ יְבָשִׁין? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לַחֲיוֹן — כָּל שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, יְבָשִׁים — לְאַחַר שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ.”אֲתָמַר, אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֶׁהֵן אֲסוּרִין — אֲסוּרִין אֲפִילוּ בַּהֲנָאָה, כְּשֶׁהֵן מוֹתְרִין — מוֹתְרִין אֲפִילוּ בְּאַכִּילָה.”אָמַר רַב זְבִיד: הָאִי דוֹרְדִּיא דְחִמְרָא דְאַרְמָא, בְּתַר תְּרִיסַר יָרַחִי שְׁתָּא שָׂרִי. אָמַר רַב חֲבִיבָא בְּרִיה דְרַבָּא: הֲגַי גּוּלְפִי, בְּתַר תְּרִיסַר יָרַחִי שְׁתָּא שָׂרִי. אָמַר רַב חֲבִיבָא: הֲגַי אֲבָשָׂא

בזבחים (דף צו. נ) נשם ד"ה אלה) גבי בלי חרס של מקדש ומשני לפי שאין עושין כבשונות בירושלים הא לאו הכי ע"י החזרה בבבבשן יוצא ואור"ת דאין זה נחשב יוצא דאדרבה בלי אחר חשבין ופנים חדשות באו לכאן וא"ת בין דחשיב בלי אחר א"כ תנור וכירים יתן דאמר רחמנא למה להדרינהו בכבשונות ואומר ר' שמעון משנ"ן דנדאי גבי חזרות של חרס דאין דרכן בהסקן כי מחזיר להו בבבבשן שנה למימר אלו אחרים הם אכל תנור וכירים שאסורין בא ע"י הסק אין יוצא בהחזרת אותו לבבשן ולא נקרא בלי אחר:
ר"ע אקלע לגינזא פרש"י בפרק קמא דתענית (דף יא:):
דגרס מר עוקבא דחס נשלוס שר"ע לא היה מסתפק ועוד כי היה לו לתלמוד להביאה בלשון בריתא מיהו הא לא קמא דהרבה מקומות מצינו שמקביר מעשה בר"ע וכיוצא בו:
מתעניין לשעות פ"ה כגון שקבל עליו תענית משש שעות ולמעלה אכן לא טעם כלום בו' שעות ראשונות אך לא לשם תענית נתפנו וכן משמע בפ"ק דתענית (דף יא:):
על הך דמיתי התם דקדאמר הא דאמרת מתענין לשעות הוא שלא טעם כלום כל אותו היום ופריך הא תענית מעלייתא היא

ומסיק לא גריבא דאמלך אמלוכי וצ"ל דמורי נמי שקבל עליו מאתמוול שאם לא יאכל למחר עד חצי היים יהיה בתענית עד שתחשך דאי לא קבלה כלל הא אמר שמואל בפ"ק דתענית (דף יב.) כל תענית שלא קבל עליו מפעור יום לא שמה תענית ואי יתב דמי למפוחא דמלי ויקא ואין לפרש דשמואל אמר למלתא לענין תפלת תענית אכל לענין תענית אפי' אכל מ"מ עלתה לו תענית דהא בהא תלוי דמסיק הכא הלכה מתענין לשעות והמתענה מתפלל תפלת תענית א"נ אכל למימר דמורי נמי בדלא קבלה מאתמוול דממשע לשון אמלך אמלוכי והא דבעי שמואל קבלה הינו לכתחלה ואי יתב דמי למפוחא הינו שאינו מקבל עליו ככר תענית אלא נקרא חוטא על שצער עצמו ומ"מ גדרו גדר ובירושלמי דגדרים פ' הונם מפרש מתענין לשעות שאם אכל עד חצי היים יכול הוא לגמר בדעתו להתענות עד הלילה ועלתה לו תענית דקאמר התם ממלתא דר' יוחנן אמר מתענין לשעות דא"ר יוחנן דרני בתענית עד דנקסל פרקי עד שתשלים פרשתי ממלתא דר' יונה דאמרה מתענין לשעות דר' יונה הלך לצור נשמע דדמך ברה דרבי יוסי הגלילי אע"ג דאכל גבול נשתה מיא אסקה בצום כל ההוא יומא משמע דחשיב מתענין לשעות אע"פ שאכל אחרי כן או קדם והא דפריך בפ"ק דתענית (סו) אהא דקאמר כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמה תענית מדרבי יוחנן דאמר אהא בתענית עד שאכא לביתי ולא קמשני הינו משום דמתענין לשעות דבלאו הכי משני שפיר דלאשמוטוי מבי נשיאה עבד ומה שאנו נוהגין להתענות עד צאת הכוכבים אע"ג דאמרי בפ"ק דתענית כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית משמע דבשקיעת חמה סגי והוא ה' מילין קדם צאת הכוכבים לא מתחין נכשין לספיחא ועוד דשמא לשון שקעה ר"ל שקעה לגמרי ומיהו המתענה בערב שבת אע"ג דפסקוין בעירובין (דף מא:):
הלכה מתענה ומשלים א"צ דלקדק להמתין עד צאת הכוכבים מעשה בא לפני ר"ת בלחוד שעשה הרבה תעניות ולא קבלם מאתמוול ואר"ת כי לא הפסיד תענייתיו כי מאחר שהיה בדעתו להתענות הינו גמר בלבו והוי בכלל גדיב לב דאמר דגמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו והא דבעו שמואל ור' יוחנן קבלה הינו לכתחלה ועוד היה אור"ת כי אף לא גמר בלבו עד הלילה יכול להתענות ולהתפלל תפלת תענית ויצא ודי גדרו באלו קבל מאתמוול אך לא היה בידו ראות ברוקה

על זה ומיהו מצינו מן המבחר לקבל מפעור יום בתפלת המנחה ור"י היה רגיל בשהיה מתענה בלחוד בשבת לקבל תעניות בשבת באלהי נצר:
בבבבב שמש משה כל שבעת ימי המלואים פ"ה דמשה לא גשמש בבגדי כהנה דכתיב לאהרן אחיו והוא היה זר אצלן והקה לגמ"ד פרק טבול יום בזבחים (דף קא:):
משה רבינו ע"ה כ"ג היה וגשמש בכהנה גדולה מ' שנה ולפי זה היה צריך לשאול כמה שמש כל מ' שנה ולא יוכל להשיב על זה דחלווק לבן שאין בו אמרא דלשון בכהנה גדולה משמע בחו' בנדים ככ"ג וי"ל דשבעת ימי המלואים דוקא אבעיא שעדין לא נתקדשו בגדי כהנה דכתיב והזית על אהרן ועל בגדיו וגו' וה"ר יעקב מאורלייני"ש פרש דאפי' נתקדשו מ"מ כל ז' ימי המלואים שהיה משה מעמיד המשכן ומפרקו היה נחשב כמו' במה ואין בגדי כהנה בבמה בדאמר בפ"ב דזבחים (דף קיט:):
ואין להקשות הלא אין חטאת קרב בבמה וחסות מלואים קרבה סס דמצין למימר הוראת שעה היתה כמו' שרפתה דלא מצינו חטאת יחיד נשקפת אלא זו:
שש"אין בו אמרא כמו' על הנס ועל האמרא דק' האורג (שבת דף קה.) והוא מן הבגד ופעמים שאינו מן הבגד כמו אימראות של ארבעון דנגעים ולפיכך לא היה בו אמרא לפי שבזה היה גבר יותר חדש דבעין שלא גשמש בו הקייט ולפיכך גשאוהו משנה משאר חלוקים והר"ר משה פרש שלא יאמרו אח"כ פשעשמש אהרן שנימצא מום במשה ולכן גשאו בלא אמרא שידעו הכל שלא היה דבר המתקנס מה שהיה משמש וי"מ אמרא כמו' עמרא לפי שבגדי כהנה היו בלאים קאמר שזה לא היה בלאים:
החרצנים והזיון בזויר פרק ג' מיינים (נזיר דף לד:):
פליגי

תנאי איזה נקרא חרץ ואיזה נקרא גז אם הקלפה או הדקעינין והפרגום מוכיח בר' יוסי.
דאמר גז הוא הקלפה דמתרגמינן מחרצנין ועד גז מפרצנין ועד עצרין והקלפה החיצונה הנסקתת היא טראייה לעצר והניח ר' יוסי סימן לקצר במשנה זוג וענבל כי הוצג הוא מבחון ורענבל מקשקש בתוכו וכן פעמון מתרגמינן וגז שהפעמון הוא החיצון שהענבל בתוכו וכן סתם התלמוד קורא הפנימי חרץ עד שזרע חטה וזעורה וחרץ (חלין דף פב:):
והגרעינין הוא הזרע:
דררד"א דארמאי פ'י שמרים של עובדי כוכבים הר"ר אפרים היה אומר כי מסבירא שמרים שנתבשו בפנור מויעיל להם כמו' המתנה דיי"ב חדש ומתוך כך התייר פת של עובדי כוכבים שנקמן בשמרי יין שנתבשו בפנור ור"ת הקפיד עליו ואמר כי מה שמתיר התלמוד דקדאי לאחר יי"ב חדש הינו לאחר שנתמדו במים כמו' שקנילים העולם לעשות בדמוכח פריך המוכר פרות (ב"ב צו:):
דקתני אחד שמרי יין כו' ומפרש קמא תלתא ואתא ד' כו' וכן פ' אלו עוברין (פסחים דף מב:):
גבי תמוד האמר הא ברוקא הא ברוקאני תמוד שיעושן משמרים קורא רוקא כי על סס השן שמימין בו השמרים לתמדן נקרא כן בדאמרי' רוקי דארמאי וקדם שנתמדו השמרים נקראים בל' התלמוד שמרי' כי ההיא דק' המפקיד (פ"מ דף מ:):
דקאמר (הא) גלפי ושמריא ואחר שנתמדו נקראו דקדיא וזהוהו מירי הכא להתיירן לאחר יי"ב חדשים דאיבא תרתי לטובתא שדבר נתבטל טעמם במים וגם עבר עליהם יי"ב חדש וכן פרצני נמי דשרי לאחר יי"ב חדש הם החרצנים לאחר שנתמדו אכל שמרים שלא נתמדו אין שום דבר מויעיל להתיירן והעשה שנתחמצה בהם קדם תמודם לעולם אסורה או בתוך יי"ב חדש אף לאחר תמודם אסורים ואפי' באלף לא בטיל כיון דלטעמא עבדי בדאמרינן (פסחים דף מד) הניח לשאור ותכלין דלטעמא עבדי ולא בטלי ואין להתיר וכתב ר"ת והמורה יורה כגן סוחר ומורה ועלי יערה רוח הבורא ובתוספתא תניא שמרים שבישו אסורים בהנאה:

לד.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פא' מהל' תעניות הל' יג, סמג עשין ג, טוש"ע או"ח סי' תקטב סעי' י:

ב מו"י פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' טז:

ג מו"י פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכב סעי' יד:

ד מו"י פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכב סעי' יד:

ה מו"י פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכב סעי' יד:

ו מו"י פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' טז:

לד:

עין משפט גור מצורה

א מיוי מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלה סעי' טז:

ב מיוי מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' קכב סעי' יד:

ג מיוי מ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' יא:

ד מיוי פב' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' א:

ה מיוי פה' מהל' אישות הל' ב, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' יב:

אַבְטָא דַּטַּיַעי כּך גורם בַּערוך בַּך"ף. ופי' שְׁמַבִּיאין קמח ועֲשָׂבִים וּבִשָּׁמִים

וְשׁוּרִין אוֹתוֹ בַּחֲלָב וּמִתְלַפִּין יוֹן עָלָיו ור"ח

גַּרְם אֲבָטָא לְשׁוֹן אֲבָטִיחַ פי' דלעת חלולה

וּמִשְׁמִינן בַּהּ יוֹן וְאִינוּ נִרְאֶה כּי לֹא מִצְנוּ שׁוֹם כּלִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶתֶר בַּעֲרֵיו וְעוֹד כּי אֲבָטִיחַ

וּדְלַעַת אִינוּ אֶחָד: **מוֹרָקִים** אֲמָן וְהָא דְּפִלְגִי ר"מ וּרְבִנָּן בְּמִתְנִיתִין בְּמוֹרָקִים לַעֲגוֹן אֶסּוּר הֵנָּה הֵינוּ מִשָּׁל בְּעָלֵי בָתִּים א"נ מִרִי אַחֵר פֻּעַם רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי דְּקָלִישׁ שְׁמֵנָה וְרָמוּ בַּהּ חֲמָרָא וְהוּא הַשְּׁלִישִׁי וְנִכָּר וְהִסּוּא מוֹרָקִים דְּלִקְמָן דְּחֵתָא בְּאַרְבָּא שֶׁל אֲמָן הֵי וְהִיא נִכָּר

לפי שְׁהִיא בְּפֻעַם רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי: **אִי** אֲמַרְתָּ רב אָבָא מַעוּט תָּמָה כּי אִיכָא רַבָּא נְמִי אֲמַאי לֹא חֲשָׁבִין לִיה מַעוּטָא דְּמַעוּטָא בִּינוּן דְּאִיכָא רַבָּא וְחֻזְקָה לְהֵתֵר רַבָּא בַּהֲמוֹת שְׁאִינן נִשְׁחַטוֹת לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וְאוֹתָם עֲגָלִים עַצְמָם נַעֲמִידִם בַּחֲזֻקַת הֵתֵר שְׁהִי הַקְּבוּת בַּחֲזֻקַת הֵתֵר שְׁאִינִם לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים קִדָּם שְׁחִיטָה וְכִי הָאִי גֻּנָּה אֲמַרִי כפ"ב דִּיבְמִית (דף קיט:׀) גְּבִי הֵיתֵא לֵה חֲמוּת אִינֵה חוֹשָׁשֶׁת דְּחֲשָׁבִין לִיה מַעוּטָא דְּמַעוּטָא דְּאִיכָא רב לְשׁוּן וְחֻזְקָה לְשׁוּן וי"ל דְּשְׁאֵנִי הֵבָא דְּלֹאֲחֵר שְׁחִיטָה אֲחֵרַע לִיה חֻזְקָה דְּהֵנֵךְ קְבוּת הַעוֹמְלוֹת לְפָנֵינוּ לְאַחֵר שְׁחִיטָה בְּסַפֵּק עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים קִדְמֵי הֵתָם נְמִי זְמַיִן דְּחֻשְׁיָנִי כְּגוֹן בְּצִיגָה מְלֵאָה מִשׁוֹם דְּאִיכָא רִיעִיטָא שְׁצִיגָה מַעֲבָרַת וְחָפִי לִר' וְהוֹשַׁע דָּלָא חֲשֵׁ הֵתָם אֶסֶר הֵבָא דְּהֵתָם אִין שׁוֹם וּדְחִית שֶׁל אֶסּוּר חָפִי בְּשִׁינְצָה מְלֵאָה דְּחָפְשֵׁר הַפִּילָה אֲבָל כֹּאן בִּינוּן שְׁמַעוּט הַקְּבוּת אֶסּוּרוֹת וְשׁ כֹּאן חֲשַׁשׁ מַעוּט שֶׁל אֶסּוּר: וְכִי נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים מֵאִי הָיִי הָא אֵת הוּא דְּשָׁרִית תָּמָה מֵאִי רָחִיב הִיא זֵז הֵלֵא לֹא הִזְכִּיר רשכ"ל כֹּאן נִשְׁחַטִין לְזֶרֶק אֲלֵא נִשְׁחַטִין סֵתָם דְּמִשְׁמַע שֶׁהוּא עוֹבֵד בְּזִבְחָה י"ל דְּכָל עֵקֶר שְׁחִיטָתוֹ אִינן אֲלֵא לְזַרְךְ דָּם וְחֻלָּב וְלֹא הִצְרַךְ לְפָרֵשׁ וּה"נ אֲמַר בְּחֵלִין פ"ב (דף לט:׀) גְּבִי הָהוּ טַיַעי דְּחֵתוּ לְצַקוּנְיָא וְהִיב דְּכָרִי כּו' אֲמַרו דְּמָא וְתַרְבָּא לְדִינן וּמִשׁוֹם הֵכִי מַסִּיק בְּגִמַר זְבִיחָה וְלֹא קֹאֲמַר בְּזִבְחָה עַצְמָה:

רשכ"ל אֲמַר מִתְרַת פ"ה אֵף בְּאַכִּילָה וּאע"ג דְּמוּמַר לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים הוּא מ"מ כפ"ק דְּחֵלִין (דף ה.) מוֹכַחִין גַּנ' דִּיעִי מוּמַר הֵן וְשׁ שְׁשִׁחִטָתוֹ מִתְרַת אֵף בְּאַכִּילָה וְשׁ בַּהֲנָאָה לְבַד וְשׁ אֶסּוּרָה אֵף בַּהֲנָאָה:

מִפְּנֵי שְׁמַעֲמִידִין בְּקַבֵּת עֲגָלִי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים נִרְאֶה דִּר' וְהוֹשַׁע לֹא הִיא מִתְכַּוֵּן כּי אִם לְדַחוּתוֹ דְּהָא ר' וְהוֹשַׁע לֹא חֲשֵׁ לַמַּעוּט כפ"ב דִּיבְמו' (דף קיט.) שֶׁהִבַּחְתִּי לַעֲיֹל וְכֵן בְּפֶרֶק נ' דְּבִכּוּרוֹת (דף כ:) וְעוֹד דְּחָפְּלִנוּ ר"מ דְּחִישׁ לַמַּעוּטָא לֹא אֶסֶר לַעֲיֹל (עֲבוֹדָה זָרָה דף כט:׀) אֲלֵא גְּבִינַת בֵּית אֱוִינְיָקִי אֲבָל שָׂאֵר מִקוּמוֹת חֲשִׁיב מַעוּט דְּמַעוּטָא: **בְּשָׂרוֹ** אֶסּוּר בְּפֶרֶק שׁוֹר שְׁנַנַח קָמָא (כ"ק דף מא.) דִּרִישׁ מִבְּשָׂרוֹ אע"ג דְּעַבְדָּה כַּעִין בְּשָׂר וְשִׁחְטָה וי"ל דְּתַרְכִּי שְׁמַעִינן מֵנָּה: **אָמַר** רַבָּא תַרְוִיחֻהוּ תַנְגְּהִי נִרְאֶה דְּהָאִי הֵי פִירוּשׁוֹ בְּנִיחוּתָא מִדְּלֵא קִמְשַׁנִּי עָלֶיהָ רב קרָא וּסְבָרָא קמ"ל וְאִיכָא הַרְבֵּה תַרְוִיחֻהוּ תַנְגְּהִי בְּתַלְמוּד הוֹלֵךְ שְׁפִיר אֲפֹלֵו בְּתַמִּיחָה:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

אֲבָטָא חֲמַת מַעוּר עַב וקורוין

אֲבָבְטָא דַּטַּיַעי, בְּתֵר תַּרְיִסֵּר יִרְחִי שְׁתָּא שָׂרִי. אָמַר רב אֲחָא בְּרִיה דְּרב אִיקָא: הֲנִי פּוֹרְצִנִי דְאַרְמָא, בְּתֵר תַּרְיִסֵּר יִרְחִי שְׁתָּא שָׂרִי. אָמַר רב אֲחָא בְּרִיה דְּרַבָּא: הֲנִי גּוֹלְפִי שְׁחִימִי וְאוּפְכִי, בְּתֵר תַּרְיִסֵּר יִרְחִי שְׁתָּא שָׂרִי. וְהַמּוֹרְיִים. תָּנוּ רַבִּנָּן: מוֹרְיִים אוּמָן — מוּתֵר. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוּמַר מִשׁוֹם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֵף חִילָק אוּמָן — מוּתֵר. תַּנִּי אֲבִימִי בְרִיה דְּרַבִּי אֲבָהוּ: מוֹרְיִים אוּמָן מוּתֵר. הוּא תַנִּי לֵה וְהוּא אָמַר לֵה: פֻּעַם רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי מוּתֵר, שְׁלִישִׁי אֶסּוּר. מֵאִי טַעְמָא? פֻּעַם רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי דְנִפְיִשׁ שׁוּמְנִיחֻהוּ — לֹא צָרִיָּה לְמִירְמִי בְּהוּ חֲמָרָא, מִכָּאֵן וְאֵילָךְ רָמוּ בְּהוּ חֲמָרָא. 'הִהוּא אֲרַבָּא דְּמוֹרְיִיסָא דְאַתִּי לְגַמְלִיאַל דְּעַכּוּ, אוּתִיב רַבִּי אָבָא דִּמָן עַכּוּ נְטוּרִי בְּהִדָּה. אָמַר לִיה רַבָּא: עַד הֲאֵידִנָּא מֵאֵן נְטָרָה? אָמַר לִיה: עַד הֲאֵידִנָּא (לְמָאֵן) [לְמָאִין] גִּיחוּשׁ לֵה? אִי מִשׁוֹם דְּמַעְרַבִי בִּיה חֲמָרָא — קִיסְתָא דְּמוֹרְיִים בְּלוּמָא, קִיסְתָא דְּחֲמָרָא בְּאַרְבַּעַה לּוּמִי. אָמַר לִיה רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זִירָא: דְּלָמָא אֵיידִי דְצוּר אָתוּ דְשׁוּי חֲמָרָא? אָמַר לִיה: הֵתָם עֵיקוּלִי וּפְשׁוּרִי אִיכָא.^[k] וְגִבְיַת בֵּית אוּנְיָיקִי. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ: מִפְּנֵי מָה אֶסְרוּ גְּבִינַת אוּנְיָיקִי? מִפְּנֵי שְׁרׁוב עֲגָלִים שֶׁל אוֹתָהּ עִיר נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה. מֵאִי אִירָא רׁוב עֲגָלִים? אָפִילוּ מִיעוּט נְמִי, דְּהָא רַבִּי מֵאִיר חֲיִישׁ לְמִיעוּטָא! אִי אֲמַרְתָּ רׁוב — אִיכָא מִיעוּט. אֲלֵא אִי אֲמַרְתָּ מִיעוּט, בִּינוֹן דְּאִיכָא רׁוב עֲגָלִים דְּאִין נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְאִיכָא נְמִי שְׂאָר בְּהֲמוֹת דְּאִין נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה — הִוּוּ לִיה מִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא, וּמִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא לֹא חֲיִישׁ רַבִּי מֵאִיר. אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר אֶלְזָקִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ: כִּי נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה מֵאִי הָיִי? וְהָא אֵת הוּא דְשָׂרִי!^[l] דְאַתָּמַר: הַשׁוּחַט אֵת הַבְּהֵמָה לְזֶרוּק דְמָה לַעֲבוֹדָה זָרָה, לְהַקְטִיר חִלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶסּוּרָה, קֶסֶבֶר מַחֲשָׁבִין מַעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְיִלְפִינוּ חוּץ מִפְּנִים. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ אָמַר: מוּתֵרְתָּ! אָמַר לִיה: תַּרְמִינָהּ שְׁעָתָה, בְּאוּמַר: בְּגִמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָה.^[m] אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שְׂאֵל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. אָמַר רב אֲחַדְבּוּי אָמַר רב: הַמְקֻדָּשׁ בְּפָרֹשׁ שׁוֹר הַנֶּסְקָל — מְקוּדָּשֶׁת, בְּפָרֹשׁ עֲגָלִי עֲבוֹדָה זָרָה — אִינָּה מְקוּדָּשֶׁת. אִיבַעֲיַת אִימָא סְבָרָא, וְאִיבַעֲיַת אִימָא קָרָא.^[n] אִיבַעֲיַת אִימָא סְבָרָא: גְּבִי עֲגָלִי עֲבוֹדָה זָרָה נִיחָא לִיה בְּנִפְחִיָּה, אֲבָל גְּבִי שׁוֹר הַנֶּסְקָל לֹא נִיחָא לִיה בְּנִפְחִיָּה. אִיבַעֲיַת אִימָא קָרָא: כְּתִיב הֵכָא: "לֹא יִדְבַק בְּיָדָהּ מְאוּמָה", וּכְתִיב הֵתָם: "סְקוּל יִסְקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֵת בְּשָׂרוֹ", בְּשָׂרוֹ אֶסּוּר, הָא פִּרְשׁוּ מוּתֵרְתָּ.^[o] אָמַר רַבָּא: תַרְוִיחֻהוּ תַנְגְּהִי, מִדְּקָאֲמַר לִיה: מִפְּנֵי שְׁמַעֲמִידִין בְּקִיבַת נְבִילָה, וְקָא מַהֲדֵר לִיה: וְהֵלֵא קִיבַת עוֹלָה חֲמוּרָה מְקִיבַת נְבִילָה.

מִבְּקָל

כט:׀) אִינֵה לַשְׁחִיטָה אֲלֵא לְכַסּוּף: מִפְּנֵי מָה אֶסְרוּ גְּבִינַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּאַכִּילָה. וְלִרְבִּנָּן קִבְעִי לֵה דְּהָא מִשׁוֹם חֻלָּב שֶׁל בַּהֲמָה קוּמָאָה לִיכָא לְמִיחַשׁ דְּק"ל חֻלָּב טוּמֵא אִינוּ עוֹמֵד בְּלוּמַר אִינֵה נִקְפַּת: אֲחַדְבּוּי שֶׁסְּחָס: שׁוֹר הַנֶּסְקָל אֶסּוּר בַּהֲנָאָה הוּא: נִיחָא לִיה בְּנִפְחִישׁ שְׁיָהָא נִרְאֶה שְׁמֵן לִכְך חוּל שֶׁסְּ אֶסּוּר עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים עַל הַפָּרֶשׁ: לֹא נִיחָא לֵה בְּנִפְחִישׁ הַלְכָךְ לֹא חֲשִׁיב פִּרְשָׁא לְמַחֵל עָלָיו אֶסּוּר: מְאוּמָה וְחָפִי פִרֶשׁ:

אוֹתוֹ בּוּטִי"ן: דַּטַּיַעי הוֹלְכִי דְרָכִים נוֹשְׂאִין אוֹתוֹ מְלֵא יוֹן לְמַרְחוּק וְהֵי בְּמַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם וּמִשׁוֹם הֵכִי בְּעִי שְׁהִיא יי"ב חֲדָשׁ: **פִּרְצִנִי** פְּסֻלַּת שֶׁל עֲנָבִים: מוֹרָקִים אֲמָן שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֲמָן מִתֵּר. מוֹרָקִים לֹא עֲבָדֵי מַדְנִים טְמֵאִים וּמִשׁוֹם חֲמָרָא קֹאסְרִינוּ לִיה וְאֲמָן לֹא רָמִי בַּהּ חֲמָרָא בְּדַמְפָּרֶשׁ וְאֲזַל אִיידִי דְנִפְיִשׁ שְׁמֵנָה פֻּעַם רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי מְקַלְקַל לְהוּ חֲמָרָא: חֲלָק מִין דְּגִים טְהוֹרִים וְסִלְתָּנִית שְׁמֵן בְּדַמְפָּרֶשׁ לְקַמֵּן בְּפֶרְקוֹן וּבְקַטְנִיתוֹ אִין לֹו סְנִפִּיר וְקַשְׁקַשַׁת וְעִתִּיד לְגַדֵּל לְאַחֵר זְמַן וְאֲמַרִינוּ לְקַמֵּן (עֲבוֹדָה זָרָה דף לט.) חֲלָק שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אֶסּוּר אוֹתוֹ מִין דְּגִים קִטְנִים וְנִמְכָּר הַרְבֵּה בְּיַחַד וּמִפְּנֵי מָה אֶסּוּרָה מִפְּנֵי שְׁעַרְבוּנָה עוֹלָה עֲמָה דְּגִים טְמֵאִים דּוּמִין לֵה וְעוֹלִין עֲמָה וְהָא חֲלָק אֲמָן בִּינוֹן דְּאֲמָן הוּא וּבְקִי בְּדָבָר מְכֻדָּלֵן הִימְנָה מִשׁוֹם דְּלֵא חֲשִׁיב טַעְמָא וּמְקַלְקִלִי לִיה לְסִלְתָּנִית וּמִרַע לִיה לְכָלִי אֲרַבָּה: פֻּעַם רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי שְׁכֹן דְּרָכָן נוֹתֵנִם מִסּ וּמַלַּח עַל שְׁמֵן הַדְּגִים וּמוֹרַצְיוֹת שְׁמִנּוּ וּבִשְׁבָלוֹת חוּזַר וְנוֹתֵן אַחֲרִיס: גְּמִילָא דְּעַכּוּ פּוּר"ט בְּלַע"ז מְקוּם שֶׁהַסְפִּינוֹת עוֹלוֹת בּוֹ בְּיַבֶּשֶׁה: קֶסֶטָא שֶׁסְּמֵנָה: בְּלוּמָא בְּזוּחָא. בְּמִדְּנִיתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים זֶה הֵיִן נִמְכָּר בְּיָקָר וְהַמּוֹרָקִים בְּזוּל אֲבָל כֹּאן הֵיִן בְּזוּל וְהַמּוֹרָקִים בְּיָקָר וְחֻשְׁיָנִי לַעֲרוּבִי: אִיידִי דְצוּר אֲתָא דְרָךְ שְׁפַת הַיָּם הַסְמוּכָה לְצוּר אֲתָא הָאִי אֲרַבָּא: דְּשָׁנִי חֲמָרָא בְּלוּמַר שְׁהֵיִן בְּזוּל. שְׁנִי לְשׁוֹן זוּל כְּדֹאמְרִינוּ בְּעֵלְמָא (כ"מ דף נב.) עֲשִׂיק לְגַבְרָה וְשְׁנִי לְכַרְסָךְ: עֲקוּלִי וּפְשׁוּרִי אִיכָא מִסּ שְׁהוֹלְכִין עֲקֻלָּתוֹן וּפְשׁוּרִי מִי שְׁלָגִין נִכְשָׁרִים עַל שְׁפַת הַיָּםִם וְאִין מוֹשְׁבִי הַסְפִּינָה יְכוּלִין לְבַא בְּאוֹתוֹ הַדְרָךְ: מִפְּנֵי מָה אֶסְרוּ גְּבִינַת בֵּית אֱוִינְיָקִי לר"מ דְּאֶסֶר לִיה בַּהֲנָאָה: שָׂרֵב עֲגָלִים כּו' מַעֲמִידִין אֵת הַחֻלָּב בְּקַבְּתָן: ר"מ חִישׁ לַמַּעוּט כפ"ב דִּיבְמִית (דף קיט.) קָטָן וּקְטָנָה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְּמִין קָטָן שְׁמָא יַמְצָא סָרִיס קְטָנָה שְׁמָא תַמְצָא אִרְלוּנוּתִי: אִי אֲמַרְתָּ רב עֲגָלִים נִשְׁחַטִין לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים אִיכָא לְמִסַּר גְּבִינָה מִשׁוֹם חֲשָׁשׁ דְּמַעוּט קְבוּת הַאֶסּוּרוֹת בַּהֲנָאָה דְרַב עֲגָלִים הָיָה מַעוּט לְגַבִּי שְׂאָר בַּהֲמָה שְׁמַעֲמִידִין בָּהֵן בְּקַבְּוִיבָהִן: הַשׁוּחַט אֵת הַבְּהֵמָה לְזֶרוּק דְמָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים שֶׁלֹּא שְׁחַט הַבְּהֵמָה לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים שְׁיָהָא עוֹבְדָה בְּשִׁחְטָה אֲלֵא חֲשַׁב בְּשִׁחְטָה ע"מ

גליון הש"ס

גמ' קיסתא דמורייס. עי' לעיל דף יב ע"א תוד"ה ושדי: רש"י ד"ה באומר וכו' ולהכי נקט גמרא זביחה. עיין ב"ק דף עא ע"ב תוס' ד"ה כיון ששחט:

תוס' ד"ה אכסא וכו' ואינו נראה. עיין תשו' רשד"ם חיו"ד סי' ר"ל:

תוס' ד"ה אי וכו' תימא כי איכא רובא כו'. עיין מרדכי סוף חולין:
תורה אור השלם

וְלֹא-יִדְבַּק בְּיָדָּךְ מֵאוּמָה מִן הַחֹסֶם לִמְעַן יִשׁוּב יִהְיֶה מִחְרוֹן אִפּוֹ וְנִתְּר־לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֶךָ וְהָרָבָּד פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם [דְּבָרִים יג, יח]

וְכִי-יִצַּח שׁוֹר אֶת-אִישׁ אוֹ אֶת-אִשָּׁה וְנָתַתְּ סִקּוֹל יִשְׁקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת-בְּשָׂרוֹ וְעַל הַשׁוֹר נָקִי [שְׁמוֹת כא, כח]

מסורת הש"ס

א חולין פו.
ב חולין לט: תוספתא חולין; סנהדרין ס: זבחים ט:
ג בבא בתרא ט.

ד תמורה ל:
ה שיר השירים רבה

גליון הש"ס

גמ' קיסתא דמורייס. עי' לעיל דף יב ע"א תוד"ה ושדי: רש"י ד"ה באומר וכו' ולהכי נקט גמרא זביחה. עיין ב"ק דף עא ע"ב תוס' ד"ה כיון ששחט:

תוס' ד"ה אכסא וכו' ואינו נראה. עיין תשו' רשד"ם חיו"ד סי' ר"ל:

תוס' ד"ה אי וכו' תימא כי איכא רובא כו'. עיין מרדכי סוף חולין:
תורה אור השלם

וְלֹא-יִדְבַּק בְּיָדָּךְ מֵאוּמָה מִן הַחֹסֶם לִמְעַן יִשׁוּב יִהְיֶה מִחְרוֹן אִפּוֹ וְנִתְּר־לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֶךָ וְהָרָבָּד פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם [דְּבָרִים יג, יח]

וְכִי-יִצַּח שׁוֹר אֶת-אִישׁ אוֹ אֶת-אִשָּׁה וְנָתַתְּ סִקּוֹל יִשְׁקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת-בְּשָׂרוֹ וְעַל הַשׁוֹר נָקִי [שְׁמוֹת כא, כח]

מסורת הש"ס
 א משנה עבודה זרה; לעיל כט: ב כתובות קיא:: פסיקתא רבתא: איכה רבה ג לעיל לא: ד משנה חולין
תורה אור השלם
 ישקני מנשיקות פיהו כ"רטובים דדיף מינו [שיר השירים א, ב]

מַכְלֵל דְּאִסּוּרֵי הַנָּאָה כי עולה וה"ה לשור הנסקל שרי פרשׂיהו: דברי דודית דברי יט ספרים שרומזים המִשְׁנָה השׂאלוּ מַכְלֵל דְּאִסּוּרֵי הַנָּאָה שְׂרו פְרִשְׁיִיהוּ.[[][ⓘ]וּמִדְקָאֻמֵּר לִיה מַפְנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּקִיבַת עֲגָלִי עֲבוּדָה זָרָה, וְקָא מַהְדֵּר לִיה: אַם כּוּן לְמָהּ לֹא אֶסְרוּהּ בְּהִנָּאָה — מַכְלֵל דְּעֲבוּדָה זָרָה אָסִיר פְּרִשְׁיִיהוּ. וְלַהֲדֵר לִיה, מִשּׁוּם דְּלִיתִיהּ לְאִיסּוּרָא בְּעִינֵיהּ! דְּהָא מוּרְיִיס, לְרַבְּנָן דְּלֹא אֶסְרוּהּ בְּהִנָּאָה, מַאי טַעְמָא? לֹא מִשּׁוּם דְּלִיתִיהּ לְאִיסּוּרָא בְּעִינֵיהּ? אָמְרִי: הֵכָא, כִּינּוּן דְּאוּקְמִיהּ קָא מוֹקִיַּם, חֲשִׁיב לִיה כְּמָאן דְּאִיתִיהּ לְאִיסּוּרִיָּה בְּעִינֵיהּ.[[][Ⓐ]הַשְׂאִלוּ לְדָבָר אַחֵר וְכוּ'. מַאי "כִּי טוֹבִים דְּדִיָּה מִיֵּינן"? כִּי אֲתָא רַב דִּימֵי אָמְרִי: אֲמַרְה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲרִיכִים עָלֵי דְבָרֵי דוֹדִיָּה יוֹתֵר מִיֵּינָהּ שֶׁל תוֹרָה. מַאי שְׁנָא הָאֵי קָרָא דְשִׁינְלִיָּה? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, וְאִיתִימָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר אָמִי: מְרִישִׁיָּה דְקָרָא קְאָמַר לִיה, "יִשְׁקֹנִי מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ". אָמַר לִיה: יִשְׁמַעְעָל אַחֵי, חֲשׂוֹק שְׁפִתוֹתֶיךָ זֶו בְּזֹו וְאֵל תִּפְחֵל לְהַשִּׁיב. מַאי טַעְמָא? אָמַר עוֹלָא, וְאִיתִימָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא: גְּזֵרָה חֲדָשָׁה הִיא, וְאִין מִפְקַפְקִין בַּהּ. מַאי גְזִירְתָּא? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: מִשּׁוּם נִיקוּר. וְלִימָא לִיה מִשּׁוּם נִיקוּר! כִּדְעוּלָא, דְּאָמַר עוֹלָא: כִּי גְזִיר גְזִירְתָּא בְּמַעֲרֵבָא לֹא מַגְלוּ טַעְמָא עַד תְּרִיסַר יָרְחֵי שְׁתָּא, דְלִמָּא אִיבָא אִינִישׁ דְּלֹא סְבִירָא לִיה וְאֲתִי לְזִלְזוּלֵי בַּהּ.[[][Ⓐ]מַגְדֵּף בַּהּ רַבִּי יִרְמְיָה: אָלָא מַעַתָּה, יִבְשָׁה תִשְׁתַּתִּיר, יִשָּׁן תִּשְׁתַּתִּיר! דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: בִּבֶשׁ מוֹתֵר, אִין מִנִּיחוּ לִיִּשָׁן. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לְפִי שְׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ בְּלֹא צַחְצוּחֵי חֶלֶב, וְשְׁמוּאֵל אָמַר: מַפְנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קִיבַת גְּבִילָהּ.[[][Ⓣ]הָא קִיבָה גּוֹפָא שְׂרָא, וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הַכִּי? וְהִתְנּוּ: קִיבַת הַגּוֹי וְשֶׁל גְּבִילָהּ — הֲרִי זֶו אֶסְוֶרָה, וְהוֹינּוּ בַּהּ, אֲטוּ דְגוּי לֹא נִבְלָה הִיא? וְאָמַר שְׁמוּאֵל: חֲדָא קִתְּנִי, קִיבַת שְׁחִיטַת גּוֹי — נִבְלָה אֶסְוֶרָה! לֹא קִשְׂיָא.

בָּאן

לְדָבָר אַחֵר וּפְרִיךְ וְלַהֲדֵר לָהּ מִשּׁוּם דְּלִיתָהּ לְאִסּוּרָא בְּעִינֵהּ דְּהָא מוּרְיִיס לְרַבְּנָן לֹא אָסְרוּ בְּהִנָּאָה מִשּׁוּם דְּלִיתָהּ לְאִסּוּרָא בְּעִינֵהּ וּמַשְׁנֵי הֵכָא כִּינּוּן דְּאוּקְמוּי קָא מוֹקִיס כְּמָאן דְּאִיתָהּ לְאִסּוּרָא בְּעִינֵהּ דְּמִי ור"ח הַזְכִּיר בַּרְכָא זֶו בְּפִרְוִשֵׁיו: הַשְׂאִילוּ לְשׁוֹן מַשְׂאִלוּ עַצֵּה וְאִית דְּנַקְרִסֵּי הַשְׂאִלוּ וּנְפַרֵשׁ הַטַּעַם לְשׁוֹן הַשְׂאִלֵנוּ: שְׁחַבְרוּ מוֹכִיחַ עָלֵיו לְרִיחַ שְׁמִינִיָּה כּו' סְמִיךְ אֶסְיפֵה דְקָרָא עַל כּוּן עֲלֻמוֹת אֶלְהִבּוּךְ: **מַאי שְׁנָא** הָאֵי קָרָא דְשִׁינְלָהּ וּמַסִּיק מְרִישָׁא דְקָרָא יְרוּשְׁלַמִי אִם לְהַפְלִינוּ נִתְכַּן הָיָה לוֹ לְהַפְלִינוּ דְּבָדְרִיס חֲחִרִיס כְּה' מַקְרָאוֹת שְׁבַתוֹרָה שְׁהַסִּימָן מִמ"ט א"ו מִחֵר מַשְׁקָדִיס שְׁאֵת אֲרוּר וְקַם א"ר אֶלָּא דְבָרִיס שְׁמַשְׁקִין עֲלֵיהֶם אֵת הָפֵה שְׁנֶאֱמַר יִשְׁקֵנוּ מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ ר"ש בַּר חַנִּי בְּשֵׁם ר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמִנִי בְּבָשִׁיס לְלַבּוֹשֶׁךְ וְגו' בְּבָשִׁיס כְּתִיב הֵא כִינַד בְּשַׁעֲה שְׁתְּלַמִּידֶיךָ קִטְנִיס בְּבֹשֶׁ לְבִישָׁהּ ד"ת הַגְדִּילוּ וְנַעֲשׂוּ כַּעֲתוּדִיס גְּלָה לְהֵם רַזִּי תוֹרָה וְקִתְנֵי הֶתֶם דַּר' יִשְׁמַעְעָל חֲטוֹן הָיָה בְּאוֹתָהּ שַׁעֲה וּמַסְנַע לְהֵדָא דְתַנִּי ר"ש בֶּן יוֹחִי וְאֶלָּה הַמַּשְׁפָּטִיס אֲשֶׁר תַּשִּׁיס לְבִישָׁהּ מַה הַסִּימָן הַזֶּה? אִינֵה נְגִילַת לְכָל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה כָךְ אִין לָךְ רְשׁוּת לְשַׁקַּע עַצְמָךְ עַל ד"ת אֶלָּא בְּפִנִי אֵדָם כְּשֶׁר וְנִקְרָא כִי יֵהִי טַעַם תְּלַמוּד שְׁלֵנוּ דְקִרְאֵמַר בְּסֻמוּךְ כִּי גְזִיר גְזִירְתָּא בְּמַעֲרֵבָא כּו' אֶלָּא שְׂאִינוּ מַפְרִשׁוּ בְּאוּ הֵיטֵב וְאוֹמַר מוֹרִי דַּר"ר אֶלְחָנָן שְׂהָיו מַה שְׁנִסַּד הַקְלִיר בְּפִרְשֵׁת פֶּרֶה אֶרְמֵה אִין לְהַרְהֵר עַל מַה נִּחְקַקָה שְׁכַלָם נִתְנוּ בְּנִשְׁקָה לְשׁוֹן מַשְׁקִין עֲלֵיהֶם אֵת הָפֵה: **מִשּׁוּם** נְסוּר תַּמָּה לְקַמָּן דְּמַסְקִינָן טַעְמָא דְחֶלֶב דְּבַשִּׁינָן יִשְׂרָאֵל רּוּחָהּ דְחִנְשִׁינָן לַעֲרוֹב חֶלֶב טָמֵא תַפּוּךְ לָהּ מִשּׁוּם גִּלּוּי וי"ל דְּאִין ה"נ אֶלָּא טַעְמָא בְּסִיקָא לַה נִקְטַ הֵכָא בְּשִׁלְחִין יִשְׂרָאֵל רּוּחָהּ דְּמַעֲרַב אֶבֶל טַעְמָא דְגִלּוּי זְמַנִּין דְּלֹא שֶׁךְ בְּגוֹן שְׁמַצָּה הַעוֹבֵד

כּוֹכְבִיס יוֹצֵא מִמְקוֹם שְׁחוּלָב שֶׁם דְּכִינּוּ שְׁכַל שַׁעֲה תּוֹפְסוּ בְּיָדוּ לִיבָא לְמִיתַם לְנַקּוּרָא וּא"ת מַפְנֵי מַה אָסְרוּ מִשּׁוּם גִּלּוּי יוֹתֵר מִמֵּיס וּדְבַשׁ לְמַאֵן דְּאִית לִיה בְּחָלוּ טַרְפוֹת (חֲלוּן דָּף מַט:) שֶׁנֶּךְ בְּהָו גִּלּוּי וי"ל דְּבַכְל הַמַּשְׁקִיס אַע"ג דְּלֹא קִפְדִי אֶלְגִּילָא מִשּׁוּם נַקּוּרָא אֶמְנַקְוִיתָא מִיָּהֳא קִפְדִי אֶבֶל גְּבִי חֶלֶב מִתּוֹךְ שַׁרֵב פְּעִמִּיס חִינוּ נֶאֱכַל בְּעַזָּן וְגַם מַסְגִּנִין אוֹתוֹ אֶמְנַקְוִיתָא נְמִי לֹא קִפְדִי וּמַסְגִּנַּת חִינוּ מוֹעִיל בְּלוּם לְאָרֶם בְּלֹאֻמַּר בַּהֲחֹל בְּתַרָא (פ"ק דָּף כטו:) דְּלֹא מַהִי מַסְגִּנַּת הִיכָא דְטַרְקָה פִּי' שְׁעַרְבָבוּ: **יִשָּׁן תִּשְׁתַּתִּיר** תַּמָּה לִישְׁנֵי גְזֵרָה יִשָּׁן אֲטוּ חֲדַשׁ דְּקַדְמַשְׁנֵי לַעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף לא:) גְּבִי שָׂכַר וי"ל דְּהֶתֶם אִיבָא לְמַנְזֵר דְּלֹא מְנַבֵּר בְּלִי הָאִי כִין יִשָּׁן לְחֲדַשׁ כְּמוֹ גְּבִי גְבִינָה: **לְפִי שֹׂא"א בְּלֹא צַחְצוּחֵי חֶלֶב** פ"ה כִין גְּמוּת שֶׁל גְּבִינָה נִשְׁאֵר מִן חֶלֶב וְדִלְמָא עֲרִיב בַּהּ חֶלֶב טָמֵא וְקַשָּׁה דֹא"כ ה"ל לַר' יִרְמְיָה לְמִימַר אֶלָּא כִין דְּהֵדַר בַּהּ מַשְׁנַיָא קִמָּא וְעוֹד דֹאטוּ מִי חִנְשִׁינָן דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִיס שׁוּמָה הָיָה שְׁעַרֵב כּוּ חֶלֶב טָמֵא אַע"פ שְׂהָיו יוֹדַע שְׂאִינוּ עוֹמֵד לְכוּן פַּר"ת דְּקִחִי אֶמְחִי דְּהָיָה פְרִיךְ וּבִשָּׁה תִשְׁתַּתִּיר וּמַשְׁנֵי דְאִפִּי' בְּשֹׂהִיא גְרָאָה יִשָּׁן לַעוֹלָם נִשְׁאֵר הָאָרֶם בְּתוֹךְ לַחְלוּחִית גְּבִינָה בִּינִי אֶטְפִי ור"י הִבִּיא רִאִיָּה מִן הִירוּשְׁלַמִי לְדָבָרֵי ר"ת דְּקִרְאֵמַר חֶלֶב הַעוֹבֵד כּוֹכְבִיס לְמַה אָסוּר מִשּׁוּם גִּלּוּי וְיַעֲמִיד דַּר"ר שְׁמוּאֵל בַּר רַב יַצְחָק מַפְנֵי אָרֶם הַנִּתְּנוּ כִין הַנְּקָדִיס וּפִי' וְיַעֲמִיד וּיְבַשְׁנָה וּמַשְׁנֵי מַפְנֵי אָרֶם הַנִּתְּנוּ כּו' וְקַשְׂיָא שְׁנֵיָה קוּמָא לְגְבִינָה בְּלוּמַר גְּבִינָה שְׂנַעֲשׂוּ מִיָּהֳא תִשְׁתַּתִּיר דְּאָרֶם הוּא חִינוּ מִנִּיחוּ לִיבַשׁ וּמַסִּיק מַפְנֵי אָרֶם הַנִּתְּנוּ כִין הַנְּקָדִיס כְּמוֹ שְׁמַתְרָן בְּתַלְמוּדוֹ שֶׁכַּל אִין לְפַרֵשׁ בְּפִירוּשׁ דַּר"ר אֶלְחָנָן דְּקִחִי אֶחָלֵב וְהִי פְרִיךְ לְמַה אָסְרוּהוּ מִשּׁוּם גִּלּוּי יַעֲמִידֵנוּ וְאִם יֵשׁ כּוּ אָרֶם לֹא יַעֲמִיד דְּהִיב מַקְשָׁה הַתְּלַמוּד גְּבִי חֶלֶב טָמֵא בְּסֻמוּךְ דְּלִיתָהּ דְּהָא לֹא מַצִּינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם שְׁנֵיחַ חֶלֶב לְהַקְפוֹת בְּשִׁבְלֵי אָרֶם הַנִּתְּנוּ כּוּ: **מַפְנֵי שְׁמַעְמִידִין** אוֹתָהּ בְּעוֹר קִבַּת גְּבִילָהּ וּא"ת מַאי אִקְרִיא גְבִילָהּ אִפִּי' שְׁחוּטָה נְמִי אֶסְוֶרָה מִשּׁוּם בְּשַׁר בְּחֶלֶב וי"ל דְּזִקּוּקָא נִקְטַ גְבִילָהּ דְּלֹא אִיבָא בַּהּ אֶסְוֶרָא דְאוּרְקִימָא אֶבֶל בְּשַׁחוּטָה מִשּׁוּם בְּשַׁר בְּחֶלֶב לִיבָא אֶסְוֶרָא דְאוּרְקִימָא דְעַזָּן בְּעַזָּן הוּא וְאַע"ג דְּאוּקְמוּי קָא מוֹקִיס חִינוּ אָסוּר אֶלָּא מְדַרְבָּנָן: **וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הַכִּי** ה"ה דְּהָיָה מַצִּי לְמַפְרָךְ בְּפִשְׁטוּת מַתְנֵי' דְחֲלוּן (דָּף כטו:) אֶלָּא מַשְׁמוּאֵל אֶשְׁמוּאֵל נִיחָא לְמַפְרָךְ: **חֲדָא קִתְּנִי קִבַּת שְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכְבִיַם** גְּבִילָהּ הִיא תַּמָּה לְפִי מַה שְׁפִיר"ת סוּף כַּל הַבְּשַׁר (חֲלוּן דָּף כטו:) נֶשֶׁם חֲלוּן בְּחֶלֶב הַקֶּבֶה שְׂאוֹתוֹ שְׂהָיו קְרוּשׁ לֹא נֶאֱסַר מַעוּלָם אִף קֵדַם חֲזָרָה דְּפַרְשָׁא בְּעֶלְמָא הוּא שְׂאִינוּ רִאִי אֶלָּא לְהַעֲמִידָה אֶבֶל חֶלֶב הַעֲלוּל שְׂאִינוּ רִאִי לְהַעֲמִידָה כְּלָל מִתְחַלָּה הִיוּ מִחְשָׁבִין חֶלֶב גְּמוּר וְחִזּוּ בְּהֵם מִתּוֹךְ הַשָּׂא דְקִבַּת הַעוֹלָה דְשׁוֹרְפָה חִיָּה אַע"פ שֹׂא"א שְׁלֹא יִתְעַרֵב מִחֶלֶב הַעֲלוּל עַם הַקְרוּשׁ וּלְפִירוּשׁ זֶה קִשְׂיָא אֶמְחִי לֹא מַשְׁנֵי הֵכָא בְּלָה קֵדַם חֲזָרָה וְהֵכָא דְקִתְּנִי גְבִי הַעֲמָדָה מִזִּירִי בְּקְרוּשׁ וּלְהִיב דְּוִקִי' הָא קֶבֶה גּוּפָא שְׂרִיָא וְהֶתֶם דְּלֹא מִיזִירִי בְּהַעֲמָדָה מִזִּירִי בְּעֲלּוּל וי"ל דְּנֵהִי דְלִין צְלוּל מַעֲמִיד דַּמ"מ אִין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִיס בּוֹדְרִין אוֹתוֹ כ"כ שְׁלֹא יִשְׁאֵר מִן הַעֲלּוּל וּמִדְקִרְאֵמַר שְׁמוּאֵל בְּעוֹר קִבַּת גְבִילָהּ מַשְׁמַע הָא קֶבֶה גּוּפָא שְׂרִיָא וְאַע"פ שְׁנַשְׂאֵר שֶׁם מִן הַעֲלּוּל בְּדַפִּי' שְׁלִין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִיס טוֹרְחִיס לְבָדְרוּ וְאוּר"ת כִּי עֲבָשׁוּ לֹא מַצִּינוּ טַעַם פְּשׁוּט לְאֶסְוֶר בְּגְבִינַת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִיס דְּהָא טַעַם הָאֶסְוֶר הָיָה מִשּׁוּם נַקּוּר כְּרִיפִי"ל דְּקוּי"ל הִלְכָה כְּרִיפִי"ל אִף גִּלְבִּיר' ר' יוֹחָנָן וּכ"ש גִּלְבִּי שְׁמוּאֵל דְּהָא (עִירוּבִין מו:) שְׁמוּאֵל גַּר' יוֹחָנָן הִלְכָה כַּר' יוֹחָנָן וְכוּן פֶּסֶךְ ר"ח וְכוּן בְּסַדַּר תַּנְאִיס וְאוֹמַרְקִאִיס פֶּסֶךְ הִלְכָה כְּרִיפִי"ל כַּכ"מ וְגַם דְּבָרֵי רַב אֶלָּא בַּר אֶלְבָּה אִינֵם בְּלוּם כִּין שְׂאִינוּ אוֹתוֹ רַב אֶלָּא בַּר אֶלְבָּה שְׁהִיָה תְלַמִּידוֹ שֶׁל רַבָּא שְׁהִיָה בְּתַרְלָא שְׁהִירִי הַזְכִּירוּ דְבָרֵיו קֵדַם דְּבָרֵי רַב חֲסָדָא וְרַב נַחֲמָן בַּר יַצְחָק שְׁהִיו קְדָמוּנִיס יוֹתֵר מְרַבָּא וְגַם דְּבָרֵי רַב חֲסָדָא וְרַב נַחֲמָן בַּר יַצְחָק עָמְדוּ בְּקַשְׂיָא וְלִיבָא לְמַחֵשׁ נְמִי מִשּׁוּם עֲרִיב חֶלֶב טָמֵא בְּדַפְרִי' לַעִיל (גְּבִי) שְׁלֹא (עַמְד) כַּפְרַש"י שְׁהִירִי אִין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִיס שׁוּטִיס לַעֲרַב כּוּ חֶלֶב טָמֵא מֵאֲחֵר שְׂאִינוּ עוֹמֵד אֶלָּא וְזִלִּי אִין הַטַּעַם אֶלָּא מִשּׁוּם נַקּוּר וְאִינוּ שְׁלִין נַחֲשִׁיס מַצִּין בְּעִינֵיו אִין לְחוּשׁ מִשּׁוּם גִּלּוּי וְאִין לוּמַר דְּדָבָר שְׁבַמְנָן הוּא וְצִרִיךְ מְנָן אַחֵר לְהַתִּירוֹ כִי וְזִלִּי הוּא בְּשִׁאֲסָרוּ תַחֲלָה לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּמַקּוֹם שְׁהִנְחָשִׁיס מַצִּין כְּמוֹ שְׁאִפְרַשׁ לְקַמָּן גְּבִי יוֹן נֶפֶךְ (דָּף נו: ד"ה לֹאפּוֹקִי) וְגַם בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת יֵשׁ שְׂאוֹכִילִיס אוֹתֶם מַפְנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתֶם בְּפִרְחִיס וְגַם גְּאוּנִי גְרַבּוּנָא הַתִּירוּ אוֹתֶם בְּמַקּוּמָן מַטַּעַם שְׁמַעְמִידִין אוֹתֶם בְּפִרְחִיס מִיָּהוּ בְּמַקּוּמָנוּ שְׁמַעְמִידִין בְּקֶבֶה אוֹמַר דַּרֵב ר"י בֶּן הַר"ר חַיִּיס שֵׁיס טַעַם קִצַּת לְאָסוּר מַפְנֵי שְׁמוּלָחִין הַקֶּבֶה בְּעוֹרָה וְאִיבָא אָסוּר דְּבַשֶׁר בְּחֶלֶב דְּמִלִּיחַ הִרִי הוּא בְּרוּתַחַם וְאִינוּ רִאִיתִי מְקוּמוֹת שְׁהָן מַעֲמִידִיס בְּגִבְלַת דְּבַר אַחֵר מְלִיחַ:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לה.

לה:

 עין משפט
 נר מצוה

א מוי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כו, סמג לאוין קמו:
ב מוי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כו, סמג לאוין קמו:
ג מוי' פי' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' קטו סעי' א:

ד מוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיב סעי' א:

ה מוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' בב, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ז:

ו מוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' י:

ז מוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' י:

ח מוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיב סעי' ב:

מִפְּנֵי שְׂמַעְמִידוֹן בשרה ערלה ועקלה ש'ל

בעה"י (עין בתוס' קדושין דף לו: ד"ה כל מצה): **דְּבָרִים** המקסין ממנו מתגלין לו פי' שְׂבָטִי אֶדָם מַגְלִין לו רִזְיוֹן לִפִּי שְׁנֵהֲנוּן מִמֶּנּוּ עַד וְתוֹשָׁה כִּמּוֹ שֶׁמֶפֶרֶשׁ בְּמֶס' אֲבוֹת (פ"ו מ"א):

לְגִבִּינָה אכא דקאי ביני אטפי פרוש לקח חלב מן העובד כוכבים לעשות גבינה אכל לעיל גפי לקח גבינה של עובד כוכבים ליפא למיחש לחלב טמא פיון שעושה אותו לצרכו ליפא למיחש דלמא ערב בו חלב טמא פיון שאינו עומד: **מִפְּלָל** דאיפא למאז דשרי מקהאמר פת לא התרה בב"ד מפלל דאי פעי הוה שרי ליה חלמא לא פשט אסורו ומפאן סמכו עתה לאכל פת של עובדי כוכבים פיון שלא פשט אסורו בכל ישראל ויש לסמוך על דברי רשב"ג ור"א

בר גזוק דאמרי אין גזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רב הצבור יכולין לעמד בו ועוד קאזי דאמר לחמן (עבודה זרה דף לו.) בְּיָמֵינוּ תִּתִּיר אִף אֶת הַפֶּת (ולא הניח להתתיר אלא משום דהוו קרוי ליה ב"ד שְׁרִיָא וְאֶחָדֵינוּ בְּאוֹ בֵּית דִּין אֶחָד שֶׁהִתְרוּהוּ ועוד דאמרי בירושלמי דפרקין וכפ"ק דשבת פת עמדו עליי והתירוהו ומי שְׁנִהָר מִפֶּת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מִתֵּר לְאָכֹל עִם מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר בְּקַעֲרָה אֶחָת אַע"פ שֶׁטַעַם פֶּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִתְּעַרֵב בִּפֶּת יִשְׂרָאֵל דאין להחמיר לאסר ע"י תערבֶת בְּדֹאמֶר כפ"ק דחלין (דף ו.) דלא גזרו על תערבֶת דמאי וכה"ג בְּמִנְחָ דעובדי כוכבים שרי גליתה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היבא דאיחא בעיניה:

עובדי כוכבים אסורה כמו שְׁנִפְרֶשׁ כַּפ"ה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

באין קדם תורה איתה משנה דשחיטת כּאֵן קוֹדֶם חֲזָרָה, כּאֵן לְאַחַר חֲזָרָה, וּמִשְׁנֶה לֹא זָזָה מִמָּקוֹמָהּ. רב מלפּיֵא מִשְׁמִיּה דרב אדא בר אבהו אמר: מפּנֵּי שְׂמַחֲלִיקִין פְּנִיָּה בְּשׁוּמָן חֲזִיר. רב חסדא אמר: מפּנֵּי שְׂמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּחוּמָץ. רב נחמן בר יצחק אמר: מפּנֵּי שְׂמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּשֶׁרֶף הָעֶרְלָה. "כִּמָּאן? כִּי הָאִי תַנָּא, דְּתַנָּיא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמַּעְמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֶרְלָה — אֶסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פִּירִי.[[][ⓘ]אפילו תימא רבי יהושע, עד כאן לא פליג רבי יהושע עליה דרבי אֱלִיעֶזֶר אֵלָא בְּקֻטְפָא דַּגּוּזָא, אֲבָל בְּקֻטְפָא דִּפְרִיא מוּדִי.[[][ⓘ]והיינו דתנו, אמר רבי יהושע: שְׂמַעְתִּי בְּפִירוּשׁ, שֶׁהַמַּעְמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֶלִין וּבְשֶׁרֶף הָעִיקָרִין — מוֹתֵר, בְּשֶׁרֶף הַפְּגִין — אֶסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פִּירִי. בֵּין לְרַב חֲסֵדָא, בֵּין לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, תִּתְסַר בְּהִנָּאָה, חוֹשִׁיא. דְּרַשׁ רַב נַחְמָן בְּרִיָּה דְרַב חֲסֵדָא, מַאי דְכָתִיב: "לִרְיֵחַ שְׂמִנִּיָּה טוֹבִים", לָמָּה תִלְמִיד חָכֵם דוֹמָה? לְצִלוּחִית שֶׁל פְּלִיטִין: מְגוּלָּה — רִיחָה נוֹדֵף, מְכוּסָּה — אֵין רִיחָה נוֹדֵף.[[][ⓘ]ולא עוד, אֵלָא דְבָרִים שְׂמֻכוּסִין מִמֶּנּוּ מִתְגַּלִּין לוֹ, שְׁנֹאֹמֶר: "עֲלֻמוֹת אֶהְיֶה", קָרִי בִּיה "עֲלֻמוֹת"; וְלֹא עוֹד, אֵלָא שְׁמִלְאַף הַמּוֹת אוֹהֲבוֹ, שְׁנֹאֹמֶר: "עֲלֻמוֹת אֶהְיֶה", קָרִי בִּיה "עַל מוֹת"; וְלֹא עוֹד, אֵלָא שְׁנוּחַל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶחָד הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶחָד הָעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֹאֹמֶר: "עֲלֻמוֹת", קָרִי בִּיה "עוֹלָמוֹת".[[][ⓘ]מתנני ואילו דברים של גוים אסורין ואין איסורן איסור הנאה: חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, והפת והשמן שלהן. רבי ובית דינו התירו השמן.[[][ⓘ]והשלקות, וכבששין שדרפן לתת לתוכן יין וחומץ, וטרית טרופה, וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו, והחילק, וקורט של חלתית, ומלח שלקונדית — הרי אלו אסורין, ואין איסורן איסור הנאה. גמ' חלב למאי ניוחש לה? אי משום איחלופי — טהור חיור, טמא ירוק! ואי משום איצרובי — ניקום! דאמר מר: חלב טהור עומד, חלב טמא אינו עומד. אי דקא בעי לגבינה, הכי נמי. הכא במאי עסקינן? דקא בעי ליה לכמכא. ונשקול מיניה קלי וניקום! פיון דבטהור נמי איפא נסיובי דלא קיימי, ליכא למיקם עלה דמילתא. ואיכפצית אימא: אפילו תימא דקבעי לה לגבינה, איפא דקאי ביני אטפי. והפת. אמר רב כהנא אמר רבי יוחנן: פת לא הותרה בבית דין, מפלל דאיפא מאן דשרי? אין, דכי אתא רב דימי אמר: פּעַם אחת יצא רבי לשדדה, והביא גוי לפניו פת פורני מאפה סאה. אמר רבי: כּמָה נָאָה פֶת זו, מָה רָאוּ חֲכָמִים לְאוֹסְרָהּ? מָה רָאוּ חֲכָמִים!? מִשׁוּם חֲתָנוּת! אֵלָא, מָה רָאוּ חֲכָמִים לְאוֹסְרָהּ בִּשְׁדָּה. כְּסָבוּרִין הָעָם הַתִּיר רַבִּי הַפֶּת, וְלֹא הִיא, רַבִּי לֹא הִתִּיר אֶת הַפֶּת. רַב יוֹסֵף, וְאִיתִימָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, אָמַר: לֹא כָּה הָיָה מַעֲשֶׂה, אֵלָא אֲמָרוּ: פַּעַם אחת הלך רבי למקום אחד ורָאָה פֶת דְּחוּק לְתַלְמִידִים, אָמַר רַבִּי: אֵין כּאֵן פִּלְטֵר? כְּסָבוּרִין הָעָם לוֹמַר פִּלְטֵר גּוֹי, וְהוּא לֹא אָמַר אֵלָא פִלְטֵר יִשְׂרָאֵל. "אָמַר רַבִּי חֲלָבוּ: אֲפִילוּ לְמֹאן דְּאָמַר פִּלְטֵר גּוֹי, לֹא אֲמָרְן אֵלָא דְּלִיכָא פִלְטֵר יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּמָקוֹם דְּאִיכָא פִלְטֵר יִשְׂרָאֵל — לֹא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילוּ לְמֹאן דְּאָמַר פִּלְטֵר גּוֹי, הֲנִי מֵיָלִי בִּשְׁדָּה, אֲבָל בְּעִיר — לֹא, מִשׁוּם חֲתָנוּת. אֵיכּוּ הֵוָה מְנַבִּית וְאֲכִיל פֶּת אֲפִי מַצְרִי, אָמַר לְהוּ רַבָּא, וְאִיתִימָא רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא תִשְׁתַּעַו בַּהֲדִיָּה דְּאֵיכּוּ, דְּקֹאכִיל לְחֵמָא דְּאַרְמָאִי. וְהִשְׁמָן שְׁלָהּ. שְׁמָן, רַב אָמַר: דְּנִיאַל גִּזֵּר עָלֵינוּ, וְשְׁמוּאֵל אָמַר:

זליפתן

נשנית קדם שחזר בו ר' יהושע מדבריו שאמר לו לר' ישמעאל מפני שמעמידין אותה בקבת גבלה וסבר לאו פרשא היא: וביאו לאחר תורה הן דשני שמואל מפני שמעמידין אותה בעור אכל קבה עצמה שריא לאחר תורה שחזר בו ר' יהושע מפני משוכתו של ר' ישמעאל: ומשנה הנשנית בשחיטת חלין (דף קטו.) קדם חזרה: לא זזה ממקומה לא עקרוה לגמרי דהואיל ונשנית ונשנית נשנית אכל אין הלכה כמותה שהרי חזר בו: שמעמידין אותה בחמן שהחמן מעמיד חלב. ולחמן פרין לה א"כ לתסר בהנאה: בקטפא דגתא בשארף היצא מן העין: אכל בקטפא דפירי בשארף הפירי עצמו: מגלה ריחא נודף והינו דכתיב שמן תזרק שמך בשמנלין אותה ומריקין שמנה. כלומר כשאתה מלמד תורה לתלמידים אז יצא לך סם: מתגליון לו מעצמן בלא טורח כשהוא מלממן: מתני' ר' בית דינו התיירו את השמן לא גרסי' דהא לאו איהו שריה אלא ר' יהודה גסיאה בר ברה שריה כדאמר בגמ' מסתמך ואלו רבי יהודה גסיאה ור' יהודה גסיאה דגמ' הינו רבי יהודה הגסיא בנו של ר"ג ברי' שהיה בימי האמוראים וה"נ אמרינן בגמרא ר' יהודה הגסיא בנו של ר"ג הורה כו' ואלו רבי בנו של רשב"ג הוה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (כ"מ פד:): והשלקות כל דבר שבשלו עובד כוכבים ואפלו בכלי טהור. וכו'והו משום חתנות: וכבשין לכבש דגים וזרק וראש ורגלים של בהמה בחמן: וטרית מין דגים קטנים מלוחים: טרופה שנטרפו ונשתפרו הדגים ואין נכרין הלכך חזשי לטמאים: וציר שאין פה דגה כלבית שוטטת בו שדךך כלבית לגדל מאליה בציר של דגים טהורים ואם יש ציר דג טמא עמו לא תגדל כלבית בו והיא עצמה טמאה: והחילק מין דגים קטנים טהורים והיא סלתנית ואין לה סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן סנפיר וקשקשת וקומא לן דמתכת ואתר בגמרא מפני מה אסרוה מפני שערכונה עולה עמה דגים טמאים העומים לה הלכך לא שניא טרופה ול"ש אינה טרופה אויבא למיחש לאחד מאלף ביניהם דזמנו ליה ולא מנכרי אכל טרית אין שכן דומה לה הלכך כי אינה טרופה שריא: חלתית מין פירי הוא שקורין לזר"א בלע"ז ומתחבין את קרטיו בסכין ואסור משום שמנוניתא דספינא: ומלח שלקונדית מפרש בגמ' (לחמן עבודה זרה לטו:): גמ' נקום ישעמדנו ע"י קבה לגבינה: לכמכא מאכל: קלי מעט: נסיובי מישג"א: ליכא למקם עלה דמלתא שמה נתערב בו חלב טמא וכשהעמידו עומד טהור שבו והטמא נשאר עם הנסיובי הלכך אין

זה נסיון להכשיר הראשונים לאכל אכל לגבינה סלקא דעתא השתא דמתר: ואי בעית אימא אפילו לגבינה נמי אסור: דאיכא נסיובי דגמנות שבגבינה וחיזשין שמה מן החלב טמא שלא עומד נשאר עם הנסיובי בגמנות: פרגי הוא תנור שהוא גדול ופיו מן הצד וכל תנור שבמנהה קטן הוא ומקום שפיתת ב' קדרות ופיו למעלה: לאסרה בשעה דליכא למחש לאמשובי דאקראי בעלמא הוא: מנפית נושר: חבי מצרי בשלות אצל המצרים:

 מסורת הש"ס

א נדה ח:

ב משנה ערלה

ג ברכות טז:

ד משנה עבודה זרה; לעיל כט:

ה לקמן לטו: משנה עבודה זרה

 גליון הש"ס

גמ' בשרף הערלה. עיין בריטב"א

קדושין דף לח ד"ה דתנו:

 תורה אור השלם
--

לריו שמניד טובים שמן תזרק שמד עליון עלמות אהבוד [שיר השירים א, ג]

מסורת הש"ס
א לקמן סח: ב מגילה ב; גיטין לו; מועד קטן ג: ג שבת יז: ד בבא קמא עט; בבא בתרא ס:: הוריות ג:
גליון הש"ס
תוס' ד"ה בשלמא וכו' הא דאמר לתנאל בפת"ב המלך וביין משפיו ויבקש משר הפרסיום אשר לא יתנאל [דניאל א, ח]
תורה אור השלם

וישם דניאל על־לבו אשר לא־יתנאל בפת"ב המלך וביין משפיו ויבקש משר הפרסיום אשר לא יתנאל [דניאל א, ח]

זְלִיפְתָּן פְּלִיטָתָן שְׁפוּלְטָן ומזיעין שְׁמוֹנוּגִית אֶסּוּר שֶׁבְּלַעוּ: לְנִזְאִי מְזֻלָּי בְּמִיּוֹ זְלִיפְתָּן פ"ה פְּלִיטָתָן וְנִרְאָה שְׁאוּתָהּ פְּלִיטָה בְּחָה מִכַּח הַשָּׁמַיִם שֶׁהֲרִיקוּ מִכְּלִי הָאֶסּוּר דְּרַבְּנָן: אִם הֵם לֹא דְרָשׁוּ אִם ר' יהודה הקשיא לֹא דָרַשׁ אֶת הַמַּקְרָא לְהִבִּין שֶׁדִּנְיָאֵל גִּזַּר עָלָיו וְסָבַר דְּבִי זִינָא אֲחֵרִינָא גִזַּר עָלָיו מִשּׁוֹם זְלִיפַת פְּלִים וְשָׂרִישׁ: אֲנִן לֹא דְרָשִׁינוּ בְּתַמּוּיָּה: שְׁמוּנָה עֶשֶׂר דָּבָר ב"ש וב"ה יחד נמנו וְגִזְרוּ עֲלֵיהֶם כּפ"ק דְּשַׁבָּת (דף יג:). וּלְקַמָּן פְּרִיךְ בְּנִתְיָאן דְּאוּרְקִיתָא הִיא: מֵאִי אֶסְהִידוּתָהּ דְּרַב דְּאִמֵּר דְּדִנְיָאֵל גִּזַּר עָלָיו בִּינָן דְּדָרְהָ לֹא קָבִיל מִנֶּה לֹאֹ גִזְרָה הִיא: בְּעִיר מִשּׁוֹם חֲתָנוּת: **כַּכֵּל יְכוּל לְבַטֵּל בֵּית דִּין גִּזְרַת כ"ד חֲבֵרֵי שְׁנוֹר** עַל דָּבָר הַמֵּתָר וּבִלְבָד שָׁיָא גְדוּל מְמוֹנָ: רַבּוּתֵינוּ רַבִּי יְהוּדָה הִקְשִׁיאוּ: לֹא פָשַׁט עֲדָן לֹא הִסְזִיקוּ רָבָם בְּאוּתָהּ הַגִּזְרָה לִנְהַג בּוֹ אֶסּוּר:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

זְלִיפְתָּן פְּלִיטָתָן פ"ה פְּלִיטָתָן וְנִרְאָה שְׁאוּתָהּ פְּלִיטָה בְּחָה מִכַּח הַשָּׁמַיִם שֶׁהֲרִיקוּ מִכְּלִי הָאֶסּוּר כְּדֹאקְרִינָן לְקַמָּן (עבודה זרה דף עה.) אוּ מִלְּגָן בְּמִי זִיתִים וְלִשָּׁן זִלְזָן ק"ק שְׁלֹא מְצִינוּ זִלְזָן רַק לִשָּׁן שְׁפִיכָה בְּמוֹ תַעֲשֶׂה זִלְזָן (פסחים דף כ:): **בְּשִׁלְמָא** לַמ"ד זְלִיפְתָּן שֶׁל פְּלִים אֲסוּרִים כו' קֶסֶבֶר נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים מִתָּר לְפּוֹם רִיבֹטָא מִשְׁמַע שְׁאוּתָם שְׁאֲסֵרוּ קִדְּם ר' יהודה בְּגוֹן תַּלְמִידֵי שְׁמַאי וְהֵלֵל סוֹבְרִין נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים אֶסּוּר וְאִתָּא ר' יהודה נְשִׂיאָה וְסָבַר מִתָּר וְשִׁמוּאֵל סָבַר בְּתוּמָה שְׂהִיָּה מִחֲזוּק דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמֵלָאִי וּלְקַמָּן גְּמִי פ"ה (דף סז.) גְּבִי חֲמוֹן אֲשֶׁר עָס לְתוֹךְ הַגְּרִיסוֹן פְּסִיק שְׁמוּאֵל הִכִּי הִלְבַּתָּא נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים מִתָּר וּלְקַמָּן בְּפִרְקוֹן (עבודה זרה דף לח:) גְּבִי מִשְׁחָא שְׁלִיקָא סָתַם הַתַּלְמוּד אִי מִשּׁוֹם גְּעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים הוּא וְדָקְדָק ר"י הִיאךְ בָּאוּ לְחֻלֵּק עַל רַבּוּתֵינוּ שְׁמַאי וְהֵלֵל בְּדִין נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים לְהַתִּירוֹ זֵהִי דְשָׁמָן יְכוּל לְהוּיָת שְׁמִתָּר מִטַּעַם שְׁלֹא פָשַׁט וְאִין רַב הַצִּבּוֹר וְכוּלִין לַעֲמֹד בְּשֹׁאֵר דְּבָרִים הִיאךְ הִתָּר וְעוֹד תִּשְׁיָא אִם ס"ל לְתֵנָּא דְּמַתְנִי דְנוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים אֶסּוּר תַּקְשִׁי הֵא דְאִמֵּר לְקַמָּן (עבודה זרה דף לט:) גְּבִי דְבַשׁ לְמַאי נַחוּשׁ אִי מִשּׁוֹם גְּעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים הוּא וּמָה בְּכַךְ הֵא תֵנָּא דְּמַתְנִי מִיָּסָר קָא אֶסֶר לְכָךְ נִרְאָה לר"י דְשִׁמוּאֵל גְּמִי ס"ל דְּבִי גִזְרַת ב"ש וב"ה עַל הַשָּׁמָן מִשּׁוֹם חֲתָנוּת גִּזְרַת וּמִיָּהוּ מִשּׁוֹם דָּלָא שְׁנָךְ בַּה חֲתָנוּת כ"כ בְּמוֹ בִּינָן הֲצַרְךָ לָהֶם סַעַד בְּזִלְיַפְתָּן שֶׁל פְּלִים אֲסוּרִין אַע"ג דְּזִינְהוּ סְבִירָא לְהוּ בְּעִלְמָא נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים מִתָּר וְכֵן סוֹבַר שְׁמוּאֵל שְׁמַכַּח שְׁנֵי הַטַּעַמִּים גִּזְרוּ אַע"פ שְׁאִין זִי בְּכַל אֶחָד לְבַדּוֹ וְהִינוּ דִּקְא"ל שְׁמוּאֵל לָרַב בְּשִׁלְמָא לְדִידֵי דְאִמֵּינָא דְּגִזְרַת שָׁמָן לֹא הִיָּתָה קְדָמוּנִית מִיָּמִי דְּנִינְאֵל אֵלָּא שְׁמַאי וְהֵלֵל גִּזְרַת מִטַּעַמִּי דְּפִרְשִׁית יוֹחֵא דְיוֹכּוּל לְהוּיָת שְׁהַתִּיר ר' יהודה הִקְשִׁיאוּ בְּמוֹ שְׁמַפְרַשׁ הַתַּלְמוּד בְּסִמוּךְ דָּלָא פָשַׁט אֶסּוּרוֹ וְגַם הַטַּעַמִּים לֹא נִרְאוּ לוֹ כִּי אִין טַעַם חֲתָנוּת טוֹב כֵּל כֵּךְ וְעוֹד דְנוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים מִתָּר אֵלָּא לְדִידְךָ דְאִמְרַת דְּנִינְאֵל גִּזַּר עָלָיו וְכֵן הִיא הִקְשִׁיאוּ לְבַטֵּלָה דְּבִינָן שְׁתַּנּוּבָהּ הִיא בְּתוֹרָה פְּשִׁיטָא הוּא דְפָשַׁט אֶסּוּרוֹ בְּכַל יִשְׂרָאֵל וְעוֹד כִּי שְׁמַאי וְהֵלֵל שְׁהִיוּ יוֹתֵר מִשְׁלֵם מֵאוֹת שָׁנָה שְׂבָאוּ וְהוֹסִיפוּ עָלָיו לְגִזַּר אֵף בַּשָּׂדֶה בְּמוֹ שְׁמַפְרַשׁ בְּסִמוּךְ א"כ מִשְׁמַע דְּגִזְרַתוֹ פָּשְׁטָה מִיָּהָא בְּעִיר: **אֲשֶׁר** לֹא יִתְנַאֵל בַּפֶּת בַּג פֶּרֶשׁב"ס דִּהֲאִי פֶת לֹאוּ פֶת מִמֶּנּוּ הוּא דְלִישְׁתַּמַּע מִהֲבָא דְּדִנְיָאֵל גִּזַּר עַל הַפֶּת אֵלָּא לִפְתָן הוּא וְהוֹצֵאת הַמֶּלֶךְ הוּא רִיפּוּשׁ"א בְּלַע"ז וְכוּ' וְכוּ' וְהִיא הַמְּלִצָר נִשָּׂא אֶת פֶּת בְּגָם וְנוֹתֵן לָהֶם זְרַעוּתִים וְאִין לִימֵר שְׁהִיָּה נוֹטֵל פֶּתָן וְהִיוּ אוֹכְלִים זְרַעוּתִים בְּלֹא פֶת: בְּמַתְנִי פֶתָב רַבְּב"ס בְּשַׁם רַש"י דָּלָא גֵרָם רַבִּי דר' יהודה הִקְשִׁיאוּ בַר בְּרָה וּבֵית דִּינוּ הַתִּירוּהוּ וְחִבְמִי דוּרוּ קָבַעוּ דָּבָר זֶה בְּמִשְׁנֵה שְׁסָדָר רַבִּי זְקוּנָ כִי הוּא הִיָּה בְּנוֹ שֶׁל ר"ג הַנֶּזֶקֶר בְּמַם אֲבוֹת (פ"ב מ"ב) ר"ג בְּנוֹ שֶׁל ר' יהודה הִקְשִׁיאוּ אוֹמֵר יָפָה ת"ת כו' וְאוֹתוֹ רַבִּי יְהוּדָה הִקְשִׁיאוּ הַנֶּזֶקֶר בָּאֵן הוּא ר' יהודה נְשִׂיאָה שְׁהִיָּה בִּימִי הָאִמוּרָאִים אֵלָּא בִלְשׁוֹן מִשְׁנֵה וּבְרִיתָא קוּרָא אוֹתוֹ הִקְשִׁיאוּ וּבִלְשׁוֹן אִמוּרָא קוּרָא אוֹתוֹ נְשִׂיאָה ור' יהודה הִבִּיאוּ רִירוּשָׁלַיִם רַבִּי וּבֵית דִּינוּ הַתִּירוּ אֶת הַשָּׁמָן בְּלִשְׁנָה מְקוּמוֹת רַבִּי יהודה הִקְשִׁיאוּ וּרַבּוּתֵינוּ הַתִּירוּ בְּגוֹטִין וּבְשָׁמָן וּבְסַגְלָל וְנִרְאָה לוֹ שֶׁגַּם עָס טַעֲמוֹת סוֹפֵר דְּקַפְרָךְ וּלְקַרוּ לִיה כ"ד שְׁרִיָּא שְׂכַל ב"ד הַמַּתִּיר ג' דְּבָרִים נִקְרָא ב"ד שְׁרִיָּא וְדָחִי א"ר יוֹדֵן בַר יִשְׁמַעֲלָל בֵּית דִּינוּ חִלּוּק עָלָיו בְּגוֹטִין פְּרוּשׁ וְאִין זֶה מַתִּיר ג' דְּבָרִים וְאִם הוּא הִיָּה רַבִּינוּ הַקְדוּשׁ א"כ הִיָּה לוֹ לְמוֹנוֹת עוֹד אֲחֶרֶת שְׁהַתִּיר בְּדֹאמֵר בְּפִרְךָ קִמָּא דְחֵלִין (דף ו:) דִּהַתִּיר רַבִּי בֵּית שְׁאָן דְּבִירוּשָׁלַיִם דְּקִמְאִי גְמִי אִיתָא לְכָךְ נִרְאָה לוֹ דְּגֵרָם הָתָם ר' יהודה הִקְשִׁיאוּ וְהוּא ר' יהודה נְשִׂיאָה עוֹד בְּתוֹב עָס בִּירוּשָׁלַיִם רַב יִצְחָק בַר שְׁמוּאֵל בַר מִקְרָא נַחַת לְגַצִּיבִין אֲשַׁכַּח לר' שְׁמֵלָאִי הַדְרֹמִי יִתּוֹב וְדָרִישׁ רַבִּי וּבֵית דִּינוּ הַתִּירוּ אֶת הַשָּׁמָן שְׁמוּאֵל קָבַל עָלָיו וְאָכַל רַב לֹא אָכַל א"ל שְׁמוּאֵל לָרַב יָאָכַל אוּ אֵנָּה בְּתוֹב עֲלָךְ זְקוּן מִמַּרְא א"ל עַד דְּאֵנָּה תִּמָּן אֵנָּה יַעַב מֵאֵן עָרַעַר עָלֶיהָ שְׁמֵלָאִי הַדְרֹמִי א"ל אֲפֹשֶׁר מַה דְאִמֵּר בְּשַׁם גְּרַמָּה לֹא בְּשַׁם רַבִּי וּבֵית דִּינוּ אִתְּרַח עָלֶיהָ וְאָכַל: **וְשָׁמָן** דְּנִינְאֵל גִּזַּר עָלָיו ה"ה מ"מ לְמַפְרָךְ אִיןֹּן אֵלָּא מִשּׁוֹם דְּאִשְׁמָן קָאִי נִקְטָה: **וְרַבִּי** יְהוּדָה הַנִּשְׂאִי הִיכִי אֵלִים לְמִשְׁרֵי תַּקְנָתָא דְשְׁמַאי וְהֵלֵל פֶּרֶשׁב"ס דְּפִרְיָךְ בִּין לָרַב בִּין לְשִׁמוּאֵל דְשִׁמוּאֵל גְּמִי מוֹדִי דַּמִּי"ח דָּבָר הֵם: **וְהַתֵּנָּן** אִין ב"ד יְכוּל כו' תַּמָּה בְּפִרְךָ הַשּׁוּלַח (גטין לו: נָשָׁם ד"ה אֵלָּא) גְּבִי פִרְזוּבּוּל דְאִמֵּר שְׁמוּאֵל הִאי פִּרְזוּבּוּל עֲלִבְנָא דְדִינוּ הוּא אִי אִישֶׁר חוּלִי אִישֶׁר חוּלִי יוֹתֵר מֵהֵלֵל וְהִכִּי דַּמִּי אִי פָשְׁטָה תַּקְנָן פִּרְזוּבּוּל אֲפֹלּוּ הִיָּה גְדוּל אִין וְכוּל לְבַטְלוּ וְאִם לֹא פָשְׁטָה א"כ לָמָּה לִי אִישֶׁר חוּלִי הִרי ר' יהודה נְשִׂיאָה הַתִּיר שָׁמָן אַע"פ שְׁהִיָּה קָטָן מֵאוֹתוֹ טַעַם דָּלָא פָשַׁט אֶסּוּרוֹ וי"ל דִּהֲבָא גְמִי מִטַּעַם דָּלָא פָשַׁט גִּרְדִּיא לֹא הַתִּיר אִם לֹא הִיָּה ג"כ טַעַם דְאִין רַב הַצִּבּוֹר וְכוּלִין לַעֲמֹד אֵבֵל פִּרְזוּבּוּל זֵהִי דָּלָא פָשַׁט מ"מ רַב הַצִּבּוֹר וְכוּלִין לַעֲמֹד בּוֹ מ"מ קָשָׁה דְּדָבָר תַּמָּה הוּא הִיאךְ לֹא פָשַׁט מֵאֲחַר שֶׁהוּא רִנַּח הַמַּלְוִים לְכָךְ נִרְאָה דּוֹנְאִי פִּרְזוּבּוּל פָּשַׁט וְדִקְשִׁיא לָךְ אֲפִי גְדוּל הִיאךְ יְכוּל לְבַטֵּל וְדֹאִי בִי"ח דָּבָר זִקְרָא אִמֵּר בָּאִם יִבֹּא אֲלֵיהָ וְיֹאמֵר אִין שׁוֹמְעִין וְכִמוֹ שְׁמַפְרַשׁ בִּירוּשָׁלַיִם הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׁעִמְדָה לָהֶם בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם כֵּךְ דְּקָדָק הָרַב רַבִּי אֶלְחָנָן מִתוֹךְ גִּרְסַת הַסְּפָרִים שְׁמַצָּא בַּסְּפָרִים וְשִׁנִּים קִרְאָמֵר הָאִמֵּר רַב מִשְׁרָשִׁיא מַה טַּעַם כו' מִשְׁמַע שְׁמַשֵּׁם מִתְּחִיל הַפֶּרֶז ויה"פ דְשִׁמְעִיתָן ור' יהודה נְשִׂיאָה הִיכִי אֵלִים לְמַשְׁרֵי כו' וְהַתֵּן אִין בֵּית דִּין כו' וְעוֹד אֲפֹלּוּ הוּא גְדוּל אִינוּ יְכוּל לְבַטֵּל בִּי"ח דָּבָר וְלֹא הֲצַרְךָ לְפָרֶשׁ הַטַּעַם כִּי פָשׁוּט הוּא וּמַשְׁנֵי הָאִמֵּר רַב מִשְׁרָשִׁיא מַה טַּעַם לִפִּי שְׁפָשַׁט וּלְפִיכָךְ ב"ד גְדוּל גְּמִי אִינוּ יְכוּל לְבַטֵּל וְשָׁמָן לֹא פָשַׁט לְכָךְ אֲפִי עֲמִידוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם קָטָן יְכוּל לְבַטֵּל וְסָמְכוּ עַל דְּבָרֵי רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְאִין גּוֹרִין כו' וּלְפִיכָךְ הִתָּר אֵף בִּי קָטָן אָבֵל וְדֹאִי שְׁאָר דְּבָרִים אֵף כִּי פָשַׁטוּ יְכוּל ב"ד גְדוּל לְבַטֵּל וּלְפִיכָךְ גְּבִי פִּרְזוּבּוּל אִמֵּר שְׁמוּאֵל דֹּאִי אִישֶׁר חוּלִי מֵהֵלֵל אֲבַטְלִינִיָּה וְאַע"פ שְׁפָשַׁט וְהִלָּךְ הִירוּשָׁלַיִם דְּפִרְךָ קִמָּא דְשַׁבָּת א"ר בֶּן אִמֵּר רַב יְהוּדָה בְּשַׁם שְׁמוּאֵל ל"ש אֵלָּא חוּן לִי"ח דָּבָר אָבֵל בִּי"ח דָּבָר אֲפֹלּוּ גְדוּל אִינוּ מְבַטֵּל מִפְּנֵי שְׁעִמְדָה לָהֶם בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם פְּרוּשׁ מִמֶּה שְׁנַעַצ חֶרֶב בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:

זְלִיפְתָּן שֶׁל פְּלִים טַמְאִים אוֹסְרֶתָן. אִטּוּ כּוּלִי עֲלִמָא אוֹכְלֵי טְהוֹרוֹת נִינְהוּ? אֵלָּא, זְלִיפְתָּן שֶׁל פְּלִים אֲסוּרִין אוֹסְרֶתָן. אֲמַר לִיָּה שְׁמוּאֵל לָרַב: בְּשִׁלְמָא לְדִידֵי דְאִמֵּינָא זְלִיפְתָּן שֶׁל פְּלִים אֲסוּרִין אוֹסְרֶתָן, הִיָּינוּ דְכִי אֲתָא רַב יִצְחָק בַר שְׁמוּאֵל בַר מִרְתָּא וְאִמֵּר: דְּרִישׁ רַבִּי שְׁמֵלָאִי בְּנִצְיַבִין: שָׁמָן, רַבִּי יְהוּדָה וּבֵית דִּינוּ נִמְנוּ עָלָיו וְהַתִּירוּהוּ. ^(א)קֶסֶבֶר: נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵים — מוֹתָר. ^(ב)אֵלָּא לְדִידָהּ דְאִמְרַת דְּנִינְאֵל גִּזַּר עָלָיו, דְּנִינְאֵל גִּזַּר וְאֲתָא רַבִּי יְהוּדָה הַנִּשְׂאִי וּמְבַטֵּל לִיָּה? וְהַתֵּנָּן: אִין בֵּית דִּין יְכוּל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ, אֵלָּא אִם כֵּן גְּדוּל הִיָּמְנוּ בְּחֻכְמָה וּבִמְנִין! אֲמַר לִיָּה שְׁמֵלָאִי לּוֹדָאָה קָא אֲמַרְתָּ? שְׂאִנִּי לוֹדְאִי דְמִזְלִלוּ. אֲמַר לִיָּה: אֲשַׁלַּח לִיָּה? אִיפְסִיף. אֲמַר רַב: אִם הֵם לֹא דִרְשׁוּ, אֲנִן לֹא דִרְשִׁינוּ? וְהַכְּתִיב: "וַיִּשָּׂם דְּנִינְאֵל עַל לְבוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְנַאֵל בַּפֶּת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבִיָּין מִשְׁתִּירוּ" — בְּשִׁתִּי מִשְׁתָּאוֹת הַכְּתוּב מִדְּבַר, אֶחָד מִשְׁתָּה יִין וְאֶחָד מִשְׁתָּה שָׁמָן. רַב סָבַר: עַל לְבוֹ שָׁם, וּלְכַל יִשְׂרָאֵל הוֹרָה; וּשְׁמוּאֵל סָבַר: עַל לְבוֹ שָׁם, וּלְכַל יִשְׂרָאֵל לֹא הוֹרָה. ^(א)וְשָׁמָן, דְּנִינְאֵל גִּזַּר? וְהָאִמֵּר בָּאִלִּי אֲבִימִי נּוֹתָאָה מִשְׁמִיָּה דָּרַב: פִּיתָן וְשָׁמָן, יִינָן וּבְגוּתִיתָן, כּוּלָן מִשְׁמִנָּה עֲשָׂר דָּבָר הֵן. וְכִי תִיָּמָא: אֲתָא דְּנִינְאֵל גִּזַּר וְלֹא קִיבֵל, וְאֲתוּ תַלְמִידֵי דִּהֲלִל וְשְׁמַאי וּגְזוּר וְקִיבֵל, אִם כֵּן מֵאִי אֶסְהִידוּתִיָּה דָּרַב? אֵלָּא, דְּנִינְאֵל גִּזַּר עָלָיו בְּעִיר, וְאֲתוּ אִינְהוּ וּגְזוּר אֲפִילוּ בְשַׁדָּה. וְרַבִּי יְהוּדָה הַנִּשְׂאִי הִיכִי מַצִּי לְמִישְׁרָא תַּקְנָתָא דְתַלְמִידֵי שְׁמַאי וְהַלֵּל? וְהַתֵּנָּן: אִין בֵּית דִּין יְכוּל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ, אֵלָּא אִם כֵּן גְּדוּל הִיָּמְנוּ בְּחֻכְמָה וּבִמְנִין! וְעוֹד, הֵא אִמֵּר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כַּכֵּל יְכוּל לְבַטֵּל בֵּית דִּין דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ, חוּץ מִשְׁמוּנָּה עֲשָׂר דָּבָר, שְׂאֲפִילוּ יָבֹא אֲלֵיהוּ וּבֵית דִּינוּ אִין שׁוֹמְעִין לוֹ! ^(א)אֲמַר רַב מִשְׁרָשִׁיא: מַה טַּעַם? הוּאִיל וּפָשַׁט אִיסוּרוֹ בְּרוּב יִשְׂרָאֵל, שָׁמָן לֹא פָשַׁט אִיסוּרוֹ בְּרוּב יִשְׂרָאֵל, דְאִמֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַר אָבָא אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: יִשְׁבּוּ רַבּוּתֵינוּ וּבְדָקוּ עַל שָׁמָן שְׁלֹא פָשַׁט אִיסוּרוֹ בְּרוּב יִשְׂרָאֵל, וְסָמְכוּ רַבּוּתֵינוּ עַל דְּבָרֵי רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְעַל דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בַר צְדוֹק, שְׁהִיו אוֹמְרִים: אִין גּוֹזְרִין גּוֹזִרָה עַל הַצִּבּוֹר אֵלָּא אִם כֵּן רוּב צִבּוֹר יְכוּלִין לַעֲמֹד בּוֹ, דְאִמֵּר רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה: מֵאִי קָרָא?

"בְּמִאָרָה

לו.

 עין משפט נר מצוה
--

 א מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' בח, סמג לאוין קלח, טוש"ע ויו"ד סי' קג סעי' א:

ב מו"י פב' מהל' ממרים הל' ב, סמג עשין קיא:

לו:

	עין משפט נר מצווה
---------------------------------------	---

א מווי פו"א מהל' מאכלות אסורות ה'י ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' א:

ב מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל א:

ג מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל ב, סמג לאוין קיב, טוש"ע אה"ע סי' טז סעי' א:

ד מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל א:

ה מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל ב, סמג לאוין קיב, טוש"ע אה"ע סי' טז סעי' א:

ו מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל ד, טוש"ע אה"ע סי' טז סעי' ב:

ז מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל ד, טוש"ע אה"ע סי' טז סעי' ב:

ח מווי פו"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל ב, טוש"ע אה"ע סי' טז סעי' א:

ט מווי פכ"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל א, סמג לאוין קכז, טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' א:

י מווי פכ"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל א, סמג לאוין קכז, טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' א:

יא מווי פכ"ב מהל' איסורי ביאה ה'ל ג, ש"ע אה"ע סי' כב סעי' ב:
יב מווי פד' מהל' איסורי ביאה ה'ל ד:

יג מווי פא' מהל' טומאת מת ה'ל יד:

יד מווי פב' מהל' מטמאי משכב ומושב ה'ל י:

טו מווי פב' מהל' מטמאי משכב ומושב ה'ל י:

א"י אפא גוי פלו אין אי לא לא פי' אינע חלה פשאר גזרות ויכולה להתבטל אף

בב"ד קטן מיהו חלה היא לענין שצריכה שום סתר שררי שמן נהגו בו אסור עד שפא רבי יהודה והתירו: **גָזְרוּ** על בנותיהן שיהיו נדות מעריסותן וגם על בנות כותים גזרו ושתי גזרות הוו ותקוניהו צריכי פמו שפי' בפ"ק לשבת (טז:): **דְּכַתִּיב** לא תתחתן בם אסיפא דקרא סמין דכתיב וכתו לא תקח לבגל דאלו לאו דלא תתחתן מורי בגיורת כדאמרינן דהעכל (וימות עו). וכי האי גונא פי' הר"ר אלחנן פפרק העכל (וימות עט). גפי בני שאלו שהוקעו דפרין והכתיב לא יומתו אבות על בנים וע"כ אסיפא דקרא סמין דכתיב איש בקטלו יומתו אבל רישה דקרא מוקמי ליה (פסנהדרין דף כז:): פגדות אב על הבן [נע"ע תוס' פתבות כט. סד"ה אלן]: **פי** יסיר לרבות פל המסירין ע"כ הך דרשא לא קומא אלא אכתו לא תקח לבגל דסליק מנה דאלו שאר עובדי פוכבים בגרמנן שרו ולר"ש דאסר פי' רשפ"ס הך דר"ש לימא בכנולאו תנאי אלא משום דשמעינן ליה לר"ש דדרש טעמא דקרא אס כן פי יסיר קרא יתיבא הוא דכי נמי לא כתיב דרשנין האי טעמא מנפשה [נעי' תוס' קדושין סח: ד"ה הניחא וכי']: **משום** נשג"ז פרוש פהן הבא עליה חוב משום זונה ומפ' דפ' הגשקפין (סנהדרין דף פב.) ויחדך דאמר משום נשג"א קסבר נסיהו לא מפקרי בזנות ומשום הכי לא מחיב משום זונה והקשה רבב רבי משה מפושטוי"ש דאמר הבא בבית דין של חשמונאי גזרו בעובדת כוכבים משום זונה ותנן פפרק הבא ביבמות (דף סא:): וחכ"א אין זונה אלא גיורת או משתקרת ושנבעלה בעילת זנות חזי היא זונה האמורה בתורה ומפרש טעמא לפי שדאין עליה בגדרייתהא אלמא בעובדי כוכבים שנין זנות ויש לגחות דהתם בגיורת שאני משום דהשתא היא בת קיחה וקומא באסור חללה חזנה לא יתח אבל בעובדת כוכבים גלית דהי בת קיחה ליה דה משום זונה לא יתח ולא משום חלול זרעו שאינו מתעבם אחריהן אכן קשה דאמרינן פרק כל האסורין (תמורה דף כט: ושם ד"ה וקבא) אמר אבוי פהן הבא על העובדת כוכבים (אפי' א"א) אינו לוקה וקבא אמר לוקה אלמא מדאורייתא הוא מלקי עלה משום זונה ואפילו בעובדת כוכבים ואמר פפרק גשרה ייחסין (קדושין דף עח.) דפלגי רבי אלעזר פר יעקב נר' יהודה נר' יוסי נר' שמעון

בגיורת לכהן ואפילו ר' שמעון לא שרי אלא בגתגורה פחותה מבת ג' שגזרעו בתוליה בישקאל אבל בעובדת כוכבים נדחי שנין זונה וי"ל דהיא דרבא דתמורה וכן דהיא דפ' ייחסין והיא דויבמות דמשמע דבעובדת כוכבים שנין זונה הינו נדחי ואבוי דפלגי ואמר אינו לוקה הינו משום דקסבר דהא דמתסקרא עובדת כוכבים זונה לכהן מדאורייתא לאו משום זונה דכתיב בקרא מתסקרא אלא מגזרת הכתוב דכתיב בתולה מעמינו ולא גיורת ולאו דבא מפלג עשה ולא הכי לא לקי ודך גורה דב"ד של חשמונאי הוי פסתם עובדת כוכבים שאין דועע לנן שנבעלה דמספקא לא לקי ואפי' לרבא וימיהו לרבין גזרו חכמים לחיבו משום זונה ולרב דימי נסיהו לא מפקרי הלכך משום זונה לא גזרו ומפ' נמי דתם דפ' הגשקפין מ"ד נשג"ז לא אמר נשג"א דאישות ליה לזה וק' דהא מצרכין בפ"ק דקדושין (דף כא:): גפי יפת תואר חשת לרבות א"א אלמא איבא דהו אישות וי"ל דנדחי גשה מיהא איבא ולכך הערך לרבות חשת איש והא דדרשין דפ' ד' מיות (סנהדרין דף נב:) דאשר ינאף חשת רעהו פרט לאשת אחרים פי' עובד כוכבים אלמא לא שנין דהו אישות כלל הינו לענין חייב מיתה והא דאמרינן (בריש) [פירושלמי דפ'] אין עומדין י' באו על הזונה ראשון קנאה ואחרים חייבים עליה משום חשת איש דהא אמר בעילה קונה בדגוי נח הינו דוקא גפי בדגוי נח אבל בישקאל אינו חוב פגעה אלא בעולת בעל ואשתו גמורה:

צַעַר גדול היה לי לפני רבי אסי כו' מדאמרינן ופלוגי אצל פלוני משמע שקבלם היו בדור אחד וקבלם בימי רבי:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

בְּמֵאֲרָה אַתֶּם נֹאָרִים וְאַתִּי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כְּלוּי, אי איבא גוי כולו — אין, אי לא — לא. גופא, אמר פאלי אמר אבימי נותאה משמיה דרב: פיתן ושמןן, יינן ובנותיהן — כולן משמונה עשר דבר הן. בנותיהן מאי היא? אמר רב נחמן בר יצחק: גזרו על בנותיהן נידות מעריסותן. וגיבא משמיה דרב אמר: כולן משום עבודה זרה גזרו בהן, דכי אתא רב אחא בר אדא אמר רבי יצחק: גזרו על פיתן משום שמנן, מאי אולמיה דשמן מפת? אלא, על פיתן ושמןן משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר, ועל דבר אחר משום דבר אחר. בנותיהן, דאורייתא היא, דכתיב: "לא תתחתן בם", דאורייתא שבעה גוים, אבל שאר אומות — לא, ואתו אינהו וגזור אפילו דשאר אומות. "ולרבי שמעון בן יוחי, דאמר: "פי יסיר את בנה מאחריי" לרבות כל המסירות, מאי איבא למימר? אלא דאורייתא אישות דרה חתנות, ואתו אינהו גזור אפילו דרה זנות. "זנות נמי בבית דינו של שם גזרו, דכתיב: "ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף"! אלא, דאורייתא — גוי הבא על בת ישראל, דמשכח בתריה; אבל ישראל הבא על הגויה — לא, ואתו אינהו גזור אפילו ישראל הבא על הגויה.^(א) ישראל הבא על הגויה — הלכה למשה מסיני היא, דאמר מר: הבועל ארמית — כנאין פוגעין בו.^(ב) אמר ליה: דאורייתא בפרהסיא, וכמעשה שהיה, ואתו אינהו גזור אפילו בצנינעא. בצנינעא נמי בית דינו של חשמונאי גזרו! "דכי אתא רב דימי אמר: בית דין של חשמונאי גזרו, ישראל הבא על הגויה חייב משום נשג"א. "כי אתא רבין אמר משום נשג"ז. פי גזרו בית דינו של חשמונאי ביאה, אבל ייחוד לא, ואתו אינהו גזור אפילו ייחוד. ייחוד נמי בית דינו של דוד גזרו! דאמר רב יהודה: פאותה שעה גזרו על ייחוד. אמרי: התם ייחוד דבת ישראל, אבל ייחוד דגויה — לא, ואתו אינהו גזרו אפילו אייחוד דגויה.^(ג) ייחוד דבת ישראל דאורייתא היא! דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: רמז לייחוד מן התורה מניז? שגאמר: "כי יסיתה אחיה בן אמה", וכי בן אם מסית, בן אב אינו מסית? אלא, בן מתייחד עם אמו, ואין אחר מתייחד עם כל עריות שבתורה! "ייחוד דאורייתא דאשת איש, ואתא דוד וגזר אפילו אייחוד דפנויה, ואתו תלמידי בית שמאי ובית הלל גזור אפילו אייחוד דגויה.^{(ד יב"ד^(ה))} מאי על דבר אחר משום דבר אחר? אמר רב נחמן בר יצחק: גזרו על תינוק גוי שישטא בזיבה, שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב וכור. "דאמר רבי זירא: צער גדול היה לי אצל רבי אסי, ורבי אסי אצל רבי יוחנן, ורבי יוחנן אצל רבי ינאי, ורבי ינאי אצל רבי נתן בן עמרם, ורבי נתן בן עמרם אצל רבי: תינוק גוי מאימתי מטמא בזיבה? ואמר לי: בן יומו, וכשבאתי אצל רבי חייא אמר לי: בן תשע שנים ויום אחד. וכשבאתי והרציתי דברי לפני רבי, אמר לי: הנח דברי ואחוז דברי רבי חייא. דאמר: תינוק גוי אימתי מטמא בזיבה — בן תשע שנים ויום אחד,

הואיל

ואח"כ אותי אתם קובעים גוילים שאתם נהנים שוב מן הארורים: מעריפתן מקטנותן שהן שוכבות בעריסה שקורין כריי"ן: משום יינן שהיין בוער בו ומביאו לידי בנותיהן: ובנותיהן אסורין משום דבר אחר שוכדת אילים: ועל דבר אחר שלא הזכר כאן גזרו משום דבר אחר ולא משום עבודת אילים. לקמן מפרש לה: חנאים בני אדם המקנאין קנאתו של מקום לנקם נקמותיו: פוגעין בו בשעת בעילה לפי שאינו במויתב ב"ד וכמעשה שהיה דזמרי ובזבי: נשג"א גזרו עליהן משום נדה דרבען ואע"ג דעובדת כוכבים אין דמה מומאה מן התורה שהרי היא כבהמה חכמים גזרו עליה ומשום שפחה משום עובדת כוכבים פאלו מתחתן דה דרך אישות ומשום חשת איש דבעולת בעל יש להן לבגי נח דכתיב והיא בעולת בעל וישראל הרגיל בכך הואיל ובה עליה בגדתה אחי למבעל נמי נדה ישראלית ואחי למינסב שפחה ועבר משום לא יהיה קדש ואחי למנסבה לעובדת כוכבי' ועבר אלא תתחתן ואחי למבעל חשת איש ישראל: משום נשג"ז נדה שפחה עובדת כוכבים זונה שאס פהן הוא יש כאן משום לאו דזונה ולא לאו ממאש אלא גורה משום זונה ישראלית שנבעלה לאסר לה: דאורייתא דמיחזא דהדה כו' לא גרסי' וה"ג כי גזר רבען בית חשמונאי ביאה אצל יחוד לא כו' ואחו אינהו תלמידי שמאי והלל: באותה שעה מעשה חמנן ותמר. והא דרב יהודה בסנהדרין דפ' כ"ג: שיטמא בזיבה אפי' לא ראה גזרו עליו להיות כזב: צער גדול היה לי כו' כלומר מרח גדול היה לי אצלו בשאלה זו ששאלתה ממנו פמה פעמים ולא היה בינו:

מסורת הש"ס

א משנה סנהדרין

ב סנהדרין פב.

ג הוריות ג:

ד קידושין פז; סנהדרין כא:

ה שבת יז:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דכתיב וכי' אסיפא דקרא. עיין קידושין דף סח ע"ב תוס' ד"ה אמר קרא:

תורה אור השלם

[מלאכי ג, ט]

[דברים ז, ג]

[דברים ז, א]

[דברים ז, ד]

[בראשית לח, כד]

[שמות לד, טז]

[במדבר כה, ו-ח]

[במדבר כח]

[שמואל ב יג, א-ט]

[דברים יג, ז]

מסורת הש"ס
א נדרים יט.; פסחים טז.; משנה עדיית; פסחים יז: ב נדרים כז.; גיטין כט;; אוצר מדרשים אלדד הדני ספר אלדד הדני ספור א ז; גיטין עב;; משנה גיטין; כתובות ב;: גיטין עו: ג גיטין עו: ד גיטין עו: ה גיטין עה;; גיטין עד.; קידושין ט:

ה**ואילן וְרֵאיוּ לְבִיאָה כּו'** דַּעַמָּא דְּנִזְרַת וַיִּבֶה מִשּׁוּם בִּיאָה הָאִי כְּלָמְקִין שְׁלָא יִהְיֶה תַיִנוּק שֶׁל יִשְׂרָאֵל רָגִיל אֲחָלוּ בְּמַשְׁכָּב וְכוּר הִלָּכָה לֹא נִזְרוּ עָלֶיהָ עַד דְּחָזִי לְבִיאָה: פֻּשְׁיטָא בֵּינוּ דְּתַיִנוּק מַשְׁעָה שְׂרָאִי ה"ה לְתַיִנְקַת: מַהוּ דְּתִימָא הָאִי תַיִנוּק בְּשָׂרָאִי לְבִיאָה הוּא עֵרֶם לְאֶרְצוּלִי לְהַמְשִׁיךְ יִשְׂרָאֵל אֲחָלִו: אֲבָל תַּיִנְקַת בַּת ג' אַע"ג דְּבַת בִּיאָה הִיא אִין בַּה עֵרְמוּמִיַּת דְּלֹא וָדָעָה לְאֶרְצוּלִי עַד שְׁתַּבָּא בַּת תַּשְׁעָה לֹא נִזְרוּ עָלֶיהָ קמ"ל: אִיןל קִמְצָא מִין חֲנֹב הוּא: דְּבִן שְׂהוּא טָהוּר וַתֵּמַר בְּאִכְלִיָּה: וְעַל מַשְׁקָה בֵּית מַטְבַּחְיָא הֵדֵם וְהַמִּים שָׁהָן בְּבֵית הַמַּטְבָּחִים שִׁבְעָזָרָה: דְּבִן לֹא נִזְרוּ עָלֶיהֶם טְמֵאֵת מַשְׁקִין. וּפְלִגְמָתָא הִיא לְקַמֵּן רַב אָמַר דְּבִן מַמַּשׁ דְּסָבַר אִין מַשְׁקִין מִקְבָּלִין טְמֵאָה אֲלֹא מִזְרַבָּן וּבַהֲנִי לֹא נִזְרוּ וְשִׁמְוֹאֵל אָמַר דְּבִן מְלִטְמָא טְמֵאֵת לְחָרִים אֲבָל טְמֵאֵת עֲצֻמָּן יֵשׁ בְּהֹן הֶסְבַּר שְׁמוּאֵל יֵשׁ לְמַשְׁקִין טְמֵאָה מִן הַתּוֹרָה לְהַטְמֵא וְלֹא מִזַּע רַבָּן לְזַפְיָהוּ: וְעַל דִּיקָרַב לְמִיתָא מִסָּאב הַנוּגַע בְּמַת טְמֵא. וְלִקְמֵן פְּרִיךְ הָא דְּאוֹרְקִיתָא הִיא וַעֲזוּד הָא חוּמְרָא הִיא וַיּוֹסֶף חֶסְרָא מִבְּעִי לָהּ: שְׂרָא תָלַת דְּהָא לְקַמֵּן מִפְּרַשׁ דְּהָא עַל דִּיקָרַב לְמִיתָא מִסָּאב קָלָא הִיא: אִינוּ גַּט דְּהָא לֹא אָמַר שְׂהֵא גַּט אֲלֵא עַד י"ב חֲדָשׁ וְהוּא כָּבֵר מֵת וְאִין יָכוֹל לְגַרֵּשׁ חִקּוּקָה לְיָבֵם אִם אִין בִּין. אֲבָל אִי אָמַר מַעֲבָשׁוּ יִהְיֶה גַּט אִם לֹא בְּאַתִּי עַד י"ב חֲדָשׁ וּמַת בַּתּוֹךְ בֶּן הָרִי זֶה גַּט וְחִינָּה זְקוּקָה לְיָבֵם: כִּר' יוֹסִי בִּב"ב בְּפִרְקָא יֵשׁ נוֹחֲלִין (בְּבֹא בְּתָרָא דָּף קלנ.). הַכּוֹתֵב כֹּל נִכְסָיו לִבְנוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ צְרִיךְ שִׁיבְתָּב מַהִיּוּם וְלֹאחַר מִיתָה דְּלָהֲנִי מַשְׁמַע גּוּפָא מַהִיּוּם שְׁלֹא אִהָא רֵשָׁאִי לְמַכְרֵם וּפִיחָא לְאַחַר מִיתָה וְאִם לֹא בַּתָּב מַהִיּוּם אֲלֵא לְאַחַר מִיתָה לֹא אָמַר כְּלוּם וַיִּירָשׁוּ חֲסוּיו עֲמוּ אוֹ אִם הִיָּה עָלָיו בַּע"ח מֵאֲחַר לְאַחַר מַתָּנָה זֹז בַּע"ח גּוֹבָה אֵת חוּבוֹ רַבִּי יוֹסִי אָמַר אִינוּ צְרִיךְ דְּלָכְבִּי בַּתִּיב זְמַן בְּשֹׁטֵר לִימַר מַעֲבָשׁוּ תַּבָּא מַתָּנָה מִנוּפָּה שֶׁל חֲרַקַּע וּפְרוּת לְאַחַר מִיתָה דְּאִי לֹא בַּעֲי לְמַתָּב לֶה אֲלֵא לְאַחַר מִיתָה לְמַה בַּתָּב זְמַן בְּשֹׁטֵר. וּה"נ זְמַנּוּ שֶׁל גַּט מוּכִיחַ דַּה"ק לִיָּה מַעֲבָשׁוּ וְהָא גַּט אִם לֹא בְּאַתִּי וַתִּנָּחֵא בַּעֲלִמָּא הוּא וְכִי לֹא אִתָּא חֲסוּיִים תִּנָּחֵא: רַבִּי יִהוּדָה הַנָּשִׂיא בֶּן בִּנּוּ שֶׁל רַבִּי הִיָּה הוֹרָה שְׂהִיא מִתְּרַת לְנִשָּׂא: כֹּל שְׁעִתּוּ כֹּל זְמַיִן נִחְלָקוּ עָלָיו: לֹאִלְתַּר שְׂרִיתָהּ כְּשֶׁשָּׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת: ה"ג לֹאִלְתַּר שְׂרִיתָהּ דְּנֻדְּאִי לֹא אִתִּי עוּר: אִין ה"ג דְּאוּרָא

הואילן וְרֵאיוּ לְבִיאָה כּו' דַּעַמָּא דְּנִזְרַת וַיִּבֶה מִשּׁוּם בִּיאָה הָאִי כְּלָמְקִין שְׁלָא יִהְיֶה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

"הואיל וְרֵאיוּ לְבִיאָה, מְטַמֵּא נָמִי בַּזִּיבָה. אָמַר רַבִּינָא: הִלָּכָה, הָא תִינּוּקַת גּוֹיָה בַת, שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, הוּאִיל וְרֵאיוּהָ לְבִיאָה, מְטַמֵּאָה נָמִי בַּזִּיבָה. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: הָאִי יָדַע לְאֶרְצוּלִי, וְהָא לֹא יָדָעָה לְאֶרְצוּלִי? קָא מַשְׁמַע לֵן." ^[כנ] מִיסְתְּמִיה וְאִזִּיל רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה אַכְתַּפִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַלַּאי שְׁמַעִיָּה, אָמַר לוֹ: שְׁמַלַּאי, לֹא הִיִּית אָמַשׁ בְּבֵית הַמְדַרְשׁ כְּשֶׁהִתְרַנּוּ אֵת הַשְּׁמֹן. אָמַר לוֹ: בְּזִמְיֵנוּ תַתִּיר אַף אֵת הַפֶּתַל! אָמַר לוֹ: אִם בֶּן קָרוּ לֵן "בֵּית דִּינָא שְׂרָיָא"! דְּתַנּוּ: הַעִיד רַבִּי יוֹסִי בֶּן יוֹעֲזָר אִישׁ צָרִידָה עַל אִיִּיל קִמְצָא דְכּוֹן, וְעַל מַשְׁקָה בֵּית מַטְבַּחְיָא דְכּוֹן, וְעַל דִּיקָרַב לְמִיתָא מִסָּאב, וְקָרוּ לִיָּה "יוֹסֵף שְׂרָיָא". אָמַר לִיָּה: הֵתִם שְׂרָא תָלַת, וּמַר שְׂרָא חֲדָא, וְאִי שְׂרִי מַר חֲדָא אַחְרִיתִי, אַכְתִּי תַרְתִּין הוּא דְּהוּיִין! אָמַר לִיָּה: אָנָּא [נָמִי] שְׂרָאִי אַחְרִיתִי. מַאי הִיא? ^[כז] דְּתַנּוּ: זֶה גִּיטִיָּה אִם לֹא בְּאַתִּי מִכָּאן עַד שָׁנִים עָשָׂר חוּדָשׁ, וּמַת בַּתּוֹךְ שָׁנִים עָשָׂר חוּדָשׁ — אִינוּ גַּט, וְתַנִּי עֲלָהּ: וְרַבּוּתֵינוּ הַתִּירוּרָה לִינְשָׂא, וְאָמַרְיֵנוּ: מָאן "רַבּוּתֵינוּ"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בֵּית דִּינָא דָּשְׁרוּ מַשְׁחָא. סָבְרִי לָהּ כְּרַבִּי יוֹסִי, דְּאָמַר: זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטֵר מוּכִיחַ עָלָיו. וְאָמַר רַבִּי אַבָּא בְרִיה דְרַבִּי חֵיִיא בַר אַבָּא: רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא הוֹרָה, וְלֹא הוּדוּ לוֹ כָּל שְׁעִתּוֹ, וְאָמַרִי לָהּ: כָּל סִיעֵתוֹ. אָמַר לִיָּה רַבִּי (אֶלְיעִזָּר) [אֶלְעָזָר] לְהַחֲוֹא סָבָא: כִּי שְׂרִיתוּהָ — לֹאִלְתַּר שְׂרִיתוּהָ, דְלֹא אִתִּי, אוֹ דְלִמָּא לְאַחַר שָׁנִים עָשָׂר חוּדָשׁ, דְּהָא אִיִּשְׁרָיִים לִיָּה תַנָּאִיה? ^[כח] וְתִיבְעִי לָהּ אַמְתַּנִּיתִין, דְּתַנּוּ: "חֲרִי זֶה גִּיטִיָּה מַעֲכָשְׁיוּ אִם לֹא בְּאַתִּי מִכָּאן עַד שָׁנִים עָשָׂר חוּדָשׁ", וּמַת בַּתּוֹךְ שָׁנִים עָשָׂר חוּדָשׁ — הָרִי גַּט, דְּהָא אִיִּשְׁרָיִים לִיָּה תַנָּאִי. ^[כט] וְתִיבְעִי לָהּ: לֹאִלְתַּר הָרִי גִיטָא, דְּהָא לֹא אִתָּא, אוֹ דְלִמָּא לְאַחַר שָׁנִים עָשָׂר חוּדָשׁ, דְּהָא אִיִּשְׁרָיִים לִיָּה תַנָּאִיָּה? אִין הָכִי נָמִי, אֲלֵא מִשּׁוּם דְּהוּיַת בְּהֵהוּא מְנִינָא. 'אָמַר אַבְיִי: הַכֹּל מוּדִים "לְכַשְׁתַּצָּא חֲמָה מִנְּרִתִיקָה" — לְכִי נַפְקָא קְאָמַר לָהּ, וְכִי מְיִית בְּלִילְיָא — גַּט לְאַחַר מִיתָה הוּא. ^[ל] "עַל מְנַת שְׁתַּצָּא חֲמָה מִנְּרִתִיקָה" — מַעֲכָשְׁיוּ קְאָמַר לָהּ, וְכִי מְיִית בְּלִילְיָא — הָא וְדָאִי תַנָּאָה הָרִי, וְגַט מַחִיִּים הוּא, כְּדָרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: כָּל הָאוּמֵר "עַל מְנַת" כְּאוּמֵר "מַעֲכָשְׁיוּ" דְּמִי. "לֹא נִחְלָקוּ אֲלֵא ב"אָם תַּצָּא", רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסִי, דְּאָמַר: זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטֵר מוּכִיחַ עָלָיו, וְהוּה לִיָּה כ"מַהִיּוּם אִם מַתִּי", כ"מַעֲכָשְׁיוּ אִם מַתִּי", וְרַבִּנּוּ לִית לָהּ דְרַבִּי יוֹסִי, וְהוּה לִיָּה כ"זָּה גִיטִיָּה אִם מַתִּי" גְּרִידָא. גּוּפָא: הַעִיד יוֹסִי בֶּן יוֹעֲזָר אִישׁ צָרִידָה עַל אִיִּיל קִמְצָא דְכּוֹן, וְעַל מַשְׁקָה בִּי מַטְבַּחְיָא דְכּוֹן, וְעַל דִּיקָרַב לְמִיתָא מִסָּאב, וְקָרוּ לִיָּה "יוֹסֵף שְׂרָיָא". מַאי אִיִּיל קִמְצָא? רַב פִּפָּא אָמַר: שׁוֹשִׁיבָא, וְרַב חֲזִיא בַר אַמִּי מַשְׁמִיָּה דְּעוּלָא אָמַר: סוּסְבִיל. רַב פִּפָּא אָמַר: שׁוֹשִׁיבָא, וְקַמִּיפְלָגִי בְּרֹאשׁוֹ אַרְוָה. מַר סָבַר: רֹאשׁוֹ אַרְוָה אָסוּר, וּמַר סָבַר: רֹאשׁוֹ אַרְוָה מוּתָר. רַב חֲזִיא בַר אַמִּי מַשְׁמִיָּה דְּעוּלָא אָמַר:

סוסביל,

הַתַּנָּאִי בְּמַקְוִים דְּלֹא יִשׁוּב עוּר לְבִיתּוֹ וַי"ל דַּמ"מ מִבְּעִי לֶה אִי נִזְרִינָן מַת אָטוּ לֹא מַת: וְרַבִּנּוּ לִית לָהּ דְרַבִּי יוֹסִי פְּרוּשׁ בְּנִי דוּרִו שְׁהִיו חֲלוּקִין עָלָיו וּמ"מ לִיכָא לְמַפְשָׁט דְּאִין הִלָּכָה כִּר' יוֹסִי דְּכִי לִיָּה לָהּ הֵבֵא הִינוּ בַּעֲל פֶּה אֲבָל בְּשֹׁטֵר מוּרִו לִיָּה:

לז.

עין משפט בר מצוה

א מוּי' פב' מהל' מטמאי משכב

ומושב הל' י:

ב מוּי' פב' מהל' ממרים הל' ח:

ג מוּי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' טז:

ד מוּי' פט' מהל' גירושין הל' ב, סמג עשין ג, טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ב:

ה מוּי' פט' מהל' גירושין הל' יא, טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ג:

ו מוּי' פט' מהל' גירושין הל' טו, טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ד:

ז מוּי' פט' מהל' גירושין הל' טו, טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ד:

ח מוּי' פי' מהל' אישות הל' יז, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ג:

ט מוּי' פט' מהל' גירושין הל' טו, סמג עשין כ, טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ד:

לְמַבְעִי אַמְתַּנִּיתִין: אֲלֵא לְכִי בַּעֲיֵן בַּעֲיֵן לֶה אַקְמִיתָא מִשּׁוּם דְּהוּיַת בְּהֵהוּא מְנִינָא דְרַבִּי יִהוּדָה נְשִׂיאָה דְּשָׂרְיָה וַיַּזְעִתָּ לְאִימַת שְׂרִיָּה וּמִדְרַבִּי יִהוּדָה נִשְׁמַע לְמַתְנִי' לְהִיכָא דְּאָמַר לֶה מַעֲבָשׁוּ: הַכֹּל מוּדִים וְאִפְסִילוּ רַבִּי יוֹסִי הִיכָא דְּאָמַר לֶה בַּהֲאִי לְשִׁנָּא הָרִי זֶה גַּטָּךְ לְכַשְׁתַּצָּא חֲמָה מִנְּרִתִיקָה: לְכִי נַפְקָא לֶה קְאָמַר לֶה דְּלָהֲנִי גַּטָּא וְאִי מִית בְּלִילְיָא לֹא גַּטָּא הוּא וְאִע"ג דַּח"ר יוֹסִי זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטֵר מוּכִיחַ עָלָיו וּכְמֵאלָן דְּכַתִּיב בַּה מַהִיּוּם דְּמִי ה"ל כְּמַהִיּוּם וְלֹאחַר מִיתָה וַתֵּן מַהִיּוּם גַּט וְאִינוּ גַּט דְּמַסְפָּקָא הָאִי לְאַחַר מִיתָה אִי תִנָּחֵא הִי וְהָכִי מַשְׁמַע מַהִיּוּם יִהְיֶה גַּט אִם אִמּוּתָא אִי חֲזָרָה הִנֵּה דְּהָדַר בַּה מַמְאִי דְּאָמַר מַהִיּוּם וְלֹא דְמִי לְמַתָּנָה שְׁכַתוּב בַּה מַהִיּוּם וְלֹאחַר מִיתָה דְּהֵתֵם הָכִי קְאָמַר גּוּפָא מַהִיּוּם קִנִּי וּפִיחָא לְאַחַר מִיתָה אֲבָל גַּט לִיכָא לְמִימַר הָכִי וְכִי הָאִי גּוֹנָא מִפְּרַשׁ לֶה בִּישׁ נוֹחֲלִין (ב"ב קלנ.). ע"מ שְׁתַּצָּא חֲמָה מִנְּרִתִיקָה וְדְכּוּמָה הֵבֵא עַל מְנַת שְׁלֹא אֲבוּא כֹּל שָׁנִים עָשָׂר חֲדָשׁ: מַעֲבָשׁוּ קְאָמַר דְּלָהֲנִי גַּטָּא ע"מ שְׁתַּתְּקוּם תַּנְאִי זֶה וְכִי מַקְנִים תַּנְאִי זֶה וְנַפְקָא חֲמָה אֲנֵלָאִי מִלְתָּא לְמַפְרַע דְּבַשְׁעַת מְסִירָה הִי גַּט וְאִע"ג דְּמִית בְּלִילְיָא ה"ל גַּט מַחִיִּים וְדְכּוּמָה מַת בַּתּוֹךְ י"ב חֲדָשׁ הָרִי נִתְקַנֵּם הַתַּנְאִי שְׁלֹא בָּא וּה"ל גַּט לְמַפְרַע: דְּאָמַר רַב הוּנָא כֹּל הָאוּמֵר ע"מ כְּאוּמֵר מַעֲבָשׁוּ דְּמִי ע"מ וְדָאִי תִנָּחֵא מַשְׁמַע וּה"ק מַעֲבָשׁוּ יִהְיֶה גַּט ע"מ שְׁתַּתְּקִים תַּנְאִי זֶה וְכֹל אִימַת דְּמַתְּקִים תִּנָּחֵא ה"ל גַּט לְמַפְרַע: לֹא נִחְלָקוּ אֲלֵא בָּאִם תַּצָּא וּמַת בְּלִילְיָא דְּכּוּמָה הֵתֵם בָּאִם לֹא בְּאַתִּי דְּאִמְרִינָן הֵתֵם בְּכ' מִי שְׁאֲחֻז קוֹרְדִּיקוּם (גטין דף עב. עו.) אִם שְׁתִּי לְשׁוֹנוֹת מַשְׁמַע מַשְׁמַע מַעֲבָשׁוּ וּמַשְׁמַע לְכַשְׁתַּתְּקִים אָמַר מַהִיּוּם גְּלִי דַּעֲתָה דְּמַעֲכָשׁוּ לֹא אָמַר מַהִיּוּם הִי מַשְׁמַע לְכַשְׁתַּתְּקִים. הִלָּכָה ר' יִהוּדָה הַנָּשִׂיא סָבַר לֶה כְּרַבִּי יוֹסִי דְּאָמַר דְּאָף עַל גִּב דְּלָא בַּתָּב מַהִיּוּם זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטֵר מוּכִיחַ עָלָיו כַּמָּאן דְּכַתִּב מַהִיּוּם דְּמִי וּה"ל כְּמַהִיּוּם אִם מַתִּי דְּאִמְרִינָן בְּמַסְבָּת גַּטִּין (דף עב:) תִּנָּחֵא הוּא וְכִי מִית הִי גַּטָּא לְמַפְרַע מַחִיִּים וּרְבָּן לִית לָהּ דְרַבִּי יוֹסִי וּה"ל כָּאִם מַתִּי גְרִידָא דְּאִמְרִינָן הֵתֵם דְּלָשׁוֹן אִם כִּי לֹא אָמַר מַהִיּוּם מַשְׁמַע לְכַשְׁאִמּוּת קְאָמַר וּה"נ מַשְׁמַע וְלְכַשְׁתַּצָּא וְלְכַשְׁלֹא אֲבוּא וּה"ל גַּט לְאַחַר מִיתָה: שׁוֹשִׁיבָא מִין חֲנֹב וְרֹאשׁוֹ אַרְךְ: וְקַמִּפְלָגִי יוֹסִי בֶּן יוֹעֲזָר וְרַבָּן בְּרֹאשׁוֹ אַרְךְ דְּסִימְנִי חֲנֻבִּים טְהוֹרִים נִתְקָא לֵן מֵאֲרָבָה סָלְעִם חֲרָגוּל חֲנֹב וּפְלִגִּי תַנְאִי בְּאֵלוּ טְרַפּוֹת (חֲלוּין דף סו.) בְּרֹאשׁוֹ אַרְךְ אִיכָא דְּאָלִי לִיָּה בְּכָלָל וּפְרָט דְּאִין בְּכָלָל אֲלֵא מַה שְׁבַּפְרָט הִי מִינִי שְׂרִי אֲבָל מִין אַחֲרִינָא לֹא וְכֹל מִינָא דְּהִנִּי אִין רֹאשׁוֹ אַרְךְ וְחִיבָא דְּאָלִין בְּכָלָל וּפְרָט וְכָלָל וּמַרְבִּי כֹּל כַּעֲיֵן הַפְּרָט לֹא קָאִי אֲרָבָה בְּרָאִי סָלְעִם וְכִי' הַצַּד הַשְּׂהִי שְׁבָהָן שְׁנִשׁ לָהּ ד' רָגִלִים ד' כַּנְפֵּים וַיֵּשׁ לָהּ חֲרָסוּלִין וּכְנָפָיו חוּפִין אֵת רַבּוֹ אִף אִנִּי אֲבִיא כֹּל שְׁנִשׁ לוֹ ד' סִימְנִים הֵלְלוּ:

לז:

	עין משפט
	גר מצודה

א מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' טז:

ב מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ג מיי' פא' מהל' טומאת מת הל' א:

ד מיי' פה' מהל' טומאת מת הל' ב, סמג עשין רלא:

ה מיי' פס"ו מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

ו מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קמב, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' א:

ז מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' ב:

בְּרֵאשׁוֹ אָרֶה בְּלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאָסור קָשָׁה דְאִמְרִינן בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (חלון סוג) תְּנָח דְּבִי ר' יִשְׁמֵעֵאל רֵאשׁוֹ אַרְךָ מִתֵּר וּמִתְנִי' נִמִּי דְהֵתִם מִשְׁמַע דְּרֵאשׁוֹ אַרְךָ מִתֵּר מִדְּלָא קִחְשִׁיב לִיה בְּהִדִּי סִימְנִי טַהָרָה אִין רֵאשׁוֹ אַרְךָ וּבְסוּף פִּרְקָה ר"ע (שְׁבַת דף צ:) אָמַר נִמִּי דְשׁוֹטִיבָא מִתֵּר דְהָא חֲזִיָּה רַב לִרַב כְּהֵנָּה דְהֵנִּה מַעֲבַר שׁוֹטִיבָא אִפְמַסּה א"ל רַב שְׁלָה דְלִמָּא קֶאֱכִיל לִיה חֵי וְעַבֵּר מִשּׁוּם בַּל תִּשְׁקֹצוּ מִשְׁמַע דְזִדְוּקָא חֵי אָסוּר אֲכָל מַת שָׂרִי לָכֵן נִרְאֶה לִר"ת דְגִבְרִסִּין הֵכָא רֵאשׁוֹ אַרְךָ דַּכ"ע לֹא פְּלִיגֵי דְמִתֵּר וּנְרַסָּא זִו נִמְצֵאת בַּכּר"ח [בְּחֵלּוּן סה. ד"ה אֵלוּ

כְּתוּבוֹ וְכֵן מִצָּא בְּס' יִשְׁן]: דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב בַּחֲבוּרִין פִּי' כְּגוֹן רֵאזְבוֹן שְׁנַנְע בְּמַת וּבָא שְׁמַעוֹן וְנַנְע בּוֹ בְּעוּדוֹ נִוְנַע בְּמַת וְטִמְאָה בַּחֲבוּרִין וְזֹאִי הֵנִּה דְאִזְדִּיתָא וְהָא דְאָמַר רַבָּא לֹא תִתְּלוּ בַּהּ בּוּקִי סְרִיקִי בְּרַב נִחְמֵן לֹאֻ מִשּׁוּם דְאִית לִיה טִמְאָה בַּחֲבוּרִין לֹאֻ דְאִזְדִּיתָא אֲלֵא מִשּׁוּם דְקַסְבֵּר דְיוֹסָף בֶּן יוֹעָזָר לֹא אִזְרִי בְּהִבִּי וְכֵן מִשְׁמַע בְּזוּר פִּרְקָה שְׁלָסָה מִינֵין (גוֹיֵר מִב: יָסֵס

ד"ה בַּחֲבוּרִי): הָא הִלְכְתָא מִסּוּטָה גְמָרִינֵין לֶה לֹאֻ דְוּקָא מִסּוּטָה גְמָרִינֵין דְסַפֵּק טִמְאָה בְּרַה"ר הֵיכָא דְאִיבָא חֲזַקַת טַהָרָה לֹא הִצְרַכְנוּ לְלַמַּד מִסּוּטָה אֲלֵא אִמְרִינֵין הַעֲמֵד דְבַר עַל חֲזַקְתּוֹ וְלֹא גְמָרִינֵין מִסּוּטָה אֲלֵא לִזְמַר דַּבְּרַה"י סִפְקוֹ טִמָּא דְבְּסוּטָה נִמִּי הֵי

סִפֵּק טִמְאָה בְּרַה"י: וְהַשְׁלָקוֹת מְנַהֲגִי מְלִי אֹמַר ר"ת דְּמִדְּבַעֲי תִלְמוּדָא בְּשַׁלְקוֹת וְקַסְבֵּר מִדְאִזְדִּיתָא הִיא שְׁמָא גִזְרָה קְדַמוּנִית הִיא וְלֹא נִגְזְרָה עִם הַפֶּת וּשְׁלָקוֹת הִיא עֲנִינֵי תַבְשִׁיל בְּדַמְשַׁמַּע בְּהָךְ שְׁמַעְתָּא וּמִתְחַלָּה גִזְרוּ עָלֶיהָ מִטַּעַם חֲתֻנִּית וְעַל הַפֶּת לֹא גִזְרוּ מִשּׁוּם דְלֹא שִׁיךְ בַּהּ חֲתֻנִּית כ"כ עַד שֶׁבָּאֻ שְׁמָאִי וְהֵלֵל וְגִזְרוּ בִי"ח דְּבָרִים גַּם עַל הַפֶּת וְאֵע"ג דְּבַמְתִּיבִין תַּנִּי פֶת מִקְמִי שְׁלָקוֹת מ"מ שְׁלָקוֹת גִּזְרָה קְדַמוּנִית יוֹמֵר הֵיתָה וּבִשְׁהִיּוּרֹו אֶת הַפֶּת לֹא הִתִּירוּ שְׁלָקוֹת מִהֲאִי טַעְמָא דַּפֶּת וּשְׁלָקוֹת תְּרִי מַלִּי נִיגְהוּ וְאוּר"ת נִמִּי דְצִרִיךְ לַעֲרַב עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין בַּפֶּת וּשְׁלָקוֹת וּמַצִּיא רִאֲיָה מִדְאִמְרִינֵין בַּכ"ב דְּבִיצָה (דף טו:י) ר"א אֹמַר אִין אֹפִין אֲלֵא עַל הָאִפִּי וְאִין מַבְשְׁלִין אֲלֵא עַל הַמְבָשֵׁל שְׁנֹאֲמַר אֶת אֲשֶׁר תֹּאכּוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תַבְשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְכֵן פִּי' בַּה"ג אֲכֹן ר"י אֹמַר דְּבַעֲרוּבֵי

תַבְשִׁילִין סָגִי בַּחֲד אֻו בַּפֶּת אֻו בַּתַבְשִׁיל וְלִית הִלְכְתָא בְּהִיא דר"א דְשִׁמּוּתִי הוּא וְגַם הוּלֵךְ בְּשִׁטּוֹת חֲנִינְיָה אֲלַבָּא דב"ש דְּבַעֲי פֶת וְתַבְשִׁיל וְחִמֵּין מוּמוּיִן וב"ה מִתּוּרִין וּבִזְרוּשְׁלָמִי דְּבִיצָה פְּלִיג ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּהִיאָ עָלֶה דַּר' חֲלִיעֶזֶר וְהִבִּי אִיתָא הֵתִם אֶת אֲשֶׁר תֹּאכּוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תַבְשְׁלוּ בִשְׁלו ר' חֲלִיעֶזֶר אֹמַר אֹפִין עַל הָאִפִּי וּמַבְשְׁלִין עַל הַמְבָשֵׁל וְאִמְרִינֵין בִּשְׁל סוּפְרִים הֵלֵךְ אַחֵר הַמִּיקֵּל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִקֵּל הוּא וְעוֹד דְּבַתְלָמוּד שְׁלָנוּ חֲנִינְיָה חֲלִיבָא דְבִית הֵלֵל לֹא מִצְרַכּוּ אֲלֵא חַד וּמִיהוּ הַעוֹלָם נִהְגוּ לַעֲבֹד בַּפֶּת וְתַבְשִׁיל הוֹאִיל וְיָצָא דְבַר מִפִּי ה"ג ור"ת [נַע"ע תּוֹס' בִּיצָה ח: ד"ה אָמַר רַבָּא]:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

סוּסְבִיל אִין רֵאשׁוֹ אַרְךָ אֲכָל אִין כְּנָפִיו חוֹפִין אֶת רַבּוֹ לִרְאוּת לַעֲיִנִּים אֲלֵא

סוּסְבִיל, בְּרֵאשׁוֹ אָרוּךְ — כּוּלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאָסוּר, וְהֵכָא בְּכַנְפֵּיו חוֹפִין אֶת רובוֹ עַל יְדֵי הַדָּחַק קַמִּיפְלָגִי: מָר סָבַר רובָא כַּל דְּהוּ בְּעִינּוּ, וּמָר סָבַר רובָא דְמַנְכַּר בְּעִינּוּ. "וְעַל מִשְׁקָה בִּי מְטַבְּחָיָא דְכוּ. מָאִי "דְּכוּ"? רַב אָמַר: דְּכוּ מִמָּשׁ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: דְּכוּ מִלְטִמָּא אַחֲרִים, אֲכָל טוּמְאָת עֲצָמָן יִשׁ בָּחוּ. רַב אָמַר: "דְּכוּ מִמָּשׁ", קַסְבֵּר: טוּמְאָת מִשְׁקִין דְּרַבְּנּוּ, וְכִי גִזְרוּ רַבְּנּוּ טוּמְאָה בְּמִשְׁקִין דְּעֲלֵמָא, אֲכָל בְּמִשְׁקָה בִּי מְטַבְּחָיָא לֹא גִזְרוּ רַבְּנּוּ. ^(בא)וּשְׁמוּאֵל אָמַר: דְּכוּ מִלְטִמָּא אַחֲרִים, אֲכָל טוּמְאָת עֲצָמָן יִשׁ בָּחוּ, קַסְבֵּר: טוּמְאָת מִשְׁקִין דְאִזְדִּירִיתָא לְטִמָּא אַחֲרִים דְּרַבְּנּוּ, וְכִי גִזְרוּ רַבְּנּוּ בְּמִשְׁקִין דְּעֲלֵמָא, בְּמִשְׁקִין בִּי מְטַבְּחָיָא לֹא גִזְרוּ. 'וְעַל דִּיקָרָב לְמִיתָא מְסַאב, וְקָרוּ לִיה "יוֹסֵף שְׂרִיא". "יוֹסֵף אָסְרָא" מִיבַעֲי לִיה! וְעוֹד, דְאִזְדִּירִיתָא הִיא, דְּכַתִּיב: "וְכָל אֲשֶׁר יָגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל חֶרֶב אוֹ בְּמַת וּגו'!" דְאִזְדִּירִיתָא, דִּיקָרָב — טִמָּא, דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב — טַהוֹר, וְאֵתוּ אֵינְהוּ וּגִזְרוּ אֲפִילוּ דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב, וְאֵתָא אִיהוּ וְאוּקְמָה אֲדְאִזְדִּירִיתָא. דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב נִמִּי דְאִזְדִּירִיתָא הוּא, דְּכַתִּיב: "וְכָל אֲשֶׁר יָגַע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא!" "אִמְרוּהָ רַבְּנּוּ קַמִּיָּה דְרַבָּא, מִשְׁמִיָּה דְמָר זוּטְרָא בְּרִיה דְרַב נַחֲמָן, דְאָמַר מִשְׁמִיָּה דְרַב נַחֲמָן: דְאִזְדִּירִיתָא דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב, בַּחֲיִיבּוּרִין — טוּמְאָת שַׁבְּעָה, שְׁלֹא בַּחֲיִיבּוּרִין — טוּמְאָת עָרֵב, וְאֵתוּ אֵינְהוּ וּגִזְרוּ אֲפִילוּ שְׁלֹא בַּחֲיִיבּוּרִין טוּמְאָת שַׁבְּעָה, וְאֵתָא אִיהוּ וְאוּקְמָה אֲדְאִזְדִּירִיתָא. דְאִזְדִּירִיתָא מָאִי הִיא? דְּכַתִּיב: "יִהְיֶה בְּמַת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים", וּכְתִיב: "וְכָל אֲשֶׁר יָגַע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא", וּכְתִיב: "וַיהֲנַפֵּשׁ הַנִּגְעַת תִּטְמָא עַד הָעָרֶב", הָא בִּיצֵד? כָּאן בַּחֲיִיבּוּרִין, כָּאן שְׁלֹא בַּחֲיִיבּוּרִין. ^(בא)אָמַר לָהּ רַבָּא: לֹאֻ אֲמִינָא לְכוּ לֹא תִתְּלוּ בִּיהּ בּוּקִי סְרִיקִי בְּרַב נַחֲמָן? הֵכִי אָמַר רַב נַחֲמָן: סִפֵּק טוּמְאָה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים הִתִּיר לָהּ. וְהָא הִלְכְתָא מִסּוּטָה גְמָרִינֵין לָהּ, מָה סוּטָה רִשּׁוֹת הִיחִיד, אַף טוּמְאָה רִשּׁוֹת הִיחִיד! הָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכָּה וְאִין מוֹרִין כּוֹ, וְאֵתָא אִיהוּ וְאוּרִי לִיה אִזְרוּי. תַּנְיָא נִמִּי הֵכִי: רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר, קוּדוֹת נַעֲץ לָהֶם, וְאָמַר: עַד כָּאן רִשּׁוֹת הָרַבִּים, עַד כָּאן רִשּׁוֹת הִיחִיד. כִּי אֵתוּ לְקַמִּיָּה דְרַבִּי יַנָּאי, אָמַר לָהּ: הָא מָיָא בְּשִׁיקַעְתָּא דִּבְנֵהֲרָא, זִילוּ טְבוּלוּ. 'וְהַשְׁלָקוֹת. מְנַהֲגִי מִלִּי? אָמַר רַבִּי חִיַּיא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קָרָא "אֲכָל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרִנִי וְאֲכַלְתִּי וּמִים בְּכֶסֶף תִּתֵּן לִי וְשִׁתִּיתִי", כְּמִים — מָה מִים שְׁלֹא נִשְׁתַּנוּ, אַף אוֹכֵל שְׁלֹא נִשְׁתַּנָּה. 'אֲלֵא מַעֲתָה, חֲטִיץ וְעֶשְׂאָן קָלִיּוֹת — הֵכִי נִמִּי דְאָסוּרִין? וְכִי תִימָא הֵכִי נִמִּי, וְהִתְנַיָּא: חִיטִּין וְעֶשְׂאָן קָלִיּוֹת — מוּתָרִין! אֲלֵא, כְּמִים — מָה מִים שְׁלֹא נִשְׁתַּנוּ מִבְּרִייתוֹ, אַף אוֹכֵל שְׁלֹא נִשְׁתַּנָּה מִבְּרִייתוֹ. ^(א)אֲלֵא מַעֲתָה, חִיטִּין וְטַחֲנָן הֵכִי נִמִּי דְאָסוּרִין? וְכִי תִימָא הֵכִי נִמִּי, וְהִתְנַיָּא: חִיטִּין וְעֶשְׂאָן קָלִיּוֹת, הַקְּמַחִים וְהַסְּלָתוֹת שְׁלָהֶן מוּתָרִין! אֲלֵא כְּמִים — מָה מִים שְׁלֹא נִשְׁתַּנוּ מִבְּרִייתוֹ. עַל יְדֵי הָאוּר, אַף אוֹכֵל שְׁלֹא נִשְׁתַּנָּה מִבְּרִייתוֹ עַל יְדֵי הָאוּר. מִיַּדִּי אוּר כְּתִיב?

אֲלֵא

בְּצַמְצוּם ע"י מְדִירָה: ה"ג בְּכַנְפֵּיו חוֹפִין אֶת רַבּוֹ ע"י הַדָּחַק קַמִּיפְלָגִי וְלֹא גִרְסִינֵין וְקַרְסוּלִין דְּהֵי קַרְסָלִים לֹא חִפּוֹ מִיַּד שְׁסֹן ב' רַגְלִים אֲרַכִּין מִן הָאֲרַבְעָה וּבָהֶן הוּא מְדַלָּג וְהֵינּוּ כְרַעִים מִמַּעַל לְרַגְלֵיו לְנִתֵּר וְגו': רַבָּא דְּמַנְכַּר רַב הִנְרָאָה לַעֲיִנִּים: טִמְאָת מִשְׁקִין דְּרַבְּנּוּ וּבְמַסְכַּת פְּסָחִים (דף טז.) פִּרְכִּינֵין וְהִתְחַבּ וְכָל מַשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה וְגו' וּמַשְׁנֵי מִאִי יִטְמָא הֵכָשֶׁר: לְטִמָּא אַחֲרִים אֲכָל טִמְאָת עֲצָמָן מִדְאִזְדִּירִתָא רַמִּיא עָלֶיהּ אִם נְטִמָּא: וְאֵתוּ אֵינְהוּ וְזוּר עַל דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב וְאֵתָא אִיהוּ יוֹסֵף וְאִסְהִיד עַל דִּיקָרָב לְמִיתָא מְסַאב דְהָא דְאִזְדִּירִתָא הִיא אֲכָל דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב לֹא גִזְרוּנֵין עָלֶיהָ וְהֵינּוּ יוֹסֵף שְׂרִיא: וְאֵתָא אִיהוּ וְאוּקְמָה אֲדְאִזְדִּירִתָא וְהִבִּי קֶאֱמַר עַל דִּיקָרָב לְמִיתָא מְסַאב טִמְאָת שַׁבְּעָה אֲכָל דִּיקָרָב בְּדִיקָרָב לֹא מְסַאב אֲלֵא טִמְאָת עָרֵב: וְכָל אֲשֶׁר יָגַע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא אוֹתוֹ שְׁנַנְע בְּמַת קָרִי טִמָּא וְקֶאֱמַר כָּל מִי שְׁיַנְע בּוֹ אוֹתוֹ טִמָּא יִטְמָא: בַּחֲבוּרִין בְּשַׁעָה שְׁהִיה זֶה נִוְנַע בְּמַת בָּא חֲבַדּוֹ וְנַנְע בּוֹ: שְׁלֹא בַּחֲבוּרִין לְאַחַר שְׁפָרַשׁ מִן הַמַּת בָּא חֲבַדּוֹ וְנַנְע בּוֹ: כָּל אֲשֶׁר יָגַע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְטִמָּא מִשְׁמַע שַׁבַּעַת יָמִים כַּסְתָּם טִמְאָת מַת: בּוּקִי סְרִיקִי כְּדִים רִיקוּם. כְּלוּמַר דְּבָרִים שְׁאִינֵן טַעַם: סִפֵּק טִמְאָה בְּרַה"ר הִתִּיר לָהֶם שְׁאִינִם נִוְהֵגִין בַּהּ אָסוּר וּה"ק וְעַל דִּיקָרָב וְזֹאִי לְמִיתָא מְסַאב אֲכָל מַסְפֵּק לֹא: הֵא הִלְכְתָא גְמִירִי לֶה מִסּוּטָה דְטַהוֹר דְּכָל אָסוּר סִפֵּק טִמְאָה מְהֵתִם נִפְקָא דְאִפֵּק לֶה קֶרָא בְּלָשׁוֹן טִמְאָה וְנִסְתַּרְהּ וְהִיא נְטִמְאָה מְגִיד לָךְ הַפֶּתוּב שְׁעַל הַסִּפֵּק אָסוּר מַכָּאן אִתָּה דוֹן לְשַׁרְן לְטִמָּא מַסְפֵּק: וּמַה סוּטָה רַה"י בְּהִירִי אִין סְתִירָה בְּרַה"ר אֵף טִמְאָת סִפֵּק בְּשַׁרְן אֵינְה אֲלֵא בְּרַה"י בְּמַסְכַּת סוּטָה (דף כח:): הִלְכָּה דְבַסְפֵּק טִמְאָה בְּרַה"ר טַהוֹר: וְאִין מוֹרִין דְּבָרִים כֵּן דְּלֹא לְחַלְלֵנוּ בַּהּ טַיִף: קוּדוֹת יַעֲן לָהֵן לְסִימֵינֵין כִּין רַה"ר וּבִין שְׂדוֹת שֵׁל בַּקַּעָה שְׁהֵן רַה"י לְטִמְאָה שְׁבַעַל הַשָּׂדֶה מִקְפִּיד בְּדִרְסִית הַרְגֵּל וְעוֹד דְאִמְרִינֵין בְּהַשְׁתַּפִּין (ב"ב יב.) ד' אֲמוֹת הַסְמוּכוֹת לַרַה"ר כְּגוֹן מְקוּם פְּנּוּי הַסְמוּךְ לַרַה"ר וְהוּא אַרְךָ הַרְפָּה לְד' אֲמוֹת הַרְאֲשׁוֹנוֹת רַה"ר לְטִמְאָה וּבְאִזְתָּן מְקוּמוֹת יַעֲן לָהֵן קוּדוֹת: כִּי

אִתּוֹ לְקַמַּס דְרַבִּי יַנָּאי מִי שְׁאֲרַע בּוֹ סִפֵּק טִמְאָה בְּרַה"ר: מְנַהֲגִי מִלִּי דְבַשׁוּלִי

עוֹדְקִי כּוֹכְבִּים אִסִּירִי: קְלוּיָת.יבשו בַּתַּנּוּר:

וּב"ה מִתּוּרִין וּבִזְרוּשְׁלָמִי דְּבִיצָה פְּלִיג ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּהִיאָ עָלֶה דַּר' חֲלִיעֶזֶר וְהִבִּי אִיתָא הֵתִם אֶת אֲשֶׁר תֹּאכּוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תַבְשְׁלוּ בִשְׁלו ר' חֲלִיעֶזֶר אֹמַר אֹפִין עַל הָאִפִּי וּמַבְשְׁלִין עַל הַמְבָשֵׁל וְאִמְרִינֵין בִּשְׁל סוּפְרִים הֵלֵךְ אַחֵר הַמִּיקֵּל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִקֵּל הוּא וְעוֹד דְּבַתְלָמוּד שְׁלָנוּ חֲנִינְיָה חֲלִיבָא דְבִית הֵלֵל לֹא מִצְרַכּוּ אֲלֵא חַד וּמִיהוּ הַעוֹלָם נִהְגוּ לַעֲבֹד בַּפֶּת וְתַבְשִׁיל הוֹאִיל וְיָצָא דְבַר מִפִּי ה"ג ור"ת [נַע"ע תּוֹס' בִּיצָה ח: ד"ה אָמַר רַבָּא]:

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א פסחים טו.

ב בבא בתרא ז; בבא בתרא קנא:

ג ברכות לח; סוטה טו:

	גליון הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

גמ' הא מא בשיקעता. עיין טהרות רפ"ה ובהר"ש שם:

	תורה אור השלם
---------------------------------------	---------------------------------

וכל אַשר־יָנַע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלִיל־חֶרֶב אוֹ בְּמַת אוֹ־בַעֲצֹם אָדָם אוֹ בַּקֶּבֶר יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים [במדבר יט, יז]

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֹז אֶרֶז וְאֶזוּב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְהַשְּׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֶפֶת הַפָּרָה [במדבר יט, יז]

וְכָל אֲשֶׁר־יָנַע־בוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב [במדבר יט, כב]

וְשָׂכַב אִישׁ אִתָּהּ שְׁכַבְתּוֹ־נָוַע וְנָעִלְסָם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתַּרְהּ וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אִין בַּהּ (וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה [במדבר ה, יג])

אֲכָל בַּכֶּסֶף תִּשְׁבְּרִנִי וְאֲכַלְתִּי וּמִים בְּכֶסֶף תִּתֵּן־לִי וְשִׁתִּיתִי רַק אֶעֱבֹרָה בְּרַגְלִי [דברים ב, כח]

מסורת הש"ס
א לקמן נטו; יבמות מו; מועד קטן יב; שבת נא.
ב ביצה טז.
ג שבת עד:
ד מנחות נו.
ה שבת כ.

מִדְרָבָּנּוּ שְׁלֹא יֵהָא יִסְרָחֵל רַבִּינ אַחְלָו בְּמַחְכֵּל וּבְמַשְׁתָּה וַיִּחְכִּילָנוּ דְּבַר טַמְא: אָלֵא מִדְרָבָּנּוּ וּקְרָא אִסְמִכְתָּא בְּעֻלְמָא: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל חַיִּין וְאִין עוֹלִין עַל שְׁלַחַן מַלְכִּים לְלִשְׁנָא קַמָּא יָשׁ בְּהֵן מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לְלִשְׁנָא בְּתַרְחַ שְׁרוּ: חֲרָדִי כּוּלִי"ן: מְלוּחִין נִיֶּאֱכְלִין כְּמוֹת שְׁהן מַחֲמַת מַלְחָן: כְּסָא דְהֶרְסֵנָא טַגּוּ בְּמוֹרִים שְׁמֵן דְּגִים עִם קַמַּח: הֶרְסֵנָא עֲקָר וְאוֹתוֹ מוֹרִים נֶאֱכַל כְּמוֹת שְׁהוּא חַי וְשָׂרִי: קמ"ל קמחא עקר ויש בו משום בישולי עובדי כוכבים שהקמח אינו נֶאֱכַל חי: כָּל הַחֲגֻבִים שֶׁצִּאֲגַם שֶׁנִּחְרְכוּ וְנִתְבַּשְׁלוּ מִחֲמַת הָאוּר. חֲגֻב אִינוּ טַעוּן שְׁחִיטָה: אֲפִי מְרִישׁ אִנְיָה שֶׁהָאֵין רַבָּה וְנִגְלִית בַּחֲרִיבְתָּה אֲפִי הָכִי שָׂרִי הוֹאִיל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לֹא לְבַשֵּׁל נִתְכַּנּוּ: דְּשָׂחַ סָבְתָא קְבוּלִי"ר בְּלַע"ו לִיבְשָׁה בַּתְּגוּר: וּקְבַר בַּהּ יִסְרָחֵל קֵרָא מַעֲקָרָא וְהַטְמִין יִסְרָחֵל בַּתְּגוּר דְּלַעַת חַיָּה קִזָּם שֶׁהִסָּק הַתְּגוּר וְהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הִסִּיקוּ וְנִתְבַּשְׁלָה הַדְּלַעַת: שְׁפִיר דְּמִי הוֹאִיל וְהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לֹא לְבַשֵּׁל נִתְכַּנּוּ: פְּשִׁיטָא אִינוּ דַּר' יוֹחָנָן: מַהוּ דְּתִימָא הָאִי עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְבַשּׁוּלָא לְהָאִי סָבְתָא אֲכַנּוּ וְהָא לָשֵׁם בִּשּׁוּל הִסִּיקוּ: קמ"ל דְּאִין בִּשּׁוּל בְּכֻלִּים: אִנְלָא לְשָׂרוּכִי מֵאִנְיָה אִיבּוּיָן לְהַקְשׁוֹת אֶת הַיָּתֵד וְאִין דַּעֲתוּ לְבַשּׁוּל: לְשָׂרוּכִי לָשׁוֹן שְׂרִיר וְקִזָּם חֻק: בֶּן דְּרוּסָאִי לִסְטִים הָיָה וְאוֹכֵל כָּל דְּבַר הַמִּבְּשֵׁל קֶצֶת: בְּסֻלְתָּא בְּסַל אֶבֶל הָכָא דְּמַנְחָא אֲגַמְרִי בְּלֹאוּ הֶסֶק דַּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הֵנָּה מִבְּשֵׁל לָהּ לָזֵמן מְרַבָּה: שְׁפִיתַת קִדְרָה קָרִי בְּשִׁנְיַתָּין אוֹתָהּ עַל הָאוּר:

אָלֵא מִדְרָבָּנּוּ וּקְרָא אִסְמִכְתָּא בְּעֻלְמָא: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל

אָלֵא מִדְרָבָּנּוּ, וּקְרָא אִסְמִכְתָּא בְּעֻלְמָא.‏^(כא)**אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: כָּל הַנֶּאֱכָל כְּמוֹת שְׁהוּא חַי — אִין בּוּ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוּיִם. בְּסוּרָא מִתְּנּוּ הָכִי, בְּפּוּמְבָדִיתָא מִתְּנּוּ הָכִי: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: כָּל שְׂאִינוּ נֶאֱכָל עַל שׁוּלְחָן מְלָכִים לְלִפְתַּת בּוּ אֶת הַפֶּת — אִין בּוּ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוּיִם. מַאי בִּינְיָיְהוּ? אִיכָא בִּינְיָיְהוּ: דְּגִים קֻטְּנִים, וְאַרְדִּי, וְדִיִּיסָא.** ^(כב)**אָמַר רַב אָסִי אָמַר רַב: דְּגִים קֻטְּנִים מְלוּחִים אִין בְּהֵן מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוּיִם. אָמַר רַב יוֹסֵף: אִם צִלְּאָן גּוּי סוּמָה יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין, וְאִי עֲבָדִינְהוּ גּוּי כְּסָא דְהֶרְסֵנָא — אָסוּר. רַבְשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: הֶרְסֵנָא עֵיקָר, קָא מִשְׁמַע לָן: קִימְחָא עֵיקָר. אָמַר רַב בְּרוּנָא אָמַר רַב: גּוּי שֶׁהֲצִית אֶת הָאוּר בָּאֵגֶם — כָּל הַחֲגֻבִים שֶׁבָּאֵגֶם אָסוּרִין. הֵיכִי דְמִי? אִילִימָא דְלֹא יָדַע הִי טְהוּר וְהִי טַמְא, מַאי אִירְיָא גּוּי? אָפִילוּ יִשְׂרָאֵל נָמִי! אָלֵא מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוּיִם. רַבִּי הָאִי גּוֹנוֹנָא מִי אָסִיר? וְהָאֲמַר רַב חֲנַן בַּר אֲמִי אָמַר רַבִּי פִּדְתָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָאִי גּוּי דְחֲרִיָּה רִישָׁא שְׂרִי לְמִיכַל מִינְיָה, אָפִילוּ מְרִישׁ אוּנְיָה. אֲלַמָּא לַעֲבוּרֵי שַׁעַר קַמִּיבּוּיָן, הָכָא נָמִי לְגִלּוּזֵי אֲגָמָא קָא מִיבּוּיָן! לַעוּלָם, דְלֹא יָדַע הִי טְהוּר וְהִי טַמְא, וּמַעֲשָׂה שֶׁהָיָה בְּגוּי הָיָה.‏^(כג) גּוּפָא, אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָאִי גּוּי דְחֲרִיָּה רִישָׁא — שְׂרִי לְמִיכַל מִינְיָה, אָפִילוּ מְרִישׁ אוּנְיָה. אָמַר רַבִּינָא: הִלְכָּהּ, הָאִי גּוּי דְשֻׁדָּא סִיבְתָּא לְאַתּוּנָא, וּקְבַר בַּהּ יִשְׂרָאֵל קֵרָא מַעֲיַקְרָא — שְׁפִיר דְּמִי. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: לְבִישּׁוּלֵי מָנָא קָא מִיבּוּיָן, קָא מִשְׁמַע לָן: לְשָׂרוּרִי מָנָא קָא מִיבּוּיָן.‏^(כד) אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁר עַל גְּבִי גְּחָלִים, וּבָא גּוּי וְהִפָּהּ בּוּ — מוּתֵר. הֵיכִי דְמִי? אִילִימָא דְאִי לֹא הִפָּהּ בִּיהַּ הָוָה בְּשִׁיל — פְּשִׁיטָא! אָלֵא לָאוּ דְאִי לֹא הִפָּהּ לֹא הָוָה בְּשִׁיל, אֲמַאי מוּתֵר? בִּישּׁוּלֵי שֶׁל גוּיִם נִינְהוּ! לֹא צָרִיכָא, דְאִי לֹא הִפָּהּ הָוָה בְּשִׁיל בְּתַרְתֵּי שַׁעֲרֵי, וְהִשְׁתָּא קָא בְשִׁיל בַּחֲדָא שַׁעֲתָא, מַהוּ דְּתִימָא: קְרוּבֵי בִישּׁוּלָא מִיִּלְתָּא הִיא, קָא מִשְׁמַע לָן.‏^(כה) וְהָאֲמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שֶׁהוּא כְּמַאֲכָל בֶּן דְּרוּסָאִי — אִין בּוּ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוּיִם, הָא אִינוּ כְּמַאֲכָל בֶּן דְּרוּסָאִי — יֵישׁ בּוּ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוּיִם! הֵתָם, כְּגוֹן דְּאוֹתִיבִיָּה בְּסִילְתָּא, וְשִׁקְלִיָּה גּוּי וְאוֹתִיבִיָּה בְּתַנּוּרָא. תַּנְיָא נָמִי הָכִי: מַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁר עַל גְּבִי גְּחָלִים, וּבָא גּוּי וּמִהִפָּהּ בּוּ עַד שְׁיָבֵא יִשְׂרָאֵל מִפִּית הַכְּנָסֶת אוּ מִפִּית הַמִּדְרָשׁ, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ. שׁוּפָתַת אִשָּׁה קְדִירָה עַל גְּבִי כִירָה, וּבָאת גּוּיָהּ**

וּמַגִּיסָהּ.

פּרש"י דרָבָּנּוּ גּוֹזֵר מִשּׁוּם דְּחִשׁ שְׁמָא וַיִּחְכִּילָנוּ דְּבָרִים טְמָאִים וְיוֹתֵר הָיָה נִרְחָה לְפָרֶשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם חֲתָנוּת וְכֵן פ"ה בְּמִתְנִי' אוֹמַר דַּר"ר אֲבָרְהָם ב"ר דּוֹד דְּוִזְאִי שְׁלָקוּת אֶסְרוּ חֻכְמִים כְּשֶׁהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִבְּשֵׁלֶם בְּבִיתוֹ אֶבֶל כְּשֶׁהוּא מִבְּשֵׁל בְּבִיתוֹ שֶׁל יִסְרָחֵל אִין לְחוּשׁ לֹא לְחֲתָנוּת וְלֹא לְשְׁמָא וַיִּחְכִּילָנוּ דְּבָרִים טְמָאִים וְלֹא הוֹדָה לוֹ ר"ת דְּוִזְאִי בִּינּוּן שֶׁהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִבְּשֵׁל לֹא חִלְקוּ כֻּלָּל חֻכְמִים בֵּין רִשּׁוּת הַיִּסְרָחֵל לְרִשּׁוּת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים כִּי לְעוֹלָם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא לֹא יִזְהַר גַּם בְּבִיתוֹ שֶׁל יִסְרָחֵל כְּמוֹ בְּבִיתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים: **אֲפָא** בִּינְיָיְהוּ דְּגִים קֻטְּנִים וְאַרְדִּי וְדִיִּיסָא פִי' שְׂאִינִם נֶאֱכָלִים חַיִּים וְאִין עוֹלִין עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וְאוֹר"ת דְּמַדְנָקֹט הֵי וְלֹא נִקַּט דְּבִשׁ וְנִבְינָה שְׁעוֹלִין עַל שְׁלַחַן מְלָכִים וְנֶאֱכָלִים חַיִּים ש"מ דְּבִשִּׁי לְמַנְקַט דְּבָרִים שְׁנַעֲשָׂה בָהֶם לָשׁוֹן אַחֲרָיו מוֹסֵף עַל הֶרְאָשׁוֹן וְלִהְקֵל עָלָיו דְּאִפִּילוּ אִינוּ נֶאֱכָל חַי בִּינּוּן שְׂאִינוּ עוֹלָה לִית בַּהּ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְלָכֵן פֶּסֶק ר"ת דְּהִלְכְּתָא בַּהֲנִי תְרִי לִשְׁנֵי וְאִי אִיכָא חַד מַנְיָה אוּ נֶאֱכָל חַי אוּ אִינוּ עוֹלָה אִין בּוּ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְּבִשֵּׁל סוּפְרִים הֵלֶךְ אַחֵר הַמֵּיחַל וּרְחִיָּה מִדְּאֲמַרְיָן לְקַמֵּן בְּשַׁמְעִתּוֹן (עֲבוּדָה זָרָה לַח ע"ב) גְּבִי מַשְׁחָא שְׁלִיקָא וְכֵן גְּבִי דְּבִשׁ בְּסֻתָּם הַתְּלַמוּד (לְקַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה לַט:ׁ) אִי מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים נֶאֱכָל כְּמוֹת שְׁהוּא חַי הוּא פְּרוּשׁ וְלֹא שֵׁיךְ בַּהּ בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אַע"ג דַּעוּלָה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים הֵי וְגַם ר' יוֹחָנָן עֲבַד לְקַמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דָף נט. ע"ס) עֲבָדָא לְהֵרַם גְּבִי תַרְמוּסָא דְשִׁלְקֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְאֶכְלֵי יִסְרָחֵל דְּאָסַר רַשְׁב"ל וְא"ל רַבִּי יוֹחָנָן אֲדַחַקְטוּרְךָ עֲלֶיךָ זֵיל הֲדַר דְּכַל שְׂאִינוּ עוֹלָה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים אִין בּוּ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְאַע"ג דְּתַרְמוּם אִינוּ נֶאֱכָל כְּמוֹ שְׁהוּא חַי:

דְּגִים קֻטְּנִים מְלוּחִים אִין בְּהֵם מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים פִּי' אִם בְּשֵׁלָן

עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אַחֲרֵי שֶׁמִּלְחָן יִסְרָחֵל שְׂרוּ בִּינּוּן שֶׁקִּזָּם בִּשּׁוֹלֶם הֵינּוּ נֶאֱכָלִים מַחֲמַת מַלְחָם אָמַר רַב יוֹסֵף וְאִם צִלְּאָן סוּמָה עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם עִירוּבֵי תַבְשִׁילִין וְלֹא גִרָם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים עַד וְאִי עֲבָדִינְהוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים כְּסָא דְהֶרְסֵנָא כְּכַר"ח וְהַשְׁתָּא יִנְחָא דְלֹא תַקְשִׁי לְקַמֵּן דַּר' יוֹחָנָן דְּאָסַר דַּג מִלִּיחַ וּבִיגְרָה צְלוּיָה דְהֶתֶם מִרִּי בְּמַלְחוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְהָכָא מִרִּי בְּמַלְחוּ יִסְרָחֵל וְגִזְמִים קֻטְּנִים מְלוּחִים נֶאֱכָלִין כְּמוֹ שֶׁהִם חַיִּים אוֹמַר רַבִּי יְהוֹדָה דְּמַדְקָאמַר מְלוּחִים דְּמַשְׁמַע שְׂאִין מְלוּחִים אֶסְרִי א"כ צ"ל דְּמִירֵי בְּגִדּוּלִים קֶצֶת שְׁעוּלִים לְפַעֲמִים עַל שְׁלַחַן מְלָכִים דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי תַקְשִׁי לָן לְהָא דְּאָמַר אֲבָא בִּיעִינְהוּ דְּגִים קֻטְּנִים פִּי' דְּלָמ"ד נֶאֱכָל כְּמוֹ שְׁהוּא חַי יֵשׁ בּוּ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְלָמ"ד אִינוּ עוֹלָה דְּגִים קֻטְּנִים אִין בּוּ מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ וְא"כ אֲמַאי נִקַּט מְלוּחִים אֲפִילוּ אִין

מְלוּחִים נָמִי: **קָא מִשְׁמַע** לּוּ קַמְחָא עֲקָר מִכָּאן הָיָה ר"ת מַתִּיר קַנּוּי"ש וְאוֹבְלִיא"ש שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לְאוֹתָם שְׂאִין נִזְהָרִים מִפֶּת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְּלִמָּאִי נְחוּשׁ אִי מִשּׁוּם דַּם בִּיצִים רַב בִּיצִים שְׁלָנוּ אִין בָּהֶם דָּם וְאִי מִשּׁוּם בִּיצֵי עוֹף טַמֵּא הָרִי אִינִם מַצְיִים בִּיעִינּוּ וְאִי מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים קַמְחָא עֲקָר וְהֵי כְּמוּ פֶת וְ[ע"ע תוֹס' חֲלִין סד. ד"ה סִימְנִין וְתוֹס' בִּיצָה טז: ד"ה קמ"ל]: **לַעוּלָם** דְּלֹא יָדִיעַ הִי טַמָּא וְהִי טְהוּר מַשְׁמַע הָא אִי הָיָה יָדִיעַ הִי טְהוּר הָיָה שָׂרִי וּמִכָּאן רָחִיָּה לְהַתִּיר חֲגֻבִים בְּלֹא שְׁחִיטָה וְעוֹד רָחִיָּה דַּעוּפוֹת לֹא הִצְרָכּוּ שְׁחִיטָה. אִלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוֹטְלוּ בִּין בְּהֵמָה לְדָגִים וְהִלְכָּךְ לְפַטְרוֹן בּוּלָא כְּלוּם א"ר אֶשְׁכַּר הַקָּשׁוּ לְבַהֲמָה מַשְׁמַע הָא לֹאוּ הָכִי פְטוּרִי מִשּׁוּם דְּהַקְשׁוּ לְדָגִים וְכָל שֶׁכֵּן חֲגֻבִים שֶׁהִצְרָכוּ אַחֵר דְּגִים בְּדַתְנָא בַּתּוֹסְפָתָא וְכָל נֶפֶשׁ חַיָּה הַרְמִישֶׁת בְּמִים אֵלוּ דְּגִים וְכָל הַנֶּפֶשׁ הַשׁוֹרֶצֶת עַל הָאָרֶץ אֵלוּ חֲגֻבִים וְעוֹד תַּנְיָא בַּתּוֹסְפָתָא אוֹכֵל אֶדָם חֲגֻבִים בִּין חַיִּין בִּין מֵתִין וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ וְא"ת וְחַיִּין הִיכִי שְׂרוּ הָא אִיכָא כָּל תַּשְׁקִצוּ דְּאֲמַרְיָן ס"פ ר' עֻקִּיבָא (שָׁבֵת דף ג:) רַב חֲזִיָּה לָרַב כְּהֵנָּה דְקָא מַעֲבַר שׁוֹשִׁיבָא אַחֲמָה א"ל שְׁקֵלָה דְלֹא לִימְרוּ קָא אֶכֶל לִיָּה וְקָא עֲבַר מִשּׁוּם כָּל תַּשְׁקִצוּ וְי"ל דְּהָא דְשָׂרִי

בַּתּוֹסְפָתָא חַיִּין אִינוּ הִיכָא שְׁחַתַךְ מִמֶּנּוּ אַחֵר אַחַד וְרַחֲצוּ הַיָּטוֹב דְּלִיכָא כָּל תַּשְׁקִצוּ בְּאוֹתוֹ אַחֵר [ע"י תוֹס' חֲלִין סו. ד"ה בְּמַאי וְתוֹס' שָׁבֵת צ: ד"ה גְּלָא]: **קָא מִשְׁמַע** לּוּ לְשָׂרוּרִי מָנָא קָא מִיבּוּיָן וְאַע"ג דְּאֲמַרְיָן בְּפ' כָּלל גְּדוּל (שָׁבֵת דף עד: גַּם ע"ש) הָאִי מֵאֵן דְּשָׂרִי סָבְתָא לְאַתּוּנָא חִיב מִשּׁוּם מִבְּשֵׁל אִינוּ לַעֲנִין שָׁבֵת דְּאֵע"ג דְּלִשְׂרוּרִי מָנָא קָא מִיבּוּיָן מ"מ הוּא מִבְּשֵׁל קֶצֶת וְגַם לְאוֹתוֹ בִּשּׁוּל גְּרוּעַ הוּא מִתְכַּנּוּן וְגַבִּי שָׁבֵת הַקְּמִירוּ לְהַשְׁבִּיבוּ אֶבֶל לַעֲנִין בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לֹא חָשִׁב וְאִינוּ (חִיב) עַד שִׁיתְכַּנּוּ לְבַשּׁוּל גְּמוּר:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לח.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' יד:	א מיוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' א:
ב מיוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' א:	ג מיוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' יב:
ד טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' ב:	ה מיוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' ה:
ו מיוי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' ו:	ז טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' ח:

לח:

עין משפט גזר מצוה

א מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' טז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' ו:

ב מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' יג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיב סעי' ט:

ג מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' יג:

ד מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' יד, ש"ע יו"ד סי' קיג סעי' יד:

ה מיי' מ"ז מהל' מאכלות

ו מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ז:

ז מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' כ, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיג סעי' טו:

ח מיי' מ"ז מהל' מאכלות

אסורות הל' כד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' י:

וְאַתָּא ישראל וְחתי חתוי בְּגָחִים מַכֵּלָה שְׁמַעְתִּין מִשְׁמַע דְּבַעִינן שְׂיָהּ הִנְקְרָל מְיָסָה מֵהַפְּכַת בְּכַף: דְּשָׁנָר עוֹבֵד כּוֹכְבִּים הָסִיק בְּתַנּוּר: חֲתִית גְּחָלָת מִחֲמַמַּת

מִקְרָב הַבְּשׁוּל חֲצַת וּמָה שְׁנֵהֲנוּ לְהַשְׁלִיךְ קִיסָם לְתַנּוּר סוּמְכִין עַל מָה שֵׁינֵשׁ בְּדָבָרִים שְׂבִין בְּנִי בְּבַל לִבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּקָאִמַר בְּנִי בְּבַל מַשְׁלִיכִין קִיסָם לְתַנּוּר וּבְנֵי מַעְרַב אוּמָרִים קִיסָם זֶה מָה מַעְלָה וּמָה מוֹרִיד וְאִנּוּ נִמְשָׁכִין אַחֵר בְּנֵי בְּבַל וְתַלְמוּדָם:

תַּנּוּ רַבְּנָן הַקַּפְרִיסִין וּבִיצָה צְלוּיָה אֵין לְהַקְשׁוֹת מֵהָךְ בְּרִיתָא לְחֻזְקָהּ וְכַר קַפְרָא דְשָׂרוּ דַּתְנָאִי טִינָהוּ וְקָשִׁישִׁי מַר' יִהְיֶה

הַנְּשִׂיא הַנֶּזֶקֶר בְּזֹאת הַבְּרִית: **א"י** מִשׁוּם גְּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים נִטְל"פ מִתָּר מִשְׁמַע דְּהָכִי הִלְכְּתָא וְגַם רַבִּי יִהְיֶה הַנְּשִׂיא הַתִּיר הַשֶּׁמֶן וְאִפְּלוּ ב"ש וּכ"ה שְׁנִזְרוּ עָלָיו הָכִי סְבִירִי לְהוּ כַּדְפֶּרֶשְׁתִּי לַעֲלוּ מִיָּהוּ מִקְדָּשׁ דְּאִמְרִינן לִקְמוּ (עבודה זרה דף לט:) נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם מִתָּר אֵין רָאִיהּ דְּשִׂאנִי הַתָּם דַּפּוּגָם אִפְּלִיו בְּעֵין אֶבֶל שְׁמֵן כְּשֶׁהוּא בְּעֵין ה"ל לְשַׁבַּח וְאִפ"ה לִפְנֵם מִתָּר וְגַם מִרְבָּא דְאִמַר בְּפָקָךְ בְּתָרָא (לחמן עבודה זרה סח:) הִלְכְּתָא נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם מִתָּר אֵין רָאִיהּ דְּהַתָּם פּוּגָם מַעְקָרוּ אִפְּלִיו בְּעֵין דוּמְיָא דַּעֲבָבֶר בְּשַׁכְרָא דְאִזְרִי הַתָּם וּקו"ל נְמִי דַּסְתָּם כָּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אֵין בְּנֵי יוֹמָן מַדְשָׁרִין מִשְׁחָא שְׁלִיקָא וְשָׁמָן וְחֻלְמִית נְמִי שָׂרִי אִי לֹאוּ דְחוּרְפָּה מַחֲלָא לִיה וְכוּ פוּסְקִים רַש"י ור"ת ור"י דַּסְתָּם כְּלִיָּהִם אֵין בְּנֵי יוֹמָן וְהִנּוּ טַעְמָא לְפִי שְׁהוּא סָפַק סְפִיקָא סָפַק גִּשְׁתַּמְשׁוּ בּוּ הַיּוֹם אוֹ אֶתְמוּל וְאִפִּי גִשְׁתַּמְשׁוּ בּוּ הַיּוֹם שְׁמַא גִּשְׁתַּמְשׁוּ בּוּ דָּבָר שְׁהוּא פּוּגָם בְּעֵין אוֹ דָּבָר שְׂאִין נוֹתַן טַעַם [וְע"ע תוֹס' חֲלוּן ח: ד"ה הַשּׁוּחַט]:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

וּמְגִיסָה, עַד שֶׁתִּבְא מִבֵּית הַמֶּרְחָץ אוֹ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. אִיבַעְיָא לְהוּ: הַחֵיץ גוֹי וְהַפֶּה יִשְׂרָאֵל, מַהוּ? אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: קַל וְחוֹמֶר — גָּמְרוּ בֵּיד גוֹי מוֹתֵר, גָּמְרוּ בֵּיד יִשְׂרָאֵל לֹא כָּל שְׂכָן? **"אֵיתְמַר נָמִי: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַרִי לֶה אָמַר רַב אֱחָא בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין שְׁהַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׁהַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל וְהַפֶּה גוֹי — מוֹתֵר, וְאִינוּ אֶסוּר עַד שֶׁתִּהְיֶה תַּחֲלָתוֹ וּגְמָרוּ בֵּיד גוֹי. "אָמַר רַבִּינָא, הִלְכְּתָא: הָא רִיפְתָּא דְשָׁגַר גוֹי וְאַפָּה יִשְׁרָאֵל, אִי נָמִי שָׁגַר יִשְׂרָאֵל וְאַפָּה גוֹי, אִי נָמִי שָׁגַר גוֹי וְאַפָּה גוֹי וְאַתָּא יִשְׂרָאֵל וְחֲתָה בַּהּ חֲתוּי' — שְׁפִיר דָּמִי. "דָּג מְלִיחַ — חֲזַקִּיָּה שָׂרִי, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. בִּיצָה צְלוּיָה — בַּר קַפְרָא שָׂרִי, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: אֶחָד דָּג מְלִיחַ וְאֶחָד בִּיצָה צְלוּיָה — חֲזַקִּיָּה וְכַר קַפְרָא שָׂרוּ, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר. רַבִּי חֲזִיא פְּרוּוּאָה אִיקְלַע לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא, אָמְרוּ לִיָּה: בִּיצָה צְלוּיָה מַאי? אָמַר לְהוּ: חֲזַקִּיָּה וְכַר קַפְרָא שָׂרוּ, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָסַר, וְאִין דְּבָרֵינוּ שָׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם. אָמַר לְהוּ רַב זְבִיד: לֹא תִצִּיתוּ לִיָּה, הָכִי אָמַר אֲבִי: הִלְכְּתָא כְּוּוּתִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן. אֲשַׁקִּינָה נְגוּטָא דְחֻלָּא וְנַח נַפְשִׁיָּה. ^(א) תַּנּוּ רַבְּנָן: הַקַּפְרִיסִין, וְהַקַּפְלוּטוֹת, וְהַמַּטְלִיָּא, וְהַחֲמִיז, וְהַקְלִיּוֹת שְׁלֶחֶן — מוֹתָרִין, בִּיצָה צְלוּיָה — אֶסוּרָה, שְׁמֵן — רַבִּי יְהוּדָה הַנֶּשִׂיא וּבֵית דִּינּוּ נִמְנוּ עָלָיו וְהַתִּירוּהוּ. תַּנּוּנָא: הִיא הַמַּטְלִיָּא הִיא פְּשִׁלָּיָא הִיא שִׁיעֲתָא. מַאי שִׁיעֲתָא? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָא אַרְבַּעִין שָׁנִין דְנִפְיָק הָאִי עוֹבְדָא מִמַּצְרַיִם, וְרַבָּה בַּר בַּר חֲנָה דִידִיָּה אָמַר: הָא שְׁתֵּין שָׁנִין דְנִפְיָק הָאִי עוֹבְדָא מִמַּצְרַיִם, וְלֹא פְּלִיגִי — מָר בְּשָׁנִיָּה וּמָר בְּשָׁנִיָּה. מֵייתוּ בִּיזְרָא דְכַרְפָּסָא וּבִיזְרָא דְכִיתָנָא וּבִיזְרָא דְשַׁבְלִילָתָא, וְתָרוּ לְהוּ בַּהֲדִי בַּהֲדִי בַּפְּשׁוּרִי, וְשַׁבְקוּ לִיָּה עַד דְמַקְבֵּל, וּמֵייתִי חֻצְבִי חֲדַתִּי וּמָלוּ לְהוּ מֵיָּא, וְתָרוּ בָּהּוּ גְּרַגְשִׁשְׁתָּא וּמִדְבָּקִין בִּיָּה, וְעִיָּילִין לְבִי בְנִי (אֲדִנְפָּקוּ) [אֲדִנְפָּקִי] מְלַבְלְבִי, וְאָכְלִי מִיַּנְיָהוּ, וְקִיָּירִי מִבִּינְתָא דְרִישִׁיָּהוּ עַד טוּפְרָא דְכַרְעִיָּהוּ. אָמַר רַב אָשִׁי: אָמַר לִי רַבִּי חֲנִינָא: מִיָּלִין, וְאָמַרִי לָהּ: בְּמִיָּלִין. תַּנּוּ רַבְּנָן: הַכּוֹסְפָן שָׁל גוֹיִם שְׁהוּחַמוּ (חַמִּיז) [חַמִּיז] בִּיזְרָה גְּדוּלָּה — אֶסוּר, בִּיזְרָה קְטַנָּה — מוֹתֵר. וְאִיזוּ הִיא יוֹרָה קְטַנָּה? אָמַר רַבִּי יַנָּאי: כָּל שְׂאִין צָפוּר דְרוּר יָכוֹל לִיכְנֵם בְּתוּכָהּ. וְדִלְמָא אֲדַמוּזִי אֲדַמוּה וְעִיָּילוּהּ! אָלָא, כָּל שְׂאִין רֹאשׁ צָפוּר דְרוּר יָכוֹל לִיכְנֵם בְּתוּכָהּ. ^(א1) וְהַתְנָנָא: אַחַת יוֹרָה גְּדוּלָּה וְאַחַת יוֹרָה קְטַנָּה מוֹתֵר! לֹא קָשִׁיא, הָא כְּמָאן דְאָמַר: נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם אֶסוּר, הָא כְּמָאן דְאָמַר: נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם מוֹתֵר. ^(א2) אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָאִי מִישְׁחָא שְׁלִיקָא דְאַרְמָאִי אֶסוּר. אָמַר רַב סְפָרָא: לְמַאי נִיחּוּשׁ לָהּ? אִי מִשׁוּם אִיעָרוּבִי — מִיֶּסְרָא סְרִי, אִי מִשׁוּם בִּישׁוּלֵי גוֹיִם — נֶאָכַל הוּא כְּמוּ שְׁהוּא חִי, אִי מִשׁוּם גִּיעוּלֵי גוֹיִם — נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם הוּא וּמוֹתֵר. ^(א3) בְּעוּ מִיַּנְיָה מִרְבִּי אָסִי: הָנִי אַהֲיָנִי שְׁלִיָּקִי דְאַרְמָאִי מַאי? חוּלִי' — לֹא תִיבַעֲי לָהּ, דְוּדַאי שָׂרוּ. מִרִירִי — לֹא תִיבַעֲי לָהּ, דְוּדַאי אֶסִירִי. כִּי תִיבַעֲי לָהּ מִצִּיעָאִי, מַאי? אָמַר לְהוּ: מַאי תִיבַעֲי לְהוּ? דְרַבִּי אָסַר. וּמַנּוּ? לוּי. ^(א4) שְׁתִּיתָאָה — רַב שָׂרִי, אַבּוּהּ דְשִׁמוּאֵל וְלוֹי אָסְרִי. בְּחִיטִי וּשְׁעָרִי כּוּלִי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְשָׂרִי, בְּטִלְפַחִי דְחֻלָּא כּוּלִי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְאַסִיר. כִּי פְּלִיגִי — בְּטִלְפַחִי דְמֵיָּא: מָר סָבַר גְּזָרִינָן הָא אֲטוּ הָא, וּמָר סָבַר לֹא גְזָרִינָן. וְאִיכָא דְאָמַרִי: בְּטִלְפַחִי דְמֵיָּא כּוּלִי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְאַסִיר, כִּי פְּלִיגִי — בְּחִיטִי וּשְׁעָרִי, מָר סָבַר: גְּזָרִינָן הָא אֲטוּ הָא, וּמָר סָבַר: לֹא גְזָרִינָן. אָמַר רַב: תָּרִי מִינִי שְׁתִּיתָאָה שְׂדַר בְּרוּיָלִי הַגִּלְעָדִי לְדוֹד, דְכְתִיב: "מִשְׁכָּב וְסִפּוֹת וּכְלִי יוֹצֵר חֲטִים וּשְׁעָרִים וְקַמַּח וְקָלִי וּפּוֹל וְעֲדָשִׁים וְקָלִי", וְהַשְׁתָּא הוּא דְקָא מִפְּקִי צָנִי צָנִי לְשׁוּקִי דְנִהַרְדְּעָא, וְלִית דְחִיִּישׁ לָהּא דְאַבּוּהּ דְשִׁמוּאֵל וְלוֹי. "וּכְבָּשִׁין שְׂדָרְכָן לְתַת בְּתוּכָן יִזַּן. אָמַר חֲזַקִּיָּה: לֹא שָׁנוּ אָלָא שְׂדָרְכָן, אָבַל בְּדוּע — אֶסוּר אִפְּילוּ בַּהֲנָאָה. וּמַאי שָׁנָא מִמוּרְקִים דְשָׂרוּ רַבְּנָן בַּהֲנָאָה? הַתָּם — לְעַבּוּרִי זוּהֲמָא, הָכָא — לְמַתְוָקִי טַעְמָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִפְּילוּ בְּדוּע נְמִי מוֹתֵר, וּמַאי שָׁנָא מִמוּרְקִים לְרַבִּי מַאִיר דְאַסִיר בַּהֲנָאָה?**

הַתָּם

וּמוֹצִיָּאָה חֹס הַנְּחִלִּים: דָּג מְלִיחַ שְׁמֵלַחוּ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּבְמַלְיוּחָתוּ הוּא נֶאָכַל כִּלְאֵל בְּשׁוּל: חֲזַקִּיָּה שָׂרִי קָלָאוּ הוּא בְּשׁוּל: וְר' יוֹחָנָן אָסַר דְּזָהוּ בְּשׁוּלוֹ: בִּיצָה צְלוּיָה שְׁעֻלָּאָה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים: בַּר קַפְרָא שָׂרִי הוֹאִיל וּבְלִיעַ אֶבֶל דִּיקָה וְלֹא נָגַע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּאוֹכְלָא: אֲשַׁקִּיָּה אֲשַׁקִּיָּהוּ לְרַב זְבִד: נְגוּטָא דְחֻלָּא הֶגֶךְ דְבִי רִישׁ גְּלוּתָא קָלָא הוּוּ מַעְלֵו מִשּׁוּם דְאֲחַמִיר עֲלִיָּהוּ: הַקַּפְרִיסִין שְׂמַר לְפָרִי הֵן מִמִּין צַלָף וְדָרָךְ לְאֶכְלָן חִיין וְיֵשׁ שְׁשׁוּלְחִין אוֹתָן וְאִם בְּשָׁלָן עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִתָּרִין: וְהַקַּפְלוּטוֹת בְּרַתִּי נֶאָכְלִין כְּמוֹת שָׁסָן חִיין: וְהַמַּטְלִיָּא לְקָמוּן מִפְּרַשׁ: וְהַחֲמִין מִיִּם חֲמִין דְּהָא אֵין מִשְׁתַּנִּין מִבְּרִיתָם ע"י הָאוֹר: וְהַלִּיּוֹת נְמִי לֹא נִשְׁתַּנוּ: שִׁיעֲתָא בְּזָרָא דְכַרְפָּסָא זָרַע שָׁל כַּרְפָּס: שְׁבִלְתָּאָתָא פַנְגֵּרִי"א וְהוּא תַלְתָּן: וְתָרוּ לְהוּ שׁוּרִין אוֹתָן בְּמִיִּם: דְמַקְבֵּל שְׁעִמְחִין: גְּרַגְשִׁתָּא אַרוּזִ"ל: וּמַדְבָּקִין הֶגֶךְ בְּזָרָא: מִבִּינְתָּא דְרִישִׁיָּהוּ שְׂעַר רֹאשָׁן. וּקַמ"ל בְּרִיתָא דְאִי נְמִי תָרוּ לְהוּ בְּחַמִּימִי שָׂרִי: מִיָּלִין דְבָרִי בְּזַב הֵן קָלָא מְלַבְּבִי בְּחָדָא שְׁעִתָּא: בְּמִלִּין עַל וְזִי דְבָרִי לְחַשׁ שָׁל כְּשָׁפִים הֵן עוֹשִׂין: הַכּוֹסְפָן פּסֻלָת שָׁל תַּמְרִים שְׁעָשׂוּ מֵהֵן שָׂכַר וְחוּלְטִין אוֹתָן: כָּל שְׂאִין צָפוּר דְרוּר כּו' שְׁפִיָּה קָרַר דְבָהָא וְזֹאִי לֹא אִבְשָׁל דָּבָר מִמָּא דְנַחוּשׁ לְגַעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים: וְזִלְמָא אֲדַמְיִי אֲדַמְוָה נַתְּחוּהּ לְאֶבְרִים וְהַכְּסִינָהּ וְנִתְבַּשְׁלָה בּוּ וַעֲבָשׁוּ פֻלַּט הַטַּעַם בְּחַמִּין הֲלָלוּ: אָלָא כָּל שְׂאִין רֹאשׁ צָפוּר דְרוּר כּו' וְאִין לָךְ חֲתִיכַת אֶסוּר קְטַנָּה מִזוּ: נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם פְּלִנְתָּא הִיא בְּפ' בְּתָרָא (לחמן עבודה זרה סז:) וְכַל גַּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים נוֹתַן טַעַם לִפְנֵם שְׂהָרִי נִתְבַּשֵׁל הָאֶסוּר אֶתְמוּל וְכַבֵּר הוּפַג טַעְמוּ וְנִפְסַל בְּלִיעַ חוּן מִקְדָּרָה בַּת יוֹמָא דְנוֹתַן טַעַם לְשַׁבַּח הוּא וְאֶסוּר: אַעֲרוּבִי שְׁמָא נִתְעַרַב בּוּ יוֹן: סְרִי מִסְרִיחִ: אִהֲיָנִי תַמְרִים: חֲלִי לֹא תַבַּעֲי לָךְ מִתְוָקִים וְזֹאִי שָׂרוּ דְאִי מִשּׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְרִי נֶאָכְלִין חִיין: מִרִירִין אֵין נֶאָכְלִין וּבְשׁוּלָן מִמַּתְּחוּ: מְצִיעָאִי נֶאָכְלִין חִיין ע"י הַדְּחַק: שְׁתִּיתָאָה תְּבַשֵׁיל הַעֲשׂוֹי מִקְמַח שָׁל קְלִיִּית שִׁיבְשָׁן בְּתַנּוּר וְיֵשׁ שְׁעוּשִׁין אוֹתוֹ מִקְמַח עֲדָשִׁים וּלְפִי שָׁסָן מִתְוָקִין יוֹתֵר מִזֹּאִי נוֹתַן שָׁס חֲמֵן: בְּחַטִּי אוֹ שְׁעָרִי אֵין דָּרָךְ לְתַת שָׁס חֲמֵן: טְלוּפַחִי עֲדָשִׁים: וְאִית דְאִמְרִי בְּטְלוּפַחִי וּמֵיָּא כ"ע לֹא פְּלִיגִי דְאֶסוּר דְמַחֲלָף בְּטְלוּפַחִי וְחֻלָּא: וְסִפּוֹת כְּלִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ כְּמוּ שׁוּמְרִי הַסֶּף (אֶסְתַּר ב:) תָּרִי זְמַנִי כְּתִיב קָלִי בְּקָרָא וְהִנּוּ תָרִי מִינִי שְׁתִּיתָּא: וּמַאי שָׁנָא מִמְּוִרְקִים דְרָבָא דְעֲלָמָא שְׂדוּ בַּהּ חֲמָרָא וְהִי בְּדוּעָה: הַתָּם חֲמָרָא לְעַבּוּרִי זְהֲמָא דְדַגִּים וְהִי כְּמָאן דְאֹז לְאֹבּוּד:

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה

ב לקמן סח: לקמן עה:

ג לקמן טט:

ד לקמן מז.

ה ביצה כז; סנהדרין כג; שבת לט.

תורה אור השלם

משקב וספות וכלי יוצר וחסים וטעורים וקמח וקלי ופול ועדשים וקלי [שמואל ב יז, כח]

לט:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיח סעי' א:

ב מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיח סעי' א:

ג מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כה:

ד מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כו, טוש"ע יו"ד סי' קיט סעי' א ב:

ה מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כה:

ו מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כו, טוש"ע יו"ד סי' קיט סעי' א ב:

ז מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קטו סעי' א:

ח מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כג, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ז:

ט מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כד, ש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ט:

י מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' כב:

יא מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' כג, ש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ח:

יב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ח:

יג מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קטו סעי' א:

יד מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קיד סעי' ז:

טו מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלים הל' א, סמג עשין רמו:

טז מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טור יו"ד סי' קיד:

יז מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' כב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ו:

פֿת לַמַּאי נַחוּשׁ לֹא כֹה בַּקּוּנְטֶרֶם לֹא גַרַם הָאִי עַד מַלְתָּה דְשִׁמוּאֵל וְנִרְאָה טַעמָא

משום דלמיה וקשה זה על פת יותר מן האחרים מיהו אין בשביל כך להגיה הספרים:
יַמ"ח מח"ג אינם נקחם אלא מן הממחה ואע"נ קנא חשיב חלב הצרך לחשב גבינה לפי שאין טעם אסורן שנה שחלב אסור משום ערוב חלב טמא אבל טעם גבינה הוא משום גלוי בדקררי' לעיל (עבודה זרה דף לה.) מיהו לרבי ורמיה דמפרש לעיל (שם) טעם גבינה משום צחצחי חלב טמא לפרש"י קשה לרבי יהודה למה הצרך לשנות כאן גבינה ובנוסףמא קא חשיב בזאת הבקיעתא במקום חלב חמיכת דג שאין בה סימן:

תַּנְיָנָא להא דת"ר תמה דהא תני במתני' וישראל רואהו משמע הא לא חזי ליה כל שעתא אסור וי"ל דרואהו לא זקא חלא ר"ל יכול לראותו:
אִי דְלִיכָא דְבַר טַמָא בְּעֶדְרוּ פְּשִׁיטָא דכיון דיושב בצד עדרו וליכא למחש לגלוי פיון שכל שעה הוא תופסו בידו א"כ ליכא למיחש למידי מיהו היכא גיש לחוש לגלוי אסור בדפרשית לעיל דמסקנת לא מהני מידי היכא דטרקי' ב'קאמרי' בהנחל בתרא (פ"ק דף קטו:):
הֵתָם קָא בְּעִי לֹה לַמִּשְׁקָה וא"ת וקארי לה מאי קארי פשיטא דבוצר גַּת תָּנָן וי"ל דס"ד דמקשה דה"ה בוצר לאכילה והא דנקט גַּת לרבנמא (דב"ה) [דהלל] דאפילו הצי לא הכשר:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

אִסוּרִין בַּחוּתָם אַחַד. מור"ים, פת, גבינה — מותרין בחותם אחד. פת, לַמַּאי נַחוּשׁ לֹה? אִי מִשּׁוּם אִיחּוּלּוּפִי קָרִירָא

בַּחֲמִימָא — מידע דידע, דחיטי בדשערי נמי מידע דידע, אִי כִי הִדְדִי — פִּינּוֹ דְאַיכָּא חוּתָם אַחַד לֹא טָרַח וּמְזִיירָ. יורב, מאי שָׁנָא גְבִינָה? דְלֹא טָרַח וּמְזִיירָ? חֵלֶב נָמִי לֹא טָרַח וּמְזִיירָ! אָמַר רב כהנא: אַפִּיק חֵלֶב, וְעִיִּיל חֲתִיכַת דָּג שְׁאִין בֵּה סִימָן. היינו בשר! תרי גוויי בשר. ושמואל אומר: ביי"ת אסור בחותם אחד, מח"ג מותר בחותם אחד. בשר, יין, תכלת אסורין בחותם אחד; מור"ים, חילתית, גבינה מותרין בחותם אחד. לשמואל, חתיכת דג שאין בה סימן היינו בשר, תרי גוויי בשר לא אמרינן. "תנו רבנן: אין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא, לא יין ולא מור"ים ולא חלב ולא מלח סלקונדריית ולא חילתית ולא גבינה, אלא מן המומחה, וכולן אם נתארח אצל בעל הבית — מותר. "מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: שגר לו בעל הבית לביתו — מותר. מאי טעמא? בעל הבית לא שביק היתירא ואכל איסורא, וכי משגר ליה, ממאי דאכיל משדר ליה.^(א) ומלח סלקונדריית. מאי מלח סלקונדריית? אמר רב יהודה אמר שמואל: מלח שכל סלקונדרי רומי אוכלין אותה. תנו רבנן: מלח סלקונדריית, שחורה — אסורה, לבנה — מותרת, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לבנה — אסורה, שחורה — מותרת. רבי יהודה בן גמליאל משום רבי חנינא בן גמליאל אומר: זו וזו אסורה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לדברי האומר לבנה אסורה, קירבי דגים לבנים טמאים מעורבין בה. לדברי האומר שחורה אסורה, קירבי דגים שחורים טמאים מעורבין בה. לדברי האומר זו וזו אסורה, זה וזה מעורבין בה. אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל: זמן אחד היה בשכונתנו, שהיה מחליק פניה בשומן חזיר. הרי אלו אסורים. למעוטי מאי? לחזקה — למעוטי בידוע, לרבי יוחנן — למעוטי מור"ים וגבינת בית אונייקי, וסתמא כרבי מאיר.^(א)**מתני'** ואלו מותרין באכילה — חלב שחלבו גוי וישראל רואהו, והדבש, והדבדבניות, אף על פי שמנטפין — אין בהן משום הכשר משקה, וכבשין שאין דרפן לתת לתוכן יין וחומץ, וטרית שאינה טרופה, וציר שיש בה דגה, ועלה של חילתית, וזיתי גלוסקאות המגולגלין. "רבי יוסי אומר: השלחין אסורין, החגבים הפאים מן הסלולה אסורין, מן ההפתק מותרין, וכן לתרומה. גמ' תנינא להא דתנו רבנן: יושב ישראל בצד עדרו של גוי, וגוי חולב ומביא לו, ואינו חושש. היכי דמי? אי דליכא דבר טמא בעדרו — פשיטא, ואי דאיכא דבר טמא בעדרו — אמאי? "לעולם דאיכא דבר טמא, וכי קאי חזי ליה, וכי יתיב לא חזי ליה; מהו דתימא: פיון דיתיב לא חזי ליה, ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה, קא משמע לן: פיון דכי קאי חזי ליה, אירתותי מירתת ולא מיערב ביה.

^(א)**והדבש**. דבש לַמַּאי נַחוּשׁ לֹה? אִי מִשּׁוּם אִיעְרוּכִי — מִיסְרָא סְרִי, אִי מִשּׁוּם בִּישׁוּלֵי גוֹיִם — נֶאֱכַל כְּמוֹ שֶׁהוּא חִי, אִי מִשּׁוּם גִּיעוּלֵי גוֹיִם — נוֹתֵן טַעַם לַפֶּגֶם הוּא וּמוֹתֵר. "וְהַדְּבַדְבָּנִיּוֹת. אף על פי שמנטפות, אין בהן משום הכשר משקה. ורמינהי: הבוצר גַּת — שמאי אומר: הולל אומר: לא הוכשר, ואודי ליה הלל לשמאי! התם קא בעי ליה למשקה, הכא לא קא בעי ליה לַמִּשְׁקָה. "וּטְרִית שְׁאִינָה טְרוּפָה: תנו רבנן, איזו היא טרית שאינה טרופה? כל שראש ושררה ניכר. ואיזו ציר שיש בה דגה? כל שכלבית אחת או שתי כלביות

שוטטות

כוכבים דכיון דבשר ותכלת דמיהו יקריס טרח ומציף להחליפס ועל היין לנסכו. ואחלב פריך לקמן: חלתית להחליף זה בזה פקחא הוא דמיהו ולא טרח ומציף: פת למאי נחוש לה כלל לא גרסין [הכא חלא במלתה דשמואל גרסין] לה (והכי) [והכא] גרסין מאי שגא גבינה כו': ה"נ ושמואל חתיכת דג הינו בשר ותרי גוויי בשר לא אמרינן פת למאי נחוש לה כו': חתיכות דג דמיהו יקריס ומציף: שמואל כו' שמואל לא פליג דארב חלא קסבר לא צריך לשתוחי סימנא למתני חתיכות דג לאסור ועל הפת להחיר דמפרש ואזל: ושמואל אמר לך חתיכת דג הינו בשר וכוין דבשר אשמועינן הרי דגים בכלל: ופת למאי נחוש לה דנתב לה סימנא להחיר ולמתני חמפ"נ: אי משום אשופי כו' מאי איכא למיחש: פי הדדי שמה יש עמו הדומה לו פשיטא לן כון דאכא חותם לא טרח ומציף במדי דלית ליה רוחא: אין לוקחין ימ"ח מח"ג כו' שחנניס שפסוריא חשידי דלא קרבי אלפני עור לא תתן מכשל ומעבני לישראל דברים שלקחו מן העובד כוכבים מיהו איניהו גופיהו לא אכלי אסורא הלכך אם נתארח אצלו תתר לאכל עמו: שגר לו במתנה: פלוקדרי רומין נחתומין שברומי: אוכלין אותה ואסור משום שמערבין בה קרבי דגים טמאים ונחתיכות גדולות עושין ממנה: זקן אחד עובד כוכבים היה: למעוטי בידוע גבי כבשין שדרבן לתת לתוכן יין וחמץ ואם בידוע שגתן יין סס אסורין אפילו בהנאה: למעוטי מור"ם דאסור אפי' בהנאה ודך סתמי ר"מ היא: מתני' והדבדבניות אשכולות של ענבים: שאינה טרופה שנכרין חתיכות דגים: עלה של חלתית דהא לא מפסקו לה בסבינא: חיתי גלוסקאות המגלגלין זינים הכנוסין בכלי עגול ומתחממין ונעצין מאלוין כעין גלוסקא. מגלגלין כמו מגלגלת שנתחממו ונרפו מחמת שמן וכלע"ז מו"ל"ש. ובגמ' (דף מ:) פריך פשיטא למאי נחוש לה: שלחין אסורין איינים קמהדר. ובגמרא (דף מ:) מפרש לה: מן הסלולה הנמכרין בסל לפני החנוני אסורין. ובגמרא מפרש מפני שנקלף עליהן יין: מן ההפסק מקום כנוסן של חגבים מלוחין: מתרין דאין מולף עליהן עד שנותנו לפניו למכר: וכן לתרומה מפרש בגמ': גמ' יושב ישראל ואכלו אין רואהו: אערובי שמה ערב בו יין: הבוצר גַּת לדקנן בנת ולעשות מהן יין: הבשר לענן טמאה במשקה הנולף הואיל ולכך הו עומדין יחא ליה במאי דנפק מניה. ודבדבניות עצמן הן לאכילה: כל שראש ושררה ניכרין אין לא לטעור שטמאים ראשיהן חזים ואין להן חוט השדרה: פלגית גדלה מאליה בצייר דגים טהורים ואם יש שם ציר דגים טמא אין בלבית גדלה בו:

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה
ב משנה עבודה זרה; לעיל לה:
ג לעיל לח:

תורה אור השלם

וכי יתורמים עליונע ונפל מנבלתם עליו קמא הוא לקם [ויקרא יא, לח]

מסורת הש"ס
א משנה חולין
ב ברכות כד.
ג חולין סג:
גליון הש"ס

תוס' ד"ה מחלוקת וכו' בדאמרינן הטמאים. עיין בתוס' חולין שם וצ"ע ועיין בכורות דף ו ע"ב תוס' ד"ה לאסור [ועי' פ"מ יו"ד סימן פ"ג]:

שׁוֹטְטוּת לָשׁוֹן שְׁטִין עַל הַמַּיִם: חֲבוּת פְּתוּחוֹת לֹא סָגִי בַּחֲזָא דְאִיבָא לְמִימַר מַעֲלָמָא כָּאֵן בַּפְתּוּחוֹת כָּאֵן בִּסְתוּמוֹת פ"ה דְּכַפְתּוּחוֹת לֹא סָגִי בַּחֲזָא דְאִיבָא לְמִימַר מַעֲלָמָא נִפְל בַּהּ: וּבְדָגִים כּל שָׁנֵשׁ בֶּהֶן סָנְפִיר וְקַשְׁקֶשֶׁת מִשְׁנֵה הֵיא בְּאֵלֹו טּוּרְפוֹת (חֲלִין דָּף נט.) אֵלמָא אִין סִימָן לָדָגִים בְּדָבָר אַחֵר וְקָשִׁיא לְתַרְוֵיהּ: אֲבָל בְּגוּפוֹן לֹאֲכַל גּוֹפֶן שֶׁל דָּגִים שֶׁל טְרִיתִי: מַרִישׁ הָיָה מְטַפְּלָנָא בְּצִיר בַּחֵד סִימָן אִין בְּרֹאשׁ אִין בְּשֹׁדְרָה דְּהָיָה ס"ד דְּכִי פְּלִיגִי רַב הוּנָא וְרַב נַחֲמָן בְּגוּפֶן פְּלִיגִי אֲבָל בְּצִירָן אֲפִילוּ רַב הוּנָא מוֹדֵה: בְּצִירָן נָמִי לֹא טַבִּילָנָא דְסָבִירָא לִי כִרַב הוּנָא: בְּשִׁחְתִּיכוֹת שְׁוֹת בְּשִׁמְחָדְרִין אִוְנָן יַחַד מִתְחַבְּרוֹת וְנִכְרוֹת וְנִרְאוּת דְּהָיוּ בְּלֹן מִגַּד אַחֵד: וּמִי אִיבָא דְשָׂרִי כה"נ בְּאַתְרָא דְשִׁכִּיחִי קִלְפִי דִּי"ל שְׁמָא דָּגִים טְהוֹרִין וּטְמֵאִין יֵשׁ וְקַשְׁקִישִׁים מִן טְהוֹרִין בָּאִין: וְאֵנָּה לֹא מִיסֵר אֶסְרִינָא לֹאֲכַל גּוֹפֶן מִשּׁוּם קִלְפִי דְמִשְׁתַּכַּחִי בְּאַרְבָּא וְרַב אֲשֵׁי קָאָמַר לֵה: דְקָאָמַר לִי רַב פֶּפְא דְשָׂרְנֵהוּ רַב הוּנָא: עֲרֵבָה סְפִינָה קִטְנָה: בְּלֹן מִתְּרִית דְּכִי הִכִּי דִּהְיוּ בֵּהָךְ הָיוּ נִמְי בְּכוּלָּהוּ וְאִזְלוּ לַעֲלָמָא: מִתְּלַתָּא קִרְאִי מַנ' חֲבָמִים גְּדוּלִים שְׁהִם כְּדִי לִסְמָךְ עָלֵיהֶם כְּעַל הַמַּקְרָא: דָּמֵן בִּירֵי מָקוֹם: עֲבָדֵן בִּיצִים שְׁלֵאָן: מִשְׁרִין דָּג עֲצָמוּ בְּמַעֵי אִמּוֹ: זֶה מִשְׁרִין מִבְּחוּץ דָּג טְהוֹר לֹאֲחֵר שְׁהוּטְלָה בִּיצְמוּ מִשְׁרַצָּת וְעוֹמֶזֶת מֵאֲלִיָּה בְּחוּל אֲבָל דָּג טְמֵא מִשְׁרִין מִבְּפָנִים בְּמַעֵי הָאִם לֹאֲחֵר שְׁנַמְרִין בִּיצֵיו בְּמַעֵיו: סִימְנִי בִּיצִים שֶׁל עוֹף טְהוֹר: שְׂכוּדָרַת מִשׁוּכָה שְׂרָחֲבָה בְּרֹאשָׁה אַחֵד וְהוֹלֶכֶת וּמִתְרַצֶּת וְנִמְשָׁכֶת: וְשִׁגְלָגְלַת עֲגֵלָה מַצִּיָּה וּמַעֲלָלַת דְּאִין צִיָּה רַחֲבִים: רֹאשָׁה אַחֵד כִּד רַחֲב פִּלְטֵר"א בְּלַע"ז כְּלוּמַר עֲשׂוי כִּכֵּד שְׂרָחֲב מִתְחַתּוּי בֵּית מוֹשְׁבּוֹ: חֲלָבּוֹן אֲלֹבּוּס"ל: חֲלָמוֹן מוּיו"ל: בִּיצַת הַשֶּׁחָץ צַב וְהִלְטָהּ מְטִילִי בִיצִים הֵן. צַב הֵיא כּוּכּוּרִי"ל בְּלַע"ז הַדּוּמָה לְצַפְרָדַע. וְנִתְקָא מִנֶּה הָאִם רַקִּמָה וְנִקְבָה מְטֵמֵא בְּמַנְעַ עֲבָחִיטַת חוּלִין (דָּף כּכו:):

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

כָּאֵן בַּפְתּוּחוֹת כָּאֵן בִּסְתוּמוֹת פ"ה דְּכַפְתּוּחוֹת לֹא סָגִי בַּחֲזָא דְאִיבָא לְמִימַר מַעֲלָמָא

“שׁוֹטְטוֹת בּוֹ. הַשָּׂתָא כִּילְבִּית אַחַת אֲמַרְתָּ שָׂרִי, שְׁתִּי כִּילְבִּיתוֹת מִבְּעֵיא? לֹא קִשְׂיָא: כָּאֵן בַּפְתּוּחוֹת, כָּאֵן בִּסְתוּמוֹת.^[כא]אִיתְמַר: רַב הוּנָא אָמַר: עַד [שְׁתֵּהָא] רֹאשׁ וְשְׁדָרָה נִיכָר, רַב נַחֲמָן אָמַר: אוֹ רֹאשׁ אוֹ שְׁדָרָה. מִתִּיב רַב עוֹקְבָא בַּר חֲמָא: וּבְדָגִים כּל שֵׁישׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת! אָמַר אַבְי: כִּי תִנְיָא הָהִיא בְּאָרָא וּפְלִמוּדָא, דְּדָמוּ רִישִׁייהּ לְטַמְאִים. “אָמַר רַב יְהוּדָה מִשְׁמִיָּה דְּעוּלָא: מַחְלוּקַת לְטַבֵּל בְּצִירָן, אֲבָל בְּגוּפֶן — דְּבָרֵי הַכֵּל אֲסוּר עַד שְׁיֵהָא רֹאשׁ וְשְׁדָרָה נִיכָר. אָמַר רַבִּי זִירָא: מַרִישׁ הָיָה מְטַבִּילָנָא בְּצִירָן, בִּין דְּשִׁמְעָנָא לְהָא דְאָמַר רַב יְהוּדָה מִשְׁמִיָּה דְּעוּלָא: מַחְלוּקַת לְטַבֵּל בְּצִירָן, אֲבָל בְּגוּפֶן — דְּבָרֵי הַכֵּל אֲסוּר עַד שְׁיֵהָא רֹאשׁ וְשְׁדָרָה נִיכָר, בְּצִירָן נָמִי לֹא מְטַבִּילָנָא. “אָמַר רַב פֶּפְא, הִלְכְתָּא: עַד שְׁיֵהָא רֹאשׁ וְשְׁדָרָה נִיכָר שֶׁל כָּל אַחַת וְאַחַת. מִיתִיבִי: חֲתִיכוֹת שֵׁישׁ בֶּהֶן סִימָן, בִּין בְּכוּלָּן בִּין בְּמַקְצָתוֹ, וְאַפִּילוּ בְּאַחַד מִמָּאָה שְׂבָהֶן — כּוּלָּן מוֹתְרוֹת, וּמַעֲשֶׂה בְּגוֹי אַחַד שֶׁהִבִּיא גָּרֵב שֶׁל חֲתִיכוֹת, וְנִמְצָא סִימָן בְּאַחַת מֵהֶן, וְהִתִּיר רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֶת הַגָּרֵב כּוּלוֹ! ^[כב]תַּרְגֻּמָּה רַב פֶּפְא: כְּשִׁחְתִּיכוֹת שְׁוֹת. אִי הָכִי, מַאי לְמִימָרָא? מַהוּ דְּתִימָא גִּיחוּשׁ דְּלָמָא אֲתַרְמִי, קָא מִשְׁמַע לָן. הֵהוּא אַרְבָּא דְּצַחֲנָתָא דְאֲתִי לְסִיכְרָא, נִפֵּק רַב הוּנָא בַר חִינְנָא וְחוּזָא בִּיהּ קִלְפִי וְשָׂרִייהּ. אָמַר לִיהּ רַבָּא: וּמִי אִיבָא דְשָׂרִי כְּהָי גּוּוּנָא בְּאַתְרָא דְשִׁכִּיחִי קִלְפִי? נִפֵּק שִׁיפּוּרִי דְרַבָּא וְאַסֵּר, שִׁיפּוּרִי דְרַב הוּנָא בַר חִינְנָא וְשָׂרִי. אָמַר רַב יִרְמְיָה מִדְּפָתִי: לְדִידִי אָמַר לִי רַב פֶּפֿי, כִּי שָׂרָא רַב הוּנָא בַר חִינְנָא — בְּצִירָן, אֲבָל בְּגוּפֶן לֹא. אָמַר רַב אֲשֵׁי: לְדִידִי אָמַר לִי רַב פֶּפְא, כִּי שָׂרָא רַב הוּנָא בַר חִינְנָא — אֲפִילוּ בְּגוּפֶן. וְאַנָּא לֹא מִיסֵר אֶסְרִנָּא, דְקֹאָמַר לִי רַב פֶּפְא, וְלֹא מִישְׂרָא שָׂרִינָּא, דְּהָא אָמַר (לִי) רַב יְהוּדָה מִשְׁמִיָּה דְּעוּלָא: מַחְלוּקַת לְטַבֵּל בְּצִירָן, אֲבָל בְּגוּפֶן — דְּבָרֵי הַכֵּל עַד שְׁיֵהָא רֹאשׁ וְשְׁדָרָה נִיכָר שֶׁל כָּל אַחַד וְאַחַד. ‘יְתִיב רַב חִינְנָא בַר אִידִי קַמִּיָּה דְרַב אַדָּא בַר אֲהֵבָה, וְיְתִיב וְקָאָמַר: גּוֹי שֶׁהִבִּיא עֲרִיבָה מְלֵאָה חֲבוּתוֹ, וְנִמְצָאת כִּילְבִּית בְּאַחַת מֵהֶן — פְּתוּחוֹת, כּוּלָּן מוֹתְרוֹת; סְתוּמוֹת, הִיא מוֹתֶרֶת וְכוּלָּן אֲסוּרוֹת. אָמַר לִיהּ: מָנָא לָךְ הָא? מִתְּלַתָּא קִרְאִי שְׁמִיעַ לִי, מַרְב וּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן. “אָמַר רַב בְּרוּנָא אָמַר רַב: קִירְבִּי דָּגִים וְעוֹבְרָן אִין נִקְחִין אֵלָּא מִן הַמוּמָחָה. רַמִּי לִיהּ עוּלָא לְרַבִּי דּוֹסֶתַאי דָּמֵן בִּירִי, מְדַקְאָמַר רַב: קִירְבִּי דָּגִים וְעוֹבְרָן אִין נִקְחִין אֵלָּא מִן הַמוּמָחָה — מִכְּלָל דְּדָג טְמֵא אִית לִיהּ עוֹבֵר, וְרַמִּינָהּ: דָּג טְמֵא מִשְׁרִיץ, דָּג טְהוֹר מְטִיל בִּיצִים! סְמִי מִכָּאן “עוֹבְרָן”. אָמַר לִיהּ רַבִּי זִירָא: לֹא תִיסְמִי, תַרְוִיְהּ מְטִילִי בִיצִים גִּינְהוּ, אֵלָּא זֶה מִשְׁרִיץ מִבְּחוּץ, וְזֶה מִשְׁרִיץ מִבְּפָנִים.^[כג]לָמָּה לִי מוּמָחָה? לְבִדּוּק בְּסִימְנִין! דְּתַנְיָא: כְּסִימְנִי בִיצִים כֶּה סִימְנִי דָּגִים. סִימְנִי דָּגִים סֵלְקָא דְעֵתָה? סִימְנִי דָּגִים “סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת” כְּתִיב בְּהוּ! אֵלָּא, כְּסִימְנִי בִיצִים כֶּה סִימְנִי עוֹבְרֵי דָּגִים. וְאֵלוּ הֵן סִימְנִי בִיצִים: כּל שְׂכוּדָרַת וְעוֹגִלְגָּלַת, רֹאשָׁה אַחַד כִּד וְרֹאשָׁה אַחַד חֵד — טְהוֹרָה, שְׁנֵי רֹאשֵׁיהּ חֲדִין וּשְׁנֵי רֹאשֵׁיהּ כְּדִין — טְמֵאָה, חֲלָמוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָבוֹן מִבְּפָנִים — טְמֵאָה, חֲלָבוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָמוֹן מִבְּפָנִים — טְהוֹר, חֲלָבוֹן וְחֲלָמוֹן מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה — זֶה הִיא בִיצַת הַשֶּׁרִץ. אָמַר רַבָּא: כְּשִׁנְיָמוּחוּ. וּלְרַבִּי דּוֹסֶתַאי דָּמֵן בִּירִי, דְאָמַר: סְמִי מִכָּאן “עוֹבְרָן”,

וְהִתְנַיָּא:

מַעֲלָמָא נִפְל בַּהּ וְהִקָּשָׁה הִר"ר אֶפְרַיִם (מִדְקָנִי) בְּסִמּוֹן עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁהִבִּי עֲרֵבָה מְלֵאָה חֲבוּתוֹת וְנִמְצָאת כְּלָבִית בְּאַחַת מֵהֶן פְּתוּחוֹת כְּלָן מִתְּרִית אֵלמָא בְּפְתוּחוֹת תְּלִינן לְקָלָא דְאָמַר כִּי הִכִּי דִּהְיוּ בֵּהָךְ הָיָה בְּאַחֲרֵנִי אֵלָּא לַעֲלָמָא אִזְלוּ וּע"ק אִין חוּשִׁין דְּמַעֲלָמָא נִפְל בַּהּ שְׁתִּים נִמִּי נַחוּשׁ דְּלָמָא הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הֵינִסֵּם שֶׁס לִבְךָ הִיָּה מִפְרָשׁ הִר"ר אֶפְרַיִם לְהַפְּךָ בְּפְתוּחוֹת סָגִיא בַּחֲזָא דְאִיבָא לְמִימַר אַחֲרֵיתִי אִזְלוּ לַעֲלָמָא וְלִיבָא לְמַחֵשׁ שְׁמָא הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הֵינִיח שֶׁס אַחֲרָרְבָּה לְקָלָא תְּלִינן אֲבָל בְּסִתּוּמוֹת גְּרִיזן שְׁתִּים מִיָּהוּ יֵשׁ לְיֵשֵׁב פ"ה דְּשָׂאֲנִי הָתֵם שְׁנִימְצָאוּ שְׁתִּים כְּלָבִית בְּאַחַת מִן הַחֲבוּתִי אֲבָל הָכָא אִין נִמְצָא כָאֵן שׁוּם חֲבוּת לְהַכְשֵׁר כְּהִלְכְתּוֹ וְלִבְךָ יֵשׁ לְפִסַּל בְּפְתוּחוֹת: וּבְדָגִים כּל שֵׁישׁ לוֹ סְנַפִּיר וְכו' פ"ה מִשְׁמַע שְׁאִין הַכְשֵׁר בְּדָגִים בְּדָבָר אַחֵר וְקָשִׁיא לְתַרְוֵיהּ וְתַמָּה דֹא"כ כִּי מִשְׁנֵי בִּאוּתָם דָּמֵנו רִישֵׁיהּ לְטַמְאִים פְּרוּשׁ וְלֹאֲוֹתָם הֲצִרָן סְנִפִיר וְקַשְׁקֶשֶׁת וּמַה תַּרְזוּן אֲלֵבָא דִּמ"ד אוֹ רֹאשׁוֹ אוֹ שְׁדָרוֹ וְלִבְדָק בְּשֹׁדְרָה דְּכָל דָּג טְמֵא אִין לוֹ חוּט הַשְׁדָרָה לִבְךָ נִקְרָא דְמַשְׁדָּרָה לֹא פְרִיז מִיַּדִּי וְהָא דְלֹא חֲשַׁב לֵה תִנָּא בְּהִדִּי סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּסִימְנִי גִנְיָא לֹא קָא חֲשִׁיב: מַחְלָקַת בְּצִירָן אֲבָל בְּגוּפֶן לֹא וּא"ת וְהָא צִירָן נִמִּי אֲסוּר דְּאוֹרִיתָא בְּדֹאֲמִרֵין (חֲלִין דָּף קיב:): הַטְמָאִים לְרַבּוֹת צִירָן וְרַטְבּוֹן וּי"ל דְּזֹדְאִי דְּאוֹרִיתָא צִירָן אֲסוּר מִיָּהוּ צִירָן בְּטִיל בְּרַב וְגוֹפֶן לֹא בְּטִיל דְּבִרְיָה לֹא בְּטָלָה: וְחִזָּא בַּהּ קִלְפִי וְשָׂרִיָּה וּמַרְי' בְּגוֹן שְׁלֹא הִיָּה שֶׁס אֵלָּא מִין אַחֵד וּמֵאֵין דְּאָסֵר הֵינּוּ מִשּׁוּם דְשִׁכִּיחִי בַּהּ קִלְפִי מַעֲקָרָא: **נִמְצָאת** כְּלָבִית פְּרוּשׁ הַכְשֵׁר כְּלָבִית הֵינּוּ שְׁתִּים בְּפְתוּחוֹת לְפִרְש"י דְּלַעֲיֵל וּלְפִי"ה הִר"ר אֶפְרַיִם שְׁתִּים בְּסִתּוּמוֹת: **אָמַר רַבָּא** כְּשִׁנְיָמוּחוּ תַמָּה אִמְרָא לֹא מִשְׁנֵי חֲסָבֵר סִימְנִי עֲבָרֵי דָגִים לֹאוּ דְּאוֹרִיתָא וְלִבְךָ אִין לְבָדָק בְּסִימְנִים דַּה"נ מִשְׁנֵי פִרְק אֵלֹו טּוּרְפוֹת (חֲלִין דָּף סד.) וְשֶׁס גִּבִּי סִימְנִי בִיצִים דְּלֹאוּ מִדְּאוֹרִיתָא גִּטְהוּ דְקָא פְרִיז וְלִבְדָק בְּסִימְנִים וּמִשְׁנֵי סִימְנִי בִיצִים לֹאוּ מִדְּאוֹרִיתָא וְאוֹר"ת דַּש"מ מִהֲבָא סִימְנִי עֲבָרֵי דָגִים דְּאוֹרִיתָא וְלִבְךָ יֵשׁ לְהִתִּיר הַבּוֹרְבוּטָשׁ אַע"נ דְּאִין אִינוּ מוֹצִאִין בְּהֶם קַשְׁקִישִׁים דְּהָא יֵשׁ בְּהֶם סִימְנִים וְעוֹבְרִים מִיָּהוּ יֵשׁ לְדַחוֹת לַעֲלוֹס אִימָא לָךְ סִימְנִים לֹאוּ דְּאוֹרִיתָא וְהָא דְלֹא שְׁנִי הָכָא מִשּׁוּם דְּאַכְפִּי תַקָּשִׁי דְאִין נִקְחִין אֵלָּא מִן הַמְּמָחָה מִשְׁמַע דְּאִין שׁוּם צַד הָסֵר לִקּוֹח שְׁלֹא מִן הַמְּמָחָה וְאִין זֶה דָּאִם לֹא גִמּוּחוּ שְׁהִסִימְנִים נִכְרִים וְאוֹמַר שֶׁל דָּג פְּלוּגִי טְהוֹר דְּהַשְׁתָּא אִיבָא תַרְתִּי לְטִיבְכוּתָא

וכַה"נ נִקְחִים חָף שְׁלֹא מִן הַמְּמָחָה בְּדֹאֲמִרִי' הָתֵם (דָּף סג:) גִּבִּי בִיצִים דְּלוֹקְחִין מֵהֶן בְּשֹׁאוֹמַר שֶׁל עוֹף פְּלוּגִי טְהוֹר לִבְךָ הֲצִרָן לְתַרְזַן בְּשִׁנְיָמוּחוּ כֶךָ דְקָדָךְ ר"י וּא"ת דְּאַכְפִּי לֹאוּ מִלְתָּא בְּסִיקָתָא הִיא דְּהָא אִם אָמַר אִנִּי מִלְחָתִים גִּלְמָן חָף שְׁלֹא מִן הַמְּמָחָה יֵשׁ לוֹמַר דְּבָרְכָּה זֶה לֹא שְׂכִיחַ בְּרַב מוֹכְרִים שְׁיָהוּ בְּשַׁעֲת מְלִיחָה וְרַבִּינוּ יְהוּדָה הִקָּשָׁה עַל פִּר"ת דֹּאִי סִימְנִי דָגִים דְּאוֹרִיתָא אִם כּוּ תִלִּי תִנְיָא בְּדָלָא תִנְיָא דְקֹאָמַר בְּסִימְנִי בִיצִים כֶּה סִימְנִי עֲבָרֵי דָגִים וְעוֹד הִקָּשָׁה מִן הָירוּשָׁלַמִי דְּפִרְקִין נֶתָן בַּר רַבָּא אָמַר קַמָּה שְׁמוּאֵל דַּעַ אִנָּן מִפְרָשָׁא בִין עֲבָרֵי דָגִים טְהוֹרִים עֲבָרֵי דָגִים טְהוֹרִים אַרְכִּים חֲמִי לִיהּ הָדָא סְלִפּוּתָא א"ל בְּזֶה מַהוּ פְרוּשׁ הִקָּהָ לוֹ עֲבַר שֶׁל דָּג טְהוֹר וּא"ל טְמֵא א"ל לֹא בִישׁ לִי דְאִמְרַת עַל טְהוֹר טְמֵא אֵלָּא סוֹפֵךְ לוֹמַר עַל טְמֵא טְהוֹר מִשְׁמַע דִּישׁ עֲבָרִי דָג טְמֵא דוּמִין לְשֶׁל טְהוֹר כִּמוֹ בְּבִיצִים דְּאִיבָא דְעוֹרְבָא דְדִמְיָא לְיוֹנָה אֵלמָא סִימְנִים לֹאוּ דְּאוֹרִיָּתָא וְאִין לְסִמָךְ עַל סִימְנִי עֲבָרִי דָגִים מִיָּהוּ אִין לְאַסֵּר הַבּוֹרְבוּטָשׁ כִּי גִלְמַת הֵיא שְׁיָשׁ לוֹ בְּמִים וּמַשִּׁירָן בְּשַׁעֲת שְׁעוּלָה מִן הַמַּיִם:

מ.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' בג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ו':

ב מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' בג, סמג לאוין קמח, טור יו"ד סי' קיד:

ג מו"י פא' מהל' מאכלות אסורות הל' בד, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' א':

ה מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' בד, סמג לאוין קמח, טור יו"ד סי' קיד:

ו מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' בד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ד':

ז מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' בג, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ו':

ח מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ז':

ט מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ח':

י מו"י פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ח':

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פו' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ח:

ב מו"י פו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קוד סעי' ח:

ג מו"י פו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' יא, ש"ע יו"ד סי' קוד סעי' ג:

ד מו"י פו' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ו, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' א:

ה מו"י פו' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ו, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' א:

ה"ג אוצר הפתק ספינה חז' אף זז קתני שאוצר מתקנס יומר מהפפת וְהַפֶּתֶק יוֹמֵר

מספינה: **מַתְנִי'** **כַּל** הַצְּלָמִים. רש"יג אומר אף כל שיש בידו כל דבר בנמי מפרש טעמא דר"מ משום דחיש למענטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבעו גלג חוש' למענטא לא גזרי ומשמע מהבא דרשב"ג נמי לא חיש למענטא ופלגי אדר"מ ונתם דא"כ קמיא דרשב"ג ארשב"ג וקמיא הלכתא אהלכתא דרשב"ג דהבא לא חיש למענטא ודפריך אס לא הביא (שבת דף קל"ה: גס) תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום בארס אינו נפל הא לא הנה כגון (שנשרף) או שאכלו ארי הוי נפל אע"ג דרב גסים אינן מפילות אלמא חיש למענט ופלגי ויתנן נמי פ"ג דבכורות (דף כג:) רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה גלג מרחמא אלא אס בן ילדה משמע אבל מטעם חולבת לא דחלב אינו פוטר דחשיבין למענט חולבות אע"פ שאינן יולדות והלכתא קומא לן דרבנן גלג חיש' למענט דאמרין פ"ק דחלין (דף יא:) ור"מ דחיש למענטא היכי אבל בשרא ומגלג קאמר היכי אכלינן משמע דקי"ל גלג חשיבין למענטא ואלו בבכורות וכןפל פסקינן דרשב"ג דחיש למענטא וי"ל דנזחי רשב"ג לא חיש למענטא כדמשמע הבא וההיא דנפל שאני דהוא מענט המצוי דנפלים שכיחי גס ונזחי גס לחוש כדאמרין (ובמות דף קכא.) גבי ראיהו נופל למים שאין להם סוף או ראיהו גוסס דאשתו אסורה אע"פ שרב גוססין למיתה וחקשינן למענטא מפני שהוא מענט המצוי וההיא דבכורות מורי שראינהו חולבת קרס לדה דנזחי דחזקה מן המענט אבל ונזחי בשאר בהמות חלב פוטר וכן הלכה: **א' דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמיהו דרבנן** וא"ת גלמא בהא פליגי מר סבר געגדין ומר סבר אין געגדין וי"ל דמשמע ליה דאפילו רבנן אית להו געגדין מקלג קתני נוכ"א אין געגדין אלא מי שגש בידו וכו' וכן פ"ה:

ר"מ גזר שאר מקומות אטו אותו מקום וא"ת בפרקין דלעיל (עבודה זרה דף לד:) גבי גביית בית אונייקי לא גזר נמי ר"מ שאר מקומות וגש לומר דשאיני התם דבאותו מקום נמי לא הוי גשחטין לעבודת כוכבים כי אס המענט ואי הנה גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום הוי מענטא דמענטא אבל באן במקומו של ר"מ הוי פלס עובדין כל העמים וה"נ גזר ר"מ על הכותים מפני דמות יונה שמצאו בהר גרויס והיו כל בני המקום עובדין לה (חלין .): **אנדרטי** של

והתניא: **כְּסִימְנִי בִּיצִים כֶּה סִימְנִי עוֹבְרֵי דָגִים! לֹא תְרוּצִי מִתְרַצֵּת לַה? כֶּה סִימְנִי קִירְבִי דָגִים.** והיכי משכחת בסימני קירבי דגים שיהא בד וחד? משכחת לה בשילפוחא. "אם אין שם מומחה, מאי? אמר רב יהודה: פיון דאמר "אני מלחתים" — מותרין. רב נחמן אמר: עד שיאמר "אלו דגים ואלו קירביהו". אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא: פיון דאמר "אני מלחתים" — מותרין.^(ט) ועלה של חילתית. פשיטא! לא נצרכה אלא לקרטין שבו. מהו דתימא: ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה, קא משמע לן דהא אישתרוקי היא דאישתרוק ואתא בחדה. וזיתי גלוסקאות המגולגלין. פשיטא! לא נצרכא אף על גב דרפי טובא. מהו דתימא: חמרא רמא בהו, קא משמע לן: הני מחמת מישחא הוא דרפו. ורפי יוסי אומר: שלחין אסורין. היכי דמי שלחין? אמר רבי יוסי בר חנינא: כל שאוחזו בידו וגרעינתו נשמטת. "החגבין הפאין כו'. תנו רבנן: החגבין, והקפריסין, והקפלוטות הפאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה — מותרין, הנמכרין בקטלוצא לפגי חנוני — אסורין, מפגי שמזלף יין עליהו. וכן יין תפוחים של גוים הפאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה — מותרין, הנמכר בקטלוצא — אסור, מפגי שמערבין בו יין. תנו רבנן: פעם אחת חש רבי במציו, אמר: כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של גוים אסור או מותר? אמר לפניו רבי ישמעאל בן רבי יוסי: פעם אחת חש אבא במציו, והביאו לו יין תפוחים של גוים של שבעים שנה, ושתה ונתרפא. אמר לו: כל כה הנה בידה ואתה מצערני! בדקו ומצאו גוי אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של שבעים שנה, ושתה ונתרפא, אמר: ברוך המקום שסמס עולמו לשומרים! וכן לתרומה. מאי "וכן לתרומה"? אמר רב ששת: וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין, לפניו הוא דאסור, אבל הפא מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותר, אירתותי מירתת, סבר: שמעי בי רבנן (ומפסדו) [ומפסדי] ליה מיבאי.

הדרן עלה אין מעמידין.

מַתְנִי' **כַּל** הַצְּלָמִים אֲסוּרִין, מַפְנֵי שֶׁהוּ נֶעְבְּדִין פֶּעַם

אחת בשנה, דברי רבי מאיר. וּחֲכָמִים אומרים: אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף כל שיש בידו כל דבר. גמ' אי דנעבדין פעם אחת בשנה, מאי טעמא דרבנן? אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: במקומו של רבי מאיר היו עובדין אותה פעם אחת בשנה, ורבי מאיר דחייש למיעוטא — גזר שאר מקומות אטו אותו מקום, ורבנן דלא חיישי למיעוטא — לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום. "אמר רב יהודה אמר שמואל: באנדרטי של מלכים שנינו. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ובעומדין על פתח מדינה שנינו.

אמר

מלכים פ"ה ערת שלטון המט עושין לזכרון ור"ת פי' ערת שלטון החי עושין לכבודו וראיה לדבר מאנדרטי של גובדגנר ועוד דאמר דמרדש אדרינוס קיסר הלך את ר' יהושע לטול במדינה הראהו עירת צלמים שהיו עושין לכבודו: **ובאנדרטי** של מלכים שנינו פ"ה ובההוא קאסר רבי מאיר דאגב חביבמיהו פלחי להו ומפרש נמי בעומדין על פתח מדינה דחשיבי טפי משמע אבל בשאר צלמים לא אסר רבי מאיר וקשה דהא תנן (לקמן עבודה זרה דף מא.) מצא תבנית יד או תבנית רגל דרי אלו אסורין ולשון מצא משמע בשוק או בשדה ונאפילו למאי דמוקי לה שמואל לקמן בעומדים על בסיסין ופ"ה על בימים שלהן ששם עובדין אותם לא נהירא דלשון מצא לא משמע כן אלא שגש להם בית מושב רחב ויכולין לעמוד לבדן ונפדים שלא גשתבזרו מעלם שלם ועוד קשה דהבא משמע דסתם אנדרטי של מלכים פלחי להו טפי ונאדרבה בפרק כלל גזול (שבת דף עב:) משמע שאין סתמן לעבד דקאמר אי דחזא אנדרטי וסגד לה אי דקבלה עליה וכו' לכן פי' רבינו תם דהבא קאי אהפרא דרבנן וה"ק הא דשרי רבנן במתני' הינו דוקא באנדרטי של מלכים ובעומדין על פתח מדינה דבהנהו שרו רבנן דנזחי לגוי עבדי להו ורבי אלחנן מנשב פ"ה דנזחי קאי ארבי מאיר ובשאר צלמים לא אסר וההיא דלקמן דתבנית יד ותבנית רגל מורי בשל כפרים והנהו נזחי אסורים אפילו לרבנן דנזחי למפלחניהו עבדי להו ובדך, ניחא דכי דנק לה במלתה דרבי יוחנן הא צלמים עצמן אסורין וסתמא כרבי מאיר לא מצני למימר דסתמא כרבי מאיר מסיפא דתבנית יד ורגל דההיא איתאי אפילו כרבנן כדפרשית והא דמשמע בפרק כלל גזול (שבת דף עב:) דאנדרטי אין סתמן געגד לא אירי בשל מלכים אלא בשל שולטנותי והבא מורי בשל מלכים ובהכי ניחא דנקט הבא באנדרטי של מלכים ולא קאמר באנדרטי סתם וכן משמע בירושלמי דשל מלכים געגדין ויתר דקאמר התם אס דבר ברי שהוא של שולטנות ד"ה מתר אלא לנן קומין בסתם ר"מ סבר סתמן של מלכים וכו' א"א סתמן של שולטנות וכפר"ת קשה חצת דכי קאמר לקמן סתמא כר"מ ה"מ למימר סתמא אפילו כרבנן דהרי לא התירו אלא אנדרטי:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

 מסורת הש"ס

א עירובין מב:

 גליון הש"ס

גמרא ור"מ דחייש למיעוטא. עיין מרדכי סוף חולין:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר שמואל וכו' אית ליה נמי. עיין לקמן דף מט ע"ב תוס' ד"ה לא:

מי איבא למ"ד וכו' מי שרו רבנן הא נזאי דכפרים למפלחינהו עבדי להו דגני
אמר רבה מחלקת בשל כפרים וכו'
פר לא עבדי לנזי: תחת כל העולם כלו לשון גנאי נקט כלומר שרוקה על כל: נזל כלילי (אמן שם לי שטרה): אשתיימא שליח הנושא חותם המשלוח: מתני' הרי אלו מתרין טעמא מפרכש בגמ' דכי הוו גלמים ספק לא עבדום ואת"ל עבדום אימור בטולים לכן שברים הוי ספק ספיקא ולקלא: שפויצא בהו נעבד תבנית יד לבשה הן עובדין: גמ' אמר שמואל אפלו עבדי עבדות פוכבים לא תימא שברי גלמים זוקא משום דשמיא לא עבדום מעולם אפי' פשהיו גלמין דאפי' שברי עבדות פוכבים שראינום ששדדוה פשהיהו גלמה מתרין דביון דנשברה שוב אין עובדין אותה: משום דקבעי למתני סיפא כו' דאי תנא עבדות פוכבים הנה למינא זוקא עבדות פוכבים דמצא תבנית יד או תבנית רגל דאסורה אבל גלמים אפי' תבנית יד שרי להכי תנא פרישא גלמים למימר דאע"ג דשמיא לא עבדום אפ"ה נשבר חשוב כגון תבנית יד חשינן וכשעומדין על בסיסן כדמוקס ליה לקמון:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

אמר רבה: **מ**חלוקת **ב**של **כ**פרים, **א**בל **ב**של **כ**רבים — **ד**ברי **ה**כל **מ**ותרין, **מ**אי **ט**עמא? **ל**נזי **ע**בדי **ל**הו. **ו**ד**כ**פרים, **מ**י **א**יבא **ל**מאן **ד**אמר **ד**נזי **ק**עבדי **ל**הו? **ד**כפרים **ו**דאי **ל**מיפלחינהו **ע**בדי **ל**הו! **א**לא **אי** **א**תמר, **ה**כי **א**תמר: **א**מר **ר**בה: **מ**חלוקת **ב**של **כ**רבים, **א**בל **ב**של **כ**פרים — **ד**ברי **ה**כל **א**סורים. **ו**ח**כ**מים **א**ומרים: **א**ינן **א**סורין **ו**כו'. **מ**קל — **ש**רודה **א**ת **ע**צמו **ת**חת **כ**ל **ה**עולם **פ**ולו **כ**מקל, **צ**פור — **ש**תופש **א**ת **ע**צמו **ת**חת **כ**ל **ה**עולם **פ**ולו **כ**צפור, **כ**דור — **ש**תופש **א**ת **ע**צמו **ת**חת **כ**ל **ה**עולם **פ**ולו **כ**כדור. **ת**נא, **ה**וסיפו **ע**ליהן: **ס**יף, **ע**טרה, **ו**טבעת. **ס**יף — **מ**עיקרא **ס**בור **ל**סטים **ב**עלמא, **ו**לבסוף **ס**בור **ש**הורג **א**ת **ע**צמו **ת**חת **כ**ל **ה**עולם **פ**ולו. **ע**טרה — **מ**עיקרא **ס**בור **ג**דיל **כ**לילי **ב**עלמא, **ו**לבסוף **ס**בור **כ**עטרה **ל**כלב. **ט**בעת — **מ**עיקרא **ס**בור **אי**שתיימא **ב**עלמא, **ו**לבסוף **ס**בור **ש**חותם **א**ת **ע**צמו **ת**חת **כ**ל **ה**עולם **פ**ולו **ל**מיתה. **ר**בן **ש**מעון **ב**ן **ג**מליאל **פ**ו'. **ת**נא: **א**פילו **צ**רור, **א**פילו **ק**יסם. **ב**עי **ר**ב **א**שי: **ת**פש **ב**ידו **צ**ואה, **מ**הו? **מ**י **א**מרינן **פ**ולי **ע**למא **ז**ילו **ב**אפיה **פי** **צ**ואה, **או** **ד**ילמא **ה**וא **מ**יהו **ד**זיל **ב**אפי **פ**ולי **ע**למא **כ**צואה? **ת**יקו. **מ**תנני' **ה**מוצא **ש**ברי **צ**למים, **ה**רי **א**לו **מ**ותרין. **מ**צא **ת**בנית **יד** **או** **ת**בנית **רגל**, **ה**רי **א**לו **א**סורין, **מ**פני **ש**פיוצא **בה**ן **נ**עבד. **ג**מ' **א**מר **ש**מואל: **א**פילו **ש**ברי **ע**בודה **ז**רה. **ו**ה**א**נן **ת**נן: **ש**ברי **צ**למים! **ה**וא **ה**דין **ד**אפילו **ש**ברי **ע**בודה **ז**רה, **ו**הא **ד**קתני **ש**ברי **צ**למים — **מ**שום **ד**קבעי **ל**מיתנא **סיפא**: **מ**צא **ת**בנית **יד** **ת**בנית **רגל** — **ה**רי **א**לו **א**סורין, **מ**פני **ש**פיוצא **בה**ן **נ**עבד. **ת**נן: **מ**צא **ת**בנית **יד** **ת**בנית **רגל** — **ה**רי **א**לו **א**סורין, **מ**פני **ש**פיוצא **בו** **נ**עבד. **א**מאי?

והא

לפוס ריהטא משמע דמוקי פלגתיהו דר"מ ורבנן בגזרת שאר מקומות אטו אותו מקום והכי פרושו מחלקת בשל כפרים שהן נעבדין במקומו דגזרינן בכל הכפרים אטו אותו מקום דאף על גב דשאר מקומות לא פלחי להו אלא לנזי עבדי להו אסירי ורבנן לא גזרי שאר מקומות דכפרים אבל בשל כרבים דברי הכל מותרים בכל הכרבים דככולהו לא עבדי להו אלא לנזי בעלמא ולא גזרינן כרבים אטו כפרים אבל ח"ס הלשון דפריה ושל כפרים מי איבא למ"ד דלנזי עבדי להו ומאי פריך הא נזאי דבין לר"מ בין לרבנן כפרים של שאר מקומות עבדי להו לנזי ולא אסר בהו ר"מ אלא משום דגזר אטו של שאר מקומות ועוד קשה הא דקאמר אבל של כרבים ד"ה לנזי עבדי להו משמע התם מוולו תרנויה דלנזי עבדי להו הא בשל כפרים פליגי אי עבדי לנזי אי למפלחינהו וליתיה דכולהו מוולו דבמקומו של ר"מ עבדי להו למפלחינהו והכי ה"ל למימר מחלקת בשל כפרים ר"מ גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן כדרי לא גזרינן אבל בשל כרבים וזאי לנזי עבדי להו פרוש ומתרינ בכל מקום וככרבים אפלו במקומו של ר"מ דלנזי עבדי להו לכן נראה מחלקת בשל כפרים דר"מ אסר להו בכל מקום דלמפלחינהו עבדי להו ורבנן שרו בכל מקום דכדרי לנזי עבדי להו אבל בשל כרבים ד"ה לנזי בעלמא עבדי להו ומתר ופריך ושל כפרים מי איבא למ"ד לנזי עבדי להו כלומר היאך תעלה על דעתך להשמיד מחלקותם בשל כפרים ויחלקו רבנן על רבי מאיר לומר דככפרים לנזי עבדי להו הא נזאי למפלחינהו עבדי להו אלא אי

אתמר הכי אתמר מחלקת בשל כרבים דהנהו עבידי לנזי אלא ר"מ אסר בכל הכרבים דגזר רבא דשאר מקומות שאין נעבדין כלל אטו מקומות דנעבדין אף ככרבים פעם אחת בשנה ורבנן לא גזרי רבא אטו מעוטא אבל בשל כפרים ד"ה אסורין דכולהו כפרים למפלחינהו עבדי: ככדור שהעולם עגל כדאיתא בירושלמי שאלכסנדרוס מוחלון עלה למעלה עד שרעה כל העולם ככדור ואת הים כקערה פי' ים אוהינום שמקיף את כל העולם: אמר שמואל ואפילו שברי עבודה פוכבים מתרין נראה לר"י פי שמואל שסובר שברי עבדות פוכבים מתרין אית לה נמי עבדות פוכבים שגשתברה מאיליה מתרת כרשב"ל ורשב"ל דקאמר עבדות פוכבים שגשתברה מאיליה מתרת אית לה נמי דמצא שברי עבדות פוכבים מתרין ותרנויה חד טעמא אית להו וכן משמע בסמוך דרבי יוחנן מותב לרשב"ל ממתני' דהמוצא שברי גלמים הרי אלו מתרין משמע הא שברי עבדות פוכבים אסורין ומוכח מנה דעבדות פוכבים שגשתברה מאיליה אסורה ורשב"ל אית לה דשברי עבדות פוכבים מתרים משום דסבר עבדות פוכבים שגשתברה מתרת וה"פ דמלתה דשמואל ואפי' שברי עבדות פוכבים כלומר לא זוקא שברי גלמים שרי משום ספק ספיקא דאימור לא עבדום ואת"ל עבדום אימר בטולים אלא אף שברי עבדות פוכבים נזאי שדדוה מתרין דביון דאי דעי כנזאי שגשתברה מאיליה מתרת א"כ סתם שברים מתרין דרב דבירכותיה הוו בטול דטיפי כמים דבירת עובד פוכבים או נשתברה מאיליה מששברה ישאל נזאי אמרי אלו שברה ישאל לא היה מניחה שם אלא היה מבשרה לגמרי מן העולם ופריך ליה תלמודא והאנן שברי גלמים תנן דמשמע זוקא גלמים דאיבא ספק ספיקא אבל לא שברי עבדות פוכבים דאי ס"ד שברי עבדות פוכבים נמי מתרין היה לו לשנות שברי עבדות פוכבים דהו חדוש טפי אלא נזאי מדשכחינהו לשברי עבדות פוכבים ונקט שברי גלמים זוקא קתני ושברי עבדות פוכבים אסורים משום נזאי עבדוה ומי ימר דבטולה ומסיק ה"ה דאף שברי עבדות פוכבים מתרין ואין לחלק בשברים והא דקתני שברי גלמים משום דקבעי למתני סיפא מצא תבנית יד או רגל של גלמים אסורין והיטב יש לדע שברים של גלמים מדלא נקטי מידי בידיהו ואסורין לר"מ משום שאינם שברים גמורים כדמוקי לה שמואל כעומדין על בסיסן ואם נקט שברי עבדות פוכבים דרישא היה למינא זוקא תבנית יד ורגל דעבדות פוכבים אסורין מפני שפשהיהו גלמה היתה נעבדת תדיר והרפה הן שהיו משתחוים ליד או לרגל בפני עצמן פשהיו מחברים הלבך גם בשנפרד לא נתבטל מאחר שאחד דבר שלם שעומד צלם על בסיסן אבל גלמים שאינן נעבדין אפי' לר"מ אלא פעם אחת בשנה ואיבא למימר שהיד והרגל שלל היו נעבדין לבדם אף במחצר כלל אם כן כשנפרדו נתבטלו לגמרי ומשום הכי נקט שברי גלמים וא"ת מ"מ היה לו להשמישנו הטר שברי עבדות פוכבים דכח דהתירא עדיף וי"ל דכאן נזאי כח דאסורא דתבנית יד ורגל דצלמים עדיף פי טעם גדול היה לנו להתיר דדפרשינן דמחזיקינן להו למבטלין האין ואף בחבורן לא היו נעבדין מעולם ובהמה שלא שנאה כלל במשנתנו הטר שברי עבדות פוכבים לא הפסדנו כלום פי' יש ללמדו ממשנתנו שאין לחלק כמו שפרש הטעם דשברי שמואל: ה"ה דאפי' שברי עבדות פוכבים וכו' הא דלא משני הכא כמו שתנן בסמוך על תויבבא דרבי יוחנן דמשני רשב"ל משום דאתי למדק הא גלמים עצמן אסורין וסתמא כר"מ דאותו תרין לא שך כאן על מה שקהינו לשמואל דשמואל למתניתין קאי ומוקי לה כר"מ ואומר דלר"מ אע"ג דחדוש הוא לשברים מתר לאו חדוש הוא כ"כ בשברי גלמים אלא נזאי דאף בשברי עבדות פוכבים עצמה מתרים דאיבא נמי כמה ספקות בדפרישית ומקשינן ליה בין דאף שברי עבדות פוכבים מתרים אמאי שדקינהו ונקט שברי גלמים נזאי אין לו להניח חדוש הטר שברים דאירינן בהן להשמישנו חדוש אסור גלמים דלא אירינן מנניה ומשום הכי קא משני דטוב לו להניח חדוש הטר שברים להשמישנו חדוש אסור בצלמים גופיהו בתבנית יד ורגל כדפרשית דדמיא לשברים אבל בתר הכי מוקי לה כרבנן א"כ שברי גלמים לגופיהו לא אצטריך כלל כדאשר אפרש לקמן:

מ.א.

עין משפט
גור מצוה

א מו"י פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ו, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' א:

ב מו"י פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ו, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' א:

ג מו"י פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ב:

ד מו"י פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ב:

מב:

עין משפט
גור מצורה

א מיי' פה' מהל' מעילה הל' ז', סמג עשין רי:

ב מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' ח:
ג מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' ח:
ד מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב:

ה מיי' פה' מהל' מעילה הל' ז', סמג עשין רי, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' ח:

ו מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ח, סמג עשין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ג:
ז מיי' פב' מהל' שחיטה הל' די, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ו:

ח מיי' פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ד:

ט מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ח, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ג:

י מיי' פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, סמג לאוין כב, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ד:

וְהָא שְׁפוּיִין דַּעֲקָר עֲבֻדָּת פּוֹכְבִּים קִיָּמָת וכו' נִמְנָה מֵאִי קֵא סְרִיךְ קְלָמָא שְׁאֵי הָתֵס דְּכֹךְ גְּדִילְתָּה זֶה דַּרְכָּה כּל הַשָּׁנָה לְהַשִּׁיר וְהָא שְׁיִפוּיִין, דַּעֲיָקָר עֲבֻדָּה זָרָה קִיָּימָת, וְקִתְנִי: לְצִרְכָּה — הִיא אָסוּרָה, וְשִׁיפוּיָּיָה מוֹתָרִין! רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: לְפִי שְׂאִין עֲבֻדָּה זָרָה בְּטֻלָּה דְּרָה גְּדִילְתָּה. ^{אב}אִיתִיבִיהָ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: קִזן שְׁבָרָאשׁ הָאִילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ — לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין, בְּרֹאשָׁהּ שֶׁל אֲשֶׁרָה — יִתִּיז בְּקִנְהָ. קָא סָלָקָא דַּעְתָּה, כְּגוֹן שְׁשִׁבְרָה מִמָּוֹ עֲצִים וְקִינְתָּה בָּהֶן, וְקִתְנִי: יִתִּיז בְּקִנְהָ. 'הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינָן?

כְּגוֹן דְּאִיִּיתִי עֲצִים מַעֲלָמָא, וְקִינְתָּה בָּהֶן. ^(נ)דִּיקָא נְמִי, דְּקִתְנִי גַבִּי הַקֹּדֶשׁ: לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין; אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא דְּאִיִּיתִי עֲצִים מַעֲלָמָא, הֲיִינוּ דְּקִתְנִי גַבִּי הַקֹּדֶשׁ: לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין — לֹא נִהְנִין מִדְּרַבָּנָן, וְלֹא מוֹעֲלִין מִדְּאוּרִיִּיתָא, דְּהָא לָא קִדִּישִׁי. ^(א)אָלָא אִי אֲמַרְתָּ שְׁשִׁבְרָה עֲצִים מִמָּוֹ, וְקִינְתָּה בָּהֶן, אַמַּאי לֹא מוֹעֲלִין? הָא קִדִּישִׁי! מִיִּדִּי אִירָאָא? הֵכָא בְּגִידוּלִין הִבָּאִין לְאַחַר מִכָּאן עֲסָקִינוּ, וְקָא סָבַר אִין מַעֲיֻלָּה בְּגִידוּלִין. ^(ב)וְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאִי "יִתִּיז"? יִתִּיז בְּאַפְרוּחִין. "אָמַר לִיה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר תַּחֲלִיפָא: אֲסַבְּרָה לָּהּ, בְּאַפְרוּחִין — כָּאן וְכָאן מוֹתָרִין, בְּבִיצִים — כָּאן וְכָאן אָסוּרִין. אָמַר רַב אֲשִׁי: וְאַפְרוּחִין שְׁצָרִיכִין לְאִמָּן כְּבִיצִים דָּמוּ. ^(ה)מִתְנִי' הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: שְׁעַל הַמְּכּוּבָדִין — אָסוּרִין, שְׁעַל הַמְּבוּזִין — מוֹתָרִין. ^(ו)גְּמִי לְמִימָרָא דְלִהְנִי הוּא דְפָלְחִי לָהּ, לְמִיִּדִּי אַחֲרִינָא לֹא? וּרְמִינָהּ: הַשּׁוֹחֵט לְשׁוּם יָמִים, לְשׁוּם נִהְרוֹת, לְשׁוּם מִדְּבַר, לְשׁוּם חֲמָה, לְשׁוּם לְבָנָה, לְשׁוּם פּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת, לְשׁוּם מִיכָּאֵל שַׁר הַגָּדוֹל, לְשׁוּם שִׁילְשׁוּל קֶטֶן — הֲרִי אֵלֹו זְבָחִי מִתִּים! אָמַר אַבְיִי: מִיפְלָח לְכָל דְּמִשְׁכַּחִי פְלָחִי, מִיַּצֵּר וּמִפְלָחִי — הֲנִי תִלְתָּא דְחֻשִׁיבִי צְיִירִי לָהּ וּפְלָחִי לָהּ, לְמִיִּדִּי אַחֲרִינָא — לְנוֹי בְּעֻלְמָא עֲבָדִי לָהּ. ^(ז)מְנַקִּיט רַב שִׁשִּׁת חוּמְרִי מִתְנַיִיתָא וְתַנִּי: כָּל הַמַּזְלוֹת מוֹתָרִין — חוּץ מִפְּרָצוּף אָדָם, וְכָל הַצּוּרוֹת מוֹתָרוֹת — חוּץ מִצּוּרַת דָּרְקוֹן. "אָמַר מָר: כָּל הַמַּזְלוֹת מוֹתָרִין, חוּץ מִמַּזַּל חֲמָה וּלְבָנָה. הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ? אִילִימָא בַּעוּשָׁה — אִי בַּעוּשָׁה, כָּל הַמַּזְלוֹת מִי שָׂרִי? וְהִכְתִּיב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי" — לֹא תַעֲשׂוּן כְּדָמוֹת שְׁמִשִּׁי הַמְשֻׁמָּשִׁין לְפָנַי בְּמָרוֹם. "אָלָא פְּשִׁיטָא בְּמוֹצָא, וּכְדִתְנִן: הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. אִי בְּמוֹצָא, אִימָא מַצִּיעֲתָא: כָּל הַפְּרָצוּפוֹת מוֹתָרִין חוּץ מִפְּרָצוּף אָדָם; אִי בְּמוֹצָא, פְּרָצוּף אָדָם מִי אָסוּר? וְהִתְנִן: הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. צוּרַת דָּרְקוֹן — אִין, פְּרָצוּף אָדָם — לֹא! אָלָא פְּשִׁיטָא בַּעוּשָׁה, וְכַדְרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. אִי בַּעוּשָׁה, אִימָא סִיפָא: כָּל הַצּוּרוֹת מוֹתָרוֹת — חוּץ מִצּוּרַת דָּרְקוֹן; וְאִי בַּעוּשָׁה, צוּרַת דָּרְקוֹן מִי אָסִיר? וְהִכְתִּיב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי אֱלֹהִי כֶסֶף וְאֱלֹהִי זָהָב",

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

וְהָא שְׁפוּיִין דַּעֲקָר עֲבֻדָּת פּוֹכְבִּים קִיָּמָת וכו' נִמְנָה מֵאִי קֵא סְרִיךְ קְלָמָא שְׁאֵי הָתֵס דְּכֹךְ גְּדִילְתָּה זֶה דַּרְכָּה כּל הַשָּׁנָה לְהַשִּׁיר וְהָא שְׁיִפוּיִין, דַּעֲיָקָר עֲבֻדָּה זָרָה קִיָּימָת, וְקִתְנִי: לְצִרְכָּה —

הִיא אָסוּרָה, וְשִׁיפוּיָּיָה מוֹתָרִין! רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: לְפִי שְׂאִין עֲבֻדָּה זָרָה בְּטֻלָּה דְּרָה גְּדִילְתָּה. ^{אב}אִיתִיבִיהָ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: קִזן שְׁבָרָאשׁ הָאִילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ — לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין, בְּרֹאשָׁהּ שֶׁל אֲשֶׁרָה — יִתִּיז בְּקִנְהָ. קָא סָלָקָא דַּעְתָּה, כְּגוֹן שְׁשִׁבְרָה מִמָּוֹ עֲצִים וְקִינְתָּה בָּהֶן, וְקִתְנִי: יִתִּיז בְּקִנְהָ. 'הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינָן? כְּגוֹן דְּאִיִּיתִי עֲצִים מַעֲלָמָא, וְקִינְתָּה בָּהֶן. ^(נ)דִּיקָא נְמִי, דְּקִתְנִי גַבִּי הַקֹּדֶשׁ: לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין; אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא דְּאִיִּיתִי עֲצִים מַעֲלָמָא, הֲיִינוּ דְּקִתְנִי גַבִּי הַקֹּדֶשׁ: לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין — לֹא נִהְנִין מִדְּרַבָּנָן, וְלֹא מוֹעֲלִין מִדְּאוּרִיִּיתָא, דְּהָא לָא קִדִּישִׁי. ^(א)אָלָא אִי אֲמַרְתָּ שְׁשִׁבְרָה עֲצִים מִמָּוֹ, וְקִינְתָּה בָּהֶן, אַמַּאי לֹא מוֹעֲלִין? הָא קִדִּישִׁי! מִיִּדִּי אִירָאָא? הֵכָא בְּגִידוּלִין הִבָּאִין לְאַחַר מִכָּאן עֲסָקִינוּ, וְקָא סָבַר אִין מַעֲיֻלָּה בְּגִידוּלִין. ^(ב)וְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאִי "יִתִּיז"? יִתִּיז בְּאַפְרוּחִין. "אָמַר לִיה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר תַּחֲלִיפָא: אֲסַבְּרָה לָּהּ, בְּאַפְרוּחִין — כָּאן וְכָאן מוֹתָרִין, בְּבִיצִים — כָּאן וְכָאן אָסוּרִין. אָמַר רַב אֲשִׁי: וְאַפְרוּחִין שְׁצָרִיכִין לְאִמָּן כְּבִיצִים דָּמוּ. ^(ה)מִתְנִי' הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: שְׁעַל הַמְּכּוּבָדִין — אָסוּרִין, שְׁעַל הַמְּבוּזִין — מוֹתָרִין. ^(ו)גְּמִי לְמִיִּדִּי אַחֲרִינָא לֹא? וּרְמִינָהּ: הַשּׁוֹחֵט לְשׁוּם יָמִים, לְשׁוּם נִהְרוֹת, לְשׁוּם מִדְּבַר, לְשׁוּם חֲמָה, לְשׁוּם לְבָנָה, לְשׁוּם פּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת, לְשׁוּם מִיכָּאֵל שַׁר הַגָּדוֹל, לְשׁוּם שִׁילְשׁוּל קֶטֶן — הֲרִי אֵלֹו זְבָחִי מִתִּים! אָמַר אַבְיִי: מִיפְלָח לְכָל דְּמִשְׁכַּחִי פְלָחִי, מִיַּצֵּר וּמִפְלָחִי — הֲנִי תִלְתָּא דְחֻשִׁיבִי צְיִירִי לָהּ וּפְלָחִי לָהּ, לְמִיִּדִּי אַחֲרִינָא — לְנוֹי בְּעֻלְמָא עֲבָדִי לָהּ. ^(ז)מְנַקִּיט רַב שִׁשִּׁת חוּמְרִי מִתְנַיִיתָא וְתַנִּי: כָּל הַמַּזְלוֹת מוֹתָרִין — חוּץ מִפְּרָצוּף אָדָם, וְכָל הַצּוּרוֹת מוֹתָרוֹת — חוּץ מִצּוּרַת דָּרְקוֹן. "אָמַר מָר: כָּל הַמַּזְלוֹת מוֹתָרִין, חוּץ מִמַּזַּל חֲמָה וּלְבָנָה. הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ? אִילִימָא בַּעוּשָׁה — אִי בַּעוּשָׁה, כָּל הַמַּזְלוֹת מִי שָׂרִי? וְהִכְתִּיב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי" — לֹא תַעֲשׂוּן כְּדָמוֹת שְׁמִשִּׁי הַמְשֻׁמָּשִׁין לְפָנַי בְּמָרוֹם. "אָלָא פְּשִׁיטָא בְּמוֹצָא, וּכְדִתְנִן: הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. צוּרַת דָּרְקוֹן — אִין, פְּרָצוּף אָדָם — לֹא! אָלָא פְּשִׁיטָא בַּעוּשָׁה, וְכַדְרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. אִי בַּעוּשָׁה, אִימָא סִיפָא: כָּל הַצּוּרוֹת מוֹתָרוֹת — חוּץ מִצּוּרַת דָּרְקוֹן; וְאִי בַּעוּשָׁה, צוּרַת דָּרְקוֹן מִי אָסִיר? וְהִכְתִּיב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי אֱלֹהִי כֶסֶף וְאֱלֹהִי זָהָב",

וְהָא שְׁפוּיִין דַּעֲקָר עֲבֻדָּת פּוֹכְבִּים קִיָּמָת וכו' נִמְנָה מֵאִי קֵא סְרִיךְ קְלָמָא שְׁאֵי הָתֵס דְּכֹךְ גְּדִילְתָּה זֶה דַּרְכָּה כּל הַשָּׁנָה לְהַשִּׁיר וְהָא שְׁיִפוּיִין, דַּעֲיָקָר עֲבֻדָּה זָרָה קִיָּימָת, וְקִתְנִי: לְצִרְכָּה — הִיא אָסוּרָה, וְשִׁיפוּיָּיָה מוֹתָרִין! רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: לְפִי שְׂאִין עֲבֻדָּה זָרָה בְּטֻלָּה דְּרָה גְּדִילְתָּה. ^{אב}אִיתִיבִיהָ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: קִזן שְׁבָרָאשׁ הָאִילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ — לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין, בְּרֹאשָׁהּ שֶׁל אֲשֶׁרָה — יִתִּיז בְּקִנְהָ. קָא סָלָקָא דַּעְתָּה, כְּגוֹן שְׁשִׁבְרָה מִמָּוֹ עֲצִים וְקִינְתָּה בָּהֶן, וְקִתְנִי: יִתִּיז בְּקִנְהָ. 'הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינָן? כְּגוֹן דְּאִיִּיתִי עֲצִים מַעֲלָמָא, וְקִינְתָּה בָּהֶן. ^(נ)דִּיקָא נְמִי, דְּקִתְנִי גַבִּי הַקֹּדֶשׁ: לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין; אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא דְּאִיִּיתִי עֲצִים מַעֲלָמָא, הֲיִינוּ דְּקִתְנִי גַבִּי הַקֹּדֶשׁ: לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין — לֹא נִהְנִין מִדְּרַבָּנָן, וְלֹא מוֹעֲלִין מִדְּאוּרִיִּיתָא, דְּהָא לָא קִדִּישִׁי. ^(א)אָלָא אִי אֲמַרְתָּ שְׁשִׁבְרָה עֲצִים מִמָּוֹ, וְקִינְתָּה בָּהֶן, אַמַּאי לֹא מוֹעֲלִין? הָא קִדִּישִׁי! מִיִּדִּי אִירָאָא? הֵכָא בְּגִידוּלִין הִבָּאִין לְאַחַר מִכָּאן עֲסָקִינוּ, וְקָא סָבַר אִין מַעֲיֻלָּה בְּגִידוּלִין. ^(ב)וְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאִי "יִתִּיז"? יִתִּיז בְּאַפְרוּחִין. "אָמַר לִיה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר תַּחֲלִיפָא: אֲסַבְּרָה לָּהּ, בְּאַפְרוּחִין — כָּאן וְכָאן מוֹתָרִין, בְּבִיצִים — כָּאן וְכָאן אָסוּרִין. אָמַר רַב אֲשִׁי: וְאַפְרוּחִין שְׁצָרִיכִין לְאִמָּן כְּבִיצִים דָּמוּ. ^(ה)מִתְנִי' הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: שְׁעַל הַמְּכּוּבָדִין — אָסוּרִין, שְׁעַל הַמְּבוּזִין — מוֹתָרִין. ^(ו)גְּמִי לְמִיִּדִּי אַחֲרִינָא לֹא? וּרְמִינָהּ: הַשּׁוֹחֵט לְשׁוּם יָמִים, לְשׁוּם נִהְרוֹת, לְשׁוּם מִדְּבַר, לְשׁוּם חֲמָה, לְשׁוּם לְבָנָה, לְשׁוּם פּוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת, לְשׁוּם מִיכָּאֵל שַׁר הַגָּדוֹל, לְשׁוּם שִׁילְשׁוּל קֶטֶן — הֲרִי אֵלֹו זְבָחִי מִתִּים! אָמַר אַבְיִי: מִיפְלָח לְכָל דְּמִשְׁכַּחִי פְלָחִי, מִיַּצֵּר וּמִפְלָחִי — הֲנִי תִלְתָּא דְחֻשִׁיבִי צְיִירִי לָהּ וּפְלָחִי לָהּ, לְמִיִּדִּי אַחֲרִינָא — לְנוֹי בְּעֻלְמָא עֲבָדִי לָהּ. ^(ז)מְנַקִּיט רַב שִׁשִּׁת חוּמְרִי מִתְנַיִיתָא וְתַנִּי: כָּל הַמַּזְלוֹת מוֹתָרִין — חוּץ מִפְּרָצוּף אָדָם, וְכָל הַצּוּרוֹת מוֹתָרוֹת — חוּץ מִצּוּרַת דָּרְקוֹן. "אָמַר מָר: כָּל הַמַּזְלוֹת מוֹתָרִין, חוּץ מִמַּזַּל חֲמָה וּלְבָנָה. הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ? אִילִימָא בַּעוּשָׁה — אִי בַּעוּשָׁה, כָּל הַמַּזְלוֹת מִי שָׂרִי? וְהִכְתִּיב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי" — לֹא תַעֲשׂוּן כְּדָמוֹת שְׁמִשִּׁי הַמְשֻׁמָּשִׁין לְפָנַי בְּמָרוֹם. "אָלָא פְּשִׁיטָא בְּמוֹצָא, וּכְדִתְנִן: הַמוֹצָא כְּלִים וְעֻלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה, צוּרַת לְבָנָה, צוּרַת דָּרְקוֹן — יוֹלִיכֶם לָיִם הַמָּלַח. צוּרַת דָּרְקוֹן — אִין, פְּרָצוּף אָדָם — לֹא! אָלָא פְּשִׁיטָא בַּעוּשָׁה, וְכַדְרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. אִי בַּעוּשָׁה, אִימָא סִיפָא: כָּל הַצּוּרוֹת מוֹתָרוֹת — חוּץ מִצּוּרַת דָּרְקוֹן; וְאִי בַּעוּשָׁה, צוּרַת דָּרְקוֹן מִי אָסִיר? וְהִכְתִּיב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי אֱלֹהִי כֶסֶף וְאֱלֹהִי זָהָב",

הַנִּי

עֲלִין שָׁנָה וְלַגְדַּל אַחֲרִים אַבָּל שְׁפָאן עוֹבֵד פּוֹכְבִּים דַּעְתּוֹ לְכַטָּלֹן וְלַהֲשִׁילִיכֹן: לֹא נִהְיִין דְּאָסוּר מַדְרַבָּנָן; וְלֹא מוֹעֲלִין אִם נִהְיִה לֹא מַעַל מַדְאוּרִיתָא שְׁתַּחְוֵיב דְּרַבָּן מַעֲיָלָה. לְחַמֵּן מִפְּרַשׁ טַעְמָא: יִתִּיז בְּקִנְהָ וְשִׁלִּין עַצִּי הַקִּנָּה בְּמַחַל מִן הָאִילָן וְיִסְרַפְנָה וְיִהְיֶה מִהֶם וְלֹא יַעֲלֶה עַל הָאֲשִׁירָה וְיִטַּלֵּם דָּאִם בֶּן נִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲשִׁירָה בְּמָחוּס כֵּלָם חֹזִי הִיא הַנָּחָה מִמֶּנּוּ מִן הָאֲשִׁירָה: וְקִתְנִי יִתִּיז בְּקִנְהָ וְיִסְרַף עַצִּי הַקִּנָּה אֶלְמָא עֲבֻדַת פּוֹכְבִּים שְׁנַשְׁתַּבְּרָה מִחֻלָּה מִתְּרַת: לֹא נִהְיִין מַדְרַבָּן קְלָמָא אֲתוֹ לֹאֲתַהֲנוּי מַעֲצֵי הָאִילָן דְּהַקְדַּשׁ גּוֹשֶׁה וּבְאֲשִׁירָה לֹא גִזוּר מִשּׁוּם דְּבִדְלִי מִנֶּה: מִיִּדִּי אִירָאָא כְּלוּמַר מִהֵא לֹא תַסִּייעִיה לִר' יוֹחָנָן לַעֲזוֹלֵם בְּשִׁקְיָנְתָּה בַּעֲצֵי הַקְדַּשׁ גּוֹשֶׁה וּמִשּׁוּם הִכי לֹא מוֹעֲלִין: לְבַגְדוּלִין הַבָּאִין בָּאִילָן אַחַר שְׁהַקְדַּשׁ עֲסָקִי' וְהוּא לֹא הַקְדִּישׁ אָלָא אִילָן וְהַסְבֵּר הִאי תַנָּא אִין מַעֲיָלָה בַּגְדוּלִין וּמַדְרַבָּנָן הוּא דְאֲסִירִי וְגַבִּי אֲשִׁירָה נָמִי בְשִׁקְיָנְתָּה בַּעֲצֵי אֲשִׁירָה עֲצָמֹן וְקִתְנִי יִתִּיז בְּרִישׁ לְקוּשׁ: וְרַבִּי אֲבָהוּ א"ר יוֹחָנָן מִהַדֵּר לְתַרְצִי לְתוֹבַתָּה בְּשִׁנְיָא אַחֲרִינָא. לַעֲזוֹלֵם לֹא תוֹקְמָה בְּשִׁנְיָא דְחִיקָא דְחִינִי עֲצִים מַעֲלָמָא וְאִפְלוּ הִכי לֹא תִילַף מִנֶּה הַסֵּר שְׂבָרִי עֲבֻדַת פּוֹכְב

מסורת הש"ס
א שבת נד: ב לקמן נז: ג בבא מציעא כא;; בבא מציעא כד.; תוספתא בבא מציעא ד לקמן נג: ה משנה ראש השנה ו מנחות כח;; בראשית רבה
תורה אור השלם

[בראשית מא]

[דברים לג, יז]

[שמות כ, כג]

[שמות כ, כ]

הַנִּי אֵין שְׁמַשִּׁין שְׁבַמְרוּס. חֲבֵל צוּרַת דְּרָקוֹן דְּאִינֶה בְּמָרוּס שְׁרִייה: מְנִיקָה אֵלֶּהּ — רַשְׁבָּ"ם גָּרִיס סָר אָפֶס בְּלוּמַר אֶמְרוּ לוּ עֵין וְתַקְדָּח בִּי אָפֶס תַּבּוּאֶה וְכֹן נִמְצָא וְהָפִיס בֵּין: סָר רַפִּיס סָסָר וְנַעֲשֶׂה עָר: וְהָפִיס אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּשָׁנִי רַעְבּוֹן. וְהָפִיס בְּמֹו הָפִיס דַּעְתּוֹ. חֲלָמָא פִּרְעָנָא אֲדָם לְרַבִּי יְהוּדָה אָסוּר: וְהוּא דְּנָקֹט גְּרִינָא וְקָא כִּנֹּל אָסוּר עַל שֵׁם יוֹסֵף אֲבֵל פִּרְעָנָא אֲדָם גְּרִיזָא שְׁרִי בְּהֶנְאֶה: צִנְיִן תַּרְגּוּס שֶׁל סַנְפִּיר. לָשׁוֹן אַחֵר בְּמֹו שְׁעָרוֹת: פִּרְקוּי חֲלוּתָיו: הִלְכָּה כִּר"ש שֶׁאֵס אֵין לוֹ צִנְיִן מֵתָר: בְּרִיבִי בְּלוּמַר אֲדָם גְּדוֹל וְכֹן קוֹרִין לוֹ בְּבֹנוּי: מִצָּא טַפְעַת וְלֹא הִנְבִּיהָה עַד שֶׁבְּטָלָה הָעוֹבֵד פּוּכְבָּיס: סָטְרוּ הִבָּהוּ עַל הַלְחִי: זֹמְנוּ שֶׁל יֹם לָשׁוֹן יֹם הַחוּזָר לְאֶחָרֵיו עָשָׂר וְחֹמֶשׁ עָשָׂרָה פִּרְסָאוֹת וְשׁוּטָף כָּל מָה שְׁמוּצָא בְּדֶרֶךְ חֲזָרְתּוֹ וְכֹן עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם: שְׁלוּלִית בְּשֶׁהֵרָר גְּדַל וְיוֹצֵא עַל גְּלוּתָיו וּפּוֹשֵׁט: מִתְּרַאֲשִׁין מֵהֹו וְכִיּוֹ דְּאִינֹאשׁ עוֹבֵד פּוּכְבָּיס בְּטָלָה מִדַּעֲפַתָּה דְּלֹא לִמְפַלְחָה וְתוֹ לֹא צָרִיךְ לְבַטּוּלָה: מֵאִסּוּרָא מִי מִינֹאשׁ עָגְדוֹן הָעוֹבֵד פּוּכְבָּיס שֶׁאֲבָהָה קוֹרָא לָהּ עֲבוּדַת פּוּכְבָּיס דְּמִמַּר אֶמַר וְכוּ': דְּמוֹת עוֹרוֹת לְבָנוֹת גְּרוֹסִינוֹ: בָּזָה רֵאִיתָם בְּדִי לְבָדָקוֹן אֵס וְהִיו דְּבִרְהִיס מְכוּנִיס: לֹא תַעֲשׂוֹן בְּדְמוֹת שְׁמַשִּׁי הֵבֵא לֹא גְרוֹסִינוֹ בְּמָרוּס: שְׁאֲפֶסָר לַעֲשׂוֹת בְּמוֹתָן מִמֶּשׁ בְּגוֹן שְׁמַשִּׁין שֶׁל מִטָּה חָצֵר וְאוּלָם וְהִיבֵל וּמְנוּרָה חֲבֵל שְׁמַשִּׁין שֶׁל מַעֲלָה שְׂאִי אֲפֶסָר לַעֲשׂוֹת בְּמוֹתָן מִמֶּשׁ אֲלֵא צִיּוֹר דְּגִמְתָּן מֵתָר: בֵּית תַּבְּנִית הִיבֵל בְּאֶרְכּוֹ וְרַחְבּוֹ וְרוּמוֹ וְשֹׁעֵר מִזֵּת פִּתְחוֹי חֲבֵל אֵס נִשְׁתַּנֵּה בְּמַקְצַת מֵתָר: חֲבֵל עוֹשֶׂה מְנוּרָה שֶׁל חֲמֵשׁ נֵרוֹת וְשֶׁל שְׁשֶׁה וְשֶׁל שְׁמוֹנֶה שְׂאִינֹן דּוּמִינֹן לָשֶׁל מַקְדָּשׁ. וְשֶׁל שִׁבְעָה לֹא יַעֲשֶׂה שֶׁהִיא בָּשֶׁל מַקְדָּשׁ וְאֲפֹלוּ שֶׁל שָׂאֵר מִינֵי מִתְכוּת שְׂאֵף הִיא אַע"פ שְׂאִינֶה שֶׁל זֶהב בְּשָׂרָה בְּמַקְדָּשׁ בְּדִילָפִי' בַּהֲקוּמָן רַבָּה (מְנַחוֹת דָּף פח:). מִכְּלָל וּפְרָט וּכְלָל חֲבֵל שֶׁל עֵץ שְׂרִי דְּאִינֶה בְּשָׂרָה בְּמַקְדָּשׁ דִּהִפְרַט מִפְרָשׁ מִתְכָּת: רַבִּי יוֹסִי בֵּר יְהוּדָה אֶמַר אֵף שֶׁל עֵץ לֹא יַעֲשֶׂה שְׂאֵף הִיא בְּשָׂרָה בְּמַקְדָּשׁ: וּמַלְכוּת בֵּית חֲשִׁמוֹנִאי עֲשֵׂאִיהָ בְּמַקְדָּשׁ שֶׁל עֵץ לְאַחֵר שְׁטַמְאוּ וְנוּיס אֶת הַהִיבֵל וְנִטְלוּ כָּל בְּלוּי וְגִבְרָה יד בֵּית חֲשִׁמוֹנִאי וְנִנְחוּס. דְּרַבִּי יוֹסִי בֵּר יְהוּדָה דָּרָשׁ לִיה בְּרַפְּנוּי וּמַעוּטִי וַעֲשִׂית מְנוּרַת רַבָּה זֶהב טָוֵאר מַעֲט מַקְשֶׁה תַּעֲשֶׂה הַמְנוּרָה חֲזֹר וְרַבָּה רַבָּה כָּל מְלִי וּמַעֲט חֲרָם: בְּבַעֲזֵן בְּדִינִ: הַמִּשְׁמָשִׁין לְפָנֵי בְּמָרוּס חֲלָמָא שְׁמַשִּׁין עֲלִיוִנִיס חֲאָסָר:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

הַנִּי אֵין שְׁמַשִּׁין שְׁבַמְרוּס. חֲבֵל צוּרַת דְּרָקוֹן דְּאִינֶה בְּמָרוּס שְׁרִייה: מְנִיקָה אֵלֶּהּ — רַשְׁבָּ"ם גָּרִיס סָר אָפֶס בְּלוּמַר אֶמְרוּ לוּ עֵין וְתַקְדָּח בִּי אָפֶס תַּבּוּאֶה וְכֹן נִמְצָא **הַנִּי** — אֵין, צוּרַת דְּרָקוֹן — לֹא! אֲלֵא פְּשִׁיטָא בְּמוּצָא, וּבְדַתְנָן: הַמוּצָא פְּלִיס וְעַלְיָהֶם צוּרַת חֲמָה. רִישָׁא וְסִיפָא בְּמוּצָא, וּמַצִּיעַתָא בְּעוֹשָׂה? אֶמַר אַבְיִי: אֵין, רִישָׁא וְסִיפָא בְּמוּצָא, וּמַצִּיעַתָא בְּעוֹשָׂה. ^(א)רַבָּא אֶמַר: כּוּלָּהּ בְּמוּצָא, וּמַצִּיעַתָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא. דִּתְנָנָא: רַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף אֵף דְּמוֹת מְנִיקָה וְסָר אָפִיס. מְנִיקָה — עַל שֵׁם חֲוָה שְׁמִנִיקָה כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ, סָר אָפִיס — עַל שֵׁם יוֹסֵף שְׁסָר וּמַפִּיס אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ. וְהוּא דְּנָקִיט גְּרִינָא וְקָא כְּנִיל, וְהִיא דְּנָקֻטָא בֵּין וְקָא מְנִיקָה. "תְּנוּ רַבְּנָן: אֵיזָהוּ צוּרַת דְּרָקוֹן? פִּירֵשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: כָּל שֵׁישׁ לוֹ צִיצִיץ בֵּין פִּרְקָיו. מַחוּי רַבִּי אַסִּי: בֵּין פִּרְקֵי צוּאָר. אֶמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: הִלְכָּה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. אֶמַר רַבָּה בֵּר בֵּר חֲנָה אֶמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױ: פַּעַם אַחַת הֵייתִי מְהַלֵּךְ אַחֵר רַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּפָר בְּרִיבִי בַּדֶּרֶה, וּמִצָּא שֵׁם טַפְעַת וְעַלְיָהּ צוּרַת דְּרָקוֹן, וּמִצָּא גוֹי קָטָן וְלֹא אֶמַר לוֹ כָּלוּם, מִצָּא גוֹי גְּדוֹל וְאֶמַר לוֹ: בְּטָלָה, וְלֹא בְּטָלָה, סָטְרוּ וּבְטָלָה. ^(ב)שְׁמַע מִינָּה תִּלְת: שְׁמַע מִינָּה גוֹי מְבַטֵּל עֲבוּדָה זָרָה שְׁלוֹ וְשֶׁל חֲבִירוֹ, וּשְׁמַע מִינָּה יוֹדַע בְּטִיב שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה וּמִשְׁמָשִׁיָּהּ מְבַטֵּל, וְשְׂאִינוּ יוֹדַע בְּטִיב עֲבוּדָה זָרָה וּמִשְׁמָשִׁיָּהּ אֵינוֹ מְבַטֵּל, וּשְׁמַע מִינָּה גוֹי מְבַטֵּל בְּעַל כֶּרְחוּ. ^(ג)מַגִּדָּף בַּהּ רַבִּי חֲנִינָא, וְלִית לִיה לְרַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּפָר בְּרִיבִי הָא דִּתְנָן: הַמַּצִּיל מִן הָאָרִי וּמִן הַדּוֹב וּמִן הַנֶּמֶר וּמִן הַגִּיִּיס וּמִן הַנֶּהָר וּמִזּוּטוֹ שֶׁל יָם וּמִשְׁלוּלִיתוֹ שֶׁל נָהָר, וְהַמוּצָא בְּסִרְטִיָּא וּפְלִטְיָא גְּדוּלָּה, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁהָרַפִּיס מִצּוּין שֵׁם — הָרִי אֵלוֹ שְׁלוֹ, מַפְנִי שֶׁהַבְּעָלִים מַתִּירָאשִׁין מִהֶן? ^(ד)אֶמַר אַבְיִי: נָהִי דְּמִינָּה מִיָּיאשׁ, מֵאִיסוּרָא מִי מִיָּיאשׁ? מִימַר אֶמַר: אִי גוֹי מִשְׁבַּח לָהּ — מִפְּלַח פְּלַח לָהּ, אִי יִשְׂרָאֵל מִשְׁבַּח לָהּ — אֵיִידִי דְּדָמִיָּה יְקָרִין מוֹצִיִּין לָהּ לְגוֹי וּפְלַח לָהּ. ^(ה)תְּנִן הֵתָם: דְּמוֹת צוּרוֹת לְבָנוֹת הָיָה לוֹ לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּעַלְיִיתוֹ, בְּטַבְּלָא בְּכוּתֵל, שְׁפִתָּהּ מִרְאָה אֶת הַהֲדִיוטוֹת, וְאוֹמַר לָהֶן: כָּזָה רֵאִיתָם אוֹ כָּזָה רֵאִיתָם? וּמִי שָׂרִי? וְהִתְכִּיתִב: "לֹא תַעֲשׂוּן אֲתִי", לֹא תַעֲשׂוּן בְּדְמוֹת שְׁמַשִּׁי הַמִּשְׁמָשִׁים לְפָנֵי! אֶמַר אַבְיִי: לֹא אֶסְרָה תוֹרָה אֲלֵא שְׁמַשִּׁין שְׂאֲפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָן, ^(ו)כְּדַתְנָנָא: לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם בֵּית תַּבְּנִית הִיבֵל, אֲכַסְדָּרָה תַּבְּנִית אוּלָם, חֲצֵר תַּבְּנִית עֲזָרָה, שׁוּלְחָן תַּבְּנִית שׁוּלְחָן, מְנוּרָה תַּבְּנִית מְנוּרָה, אֲבֵל הוּא עוֹשָׂה שֶׁל חֲמֹשׁ וְשֶׁל שֵׁשׁ וְשֶׁל שְׁמוֹנֶה, וְשֶׁל שִׁבְעַ לֹא יַעֲשֶׂה אֲפִילוֹ שֶׁל שְׂאָר מִינֵי מִתְכוּת. רַבִּי יוֹסִי בֵּר יְהוּדָה אוֹמַר: אֵף שֶׁל עֵץ לֹא יַעֲשֶׂה, בַּדֶּרֶךְ שְׁעָשׂוּ בֵּית חֲשִׁמוֹנִאי. אֶמְרוּ לוֹ: מִשֵּׁם רֵאִיָּה? שְׁפוּדִין שֶׁל בִּרְזֵל הִיוּ, (וְחוֹפִין) [וְחִיפּוּם] בְּבַעֲץ, הָעֲשִׂירוֹ — עֲשָׂאוּם שֶׁל כֶּסֶף, חֲזָרוּ וְהָעֲשִׂירוֹ — עֲשָׂאוּם שֶׁל זָהָב. וְשְׁמַשִּׁין שְׂאִי אֲפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָן מִי שָׂרִי? וְהַתְנָנָא: "לֹא תַעֲשׂוּן אֲתִי" — לֹא תַעֲשׂוּן בְּדְמוֹת שְׁמַשִּׁי הַמִּשְׁמָשִׁים לְפָנֵי בְּמָרוּם! אֶמַר אַבְיִי:

לֹא

הַרְבֵּה סָר [לָשׁוֹן סָר] סְבִינָא (חֲלוּן יח.). סִיר נָכְסִי (שֵׁם דָּף קה:). הִלְכָּה בִּר"ש בֶּן אֶלְעָזָר פִּי' רַשְׁבָּ"ס וְאֲפֹלוּ אִי מִשְׁפַּחַת תַּנָּא דְּפִלְגִין: ש"מ עוֹבֵד כּוּכְבָּיס מְבַטֵּל עֲבוּדַת כּוּכְבָּיס שְׁלוֹ וְשֶׁל חֲבָרוּ תַּמָּה חֲמֵאִי לֹא נָקֹט נְמִי ש"מ וְיִסְרָאֵל אֵינוֹ מְבַטֵּל עֲבוּדַת כּוּכְבָּיס שֶׁל עוֹבֵד כּוּכְבָּיס דְּאִי מִשּׁוֹם דְּמַשְׁנָה הִיא לְחֻמָּן פִּרְקָ רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף נב:). הָא דְּעוֹבֵד כּוּכְבָּיס מְבַטֵּל נְמִי מִתְנִי' הִיא וְיֹשׁ לוּמַר מִשּׁוֹם דְּפִשְׁטִיטָא לִיִּה לֹא אֲצַטְרִיךְ לֹאשְׁמוּעִינוֹ דֶּהָא לְחֻמָּן גַּבִּי מִתְנִי' נְמִי פִּרְיָךְ פִּשְׁטִיטָא וְהַצֵּדָךְ לְהַעֲמִידָה שִׁישׁ לוֹ בַּהּ שְׁתַּפּוֹת וְאֲפִ"ה אֵין פֶּאָר רַבּוּתָא אֲלֵא מִן הַדִּיּוּק וְיִסְרָאֵל הוּא דְּאִינוֹ מְבַטֵּל חֲבֵל עוֹבֵד כּוּכְבָּיס מְבַטֵּל אֵף עַל גַּב דְּאִית לָהּ שְׁתַּפּוֹת וְחִמְשָׁמַע לֹן וְיִסְרָאֵל אֲדַעֲתָא דְּעוֹבֵד כּוּכְבָּיס פִּלַּח חֲבֵל וְיִסְרָאֵל אַחֵר שְׂאִין לוֹ בַּהּ שְׁתַּפּוֹת כָּלָל פִּשְׁטִיטָא לֹן דְּאִינוֹ מְבַטֵּל וְלַכָּךְ פִּשְׁטִיטָא פֶּאָר דֶּלָא הִיָּה לוֹ שְׁתַּפּוֹת: וְלִית לִיה (הַמַּצִּיל) כּו' וּא"ת תַּקְשֶׁה לִיִּה אֲמַתְנִי' דְּתַתְנִי מִתְנִי' מִצָּא תַּבְּנִית יד וְכוּ' הָרִי אֵלוֹ אִסּוּרִין וְרַמְזִיָּהּ הַמַּצִּיל כּו' וי"ל דְּמַתְנִי' אִיבָא לְשׁוּנֵי דְּמִצָּא בְּמָקוֹם שְׂאִין רַבִּיס מַצִּין חֲבֵל הֵבֵא בְּעֶבְדָא דְּבִרְיבִי תַתְנִי שֶׁהִיָּה מַהֲלָךְ בְּדָרָה: אֵיִידִי דְּדָמִיָּה יְקָרִיס מוֹצֵן לָהּ לְעוֹבֵד כּוּכְבָּיס וְהָא דְּאֶמְרִי' לְחֻמָּן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף נג:). מְכָרָה אוּ מִשְׁבָּה (לְצָרָה) [לְעָרָף] יִסְרָאֵל מִתְכָּת מִשּׁוֹם דְּבַטָּלָה וְקָא מִפְרָשׁ דַּה"ה בְּשֵׂאִינוֹ עוֹרָף נְמִי מִדְּפִרְיָךְ עֲלֵה מַהֲהִיא דְּהַלּוּקָם גְּרוּטָאוֹת וְלֹא תִּקְאֵר דְּאִיִּיבִי דְּדָמִיָּה יְקָרִיס מוֹצֵן לָהּ לְעוֹבֵד כּוּכְבָּיס וי"ל דְּשֵׂאִנִי הֵבֵא דְּאִיבָא תַרִּי סְבִינִי לְאִסּוּרָא שְׁמָא עוֹבֵד כּוּכְבָּיס וּמִצְרָאָה וְיַעֲבָדָנָה וְאֵף אֵס וּמִצְרָאָה וְיִסְרָאֵל שְׁמָא אִיִּיבִי דְּדָמִיָּה כּו' חֲבֵל הֵתָם לִיבָא אֲלֵא תַדָּא סְבִינָא דֶּהָא קוּמָא הִיא בְּיַד יִסְרָאֵל וְלִהְבִי נַעֲדִי מְבַטֵּל לָהּ: אֲכַסְדָּרָה תַּבְּנִית אוּלָם שְׁהַאֲלָם הִיָּה פִּרְיוֹ בְּמַלּוּאוֹ לְרוּחַ מוֹרְחִית וּה"נ אֶמְרִינוֹן בִּלָּא וְיַפְרֵר (כ"ב דָּף פה:). עוֹלָם לְאֲכַסְדָּרָה הוּא דּוּמָה וְרוּחַ צַפּוֹנִית אִינֶה מִסְבָּבַת וּמ"מ קָרִי לָהּ פִּתַח הַאוּלָם בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת בְּתַלְמוּד כְּמוֹ פִּתַח הַמִּשְׁכָּן שֶׁהִיָּה פִּרְיוֹ בְּמַלּוּאוֹ לְרוּחַ מוֹרְחִית וְקָרִי לָהּ פִּתַח בְּפִסּוּק: לֹא תַעֲשׂוּן אֲתִי' תַּמָּה בִּינוֹן דְּפִרְעָנָא אֲדָם לְחוּזִיָּה אָסוּר חֲמֵאִי אֲצַטְרִיךְ לְאָסַר דְּמוֹת שְׁמָשִׁיס שְׁבַמְרוּס וי"ל דְּנַעֲדִאי לִיבָא לְמַעֲלָה שׁוּס מַלְאָךְ וְיִסְרָף וְאֲפֹן יִכְרִיב בְּדְמוֹת אֲדָם מִמֶּשׁ דַּה"נ אֶמְרִינוֹן בַּפ"ק דְּחַגִּיגָה (דָּף טו:). דְּלִיבָא עֵרָף וּא"ת בִּינוֹן דְּפִרְעָנָא אֲדָם לְחוּזִיָּה אָסוּר חֲמֵאִי אֲצַטְרִיךְ לְאָסַר דְּמוֹת אֶרְבָּעָה פָּגִיס בְּהַדְּדִי תַפּוּק לָהּ

דְּאִיבָא דְּמוֹת אֲדָם וי"ל לְחוּיִב אֵף בְּשִׁמְצָא פִּרְעָנָא אֲדָם וְהַשְּׁלִיס לר' פִּנּוּס אִי נְמִי לַעֲבַר בְּשָׁנִי לֶאֱנוּן וְיֹשׁ לְתַקְדָּח מַדְלָא תִּקְאֵר אֲלֵא ש"מ דְּדִקְדָּא דֶּלָא תַעֲשִׂנוֹן אֲתִי אֲתִיָא חֲלִיבָא דְּבִלִי עֲלָמָא וְאֲפִילוּ חֲלָבָא דְּרַבָּא דְּאוּקִי מִתְנִי' דְּלַעֲיֵל בְּלֵה בְּמוּצָא וְלִדְיָהָ לֹא תַדּוּק מִנֵּה דַּעֲשִׂית אֲדָם מִתְכָּת דְּנַעֲדִאי אִסּוּרָה הִיא וְכֹן מִשְׁמַע לְחֻמָּן דְּקִאֶמַר טַפְעַת שְׁחוּתָמָה שׁוּקַע אָסוּר לְחֵתָם בַּהּ וּמִסְתַּמָּא הֵינוּ בְּפִרְעָנָא אֲדָם דְּאִין רַגִּילִין לְחֵתָם בְּעוֹרַת כּוּכְבָּיס וּמַזְלוֹת וְכֹן הִלְכָּה דְּפִרְעָנָא אֲדָם אָסוּר לְחֵתָם וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת וּמִיָּהוּ אוֹתָם עוֹרוֹת אֲדָם שְׁעִבְעִיס בְּסִדְיָיס בְּצַבְעִיס וְכֹן בְּרַקְמָה מִתַּרְיִן בִּינוֹן שְׂאִין לָהֶם פִּרְעָן שֶׁלֹּס אֲלֵא חֲצִי פִּרְעָנָף:

מג.

 עין משפט נר מצווה

א טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ג:

ב מו"י פח' מהל' עבודה זרה (וחוקות הגויים הל' ט, סמג לאוין מזה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ה:

ג מו"י פו' מהל' גזילה ואבידה

ה' ב, סמג עשין עד, טוש"ע

חו"מ סי' רנט סעי' ז:

ד מו"י פו"א מהל' גזילה ואבידה

הל' ז, שו"ע חו"מ סי' רנט סעי' ג:

ה מו"י פז' מהל' בית הבחירה הל'

י, טוש"ע יו"ד סי' קמא סעי' ח:

מד.

	עין משפט גור מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מו"י פב' מהל' מעילה הל' יא:
ב מו"י פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א:
ג מו"י פב' מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע וי"ד סי' ד סעי' ג:
ד טוש"ע או"ח סי' לד סעי' ב:

צמחים וקשה דכפרק כסוי הדם (חלין דף פח: ושם ד"ה שחיקת) קאמר אין מכסוין בשחיקת פלי מתכות לפי שאינו מגדל צמחים וי"ל דלחוציה נדאי אינו מצמיח אצל כשהוא קמבל כפרקע המגדל צמחים הוא גורם ומסויע להצמיח אי גמי כשאשקרף במו עגל מגדל צמחים והתם ארזי בלא שרפה: מקומות יש בו ה"ה יכול לתנן שהנגנים

היו ממקום אחר: מפליא ליצונות פ"ה ליצנית מפלא ובכ"ר סוף פרשת תולדות ונחמ מה חת מפליא פי בלומר למה אלה מלעיג עלי וכן פי' בעריו (ערך פלא):

והל"א כבר נאמר וכתת וכו' ומסתמא לא השליכו לים הפלח דכיון שצא לספר המעשה אם השליכו לים ה"ה לו לומר במו שמפרש והלך בעור הנחל קדרון ואע"ג שאינו מפרש זורה לרוח זה א"צ פי אחר שה"ה נשחק ממילא ה"ה נזרק וא"ת לרצנן בסקמון דמיוני מושרפו בלא מאי קוציא היא לרבי יוסי כיון שלא הזכיר להשליכו לים וי"ל דהתם לא צא לספר במעשה בעור עבודת פוכבים אלא צא

לומר שעזבו עצביהם: כאן קדם שבא אתי הגיתי תמה למה לא לקח עובד פוכבים לבטל בע"כ כרפי אלעזר הקפר ועוד לאבני דמשני לעיל כשאפקתה אצל בשבירה אפלו ישראל מבטל עבודת פוכבים של עובד פוכבים למה לא שבריה וי"ל דיש חלוק בין עבודת פוכבים של ען לשל מתכת וכן יש תרוצים פירושלמי פאן

בשל ען פאן בשל מתכת: אכן שואבת ה"ה ב"ה ובשניה יושב על פסא מלכותו מניחה ואכן שואבת שמועה למעלה ולא היתה האכן שואבת תחוקה בנור:

שְׁהִיָּה מניחה במקום תפלין והולמתו פרוש ת"ה גם ג'ול ששם אין הראש עגל והיא היתה עגלה ממש ואף על פי כן היתה מפונתו ומשכבת בראשו:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

נחל קדרון אינו מגדל צמחים משמע אצל כשהאר מקומות שחיקת פלי מתכות מגדל

אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם אֶת הָעֵגֶל לַקַּחְתִּי וְאֲשֶׁרְךָ אֹתוֹ בָּאֵשׁ וְאָבַת אֹתוֹ טָחוֹן הַיִּטֵּב עַד אֲשֶׁר דָּק לָעָפָר וְאֲשַׁלְּךָ אֶת עַפְּרוֹ אֶל הַנַּחַל הַיָּרֵד מִן הַהָר"!‏ אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? הָרִי הוּא אוֹמֵר: "וַיֵּזֶר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשָּׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", לֹא נִתְּפוּיִן אֲלֵא לְבוֹדָקֹן פְּסוּטוֹת. אָמַר לָהֶם רַבִּי יוֹסִי: וְהִלֵּא כָּכֵר נֶאֱמַר "וְגַם אֶת מַעֲכָה אִמּוֹ הִסִּירָה מִגְּבִירָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְּלִצְתָּהּ וְגו' וַיִּדָּק וַיִּשְׁרַף בַּנַּחַל קִדְרוֹן!" אָמַר לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? נַחַל קִדְרוֹן אֵינוֹ מִגְדֵּל צִמְחִין! ^(א)וְלֹא? וְהִתְנַנָּא: אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְעַרְבִין בְּאַמָּה, וַיּוֹצֵאִין לַנַּחַל קִדְרוֹן, וְנִמְכָּרִין לְגַנְנִין לְזָבֵל, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן! מְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת יֵשׁ בּוֹ: יֵשׁ מְקוֹם מִגְדֵּל צִמְחִין, וְיֵשׁ מְקוֹם שְׂאִין מִגְדֵּל צִמְחִין.

מֵאִי "מִפְּלִצְתָּהּ"? אָמַר רַב יְהוּדָה: דִּתְּוָה מִפְּלִיא לִיצְנוּתָא, כְּדִתְּנֵי רַב יוֹסֵף: בְּמִין זָכוֹרוֹת עָשְׂתָה לָּהּ, וְהִיתָה נִבְעָלַת לוֹ בְּכָל יוֹם. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסִי, וְהִלֵּא כָּכֵר נֶאֱמַר: "וְכַתַּת נַחֲשׁ נַחֲשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁהּ!" "אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? הָרִי הוּא אוֹמֵר "וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָּהּ שָׂרָף", "לָּהּ" — מִשְׁלָּהּ, וְאִין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שְׂאִינוֹ שָׁלוֹ, וְהֵתָם בְּדִין הוּא דְּכַתוּתִי לֹא הָוָה צָרִיָּה. אֲלֵא, כִּיּוֹן דִּחְזָא דְקָא טַעוּ יִשְׂרָאֵל בְּתַרְיָיָה, עָמַד וּכְיִיתָתוּ. אָמַר לָהֶם, וְהִלֵּא כָּכֵר נֶאֱמַר: "וַיַּעֲזְבוּ שָׁם אֶת עֲצֻבֵיהֶם וַיִּשָּׂאֵם דָּוִד וְאַנְשֵׁיו", וּמֵאִי מִשְׁמַע דִּהֵאִי "וַיִּשָּׂאֵם דָּוִד" לִישָׁנָא דְזֵרוּיִי הוּא? כְּדַמְתַּרְגָּם רַב יוֹסֵף: "תִּזְרַם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם", וּמִתַּרְגָּמִינֵן: תִּזְרִינוּן וְרוּחַ תִּטְלִטְלִינוּן. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רָאִיָּה? הָרִי הוּא אוֹמֵר "וַיִּשְׁרְפוּ בָּאֵשׁ", וּמִדְּלֹא כְּתִיב "וַיִּשְׁרַפֵּם וַיִּשָּׂאֵם", שְׁמַע מִינָּהּ "וַיִּשָּׂאֵם" מִמֶּשׁ. מִפָּל מְקוֹם, קָשׁוּ קְרָאִי אֱהַדְדִי. כְּדָרַב הוּנָא, דָּרַב הוּנָא רְמִי: כְּתִיב "וַיֵּאמֶר דָּוִד וַיִּשְׁרְפוּ בָּאֵשׁ", וְכְתִיב "וַיִּשָּׂאֵם"! לֹא קִשְׂיָא, פֶּאֶן — קוֹדֵם שְׁבָא אִיתִי הַגִּיתִי, פֶּאֶן — לְאַחֵר שְׁבָא אִיתִי הַגִּיתִי. דְּכְתִיב: "וַיִּקַּח אֶת עֹטֶרֶת מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כֶּכֶר זָהָב", וּמִי שָׂרִי? אִיסוּרִי הִנָּאָה גִּינְהוּ! אָמַר רַב נַחֲמָן: אִיתִי הַגִּיתִי בָּא וּבִיטְלָהּ. מִשְׁקָלָהּ כֶּכֶר זָהָב, הִיכִי מְצִי מִנָּח לָהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רֵאוּיָה לְנוּחַ עַל רֹאשׁ דָּוִד. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: אָכֵן שׁוֹאֲבַת הֵיתָה בָּהּ, דִּתְּנוֹת דָּרָא לָהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: אָכֵן יְקָרָה הֵיתָה בָּהּ, שְׁשׁוּה כֶּכֶר זָהָב.

^(ב)"זֹאת הֵיתָה לִי כִּי פְקוּדִיָּה נִצָּרְתִּי" — מֵאִי קֶאָמַר? הָכִי קֶאָמַר: בְּשֹׁכֵר שְׁפִקוּדִיָּה נִצָּרְתִי, זֹאת הֵיתָה לִי לְעֵדוֹת. מֵאִי עֵדוּתָהּ? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: שְׁהִיָּה מְנִיחָה בְּמָקוֹם תְּפִילִין וְהוֹלְמָתוֹ. וְהָא בְּעִי אַנּוּחִי תְּפִילִין! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מְקוֹם יֵשׁ בְּרֹאשׁ שְׂרָאוִי לְהַנִּיחַ בּוֹ שְׁתֵּי תְּפִילִין. "וַיּוֹצִיאוּ אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת הַנֶּזֶר וְאֵת הָעֵדוֹת", "נֶזֶר" — זו פְּלִילָא, "עֵדוֹת" — אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֵדוֹת הוּא לְבִית דָּוִד, שְׁכָל הָרָאוִי לְמַלְכוּת הוֹלְמָתוֹ, וְכָל שְׂאִינוֹ רָאוִי לְמַלְכוּת אִין הוֹלְמָתוֹ. ^(ג)"וַאֲדִנְיָה בֶּן חַגִּית מִתְּנַשֵּׂא לְאֹמֵר אֲנִי אֲמֹלָה", אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁמִתְנַשֵּׂא לְהוֹלְמוֹ וְלֹא הוֹלְמָתוֹ. "וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לִפְנָיו", מֵאִי רְבוּתִיָּהּ? תֵּנָּא: פּוֹלֵם גְּטוּלִי טָחוּל וַחֲקוּקִי כְּפוֹת הָרָגָלִים הָיוּ.

מתנני

הרי הוא אומר ונזר על פני המים עליבא למחש לזבל. והאי קלא השליכו לים שלם לא

נתפנון אלא לבדקון פסוטות שהמים פוזקין אותם שחטאו והרגנים אותם כדאמר'י התם (יומא סו:) זבח וקטר כסוף גפר וגשק כהאספיה שמה בלבו כהדרוקן: הסירה מגבירה השפילה ממלכות: מפלצת לקמן מפרש: נידק ושרף בנחל קדרון ולא חוש לזבל. מנידק קא מתיב: אלו ואלו דמים החיוניים ודמים הפנימיים ששוריהן נשפכין על יסוד מנחם החינו והן יורדין מן היסוד לרצפה: ומתערבין בלמה סילון של מים שהיה בנדרה: לגננים לזבל גמוריהן: ומועלין בהם ללו חרצון מעילה קאמר דאין מעילה בדם קדשים כדאמרין כפרק הוציאו לו אלא חסור להנות מהן

גמ' וכתב' וישאם. עי' ר"ה כב ע"ב:

	גמ' וכתב' וישאם. עי' ר"ה כב ע"ב:
תורה אור השלם	
וְאֶת־חֲסֹאתֶכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֹת־הָעֵגֶל לַקַּחְתִּי וְאֲשֶׁרְךָ אֹתוֹ בָּאֵשׁ וְאָבַת אֹתוֹ טָחוֹן הַיִּטֵּב וְגו' (דברים ט, כא) וַיִּקַּח אֶת־הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׂרַף בָּאֵשׁ וַיִּטֹּחַ עַד אֲשֶׁר־דָּק וְגו' (שמות לב, כ) וְגַם אֶת־מַעֲכָה אִמּוֹ וַיִּסְרָהּ מִגְּבִירָהּ אֲשֶׁר־עָשְׂתָהּ לְאַשְׁרֶה וַיְקַרֵּת וְגו' [מלכים א טו, יג]	

וגם מעשה אם אפא הפלד הסירה מגבירה אשרעשתה לאשרה מפלצת וגו' [דברי הימים ב טו, יז]

הוא הסיר אתהפגמות ושבר אתהפגבות וקרת אתהאשרה וכתת ונח וגו' [מלכים ב יח, ד]

ויאמר ויהוה אלמשה עשה לדך שרף ושים אותו על־ינס וגו' [במדבר כא, ח]

תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם ואמה תגיל ביהנה וגו' [ישעיהו מא, ח]

ויעזבו שם אתאלהיהם ויאמר דוד וישרפו באש [דברי הימים א יד, יב]

ויעזבו שם אתעצביהם וישאם דוד ואנשיו [שמואל ב ה, כא]

ויקח אתעטרתמלכם מעל ראשו ומשקלה כפר זָהָב ואבן יקרה וגו' [שמואל ב יב, ל]

זאת היתהלי כי פקדתי נצרותי [תהילים קיט, טו]

ויוציאו אתב־המלד ויתנו עליו אתב־הנזר ואתהעדות וימליכו אותו וימשחוהו וגו' [דברי הימים ב כג, יא]

ואדניה בורחגית מתנשא לאמר אני אמלד ויעש לו רֶכֶב וגו' [מלכים א א, ה]

מסורת הש"ס

א תוספתא יומא; יומא נח;
משנה יומא; פסחים כב.;
תוספתא זבחים; משנה מדות
ב עירובין צה:
ג סנהדרין כא:

גליון הש"ס

גמ' וכתוב וישאם. ע"י ר"ה כב
ע"ב:

תורה אור השלם

וְאֶת־חֲסֹאתֶכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֹת־הָעֵגֶל לַקַּחְתִּי וְאֲשֶׁרְךָ אֹתוֹ בָּאֵשׁ וְאָבַת אֹתוֹ טָחוֹן הַיִּטֵּב וְגו' (דברים ט, כא)

וַיִּקַּח אֶת־הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׂרַף בָּאֵשׁ וַיִּטֹּחַ עַד אֲשֶׁר־דָּק וְגו' (שמות לב, כ)

וְגַם אֶת־מַעֲכָה אִמּוֹ וַיִּסְרָהּ מִגְּבִירָהּ אֲשֶׁר־עָשְׂתָהּ לְאַשְׁרֶה וַיְקַרֵּת וְגו' [מלכים א טו, יג]

ויקח אתהעגל אשר עשו וישרף באש ויטוח עד אשר־דק וגו' [שמות לב, כ]

וגם את־מעכה אמו ויסרה מגבירה אשרעשתה מפלצת לאשרה ויקרת וגו' [מלכים א טו, יג]

וגם מעשה אם אפא הפלד הסירה מגבירה אשרעשתה לאשרה מפלצת וגו' [דברי הימים ב טו, יז]

הוא הסיר אתהפגמות ושבר אתהפגבות וקרת אתהאשרה וכתת ונח וגו' [מלכים ב יח, ד]

ויאמר ויהוה אלמשה עשה לדך שרף ושים אותו על־ינס וגו' [במדבר כא, ח]

תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם ואמה תגיל ביהנה וגו' [ישעיהו מא, ח]

ויעזבו שם אתאלהיהם ויאמר דוד וישרפו באש [דברי הימים א יד, יב]

ויעזבו שם אתעצביהם וישאם דוד ואנשיו [שמואל ב ה, כא]

ויקח אתעטרתמלכם מעל ראשו ומשקלה כפר זָהָב ואבן יקרה וגו' [שמואל ב יב, ל]

זאת היתהלי כי פקדתי נצרותי [תהילים קיט, טו]

ויוציאו אתב־המלד ויתנו עליו אתב־הנזר ואתהעדות וימליכו אותו וימשחוהו וגו' [דברי הימים ב כג, יא]

ואדניה בורחגית מתנשא לאמר אני אמלד ויעש לו רֶכֶב וגו' [מלכים א א, ה]

העצם ולא היו מרגישים בקוצים ובדברקנים:

מזד:

עין משפט
גזר מצודה

א מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יח, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' יד:

ב מיי' פי' מהל' קריאת שמע הל' ד, סמג עשין יח, טוש"ע או"ח סי' פה סעי' ב:

ג מיי' פי' מהל' קריאת שמע הל' ד, סמג עשין יח, טוש"ע או"ח סי' פה סעי' ב:

ד מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יח, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' יד:

ה מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טו, סמג לאוין קמה, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ו:

תָּנָא כְּשֵׁינְצָא א"ל איז משיבין במרחץ

משיבין במרחץ לא הייתי וכול להשיבך. עד עכשיו סינאתי ובהכי ניחא דלא תקשי מתני' ויי"ס גדרקי בצריתא וכשינצא א"ל חיו משיבין וכו' משמע דכשינצא לא השיבו אלא חיו משיבין וקשה להר"ר אלחנן דקמתני' קתני וכשינצא השיבו ואור"י דג' בתים יש במרחץ כמו שמפרש בפ"ק גשעת (מ) (י) פנימי חיו גם שאלת שלום חמצעי (י) ש בו שאלת שלום ואין גם דברי תורה חיצון מתר אף בד"ת והוא שאלו צבית הפנימי וגם לא השיבו כלום וכשינצא מפי' הפנימי לחמצעי השיבו חיו משיבין במרחץ ומשום דרבי שלום השיבו כך מפני איבת אותו הגמון דהני כמו שאילת שלום וכשינצא לבית החיצון השיבו תשובות ממשנתנו שאף דברי תורה מתרים גם:
תשובה גנובה פ"ה דחיה בקש מיהא חיו לפרש בן גדברי אפיי ולרבה בר עזרא שאומרים שאפלו לא היה גדברי ר"ג לא היה חסור לכן נראה לפרש גנובה כלומר ענובה ומכסה ממנו ותגוב את לבדי מתקדמינו וכסיאת מיני (בראשית ל"א:כ"ו):
והאמר רבא פעור יוכיח לכאורה משמע דרבא אמר למלתא בדקתא אחריתי ולא נתפרש היבא:
גנהנין מנהג שלא בטובה פרש רש"י

כאן שאין להחזיק טובה לפומרים דכן בטובה שצריך להחזיק טובה אבל לחמן פקד רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נא:):
פ"ה בטובה ששך וכן פר"ח ולא נהירא לר"ת דלשון בטובה לא משמע הכי ולאדרכה ששך ואלא ששך מבשי לה ועוד דאי ששך חסור ומטעם שמריווח לעבודת פוכבים תקשי מהבא למ"ד לעיל בפ"ק (עבודה זרה דף יג.) מהנה מתר ועוד דאמרינו לחמן פקד רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נא:) דאיבא לאחרים חלק בזהא אפלו בטובת הפומרים שקי' ואי מירי ששכר פי איבא לאחרים חלק בזהא גמי מאי הוי הא מריווח לעבודת פוכבים לכן נראה לר"ת כמו שפי' רש"י כאן ועוד נראה לר"ת דמה שאנו אופין עתה בתנור של פומרים וטוחנין ברחים של מים שגהם ודאי ליבא למיחש דלא משגי'א ששכר דשרי דאין אנו מחזיקין להם טובה אלא חפלו שלא ששכר גמי מתר פיון שאין התנור והרחים צבית השעבודת פוכבים עצמו כמו הבא מרחץ של אפרודיטי ונא דמי לגריד של ערדכי פוכבים דאסרנא לעיל פ"ק (עבודה זרה דף יג.) אלבא דרבי יוחנן דאמר

נהנה חסור מהנה לא כ"ס דהתם עושין מן המכס צרכי עבודת פוכבים אבל הבא אין עושין אלא הנאת הפומרים והכי גמי אמרינו דביוף סורר ומורה (סנהדרין דף עד:) אנו חארכי ואמננחי היכי יהדינו אלא הנאת עצמן שאני וגרם לחמן פקד רבי ישמעאל בירושלמי חליגין של עבודת פוכבים חסור לכופור בהן ואם היו מעלין שגר למדינה אע"ג שהן עושין לצרך עבודת פוכבים מתר לכופור בהן חטיוות של עבודת פוכבים חסור לשכר מהם ואם היו מעלין שגר למדינה אע"ג שהן לצרך עבודת פוכבים מתר גנאין של עבודת פוכבים חסור לתן להם אם היו מעלין שגר למדינה אע"ג שהיא לצרך עבודת פוכבים מתר:
וכי נעשה מרחץ גוי לעבודת פוכבים מאי הוי וקשה דהא לחמן (עבודה זרה דף נא:) אמרינו דהוי ותבשיטי עבודת פוכבים חסורין ועוד פי משגי נוי מיהא איבא פרש רש"י ואם היה רחיצה נוי לעבודת פוכבים אע"ג דלא מיתסר מרחץ בהנאה מיהא חסור לנו ויפיתה ואינו נראה לר"י שדרי לא היה מקשה אותו הגמון אלא מפני שהיה נהנה מן העבודת פוכבים אפלו אינו נוי אלא הכי פריך פי גמי ששאו לנוי ונתנו לעבודת פוכבים מאי הוי והתנן וכו' דנזאי נוי ותבשיט לעבודת פוכבים לא הוי האי מרחץ לאסר דדין נוי עבודת פוכבים ותבשיטי'ה אלא דדין בית הוא ומפיק נהי דאתסורי לא מתסר המרחץ מן העירה דהוי פאומר בית זה לעבודת פוכבים מקבל מקום מדרשגן מיהא יש לו לאסר להנות משום חסור נוי ולכן אם היה מרחץ נעשה לשם אפרודיטי לא היה ר"ג נהנה ממנה:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

פי' רשפ"ס כשינצא א"ל לפי שאין מתני' פרוקלוס מין עובד פוכבים מתני' שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי. אמר ליה: כתוב בתורתכם "לא ידבק בידיה מאומה מן החרם". מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי? אמר לו: אין משיבין במרחץ. וכשינצא אמר לו: אני לא באתי בגבולה, היא באה בגבולי. אין אומרים: נעשה מרחץ גוי לאפרודיטי, אלא אומר: נעשה אפרודיטי גוי למרחץ. דבר אחר: אם נותנים לה ממוץ הרבה, אי אתה נכנס לעבודה זרה שילה ערום ובצל קרי ומשתין בפניה, זו עומדת על פי הדיב וכל העם משתינן לפניה, לא נאמר אלא "אלהיהם" — את שנוהג בו משום אלוה — אסור, את שאינו נוהג בו משום אלוה — מותר. גמ' והיכי עביד הכי? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: בכל מקום מותר להרהר, חוץ מבית המרחץ ומבית הפסא! וכי תימא: בלשון חול אמר ליה, והאמר אביי: דברים של חול מותר לאומרן בלשון קדש, דברים של קדש אסור לאומרן בלשון חול! תנא: כשינצא, אמר לו: אין משיבין במרחץ. אמר רב חמא בר יוסף ברבי, אמר רבי אושעיא: תשובה גנובה השיבו רבן גמליאל לאותו הגמון, ואני אומר: אינה גנובה. מה גנובותיה? דקאמר לו: זו עומדת על פי הדיב וכל אדם משתין בפניה. וכי משתין בפניה מאי הוי? והאמר רבא: פעור יוכיח, שפפערין לפניו בכל יום ואינו בטל. ואני אומר: אינה גנובה, זו עבודתה בכה, וזו אין עבודתה בכה. אמר אביי: גנובתה מהבא, דקאמר ליה: אני לא באתי בגבולה והיא באה בגבולי. וכי בא בגבולה מאי הוי? והתנן: עבודה זרה שיש לה מרחץ או גינה — נהנין מהן שלא בטובה, ואין נהנין מהן בטובה. ואני אומר: אינה גנובה, שלא בטובת רבן גמליאל בבטובת אחרים דמי. רב שימי בר חייא אומר: גנובתה מהבא, דקאמר לו: זו עומדת על הדיב וכל אדם משתינן בפניה. וכי משתינן בפניה מאי הוי? והתנן: רק בפניה, השתין בפניה, גירדוה, וזרק בה את הצואה — חרי זו אינה בטילה. ואני אומר: אינה גנובה, התם — לפי שעתא הוא רתח עלה, וחדר מפייס לה, הבא — כל שעתא ושעתא בזלזולה קיימא. רבה בר עזרא אומר: גנובתה מהבא, דקאמר ליה, אין אומרינו: נעשה מרחץ גוי לאפרודיטי, אלא: נעשה אפרודיטי גוי למרחץ; וכי אמר "נעשה מרחץ לאפרודיטי גוי" מאי הוי? והתנא: האומר "בית זה לעבודה זרה", "בוס זה לעבודה זרה" — לא אומר כלום, שאין הקדש לעבודה זרה. ואני אומר: אינה גנובה, נהי דאיתסורי לא מיתסרא, גוי מיהא איבא.

מתני'

היה: אפרודיטי גם עבודת פוכבים והמרחץ עומד בצרכה: אין משיבין דברי תורה במרחץ לפי שאדם עומד ערס: היא באה בגבולי שהמרחץ חודם לה והמרחץ נעשה לכל הבא למרחץ ולא כל הימנה שעתה גזלת את הרעים: ועוד תשובה חכרת אין אנו אומרים נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי דמרחץ לאו דבר נוי הוא אלא נעשה אפרודיטי נוי למרחץ נמצא שהיא משמשתו והיא טפלה והוא עקר: ציב חרין העשוי בצרקע להנציא שופכין לרה"ר: לא נאמר בעורה לאסור אלא אלהיהם דכתיב אבד תאבדון וגו': גמ' והיכי עבד הכי דאהדר ליה במרחץ והלא חיו משיבין במרחץ ואסור לאמרז בלשון חל צבית המרחץ שאע"פ שאינה בלשון הקדש לא נפקי מקדשמהיה: גנובה כלומר דחיה בקש: ואני אומר ר' חמא קאמר לה ופלגינא חזר' האשעיא רביה: וכי בא בגבולה כלומר ואלו חדמה עבודת פוכבים למרחץ מאי אכפת לן: שלא בטובה שלא יחזיק טובה לפומרים ובהנאה לא מתסר בדאמרינו לחמן חיו הקדש לעבודת פוכבים עד שיקריב לפניו בתקדשת: בבטובת אחרים שהיה חשוד וטובה היא להם כשהוא נהנה מהן הלכך אי לאו מרחץ חודם היה חסור כל הני: גררה בטיט ובציאה לא בטלה. לחמן (עבודה זרה דף נג.) נפקא לן מהיה כי ירשב והתנצף וקלל במלכו: ואני אומר חנה גנובה מלתא דרבי חמא בר יוסף קא מפרשי: שאין הקדש לעבודת פוכבים בלמירה עד שיקריבנה לפניו בתקדשת: נוי מיהא איבא אי הנה רחיצה נוי לעבודת פוכבים חסור ליפות עבודת פוכבים אף על גב דאתסורי לא מתסר מרחץ בהנאה:

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה
ב שבת קנז; שבת מן; קידושין לג.

ג לקמן נא;; משנה עבודה זרה

ד משנה עבודה זרה; לקמן נג.

ה יבמות פה:

ו סנהדרין כא:

גליון הש"ס

מתני' אני לא באתי בגבולה. עיין בטורי אבן חגיגה דף יג ע"ב ד"ה אין מוסרין:

תורה אור השלם

ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב והנה מחרון אפו ונתילך רחמים ורחמם ורחמם כאשר נשבע לאבותי (דברים יג, יח)

ונפעתם את מזבחתם ושבתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא (דברים יב, ג)

אבד תאבדון את כל־המקמות אשר עבדו־שם הוֹיִם אשר אתם ירשים אתם את־אלהיהם על־ההרים הגִּבֹּרִים ועל־הגְּבוּעוֹת וסתת קלעֻצו רעוֹן (דברים יב, ב)

 תורה אור השלם
פסיקלי אלהיהם תשרפון באש לא־תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך 10 תנאש בו כי תועבת וזנה אלהיה הוא [דברים ז, כה]
אבד תאבדון את־כָּל־המקמות אשר עבדו־שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את־אלהיהם על־ההרים הנמים ועל־הגבעות ותחת כל־עץ רענן [דברים יב, ב]
ותצאתם את־מזבחתם ושבחתם את־מזבחתם ואת־ההרים תשרפון באש ופסיקלי אלהיהם תבדעון ואבדתם את־שקם מו־השמים והוא [דברים יב, ג]

מתנ"י הן מתרין ההרים עצמן מתרין לחצב אבנים מהן ולזריעה ממחבר לא מתסר כדגנקה לן (לחמן) מאלהיהם על ההרים ולא ההרים לאלהיהם כדגדש ר' יוספי הגלילי: ומה שעליהן כגון אס צפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ואע"ג דאינהו לאו עבדות פוכבים מקרו ולא מתסרי גזרת הכתוב היא (שהרים וגבעות שהן נקראע עולם חין שהן כח לאסרו אבל עבדות פוכבים מיהא הוי) דתלוש שעליהם כתלוש של שאר עבדות פוכבים שנאמר לא תחמד עליהם על כל מה שהן נגעדין משמע ועל כרחנו אנו צריכין לכרש דלאו עבדות פוכבים מקרו דאמרינן בהשוחט (חלין דף מ.) הא דאמר להר והא דאמר לגדא דהר שהשוחט לשם הר לא מקרי זבחי מתים והא דתניא לקמן ועובדיהם בסוף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבדות פוכבים נינהו לענין אתסורי עובדיהם מיהא לשם עבדות פוכבים עבדי להו ולעבדת פוכבים מפניי חוב דהוא דומיא דמחבר (בפרק בתיא (דף נד.)) ר' יוסי הגלילי אומר הכי המקרא מלמדנו שהמחבר אינו נאסר שגא' אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו'

ומה תאבדון את אלהיהם על ההרים משמע צלמים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים קרויים אלהיהם. ומאחר שהוא כן ומפני מה אשכח אסורה ולא דרשינן נמי תחת כל עץ רענן לאלהיהם ולא עץ רענן לאלהיהם והלא חילן מחבר הוא ולמה אסרו הכתוב דכתיב ואלשכריהם תגזעו: מפני שיש בהן תפיסת וזי אדם שאדם נטעו: אר"ע חני אובין [וארין] לבניך אכרש וארין לבניך שאין לנו לדרוש מעוטא מתחת עץ רענן שלא נאמר אלף למר להם סימני מקום שרגילין לאמרויים לעבד שם עבדות פוכבים כדי שיחפשו וישראל שם ויבערום ומעוטא דהרים וגבעות מיהא מנה ממעטינן ממשמעותיה דקרא שלא צוה לאבד את ההרים אבל כל עץ רענן צוה לנו לאבד במקום אחר ואלשכריהם תשרפון בשאש והבא לא נקט ליה אלף משום סימנא: גמ' ורבי יוסי הגלילי הונו תנא קמא דין למר דין למר הרים וגבעות שרו: תנא קמא סבר צפוי הר אינו כהר ומתסר דכתיב לא תחמד כסף עליהם כל שעליהם: ורבי יוסי סבר צפוי הר בטול לגבי הר ודין דהר לאו עבדות פוכבים צפוי נמי לא מתסר ועליהם דקרא אפסילי לאלהיהם תלושין חאי: רב ששת אמר דבלי עולמא צפוי הר אינו כהר ואסור ור' יוסי לטפוניי לתנא קמא קאתי למתסר:

דאינו נאסרים להדיוט ואפ"ה אסירי לגבוה ועוד קשה מה שפי' ר"ת דהר אינו קרוי זבחי מתים היבא ששוחט להר דיון שהוא רחוק מן ההר קצת דאפי' כי הו רחוק קצת מן ההר מאי הוי הא קאמר בפרוש דלשם הר קא שחט וא"כ מתפנן הוא לעבדות פוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דנזאי לאו עבדות פוכבים מקרי כדמשמע בהשוחט (חלין דף מ.) ותקרבטן מתרת ולא דמי לפעור דכתיב בה ונאכלנו זבחי מתים דהוא תלוש הנה והשתא נמי ניחא הא דאמרינן לקמן דשרו לגבוה דיון שאין שם עבדות פוכבים עליהם כלל והוי פאלו לא נעבדו: אמר ר"ע אני אובין ואדון לפניה לכאורה משמע הבא דר' יוסי הגלילי היה זקן מר"ע וגם בפרק בתיא דגטין (דף פג.) דריש מזביר ליה קדש ר"א כן עזריה ור"ע ותמה דאמרינן בסוף חיליו מקומן (זכחים דף נו.) גבי ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שצא לפניי חכמים תחלה ור' יוסי הגלילי שמו ואמרינן נמי בעירובין (דף נג.) שאמרה לו ברוקיא דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתיא של ר"ע גלילי (גלילי) שזטה ונראה דתלמיד חבד היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ורך ממנו בשנים היה ואע"ג שמוזבירו בפרק בתיא דגטין מקמי ר"ע לא קניא דכמו כן מזביר באגדת הפסח ר"ע קדש ר"ט שהיה רבו כדמשמע בפ"ט דכתובות (דף פד.) [ועי' היטב תוס' בכתובות קה. ד"ה דחשיב ותוס' סוטה ד. ד"ה כן עזאי]: כל מקום שאתה מוצא הר גבוה כו' בירושלמי פריך מבית

הבחיכה ומסיק ע"פ גביא נבנה שם: תנא קמא סבר צפוי הר אינו כהר ומתסר וא"ת מ"ש דצפוי הר אסור ויתר מתקרבטו דשרי כדפרשית לעיל וי"ל דמייירי הבא בצפוי הנעבד אבב ההר ולכך אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשבינא ליה למחבר כהר עצמו ושרי ואם תאמר אמאי מיתו ת"ק קרא דלא תחמד לאסר צפוי הא לא מורי קרא אלף כנוי עבדות פוכבים וי"ל דהכי קא מיתיי דכי היכי דנוי עבדות פוכבים אסירי מטעם תלוש ואע"ג דאיבא בהו חזא לטויבותא דאינו נעבד הכי נמי מתסרי צפוי הר הנעבדים אע"ג דאיבא חזא לטויבותא שהם נעבדים מחברים אי נמי י"ל דקרא אסמכתא בעולמא וא"ת מאי האי דצפוי הר אסור ותקרבטו שריא ואלו נעבד דבעלי חיים הוי איפכא כדמשמע ריש פירק כל האסורים בתמורה (דף פח.): כדאמרינן התם מתקין לה רב חיננא טעמא דרביה קרא לצפוי דבעלי חיים ממן הסקר להוציא הנעבד הא לא רביה קרא צפוי מתר לגבוה והכתיב ואלבדתם משמע מדלא מיתי קרא אלף לגבוה הא להדיוט מתר ואע"ג דתקרבת בעלי חיים אסור כדמשמע בפ"ב דחלין (דף מ.) ואומר ר"י דצפוי דתמורה מורי דאינו נעבד ואינו עשוי אלף לנוי בעולמא א"נ אבא למימר דההוא דתמורה אתיא כר' יוסי הגלילי דשרי צפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלקמי כר חמא כולוהו תנאי דמתניתין אית להו חילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ר' יוסי הגלילי כדאמרינן לקמן (עמוד ב) ות"ק מחמיר טפי ואוסר אפי' צפוי של הר ונר"ע נמי אסור דאי שרי א"כ ר"ע היכי דריש דען רענן אתא לסימנא לימא דאתא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון חילן שנטעו ולבסוף עבדו אלף נזאי אסור: ורבי יוסי הגלילי סבר צפוי הר מתר ואם תאמר הא אמרינן כבוליי תלמודא תנא בתיא איתי וי"ל דשאני הבא דקרא דאיתי תנא קמא דלא תחמד משתמע שפיר לאסר צפוי הר:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מתנ"י הן מחרים וזה לשונו הן מתרין ההרים עצמם מתרים לזריעה ולחצב אבנים מהם דמחבר לא מתסר כדגדש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על ההרים ולא ההרים ללהיהם ומה שעליהם כגון אס צפוס כסף וזהב אסורין שנאמר לא תחמד כסף וזהב וגו' ואף על גב דאינהו לאו עבדות פוכבים מקרו ולא מתסרו גזרת הכתוב היא שיהא תלוש שעליהם כתלוש של שאר עבדות פוכבים דכתיב לא תחמד כסף וזהב עליהם על כל מה שהם עובדים משמע וע"כ צריכין אנו לכרש דלא מקרו עבדות פוכבים דאמרי' בהשוחט (חלין מ. ושם ד"ה הא) הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר שהשוחט לשם ההר לא מקרי זבחי מתים והא דתניא לקמן ועובדיהם בסוף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבדות פוכבים נינהו לענין אתסורי עובדיהם מיהא לעבדות פוכבים קרו להו ולעבדת פוכבים מפניי דהו דומיא דמחבר בפ"ב עכ"ל והקשה ר"ת לפרוש זה דכיון דלא מקרי עבדות פוכבים ותקרבטן מתרת א"כ אמאי נענשו עובדיהם סוף הא חין זה עובד אלהים אחרים לכן נראה לר"ת דנזאי עבדות

פוכבים מקרו ותקרבטן אסורה ולכך עובדיהם בסוף והא דדרשינן ולא ההרים אלהיהם קאי אאבד תאבדון כלומר שאין צריך לעקר ההרים והא דאמרינן בהשוחט דכיון דאמר להר אינו קרוי זבחי מתים ואינו אסור הונו כשהשוחט רחוק מן ההר שאז חין מתפנן לשם עבדות פוכבים וקרוי לפרוש זה מצאתי בפ'י אחרים דרש"י וז"ל ומה שעליהם כגון אס צפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ואע"ג דאינהו לא מתסרי גזרת הכתוב הוא שההרים וגבעות שנקראע עולם חין בהם כח לאסרם אבל עבדות פוכבים הוו ותלוש שלהם כתלוש של שאר עבדות פוכבים ותדע לך דעבדות פוכבים מקרו דהא תניא לקמן ועובדיהם בסוף ואם לאו עבדות פוכבים נינהו עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף פח.): מוקי לה להאי לא תחמד אבעלי חיים דהו דומיא דמחבר עכ"ל ולפי זה קשה לר"י מדאמרינן לקמן בפרקין (עבודה זרה דף מו:) א"ל רב הונא ברה דרב יהושע לרבא או חלוק ומה נעבד שאסור בתלוש להדיוט מתר במחבר לגבוה שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לא שגא דדיוט ולא שגא לגבוה ואי ס"ד דעבדות פוכבים מקרו היכי דיוק דשרי לגבוה אי משום דאין נאסר להדיוט הכי בעלי חיים

דאינו נאסרים להדיוט ועוד קשה מה שפי' ר"ת דהר אינו קרוי זבחי מתים היבא ששוחט להר דיון שהוא רחוק מן ההר קצת דאפי' כי הו רחוק קצת מן ההר מאי הוי הא קאמר בפרוש דלשם הר קא שחט וא"כ מתפנן הוא לעבדות פוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דנזאי לאו עבדות פוכבים מקרי כדמשמע בהשוחט (חלין דף מ.) ותקרבטן מתרת ולא דמי לפעור דכתיב בה ונאכלנו זבחי מתים דהוא תלוש

הנה והשתא נמי ניחא הא דאמרינן לקמן דשרו לגבוה דיון שאין שם עבדות פוכבים עליהם כלל והוי פאלו לא נעבדו: אמר ר"ע אני אובין ואדון לפניה לכאורה משמע הבא דר' יוסי הגלילי היה זקן מר"ע וגם בפרק בתיא דגטין (דף פג.) דריש מזביר ליה קדש ר"א כן עזריה ור"ע ותמה דאמרינן בסוף חיליו מקומן (זכחים דף נו.) גבי ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שצא לפניי חכמים תחלה ור' יוסי הגלילי שמו ואמרינן נמי בעירובין (דף נג.) שאמרה לו ברוקיא דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתיא של ר"ע גלילי (גלילי) שזטה ונראה דתלמיד חבד היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ורך ממנו בשנים היה ואע"ג שמוזבירו בפרק בתיא דגטין מקמי ר"ע לא קניא דכמו כן מזביר באגדת הפסח ר"ע קדש ר"ט שהיה רבו כדמשמע בפ"ט

דכתובות (דף פד.) [ועי' היטב תוס' בכתובות קה. ד"ה דחשיב ותוס' סוטה ד. ד"ה כן עזאי]: כל מקום שאתה מוצא הר גבוה כו' בירושלמי פריך מבית הבחיכה ומסיק ע"פ גביא נבנה שם: תנא קמא סבר צפוי הר אינו כהר ומתסר וא"ת מ"ש דצפוי הר אסור ויתר מתקרבטו דשרי כדפרשית לעיל וי"ל דמייירי הבא בצפוי הנעבד אבב ההר ולכך אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשבינא ליה למחבר כהר עצמו ושרי ואם תאמר אמאי מיתו ת"ק קרא דלא תחמד לאסר צפוי הא לא מורי קרא אלף כנוי עבדות פוכבים וי"ל דהכי קא מיתיי דכי היכי דנוי עבדות פוכבים אסירי מטעם תלוש ואע"ג דאיבא בהו חזא לטויבותא דאינו נעבד הכי נמי מתסרי צפוי הר הנעבדים אע"ג דאיבא חזא לטויבותא שהם נעבדים מחברים אי נמי י"ל דקרא אסמכתא בעולמא וא"ת מאי האי דצפוי הר אסור ותקרבטו שריא ואלו נעבד דבעלי חיים הוי איפכא כדמשמע ריש פירק כל האסורים בתמורה (דף פח.): כדאמרינן התם מתקין לה רב חיננא טעמא דרביה קרא לצפוי דבעלי חיים ממן הסקר להוציא הנעבד הא לא רביה קרא צפוי מתר לגבוה והכתיב ואלבדתם משמע מדלא מיתי קרא אלף לגבוה הא להדיוט מתר ואע"ג דתקרבת בעלי חיים אסור כדמשמע בפ"ב דחלין (דף מ.) ואומר ר"י דצפוי דתמורה מורי דאינו נעבד ואינו עשוי אלף לנוי בעולמא א"נ אבא למימר דההוא דתמורה אתיא כר' יוסי הגלילי דשרי צפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלקמי כר חמא כולוהו תנאי דמתניתין אית להו חילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ר' יוסי הגלילי כדאמרינן לקמן (עמוד ב) ות"ק מחמיר טפי ואוסר אפי' צפוי של הר ונר"ע נמי אסור דאי שרי א"כ ר"ע היכי דריש דען רענן אתא לסימנא לימא דאתא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון חילן שנטעו ולבסוף עבדו אלף נזאי אסור: ורבי יוסי הגלילי סבר צפוי הר מתר ואם תאמר הא אמרינן כבוליי תלמודא תנא בתיא איתי וי"ל דשאני הבא דקרא דאיתי תנא קמא דלא תחמד משתמע שפיר לאסר צפוי הר:

מה.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א:

ב מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קמה טעי' א:

ג מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א:

ד מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קמה טעי' א:

ה מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' קמה טעי' ב:

 עין משפט גור מצורה
--

א מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין קמו, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' א:

ב מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ו:

ג טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' טו:

ד טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' טו:

וְהָכָא באילן שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ קא מפלגי רש"י תפס שיטתו בכלל שמעתיו

דקרי נטעו וּלְבִסּוּף עבדו היכא שְׁנִטְעוּ גרעין אַבֵּל בְּנִטְעוּ אילן לכ"ע אסור והכא חמפלגני בְּנִטְעוּ גרעין דת"ק סבר דכינון שְׁנִטְעוּ גרעין שְׁלֹא לָשֵׁם אֲשֶׁרָה אין זו תפיסת יזי אֶדֶם ור' יוסי הגלילי סבר נְטֵעוּ גרעין נְמִי אסור דְּלֹא דְמִי לֹהֵר שְׁלֹא הִיָּה בּו תְּפִיסָה כָּלָל אַבֵּל דְּכֹא הִיָּה בּו תְּפִיסָה בְּשַׁעַת נְטִיעָה וּבְמָה תְּשׁוּבוֹת יֵשׁ חֲזָא דְּכִי קִאֲמַר בְּסִמּוֹן לְרַבֵּנוּ וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן בָּאֵשׁ מִבְּעִיָּא לֹא לֵאֵילִין שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה לְכָךְ חֲמֵאִי לֹא קִאֲמַר לֵאֵילִין שְׁנִטְעוּ אֵילִין וְלֹא גִרְעִין וְעוֹד קָשָׁה דִּאֲמַרְיִינוּ גְּבִי הַנְּכָרִים הַעֲבָדִים הַזְּרָעִים וְאֵת הַיִּזְרָקוֹת דִּאֲמַר לָךְ מִנִּי ר' יוסי בְּר' יהודה ופריך וְלוֹקְמָה בְּאֵילִין שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה לְכָךְ וְרַבֵּנוּ וְחֲמֵאִי לֹא פְּרִיךְ לוֹקְמָה בְּנִטְעוּ אֵילִין וְדִבְרֵי הַכֵּל וְעוֹד קָשָׁה דִּאֲמַר רב לִחְמוֹן בְּפִרְקוֹן הַמִּשְׁתַּחֲוִּיָּה לְבֵית חֲסִדִּי לוֹמַר דִּאֲפִי בְּתַלְתֵּי וּלְבִסּוּף חֲבַרְו אֲסוּר וְהִשְׁתַּחֲוִּי מֵאִי אֲרִיָּא דְּנִקְטָא בֵּית אֲפִילוּ אֵילִין נְמִי שְׁהוּא מְחַבֵּר גְּמוּר אֲסוּר הֵיכָא דְּהָיִי דּוֹמִינָא לְבֵית כְּגוֹן שְׁנִטְעוּ אֵילִין דְּהָיִי תַלְתֵּי וּלְבִסּוּף חֲבַרְו וְלִשְׁמַעֲיִין אֵילִין וכו"ס בֵּית לָבֹן נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דּוּמֵאִי בְּשִׁנְטֵעוּ גִרְעִין לכ"ע שְׂרִי דִּאֵין זֶה תְּפִיסָת יד אֶדֶם וְהָכָא בְּנִטְעוּ אֵילִין חֲמַפְלָגִי דְּלִרְבָּנּוּ אֵינּוּ אֲסוּר מִשּׁוּם תְּפִיסָת יד בִּינוּ שְׁלֹא נְטֵעוּ מִתְחַלָּה לְכָךְ דִּהֲשָׁרָשֵׁת הַפִּרְקָע מִבְּטָלָת הַתְּפִיסָה וְהִשְׁתַּחֲוִּי נִיחָא דְּנִקְטָא רב לִחְמוֹן הַמִּשְׁתַּחֲוִּיָּה לְבֵית דִּאֵילוּ אֵילִין כִּי הֵאִי גִוְיָא בִּינוּ שְׁהוּא מִשְׁרָשׁ בְּפִרְקָע חֲשִׁיב מְחַבֵּר גְּמוּר וּא"ת הֵיכִי מְצִי אֲמַר ר"ע דְּקִרְא אֲתָא לְסִימְנָא בְּעָלְמָא חֲמֵאִי לֹא דְרִישׁ לְקִרְא דְּכָל עַן רַעֲנָן וְלֹא עַן רַעֲנָן אֲלֵהֵיָס לֵאֵילִין בְּשִׁנְטֵעוּ גִרְעִין דלכ"ע שְׂרִי אִי נְמִי אֵף לְפִי רש"י לֵאֵילִין שְׁעֵלָה מֵאֵלִיו דְּדִבְרֵי הַכֵּל מִתַּר כְּדִפִּי הוּא לִחְמוֹן בְּשִׁמְעָתִין גְּבִי הַצַּד הַשֵּׁנִי וי"ל דְּלֵהֲצִי לֹא צְרִיךְ קִרְא דּוּמֵאִי שְׂרִי דְּלֹא נִפְקִי מִכָּלָל הָרִים בִּינוּ שְׁלֹא הִיָּה בְּהֵם תְּפִיסָת יזי אֶדֶם מִעוּלָם וְאֵף עַל גֵּב דְּכַתִּיב גִּבְעוֹת וְלֹא אֲמַרְיִינוּ דְּלֹא נִפְקִי מִכָּלָל הָרִים לֹא תִשְׁיֹא דִאֲוִירָחָא דְּקִרְא הוּא לְמַכְתַּב הָרִים וּגִבְעוֹת בְּהָדִי הַדְּדִי: וְרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי סָבַר אֵילָן שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ אֲסוּר תַּמָּה מֵאִי קִאֲמַר ר' יוסי הַגָּלִילִי בְּמִתְנִיתִי מִפְּנֵי מַה אֲשֶׁרָה אֲסוּרָה מִשְׁמַע שר"ל דְּמִן הַדִּין הִיָּה לָנוּ לְהַתִּירָה וְהִיאָךְ הֵא לְדִינָה אֲמַרְיִינוּ בְּסִמּוֹן דְּכַתַּב תְּרִי קִרְאִי לְאַסֵּר אֵילִין אֲפִילוּ נְטֵעוּ וּלְבִסּוּף עבדו וי"ל דְּהָא דְּבַעֲי מִפְּנֵי מַה אֲשֶׁרָה אֲסוּרָה לֹא מִשּׁוּם דִּהַדְעַת נוטָה לְהַתִּיר אֲלֵא ה"ק מִפְּנֵי מַה אֲשֶׁרָה אֲסוּרָה יוֹתֵר מֵהָרִים וּגִבְעוֹת וְאִי לֹא דִאִיכָא טַעֲמָא בְּאַשְׁרָה הָהּ אֲמִינָא גְּלִי קִרְא דִּאֵילִנוּת אֲסִירִי וְה"ה הָרִים וּגִבְעוֹת וְהָהּ אֲמִינָא דְּלֹא דְרָשִׁי' הָהָרִים אֲלֵהֵיָס: הַפַּח וּרְדוּף וְאח"כ שְׂרוּף מִדְּרַב יוֹסֵף לֹא נִפְקָא דְּהָא אֲתַגְדַּעְנוּ וְאֲתַשְׁקָפוּן סְמִיךְ דִּאִי מִנְּתַתָּם הָהּ אֲמִינָא הֵנַח מִקְּרָא דְּגִזְרַת הַפְּתִיב הִיא שְׁאִין צְרִיךְ לְבַעְרוּ מִדְּלֹא פְתִיב בְּהַ שְׁרָפָה אַבֵּל בִּינוּ דְּבִאֲשֶׁרָה חֲזוּיָא שְׁתֵּי בְּעִירוֹת אֲמַרְיִינוּ נְמִי הָתֵם דּוֹנְתַתָּם הָתֵם בְּבוֹשׁ פְּתִיב וְלֵאחֲרַי בְּבוֹשׁ בְּשֵׁי שְׁרָפָה לָשׁוֹן רש"י:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

אֵילִין שְׁנִטְעוּ שְׁלֹא לָשֵׁם אֲשֶׁרָה וּלְבִסּוּף עבדו דשמישה לת"ק דאמר הרים וגבעות

שְׂרוּ ה"ה **כָּל בְּיוֹצֵא בְּהֵן שְׁמַחְפְּרִין וְלֹא הִזְתָּה תַחֲלָתוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְאִיזוּ הִיא אֲשִׁירָה חֲסוּרָה שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה לְכָךְ דִּתְפִיסָת יד אֶדֶם אֵינּוּ כָלוּם אַח"כ הִיא לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים אַבֵּל נְטֵעוּ גִרְעִין שְׁלֹא לָשֵׁם אֲשִׁירָה אֵין זו תְּפִיסָת יזי אֶדֶם הוּאִיל וְהִיאָה שְׁעֵתָא לֹאֹ דַעֲתָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים הִיָּה וּמִמְעֻטִּי לִיָּה מִתַּחַת כָּל עַן רַעֲנָן וְלֹא עַן עֲצֻמוּ וְאֲתַר ר' יוסי הַגָּלִילִי לְמִימַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ גִרְעִין אֲפִי' שְׁלֹא לָשֵׁם אֲשִׁירָה וּלְבִסּוּף עבדו אסור דְּלֹא דְמִי לֹהֵר שְׁרָי יֵשׁ בְּהַ תְּפִיסָת יזי אֶדֶם בְּנִטְיעָה הַלְכָךְ תּוֹסַפְתּוּ אֲסוּר אַבֵּל עֲקָרוּ קִדָּם שְׁהַשְׁתַּחֲוִּיָּה לוּ מוֹדָה דְּשָׂרִי כְּדִלְקָמֵן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף מח.) מִמֵּאִי שְׁמַעֲיִנוּ דְּר' יוֹסִי אֲסַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו: הֵא דְמַהֲדֵר וְתַנִּי כָּל שְׁנֵי בּו תְּפִיסָת יד וכו' לִאֲתִינִי מֵאִי: ר' יוסי בְּר' יהודה סָבַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו אסור מִדְּקִאֲמַר דְּלֹא דְרָשִׁינוּ וְלֹא עַן רַעֲנָן אֲלֵהֵיָס דִּאִי קִסְבַּר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו שְׂרִי לְדַרְשׁ תַּחַת כָּל עַן רַעֲנָן וְלִמְשָׁרְיָה וְהָכִי אֲבַעֲי לִיָּה לְמַתְנִי מִסְתָּךְ שְׁנִאֲמַר וְלֹא עַן רַעֲנָן אֲלֵהֵיָס שׁוֹמַע אֵין כָּל הַשְּׁאֵרוֹת מִתְּלוֹת ת"ל וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן וְגו': תַּלְמוּד לוֹמַר וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן וְלִחְמוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף מח.) מְפָרֵשׁ מִמֵּאִי דְבִנְטֵעוּ וּלְבִסּוּף עבדו קֵאִי: לכדר"ע דְּכִינוּ דְּלֹא מְצִינוּ לְמִדְרָשָׁה דְּהָא כְּתִיב וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן מוֹקְמִינוּ לִיָּה לְסִימְנָא אַבֵּל קִמְאִי לְמַעוּטָא דְרָשִׁינוּ: גְּדוּעוּ מַה שְׁהַחֲלוּף אֲחִירִי בֵן דְּקִאֲמַר תַּגְדַּעְנוּ מִכָּלָל דְּשִׁקְרוּ עוֹזֵב בְּפִרְקָע וְיִהְיֶה מִמֵּנָה: וְהֵא וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן בָּאֵשׁ נָסַב רַבִּי יוֹסִי בְּר' יהודה תַּלְמוּדָא לְמַלְתָּה וְלִמְיָסַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו: בְּלָשׁוֹן אֵילוּ לֹא נִאֲמַר קֹא נָסַב לֵה לְמַלְתָּה לְמִיסַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו: וְה"ק אֵילוּ לֹא נִאֲמַר וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן בָּאֵשׁ לֵאֵילִין שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה הֵיָּתִי אֲוִמַר וְאַשְׁרִיָּהֶם תַּגְדַּעְנוּ לְמִיסַרְיָה אֲוִי אֲמַר רַב הוּנָא: רְדוּף, וְאַחַר כֹּךְ שְׂרוּף. ^(ט)וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, הֵאִי סָבְרָא מָנָא לִיָּה? נִפְקָא לִיָּה מ"א**אֲבַד תַּאבְדוּן** — "אֲבַד", וְאַחַר כֹּךְ "תַּאבְדוּן". וְרַבֵּנוּ? הֵא מִיבְעִי לִיָּה לְעוֹקֵר עֲבוּדָה זָרָה, שְׂצָרִיָּה לְשִׁרָשׁ אַחֲרֶיהָ. וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, לְשִׁרָשׁ אַחֲרֶיהָ מָנָא לִיָּה? נִפְקָא לִיָּה מ"ו**וְאֲבַדְתֶּם אֵת שְׁמֶם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא**". וְרַבֵּנוּ? הַהוּא לְכַנּוֹת לָה שֵׁם, דִּתְנַנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲוִמַר: מִנְּזִין לְעוֹקֵר עֲבוּדָה זָרָה שְׂצָרִיָּה לְשִׁרָשׁ אַחֲרֶיהָ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאֲבַדְתֶּם אֵת שְׁמֶם". אֲמַר**

וּלְבַעֲרֵם: גְּדוּעִי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים קוֹדְמִין לְכַבוֹשׁ א"י בְּכַנּוּסִיתָן נִצְטוּוּ לְגַדְעֵם מִיָּד וְלֵאחֲרַי בְּבוֹשׁ יִשְׂרָשׁוּ אַחֲרֵיהֶם: וְהֵנַח מִדְּלֹא כַּתַּב יִשְׂרָף: שְׁרָפָה בְּעִי דְּהָא אֲמִי לִיזִי תַּקָּלָה וְעוֹד כְּתִיב אַחֲרֵינוּא כְּסִילִי אֲלֵהֵיָס תִּשְׁקָפוּן: הֵנַח עַד שְׁתַּרְמִיף וְתַכָּלָה אֶת הַעֲבוֹכְדֵי כּוֹכְבִים וְאח"כ שְׂרוּף: הֵאִי כְּבִרְא מְנַלָּה מִדְּרַב יוֹסֵף לֹא נִפְקָא דְּהוּא גּוּפָה אֲתַגְדַּעְנוּ וְאֲתַשְׁקָפוּן קֹא סְמִיךְ דִּאִי מוֹנַתַתָּם הָהּ אֲמִינָא הֵנַח מוֹקָא דְּגִזְרַת הַפְּתִיב הִיא שְׁאִין צְרִיךְ לְבַעְרוּ מִדְּלֹא פְתִיב בְּהַ שְׁרָפָה אַבֵּל בִּינוּ דְּבִאֲשֶׁרָה חֲזוּיָא שְׁתֵּי בְּעִירוֹת אֲמַרְיִינוּ נְמִי הָתֵם דּוֹנְתַתָּם הָתֵם בְּבוֹשׁ פְּתִיב וְלֵאחֲרַי בְּבוֹשׁ בְּשֵׁי שְׁרָפָה לָשׁוֹן רש"י:

שְׂרוּ ה"ה **כָּל בְּיוֹצֵא בְּהֵן שְׁמַחְפְּרִין וְלֹא הִזְתָּה תַחֲלָתוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְאִיזוּ הִיא אֲשִׁירָה חֲסוּרָה שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה לְכָךְ דִּתְפִיסָת יד אֶדֶם אֵינּוּ כָלוּם אַח"כ הִיא לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים אַבֵּל נְטֵעוּ גִרְעִין שְׁלֹא לָשֵׁם אֲשִׁירָה אֵין זו תְּפִיסָת יזי אֶדֶם הוּאִיל וְהִיאָה שְׁעֵתָא לֹאֹ דַעֲתָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים הִיָּה וּמִמְעֻטִּי לִיָּה מִתַּחַת כָּל עַן רַעֲנָן וְלֹא עַן עֲצֻמוּ וְאֲתַר ר' יוסי הַגָּלִילִי לְמִימַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ גִרְעִין אֲפִי' שְׁלֹא לָשֵׁם אֲשִׁירָה וּלְבִסּוּף עבדו אסור דְּלֹא דְמִי לֹהֵר שְׁרָי יֵשׁ בְּהַ תְּפִיסָת יזי אֶדֶם בְּנִטְיעָה הַלְכָךְ תּוֹסַפְתּוּ אֲסוּר אַבֵּל עֲקָרוּ קִדָּם שְׁהַשְׁתַּחֲוִּיָּה לוּ מוֹדָה דְּשָׂרִי כְּדִלְקָמֵן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף מח.) מִמֵּאִי שְׁמַעֲיִנוּ דְּר' יוֹסִי אֲסַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו: הֵא דְמַהֲדֵר וְתַנִּי כָּל שְׁנֵי בּו תְּפִיסָת יד וכו' לִאֲתִינִי מֵאִי: ר' יוסי בְּר' יהודה סָבַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו אסור מִדְּקִאֲמַר דְּלֹא דְרָשִׁינוּ וְלֹא עַן רַעֲנָן אֲלֵהֵיָס דִּאִי קִסְבַּר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו שְׂרִי לְדַרְשׁ תַּחַת כָּל עַן רַעֲנָן וְלִמְשָׁרְיָה וְהָכִי אֲבַעֲי לִיָּה לְמַתְנִי מִסְתָּךְ שְׁנִאֲמַר וְלֹא עַן רַעֲנָן אֲלֵהֵיָס שׁוֹמַע אֵין כָּל הַשְּׁאֵרוֹת מִתְּלוֹת ת"ל וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן וְגו': תַּלְמוּד לוֹמַר וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן וְלִחְמוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דָּף מח.) מְפָרֵשׁ מִמֵּאִי דְבִנְטֵעוּ וּלְבִסּוּף עבדו קֵאִי: לכדר"ע דְּכִינוּ דְּלֹא מְצִינוּ לְמִדְרָשָׁה דְּהָא כְּתִיב וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן מוֹקְמִינוּ לִיָּה לְסִימְנָא אַבֵּל קִמְאִי לְמַעוּטָא דְרָשִׁינוּ: גְּדוּעוּ מַה שְׁהַחֲלוּף אֲחִירִי בֵן דְּקִאֲמַר תַּגְדַּעְנוּ מִכָּלָל דְּשִׁקְרוּ עוֹזֵב בְּפִרְקָע וְיִהְיֶה מִמֵּנָה: וְהֵא וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן בָּאֵשׁ נָסַב רַבִּי יוֹסִי בְּר' יהודה תַּלְמוּדָא לְמַלְתָּה וְלִמְיָסַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו: בְּלָשׁוֹן אֵילוּ לֹא נִאֲמַר קֹא נָסַב לֵה לְמַלְתָּה לְמִיסַר אֵילִין שְׁנִטְעוּ וּלְבִסּוּף עבדו: וְה"ק אֵילוּ לֹא נִאֲמַר וְאַשְׁרִיָּהֶם תִּשְׁקָפוּן בָּאֵשׁ לֵאֵילִין שְׁנִטְעוּ מִתְחַלָּה הֵיָּתִי אֲוִמַר וְאַשְׁרִיָּהֶם תַּגְדַּעְנוּ לְמִיסַרְיָה אֲוִי אֲמַר רַב הוּנָא: רְדוּף, וְאַחַר כֹּךְ שְׂרוּף. ^(ט)וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, הֵאִי סָבְרָא מָנָא לִיָּה? נִפְקָא לִיָּה מ"א**אֲבַד תַּאבְדוּן** — "אֲבַד", וְאַחַר כֹּךְ "תַּאבְדוּן". וְרַבֵּנוּ? הֵא מִיבְעִי לִיָּה לְעוֹקֵר עֲבוּדָה זָרָה, שְׂצָרִיָּה לְשִׁרָשׁ אַחֲרֶיהָ. וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, לְשִׁרָשׁ אַחֲרֶיהָ מָנָא לִיָּה? נִפְקָא לִיָּה מ"ו**וְאֲבַדְתֶּם אֵת שְׁמֶם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא**". וְרַבֵּנוּ? הַהוּא לְכַנּוֹת לָה שֵׁם, דִּתְנַנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲוִמַר: מִנְּזִין לְעוֹקֵר עֲבוּדָה זָרָה שְׂצָרִיָּה לְשִׁרָשׁ אַחֲרֶיהָ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאֲבַדְתֶּם אֵת שְׁמֶם". אֲמַר**

וּלְבַעֲרֵם: גְּדוּעִי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים קוֹדְמִין לְכַבוֹשׁ א"י בְּכַנּוּסִיתָן נִצְטוּוּ לְגַדְעֵם מִיָּד וְלֵאחֲרַי בְּבוֹשׁ יִשְׂרָשׁוּ אַחֲרֵיהֶם: וְהֵנַח מִדְּלֹא כַּתַּב יִשְׂרָף: שְׁרָפָה בְּעִי דְּהָא אֲמִי לִיזִי תַּקָּלָה וְעוֹד כְּתִיב אַחֲרֵינוּא כְּסִילִי אֲלֵהֵיָס תִּשְׁקָפוּן: הֵנַח עַד שְׁתַּרְמִיף וְתַכָּלָה אֶת הַעֲבוֹכְדֵי כּוֹכְבִים וְאח"כ שְׂרוּף: הֵאִי כְּבִרְא מְנַלָּה מִדְּרַב יוֹסֵף לֹא נִפְקָא דְּהוּא גּוּפָה אֲתַגְדַּעְנוּ וְאֲתַשְׁקָפוּן קֹא סְמִיךְ דִּאִי מוֹנַתַתָּם הָהּ אֲמִינָא הֵנַח מוֹקָא דְּגִזְרַת הַפְּתִיב הִיא שְׁאִין צְרִיךְ לְבַעְרוּ מִדְּלֹא פְתִיב בְּהַ שְׁרָפָה אַבֵּל בִּינוּ דְּבִאֲשֶׁרָה חֲזוּיָא שְׁתֵּי בְּעִירוֹת אֲמַרְיִינוּ נְמִי הָתֵם דּוֹנְתַתָּם הָתֵם בְּבוֹשׁ פְּתִיב וְלֵאחֲרַי בְּבוֹשׁ בְּשֵׁי שְׁרָפָה לָשׁוֹן רש"י:

 מסורת הש"ס

א לקמן מח.

ב שפתי חכמים דברים

ג לקמן מח.

ד רש"י על דברים

 תורה אור השלם
--

כ"א-ס"ב תעשו להם מזבחותיהם תבצו וטעבתם תשברו ואשיריהם תגדעון ופסיליהם תשפון באש [דברים י, ח]

ונפצתם את־מזבחתם ושבחתם את־מזבחתם ואשיריהם תשפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את־שם מוֹהֲתָקוֹם ההוא [דברים יב, ג]

אבד תאבדון את־קל־המקמות אשר עבדו־שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את־אלהיהם על־ההרים הנמים וְעַל־הַגְּבְעוֹת (תחת קל־רענן [דברים יב, ב]

מסורת הש"ס
א ברכות ט; פסחים כב: ב תמורה כח: ג ספרא שמיני פרשה ט א ד קידושין ה: ה זבחים יא.; סנהדרין סו.; קידושין עח; קידושין בא; חולין קיד.; בבא מציעא פז; זבחים טז.; מנחות ו.; זבחים יב.; זבחים ה.; בבא מציעא ד.; מנחות ט.; סוטה כט.; בבא מציעא סא.; שבת כח.; מכות יב.; יבמות עז.; נזיר מ. ו בבא קמא פח. ז לקמן נג:
תורה אור השלם

אבד תאבדון את־כִּלְי־הַמִּקְדָּשׁוֹת אֲשֶׁר עֲבָדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אִתָּם יִדְשִׁים אִתָּם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הַקְּרִים הַרְמִים וְעַל־הַגְּבֻעוֹת וַתַּחַת כָּל־עֵץ רָעָן [דברים יב, ב] וְלֹא־תִבְּאוּ תוֹעֵבָה אֶל־בֵּיתְךָ וְהִיִּית חֹרֶם בְּמִוֶּה שְׁמוֹץ תִּשְׁקַצְנוּ וַתַּעַב תַּעֲבֹנוּ בִּיְיָחֶם הוּא [דברים י, כו]

בֵּית גִּלְגָּא לְשׁוֹן גִּבְעָה גִלְיָ: בֵּית בְּרִיָּא לְשׁוֹן חֲפִירָה וְשִׁפְלוּת: וְעוֹבְדֵיהֶן בְּסוּף דְּבַנְי נַחְטוּוּ עַל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים בְּסִנְהֶדְרִין (דף נו.) וְחֲמִירֵין הָתָם כֵּל מִיתָה הֶחֱמֹרָה לְבַנְי נַח חִינָה אֶלָּא סוּף: וְלֹחֲמָה בְּזִרְעִים שְׂזָרְעוּ מִתַּחֲלָה לְכֹר: וְרַבְּנָן דְּאֶסְמִירִין וְאֶפֶילוּ לְרַבְּנָן: שְׂנַגְלָדְלוּ נְעָקְרוּ מֵחֲלִיָּהוּ וְהִשְׁתַּחֲוִה עֲבוֹ"ס לָהֶם: בְּהֵמָה תוֹכִיחַ שְׂחִינָה מְחַבֵּר וְחִינָה נֶאֱסַרְת בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה דְּמַדְאָסֵר רַחֲמֵנָא נְעֻבָּד לְגִבּוֹה דְּחִתִּב מִן הֶעָקֵר וְלֹא כֵּל הֶעָקֵר לְהוֹצִיא הֶעֱבָד בְּפֶרֶק שׁוֹר שְׁנַנֵּחַ (ב"ק דף מ: מ) מַגְלָל לְהִלְדִּיוּט שְׂרִי דְּאִי לְהִדְיוּט אֶסּוּר לְמַה לִּי חֲרָא לְגִבּוֹהָ הָא מִמַּשְׁקָה יִשְׁכָּרֵל בְּחִתִּב מִן הַמֶּסֶר לִישְׁכָּרֵל: מִבְּהֵמָה בַּעֲלַת מוֹס דְּחִינָה נֶאֱסַרְתָּ נִמְי אִם הִשְׁתַּחֲוִה לָהּ: וּמִהֵר דְּבִי פִרְכַּת מָה לִכְהֵמָה שְׂכֹךְ בַּעֲלַת חַיִּים הֶאֱלֵךְ חֲשִׁיבָא וְלֹא מִתַּבְּרָא הֵר יוֹכִיחַ מָה לְהֵר שְׂכֹן מְחַבֵּר בְּהֵמָה תוֹכִיחַ וְחֹר דִּדְיו כּוֹי הַצֵּד הֲשֵׁנָה שְׂבָהוּ שְׂחִין תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם וְהוּ טַעַם עֲצֻמוּ לְהַמִּיר שְׂחִין וְכוּלִין לְתַלְתֵּי טַעַם הֶעָרֹן בְּטַעַם אַחֵר דְּאִי אֶחָדָת הֶעָרֹן מִשׁוֹם מְחַבֵּר רֵרִי בְּהֵמָה וְאִי מִשׁוֹם חַיִּים רֵרִי הֵר ע"כ טַעַם הֶעָרֹן מִשׁוֹם דְּחִין בְּהֵן תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם שְׂבָדָבֵר זֶה הֲשׂוּ שְׂחִיָּהוּ אֵף אִנְי אֶבִּיא כֵּל הֲשִׁיין לְהֹן בְּדָבֵר זֶה שְׂחִיָּה מִעָרִין וְהִשְׁתָּא לִיבָא לְמַפְרֹךְ שְׂכֹן לֹא נִשְׁתַּנוּ מִפְּרִתָּן דְּהָא בְּהֵמָה נִשְׁתַּנִּית בְּמוֹס: וּמֵאִילָן יִבֵּשׁ דְּנִשְׁתַּנָּה מִפְּרִיתוֹ וְאִפִּי' הַכִּי לֹא מִיתַסֵּר לְרַבְּנָן דְּפִלְגִי עֲלֵה דִר' יוֹסִי בְּרַפִּי וְהוּדָה הַצֵּד הֲשֵׁנָה שְׂבָהוּ שְׂחִין בְּהֶם תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם לָשֶׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דְּתַפְסִיָּה דְּנִטְיַעָה דְּמַעַקְרָא לֹא הֵיִיא תְּפִיסָה לְרַבְּנָן דְּלֹאֹו אִילָן הוּא הֵוֹא שְׁעֵתָא שְׁנִטְעוּ גְרַעִין וְר' יוֹסִי בְּר' וְהוּדָה דְּחֲשִׁיב לִיָּה תְּפִיסָה וְאֶסֶר לִיָּה מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּאִילָן שְׁעֵלָה מֵחֲלִיו דְּאֶפֶילוּ לִר' יוֹסִי לֹא מִתַּסֵּר כֵּל זְמַן שְׁלֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּגוֹפּוֹ: לְהַכִּי בְּחִתִּב שְׂכֹן תִּשְׁקַצְנוּ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים לְאִתְּנִי הֶנָּה דֹאע"ג דְּחֵתָא מַדִּינָא לְהַצֵּד הֲשֵׁנָה לְהַסְרָא בְּדִאֲמָרֹן לֹא תַמְוִינָהּ לְהַסְרָא וּמִמַּשְׁמַעֲוֵתָא דְּחֲרָא נִסְתָּא דְּמַשְׁמַע כֵּל דְּרִשּׁוֹת שְׂאֵתָה יוֹרֵשׁ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים לֹא תִקְרֹשֶׁם אֶלָּא לָשֶׁקֶן וְלֶאֱסֵר וְאִין לָךְ לְהַמִּיר בּוֹ אֶלָּא מָה שֶׁהִמִּיר לָךְ הַתְּכִיב בְּפִרוּשׁ: בְּנִי חַיִּיא וְהוּדָה וְחֻזְקִיָּה שְׁמוֹן: הוּי מַעֲשֶׂה דְּאִיבָא חֲסִיבָא חֲסִיבָא חֲסִיבָתָּה לֹא תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם: אֶלְמָא בְּנִי ר' חַיִּיא תְּפִיסַת יוֹד בָּעוּ: לְעוֹלָם חֲיִמָא לָךְ בְּנִי ר' חַיִּיא הוּא דְּאִמְרִי אֶלָּא בָּשִׁין תְּפִיסַת יוֹד בְּדָבֵר תְּלוּשׁ וְלֹא בַּעֲבָלִי חַיִּים בִּין בַּעֲבוֹד כּוֹכְבִּים בִּין בִּישְׁרָאֵל וְנֶאֱסַרְתָּ מִיד בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה: וְהָכָא בְּגוֹן שְׁזַקְפָּה וְלֹא הִשְׁתַּחֲוִה לָהּ: וְלֵמָאן אֶלִּיבָא דְּמִאן קִבְּשִׁי חֻזְקִיָּה לְמַלְתָּה בִּין דְּאִיָּהוּ לֹא תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם בָּשִׁי וְהָ כֵּל מַעֲשֶׂה בִּין לֹא הוּי

אָמַר לוֹ ר"ע וְהָלֹא כְּבֹר נֶאֱמַר אַבְד תֹּאבְדוּן תַּמָּה הָא אֲרַמְרִיךְ לר"ע לְמַדְרֵשׁ אַבְד

”אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, וְהָלֹא כְּבֹר נֶאֱמַר: ”אַבְד תֹּאבְדוּן”.^(כ)
**אִם בֵּין מָה תִּלְמוּד לװמר: ”וְאַבְדְּתֶם אֶת שְׁמֶם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא?” לְכַנּוּת לָהּ שֵׁם. יְכוּל לְשַׁבַּח? לְשַׁבַּח סִלְקָא דַּעְתָּה? אֶלָּא יְכוּל לֹא לְשַׁבַּח וְלֹא לְגַנְּאִי? תִּלְמוּד לװמר: ”שְׂקוֹץ תִּשְׁקַצְנוּ וְתַעֲב בְּתַעֲבָנּוּ כִּי חָרָם הוּא”.^(א)
הָא בִּיצַד? הִיו קוֹרִין אוֹתָהּ בֵּית גִּלְגָּא — קוֹרִין אוֹתָהּ ”בֵּית בְּרִיא”, בְּנִי מְלָךְ — ”פְּנִי כְּלָב”, עֵין כּל — ”עֵין קוֹיז”.
אִתְּנִי תַנָּא קַמִּיָּה דְּרַב שִׁשְׁת: הַגּוֹיִם הָעוֹבְדִים אֶת הַהָרִים וְאֶת הַגְּבֻעוֹת — הֵן מוֹתְרִין, וְעוֹבְדֵיהֶן בְּסִיפֵי, וְאֶת הַזֵּרְעִים וְאֶת הַיִּרְקוֹת — הֵן אֶסּוּרִין, וְעוֹבְדֵיהֶן בְּסִיפֵי. אָמַר לִיה: דְּאָמַר לָךְ, מַנִּי? רַבִּי יוֹסִי בְּר יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: אֵילָן שְׁשֻׁטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ — אֶסּוּר. וְלװקַמָּה בְּאִילָן שְׁשֻׁטְעוּ מִתַּחֲלָה לָכֶה, וְרַבְּנָן! לֹא סִלְקָא דַּעְתָּה, דְּקִתְּנִי דּוּמְיָא דְּהָר, מָה הֵר שְׁלֹא נִטְעוּ מִתַּחֲלָה לָכֶה, אֵף הָאִי נִמְי שְׁלֹא נִטְעוּ מִתַּחֲלָה לָכֶה. ”אִיתְּמַר: אֲבָנֵי הַר שְׂנַדְלָדְלוּ — בְּנִי רַבִּי חַיִּיא וְרַבִּי יוֹחָנָן,^(ב)**

כַּד אָמַר: אֶסּוּרוֹת, וְחַד אָמַר: מוֹתְרוֹת. מֵאִי טַעֲמָא דִּמָּאן דְּאָמַר מוֹתְרוֹת? בְּהַר — מָה הֵר שְׂאִין בּוֹ תְּפִיסַת יָדִי אָדָם וּמוֹתֵר, אֵף הָנִי שְׂאִין בְּהֵן תְּפִיסַת יָדִי אָדָם וּמוֹתְרִין.^(ג)
מָה לָּהֵר, שְׂכֹן מְחוּבֵּר! בְּהַמָּה תוֹכִיחַ.^(ד)
מָה לְכַהֲמָה, שְׂכֹךְ בַּעֲלַת חַיִּים! הֵר יוֹכִיחַ.^(א)
וְחֻזֵּר דִּדִּין, לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה, וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה, הַצֵּד הַשְּׁוֹה שְׂבָהוּ שְׂאִין בְּהֵן תְּפִיסַת יָדִי אָדָם וּמוֹתֵר, אֵף כֵּל שְׂאִין בְּהֵן תְּפִיסַת יָדִי אָדָם וּמוֹתֵר. מָה לְהַצֵּד הַשְּׁוֹה שְׂבָהוּ, שְׂכֹן לֹא נִשְׁתַּנוּ מִבְּרִיתָן! אֶלָּא אִתְּיָא מִבְּהַמָּה בַּעֲלַת מוֹם, וּמִהֵר. וְאִי נִמְי, מִבְּהַמָּה תַּמָּה וּמֵאִילָן יִבֵּשׁ. וּמָאן דְּאָסֵר, לְהַכִּי בְּחִתִּיב ”שְׂקוֹץ תִּשְׁקַצְנוּ וְתַעֲב תַּתַּעֲבָנוּ”, דְּאֵף עַל גַּב דְּאִתְּיָא מַדִּינָא לְחִיתְרָא, לֹא תַתִּיא. תַּסְתִּיִּים, דְּבַנְי רַבִּי חַיִּיא דְּשָׁרוּ, דְּבָעִי חֻזְקִיָּה: זְקַף בִּיצָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ, מַהוּ? קָא סִלְקָא דַּעְתָּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ, וְהִשְׁתַּחֲוִה לָהּ, וְקָא מִיבַעֲיָא לִיָּה הָאִי זְקִיפְתָּה אִי הוּי מַעֲשֶׂה אִי לֹא הוּי מַעֲשֶׂה, אֲבָל לֹא זְקַף — לֹא מִיתַסְרָא, שְׂמַע מִינָּה בְּנִי רַבִּי חַיִּיא דְּשָׁרוּ. לֹא, לְעוֹלָם אִימָא לָךְ: בְּנִי רַבִּי חַיִּיא דְּאָסֵרִי, דְּהִשְׁתַּחֲוִה לָהּ, אֵף עַל גַּב דְּלֹא זְקַפָּה אֶסּוּרָה, וְהָכָא בְּמֵאִי עֲסָקְנִין? כְּגוֹן שְׁזַקַף בִּיצָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ, וְלֹא הִשְׁתַּחֲוִה לָהּ. וְלֵמָאן? אִי לְמָאן דְּאָמַר: עֲבוּדָה זָרָה שְׁל יִשְׂרָאֵל אֶסּוּרָה מִיד — אֶסּוּרָה, אִי לְמָאן דְּאָמַר: עַד שְׁתִּיעֲבַד — הָא לֹא פִלְחָה! לֹא צְרִיכָא, כְּגוֹן שְׁזַקַף בִּיצָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ, וְלֹא הִשְׁתַּחֲוִה לָהּ, וּבָא גוֹי וְהִשְׁתַּחֲוִה לָהּ.^(ד)
כִּי הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: יִשְׂרָאֵל שְׁזַקַף לְבִינָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ, וּבָא גוֹי וְהִשְׁתַּחֲוִה לָהּ — אֶסּוּרָה. וְקָא מִיבַעֲיָא לִיָּה: לְבִינָה הוּא דְּמִינְכְּרָא זְקִיפְתָּה, אֲבָל בִּיצָה — לֹא? אוּ דִלְמָא לֹא שְׂנָא? תִּיקוּ.

בָּעִי רַמִּי בַר חֲמָא: הַמְשַׁתַּחֲוִה לָהֵר, אֲבָנִיו מַהוּ לְמַזְבֵּחַ?

יִישׁ

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מו.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פט' מהל' מלכים ומלחמות הל' ב:

ב מו"י פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' א:

ג מו"י פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' א:

ד מו"י פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

וְאַחֵר כֵּךְ תֹּאבְדוּן בְּר' יוֹסִי בְּר' יְהוּדָה דְּקָם בְּשִׁיטַת דְּר' יוֹסִי הֶגְלִיָּה דְּלִבְאֻרָּה מַשְׁמַע דר"ע ס"ל בְּמִתְנִי' בְּר' יוֹסִי הֶגְלִיָּה דֹא"ל אִנְי אֲדוּן לְפָנֶיךָ וּמַתְנֶךָ פ"ה דְּמִתְנִי' נִמְי מַשְׁתַּמַּע הַכִּי וי"ל דְּנֻדְאִי ר"ע דְּמִתְנִי אֶלְבָּא דִר' יוֹסִי הֶגְלִיָּה קֹאמֵר וְלִיָּה לֹא ס"ל אֶכֶן ק"ל חֲצַת דְּלַעֲלִי קֹאמֵר דְּלִר' יוֹסִי בְּר' יְהוּדָה מַבְשִׁי קֹרָא גַם כֵּן לַכּדֵר"ע אֶלְמָא בְּתַתָּה דְּרִישׁ לְהוּ לְקָרָא וי"ל דְּה"ח לִיָּה לְכַדְרֵי עֲקִיבָא אֶלְבָּא ר' יוֹסִי הֶגְלִיָּה: בְּהַמָּה תוֹכִיחַ פְּרוּשׁ דְּאֶפֶילוּ בְּהֵמָה עֲצֻמָּה חִינָה נֶאֱסַרְת לְהִדְיוּט אִם לֹא עָשָׂה בְּהַ מַעֲשֶׂה וְהָא דְּאֶמְרִינוּ לְחֻמֵּן בְּפ' ר' יִשְׁמַעֲלֵא (עֲבוּדָה זָרָה דף נד.) הַמַּשְׁתַּחֲוִיָּה לְכַהֲמַת חֲבָרֹו לֹא אֶסְרָה ה"ה לָשֶׁל עֲצֻמוּ וְהָא דְּקֹאמֵר חֲבָרֹו לְגִלְגָּי דֹאֵף שְׂכָל חֲבָרֹו אֶסְרָה בַּעֲשִׂית מַעֲשֶׂה אִי נִמְי קוּמ"ל דֹאֵף לְגִבּוֹה לֹא אֶסְרָה בִּין שְׂחִינָה שְׁנוּ: מִבְּהַמָּה תַּמָּה וּמֵאִילָן יִבֵּשׁ כַּאֵן פִּרַשׁ"י מַה שֶּׁתַּבְּתִּי לַעֲלִי דְּהוּי נִטְעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָדוּ הַיָּבֹא דְּנִטְעוּ גְרַעִין וְהָ לְשׁוֹנוּ וּמֵאִילָן יִבֵּשׁ דְּנִשְׁתַּנָּה מִפְּרִיתוֹ וְאִפִּי"ה לֹא מִתַּסֵּר לְרַבְּנָן דְּפִלְגִי עֲלֵה דִר' יוֹסִי בְּרַפִּי וְהוּדָה הַצֵּד הֲשֵׁנָה שְׂבָהוּ שְׂחִין בְּהֶם תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם לָשֶׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דְּתַפְסִיָּה דְּנִטְיַעָה דְּמַעַקְרָא לֹא הֵיִיא תְּפִיסָה לְרַבְּנָן דְּלֹאֹו אִילָן הוּא הֵוֹא שְׁעֵתָא שְׁנִטְעוּ גְרַעִין וְר' יוֹסִי בְּרַפִּי וְהוּדָה הַצֵּד הֲשֵׁנָה שְׂבָהוּ שְׂחִין בְּהֶם תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם לָשֶׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דְּתַפְסִיָּה דְּנִטְיַעָה דְּמַעַקְרָא לֹא הֵיִיא תְּפִיסָה לְרַבְּנָן דְּלֹאֹו אִילָן הוּא הֵוֹא שְׁעֵתָא שְׁנִטְעוּ גְרַעִין וְר' יוֹסִי בְּרַפִּי וְהוּדָה דְּחֲשִׁיב לִיָּה תְּפִיסָה וְאֶסֶר לִיָּה מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּאִילָן שְׁעֵלָה מֵחֲלִיו דְּאֶפֶילוּ לִר' יוֹסִי לֹא מִתַּסֵּר כֵּל זְמַן שְׁלֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּגוֹפּוֹ עכ"ל וּא"ת בַּעֲלָה מֵחֲלִיו נִמְי מ"מ אִילָן שְׁלִפְנִי זֶה שְׂנִיא זֶה מַנְרַעִינוּ הִיָּה בּוֹ תְּפִיסַת יוֹד אֲדָם וי"ל דַּב"ע בְּאִילָן שְׁעֵלָה מֵחֲלִיו מַשְׁשֶׁת יוֹמִי בְּרַאשִׁית כְּגוֹן יַעַר וּמִיָּהוּ פְּרוּשׁוֹ אִי אֶפְסֵר בְּדַפְרִשִׁי לַעֲלֹ:

עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶסּוּרָה מִיד וְלָמ"ד עַד שִׁיעֲבָדוּהָ הָא לֹא פִלְחָה וּפְשִׁיטָא דְּשִׁקְרָא: עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיִים יִשְׂרָאֵל לְעִבְדָּהּ פְּלוּגְתָּא דִר' יִשְׁמַעֲלֵא ור"ע בִּפ' ר' יִשְׁמַעֲלֵא (לְחֻמֵּן עֲבוּדָה זָרָה נא:): לֹא צְרִיכָא כּוֹי לְעוֹלָם אֶלְבָּא דִּמ"ד עַד שֶׁתַּעֲבַד קִבְּשִׁי לִיָּה: וְכַגּוֹן דְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה לָהּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אַחֵר זְקִיפְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶמְרִינוּ הָא לֹאֹו דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הוּא וְאִין יְכוּל לְאָסֵר בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה דְּבֵר שְׂחִינֹו שְׁנוּ וּבְדָרְב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כּוֹי וְהִאִי מַעֲשֶׂה דְּבָשִׁין מִשׁוֹם גִּלְי דַּעֲתָא דְּאִי לֹאֹו דְּגִלְי יִשְׂרָאֵל דַּעֲתָה לֹא הֵנָּה מִתַּבְּרָא בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים: אֶסּוּרָה אֶפֶילוּ לָמ"ד עַד שֶׁתַּעֲבַד וְלֹא אֶמְרִינוּ הָא לֹאֹו דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הוּא וְאִין יְכוּל לְאָסֵר בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה דְּבֵר שְׂחִינֹו שְׁנוּ דְּבִין דְּאִוְקַמָּה יִשְׂרָאֵל גִּלְי אַדַּעֲשָׂה דְּנִיחָא לָהּ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וְכִי פִלְח לָהּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁלִיחֻתָּהּ קָא עֲבִיד: לְבִנָּה בִּיזִי אֲדָם נַעֲשִׂית וְנֶאֱסַרְת לר"ה. וְהָ זְקִיפָה דְּחָטֹו מִשׁוֹם גִּלְיָי דַּעֲתָא הֵנָּה דְּאִי לֹא זָקַפְתּוּ יִשְׂרָאֵל לָשֶׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים לֹא מִתַּבְּרָא דְּבִין דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא חִינָה נֶאֱסַרְת בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁהִי חִינָה שְׁנוּ וְהִאִי טַעֲמָא מִפְּרִשְׁיָן בְּמַלְתָּה דְּשְׁמוּאֵל לְחֻמֵּן בְּפֶרֶק ר' יִשְׁמַעֲלֵא (עֲבוּדָה זָרָה דף נג:): וְה"י לְשַׁעֲרֵן גִּלְיָי דַּעֲתָא קִבְּשִׁי לָהּ חֻזְקִיָּה וְלֹא מִשׁוֹם מַעֲשֶׂה דְּבָדָבֵר תְּלוּשׁ וְלֹא בַּעֲלִי חַיִּים לֹא בַּעֲיָנָא מַעֲשֶׂה בְּגוֹפּוֹ וְנֶאֱלָא מִיד בְּהִשְׁתַּחֲוִיָּה לְבַנְי ר' חַיִּיא וְקַמַּשְׁעִיא לָהּ לְחֻזְקִיָּה זְקַרָא לְבִינָה דְּמַנְכְּרָא זְקִיפְתָּה שְׁקַחְבָּה יוֹתֵר עַל עֲבִידָה וּבְשִׂיָּא דְּקוֹפָה נִקְרִיתָּ גִבּוֹה וְאִיבָא גִלְיָי דַּעֲתָא אֲבָל בִּיצָה לֹא כּוֹי:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' ט:

ב מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' ז:

ג מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יח:

ד מו"י פו' מהל' קרבן פסח הל' ו:

ה מו"י פג' מהל' איסורי המזבח הל' יד:

ו מו"י פג' מהל' איסורי המזבח הל' יב:

יֵשׁ נֶעְבֵּד במקבֿר אֶצֶל גְּבוּהַּ אוֹ אִין נֶעְבֵּד במקבֿר נ"ל דהמקדקן פֿלשון פֿעניא זי זיך אָמַר דְּרַמִּי בַר חַמָּא דְּקַמְפַּעֲיָא לִיהַּ סָבַר דְּאִיבָא לְחַלֵּק בִּין פֿעֲלֵי חַיִּים בִּין מַחְבֵּר וּלְכָךְ הִיָּה מַסְפֵּק אִם יֵשׁ נֶעְבֵּד בַּמַּחְבֵּר וְהָא דְבַעֲי בַּמְכַשִּׁירֵי אִם תַּמְצִי לומר קאָמער דאָי פֿשטײַנן דָּשְׁרִי כ"ש מְכַשִּׁירֵי חָבֵל אִי פֿשטײַנן דאָסור מְכַשִּׁירֵי מאי: וְאִי מְשׁוּם בֵּית ה' וּבַעֲיָת לְמִימַר דְּבֵית הַאי מַחְבֵּר וְקֹאסֵר וְזִרְשָׁת לִיהַּ הָכִי לֹא תְבִיא אֶתְנָן עַל בֵּית שָׂאִם גִּתּוּ לֵה בֵּית בְּאַתְנָנְהּ אֲסוּר לִהְדִּיטּוּ לְזַרְךָ בִּגְנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְשׁוֹן רַש"י וְהוּא שָׂנֵה לְשׁוֹנוּ מִמֶּה שֶׁפֿרַשׁ לַמַּעֲלָה גַּבִּי מַלְּתָה דְרַבָּא שֶׁבֶן פֿרַשׁ לַעֲיֹל אֲסוּר בַּמַּחְבֵּר לְגְבוּהַּ וְאִפִּי לַמְכַשִּׁירֵי קִרְבָּן דְּכִתִּיב בֵּית דְּמַשְׁמַע אֶפִּילוּ לְבָנָיו הַבֵּית וְנִרְחָה דְּנִיפָה דְּקִדְּק לְפִי שְׂטִיטַת הַתַּלְמוּד וּק"ל מֵיֵהוּ מַה שֶׁפֿרַשׁ הָבֹא דְאֶתְנָן דְּבֵית חֲרִי מַחְבֵּר קָשִׁיא דְּהָא לְקַמְן בַּשְׁמַעְתִּין חֲשִׁיב רַב יְהוּדָה בֵּית תַּלְוּשׁ מְשׁוּם דְּהָיִי תַלְוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבֵרוֹ לְבֹן נִרְחָה לְפִרְשׁ וְאִי מְשׁוּם בֵּית דְּתַרְוֹשׁ שְׁנָתָן לֵה עֲצִים וְחִבְנִים לִבְנוֹת בֵּית וְיִהְיֶה אֲסוּר לִהְקַדִּישׁוֹ וּסְתַם עֲצִים וְחִבְנִים שְׁבוּיִין מִהֶם רַבִּינִים לִהְיוֹת מַחְבֵּרִים בַּמִּקְוִין אִי גַּמִּי יֵשׁ לְנֶשֶׁב פֿרַש"י דְּכַתֵּב רַחֲמֵנָא בֵּית וְלֹא חֵלֶק בִּין בֵּית עַל בִּגְנוּ לְבֵית חֲצֵיב בַּמַּעֲרָה שֶׁלֹּא הָיָה עַם תַּלְוּשׁ מַעֲוֹלָם: **יֵשׁ שְׁבוּי** בַּנֶּעְבֵּד כּו' תַּמָּה בַּמַּחְבֵּר מַהִיבָא וְלִיף לְאֲסוּר מֵאֶתְנָן דִּי לְבָא מִן הָדִין לִהְיוֹת פְּגִילוֹן דְּבִאֶתְנָן פֿשִׁיטָא דְּיֵשׁ שְׁבוּי בְּדִרְשֵׁינן בַּמַּרְבֵּה (ב"ק דף סה:׃) הֵם וְלֹא שְׁבוּיָהֶם וי"ל דְּמַדְאִירִיתָא וְדֹאִי פֿשִׁיטָא לִיהַּ דְּיֵשׁ שְׁבוּי בַּנֶּעְבֵּד כִּמוּ בְּאַתְנָן אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן הוּא דְּקֹא מַכְעִי לֵה מְשׁוּם דְּעִבּוּרַת פּוֹכְבִּים יֵשׁ לְאֲסֹר אַע"ג שְׁנִשְׁתַּנָּה: כֹּל הָאֲסוּרִין לְגַבִּי מִזְבֵּחַ וּלְדוֹתֵיהֶן חֲתָרִין מְשַׁמַּע הָבֹא דְּשֻׁנִּי חֲיִינוּ מוֹעִיל כְּלוּם לְגַבִּי אִם וְגַבִּי שְׁבוּי חֲוִיָּה (פ"ק דף צג:׃) לְמֵאלַן דְּאִית לִיהַּ שְׁבוּי חֲוִיָּה תַנּוּ גַּזַּל רַחַל וְנִלְבַּה גַּזְלָה חוֹזֶרֶת בַּעֲיָיָה וְאִינוּ מַשְׁלֵם אֶלָּא דְּמִי הִפְרָה אֶלְמָא מַהֲגִי שְׁבוּי לְגַבִּי אִם יֵשׁ לְחַלֵּק לְגַבִּי תַנּוּתָּה הַשְׂכִּים זִוְקָא מַהֲגִי וְלֹא לְגַבִּי מִזְבֵּחַ: כְּשֶׁנֶּחֱרָעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָרוּ וּגְבוּל יֵשׁ לֵה בְּדִאֲמַרְיִין לַעֲיֹל פֶּרֶק אִין מַשְׁמִינִין (עֲבוּרָה זִרְה דף כד:׃)

יֵשׁ נֶעְבֵּד במקבֿר אֶצֶל גְּבוּהַּ אוֹ אִין נֶעְבֵּד במקבֿר נ"ל דהמקדקן פֿלשון פֿעניא זי

יֵשׁ נֶעְבֵּד בַּמַּחְוּבֵּר אֶצֶל גְּבוּהַּ, אוֹ אִין נֶעְבֵּד בַּמַּחְוּבֵּר אֶצֶל גְּבוּהַּ? **אִם תַּמְצִי לומר יֵשׁ נֶעְבֵּד בַּמַּחְוּבֵּר אֶצֶל גְּבוּהַּ**, מְכַשִּׁירִי קִרְבָּן פְּקָרְבָּן דְּמוֹ אוֹ לֹא? **אָמַר רַבָּא**, קַל וְחוֹמֶר: וּמָה אֶתְנָן שְׁמוּתָּהּ בְּתַלּוּשׁ לְהִדִּיטּוּ, אֲסוּר בַּמַּחְוּבֵּר לְגְבוּהַּ, דְּכִתִּיב: **"לֹא תְבִיא אֶתְנָן זֶזְנָה וּמַחִיר כֶּלֶב"**, לֹא שְׁנָא תַלּוּשׁ וְלֹא שְׁנָא בַּמַּחְוּבֵּר, נֶעְבֵּד שְׁאֲסוּר בְּתַלּוּשׁ לְהִדִּיטּוּ — אִינוּ דִּין שְׁאֲסוּר בַּמַּחְוּבֵּר לְגְבוּהַּ? ^(א) **אָמַר לִיהַּ רַב הוּנָא בְּרִיהַ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּא:** אוֹ חִילּוּף, וּמָה נֶעְבֵּד שְׁאֲסוּר בְּתַלּוּשׁ אֶצֶל הִדִּיטּוּ — מוּתָּהּ בַּמַּחְוּבֵּר לְגְבוּהַּ, שְׁנֵאֵמַר: **"אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים" וְלֹא הַהָרִים אֱלֹהֵיהֶם, לֹא שְׁנָא לְהִדִּיטּוּ וְלֹא שְׁנָא לְגְבוּהַּ; אֶתְנָן שְׁמוּתָּהּ בְּתַלּוּשׁ לְהִדִּיטּוּ — אִינוּ דִּין שְׁמוּתָּהּ בַּמַּחְוּבֵּר לְגְבוּהַּ? ^(ב) וְאִי מְשׁוּם **"בֵּית ה' אֱלֹהֵיהּ"** מִיבַעֲי לִיהַּ לְכַדְתַּנְיָא: **"בֵּית ה' אֱלֹהֵיהּ"** — פֶּרֶט לְפָרָה שְׁאִינָה בָּאָה לְבֵיתָּ, דְּבָרִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחִכְמִים אוֹמְרִים: לְרַבּוֹת אֶת הָרִיקוּעִים. אָמַר לִיהַּ: אֲנָא קָאָמִינָא לְחוּמְרָא, וְאֶת אַמְרֵתָּ לְקוּלָּא — קוּלָּא וְחוּמְרָא לְחוּמְרָא פֶּרְכִּינָן. אָמַר לִיהַּ רַב פִּפְּא לְרַבָּא: וְכַל הֵיכָא דְּאִיבָא קוּלָּא וְחוּמְרָא, לְקוּלָּא לֹא פֶּרְכִּינָן? וְהָא הִזָּאָה דְּפִסְחָ, דְּפִלְגִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עַקִּיבָא, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר לְחוּמְרָא וְקָא מַחְיִיב לִיהַּ לְגַבְרָא, וְרַבִּי עַקִּיבָא לְקוּלָּא וּפִטַּר, וְקָא פֶּרִיָּהּ רַבִּי עַקִּיבָא לְקוּלָּא! ^(ג) דִּתְנּוּ, הַשִּׁיב רַבִּי עַקִּיבָא: אוֹ חִילּוּף, וּמָה הִזָּאָה שְׁחִיָּא מְשׁוּם שְׁבוֹת — אִינָהּ דּוּחָה [אֶת] הַשְּׁבָת, שְׁחִיטָה שְׁחִיָּא דְּאוֹרִייתָא — לֹא כָּל שְׁכָן? ^(ד) הֵתֵם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גְּמַרְיָה, וְאִיִּיקַר לִיהַּ תַּלְמוּדָא, וְאֶתָּא רַבִּי עַקִּיבָא לְאַדְבּוּרִיָּה. וְחִינּוּ דְּאָמַר לִיהַּ: רַבִּי, אַל תַּכְפִּירֵנִי בְּשַׁעַת הַדִּין, כֹּךְ מְקוּבֵּל אֲנִי מִמֶּה — הִזָּאָה שְׁבוֹת, וְאִינָהּ דּוּחָה אֶת הַשְּׁבָת. **"בַּעֲי רַמִּי בַר חַמָּא: הַמְשַׁתְּחִוָּה לְקַמַּת חֲטִים, מַהוּ לְמַנְחוּת? יֵשׁ שִׁיבוּי בַּנֶּעְבֵּד, אוֹ אִין שִׁיבוּי בַּנֶּעְבֵּד?** ^(ה) **אָמַר מֶר זוטָרָא בְּרִיהַ דְּרַב נַחֲמָן: תָּא שְׁמַע, כֹּל הָאֲסוּרִין לְגַבִּי מִזְבֵּחַ — וּלְדוֹתֵיהֶן מוּתָּרִים, וְתָנִי עֲלָה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְלֹא אֶתְמַר עֲלָה, אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַר אָבּוּה: מַחְלוּקַת כְּשֶׁנֶּחֱרָעוּ וּלְבִסּוּף עִיבְרוּ,****

אָבֵל

נֶעְבֵּד עַל הַמַּחְבֵּר לְאֲסֹרוֹ לְגְבוּהַּ אוֹ לֹא: וְאִם תַּמְצִי לומר יֵשׁ נֶעְבֵּד אֶצֶל גְּבוּהַּ אִפִּתִּי מַעֲיָא לִיהַּ הָכִי הָאִי נֶעְבֵּד דָּלֹא לְקִרְבָּן גּוֹפֵה קָא בַּעֲי לֵה אֶלָּא לְבָנָן מִזְבֵּחַ דְּמַכְשִׁירֵי קִרְבָּן מִי אֲמַרְיִין בְּקִרְבָּן דְּמִי וְנֶעְבֵּד אֲסוּר בָּהֶן אוֹ לֹא: אֲסוּר בַּמַּחְבֵּר לְגְבוּהַּ וְאִפִּי לַמְכַשִּׁירֵי קִרְבָּן דְּכִתִּיב בֵּית ה' דְּמַשְׁמַע אֶפִּילוּ לְבָנָיו הַבֵּית וּכְתִיב אֶתְנָן סְתַמָּא לֹא שְׁנָא תַלְוּשׁ כּו': אוֹ חֲלוּף בִּין דְּלֹא מַשְׁבַּחַת קִרָּא בְּהִדְיָא דְּאֲסֹר אֶתְנָן בַּמַּחְבֵּר לְגְבוּהַּ אֶלָּא מְשׁוּם דְּקִרָּא סְתַמָּא כְּתִיב אֲסֹרַת לִיהַּ בַּמַּחְבֵּר וְהָדַר וְלִפְתַּ נֶעְבֵּד מִנָּה לְאֲסוּרָא אִימָא אִיפְכָּא דְּהָא קִרָּא סְתַמָּא שְׂכִי נֶעְבֵּד בַּמַּחְבֵּר: דְּכִתִּיב [אֱלֹהִים עַל הָהָרִים] וְלֹא הָהָרִים אֱלֹהִים אִימָא אִפִּי לְגְבוּהַּ שְׂקִירָא וְהָדַר גִּילּוּף אֶתְנָן מִנָּה לַמַּכְרִיָּה בַּמַּחְבֵּר: וְאִי מְשׁוּם בֵּית ה' וּבַעֲיָת לְמִימַר דְּבֵית הַאי מַחְבֵּר וְקֹאסֵר וְזִרְשָׁת לִיהַּ הָכִי לֹא תְבִיא אֶתְנָן עַל בֵּית שָׂאִם גִּתּוּ לֵה בֵּית בְּאַתְנָנְהּ אֲסוּר לִהְקַדִּישׁוֹ לְזַרְךָ בִּגְנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְשׁוֹן רַש"י וְהוּא שְׂנֵה לְשׁוֹנוּ מִמֶּה שֶׁפֿרַשׁ לַמַּעֲלָה גַּבִּי מַלְּתָה דְרַבָּא שֶׁבֶן פֿרַשׁ לַעֲיֹל אֲסוּר בַּמַּחְבֵּר לְגְבוּהַּ וְאִפִּי לַמְכַשִּׁירֵי קִרְבָּן דְּכִתִּיב בֵּית דְּמַשְׁמַע אֶפִּילוּ לְבָנָיו הַבֵּית וְנִרְחָה דְּנִיפָה דְּקִדְּק לְפִי שְׂטִיטַת הַתַּלְמוּד וּק"ל מֵיֵהוּ מַה שֶׁפֿרַשׁ הָבֹא דְאֶתְנָן דְּבֵית חֲרִי מַחְבֵּר קָשִׁיא דְּהָא לְקַמְן בַּשְׁמַעְתִּין חֲשִׁיב רַב יְהוּדָה בֵּית תַּלְוּשׁ מְשׁוּם דְּהָיִי תַלְוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבֵרוֹ לְבֹן נִרְחָה לְפִרְשׁ וְאִי מְשׁוּם בֵּית דְּתַרְוֹשׁ שְׁנָתָן לֵה עֲצִים וְחִבְנִים לִבְנוֹת בֵּית וְיִהְיֶה אֲסוּר לִהְקַדִּישׁוֹ וּסְתַם עֲצִים וְחִבְנִים שְׁבוּיִין מִהֶם רַבִּינִים לִהְיוֹת מַחְבֵּרִים בַּמִּקְוִין אִי גַּמִּי יֵשׁ לְנֶשֶׁב פֿרַש"י דְּכַתֵּב רַחֲמֵנָא בֵּית וְלֹא חֵלֶק בִּין בֵּית עַל בִּגְנוּ לְבֵית חֲצֵיב בַּמַּעֲרָה שֶׁלֹּא הָיָה עַם תַּלְוּשׁ מַעֲוֹלָם: **יֵשׁ שְׁבוּי** בַּנֶּעְבֵּד כּו' תַּמָּה בַּמַּחְבֵּר מַהִיבָא וְלִיף לְאֲסוּר מֵאֶתְנָן דִּי לְבָא מִן הָדִין לִהְיוֹת פְּגִילוֹן דְּבִאֶתְנָן פֿשִׁיטָא דְּיֵשׁ שְׁבוּי בְּדִרְשֵׁינן בַּמַּרְבֵּה (ב"ק דף סה:׃) הֵם וְלֹא שְׁבוּיָהֶם וי"ל דְּמַדְאִירִיתָא וְדֹאִי פֿשִׁיטָא לִיהַּ דְּיֵשׁ שְׁבוּי בַּנֶּעְבֵּד כִּמוּ בְּאַתְנָן אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן הוּא דְּקֹא מַכְעִי לֵה מְשׁוּם דְּעִבּוּרַת פּוֹכְבִּים יֵשׁ לְאֲסֹר אַע"ג שְׁנִשְׁתַּנָּה: כֹּל הָאֲסוּרִין לְגַבִּי מִזְבֵּחַ וּלְדוֹתֵיהֶן חֲתָרִין מְשַׁמַּע הָבֹא דְּשֻׁנִּי חֲחִינוּ מוֹעִיל כְּלוּם לְגַבִּי אִם וְגַבִּי שְׁבוּי חֲוִיָּה (פ"ק דף צג:׃) לְמֵאלַן דְּאִית לִיהַּ שְׁבוּי חֲוִיָּה תַנּוּ גַזְלָה חוֹזֶרֶת בַּעֲיָיָה וְאִינוּ מַשְׁלֵם אֶלָּא דְּמִי הִפְרָה אֶלְמָא מַהֲגִי שְׁבוּי לְגַבִּי אִם יֵשׁ לְחַלֵּק לְגַבִּי תַנּוּתָּה הַשְׂכִּים זִוְקָא מַהֲגִי וְלֹא לְגַבִּי מִזְבֵּחַ: כְּשֶׁנֶּחֱרָעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָרוּ וּגְבוּל יֵשׁ לֵה בְּדִאֲמַרְיִין לַעֲיֹל פֶּרֶק אִין מַשְׁמִינִין (עֲבוּרָה זִרְה דף כד:׃)

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

 מסורת הש"ס

א שפתי חכמים דברים

ב תמורה ל:

ג פסחים טו; משנה פסחים

ד פסחים סט.

ה תמורה לו; לעיל כד.

 תורה אור השלם
--

[דברים כג, יט]

[דברים יב, ב]

[דברים כג]

מסורת הש"ס
א כתובות נד. ב סוכה לג. ג חולין פז; משנה חולין ד מנחות סט: ה בבא בתרא קנז; לעיל לח:
תורה אור השלם
וּכְלִי-הַעֵם וְיִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יִיָּדוּן עוֹד [דברים יז, יג]

אַבְל עֵבְרו וּלְבָסוֹף נִרְבְּעוּ ד"ה אֶסוּרִין דִּיהֵא וּלְגַדָּה נִרְבְּעוּ. וְגַבִּי נֶעְבֵּד גַּמִּי הִיא וּלְגַדָּה נֶעְבְּדוּ וְאֶסוּרִים וְאֵע"ג דְּחִזּוּ וְנִשְׁתַּנָּה אִין שְׁנַי בְּנֶעְבֵּד לְהוּצִיאוּ מֵאֶסוּרִין: וְאִיבֹא דְאִמְרִי רַב זוטָרָא גּוּפָה לְאֶסוּרָא הֵיא פִּשְׁט וְה"ק וְחִתְמָר עָלֵה אִמְר רַבָּא אִמְר רַב נַחְמָן כּוּ: וְה"נ כְּעֵבְרוּ וּלְבָסוֹף נִרְבְּעוּ וַיִּנְהוּ וְאֶסוּרִי לִד"ה דְאִין שְׁנַי בְּנֶעְבֵּד: וּמַהֲדַר לִיה תְּלִמוּדָא הֲכִי הֶשְׁתָּא: הֵתָם לֹא אִשְׁתַּנִּי דְמַעֲקָרָא בְּמַשִּׁי אִמּוּ הֵיא קְרוּי בְּהֵמָה וְהֶשְׁתָּא קְרוּי בְּהֵמָה: דָּשָׁא הוּא דְאִחֲזִיא בְּאִפֵּה דְלַתִּי הֲרָחֵם הִיו סְגוּרִין בְּפִנְיִ: לְוֹלְבוּ מַהוּ לְמַצֵּה אֶת"ל יֵשׁ נֶעְבֵּד בְּמַסְבֵּר אֲרַל גְּבוּהַּ הֲבֵא לְעֵצוֹן מַצֵּת לְוֹבֵב מֵאִי: אֲשִׁירָה שְׁנֶאֱסַרְהָ אֲף לְהִדְיוּט וּבִטְלָה בְּדִאֲמַרְיִין בְּמַתְנִי נִוטֵל מַה שְׁהִלְתִּיף וְנִמְכַּעֲרָא לִיה אִם רִאיוּהָ שׁוֹב לְמַצֵּה אִם לֹא: יֵשׁ דְּחוי אֲרַל מַצֵּת מִי הִי שְׂבִיבָא תּוֹרַת דְּחוי בְּמַצֵּת דְּיִמְא הוֹאִיל וְנִדְחָה בְּעוּלוּ אֲשִׁירָה וְדָחָה עוֹלָמִית: אִו אִין דְּחוי וּמַשְׁתַּבֵּיָא: אָלֹא שְׁחִזּוּ וְנִתְגַּלָּה לְאַחַר שְׂבִיבָתָהּ הִרוּחַ: ה"ג וְהִינֵן בַּהּ כִּי חִזּוּ וְנִתְגַּלָּה מֵאִי הִיו הֵא אֲדָחִי לִיה בְּשִׁבְסִיבָתָהּ הִרוּחַ בִּינן דְּכָל זְמַן דָּלֹא נִתְגַּלָּה פִטוֹר מִלְּכָסוּת אֲדָחִי לִיה מִפְּסוּי: ל"ש לְהָלֹא בְּגוֹן גַּבִּי אֲשִׁירָה שְׂבִטְלָה לְמַהֲדַר לְאִשְׁתַּרְוּי לְוֹלְבוּ לְמַצֵּה: ל"ס לְחוּמְרָא בְּגוֹן גַּבִּי כְּסוּי דְמַחֲסוּבִין לְמַהֲדַר וּלְכַסּוּי: אִו דְּלִמָּא סְפּוּקִי מִסְּפָקָא לֵה אִי יֵשׁ דְּחוי אִי אִין דְּחוי: וּלְחוּמְרָא אֲמַרְיִין אִין דְּחוי הִלָּךְ גַּבִּי כְּסוּי חֵיב לְכָסוּת אֲבָל לְהָלֹא בְּגוֹן הֲבֵא לֹא אֲמַרְיִין אִין דְּחוי לְמַשְׁרָא תְּרוּ: תְּכַלַּת דְּכֹהֲנִים דְּבִגְדֵי בַּהֲנָה לְזַכָּךְ עֲבוּדָה וְנִמְכַּעֲרָא לָן מְכַשְׁרֵי חֲרָדוֹן פִּקְרָדוֹן דְּמִו אִו לֹא וְאֶת"ל פִּקְרָדוֹן דְּמִו הִיבֹא דְנִשְׁתַּנָּה בְּשַׁעֲבָדִין אִוְתוּ יֵשׁ שְׁנַי בְּנֶעְבֵּד לְהַתִּירוּ לְגְבוּהָ אִו לֹא: הִינּוּ בַּעֲרָא דְרַמִּי בַר חַמָּא דְהִנֵּךְ תַּרְבִּי בַּעֲרָא בַּעֲרָא רַמִּי בַר חַמָּא לְעִיל בְּשִׁמְעָתָיו: אִי תְּכַלַּת דְּצִיצִית וְנִמְכַּעֲרָא הוֹאִיל דְּבַר מַצֵּה הוּא מִי מֵאִים נֶעְבֵּד בְּלִגְבָּהּ אִו לֹא: הִינּוּ דַר"ל דְּבַעֲרֵי בְּנִלְבָב: לְחֻצְרוֹת לְשִׁיר שֶׁל חֲרָדוֹן דְּחוּמָא לָן בְּהַחֲלִיל דְּשִׁיר מַעֲבָב אֶת הַחֲרָדוֹן: חֲלִילִין לִשְׁנִי"ש שְׁלַע"ז: לְפִאֲרוֹת נִימִין שֶׁל בְּנוֹר. חוּר־ר"ש בְּלַע"ז: עֲקָר שִׁירָה בְּכָלִי בְּלִגְמָא הִיא בְּפ' הַחֲלִיל (סָפָה דָף נ:): אֲפֵלוּ הֲכִי אֶסוּר מֵאִיִּס וְאֲפֵלוּ אֶת"ל לְעֵצוֹן דְּהָל דְּחִתְמָר לְוֹלְבוּ הֲבֵא בִינן דְּצַכָּךְ חֲרָדוֹן מֵאִים טַפִּי: מַעֲרִין אִינוּ נֶאֱסַר לְהִדְיוּט דְּמַסְבֵּר הוּא: אִי לְגְבוּהָהּ יִידָה פִּרְעוּץ שְׁלוֹ: וְתַבַּעֲרֵי לָן בְּסַפֵּל וּלְהִדְיוּט מַדְאֲבַעֲרָא לִיה בְּמַסְבֵּר וּלְגְבוּהָ מִסְּלָל דְּפִשְׁטָרָא לִיה דְּבִתְלוּשׁ כַּה"ג אֶסוּרִי לְהִדְיוּט וְהֵא בְּתִלוּשׁ גַּמִּי אִיבֹא לְמַכַּעֲרָא: לְמַעַל דְּחַמְסָה לְמִים שְׁהוּא רֹאחָה עֲבָשׁוּ לְפָנֵי הַשְׁתַּחֲוָה וְהִי הֵאכּוּ לָהֶם: וְנַחְמֵא חַמְאִי בְּלוּמַר מַעֲרִין הַמְקַלֵּחַ כָּל זְמַן שְׁהַמִּים בְּאִים רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְהוֹלְכִין לָהֶם וְהַבְּאִים אֲחִירֵיהֶן מַתְּרִים: א"ד לְדַבְּרוּנָא דְּנִהַר לְקוֹלוֹת שֶׁל נִהַר וְהוֹכּוּ הַשְׁתַּחֲוָה וְהִי כָּל הַנִּהַר נֶעְבֵּד וְאִי יֵשׁ נֶעְבֵּד בְּמַסְבֵּר אֶסוּרִי: מַתְנִי מִי שְׁהִיָּה בְּתַלְוִי קַמּוּךְ לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים שְׁהִיָּה אֶחָד מִבְּתַלְוִי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְהַבִּית עֲרֻמוּ נֶעְבֵּד: אֶסוּר לְבָנוּתוֹ שְׁבִינָה כְּתָל לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים: כּוֹנֵם לְתוֹךְ חֲקָקָה ד' אֲמוֹת: הִיא שְׁלוּ וְשֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים שְׁמִיקוּם עֲבִי הַכְּתָל חֲצִיו שְׁלוּ:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

הָבָא מַעֲקָרָא חֲטִים וְהִשְׁתָּא סִלְתָּ תַּמָּה הָבָא מִשְׁמַע דְּחִיתָר יֵשׁ לְהַתִּיר חֲטִים וְנֶעְבֵּאן

"אַבְל עֵיבְרוּ וּלְבָסוֹף נִרְבְּעוּ — דְּבַרִּי הַכֹּל אֶסוּרִין, וְהָבָא גַּמִּי פְּעִיבְרוּ וּלְבָסוֹף נִרְבְּעוּ דָּמִי. אִיבֹא דְאִמְרִי: מַחְלֻקַּת כְּשֶׁנִּרְבְּעוּ וּלְבָסוֹף עֵיבְרוּ, אֲבָל עֵיבְרוּ וּלְבָסוֹף נִרְבְּעוּ — דְּבַרִּי הַכֹּל אֶסוּר, וְהִנֵּי גַּמִּי כִּי עֵיבְרוּ וּלְבָסוֹף נִרְבְּעוּ דָּמִי. יְהִכִּי הִשְׁתָּא? הֵתָם, מַעֲיַקְרָא בְּהֵמָה וְהִשְׁתָּא בְּהֵמָה, דְּשָׂא הוּא דְאִחֲזִיא בְּאִנְפָּה. הָבָא, מַעֲיַקְרָא חִיטִּי וְהִשְׁתָּא קַמְחָא. בְּעִי רִישׁ לְקִישׁ: הַמְשַׁתְּחִוָּה לְדָקֵל, לְוֹלְבוּ מַהוּ לְמַצֵּוָּה? בְּאִילָן שְׁנִטְעוּ מַתְחַלָּה לְכָךְ לֹא תִיבְעִי לָהּ, דְאִפִּילוּ לְהִדְיוּט גַּמִּי אֶסוּר. כִּי תִיבְעִי לָהּ בְּאִילָן שְׁנִטְעוּ וּלְבָסוֹף עֲבָדוּ. ^(א)וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה לֹא תִיבְעִי לָהּ, דְאִפִּילוּ לְהִדְיוּט גַּמִּי אֶסוּר. כִּי תִיבְעִי לָהּ אֵלִיבָא דְרַבְּנָן, לְעֵצָן מַצֵּוָּה מֵאִי? מִי מֵאִים כָּלְפִי גְבוּהָ אוּ לֹא? ^(ב)כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: בְּאֲשִׁירָה שְׂבִיטְלָה קַמְבַּעֲרָא לִיה, יֵשׁ דְּחוי אֲרַל מַצֵּוֹת אוּ אִין דְּחוי אֲרַל מַצֵּוֹת? ^(ג)תַּפְּשׁוּט לִיה מִדְּתַנָּן: כִּי־סָה וְנִתְגַּלָּה — פִּטוֹר מִלְּכָסוּת, כִּי־סָהוּ הִרוּחַ — חֲזִיִּב לְכָסוּת. וְאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אָלֹא שְׁחִזּוּ וְנִתְגַּלָּה, אֲבָל לֹא חִזּוּ וְנִתְגַּלָּה — פִּטוֹר מִלְּכָסוּת. וְהִינֵן בַּהּ: כִּי חִזּוּ וְנִתְגַּלָּה מֵאִי הִיו? הוֹאִיל וְאִידְחִי אִידְחִי! וְאָמַר רַב פֶּפְא, זֹאת אוּמָּרַת: אִין דִּיחוי אֲרַל מַצֵּוֹת. ^(ד)דְּרַב פֶּפְא גּוּפִיָּה אִיבַּעֲרָא לִיה, מִפְּשִׁט פְּשִׁיטָא לִיה לְרַב פֶּפְא דְאִין דִּיחוי אֲרַל מַצֵּוֹת, לֹא שָׁנֹא לְקוּלָּא וְלֹא שָׁנֹא לְחוּמָּרָא. אוּ דְלִמָּא סְפּוּקִי מְסַפְקָא לִיה, וּלְחוּמָּרָא אֲמַרְיִנָן, לְקוּלָּא לֹא אֲמַרְיִנָן? תִּיקּוּ. "בְּעִי רַב פֶּפְא: הַמְשַׁתְּחִוָּה לְבְּהֵמָה, צִמְרָה מַהוּ לְתַכְלַת? תְּכַלַּת דְּמֵאִי? אִי תְכַלַּת לְכֹהֲנִים — הִינֵנוּ בַּעֲרָא דְרַמִּי בַר חַמָּא, וְאִי תְכַלַּת לְצִיצִית — הִינֵנוּ בַּעֲרָא דְרִישׁ לְקִישׁ! אִין הֲכִי גַּמִּי דְלֹא הוּהּ לְמִיבְעִי לִיה, וְהֵאִי דְקָא בְּעִי לִיה הָא מִשּׁוּם דְאִיבֹא מִיַּלִּי אַחֲרָנִיִּיתָא: צִמְרָה מַהוּ לְתַכְלַת? קַרְנִיָּה מַהוּ לְחֻצְצֹרוֹת? שׁוֹקִיָּה מַהוּ לְחִלְלִינָן? בְּנֵי מַעֲיָה מַהוּ לְפִאֲרוֹת? ^(ה)אֵלִיבָא דְמֵאן דְאָמַר: עֵיקָר שִׁירָה בְּכָלִי, לֹא תִיבְעִי לָהּ — דְּוַדַּאי אֶסִּיר. "כִּי תִיבְעִי לָהּ, אֵלִיבָא דְמֵאן דְאָמַר: עֵיקָר שִׁירָה בְּפֶה, בְּסוּמִי קָלָא בְּעַלְמָא הוּא וּמִיִּיתִינָן, אוּ דְלִמָּא אֲפִילוּ הֲכִי אֶסִּיר? תִּיקּוּ. בְּעִי רַבָּה: הַמְשַׁתְּחִוָּה לְמַעֲזָן, מִיִּמּוּ מַהוּ לְנִסְכִּים? מֵאִי קָא מִיבַּעֲרָא לִיה? אִי־לִימָא לְבַבּוּאָה קָא סְגִיד, אוּ דְלִמָּא לְמֵיָא קָא סְגִיד? וְתִיבְעִי לִיה סִפֵּל לְהִדְיוּט! "לְעוֹלָם לְמֵיָא קָא סְגִיד, וְהֲכִי קַמְבַּעֲרָא לִיה: לְמֵיָא דְחַמְיָה קָא סְגִיד, וְחַמְאִי קַמְאִי אֲזִידוּ, אוּ דְלִמָּא לְדַבְּרוּנָא דְמֵיָא קָא סְגִיד? וּמִי מִיתְסַרִי? וְהֵא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: מִים שֶׁל רַבִּים אִין נֶאֱסָרִין! לֹא צְרִיכָא, דְקָא נִבְעִי מֵאֲרַעָא. "מִתְנִי" מִי שְׁהִיָּה בֵּיתוֹ סָמוּךְ לַעֲבוּדָה זָרָה, וְנִפְּל — אֶסוּר לְבָנוּתוֹ. כִּיצַד יַעֲשֶׂה? כּוֹנֵם בְּתוֹךְ שְׁלוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת וּבּוֹנֶה. שְׁלוּ וְשֶׁל עֲבוּדָה זָרָה —

גִּידוֹן

תַּפְּרַשׁ דַּהֲיֹא דְמַנְחוּת בְּשֶׁל מַשָּׁה

כֹּלֵת יוֹתֵר מִנְלָךְ וּבִמְרַבָּה (כ"ק דָף סו. וְשֵׁם ד"ה הֵם) מִשְׁמַע אִפְּכָא דב"ש מוֹקְמִי גַם לְרַבּוֹת שְׁנוּיֵהֶם וּמַתִּירִין וְלְדוּמִיָּהֶם וַי"ל דַּהֲתָם גַּבִּי אֶתְנָן טַעְמָא דב"ש מִשּׁוּם דָּלֹא נִיחָא לִיה בְּנִפְחָה וְלֹא עָשָׂה הוֹלֵךְ אֶתְנָן אֲבָל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים נִיחָא לִיה בְּנִפְחָה וְהִכי אִמְר רַבָּא פ' כָּל הָאֶסוּרִין (תַּמּוּרָה דָף נ: וְשֵׁם ד"ה דְּטִיחָא) וְלֵךְ מִקְרָה וְנֶעְבֵּד אֶסוּר דְּנִיחָא לִיה בְּנִפְחָה: וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה לֹא תִבְעִי לָהּ הֵיא מַצֵּ לְמַכְשֵׁי בְּאִילָן הַעוֹמֵד מֵאִלָּין וְאֵלִיבָא דב"ש אוּ שְׁנִטְעוּ גְרָעִין לְפִי מַה שְׂפַרַּשׁ אָלֹא נִיחָא לִיה לְמַכְשֵׁי אֵלִיבָא דְרַבְּנָן אִי גַמִּי בְּאִילָנוֹת דְּשִׁכְחִי א"נ בְּאִילָן שְׁנִטְעוּ וּלְבָסוֹף עֲבָדוּ גַּמִּי הֵיא מַצֵּ לְמַכְשֵׁי אֵלִיבָא דְר' יוֹסִי בַר יְהוּדָה בְּעַקָר אִילָן אִם נֶאֱסַר מַה שְׁהִיָּה שֶׁם קִדָּם שְׁעָבְדוּ בְּדִאֲמַרְיִין לְעִיל אִתְּהוּ דְּבַר שְׁפָרְתָיו אֶסוּרִים וְעַקְרוּ מִתַּר הִיו אוּמַר אִילָן שְׁנִטְעוּ וּלְבָסוֹף עֲבָדוּ: מִי מֵאִים אוּ לֹא ר"ל אִית לֵה שְׁפִיר דְרַבָּא (סָפָה לֹא): דְּלִילָב שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִים לֹא יִטוֹל וְאִם נִטֵּל יֵצֵא דַּהֲתָם מִיְּרִי קִדָּם בְּטוֹל וּבְדִישְׁבַּד יֵצֵא דְמַצֵּת לֹא לְהַנוֹת נִתְנוּ אֲבָל הָבָא מִיְּרִי אַחַר בְּטוֹל וּבַעֲרֵי מִי מֵאִים לְכַתְּחָלָה אוּ לֹא: אֲשִׁירָה שְׂבִיטְלָה קָא מִבַּעֲרָא לִיה יֵשׁ דְּחוי אוּ אִין דְּחוי בְּדִאֲמַרְיִין (בְּסָפָה דָף לג.). גַּבִּי נִקְטַם רִאשׁוֹ (דְּלִילָב) וְעָלְתָה בּוֹ תַּמְרָה מַעֲרַב יוּם טוֹב כְּשֶׁר יִבְעָלְתָה בּוֹ תַּמְרָה בּוּ"ט מַשְׁעִיר לִיה הֵתָם וּפְשִׁיט כִּי הָבָא מְכַסְּהוּ הִרוּחַ וְכוּ' וּמַסִּיךְ תְּרוּ תַּמָּה תַּפְּשׁוּט דְאִין דְּחוי מַהֲרִיא דַּהֲתָם (דָף נב:): הִיו (עֲנִיּוֹ) מְרַבִּין מַעֲלִין פְּסוּל וְאִין מַמְשְׁטִין בּוּ"ט וְאִם מַעֲטָן כְּשֶׁר וּמוֹחִי לֵה (שֵׁם לג:): וְאִפִּי' אֲשַׁחֲרוּ מַעֲוִי"ט דַּהֲשֶׁתָּא הִיו דְּחוי מַעֲקָרוּ כִי הָבָא וְכוּ' הִיכִי דְעָלְתָה בּוֹ תַּמְרָה בּוּ"ט וְאִפִּי"ה אִם מַעֲטָן כְּשֶׁר אֲלִמָּא אִין דְּחוי וַי"ל דְּתַמְרָה אִין בִּידוּ לְהַעֲלוֹת תַּמְרָה וְכוּן בְּטוֹל אֲשִׁירָה אִין בִּידוּ דַּע"י עוֹבֵד כּוֹכְבִים צְרִיךְ לְבָטְלָה וְלֹא דְמִי לְהִדָּם דְּבִידוּ לְמַעֲט: הִינּוּ בַּעֲרָא דַרְשַׁב"ל נִקְטַר רַשַׁב"ל מִשּׁוּם דְּלַמַּצֵּה הִיא כְּמוּ בְּצִיצִית דַּהֲא בְּכָלֵל בַּעֲרָא דְרַמִּי בַר חַמָּא הִיא שְׁהִיָּה נִשְׁתַּנָּה ע"י טוּיָה: קַרְנִיָּה מַהוּ לְחֻצְצֹרוֹת תַּמָּה דַּהֲא תַנְיָא פִּקְרַן הַקּוֹמֵן רַבָּה (מְנַחוּת דָף כח.) חֻצְצֹרוֹת הֵיתָה בָּאָה מִן הַעֲשֶׂת שֶׁל כְּסָף עֲשֵׂאָה שֶׁל שָׂאֵר מִיַּי מַתְּכּוֹת פְּסוּלָה וְכוּל שָׁכַן שֶׁל קֶרֶן דְּבַשְׁלִמָא הֵיאִיא דְחָקִים (כ"ג מ"ו) דְּתַנּוּ כְּשֵׂהִיא מֵת קוּלוּ ז' [אֲשַׁל] חֲרָטִי [אֲשַׁל] חֻצְצֹרוֹת [כו"ו] י"ל שְׁהוּא שׁוֹפֵר שֶׁל (קִדּוּשׁ) הַשָּׂנֶה בְּדִאֲתִירָא פ' בְּמָה מְדַלִּיקוּן (שָׁבַת דָף לו.) חֻצְצֹרוֹת שְׁפּוּרָא אֲבָל הָבָא בְּמַכְשִׁירִי חֲרָדוֹן קָא מִיְּרִי דְּכַתִּיב וּתְנַעֲשֶׂתָם בַּחֲצֹרַת עַל עֲלִיתְכֶם וַי"ל דַּהֲיֹא דְמַנְחוּת מִיְּרִי בַּחֲצֹרַתִּי שְׁתּוֹקְשִׁין הַכֹּהֲנִים וְהָבָא בַּחֲצֹרַתִּי שֶׁל לוּים שְׁהֶם מַשׁוּרְרִים עַל הַקֶּרֶן וְכִמָּה כָּלִי שִׁיר הִיו שֶׁם בְּנוּרִית וּנְבָלִים וּמַלְעָתִים שִׁלַּע דְּקִאָמַר בְּסַמּוּךְ עַקָר שִׁירָה בַּפֶּה וְשִׁיר לֹא מַעֲבָבָא וְאִין זֶה יָכוֹל לְהִיֵּת וְהַכְּתִיב וּתְנַעֲשֶׂתָם בַּחֲצֹרַתִּי אֲלֹא ש"מ בְּדַפִּי' דְּתַנְיָשָׁה דְּקָרָא לַכֹּהֲנִים וְרַבִּי' יְהוּדָה חֲזָקָא קִאָמַר וּקְרִיאָה דְּכַתּוּםִּפְתָּא מַצִּינוּ הִיו

מַחֲצֹרִין וְחֻצְצֹרוֹת שֶׁל זֶה־בִּיזִיָּהֶם [וְשִׁי' תוֹם' וְכַחִים סח. ד"ה כְּשֵׂהִיא]: לֹא צְרִיכָא דְקַבְּנִבְעִי מֵאֲרַעָא ר"ל וְאִינִם יוֹצִאים חוּץ לְשִׁדְיָהֶם דְאֵלּוּ הִיו יוֹצִאים חוּץ לְשִׁדְיָהֶם הָא תַנּוּ (כ"ק דָף פא.) מַעֲרִין שְׁצֵא בְּתַחֲלָה בְּנִי הַעִיר מִסְּתַפְּקִין מִמֶּנּוּ וְאִם בֶּן הוּוּ מִים שֶׁל רַבִּים וְאִינִם נֶאֱסָרִים:

מז.

עֵין מִשְׁפָּט בַּר מַצְוָה
--

א מו"י פג' מהל' איסורי המזבח

הל' יג:

ב מו"י פג' מהל' איסורי המזבח

הל' יד:

ג מו"י פח' מהל' שופר וסוכה

ולולב הל' א, טוש"ע או"ח סי'

תרמט סעי' א:

ד מו"י פו"ד מהל' שחיטה הל' ז,

סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי'

כח סעי' יא:

ה מו"י פא' מהל' ציצית הל' יא,

סמג עשין כו, טוש"ע או"ח סי'

יא סעי' ח:

ו מו"י פג' מהל' כלי המקדש

והעובדין בו הל' ג, סמג עשין

קסט:

ז מו"י פד' מהל' איסורי המזבח

הל' ז:

ח מו"י פד' מהל' איסורי המזבח

הל' ז:

ט מו"י פח' מהל' עבודה זרה

וחוקות הגויים הל' ה, סמג לאוין

מה, טוש"ע יו"ד סי' קמג סעי'

א:

מז:

עין משפט גור מצורה

א מיי' פו' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ב מיי' פה' מהל' דעות הל' ו, טוש"ע או"ח סי' ג סעי' יב:

ג מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' א:

ד מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ג:

ה מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ג:

ו מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ג:

ז מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ד:

ח מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, ש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ה:

ט מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ד:

אַבְנֵיז וַעֲצִיז וַעֲפָרוּ מִטְּמְאִין בְּשָׂרָז וְאִפִּי' לִמ"ד (לְעִיל עֲבוּדָה זָרָה מֵא):

נִידוֹן מַחֲצָה עַל מַחֲצָה אוֹתוֹ חֶלֶק שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים חִילוּ עוֹלָה לוֹ בְּכַנְיֻסֵּת ד' אֲמוֹת

— מִטְמְאִין בְּשָׂרָז, שְׁנַאֲמַר: "שֶׁקֶץ תִּשְׁקָצְנוּ".

^(כ)רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: בְּנִדָּה, שְׁנַאֲמַר: "תִּזְרַם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹאמַר לוֹ", מַה נִּדָּה מִטְמְאָה בְּמִשְׁא, אִף

עֲבוּדָה זָרָה מִטְמְאָה בְּמִשְׁא. גְּמַ' וְהָא קָא מְרוּוח לַעֲבוּדָה זָרָה! אָמַר רַב חֲנִינָא מְסוּרָא: דְּעֶבֶד לִיָּה בֵּית הַפֶּסֶא. וְהָא בְּעִי צְנִיעוּתָא! דְּעֶבֶד לִיָּה בֵּית הַפֶּסֶא דְּלִילָה. ׳וְהָא אָמַר מָר: אִיזְהוּ צְנוּעַ? הַנִּפְנָה בְּלִילָה בְּמָקוֹם שְׁנִפְנָה בַּיּוֹם, וְאִף עַל גַּב דְּאוֹרִימָנָא בְּכִדְרָה, מִיָּהוּ צְנִיעוּתָא בְּעִי לְמַעַבְד! דְּעֶבֶד לִיָּה לְתִינוּקוֹת. ״אִי נָמִי, דְּגִדְרִי לִיָּה בְּהִיזְמִי וְהִיגִי. ״מִתְנִי״ שְׁלִשָּׁה בְּתִים הֵן — בֵּית שְׁבָנָאוּ מִתְחַלָּה לַעֲבוּדָה זָרָה, הָרִי זֶה אֲסוּר. סִיידוֹ וּכְיִידוֹ לַעֲבוּדָה זָרָה וְחִידֵּשׁ — נוֹטֵל מַה שְׁחִידֵּשׁ. הַכְּנִיס לְתוֹכָה עֲבוּדָה זָרָה וְהוֹצִיאָה —

הָרִי זֶה מוּתָר. גְּמַ' אָמַר רַב: הַמִּשְׁתַּחֲוָה לְבֵית — אָסֵרוּ. אֵלמָא קָסְבַּר תְּלוּשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ בְּתִלוּשׁ דְּמִי, וְהָאֲנֹן ״בְּנָאוּ״ תַּנּוּ! ^(א)בְּנָאוּ — אִף עַל פִּי שְׁלֹא הִשְׁתַּחֲוָה לוֹ, הִשְׁתַּחֲוָה — אִף עַל פִּי שְׁלֹא בְּנָאוּ. אִי הָכִי, הֲנִי שְׁלִשָּׁה — אַרְבָּעָה הוּא! בִּינּוֹן דְּלַעֲנִין בִּישׁוּל, בְּנָה וְהִשְׁתַּחֲוָה חַד קָא חֲשִׁיב לִיָּה. ״מִתְנִי״ שְׁלֹשׁ אַבְנִים הֵן — אֶבֶן שְׁחֻצְבָּה מִתְחַלָּה לְבִימוּס — הָרִי זֶה אֲסוּרָה. סִיידָה וּכְיִידָה לְשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה — נוֹטֵל מַה שְׁסִייד וּכְיִיד, וּמוּתָרַת. הָעֶמִיד עֲלֶיהָ עֲבוּדָה זָרָה וְסִילְקָה — הָרִי זֶה מוּתָרַת. גְּמַ' אָמַר רַבִּי אֲמִי: וְהוּא שְׁסִייד וּכְיִיד בְּגוּפָה שֶׁל אֶבֶן. וְהָא דּוּמִיא דְּבֵית תַּנּוּ, וּבֵית לָאוּ בְּגוּפִיָּה הוּא, וּמִיתָסֵר! בֵּית נָמִי אִיפָא בִּינֵי אוּרְבִי. מִי לֹא עָסְקִינוּ דְּשִׁייעַ, וְהָדָר שְׁיִיעִיָּה? ״אֵלָא בִּי אֲתַמַּר דְּרַבִּי אֲמִי — לַעֲנִין בִּישׁוּל אֲתַמַּר, וְאִף עַל גַּב דְּסִייד וּכְיִיד בְּגוּפָה שֶׁל אֶבֶן, פִּי נֹטֵל מַה שְׁחִידֵּשׁ — שְׁפִיר דְּמִי. דְּמַהוּ דְּתִימָא: בִּינּוֹן שְׁסִייד וּכְיִיד בְּגוּפָה שֶׁל אֶבֶן, כַּאֲבֹן שְׁחֻצְבָּה מִתְחַלָּה לַעֲבוּדָה זָרָה דְּמִיא, וְתִיתָסֵר בּוּלָה, קָא מְשַׁמַּע לוֹ.

מִתְנִי

אָבֵל חָלָקוּ עוֹלָה לוֹ שְׂאֵס הִיָּה עָבִיד שְׁתֵּי אֲמוֹת

מוֹנֶה הָאֵמָה שְׁלוּ וְכוּנֵס עוֹר ג' אֲמוֹת לְתוֹךְ שְׁלוּ:

אָבִינוּ וַעֲצִיז וַעֲפָרוּ שֶׁל אוֹתוֹ כְּתַל מְטַמְאִין בְּשָׂרָז אָבֵלו חָלָקוּ לְפִי שְׂאִין בְּרָרָה. שָׂרָן אִין מְטַמֵּא בְּמִשְׁא: שָׂקֹן לָשׁוֹן שָׂרָן: נִדָּה מְטַמְאָה בְּמִשְׁא דְּקִתִּיב וְכַל הַנֶּנֶע בְּכַל כְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו חֲלֵמָא טְמִיתָה לְכַלִּי אֲשֶׁר נִשָּׂא אוֹתָהּ וְאע"פ שֶׁלֹּא נִנְעָה שְׂאָפֵלוּ הִי עֲשָׂרָה כְּלִים זֶה עַל זֶה בָּלוּ בְּכָלֵל אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו הֵן: תְּזַרֵּם כְּמוֹ מְוָה מְעֻבָּדוֹת כּוֹכָבִים מִשְׁתַּעֲבִי: גְּמ' דְּעֶבֶד לִיָּה בַּהכ"ס שְׁנִפְנָה שֵׁס: וְהָא בְּעִי צְנִיעוּתָא וְאֲנֹן תַּנּוּ דְּאָסוּר לְבָנוּת כְּתַל לְהַפְסִיק בֵּינוּ וּבֵין עֲבוּדַת כּוֹכָבִים לְפִי בְּשׁוּנְהוּ לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים: בְּמָקוֹם שְׁנִפְנָה בַּיּוֹם שְׂצָרִין צְנִיעוּת וְאע"ג שְׁנִינוּ בַּפ' הַרוּחָה (בְּרִכוֹת כב.). לֹא תִימָא בְּמָקוֹם שְׂאִיא צָרִין לְהִתְרַחֵק בְּלִילָה בְּבִיּוֹס אֵלָא אִימָא כְּדָרָךְ שְׁנִפְנָה בַּיּוֹם שְׂאִיא נִפְרַע מְנַשֵּׁב וְכַשְׁעוֹר שְׁתַּתְּנוּ חֻבִּמִים טַפַּח וּמַפְחִים מ"מ ש"מ דְּבַעֲבִין נָמִי בְּלִילָה צְנִיעוּת וְהִכָּא לִיבָא צְנִיעוּת חֲזוּז לִיָּה בְּנִי

עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: הָמִי וְהִיגִי חוֹצִים וּבְרַקְנִים: מִתְנִי' שְׁלֹשָׁה בְּתִים הֵן לַעֲנִין בְּטוֹל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: בֵּית שְׁתַּחֲלֵת בְּנִינוּ לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְהִי עוֹבֵדִין אֶת הַבֵּית עַצְמוֹ: הָרִי זֶה אֲסוּר דְּכַל הַבֵּית הִי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְאִם שְׁלוּ בְּטָנֵל הִכָּא בְּטוֹל שְׂאִין נְאָסֵר אֵלָא חֲדוּשׁ וְהִהוּא חֲדוּשׁ שְׁבַטֵּל אֲסוּר בַּהֲנָאָה לַעֲוֵלָס וּבַגְּמָרָא מוֹקִי לָהּ כְּגוֹן שֶׁלֹּא נַעֲבַד הַבֵּית מֵעוֹלָם אָבֵל אִם הִשְׁתַּחֲוָה לָהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַחֲרֵי כֵן נְאָסֵר כֹּל הַבֵּית וּבְעִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלוּ וְאִם הִשְׁתַּחֲוָה לָהּ וְשָׂרָלֵל אֲסוּרָה עוֹלָמִית: הַכְּנִיס לְתוֹכוּ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְאֶת הַבֵּית שַׁעֲמוּ לֹא נִתְפַּסֵּן לַעֲבַד וְלֹא הִקְצִיּוּ לְתַשְׁמִישׁ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֵלָא לְפִי שְׁעָה הַכְּנִיס לְתוֹכוּ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: גְּמ' תַּלְוֵשׁ וּלְבִסּוּף חֲבָרוּ אֲבִי בֵּית תַּלְוִשִׁין וּבְנָחוּ וְחִבְּרוּ בְּתַרְכּוּעַ: אע"פ שֶׁלֹּא הִשְׁתַּחֲוָה וְקָסְבַּר תַּנָּא דִּיזַן עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֲסוּרָה מִיָּד וְאע"פ שֶׁלֹּא נַעֲבָדָה: לַעֲנִין בְּטוֹל בְּנָה וְהִשְׁתַּחֲוָה חַד חֲשִׁיב לִיָּה דְּבִין בְּנָה בֵּין הִשְׁתַּחֲוָה כְּלוּ אֲסוּר

אִם שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים הִיא צָרִין עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלוּ וְאִם שֶׁל וְשָׂרָלֵל הִיא אִין לָהּ בְּטִילָה עוֹלָמִית: מִתְנִי' שְׁלֹשׁ אֲבָנִים הֵן לַעֲנִין בְּטוֹל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: אֶבֶן שְׁחֻצְבָּה מִן הָהָר: מִתְחַלָּה לְבִימוּס מָקוֹם מוֹשֵׁב עֲבוּדַת כּוֹכָבִים שְׁמוּשִׁיב הַעֲלָם עָלֶיהָ וְעוֹבֵדִין אֶת הַבִּימוּס כְּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים עַצְמוֹ: הָרִי זֶה אֲסוּרָה וְאִפִּי' לֹא הָעֶמִיד עָלֶיהָ וְאִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים חֻצְבָּה צָרִין עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלָהּ וְלַחֲסַר מִמֶּנָּה מַעֲטַ עַד שֶׁתַּפְּגֵס וְאִם וְשָׂרָלֵל חֻצְבָּה לַעֲבַד עָלֶיהָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֲסוּרָה עוֹלָמִית: סוּדָה וּבִדָּה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְהִיא הִיתָה חֻצְבָּה וְעוֹמָדָת: נוֹטֵל וְשָׂרָלֵל מַה שְׁחָשַׁשׁ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּזוֹרָה לְרוּחַ וְהָאֶבֶן מִתְרַת שֶׁלֹּא נִנְעָה עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֵלָא הַחֲדוּשׁ: הָעֶמִיד עָלֶיהָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים לְפִי שְׁעָה וְלֹא הִקְצָה אֶת הָאֶבֶן לְבִימוּס וְכִלְקָה הָרִי זֶה מִתְרַת וְאִין צָרִיכָה בְּטוֹל: גְּמ' וְהוּא שְׁסִיד

אִם שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים הִיא צָרִין עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלוּ וְאִם שֶׁל וְשָׂרָלֵל הִיא אִין לָהּ בְּטִילָה עוֹלָמִית: מִתְנִי' שְׁלֹשׁ אֲבָנִים הֵן לַעֲנִין בְּטוֹל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: אֶבֶן שְׁחֻצְבָּה מִן הָהָר: מִתְחַלָּה לְבִימוּס מָקוֹם מוֹשֵׁב עֲבוּדַת כּוֹכָבִים שְׁמוּשִׁיב הַעֲלָם עָלֶיהָ וְעוֹבֵדִין אֶת הַבִּימוּס כְּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים עַצְמוֹ: הָרִי זֶה אֲסוּרָה וְאִפִּי' לֹא הָעֶמִיד עָלֶיהָ וְאִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים חֻצְבָּה צָרִין עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלָהּ וְלַחֲסַר מִמֶּנָּה מַעֲטַ עַד שֶׁתַּפְּגֵס וְאִם וְשָׂרָלֵל חֻצְבָּה לַעֲבַד עָלֶיהָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֲסוּרָה עוֹלָמִית: סוּדָה וּבִדָּה לַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְהִיא הִיתָה חֻצְבָּה וְעוֹמָדָת: נוֹטֵל וְשָׂרָלֵל מַה שְׁחָשַׁשׁ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּזוֹרָה לְרוּחַ וְהָאֶבֶן מִתְרַת שֶׁלֹּא נִנְעָה עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֵלָא הַחֲדוּשׁ: הָעֶמִיד עָלֶיהָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים לְפִי שְׁעָה וְלֹא הִקְצָה אֶת הָאֶבֶן לְבִימוּס וְכִלְקָה הָרִי זֶה מִתְרַת וְאִין צָרִיכָה בְּטוֹל: גְּמ' וְהוּא שְׁסִיד אִם שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים הִיא צָרִין עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלוּ וְאִם שֶׁל וְשָׂרָלֵל הִיא אִין לָהּ בְּטִילָה עוֹלָמִית: מִי לֹא עֲסָקִינוּ כְּלוּמַר מִתְנִיתִין סִיד וּכְיִיד כְּתַמָּא קַתְנִי וּמִי לֹא מִשְׁתַּמַּע נָמִי דְּאִי הָיָה בֵּית שִׁיעַ מִתְחַלָּה קֹדֶם אֲסוּר וְהָדָר הִאי וְשִׁיעָה לָשֵׁם עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְקַתְנִי נוֹטֵל דָּלָא כִּגִי בְּזֹל גְּטִילַת חֲדוּשׁ: לַעֲנִין בְּטוֹל אֲתַמַּר וְלֹא לַעֲנִין תַּחֲלַת אֲסוּר לְמִימָרָא דָּלָא נִתָּסֵר אֵלָא אִם כֵּן סִיד בְּגוּפָה אֵלָא וְדִאי בְּזֹל גּוּפָה נָמִי אֲסִירָא וְר' אֲמִי אֲבַטְוֵל הָאי וְה"ק אֲפִי' סִיד בְּגוּפָה כִּגִי לָהּ בְּהָא בְּטוּלָא דְּמִתְנִי' וְלֹא בְּעִי בְּטוֹל דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים: וְתַתָּסֵר כְּלָהּ וּתְבַעֲי עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְבָטְלָהּ אוֹ אִם הִיתָה שֶׁל וְשָׂרָלֵל תַּתָּסֵר עוֹלָמִית קמ"ל דָּלָא חִזַּל שֵׁם עֲבוּדַת כּוֹכָבִים אֵלָא אַחֲדוּשׁ:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מסורת הש"ס

א תוספתא זבים

ב משנה שבת

ג ספרא ויקרא דבורא דנדבה
פרק ז ו; ספרא צו פרשה ה ה; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק יא א; ספרא בהר פרק ב ד

גליון הש"ס

מתני' נוטל מה שסייד. בסדר המשנה במשניות הגירסא וחיפש נוטל מה שחיפש:

תוס' ד"ה בית וכו' הא גבי תפילין. לא ידעתי למאי צריכים לראיה זו הא להדיא מפורש הכא השתחוה אע"פ שלא בנאה אסור. הרי דהשתחוואה לחוד אוסר וצ"ע:

ד"ה אבן וכו' ומיהו לפי מה שפ"ה. נראה כאילו היה אפשר לטעות מדברי רש"י ולומר דמתני' ס"ל דעד שתעבד ומ"מ מעשה חשוב דבנין אוסר מיד אבל זקיפה לא. אבל תמזה לי הא לעיל דף יט ע"ב איתא הניחא למי"ד וכו' ושל עובד כוכבים עד שתעבד. הרי דהתם מיירי בבנה כיפה ואפ"ה למ"ד משתעבד לא נאסר ע"י הבנין לחוד וא"כ א"א לנטות מדברי רש"י:

ד"ה גדעו וכו' דומיא דעפר דחפר. לקמן דף נה ע"ב:

ד"ה והוא שסייד וכו' אור"י. עיין תשו' הרמ"א סי' ק"ג:

תורה אור השלם

ולא־תביא תועבה אל־ביתך והיית חרם כמזה שקץ תשקצנו (תעב ותשקצנו מ־יִחְרֹם הוא (דברים י, כו)

וטמאתם את־צפוי פְּסִילִי כִסְפָּךְ ואת־אִפְדֵּת מִשְׁכַּת זִבְחֶךָ תִּזְרֹם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹאמַר לוֹ [ישעיהו ל, כב]

מח:

**עין משפט
בר מצוה**

א מיי פ' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' יא, סמג
לאוין מה, טושי"ע יו"ד ס' קמב
סעי' ט: ו

ב מיי פ' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' יא, טושי"ע
יו"ד ס' קמב סעי': ו

ג מיי פ' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' יא, טושי"ע
יו"ד ס' קמב סעי' ט:

ד מיי פ' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' יא, טושי"ע
יו"ד ס' קמב סעי' ט:

ה מיי פ' מהל' מעשר שני ונטע
רעני ה"ב, טושי"ע יו"ד ס' רצד
סעי' ה: ו

לֹא יֵשֶׁב בְּצִלָּה וְלֹא דָמִי לְצִלוֹ שֶׁל הִכְלָל
אֲבָל חֲשָׁדָה עֲשִׂינָה לְצִלֵּי אִי"נ חוֹמְרָא
דְּעִבְדוּת פּוֹכְבִּים שְׂאֵנִי: אָ דְּאִיבָא דְּרָבָא
אֲחֶרְיֵינָא שִׁי' חֲצַר בְּזֵה דְּחִי עֲשִׂינוּ לְמִימֵר
אִשִּׁי' אֲרֹךְ יִיחָד אִם כּוֹן אִין לְדַבֵּר כּוֹף:
וְרַבְּנָן סְבֵרִי זֶה וְזֶה גִזְרֵם מֵתֵר שִׁי' רִשְׁיֵנוּ
שְׂמֹוּאֵל וּמִ"מ אֲסֵרִי רִבְּנָן וְיִקְוֹת פִּימוּת
הַחֲמָה קִלָּא דְּמִי דְּהִבָּא עִם זֶבֶל נְבִיָּה
הַמְהַנֶּה לְגַזֵּל וְלַהֲחִלּוֹף זֶבֶל הַקִּרְקַע נִמְי
שְׂהֹוֹא שֶׁל הָמֵר מַחְזִי לְגַזֵּל וְלַהֲחִלּוֹף אֲבָל
לְגִזְרֵם דְּצֵל חֲשִׂינוּ שְׂפִלּוֹ אֲסִיר שְׂאוּתָה
דְּהִבָּה שְׂהַצֵּל עֹשֶׂה לְהִגֵּן מִן הַחֲמָה אִין
הַקִּרְקַע עֹשֶׂה וְלִיבָא נִמְי צֵל אֲחֵר דְּהָמֵר
גִּזְרֵם עֲמֹו לְהִגֵּן מִן הַחֲמָה נִמְצָת כֵּל
הַנֶּאֱתָת הַצֵּל לְאֲסִיר וְדָמִי שְׂפִיר לְפָרָה
שִׁתְּפֻטְמָה כְּכִרְשִׁינִי הָמֵר וְשֵׁל עִבְדוּת
פּוֹכְבִּים בִּיחָד שְׂשִׂינָה הֹוִעִלוֹ לְפֻטֵם
הַפָּרָה וְנִקְרָא זֶה חָה גִזְרֵם: הָתָם
דְּקִדְאִיזִל לְאֲבֹוד שִׁי' בְּקוֹנְטֵרֵם לְאֲבָרָה
מִתְּפֹון וְכַבֵּר בְּטֵלָה וְהֹוִי עִבְדוּת פּוֹכְבִּים
שִׁתְּפֻטְמָה מַחְלִיָּה וְקִשָּׁה בָּה טוֹבָא
דְּלִמְ"ד (לְעִיל עִבְדוּת זֶרָה מֵא:): עִבְדוּת
פּוֹכְבִּים שִׁתְּפֻטְמָה מַחְלִיָּה אֲסִירָה תִּקְשִׁי
וְהֹוִעִלוֹ לְמִחוּן דְּשִׁרִי נִמְי הֹוִי אִין מְבַטֵּל
יִשְׁרָאֵל עִבְדוּת פּוֹכְבִּים שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים
וְעוֹד דְּבַטֵּל יִשְׂרָאֵל נִמְי אֲרִירִי ר' יוֹסִי
מְדַמְּינִי רִאִיָּה (לְעִיל עִבְדוּת זֶרָה דָּף
מ.ד.) מַעְגֵּל וּמִמְפֻלָּצַת שְׂהִיא שֶׁל יִשְׂרָאֵל
וְעִבְדוּת פּוֹכְבִּים שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִינִיָּה בְּטֵלָה
עוֹלָמִית לְכוֹן גִּרְחָה לְפָרָשׁ דְּקִדְאִיזִל לְאֲבֹוד
קִלָּא כְּבוֹיָה שְׂבִיב לְזַבּוֹל בְּצוּרִי' לְרוּחַ שְׂאִין
נוֹפֵל כ"כ בִּיחָד וּמִ"מ אִפִּילוֹ לְכִי הֹוִי
גִּזְרֵם חֲשִׁי רִבְּנָן: נוֹטְעִין' יָחֹוד שֵׁל
עִזְרָה וּקִמְ"ל קִלָּא גִזְרֵינוּ יָחֹוד אִטּוֹ אִלְנָה
דְּבִיחֹוד לֹא עֵיךְ בָּה עֵרְלָה: וְאִין' נוֹטְעִין
אִלְנָה שֵׁל עִזְרָה ע"ל דְּבִאֲסֹור נְטִיעַת
אִלְנָה לְבִתְחִלָּה נִמְי לֹא פְלִיגִי רִבְּנָן דְּחִי
פְלִיגִי וְשֵׁרוֹ אִם כּוֹן לְדִידֵהוּ אֲמִירָה עֵרְלָה
בְּשִׂרְפָּה וְנִטְעֵהוּ אֲוִתָּה וְיִהְיֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶם
זֶה חָה גִזְרֵם וְדַחַק לֹוֹמֵר דְּאֲרִירִי הָתָם
בְּאִין רִאִין לְטַע אִלָּא וְדִי בְּדִיעֶבֶד
פְּלִיגִי וּבֹא ר' יוֹסִי לְאֲשַׁמְעִינוּ שְׂאֵם
נְטְעִיהוּ אִף בְּדִיעֶבֶד כֵּל הַגֵּזֵל מִמֶּנּוּ
אֲסִיר וְקִדְמִפְרָשׁ טַעְמָא מַפְנִי שְׂהֹוֹא פְרִי
דְּמִשְׁמַע שְׂבִיב לְהַשְׁמִיעֵנוּ הִיבָא דְּנִטְעַת
אִלְנָה שֶׁל עֵרְלָה דְּאִפִּילוֹ יִעֲבֵד אֲסִירִים
הַפְּרוּת וְהֹוִי דְּנִקְטָט אִין נוֹטְעִין אִיִּירִי
דְּמִי רִשָּׁא נוֹטְעִין תִּנָּא כּוֹיבָא אִין
נוֹטְעִין:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

חיים (ק"ז כו). דהתם היכל נחוכו עשו מתני' לא יושב בצלעה הרי צל לאו תחת נו
מתני' לא יושב בצילה, ואם יושב — טהור, ולא יעבור
תחתיה, ואם עבר — טמא. היתה גוזלת את הרבים ועבר
תחתיה — טהור. גמ' לא יושב בצילה. פשיטא! אמר רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא נצרכא אלא לצל צילה.
מכלל דבצל קומתה, אם יושב — טמא? לא, דאפילו לצל
קומתה נמי, אם יושב — טהור, והא קא משמע לן, דאפילו
לצל צילה לא יושב. איכא דמתני לה אסיפא, ואם יושב
טהור. פשיטא? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא
צרכא אלא לצל קומתה. מכלל דלצל צילה אפילו
לכתחלה יושב? לא, הא קא משמע לן, דאפילו לצל
קומתה אם יושב — טהור. ולא יעבור תחתיה, ואם עבר
— טמא. מאי טעמא? אי אפשר דליכא תקרובת עבודה
רה. ^(ט) מני? רבי יהודה בן בתירא היא, דתנא: רבי יהודה
בן בתירא אומר: מנין לתקרובת עבודה זרה שמשמאה
נאחל? שנאמר: "ויצמדו לבצל פעור ויאכלו זבחי מתים"
— מה מת מטמא באהל, אף תקרובת עבודה זרה מטמא
נאחל. היתה גוזלת את הרבים ועבר תחתיה — טהור.
איבעיא להו: עבר או עובר? רבי יצחק בן אלעזר משמיה
יחזקה אמר: עובר, ורבי יוחנן אמר: אם עבר. ולא פליגי,
הא דאיכא דירכא אחרינא, הא דליכא דירכא אחרינא.
אמר ליה רב ששת לשמעיה: פי מטית להתם
ארהיטני. היכי דמי? אי דליכא דירכא אחרינא, למה
לי "ארהיטני"? מישרא שרי! ואי דאיכא דירכא אחרינא,
מי אמר "ארהיטני" מי שרי? לעולם, דליכא דירכא
אחרינא, ואדם חשוב שאני. ^(י) מתני' זורעין תחתיה ירקות
בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה, והחזירין לא
בימות החמה ולא בימות הגשמים. רבי יוסי אומר: אף לא
ירקות בימות הגשמים, מפני שהנביה נושרת עליהן והנה
לחן לזבל. ^(י) גמ' למימרא דרבי יוסי סבר: זה וזה גורם —
אסור, ורבנן אמרי: זה וזה גורם — מותר? ^(י) הא איכא
שטמיעין להו, דתנן: רבי יוסי אומר: שוחק וזורח לרוח או
מטיל לים. אמרו לו: אף היא נעשה זבל, ונאמר: "לא
דבק בידה מאומה מן החרם". ^(י) קשיא דרבנן אדרבנן,
קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי! בשלמא דרבי יוסי אדרבי
יוסי לא קשיא: התם, דקאזיל לאיבוד — מתיר, הכא, דלא
קאזיל לאיבוד — אסור. אלא דרבנן אדרבנן קשיא,
איפוא. ואיבעית אימא: לא תיפוא, דרבי יוסי כדשני,
רבנן כדאמר רב מרי בריה דרב כהנא: מה שמשפית
נעור — פוגם בפשר. הכא נמי, מה שמשפית בנביה, פוגם
בצל. ^(י) וסבר רבי יוסי זה וזה גורם אסור? והתנא: רבי
יוסי אומר: נוטעין יחור של ערלה, ואין נוטעין אגוז של
ערלה, מפני שהוא פרי. ואמר רב יהודה אמר רב: מודה
רבי יוסי שאם נטע והבריה והרפיב — מותר. ותנא נמי
כבי: מודה רבי יוסי

שָׁמַח

ואילן הוא דאס פון לא מתני ליה ואם יאמר
טעור דהא קתני סיפא לא יעבור תחתיה
ואם עבר טמא אלא מן האילן והלאה
הלכה לאו אלא הוא שפסקהחמה במרחק
או במעשר יש לבל לאדם על ארץ
ובשדהחמה עומדת במקצת הרקיע אין
לבל דבר על אלא תחתיו: תחתיה נוף
האילן שהאילן עליו האילן: ואם עבר
טמא בקדמפרש במקרא: היתה גחלת את
הרעים שהיה נושא נופה לרשות הרעים:
ועבר תחתיה טעור דהא טמאה דרצון
היא וקרא דמיתנין במקרא אסמכתא
שעלמא היא והכי גמי אמרי' בפ' ר'
ישמעאל (לקמן עבודה זרה נב:) דהא
טמאה דרצון היא והיא דגחלת את
הרעים לא יזוז רצון: גמי' פשיטא דלא
ישב צלה דהא קא מתני משבצות
פוכבים: לצל צלה שחרית ושמית צל
ארץ לבל דבר מחד ובל זמן שכל עברה
מדת ארץ העל את מדת גבה קומת
האילן העל עב וחסיד מביא ואילן העל
דק וקלוש והיא על עלו וארצתרין
לאשמושינן דאפילו בצל צלה לא ישב:
מכלל דבצל קומתה אם ישב טמא
בשמייהא. והלא אינו מן האילן הוא ולא
תחת נופו: לא בצל קומתה גמי אם ישב
טעור ובלבד שלא ישב ממש תחתיה
ומשום רישא נקט על צלה דקתני לא ישב
לבתחלה ואשמושינן דאפילו בצל צלה לא
ישב אלא סיפא ישב טעור אפילו אצל
מכלל דבצל צלה לבתחלה
ישב בתמיהא. כיון דאוקמת מתני' אצל
קומתה ורישא גמי דקתני לא ישב בצל
קומתה מכלל דבצל צלה לבתחלה ישב והא
קא מתני: אם ישב טעור ובלבד שלא
יהא תחתיה דהא קתני לקמן דאי עבר
טמא וב"ש ישב: א"א דליפא תתקרב
עבודת פוכבים ונמצא האילן מלאה על
התקרבת ועליו: עבר דאי עבר דיעבד
או עובר לבתחלה: פי מטיית הקטן רב
ששט סני וזכר הנה חה מושכו והיתה
בשירו אשרה גחלת את הרעים א"ל פי
מטיית הקטן: אריהטני משכני במרוצה:
מתני' זורעין תחתיה ורקות צימיות
הגשמים שהאילן גם הוא קשה להן
שמעשב החמה מביא: אלא לא צימיות
החמה שהעל יפה להן: וחזירין לטוב"א
פ"ע": לא צימיות החמה ולא צימיות
הגשמים שהעל יפה לחזרת לעולם:
שהצדיק עזרי נורח ולא חוש לנגד: הקטן
קחזירין לאבד לבקשה הוא מתפגן ויבד
בטלה עבודת פוכבים ולא גרעא
משבצות פוכבים שגשגתהה מאלה הלכה
ליפא זה חה גורם שהרי אין בלא אסור
פגל כל דאפילו רצון לא אסרי אלא משום
גזירה דלמא מנגה ליה כו' פדאוקמנא
בריש פרוקי (עבודה זרה דף מב:).
פ"ק

ה'ה' מתי' וְלֹא תִשְׁנֶה דְרָבִי יוֹסִי אֶדְרָבִי יוֹסִי
דְּרִאמְרִינָן אֵלף הָיָא נִעְשִׂית זְבֵל וְהָבָא הֵינּוּ
מִרְיָלִין בְּבִסְלֵי מַחְדָּשִׁים לְהַפְשִׁיט דְּרָב
אֶשְׁמַתְלֵקֵהּ הַפְּסָר הֶאֱזָר לָן הֵתָם אִמְרֵי הָא
שְׁמִשְׁמָשִׁיחַ בְּדָמֵי הַעוֹר פּוֹגֵם בְּדָמֵי הַפְּסָר:
תָּרַר. אֶלְמָא פִּי זְבֵל הֵאֱזָר וְטוֹשָׁן פְּרוּת הוּוּ

מסורת הש"ס

לעיל לב: ת"ה ברכות ז'; ברכות ז'; משנה ט"ז; בבא קמא כט.
 לקמן ג'; חולין יג: ת"ה ברכות ז'; בבא קמא כט.
 ברכות ז'; תנא דבי אהורא; רבה; שבת מ"ח; קוהלת רבה; במדבר רבה; מנחות ז'; תוספתא עבודה זרה; ביצה ט"ז; תנבות סד'; לעיל יא, לעיל מז.
 פסחים כז; בבירות ז'; מסנהדרין פ.
 תוספתא עבודה זרה; משנה עבודה זרה; לעיל מג; לעיל מב. בבא בתרא ל.
 משנה ערלה; תוספתא ערלה

גלילין הש"ס

י"ח ועבר וכו' סומאיה דרבנן היא. עין חולין יג ע"ב ת"ה מקבוצות: תוס' ד"ה לא וכו' חומרא ערבוד כתובים שאני. עין לעיל דף יב תוס' ד"ה אלא ודף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו:

תורה אור השלם

יחזקאל לבעל פער נאכלו זבחי קמים [תהלים ק, כח]

ולא: למען בןדק מוקיח מן־הקרח יצאנו ישוב יהנה מחולין וארץ ונמלך: כמנים ורספס נשבע לאבאבדיה (דברים יג, יח)

וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פֶּעֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי
מֵתִים [תהילים קו, כח]

וְלֹא־יִדְבֹק בְּיָדָהּ מֵאוֹמָה מֶ־
הַחֹרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יִהְיֶה מִמֶּ־
אֶפֶס וְנָתַן־לָהּ רַחֲמִים וְרַחֲמָהּ
וְהִרְבָּה כְּאִשֶּׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיף
[דְּבָרִים יג, יח]

מזט:

עין משפט
גזר מצווה

א מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' ד:

ב מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמב סעי' ד:

ג מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יד, ש"ע יו"ד סי' קמב סעי' ג:

ד מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כט, סמג לאוין קלד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ב:

ה מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ו:

ו מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ו:

ז מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' יא:

ח מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' יא:

ט מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, סמג לאוין מה, טור יו"ד סי' קלט:

אַרְג בּו אַת הַבְּגָד אֲסוּר בַּהֲנָאָה פִּירוּשׁלְמִי דְּפִרְקִין פִּרְיוֹן מ"ט מַעֲיֵן נֶסֶךְ דְּאִמְרֵי' וַיִּמְכֹּר חוּץ מִדְּמִי וַיֵּן נֶסֶךְ שָׂבּוּ דה"נ וַיִּמְכֹּר חוּץ מִדְּמִי

אסור שבו וְהָי אִיתָא דְהָס א"ר חַנִּי כַּד נִחְמִית מִן אֲלָפָא אֲשַׁכְחִי' ר' יִשְׁכָּב כַּר אֲחָא וַתֵּיב מִקְשִׁי נָטַל הִימְנָה כְּרָכַר אֲסוּר פִּהֲגִיה אֲרַג כּו אַת הַבְּגָד אֲסוּר פִּהֲגִיה וְנִמְצֵין וַיִּמְכֹּר כֵּלֹו לְעוֹבֵד כּוּכְבִּיס חוּץ מִדְּמִי

וַיֵּן נֶסֶךְ שָׂבּוּ א"ר יִשְׁכָּב כַּר אֲחָא חַנִּי קָשִׁיתָא חַנִּי קוּמָא מֵאִי פִדְיוֹן שִׁמְן אִין דְּכָךְ כִּנִּי אֲדָס לָקַח מִן הָעוֹבֵד כּוּכְבִּיס דְּקָס הִכָּא דְּכָךְ כִּנִּי אֲדָס לָקַח כִּנִּי מִן הָעוֹבֵד כּוּכְבִּיס פִּרוּשׁ וּלְפִיכָךְ אֲסוּר לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוּכְבִּיס דְּחִישְׁטֵין שָׁמָא וַיִּמְכְּרוּ לִישְׁרָאֵל דְּהָס אִין דְּכָךְ לָקַח מִן הָעוֹבֵד כּוּכְבִּיס וַיֵּן וְכֵן יו"ל כֹּאפָה כּו אַת הַפֶּת דְּכָךְ לָקַח פֶּת מִן הָעוֹבֵד כּוּכְבִּיס: שְׁקוּל אַרְבַּע זוּזֵי כו' וְלִמְכֹּרָן כֵּל אֲחָד כִּפְנֵי עַצְמוֹ אֲמַר לוֹ כֵּן כִּדְפַכְשׁ רַש"י:

לָא דב"ע עוֹבְדֵיו לְשֹׁכְרִים פִּי' כּוּקְטָרַס וְהָא דְאֲמַר שְׁמוּאֵל כְּרִישׁ פִּרְקִין (עֲבוּדָה זָרָה דָף מ"א.) אִפִּי' שְׂכָרִי עֲבוּדַת כּוּכְבִּיס מִתְרִין כִּהְאָה לְמוֹנָצָן דְּהָס לֹא חֲזִינוּ דְּנִשְׁתַּפְּקָה מֵאִילָיָה דְאִמְרִינוּ עוֹבֵד כּוּכְבִּיס שְׂכָרוֹ וְהָכָא מִרְי' כִּרְאִינוּהָ שְׁנִשְׁתַּפְּקָה וְלֹא שְׂפָקָה הָעוֹבֵד כּוּכְבִּיס וְקָשָׁה דִּא"כ מֵאִי מִקָּשָׁה לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דָף מ"א:) לִרְשַׁכ"ל מִרְאֵשׁ גָּנוּן שְׂאֵנִי דְהָס שְׁלֹא שְׂפָקָה עוֹבֵד כּוּכְבִּיס דְּהָא רְשַׁכ"ל וְשְׁמוּאֵל קִמְנוּ כַּחַד שִׁטָּא שְׂשַׁכְרִי עֲבוּדַת כּוּכְבִּיס לְכֹן נִרְאָה לְכַרֵּשׁ דְּהָכָא מִרְי' שְׂפָרְקָה לְגַשֵּׁר קוּסְמִין וְנִשְׁפִּיס תְּמִיר וְאִין מִשְׁחִין לְעֲבָדָה כִּכָּךְ וְלָכֵךְ יֵשׁ לְאַסֵּר הַקוּסְמִין הַאֲנֻקְלִיס מִמֶּנָּה עוֹד יו"ל דְּהָתַם מִרְי' שְׂשַׁכְרִיס שְׁמָנָצָן לְבָדֵן כֵּלֹא עָקַר עֲבוּדַת כּוּכְבִּיס אֲבָל הִכָּא מִרְי' שְׁכָל הַשְּׂכָרִיס כְּיַחַד וְכֵי הֵאִי גֻּוּאָא אֲמַר עוֹבְדִין לְשְׂכָרִיס וּמ"מ לְפִי זֶה קָשִׁיא מֵאִי פִרְיוֹן לְעִיל מִרְאֵשׁ גָּנוּן דְּהָא הוּא דְּהָס כֵּן הַשְּׂכָרִיס וַיַּחַד אֲבָל דְּהָס לֹא הִיא דְּרָכָה לְשַׁכֵּר וּא"כ אִפִּי' עָקַר עֲבוּדַת כּוּכְבִּיס קוּס מִתַּר מִמַּר אֲמַר אִיהִי לֹא אֲנִלָּה נִפְשָׁה:

רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל: אֲפִילוּ תַרְתִּי נָמִי לַתְּסֵרוּ ה"ה דְּהִנֵּה מַעַי לְמִימַר אִפִּי' חָזָא גַּמִּי לְתַסֵּר אֲלָא מֵשׁוּם דְּמַתְּנִי' נֶקַט שְׁתֵּיס מַתְּרִית נֶקַט גַּמִּי הִכָּא שְׁתֵּיס:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מִתְנִי' כִּרְכּוּר מוּיִל"ו כִּלְע"ו: גַּמִּי כִּהָא קוֹאֲמַר ר"א דְּנִשׁ פִּדְיוֹן: ל"ט דְּנִשׁ פִּדְיוֹן: אֲלָא פֶת מֵשׁוּם דְּלֹא מַעֲכָרָא כִּה אֲסוּר מִשְׁשׁ: אֲבָל חֻבִּית שֶׁל יוֹן נֶסֶךְ שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּחֻבִּית שֶׁל דִּתְרַ

^(א)**מִתְנִי' נָטַל מִמֶּנָּה עֲצִים — אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. הִסִּיק בְּהוֹן אַת הַתַּנּוּר, אִם חֲדָשׁ — יוֹתֵץ, וְאִם יָשָׁן — יוֹצֵן. אָפָה בּוֹ אַת הַפֶּת — אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה. נִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת — כּוּלָן אֲסוּרוֹת בַּהֲנָאָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: יוֹלִיד הַנָּאָה לָיִם הַמַּלְח, אָמְרוּ לוֹ: אִין פִּדְיוֹן לְעֲבוּדָה זָרָה. יְנָטַל הִימְנָה כְּרָכּוּר — אֲסוּר בַּהֲנָאָה. אַרְג בּוֹ אַת הַבְּגָד — אֲסוּר בַּהֲנָאָה. נִתְעַרַב בְּאַחֲרִים וְאַחֲרִים בְּאַחֲרִים — כּוּלָן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: יוֹלִיד הַנָּאָה לָיִם הַמַּלְח. אָמְרוּ לוֹ: אִין פִּדְיוֹן לְעֲבוּדָה זָרָה. גָּמִי וַצְרִיכָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינוּ קַמִּייתָא, כִּהָא קוֹאֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מִשּׁוּם דְּבַעֲיֵדְנָא דְקָא גִמְרָה פֶת קָלִי לָה אִיסוּרָא, אָבָל כְּרָכּוּר דְאִיתִיהָ לְאִיסוּרָא בְּעִינִיה, אִימָא מוֹדִי לְרַבְנָן. וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ כְּרָכּוּר, כִּהָא קוֹאֲמַרִי רַבְנָן, אָבָל פֶת — אִימָא מוֹדוֹ לִיה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. צְרִיכָא. ^(ב)אָמַר רַב חֲזִיא כְּרִיָּה דְרַבָּה בַר נַחְמָנִי אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר זְעִירִי: הִלָּכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אִיכָא דְאָמְרִי, אָמַר רַב חֲסֵדָא: אָמַר לִי אָפָא בַר רַב חֲסֵדָא, הִכִּי אָמַר זְעִירִי: הִלָּכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רַב אֲדָא בַר אֲבָה: לֹא שָׁנוּ אֲלָא פֶת, אָבָל חֻבִּית — לֹא, וְרַב חֲסֵדָא אָמַר: אֲפִילוּ חֻבִּית מוּתַרְתָּ. ^(ג)הָהוּא גִבְרָא דְאִיתְעַרַב לִיה חֻבִּיתָא דְיָיִן נֶסֶךְ בַּחֲמִירָה, אָתָא לְקַמִּיָּה דְרַב חֲסֵדָא, אָמַר: שְׁקוּל אַרְבַּע זוּזֵי וְיִשְׁדִּי בַּנְהָרָא, וְנִשְׁתַּרְתִּי לָךְ. "מִתְנִי' כִּיצַד מִכְּטָלָה? קוּרְסָם וְזוּרֵד, נָטַל מִמֶּנָּה מִקָּל אוֹ שְׂרָבִיט, אֲפִילוּ עָלָה — חֲרִי זֶה בְטָלָה. שִׁיפָה לְצָרְכָה — אֲסוּרָה, שְׁלֹא לְצָרְכָה — מוּתַרְתָּ. גָּמִי אוֹתָן שְׁפָאִין — מַה תִּהְא עֲלִיהֶן? פִּלְגִי בֵּה רַב הוֹנָא וְרַבִּי חֲזִיא בַר רַב: חַד אָמַר אֲסוּרִין, וְחַד אָמַר מוּתַרִין. ^(ד)תַּנָּא כְּמָאן דְאָמַר מוּתַרִין, דִּתְנָנָא: גוֹי שְׁשִׁיפָה עֲבוּדָה זָרָה לְצָרְכוֹ — הִיא וּשְׁפָאִיָּה מוּתַרִין, לְצָרְכָה — הִיא אֲסוּרָה וּשְׁפָאִיָּה מוּתַרִין, וְיִשְׂרָאֵל שְׁשִׁיפָה עֲבוּדָה זָרָה, בִּין לְצָרְכָה בִּין לְצָרְכוֹ — הִיא וּשְׁפָאִיָּה אֲסוּרִין. אִיתְמַר: עֲבוּדָה זָרָה שְׁנִשְׁתַּבְּרָה, רַב אָמַר: צוּרָה לְבַטַל כָּל קוּסָם וְקוּסִם, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עֲבוּדָה זָרָה אִינָּה בְטָלָה אֲלָא דְרָה גְדִילְתָּהּ. אֲדַרְבָּה, דְרָה גְדִילְתָּה מִי מִכְּטָלָא? אֲלָא הִכִּי קוֹאֲמַר: אִין עֲבוּדָה זָרָה צְרִיכָה לְבַטַל אֲלָא דְרָה גְדִילְתָּה. ^(ה)לִימָא כִּהָא קַמִּיפְלָגִי, דְמָר סַבַּר: עוֹבְדִין לְשְׂבָרִין, וּמַר סַבַּר: אִין עוֹבְדִין לְשְׂבָרִין? לֹא, דְכוּלִּי עֲלָמָא עוֹבְדִין לְשְׂבָרִין, וְהָכָא כְּשָׁבְרִי שְׂבָרִים קַמִּיפְלָגִי, מָר סַבַּר: שְׂבָרִי שְׂבָרִים אֲסוּרִין, וּמָר סַבַּר: שְׂבָרִי שְׂבָרִים מוּתַרִין. "וְאִי בְּעִית אִימָא: דְכוּלִּי עֲלָמָא שְׂבָרִי שְׂבָרִים מוּתַרִין, וְהָכָא בְּעֲבוּדָה זָרָה שָׁל חֲלִיּוֹת, וּבַהֲדִיּוּט שְׁיֻכּוֹל לְהַחזִירָה קַמִּיפְלָגִי. מָר סַבַּר: בִּינוֹן דְּהֲדִיּוּט יָכוֹל לְהַחזִירָה לֹא בְטָלָה, וּמַר סַבַּר: אִין עֲבוּדָה זָרָה בְטָלָה אֲלָא דְרָה גְדִילְתָּה, דְּהִינּוּ אוּרְחִיָּה, הָא לֹאוּ גְדִילְתָּה הִיא, וְאִין צְרִיכָה לְבַטַל.**

וַחֲדָרֵן עָלָה כָּל הַצִּלְמִים.

מִתְנִי' רַבִּי יִשְׁמַעֲאל אוֹמַר: שְׁלֹשׁ אַבְנִים זֹו כִּיצַד זֹו

כִּיצַד מְרְקוּלִיס — אֲסוּרוֹת, וּשְׁתֵּיס — מוּתַרּוֹת. וְחֻכְמִים אוּמָרִים: שְׁנִרְאוֹת עֲמוֹ — אֲסוּרוֹת, וְיִשְׂאִין נִרְאוֹת עֲמוֹ — מוּתַרּוֹת. גָּמִי בְּשִׁלָּמָא רַבְנָן קִסְבְּרִי עוֹבְדִין לְשְׂבָרִים, נִרְאוֹת עֲמוֹ דְאִיכָא לְמִימַר מִינִיה נָפַל — אֲסוּרוֹת, שְׂאִין נִרְאוֹת עֲמוֹ — מוּתַרּוֹת. אֲלָא רַבִּי יִשְׁמַעֲאל מֵאִי קִסְבַּר? אִי עוֹבְדִין לְשְׂבָרִין, אֲפִילוּ תַרְתִּי נָמִי לִיתְסֵר! אִי אִין עוֹבְדִין לְשְׂבָרִים, אֲפִילוּ תֵלַת נָמִי לֹא! אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּידּוּעַ שְׁנִשְׁרוּ מִמֶּנּוּ — דְּכַרִּי הַכַּל אֲסוּרוֹת, וְאֲפִילוּ לְמָאן דְאָמַר: אִין עוֹבְדִין לְשְׂבָרִים — הִנִּי מִילֵי עֲבוּדָה זָרָה דְלֹאוּ הִינּוּ אוּרְחִיָּה, אָבָל הָכָא דְמַעֲיַקְרָא תַבּוּרִי מִיתַבְּרִי — הִינּוּ אוּרְחִיָּה, כִּי פִלְגִי בְסִתְמָא.

בְּמִקּוּרְבוֹת

מסורת הש"ס

א פסחים כז.

ב קמחן ט:

ג ערכין כט.

ד לעיל מב.

ה יומא כד.

גליון הש"ס

גמ' שקול ארבע זוזי. עיין יומא דף נה ע"ב תוס' ד"ה ונברור:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

במקרבנות כגון בִּלְמָה וְחֵצִי חֲמֶה: מִרְחָקוֹת בְּאַרְבַּע חֲמוֹת דְּנוּחִי לֹא מֵשֶׁה נִפְלוּ: עוֹשִׂין מִרְקוּלִים קָטָן כְּלוּמֵר דְּרָפָן לְשִׁנִּית בּוֹ: נִרְאוֹת עֲמוּ מִקְרָבוֹת מֵאֵל: שְׁאִין נִרְאוֹת עֲמוּ

בְּמִקְרָבוֹת נָמִי, דְּאִיכָא לְמִימַר מִיַּיְה נָפַל — דְּבָרֵי הַפֶּלֶאסוּרוֹת, כִּי פְּלִיגִי — בְּמִרוּחָקוֹת. וְהָא "בְּצַד מִרְקוּלִים" קִתְּנִי, מֵאִי "בְּצַד"? בְּצַד אֲרַבַּע אֲמוֹת דִּידִיָּה. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל סָבַר: עוֹשִׂין מִרְקוּלִים קָטָן בְּצַד מִרְקוּלִים גָּדוֹל, שְׁלֹשׁ דִּדְמִיין לְמִרְקוּלִים — אֲסוּרוֹת, שְׁתֵּים — מוֹתָרוֹת. רַבִּנּוּ סָבַר: אִין עוֹשִׂין מִרְקוּלִים קָטָן בְּצַד מִרְקוּלִים גָּדוֹל, לֹא שָׁנָא שְׁלֹשׁ וְלֹא שָׁנָא שְׁתֵּים, נִרְאוֹת עֲמוּ — אֲסוּרוֹת, שְׁאִין נִרְאוֹת עֲמוּ — מוֹתָרוֹת. אָמַר מָר: בִּידוּעַ שֶׁשָּׁנְשָׁרוּ מִמֶּנּוּ — דְּבָרֵי הַפֶּלֶאסוּרוֹת. וּרְמִינָהּ: אֲבָנִים שֶׁשָּׁנְשָׁרוּ מִן הַמִּרְקוּלִים, נִרְאוֹת עֲמוּ — אֲסוּרוֹת, שְׁאִין נִרְאוֹת עֲמוּ — מוֹתָרוֹת. וּרְבִי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר: שְׁלֹשׁ — אֲסוּרוֹת, שְׁתֵּים — מוֹתָרוֹת. אָמַר רַבָּא: לֹא תִימָא "שָׁנְשָׁרוּ", אֶלָּא אֵימָא "שָׁנַמְצָאוּ". וְסָבַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שְׁתֵּים מוֹתָרוֹת? וְהִתְנִיָּא: רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר: שְׁתֵּים בִּתְפִיסָה לֹא אֲסוּרוֹת, שְׁלֹשׁ, אֲפִילוּ מִרוּחָקוֹת — אֲסוּרוֹת! אָמַר רַבָּא: לֹא קִשְׂיָא, כָּאֵן בִּתְפִיסָה אַחַת, כָּאֵן בַּשְּׁתִּי תְפִיסוֹת, וְהִיכִי דְמִי? דְּאִיכָא גּוּבָהָה בְּיַי וּבְיַיְנִי.⁽ⁿ⁾וּמִרְקוּלִים כְּהֵאִי גִוּוּנָא מִי הָוִי? וְהָא תַנְיָא: אֵילוּ הֵן אֲבָנֵי בֵּית קוּלִים — אַחַת מִכָּאֵן וְאַחַת מִכָּאֵן וְאַחַת עַל גְּבִיחָּה! אָמַר רַבָּא: כִּי תַנְיָא הָהִיא — בְּעֵיקַר מִרְקוּלִים. בִּי יִנָּא מִלְּפָא חֲרוּב, אָתוּ גּוֹיִם אוֹקִימוּ בֵּיה מִרְקוּלִים, אָתוּ גּוֹיִם אַחֲרֵינִי דְלֹא פִלְחִי לְמִרְקוּלִים שְׁקָלִינָהוּ, וְחִיפּוּ בָּהּ דְרָכִים וּסְרִטְאוֹת, אִיכָא רַבִּנּוּ דְפָרְשִׁי וְאִיכָא רַבִּנּוּ דְלֹא פָרְשִׁי.^(a)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּנָן שֶׁל קְדוּשִׁים מַחֲלֶה עֲלֵיהוֹ, וְאַנּוּ נַפְרוּשׁ מֶהָן? מֵאֵן נִיהוּ "בְּנָן שֶׁל קְדוּשִׁים"? רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי סִימְאִי, וְאַמְאִי קְרוּ לֵיה "בְּנָן שֶׁל קְדוּשִׁים"? דְּאַפִּילוּ בְּצוּרְתָא דְיוּזָא לֹא מִיסְתַּפֵּל.⁽ⁿ⁾מֵאִי טַעְמָא דִּמָּאֵן דְּפָרִישׁ? סָבַר לֵה כִּי הָא דְאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב חִיָּיא בַר יוֹסֵף אָמַר רַב: מִנֵּין לְתַקְרוּבַת עֲבוּדָה זָרָה שְׁאִין לֵה בְטִילָה עוֹלָמִית? שְׁנַאָמַר: "וַיַּעֲמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים", מָה מֵת אִין לוֹ בְטִילָה לְעוֹלָם, אַף תַּקְרוּבַת עֲבוּדָה זָרָה אִין לֵה בְטִילָה לְעוֹלָם. וּמֵאֵן דְלֹא פָרִישׁ, אָמַר: בְּעִינָא כְּעִין פְּנִים, וְלִיכָּא.⁽⁷⁾אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אָבָא: אִיכָלַע רַבָּה בַר יִרְמְיָה לְאַתְרֵין, וְאַתָּא וְאַיִתִּי מַתְנִיתָא בִּידֵיהּ: גּוֹי שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים מִן הַמִּרְקוּלִים וְחִיפָּה בָּהּ דְרָכִים וּסְרִטְאוֹת —

סְנִינְסִים אֲבָל שֹׁלֵם אֲסוּרוֹת אֲפֵלּוּ אִיכָא גּוּבָהָה דְבִין שְׁהָן זֹו בְּצַד זֹו מוּבָחָא מֵלֵתָא דְמִרְקוּלִים עֲבָדִיהוּ וְרַבִּנּוּ סָבַרִי לִ"ש תְּפִיסָה אַחַת לִ"ש שְׁתֵּי תְפִיסוֹת לִ"ש שְׁנִים לִ"ש שֹׁלֵם נִרְאוֹת אֲסוּרוֹת אִין נִרְאוֹת מִתָּרוֹת דְאִין עוֹשִׂין מִרְקוּלִים קָטָן בְּצַד מִרְקוּלִים גָּדוֹל וְלִעֵיל ס"ד כּוּן עַמְרַקְרָבוֹת הֲרֵבָה שְׁנִירָאוֹת עֲמוּ כ"ע לֹא פְלִיגִי דְאֲסוּרוֹת וְאֲפִילוּ אַחַת כִּי פְלִיגִי עַמְרַקְרוֹת פְּרוּשׁ שְׁאִין נִרְאוֹת קם"ד עַמְרַקְרוֹת הֲרֵבָה קֹאמֵר יוֹמֵר מֵאַרְבַּע חֲמוֹת וּפְרִיר וְהָא בְּצַד מִרְקוּלִים קִרְצִי וּמִסִּין בְּצַד ד' חֲמוֹת קַמְפִּלְגִי דר' יִשְׁמַעְאֵל סָבַר מֵשׁוּם דְּמוּבָחָא מֵלֵתָא הִיא מִרְקוּלִים דְּעוֹשִׂין קָטָן בְּצַד גָּדוֹל אע"ג דְאִין נִרְאוֹת עֲמוּ אֲבָל שְׁתֵּים לֹא בִין דְאִיכָא גְבָהָה פִּדְמָסִין אֲבָל שֹׁלֵם אע"ג דְאִיכָא גְבָהָה עוֹשִׂין זֻקָא תוֹךְ ד' חֲמוֹת פִּדְקִי בְּצַד מִרְקוּלִים וְהָא דְקִרְצִי בְּצֻרְתָא שֹׁלֵם רִפִּי' מִרְחָקוֹת בִּין דְאִין נִרְאוֹת עֲמוּ בְּשִׁבְי הַגּוּבָהָה מִרְחָקוֹת קרי לֵה: וְסָבַר ר' יִשְׁמַעְאֵל שְׁתֵּים מִתָּרוֹת פִּי' בְּתוֹךְ אֲרַבַּע חֲמוֹת וְנִרְאֶה לִי דה"ה דְּהָהּ מַנִּי לֹאקִשְׁטִי וְקָבַר ר' יִשְׁמַעְאֵל ג' חוּן

מִרְחָקוֹת כְּלוּמֵר בְּתוֹךְ ד' חֲמוֹת מִתָּרוֹת דְלֹאֻ מֵשֶׁה נִפְלוּ וּבְסִמּוּךְ פֶּרֶשׁ בְּתַפְסָּה אַחַת שְׁאִין הִסְפִּיחַ שְׁנִים לְמִרְקוּלִים וְאֲסוּרִים לְבָלִי עֲלֵמָא דְכָל תוֹךְ ד' חֲמוֹת נִרְאוֹת עֲמוּ קרי לָהֶם וּפְלִגְמִיְהוּ דְלִעֵיל בְּתוֹךְ אֲרַבַּע חֲמוֹת בְּשִׁנְי תְפִיסוֹת דְאִיכָא גְבָהָה דְּהוּן לֵהוּ פִּדְמָרְחָקוֹת דְלִיכָא לְמִימַר מֵשֶׁה נִפְלוּ וְנִקְשָׁה בַּה טוּבָא חֲדָא דְאִין זֹו שְׁיַטַּת הַתְלַמּוּד שֶׁלֹּאֲפֵה הַסְבָּכָא בָּהּ שְׁמַתְחָלָה הָיוּנוּ סוּבָרִים הִיכָא דְלִיכָא גְבָהָה קוּרָא אוֹתָם בְּתוֹךְ ד' חֲמוֹת מִרְחָקוֹת וְלִיכָא לְמִימַר מֵשֶׁה נִפְלוּ וְלִבְסוּף נֹאמַר כִּי לִיכָא גְבָהָה וְעֵאִי מֵשֶׁה נִפְלוּ וְאֲפֵלוּ בְּתוֹךְ ד' וְעוֹד אִי בְּלִיכָא גְבָהָה טַעְמָא דְשְׁתֵּים אֲסוּרוֹת מֵשׁוּם דְּמֵשֶׁה נִפְלוּ מֵאִי אֲרִיָּא שְׁתֵּים אֲסוּרוֹת אֲפֵלוּ אַחַד נָמִי וְהַלִּ"ל ר' יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר בְּתַפְסָּה אַחַת אֲפֵלוּ א' אֲסוּרָה שֹׁלֵם אֲפֵלוּ מִרְחָקוֹת וְעוֹד בִּין דְכָל תוֹךְ ד' חֲמוֹת נִרְאוֹת קרי לֵהוּ וְאֲסוּרוֹת אִף לְרַבִּנּוּ לְמָה הַזְכִּיר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּתַפְסָּה לֹא אֲסוּרוֹת יוֹמֵר מִדְּבַנּוּ הָהּ לֹא לִימַר לָשׁוֹן נִרְאוֹת כְּמוֹ רַבִּנּוּ דְּהָא רִפִּי' רַבִּנּוּ מוֹדוּ דְנִרְאוֹת עֲמוּ דְּהָיוּ בְּתַפְסָּה לֹא אֲסוּרוֹת וְעוֹד דְּמַשְׁמַע אִף לִפִּי הַמַּסְבָּחָא דְבַמְרַקְרָבוֹת לֹא פְלִיגִי דְאֲפִילוּ אִיכָא גּוּבָהָה אֲסוּרוֹת וְהָכִי נָמִי אֲמַרִין לְעֵיל עַמְרַקְרָבוֹת לֹא פְלִיגִי וְלֹא הֲדַר בַּה תְּלַמּוּדָא וְדָבַר תַּמָּה הוּא דְבִין שְׁהָן מִקְרָבוֹת כַּל בָּהּ א"כ הַגְּבוּהִין בְּקֻרּוֹב לְמִרְקוּלִים מִמֶּשׁ הָהּ וְעוֹבְדִין אוֹתָהּ הַלְבָּנִים שְׁשֻׁנְפִּלוֹת אִם כּוּן הָהּ לֵן לְמִימַר שֹׁאֵם הַגּוּבָהָה קֻרּוֹב לְמִרְקוּלִים אֲפֵלוּ מִרְחָקוֹת אֲסוּרוֹת כְּאֵלוּ לֹא הָהּ גְבָהָה שְׁבִין שְׁעָבְרוּ הַגּוּבָהָה מִה מוֹזִיק לָהֶן הַגּוּבָהָה מִכָּאֵן וְאִלֵּךְ מֵהִיוּ הָא לֹא קִשְׂיָא בְּלִי הָאִי דְאִיכָא לְמִימַר דה"ק עַמְרַקְרָבוֹת תוֹךְ אֲרַבַּע וְלִיכָא גְבָהָה לכ"ע לֹא פְלִיגִי אִי נָמִי כִי אִיכָא גְבָהָה וְאֲנִי עַמְרַקוּלִים אִינִם גְּבוּהִים יוֹמֵר כִּי אִם מַשְׁט כְּשֵׁהֶם נוֹפְלוֹת אִינִם יְכוּלוֹת לְהַתְחַק לָבוֹן נִרְאֶה לְפָרֶשׁ דְלִעוּלָם בָּהּ הִיא הַסְבָּכָא דְבְּתוֹךְ ד' חֲמוֹת נָמִי יֵשׁ שְׁאִין נִרְאוֹת פִּדְקִרִי לְעֵיל מִרְחָקוֹת תוֹךְ ד' חֲמוֹת וּה"פ כָּאֵן בְּתַפְסָּה אַחַת דְלִיכָא גְבָהָה וְתוֹךְ ד' חֲמוֹת אע"ג שְׁאִין נִרְאוֹת קֹאמֵר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל דְאֲפִילוּ שְׁתֵּים אֲסוּרוֹת דא"ל מִרְקוּלִים קָטָן הִם בִּין שֶׁהֶם בְּתוֹךְ ד' חֲמוֹת וְזוּקָא שְׁתֵּים אֲבָל אַחַת מִתָּרָת דְבִאִין נִרְאוֹת מוֹרִי וְאַחַת מִרְקוּלִים לֹא שְׁבָדִי וְהָא דְקֹאמֵר לְעֵיל לָר' יִשְׁמַעְאֵל ב' מִתָּרִין מוֹרִי בַב' תְּפִיסוֹת כְּגוֹן דְאִיכָא גְבָהָה וּבִין דְאִיכָא גְבָהָה אִין לְאָסַר ב' דְלֹא כְּסִיחִי לְשִׁשׁוֹת מִרְקוּלִים קָטָן בְּצַד גָּדוֹל הִיכָא דְאִיכָא גְבָהָה

סְנִינְסִים אֲבָל שֹׁלֵם אֲסוּרוֹת אֲפֵלּוּ אִיכָא גּוּבָהָה דְבִין שְׁהָן זֹו בְּצַד זֹו מוּבָחָא מֵלֵתָא דְמִרְקוּלִים עֲבָדִיהוּ וְרַבִּנּוּ סָבַרִי לִ"ש תְּפִיסָה אַחַת לִ"ש שְׁתֵּי תְפִיסוֹת לִ"ש שְׁנִים לִ"ש שֹׁלֵם נִרְאוֹת אֲסוּרוֹת אִין נִרְאוֹת מִתָּרוֹת דְאִין עוֹשִׂין מִרְקוּלִים קָטָן בְּצַד מִרְקוּלִים גָּדוֹל וְלִעֵיל ס"ד כּוּן עַמְרַקְרָבוֹת הֲרֵבָה שְׁנִירָאוֹת עֲמוּ כ"ע לֹא פְלִיגִי דְאֲסוּרוֹת וְאֲפִילוּ אַחַת כִּי פְלִיגִי עַמְרַקְרוֹת פְּרוּשׁ שְׁאִין נִרְאוֹת קם"ד עַמְרַקְרוֹת הֲרֵבָה קֹאמֵר יוֹמֵר מֵאַרְבַּע חֲמוֹת וּפְרִיר וְהָא בְּצַד מִרְקוּלִים קִרְצִי וּמִסִּין בְּצַד ד' חֲמוֹת קַמְפִּלְגִי דר' יִשְׁמַעְאֵל סָבַר מֵשׁוּם דְּמוּבָחָא מֵלֵתָא הִיא מִרְקוּלִים דְּעוֹשִׂין קָטָן בְּצַד גָּדוֹל אע"ג דְאִין נִרְאוֹת עֲמוּ אֲבָל שְׁתֵּים לֹא בִין דְאִיכָא גְבָהָה פִּדְמָסִין אֲבָל שֹׁלֵם אע"ג דְאִיכָא גְבָהָה עוֹשִׂין זֻקָא תוֹךְ ד' חֲמוֹת פִּדְקִי בְּצַד מִרְקוּלִים וְהָא דְקִרְצִי בְּצֻרְתָא שֹׁלֵם רִפִּי' מִרְחָקוֹת בִּין דְאִין נִרְאוֹת עֲמוּ בְּשִׁבְי הַגּוּבָהָה מִרְחָקוֹת קרי לֵה: וְסָבַר ר' יִשְׁמַעְאֵל שְׁתֵּים מִתָּרוֹת פִּי' בְּתוֹךְ אֲרַבַּע חֲמוֹת וְנִרְאֶה לִי דה"ה דְּהָהּ מַנִּי לֹאקִשְׁטִי וְקָבַר ר' יִשְׁמַעְאֵל ג' חוּן לְד' מִתָּרוֹת וְלִפִּי הַמַּסְבָּחָא נִיחָא וְדוּקוּ: אֲבָלָּהּ בֵּית הוֹלֵם הַקָּשָׁה ר"ת הִיאֵךְ מְנִסְרִין שְׁמָה בִין שְׁאִינָה בְּתוּרָה דְבִפְּרָךְ ד' מִיתוֹת (כְּסֵדְרִין דף סג:) מַשְׁמַע דְּעֶבֶר אוֹשֵׁם חֲלָהִים אַחֲרִים לֹא תוֹפִירוּ וְאוֹר"ת דְקָלוּם לָשׁוֹן בְּבַח שְׁמָה וְכַדְמִים כְּמוֹ אוֹתָהּ קוּלָם לָשׁוֹן לַעַג וְקָלָם (תַּלְמִים מ"ז: ד' פסוק יז) וְהָיוּ מִרְקוּלִים חִלּוּף קָלוּם לָשׁוֹן מִר דַּשְׁחוּטָה פְּרָךְ גִּיד הַגֵּשֶׁה (חֲלוּן דף צד.)

מִר דְכִנְתָּא (כַּסּוּרוֹת ד' ל:). ח"ג כְּנוּ שֶׁל קְדוּשִׁים מַחֲלֶה עֲלֵיהֶם לָשׁוֹן וְחִיד וְכוּן בְּסִמּוּךְ אֲפִילוּ בְּצֻרְתָא דְיוּזָא לֹא מִקְתַּפֵּל דְאֲרַעִי מַעֲחַם גּוּשָׁה קִאִי וְלֹא עַל אֲכִי וְאִמּוֹ בְּדִאִיתָא פ"ב דְּמוֹנַעַד קָטָן (דף פה:) כִּד נַח נִקְשָׁה דר' מַעֲחַם בַר סִימְאִי אֲשַׁקְנוּ כַּל עֲלֵמְעִיא מֵשׁוּם דְלֹא אִסְתַּפֵּל בְּצֻרְתָא דְיוּזָא וְא"ת מַה חֲסִידוֹת אִיכָא בָּהּ הָא אֲמַרִין פְּרָךְ שׂוֹאֵל (שַׁבַּת דף קטט.) דִּינִיקָא עֲצֵמָה

אֲסוּרָה לְהַסְתַּפֵּל רִפִּי' כְּחוּל בְּדָכְתִּיב אֵל תַּכְנוּ אֵל הַלְלִילִים וְשֹׁמֵא בְּצֻרְתָא דְיוּזָא סְרְגִינִל לִרְאוֹת בַּה תַּמִּיר לֹא סִיכָא בַּה הַפְּנִיָּה וְאִפ"ה לֹא מִסְתַּפְּל: בְּעִינָן כְּעִין פְּנִים וְלִיכָא פֶּרֶשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל כְּשֶׁם רַבִּי שְׁלֵמָה וְהָא לָשׁוֹן מִן זִבְחָה דְשְׁנִים וּה"ה לְכָל שָׂאֵר תַּקְרָבַת דְּמוּצָח כְּגוֹן קִיטוֹר וְסוּר וְכָל הַעוּלִים לְגַבִּי מוּצָח מִקְרוּ תַּקְרָבַת עֲבוּדַת כּוּבָבִים לְשִׁנּוּן שְׁאִין וְכוּלָּן לְפִטֵּל וְהֵם כַּל מִינֵי מֵאֲבָל וּבְדִתָּן נָמִי בְּמִתְעִי' יִיטוֹת שְׁמִינִם וּסְלִחוֹת הַלְבָּךְ הֵי אֲבָנִים לֹא הִיוּ תַקְרָבַת מֵהִיו אִתְסוּרִי הוּא דִּמְתַּסְרִי מֵשׁוּם דְּנִשְׁעִים עֲבוּדַת כּוּבָבִים עֲצֵמָה בְּדִלְקָמָן בְּשִׁמְעָתוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דף נא.) וּבְעֲבוּדַת כּוּבָבִים מֵהָיָ בַטוּל וְהָא דְחַפּוּ בַּה דְרָכִים וְשִׁמְעִין מִהָבָא דְהָי גִּירוֹת שֶׁל שְׁנֵה שְׁמִבְאִין דוֹרוּן לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים וּמַחְלִיָּקִין בְּפִגְיָהֶם וּמַשְׁפִּינן הַפְּמֵר מִפְּרָם אוֹן נִקְטָם לְהַסְרָאֵל מִתַּר בְּהִנָּה מִמֶּה נִקְשָׁךְ אִי תַקְרָבַת עֲבוּדַת כּוּבָבִים הִיוּ אִפִּי' בַטוּל לֹא צִרִיךְ וּמִתַּר בָּלֹא בַטוּל דְלֹא דְמִי תַקְרָבַת מוּצָח וּבִתַּקְרָבַת שְׁאִילוּ כְּעִין פְּנִים לֹא כְּעִי בַטוּל וְאִי נִיו שֶׁל עֲבוּדַת כּוּבָבִים הִיוּ וְלָנוּ מַחְלִיקִים אוֹתָהּ וְשֹׁךְ לֵהוּ בַטוּל בְּעֲבוּדַת כּוּבָבִים עֲצֵמָה מִכּוּם מִכּוּם בְּפִינּוּן שְׁכַחַר הַפְּמֵר אִין לָךְ בַטוּל גָּדוֹל מִהָּה דְשַׁב אִינוּ רִנְצָה לְהַלְלוּךָן לַעֲנִי עֲבוּדַת כּוּבָבִים אֵלֹא לִהְיוֹת הוּא מִזָּן וּלְצֻרְכוּ נוּטָן וְנַחמִיכוֹת שֶׁל שְׁנֵה שְׁוִתְקִין נָמִי לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים מִתָּרוֹת דְאֲפִילוּ נִיו לִיכָא וְתַקְרָבַת כְּעִין פְּנִים לִיכָא וְאִין הִקְשָׁם לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים וְלֹא צִרִיכִי בַטוּל וּבְכַרוֹת שְׁמִבְאִין דוֹרוּן מִתָּרִין שְׁדִרִי אִין מְבִאִין לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים כִּי אִם לְשִׁמְשׁוּם וְלְכּוּמִרִים וְתַקְרָבַת עֲבוּדַת כּוּבָבִים לֹא הִיוּ שְׁאִין דְרָפָן לְהִאֲבִיל לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים כְּדוּרוֹת רֵאשׁוּנִים בָּהּ נִרְאֶה לָר' יוֹהָנָן מִלְבּוּשִׁי כּוּמִרִים נִיו שְׁלָהֶם הוּא וְלֹא שֶׁל עֲבוּדַת כּוּבָבִים וּמִתָּרִין בָּלֹא בַטוּל וְכוּן כְּלִי שְׁקוּרִין קוּי"ח אִין מַשְׁמִשִּׁין כּוּן לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים אֲבָל אוֹתָהּ כְּלִי מִתְּפֵה שְׁמִקְטָרִין כּוּ אֲסוּר מֵשׁוּם מַשְׁמִשִׁי עֲבוּדַת כּוּבָבִים וְצִרִיךְ בַטוּל מֵשׁוּם שְׁמִקְטָרִין כּוּן לְעֲבוּדַת כּוּבָבִים וּמִכִּירְתּוֹ לֹאֻ הֵנוּ בַטוּל וְקוּמָא לֵן כְּרַבִּנּוּ דְפְלִיגִי: אֲרַעֲבִי בְּמִתְעִי' (דף נג.) בְּמַכְרָה אוֹ שְׁמַשְׁכָּנָה וְאֲמַרִי לֹא בַטֵּל וְהוּא הָדִין לְמַשְׁמִשִׁי עֲבוּדַת כּוּבָבִים שְׁאִין בְּטִלִים בְּכָךְ וְכוּן כַּל כְּלִי נִיו שֶׁל עֲבוּדַת כּוּבָבִים בָּהּ פִּסָּךְ רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל כְּשֶׁם רַבִּינוּ שְׁלֵמָה מַשְׁמַע מִתוֹךְ פְּרוּשׁוֹ שֶׁהִתִּיר הַפְּכָרוֹת לִפִּי שְׁאִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ תַקְרָבַת הָא אִם הִיוּ מְבִאִין אוֹתָם לָשֶׁם עֲבוּדַת כּוּבָבִים הִיוּ אֲסוּרִין דְּכְּעִין פְּנִים הוּא שְׁהוּא רִאִי לְהַקְרִיב לְפָנִים דְּקוּמָא לְמַנְחַת מִחֶפֶה תַעוֹר וְאע"ג דְלִיכָא זְרִיקָה הַמַּשְׁתַּבְּרָת וְכוּן מַשְׁמַע מִתוֹךְ פֶּרֶשִׁי"י וּמַה שְׁפָרֶשׁ כְּעִין פְּנִים זְהוּ כְּעִין זַחֲסִים שְׁמַחְקֶשׁ דְּהָיוּ תַקְרָבַת בְּדָכְתִּיב (שְׁמוֹת כ"ב:ו"ט) וַחַב לְחֲלָהִים וְחָרָם בְּלִמִּי לֵה' לְבַדוּ אֶלְמָא דְאֲפִילוּ זְרִיקָה שְׁאִינָה מַשְׁתַּבְּרַת בִּין דְּהָיוּ דְּיומָא דְלִבְשִׁים קַרִי וַחַב עֲבוּדַת כּוּבָבִים וְאֲבָנִים אִין עוֹבְדִין בְּהֶם בְּפָנִים וְאִין נִרְאֶה לָר' יוֹהָא בְּכֵלָה שְׁמַעְתִּין מַשְׁמַע דְאֲפִילוּ בְּכְּעִין פְּנִים כְּעִין זְרִיקָה הַמַּשְׁתַּבְּרָת וְכוּן מַשְׁמַע בְּסִמּוּךְ וְאִפִּי' בְּעֲבוּדַת כּוּבָבִים שְׁדִרְקָה לְשִׁבְעָה בְּמַחֵל לָבוֹן נִרְאֶה לְפָרֶשׁ כְּעִין פְּנִים כְּעִין זִבְחָה וְזִרְיקָה דְבַ

 עין משפט גור מצודה
--

א מו"י פח' מהל' שביתת יום טוב
הל' ה, סמג לאוין עה, טוש"ע
או"ח סי' תקלו סעי' יב:

ב מו"י פח' מהל' שביתת יום טוב
הל' י:

ג מו"י פא' מהל' שמיטה ויובל
הל' ה, סמג עשין קמח, סמג
לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקלו
סעי' יא יב:

ד מו"י פג' מהל' שמיטה ויובל
הל' ט:

ה מו"י פא' מהל' שמיטה ויובל
הל' ה:

ו מו"י פא' מהל' שמיטה ויובל
הל' ז:

ז מו"י פג' מהל' שמיטה ויובל
הל' ט:

ח מו"י פא' מהל' שמיטה ויובל
הל' ה:

ט מו"י פג' מהל' עבודה זרה
וחוקות הגויים הל' ז:

וְאִין מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בַּמוּעֵד וּמְנוּכֵי הַמוּעֵד דַּל"כ שָׂרֵי בֵּינוּ דְּאוּקוּמֵי אֵילָנָא הוּא מְשָׁרֵי לִיָּה בְּשִׁבְעִית דִּהָא דָּבָר הָאֵבֵד מִתָּר בַּמוּעֵד אִי נָמִי אִפְּי' הוּא אֵבֵד מִמֶּנָּה אֲבָל לְמִימַר דְּאִסּוּר בַּמוּעֵד מְשׁוּם טִירְחָא וַתִּירָא בְּדִאֲמַרֵּי בַּפ"ק דְּמוּעֵד קָטָן (דף ז.) דְּאִסּוּר לְהַשְׁקוּת זָרְעִים בְּמִי קוֹלֵן מְשׁוּם טִירְחָא וַתִּירָא אַע"פ שְׁמַתָּר לְהַשְׁקוּת בְּמִי גְשָׁמִים מְשׁוּם דָּבָר הָאֵבֵד: וּמִשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה פֻּרַשׁ הַקֹּנֵט' אַע"פ שְׁעִבּוּדַת הָאֵילָן לְאִסּוּרָה שְׁלָשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָכָא שָׂרֵי שֶׁלֹּא יִמוּנְהוּ הַטְּמִיעוּת דִּהֲגֹךְ לִי יוֹם דְּרַבְּנָן וְהָכָא לֹא גִזּוּר וְהִסָּה בְּמֵאן אִי כַּר"ע הָאִמַּר הַנּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית דְּאוֹרֵיתָא מִבְּחֵרִישׁ וּבִקְצִיר תַּשְׁבַּת וְאִי בְּר' יִשְׁמַעֲלֵל הִלָּכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי הִיא אֵלָּא יֵשׁ לְפֻרַשׁ בְּשִׁבְעִית בְּזִמְנָה הִיא דְּרַבְּנָן וְרַבִּי הִיא בְּדִאֲמַר אִפְּי' בַּפ"ק דְּמוּעֵד קָטָן (דף ב:) וְלִרְבָּא הֶאֱקָהָ תוֹלָדָה הִיא וְאִבּוּת אִסּוּר רַחֲמֵנָא תוֹלָדוֹת לֹא עִי"ל דְּזוֹקָא מְלָאכוֹת שֶׁל חֲרִישָׁה וְזִרְיָשָׁה הֵּן דְּאוֹרֵיתָא אֵבֵד שְׂאֵר מְלָאכוֹת אֵינֶן אֵלָּא מִדְּרַבְּנָן: שְׁבַר מִקָּל לְפָנֶיהָ חֵיב וְה"ה שֶׁבַר אֲבָנִים לִפְנֵי מַרְקוּלִים שְׁדַרְכוּ בְּזִרְקָה: סֶפֶת לָהּ צוּאָה בִּי' בַּקֹּנֵט' הֶאֱכִילָה עֲזָאָה לִשְׁוֹן מִי כִפּוֹ לָךְ מֵאֲלִיָּה בְּרִישׁ בַּסָּחִים (דף ג:) וְלִשְׁוֹן סֶפֶת תָּשָׂה שֶׁהִיא לוֹמַר סָפָה וְעוֹד דְּבִלְשׁוֹן מִשָּׁנָה לֹא מְצִינוּ לְאִכְלָה בִלְשׁוֹן סָפִיה לְכָךְ נִרְאָה לְפֻרַשׁ לְכַלְכֵּה בְּעוּזָה לִשְׁוֹן טוֹבֵל בָּמֶה לֹא יִסְפֹּת בְּמַלְח וְיֹאכֵל דְּפָרָק הַפּוֹעֲלִים (פ"מ דף כט:):

בְּגוֹן שְׂאִינוּ אֵבֵד בְּהַמְתָּנָה עַד לְאִסּוּר

מִתְּרוּת דְּבִטְלִינְהוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים: נִגְרַר מוֹתְרוֹת, יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים מִן הַמַּרְקוּלִים וַחֲיִיפָה בָּהֶן דְּרָכִים וּסְרִטְיָאוֹת — אֲסוּרוֹת, וְלִית נִגְרַר וְלֹא בַר נִגְרַר דִּיפְרָקִינָּהּ. אָמַר רַב שְׁשֵׁת: אֲנָא לֹא נִגְרַר אֲנָא וְלֹא בַר נִגְרַר אֲנָא, וּפְרִיקָנָא לִיָּה: מָאִי קוּשְׁיָא לִיָּה? דְּרַב גִּידֵל. בְּעִינָא פְּעִין פְּנִים, וְלִיפָא. "אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אָבָא: אֵיקָלַע רַבָּה בַר יִרְמְיָה לְאַתְרֵין, וְאָתָא וְאֵייתִי מִתְּנִיתָא בִּידֵיהּ: מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בְּשִׁבְעִית, וְאִין מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בַּמוּעֵד. "כָּאֵן וְכָאֵן אִין מְגִזְמִין, וְסָכִין שְׁמֹן לְגִזּוּם, בֵּין בַּמוּעֵד בֵּין בְּשִׁבְעִית. וְלִית נִגְרַר וְלֹא בַר נִגְרַר דִּיפְרָקִינָּהּ. אָמַר רַבִּינָא: אֲנָא לֹא נִגְרַר אֲנָא וְלֹא בַר נִגְרַר אֲנָא, וּמִפְרָקִינָא לָהּ: מָאִי קָא קוּשְׁיָא לִיָּה? אֵילִימָא מוּעֵד אֲשִׁבְעִית קָא קוּשְׁיָא לִיָּה — מָאִי שְׁנָא שְׁבִיעִית דְּשָׂרֵי, וּמָאִי שְׁנָא מוּעֵד דְּאִסּוּר? מִי דְמִי?! שְׁבִיעִית — מְלֶאכֶה אִסּוּר רַחֲמֵנָא, טִירְחָא שָׂרִי; מוּעֵד — אִפְּיִלוּ טִירְחָא נָמִי אִסּוּר. וְאֵלָּא זִיְהוּם אַגִּיזּוּם קָא קוּשְׁיָא לִיָּה: מָאִי שְׁנָא זִיְהוּם דְּשָׂרֵי, וּמָאִי שְׁנָא גִיזּוּם דְּאִסּוּר? מִי דְמִי?! זִיְהוּם — אוּקוּמֵי אֵילָנָא, וּשְׂרִי; גִּיזּוּם — אֲבָרוּיִי אֵילָנָא, וְאִסּוּר. ^{דח}וְאֵלָּא, זִיְהוּם אִזִּיְהוּם קָא קוּשְׁיָא לִיָּה, דְּקִתְנִי: מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בְּשִׁבְעִית, וּרְמִינָּהּ: מְזַהְמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת, וְכוּרְכִין אוֹתָן, וְקוּטְמִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂין לָהֶם בְּתִים, וּמִשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה — עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִין, בְּשִׁבְעִית לֹא! ^בוְדִלְמָא בְּדָרַב עוֹקְבָא בַר חֲמָא, דְּאָמַר רַב עוֹקְבָא בַר חֲמָא: תְּרִי קוּשְׁקוּשֵׁי הוּו, חַד לְאַבְרוּיִי אֵילָנָא וְאִסּוּר, וְחַד לְסִתּוּמֵי פִּילֵי וּשְׂרִי. הָכִי נָמִי תְּרִי זִיְהוּמֵי הוּי, חַד לְאוּקוּמֵי אֵילָנֵי וּשְׂרִי, וְחַד לְאַבְרוּיִי אֵילָנֵי וְאִסּוּר! ^אוְאֵלָּא, סִיכָה אֲסִיכָה קָא קוּשְׁיָא לִיָּה, דְּקִתְנִי: סָכִין שְׁמֹן לְגִזּוּם בֵּין בַּמוּעֵד וּבֵין בְּשִׁבְעִית, וּרְמִינָּהּ: סָכִין אֶת הַפְּגִין וּמְנַקְבִין וּמִפְטָמִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה — עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִין, בְּשִׁבְעִית לֹא! מִי דְמִי?! הָכָא אוּקוּמֵי אֵילָנָא, וּשְׂרִי; הָתָם פְּטוּמֵי פִירָא, וְאִסּוּר! אָמַר לִיָּה רַב סְפָא בְּרִיה דְּרַב אָשִׁי לְרַבִּינָא בַר יִרְמְיָה: סִיכָה דְּמוּעֵד אִזִּיְהוּם דְּמוּעֵד קָא קוּשְׁיָא לִיָּה, מִכְּדִי הֵאִי אוּקוּמֵי וְהֵאִי אוּקוּמֵי, מָאִי שְׁנָא הֵאִי דְּשָׂרִי וּמָאִי שְׁנָא הֵאִי דְּאִסּוּר? הֵיִינוּ דְּקָאֻמַר לִיָּה: לִית נִגְרַר וְלֹא בַר נִגְרַר דִּיפְרָקִינָּהּ. ^אאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲבוּדָה זָרָה שְׁעוּבָדִין אוֹתָהּ בְּמַקָּל, שְׁבַר מִקָּל בְּפָנֶיהָ — חֲיִיב, זָרַק מִקָּל בְּפָנֶיהָ — פְּטוּר. אָמַר לִיָּה אִפְּי' לְרַבָּא: מָאִי שְׁנָא שְׁבַר דִּהוּהָ לִיָּה פְּעִין זְבִיחָה, זָרַק נְמִי הוּהָ לִיָּה פְּעִין זָרִיקָה! אָמַר לִיָּה: בְּעִינָא זָרִיקָה מִשְׁתַּבָּרַת, וְלִיפָא. "אִיתִיבִיָּה: סֶפֶת לָהּ צוּאָה, אוּ שְׁנִסָּה לְפָנֶיהָ עָבִיט שֶׁל מִימֵי רְגֵלִים —

חֲיִיב,

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

בְּגוֹן שְׂאִינוּ אֵבֵד בְּהַמְתָּנָה עַד לְאִסּוּר מִתְּרוּת דְּבִטְלִינְהוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים: נִגְרַר מוֹתְרוֹת, יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים מִן הַמַּרְקוּלִים וַחֲיִיפָה בָּהֶן דְּרָכִים וּסְרִטְיָאוֹת — אֲסוּרוֹת, וְלִית נִגְרַר וְלֹא בַר נִגְרַר דִּיפְרָקִינָּהּ. אָמַר רַב שְׁשֵׁת: אֲנָא לֹא נִגְרַר אֲנָא וְלֹא בַר נִגְרַר אֲנָא, וּפְרִיקָנָא לִיָּה: מָאִי קוּשְׁיָא לִיָּה? דְּרַב גִּידֵל. בְּעִינָא פְּעִין פְּנִים, וְלִיפָא. "אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר אָבָא: אֵיקָלַע רַבָּה בַר יִרְמְיָה לְאַתְרֵין, וְאָתָא וְאֵייתִי מִתְּנִיתָא בִּידֵיהּ: מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בְּשִׁבְעִית, וְאִין מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בַּמוּעֵד. "כָּאֵן וְכָאֵן אִין מְגִזְמִין, וְסָכִין שְׁמֹן לְגִזּוּם, בֵּין בַּמוּעֵד בֵּין בְּשִׁבְעִית. וְלִית נִגְרַר וְלֹא בַר נִגְרַר דִּיפְרָקִינָּהּ. אָמַר רַבִּינָא: אֲנָא לֹא נִגְרַר אֲנָא וְלֹא בַר נִגְרַר אֲנָא, וּמִפְרָקִינָא לָהּ: מָאִי קָא קוּשְׁיָא לִיָּה? אֵילִימָא מוּעֵד אֲשִׁבְעִית קָא קוּשְׁיָא לִיָּה — מָאִי שְׁנָא שְׁבִיעִית דְּשָׂרֵי, וּמָאִי שְׁנָא מוּעֵד דְּאִסּוּר? מִי דְמִי?! שְׁבִיעִית — מְלֶאכֶה אִסּוּר רַחֲמֵנָא, טִירְחָא שָׂרִי; מוּעֵד — אִפְּיִלוּ טִירְחָא נָמִי אִסּוּר. וְאֵלָּא זִיְהוּם אַגִּיזּוּם קָא קוּשְׁיָא לִיָּה: מָאִי שְׁנָא זִיְהוּם דְּשָׂרֵי, וּמָאִי שְׁנָא גִיזּוּם דְּאִסּוּר? מִי דְמִי?! שְׁבִיעִית — מְלֶאכֶה אִסּוּר רַחֲמֵנָא, טִירְחָא שָׂרִי; מוּעֵד — אִפְּיִלוּ טִירְחָא נָמִי אִסּוּר. וְאֵלָּא זִיְהוּם אַגִּיזּוּם קָא קוּשְׁיָא לִיָּה: מָאִי שְׁנָא זִיְהוּם דְּשָׂרֵי, וּמָאִי שְׁנָא גִיזּוּם דְּאִסּוּר? מִי דְמִי?! זִיְהוּם — אוּקוּמֵי אֵילָנָא, וּשְׂרִי; גִּיזּוּם — אֲבָרוּיִי אֵילָנָא, וְאִסּוּר. ^{דח}וְאֵלָּא, זִיְהוּם אִזִּיְהוּם קָא קוּשְׁיָא לִיָּה, דְּקִתְנִי: מַתְּלִיעִין וּמְזַהְמִין בְּשִׁבְעִית, וּרְמִינָּהּ: מְזַהְמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת, וְכוּרְכִין אוֹתָן, וְקוּטְמִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂין לָהֶם בְּתִים, וּמִשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה — עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִין, בְּשִׁבְעִית לֹא! ^בוְדִלְמָא בְּדָרַב עוֹקְבָא בַר חֲמָא, דְּאָמַר רַב עוֹקְבָא בַר חֲמָא: תְּרִי קוּשְׁקוּשֵׁי הוּו, חַד לְאַבְרוּיִי אֵילָנָא וְאִסּוּר, וְחַד לְסִתּוּמֵי פִּילֵי וּשְׂרִי. הָכִי נָמִי תְּרִי זִיְהוּמֵי הוּי, חַד לְאוּקוּמֵי אֵילָנֵי וּשְׂרִי, וְחַד לְאַבְרוּיִי אֵילָנֵי וְאִסּוּר! ^אוְאֵלָּא, סִיכָה אֲסִיכָה קָא קוּשְׁיָא לִיָּה, דְּקִתְנִי: סָכִין שְׁמֹן לְגִזּוּם בֵּין בַּמוּעֵד וּבֵין בְּשִׁבְעִית, וּרְמִינָּהּ: סָכִין אֶת הַפְּגִין וּמְנַקְבִין וּמִפְטָמִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה — עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִין, בְּשִׁבְעִית לֹא! מִי דְמִי?! הָכָא אוּקוּמֵי אֵילָנָא, וּשְׂרִי; הָתָם פְּטוּמֵי פִירָא, וְאִסּוּר! אָמַר לִיָּה רַב סְפָא בְּרִיה דְּרַב אָשִׁי לְרַבִּינָא בַר יִרְמְיָה: סִיכָה דְּמוּעֵד אִזִּיְהוּם דְּמוּעֵד קָא קוּשְׁיָא לִיָּה, מִכְּדִי הֵאִי אוּקוּמֵי וְהֵאִי אוּקוּמֵי, מָאִי שְׁנָא הֵאִי דְּשָׂרִי וּמָאִי שְׁנָא הֵאִי דְּאִסּוּר? הֵיִינוּ דְּקָאֻמַר לִיָּה: לִית נִגְרַר וְלֹא בַר נִגְרַר דִּיפְרָקִינָּהּ. ^אאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲבוּדָה זָרָה שְׁעוּבָדִין אוֹתָהּ בְּמַקָּל, שְׁבַר מִקָּל בְּפָנֶיהָ — חֲיִיב, זָרַק מִקָּל בְּפָנֶיהָ — פְּטוּר. אָמַר לִיָּה אִפְּי' לְרַבָּא: מָאִי שְׁנָא שְׁבַר דִּהוּהָ לִיָּה פְּעִין זְבִיחָה, זָרַק נְמִי הוּהָ לִיָּה פְּעִין זָרִיקָה! אָמַר לִיָּה: בְּעִינָא זָרִיקָה מִשְׁתַּבָּרַת, וְלִיפָא. "אִיתִיבִיָּה: סֶפֶת לָהּ צוּאָה, אוּ שְׁנִסָּה לְפָנֶיהָ עָבִיט שֶׁל מִימֵי רְגֵלִים —

פְּנִים בְּדַמְּפֻרַשׁ לְחֻמּוֹ: זָרִיקָה הַמְּשַׁתְּבָּרַת בְּגוֹן זָרִיקַת דָּם שֶׁל פְּנִים שְׂאִינָּה מִחֲבָרַת אֵלָּא מִשְׁתַּבָּר וְנִפְּל טִיפִים טִיפִים: סֶפֶת לָהּ עוּזָא הֶאֱכִילָה עוּזָא:

מסורת הש"ס

א משנה שביעית

ב סוכה מדן: מועד קטן ג.

ג לעיל מב.

תורה אור השלם

ושש שנים תזרע את־ארצך ואספת את־תבואתה [שמות כג,

[1]

מסורת הש"ס
א שבת צו.
 ב לעיל יט:
 ג תמורה לו: משנה עבודה זרה; משנה תמורה; תוספתא עבודה זרה; תוספתא תמורה
 ד לעיל ה: זבחים קטז.
 ה בבא מציעא צה.
 ו סנהדרין סא: זבחים קו.

תורה אור השלם
[שמות כב, יט]
[שמות יט]
[בראשית ו, יט]
[בראשית ח, כ]
[בראשית ז, ג]
[בראשית ו, ט]
[ויקרא יז, י]
[דברים יב, ל]
[ויקרא יב, ל]

חַיִּיב אִפְּלוּ אִין עֲבוּדָתָה בְּכֶן: לִימָא מִלְּתָה דְרַב כְּמַנְאִי: שְׁחַט לָהּ חֲנֹב לְכַל עֲבוּדָתָה כּוּכְבִּים שְׁפַעוּלִים וְהִזְקָה כִּסְר אֲמַרִּינוּ כְּעִין זְבִיחָה וּאִע"פ דְּלָאו זְבִיחָה

מַמָּשׁ הִיא דְּהָא אִין שְׁחִיטַת חֲגָדִים נוֹהֶגֶת וְהָיִא כְּשִׁבִירַת מִקְּל דְּחִיב הוֹאִיל וְאִיכָא לְמִימַר כְּעִין זְבִיחָה וּה"ה זְבִירַת מִקְּל דְּהָיִיא שְׂבִירָה וְחִטּוֹךְ מִדְּלָא אֲשַׁמְעִין אִחַ וְתַרְגּוּמוֹ דְּשִׁנְיָבָא בַּה שְׁחִיטָה מַמָּשׁ: וְכַעֲנוּ סָבְרִי לֹא אֲמַרִּינוּ כְּשִׁבִירָה כְּעִין זְבִיחָה: לֹא דְכ"ע לֹא אֲמַרִּינוּ כְּעִין זְבִיחָה וּבְמִקְּל אִפְּיִלוּ רַבִּי יְהוּדָה פֶּטֶר וְיִיתֵא לְדַרְב דְּכַעֲנוּ פְּגִים כְּעִין מִיזִי דְּזַמְּי לְזִבְחָה כְּגוֹן חַיִּה וְעַיִן וְיַהֲמָה אִפִּי' אִין רִאשִׁין לְתַרְגּוּן: וְשִׁאנִי חֲנֹב הוֹאִיל וְנִזְאֲרוּ לִוְמָה לְבַהֲמָה דְּגַל לָהּ צִנָּאר כְּבַהֲמָה וְלִכְי מַחֲבִיב רַבִּי יְהוּדָה דְּכַעֲנוּ שְׁחִיטַת פְּגִים הוּא: שְׂבִר מִקְּל לְפָנֶיהָ חֵיב וְנֶאֱסַרְתָּ הַמִּקְּל כִּין שְׁעֲבוּדָתָה כְּשִׁבִירָה כִּין שְׁאִין עֲבוּדָתָה כְּשִׁבִירָה הָיִיא עֲבוּדָה לְהַחֲמִיב וְהָיִיא תַּקְרָבַת לְאִסַּר כְּדִלְמַכּוּן כְּכַעֲנוּ זְבִיחָה הִיא: זֶרַק מִקְּל לְפָנֶיהָ חֵיב וְכַגוֹן שְׁעֲבוּדָתָה כְּזִרְיַתָּה מִקְּל מֵאִירָה יַעֲבֹדוּ: וְאִינֵה יִאָסַרְתָּ הַמִּקְּל לָלֹא הִי תַּקְרָבַת אֶלָּא מִיזִי דְּכַעֲנוּ פְּגִים: אֶלָּא מַשְׁמַה דְּכַעֲנוּ כְּעִין פְּגִים אֲכַנִּים הַזְּקִירוֹת לְמַרְקוּלִים בְּמַה וְאִסְרוּ: כְּמַנְגֵּל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים הַתּוֹקֶפֶת עַל הַמַּרְקוּלִים חָטוּן לְעִשִׁית מַרְקוּלִים גְּדוּל וְאִסְרוּ מִשּׁוּם עֲבוּדַת כּוּכְבִּים עַצְמָה וְלֹא מִשּׁוּם תַּקְרָבַת אֶבֶל מִקְּל לֹא אֶתְשַׁבִּיד עֲבוּדַת כּוּכְבִּים דְּעַקְרָה עַל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים לֹאֹו מִקְּל נִיקְטוּ: הֵא לֹא פִלְטָה דְּהָא בְּלֵא גְדוּל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים נִיהָו: וְתַקְרָבַת לְתַסְרַתָּה לַעֲנוּן שְׁתַּחֲא חֲסִירָתָה נִשְׁבַּה מַמָּה וְתַאֲסַרָה מַמָּה חֲסִירָתָה מִשּׁוּם עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וְנִתְרַת כְּבַעוּל אֶבֶל תַּקְרָבַת לְמַהוּ יַזְחִי מַתִּים שְׁאִין כְּטוּלִין עוֹלָמִית לֹא הוּו דְּכַעֲנוּ פְּגִים כְּעִין וּמִקְּל לֹא אֶתְשַׁבִּיד עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וְסָרִי לְגַמְרִי: כְּתַרְיִתֵּא תַּסְתַּרִי שְׁהִי עֲבוּדַת כּוּכְבִּים נִשְׁבַּחִי אֶבֶל לֹא נִשְׁבַּה עַדִּין: אִי יִדְעַת לָה אִם אִתָּה מִכִּירָה לְאִחְרֵוֹת זִיל שְׁתַּלֵּה כְּלוּמַר שְׁאִין לָה דְּסַר לְפִידֵךְ בְּלֵא אִסּוּרִיה: תַּקְרָבַת לַעֲצַמָה שְׁהִי אִין לָה עֲבוּדָה אַחֲרַת אֶלָּא זְרִיקָה וּבִזְרִיקָתָה נִשְׁעִית עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וְנִשְׁבַּגַת וְאִפְּלו אִחְרֵוֹת גְּאָסַרְתָּ מִשּׁוּם עֲבוּדַת כּוּכְבִּים עַצְמָה: דְּרִי אֵלֹו מַתְרִין בְּגַמְרָא מִפְּרַשׁ טַעֲמָא לְקַמֹּן (שְׁמוּד ט:) שְׁבַצְרוּן מִתְחַלֵּה לְצַרֵךְ עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וּבְכַצְרִיתוֹן עֲבָדָה לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים דְּהִי כְּשִׁבִר מִקְּל לְפָנֶיהָ דְּזַמְּי לְזְבִיחָה: בְּלִתִּי לֵה' מַשְׁמַע שְׁרָאוי לָשִׁם הַכְּתִיב מַדְבַּר: דְּקִין טוּייל"א: לְבַנִי נַח כֵּן זְמַן שְׁלֹא נִקְרַה תִּירָה אֵף וְשִׁרְאֵל נִקְרָאוּ עַיִי נַח: חֲזִיא לְגִבּוֹה כְּבַמָּה יִידִיהו דִּילְפִּינוּ לְקַמֹּן דְּמַחֲסַר אֲבִיר גְּאָסַר לָן וְלֹא מוּם אַחֲר: אֶלָּא בְּמַחֲסַר אֲבִיר דְּלֹא אֲשַׁכְּחוּן דְּלַתְחוּזִי לְגִבּוֹה: דְּהֵא כְּבַהֲמָה שְׁחִין כְּרָשִׁי אֲבִירִים שְׁלֵא שְׁגַלְי וְיִדּוּשׁ לְפָנִי שְׁעִיתִיד לְהַקְרִיב נַח כְּדָכְתִּיב וַיִּקַּח מִכַּל הַבָּהֳמָה הַטְּהוֹרָה וְגו': מִלֵּהֲחִיּוֹת זָרַע נִשְׁקַא דְּכִר שְׁעוּסָה בְּרִית וּטְרִפָּה שְׁנַקֵּב הָרוּם עַל מוּחַ אִי שְׁתַּכּוּ כְּגִלִּיה שׁוֹב אִינֵה יוֹלְגַת: אֶלָּא לְמ"ד טְרַפָּה יוֹלְגַת אֲנַטְרִין מִכַּל חַי לְמַעוּטָה דְּלֹא נִשְׁקַא מִלֵּהֲחִיּוֹת זָרַע: כְּלוּמִין לָךְ וְלֹא טְרַפָּה הִלְכָּה מִכַּל חַי לְמַחֲסַר אֲבִיר אֲתֵא: וְלִלְמֹא נַח גּוּפָה טְרַפָּה הֵוָּ וּאִע"ג דְּחַי בְּמַה פְּגִים דְּלִמָּא טְרַפָּה חַיִּה פ"ל הִלְכָךְ לֹא נִשְׁקַא מֵאֲתָךְ לְמַעוּטִי טְרַפָּה וְאֲתֵא מִכַּל חַי לְמַעוּטָה וְלֹא מִמַּשְׁמַעוּתֵא דְּחַיִּי דְּהָא טְרַפָּה חַיִּה אֶלָּא מַרְיֵוּנִיא וּמַפְרָשִׁים לֵהִיא חַיִּי לְשׁוֹן כְּרִיאוּת וּטְרַפָּה הוּא דְּאֲמַעוּטִי אֶבֶל מַחֲסַר אֲבִיר לֹא: לֵהֲחִיּוֹת זָרַע לְמַה לִּי הֵא אֲמַעוּט טְרַפָּה: אִי מֵאֲתָךְ טְרַפָּה הוּא דְּמַעוּט אֶבֶל זְקוּ וְסָרִים מַחֲמַת חַיִּי דְּאִנֵּא אֲמִינֵא לְצִוּתֵא בְּעִלְמָא, וְאִפְּילוּ זְקוּ וְאִפְּילוּ סָרִים, קֵא מִשְׁמַע לָן "לְהַחֲיּוֹת זָרַע". ^(א)אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַנֵּין לִשְׁוֹחֵט בְּהֶמָּה לְמַרְקוּלִים שֶׁהוּא חַיִּיב? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׁעִירִים", אִם אֵינוֹ עֹנֵן לְכַדְרָפָה, דִּכְתִּיב: "אִיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם", תְּנַהוּ עֹנֵן לְשִׁלָּא כְּדַרְפָּה.

וְהָא לְהַכִּי הוּא דְּאֲתֵא? הָאִי מִיבְעִי לִיה לְכַדְתַּנְיָא:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

חַיִּיב פ"ה וְאִפִּי' אִין עֲבוּדָתָה בְּכֶן וַי"ל דַּמ"מ הִיתָה רְגִילָה בְּצִירָה דְּהָא רַב יְהוּדָה

לְזַבְּחָה רַק בְּאִוְתָה שְׁרָגִילָה כְּמִקְּל וְכַן הִיא דְּחֲנֹב צ"ל שְׁעוּבָדִין אִוְתָה בְּחֲנֹב כְּעַנְיָן אַחֲר שְׁלֹא כְּשְׁחִיטָה דְּאִי אִינֵה רְגִילָה בּו מַה כְּעִי לְזַמְּוִיה לְהַךְ דְּרַב יְהוּדָה לִימָא כְּתַנְאִי וְעוֹד כִּי מַשְׁנִי דכ"ע לֹא אֲמַרִּינוּ כְּעִין זְבִיחָה אֶלָּא כְּעִין פְּגִים וְטַעֲמָא דְּמַחֲבִיב הוֹאִיל וְנִזְאֲרוּ לִוְמָה לְבַהֲמָה וְאִי אִינֵה רְגִילָה בּו כְּלָל וְאִתָּה לְחִיבִיב מַטַּעַם שְׁמַקְרִיב אוֹתוֹ כְּעִין פְּגִים גְּמוּר וְהִי כְּמוֹ שׁוֹחֵט כְּהֶמָּה לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁחֵיב לְכַל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁפַעוּלִים מַטַּעַם שְׁהִיא עֲבוּדַת פְּגִים כְּדַפְרַשׁ לְעִין כְּתוּנָט' וְכִי יוֹשִׁיל צִנָּארִו לִוְמָה לְבַהֲמָה לְהַשְׁכִּיב כְּעִין פְּגִים יוֹתַר מִשׁוּחֵט כְּהֶמָּה כְּעֵלַת מוּם לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים דְּאֲמַרִּינוּ לְקַמֹּן דְּפִטּוּר אֶלָּא וְנִאִי מִיזִירִי כְּעֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁרָגִילִין לַעֲבַד בְּחֲנֹב וְזַמְּי לְזַרְקָה בְּכֶן טָפִי מַשְׁהֶמָּה כְּעֵלַת מוּם לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁאִין דְּרָקָה כְּבַהֲמָה כְּלָל וּבְהַכִּי נִיחָא דְּלֹא קִאָמַר דכ"ע אֲמַרִּינוּ כְּעִין זְבִיחָה כְּכִר וּמַחֲבִיב כְּשִׁבִירַת מִקְּל בְּאִוְתָה שְׁעוּבָדִין אִוְתָה כְּמִקְּל וְהִכָּא דְּכַלְנִי בְּחֲנֹב כְּלַנִי עַדִּין צִנָּארִו לִוְמָה לְבַהֲמָה מַשְׁעֵלַת מוּם כְּדַפְרַשְׁתִּי: מַנֵּין לְמַחֲסַר אֲבִיר שְׁרַשְׁתִּי כפ"ק (לְעִיל עֲבוּדָה זָרָה דף א.) וְכַל הַסְּגִיָּא:

לֹא מַחֲבִיב (אֶלָּא) כְּשִׁבִירַת מִקְּל וּאִע"ג דְּזַמְּי לְזַבְּחָה רַק בְּאִוְתָה שְׁרָגִילָה כְּמִקְּל וְכַן הִיא דְּחֲנֹב צ"ל שְׁעוּבָדִין אִוְתָה בְּחֲנֹב כְּעַנְיָן אַחֲר שְׁלֹא כְּשְׁחִיטָה דְּאִי אִינֵה רְגִילָה בּו מַה כְּעִי לְזַמְּוִיה לְהַךְ דְּרַב יְהוּדָה לִימָא כְּתַנְאִי וְעוֹד כִּי מַשְׁנִי דכ"ע לֹא אֲמַרִּינוּ כְּעִין זְבִיחָה אֶלָּא כְּעִין פְּגִים וְטַעֲמָא דְּמַחֲבִיב הוֹאִיל וְנִזְאֲרוּ לִוְמָה לְבַהֲמָה וְאִי אִינֵה רְגִילָה בּו כְּלָל וְאִתָּה לְחִיבִיב מַטַּעַם שְׁמַקְרִיב אוֹתוֹ כְּעִין פְּגִים גְּמוּר וְהִי כְּמוֹ שׁוֹחֵט כְּהֶמָּה לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁחֵיב לְכַל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁפַעוּלִים מַטַּעַם שְׁהִיא עֲבוּדַת פְּגִים כְּדַפְרַשׁ לְעִין כְּתוּנָט' וְכִי יוֹשִׁיל צִנָּארִו לִוְמָה לְבַהֲמָה לְהַשְׁכִּיב כְּעִין פְּגִים יוֹתַר מִשׁוּחֵט כְּהֶמָּה כְּעֵלַת מוּם לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים דְּאֲמַרִּינוּ לְקַמֹּן דְּפִטּוּר אֶלָּא וְנִאִי מִיזִירִי כְּעֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁרָגִילִין לַעֲבַד בְּחֲנֹב וְזַמְּי לְזַרְקָה בְּכֶן טָפִי מַשְׁהֶמָּה כְּעֵלַת מוּם לַעֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁאִין דְּרָקָה כְּבַהֲמָה כְּלָל וּבְהַכִּי נִיחָא דְּלֹא קִאָמַר דכ"ע אֲמַרִּינוּ כְּעִין זְבִיחָה כְּכִר וּמַחֲבִיב כְּשִׁבִירַת מִקְּל בְּאִוְתָה שְׁעוּבָדִין אִוְתָה כְּמִקְּל וְהִכָּא דְּכַלְנִי בְּחֲנֹב כְּלַנִי עַדִּין צִנָּארִו לִוְמָה לְבַהֲמָה מַשְׁעֵלַת מוּם כְּדַפְרַשְׁתִּי: מַנֵּין לְמַחֲסַר אֲבִיר שְׁרַשְׁתִּי כפ"ק (לְעִיל עֲבוּדָה זָרָה דף א.) וְכַל הַסְּגִיָּא:

נא.

 עין משפט נר מצוה	
א מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ד:	
ב מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג:	
ג מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ג:	
ד מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג:	
ה מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ג:	
ו מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג:	
ז מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ג:	
ח מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה:	
ט מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה:	
י מו"י פג' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג:	

נא:

 עין משפט גור מצורה
--

א מווי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הל' ב, סמג עשין קפט:
ב מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ז ג:

ג מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ז:

ד מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ז:

ה מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ז:

ו מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז:

ז מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ה:

ח מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז:

ט מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' ה:

י מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמג סעי' ג:

יא מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

יב מווי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמג סעי' ג:

אַפֿילו מינס וּמִלַח אָסור פֿרוש וואָפֿילו שאָין געזימטע כּכר, דאָז געזימטע כּכר, אפֿי' כּכלי צוהא נמי וועטעס געלעגטס מן העלקלין מקריבין פֿל דְּכָר אע"פ שאָינו נוי וועטעס דאָסור מטעם תּקרבֿת חון געלעקלין דְּכָר געל נוי אָסור מטעם תּקרבֿת שאָינו געל נוי מִתֵּר פֿי אִין מקריבין געס אַלף דְּכָר געל נוי וילא פֿפֿ"ה שפֿרש דחון געלעקלין אִין געס תּקרבֿת וְדָכָר געל נוי אָסור משום וְלֹא תִחַמֵּל בְּסֹף וְזָהב א"כ גַּבִּי פֿעזור קאָמער חון קעגנט דִּמְתַּסֵּר וְאַמְאִי פֿינן שאָין מביאִין חון געלעקלין דְּכָר געל תּקרבֿת ומנס ומלח אינו גנוי:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

עד כאן האי וילא וצדחו געקעט שחוטגי חון פֿמיב ועד פֿסוק זי האָנגן מַדְבַּר געקעטס געהאָרעטס געשעט אָסור העזמות לאַחר גהוקס העשֶׁפֶן וְהַקְרִיבן געשעט אָסור העזמות:
שְׁהִרִי עוֹנָשׁוּ אָמור, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל

^(א)עַד כָּאן הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא, דְּאָמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת הַיִּתֵּר העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת. שְׁנֹאָמַר: "לִמְעוּ אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחֵיהֶם", שֶׁהִתְרַתִּי לָהּ כִּכֶּר, "עַל פְּנֵי הַשְּׁדָה", מְלַמֵּד שֶׁכָּל הַזִּיבֻחַ בְּכֻמָּה בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב פֿאַילוּ הוּא זִיבֻחַ עַל פְּנֵי הַשְּׁדָה. ^(ב)וְהֵכֵיָאם להי"י — זִו מִצְוֹת עֲשֶׂה, וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם". יָכוֹל יָהּ אֵנוֹשׁ כִּרְתָּ? תִּלְמוּד לומֵר: "חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם", זֹאת לָהֶם, וְלֹא אַחֲרֵת לָהֶם. אָמַר רַבָּא: קָרִי בִּיה "וְלֹא יִזְבְּחוּ", וְקָרִי בִּיה "וְלֹא עוֹד". ^(ג)מִתְּנִי מִצָּא בִּרְאשׁוֹ מַעוֹת, פֿסוּת או כִּלִּים — הָרִי אֵלוּ מוֹתְרִין. פֿרִכִּילִי עֲנִיבִים, וַעֲטוּרוֹת שֶׁל שִׁבְלִים, וְיֵינִיּוֹת וְשִׁמְנִים וּסְלִתוֹת, וְכָל דְּכָר שֶׁכּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גַּבִּי הַמְּזִבֵּחַ — אָסור. גָּמִי מְנַהֲנִי מִיֵּלִי? אָמַר רַב חִיָּיא בַר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא: כְּתוּב אֶחָד אוֹמַר "וַתִּרְאוּ אֶת שְׁקוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלְגְּלֵיהֶם עֵץ וְאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עֲמָהֶם", וְכְתוּב אֶחָד אוֹמַר "לֹא תִחַמַּד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם", הָא פִּיצֵד? "עֲמָהֶם" דְּוּמָא דְ"עֲלֵיהֶם", מָה "עֲלֵיהֶם" — דְּכָר שֶׁל נוֹי אָסור, שְׁאִינוּ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר, אִף "עֲמָהֶם" — דְּכָר שֶׁל נוֹי אָסור, וְשְׁאִינוּ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר. וְאִימָא: "עֲלֵיהֶם" דְּוּמָא דְ"עֲמָהֶם", מָה "עֲמָהֶם" — כָּל מַה שְׁעֲמָהֶם, אִף "עֲלֵיהֶם" — כָּל שֶׁעֲלֵיהֶם! אִם כֵּן, לֹא יֵאמַר "עֲלֵיהֶם". 'מַעוֹת, דְּכָר שֶׁל נוֹי הוּא! אָמַרִי דְּבִי יַנְאִי: בְּפִיס קָשׁוּר וְתִלְוִי לוֹ בְּצוּאָרוֹ. "כִּסּוּת, דְּכָר שֶׁל נוֹי הוּא! אָמַרִי דְּבִי רַבִּי יַנְאִי: בְּכִסּוּת מְקוּפְלָת וּמוֹנַחַת לוֹ עַל רֹאשׁוֹ. כָּלִי, דְּכָר שֶׁל נוֹי הוּא! אָמַר רַב פֿפָּא: דְּסָחִיפָא לִיה מִשְׁפִּילָתָא אַרְשִׁישָׁה. "אָמַר רַב אַסִּי בַר חִיָּיא: כָּל שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַקְּלָקְלִין, אִפִּילוּ מִיַּם וּמִלַּח אָסור. חוּץ לְהַקְלָלִין — דְּכָר שֶׁל נוֹי אָסור, שְׁאִינוּ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא: גִּמְטִינוּ, אִין קְלָקְלִין לֹא לִפְעוֹר וְלֹא לְמַרְקוּלִיס. "לִמָּאִי? אֵילִימָא דְאַפִּילוּ פָּנִים כַּחוּץ דְּמִי וְשָׂרִי — הַשְׂתָּא פַּעוּרִי מִפַּעַרְרִין כַּמִּיה, מִיַּם וּמִלַּח לֹא מְקַרְבִּין לִיה?! אֵלָא, אִפִּילוּ חוּץ כְּכַפָּנִים דְּמִי וְאָסור. ^(א"ר)מִתְּנִי גְבוּדָה זָרָה שֶׁהִיָּה לָהּ גִּינָה או מְרַחֵץ — גִּהֲנִין מִהֵן שְׁלֹא בְטוּבָה, וְאִין גִּהֲנִין מִהֵן בְטוּבָה. הִיָּה שְׁלָה וְשֶׁל אַחֲרִים — גִּהֲנִין מִהֵן פִּין בְטוּבָה וְכִין שְׁלֹא בְטוּבָה. גְבוּדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי — אָסוּרָה מִיָּד, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל — אִין אָסוּרָה עַד שְׁתִּיעֵבַד. גָּמִי אָמַר אַבְיִי: בְטוּבָה — בְטוּבַת כּוֹמְרִין, שְׁלֹא בְטוּבָה — שְׁלֹא בְטוּבַת כּוֹמְרִין, לְאַפּוֹקִי טוֹבַת עוֹבְדִיָּה דְשָׂרִי. "אִיפָא דְמִתְּנִי לָהּ אַסִּיפָא — הִיָּה שְׁלָה וְשֶׁל אַחֲרִים, גִּהֲנִין מִהֵן בְטוּבָה וְשְׁלֹא בְטוּבָה. אָמַר אַבְיִי: בְטוּבָה — בְטוּבַת אַחֲרִים, שְׁלֹא בְטוּבָה — שְׁלֹא בְטוּבַת כּוֹמְרִין. ^(ר)מֵאן דְּמִתְּנִי אַסִּיפָא — כָּל שֶׁכֵּן אַרְיִשָׁא, וּמֵאן דְּמִתְּנִי אַרְיִשָׁא — אֶבֶל אַסִּיפָא, פִּינִין דְּאִיפָא אַחֲרִים בַּהֲדָה, אִפִּילוּ בְטוּבַת כּוֹמְרִין גַּמִּי שְׁפִיר דְּמִי. גְבוּדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי אָסוּרָה מִיָּד. מִתְּנִיתִין מִנִּי? רַבִּי גְעֻרְבָּא הִיא, דְּתַנָּא: "אֶבֶד תֹּאבְדוּן אֶת כָּל הַמְּקוּמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם", כִּכְלִים שְׁנֹשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לַעֲבוּדָה זָרָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר. יָכוֹל עֲשָׂאוֹם וְלֹא גְמָרוֹם, גְמָרוֹם וְלֹא הֵבִיאוֹם, הֵבִיאוֹם וְלֹא נִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן, יָכוֹל יְהוּ אָסוּרִים? תִּלְמוּד לומֵר: "אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם", שְׁאִין אָסוּרִין עַד שִׁיעֲבָדוּ, מִכָּאן אָמְרוּ: גְבוּדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי אֵינָה אָסוּרָה עַד שְׁתִּיעֵבַד, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּרָה מִיָּד, דְּכָרִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. רַבִּי גְעֻרְבָּא אוֹמַר: חִילוּף הַדְּבָרִים, גְבוּדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי אָסוּרָה מִיָּד, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד שְׁתִּיעֵבַד. "אָמַר מִרְ: כִּכְלִים שְׁנֹשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לַעֲבוּדָה זָרָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר. הָא "מְקוּמוֹת" כְּתִיב, אִם אִינוּ עֲנִין לְמְקוּמוֹת דְּלֹא מִיתַסְרִי, דְּכְתִיב: "אֱלֹהֵיהֶם עַל הָהָרִים", וְלֹא הָהָרִים אֱלֹהֵיהֶם,

תַּנְהוּ

עד כאן האי וילא וצדחו ועד פסוק זי האנגן מדבר געקעטס געהאָרעטס געשעט אָסור העזמות לאַחר גהוקס העשֶׁפֶן וְהַקְרִיבן געשעט אָסור העזמות:
שְׁהִרִי עוֹנָשׁוּ אָמור, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא, דְּאָמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתִיד". וְכִדְרֵי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילָא: פֶּל מָקוֹם שְׁנֹאָמַר "הַשְּׁמֹר" ו"פִּין ו"יֵאל" — אִינוּ אֵלָא בִּלָּא תַעֲשֶׂה. מִכָּאן וְאֵילָה הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהִקְדִּישׁוּ בַשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, וְהַקְרִיבן בַּשַּׁעַת אִיסור העֲמוּת, שְׁנֹאָמַר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ וְגו'". עוֹנָשׁ שְׁמַעְנוּ, אֲזַהֲרָה מִפִּינִי? תִּלְמוּד לומֵר: "פֶּן תַּעֲלֶה

מסורת הש"ס

א סנהדרין ז: ב שבת טז; משנה כלים
תורה אור השלם
[דברים יב, ב] [דברים ט, כא] [דברים ז, כה] [דברים כז, טו] [דברים טז, כא] [דברים טז, יח] [דברים טז]

מקוּם אֱלֹהִית לַמְקוֹמוֹת דְּאוֹקְמוֹנִין כַּבִּלִּים: מִה פֻּלִּים עַד שְׁיַעֲבֹדוּ דְּכַתִּיב אֲשֶׁר עֲבָדוּ שָׁם: הִשְׁתָּא גִּיזִיהּ בְּשִׁיר זִילְשִׁינן לְקַמֵּן מוֹשֶׁם בַּתְּרִי: וְאִימָא בְּדַעֲבֵד כּוּכְבִּים עַד שְׁתַּעֲבֵד: ור"ע דְּאָמַר בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל עַד שְׁתַּעֲבַד הָאִי תוּשַׁבֵּת ה' לָאו דְּמַתְסַר מִשְׁעַת שְׁמִיתָה אֲלֵא ה"ק אֲרִיר מִשְׁעַת שְׁמִיתָה דְּעֵשֶׂה מִבִּיחְתֵּי לִיבִי תוּשַׁבֵּת שְׁמִיבָהּ: שְׁפּוֹסֵל אֵלֶּהוּ שְׁכֹבֵל לְבָטְלוּ: כְּתִיב לֹא תַחֲמַל וּכְתִיב וְלִקְחַת לָךְ וְתַרְוִיחֶיהָ בַּחַד קִרָּא וְרִישָׁא דְקִרָּא פְסִילִי אֶלְהִיָּס תַּסְרְפוּן בְּאֵשׁ לֹא תַחֲמַל וּגְוִי: ה"ק פְּסִלוּ לֹאִלוּהּ שְׁנֵה לְעִבְדוּת כּוּכְבִּים לֹא תַחֲמַל: פְּסִלוּ מֵאִלוּהּ שְׁבָטוֹנוּ מִלְּשׁוֹן פְּסֻלַּת וְלִקְחַת לָךְ דְּפִסִּילִי דְרִישָׁא דְקִרָּא תְרִי גִוְי מִשְׁמַע וְתַרְשִׁין לִיה אֵלֹאסוֹר וְאִתְרַ דְקִרָּא: דְּכָרִים שְׁבַסְתַּר עֲבֻדוֹת שְׁבַסְתַּר הוּא עֹבְדָה שְׁלֹא וְשִׁמְעוּ ב"י וְאִסְלִוּהוּ: שְׁטַעוּנָה גִּיזִיהּ דְּקִשְׁהִיא שְׁלֵמָה גִּיזוּהּ בַּתְרִקְעוּ: מִה מִזְבֵּחַ טַעוּן גִּיזוּהּ דְּהָא אִסוֹר בַּהֲהָא: אֲרַג מִזְבֵּחַ תַּלְמִידִי חֻבֵּמִים. רַשִּׁיבִּיהּ אֲוֹקְמִינן עֲמוֹן שְׁאִינוּ הִגְוּ הִלְכָּה מִזְבֵּחַ גַּמִּי בְּגִבְרִי: רַחַן כְּלִי כְּלִי שְׁגִשְׁבַר וְהִקִּישׁ עֲלֵיו בְּתוֹרָתָם עַד שְׁרַקְעוּ וְנִתְפַּשְׁט וְנִתְמַלֵּא בְּגִימָתוֹ: בִּין לִר' יִשְׁמַעֲל כּוֹי מִשְׁמָשִׁי עֲבֻדַת כּוּכְבִּים שֶׁל עֹבֵד כּוּכְבִּים אִין אִסוּרִין עַד שְׁיַעֲבֹדוּ בְּדִלְמַחְוּ לַעֲיֹל (עֲבֻדָּה זֶהָ דָף גא): הִבִּיאֹס וְלֹא גִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהֵן יִכּוֹל יְהוּ אִסוּרִין ת"ל אֲשֶׁר עֲבָדוּ ור"ע בְּשַׁעֲבֻדַת כּוּכְבִּים עֲצֻמָּה כְּלִינ אֲבֵל כַּבִּלִּים לֹא פְלִיג: מִשְׁמָשִׁין דְּשִׁסְרָל מִמִּשְׁמָשִׁי עֲבֻדַת כּוּכְבִּים דַּעֲבֵד כּוּכְבִּים גָּמַר וְלֹא מַתְסַר עַד שְׁגִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהֵן לְעֲבֻדַת כּוּכְבִּים: עֵשָׂה שְׁשָׂאוּ כִּלּוּ לְעֲבֻדָּה מִתַּחֲלָה: חֲזִיו לְטַמְאָתוּ וְשֵׁנָה וְנִרְכִּיבָה טְבִילָה וּבִיחִיאוֹת הַשְׁבֵּת (דף טז): מִשְׁרַשׁ טַעֲמָא זִכְרָה שְׁמָא וְאִמְרו טְבִילָה בַת יוֹמָא עוֹלָה. וְהָא מַשְׁעִיא כְּלִי שְׁגִשְׁתַּמְשׁוּ בּוּ לְעֲבֻדַת כּוּכְבִּים וְאִמְרִי בְּמַסְבַּת שְׁבֵת בְּשִׁי א"ר עֲקִיבָא (דף גכג.) מִשְׁמָשִׁיָּהּ מִמְלִין שְׁכַרוּ כְּלִי לְטַהֲרוּן וְחִזְרוּ וְרַחֲבּוּ לְעֲבֻדַת כּוּכְבִּים וַעֲמִין לֹא גִשְׁתַּמְשׁוּ בּוּ מִי חֲדַר לְטַמְאָה קַמִּיחָא אִו לָאו: מִי אִמְרִין ה"מ דְּחוּרִין לְטַמְאָתוּ וְשֵׁנָה דְּאוֹרִיחָא: אֲבֵל טַמְאָת עֲבֻדַת כּוּכְבִּים דְּרַחֲבּוּ הִיא וְתַרְכִּי אִסְמַכְתָּא בַּעֲלָמָא: שְׂאֵר טַמְאוֹת דְּרַחֲבּוּ כְּגוֹן כְּלִי דַמְטַמְאוּ בְּמַשְׁקִין דְּמִאֲוִרִיחָא לֹא מַטַמְאוּ מַשְׁקִין כְּלִי וְרַחֲבּוּ גִזוֹר מִשּׁוֹם מַשְׁקֵה זַב וְזָבֵה כְּגוֹן רְחוּ וּמִימִי רַחֲלִיו דְּאֵב הַטַמְאָה גִּיזוּהּ וּמַטַמְאִי כְּלִי: תַּחֲא מְגוּ תַּחֲא כּוֹמַר בְּשִׂאֵר טַמְאוֹת גַּמִּי מַשְׁעִיא לִיה וְהִיא דְּנֻקָּת עֲבֻדַת כּוּכְבִּים שְׁאֵלָה אֲחֵרַת [היא] הַשְׁאֲלָת מַתָּן. בְּשַׁטָּה שֶׁל רַשְׁטוּנָה אַת"ל בְּשִׂאֵר טַמְאוֹת דְּרַחֲבּוּ לֹא דְרִירִי הִבָּא מֵאִין: תַּקִּרְבַּת עֲבֻדַת כּוּכְבִּים שֶׁל אוֹכְלִין מְהוּ מִי בִלְקָא טַמְאָה מַעֲוִיהּ ע"י בַּטּוֹל אִו לֹא: וְתַבְעִי לָךְ כַּבִּלִּים שְׁגִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהֵן לְעֲבֻדַת כּוּכְבִּים אִי בִלְקָא טַמְאָה מַעֲוִיהּ כִי הִיבָא דְּבִלְקָא אִסוּרָא: בּוֹן דְּאִית לָהּ טַהֲרָה בְּשִׂאֵר טַמְאוֹת בַּמִּקְוָה הִבָּא דְּמִקְוָה דִּזְהָ הִיגּוּ בַּטּוֹל בִּינן דְּאִסוּרָא בְּטִיֵל מַעֲוִיהּ טַמְאָה בְּחֵאֵי גַמִּי בִלְקָא: כִּי מַשְׁעִיא לֹו אֲכָלִין דְּלִית לָהּ טַהֲרָה בְּשִׂאֵר טַמְאוֹת בַּמִּקְוָה: וְתַבְעִי לִיה עֲבֻדַת כּוּכְבִּים שֶׁל אוֹכְלִין כְּגוֹן הַשְׁתַּחֲוּיָה לְשַׁת וְתַבְעִי לָךְ אִי בִלְקָא טַמְאָה בַּבַּטּוֹל אִו לֹא:

תְּנַהוּ עֲנִין לְכַלִּים וְלֹא דְמִי לְתַקִּרְבַּת הַר שְׁהַתְרִנוּ

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

תנאים ענין כללים ואל דמי לתקרבת הר שהתרינו

תְּנַהוּ עֲנִין לְכַלִּים, מַכָּאן אָמְרוּ: עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נִכְרִי אֵינָה אֲסוּרָה אֲלֵא עַד שְׁתַּעֲבַד, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל מִיָּד. וְהָא כַּבִּלִּים אוֹקְיִמְנָא לַה! אָמַר קָרָא: "וְאֲשֶׁר אִתָּם יִרְשִׁים אִתָּם אֶת אֱלֹהֵיהֶם", מְקִישׁ אֱלֹהֵיהֶם לְכַלִּים, מַה כַּלִּים עַד שְׁיַעֲבָדוּ, אִף אֱלֹהֵיהֶם גַּמִּי עַד שְׁיַעֲבָדוּ. וְרַבִּי עֲקִיבָא דָּלֵא מְקִישׁ, אָמַר לָךְ: "אֵת" הַפָּסִיק הָעֲנִין. וְרַבִּי יִשְׁמַעֲל, אֲשַׁכְּחַן עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נִכְרִי דָּאִין אֲסוּרָה עַד שְׁתַּעֲבַד, דִּישְׁרָאֵל דְּאֲסוּרָה מִיָּד מִנָּא לִיה? סִבְרָא הוּא, מִדְּנִכְרִי עַד שְׁתַּעֲבַד, דִּישְׁרָאֵל אֲסוּרָה מִיָּד. אִימָא: דִּישְׁרָאֵל כָּלֵל וּכְלָל לֹא! הִשְׁתָּא גִּיזִיהּ בְּעֵצָא. אִיתִסְרִי לֹא מִיתְסָרָא? וְאִימָא כְּדִנְכְּרִי! אָמַר קָרָא: "וְאֵת חֲטַאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶת הָעֵגֶל", מִשְׁעַת עֲשִׂיָּה קָם לִיה בַּחֲטָא. אִימָא: הֲנִי מִיָּלִי לְמִיָּקָם גִּבְרָא בַּחֲטָא, אִיתִסוּרִי לֹא מִיתְסָרָא! אָמַר קָרָא: "אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה", מִשְׁעַת עֲשִׂיָּה קָם לִיה בְּאָרוּר. אִימָא הֲנִי מִיָּלִי לְמִיָּקָם גִּבְרָא בְּ"אָרוּר", אִיתִסוּרִי לֹא מִיתְסָרָא! "תוֹעֲבַת ה'" כְּתִיב. וְרַבִּי עֲקִיבָא? דְּכָר הַמְּבִיא לִידֵי תוֹעֲבָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא, עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נִכְרִי דְּאֲסוּרָה מִיָּד מִנָּא לִיה? אָמַר עוֹלָא, אָמַר קָרָא: "פְּסִילִי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ", מִשְׁפָּסְלוּ נַעֲשֶׂה אֱלוֹהֶ. וְאִידֵה, הַהוּא מִיבְעִי לִיה לְכַדְתְּנִי רַב יוֹסֵף, דְּתִנִּי רַב יוֹסֵף: מַיִן לְגוֹי שְׁפּוֹסֵל אֱלוֹהִי? שְׁנַאֲמַר: "פְּסִילִי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ". וְאִידֵה, נִכְקָא לִיה מִדְּשִׁמוּאֵל, דְּשִׁמוּאֵל רְמִי: כְּתִיב "לֹא תַחֲמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם", וּכְתִיב "וְלִקְחַתָּ לָּךְ". הָא כִּיַּצִּד? פְּסִלוּ לְאֱלוֹהֶ — "לֹא תַחֲמֹד", פְּסִלוּ מֵאֱלוֹהֶ — "וְלִקְחַתָּ לָּךְ". וְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲשַׁכְּחַן עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נִכְרִי דְּאֲסוּרָה מִיָּד, דִּישְׁרָאֵל עַד שְׁתַּעֲבַד מְלַזן? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר קָרָא: "וְשֵׁם בְּסֹתֵר", עַד שְׁיַעֲשֶׂה לָּהּ דְּכָרִים שְׁבַסְתַּר. וְאִידֵה? הַהוּא מִיבְעִיא לִיה לְכַדְרַבִּי יַצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יַצְחָק: מַיִן לְעֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁטַעוּנָה גִּיזִיהּ גִּיזִיהּ? שְׁנַאֲמַר: "וְשֵׁם בְּסֹתֵר". וְאִידֵה? נִכְקָא לִיה מִדְּרַב חֲסֵדָא אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר רַב: מַיִן לְעֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁטַעוּנָה גִּיזִיהּ? שְׁנַאֲמַר: "לֹא תִשַּׁע לָּהּ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח", מַה מִזְבֵּחַ טַעוּן גִּיזִיהּ, אִף אֲשֶׁרָה טַעוּנָה גִּיזִיהּ.^[מק.]וְאִידֵה? הַהוּא מִיבְעִי לִיה לְכַדְרִישׁ לְקִישׁ, דְּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: כָּל הַמַּעֲמִיד דִּיִּין שְׂאִינוּ הִגּוּן — כְּפִאִילוּ נוֹטַע אֲשֶׁרָה בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁנַאֲמַר: "שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָּהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ", וּסְמִיָּה לִיה: "לֹא תִשַּׁע לָּהּ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ". אָמַר רַב אֲשִׁי: וּבִמְקוֹם תַּלְמִידִי חֲכָמִים, כְּפִאִילוּ נָטְעוּ אֲצֵל מִזְבֵּחַ, שְׁנַאֲמַר: "אֲצֵל מִזְבַּח". בְּעִי רַב הַמְּנוּנָא: רִיתָּה כְּלִי לְעֲבֻדָּה זָרָה, מַהוּ? עֲבֻדָּה זָרָה דְּמֵאוּן? אִילִימָא עֲבֻדָּה זָרָה דְּנִכְרִי. בִּין לְרַבִּי יִשְׁמַעֲל וּבִין לְרַבִּי עֲקִיבָא מִשְׁמָשִׁי עֲבֻדָּה זָרָה הוּ, וּמִשְׁמָשִׁי עֲבֻדָּה זָרָה אִין אֲסוּרִין עַד שְׁיַעֲבָדוּ! אֲלֵא עֲבֻדָּה זָרָה דִּישְׁרָאֵל. אֵלִיבָא דְּמֵאוּן? אִילִימָא אֵלִיבָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, הִשְׁתָּא הִיא גּוֹפֵהָ לֹא מִיתְסָרָא עַד שְׁתַּעֲבַד, מִשְׁמָשִׁיָּהּ מִיבְעֵנָא? וְאֲלֵא אֵלִיבָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעֲל, דְּאָמַר: "אֲסוּרָה מִיָּד". מֵאִי מִשְׁמָשִׁין? מִמִּשְׁמָשִׁין גְּמָרִינוּ, מַה הָתָם עַד שְׁיַעֲבָדוּ, אִף הִבָּא עַד שְׁיַעֲבָדוּ, אוּ דְלָמָא מֵינַה גָּמַר, מַה הִיא אֲסוּרָה מִיָּד, אִף מִשְׁמָשִׁיָּהּ אֲסוּרִין מִיָּד? מֵאִי אִירָבָא דְקָא מִיבְעֵנָא לִיה רִיתָּה כְּלִי? תִּיבְעִי לִיה עֲשֶׂה! ^[מק.]רַב הַמְּנוּנָא מִשּׁוֹם טוּמְאָה יִשְׁנָה קַמִּיבְעִיא לִיה, דְּתַנּוּ: כְּלִי מַתְכוּת, פְּשוּטִיָּהּוּן וּמְקַבְּלִיָּהּוּן טַמְאִין, נִשְׁתַּבְּרוּ טַהֲרוּ, חֲזַר וַעֲשֹׂאן כָּלִים — יַחֲזִירוּ לְטוּמְאָה יִשְׁנָה. וְהִכִּי קַמִּיבְעִיא לִיה: כִּי הִדְרָא טוּמְאָה — הֲנִי מִיָּלִי לְטוּמְאָה דְּאוֹרִיִּיתָא, אֲבֵל טוּמְאָה דְּרַחֲבּוּ — לֹא, אוּ דְלָמָא לֹא שְׁנָא? וְתִיבְעִי לִיה שְׂאֵר טוּמְאוֹת דְּרַחֲבּוּ.^טחֲדָא מְגוּ חֲדָא קַמִּיבְעֵנָא לִיה, טוּמְאָה דְּרַחֲבּוּ מִי הִדְרָא אוּ לֹא הִדְרָא? וְאִם תִּימְצִי לוֹמַר לֹא הִדְרָא, טוּמְאָה דְּעֲבֻדָּה זָרָה מִשּׁוֹם חוּמְרָא דְּעֲבֻדָּה זָרָה מִי שְׁוִיוָּהּ רַחֲבֵן כְּטוּמְאָה דְּאוֹרִיִּיתָא אוּ לֹא? תִּיקוּ. בְּעִי מֵינַיָּה רַבִּי יוֹחָנָן מְרַבִּי יַנָּאי: תַּקְרוּבַת עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל אוֹכְלִים, מַהוּ? מִי מַהֲנִיא לָהּ בִּישׁוּל לְטַהוֹרִינָהּ מִטוּמְאָה, אוּ לֹא? וְתִיבְעִי לִיה כָּלִים! כָּלִים לֹא קַמִּיבְעֵנָא לִיה, כִּינן דְּאִית לָהּ טַהֲרָה בַּמִּקְוָה — טוּמְאָה גַּמִּי כְּטִלָּה: כִּי קַמִּיבְעִיא לִיה — אוֹכְלִין. וְתִיבְעִי לִיה עֲבֻדָּה זָרָה גּוֹפֵהָ! עֲבֻדָּה זָרָה גּוֹפֵהָ לֹא מִיבְעִיא לִיה,

פִּינוּ

נב.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פג' מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ח, סמג לאוין קצח:
ב מו"י פג' מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ח, סמג לאוין קצח:

ג מו"י פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

ד מו"י פא' מהל' כלים הל' ט, סמג עשין רמז:

ה מו"י פו' מהל' כלים הל' א:

ו מו"י פו"א מהל' כלים הל' א:

ז מו"י פ"ב מהל' כלים הל' א:

ח מו"י פ"ב מהל' כלים הל' י:

ט מו"י פ"ב מהל' כלים הל' ט:

י מו"י פו' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

נב:

	עין משפט נר מצוה
---------------------------------------	---------------------------------

א מיי' פו' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז':

ב מיי' פט' מהל' ביאת מקדש הל' יד, סמג לאוין שט:

ג מיי' פט' מהל' ביאת מקדש הל' יד, סמג לאוין שט:

ד מיי' פא' מהל' בית הבחירה הל' יד, סמג לאוין רצ:

ה מיי' פא' מהל' בית הבחירה הל' טו:

ו מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגוים הל' ט, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו טע" ה א יג:

פֿינֿון דאסוּרדזש פֿטיל גנצי פֿליס לעיל (עמוד א)

זאל קאָמער רבי דמנרי פֿכליס פֿל מאי פֿינן דאסורא לא בטיל מדרכ גזל פֿריש פֿרקון (עבודה זרה דף ג.נ.) פֿשאר טמאה עלית לה טהרה פֿמקנה דנימא פי היכי דשאר טמאות סלקי הא נמי קנה למסך מניה: טמאה נמי לא בטלה פֿינן גליפא למימר הכי: בית חוננו מפרש פֿשמשתין פֿתרימא דמנחות חונניו בנו פֿל פֿשעון הצדיק שפֿרח למצרים מפני אִחיו ובנה פֿס מןפֿח ופֿלגיו התם איפא למ"ד לשם עבודת פֿוכבים ואיפא למ"ד לש"ש וקמפעיא ליה לר' יוסי פֿן שאול אלפא דמ"ד לאו בית עבודת פֿוכבים היא דאלפא דמ"ד עשבות פֿוכבים היא לא קמפעיא ליה דהשתא להדיטו אסורין פֿדאמר לעיל פֿכליס פֿשמשו פֿון לעבודת פֿוכבים דקטוב מדבר לגבוי מפעיא: ואין צ"ל לדבר אחר פֿהנים פֿשמשו לעבודת פֿוכבים אין צ"ל פֿלא ופֿששו עוד למקדש כדכתיב פֿיחזקאל (מל) וכן אפֿר ושרתו אותם לפני נלליהם וגו' וכתוב פֿתרה לא יגשו אלי לכה לי ומקחאמר אין צ"ל לדבר אחר מכלל דבית חוננו לאו דבר אחר הוא ואפ"ה קטני דכהנים אסירי וקמפעיא ליה לר' יוסי פֿליס מאי: פֿהנים דבני דעה נינהו ונדעי פֿשארמיו העמות אף לשם גבוי והלכו ועבדו בבמה הוא דקנום רבנן: אלכל פֿליס לא קנסי או דלמא לא שניא: מקרא היה פֿדינו פֿהנן עבודת פֿוכבים דהיכא דמלאוכימא הנה פֿהו טעמא להפריא קנסויהו רבנן אע"ג דלאו פֿני דעה נינהו הי"נ אע"ג דלאו בית עבודת פֿוכבים וְלא מתסרי מלאוכימא קנסויהו רבנן פֿכליס פֿכהנים: פֿל הפֿליס פֿהנים פֿדימי חזקניהו היו מגידין לו פֿל הפֿליס פֿל בית המקדש אפֿר הזניח אִחו פֿמלכותו פֿמעלו לעבודת פֿוכבים: הכנו והקדשנו מאי לאו הכנו דאטבלינ' משמאת עבודת פֿוכבים: והקדשנום דאקדישננהו פֿחזרו ומשחוס פֿשמן המשחה. אלמא פֿינן דמלאוכימא לא מתסרי דהא דקדש נינהו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אינהו נמי לא גזרו עליהו הוואיל וְלאו פֿני דעה נינהו: פֿהמזקת לי אבדמי זה המקרא שפֿכחתי: פֿהקדשנו אחרים תחפיהו אלכל הנה קנסויהו רבנן וגזזום: מןרחית צבונית שמוש ארבע לשכות שהיו צמקצעות העזרה קא חשיב דמם' מדות (פ"א מ"ו): ואמר רב ששת ששקט' לעבודת פֿוכבים אלמא אע"ג דלהדיטו לא מתסרי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גזור פֿהו רבנן גנצי גבוי ואע"ג דלאו פֿני דעה נינהו. ודבית חונניו נמי אע"ג דלאו בית עבודת פֿוכבים וְלא מתסרי פֿליס דיהה מלאוכימא גזור פֿהו רבנן: התם קרא אפֿפח וקרוש דמלאוכימא אסירי אפי' להדיטו: דכתיב וכלו פֿה פֿריצים וחללוה פֿמיון פֿונקסו עובדי פֿוכבים להיכל וצאו פֿליו לחלון ובין דנפקו לחלון קניניהו פֿהפתיקא והווי להו דיהו וקפֿשמשו פֿון לעבודת פֿוכבים גאסרו: אמרי הנה דבית חשמונאי פֿשנצחוס היכי נפֿבדי: נתפרינהו על יד עובד פֿוכבים פֿדי לבטלן: אבנים פֿלמות שאין פֿהם פֿגימות ואפילו פֿגימות ספין פֿתחגר פֿה צפון פֿוסלת פֿון פֿדאמרינן פֿהפל שוחטין (חלון יח.): גנפריניהו לאחר דפיקתן להשוות פֿגימתן לא תניף עליהם פֿרזל פֿתיב ועמדו וגזזום: ונתפריניהו פֿדי לבטלן מעבודת פֿוכבים: ונשקלניהו לנפֿשיהו פֿהרי חלון הן

ובדקאמרת וכלו פֿה פֿריצים וחללוה: משום פֿספֿה וזהבה של ירושלים שרצה הקדש: טריניא דהריוניא שיפא מטעעות פֿל ירושלים. טריניא דהריוניא על פֿס מלכי רומי נעשו העוריות ושחם טוריינום אדרינום: שיפא ופֿן פֿיתר פֿשפֿה מחמת: ופֿנו ואין העורה נכרת: מתני' וישראל אינו מבטל עבודת פֿוכבים של עובד פֿוכבים דעובד פֿוכבים פֿוסל אלהו ולפינן וְלא וישראל וכל פֿון דישראל אינו מבטל עבודת פֿוכבים דישראל דהא ופֿס פֿתת פֿתיב: גמ' שנית לנו פֿילדותן שלו ופֿל וישראל ועבשו אתה שונה לנו ופֿל חבדו אלכל פֿל וישראל לא: ומחשי תלמומא דישראל מי בטלה וְלא ופֿס פֿתת פֿתיב: פֿשם לו לעובד פֿוכבים פֿה פֿתפות. ובזקנותו חזר בו דאף על גב פֿישם לו פֿתפות אינו יכול לבטל חקיו פֿל וישראל: ואיפא דמתני לר' הילל פֿרה דר' וְלא: אסיפא דמתניתין:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

מסורת הש"ס
א משנה מנחות; מנחות קט.
ב משנה מדות
ג בכורות נ.
ד לעיל מב.
גליון הש"ס
גמ' סומא דרבנן. עיון לעיל דף מח ע"ב ברש"י ד"ה ועבר. ותחלוין דף יג ע"ב בתוס' ד"ה תקרובת:
גמ' אשכח ודרש. עיון נדרים דף סב ע"א:
תורה אור השלם
ואת כל־הפלים אשר הזניח הפלד אחז במלכותו כמעלו הכנו והקדשנו והנם לפני מזבח יהוה [דברי הימים ב כט, יט]
אבנים שלמות תבנה את־מזבח יהוה אלהיך ומעלית עליו עולות ליהוה אלהיך [דברים כז, ו]
ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא־תניף עליהם ברזל [דברים כז, ה]
והסבותי פני מהם וחללו את־צפוני ובאר־בה פריצים וחללוק [יחזקאל ז, ב]
ארוה האיש אשר יעשה פסל ומשכה תועבת יהוה מעשה ידי חרש ופֿס פֿשתר וענו כל־הפֿס ואמרו אמן [דברים כז, טו]

וּבְדִקְאָמֶרְתָּ וּבִאִין בֵּה פֿריצים וּחֲלָלוּהּ: מִשּׁוּם פֿספֿה וְזָהָבָה שֶׁל יְרוּשָׁלַם שֶׁרַצָּה הִקְדִּישׁ: טְרִינִיָּא דִּהְרִינִיָּא שׁיפֿא מִטַּעֲעוֹת שֶׁל יְרוּשָׁלַם. טְרִינִיָּא דִּהְרִינִיָּא עַל פֿס מַלְכֵי רומי נַעֲשׂוּ הָעוֹרוֹת וּשְׁחַם טוּרִינִיּוּם אֲדָרִינוּם: שׁיפֿא וּפֿן פֿוֹתֶר פֿשִׁפֿה מִחֲמַת: וְפֿנוּ וְאִין הָעוֹרָה נִכְרַת: מִתְּנִי' וְיִשְׂרָאֵל אֵינוּ מִבְטֵל עֲבוֹדַת פֿוכָבִים שֶׁל עוֹבֵד פֿוכָבִים דְּעוֹבֵד פֿוכָבִים פֿוסֵל אֵלֹהִו וּלְפִינן וְלֹא וְיִשְׂרָאֵל וְכָל פֿון דְּיִשְׂרָאֵל אֵינוּ מִבְטֵל עֲבוֹדַת פֿוכָבִים דְּיִשְׂרָאֵל דְּהָא וּפֿס פֿתִּית פֿתִּיב: גַּמְ' שְׁנִית לָנוּ פֿילדוֹתָן שֶׁל וּפֿל וְיִשְׂרָאֵל וְעַבְשׁוּ אֶתְה שׁוֹנָה לָנוּ וּפֿל חֲבֵדוּ אֵלְכָל פֿל וְיִשְׂרָאֵל לֹא: וּמִחֲשִׁי תַלְמוּמָא דְּיִשְׂרָאֵל מִי בִטְלָה וְהָא וּפֿס פֿתִּית פֿתִּיב: פֿשָׁם לוֹ לַעֲבֹד פֿוכָבִים פֿה פֿתִּפוֹת. וּבְזִקְנוּתוֹ חָזַר בּוֹ דִּאֵף עַל גַּב פֿישָׁם לוֹ פֿתִּפוֹת אֵינוּ יוֹכֵל לִבְטֹל חֻקְיוֹ שֶׁל וְיִשְׂרָאֵל: וְאִיפֿא דְּמִתְּנִי לֶרַ' הִילֵל בְּרִיה

דְּרַבִּי

ובדקאמרת וכלו פֿה פֿריצים וחללוה: משום פֿספֿה וזהבה של ירושלים שרצה הקדש: טריניא דהריוניא שיפא מטעעות פֿל ירושלים. טריניא דהריוניא על פֿס מלכי רומי נעשו העוריות ושחם טוריינום אדרינום: שיפא ופֿן פֿיתר פֿשפֿה מחמת: ופֿנו ואין העורה נכרת: מתני' וישראל אינו מבטל עבודת פֿוכבים של עובד פֿוכבים דעובד פֿוכבים פֿוסל אלהו ולפינן וְלא וישראל וכל פֿון דישראל אינו מבטל עבודת פֿוכבים דישראל דהא ופֿס פֿתת פֿתיב: גמ' שנית לנו פֿילדותן שלו ופֿל וישראל ועבשו אתה שונה לנו ופֿל חבדו אלכל פֿל וישראל לא: ומחשי תלמומא דישראל מי בטלה וְלא ופֿס פֿתת פֿתיב: פֿשם לו לעובד פֿוכבים פֿה פֿתפות. ובזקנותו חזר בו דאף על גב פֿישם לו פֿתפות אינו יכול לבטל חקיו פֿל וישראל: ואיפא דמתני לר' הילל בריה

מסורת הש"ס
א תוספתא עבודה זרה
ב לעיל מד:
ג בכורות יג; קמון עא:
גליון הש"ס
תוס' ד"ה אבל. לאו דווקא צורף. עי' לעיל מג ע"א תוד"ה איידו:
תורה אור השלם

ופטר בה נקשה ורעב והנה כיו"רעב והתקוצץ וקלל בשלכו ובאלהיו ופנה למעלה [ישעיהו ח, כא]

ואלי-ארץ יביט והנה צנה וחשכה מעוף צוקה נאפלה מנצח [ישעיהו ח, כב]

א"ר הלל לא נצרכה אלא שגם לו לישראל שתפית בה והא גופה לא אצטרניה לאשמועינן דהא נמי פשיטא שאינו יכול לבטל חלקו של עובד כוכבים שאפלו שלו אין יכול לבטל אלא למזק מנה ישראל הוא קלל מבטל חלק העובד כוכבים רכל עובד כוכבים יכול לבטל חלק עצמו ולא אמרינן פי היכי דחלקו של ישראל לא בטוי חלק של עובד כוכבים נמי לא בטוי: שגם לו לעובד כוכבים בה שתפית אפלו בטל עובד כוכבים חלקו ההוא דישאל לא בטוי: וקמ"ל ישראל דשעתא דנפשה פלח ולא תלי דעת עובד כוכבים: מתני' פחסה משכה בקורנס: גררה בטויט קחוב והשלך: אינה בטלה גלפוס שעתא רתח עליה נהדר פלח לה כל הני בטויי בעובד כוכבים קמורי: גמ' שפחסה בפניה ונקלח ערמיה: מנהני מלי דהדר פלח לה: וקלל דמלכו מקלל את עבודת כוכבים שלו ומבזה אותה: ופנה למעלה לבו למעלה גשמים: ואל קרן יביט חתור ועובד עבודת כוכבים שלו: ועירי משמה דרבי יוחנן ור' ירמיה בר אבא משמה דרב פליגי בטעמא דמתני': קתם לוקחי מתקת צורפים הו: בעורף עובד כוכבים שמכרה עובד כוכבים לעורף חברו התם קאמרי רבנן קלא בטלה דסבר המוכר כיון דלוחק זה עובד כוכבים הוא פלח לה ולא תבר לה: רכל מכרה עובד כוכבים לעורף ישראל מסתמא בטלה משעתא דמיזע זעע דהאי תבר לה: נראין דברי שמכרה לחבלה דבטל: ודברי חברי קלא בטל בשמוכרה לעבדה. ומשקתני נראין דברי דהא רכל דברי חברי אין נראין בה מפלג דחברה נמי פלחבלה פליגי ומשקאמר נראין דברי חברי בלעבדה רכל דברי אין נראין בה מפלג דאיהו נמי עליה פליג וה"ח אי שמעתי בשמיהו בטל והו שמעו בשמיהו לא בטל ונראית שמועתי משמועת חברי בלחבלה ושמועת חברי משמועתי בלעבדה: אלימא לחבלה ממש שנתנה ע"מ לחבלה: מ"ט דמ"ד בטל בלעבדה הא דהקיא חמר ליה לשם עבודת כוכבים אלמא לא חפתיא מוכר מפלג עבודת כוכבים: ומ"ט דמ"ד לא בטל בלחבלה הא ודאי בטלה משעתא: ומנו צורף ישראל והאי קתמא זבין ליה וקאמרי רבנן קלא בטל מימר אמר האי צורף ישראל דער מצנן לה לעובד כוכבים ופלח לה ור' סבר כיון דצורף ישראל הוא מיזע זעע האי עובד כוכבים דסתמא חבולי מחבול לה ומתוכב כבור: לא לעולם בעורף ישראל אפילו לרבנן בטל והאי קאמר ר' נראין דברי בשמכרה לחבלה לא דפליגי רבנן עליה דנימא נראין דברי לשומעי מחלוקתנו מדברי חברי אלא ר' בפרושי פלגתיהו אחא ולאשמועינן דבעורף עובד כוכבים הוא דפליגי וה"ח נראין דברי לחברי ומודים הס לי בשמכרה למו שעתיד לחבלה דדברי חברי בשמכרה לעבדה הו. ולשא דמלתא דיקא הכי מקלא קתני ונראין דברי חברי אלא ודברי חברי מפלג ניראין דרישא לחבריו קאמר דנראין הלכך אי הוה תני סיפא ונראין הנה משמע ונראין דברי חברי לי בלעבדה וא"כ במאי פליגי: גרונאות

דברי ספסים: אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר לעובד כוכבים ויבטלנה ואחר כך אם ירצה וקחנה ממנו. ואע"ג דמשך לא אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא ואינה בטלה דהא משיכה בטעות הואי קלא זעע שגם בהן עבודת כוכבים: אם משנתן מעות משך יולין הנאה לים הפלג ואין ראשי להחזירה לעובד כוכבים ולטול מעותיו ואע"ג דמשיכה בטעות הואי כיון דיהב דמי פי דער שהליגהו מחזי כמאן דמעבן. אלמא אע"ג דזבין עובד כוכבים לישראל קתני אסורה קלא בטולה: אי אמרת בשלמא כו' אלא אי אמרת לעורף ישראל דברי הכל בטלה הא מתניתין דישאל הוי לוחם וקתני יולין לים הפלג מני: שאני התם דהאי עובד כוכבים דשעתא דעבודת כוכבים לא זבין. לא זעע שגם שם עבודת כוכבים רכל היבא דזבין עבודת כוכבים לעורף ישראל דברי הכל בטולה משעתו: לנה עליה עובד כוכבים אפילו מצרף ישראל: או שנקלה עליה מפולת ואינו חש לפנותה: או שגנבוי לנטים ואינו מחזר אחריה:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

אבל בצורף ישראל לאו צוקא צורף דאפי' שאינו צורף נמי דכל ישראל לגבי עבודת

דרבי וולס: לא נצרכה שיש לו בה שותפות, וקא משמע לו ישראל הוא דלא מבטל דנכרי, אבל נכרי דנפשיה מבטל.^(א) איכא דמתני לה אברייתא, רבי שמעון בן מנסיא אומר: עבודה זרה של ישראל אין לה בטילה עולמית. מאי "עולמית"? אמר רבי הילל בריה דרבי וולס: לא נצרכה, אלא שיש לו לגוי בה שותפות, וקא משמע לו דישאל אדעתא דנפשיה פלח.

^(ב) מתני' כיצד מבטלה? קטע ראש אונה, ראש חוטמה, ראש אצבעה, פחסה — אף על פי שלא חיסרה — ביטלה; רק בפניה, השתין בפניה, גררה, זרק בה את הצואה — הרי זו אינה ביטלה; מכרה או משכנה — רבי אומר: ביטל, וחקמים אומרים: לא ביטל. גמ' פי לא חיסרה, במאי ביטלה? אמר רב זירא: שפחסה בפניה. רקח בפניה, והשתין בפניה. מנהגי מילי? אמר חזקיה, דאמר קרא: "והיה כי ירעב והתקוצץ וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה", ובתיב בתריה: "ואל ארץ יביט והנה צרה וחסכה וגו'", דאף על גב דקלל מלכו ואלהיו ופנה למעלה, אל ארץ יביט. מכרה או משכנה, רבי אומר: ביטל וכו'. ועירי אמר רבי יוחנן, ורבי ירמיה בר אבא אמר רב, חד אמר: מחלוקת בצורף גוי, אבל בצורף ישראל — דברי הכל ביטל, וחד אמר: בצורף ישראל מחלוקת. איבעיא להו: בצורף ישראל מחלוקת, אבל צורף גוי דברי הכל לא ביטל, או דלמא כיון כזה ובין כזה מחלוקת? תא שמע, דאמר רבי: נראין דבריי פשמכרה לחבלה, ודברי חבריי שמכרה לעובדה. מאי "לחבלה" ומאי "לעובדה"? אילימא לחבלה — לחבלה ממש, לעובדה — לעובדה ממש, מאי טעמא דמאן דאמר ביטל, ומאי טעמא דמאן דאמר לא ביטל? אלא לאו לחבלה — למי שעתיד לחבלה, ומנו? צורף ישראל. לעובדה — למי שעתיד לעובדה, ומנו? צורף גוי. ושמע מינה: כיון כזה ובין כזה מחלוקת. לא, הכי קאמר: אמר רבי: נראין דבריי לחבריי פשמכרה לחבלה. ומנו? צורף ישראל, שאף חבריי לא נחלקו עלי אלא פשמכרה לעובדה, אבל לחבלה — מודו לי.^(ג) מיתבי: הלוקח גרונאות מן הגוים ומצא בהן עבודה זרה, אם עד שלא נתן מעות משה — יחזיר, אם משנתן מעות משה — יולין לים המלח. אי אמרת בשלמא בצורף ישראל מחלוקת, הא מני? רבנן היא. אלא אי אמרת בצורף גוי מחלוקת, אבל בצורף ישראל דברי הכל ביטל, הא מני? שאני התם, דאדעתא דגרונאות זבין, אדעתא דעבודה זרה לא זבין. תנו רבנן: לוח עליה, או שנופלח עליה מפולת, או שגנבוה ליסטין, או שהניחוה בפעלים והלכו למדינת הים,

אם דבריי ספסים: אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר לעובד כוכבים ויבטלנה ואחר כך אם ירצה וקחנה ממנו. ואע"ג דמשך לא אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא ואינה בטלה דהא משיכה בטעות הואי קלא זעע שגם בהן עבודת כוכבים: אם משנתן מעות משך יולין הנאה לים הפלג ואין ראשי להחזירה לעובד כוכבים ולטול מעותיו ואע"ג דמשיכה בטעות הואי כיון דיהב דמי פי דער שהליגהו מחזי כמאן דמעבן. אלמא אע"ג דזבין עובד כוכבים לישראל קתני אסורה קלא בטולה: אי אמרת בשלמא כו' אלא אי אמרת לעורף ישראל דברי הכל בטלה הא מתניתין דישאל הוי לוחם וקתני יולין לים הפלג מני: שאני התם דהאי עובד כוכבים דשעתא דעבודת כוכבים לא זבין. לא זעע שגם שם עבודת כוכבים רכל היבא דזבין עבודת כוכבים לעורף ישראל דברי הכל בטולה משעתו: לנה עליה עובד כוכבים אפילו מצרף ישראל: או שנקלה עליה מפולת ואינו חש לפנותה: או שגנבוי לנטים ואינו מחזר אחריה:

נג.

עין משפט בר מצוה

א מיוי פח' מהלי עבודה זרה וחוקות הגויים הל' י, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' א:

ב מיוי פח' מהלי עבודה זרה וחוקות הגויים הל' י, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ז ח:

ג מיוי פח' מהלי עבודה זרה וחוקות הגויים הל' י, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ז:

ד מיוי פח' מהלי עבודה זרה וחוקות הגויים הל' י, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ח:

ה מיוי פז' מהלי עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ג:

ו מיוי פח' מהלי עבודה זרה וחוקות הגויים הל' י, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ט:

כוכבים בצורפין מעונתב מהלוקח גרונאות ואי בשאינו צורף אכור מאי קפריה דלמא בשאינו צורף חירי אלא איידי דנקט צורף עובד כוכבים נקט נמי צורף ישראל: או דלמא כיון כזו ובין כזו מחלקת פרוש וה"ח אף בעורף ישראל הריכ"ו גרים תתיו ונהדר גרים מיתבי א"ר נראין כו' ומותב למ"ד מחלקת בעורף עובד כוכבים אלמא כיון כזו ובין כזו מחלקת רכל ליכא למימר דלמפשט בשנו אכוי וקא מוכח דבמקוניה פליגי דממשע מתוך פ"ה דא"כ פי קמשני לדחות שאין צוקא ולא פליגי אלא בדחא פלומר לעורף עובד כוכבים א"כ תקשי למ"ד בעורף ישראל פליגי והנה ליה למימר תינח למ"ד בעורף עובד כוכבים מחלקת אלא למ"ד בעורף ישראל צוקא מחלקת היכי לשני דאין לומר דלישני נראין דברי לי בדמכרה לחבלה ודברי דברי בדמכרה לעבדה דהכי הוה ליה לשנויי ועוד דאין זה משני מקומות אחרים דהמוכר הספינה (כ"ב דף עט.) גבי הקדש וכן בדקק קמא דחליו (דף יב.) גבי אשפה שבשוק ומיהו יש לישב הערסא כמו שהיה בדפדים וכפ"ה וכל לפשט השעיא וקאמר הכי ת"ש א"ר נראין כו' אלמא בעורף ישראל נמי פליגי ואשפיטא בשנו דבין כזו ובין כזו פליגי ותקשי למ"ד בעורף עובד כוכבים צוקא פליגי קלא אחא דרומא בפשטה דחיי פלומר אפי' למ"ד דבעורף עובד כוכבים צוקא פליגי יש לפרש הדברתא כן ומיהו הפשיטות לא נדחית דלמ"ד בעורף ישראל פליגי והא אף בעורף ישראל קאמר ונ"ל דזהו עקר דושאי הפשיטות לא נדחית דלגרסת הריכ"ו נמי יש להקשות אמאי קאמר תתיו דא כמ"ד בעורף ישראל מחלוק' אי אפשר לישב הדברתא אס לא שאמר כיון כזו ובין כזו מחלקת ולא קשיא קאמר תתיו ופשיט דתת הכי דהכי אשכחן בדקק דתרא (דף סח.) גבי דעיא דפוגם מעקרא מחלקת דקומא דתתיו ובתת הכי פשיט ליה:

גב:

עין משפט גזר מצוה
א סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' י ט: ב מיי" פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' י: ג מיי" פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' יב: ד מיי" פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' יב:

האָב צתידין לחזור במלחמת יהושע אינא בשלח עולמית הא גנקט עולמית משום מפקנא צתידין לחזור רבי הא אסורה פאותא עבודת כוכבים של אַמוריים אַנצאו להאָמס עם יהושע: ה"ק אס פתידין לחזור רבי הא אסורה פאותא עבודת כוכבים של אַמוריים אַנצאו למלחמה ודמו לחזר לפיכך נאָסרו עבודת כוכבים אַלעס פּאַנאָה דקתיב לא ידעך בַּגְדָךְ מאומה מן החכם שהי לא בטלוס מדעתם ביציאתם: למה ליה למתליהו במלחמת יהושע לחגי אינא בטליה: מלתא אגב אורחה חמ"ל לפי דרכו שהיה צריך ללמדנו שלא בטל גזן סימן לדבריו ללמדנו מתוך הסיומן מלתא אחריתי לסייע לרב יהודה דאמר נאָראל אַזקוף לבנה כו' דלפינן אסור לעבודת כוכבים מאותן שבימי יהושע בכל דבריה: להסתות לה ולא הסתמוה לה ודא רעובד כוכבים והסתמוה לה אסורה אע"פ שאינא שלו: ומעלן דאסרה אע"פ שאינא שלו: א"ר אַלעזר וכו' אַלמא ממלכות יהושע ילוי: ונאשריס משכפון אַלמא אינגות נמי אסורי ומדרי הארץ וכל המספר לה ודשא לשאל הא מאבותיהם שהיה לאברהם נאמר כי לך ארענה וגויס אצאו אחרי כן לא וכלו לאסרן בהסתמוה: ואי משום אחרות דמעקרא היו קאם אקאנו לאברהם ונא דעיון הי ניהוו מדרי עבודת כוכבים של עובד כוכבים בטטול סגי לה ונאומא לו (לקמן עבודה זרה דף סד) עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים על פרחו לכפיהו לעובדי כוכבים ולבטליהו:

האי עולמית כדפרשית לעיל: דא' תנא ליה הוה אמינא מדלא זבנה לא בשלה משמע דאתא בר' דאי לרבנן אפי' זבנה לא בטליה ועוד מדתלי טעמא בעתידין לחזר דאי לרבנן אפי' אינן עתידין לחזר לא עדיף ממסרה ומפאן גס להוביח דהא דאמר לעיל משכנה דבטל לר' הונו פיון אַנשמתקשה דאי לא נאמתקשה מוכה ר' דלא בטול פיון דזעתו

לחזר: ובא עובד כוכבים והשתחוה פי' לאותה לבנה עצמה אַזקוף האַראל אכל פא רעובד כוכבים וזקוף אחרת והסתמוה לה אינא נאָסרת דלמא לא ניחא לה לאַשראל אלא פאותא אַזקוף ודלא פפי' רבנו אַמואל:

והולכים דרך אחרת והאמרים שעבדום לא עשאום עבודת כוכבים אלא לנרד המלכים וכשרואין שאין המלכים חוששין בקם גם הם מבטלים אותם:

אם צתידין לחזור במלחמת יהושע אינא בשלח עולמית הא גנקט עולמית משום מפקנא

צתידין לחזור רבי הא אסורה פאותא עבודת כוכבים של אַמוריים אַנצאו למלחמה ודמו

אם צתידין לחזור במלחמת יהושע — אינא בטיילה. וצריכא, דאי תנא ליה עליה — מדלא זבנה, לא בטליה; אכל נפלה עליה מפולת — מדלא קא מפגי לה, אימא בטולי בטליה, צריכא. ואי תנא נפלה עליה מפולת, משום דסבר: הא מנפחה, כל אימת דבעינא לה שקילנא לה, אכל גנבוה לסטים, מדלא קא מהדר אבתרה — בטולי בטליה, צריכא.⁽ⁿ⁾ ואי תנא גנבוה לסטין, משום דסבר: אי גוי שקיל לה — מפלח פלח לה, אי ישראל שקלה — אידי דדמיה יקרין מזבין לה לגוי ופלח לה, אכל הניחוה הפעלים והכלו למדינת הים, מדלא שקלו בהדייהו — בטולי בטלוה, צריכא.
אם צתידין לחזור במלחמת יהושע — אינא בטיילה. מידי מלחמת יהושע מיהדר הדור? הכי קאמר: אם צתידין לחזור — הרי הוא במלחמת יהושע, ואין לה בטיילה.⁽ⁿ⁾ ולמה לי למיתלייה במלחמת יהושע? מלתא אגב אורחא קא משמע לו, כי הא דאמר רב יהודה אמר רב: ישראל אַזקוף לבינה להשתחות לה, ובא גוי והשתחוה לה — אסרה. מַלְו דאָסרָה? אַמר רבי אַלעזר: בתחילה של ארץ ישראל, דאמר רחמנא "וּאֲשִׁרִיהֶם תִּשְׂרֹפּוּן בָּאֵשׁ", מכדי ירושה היא להם מאבותיהם, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו! ואי משום הנה דמעיקרא, בביטולא בעלמא סגי להו! אלא, מדפלחו ישראל לעגל, גלו אדעתיהו דניחא להו בעבודה זרה, וכי אתו גוים, שליחותא דידהו עבדי. הכי נמי, ישראל אַזקוף לבינה, גליא דעתיה דניחא ליה בעבודה זרה, וכי אתא גוי ופלח לה, שליחותא דידיה קעביד. ודלמא בעגל הוא דניחא להו, במידי אחרנא לא? אמר קרא: "אֵלֶּה אֱלֹהֵיהֶּ יִשְׂרָאֵל", מלמד שאיוו לאלוהות הרבה. אימא: כל דבהדי עגל ניתסרו, מפאן ואילה נישתרי? מאן מוכח? מַתְנִי עבודה זרה שְׁהִנִּיחוּ עובדיה — בשעת שלום מותרת, בשעת מלחמה אסורה. בימוסיאות של מהלכים — הרי אלו מותרות, מפני שמעמידין אותה בשעה שמהלכים עוברים. גַּמְי אַמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: בית נמרוד הרי היא בעבודה זרה שְׁהִנִּיחוּ עובדיה בשעת שלום, ומותר. אף על גב דכי בדרניהו רחמנא בשעת מלחמה דמי, אי (פענא) [בעו] למיהדר הדור, מדלא הדור בטולי בטליה. בימוסיאות של מלכים — הרי אלו מותרות. וכי מפגי שמעמידין אותה בשעה שמהלכים עוברים מותרין? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הכי קאמר: מפגי שמעמידין אותן בשעה שמהלכים עוברים, ומלכים מניחין דרה זו והולכין בדרה אחרת. פי אתא עולא, יתיב אבימסא פגמיא. אמר ליה רב יהודה לעולא: והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו: בימוס שגפגם אסור! ואפילו למאן דאמר: אין עובדים לשכרים — הני מיילי עבודה זרה, דזילא ביה מלתא למפלח לשכרים, אכל האי לא איכפת ליה!⁽ⁿ⁾ אמר ליה: מאן יחייב לו מעפרא דרב ושמואל ומלינן עיינין? הא רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: בימוס שגפגם — מותר, ואפילו למאן דאמר עובדין לשכרים, הני מיילי עבודה זרה, דכינן דפלחה — זילא ביה מילתא לבטולה, אכל הני שקלי להאי ומייתו בימוס אחרינא. תנאי כנותיה דרבי יוחנן וריש לקיש: בימוס שגפגם — מותר, מזבח שגפגם — אסור עד שינתץ רובו. היכי דמי בימוס, היכי דמי מזבח? אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן: בימוס — אכן אחת, מזבח — אכנים הרבה.

אמר

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

 מסורת הש"ס

א לעיל מג.

ב לעיל מז.

ג בבא בתרא קעא:

 תורה אור השלם
--

ונפתם את־מזבחתם ושברתם את־מזבחתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם וגו' [דברים יב, ג]

וישח מנדם ויצר אתו כחרט ונעשהו עגל מסכה ויאמרו וגו' [שמות לב, ד]

דרי מהר מן־הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וגו' [שמות לב, ח]

ויהי כל־הארץ שפה אחת ודברים אחדים ויהי בנדם מקדם וגו' [בראשית יא, א-ט]

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

מאי קרא דמזבח האי אבנים הרבה ואסורו וקומו שוב לא יקריבו עלייו: ואי לאו קלא נתנו וקומו: נעבד בעגלי חיים הנאסר לגבוה: אם שלו היה פשהשתנה לו אסור אם לאו חינו נאסר לגבוה: מיד ורעון חדא הנה אלא תנא רעון אצל אנם: הכל היו צין אנם צין רעון: פפרהסניא לא תחללו והאי דתתני אנם אסור בפרהסניא: שעת גזרה פרהסניא הוא ואנם הוא: ונזאי ישראל מומר דא"א בכל העובדין שלא יהא דהו אחר מומר אחרי שריאה את ישראל גזס מטה נוטה לבו לעבודת פוכבים: חתיה אמר לעולם אנם דתתני שאנם בהמת חבירו ונאפלו הכי לא תרמיניהו אהדדי דהא דתני אסור בגון שנפך לעבודת פוכבים צון קרניה של בהמת חבירו דעביד מעשה והא ונזאי מתסרא בגילויף לזמן (עבודה זרה נד ע"ב): והאי נעבד הווא

בתמיהה. נעבד לא קרי אלא שעשה את ההקמה עצמה עבודת פוכבים: והאי בימם בעלמא שויה ובעלי חיים לא מתסרי משום משמש עבודת פוכבים: בגון שנפך לה שעשה עבודת פוכבים ועשה בה מעשה אכל בהשתנואה או עבודה אחרת קלאו בגופה לא מתסר דבר שאינו שלו: סימן אחר לעבודת פוכבים: אי נימא מכהנים שאנאסום מלכי ישראל לעשות פומרים לעבודת פוכבים וכתוב ולא וגשו אלי (עוד) לכהן לי (ויחזקאל מ"ד:ג'): דבני דעה ניגיה וקנסא הוא: מאבני מזבח שגזזים מלכי בית חשמונאי משום דשקנאס מלכי יון לעבודת פוכבים ואע"ג דהקדש הוו ולא יכול העובד פוכבים לאסרו אפ"ה ציון דעבוד מעשה אסריניהו רבנן: גלמא כר"פ דאמר קרא אשכחו ודרוש שיצאו לחלין וקנאוס העובדי פוכבים ויקבלו לאסרו:

מסורת הש"ס
א יבמות נד.
ב חולין מ.

תורה אור השלם

לכו בואת יכפר צווייעקב וזה כל־פרי הסר חטאתו בשומו כל־אבני מזבח פאבני־גר מקצות לא־יקמו אֲשֶׁרִים וחסמים [שעויהו כו, ט]

ולנער לא־תעשה דבר אין לנער חטא מות כי כאשר יקום איש על־רעהו וירצחו נפש כן הדבר הזה [דברים כב, כו]

וישמרתם את־חקתי ואת־משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה [ויקרא יח, ה]

לא־תשפתו להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד צון אבת על־בנים על־שלושים ועל־רבעים לשנאי [שמות כ, ה]

לא־תשפתו לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם ושר תשבר מצבתיהם [שמות כג, כד]

ולא תחללו את־שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יהוה מקדשכם [ויקרא כב, לב]

חתיה רבו של רבי יוחנן ומיהו פרק ד' אחים עיבמות (דף לא:) עושה אבני תרזן על מה שהקשה התלמוד על רב אשי אלא ונזאי גס אבני ידע דכרי רב אשי והצרך לו לתרן והתלמוד סדר כן לפי שהיא מתנשב יותר היטב אחר הסגיא:

כגזין שאנסוהו עובדי בוכבים והשתתחו לבהמה דידה פי' חאנסויהו שאמרו להרגו אם לא ישתתחו מאליו אכל אין לפרש שקפפו חומתו בעל כרחו דא"כ הוא לא היה עושה כלום אלא הם עשו מעשה בגופו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו:

מתקריף לה רבי זירא אנם רחמנא פטרה תמה מאי קפריך נהי דפטור ממיתה דזיעבד מפל מקום לכתחלה הוא חוב למסור עצמו למיתה ואם כן למה לא יאסר מטעם נעבד דהא פרהסניא דבסמוך לרבא קרי לה נעבד מטעם דחוב למסור עצמו ואע"ג דדזיעבד פטור דכל אנם פטור ואין לומר דלרבי זירא אנם רחמנא פטרה מכל וכל ואפי' לכתחלה אין למסור עצמו על כך דא"כ מאי ראייה מיתי מולנערה לא תעשה אדרבה מנה ונפינן דחוב למסור עצמו בשליה כן סוכר ומוכה (סנהד' דף עד.) אפילו במצוה קלה דקאמר הכי זה בא ללמד ונקרא למד מה רוצה יסרה ואל יעבר אף נערה המאכסה יסרה ואל יעבר ואדרבה קרא דוחי בהם הנה ליה לאייתויי דמנה תמצא לזווצי אנם כדאמר רבא ועוד קסניא מאי קא מסיני ליה לרבא דסמוך מבימוסניאות בשעת הגזרה דאסורות אפלו ר' יורא גמי יידע בזה ציון דבשעת הגזרה הוא חביב למסר עצמו כדאמרינן בשליה כן סוכר ומוכה דאפילו מצוה קלה יסרה ואל יעבר ונראה לרבינו יצחק לפרש דציון ר' יורא ורבא לא פליגי בהא דלכתחלה חוב למסור עצמו ורבי יורא הכי פריך אנם רחמנא פטריה דיעבד דחוב ולנערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור עצמו אין לאסר בהשתחואלו ורבא מסיק דהואיל ובפרהסניא חוב למסור עצמו עבודת פוכבים קרינא בה ואעפ"כ דזיעבד פטור והשתא מסייע שפיר לרבא מבימוסניאות דמשום דחוב למסור עצמו אסר להו וא"ת מאי קא מינוי למפטור אנם מולנערה היום צדיון

הוא דפטורה משום דקרקע עולם היא י"ל דלא אסר קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם לפטרה ממיתה אלא משום אנם תדע שהרי אם הייתה נבשלת ברעון הייתה חביבת ואע"ג שיהא קרקע עולם וקרקע עולם לגבי מסיכת עצמה למיתה אסר דמנה הטעם אינה חביבת למסר עצמה אם לא שיאמרו לה או תהרג או תביא עליך הערנה אכל אם אמרו לה או תניחי שיבעלוך או תהרג אין לה למסר עצמה דמרוצח ונפינן ואם אין לו הטעם למסור עצמו אלא שלא יסרה צדדים אכל היבא דלא עביד

מעשה בגון שמגליכין אותו על התנוח ומתמשך ונזאי אין למסור עצמו: דא בצנעא הא בפרהסניא לכאורה משמע דרבא ס"ל דאנם דצנעא אין לו למסור עצמו וממילך כך היה נראה לפסוק דרבי ישמעאל דשרי גמי עבודת פוכבים ונאסר שנקבים יעבור ואל יסרה ועוד בשאלות דרב אחאי פרכת ונארא (סוין מנ) פוסק פרי' יוחנן דאמר בשליה כן סוכר ומוכה (סנהדריין דף עד. ע"ש) משום ר"ש כן יהוצק כל מצות שפחורה יעבור ואל יסרה חוץ מעבודת פוכבים ונגלוי ערייות ושפיכות דמים וכול אפלו בפרהסניא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי לכה נראה דרבא גמי אית לה דרבי יוחנן והא דקא משעי לתרוצי הדרייתא אפילו אלביא דר' ישמעאל הוא דחלת וכן משמע גמי כפ"כ דכתבות (דף יט.) דרבא אית לה דרבי יוחנן דא"ל רבא אלו אתו לקמן לאמלוכי אמרי' ליה וילן חתומו וכו' דאמר מר אין לך דבר שעומד בפני פסוק אלא עבודת פוכבים ונגלוי ערייות ושפיכות דמים והיום גמי בצנעא מרי דאין דרך שיאנם אותם בפני י' ומורי דוזי הרב ר' משה מקוצי כספר המצות שחבר כתב בסוף פרק כן סוכר ומוכה ה"ל רבא דפ' ר' ישמעאל לא פליג עלה דר' יוחנן אלא ה"פ אמר רבא הכל היו בכלל לא תעבדם צין לאזהרה צין למיתה פשהוא אומר וחי בהם יצא אנם דצנעא מכל וכל צין מאזהרה צין ממיתה אכל הא מוזי רבא דאיבא עשה דככל נפשה שיש למסור עצמו אפלו בכל אנסא כדאמר ר"א בפריתא פשהוא אומר לא תחללו אזהרה בכללה והינו אנם דפרהסניא צין לאזהרה צין למיתה והואיל ורבא שהוא בתרא לא פליג עלה דרבי יוחנן שריר ותיס פסוק השאלות שיש לזרם למסור עצמו למיתה ונאפלו באנם ובצנעא עכ"ל: ה"יתא בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת פוכבים פרש פקינוטרם לא מבעיא הרביצה דהנביהא וקנאה ונעשית שלו ולא יסירא דמדפריך היום (חליין דף מא.) ממנופך למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי קא פריך מדאגבהה לנפך קנאה והואיל שלו אלא ונזאי אין הנבחה מושלת רח להתחוב באנאסין לכה נראה לפרש דרבוצה נקט לרבותא אע"פ שלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול לפרש במעשה זוטא וסימן א' לאו וקרא דה"ה כל דהו שהרי סימן אחד בבהמה אינו גמר דבר ומיתי דבר פרהמה אע"ג דרב הונא מרי לאסרה להדיוט ונעבד שלו אסור מרי בלאסרה לגבוה דכי היכי דמעשה בגופו בגון שחיטה מהי לאסרה להדיוט ה"ה גמי דמעשיו ידיה בגון נפך לה צין קרניה מהי לאסרה לגבוה: איילימא מכהנים ששעו מעשה ונאסרו אע"פ שאין זו ראייה גמורה דשמא עשו מעשה בשלהם מפל מקום הכי קאמר אפילו היו מומים לזה ולא עשו מעשה רק בשל אחריים לא ראייה היא פדדחי משום דבני דעה ניגיה:

אמר חזקיה מאי קרא צ"ל דחתיה אפריתא קאי ולא על דכרי רבי יוחנן שהרי

אמר חזקיה: מאי קרא "בשומו כל אבני מזבח פאבני גר מנפצות לא יקמו אַשרים וחסמים"? אי איבא "פאבני גיר מנופצות" — לא יקומו אַשרים וחסמים, אי לאו — יקומו. ^(א)תנא: נעבד שלו אסור, וישל חבירו מותר. ורמינהי: איזהו נעבד? כל שעובדים אותו בין בשוגג ובין במזיד, בין באונס ובין ברצון. האי אונס היכי דמי? לאו כגזין דאנם בהמת חבירו והשתתחו לה? אמר רמי בר חמא: לא, כגזין שאנסוהו גוים והשתתחו לבהמתו דידיה. מתקריף לה רבי זירא: אונס רחמנא פטריה, דכתיב "ולנערה לא תעשה דבר!" אלא אמר רבא: הפל היו בכלל י"לא תעבדם", וכשפרט לה הפתוב "וחי בהם" ולא שימיות בהם — יצא אונס. 'והדר כתב רחמנא: "ולא תחללו את שם קדשי", דאפילו באונס. הא כיצד? הא בצנעא, והא בפרהסניא. אמרו ליה רבנן לרבא: תניא דמסייעא לה, בימוסניאות של גוים בשעת השמד — אף על פי שהשמד בטל, אותן בימוסניאות לא בטלו. אמר להו: אי משום הא לא תסייעו, אימר ישראל משומד הוה ופלח לה ברצון. רב אשי אמר: לא תימא "אימר", אלא ודאי ישראל משומד הוה ופלח לה ברצון. חזקיה אמר, כגזין שניסה לעבודה זרה יין על קרניה. מתקריף לה רב אדא בר אהבה: האי נעבד הוא? האי בימוס בעלמא הוא, ושרייה! 'אלא אמר רב אדא בר אהבה: כגזין שניסה לה יין בין קרניה, דעבד בה מעשה, וכי הא דאתא עולא אמר רבי יוחנן: אף על פי שאמרו המשתתחו לבהמת חבירו לא אסרה, עשה בה מעשה — אסרה. ^(ב)אמר להו רב נחמן: פוקו ויאמרו ליה לעולא, כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בבבל, דאמר רב הונא: היתה בהמת חבירו רבוצה בפני עבודה זרה, פיון ששחט בה סימן אחד — אסרה. מנא לן דאסרה? איילימא מכהנים, ודלמא שאני פהנים דבני דעה ניגהו! ואלא מאבני מזבח, ודלמא כדרב פפא?

ואלא

עין משפט בר מצוה
א מיי' פד' מהל' איסורי המזבח הל' ו:
ב מיי' פה' מהל' יסודי התורה הל' ד, סמג עשין ה, טוש"ע יו"ד סי' קנז סעי' א:
ג מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים חל' א, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ח:
ד מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים חל' א, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ח:

מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים מדרש עשרת הדברות ב יומא לח; מנחות כט; שבת קד.
גליון הש"ס
רש"י ד"ה מה שבבור כו' דורכין עם וכו' ומשום מסייע ידי עוברי עבירה. עיון מו"א סימן שמו ט"ק ד:
תורה אור השלם

אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם-יהונה [צנפיה א, ב]

אסף אדם ובהמה אסף עוף-השמים ודגי הים והמכשלות את־הרשעים והכרתי את־האדם מעל פני האדמה נאם-יהונה [צנפיה א, ג]

כי יהנה אלהיד אש אכלה הוא אל קנא [דברים ד, כד] והפלא יהנה את־מפתך ואת־מכות ורעך מכות גדלת ונאמנות וחסלים רעים ונאמנים [דברים כח, טט]

ופר־תשא עיניך השמטה וראית את־השמש ואת־הירח ואת־הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשפתותי להם ועבדכם אשר חלק יהנה אלהיד אתם לכל העמים תחת כלי־השמים [דברים ד, יט] אם־ללצים הוא-יליץ [ולעניים] [ולעניים] ית־רחן [משלי ג, לד]

אסוף אסף כלומר האכלה את הכל בתמיסה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את הָרָשָׁעִים כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: והכרתי את האדם בתמיסה. שהרי אף לאדם הן עובדין: אגריפס שר צבא עובד כוכבים היה ממנה על ראשי גזסות ובימי אגריפס המלך היה: אין מתקנאה בה אשתו הראשונה אינה מקפדת [כל כך] לשנא את בעלה [אבל אם בחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]:

וזין ישכאל היה: דאזלי כי מתפרי בסיחסי ההלכין לעבדות כוכבים שנתפרכו איבריחין מחמת חליין וחוררין באיברין מצממים: רעים בשליחותן שמנסרים את הגוף: שהחליקו בדברים מניחו לטעות: מתני' גת בעומה שפגמה וזרפה עובד כוכבים: שהוא נוטל עגבים מתוך וין בעלזים של גת שקורין מיי"ס: ונותן לתפוח חסיפת גל העגבים שתחת הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דין לא הוי וין נסך עד שירד לבור: מה שפבור אסור אם נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. בור הוי עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין ויש שטחין הבור בסיר והיין משתמר בתוכו ואינו מואבד טפה והוא בור סיד: דורכין עם העובד כוכבים בגת ולא חמרינו משתפר באסורי הנאה הוא דאפילו בשתייה סבר האי תנא דשרי כל זמן שלא ירד לבור ומשום גורם טמאה ליבא שמאשה שדרך בהן העובד כוכבים מעט נטמאו ומשום מניע וזי עוברי עברה ליבא שהעובד כוכבים לא נצטווה על כך:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

אסוף אסף כלומר האכלה את הכל בתמיסה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את

"אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה', אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים [וגו']", וכי מפני שהרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם? והלא לאדם הן עובדין, **"והכרתי את האדם מעל פני האדמה [וגו']"**. שאל אגריפס שר צבא את רבן גמליאל: כתיב בתורתכם: **"כי ה' אלהיה אש אכלה הוא אל קנא"**, פלום מתקנא אלא חכם בַּחֲכָם, וגבור בגבור, ועשיר בעשיר? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם שנשא אשה על אשתו, חשובה ממנה — אין מתקנאה בה, פחותה ממנה — מתקנאה בה. אמר ליה זוגין לרבי עקיבא: **לפי ולבה ידע דעבודה זרה לית בה מששא, והא קחזינן גברי דאזלי פי מתברי ואתו פי מצמדי! מאי טעמא?** ^(א)אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם נאמן שהיה בעיר, וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים, ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים. פעם אחד שכח והפקיד אצלו שלא בעדים, אמרה לו אשתו: בוא ונכפרנו, אמר לה: וכי מפני ששויטה זה עשה שלא פהוגן אנו נאבד את אמונתינו? אף כך יסורין, בשעה שמשגרינ אותן על האדם, משביעין אותן: שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני. כיון שהגיע זמןן לצאת, הלה זה לבית עבודה זרה, אמרו יסורין: דין הוא שלא נצא, וחוזרין ואמרים: וכי מפני ששויטה זה עושה שלא פהוגן אנו נאבד שבועתנו? והיינו דאמר רבי יוחנן: מאי דכתיב **"וַיַּחְלִים רָעִים וַיִּנְאַמְּנִים"**? רעים בשליחותן, ונאמנים בשבועתו. אמר ליה רבא בר רב יצחק לרב יהודה: האיפא בית עבודה זרה באתרין, דכי מצטריה עלמא למטרא, מתחזי להו בחלמא ואמר להו: שחטו לי גברא ואייתי מטרא — שחטו לה גברא ואתי מטרא! אמר ליה: השתא (אי הוי) [איפו] שכיבנא, לא אמרי לכו הא מלתא, דאמר רב: מאי דכתיב **"אשר חלק ה' אלהיה אתם לכל העמים"**? מלמד שהחליקו בדברים, כדי לטורדן מן העולם.^(א) והיינו דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב **"אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן"**? בא לטמא — הותחין לו, בא לטהר — מסייעין אותו.

מתני' לוקחין גת בעוטה מן הנכרי, אף על פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח, ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור. ירד לבור — מה שפבור אסור, והשאר מותר. דורכין עם הנכרי בגת, אבל

כך הגדקא ויש ספרים שגורסין שאינו והיו סופא פרוש דרישא חבל אותו ספרים שגורסין ואינו בוי"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקלוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקשיא אמאי אצטריך למתני אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח הא מסיפא שמעינן יותר שאינו נעשה יין נסך כלל עד שירד לבור וי"ל קלא זו אף זו קתני א"נ תנא סופא לגנויי רישא קלא מימא דניתנה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הוי כאלו ירד לבור קמ"ל סופא דירד לבור דוקא:

ירד לבור מה שפבור אסור פ"ה אם נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פרושו דר"ל והשאר מתר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דמימא דקתני סופא דוקא דרישא דניתנה לתפוח מרי בגניעה אף מתר דסופא מרי בגניעה חבל אין לפרש דר"ל והשאר מתר שאינו נאסר כשנגע העובד כוכבים במה שפבור ע"י נעוץ חבל וצאי אם נגע העובד כוכבים הוי אסור במגע עובד כוכבים דשפיר הוי קרוי וין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מנה בגמ' לרב הונא דאמר כיון שהחזיל למשך עושה וין נסך לישי ליה דרב הונא אורי במגע עובד כוכבים דמתני' גמי הבא חסרה קלא שריא השאר חלא ע"י נעוץ וכ"ת דמקשי מ"מ שפיר דמנין חלא דשמעי' ליה לרב הונא דאית ליה כפ"ב (לקמן עבודה זרה עב.) דנעוץ חבור ודמתיבין משמע דנעוץ אינו חבור מקא שרי השאר שבגת דא"כ הוה ליה לתלמודא לטעמי מלתא דרב הונא דלקמן כיון דמכח דהיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמרי מתיבין דהשאר מתר אף בגניעת עובד כוכבים והשתא ניחא דליבא לשנויי בגמ' דמתניבין לא מרי במגע עובד כוכבים ורב הונא אורי במגע עובד כוכבים דע"כ מתני' גמי מרי במגע עובד כוכבים דפרכשית ור"י פי' דומאי מרי דמתני' דנעוץ גמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר משעם נעוץ מהקאמר עלה בגמרא לא שנו אלא קלא דקחזיר גרגותני לגת פי' ואז מתר שאינו נאסר משעם נעוץ בר נעוץ ופריך גרגותני גופה דמאי מתסרא ומשני דנעוץ אלמא מתני' גמי מרי דנעוץ דפרכשית ורשכ"ס פי' מה שפבור אסור אף בלא גניעת עובד כוכבים משעם כחו של עובד כוכבים דגזרי בה דבגן דלאמרינן לקמן כפ"ב (עבודה זרה דף עב:) וה"נ מבח דריביתו בגת נמשך היין ויורד לבור והשאר מתר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדין וין וגם אינו נאסר לא במגע ולא דנעוץ דפרכשית: והשאר מתר פי' אף בשתייה כפ"ה חבל הר"ר שמעיה פי' מתר בהנאה שאינו נעשה וין נסך לאסר בהנאה עד שירד לבור חבל בשתייה מיאא

אסור וכן דרישא לוקחים גת בעומה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשוב באסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חזא דלשון לוקחין משמע דמתר אף בשתייה ועוד דבגמ' פי פריך לרב הונא לישי ליה דמתר דמתני' אינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשתייה קאמר ואי פריך משום דהפיר רב הונא וין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן גמי קאמר רב תיבין כן יומי עושה וין נסך והינו בשתייה דוקא בדלקמן (עבודה זרה דף נ.) בגמ' לכן נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן כפ"ב (לקמן עבודה זרה דף עז:) גמי גת של אבן שזפתה עובד כוכבים ינגב ושל עץ רבי אימר ינגב וכו' אל יחלף השת ואיבא דאמר דוקא זפתה חבל דרך בה לא כפי לה בגגוב ואמאי הא קתני הבא דלוקחים גת בעומה ויש לומר דהתם אורי למשנה אחרונה דחי"ל בנותה וכי פריך התם מתיבין אפדיתא הוה מצ' לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתיבין בלא דרך בה דריבית דדרך בה ולאוקומי תרנויה למשנה אחרונה: דורכין עם העובד כוכבים בגת פ"ה ומשום גרם טמאה ליבא דמשעה שדרך בהן עובד כוכבים מעט נטמאו ומשמע מתוך פרושו שדורכין בסוף דריבה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין בתחלת דריבה ומשעם שנטמא הכל בגת טמאה דא"כ ישכאל העושה פרוטיו בטמאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בגת טמא לכן נראה כפרש"י דבסוף דריבה קאמר וכן משמע פירושלמי דקתני דורכין עם העובד כוכבים בגת היא דאית אחרת והוא שהכלו עליו דריבת שתי ושכב חבל לא הלכו עליהן שתי ושכב לא:

נה.

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פ"ב מהל' תרומות הל' י:
ב מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יא, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' יז:
ג טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' כ:

ד מו"י פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' כא:

אַבָּל לא בּוֹצְרִין פ"ה לפי שנותנין בַּגַּת טְמֵאָה וה"ה דָּהֵא מְצִי לְמִימַר

"אַבָּל לֹא בּוֹצְרִין עֲמוֹ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה — לֹא דוֹרְכִין וְלֹא בּוֹצְרִין עֲמוֹ, אַבָּל מוֹלִיכִין עֲמוֹ חֲבִיּוֹת לַגַּת, וּמְבִיאִין עֲמוֹ מִן הַגַּת. נִחְתוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה — לֹא לָשִׁין וְלֹא עוֹרְכִין עֲמוֹ, אַבָּל מוֹלִיכִין עֲמוֹ פֶּת לַפֶּלְטָר. אָנָּמִי אָמַר רַב הוּנָא: יֵין, פִּינּוֹן שֶׁהִתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ, עוֹשֶׂה יֵין נָסֶה. תַּנּוּ: לוֹקְחִים גַּת בְּעוֹטָה מִן הַנְּכָרִי, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּטַּל בְּיָדוֹ וְנָתַן לַתַּפּוֹחַ! אָמַר רַב הוּנָא: בַּגַּת פְּקוּקָה וּמִלָּאָה. תָּא שְׁמַע, וְאַיִנוֹ עוֹשֶׂה יֵין נָסֶה עַד שֶׁיֵּרֵד לְבוֹר! הֵכָא נָמִי בַּגַּת פְּקוּקָה וּמִלָּאָה. תָּא שְׁמַע: יָרַד לְבוֹר — מָה שֶׁבּוֹר אֲסוּר, וְהִשָּׁאָר מוּתָר. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא קִשְׂיָא — כָּאֵן בְּמִשְׁנָה רֵאשׁוֹנָה, כָּאֵן בְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. דִּתְנִינָא: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים כּד"ד — אֵין בּוֹצְרִין עִם הַנְּכָרִי בַּגַּת, שְׁאֲסוּר לְגָרוּם טוֹמָאָה לְחוּלִין שְׁבָאֲרִץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין דוֹרְכִין עִם יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשֶׂה פִירוּתָיו בְּטוֹמָאָה, שְׁאֲסוּר לְסַיַּע יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה, אַבָּל דוֹרְכִים עִם הַנְּכָרִי בַּגַּת, וְלֹא חִיּוּשִׁין לְדָרֵב הוּנָא.⁽ⁿ⁾ וְחִזְרוּ לוֹמַר דב"ב — אֵין דוֹרְכִין עִם הַנְּכָרִי בַּגַּת, מִשׁוּם דְּרַב הוּנָא.

אָבָל לא בּוֹצְרִין פ"ה לפי שנותנין בַּגַּת טְמֵאָה וה"ה דָּהֵא מְצִי לְמִימַר **"אַבָּל לֹא בּוֹצְרִין עֲמוֹ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה — לֹא דוֹרְכִין וְלֹא בּוֹצְרִין עֲמוֹ, אַבָּל מוֹלִיכִין עֲמוֹ חֲבִיּוֹת לַגַּת, וּמְבִיאִין עֲמוֹ מִן הַגַּת. נִחְתוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה — לֹא לָשִׁין וְלֹא עוֹרְכִין עֲמוֹ, אַבָּל מוֹלִיכִין עֲמוֹ פֶּת לַפֶּלְטָר. אָנָּמִי אָמַר רַב הוּנָא: יֵין, פִּינּוֹן שֶׁהִתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ, עוֹשֶׂה יֵין נָסֶה. תַּנּוּ: לוֹקְחִים גַּת בְּעוֹטָה מִן הַנְּכָרִי, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּטַּל בְּיָדוֹ וְנָתַן לַתַּפּוֹחַ! אָמַר רַב הוּנָא: בַּגַּת פְּקוּקָה וּמִלָּאָה. תָּא שְׁמַע, וְאַיִנוֹ עוֹשֶׂה יֵין נָסֶה עַד שֶׁיֵּרֵד לְבוֹר! הֵכָא נָמִי בַּגַּת פְּקוּקָה וּמִלָּאָה. תָּא שְׁמַע: יָרַד לְבוֹר — מָה שֶׁבּוֹר אֲסוּר, וְהִשָּׁאָר מוּתָר. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא קִשְׂיָא — כָּאֵן בְּמִשְׁנָה רֵאשׁוֹנָה, כָּאֵן בְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. דִּתְנִינָא: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים כּד"ד — אֵין בּוֹצְרִין עִם הַנְּכָרִי בַּגַּת, שְׁאֲסוּר לְגָרוּם טוֹמָאָה לְחוּלִין שְׁבָאֲרִץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין דוֹרְכִין עִם יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשֶׂה פִירוּתָיו בְּטוֹמָאָה, שְׁאֲסוּר לְסַיַּע יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה, אַבָּל דוֹרְכִים עִם הַנְּכָרִי בַּגַּת, וְלֹא חִיּוּשִׁין לְדָרֵב הוּנָא.⁽ⁿ⁾ וְחִזְרוּ לוֹמַר דב"ב — אֵין דוֹרְכִין עִם הַנְּכָרִי בַּגַּת, מִשׁוּם דְּרַב הוּנָא.**

וְאֵין

לֹא עוֹבֵר עֲבֵירָה הוּא שְׁלֹא נִצְטוּנָה שְׂרִי: וְלֹא חוּשִׁין לְדָרֵב הוּנָא לְמִיפְסָה מִשׁוּם מִשְׁתַּפֵּר בְּאִסּוּרֵי הַנָּאֵה מִשֶּׁהִתְחִיל לִמְשֹׁךְ דְּאִינוּ יוֹן עַד שֶׁיֵּרֵד לְבוֹר:

הוּא וְדִרְיבְתָּן תַּטְמָאס וְקָדָם דְּרִיכָה וְנֹאִי לֹא מִקְבְּלִי טְמֵאָה דְּסִתְמָא לֹא הִכְשֵׁרוּ וְהָא דְקִי"ל הַעֲוֵר לַגַּת הִכְשֵׁר הֵינּוּ הֵיכָא דְהִכְשֵׁר וְנֹאִי וְהַסְבֵּר אֲסוּר לְגֵרָם טְמֵאָה לְחִלּוֹן שְׂבֵא"י: וְיִשְׂרָאֵל הֵעוֹשָׂה פְרוּתָיו בְּטְמֵאָה עוֹבֵר עֲבֵירָה הוּא שְׂהֲרִי נִצְטוּנָה עַל כֵּךְ הִלְכָךְ אֲפִילוּ דוֹרְכִין נָמִי אֲסוּר שְׂדִרְיבְתָּן עֲבֵירָה בַּגַּת טְמֵאָה וְדִרְיבְתָּן הוּא עֵקֶר טְמֵאָתָן כְּשֶׁנִּשְׁשִׁין מִשָּׂהָ הֵן טְמֵאִין ע"י הַגַּת וְאֲסוּר לְכַיֵּשׁ וְזִי עוֹבְרֵי עֲבֵירָה אֵלֹא פוֹרְשִׁין מִהֵן כְּזִי שְׁלֹא יִקְבִּיל בְּכֵךְ אַבָּל עוֹבֵד פּוֹכְבִים לֹא עוֹבֵר עֲבֵירָה הוּא שְׁלֹא נִצְטוּנָה: אַבָּל מוֹלִיכִין עֲמוֹ חֲבִיּוֹת רִיקְנוּיָת לַגַּת וּמְבִיאִין עֲמוֹ חֲבִיּוֹת מְלֹאוֹת מִן הַגַּת דְּאֵין כָּאֵן עֲבֵירָה דְּמִאֲסַחַר שְׁנִטְמָאוּ בַּגַּת מִתָּר לַתַּת הֵיִין בְּחֲבִיּוֹת טְמֵאוֹת: לֹא לָשִׁין וְלֹא עוֹרְכִין עֲמוֹ שְׁכַל מַעֲשֵׂה גְרִיכָה וְזֶעֱבָרָה: לְפֶלְטָר שְׁאוּפָה אֵת הַפֶּת: גָּמִי שֶׁהִתְחִיל לִמְשֹׁךְ שֶׁהַגַּת עֲשִׂינָה בְּמִזְרָחוֹ וּמַעֲשֵׂה שְׂהֵא נִמְשָׁךְ מִצַּד הַעֲלִיּוֹן לְצַד הַתַּחְתּוֹן קִרְוִי יוֹן: פְּקוּקָה שֶׁפִּקְקוּ הַעֲוֵר ע"פ הַעוֹר שְׁלֹא יְכוּל לָרֵד וְהִיא הֵימָּה פֶּלֶא מְלָאָה שְׁנָבִים וְלֹא נִמְשָׁךְ כֶּה יוֹן וְלֹא יז מִמְקוֹמוֹ אֵלֹא בְּמִקּוֹם שְׁנִסְחַט שֶׁסְּמִיטָה עִם עוֹמֵד: וּמִקָּשִׁין וְהָא קִדְנִי עַד שֶׁיֵּרֵד לְבוֹר אַבָּל לִנְמִשָּׁךְ לֹא חוּשִׁין: ה"נ בַּגַּת פְּקוּקָה וּמְלָאָה וְאֲשַׁמְשִׁין בַּגַּת מְלָאָה אֵין כֶּה מְשִׁיכָה עַד שֶׁיִּטַּל כְּתוֹךְ שְׁלִפְנִיָּה וְנִרְד הֵיִין וְהִיא מְשִׁיכָתוֹ מִיָּד: וְהִשָּׁאָר מִתָּר וְהָא הִכָּא דְהִתְחִיל לָרֵד וְהָרִי נִמְשָׁךְ וְחִתְנִי מַה שֶּׁבַּגַּת מִתָּר: כּד"ד דב"ד סִימָנִין הֵן: אֵין בּוֹצְרִין עִם הַעוֹבֵד פּוֹכְבִים כו"ו וה"ה לְיִשְׂרָאֵל הֵעוֹשָׂה פְרוּתָיו בְּטְמֵאָה וּמוֹסִיף עָלָיו יִשְׂרָאֵל שְׂאֵף אֵין דוֹרְכִין עֲמוֹ. בְּצִירָה הִיא גֵרָם טְמֵאָה שֶׁהַעֲוֵר מוֹלִיכּוֹ לַגַּת וְהַגַּת טְמֵאָה: וְזִי עוֹבְרֵי עֲבֵירָה לְעִיל פְּרָשָׁתִי: אַבָּל דוֹרְכִין עִם הַעוֹבֵד פּוֹכְבִים דְּכִינּוֹן דְּכָבֵר נְטִמָּאוּ וְעוֹבֵד פּוֹכְבִים

לֹא עוֹבֵר עֲבֵירָה הוּא שְׁלֹא נִצְטוּנָה שְׂרִי: וְלֹא חוּשִׁין לְדָרֵב הוּנָא לְמִיפְסָה מִשׁוּם מִשְׁתַּפֵּר בְּאִסּוּרֵי הַנָּאֵה מִשֶּׁהִתְחִיל לִמְשֹׁךְ דְּאִינוּ יוֹן עַד שֶׁיֵּרֵד לְבוֹר:

וּמַשְׁמַע אֲפִי הִתְחִיל לִמְשֹׁךְ וּמַשְׁנִי בַּגַּת פְּקוּקָה שְׁנִפְקֹךְ הַעֲוֵר וְאִינוּ מִקְלָח כָּלָל וְלֹא גִרְסִין וּמְלָאָה וְכּו' בְּפִי רב"ח לֹא גִרְסִים לִיָּה וְאִי גִרְסִין לִיָּה בְּעִי לְמִימַר וּמְלָאָה שְׁעוֹמֶדֶת עַל מְלֹאָה שְׁאִינוּ נִמְשָׁךְ כָּלָל לְצַד הַעוֹר וְלִפִּי זֶה אִם פֶּנֶה הַעֲנָבִים אֵילָךְ וְאֵילָךְ וְנִשְׁאָר הֵיִין בְּגִמָּא בְּאִמְצַע הַגִּיטִית אֵין כָּאֵן הַמְשָׁכָה כִּינּוֹ שְׁלֹא הָצִיחַ שֶׁם גִּרְנוּתָנִי לְכַסּוֹ הֵיִין אִם מוֹשֵׁךְ הֵיִין מִן הַגִּיטִית דְּרָךְ הַכְּרִזָּא אֵין לָךְ הַמְשָׁכָה גְדוּלָּה מִזֹּ אוֹ אִם שׂוּלָה בְּגִמָּא שְׁתִּיךְ הַגִּיטִית כּוּס מְלֹא יוֹן אִם הוּא מִתְּכַנֵּן לְשִׁלּוֹת מִן הַחֲרָצִים וּמִן הַזָּגִין יֵשׁ לַחוּשׁ קֶצֶת לְהַמְשָׁכָה וְאִם אִינוּ מִקְפִּיד בְּחֲרָצִים וְכַזִּין אֵין כָּאֵן הַמְשָׁכָה וְשָׂרִי וּא"ת בִּיצַד לּוֹקְחִין יוֹן בְּגִיטִית הַעוֹבְדִי פּוֹכְבִים הַמְלָאוֹת עֲנָבִים דְּרוֹכוֹת לָמָּה אֵין לָנוּ לַחוּשׁ כִּי שְׂמָא כְּבֵר הַמְשִׁיכּוֹ הַעוֹבְדִי פּוֹכְבִים יוֹן מִהֶם וְחִזְרוּ וּמְלָאוּם עֲנָבִים דְּכַשְׁלָמָא בְּגִיטִית קְטוּנוֹת שְׁבוּצִירִין כֶּהֵן וּמְבִיאִין אוֹתָן מִן הַפֶּרֶם אֵין לַחוּשׁ כִּי אֵין דְּרָךְ לְהַמְשִׁיךְ יוֹן מִהֶם אַבָּל בְּגִיטִית גְּדוּלוֹת יֵשׁ לַחוּשׁ כִּינּוֹ שְׁאֵעִלִים וְיִשְׂרָאֵל עֵינִי מִהֶם וּמְחַמַּת חֲשֵׁשׁ זֶה יֵשׁ שְׁעוֹמְדִים שֶׁם בְּבָצִיר כְּשֶׁמְמַלְאִין הַגִּיטִית וְאִח"פ חוֹתְמִין אוֹתָהּ כְּשֶׁרוֹצִין שְׁאִשְׁהָא הֵיִין בְּגִיטִית ב' יָמִים אוֹ ג' יָמִים וּמְבִיאִים רִאִיָּה מִהִירוּשָׁלַיִם דְּהָאֲמַר עַל מִתְנִי' דְּלוֹקְחִין גַּת בְּעוּטָה תְנִי ר' חֲנַן וְהוּא שְׁלֹא הַעֲלִים וְיִשְׂרָאֵל עֵינִי מִמֶּנּוּ וְעוֹד כְּתִב שֶׁם כְּהֻלְכוֹת דוֹרְכִין עִם הַעוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמִסְיָין אוֹתוֹ אִם נִתְעַלַּם מַעֲשִׂינֶיהֶם נִשְׁשָׂה יוֹן נָסֶךְ אֵלְמָא מִשְׁמַע מִתְוֶךְ הִירוּשָׁלַיִם שֶׁיֵּשׁ לַחוּשׁ לְמַשְׁנֶה רֵאשׁוֹנָה לְשִׁמָּא יִחְזִיר גִּרְנוּתָנִי לַגַּת אוֹ לְמַשְׁנֶה אַחֲרוֹנָה לְשִׁמָּא מִמֶּנּוּ אַבָּל ר"י פִּי' שֶׁיֵּשׁ לְהַקֵּל וְלִימַר שֶׁהִירוּשָׁלַיִם לֹא אֲסַר אֵלֹא בַּגַּת בְּעוּטָה וְפֶה וְיֵשׁ כֶּה יוֹן הִרְבֵּה וְיִבֹּא לִמְשֹׁךְ מִמֶּנָּה כְּתוֹל אַבָּל הַגִּיטִית שְׁלֵנוּ אֵין כֶּהֶם יוֹן כַּל כֵּךְ לְפִי שְׁאִינֶם דְּרוֹכוֹת וְפֶה וְלֹא חוּשִׁין לְהַמְשָׁכָה וְרַבִּינוּ יִהְיֶה פִּי' דְּהִירוּשָׁלַיִם קָאִי אִמְשַׁנֶּה אַחֲרוֹנָה וְכַנּוֹ שֶׁהַמְשִׁיכּוֹ מִמֶּנּוּ כְּבֵר וְנִשְׁשָׂה יוֹן וְלִפְיֹכְךְ נִאֲסַר כְּהַעֲלָמַת הַעֵין דִּישׁ לַחוּשׁ שְׂמָא הַחֲזִיר כְּלִי הַעוֹר אוֹ גִּרְנוּתָנִי לַגַּת וְהִיא דר' חֲנַן נָמִי קָאִי אִמְתְּנִי' דְּקִדְנִי יָרַד לְבוֹר מַה שֶּׁבּוֹר אֲסוּר וְהִשָּׁאָר מִתָּר וְהִשָּׁאָר אֵיכָא לְמִיחַשׁ כֶּהֵא דְכִינּוֹ שְׁיָרַד הֵיִין מִן הַגַּת לְבוֹר יֵשׁ לַחוּשׁ שְׂמָא יִחְזִיר כְּלִי הַעוֹר וְגִרְנוּתָנִי לַגַּת וְלָךְ צִרִיךְ שְׁלֹא יַעֲלִים וְיִשְׂרָאֵל עֵינִי וְעוֹד כְּתִב רַבִּינוּ יִהְיֶה וְז"ל וּמֵאֵל יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּצִי הַמְשָׁכָה וְהַחְמִיר לַתַּת כַּדִּין עַל הַגִּיטִית וְלְמִלְאוֹת הַגִּיטִית וְלַחֲתוּמָה תִּבֵּא עָלָיו בְּרַכָּה וְיֵשׁ שְׁהִי רוֹצִין לְמַצָּא חוֹ בְּעֵינֵי הַעוֹבְדִי פּוֹכְבִים וְהִי הַעוֹבְדִי פּוֹכְבִים דוֹרְכִים עֲמָהֶם בְּגִיטִית קָדָם הַמְשָׁכָה וְשִׁמַּע ר' יַעֲקֹב וְהַקִּיד וְרַצָּה לְגִדּוּתָם אִם לֹא יִשְׁמַעוּ וְיִשְׁכּוּ וְלֹא יַעֲשׂוּ עוֹד כֵּךְ כִּי אֲוִלִי אֲסַרוּ לְפִי מַשְׁנֶה אַחֲרוֹנָה דְּרִיכָה קָדָם הַמְשָׁכָה אַטוּ אַחֵר הַמְשָׁכָה אַטוּ ג' דָּלָא גְזָרִין לְקַמֵּן צִיר לִיזֵהָ אַטוּ לֹא צִיר לִיזֵהָ וּא"כ יֵשׁ לְהַחְמִיר שְׁלֹא לְדָרֵךְ עוֹבֵד פּוֹכְבִים יוֹן וְיִשְׂרָאֵל כָּלָל וְעוֹד שְׂמָא יִדְרֹךְ לְאַחַר שִׁתְחִיל הֵיִין לִמְשֹׁךְ בְּגִיטִית עֲצֻמָּה לְפִי רש"י וכו"י דְּכִרְזָא שְׁעוֹשִׁין הַעוֹבְדִי פּוֹכְבִים בְּגִיטִית לִמְשֹׁךְ הֵיִין חֲשׁוֹב הַמְשָׁכָה כְּמוֹ גִּרְנוּתָנִי וְהַקּוּנָה יוֹן מַגִּיתָה הַעוֹבְדִי פּוֹכְבִים צִרִיךְ לָהֵר שְׁלֹא תִּבֵּא בְּרִזָּא בְּגִיטִית וְזִקְוָא בְּרִזָּא קְטוּנָה אַבָּל בְּרִזָּא גְדוּלָּה כְּשִׁין כִּי חֲשִׁיב הַמְשָׁכָה מֵאֲחַר שֶׁהַעֲנָבִים נִמְשָׁכִים דְּרָךְ שֶׁם עִם הֵיִין: א"ן בּוֹצְרִין עִם הַעוֹבֵד פּוֹכְבִים בַּגַּת פִּי' וה"ה עַם וְיִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשָׂה פְרוּתָיו בְּטְמֵאָה דְּאִיכָא תִּרְתִּי מִמֶּנּוּ וְזִי עוֹבְרֵי עֲבֵירָה נָמִי הֵא אַבָּל תִּשְׁאִי לָמָּה צִרִיךְ לְמִתְנִי אֵין דוֹרְכִין עִם וְיִשְׂרָאֵל וְכו' שֶׁיִּטְוֹא הַשָּׂתָא אֵין בּוֹצְרִין עִם הַעוֹבֵד פּוֹכְבִים דְּלִיכָא אֵלֹא גֵרָם טְמֵאָה דְּרַבָּן דְּרִיכָה עַם וְיִשְׂרָאֵל דְּאִיכָא סִיַּע טְמֵאָה דְּאוֹרְיָתָא לֹא כ"ש וי"ל דְּלִפִּי מֵאִי דְּפִרְשִׁית דְּאִירִי בְּסוּף דְּרִיכָה נִיחָא דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּשֵׁין שְׁאֲסוּר לְכַיֵּשׁ וְזִי עוֹבְרֵי עֲבֵירָה אַטוּ ג' שְׂבָכֵר הִתְחִיל בְּעֲבָרָה:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה

מסורת הש"ס

א משנה מעשרות

ב בבא מציעא צב:

ג תוספתא עבודה זרה

וְאִין בּוֹצְרִין עִם יִשְׁרָאֵל כּוֹי מִשּׁוּם דְּנוֹרֵם טְמֵאָה הוּא. וְאִף ע"ג דְּקִבְרָא לֹן וְאִין בּוֹצְרִין עִם יִשְׂרָאֵל וּכ"ש שְׁאִין דּוֹרְכִין פִּי וְאִפִּילוּ בְּסוּף דְּרִיכָה דְּאִיבָא הֶשְׁתָּא מִתַּר לְגֵרֵם טְמֵאָה לְחֵלִין בְּדַתְגִּי סִיבָא ה"מ דְּעוּבָד פּוּבְּבִים אָבֵל דְּיִשְׁרָאֵל טְבוּלִים הִם לְתַרומָה וְאִסוּר לְגֵרֵם טְמֵאָה לְתַרומָה דְּכַתִּיב וְאִנִּי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תַּרומָתִי בְּשִׁמְתִי תַרומָתִי הַפְּתִיב מִדְּבַר וּכ"ש שְׁאִין דּוֹרְכִין שְׁדַרְיָדְתּוּ מִטְמֵאֲתוֹ וּמִסּוּעַ וְזִי עוֹבְדֵי עֲבָרָה: יוֹן מִשְׁיַקְפָּה הָי גִּמַר מְלָאכָה לַעֲגִין מַעֲשֵׂר לְאִסַר בּוֹ שְׁתִּית עֲרָאִי. מִשְׁיַקְפָּה לָשׁוֹן צַף בְּמִו קָבֵא תַחמֵא דְּמַסְבֵּת בָּסָה (צַף נג.) דְּצַפִּין הַחֲרָצִים עַל הַיּוֹן בְּשֵׂאוֹא נַח בְּצוּר: וּאִע"פ שְׁקָפָה מִה שְׂפִיבּוֹר קוֹלֵט מִן הַגֵּת הָעֲלִיוֹנָה וְשׁוֹתָה שְׂאוֹתָיָה שְׁלֹא יֵרֵד לְבוֹר לֹא נִגְמַר מְלָאכְתּוּ: מִן הַצִּנּוֹר מְחוּס דְּכָךְ מְרַבֵּה הַמְקַלָּח הַיּוֹן לְבוֹר: ש"מ קִפּוּי דְּבוֹר קֵאמַר מִדַּתְגִּי וּאִע"פ שְׁקָפָה קוֹלֵט מִן הַגֵּת דְּאִי בְּחֻבִּית מִה עָגִינוּ אָצֵל גֵּת: בְּדָבִי ר' אֲנֹשְׁעִיא בְּמַתְגִּי' דְּבִי ר' אֲנֹשְׁעִיא: מִשְׁיַשְׁלָה בְּחֻבִּית לָשׁוֹן הַשּׁוֹלָה דְּגִים מִן הַיָּם (חֲלִין דָּף סג.) מִשְׁיַשְׁלָה הַיּוֹן מִן הַבוֹר לְהַגְתּוֹ בְּחֻבִּית וְכוּן מִפְּרָשׁ בַּב"מ בְּהַשּׁוּבָר אֶת הַפּוּעֵעִלִים (פ"מ דָּף צב:) וְלַעֲיֹל דַּתְגִּי לְרַבְּנָן מִשְׁיַרֵּד לְבוֹר וּלר"ע מִשְׁיַקְפָּה: אָלֹא מִתְגִּיתִין דַּתְגִּי עַד שְׁיַרֵּד לְבוֹר הָא יֵרֵד לְבוֹר אִע"פ שְׁלֹא קָפָה הָי יוֹן: נִימָא כִּי הִיכִי דַּתְגִּי לַעֲגִין נִסָּךְ הִ"נ ס"ל לַעֲגִין מַעֲשֵׂר וּפְלִיג אֲדַרְבֵּנָן וְאֲדַרְבֵּי עֲקִיבָא: תֵּלְתָא תַנְחֵא הִיא תַנָּא דִּיזֵן סַבֵּר מִשְׁיַרֵּד לְבוֹר וּלְרַבְּנָן מִשְׁיַקְפָּה בְּבוֹר וּלר"ע מִשְׁיַשְׁלָה: שְׁאִנִּי יוֹן נִסָּךְ כּוֹי אָבֵל בְּמַעֲשֵׂר אִי בְּרַבְּנָן אִי כר"ע:

וְאִין בּוֹצְרִין עִם יִשְׂרָאֵל שְׁעוּשָׁה פִּירוּתִין בְּטוּמְאָה, וְכָל שְׂפִין שְׁאִין דּוֹרְכִין, אָבֵל בּוֹצְרִין עִם הַנְּכָרִי בַּגֵּת, שְׁמוּתָר לְגֵרוֹם טוּמְאָה לְחוּלִין שְׂפָאָרִץ יִשְׂרָאֵל. וְאִינוּ עוֹשָׂה יִין נִסָּךְ עַד שְׁיַרֵּד לְבוֹר. וְהַתְנַיָּא: יוֹן מִשְׁיַקְפָּה! אָמַר רַבָּא: לֹא קִשְׁיָא, הָא רַבִּי עֲקִיבָא, הָא רַבָּנִן, דִּתְנִין: יוֹן מִשְׁיַרֵּד לְבוֹר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: מִשְׁיַקְפָּה. אִיבַעְיָא לְהוּ: קִיפּוּי דְּבוֹר, אוּ קִיפּוּי דְּחֻבִּית? ^(א)תָּא שְׁמַע, דִּתְנַיָּא: יוֹן — מִשְׁיַקְפָּה, אִף עַל פִּי שְׁקָפָה, קוֹלֵט מִן הַגֵּת הָעֲלִיוֹנָה וּמִן הַצִּנּוֹר וְשׁוֹתָה. שְׁמַע מִינָה קִיפּוּי דְּבוֹר קְאָמְרִינוּ, שְׁמַע מִינָה. ^(ב)וְהַתְנִי רַב זְבִיד בְּדָבִי רַבִּי אֲנֹשְׁעִיא: יוֹן — מִשְׁיַרֵּד לְבוֹר וְיַקְפָּה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: מִשְׁיַשְׁלָה בְּחֻבִּית! תַּרְצָה נְמִי לְהָךְ קַמִּיתָא הָכִי: יוֹן — מִשְׁיַרֵּד לְבוֹר וְיַקְפָּה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: מִשְׁיַשְׁלָה בְּחֻבִּית. ^(ג)וְאֵלֹא, מִתְגִּיתִין דַּתְגִּי: אִינוּ עוֹשָׂה יוֹן נִסָּךְ עַד שְׁיַרֵּד לְבוֹר, לִימָא תֵּלְתָא תַנְחֵא הִיא? לֹא, שְׁאִנִּי יוֹן נִסָּךְ דְּאִחְמִירוּ בֵּיהּ רַבָּנִן.

וּלְרַבָּא,

לְתַרומָה אָלֵמָא אִפְלוּ בְּפִרוּת נְמִי אֲמַרִּינוּ הָכִי אָכוּן יֵשׁ לְתַרְן דְּשְׁאִנִּי הֵתִם שְׂבָבֵר נוֹלֵד לְהִם סָפֵק טְמֵאָה וּא"ר עוֹד לְהִיִּית טַהוֹר לְגַמְרִי אָבֵל בָּאן יֵשׁ לוֹ לְהַר שְׁלֹא לְטַמְאוּתָהּ לְבַתְחֵלָה מִיּוּה קָשִׁיא מִהֵאֵא דְּפָרָק הַנְּזָקִין (גִּמְיִן דָּף סא. וְשֵׁם ד"ה רִישָׁא) דְּקֵאמַר רִישָׁא בְּטַמְאֶת חֲלִין פְּרוּשׁ שְׁמַתַר לְסַנַּע קִדָּם שְׁתַּטִּיל לְמִים לְפִי שְׁאִין עִם אָלֹא טַמְאֶת חֲלִין וְאִף עַל פִּי שְׂיַבֵּא לְהַפְרִישׁ לְבָסוּף חֵלָה בְּטַמְאָה וּמ"ש מִהֵאֵי דְּהָבֵא וְאוּר"ת דְּבַגְטִין לִיבֵא אָלֹא חֲשָׂדֹא בְּעֵלְמָא שְׁחִשּׁוּדָה לַעֲשׂוֹת פְּרוּתִיָּה בְּטַמְאָה אָבֵל בָּאן דְּנֻחֵאִי עוֹשָׂה פְּרוּתִין בְּטַמְאָה אִסוּר לְסַנַּע לוֹ אִפִּי' מִתְחַלָּה וְקָפָה לְפִי' זֶה דַּתְגִּי' דַּתְגִּי לֹא לָשׁוֹן וְלֹא עוֹרְכִין מַשְׁמַע הָא בְּדַרְה וּמִחוּיָּה שְׁרִיָּא וְכַפ' הַנְּזָקִין (גִּמְיִן דָּף סא.) תַּנֵּן בּוֹרְכַת וְטוֹחֶנֶת גְּבִי אֶשֶׁת עִם הָאָרֶץ וּפַר"ת הֵתִם זֻנְחָא דְּאִין בָּאן אָלֹא חֲשָׂד בְּעֵלְמָא שְׁחִשּׁוּדָה לַעֲשׂוֹת בְּטַמְאָה אָבֵל אִם עוֹשָׂה בְּנֻחֵאִי בְּטַמְאָה לֹא שְׂרִינֵן וְהָא הָבֵא דְּעוֹשָׂה בְּנֻחֵאִי בְּטַמְאָה וּמַשְׁמַע דְּבַרְהָ וּמִחוּיָּה שְׁרִי וְאוּמַר ר"ת דְּהָבֵא מִזְרִי בְּפִרוּת שְׁלֹא הַבְּשָׂרוּ וְלָכֵךְ שְׂרִינָא בַּה בַּרְהָ וּמִחוּיָּה אִף בְּעוֹשָׂה בְּנֻחֵאִי בְּטַמְאָה וְהִיא דְּגִמְיִן מִזְרִי בְּפִרוּת שְׁהַבְּשָׂרוּ בְּבַר וְלָכֵךְ וְנָחֵא אִם עוֹשָׂה בְּנֻחֵאִי בְּטַמְאָה אִסוּר אִף לְבַרֵּר וְלַטּוֹחַן מִיּוּה בִּירוּשְׁלָמִי תַנִּי עֲלֵה דַּתְגִּי' לֹא בּוֹרְרִין וְלֹא טוֹחֲנִין עֲמֻן וּפְרִיךְ מִהֵאֵי דְּגִמְיִן דַּתְגִּי בּוֹרְכַת וְטוֹחֶנֶת וּמַשְׁנִי בָּאן בְּלוּתָת בָּאן בְּשְׁאִינוּ לִיתַת פִּי' הָבֵא מִזְרִי שְׁהַבְּשָׂרוּ וְהִיא דְּגִמְיִן בָּלֹא הַבְּשָׂרוּ וְאִינוּ יוֹרֵד לְחֵלֶק כָּלָל בִּין חֲסוֹד לַעֲוֹשָׂה בְּנֻחֵאִי וְלָכֵדְרִי ר"ת נוֹכַח לוֹמַר לֹא לָשׁוֹן וְלֹא טוֹחֲנִין בְּדָבְרִי בִּירוּשְׁלָמִי וּמִזְרִי בִּין הָבֵא בִּין הֵתִם שְׁהַבְּשָׂרוּ וּטְעַמָּא דְּהָבֵא מִשּׁוּם דְּעוֹשָׂה בְּנֻחֵאִי בְּטַמְאָה הוּא וְלָכֵךְ לֹא בּוֹרְרִין וְרַבִּי יְהוּדָה מַצָּא פִּי' אֶחָד בְּפִי' רַבִּינוּ שְׁלֵמָה בְּתַב יְדוּ אָבֵל לֹא בּוֹצְרִים עִם יִשְׁרָאֵל כּוֹי וּאִע"ג דְּקִבְרָא לֹן הֶשְׁתָּא דַּתְמַתַּר לְגֵרֵם טְמֵאָה לְחֵלִין בְּדַתְגִּי סִיבָא ה"מ דְּעוּבָד פּוּבְּבִים אוּ יִשְׂרָאֵל חֲבֵר שְׁלֹא יֹאכְלִם רַק בִּימִי טְמֵאֲתוּ אָבֵל בְּיִשְׁרָאֵל רָשַׁע עוֹבֵר עֲבָרָה הוּא שְׂסוּפוּ לְשִׁתּוּי טַמֵּא וְדִרְיֻכְתָּה לָכֵךְ עוֹמֶתֶת הַלָּכֵךְ אִסוּר לְסַנַּע ע"כ לָשׁוֹן: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר מִשְׁיַקְפָּה תַמַּה בִּין דר"ע מְקַל הוּא עַד שְׁיַקְפָּה מַבְעִי לֵה בִּלְבַדְמַרִּינוּ בְּפָרָק הַשּׁוּבָר אֶת הַפּוּעֵעִלִים (פ"מ דָּף פח: וְשֵׁם ד"ה עַד) גְּבִי קְשׁוּאִין וְזִילוּעִין מֵאִי לֹאֹ מִשְׁיַפְתָּקֻסוּ בְּשָׂדָה לֹא מִשְׁיַפְתָּקֻסוּ בְּבִית אִי הָכִי עַד שְׁיַפְתָּקֻסוּ מַבְעִי לֵה וּי"ל דְּשְׁאִנִּי הֵתִם דְּאִיבָא לְמַטְעִי וְלִמְיַמַר פָּקִם שְׂדָה אָבֵל הָבֵא לִיבֵא לְמַטְעִי מִיזִי דְּנֻחֵאִי אִין שׁוּם קִפּוּי קִדָּם וְרִיבְתוּ לְבוֹר: וּאִע"פ שְׁקָפָה קוֹלֵט מִן הַגֵּת הָעֲלִיוֹנָה פִּי' אָבֵל מִן הַתְּחִלּוֹנָה כְּלוּמַר מִן הַבוֹר אִסוּר לְשִׁתִּית אִף עֲרָאִי שְׁהָרִי הַקָּבַע לְמַעֲשֵׂר תַמַּה הִאי גֵּת הִיבָא חֲאִי אִי בְּשָׂדָה הוּא בְּדָרְךְ כָּל גִּתוֹת שְׁלֵהִם שְׁהִי בְּשָׂדָה בְּדַמוּכַח בְּפָרָק הַמוּבָר אֶת הַבִּית (כ"ב דָּף עא.) דַּתְנֵן מַכַּר אֶת הַשְּׂדָה לֹא מַכַּר אֶת הַגֵּת וְגַבִּי בִּית לֹא תַנִּי לִיָּה וּא"כ דְּבַגֵּת בְּשָׂדָה מִזְרִי לְשִׁתְרִי אִפִּילוּ מִן הַתְּחִלּוֹנָה שְׁהָרִי לֹא רָחָה פְּנֵי הַבִּית וְאֲמַרִּינוּ (פ"מ דָּף פז:) אִין הַטְּבֵל מִתְחַיֵּב עַד שְׁיַרְחָה פְּנֵי הַבִּית וּכ"ת דְּמִזְרִי הָבֵא בַּגֵּת הַעוֹמֵד בְּבִית וְהַכְּנִים עִם הָעֲנָבִים א"כ אִיךְ וְקָבַע שׁוֹב לְמַעֲשֵׂר בְּדִאמַר גְּבִי תַבוּאָה שְׁהַכְּנִיסָה בְּמוֹן שְׁלֵה וי"ל דְּלַעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּמִזְרִי בַּגֵּת שְׂבָשָׂדָה וּה"ק קוֹלֵט מִן הַגֵּת וַיַּכְּנִיסוּ לַבִּית וַיִּשְׁתָּה שְׂכַל זְמַן שְׁלֹא יֵרֵד לְבוֹר לֹא נִגְמַרְהּ מְלָאכְתּוּ וְאִין רֵאִיתִי פְּנֵי הַבִּית מִתְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר אָלֹא בְּדָבָר שְׁנַגְמַרְהּ מְלָאכְתּוּ אָבֵל וְנָחֵא לֹא יִקַּח מִן הַבוֹר וַיַּכְּנִיסוּ לַבִּית וַיִּשְׁתָּה וְאִיבַעֲיָא אִימָא לַעוֹלָם מִזְרִי בַּגֵּת שְׂבָבִית וְלֹא דְמִי לְתַבוּאָה שְׁאִין דְּרַפָּה לְהַכְּנִיסָה לַבִּית בְּמוֹן הַלָּכֵךְ כִּי הַכְּנִיסָה בְּמוֹן הוּ לֹא מִקְבַּע לְמַעֲשֵׂר אָבֵל יוֹן שְׁדַרְכוּ לְהַכְּנִיסוּ בְּעֲנָבִים וְשֵׁם נַעֲשָׂה דְּרָנוּ וְנָחֵא בְּעֲשִׂית דְּרָן שְׁלוּ נִקְבַּע וּרְאִיָּה מִקְשׁוּאִין וְזִילוּעִין דְּאֲמַרִּינוּ פ' הַפּוּעֵעִלִים (בְּבֵא מְצִיעָא דָּף פח: וּש"ה לֹא) מִשְׁיַפְתָּקֻסוּ בְּבִית הָי גִּמַר מְלָאכְתּוּ לְמַעֲשֵׂר וּאִע"פ שְׁהַכְּנִיסָה בְּפָקִם שְׁלֵהִם: תַּרְצָה נְמִי לְהָךְ חֲמִיקָתָא וּמַתְגִּי' דֹּאִע"פ שְׁקָפָה דְּזִיחִינוּ מִנָּה ש"מ קִפּוּי דְּבוֹר אֲתִיָּא בְּרַבְּנָן: לִימָא תֵּלְתָא תַנְחֵא נִינְהוּ תַמַּה אֲמַאי לֹא קָא מַשְׁנִי מִתְגִּיתִין עַד שְׁיַרֵּד לְבוֹר וְיַקְפָּה בְּדַתְמַתְרָן לְמַתְגִּי' קַמִּיתָא וי"ל דֹּא"כ אֲדַמְפְּלַג בְּסִיבָא בִּין יֵרֵד לְשֹׁאֵר שְׂבַגַת לְפָלַג בְּיַרֵּד נְמִי בִּין קִפּוּי לְשְׁאִינוּ קִפּוּי אָלֹא לֹאֹ ש"מ דְּקַסְבֵּר מַתְגִּי' דְּמַה שְׂבָבֵר אִף קִדָּם קִפּוּי אִסוּר וּא"ת (בְּרִיתָא) לְמַעֲשֵׂר (פ"א מ"ז) נְמִי דַּתְגִּי בַּה וּאִע"פ שְׁקָפָה קוֹלֵט מִן הַגֵּת כּוֹי' אֲדַמְפְּלַג בִּין מַה שְׂבָבֵר לְמַה שְׂבַגַת לְפָלַג וְלַתִּי בְּמִה שְׂבָבֵר בִּין קִפּוּי לְשְׁאִינוּ קִפּוּי וי"ל דְּאִין ה"נ דְּהָא תַנָּא לִיָּה רִישָׁא וְיִין מִשְׁיַקְפָּה אָלֵמָא אִינוּ נַעֲשָׂה יוֹן עַד שְׁיַקְפָּה אָלֹא בְּסִיבָא רְבוּתָא נְקֻט דַּסר"א בִּין שְׁאוֹתָיָה שְׂבָבֵר קִפּוּי וְשֵׁם אִסוּר גִּמּוֹר לְסַנַּי לְגִזֵּר עַל מַה שְׂבַגַת וּבְצִנּוֹר אִטּוּ דְּבוֹר דְּבָבֵל יבֵּא לְטַעוֹת אִם נִתִּיר לְשִׁתִּית מִן הַצִּנּוֹר שְׁיַשְׁתָּה ג"כ מִן הַבוֹר הַסְמוּךְ לוֹ אָבֵל בְּמַתְגִּי' דַּתְגִּי בְּרִישָׁא אִינוּ נַעֲשָׂה יוֹן נִסָּךְ עַד שְׁיַרֵּד לְבוֹר וְלֹא הַזְכִּיר קִפּוּי כָּלָל אִם אִיתָא דְּהִנֵּה מְפָלַג בִּין קִפּוּי וְלֹא קִפּוּי הִנֵּה לִיָּה לְמִיתְגִּיָּהּ וְאִין לוֹמַר דְּהָבֵא נְמִי אֲשַׁמְעִינוּ רְבוּתָא דֹּאִע"ג דְּמַה שְׂבָבֵר אִסוּר אִסוּר מִתַּר וְלֹא גְזַרִּינוּ הָא אִטּוּ הָא דְּאִין זֹו רְבוּתָא דְּהָא וְנָחֵא אִין לְטַעוֹת אִם נִתִּיר בְּשַׁנְנַע הַעוּבָד פּוּבְּבִים בְּמַה שְׂבַגַת לְהַתִּיר גַּם מַבְעִי בְּבוֹר שְׁהָרִי הַבְּרִגּוּתְגִי מִפְּסִיחַ בְּיַנְיָהִם וְהַפֵּל יוֹדְעִים שְׁהַבְּרִגּוּתְגִי עוֹשָׂהוּ יוֹן וְאֲדַרְכָּה הִנֵּה לִיָּה לְמַנְקֻט רְבוּתָא לְפָלַגִי בִּין קִפּוּי לְשְׁאִינוּ קִפּוּי:

עין משפט
גור מצוה

א מו"י פ"ב מהל' תרומות הל' י:
ב מו"י פט"ז מהל' טומאת אוכלים הל' ט:

ג מו"י פג' מהל' מעשרות הל' יד,
טוש"ע וי"ד ס"י שלא סעי' פז:

ד מו"י פג' מהל' מעשרות הל' יד,
טוש"ע וי"ד ס"י שלא סעי' פז:

 עין משפט גור מצוה

א מוי' מי"א מה'ל' מאכלות אסורות ח'ל' יא, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' כ: ב סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' יא:

רָבָא מוקי לה בתלְתא תנאי וא"ת אמאי לא נקט רביעי לפי משנה אחרונה וי"ל דתנא דמשנה ראשונה ודמשנה אחרונה חד תשיב לה דמשנה אחרונה נמי התחיל למשך חובענו למעשר: **אָבֵל** אם החזיר גרגותני לגת אסור פרוש אף מה שצבת מפני טפות ויין שצבגרגותני המתערב צבת וא"ת והלא מסתמא יש צבת יותר מששים מטפת וין הגרגותני ואמרינו לקמן בפ"ב (עבודה זרה דף סו.) חמרא חזתא בענבי רבא אמר בנוטו טעם וקומא לן ברבא לגבי אפני וכי תימא כיון דצבת נמי איכא ויין עם הענבים וה"ל מין דמינו דממשהו ולא בטיל אצתו תקשי לימא סלק מינו דהינו ויין דמי שאינו ושאינו מינו דהינו הענבים שצבת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא בפרק גיד הנשה (חלין דף ק:) גבי חתיכות של גז טמא וי"ל דס"ל דאפני דאמר חמרא חזתא בענבי דממשהו ולית לה נמי סלק את מינו דמי שאינו עוד י"ל דמורי הבא בגון שיש הרבה ויין ביחד צבת ונאה ליה מין דמינו דממשהו ואפי' לרבא אסור והשתא צ"ע דלפי' ראשון דאמרינו דאית ליה בלאפי' אין לבסוק בנהא וכשאנו מחזירין בשוגג גרגותני לגת יש לבטל ויין הגרגותני בענבי דנת דאנו סבידא לן דבתר שמא אולינון וא"ת לפר"ת דמפרש

לקמן בפ"ב (עבודה זרה דף עג. בד"ה ויין) דתם ויין נסך בששים פשאר אסורין שבעורה אם לא נודע שנתנסך לעבודת פוגבים א"כ למה נאסר החזרת גרגותני דמסתמא יש ששים בחרצני הגת ממה שצבגרגותני ונאכלו אם יסבר בלאפי' והא מתר וי"ל דרב הונא ברב רבה ס"ל דאמר בפ' גיד הנשה (חלין דף ק.) דס"ל

וּלְרָבָא, **דִּלָּא שְׂאנִי לִיה**, **מוֹקִים לִיה** **בְּתַלְתָּא תַנְאִי**. ”מַה שְּׁבַבְּוֹר אָסוּר וְהַשְּׂאֵר מוּתָר. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׂלֹא הִחְזִיר גִּרְגוּתָנִי לַגֶּת, אֲבָל הִחְזִיר גִּרְגוּתָנִי לַגֶּת — אָסוּר.⁽ⁿ⁾ **גִּרְגוּתָנִי גּוּפָה, בְּמֵאֵי קָא מִיתַסְרָא? בְּנֻצוֹק. שְׁמַע מִינָּה: נֻצוֹק חִיבוּר! כְּדִתָּנִי רַבִּי חֲזִיֵּא: שְׂפַחְסָתוּ צְלוּחִיתוֹ. הֲכָא נָמִי: שְׂפַחְסָתוּ בּוּרוֹ. יְהוּא יְנוּקָא דִּתְנָא עֲבוּדָה זָרָה בְּשִׁית שְׁנִי, בָּעוּ מִיַּיְהּ: מַהוּ לְדַרוּךְ עִם הַנָּכְרִי בַגֶּת? אָמַר לָהּ: דּוּרְכִין עִם הַנָּכְרִי בַגֶּת. וְהָא קָא מְנַסֶּה בִּידֶיהָ? דְּצִיירָנָא לָהּ לִידֶיהָ. וְהָא קָא מְנַסֶּה בְּרַגְלָ? נִיסוּף דְרַגְלָ לֹא שְׁמִיָּה נִיסוּף. הֲהוּא עוֹבְדָא דִּהוּה בְּנֶהְרָדְעָא, דִּדְשׁוּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹי לֶהְהוּא חֲמָרָא, וְשִׁחֲדִיה שְׂמוּאֵל תַּלְתָּא רִיגְלִי. מֵאֵי טַעְמָא? אֵילִימָא מִשּׁוּם דְקֶסֶסֶר:**

דאי

לקשא אלמא לא שני ליה דאי שני ליה לימא שאני ויין נסך דאחמירו בה רבנן על פרקו מוקי לה בתלתא תנאי: גרגותני הוא סל גדול שקשור בצנור והיון יורד מן הצנור לתוכו ומתוכו לצור כדי לסנן היון וחרצניו: אסור אף מה שצבת: בענין קלוח היורד מגרגותני לצור ומחבר הגרגותני ליון נסך שצבור: ש"מ נצוק חבור ולקמן בהשוכר את הפועל (עבודה זרה דף עב:) פליגי בה: שפחסהו צלוחיתו לקמן בהשוכר (שס:) שפחסהו פורו שנתמלא הצור עד שהגיע היון וטפח בשולי הגרגותני כמו פחסה בפניה דכל הצלמים (לשיל עבודה זרה מב.): בשית שנין בן שש שנים: והא קמנפך ביזה ומשנה אחרונה קתני חזרו לימר אין מורכבין דס"ל ברב הונא דמשהתחיל למשך האי ויין: תלת רגלי שהיו מתקדצין לשמש דרשה הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בעגן:

בעגן:

והוא דהאי נצוק חבור וא"כ מה שצבת היה לנו לאסר מטעם נצוק וי"ל דשאני הבא דהני נצוק בר נצוק דמגת לגרגותני האי נצוק אחד ומגרגותני לצור נצוק שני ומכאן פסקו הריב"ן והרשב"ם ור"ת בשם רש"י דאפי' למ"ד דנצוק חבור מ"מ נצוק בר נצוק כי הבא אינו חבור וא"ת והא אין כאן רח נצוק אחד דכיון שהגרגותני עשוי נקבים נקבים א"כ נופל בעדאי מן הגת לצור וי"ל דכיון דנקבי הגרגותני אינם עשויים בישר אלא מן הצדדין א"כ לאו חד נצוק הוא ומעשה באל לפני רש"י בעובד פוגבים ששפך ויין מן הקנקן לכוס שאז נאסר היון שצפוס משום דמאי דנפח לבדרא גזרו בה רבנן בדלקמן בפ"ב (עבודה זרה דף עב:) והיון שצחקנו נאסר נמי מטעם נצוק ואח"כ משך ישראל ויין מן החבית לקנקן (וינתנו ליוין שפחבית) והתירו רש"י ונוטו טעם משום שהיון שצחקנו אינו נאסר אלא מטעם נצוק וא"כ הני היון שפחבית נצוק בר נצוק והר"י בר"מ היה מוחה ראהו זו כי לעולם אימא לך נצוק בר נצוק חבור והא דלא אסרינו הבא ויין שצבת משום נצוק הינו טעמא דמה שצבת אינו נקרא עציון ויין ואינו נחשב אלא כמיא דממלא תדע דהא אינו נאסר במגע עובד פוגבים וא"ת אם בן גס אותו שצבגרגותני אמאי אסור שאינו נקרא עציון ויין לפי משנה ראשונה דאסארינו עד שיוכר לצור דלדידה קומינו השתא וי"ל דלא דמי כי מה שששולי הגרגותני מתחתיו הני בכלל מה שצבור להיות ויין גמור ולכך נאסר מטעם נצוק וכ"ש דאי נגע בה עובד פוגבים דהני נאסר במגעו וא"ת א"כ מנא ליה לתלמודא דנאסר הגרגותני מטעם נצוק דלמא נאסר מטעם דנגע בה עובד פוגבים בגרגותני מתחתיו בקלוחו וי"ל דא"כ ה"ל לרב הונא לפרושי במלטה אבל החזיר גרגותני שנגע בו עובד פוגבים לגת אסור ומדלא מפרש ליה פשיטא ליה לתלמודא דמטעם נצוק קאמר ועוד קאיא לפי מה שפרש במתני' גבי והשאר מתר שאינו נאסר במגע רק מה שצבור א"כ היאלך נוכיח מכאן דנצוק בר נצוק אינו חבור דלמא לעולם חבור ושאני הבא משום דנזאי אין לגרגותני לחבר מה שצבת לצור כיון שיש לו דין בפני עצמו שהרי אינו בכלל מה שצבת דגרגותני אסור בגביעת עובד פוגבים צבור ומה שצבת אינו נאסר במגע עובד פוגבים אבל שפכר נאסר בלא נגיעת עובד פוגבים מטעם כחו של עובד פוגבים בכונה ומיאו אותו שצבת אינו נאסר מטעם כחו של עובד פוגבים בכונה כיון שאינו נקרא עציון ויין וגם הקלוח שצין גרגותני עד הצור אינו נאסר מחמת כחו תדע דאם לא בן הוכיח מוכיח דהגרגותני נאסר בענין דלמא מטעם כחו של עובד פוגבים הוא אלא נזאי אין כח העובד פוגבים אסור אלא מה שצבור דווקא מיאו מטעם נצוק אסרינו מה שצבגרגותני דהא אסרינו לקמן בפ' דתרא (עבודה זרה דף עב:) בגמאי דמנא לא גזור רבנן ה"מ למ"ד נצוק אינו חבור אבל למ"ד נצוק חבור נאסר מה ששאר בגמאי דמנא וא"כ מ"ש גרגותני מנת לאסר בענין אלא לאו ש"מ נצוק בר נצוק אינו חבור ויש לפרש דברי רב הונא הכי לפי זה לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת כי אז מה שצבור אסור ולא העלוין שנגע ע"י הקלוח כי הגרגותני מפסיק והני נצוק בר נצוק אבל החזיר גרגותני לגת אסור העלוין ע"י תערובתו של התחתון ולפי זה א"צ להזכיר מגע עובד פוגבים כלל לא כאן ולא במשנתנו. מעשה באל לפני רבי מנחם זצ"ל דחבית שכלה היון עד הצקזא והגביה העובד פוגבים לצדו החבית ובאותה שעה משך ישראל את הצקזא וקלח היון דחקקנו של ישראל והתיר ויין השאר דחבית ואסר אותו שניצא לחוץ דהכי אמרינו בהשוכר (לקמן עבודה זרה דף עב:) המערה מחבית לצור קלוח היוצא מחבית ולקמטה אסור ומוקמינו לה בעובד פוגבים המערה ופרכינו אי הכי אפי' דגוה דקנא נמי לתסר ומשני דכח דעובד פוגבים דרבנן האוא דנפח לבדרא גזרו בה רבנן דחבית לא גזרו בה רבנן הלכך שרי מה שצתוך החבית וא"ת הא אמר רב חסדא לקמן (עבודה זרה דף עב:) כי פיליתו חמרא קטופי ונלא בקלוח אלמא משמע דאי נפק בקלוח הנה אסור ויין השאר דחבית ע"י נצוק הא לא קאיא דהתם שפיר דהיון שצכלי העובד פוגבים היה ויין נסך גמור רבא אי לא מקטוף קטופי נאסר היין שצתוך דחבית ע"י נצוק שצקלוח מקלח תוך ויין נסך שהיא בכלי של עובד פוגבים אבל הבא שהיון שצתוך בכלי אין בו אסור ויין נסך גמור אלא מבח עובד פוגבים לא נאסר האוא דלא נפק לבדרא מטעם נצוק שנתחבר ליון הנאסר ע"י כח עובד פוגבים דלא הני נצוק ליון נסך, **משום: שְׂמַע מִנָּה** נצוק חבור תמה אין ה"נ דהקניא אמר רב הונא (לקמן עבודה זרה דף עב.) נצוק וקטפרס חבור ליון נסך ואומר ר"ת דרב הונא דגר בה ומכח ראהו זו פסק שגם חד נצוק אינו חבור כמו שנקרש לקמן אי"ה: מזהו לדרה עם העובד פוגבים בגת יש לקרקק מדלא שאלו מהו לדרך עובד פוגבים עם ישראל משמע שהגת של עובד פוגבים ולא להתיר בשתיה שאלו אלא לענין התר הנאה קא מפטיא ליה ומורי נמי בדציר ליה ליזה כמו שמפרש והכי קא מפטיא לה אי נסוך דרגל הני נסוך ולאסר בהנאה אי לא וצ"ל שע"י מעשה שאלו דאי לבסוק הלכה שאלו היה לו להשיב אין מורכבין במשנה אחרונה אלא נזאי על מעשה שאלו ופשוט כן במשנה אחרונה דפרכרי' ואם תאמר כיון שהגת התחיל למשך א"כ הני ויין (נסך) גמור לפי משנה אחרונה ולמה לא נאסר ויין הגת בהנאה למ"ד נצוק בר נצוק חבור ע"י ויין הצור שהוא אסור בהנאה וי"ל דנצוק כי האי שאין העובד פוגבים נוגע עתה צבור ואינו עסוק אלא בדריכה לא אסרו בהנאה תדע דאסרינו לקמן בפ"ב (עבודה זרה דף עד.) ויין ציון ומכר לעובדי פוגבים חוץ מדמי ויין נסך שבו אלמא אפי' נתערב לגמרי לא אסרינו בהנאה אבל נזאי אי נגע בסוף הקלוח הני כאלו נגע בשליון ואסור בהנאה: הנהו עובדא בנהרדעא בו' אומר ר"י דלא הנה ממש דומיא דשעבא דינוקא דההוא ונוקא לא הנה שקיל וטרי אלא למשרא ליה בהנאה כי הצור היה של עובד פוגבים ולא שרי אלא בהנאה ומשואל להתיר אף בשתיה קאמר לפי שהצור היה של ישראל אלא דומיא דידהא הנה דהנה הנסוך רק בקרנל:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

 מסורת הש"ס
א לקמן עב:

 גליון הש"ס
תוס' ד"ה אבל בשה"ד בכל איסורין שבתורה. עיין לקמן דף עא ע"ב תוס' ד"ה הכא ובחולין דף צז ע"א תוס' ד"ה אמר:

תוס' ד"ה אבל בשה"ד בכל איסורין שבתורה. עיין לקמן דף עא ע"ב תוס' ד"ה הכא ובחולין דף צז ע"א תוס' ד"ה אמר:

מסורת הש"ס

א לעיל מג.

אי משפּחנא תנא דאסר כר' נתן וון פּהאָה פּמנעו פֿל עובד פּוכבּים אע"פ פֿלאַ

נסכו לעבדות פוכבים דנסוך לא הוי (אסור פּהאָה) אלא על זי פּשאוּן; מדרו עובד

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

דאי משפּחנא תנא דאסר כר' נתן כו' תמא הא איפא תנא דמתניתין (דף ס:) דקתני מדרו פּהנא וי"ל

דאי משפּחנא תנא דאסר פּרבי נתן, אוסרינניה אפילו פּהנאח.
דַּתְנִינָא: מְדָדוּ, בִּין בִּיד בִּין פֶּרְגָל — יִמְכֹּר. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בִּיד — אָסוּר, פֶּרְגָל — מוֹתֵר. אִימַר דָּאִמַר רַבִּי נָתָן בִּיד, פֶּרְגָל מִי אִמַר? אֵלֶּא דאי משפּחנא תנא דשרי פּרבי שמעון, איישרייה אפילו בשתייה.
"ההוא עובדא דההו בפּירם, דההוא גוי דההו קא סליק בדיקלא ואייתי לוליפא, פהדי דקא נחית נגע פראשה דלוליפא בחמרא שלא בכוונה, שרייה רב לזבוניה לגוים.
"אמרו ליה רב פהנא ורב אסי לרב, והא מר הוא דאמר: תינוק בן יומו הוא עושה יין נסה! אמר להו: אימור דאמרי אנא בשתייה, פהנאח מי אמרי? גופא, אמר רב: תינוק בן יומו עושה יין נסה. איתיביה רב שימי בר חייא לרב: הלוקח עבדים מן הגוים, שְמלו ולא טבלו, וכן בְּגֵי השפחות, שְמלו ולא טבלו — רוקן ומדרסן פשוק טמא, ואמרי לה: טהור.^(סא) יינן — גדולים עושים יין נסה, קטנים אין עושים יין נסה. ואלו הן גדולים ואלו הן קטנים? גדולים — יודעין בטיב עבודה זרה ומשמישה, קטנים — אינם יודעין בטיב עבודה זרה ומשמישה. 'קתני מיהת גדולים — אין, קטנים — לא! תרגמה אבגי שפחות. הא "וכן" קאמר! ארוקן ומדרסן. הניחא למאן דאמר טמא, אלא למאן דאמר טהור, מאי איפא למימר? הא קא משמע לו, עבדים דומיא דבְּגֵי שפחות, מה בְּגֵי שפחות מלו ולא טבלו הוא דעושינן יין נסה, מלו וטבלו לא, אף עבדים כן. לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר שמואל: הלוקח עבדים מן הגוים, אף על פי שְמלו וטבלו — עושינן יין נסה עד שתשקע עבודה זרה מפיהם, קא משמע לו דלא. גופא, אמר רב נחמן אמר שמואל: הלוקח עבדים מן הגוים, אף על פי שְמלו וטבלו — עושינן יין נסה עד שתשקע עבודה זרה מפיהם. וכמה? אמר רבי יהושע בן לוי: עד שנים עשר חדש. איתיביה רבה לרב נחמן: הלוקח עבדים מן הגוים שְמלו ולא טבלו, וכן בְּגֵי השפחות שְמלו ולא טבלו — רוקן ומדרסן פשוק

דאי משפּחנא תנא דאסר כר' נתן כו' תמא הא איפא תנא דמתניתין (דף ס:) דקתני מדרו פּהנא וי"ל ומכר משמע הא ביד אסור פּהנאח וי"ל

דמתני' ה"ס דבדי שרי פּהאָה והא דקתני פּהנא הניו משום ר"ש דשרי פּשתיה וְלא שרי

אָלא פּהנא: אַימור דא"ר נתן ביד פֶּרְגָל מִי אַמר נֶשׁ שְׁהוּ רַנְיִס לְמַחֵק אִמַר דְּמַדְקֵאִמַר לָשׁוֹן אִמַר מִשְׁמַע שְׁלֹא פִּרְשׁוּ פִּדְבְּרִיו דְּאִית חֲלוּק בִּין יָד לְרַגְל וְלִיתֵא דְּהֵא וְצִאי שְׁפִרְשׁוּ פִּדְבְּרִיו ור"י מִנְשַׁב הֶגְרָסֵא דְּמַתְחֵלָה הִיא כּוֹכֵר דְּלָכִי אוֹסֵר ר' נתן מְדִידָה דִּיד מִשּׁוּם דְּגִזֵּר אָטוּ שְׁכָשׁוּךְ. דִּיד אָבֵל מְדִידָה דְּרַגְל מִתֵּר דְּלִיפֵא לְמַגְזֵר אָטוּ שְׁכָשׁוּךְ. דִּיד מִיִּהוּ שְׁכָשׁוּךְ דְּרַגְל אִסֵּר דְּגִזֵּר אָטוּ שְׁכָשׁוּךְ. דִּיד וּדְרִיבָה דְּרַגְל אִסוּרָה דְּחֻשְׁבִּין לֶה פִּשְׁכָשׁוּךְ דְּרַגְל וְצִאי אִימור דא"ר נתן ביד פִּרְשׁוּ שֶׁס גִּזֵּר מְדִידָה אָטוּ שְׁכָשׁוּךְ. פֶּרְגָל מִי אִמַר דְּשֶׁס לֹא יִגְזֵר פֶּלֶל וְצִאי שְׁכָשׁוּךְ. דְּרַגְל גַּמִּי שָׂרִי

דמזמי ליה למדידה דרגל: אי אשפּחנא תנא דשרי כר"ש כו' פִּרְשׁוּ הִקּוּפֵּרֶס דְּשָׂרִי מִנְעוּ שְׁלֹא נִתְפַּנּוּ לְנֶסֶךְ אִף פּשְׁתִּיה דְּקִתְנִי מִתְנִי' (לְקַמַּן עֲבוּדָה זָרָה ס:) נֶפֶל לְבוֹר וְעָלָה כּוֹי וּמִכֹּר ר"ש מִתִּיר פִּרְשׁוּ פּשְׁתִּיה דְּשָׂרִי מִנְעוּ שֶׁל עוֹבֵד פּוכבּים שְׁלֹא נִתְפַּנּוּ לְנֶסֶךְ פּשְׁתִּיה וְהִקְשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן דִּלְמָא הא דְּשָׂרִי ר"ש פּשְׁתִּיה הִינוּ שׁוֹקֵא נְגִישָׁה עַל זִי דְּבֵר אַחֵר כְּמוּ מְדִידָה דְּתָנָה אָבֵל נְגִישָׁה דְּנוּפּוּ כִי הֵבֵא דְּלוֹרְכוּ דְּרַגְל מִנְעֵן דְּשָׂרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן וי"ל דְּסִבְרֵא לִיה שְׁמוּאֵל אֵלִיפֵא דר' שְׁמַעוֹן דְּלֹא חֻשְׁבִּין שְׁכָשׁוּךְ דְּרַגְל אָלא כְּמוּ מְדִידַת הָעָה הֵיבֵא שְׁתּוּפְסוּ בִּידוּ דְּשָׂרִי ר' שְׁמַעוֹן אִף פּשְׁתִּיה וְעוֹד נֶשׁ לוֹמַר דְּקִבֵּר שְׁמוּאֵל דְּכַל מַה שְׁמַתִּיר ר"ש פּהאָה שָׂרִי גַמִּי פּשְׁתִּיה וְבִין דְּלֹא דִאשְׁכּוּ דְּאִסֵּר מְדִידָה פֶּרְגָל פּהאָה הוּא

הָעִין פּשְׁתִּיה: ה"ג בְּרוב הַסְּפָרִים פִּהְדִּי דְּקֵא נַחַת נִגַּע בְּרִישָׁא דְּלוֹלְבָא בְּחִמְרָא שְׁלֹא בְּכוּנָה וּלְפִי גִרְסָא זו חֻשְׁבִּין מִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים עַל זִי דְּבֵר אַחֵר כְּמוּ מִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים בְּנוּפּוּ וּלְפִי דה"ל הֵבֵא שְׁלֹא בְּכוּנָה שְׁרִיָּא (דף) פּהאָה וְהֵכִי נִיחָא דְּמַדְמוּ לֶה רַב פּהנא וְרַב אָסִי לְתִינוּךְ כֵּן יוֹמוּ וְכֵן לְקַמַּן (שְׁבוּדָה זָרָה דף נח:) דְּפִרְיֵךְ וְהֵא הִנְנֵעַ בְּנִטְלָא פִּרְשׁוּ שְׁשֵׁלֵב הָעִין מִן הַגִּישִׁית בְּנִטְלָא וְנִנְעַ ע"י הַנְּטִלָא וְהָוֵה לוּ מִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים ע"י דְּבֵר אַחֵר שְׁלֹא בְּכוּנָה דְּאִסוּר פּשְׁתִּיה כְּמוּ נִנְעַ בְּרִישָׁא דְּלוֹלְבָא וְכֵן לְקַמַּן גַּמִּי (דף ס:) גַּבִּי

כַּל שְׂבָבָה טִמֵּא פִּרְשׁוּ כְּנָזִן אִם נִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים בִּין בִּין בִּידוּ בִּין פּהנא עוֹשָׂה יוֹן נֶסֶךְ, דְּזִמְנִיָּא דְּהִכִּי עָבַד מִטְמֵא אֶלְמָא חֲשִׁיב מִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים ע"י דְּבֵר אַחֵר כְּמוּ מִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים בְּנוּפּוּ כַּל שְׂבָבָה טִהוֹר עוֹבֵד פּוכבּים אִינוּ עוֹשָׂה יוֹן נֶסֶךְ, פִּרְשׁוּ כְּמוּ זְרִיקָה וּפִרְיֵךְ, שְׁלֵא מִהֲרִיא דְּנִטְל חֲבִית וְזִרְקָה בְּחֻמְתּוּ לְבוֹר דְּהִקְשִׁירוּהוּ בְּחֻמְתּוּ אִין שְׁלֹא בְּחֻמְתּוּ לֹא אִף עַל פִּי שְׁעַל זִי זְרִיקָה הִיא וּמִסּוּיָּה דְּקִחְזוּל מַשָּׁה וּמַשָּׁה וּפִרְשׁוּ רש"י שְׁהִיה מִתְקַלְגֵּל עַד כְּמוֹן לְבוֹר וְלא הִנּוּ זְרִיקָה מִמַּשׁ הַלֶּכֶךְ שְׁלֹא בְּחֻמְתּוּ לֹא דְּהִיו מִנְעַ עַל זִי ד"א וְהִשָּׂא לְפִי זֶה חֲזָא דְּבֵר תַּמָּה הוּא לוֹמַר דְּחֻשְׁבִּין מִנְעוּ ע"י ד"א דְּלֹא הִנּוּ אָלֶּא שְׁלֹא בְּכוּנָה כְּמוּ מִנְעוּ בְּנוּפּוּ שְׁלֹא בְּכוּנָה לְאִסֵּר פּשְׁתִּיה וְכַל הַעֲלָבוֹת מוֹכִיחוֹת לְקַמַּן. דְּשָׂרִי אִף פּשְׁתִּיה מְדַמְתָּן לְקַמַּן גַּבִּי פִּרְבָּא דְּנִטְלָא בְּשִׁבְדָּא דר' יוחנן ור' יוסי לֹא גְרִיבָא דְּמוֹרִיָּה אֲרִכּוּי פִּרְשׁוּ וְהָוֵה לֶה כַּחוּ שְׁלֹא בְּכוּנָה וְלא יִזְוֵר אִף לְשִׁתִּיה וְעוֹד תִּנְיָא דְּהִיבִי הִנֵּה ס"ד דְּרַב פּהנא וְרַב אָסִי לְאִסֵּרוּ אִף פּהאָה הא מתני' הִיא מְדִלוּ בְּהָנָה דְּאִפִּילוּ לְרַבֵּנּוּ יִמְכֹּר וּאע"ג דְּהִיו הֵתֵם מִנְעַ ע"י דְּבֵר אַחֵר בְּכוּנָה מִיִּהוּ הא לא תְּנִינָא דְּשָׂרִי וְהָוֵה לֶה כַּחוּ שְׁלֹא בְּכוּנָה לְאִסֵּר פּשְׁתִּיה אִיבֵא פְּנוּת מִנְעַ וּבִגְנִישָׁה בְּרִישָׁא דְּלוֹלְבָא לִיבֵא פְּנוּת מִנְעַ מ"מ הִיו כְּבוּרִים דְּאִין לְחַלֵּק לר' נתן בִּין שְׁלֹא כֵּן וְכֵן לְנִנְעַ וְכֵן בְּלֹא פְּנוּת נִסּוּךְ. דְּזֹא וְדֹא אִסֵּר ר' נתן פּהאָה וְרַב הָסִי לֶהֱם אִימַר דְּאִמְרִי אָלא פּשְׁתִּיה פּהאָה מִי אִמְרִי פִּרְשׁוּ וְאִפִּי" ר' נתן גַּמִּי וְהֵא מוֹדָה בִּיה בִּין דְּלִיפֵא פְּנוּת מִנְעַ מִיִּהוּ תִנְיָא דְּרַב אֲדִרְבִּי דְּהִיבִי אִסֵּר הֵבֵא בְּרִישָׁא דְּלוֹלְבָא חֲשִׁיב מִנְעַ עוֹבֵד פּוכבּים ע"י דְּבֵר אַחֵר שְׁלֹא בְּכוּנָה דְּאִסוּר פּשְׁתִּיה כְּמוּ נִנְעַ בְּרִישָׁא דְּלוֹלְבָא וְכֵן לְקַמַּן גַּמִּי (דף ס:) גַּבִּי

שְׁלֹא בְּכַנְתָּ מִנְעַ מִתֵּר פּשְׁתִּיה: תַּיְבּוּלָן כֵּן יוֹמוּ עוֹשָׂה יוֹן נֶסֶךְ, פִּרְשׁוּ וְאִסוּר פּשְׁתִּיה וּא"ת בִּין דְּרַב פּוֹסֵק לְקַמַּן כר"ש מִאי פִּנָּא תִינוּךְ כֵּן יוֹמוּ מִנְפֵּל לְבוֹר וְעָלָה דְּשָׂרִי ר"ש וי"ל דְּקִבֵּר דְּמַנְעַ תִּינוּךְ וְשִׁכְבּוּ אִיבֵא לְמַגְזֵר גְּדוּל אָבֵל נֶפֶל לְבוֹר מוֹכְחָא מִנְתָּא דְּאִנִּים לֹא שׁוּךְ לְמַגְזֵר מוּדִי: גְּדוּלָּיִם אִין קְטָנִים לֹא וּא"ת דְּלִישְׁנִי דְּאִין עוֹשִׂין יוֹן נֶסֶךְ, לְאִסֵּר פּהאָה כְּמוּ גְדוּלִים אָבֵל פּשְׁתִּיה מִיֵּהא אִסְרִי וי"ל דְּמַדְלָא מִפִּרְשׁוּ לֶה פּהאָה אִיבֵא דְּשָׂרִי וְע"י"ל דְּנִשְׁנָא דְּאִין עוֹשִׂין מִשְׁמַע פּשְׁתִּיה כִּי מִנְתָּה דְּרַב דְּקֵאִמַר עוֹשָׂה יוֹן נֶסֶךְ, וְהִקְשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן דְּלִישְׁנִי לֶה מִנּוּ שְׁאִנִּי דְּהֵא לְגַבִּי טִמְאָה קֵאִמַר טִהוֹר מִשּׁוּם דְּמִינָה מוֹעֵלַת וְאוֹמַר ר"י דְּשָׂאִי טִמְאָה דְּחֻשׁוּ חֻכְמִים לְהַפְסֵד טִהוֹרִית אָבֵל לְעִנּוּ כַּל שְׂאֵר דְּבִרְיָהִם קי"ל דְּאִינוּ גִר עַד שְׁיִמּוּל וְיִטְבֹּל:

וְהָא וְכֵן קְתַנִּי דְּמִשְׁמַע דְּהִכִּי נֶשׁ לְאִסֵּר בְּבִגֵּי שְׁפָחוֹת (קְטָנִים) כְּמוּ עֲבָדִים קְטָנִים וּא"ת וְלִישְׁנִי דְּכִי קְתַנִּי וְכֵן אֲדוּלוּסִים דְּהִכִּי הוּוּ בְּגִי שְׁפָחוֹת גְּדוּלִים כְּמוּ עֲבָדִים גְּדוּלִים וי"ל דְּמִשְׁמַע לֶה דְּקֵאִי אִפְלוּסִי בִּין אֲדוּלוּסִים בִּין אֲקָטָנִים וְעוֹד דס"ל דְּמִשּׁוּם גְּדוּלִים דְּהֵן יוֹדְעִים בְּטִיב עֲבוּדַת פּוכבּים וּמִשְׁמַשְׁיָה לֹא אֲנִטְרִיךְ לְמַתְנִי וְכֵן: אָלֶּא לַמ"ד טִהוֹר מִאי אָפֵא לְמִימַר וּא"ת וְאִמְרִי לֹא מִשְׁנִי דְּקֵאִי וְכֵן דְּאִייוּקֵא וְהִכִּי קֵאִמַר בְּשִׁין טִהוֹר הא בְּבִית טִמֵּא וי"ל דְּלֹא מִסְפַּפֵּר לֶה לְמִימַר דְּקֵאִי וְכֵן דְּאִייוּקֵא וּאע"ג דְּגַבִּי מַל וְלא טַבֵּל דְּקֵא מִתְרַן תַּלְמוּדָא קֵאִי דְּאִייוּקֵא מ"מ לֹא דְּמוּ דְּקֵא מוּרִי בְּסִרְיָתֹא מִשְׁנַן מִינָה וְיַטְבִּילָה אָבֵל בְּטִמְאָה בְּבִית לֹא אִרְיִי כֵּלָל: הָא קְמִשְׁמַע לוּ עֲבָדִים דְּוִקִיא דְּבִגֵּי שְׁפָחוֹת וּא"ת אִמְרִי דְּחִקִּין לוֹמַר לַמ"ד טִהוֹר דְּקֵאִי וְכֵן דְּאִייוּקֵא לִשְׁנִי דְּקֵאִי אֲרִיָּן וּמַדְרָסוּן וְהִכִּי קֵאִמַר וְכֵן בְּשַׁבְּדִים טִהוֹר רָתוּן וּמַדְרָסוּן בְּשׁוּין כְּמוּ בְּבִגֵּי שְׁפָחוֹת וי"ל דְּמִשּׁוּם הא לֹא אֲנִטְרִיךְ לְמַתְנִי וְכֵן דְּשִׁיטָא דְּלִיפֵא לְמַטְשִׁי דְּרָתוּן וּמַדְרָסוּן טִהוֹר לֹא קֵאִי אֲשַׁבְּדִים כְּמוּ אֲבִגֵּי שְׁפָחוֹת דֹּא"כ אִמְרִי תֵנָּא עֲבָדִים כֵּלָל אִם לֹא לְטִהַר רָתוּן וּמַדְרָסוּן בְּשׁוּין דְּהֵא בְּבֵר שְׁנִית קְטָנִים אִין עוֹשִׂין יוֹן נֶסֶךְ, לֹא קֵאִי אֲשַׁבְּדִים: עַד שְׁתַּשְׁתַּקַּע תוֹרַת עֲבוּדַת פּוכבּים מִפִּיהֶם אוֹמַר ר"י דְּזוֹקֵא בְּשַׁבְּדִים אִמְרִינוּ עַד שְׁתַּשְׁתַּקַּע דֹּאע"ג שְׁצִרִיךְ לְהַטְבִּילֵם וּלְמַנְעֵם מִרְצָנָם כְּדִלְמַר (שְׁמוּאֵל) שְׁחַלְשׁוּ (בְּבוּתוֹת דף מח.) כָּשֶׁם שְׂאִי אִתָּה מַל כֵּן אִישׁ בְּשֵׁל בְּרָחוּ כֵךְ אִי אִתָּה מַל עָבַד כַּע"כ מ"מ אִימַת רַבּוּ עָלִיו וְאִינוּ מִתְגַּזֵּר כֵּלָל שְׁלֶם אָבֵל עוֹבְדֵי פּוכבּים שְׁמָלִים וְטוֹבֵלִים מִרְצָנָם וּלְדַשְׁתָּם נִשְׁתַּקַּע שֶׁס עֲבוּדַת פּוכבּים מִפִּיָּהִם מִנְד וּמִתֵּר מִנְעֵן בִּין מִנְד:

נז.

 עין משפט נר מצוה

א מו"י מו"א מהל' מאכלות אסורות הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' בד:

ב מו"י מו"א מהל' מאכלות אסורות הל' ה, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' א:

ג מו"י מו"א מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' ד:

ד מו"י מו"א מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' ג:

תרגומה אבני השפחות וא"ת אמאי
מל ולא טבל וקח אכל מל וטבל לא
ולא קאי מידי איני נסך ויש לומר
דניחא ליה לשנויי בשמיטה ראשונה:
הא קמ"ל עבדים דומיא דבני
השפחות נראה דהכי הנה מצי
למימר האי וכן בשאר וכן דעלמא
מה עבדים גדולים עושין וכן נסך אף
בני השפחות גדולים עושין וכן נסך
אלא דניחא ליה לשנויי כפי פרוש
שיטה ראשונה: לאפוקי מדרב
דאמר תינזק בן יומו השתא חזינו
דלחאי לשנא דאמרי לה טהור
שמואל לית לה דרב דאמר תינזק בן
יומו כו' דא"כ לא אתיא הא
מתניא בנחיתא אלא לית לה לשמואל
דתינזק בן יומו אינו עושה וכן נסך
ומתר אף בשמיה וז"ל קטנים שאין
יוצאים אף בטיב עבדות כוכבים וכן
יומו לאו זקא ועבדים גדולים
אע"פ שכלו וטבלו צריכין להמתין
י"ב חדש להשקיע שם עבדות
כוכבים מפייהם ופסקו הלכות
גדולות דלא פרב בתינזק בן יומו
ור"ח נמי פסק בשמואל דבעינן
שקוע דמפרש ריב"ל למלתא ופעם
אחת מצא ר"י פתוב בתוספתא
הלומדים לבני ר"ת שפסקו דהלכה
בשמואל הואיל וסבר ריב"ל בנחיתא
והלכה בריב"ל לגבי ר' יוחנן וכ"ס
לגבי רב ושמואל שאין הלכה כמותם
לגבי ר' יוחנן וגם בסדר תנאים
ואמוראים פתיבת יד דרב הגדול ר'
יוסף טוב עלם פוסק הלכה כמותו
בכל מקום וגם ר"ת הביא הרבה
ראיות על זה וכלם נדחו ועוד פסק

לא נקט תרגומה אבני השפחות וקמ"ל
בשוק אפי' בשוק שאין טמאן ספק אלא טמאן ונחיתא מדרכון שגזרו על
העובדי כוכבים שיהיו כזבין לכל
דבריהן: ואמרי לה טהור דמלו ולא
טבלו מלתא דלא שכיחא הוא ולא
גזור עליהו: אבני השפחות דכיון
דאצל ישראל גדלו ולא גזרו על יינו
דחטאיתו: ארזו ומדרסו השוה בני
השפחות לעבדים הנחמין מן השוק
ולא חיינו: הניחא למאן דתני טמא
ארזו ומדרסו לאשמועינן דטמא אלא
למאן דתני טהור כיון דעבדים
טהור כ"ס אבני השפחות דלגבי יינו
לא השוה ארזו ואסורי דין נסך לאו
קאי עליהו למה ליה למתנייהו
בהדדי דכי אבני השפחות עבדים
שכלו ולא טבלו רזו טהור בני
השפחות שכלו ולא טבלו וינם
גדולים כו': הא קמ"ל כו' נחיתא
לענין נסך ערבניהו ומיהו לאו לענין
חטאים ולאפוקי מדרב (נחמין) אלא
לענין גדולים דאמר עושין וכן נסך
וזקא לא טבלו אכל מל וטבלו לא
ולאפוקי כו': אמר האי לאו חמרא
בתמיה: שקלא האי ישראל ברתמיה
כלומר לא תשתה ממנו: אפליג עליה
ולא היו אצלו בעיר להתנבש עמו:

**בשוק טמא, ואמרי לה: טהור. יינן — גדולים
עושין יין נסך, קטנים אין עושין יין נסך. אלו הן
גדולים ואלו הן קטנים? גדולים — שיוצאים
בטיב עבודה זרה ומשמייה, קטנים — שאין
יוצאים בטיב עבודה זרה ומשמייה. קתני מיהת:
מלו ולא טבלו — אין, מלו וטבלו — לא! תרגמה
אבני שפחות. הא "וכו" קתני! ארוקן ומדרסו.
הניחא למאן דאמר טמא, אלא למאן דאמר
טהור, מאי איכא למימר? הא קא משמע לן:
עבדים דומיא דבני שפחות, מה בני שפחות —
גדולים הוא דעושין יין נסך, קטנים אין עושין יין
נסך, אף עבדים נמי — גדולים עושין יין נסך,
קטנים אין עושין יין נסך. לאפוקי מדרב, דאמר
רב: תינזק בן יומו עושה יין נסך, קא משמע לן
דלא. ההוא עובדא דהנה במחוזא, אתא גוי עייל
לחנותא דישראל, אמר להו: אית לכו חמרא
לזבונאי? אמרו ליה: לא. הנה יתיב חמרא
בדוולא, שדא ביה ידיה שיקשה ביה, אמר להו:
האי לאו חמרא הוא? שקליה האיך ברייתיה
שדייה לדנא. שרייה רבא לזבונאי לגוים, איפליג
עליה רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב
נחמן. נפקי שיפורי דרבא ושרי, ונפקי שיפורי
דרב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן
ואסרי.**

אימלע

ר"ת כלשנא דאמר רזון ומדרסו בשוק טהור דעבד כוכבים ונפלי אותו הלשון פליג שמואל דאמר בתינזק בן יומו ועוד פקשו רש"ס
והריב"ן בשם רש"י שכתוב בתשובת הגאונים כי בזמן הזה אין אסור הנאה במגע עובד כוכבים כיון כי עובדי כוכבים של עבשו אין רגילין לנסך
לעבדות כוכבים וחסודין פליג יודעין בטיב עבדות כוכבים ומשמייה והוה להו בתינזק בן יומו ועל זה אנו סומכין לגבות וינות העובדי כוכבים
בחובותינו ועל דבר זה שלח לו ר"י לר"ת הא קמ"ל דמנא ומאבדן ומאבדן משתבי מעבד כוכבים כיון לעלמא אפילו בשמיה דאחיה ר' שמואל פסק
בשם אביו רבינו שלמה דעובדי כוכבים בזמן הזה אינו חשבים אלא בתינזק בן יומו ואתה פוסק בתינזק בן יומו בשמואל דאית ליה דאינו עושה וכן
נסך ללאסר אף בשמיה והשיב לו ר"ת כי התלמיד שכתב נדבאל היה לנסך וחס ושלום שלא עלה על לבו אלא נחיתא כו' כרב באסורי לגבי שמואל ותינזק
בן יומו עושה וכן נסך ללאסר בשמיה ועובדי כוכבים בזמן הזה נחיתא הם בתינזק בן יומו כפסק רבינו שלמה וגם אין הלכה בשמואל בעבדים שכלו ולא
טבלו להצריך י"ב חדש להשתקע דהא ברייתא מפקא מנה ללשנא דאמר טהור דקו"ל בנחיתא דקו"ל כרב דהיה בתינזק וכן היה מנהג בני אשכנז
שנוגשים העבדים כיון אחר שכלו וטבלו מיד ואין להקשות מריב"ל דמשמע דהאי בנחיתא דריב"ל לא קאי על דברי שמואל לפרש דבריו דהא היה קשים
מנה הנה ונקר דבריו של ריב"ל נאמרו ביבמות פ' החולץ (ובמות דף מח:) גבי הלוחם עבד מן העובד כוכבים מנגלג עמו י"ב חדש ותלמודא קבעה
הכא לפרושי מלתא דשמואל מיהו היה ר"י מקשה אף לפי זה הפסק שפסק רבינו שלמה כרב בתינזק בן יומו א"כ היאך נתייר מעבד עובד כוכבים
בהנאה מטעם תינוק בן יומו מה ענין זה לזה והלא מה שאנו מתירים בתינזק אסור הנאה הינו משום שאין בו אפי' פגות מעבד וא"כ עובדי כוכבים בזמן
הזה שמכונים למגע יאכרו אפילו בהנאה דהא ע"כ קו"ל שחמורה פגות מעבד אף בלא פגות נסוך מהיבא דליבא פגות כלל בדברי' לעיל גבי רישא דלולבא
לפרוש ר"ת וזרזר ר"ת ואמר דנחיתא מתוך ההלכות לא מצינו ראיה בשוטה להתייר מעבד כוכבים כיון ואף לא קתם וינם בהנאה כי אם למכרו לאותו
עובד כוכבים עצמו דאמר רב אשי לקמן (עבודה זרה דף נט:) דמשקל דמי מההוא עובד כוכבים דנפסא שרי מ"ט מהלל קלניא או ומכרנו אותו
עובד כוכבים לעובדי כוכבים כמו שהיה מוכרו לצרך עצמו והעיד ר"ת על רבינו מאיר אביו כי פעם נזדמן לו ויין נסך והפסידו בידים ואעפ"כ לא רצה
ר"ת ללאסר הואיל ופשט המנהג להתייר והנח לישראל שיהיו שוגגים ואל יהו מזידין ומ"מ לקמן המנהג קצת ראיה שנדמה קתם מעבד למזוד דהנה
דאמרינן ומכר משום דלא נתפנו לנסוך ואפילו אם נדמהו למזוד ביד שרי לרבנן דאמרי ומכר ועד כאן לא אסר ר' נתן במקדו ביד אלא משום דגזר
מדינה דיד אטו שבוש דיד ואי קא משכשך אתי לנסכו לעבדות כוכבים אכל בזמן הזה אפי' משכשך ליבא נסוך ואפי' ר' נתן מודה דשרי בהנאה וא"ת
כיון דגזרו על נסוך העובד כוכבים הנה ליה דבר שדמיון דצריך מנין אחר להתיירו וי"ל דלא גזרו אלא על המנסכים וכו' דהשתא לא הוו מנסכים
לעבדות כוכבים יש לתלות להתייר וראיה לדבר מדאמרינן פ"ב (לקמן עבודה זרה סה.) דרבא שדר הרבנא לבר ששך ביום אידו אמר קום לי בגנה דלא
פלח לעבדות כוכבים ואע"ג דגם משא ומתן ביום אידם היה דבר שדמיון ולא הצריך מנין אחר להתיירו דלא חלו ומזונו כי נחיתא מתחלה לא גזרו
עליהם מיהו קשיא קתם וינם היאך נתייר בהנאה כיון שגזרו על קתם וינם משום דנתייהם והא גם עתה שדר זה הטעם וי"ל דמאי דגזרו קתם וינם ללאסר
בהנאה יותר מפתם ושמינם הינו משום דשכיחי לנסוכי לעבדות כוכבים אכל עתה שפסק נסוך שאינם יודעים בטיב עבדות כוכבים דיו להיות כפתם
ושמינם או כבשולי עובדי כוכבים ללאסר בשמיה ולא בהנאה והמחמיר תבא עליו ברכה:

עין משפט נר מצווה

א מו"ב פ"ב מהל' מאכלות

אסורות הל' א, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' יב:

ב מו"ב פ"ב מהל' מאכלות

אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' יא:

ג מו"ב פ"ב מהל' מאכלות

אסורות הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' יב:

אָפֿי ע"י תַּשׁוּבוֹת שֶׁהָסִיב לוֹ וּלְהִכִּי קָאָמַר בִּי קָמְרִי לְבַר מְדַמִּי דֵּהאִהוּ חֲמָרָא וְהִינוּ לְבַתֵּר דְּאֵהֲדַרְהָ אָפֿי אָבֵל הוּא הַתִּיר הַכֹּל וּמִחֲמַת פֿסוּפֵא הוּא דְּקָאָמַר הִכִּי וְכֵן וַזֵּאִי צְרִיךְ לְפָרֵשׁ לְפִי גֵרָסָא זֶה דְּאִי סָלָקָא דַּעֲתָךְ דְּאִיְהוּ נָמִי אָסַר דְּמִי הִינוּ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ וְהַתִּיר הַשָּׂאֵר א"כ מֵאִי הוּא פְּרִיךְ לִיָּה אָפֿי מְשׁוּאָל וְר' יוֹחָנָן דְּאָסְרוּ וְהָא אִינְיָה לֹא אָסְרוּ אָלָא דְּמִי הִינוּ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ דַּסְבִּירָא לָהּ בָּפ' בְּתֵרָא (לְחַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה עַד.) פֿרָשָׁפֿ"ג דְּאָמַר יַמְכֵּר כֵּלֹו לְעֹבֵד פּוֹכְבִּים חוּץ מִדְּמִי יוֹן נֶסֶךְ שֶׁבוּ אָלָא וַזֵּאִי בַּתֵּר דְּאֵהֲדַרְהָ אָפֿי קָאָמַר הִכִּי וְגַם פֿרֵשׁ רֵש"י לְחַמֵּן בַּהִיא דְּאֵהֲדַרְדַּמֵּס דְּמִזְרִי בַּהֲחִזְיָרוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים לְחֻבִּית דְּאִי ס"ד דֵּהֲחִזְיָרוּ וְשִׁרְאָל לְחֻבִּית וְהָא דְּקָא אָסַר לִיָּה לְכַוְלִיָּה הִינוּ מֵשׁוּס הֵאִהוּ פּוֹרְתָא דְּאֵעֲרֹב א"כ מֵאִי פְּרִיךְ מֵנָּה לְרָבָא לִימָא לִיָּה אָנָא דְּאָמַרִי פֿרָשָׁפֿ"ג דְּאָמַר לְחַמֵּן יַמְכֵּר חוּץ מִדְּמִי יוֹן נֶסֶךְ שֶׁבוּ וְזִקְוָמָא לֵן הִלְכֵתָא בְּנִתָּה וְעוֹד פֿי' רֵש"י דְּאָמַר לָהּ רָבָא טְרוּחַ גְּלִי שֶׁהִיא מִתְּנִירָא מִרַב הֵינָא שְׁלֹא יִקְפָּחְנוּ בַּהֲלָכוֹת עַל דְּבַר מַחְלָקְתּוֹ עַל רַב הֵינָא לְגַבִּיהָ וְכַעֲי מֵנָּה בִּי הֵאִי גִּנְיָא כּו' וּתַשׁוּבוֹת יֵשׁ עַל גֵּרָסָא זֶה וּפְרִינְשָׁה חֲדָא שֶׁהִיא לוֹ לְהִקְדִּים הֵאִהוּ עֲבָדָא דְּאָפֿי דְּבִסְמוּךְ בִּינוּן שֶׁעַל יְדֵו חֲזֹר בּוּ וְעוֹד דְּבַר תַּמָּה הוּא גִּיאָמַר רָבָא טְרוּחַ גְּלִי שְׁלֹא יִבֹּא רַב הֵינָא חֲחוּלָק עֲלֵיו לְהִתְפַּחַ עֲמוּ בִּי אַע"פ שֶׁחֲזֹר בּוּ מ"מ הִיא לוֹ לְשִׁמְעַ מַה יֹאמַר וְעוֹד דֵּה"ל לְמִימַר אָפֿ"ה עַל לְגַבִּיהָ כִּלּוּמַר דְּחַק וְנִכְנָס וְעוֹד תַּשְׁיָא לְשׁוֹן דְּלֹא לִיתֵּי אִינְשֵׁי וּלְטַרְדֵּן דֵּה"ל לְמִימַר דְּלֹא לִיתֵּי הֵאִי גִבְרָא וּלְטַרְדֵּן וְעוֹד מִי פֿסוּפֵא לִיָּה מִלֵּתָא לּוּמַר טַעֲמִיתִּי בַּהֲדִיָּא וְחוּזֵר אִנִּי בּוּ הִרִי בַּסֵּמָה מִקּוּמוֹת מְצִינוּ שֶׁהִיא אֹמַר דְּבָרִים שְׂאֵמְרִיתִּי לְפָנֶיכֶם טַעוֹת הֵן פִּיגְדִי וְעוֹד מַה שֶּׁפֿרֵשׁ אֲגִרְדַּמֵּס דְּמִזְרִי כִּשְׁהֲחִזְיָרוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים דְּאִי כִּשְׁהֲחִזְיָרוּ יִשְׁרָאֵל לִימָא לִיָּה אָנָא דְּאָמַרִי פֿרָשָׁפֿ"ג וּמֵאִי הָּא מְשַׁנִּי לִיָּה הֵא דֵּה רֵשָׁפֿ"ג לֹא שָׂרִי דְּמִי יוֹן נֶסֶךְ שֶׁבוּ וְאִיְהוּ שָׂרָא הַכֹּל וְעוֹד מֵאִי הָּא מוֹתִיב לִיָּה מֵהֵיָּא דְּאֲגִרְדַּמֵּס לִישְׁנִי לִיָּה שְׁאִנִּי הִתֵּם דֵּהֲחִזְיָרוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְאֵלֹו רָבָא שָׂרָא בַּהֲחִזְיָרוּ יִשְׁרָאֵל וְעוֹד דְּמַשְׁמַע מִתְּנֵךְ פֿרִישׁוֹ בַּהֲחִזְיָרוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְנֶאֱסַר מֵטַעַם הַחֲזָרָה דְּחֻשִּׁיבָא לִיָּה כְּמַנְעַ

וּבַהֲעוֹסְפֵתָא תַּנְיָא מִפְּנֵי שְׁטִיפַת יוֹן אֲסוּרָה וְאוֹסְרֵת בְּכָל שֶׁהוּא אֵלֵמָא מִשְׁמַע שֶׁהָאֹסוּר בָּא מִחֲמַת הַטּוֹפָה הַמְשׁוֹכְשֶׁכֶת וְאִפְּלִי הַחִזְיָרוּ יִשְׁרָאֵל נְמִי אֲסוּר לְכָךְ פֿרֵשׁ ר' יוֹסִי שְׂרִיָּה רָבָא לְזַבּוּנִי לְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים אָפֿי' לִינוּן הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ מֵשׁוּס דְּשִׁכְשׁוֹךְ גְּרוּעַ הוּא שְׁלֹא נִתְפַּנּוּ לְשִׁכְשֵׁךְ לְגַסּוֹךְ אָלָא לְשִׁאוּל אִם יֵשׁ שֵׁם יוֹן וְכִינוּ בְּנִתְעַרְבַּ וְנִתְבַּטַּל שֵׁם לְגַמְרִי וְהָא דְּאָסַר רֵשָׁפֿ"ג פֿפְּרִיךְ בְּתֵרָא (לְחַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה עַד.) לְכָל הַפְּחוֹת דְּמִי הִינוּ זִקְוָא בְּסִתָּם יִיגַם דְּחִמִּיר טַפִּי וְאִינוּ נִתְבַּטַּל בְּתַשְׁבְּרֵתוֹ אָבֵל כִּאֵן זֶה הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ אִינוּ בּוּ בְּנִית נֶסֶךְ וְאִפְּלֹנֵג עֲלֶה רַב הֵינָא פֿר חֲנִנְיָא וְרַב הֵינָא פֿר ר"נ וְאָסְרִי דְּמַדְמִי לִיָּה לְהָאִי יוֹן נֶסֶךְ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ לְכַלּוֹנְתָא פֿרָשָׁפֿ"ג וְרַבֵּנן דְּאֲגִרְדַּמֵּס דְּאִתּוֹתֵב רָבָא מֵנָּה וְה"ג בַּפְּפִרִים יֵשְׁנִים וְה"ג וְאָקֻלַּע ר"נ לְמַחְזָא וְהוּא רַבּוּ עַל רָבָא וְהֵלֶךְ רָבָא אֲחֻצֵּי לְשִׁאוּל מִמֶּנּוּ וְא"ל רָבָא לְרַב אֱלִיָּקוּם שְׁמַעִה טְרוּחַ גְּלִי אַחֵר שְׂאִפְנָם לְפָנֵי ר"נ דְּלֹא לִיתֵּי אִינְשֵׁי וּלְטַרְדֵּן פֿרִישׁ כִּשְׂאֲשֻׁאֵל מִמֶּנּוּ הִלְכָּה זֶה עַל לְגַבִּיהָ פֿרִישׁ נִכְנָס רָבָא לְפָנֵי ר"נ א"ל בִּי הֵאִי גִּנְיָא פֿרִישׁ שְׂאֵרַע מַעֲשֶׂה לִיגִיד מֵאִי א"ל אֲסוּר בַּהֲנָאָה פֿרִישׁ עַל יוֹן הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ הָסִיב לוֹ וְאֵלְבָּא דְּדִבְרֵי הַכֹּל א"ל וְהָא מֵר הוּא דְּאָמַר וְכִי כִּשְׁשׁוֹךְ עוֹשֶׂה יוֹן נֶסֶךְ פֿי' כִּשְׂאֵרַע מַעֲשֶׂה כִּזָּה לִיגִיד הֵייתָ אֹמַר שְׂאִין כִּשְׁשׁוֹךְ עוֹשֶׂה יוֹן נֶסֶךְ לְאָסַר בַּהֲנָאָה וְעַל מַעֲשִׂים שְׂאֵמְרֵת פֿךְ הִרְחִיתִי א"ל בִּי אָמַרִי אָנָא לְבַר מְדַמִּי הִינוּ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ דְּמִי דֵּהאִהוּ חֲמָרָא מִי אָמַרִי בִּי אֲתֵאִי לְפִימְבָדִיתָא כּו' וְאָסַר שְׁמוּאֵל בְּטַבְּרִיא וְאָסַר ר' יוֹחָנָן פֿרִישׁ מַעֲשֶׂה כִּזָּה בָּא לְפָנֶיהֶם וְאָסְרוּ הִינוּ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ אָבֵל וַזֵּאִי הַשָּׂאֵר לֹא אָסְרוּ דְּאִפְּלִי בַּסֵּתֵם יִיגַם פֿסְקִינוּן לְחַמֵּן פֿרָשָׁפֿ"ג דְּאָמַר יַמְכֵּר חוּץ מִדְּמִי יוֹן נֶסֶךְ שֶׁבוּ וְאִתּוֹתֵב רָבָא מֵהֵיָּא דְּאֲגִרְדַּמֵּס מֵאִי לָאוּ בַּהֲנָאָה כּו' דְּנֶאֱסַר כֹּל הִינוּ מֵטַעַם תַּשְׁבְּרֵת דְּתַתְּנִי בַּהֲעוֹסְפֵתָא (פֿרִיךְ ח) אֲגִרְדַּמֵּס עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שְׁטַעַם מִן הַכּוֹס וְהַחִזְיָרוּ לְחֻבִּית קִדְח בְּמִינְקַת וְנִפְלֵא מִמֶּנּוּ טַפָּה כָּל שֶׁהוּא אֲסוּר שְׁטִיפַת יוֹן אֲסוּר וְאוֹסְרֵת בְּכָל שֶׁהוּא וְהִינוּ פֿרָבֵנן דְּאָסְרִי כֹל הַתַּעֲרֻבוֹת וּמִדְּרַבֵּנן נִשְׁמַע לְרֵשָׁפֿ"ג דְּאָסַר מִיָּהָ דְּמִי דֵּהאִהוּ חֲמָרָא וְקָשִׁיָּא לְרָבָא שֶׁהִתִּיר אָף דְּמִי חֲמָרָא כִּפְרָשִׁי': שְׁקִידָא בְּמִינְקַת פֿי' רֵש"י שְׁנָקַב מְנוּפַת הַחֻבִּית וְהָעֵלָה הִינוּ דְּרָךְ הַמִּינְקַת וְהוּא קִנְיָה חֲלוּל מִשְׁעֵלָה בּוּ הִינוּ עַד פֿי' וְקָשִׁיָּא דְּלִמָּה לִי הָעֵלָה אָפֿי' בְּלֹא הָעֵלָה נְמִי לְתַסַּר בַּהֲנָאָה פֿינּוּן שְׁנַנַּע דְּלֹא דְּמִי הֵאִי כֹּלֵל לְמַדְלוּ בַּקִּנְיָה דֵּהִתֵּם לֹא נִתְפַּנּוּ לְשִׁכְשׁוֹךְ כֹּלֵל אָבֵל הִכָּא שְׁנִתְפַּנּוּ לְשִׁתִּיה לְתַסַּר בַּהֲנָאָה וְעוֹד הִיכִי סָלָקָא דַּעֲתָה דְּרָבָא לְאוּקוּמָה בַּשְׁתִּיָּה א"כ ל"ל הָעֵלָה אָפֿי' בְּלֹא הָעֵלָה נְמִי וְאָסַר בַּשְׁתִּיָּה אִם לְכָל הַפְּחוֹת תַּמְמִיהוּ לְמַדְלוּ בַּקִּנְיָה דְּמִתְּנִי' וְדַחַק הוּא לְהַעֲמִיד הַבְּרִיתָא כּר"ס שְׂאִין הִלְכָּה כְּמוֹתֵי וְנִרְחָה פֿי' רֵשָׁפֿ"ס בָּשֵׁם רֵש"י שְׁמִינְקַת הוּא קִנְיָה חֲלוּל מִשְׁנִיחִין בַּעֲת הַבְּצִיר בַּפֿה הַחֻבִּית וְרִאשָׁה חוּץ לְחֻבִּית וּכְשֶׁהִיוּ תּוֹכֶם וְעוֹלָה דְּרָךְ הַנֶּקֶב אִינוּ נוֹפֵל לְקִרְקַע וּלְאַחַר שְׁגִמַר תּוֹסִיָּתוֹ אִין נוֹטְלִין אוֹתוֹ אָלָא מִשְׁוִין אוֹתוֹ לְחֻבִּית וְכוּתְמִין פֿי' הַחֻבִּית וּפִי הַמִּינְקַת וּכְשֶׁרוּצָה לְפַתַּח הוּדְחִין בְּמִינְקַת וּמוֹעֵץ וּמַעֲלָה הִינוּ מִיָּהוּ אִם נִפְשֵׁךְ נוֹטָה לְהַעֲמִיד פֿרִישׁ רֵש"י נֹאמַר שֶׁכֵּן דְּרָךְ כִּשְׁקִדְחָא שְׁלֹא נִנְעַ הַקִּנְיָה בִּינוּן אָלָא כִּשְׁרוּצָה לְהַשְׁלִית הִינוּ מְצַד הַחֻבִּית עַד פֿיגִישׁ הִינוּ בְּמִינְקַת וּלְכָךְ צְרִיךְ הָעֵלָה:

אָקֻלַּע רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב נַחֲמָן לְמַחְזָא, אִיקֻלַּע רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב נַחֲמָן לְמַחְזָא, אָמַר לִיָּה רָבָא לְרַב אֱלִיָּקִים שְׁמַעִיָּה: טְרוּחַ גְּלִי, דְּלֹא נִיתֵו אִינְשֵׁי דְּנִיטְרִיד. אָעַל לְגַבִּיָּה, אָמַר לִיָּה: בִּי הֵאִי גִּוּוּנָא מֵאִי? אָמַר לִיָּה: אָסוּר אָפֿילוּ בַּהֲנָאָה. וְהָא מֵר הוּא דְּאָמַר: שִׁיכְשֵׁךְ אִין עוֹשֶׂה יִין נֶסֶךְ! אִימַר דְּאָמַרִי אָנָא – לְבַר מְדַמִּיָּה דֵּהֲהוּא חֲמָרָא, דְּמִי דֵּהֲהוּא חֲמָרָא מִי אָמַרִי? אָמַר רָבָא: בִּי אֲתֵאִי לְפּוּמְבָדִיתָא, אָקֻפֵּן נַחֲמָנִי שְׁמַעֲתָתָא וּמִתְנַתָּא דְּאָסִיר. שְׁמַעֲתָתָא: דֵּהֲהוּא עוֹבְדָא דִּהּוּה בְּנִהְרִדְעָא, וְאָסַר שְׁמוּאֵל, בְּטַבְּרִיא וְאָסַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַרִי לִיָּה: לְפִי שְׂאִינוּ בְּנֵי תוֹרָה, וְאָמַר לִי: טַבְּרִיא וּנְהִרְדְּעָא אִינוּ בְּנֵי תוֹרָה, דְּמַחְזָא בְּנֵי תוֹרָה?! מִתְנַתָּא: דְּאֲגִרְדַּמִּים גּוֹי שְׁקִדְח בְּמִינְקַת וְהָעֵלָה, אוּ שְׁטַעַם מִן הַכּוֹס וְהַחִזְיָרוּ לְחֻבִּית – זֶה הִיָּה מַעֲשֶׂה וְאָסְרוּהוּ. מֵאִי לָאוּ בַּהֲנָאָה? לֹא, בַּשְׁתִּיָּה. אִי הִכִּי, לִיתְנִי "יַמְכֵּר", כִּדְקַתְנִי סִיפָא: חָרָם גּוֹי שְׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לְחֻבִּית, וּכְסָבוּר שְׁלִ שְׁמֵן הִיא וְנִמְצָאת שְׁלִ יִין – זֶה הִיָּה מַעֲשֶׂה, וְאָמַרוּ: "יַמְכֵּר". תִּיּוֹבְתָא דְּרָבָא, תִּיּוֹבְתָא. רַבִּי יוֹחָנָן כֵּן אֲרָזָא וְרַבִּי יוֹסִי כֵּן נִהְרָאִי הוּוּ יְתִבִּי וְקָא שָׁתוּ חֲמָרָא, אֲתֵא הָהוּא גִבְרָא, אָמַרוּ לִיָּה: תָּא אֲשָׁקִינוּ. לְבַתֵּר דְּרָמָא לְכֶסֶא אִיגְלָאִי מִיִּלְתָּא דְּגוֹי הוּא. חַד אָסַר אָפֿילוּ בַּהֲנָאָה, וְחַד שְׂרִי אָפֿילוּ בַּשְׁתִּיָּה. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כֵּן לְוִי: מֵאֵן דְּאָסַר שְׁפִיר אָסַר, וּמֵאֵן דְּשְׂרִי שְׁפִיר שְׂרִי. מֵאֵן דְּאָסַר,

מִיָּמַר

וּבַהֲעוֹסְפֵתָא תַּנְיָא מִפְּנֵי שְׁטִיפַת יוֹן אֲסוּרָה וְאוֹסְרֵת בְּכָל שֶׁהוּא אֵלֵמָא מִשְׁמַע שֶׁהָאֹסוּר בָּא מִחֲמַת הַטּוֹפָה הַמְשׁוֹכְשֶׁכֶת וְאִפְּלִי הַחִזְיָרוּ יִשְׁרָאֵל נְמִי אֲסוּר לְכָךְ פֿרֵשׁ ר' יוֹסִי שְׂרִיָּה רָבָא לְזַבּוּנִי לְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים אָפֿי' לִינוּן הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ מֵשׁוּס דְּשִׁכְשׁוֹךְ גְּרוּעַ הוּא שְׁלֹא נִתְפַּנּוּ לְשִׁכְשֵׁךְ לְגַסּוֹךְ אָלָא לְשִׁאוּל אִם יֵשׁ שֵׁם יוֹן וְכִינוּ בְּנִתְעַרְבַּ וְנִתְבַּטַּל שֵׁם לְגַמְרִי וְהָא דְּאָסַר רֵשָׁפֿ"ג פֿפְּרִיךְ בְּתֵרָא (לְחַמֵּן עֲבוּדָה זָרָה עַד.) לְכָל הַפְּחוֹת דְּמִי הִינוּ זִקְוָא בְּסִתָּם יִיגַם דְּחִמִּיר טַפִּי וְאִינוּ נִתְבַּטַּל בְּתַשְׁבְּרֵתוֹ אָבֵל כִּאֵן זֶה הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ אִינוּ בּוּ בְּנִית נֶסֶךְ וְאִפְּלֹנֵג עֲלֶה רַב הֵינָא פֿר חֲנִנְיָא וְרַב הֵינָא פֿר ר"נ וְאָסְרִי דְּמַדְמִי לִיָּה לְהָאִי יוֹן נֶסֶךְ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ לְכַלּוֹנְתָא פֿרָשָׁפֿ"ג וְרַבֵּנן דְּאֲגִרְדַּמֵּס דְּאִתּוֹתֵב רָבָא מֵנָּה וְה"ג בַּפְּפִרִים יֵשְׁנִים וְה"ג וְאָקֻלַּע ר"נ לְמַחְזָא וְהוּא רַבּוּ עַל רָבָא וְהֵלֶךְ רָבָא אֲחֻצֵּי לְשִׁאוּל מִמֶּנּוּ וְא"ל רָבָא לְרַב אֱלִיָּקוּם שְׁמַעִה טְרוּחַ גְּלִי אַחֵר שְׂאִפְנָם לְפָנֵי ר"נ דְּלֹא לִיתֵּי אִינְשֵׁי וּלְטַרְדֵּן פֿרִישׁ כִּשְׂאֲשֻׁאֵל מִמֶּנּוּ הִלְכָּה זֶה עַל לְגַבִּיהָ פֿרִישׁ נִכְנָס רָבָא לְפָנֵי ר"נ א"ל בִּי הֵאִי גִּנְיָא פֿרִישׁ שְׂאֵרַע מַעֲשֶׂה לִיגִיד מֵאִי א"ל אֲסוּר בַּהֲנָאָה פֿרִישׁ עַל יוֹן הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ הָסִיב לוֹ וְאֵלְבָּא דְּדִבְרֵי הַכֹּל א"ל וְהָא מֵר הוּא דְּאָמַר וְכִי כִּשְׁשׁוֹךְ עוֹשֶׂה יוֹן נֶסֶךְ פֿי' כִּשְׂאֵרַע מַעֲשֶׂה כִּזָּה לִיגִיד הֵייתָ אֹמַר שְׂאִין כִּשְׁשׁוֹךְ עוֹשֶׂה יוֹן נֶסֶךְ לְאָסַר בַּהֲנָאָה וְעַל מַעֲשִׂים שְׂאֵמְרֵת פֿךְ הִרְחִיתִי א"ל בִּי אָמַרִי אָנָא לְבַר מְדַמִּי הִינוּ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ דְּמִי דֵּהאִהוּ חֲמָרָא מִי אָמַרִי בִּי אֲתֵאִי לְפִימְבָדִיתָא כּו' וְאָסַר שְׁמוּאֵל בְּטַבְּרִיא וְאָסַר ר' יוֹחָנָן פֿרִישׁ מַעֲשֶׂה כִּזָּה בָּא לְפָנֶיהֶם וְאָסְרוּ הִינוּ הַמְשׁוֹכְשֵׁךְ אָבֵל וַזֵּאִי הַשָּׂאֵר לֹא אָסְרוּ דְּאִפְּלִי בַּסֵּתֵם יִיגַם פֿסְקִינוּן לְחַמֵּן פֿרָשָׁפֿ"ג דְּאָמַר יַמְכֵּר חוּץ מִדְּמִי יוֹן נֶסֶךְ שֶׁבוּ וְאִתּוֹתֵב רָבָא מֵהֵיָּא דְּאֲגִרְדַּמֵּס מֵאִי לָאוּ בַּהֲנָאָה כּו' דְּנֶאֱסַר כֹּל הִינוּ מֵטַעַם תַּשְׁבְּרֵת דְּתַתְּנִי בַּהֲעוֹסְפֵתָא (פֿרִיךְ ח) אֲגִרְדַּמֵּס עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שְׁטַעַם מִן הַכּוֹס וְהַחִזְיָרוּ לְחֻבִּית קִדְח בְּמִינְקַת וְנִפְלֵא מִמֶּנּוּ טַפָּה כָּל שֶׁהוּא אֲסוּר שְׁטִיפַת יוֹן אֲסוּר וְאוֹסְרֵת בְּכָל שֶׁהוּא וְהִינוּ פֿרָבֵנן דְּאָסְרִי כֹל הַתַּעֲרֻבוֹת וּמִדְּרַבֵּנן נִשְׁמַע לְרֵשָׁפֿ"ג דְּאָסַר מִיָּהָ דְּמִי דֵּהאִהוּ חֲמָרָא וְקָשִׁיָּא לְרָבָא שֶׁהִתִּיר אָף דְּמִי חֲמָרָא כִּפְרָשִׁי': שְׁקִידָא בְּמִינְקַת פֿי' רֵש"י שְׁנָקַב מְנוּפַת הַחֻבִּית וְהָעֵלָה הִינוּ דְּרָךְ הַמִּינְקַת וְהוּא קִנְיָה חֲלוּל מִשְׁעֵלָה בּוּ הִינוּ עַד פֿי' וְקָשִׁיָּא דְּלִמָּה לִי הָעֵלָה אָפֿי' בְּלֹא הָעֵלָה נְמִי לְתַסַּר בַּהֲנָאָה פֿינּוּן שְׁנַנַּע דְּלֹא דְּמִי הֵאִי כֹלֵל לְמַדְלוּ בַּקִּנְיָה דֵּהִתֵּם לֹא נִתְפַּנּוּ לְשִׁכְשׁוֹךְ כֹּלֵל אָבֵל הִכָּא שְׁנִתְפַּנּוּ לְשִׁתִּיה לְתַסַּר בַּהֲנָאָה וְעוֹד הִיכִי סָלָקָא דַּעֲתָה דְּרָבָא לְאוּקוּמָה בַּשְׁתִּיָּה א"כ ל"ל הָעֵלָה אָפֿי' בְּלֹא הָעֵלָה נְמִי וְאָסַר בַּשְׁתִּיָּה אִם לְכָל הַפְּחוֹת תַּמְמִיהוּ לְמַדְלוּ בַּקִּנְיָה דְּמִתְּנִי' וְדַחַק הוּא לְהַעֲמִיד הַבְּרִיתָא כּר"ס שְׂאִין הִלְכָּה כְּמוֹתֵי וְנִרְחָה פֿי' רֵשָׁפֿ"ס בָּשֵׁם רֵש"י שְׁמִינְקַת הוּא קִנְיָה חֲלוּל מִשְׁנִיחִין בַּעֲת הַבְּצִיר בַּפֿה הַחֻבִּית וְרִאשָׁה חוּץ לְחֻבִּית וּכְשֶׁהִיוּ תּ

מסורת הש"ס
א יבמות מה; ברכות מז; ב מועד קטן יב; לעיל לח.
גליון הש"ס
תוס' ד"ה הא דיחיד וכו' נבעי מארע'י. כדאיתא לעיל דף מז ע"א:

דַתְלָשִׁינְהוּ נִלָּא פְּעָמִים שְׁהִם נִתְלָשִׁין הַלֶּכֶךְ, אִי דְיָחִיד נֶאֱסָרִין: תַּסְתַּם דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְאָמַר דְא"ר יוֹחָנָן מִשּׁוֹם ר"ש בְּן יְהוֹזָדָק הֵבֵא מִשְׁמַע שְׁהִיה רַבּוּ וְכֹן אֶסּוּרִית בְּתַמִּיּה. כְּלוּמַר מִי פִּשְׁטִינִן מֵהֵבֵא גַבִּי אֲבָנֵי הַר שְׁנֵתְלָגְדוּ דְאֶפְלִיגוּ בָּהּ גַּבִּי ר' חִיָּא ור' יוֹחָנָן דְּהִינּוּ ר' יוֹחָנָן דְאָסַר: דְּטַפְּחִינְהוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בִּידָה מְלַמְטָה וּתְלָשָׁן וְאִח"כ הִשְׁתַּחֲוִה לָהּ הַלֶּכֶךְ יֵשׁ בָּהּ תַּפִּיסַת וְדִי אִדָּם וְלֹא דָמּוּ לְאֲבָנֵי הַר שְׁנֵתְלָגְדוּ מֵחֵלְיָהֶם וְאִי דְיָחִיד נֶאֱסָרִים: לְפִי שְׁאִינִן בְּנֵי תוֹרָה אִתְּרַמּוּסָן קָאִי דְאִי הֵן בְּנֵי תוֹרָה שְׂרִי בְּדַמְּפֻרָּשׁ לְחַמְסָה. תְּרַמּוּס אִינוּ נֶאֱכַל חֵי וְאִינוּ עוֹלָה עַל שְׁלָחַן מְלָכִים:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹזָדָק: מִיָּם שֶׁל רַבִּים אֵין נֶאֱסָרִין. הָא דְיָחִיד נֶאֱסָרִין. וְתִיפּוֹק לִיָּה, דְּהָא מְחוּבָּרִין בִּינְהוּ! לֹא צָרִיכָא, דְתַלְשִׁינְהוּ גַלְיָא. סוּף סוּף, אֲבָנֵי הַר שְׁנֵתְלָדְדוּ בִּינְהוּ, תַּסְתַּיִים דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְאָמַר אֶסּוּרוֹת? לֹא צָרִיכָא, דְטַפְּחִינְהוּ בִּידָה. רַבִּי חֲזִיָּא בַּר אֲבָא אֵיקְלַע לְגַבְלָא, חָזָא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל דְּמִיעַבְרָן מְגוּזִים שְׁמָלוּ וְלֹא טָבְלוּ, חָזָא חֲמָרָא דְּמִזְגוּ גוֹזִים וְשִׁתּוּ יִשְׂרָאֵל, חָזָא תוֹרְמוּסָא דְשִׁלְקִי לְהוּ גוֹזִים וְאָכְלֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמַר לְהוּ וְלֹא מִידֵי. אֲתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לִיָּה: צֵא וְהַכְרִז עַל בְּנֵיהֶם שְׁהֵן מְמַזְרִים, וְעַל יֵינָן מִשּׁוֹם יֵין נָסָה, וְעַל תוֹרְמוּסָן מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי גוֹזִים, מִשּׁוֹם שְׁאִינִן בְּנֵי תוֹרָה. ^(א)עַל בְּנֵיהֶם שְׁהֶם מְמַזְרִים — רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעֲמִיָּה, דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אִינוּ גֵר עַד שְׁיִמּוּל וְיִטְבּוֹל, וְכִינּוּ דְלֹא טָבִיל — גוֹי הוּא. וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גוֹי וְעָבֵד הֵבֵא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הוֹלֵד מִמֶּזֶר. וּגְזוֹר עַל יֵינָם מִשּׁוֹם יֵין נָסָה — מִשּׁוֹם "לָהּ לָהּ, אֲמַרִין נְזִירָא; סַחּוֹר סַחּוֹר, לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב". ^(ב)וְעַל תוֹרְמוּסָן מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי גוֹזִים — לְפִי שְׁאִינִן בְּנֵי תוֹרָה. טַעֲמָא דְאִינִן בְּנֵי תוֹרָה, הָא בְּנֵי תוֹרָה שְׂרִי? וְהָאֻמַּר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: כּל שְׁנַאָכַל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי אֵין בּוּ מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי גוֹזִים! רַבִּי יוֹחָנָן כִּי הָהּ לִישְׁנָא סְבִירָא לִיָּה, דְאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר רַב: כּל שְׁאִינוּ עוֹלָה לְשׁוּלְחָן שֶׁל מְלָכִים לְלַפֵּת בּוּ אֶת הַפֶּת — אֵין בּוּ מִשּׁוֹם בִּישׁוּלֵי גוֹזִים. טַעֲמָא דְאִינִן בְּנֵי תוֹרָה, הָא בְּנֵי תוֹרָה שְׂרִי. יְבַעוּ מִיַּיִה מִרַב כְּהֶנָּא: גוֹי מַהוּ שְׂיִולִיָּה עֲנָבִים לָגַת? אָמַר לְהוּ: אֶסּוּר, מִשּׁוֹם "לָהּ לָהּ, אֲמַרִין נְזִירָא; סַחּוֹר סַחּוֹר, לְכַרְמָא לֹא תִקְרַב". אִיתִיבִיָּה רַב יִימַר לְרַב כְּהֶנָּא: גוֹי שְׁהִבִּיא עֲנָבִים לָגַת בְּסַלִין.

וּבְדוּדוּרִין,

מִשְׁמַע גַּמִּי בְּבִמָּה דְּוִכְתִּי שְׁאָמַר שְׁמוּעוֹת מִשְׁמֵן וְתַמָּה דְּכַסְהָדְרִין פ' זֶה עוֹכֵר (פִּסְהָדְרִין דָּף כו.). קֹאמַר ר' חִיָּא בַר זְרֻטָּקוּ ור"ש בְּן יְהוֹזָדָק אֲזַלוּ לְעֶבֶר שָׁנָה בְּאַסְקִיא אֲטַפִּיל בְּהַדִּיָּה רַשְׁב"ל כּו' וְאִי קָרִי לְכוּ רִיעֵי צֹאן מֵאִי אִימָא לִיָּה וְאִי רַבּוּ הִיָּה לוּ לְמַחוּת עַל כְּבוֹד רַבִּי דְאִי הָיָה רַבָּה שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן רַשְׁב"ל הָיָה תַלְמִיד: הָא דְיָחִיד נֶאֱסָרִין צ"ל דְּמַוִּירֵי כְּנוֹן דְּנִבְעֵי מֵאֲרֵשָׁה וּא"ת וְהָא אֲמַרִינוּ בְּשִׁלְחֵי מְרַבָּה (פ"ח דָּף פא.). גַּבִּי שְׁשֵׁר תְּנָאִים שְׁהִתְנָה וְיֹאשֻׁעַ וּמַעְיָן הִיוּצֵא בְּתַחֲלָה בְּנֵי הָעִיר מִסְתַּפְּקִין הֵימְנוּ וּא"כ הֵיאֵךְ הוּוּ דְיָחִיד וְאָמַר ר"י דְּמַוִּירֵי בְּמַעְיָן הִיוּצֵא מִעֲצָמוּ וְהֵבֵא מִזִּירֵי בְּחֶפֶר עוֹר א"נ מִזִּירֵי הֵבֵא כְּנוֹן שְׂכַל הָעִיר שְׁלוֹ: אֶקְלַע לְגַבְלָא מִפֻּרָּשׁ בְּעִירוֹהּ הַר שְׁעִיר וְכֹן תַּרְנוּס יוֹנְתָן הַר שְׁעִיר טוֹרָא דְּגַבְלָא וּבְתַרְנוּס וִירוּשָׁלַמִי אֹמַר הַפִּיעַ מֵהַר פֶּאֶרְקֵן אִיתְגַּלִּי מִטוֹרָא דְּגַבְלָאֵן לְכַנּוּי דְיֹשְׁמַעְאֵל וּמִיָּהוּ לְפִי הַאֲמַת מִשְׁמַע יוֹתֵר שְׁהִיא עִיר מֵא"י כְּלֹאמַר פ"כ דְּכַתְּבֹת (דָּף קיב.). רִיפ"ל אֶקְלַע לְגַבְלָא חָזָא עֲנָלִים בִּין הַגָּפְנִים כּו': עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְעָבֵד הֵבֵא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הוֹלֵד מִמֶּזֶר וּא"ת אֲמִאי אֲצַטְרִיךְ בְּפ' אֲלֻמְנָה לְכ"ג (יְבָמוֹת דָּף סח:) וּבְפ' עֲשֵׂרָה יוֹחָסִין (קְדוּשִׁין דָּף עה:) לִר' יוֹחָנָן מִשּׁוֹם ר' יִשְׁמַעְאֵל קָרָא דְבַת כְּהֵן כִּי תַהֲיָה לְאִישׁ זָר לְאִשְׁמַעִינִן דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְעָבֵד שְׂבָאֵל עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שְׁפִסּוּלָה פְּשִׁיטָא הִשְׁתָּא הוֹלֵד מִמֶּזֶר פּוֹסַל בְּבִירְתּוֹ מִבְּעִיא וְאֹמַר' ר"י הָא דִּידָה הָא דְרַבָּה: כּל שְׁנַאָכַל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי כּו' פֶּסַח ר"ת כְּהֵנִי תָרִי לְשִׁנִּי דְּהָא ר' יוֹחָנָן ס"ל כְּהֵאִי לְשִׁנָּא בְּתַרָּא וְקו"ל רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן הִלְכָה בַּר' יוֹחָנָן וּלְלִשְׁנָא בְּתַרָּא גַּמִּי לֹא פְּלִיג רַב עֲלִיָּה וּבִלְשִׁנָּא דְּכַל שְׁנַאָכַל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי אִית לָהּ לְסַתֵּם תַּלְמוּדָא לְעִיל פ' אֵין מַשְׁמִידִין (עֲבוּדָה זָרָה דָּף לט:.) דְּקֹאמַר דְּלֵמָאי נְחוּשׁ לָהּ אִי מִשּׁוֹם

בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים נֶאֱכַל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי וְכֹן גַּבִּי מִשְׁחָא שְׁלִיקָא קֹאמַר (לְעִיל עֲבוּדָה זָרָה נח:) דְּנֶאֱכַל כְּמוֹת שְׁהוּא חֵי אַע"פ שְׁהוּא עוֹלָה עַל שְׁלָחַן מְלָכִים וּלְלִשְׁנָא בְּתַרָּא דְּהֵבֵא מוֹסַיָּף לְהַקֵּל דְאִפ"י אִינוּ נֶאֱכַל חֵי שְׂרִי בִּין שְׁאִינוּ עוֹלָה כְּנוֹן תְּרַמּוּס וּבְהָא נְזַאי מוֹדֵי דְּקָבַר שְׁנַאָכַל חֵי אַע"פ שְׁהוּא עוֹלָה שְׂרִי תַדַּע דְּלַעִיל פֶּרָה אֵין מַשְׁמִידִין (עֲבוּדָה זָרָה דָּף נח.) דְּקֹאמַר אָבָא בִּיעִיָּה דְגוֹס חֲטָאִים אֲרַבִּי וְדִקָּא שְׁאִין נֶאֱכָלִין חֵיין (וְעוּלִין) עַל שְׁלָחַן מְלָכִים וְלֹא קֹאמַר אָבָא בִּיעִיָּה דְּבִשׁ וּפְרוֹת שְׁנַאָכָלִין כְּמוֹ חֵיין וְעוּלִין אָלָא נְזַאי בְּהָא לִיבָא מֵאֵן דְּפִלִּיג דְּכִינּוּ שְׁנַאָכָלִין חֵיין אֵין בּוּ מִשּׁוֹם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּלְלִשְׁנָא בְּתַרָּא בַּא לְהַקֵּל וְלַעוּלָם אִינוּ אֶסּוּר אִם אֵין כֹּאֵן שְׁנִיָּהֶם אִינוּ נֶאֱכַל וְעוּלָה: מַהוּ שְׂיִולִיָּה עֲנָבִים לָגַת רַשְׁב"ס פ"י וז"ל כְּשֶׁבּוֹצְרִים הָעֲנָבִים וְנוֹתְנִים אוֹתָם בְּפִלִּים לְהוֹלִיכֹן לָגַת מִתְּמַשְׁכִּין וְנִבְשִׁין הָעֲנָבִים זֶה עַל זֶה וְהֵינּוּ מְזוּלָף וּמְטוּלִין אוֹתָן בַּגַּת מַהוּ שְׂיִולִיבָם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לָגַת מִי חֲשִׁיב הֵוא שְׁמַזְלָף לַעֲשׂוֹת יֵין נֶסֶךְ בְּמַנְעַע אוּ לֹא וְהָא דְנִקְטָמ מַהוּ שְׂיִולִיךְ לָגַת לֹא מִבְּעִיא לִיָּה אִם יִכּוּל לַתֵּן הָעֲנָבִים בְּתוֹךְ הַגַּת דָּאִם יֵשׁ יֵין וּנְמַשְׁךְ אֶסּוּר וְאִם נִתֵּן הָעֲנָבִים בַּגַּת נֶאֱסַר כַּל הֵינּוּ שְׂבַגַּת דְּקֹאֲרִיתִי מִנְּהָ וְלֹא דְמִיָּא לְזַרִיקָה דְּקֹא שְׂרִינִן לְחַמֵּן בְּשִׁמְעִיתִין וְהִכִּי מוֹכַח בְּפ' אֶחָרִין דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים נִתֵּן עֲנָבִים אוּ שׁוֹם כְּלִי בְּנִיגִית שֶׁל יֵין אֹסֵר בְּכַחוּ כַּל יֵין שְׂבַגִּיגִית וְאִם אֵין יֵין בַּגַּת פְּשִׁיטָא לִיָּה דְנוֹתֵן לַתֵּךְ הַגַּת אֶת הָעֲנָבִים וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ וְהִיא דְנִקְטָמ גַּת אוֹרְקָא דְמַלְתָּא נִקְטָ דְּהֵיאֵל הוֹלְכָה לָגַת הִיא וְשֶׁקֶר עַב"ל וְקִשְׁיָא חֲדָא דְלֹא הִיָּה לוּ לְשִׁאֲוֹל בַּהוֹלְכָה אָלָא מַהוּ שְׁאִסְרַ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים יֵין הוֹזְלָף בְּמַנְעַע וְעוֹד דְּפִשִׁיטָא דְיֵין הַמְזוּלָף מִן הָעֲנָבִים אִינוּ נֶחָשׁ לְהִיּוֹת יֵין נֶסֶךְ אָלָא כְּמוִם בְּעִלְמָא הוּא וְאָף לְפִי מַשְׁנָה אֶחָרוּנִהּ לִנְחִיין גַּת בְּעוּטָה כַּל זְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל לְמַשְׁךְ וְעוֹד קִשְׁיָא מַה שְׂרוּצָה רַשְׁב"ס לַחֲלֹק בִּין זֹרֶחַק מְכַנְּנֵדוּ לְזוֹרֶחַק לְמַרְחוּק דְּחִלוּק זֶה לֹא מַצִּיעוּ דְּהֵיאֵל דְּקֹאֲזִיל מִנְּהָ וּמִנְּהָ דְלִחְמֵן פ"י שְׂבַשְׂשָׁה שְׁהַחֲבִית נוֹסֵף לְעוֹר שְׂדִין הוּא נוֹנֵעַ בּוּ וְדוּחַפּוּ שֶׁם וְלֹא כְּמוּ שְׂפִרָשׁ בְּהוֹנְטָרָם דְאֲזַל מִנְּהָ וּמִנְּהָ עַד סְמוּךְ לְעוֹר וְזַרִיקָה בּוֹאֶת אוֹסְקַת דְאֵין נִרְאָה בְּדַפְרֵי לְעִיל לְכַךְ נִרְאָה לִר"י לְפֻרָשׁ דְּמִזִּירֵי בְּהַתְּחִיל לְמַשְׁךְ דְאִי לֹא הִתְחִיל פְּשִׁיטָא שְׁמַתָּר וְהוֹלְכָה כַּלֹּא זְרִיקָה גַּמִּי פְּשִׁיטָא שְׁמַתָּר אָלָא מִזִּירֵי בְּזַרִיקָה לָגַת וּמִבְּעִיא אִם אֶסּוּר דְּהִי כְּמוּ מְזוּג עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְאֲמַרִינוּ לְעִיל שְׁמָא יֵנַע אוּ דְלֵמָא לֹא דְמִי לְמַזְגוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְמַזְגוּ כְּרָאִוי כְּדִי שְׁהָא רָאִוי לְשַׁתִּיָּה אֲכַל הֵבֵא לֹא אִי דְלֵמָא לֹא שְׁנָא א"ל אֶסּוּר אַע"ג דְּלַחְמָן שְׂרִינִן בְּזַרִיקָה וְאִפִּילוּ בְּשַׁתִּיָּה זֹאת דּוּמָה חֲצַת לְמַזִּיגָה וּלְכַךְ יֵשׁ לְאִסַּר לְכַתְּחִלָּה שְׂיִולִיךְ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים עֲנָבִים לָגַת בִּין שְׁהַתְּחִיל לְמַשְׁךְ אִפִּילוּ בְּזַרִיקָה וְדוּקָא בְּלַכְתְּחִלָּה כְּמוּ שְׁמִפֻּרָשׁ וְהוֹלֵךְ אֲכַב דְּגִיעִיבַד שְׂרִי וְאֵין שׁוֹם חִלוּק בְּזַרִיקָה כְּמוּ שְׁמַחֲלֹק רַשְׁב"ס וְכֹן מִשְׁמַע מִתּוֹךְ הִירוּשָׁלַמִי דְאֵין חִלוּק כַּלֹּל דְּקֹאמַר תַּנִּי רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֶׁם רַבִּי אֲבָהוּ אֵין זְרִיקָה אוֹסְקַת בִּין נֶסֶךְ מִשְׁמַע דְּלֹא מַפְלֵג מִיָּדִי:

נט.

עין משפט בר מצוה

א מו"י פו"ג מהל' איסורי ביאה הל' ו, סמג לאוין קטז, טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' א ג: ב מו"י פו"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קכה סעי' ו:

 עין משפט גור מצורה
--

א מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג עשין מה, טוש"ע יו"ד סי' קבה סעי' ו:

ב מיי' מ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קבד סעי' יג:

ג מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' כח, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' א:

ד מיי' מ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קבד סעי' יד:

נקטמה לידה כי היכי דלא ליִשְׁכַּשֶׁה צ"ל שבהנָסַת ידו אע"פ שְׁהִיה ידֵעֶה שֶׁהוא

ויולרין גיגיות קטנות וקלע"ו טולני"ן:
אדרי עובד פוכבים קפן וְאִתְּחִיב בְּתוֹךְ הַיּוֹן

שלא תשפּתע:
פי היכי דלא לִשְׁכַּשֶׁךְ וְלֹאסֵר בהנָהֳא שְׁאִין מְנַסְכִּין אֵלָּא ע"י שִׁכְשֹׁךְ:
וּבְרֵעִיָּה לְחִבִּיתָא עַד דְּשׁוּפָא כְּפוּ הַחֲבִית לְצַד אֶחָד עַד שִׁישְׁכֶּךְ יוּנָךְ לְתוֹךְ כְּלי אַחַר שִׁישְׁכֶּךְ הַיּוֹן מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְאַחַר כֵּךְ יוֹצִיאָנָה וְתֵּהָא מְתַרַת בְּהִנָּהֳא חֲבִית דְּכָל זְמַן שְׁלִיז תְּחוּבָה בְּיִין אִם יוֹצִיאָנָה א"א לְשֹׁמֵר שְׁלֹא יִשְׁכַּשֶׁךְ וְאע"ג שְׁאִינוֹ אוֹחֲזִין אֶת יָדוֹ. בְּרֵעִיָּה לְשׁוֹן מִטָּה עַל צִדָּה בְּדֹאמְרִינוּ לְחֻמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דף עז:.) וְחֲמִישׁ לְהוּ אֲשִׁירְצִייהוּ שְׁוֹלְיוֹ:
דְּשׁוּפָא שְׁהִירָה לְכָלִי אַחַר כְּמוֹ הַשּׁוּפָה יוֹן לְחֲמִירִים:
וְאע"ג דְּלֻבְנָה הָאִי יִשְׁרָאֵל לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים אַחַר אֶסוּר:
לְמַשְׁקֵל דְּמִי מֵהָהוּא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שְׂרִי דְלֹאז מְכַר הוּא וְאִינוּ נִהְיָה מְדַמִּי יוֹן נֶסֶךְ אֵלָּא אוֹמֵר לוֹ שֶׁכֶּכֶת יוֹנִי וְאֲבָדְתוּ מִמֶּנִּי וְדַמִּי יוֹן כֶּשֶׁר קֹא שְׁקִיב:
שְׁלֹא בִּפְנֵי עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים רְבוּתָא אֲשִׁמוּשֵׁינוּ:
אֶסוּר אִף בְּהִנָּהֳא:
מִתִּירִין אוֹתוֹ בְּהִנָּהֳא:
לֹא כָּל הַמִּנְיָךְ כּוֹי' וְאע"ג דְּלֹא כְּבוֹיָא לֵן כְּוִתִּיּוֹ לְהַתִּירוֹ לְמַכּוּר לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים אַחַר מֵהָהוּא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים מִיָּהֳא שְׂרִי לֹאפְרִישֵׁי נְקוּז מִשּׁוּם טַעַם דְּלֹא כָּל הַמִּנְיָךְ:
בְּרָזָא רְחִייל"י:
אֲדָרִי עוֹבֵד פּוֹכְבִּים קִפֵּן עוֹבֵד פּוֹכְבִּים לְשׁוֹן נוֹשָׂא הוּא כְּמוֹ דְרִי טוֹנָא. כְּלוּמ' הַגִּבִּיה וְנִשָּׂא עֲצָמוֹ לְעִמּוּד מִמְקוּמוֹ וְהִפֵּן לְהַעֲלִי:
כָּל דְּלֻבְדִּי בְּרָזָא חֲמִירָא אֶסוּר קְלוּחַ הַסְמוּךְ לְנִקְבַּ אֶסוּר בְּשִׁתִּיה וְלֹא בְּהִנָּהֳא שְׁהִרִי אִין בִּאֵן שִׁכְשֹׁךְ שֶׁהִנָּקב צר וְאִינוּ יְכוּל לִשְׁכַּשֶׁךְ:

וְאִידִּיקָה

מִנָּה:
ה"ג אֲתָא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים אֲדָרִי אַחַךְ יָדָה עֲלוּהָ פִי' עָם יְדוּ נָגַד הַבְּרָזָא וּמִנֵּה יוֹצִיאת הַיּוֹן הַלֶּכֶךְ מְדַמִּי לִיה לְצִדָּה אֶבֶל אִם תַּחַב אֲחַצְבֵּנוּ בְּתוֹךְ נִקְבַּ חֲבִית הִנֵּה לִיה יוֹן שְׁתַּחַת אֲחַצְבֵּנוּ כְּמוֹ מַפִּיָּה וְשֹׁל מַעֲלָה מֵאֲחַצְבֵּנוּ כְּמוֹ מַשְׁוִלְיָה דְּאִמְרִינוּ בְּסִמּוּךְ דְּלֹכ"ע כָּל חֲבִית טִמְאָה וּכ"כ רַשֵּׁי"ס בַּשּׁם רַשִּׁי"א שֶׁאִם תַּחַב עוֹבֵד פּוֹכְבִּים אֶת הַבְּרָזָא בְּחִבִּית אוֹ אִם נָטְלוּ לְגַמְרִי מִן חֲבִית שֶׁכָּל הַיּוֹן אֶסוּר דֹּא"א שְׁלֹא יִשְׁכַּשֶׁךְ בְּרָאשׁ הַבְּרָזָא שֶׁבְּתוֹךְ חֲבִית וְאִפִּי' בְּהַפְכּוּ מִרְכָּה אֶסוּר כָּל הַיּוֹן בְּשִׁתִּיה:
אֲמַר רַב פֶּפֶּא בַּל דְּלַהֲדִי בְּרָזָא חֲמִירָא אֶסוּר פִּי' הַקְלוּחַ הַסְמוּךְ לְנִקְבַּ אֶסוּר בְּשִׁתִּיה וְלֹא בְּהִנָּהֳא שְׁהִרִי אִין בִּאֵן שִׁכְשֹׁךְ שֶׁהִנָּקב צר וְאִינוּ יְכוּל לִשְׁכַּשֶׁךְ וְאִידִּיקָה שְׂרִי אִף בְּשִׁתִּיה דְּקֻסְבֵּר גְּרָדִין לֹאז חֲבוּר הוּא לֹאסֵר כָּל שְׂאֵר הַיּוֹן וְאִיּוֹפָא דְּאִמְרִי עַד בְּרָזָא חֲמִירָא אֶסוּר פִּי' כָּל יוֹן שְׁלִמְעָלָה לְנִקְבַּ אֶסוּר דְּכִיּוֹן דְּכָלוּ גִמְשֶׁךְ אַחַר הַנִּקְבַּ לְצִאת דְּרָךְ עָם הִנֵּה לְהוּ חֲבוּר וְאֶסוּר וְאִידִּיקָה שְׂרִי אִף בְּשִׁתִּיה בְּתַנְיָא חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִקְבָּה בִּין מַפִּיָּה בִּין מַשְׁוִלְיָה בִּין מַצְדִּיה וְנִגַּע בּוּ טְבוּל יוֹם טִמְאָה חֲבִית שְׁלֵהֶם הִיוּ יוֹשְׁבוֹת עַל שְׁוִלְיָהֶן בְּשֶׁהִנָּקב בְּפִיָּה כָּל הַיּוֹן שְׁלִמְטָה נִעֲשֶׂה בָּסִים לְעִלּוּין בְּשׁוִלְיָה כָּל הַיּוֹן וְנִמְשֶׁךְ אַחַר הַנִּקְבַּ וּמַצְדִּיה נִמִּי טִמְאָה צ"ל שְׁאִין זֶה מַטְעַם נִצּוֹךְ דִּהָא תַנּוּ (לְחֻמֵּן עֲבוּדָה זָרָה עב.) נִצּוֹךְ אִינוּ חֲבוּר לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לְטָהֳרָה אֵלָּא הַטְעַם לְפִי שְׁמָה שְׁכַנְסֵם אֲחַצְבֵּנוּ טִמְאָ וְא"כ מַה שְׁלִמְעָלָה וְלִמְטָה בְּחִבִּית מִמֶּה שֶׁכְּנָגַד אֲחַצְבֵּנוּ הִנֵּה לִיה מַפִּיָּה וּמַשְׁוִלְיָה ר' יְהוּדָה אוֹמֵר מַפִּיָּה וּמַשְׁוִלְיָה טִמְאָ מַטְעָמָא דְּפִרְשִׁית מַצְדִּיה טָהוֹר דְּלֹא חֲשִׁיב הָאִי בְּפִיָּה וּמַשְׁוִלְיָה וְהַשְׁתָּא אִתִּירָא הֵךְ דְּרַב פֶּפֶּא בְּהִלְדִּיא כִּר' יְהוּדָה לְלִשְׁנָא דְּכָל לַהֲדִי בְּרָזָא חֲמִירָא אֶסוּר וְאִידִּיקָה שְׂרִי וְיִמָּה שְׁאוּמֵר עַד בְּרָזָא שְׁאִין יוֹן נֶסֶךְ דֹּאחֲמִירוּ בַּה דְּרַבִּן כֵּךְ הַצֵּעַת הַשִּׁיטָה לִפ"ה וְכ' לֵהךְ לִשְׁנָא דְּאִמְרָא עַד בְּרָזָא אֶסוּר הִיאֵךְ וְיָהִי זֶה שְׁאִיין כְּלוּ מַעֲרַב וְיִהְיֶה חֲצִי אֶסוּר וְחֲצִי מִתֵּר בְּשִׁתִּיה לְכוּ נִרְאָה לְפִרְשׁ דְּעַד בְּרָזָא אֶסוּר זֶהוּ בְּהִנָּהֳא וְהַטְעַם כִּי מִיד שֶׁנִּפְתַּח הַנִּקְבַּ וְתִתְעַנַּע כָּל הַיּוֹן שְׁעַד הַבְּרָזָא לְצִאת דְּרָךְ עָם וּכְשֶׁשָּׁם יְדוּ עַל הַנִּקְבַּ נִסְתַּם הַכָּל מַלְצָתָא וְחוֹבוֹת בְּאִלוּ נִגַּע בְּכָלוּ וְאִידִּיקָה שְׂרִי בְּהִנָּהֳא אֶבֶל בְּשִׁתִּיה אֶסוּר מִפְּנֵי הַיּוֹן הָאֶסוּר הַשּׁוֹכֵב עָלָיו בְּסִיךְ בְּקוּנָט' לִית הַלֵּבְתָּא כִּרַּב כְּפָא דִּהָא חִים לִיה כִּר' יְהוּדָה יוֹחִידָהֹא הוּא וְהַלֵּכָה כִּרְשִׁים דְּלֹא מַפְלְגִי בִּין פִּיָּה וּשְׁוִלְיָה לְצִדִּיה וְאִין טַעַם לְפָסֵךְ זֶה דְּבִכְמִה דּוֹכְתִי בְּסִרְיִין בִּיחִיד לְגַבִּי כְּרִים אֶבֶן אוֹמֵר ר"ת גְּוִדְאִי הוּא דְלִית הַלֵּבְתָּא כִּרַּב כְּפָא מִשּׁוּם דְּרַבָּא פְּלִיג עָלֶיהָ אע"ג דְּהוּא בְּתַרְחָה וְיִתֵּר מִרְבָּא מִשּׁוּם דְּרַבָּא רַבּוּ וְגַם הוּא בְּתַרְחָה וְיָהִי גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחִכְמָה וְיִמְנֹן וּפְלִיג עָלֶיהָ לְחֻמֵּן כִּפ"ב גַּבִּי הֵהוּא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים דְּאִנּוּ יָדִיה אֶבֶת גִּשְׁתָּא פִי' ב' חִים חֲלוּלִים תְּחוּבִים שֶׁפּוֹשׁ וּמַדְבָּקִים רִאשִׁיהֶם מִלְּמַעַלָּה (כְּזֶה) וּמִשְׁחִים הַקֵּנָה הָא' הָאֵרֶךְ תוֹךְ חֲבִית וְהוּא נִקְרָא גִשְׁתָּא וְהַקֵּנָה הַנִּדְבָּק לוֹ נִקְרָא בַת גִּשְׁתָּא וּמוֹצִיצוֹ בַּבַּת גִּשְׁתָּא וְיוֹצֵא כָּל הַיּוֹן דְּרָךְ עָם בְּצִמְצִיַּה אַחַת עַד מְקוֹם שֶׁהִגִּשְׁתָּא מַנְעִת וְאִם מִשִּׁח אֶדָם אֲחַדִּי אֲחַצְבֵּנוּ עַל הַבַּת גִּשְׁתָּא לֹא יֵצֵא עוֹד אִם לֹא יִחַזר וְיִמְצֹן וְשֶׁבָּדָה הִנֵּה דֹאנַח עוֹבֵד פּוֹכְבִּים יָדִיה אֶבֶת גִּשְׁתָּא וְאֶסְרָה דְּבֹא לְכָלִי חֲמִירָא פִי' כָּל הַיּוֹן שֶׁבְּחִבִּית וְאִקְשִׁי לִיה רַב כְּפָא בְּמִאי בְּנִצּוֹךְ א"ל שְׁאִין הֶבֶא דְּכָלִי חֲמִירָא אֶבֶת גִּשְׁתָּא גְרִיר וּמַפְרֵשׁ ר"ת שֶׁהִגִּשְׁתָּא לֹא הִתָּה מַנְעִת לְשׁוֹלֵי חֲבִית וְאִפ"ה הִי הוּא אֶסֶר הַכָּל מַטְעַם גְרִיר שֶׁכָּל יוֹן חֲבִית מִתְעַנְנֵשׁ בִּיצִיאָתוֹ לַחוּץ וְרַב כְּפָא שְׁשֹׁאֵל בְּמִאי בְּנִצּוֹךְ עַל יוֹן שְׁאִין הִגִּשְׁתָּא מַנְעִת עָם הִי שׁוֹאֵל כִּי בְּדַעְתּוֹ אִין לֹאסֵר רַךְ עַד מְקוֹם שֶׁהִגִּשְׁתָּא מַנְעִת כִּי הֶבֶא לְלִשְׁנָא דְּעַד בְּרָזָא אֶסוּר אֶבֶל הַשְׂאֵר אִינוּ נֹאסֵר דְלִית לִיה אוֹתוֹ טַעַם דְּגִרָּר וְא"כ רַבָּא שְׁאוּמֵר עָם הַכָּל גַּם בִּאֵן וְאֶסֶר הַכָּל שְׁהִרִי כְּלוּ מַתְעַנְשׁ לַעֲלוֹת וְלִצָּאת וְאִין נִרְאָה לְפִרְשׁ לְכַנּוּתָא דִּהֶתֶם בְּיִין שֶׁהִגִּשְׁתָּא מַנְעִת עָם שְׂרַבָּא הִי אֶסֶר מַטְעַם גְרִיר וְרַב כְּפָא שְׂרִי דֹא"כ תַּקְשִׁי לְרַב כְּפָא גּוּפָה לֵהךְ לִשְׁנָא דְּעַד בְּרָזָא אֶסוּר וְכִי פִימִיא דִּהֵךְ דְּהֶבֶא לְבִתֵּר דְּשִׁמְעָה מִרְבָּא קִבְּלָה וּמ"מ לֹא אֶסֶר רַבָּא עָם רַךְ מַה שְׁסוּפוּ לְצִאת ע"י הִגִּשְׁתָּא דִּאִין לְשׁוֹן לְכָלִי חֲמִירָא מִשְׁמַע הִכי וְיָהִי לוֹ לְתַלְמוּדָא לְפִרְשׁ אֵלָּא וְדֹאִי אֶסֶר הַכָּל כִּדְּפִרְשִׁית וְהַלֵּבְתָּא כְּוִתָּה וְהַקֵּשָׁה הִר' ר' מִשָּׁה מְקוּצִי עַל זֶה הַפֶּסֶךְ דְּכָל זֶה אִינוּ אֵלָּא מִכַּח הַפִּירוּשׁ שֶׁפִּרְשׁ שְׁאִין הִגִּשְׁתָּא מַנְעִת עַד שׁוֹלֵי חֲבִית וְהַקֵּשָׁה דְּלִשְׁנָא דְּכָלִי חֲמִירָא אִגִּשְׁתָּא (גְרִידָא) לֹא מִשְׁמַע הִכי דִּהָא לֹא הִי נִעֲשֶׂה כִי אִם לְהַרִיק אֶת חֲבִית דְּרָךְ עָם שֶׁלֹּא נִקְבָּה וְגַם רַשִּׁי" פִּרְשׁ לְחֻמֵּן שֶׁהִגִּשְׁתָּא הִתָּה מַנְעִת עַד שׁוֹלֵי חֲבִית וְיִמָּה שֶׁהַקֵּשָׁה ר"ת דְּבִכְמִה דּוֹכְתִי בְּסִרְיִין בִּיחִיד לְגַבִּי כְּרִים הִינוּ כְּשֶׁפֶסֶךְ בְּהִלְדִּיא כְּוִתָּה אֶבֶל הֶבֶא דְלִמָּא בְּרִיתָא לֹא שְׁמַע לֵה לְרַב כְּפָא דְלִמָּא אִי שְׁמַע לִיה דְּרַבִּנּוּ פְּלִיגִי עָלֶיהָ הִנֵּה הִדֵּר בַּה לְכָךְ נִרְאָה לוֹ דִּאִין הַלֵּכָה כִּרַּב כְּפָא מַטְעַם קָדָם לִיה בִּיחִידָהֹא וְגַם ר"ח פֶּסֶךְ כֵּךְ וְא"ת לְפִי מַה שֶּׁפִּרְשׁ לַעֲלִי שֶׁהִגִּשְׁתָּא הִתָּה מַנְעִת עַד שׁוֹלֵי חֲבִית לְמָה לֹא הִיָּה רַב כְּפָא רוֹצֵה לֹאסֵר וְיִיחָא לְלִשְׁנָא דְּכָל לַהֲדִי בְּרָזָא אֶסוּר אע"פ שְׁסוּפוּ לְצִאת גַּם עָם לֹא הִיָּה רוֹצֵה לֹאסֵר כִּי אִם מַה שְׁעָלָה בְּחֻלָּל הַקֵּנָה אֶבֶל לְלִשְׁנָא דְּעַד בְּרָזָא אֶסוּר מִשּׁוּם שְׁסוּפוּ לְצִאת לְמָה לֹא הִיָּה אוֹמֵר עָם יֵשׁ לוֹמֵר דְּעַד בְּרָזָא סוּפוּ לְצִאת וְיִתֵּר בְּקֵל דְּכִשְׁוִסִיר עוֹבֵד פּוֹכְבִּים יְדוּ מַשֵּׁל הַנִּקְבַּ יֵצֵא הַיּוֹן מֵאִלּוּי אֶבֶל בַּבַּת גִּשְׁתָּא בִּין שֶׁשֵּׁם הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים יְדוּ מְנַעַם מַלְצָתָא אִם לֹא יִמְצֹן בְּהִנָּה פַּעַם שְׁנִיָּה וּצ"ל דְּכִיּוֹן רַב כְּפָא וְרַבָּא דְּלֹא אֶסְרִי בְּהִנָּהֳא הַשְׂאֵר מַטְעַם תַּשְׁרֵבֶת כְּבוֹי בְּרַשֵּׁי"ג דְּאִמְרָא וְיִמְכֵּר חוּץ מְדַמִּי יוֹן נֶסֶךְ שְׁכּוּ וְהִיאֵךְ דְּקֻדְחָה בְּמִינְקָת וְהַעֲלָה דְּנֹאסֵר הַכָּל מַפְנִי טַפַּת יוֹן הַמִּתְשַׁבֵּבֶת אִתִּירָא בְּרַבִּנּוּ בְּדִפְרִי' לַעֲלִי וְיִמָּה שְׁאֶסְרֵנוּ מַטְעַם שְׁסוּפוּ לְצִאת נִקְרָא בְּשִׁהִיחַ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים יְדוּ עַל נִקְבַּ הַבְּרָזָא אוֹ עַל הַבַּת גִּשְׁתָּא שֶׁמִּנֵּה הַיּוֹן לְצִאת וְהוּוּ בְּאִלוּ נִגַּע בְּכָלוּ בְּדִפְרִשִׁית אֶבֶל נִגַּע בְּקִלוּחַ הַיּוֹצֵא אוֹ אִם הַיִּשְׁרָאֵל מוֹשֶׁךְ יוֹן מִן חֲבִית לְתוֹךְ כְּלִי שִׁישׁ כּוּי יוֹן נֶסֶךְ כּוּי יְדוּ חֲבוּר דִּקוּ"ל הִכי מְקַר כָּל מַה שֶׁבְּחִבִּית אִף בְּשִׁתִּיה דְּמַנַּע הַקְלוּחַ אִינוּ כְּלוּם לְגַבִּי מַה שֶּׁבִּפְנִים וְכֵן מוֹכִיחוֹת הַעֲלוּבוֹת גַּבִּי הַמַּעֲרָה יוֹן נֶסֶךְ לְבוֹר וְכֵן גַּבִּי טָטֹל הַמַּשְׁכֶּךְ דְּלִמ"ד נִצּוֹךְ אִינוּ חֲבוּר הַכָּל שְׂרִי וּצ"ל לְרַב כְּפָא לְלִשְׁנָא דְּלֹא אֶסֶר אֵלָּא לַהֲדִי בְּרָזָא שִׁמְקָמוּ אוֹתוֹ הַנִּקְבַּ וְיַעֲשׂוּ הַבְּרָזָא בְּמִקּוֹם אַחַר דְּכִיּוֹן שֶׁהַקְלוּחַ הִרְאִשׁוֹן שִׁצֵּא דְּרָךְ עַבִּי הַבְּרָזָא אֶסוּר א"כ וְאֶסֶר כָּל הַשְׂאֵר שִׁצֵּא דְּרָךְ עָם מִפְּנֵי שְׁנוּגַע בְּדִפְנֵי הַנִּקְבַּ שִׁישׁ בָּהֶם כָּל שְׁעָה טוֹפַח לְהַטְפִּיחַ וְרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן נֹאסֵר:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא דיחיד וכו' גבעי מארעיל, כדאיתא לעיל דף מז ע"א:

שלא תשפּתע:
פי היכי דלא לִשְׁכַּשֶׁךְ וְלֹאסֵר בהנָהֳא שְׁאִין מְנַסְכִּין אֵלָּא ע"י שִׁכְשֹׁךְ:
וּבְרֵעִיָּה לְחִבִּיתָא עַד דְּשׁוּפָא כְּפוּ הַחֲבִית לְצַד אֶחָד עַד שִׁישְׁכֶּךְ יוּנָךְ לְתוֹךְ כְּלי אַחַר שִׁישְׁכֶּךְ הַיּוֹן מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְאַחַר כֵּךְ יוֹצִיאָנָה וְתֵּהָא מְתַרַת בְּהִנָּהֳא חֲבִית דְּכָל זְמַן שְׁלִיז תְּחוּבָה בְּיִין אִם יוֹצִיאָנָה א"א לְשֹׁמֵר שְׁלֹא יִשְׁכַּשֶׁךְ וְאע"ג שְׁאִינוּ אוֹחֲזִין אֶת יָדוֹ. בְּרֵעִיָּה לְשׁוֹן מִטָּה עַל צִדָּה בְּדֹאמְרִינוּ לְחֻמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דף עז:.) וְחֲמִישׁ לְהוּ אֲשִׁירְצִייהוּ שְׁוֹלְיוֹ:
דְּשׁוּפָא שְׁהִירָה לְכָלִי אַחַר כְּמוֹ הַשּׁוּפָה יוֹן לְחֲמִירִים:
וְאע"ג דְּלֻבְנָה הָאִי יִשְׁרָאֵל לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים אַחַר אֶסוּר:
לְמַשְׁקֵל דְּמִי מֵהָהוּא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שְׂרִי דְלֹאז מְכַר הוּא וְאִינוּ נִהְיָה מְדַמִּי יוֹן נֶסֶךְ אֵלָּא אוֹמֵר לוֹ שֶׁכֶּכֶת יוֹנִי וְאֲבָדְתוּ מִמֶּנִּי וְדַמִּי יוֹן כֶּשֶׁר קֹא שְׁקִיב:
שְׁלֹא בִּפְנֵי עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים רְבוּתָא אֲשִׁמוּשֵׁינוּ:
אֶסוּר אִף בְּהִנָּהֳא:
מִתִּירִין אוֹתוֹ בְּהִנָּהֳא:
לֹא כָּל הַמִּנְיָךְ כּוֹי' וְאע"ג דְּלֹא כְּבוֹיָא לֵן כְּוִתִּיּוֹ לְהַתִּירוֹ לְמַכּוּר לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים אַחַר מֵהָהוּא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים מִיָּהֳא שְׂרִי לֹאפְרִישֵׁי נְקוּז מִשּׁוּם טַעַם דְּלֹא כָּל הַמִּנְיָךְ:
בְּרָזָא רְחִייל"י:
אֲדָרִי עוֹבֵד פּוֹכְבִּים קִפֵּן עוֹבֵד פּוֹכְבִּים לְשׁוֹן נוֹשָׂא הוּא כְּמוֹ דְרִי טוֹנָא. כְּלוּמ' הַגִּבִּיה וְנִשָּׂא עֲצָמוֹ לְעִמּוּד מִמְקוּמוֹ וְהִפֵּן לְהַעֲלִי:
כָּל דְּלֻבְדִּי בְּרָזָא חֲמִירָא אֶסוּר קְלוּחַ הַסְמוּךְ לְנִקְבַּ אֶסוּר בְּשִׁתִּיה וְלֹא בְּהִנָּהֳא שְׁהִרִי אִין בִּאֵן שִׁכְשֹׁךְ שֶׁהִנָּקב צר וְאִינוּ יְכוּל לִשְׁכַּשֶׁךְ:

אֲמַר רַב פֶּפֶּא:
כָּל דְּלַהֲדִי בְּרָזָא — חֲמִירָא אֶסִיר.

וְאִידִּיקָה מִנָּה:
ה"ג אֲתָא עוֹבֵד פּוֹכְבִּים אֲדָרִי אַחַךְ יָדָה עֲלוּהָ פִי' עָם יְדוּ נָגַד הַבְּרָזָא וּמִנֵּה יוֹצִיאת הַיּוֹן הַלֶּכֶךְ מְדַמִּי לִיה לְצִדָּה אֶבֶל אִם תַּחַב אֲחַצְבֵּנוּ בְּתוֹךְ נִקְ

מסורת הש"ס
א תוספתא טבול יום; משנה טבול יום ב שבת קמנו:
גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בדף הקודם) אמר רב פפא אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה. כדאי' בשבת דף סא ע"א:

וְאִידךְ שָׂרִי אֵף בַּשְּׁתִּיָּה דְחֻסְבַּר צַדִּיק לֹא הִלְכְתָּא בְּנִתָּה דְהָא מוֹקֵי רַב וַיִּמַּר מִלְּתָה דְרַב פָּפָא בְּתַנְיָא וְהָס לִיה רַב פָּפָא בְּרַבֵּי יְהוּדָה דִּיחִידְתָּהּ וַיַּחֲד וּרְבִים הִלְכָּה בְּרַבִּים דְּפִלְגִּי רַבֵּנן עָלָה וְאִמְרֵי בִין מַצְדִּיָּה בִין מַפִּיָּה טַמְאָה דְּבָלָן חֲבוּר: עַד בְּרָזָא כֹּל יוֹן שְׁלַמְעֵלָה לְנֻקַּב אֶסוּר דְּכִינוּ דְּבָלוּ נִמְשָׁךְ אַחֲר הִנָּקַב לְצִאת דְּרָךְ גָּס הָיָה לִיה חֲבוּר וְאֶסוּר: בְּתַנְיָא אֶתְמַר הָא דְרַב פָּפָא וְלֹא דְבָרִי הֵכֵל הִיא: שׁוּלִיָּה שְׁהִיא יוֹשְׁבֵת עַל־יָדָן. שְׂכַל חֲבִיטִית שְׂבַתְלָמוּד בָּדִים שֶׁל חֲרָם הֵן: נִקְבָּה מַפִּיָּה הוֹאִיל וְכֹל הָיוּן שְׁלַמְטָה גַּעֲשָׂה בָּסִים לְשַׁלְיוֹן הָיִי חֲבוּר וּמַשְׁוּלִיָּה נָמִי הוֹאִיל וְכֹל הָיוּן נִמְשָׁךְ אַחֲר הִנָּקַב הָיִי חֲבוּר אֲבָל נִקַּב מַצְדִּיָּה טַהוּרָה מִכָּאן וּמִכָּאן בְּרַב פָּפָא. וּרַבֵּנן לִית לָהּ דְרַב פָּפָא הִלְכָּךְ לִית הִלְכְתָּא בְּנִתָּה וְכֹלוּ אֶסוּר בַּשְּׁתִּיָּה וּמִתָּר בַּהֲנָאָה: עוֹבַד פּוֹכְבִּים אֲדָנָא מְשַׁרְה הָיוּן מִדְּנָא לְכוּבָא: וַיִּשְׁרָאֵל אֲכוּבָא וְאוֹחֲזוּ בִידוֹ: חֲמָרָא אֶסוּר בַּהֲנָאָה דְּהָיוּ נָמִי יוֹן שְׁמַנְגוּ עוֹבַד פּוֹכְבִּים וְכֹחוּ הוּא וְאֶסְרֵנָא לִיה מִשּׁוּם לָךְ לָךְ אֶמְרִין כּוּי: וְאִי קָא מַצַּד אַצְדִּיקוּדִי לְכוּבָא: חֲמָרָא אֶסוּר מִשּׁוּם דְּמַקְרַקֵּשׁ לִיה לְחִמְרָא וּבְכוּבָא מִלָּאָה עֲסָקִינוּ דְלִמָּא נָנַע. לְשִׁנָּא אַחֲרִיעֵא אֲפִילוּ חֲסִירָא נָמִי בִין דְּמַקְרַקֵּשׁ בְּכַנְיָה הָיָה לִיה כַּחוּ בְּכַנְיָה וְאֶסוּר בַּשְּׁתִּיָּה: זִיקָא נוֹד קָסוּר: וְקֵאֲתִי וְשִׁרְאֵל אַחֲוִירָה וְחֲזִי דְלָא נָנַע עוֹבַד פּוֹכְבִּים בְּגוּיָה: פּוֹבָא חֲסִירָא שָׂרִי דְחִין קְרָקוּשׁ בְּכָלִי פְתוּחַ. וְאֵע"ג דְּכִי דְרִי לִיה אִי"א בְּלֹא קְרָקוּשׁ מַשְׁט בִין דְלָא נִיחָא לִיה בְּקַרְקוּשִׁיָּה דְלִמָּא מַשְׁתַּפִּיךְ ה"ל כַּחוּ שְׁלֹא בְכַנְיָה וּמִתָּר אֲבָל זִיקָא הָיִי קְרָקוּשׁ וְדוּמָה לִמְשַׁכְּשָׁךְ וְהָיִי נָסֵךְ: אִין דְּרָךְ נִסוּךְ בְּכַךְ אֲבָל בְּכוּבָא מִלָּאָה אִיכָא לְמִיחַשׁ לְנִגְיַעָה בְּשֵׁהוּא נוֹתן יָדוּ עַל שְׁפִתוּ לֹא פִלְגִי רַב אֲשֵׁי וְאֶסוּר: מַשְׁצָרָא זִנְרָא גַּת דְחִין דּוֹרְכִין אֲלֵא פּוֹבָשִׁין בְּקוּרָה. זִנְרָא מַכְבֵּשׁ כְּמוֹ (שׁוֹפְטִים ו') וַיִּזְר [אֵת הַגִּזָּה וַיִּמָּן] טַל מִן הַגִּזָּה מִלָּא סָפַל מִיָּם: בְּכֹחוּ הִיכָא

דְּעַנְבִּים נִסְחָטִים מִכּוּחַ בְּגוֹן שְׁעוּלָה עַל הַנְּסָרִים שְׁעַל הַתְּפוּחַ וּמַכְבִּידָם: בְּלִי עֲלִמָּא לֹא פִלְגִי דְאֶסוּר: כַּח כַּחוּ בְּגוֹן שְׁמַנְגֻלְגַל הַגֻּלְגַל שְׁקוּרִין וַיִּזְזׁ וְהִיא מַפְלֵת הַקּוּרָה וּבִלְשׁוֹן לַעֲז אִישׁפִלְג"ל:

בְּתַרְתָּא וְאֲכוּבָא לֹא פִלְגִי וְאֶסוּר וְזִנְקָא בְּשִׁנוּשְׂתָּאָה עַל רֹאשׁוּ אוּ עַל בְּתֻפּוּ דְאִיכָא לְמַחֵשׁ דְלִמָּא נָנַע אֲבָל בְּמוּט אוּ לְשֹׂא הֲדִלִי דְרָךְ טַבְעִתּוּ מִתָּר וּמִכָּאן יֵשׁ לְלַמַּד שְׂאֵם יֵשׁ בָּאן נוֹד שֶׁל עוֹר רֶךְ מִלָּא יוֹן אֵע"פ שֶׁהַעוֹבַד פּוֹכְבִּים לִחַק וּמַגִּיעַ דַּעֲנוּתָיו זֶה לְזֶה דְּכָשֶׁר בִּינוּן דְחִין דְּרָךְ נִסוּךְ. בְּכַךְ וּמִכָּאן הַתִּיר ר"ת עַל בְּרָזָא שֶׁהֵיטָה רְפוּיָה בְּחִבִּית וְעַל חֲתִימַת הַמְּגוּפָה שֶׁהֵיטָה רְפוּיָה ע"פ הַחֲבִית וּבָא עוֹבַד פּוֹכְבִּים וְהֵדָּק וְגַם בְּפֻטָם גְּדוּל שְׁלֹא הָיוּ הַשּׁוּלָיִם מְהֻדָּקִים וּבָא יְהוּדִי וְשֵׁם גַּעֲרַת וְהָיָה תּוֹפְשָׂה נִגַּד הִנָּקַב וּמִנֵּעַ קֶצֶת הָיוּן לְצִאת וְלֹא כֹל כֹּךְ וּבָא הַנִּגָּר עוֹבַד פּוֹכְבִּים וְהַעֲמִילוּ בַּהֲדוּק בְּנִיגַד הַפִּזְק בְּסַכִּין עַד שֶׁסָּתַם הַפִּזְק כֹּל זֶה הַתִּיר מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מְזַמָּה כֹּל אֲלוֹ הַמַּעֲשִׂים לְנוֹד שֶׁל עוֹר רֶךְ שְׂאִין דְּרָךְ נִסוּךְ בְּכַךְ וְגַם ר"י הוֹרָה לְסַמָּךְ עַל הַתָּר זֶה אִם יִרְצוּ אֵע"פ שֶׁיֵּשׁ בְּתַחוּן בַּהּ לְבַעַל דִּין לְחַלֵּק וְגַם הָיָה ר"י מַבִּיא רְאִיָּה מֵהֵיא דְלִקְמוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דף עה:) דְּעַם הָאָרֶץ שֶׁהוֹשִׁיט יָדוּ לְגַת וְנָנַע בְּאֲשָׁפוּלוֹת דְאֲשָׁפוּלוֹת טַמְאִין וְהִגַּת טַהוּרָה וְאֵע"פ שֶׁהָיוּן מֵהֵלָךְ מִשּׁוּם דְּמַפְסְקִי אֲשָׁפוּלוֹת אֲבָן ר"ת דְּחָה אוֹתָהּ רְאִיָּה בִי גָם מְדַבֵּר אַחֲר דְרִיבָּה וְהוֹצֵאת יוֹן מִן הִגַּת וּמֵהֻדָּקוֹת יַחַד

הָאֲשָׁפוּלוֹת וַעֲצוּרוֹת כְּעִין שְׁעוּשִׁין אוֹתָן פְּתַפּוּחַ שְׁלָנוּ וְלָבָן מִפְּסִיק הֵיטֵב הֵיטֵב: הִנְיָח עוֹבְדָא בְּכַח כַּחוּ וְאֶסְרָה רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוּד וְכֹן פִּסְק רַבֵּנוּ חֲנִנְיָאֵל דְּמַשְׁשָׂה רַב לָבָן טוֹב הַדְּבַר שְׁיִסְיַע הַיִּשְׁרָאֵל עִם הַעוֹבַד פּוֹכְבִּים לְגַלְגַל בְּשִׁמְשָׁפִיל הַקּוּרָה עַל הַגַּת שֶׁל עַנְבִּים וּבַעֲיָנוּ שִׁיחָיָה גַם הַיִּשְׁרָאֵל לְבַדּוּ יְכוּל לְהַשְׁפִּילָה אוּ שְׂאִינָם יְכוּלִין לְהַשְׁפִּילוּ כֹּל אַחַד לְבַדּוּ אֲבָל אִם דִּי בְכַח הַעוֹבַד פּוֹכְבִּים וְאִין דִּי בְכַח הַיִּשְׁרָאֵל שְׁמָא יֵשׁ לְאֶסַר כְּמוּ זֶה יְכוּל וְזֶה אִינוּ יְכוּל דְּהָיוּ מַסְיַע שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ אֶמְנַם רַשָׁב"ס פּוֹי' שְׂאֵם גֻּלְגַל הַעוֹבַד פּוֹכְבִּים לְבַדּוּ וַיֵּשׁ בָּאן הַפֶּסֶד מְרַבֵּה יֵשׁ לְסַמָּךְ עַל אִיכָא דְאִמְרֵי שְׁמַתִּיר בְּכַח כַּחוּ וּבַהֲנִי מַשְׁצְרִי דִיזִין אִיכָא ג' כַּחוֹת מִקַּל וְגֻלְגַל וְקוּרָה וְעוֹד כַּח רַבִּיעִי בְּשִׁמְשִׁימִין דְּפִים עַל הַעַנְבִּים וּמִיָּהּ לְמָאן דְאֶסַר לֹא מְצִינוּ חֲלוּק בִין ג' כַּחוֹת לְב':

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

חֲבוּר לֹאסַר כֹּל הָיוּן. וְלִית מַצְדִּיקָה טַהוּרָה פּוֹי' חוּז מִן הָיוּן שְׂבַעֲבִי הִנָּקַב וּא"ת אֲמַאי לֹא יִטְמָא אֵת

“וְאִידָךְ שָׂרִי, וְאִיכָא דְאִמְרִי, אָמַר רַב

פָּפָא: עַד (הַבְּרִזָּא) [בְּרִזָּא] — חֲמָרָא אֶסִיר, וְאִידָךְ שָׂרִי. ^(N)אָמַר רַב יִימַר,

כְּתַנְיָא: חֲבִית שְׁנֻקְבָּה, בִּין מַפִּיָּה, בִּין מַשְׁוּלִיָּה, וּבִין מַצִּידִיקָה, וְנָנַע בּוּ טָבוּל יוֹם

— טַמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מַפִּיָּה וּמַשְׁוּלִיָּה — טַמְאָה, מַצִּידִיקָה — טַהוּרָה

מִכָּאן וּמִכָּאן. ^(N)אָמַר רַב פָּפָא: גּוֹי אֲדָנָא וַיִּשְׂרָאֵל אֲבוּבָא — חֲמָרָא אֶסִיר, מַאי טַעְמָא? כִּי קָאֲתִי — מִכַּח גּוֹי קָאֲתִי.

יִשְׂרָאֵל אֲדָנָא וּגּוֹי אֲבוּבָא — חֲמָרָא שָׂרִי, וְאִי מַצִּיד צַדִּיק — אֶסִיר. ^(N)אָמַר רַב פָּפָא:

הָאִי גּוֹי דְדָרִי זִיקָא וְקֵאֲזִיל יִשְׂרָאֵל

אַחֲרִיָּה, מַלְיָא — שָׂרִי, דְלָא מְקַרְקֵשׁ. חֲסִירָא — אֶסִיר, דְלִמָּא מְקַרְקֵשׁ. פּוּבָּא:

מַלְיָא — אֶסִיר, דְלִמָּא נָנַע. חֲסִירָא — שָׂרִי, דְלָא נָנַע. ^(N)רַב אֲשֵׁי אָמַר: זִיקָא, בִּין מַלְיָא וּבִין חֲסִירָא — שָׂרִי, מַאי טַעְמָא?

אִין דְרָךְ נִיסוּךְ בְּכַךְ. מַעֲצָרָא זִיירָא — רַב פִּפִּי שָׂרִי, רַב אֲשֵׁי, וְאִיתִימָא רַב שִׁימִי בַר

אֲשֵׁי, אֶסֶר. ^(N)בְּכַחוּ, כּוּלִי עֲלִמָּא לֹא פִלְיָגִי דְאֶסִיר. כִּי פִלְיָגִי — בְּכַח כַּחוּ. אִיכָא

דְאִמְרִי: בְּכַח כַּחוּ, כּוּלִי עֲלִמָּא לֹא פִלְיָגִי

דְשָׂרִי. כִּי פִלְיָגִי — בְּכַחוּ. הָוָה עוֹבְדָא בְּכַח כַּחוּ, וְאֶסֶר רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוּד.

הָהִיא חֲבִיתָא

דְּאִיפְקַעָה דְּמַסְיַע בִּי הָאִי נִצְחִי מַסְיַע אִין בּוּ מִמֶּשׁ בִּי הַהוּא דְזָה יְכוּל וְזֶה אִינוּ יְכוּל דְּפַרְק הַמַּצְיַיע (שְׁבַת דף צג.). זִיקָא בִין מַלְיָא בִין חֲסִירָא שָׂרִי דְחִין דְרָךְ נִסוּךְ בְּכַךְ ע"י קְרָקוּשׁ יוֹן בְּכָלִי בְּשַׁעָה שְׁנוּשְׂאָו וְהָכִי קוּי"ל דְרַב אֲשֵׁי הוּא לְלַמַּד שְׂאֵם יֵשׁ בָּאן נוֹד שֶׁל עוֹר רֶךְ מִלָּא יוֹן אֵע"פ שֶׁהַעוֹבַד פּוֹכְבִּים לִחַק וּמַגִּיעַ דַּעֲנוּתָיו זֶה לְזֶה דְּכָשֶׁר בִּינוּן דְחִין דְּרָךְ נִסוּךְ. בְּכַךְ וּמִכָּאן הַתִּיר ר"ת עַל בְּרָזָא שֶׁהֵיטָה רְפוּיָה בְּחִבִּית וְעַל חֲתִימַת הַמְּגוּפָה שֶׁהֵיטָה רְפוּיָה ע"פ הַחֲבִית וּבָא עוֹבַד פּוֹכְבִּים וְהֵדָּק וְגַם בְּפֻטָם גְּדוּל שְׁלֹא הָיוּ הַשּׁוּלָיִם מְהֻדָּקִים וּבָא יְהוּדִי וְשֵׁם גַּעֲרַת וְהָיָה תּוֹפְשָׂה נִגַּד הִנָּקַב וּמִנֵּעַ קֶצֶת הָיוּן לְצִאת וְלֹא כֹל כֹּךְ וּבָא הַנִּגָּר עוֹבַד פּוֹכְבִּים וְהַעֲמִילוּ בַּהֲדוּק בְּנִיגַד הַפִּזְק בְּסַכִּין עַד שֶׁסָּתַם הַפִּזְק כֹּל זֶה הַתִּיר מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מְזַמָּה כֹּל אֲלוֹ הַמַּעֲשִׂים לְנוֹד שֶׁל עוֹר רֶךְ שְׂאִין דְּרָךְ נִסוּךְ בְּכַךְ וְגַם ר"י הוֹרָה לְסַמָּךְ עַל הַתָּר זֶה אִם יִרְצוּ אֵע"פ שֶׁיֵּשׁ בְּתַחוּן בַּהּ לְבַעַל דִּין לְחַלֵּק וְגַם הָיָה ר"י מַבִּיא רְאִיָּה מֵהֵיא דְלִקְמוֹן (עֲבוּדָה זָרָה דף עה:) דְּעַם הָאָרֶץ שֶׁהוֹשִׁיט יָדוּ לְגַת וְנָנַע בְּאֲשָׁפוּלוֹת דְאֲשָׁפוּלוֹת טַמְאִין וְהִגַּת טַהוּרָה וְאֵע"פ שֶׁהָיוּן מֵהֵלָךְ מִשּׁוּם דְּמַפְסְקִי אֲשָׁפוּלוֹת אֲבָן ר"ת דְּחָה אוֹתָהּ רְאִיָּה בִי גָם מְדַבֵּר אַחֲר דְרִיבָּה וְהוֹצֵאת יוֹן מִן הִגַּת וּמֵהֻדָּקוֹת יַחַד

הָאֲשָׁפוּלוֹת וַעֲצוּרוֹת כְּעִין שְׁעוּשִׁין אוֹתָן פְּתַפּוּחַ שְׁלָנוּ וְלָבָן מִפְּסִיק הֵיטֵב הֵיטֵב: הִנְיָח עוֹבְדָא בְּכַח כַּחוּ וְאֶסְרָה רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוּד וְכֹן פִּסְק רַבֵּנוּ חֲנִנְיָאֵל דְּמַשְׁשָׂה רַב לָבָן טוֹב הַדְּבַר שְׁיִסְיַע הַיִּשְׁרָאֵל עִם הַעוֹבַד פּוֹכְבִּים לְגַלְגַל בְּשִׁמְשָׁפִיל הַקּוּרָה עַל הַגַּת שֶׁל עַנְבִּים וּבַעֲיָנוּ שִׁיחָיָה גַם הַיִּשְׁרָאֵל לְבַדּוּ יְכוּל לְהַשְׁפִּילָה אוּ שְׂאִינָם יְכוּלִין לְהַשְׁפִּילוּ כֹּל אַחַד לְבַדּוּ אֲבָל אִם דִּי בְכַח הַעוֹבַד פּוֹכְבִּים וְאִין דִּי בְכַח הַיִּשְׁרָאֵל שְׁמָא יֵשׁ לְאֶסַר כְּמוּ זֶה יְכוּל וְזֶה אִינוּ יְכוּל דְּהָיוּ מַסְיַע שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ אֶמְנַם רַשָׁב"ס פּוֹי' שְׂאֵם גֻּלְגַל הַעוֹבַד פּוֹכְבִּים לְבַדּוּ וַיֵּשׁ בָּאן הַפֶּסֶד מְרַבֵּה יֵשׁ לְסַמָּךְ עַל אִיכָא דְאִמְרֵי שְׁמַתִּיר בְּכַח כַּחוּ וּבַהֲנִי מַשְׁצְרִי דִיזִין אִיכָא ג' כַּחוֹת מִקַּל וְגֻלְגַל וְקוּרָה וְעוֹד כַּח רַבִּיעִי בְּשִׁמְשִׁימִין דְּפִים עַל הַעַנְבִּים וּמִיָּהּ לְמָאן דְאֶסַר לֹא מְצִינוּ חֲלוּק בִין ג' כַּחוֹת לְב':

ס.

 עין משפט נר מצווה

א מווי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע וי"ד סי' קכד סעי' כג:

ב מווי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' ב, סמג לאוין קמא, טוש"ע וי"ד סי' קכה סעי' ח:

ג מווי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ד מווי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' ד, טוש"ע וי"ד סי' קכה סעי' י:

ה מווי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' ד, טוש"ע וי"ד סי' קכה סעי' ט:

ו מווי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' ב, טוש"ע וי"ד סי' קכה סעי' א ב:

ש:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

עין משפט
נר מצוה

א מיי פייב מהל מאכלות
אסורות הל' ח, סמג לאוין קמא,
טוש"ע יוד"ס קבד סעי' כב:
ג מיי פייב מהל מאכלות
אסורות הל' כז, סמג לאוין קמא,
טוש"ע יוד"ס קבט סעי' ג:
ג מיי פייב מהל מאכלות
אסורות הל' כה, סמג לאוין
קמא, טוש"ע יוד"ס קבא סעי'
ב:

ד מיי' פי"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד סי' קכה סעי' ה:

ה' מ"י פ"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' כה, סמג לאוין
קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכח סעי'
ב:

ו מיי' פי"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' כ:

זו מיי' פי"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד סי' קכה סעי' ה:

ח מיי' פי"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' ט, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד סי' קכה סעי' ה:

מסורת הש"ס

א תוספתא עבודה זרה; משנה
עבודה זרה
ב לעיל מט:
ג לקמן ע:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כל וכו' כל עיקרו. כעין
זה בתוס' ב"ק דף יז ע"ב ד"ה
כל:

רש"י ס' ח' נ"ג עובד פוכבים המהרהר מגרופות של

אֲדַאיִּפְקַעָה לְאוֹרְפָה, אִידְרִי הֵהוּא גוֹי חֲבָקָה,
שְׂרִייה רַפְרָם בַּר פֶּפֶא, וְאִי תִימָא רַב הוּנָא בְרִיה
דְּרַב יְהוֹשֻעַ, לְזַבּוּנֵי לְגוּיִם. וְהִנֵּי מִיְלֵי דְפִקְעָה
לְאוֹרְפָה, אֲבָל לְפּוֹתִייה — אִפִּילוּ בְּשִׁתִּיה שְׂרִי.
מֵאִי טַעְמָא? מַעֲשֶׂה לְבִינָה קַעֲבִיד. הֵהוּא גוֹי
דְּאִשְׁתַּכַּח דִּתְהוּה קֹאֵי בְּמַעֲצָרְתָא, אָמַר רַב אֲשִׁי:
אִי אִיכָא טוֹפֵחַ לְהִטְפִּיחַ — בְּעֵי הִדְחָה וּבְעֵי
נִיגוּב, וְאִי לֹא — בְּהִדְחָה בְּעַלְמָא סְגִי לִיה.

יִמְתְּנִי נִכְרִי שְׁנִמְצָא עֹמֵד בְּצַד הַבּוֹר שֶׁל יִינוֹ, אִם
יֵשׁ לוֹ מַלְוָה עָלָיו — אֲסוֹר, אִין לוֹ מַלְוָה עָלָיו —
מוֹתֵר. 'נִפְל לַבּוֹר וְעָלָה, מִדְּדוֹ בְּקֶנֶה, הִתִּיז אֶת
הַצֶּרֶעָה בְּקֶנֶה, אוֹ שֶׁהָיָה מְטַפֵּיחַ עַל פִּי חֲבִית
מְרוֹתַחַת — בְּכָל אֵלּוֹ הָיָה מַעֲשֶׂה וְאָמְרוּ: יִמְכֹּר,
וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר. נִטַּל אֶת הַחֲבִית וְזָרְקָהּ
בַּחֲמָתוֹ לַבּוֹר, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְהַכְשִׁירוֹ. 'גָּמִי'
אָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שִׁיֵּשׁ לוֹ מַלְוָה עַל אוֹתוֹ יִינוֹ.

(כ) אָמַר רַב אֲשֵׁי: מִתְּנִיתִין נָמִי דִיקָא, דִּתְּנִין:
הַמְטִיחַ יֵינוּ שֶׁל נִכְרִי וְנוֹתְנוּ בְרָשׁוֹתוֹ, וְהִלָּה
כּוֹתֵב לוֹ: "הִתְקַבְּלְתִּי מִמֶּה מְעוֹת" — מוֹתֵר, אָבֵל
אִם יִרְצֶה יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאָו וְאִין מִפִּיחוּ עַד שְׂתִיתָן
לוֹ מְעוֹתָיו, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּבֵית שְׁאָן וְאַסְרוּ.
טַעְמָא דִּאִין מִפִּיחוּ, הָא מִפִּיחוּ שְׂרִי, שְׁמַע מִינֵיהּ:
מְלִיָּה עַל אוֹתוֹ יֵין בְּעֵינָן. שְׁמַע מִינֵיהּ. 'נִפְּל לְבוֹר
וְעָלָה. אָמַר רַב פִּסְפָּא: לֹא שָׁנוּ אֵלָא שְׁעָלָה מֵת,
אָבֵל עָלָה חַי — אָסוּר. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב
פִּסְפָּא: דְּדָמֵי עָלֶיהָ כְּיוֹם אֵידָם. מְדַדוּ בְּקֶנֶה וְכוּ'.

כָּל אֵלֹהִים הָיָה מַעֲשֵׂה וְאָמְרוּ: יִמְכֹּר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
מַתִּיר. אָמַר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה: יְנוּחוּ לוֹ לְרַבִּי
שְׁמַעוֹן בְּרָכוֹת עַל רֵאשׁוֹ, כְּשֶׁהוּא מַתִּיר — מַתִּיר
אֶפְּסִילוֹ בְּשִׁתְּיָהּ, וּכְשֶׁהוּא אוֹסֵר — אוֹסֵר אֶפְּסִילוֹ
בַּחֲנָאָה. ^(א) אָמַר רַב חֲזִיא בְּרִיה דְּאָבָא בַּר נַחֲמָנִי,
אָמַר רַב חֲסִדָּא אָמַר רַב, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַב
חֲסִדָּא אָמַר זְעִירִי: הִלְכָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. אֵיכָּא
דְּאָמְרִי, אָמַר רַב חֲסִדָּא: אָמַר לִי אָבָא בַּר חֲנָן,
הָכִי אָמַר זְעִירִי: הִלְכָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאִין הִלְכָּה
כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. ^(ב) נָטַל חֲבִית וְזָרְקָה [בַּחֲמָתוֹ] לְבוֹר,
זֶה הָיָה מַעֲשֵׂה [וְהַכְשִׁירוֹ]. אָמַר רַב אָשִׁי: כָּל
שֹׁפֵב טֵמָא בְּגוֹי עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ, כָּל שֹׁפֵב טְהוֹר
בְּגוֹי אֵינוֹ עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ. "אֵיתִיבִיה רַב הוֹנָא לְרַב
אָשִׁי: נָטַל אֶת הַחֲבִית וְזָרְקָה בַּחֲמָתוֹ לְבוֹר, זֶה
הָיָה מַעֲשֵׂה בְּבֵית שְׁאָן וְהַכְשִׁירוֹ. בַּחֲמָתוֹ — אֵין,
שְׁלֹא בַּחֲמָתוֹ — לֹא!

התם,

בַּחֲמִתּוֹ לֹא חָלַמְא זָרַח הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים עָשָׂה יוֹן נֶסֶךְ וְחָלוּ זֶב שְׂזָרַח חֲפִין
בְּכָלִי לֹא טָמְאוּ:

וְאֶפְלֹי בְּכֻנָּה שֶׁהוּא מִתֵּר בְּשִׁתְיָה בֶּן הָדוּרָה ר' יוֹסֵף טוֹב עָלֶם וְכֵתֵב הָרֹב רַבִּי מֹשֶׁה מִקּוֹצֵי דה"ה שֶׁאֵם זָרֵק לְתוֹכּוֹ מִיּוֹם שֶׁלֹּא בְּכֻנָּת מְזִיגָה שִׁיחָא מִתֵּר בְּשִׁתְיָה:

יגיות מלא וין צדי שיתחפרו קדקין שצדו
 חפץ ממעלה למטה אין זה במחשך חכית
 אלקה חכית מבקשת מזמנת לפל חציה
 אלה חציה אלה וקשוא מחברה מחבר כל
 וין זה לה אכל יגיות וין במקומו עומד
 ע"י הדיוק הראשון וקדק חסון יש גם והוא
 החכמה וכן חכמיות של עץ שלנו אכל דבר זה
 אסור להיות עובד פוכבים תחב נערת אז
 ממטילת פסקה ובחבור השולים לקחת מפני
 שנוגע ציון עב"ל ור"י היה אומר דמקד
 להיות העובד פוכבים תחב נערת קבי
 השולים במקום שיתחפרין אל צפני החכית
 משם הין זב ויוצא פי הערת שחב חינו
 בנגד וין שפנים לפי שראשי השולים
 ממסמסין שתחבין בחריצו שפני החכית
 קבי ואפי' באמצע חבור השולים נתון בו
 העובד פוכבים הנערת ובכלל שאל והא גם
 חלל ורבינו שמואל אומר דאם יש חכית
 ששטמה דרך שולים וכול העובדי פוכבים
 אלהק גם נערת פקדון דהוי פמו לפתיה
 ממעשה לבניה אכל אם הוא שחת הרבה יש
 אזהר כי לא נוגע העובד פוכבים ציון ומיה
 אלאם חינו נוגע ציד אלא פסבין פיון שאינו
 מתחבון רק לקחת ולא ליגע ציון הוי ליה מע
 עובד פוכבים שאל בפונה ע"י ד"א אשרי
 פרוש ר"ת וטוב שישם השקאל המטולית
 הנערת עד שיתחת קצת והעובד פוכבים

הִקְדֵּנוּ בְּחֵמֶר כִּר"ת שֶׁבְּתִבְתִּי לְמַעְנֵה: אֵל

אֲבָא טוֹפֵחַ לְחֻטְפִּיחַ תָּמָה הִכָּא זְלִיפָא
בְּנוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ אִי חֲשִׁיב וְיֵין לְנָשִׁי נִסְדִּיר
אִ"כ הִדְחָה וְנִגְוֵב בְּעִי וְאִי לֹא וְיֵין הוּא
נִמִּי לֹא לְנָשִׁי וּפְרַשְׁב"ס דְּפִשְׁטָא
וְיֵין הוּא וְשִׁיר בּו נִסְדִּיר אֲבָל מ"מ הוּא אִינוּ
לְחֻמְרוֹ לְאוֹתוֹ הַבְּלוּעַ בְּתוֹךְ הַגֵּת דְּהִי אֲמַרְי'
לְחֻמְרוֹ טוֹפֵחַ [שְׁנֵא] ע"מ לְהַטְפִּיחַ לִיפָא
לְמַחֲשֵׁא מֵשׁוּם אֲסוּר בְּלוּעַ: בְּצִי"א הִדְחָה
בְּצִי"א נִגְוֵב בְּחֻטְפִּיחַ הַפִּיר הִדְחָה דְּכָל נִגְוֵב
רְקִיר שִׁיתָן מֵיִם תַּחֲלֵה אֲלֵא לְפִי שְׁהִי רוּחָה
וְלֹמֵר וְאִי לֹא בְּהִדְחָה כִּמְיָ נִקְטַם הִדְחָה כְּתִבַּ
שֶׁב"ס וּמֵיחֹר אֲנִן לֹא עֲבָדִינוּ נִגְוֵב בְּתַתִּיּוֹת
עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אֲלֵא הִדְחָה בְּשִׁלְמָא
סְמִיכִינוּ אֲרִיזוֹת שֶׁבְּפִרְקָא אַחֲרִיו (לְחֻמְרוֹ)
שֶׁבְּוֹרָה זְרָה דָּף עַד: ד"ה (דָּרַשׁ) זְלֵא בְּצִי"א
נִגְוֵב: דִּיקָא נְמִי דְּתַתִּיּוֹת כּו' וְהִלָּה בּוֹתֵב לֹא
הִתְחַפְּלִיתִי שֶׁעָתָה אֵין לֹא כְּלוּם עַל הָיִין
אֵע"פ שֶׁנֶּשֶׁה לֹא מְלֵה חוֹב דְּמִי הָיִין מִמֶּר פ"ה
לְכָאן אִם יֵשׁ (שֶׁס) מִפְּתַח אוֹ חוֹתֵם בְּיָד
שֶׁרָאֵל וְכֵן פִּר"ת וְשִׁאֲרֵי דֵא"כ מֵאִי רָחֵי
הִיא לְכָאן שֶׁאֵין הָתֵם יֵשׁ מִפְּתַח אוֹ חוֹתֵם
בְּיָד שֶׁרָאֵל אֲבָל הִבָּא שְׁעוּמֵד בְּצַד הַפּוֹר
בְּלֵאל מִפְּתַח וְחוֹתֵם שְׁמֵא יֵשׁ לְאַסֵּר וְיֵין
שֶׁבְּסִבְבַּת הַלְּמֻמָּד כֵּן פִּי הִיכִי דְּבִרְשׁוֹת הַעוֹבֵד
שֶׁרָאֵל בְּשֶׁהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מֵיחֹר לְהוֹצִיא כֵּךְ
בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל שֶׁרָאֵל אֵף בְּלֵאל מִפְּתַח וְחוֹתֵם
מִמֶּר יֵין שֶׁל שֶׁרָאֵל בֵּינוּ שֶׁאֵין לֹא מְלֵה עַל
הָיִין אֵע"פ שֶׁהַשֶּׁרָאֵל כּוֹב לֹא מַעוֹת: פִּל'
שֶׁשָּׁבֹב טָמֵא כּו' כֵּל עֲקוּר שֶׁל כֵּלֵל זֶה לֹא בָא
לְאַל לְחֵמֶר זְרִיקָה שְׁהִי זֶה הַמִּסּוֹת וְיֵין
טָמֵא אוֹ אִם נוֹשָׂאוֹ עַל פֶּתְחוֹ אֲפִי' בְּכֵלֵי

[illegible]

מסורת הש"ס

א לעיל לא.

דקאזיל מנה ומנה שהולך ומתגלגל הפגי כל שעה ע"י שהוא מנגלגלו ומזכירלו עבור הלךך שלא בחמתו לא דחישנין דלמא נבע: מתני' המטהר יינו של עובד פוכבים שעשאו עבשות למכרו לישראל ולא נתן דמים עבשו לעובד פוכבים עד שימקדנו ונותנו בךשנתו של עובד פוכבים: מתר דמרתת ליה עובד פוכבים ולא נבע דאמר דלמא חזו לי הנה ישראל דעברי כרה"ר ומפסקנא ונאפלו אין מפתח וחותם שרי והוא שאין לו כלום על אותו יין בגוון שפתב לו התקבלתי מתר. בדאמרינו לחמן באידך עבא: ר"ש בן אלעזר כו' מפרש בגמרא: המטהר יינו של עובד פוכבים כו' מתר אם פיתח להשית הרעים בדפרי' לעיל: חבל אם רוצה כו' שהיו נעשה לו משכון האילו ויש לו מלנה על היין אסור דלא מרתת דסבר אי חזו לא מפסקנא דכי תבע לי אמנא דידי הוא: גמ' רובלין מוכרין בשמים וישאלים הו עובדין מעיר לעיר ומרתת עובד פוכבים דלמא חזו לי דרך רשות הרעים: דלתים וברייח שאין נכנסין בה אלא ברשות וכ"ע ידעי כי עולי בה ומצי למקם עלה הדיא שעתא: וחלון כרה"ר דמי אפלו פיתח לחצר וחלון פתוח לחצר כרה"ר כנגד פתח הבית כמאן דפתוח לרה"ר דמי. לשון אחר חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית כרה"ר דמי וכן עקר: דרך אשפה לעמד בני אדם עליה: דקלא דקל של ישראל נגד הפתח ומתערא העובד פוכבים עבשו ועלה בטל פרות ויראני נוגע: פסוק רישא של דקל ומעטה אין בו פרות: ומאן דאמר מימר אמר עובד פוכבים למה לה דקלק התם:

ועוד שמדמה אשפה וקלא לפתח פתוח וכי מה סברא היא זו שניח העובד פוכבים ליגע ביין שהוא חצלו בלא מפתח וחותם מזראת מקרה שישב ישראל הדך בעיר על האשפה או יעלה על הדקל ועוד למאי דמפרש בגמרא אי לת"ח אי לר"ש בן אלעזר דאפילו בעיר שכלה עובדי פוכבים אם הפקידו בבית עובד פוכבים אחר מתחת וזה תמה גדולה דכיון שאין שם מפתח וחותם נחוש פן ינסכנו הנפקד כי אין לומר שהנפקד ירא מן המוכר פן יעליל עליו כי מה חושש המוכר אם ינסכנו הנפקד ועוד מאחר דמכרי בעובד פוכבים שפתב לו התקבלתי ומעשה מה חלוק יש בין עובד פוכבים זה לעובד פוכבים אחר אפי' ביד המוכר יינו של ישראל הוא ועוד תשה דמדמני סיפא והלה פותב התקבלתי מפגל דרישא לאו דהכי מוכי לבן נראה לן ת"ת להשמיר משנתנו ביש מפתח וחותם וכן פרש"י בפרושים ראשונים וכלא פתב לו העובד פוכבים התקבלתי והלךך בעיר שישראל ועובדי פוכבים דרים בה ופתח פתוח לרה"ר אע"פ שהוא יינו של עובד פוכבים מתר ביין דמפתח וחותם ביזו שהעובד פוכבים ירא פן יראהו ישראל טורח ומצויף ויגד לישראל שטהרו ויפסיד למכר יינו ולא דמי לעובד פוכבים שנמצא בצד הבור של יין דאסרינא ביש לו מלנה עליו דהתם ביין שאין מפתח וחותם סומך על זה שייכל לנסכו דאם שיראהו שום אדם והשתא ניחא דאף בעיר שכלה עובדי פוכבים ביין שיש מפתח וחותם היה לנו להחיר משום רובלין שיראוהו טורח ומצויף ובינו שאותו יין של ישראל הוא וכן ירא ממקום דאיפא אשפה ודקלא כמו בפתח פתוח ואחיו גמי שפיר למאן דשכי בגמרא שהפקידו בבית עובד פוכבים אחר אי לא חישנין לגומלין דבבית עובד פוכבים אחר הוי יינו של ישראל שאין לעובד פוכבים האחר שום דבר על היין וביון שיש מפתח וחותם אין לחוש שימרח הנפקד ומצויף אפלו בעיר שכלה עובדי פוכבים יש להחיר והכי אמרינו בצרינא בגמרא יינם של ישראל בךשנתו של עובד פוכבים וישראל דר בצחר אחרת מתר והוא שיש מפתח וחותם וחסר אחרת הוי בעיר שכלה עובדי פוכבים ביין שאין פתח פתוח לרה"ר בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור ואע"פ שיש מפתח וחותם ביזו ולא יועיל כלום פתח פתוח בדמוחיה לה בגמרא בעיר שיש לה דלתים וברייח שאין רובלים עובדים דרך שם שלא ירבישו דכיון שלא פתב התקבלתי א"כ יינו של עובד פוכבים הוא וכן מציא בגמרא דיוין של עובד פוכבים וישראל דר בצחר אחרת אסור לב"ע אע"פ שיש מפתח וחותם וסיפא דקתני והלה פותב התקבלתי הוי יינו של ישראל הלךך במפתח וחותם שרי חבל בלא מפתח וחותם אין להחיר ביין שברשות העובד פוכבים דקבל ינסכנו ולא דמי להדיא דנמצא בצד הבור שהכינו באין על היין דהתם איפא תפרי לטיבותא יינו של ישראל וברשות ישראל דרשות ישראל מועיל כמו מפתח וחותם ולהכי מיכו לעיל דריא מהך בדפרי' לעיל והדיא דישראל דר באותה חצר שהיו מנח שם לא שגא ביינו של ישראל לא שגא ביין של עובד פוכבים שרי אף בלא מפתח וחותם בדאמר ליה ר' יוחנן לתנא תני אע"פ שאין מפתח וחותם משום דישראל דר באותה חצר חשוב כמו שומר דסגי דיוצא ונקנס בדתנן אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אע"פ שהוא יוצא ונקנס כו' וא"ת הדיך נוכיח ממקני' דיוצא ונקנס סגי לבתחלה אף בלא מפתח וחותם ביין שהשמדנה ביש מפתח וחותם וכפ"ח דחלין (דף ג. וסם) מנינו לה להחיר אף לבתחלה דקא פריך התם ויוצא ונקנס לבתחלה לא והתנן אין השומר צריך כו' ומה דריא היא זו שאני הבא שיש מפתח וחותם וי"ל דה"פ בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור אף ביש מפתח וחותם ועלה מפרש אין השומר צריך כו' אלא אפלו יוצא ונקנס ומתוך שהשמיר ר"ת פלה שמעתינן במפתח וחותם ונאפלו הכי מטהר יינו של עובד פוכבים בךשות עובד פוכבים בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור ביין שאין פתב לו התקבלתי מתחלה היה ר"ת רוצה ללסר אותם היינות שהיוני העובדי פוכבים מישראל ומוליכין אותם ממקום הזול למקום היקר ואע"פ שמחתימים אותם חותם פתוך חותם חותם וסולים פסולים מצד זה ומצד זה דהא תנן המטהר יינו של עובד פוכבים כו' בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור אע"פ שיש מפתח וחותם וביון דתנא לן כר"א דשכי בחותם אחד אין לנו לחלק בין חותם אחד לחותם פתוך חותם דכי אסרינא חותם אחד נאסר גם שני חותמות ואסרי בן מצא טעם להחיר דדוקא מטהר יינו של עובד פוכבים שנקחו העובד פוכבים בכרכו ולא טרח בו ויבא בקל לזיף חבל הבא ביין שטורח כל כך שנקח אותו מישראל וגם מחתימו חותם פתוך חותם ונושאו להשתפר בו אין לירא שיטרח ויציף פן יפסיד טרכו ועל סמך דמר זה שמה יין שהיבא מאלצירי"א בזה הענין ועוד הארכתי בענין שליחות יין ביד עובד פוכבים לעיל בפרק אין מעמידין (שבועה זרה דף לא. ד"ה דאמר וסם: ד"ה השולח): והאיכא רובלין ואע"ג דתפנת שוקרא לא

היתה אלא שיעברו בערי בנות ישראל שלא יתגנו על בעליהן לפי דרשם היו עובדים שם: וחסד'ון בךשות הרבים דמי פי' בדיקטרכס ל"א חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית ואם הבית שהיו בו סגור דליבא למחש שופנס בה העובד פוכבים ונאפלו הוא פתוח אין לחוש שופנס בו ויסקר בשילו דמרתת מישראל שנגלגלו ביין שאין העובד פוכבים דר בבית היין ודוקא ביום חבל בגולה אסור:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

התם דקאזיל מנה ומנה פ"ה שהולך ומתגלגל כל שעה ע"י שהוא מנגלגלו ומזכירלו עבור

התם, דקאזיל מיצייה ומיצייה. ב"מתני' המטהר יינו של נכרי, ונותנו בךשותו (ובבית) [בבית] הפתוח לךשות הרבים, בעיר שיש בזה גוים וישראלים — מותר, בעיר שפולא גוים — אסור, עד שישב ומשמר. ו"ואין השומר צריה להיות יושב ומשמר, אף על פי שהוא יוצא ונקנס — מותר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: רשות גוים אחת היא. ו"המטהר יינו של נכרי ונותנו בךשותו, והלה פותב לו: "התקבלתי ממה מעות" — מותר, אבל אם ירצה ישראל להוציא ואינו מניחו עד שיתן לו את מעותיו, זה היה מעשה בבית שאן ואסרו. ו"גמ' בעיר שפולא גוים גמי, והאיכא רובלין המחזירין בעיריות! אמר שמואל: בעיר שיש לה דלתים וברייח. ו"כ"אמר רב יוסף: וחסד'ון בךשות הרבים דמי, ואשפה בךשות הרבים דמי, ודיקלא בךשות הרבים דמי. ו"בפסיק רישיה — פליגי בזה רב אחא ורבינא: חד אסר, וחד שרי. מאן דאסר — למה ליה דסליק התם? ומאן דשרי — זימנין דאבדה ליה ברהמה, וסליק לעיוני בתרה.^(N) תנו רבנן: אחד הלוקח ואחד השוכר בית בןצירו של גוי, ומילאהו יין, וישראל דר באותה חצר — מותר, ואף על פי שאין מפתח וחותם ביזו.

בצחר אמר לישאלים הדרים שם למה לב על יינו חבל רובלים עובדים לפי שעה מה ידעו

לבור הלךך שלא בחמתו לא דחישנין דלמא נבע לפי הדומה משמע שרש"י רוצה לומר דמגע עובד פוכבים שלא בכונה ע"י דבר אחר אסור בשעתיה והבא שהבשירוהו בחמתו הינו לפי שלא היה אוחזו ביזו אלא סמוך לבור וזקקה ומ"מ שלא בחמתו אסור אע"פ שזקקה בזה טורח ביין שהוא סמוך הסמיכו ביין דלמא נבע וכן פרש רש"ס בשם רש"י וחסד'ון ביין וזרק משנגלו לזרק למרחוק מיהו לא יתכן דפרשתי לעיל: חמטשה יינו של עובד פוכבים פרוש רש"י במהדורא פתרא בגוון שפתב לו התקבלתי דהנה ליה יינו של ישראל ובדקתני סיפא והוי סיפא פרושא דרישא בבית הפתוח לרה"ר ובעיר שישקללים ועובדי פוכבים דרים בה מתר ואע"פ שאין מפתח וחותם ביז ישראל ואע"ג דבגמרא בצרינא בעינו ביינו של ישראל בצר אחרת שאין ישראל דר באותה חצר מפתח וחותם הבא שאני ביין שפתח פתוח לרה"ר בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור ואף בפתח פתוח ביין שאין כאן מפתח וחותם והקשה ר"ת היכי פריך בגמרא הא איבא רובלין המחזירין שצירות וכו' מה ידעו הרובלין שיראו היין בביתו של עובד פוכבים בלא מפתח וחותם שהוא של ישראל שירא העובד פוכבים מהם כי אין לדמות לעיר שישקלל ועובדי פוכבים דרים בה שהחיר רש"י כאן אף בלא מפתח וחותם דהתם ירא העובד פוכבים שמא אותו ישראל

אמר לישאלים הדרים שם למה לב על יינו חבל רובלים עובדים לפי שעה מה ידעו ועוד שמדמה אשפה וקלא לפתח פתוח וכי מה סברא היא זו שניח העובד פוכבים ליגע ביין שהוא חצלו בלא מפתח וחותם מזראת מקרה שישב ישראל הדך בעיר על האשפה או יעלה על הדקל ועוד למאי דמפרש בגמרא אי לת"ח אי לר"ש בן אלעזר דאפילו בעיר שכלה עובדי פוכבים אם הפקידו בבית עובד פוכבים אחר מתחת וזה תמה גדולה דכיון שאין שם מפתח וחותם נחוש פן ינסכנו הנפקד כי אין לומר שהנפקד ירא מן המוכר פן יעליל עליו כי מה חושש המוכר אם ינסכנו הנפקד ועוד מאחר דמכרי בעובד פוכבים שפתב לו התקבלתי ומעשה מה חלוק יש בין עובד פוכבים זה לעובד פוכבים אחר אפי' ביד המוכר יינו של ישראל הוא ועוד תשה דמדמני סיפא והלה פותב התקבלתי מפגל דרישא לאו דהכי מוכי לבן נראה לן ת"ת להשמיר משנתנו ביש מפתח וחותם וכן פרש"י בפרושים ראשונים וכלא פתב לו העובד פוכבים התקבלתי והלךך בעיר שישראל ועובדי פוכבים דרים בה ופתח פתוח לרה"ר אע"פ שהוא יינו של עובד פוכבים מתר ביין דמפתח וחותם ביזו שהעובד פוכבים ירא פן יראהו ישראל טורח ומצויף ויגד לישראל שטהרו ויפסיד למכר יינו ולא דמי לעובד פוכבים שנמצא בצד הבור של יין דאסרינא ביש לו מלנה עליו דהתם ביין שאין מפתח וחותם סומך על זה שייכל לנסכו דאם שיראהו שום אדם והשתא ניחא דאף בעיר שכלה עובדי פוכבים ביין שיש מפתח וחותם היה לנו להחיר משום רובלין שיראוהו טורח ומצויף ובינו שאותו יין של ישראל הוא וכן ירא ממקום דאיפא אשפה ודקלא כמו בפתח פתוח ואחיו גמי שפיר למאן דשכי בגמרא שהפקידו בבית עובד פוכבים אחר אי לא חישנין לגומלין דבבית עובד פוכבים אחר הוי יינו של ישראל שאין לעובד פוכבים האחר שום דבר על היין וביון שיש מפתח וחותם אין לחוש שימרח הנפקד ומצויף אפלו בעיר שכלה עובדי פוכבים יש להחיר והכי אמרינו בצרינא בגמרא יינם של ישראל בךשותו של עובד פוכבים וישראל דר בצחר אחרת מתר והוא שיש מפתח וחותם וחסר אחרת הוי בעיר שכלה עובדי פוכבים ביין שאין פתח פתוח לרה"ר בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור ואע"פ שיש מפתח וחותם ביזו ולא יועיל כלום פתח פתוח בדמוחיה לה בגמרא בעיר שיש לה דלתים וברייח שאין רובלים עובדים דרך שם שלא ירבישו דכיון שלא פתב התקבלתי א"כ יינו של עובד פוכבים הוא וכן מציא בגמרא דיוין של עובד פוכבים וישראל דר בצחר אחרת אסור לב"ע אע"פ שיש מפתח וחותם וסיפא דקתני והלה פותב התקבלתי הוי יינו של ישראל הלךך במפתח וחותם שרי חבל בלא מפתח וחותם אין להחיר ביין שברשות העובד פוכבים דקבל ינסכנו ולא דמי להדיא דנמצא בצד הבור שהכינו באין על היין דהתם איפא תפרי לטיבותא יינו של ישראל וברשות ישראל דרשות ישראל מועיל כמו מפתח וחותם ולהכי מיכו לעיל דריא מהך בדפרי' לעיל והדיא דישראל דר באותה חצר שהיו מנח שם לא שגא ביינו של ישראל לא שגא ביין של עובד פוכבים שרי אף בלא מפתח וחותם בדאמר ליה ר' יוחנן לתנא תני אע"פ שאין מפתח וחותם משום דישראל דר באותה חצר חשוב כמו שומר דסגי דיוצא ונקנס בדתנן אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אע"פ שהוא יוצא ונקנס כו' וא"ת הדיך נוכיח ממקני' דיוצא ונקנס סגי לבתחלה אף בלא מפתח וחותם ביין שהשמדנה ביש מפתח וחותם וכפ"ח דחלין (דף ג. וסם) מנינו לה להחיר אף לבתחלה דקא פריך התם ויוצא ונקנס לבתחלה לא והתנן אין השומר צריך כו' ומה דריא היא זו שאני הבא שיש מפתח וחותם וי"ל דה"פ בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור אף ביש מפתח וחותם ועלה מפרש אין השומר צריך כו' אלא אפלו יוצא ונקנס ומתוך שהשמיר ר"ת פלה שמעתינן במפתח וחותם ונאפלו הכי מטהר יינו של עובד פוכבים בךשות עובד פוכבים בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור ביין שאין פתב לו התקבלתי מתחלה היה ר"ת רוצה ללסר אותם היינות שהיוני העובדי פוכבים מישראל ומוליכין אותם ממקום הזול למקום היקר ואע"פ שמחתימים אותם חותם פתוך חותם חותם וסולים פסולים מצד זה ומצד זה דהא תנן המטהר יינו של עובד פוכבים כו' בעיר שכלה עובדי פוכבים אסור אע"פ שיש מפתח וחותם וביון דתנא לן כר"א דשכי בחותם אחד אין לנו לחלק בין חותם אחד לחותם פתוך חותם דכי אסרינא חותם אחד נאסר גם שני חותמות ואסרי בן מצא טעם להחיר דדוקא מטהר יינו של עובד פוכבים שנקחו העובד פוכבים בכרכו ולא טרח בו ויבא בקל לזיף חבל הבא ביין שטורח כל כך שנקח אותו מישראל וגם מחתימו חותם פתוך חותם ונושאו להשתפר בו אין לירא שיטרח ויציף פן יפסיד טרכו ועל סמך דמר זה שמה יין שהיבא מאלצירי"א בזה הענין ועוד הארכתי בענין שליחות יין ביד עובד פוכבים לעיל בפרק אין מעמידין (שבועה זרה דף לא. ד"ה דאמר וסם: ד"ה השולח): והאיכא רובלין ואע"ג דתפנת שוקרא לא

היתה אלא שיעברו בערי בנות ישראל שלא יתגנו על בעליהן לפי דרשם היו עובדים שם: וחסד'ון בךשות הרבים דמי פי' בדיקטרכס ל"א חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית ואם הבית שהיו בו סגור דליבא למחש שופנס בה העובד פוכבים ונאפלו הוא פתוח אין לחוש שופנס בו ויסקר בשילו דמרתת מישראל שנגלגלו ביין שאין העובד פוכבים דר בבית היין ודוקא ביום חבל בגולה אסור:

סא.

 עין משפט נר מצוה

א	מיוי	פי"ב	מהל'	מאכלות					
אסורות הל' ט,	סמג	לאוין	קמח,	טוש"ע ויו"ד סי' ככה	סעי' ה':				
ב	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ג:				
ג	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ד:				
ד	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ה:				
ה	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ו, סמג	לאוין	קמח,	טוש"ע ויו"ד סי' קלא	סעי' א:
ו	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ג:				
ז	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ד:				
ח	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ה:				
ט	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ו, סמג	לאוין	קמח,	טוש"ע ויו"ד סי' קלא	סעי' א:
י	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ג:				
יא	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ד:				
יב	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ה:				
יג	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ו, סמג	לאוין	קמח,	טוש"ע ויו"ד סי' קלא	סעי' א:
יד	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ג:				
טו	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ד:				
טז	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ה:				
יז	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ו, סמג	לאוין	קמח,	טוש"ע ויו"ד סי' קלא	סעי' א:
יח	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ג:				
יט	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ד:				
כ	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ה:				
כא	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ו, סמג	לאוין	קמח,	טוש"ע ויו"ד סי' קלא	סעי' א:
כב	מיוי	פי"ג	מהל'	מאכלות	אסורות הל' ג:				

עין משפט גזר מצווה

א מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלא סעי' א:

ב מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' ט:

ג מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ד מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלא סעי' א:

ה מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ו מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד קלא סעי' א:

ז מיי' מ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קבח סעי' ד:

עַד שְׂיָהָא שׁוּמְר יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר תַּמָּה הֵינּוּ
רִישָׁא דְיִשְׁרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְּרִין כּהַ וְאִין לומר דאָגמריין ליוצא ונכנס דִּהּא נְמִי שְׁמַעִינוּ מרִישָׁא דְתַנּוּ דְרִין כּהַ וְלֹא שְׂיָהָא נִתְּנָ עֵינֵינוּ בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים כּל הַיּוֹם וי"ל דִּה"א עַד דְּאִיבָא יִשְׁרָאֵל טוֹבָא קמ"ל דאָפֿילוּ בַּחַד כּגִּי: הָהוּא כְּרָבָא כּו' מַסְנֵן הָשֹׁנוּ מִשְׁמַע דְּנָקט כּרָכָא שְׁהִי הֵיִין מְנַח בְּתוֹן דְּרַחוּב וְגַם הִיָּה שֶׁס וִין שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁעָתָה אִין הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים נִתְּפָס כְּגֹנֵב עַל הַשִּׂיחָה רַק עַל הַנְּגִיעָה וְאִפֿלוּ הֵכי חֲמֵכָא שְׂרִי בִין שְׁתַּפָּס עַל הַנְּגִיעָה וְהָא דְאִמְרִינוּ לְקַמְנָ סָדָק בְּתַרְא (שְׂבֻכָּה זְרָה דָף ע.) דִּהִהוּא דְהִנָּה יַתֵּב כּהַ חֲמֵכָא דְיִשְׁרָאֵל כּו' וְתֵאמֶר רַבָּא אִי מְנִי לֹאשְׁתַּמוּטִי חֲמֵכָא אִסּוּר וְאִף עַל פִּי שְׁתַּפָּס כְּגֹנֵב עַל הַנְּגִיעָה הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּבִבִּית שְׂיָכּוּל לַכֵּס שֶׁס אִינוּ וְרָא כּל כָּךְ וּמִנְסָן רָבֵל אִי נִתְּפָס כְּגֹנֵב עַל הַשִּׂיחָה וְזֹא חֲמֵכָא שְׂרִי וְלִהְיִי מִיַּתִּי עָלֶה הִהִיא דְנַעַל הַסְּנָדִק:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

בְּחֻצֵּי אֶחָת יִשְׂרָאֵל דַּר בְּחֻצֵּר אֶחָת: ה"ג וִינּוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּרִשְׁוֵתוֹ אִם הֵיִין שֶׁל

בְּחֻצֵּר אֶחָת — מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמַפְתָּח וְחוֹתָם בִּידּוֹ. אֶהְמַטְהֵר יֵינּוּ שֶׁל גּוֹי בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְיִשְׂרָאֵל דַּר בְּאוֹתָהּ חֻצֵּר — מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמַפְתָּח וְחוֹתָם בִּידּוֹ. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא, תְּנִי: אִף עַל פִּי שְׂאִין מַפְתָּח וְחוֹתָם בִּידּוֹ — מוֹתֵר. בְּחֻצֵּר אֶחָת — אִסּוּר, אִף עַל פִּי שְׂמַפְתָּח וְחוֹתָם בִּידּוֹ, דְּכַרִּי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹסְרִין, עַד שְׂיָהָא שׁוּמְר יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר, אוּ עַד שְׂיָבָא מְמוּנָה הַבָּא לְקִיּוּצִין. חֲכָמִים אַהֲיָא? אִילִימָא אַסִּיפָא — תַּנָּא קַמָּא נְמִי מִיִּסֵּר קָא אָסֵר! וְאָלָא אַרִישָׁא דְסִיפָא, וְהָא קֵאמֵר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא: תְּנִי אִף עַל פִּי שְׂאִין מַפְתָּח וְחוֹתָם בִּידּוֹ! וְאָלָא, אַסִּיפָא דְרִישָׁא, דְקֵאמֵר תַּנָּא קַמָּא: בְּחֻצֵּר אֶחָת מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמַפְתָּח וְחוֹתָם בִּידּוֹ. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: לְעוֹלָם אִסּוּר, עַד שְׂיָהָא שׁוּמְר יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר, אוּ עַד שְׂיָבָא מְמוּנָה הַבָּא לְקִיּוּצִין. מְמוּנָה כָּא לְקִיּוּצִין גְּרִיעוּתָא הוּא! אָלָא עַד שְׂיָבָא מְמוּנָה שְׂאִינוּ כָּא לְקִיּוּצִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: רִשּׁוֹת גוֹיִם אַחַת הִיא. אִיבַעְיָא לְהוּ: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר לְהַקֵּל אוּ לְהַחמִיר? רַב יְהוּדָה אָמַר זְעִירִי: לְהַקֵּל. רַב נַחֲמָן אָמַר זְעִירִי: לְהַחמִיר. רַב יְהוּדָה אָמַר זְעִירִי לְהַקֵּל, וְהָכִי קֵאמֵר תַּנָּא קַמָּא: כָּשֶׁם שְׁבַרְשׁוֹתוֹ אִסּוּר, כֹּה בְרִשּׁוֹת גּוֹי אַחֵר נְמִי אִסּוּר, וְחִיּוּשֵׁינוּ לְגוּמְלִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בַּמָּה דְּכָרִים אַמּוּרִים? בְּרִשּׁוֹתוֹ, אֲבָל בְּרִשּׁוֹת גּוֹי אַחֵר — מוֹתֵר, וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְגוּמְלִין. "רַב נַחֲמָן אָמַר זְעִירִי לְהַחמִיר, וְהָכִי קֵאמֵר תַּנָּא קַמָּא: בַּמָּה דְּכָרִים אַמּוּרִים? בְּרִשּׁוֹתוֹ, אֲבָל בְּרִשּׁוֹת גּוֹי אַחֵר — מוֹתֵר, וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְגוּמְלִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כּל רִשּׁוֹת גוֹיִם אַחַת הִיא. תַּנָּא כּוּוֹתִיָּה דְרַב נַחֲמָן אָמַר זְעִירִי לְהַחמִיר: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: כָּל רִשּׁוֹת גוֹיִם אַחַת הִיא מִפְּנֵי הֶרְמָאִין. דְּבִי פְרִזְק רופִּילָא אוֹתִיבּו חֲמָרָא גַבִּי אַרִיסִיָּהּ, סְבוּר רַבְּנָן קַמִּיָּה דְרָבָא לְמִימֵר: כִּי חִיּוּשֵׁינוּ לְגוּמְלִין — הֲנִי מִילִי הִיכָא דְקָא מוֹתִיב הִאי גַבִּי הִאי, אֲבָל הָכָא, בִּין דְאֶרִיסִיָּה לָאו דְרַפִּיָּה לְאוֹתוּבִיָּה בִּי פְרִזְק רופִּילָא — לְגוּמְלִין לֹא חִיּוּשֵׁינוּ.^(א)אָמַר לְהוּ רַבָּא: אַדְרַבָּה, אֲפִילוּ לְמֵאן דְאָמַר לֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְגוּמְלִין, הֲנִי מִילִי הִיכָא דְלֹא מִירְתַּת מִיַּיָּה, אֲבָל הָכָא, בִּין דְמִירְתַּת מִיַּיָּה — מְחַפִּי עֲלֶיהָ זְכוּתָא.^(ב)הָהוּא פֶּרְכָּא דְהוּה יְתִיב בֵּיָּה חֲמָרָא דִישְׁרָאֵל, אֲשַׁתְּכַח גּוֹי דְהוּה קוֹאי בִּינִי דַּגִּי. אָמַר רַבָּא: אִם נִתְּפָס עָלָיו כְּגֹנֵב — חֲמָרָא שְׂרִי, וְאִי לֹא — אִסּוּר.

הדרן עלה רבי ישמעאל.

בתנאי

שְׁתַּכְּפּוּ לִינַע שֶׁכַּשָּׁךְ אַע"פ שֶׁלֹּא נִסָּךְ אִסּוּר בַּהֲנָא מִמֵּתַנִּי' (תַּתָּא) דְאֶגְרָדְמַם עוֹבֵד כּוֹכְבִּים [נח.]. מִשּׁוּם לָךְ לֶךְ אִמְרִין זִיזִירָא. שֶׁלֹּא בַּכּוּנָה כְּגוֹן לֹא הִפִּיר כּוּ בַּהּוּ וִין מִתֵּר בַּהֲנָא מִמֵּתַנִּיתָא דְמַרְס עוֹבֵד כּוֹכְבִּים [סג] וְכֵן נִפְל לְבוּר נְמִי שֶׁלֹּא בַּכּוּנָה הוּא וּמִתֵּר בַּהֲנָא מִמֵּתַנִּי' [סג] וְכֵן נִתְּכַּן לְטוֹל דְּבַר אַחֵר כְּגוֹן אֶתְרִין דְּרַב אֲשִׁי [נט.]: שֶׁלֹּא בַּכּוּנָה הוּא וּמִתֵּר בַּהֲנָאָה. מִנַּע עוֹבֵד כּוֹכְבִּים ע"י דְּבַר אַחֵר כְּגוֹן בַּקָּנָה אִנוּ יַעֲשִׂין שְׁתַּכְּפּוּ לְדְבַר אַחֵר כִּי מַקְדוּ בַקָּנָה אוּ הִפִּיזוּ אֶת הַצְרָעָה מִתֵּר בַּהֲנָא מִמֵּתַנִּי' [סג].: בַּכּוּנָה וְלֹא חֲזוּיָן לְמֵאִי אִיבַּרְיִין אִסּוּר בַּהֲנָאָה מֵהֵהוּא אֲבָדָא דְכִירָם דְשִׁרְיָא רַב [טז]. מִשּׁוּם דְשֶׁלֹּא בַּכּוּנָה הִנָּה הָא בַּכּוּנָה אִסּוּר. כַּחוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּחֻבּוּרִין כְּגוֹן דְאִזְרִיךְ אֶרְכֵּי הַפִּיר כּוּ בַּהּוּ וִין אִסּוּר בַּהֲנָאָה מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן דְאָמַר [נט.]. צֹא וְהִכְרֵה עַל יַיָּנָן מִשּׁוּם וִין נִסָּךְ מִשּׁוּם לָךְ לָךְ. לֹא הִפִּיר כּוּ מִתֵּר אִף בַּשְּׂתִיָּה מֵהֵהוּא אֲבָדָא דְרַבִּי יוֹחָנָן כֵּן אֶתְרָא וְרַבִּי יוֹסִי כֵּן הִזְכִּיר [נח.]. דַּחַד שְׂרִי לְפִילוּ בַשְּׂתִיָּה מִשּׁוּם דְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לֹא הִנָּה זַעֵ. וְשֶׁלֹּא בְּחֻבּוּרִין כְּגוֹן זְרִיקָה מִתֵּר אִף בַּשְּׂתִיָּה וְאִפֿלוּ נִתְּכַּן מִדְּרַב אֲשִׁי דְאָמַר [סג]. כֹּל שֶׁכָּבַח טְוִיר בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אִינוּ עוֹשֶׂה וִין נִסָּךְ. כֵּךְ הִנִּיָּה הֶרַב וּפְסָךְ הַלָּכָה לְמַשְׁעָה:

מסורת הש"ס

א שבת קמ.

ב לקמן ע.

 מסורות הש"ס
א לקמן סה.
ב משנה שביעית
ג תוספתא שביעית; משנה מעשר שני
גליון הש"ס

תוס' ד"ה השוכר וכו' וקאמר שכרו מותר דמשמע לגמרי. לא הבנתי דמה צריך למשמעות הא א"א לפרש בענין אחר דהא ברישא דקתני שכרו אסור זהו חליפי שביעית היינו דאסור ליהנות ממנו שלא בקדושת שביעית א"כ בסיפא דתני שכרו מותר ע"כ דלגמרי מותר:

בא"ד (בסופו) מסתבר דלא קנסו. תמזה לי במה נסתפקו בזה הא פשיטא דאין ללמוד שאר איסורין מיין נסך דהרי קתני מוכרן וקידוש בדמיהן מוקדשת הרי דהחליפין מותר לאחרים מכ"ש שכרו וצ"ע:

ד"ה נמצא וכו' דמשום פריה ורביה אקילו. להדיא איתא בירושלמי ספ"ח משביעית אר"י זאת אומרת שאסור ליקח אשה מדמי שביעית וצ"ע:

 תורה אור השלם
--

והיתה שפת הארץ לם לאכלה
לך ולעבדך ולאמנך ולשכירך
ולתושבך הפרים עמך
[ויקרא כה, ו]

מתני' השוכר עובד כוכבים ששכר את ישראל לעשות עמו מלאכה ביין נסך להריון מבלי אל כלי או להעביר

חבית ממקום למקום. וביין נסך ממש האמר שנתנסך לעבדות כוכבים וסתם ייגן מפעיל לן בגמרא: שָׁכְרוּ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת כָּל שָׁכְרוּ מִשּׁוֹם מְלָאכָה אַחֶרֶת הִיא. ובגמרא מפרש לה שפיר: גמי' מקדשת אלמא אסורי הנאה דמיעין מתרין וכל שפן שָׁכַר פֻּעֲלָתוֹ: אֵלָּא הוֹאִיל וְתוֹפֶס אֶת דְּמִי פַעֲבֻדַּת כּוֹכְבִּים כְּכִינוּ דְּתַנְסַךְ לַעֲבֹדַת כּוֹכְבִּים הָרִי הִיא כַּעֲבֹדַת כּוֹכְבִּים דְּדָמִיָּה אֶסּוּרִין כַּלְמָרְן (לעיל עבודה זרה נד:). כל שאתה מהיט הימנו הרי הוא כמזהו וכי היכי דקמיו אסורין שָׁכַר פֻּעֲלָתוּ נְמִי אֶסּוּר: לְקוּט לִי בּוֹ לָשׁוֹן מְכָר הוּא דַּמְשָׁמַע לְקוּט לִי שְׂוִי וְרַק: שָׁכְרוּ אֶסּוּר לְשִׁהוּתוֹ אַחֵר זָמַן הַבְּעוּר אֵלָּא מִתְּבַעַר בַּשְּׂבִיעִית: לְקוּט לִי יֶרֶק לָשׁוֹן שְׂכִירֹת הוּא וְלֹא לָשׁוֹן מְכָר וְאִין לֹא דְמִים שִׁיתַּפְסּוּ בַּקֹּדֶשֶׁת שְׂבִיעִית: צַד הַתֵּר מִתַּגַּת חֲנֹס: בְּדַתְנָן גְּבִי מַעֲשֵׂר שָׁנִי:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

מתני' השוכר את הפועל: מ"ט שָׁכְרוּ אֶסּוּר מִתּוֹךְ הַשִּׁטָּה מִשְׁמַע כִּי מַעֲתָה

את הפועל לעשות עמו ביין

נסך — שָׁכְרוּ אֶסּוּר. שָׁכְרוּ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מְלָאכָה אַחֶרֶת, אִף עַל פִּי שְׂאֵמֶר לוֹ "הַעֲבֵר לִי חֲבִית שֶׁל יַיִן נֶסֶךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם" — שָׁכְרוּ מוֹתֵר. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהָבִיא עֲלֶיהָ יַיִן נֶסֶךְ — שָׁכְרָה אֶסּוּר. שָׁכְרָה לִישָׁב עֲלֶיהָ, אִף עַל פִּי שֶׁהֵנִיחַ גּוֹי לְגִינוֹ עֲלֶיהָ — שָׁכְרָה מוֹתֵר. "גָּמִי מֵאִי טַעֲמָא שָׁכְרוּ אֶסּוּר? אִילְיָמָא, הוֹאִיל וַיַּיִן נֶסֶךְ אֶסּוּר בַּהֲנָאָה, שָׁכְרוּ נְמִי אֶסּוּר — חָרִי עָרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרֶם דְּאֶסּוּרִין בַּהֲנָאָה, וְתַנּוּ: מִכְרָן וְקִידוּשׁ בְּדַמֵּיהֶן — מְקוּדָּשָׁת! ^(א)אֵלָּא, הוֹאִיל וְתוֹפֶס אֶת דְּמִיו פַּעֲבֻדָּה זָרָה. וְהָרִי שְׂבִיעִית דְּתוֹפְסַת אֶת דְּמִיָּה, וְתַנּוּ: הָאוּמֵר לְפּוֹעֵל "הֵילֶךְ דִּינָר זֶה, לְקוּט לִי בּוֹ יֶרֶק הַיּוֹם" — שָׁכְרוּ אֶסּוּר, "לְקוּט לִי יֶרֶק הַיּוֹם" — שָׁכְרוּ מוֹתֵר! "אֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קָנִס הוּא שְׁקָנְסוּ חֲכָמִים בַּחֲמַרְיָן וּבַיַּיִן נֶסֶךְ. יַיִן נֶסֶךְ — הָא דְאֲמַרְן, חֲמַרְיָן מֵאִי הִיא? דְּתַנַּנְא: הַחֲמַרְיָן שְׁהִיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה בְּפִירוֹת שְׂבִיעִית — שָׁכְרָן שְׂבִיעִית. "מֵאִי "שָׁכְרָן שְׂבִיעִית"? אִילְיָמָא דִּיהִבִּינוּ לָהּוּ שָׁכַר מַפִּירוֹת שְׂבִיעִית, נִמְצָא זֶה פּוֹרַע חוּבּוֹ מַפִּירוֹת שְׂבִיעִית, וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה: "לֹאֲכַלָּה" וְלֹא לְסַחֲרָה! 'וְאֵלָּא דְקָדוּשׁ שָׁכְרָן בְּקָדוּשַׁת שְׂבִיעִית. וּמִי קָדוּשׁ? וְהַתַּנַּנְא: הָאוּמֵר לְפּוֹעֵל: "הֵילֶךְ דִּינָר זֶה וְלְקוּט לִי יֶרֶק הַיּוֹם" — שָׁכְרוּ מוֹתֵר, "לְקוּט לִי יֶרֶק בּוֹ הַיּוֹם" — שָׁכְרוּ אֶסּוּר! ^(א)אֲמַר אֲבָיִי: לַעּוֹלָם יְהִיבִינוּ לִיָּה שָׁכַר מַפִּירוֹת שְׂבִיעִית, וּדְקָא חֲשָׂא לָהּ "לֹאֲכַלָּה" וְלֹא לְסַחֲרָה, דִּיהִיבִיהּ נִיהִלִּיהּ בְּצַד הֵיתֵר, כְּדַתְנָן: לֹא יֵאמַר אָדָם לְחִיבִירוֹ:

"הַעֲלָה

מחלף שָׁכַר בְּדָמִים בְּתָרִי חוּמְרִי יוֹתֵר מִבְּחוּמֵרָא אַחַת וּמִסִּיק א"ר אֲבָהוּ א"ר יוֹחָנָן קָנִס הוּא שְׁקָנְסוּ בּוֹ וְצִאי מִשּׁוֹם הַזֶּה לֹא שִׁין לְגַמְרֵי בַּדְּפָרִי דְאִי מַטְעַם מַחֲלָף הוּא לֹא הִיה לָנוּ לַחֲלָף בֵּין פּוֹעֵל לַיִן נֶסֶךְ לַפּוֹעֵל דְּשְׂבִיעִית וְכֵן בַּשְּׂבִיעִית גּוּפָה לֹא הִיה לַחֲלָף בֵּין חֲמַרִּים לְפּוֹעֵל אֵלָּא מַטְעַם קָנִס הוּא וַחֲכָמִים שְׁקָנְסוּ רַחוּ לְקִנּוּס בַּחֲמַרִּים יוֹתֵר מִשּׁוֹם דְּנִפְיֵשׁ אֲבָרְיָהּ וְכֵן פּוֹעֵל לַיִן נֶסֶךְ מִשּׁוֹם חוּמֵרָא לַיִן נֶסֶךְ בְּדַמְסִיק רַבָּא בְּסַמּוּךְ וְדוּקָא בַּשְּׁנִים אֵלּוּ הַחֲמִירוּ יַיִן נֶסֶךְ וַשְׂבִיעִית לְפִי

שְׁתוּפְסִין דְּמִיָּהָן רַחוּי לְקִנּוּס בַּשָּׁכַר דְּהִיו קָצַת פְּשִׁין דְּמִים אֲבָל בַּשָּׂאָר אֶסּוּרִי הֵנָּה שְׂאִין תוּפְסִין דְּמִיָּהָם מִסְתַּפֵּר דָּלֹא קָנְסוּ: **וְהַתַּנָּן מְכָרוּ וּמָדַשׁ בְּדַמֵּיהֶן מְקֻדָּשַׁת תְּמָה** לְפִי מַה שֶּׁפִּרַּשׁ בַּקּוּנְטָרֶם לַעִיל בַּפֶּרֶק ר' יִשְׁמַעֲל (עבודה זרה דף נד:). דְּזוּקָא לְקָדַשׁ אִשֶּׁה הִתִּירוּ אֲבָל לְאַתְהֵגוּי מַנְיָהּ אֶסּוּר מִדְּרַבָּנָן אֲבָל לְאִינֵישׁ אַחֲרֵינָא שָׂרוּ אוֹתָן מַעוֹת וּה"נ גְּבִי שְׂבִיעִית הַמַּעוֹת אֵינֶס אֶסּוּרִין לְאַחֲרִים כְּדִלְמָר לַעִיל פֶּרֶק רַבִּי יִשְׁמַעֲל (סס) מֵאִי הָא פְּרִיךְ הִא דְקֵאמַר אֶסּוּר בְּמַתְנִי הֵינוּ דוּקָא לְפּוֹעֵל שְׂאֶסּוּרִין הֵן כְּמוֹ לְמוֹכֵר דוּקָא וּי"ל דְאֶסּוּר דְּמַתְנִי מִשְׁמַע לכ"ע מִיָּהּ תְּמָה מֵאִי קַפְרִיךְ שְׂאִי הֵתֵם דְּהֵינוּ בְּדִיעֵבַד בְּדַמּוּבַח בְּגִדְרִים פֶּרֶק הַשְׂתַּפִּין (גדרים דף מז:). אֲבָל לְכַתְּחֵלָה אֶסּוּר וּמַתְנִי לְכַתְּחֵלָה אִזְרִי יֵשׁ לוֹמַר דְאֶסּוּר דְּמַתְנִי מִשְׁמַע לִיָּה חֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד [וע"ע תוֹס' חֲלוּן ד: ד"ה מִתֵּר

מיז: בְּדַמֵּיהֶן מְקֻדָּשַׁת מִשְׁמַע הִא בְּגוּף הַעֲרָלָה אֶסּוּר לְקָדַשׁ וְטַעֲמָא מִשּׁוֹם דְּלִית בֶּה שְׁוָה פְּרוּטָה וְקָשָׁה בְּגוּפָה נְמִי אִיכָא שְׁוָה פְּרוּטָה בְּשֵׁלֹא כְּדָרְךְ הֵנְאֵתָן אוּ בְּאִפְרָן כְּדַתְנָן (תְּמוּרָה דף לד.). כָּל הַשְׂכָּרְפִין אִפְרָן מִתֵּר וּי"ל בֵּינוּ שְׂכָל זָמַן שֶׁהוּא בְּשִׁין אֶסּוּר לְמַכְרוּ מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ כֵּן אֶסּוּר לְקָדַשׁ בּוֹ אִשֶּׁה דְּהִיו כְּמוֹ מַכִּירָה חֲשׂוּבָה וַיֵּשׁ בּוֹ הֵנָּה כְּשֶׁמְקַדָּשׁ אֶת הָאִשֶּׁה גְּזַמְרִין (קדושין דף ב.). קִיסָה קִיסָה מַשְׁזָה עֲפֵרׁוֹן וְהִּה לֹא דְמִי לְקִיסָה דְּשָׁזָה עֲפֵרׁוֹן שְׂכָרָיו לְקִנּוּת בּוֹ חֲפָן אוּ

לְשָׂאָר הֵנְאוֹת: **לְקוּט לִי יֶרֶק הַיּוֹם שָׁכְרוּ** מִתֵּר פִּרוּשׁ דְּהִיו כְּמוֹ שָׁכְרוּ לְלָקֹט מַצִּאוֹת שְׂאִין אֵלּוּ דְמִי פְרוּת שְׂבִיעִית וּא"ת הֵינְחָא ל"מ"ד (ב"מ דף ח.). הַמַּנְבִּיָּה מַצִּיָּה לְחַבְרוּ קִנְהָ חֲבֵרוּ אֵלָּא ל"מ"ד דָּלֹא קִנְהָ חֲבֵרוּ א"כ זֶה הַמְּלַקֵּט קִנְאָם וּכְשֶׁנוֹתְנָם לְבַעַל הַבֵּית בְּדִינָר זֶה נִמְצָא מוֹכֵר לוֹ פְּרוּת שְׂבִיעִית יו"ל דָּלֹא חֲשִׁיב מוֹכֵר דִּיד פּוֹעֵל כִּיד בַּע"ב דְּמִי וּעו"ל דְּשֹׁאִי הֵתֵם דְאֲמַר לֹא קִנְהָ חֲבֵרוּ עַד שֶׁתִּבָּא מַצִּיָּה לִידוֹ וְאִם יִרְצֶה הַמַּנְבִּיָּה יְכוּל לִזְכּוֹת בֶּה קָדַם שֶׁתִּבָּא לִידֵי חֲבֵרוּ אֲבָל הָכָא שְׂאִין הַמְּלַקֵּט מִתְּכַנֵּן לִזְכּוֹת כָּלֵל לֹא בַּתְּחֵלָה וְלֹא בְּסוּף וּכְשֶׁנוֹתֵן לְבַעַל הַבֵּית אִזּוּ זָכָה בַּעַל הַבֵּית וְכִי הִיא וְגוֹאֵל פִּי ר"ת שְׁלֵהִי מִשְׁלִין (בִּיצָה דף לט: בד"ה הָכָא) גְּבִי מַלְאָן וְנוֹתֵן לְחַבְרוּ דְאֲמַר רַב נַחֲמָן כְּרַגְלִי מִי שְׁתַּמְלָאוּ לוֹ וּאִע"ג דְאִית לִיָּה לָרַב נַחֲמָן דָּלֹא קִנְהָ חֲבֵרוּ בֵּינוּ שֵׁלֹא נִתְכַּנֵּן לִזְכּוֹת הוּא וּכְשֶׁנִּתְנָה לְחַבְרוּ זָכָה

חֲבֵרוּ: **נִמְצָא זֶה פּוֹרַע חוּבוֹ מַפְרוֹת שְׂבִיעִית** אוֹמַר רַבִּינוּ וַיַּחַק דֶּהסַחֲוֹרָה שֶׁהִיא אֶסּוּרָה בַּפְּרוּת שְׂבִיעִית הֵינוּ לְקִנּוּת הַרְבֵּה בַּיַּחַד לְהוֹלִיךְ מִמָּקוֹם הַזֶּה לְמָקוֹם הַיָּקָר וּכְמוֹ דְּהִיו עוֹשִׂין אוֹכְפִי שְׂבִיעִית שְׁפָסוּלִין לַעֲדוּת בַּפֶּרֶק זֶה בּוֹרֵר (סנהדרין דף כו.). מַטְעַם סַחֲוֹרָה וְכֵן פּוֹרַע חוּבוֹ מַפְרוֹת שְׂבִיעִית שְׁוָה מִסְתַּפֵּר בַּפְּרוּת שְׂבִיעִית וְלֹאזוּ לְאֲכָלָה קָרִינָא בֶּה אֲבָל אִם הוּא לוֹקֵט לְמַכֵּר עַל יָד לְקִנּוּת בּוֹ דָּבַר אֲכִילָה אִין דָּבַר זֶז סַחֲוֹרָה וְכֵן שְׁנִינוּ פֶּרֶק לִנְלָב הַגְּזוּל (סָבָה דף לט. וְשֵׁם ד"ה וְלַתַּב) מְבַלִּיעַ דְּמִי אַתְרוּג בְּלִנְלָב וּבִלֹּא הַבְּלָעָה נְמִי הִיה מִתֵּר אֲלַמְלֹא טַעֲמָא דְאִין מוּסְרִין דְּמִי פְרוּת שְׂבִיעִית לַעַם הָאֲרָץ אֲלַמְלֹא מִתֵּר לְמַכֵּר וְעוֹד תַּנָּן בְּמַסְכַּת שְׂבִיעִית (פ"ז מ"ג) לֹא יֵהֵא לוֹחַךְ יִרְקוֹת שְׁזָה וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק אֲבָל לוֹקֵט וּבְגִנוּ מוֹכֵר עַל יָדוּ מִשְׁמַע דְאִפִּילוּ לְכַתְּחֵלָה וּא"ת תַּקְשִׁי רִישָׁא רִישָׁא לְסוּפָא רִישָׁא אֶסְרָה לוֹחַךְ לְמַכֵּר בַּשּׁוּק מִשְׁמַע הִא לוֹקֵט מִתֵּר וְאִפִּילוּ בַּשּׁוּק וְהָדַר תַּנִּי לוֹקֵט וּבְגִנוּ מוֹכֵר עַל יָדוּ הִא לְמַכֵּר בַּשּׁוּק אֶסּוּר וְנִקְרָאָה דִּישׁ בַּמַּשְׁנֶה בְּרִישָׁא טַעוּת סוּפֵר וְגֵרֶם בַּשְּׁנִיָּה לּוֹקֵט מִיָּהּ יֵשׁ לַיֵּשֶׁב הַנִּרְקָא וְאִשְׁמַעִין דְּדִין לוֹחַךְ וְלוֹקֵט שְׁוִין דְּבַשְׁנִיָּהָם אֶסּוּר לְמַכֵּר בַּשּׁוּק וְרִישָׁא תַנָּא לוֹחַךְ וּה"ה לוֹקֵט וְסוּפָא לוֹקֵט וּה"ה לוֹחַךְ וַיֵּשׁ לַתָּן טַעַם לָמָּה אֶסּוּר יוֹתֵר בַּשּׁוּק שְׁכָּשְׁמַעֲמִיד חֲנוּת בַּשּׁוּק דְּלוּמָה יוֹתֵר שְׁמַסְתַּפֵּר בַּפְּרוּת שְׂבִיעִית וּאִע"פ שְׂאֲמַרְנוּ שְׂאֶסּוּר לְפִרַע חוּבוֹ מַפְרוּת שְׂבִיעִית מִשּׁוֹם דְּלֹאזוּ לְאֲכָלָה הוּא מ"מ לְקָדַשׁ אִשֶּׁה מִתֵּר אִע"ג דְּלֹאזוּ לְאֲכָלָה הוּא כְּדִלְמַרְיָנן פֶּרֶק הֵאִישׁ מְקַדָּשׁ (קדושין דף נב.). מַעֲשֶׂה בְּאִחָד שְׁקָדַשׁ חֲמֵס נָשִׁים בְּכִלְכָּלָה שֶׁל שְׂבִיעִית וְאֲמָרוּ חֲכָמִים אִין הַאֲחִיוֹת מְקַדָּשׁוֹת הִא אַחֲרוֹת מְקַדָּשׁוֹת וְטַעֲמָא דְּמִשּׁוֹם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֲחִילוּ בֶּה רַבָּנָן וּמִיָּהּ יֵשׁ לְדַחוּת דֶּהתֵם דִּיעֵבַד אֲבָל

לְכַתְּחֵלָה אֶסּוּר: **דִּיהִיב גְּזָלָה בְּצַד הַתֵּר** וּא"ת בֵּינוּ דִּיהִיב לִיָּה בְּצַד הַתֵּר מֵאִי אֲרִיָּא דְּפוֹעֲלִים עוֹשִׂין בַּפְּרוּת שְׂבִיעִית הֲלָלוּ אִפִּילוּ הִיו עוֹשִׂין מְלָאכָה אַחֶרֶת יִהְיוּ מִתְּרִין לְפָרְעָן מַפְרוּת שְׂבִיעִית וּי"ל דוּקָא בְּשֶׁעוֹשִׂין הַמְּלָאכָה בַּפְּרוּת שְׂבִיעִית עֲצָמָן אִזּוּ אִינוּ נִקְרָא כְּנוֹתָן שָׁכַר מַה שְּׁפוֹרַעָן מַפְרוּת שְׂבִיעִית וּמִשּׁוֹם דְּכִי נָקַט עוֹשֶׂה מְלָאכָה בַּפְּרוּת שְׂבִיעִית וְהַעֲלֵם לְאֲכָלֶם דוּקָא דְּלוּמָה שֶׁסֶם שֶׁל שְׁנִיָּהָם יַחַד לְאֲכָלָה אֲבָל עוֹשֶׂה בְּמַלְאכָה אַחֶרֶת יְכוּל לְהִיוֹת שֶׁהוּא אֶסּוּר דְּלוּמָה שְׂפִיר שָׁכַר מְלָאכָה:

סב.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' טו:
ב מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' טז, סמג לאוין קמה, טוש"ע יו"ד סי' קלג סעי' א:
ג מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יז, ש"ע יו"ד סי' קלג סעי" ב:

ד מו"י פ' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קמה, טוש"ע יו"ד סי' רצד סעי' א:

ה מו"י פ' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קמה, טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' ג:

ו מו"י פו' מהל' שמיטה ויובל הל' יב:

ז מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' טו:

ח מו"י פו' מהל' שמיטה ויובל הל' יג:

ט מו"י פו' מהל' שמיטה ויובל הל' א:

י מו"י פו' מהל' שמיטה ויובל הל' יג:

יא מו"י פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' כב:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פו' מהל' שמיטה ויובל הל' יג:

ב מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' טז, טושי"ע יו"ד סי' קלג סעי' א:

ג מו"י פט"ו מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ט:

ד מו"י פח' מהל' שמיטה ויובל הל' כ:

הַעֲלָה לי פירות לירושלים לחלק דהוי כּמוכר מעשר שני וּאסור למכר

מעשר שני וּהקדשה משניות מוכיחות בּמסכת מעשר שני דאסור לעשות סחורה בּמעשר שני ומסתבר דכל מצי דאין מתחלל עליו זהו סחורה האסורה בו ואינו מתחלל אלא על דבר אכילה וּהמצי דגדגנו (מע"ש פ"ב מ"א) מעשר שני נתן לאכילה שמיה וסיכה וקשה דהא קנו בסוף פ"ק דמעשר שני אין לוקחין ממעות מעשר שני בהמה טמאה (ומעשר) כּו' משמע הא מלבשין מתרין ועוד קנו הקס (פ"ה מ"ב) ולא נתיי ממנו למת לקח לו ארון ותכריכין הא (לאו) [לחי] דומיא דמת מתר וגו' לומר דכל אותם משניות המתירות הינו מן התורה אבל רבנן אסרו כל עניי סחורה לפי שמצוה לעשות ממנו שלמים ואסרו גם לפרע בו שֶכר הפועלים והא דאיתא בירושלמי שאסור ג"כ לחי דומיא דמת ומפיה לה מקרא אסמכתא בעלמא הוא ור' יהודה היא מקשה על זה דאמרין בפרק בבל מערבין (עירובין דף כז:): מקרא דוגמתה הפסוק דדרש כללי ופרטי ולא מרבינן אלא פרי מפרי וגדולי קרקע לאכילה אבל דבר שאינו של אכילה לא אשכחן דאתרבי לכן נראה לפרש דכל מקום שמצינו הטר לקח ממנו שום דבר הינו להיות מעות בקדשת מעשר ביד הלוקח כמו גבי שביעית פ' לולב הגזול (ספד דף מא). מי שיש לו סלע של שביעית כו' דבעינן שתהא שביעית ביד הלוקח וכ"מ שמצינו אסור מקח במעשר הינו דרך חלול להיות המעות חלין ביד הלוקח: **חמירין** דנפיש אגריהו פי' וקושי טפי וזמנו טפי לסחורה: **שִכְרוּ** לסתם יינן מהו לבתחלה ודאי אסור להשתפר בסתם יינס בדאמרין לעיל (עבודה זרה דף נו): דלא שרי לדרך עם העובד כוכבים בגת אי לא גירי ליה אלא מפעיל היה אם השכר מתר בדיעבד או לא:

דאגרי לארבה לסתם יינן תמה מאי רחיה מביא מארבה לפועל שאני התם דנפיש

אגרה וזמי לחמרין י"ל פי לא היה השכר פי אם מעט לעבר נהר קטן והוי כפועל: **לקלינהו** ולבדרינהו פי' בלא פי קברי ומשני אחי לזבלו והא דלא דער פריך ולקלינהו ולבדרינהו פי קברי דהתם לא שייך אחי לזבולי בדכתיב (מלכים ב כ"ג:ו') וישלך את עפרה על קבר בני העם וי"ל דהיא בקבר בנין שאסור בהנאה אבל הכא פי קברי קרקע עולם שאינו נאסר וכן משמע בסנהדרין פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:)

יומא: **אתי לזבולי** וא"ת ומה בדרך הא פסקינן לעיל (עבודה זרה דף מט.) כר' יוסי דאמר זה תה גורם מתר (בבביה) דהוי זבל דאסור וקרקע דהטר וגו' לומר שלבתחלה יש לחוש לדברי רבנן שחולקין עליו דאמרי אף הוא נעשה זבל: **ולקברינהו** בעינייהו ומסיק לא מוכחא מלתא וּאסור וא"ת מאי שגא מפל הנקבדון דחשיב פ"ב דתמורה (דף לג:): שור הנסקל ועגלה ערופה ושער נזיר וכל דקברי בעיניהו אף בלא פי קברי וי"ל פיון שאין דרך לקבר בשר ושער מוכחא מלתא אבל חמי אין קבורתן מוכחת דאיכא למימר איניש גבד וקבר ואיתי הכא וכן דרך עתה לקבר בכורות ונראה שצריך לקבדן מעט בעמק פן יבא לחטט אחריהם ולאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בהם דאין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל: **יזפי** פרות שביעית מענייין ופרעי להם בשמינית אשתכח דאכלי ענייין בשמינית לאחר הבעור חליפי פרות שביעית צריך לפרש שהאסור היה מה שהיו אוכלים אותם בחזקת שלום דאלו בתורת שביעית אפילו הפרות עצמן יכולין ענייין לאלכל לכ"ע בדתיבא בתוספתא (פ"ח דשביעית) הניש טעת הבעור ענייין אוכלים אחר הבעור ולא עשירים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אחד ענייין אחד עשירים אוכלים אחר הבעור אי נמי הענייין היו עושים מהם מלוגמא או סחורה ולפיכך הקפידו עליהם אותם שגאו

ואמרו לרבי יוחנן: **יאות** הו עבדין דכינון דבהדיא שעתא לא הוו הגך בעין לא חליפין נינהו ולא חול עליהו קדשת שביעית ולפי זה אפלו בשביעית עצמה היו יכולין לפרע אם בפר אכלו פרות שביעית והדיא דאמרין בלולב הגזול (ספד דף נט.) דמבליע דמי אתרוג בלולב ה"ה בלא הבלעה אם היה עם הארץ רוצה להקוף עד שיכלה האתרוג ולא היה כאן דמי שביעית ומכאן דהזק דרב רבי אלחנן הלכה למעשה שאם יש ביד ישכאל יין נסך ושבועת כוכבים ודברים האסורים ומכדן לעובד כוכבים בהקפה ומכרם העובד כוכבים לאחר הקם שיתן לזה הישראל הדמים שהדמים מתרין בדיעבד ואע"פ שהאסור עצין ישנו בעולם ועוד הוסיף רבינו יצחק שאפי' לא מכרם העובד כוכבים אלא פיון משמכס אצלן קדם שיתן הדמים דקיי"ל (לקמן עבודה זרה עא.) משיכת עובד כוכבים קונה והוי כמו ברא עליה ואח"כ נתן דאתנגה מתר פיון שלא היה בקדושתה בשעת הביאה וה"נ לא היתה עבדות כוכבים בקדושתו בשעת פריעת

המעות ומשעם רבית לא היה לאסר דאזנתן דבי רבי ינאי היה להם תבואה בביתם וסאה בסאה מתר ביש לו: **אלא** ה"ח נתן לה ואח"כ בא עליה אתנגה מתר פי' דגינון דאמר לה הילך טלה מעבשו ובשעת ביאה תהא נגמרת מתנתה ופריך ולחול עלה אסור אתגן למפרע משעה דהיב לה ומסיק בשקדמה והקריבתו הקדם הביאה ופריך היכי דמי בשאמר לה הילך טלה מעבשו אחי לשון אמר לה אי דאמר לה קני מעבשו פשיטא דמתר דהא ליתא בשעת ביאה אבל לשון גרסת הספרים מתנה הוא דהיב לה קשה קצת דהא לא מתנה הוא שהרי אמר לה לבשתבעל תהא נגמרת בקדשית ובתמורה (דף כט.) נמי אינו בספרים ואי גרסינן ליה נפרש בן כמו מתנה הוא פיון שהקריבתו בפר:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

לחלק שתטול עס חלק בהם דאסור לפרע חובו ממעשר שני ואע"ג שגם זה

אוכלו בירושלים: ומתני' דין נסך דקנס נמי פועל דלא נפיש אגרה חמרא דיון נסך שאני: דאסורה חמור דאסור בהנאה פיון נסך משם: דטמאתן קיל בדאמרין בלין מעמידין (לעיל עבודה זרה דף ל:): שלם יינות הן יין נסך אסור בהנאה ומטמא טמאה חמורה בכזית סתם יינן אסור בהנאה ומטמא טמאת משקין ברביעית: ארבה ספינתו: פי קברי בית הקברות: לבדרינהו ופזרם כמות שהם ל"ל לשרפן: איתו בהו אינשי לידי תקלה דהדרי ומלקטי להו: ולקברינהו דבי בעיניהו: בלו נקבדון עמו דכתיב לא תלין נבלתו על העץ פי קבור תקבדנו אף העץ במשמע והכי אמרינן בפרק נגמר הדין ען שומע אני בין תלוג בין מחבר ת"ל פי קבור תקבדנו מי שאינו מחסר אלא קבורה וצא זה שמחסר קבורה ותלשה. אלמא ען גופה אסורי הנאה וקברי ליה בעיניה ולא חשיבן לתקלה: שאני התם פיון דקברי צבי דינא בבית הקברות המתקנים בבית דין מוכחא מלתא לכל מאן דמשבח להו התם ידע דמהרונג ב"ד הוו ופרש: יזפי פירי שביעית קדם זמן הבעור: ופרעי להו בשמינית אשתכח דאכלי ענייין בשמינית אחר הבעור חליפי פרות שביעית: יאות הן עבדין פיון דהדיא שעתא לא הוו הגך בעין ולא אחלופי העי בהני לאו חליפין נינהו ולא חילא קדשת שביעית עליהו: וכןגדו באתנן ברא עליה ואח"כ נתן לה אתנגה מתר להקדשה דכיון דלאו בשעת ביאה יהבה נהלה פי דער יהב לה והוא טלה מתנה בעלמא הוא: נתן לה ולא ברא עליה כו' מפרש ואזל: אלא ה"ק גתו לה ולא ברא עליה עבשו אלא לאחר זמן: או ברא עליה ולא גתו לה עבשו אלא לאחר זמן:

לכחול

לחלק שתטול עס חלק בהם דאסור לפרע חובו ממעשר שני ואע"ג שגם זה אוכלו בירושלים: ומתני' דין נסך דקנס נמי פועל דלא נפיש אגרה חמרא דיון נסך שאני: דאסורה חמור דאסור בהנאה פיון נסך משם: דטמאתן קיל בדאמרין בלין מעמידין (לעיל עבודה זרה דף ל:): שלם יינות הן יין נסך אסור בהנאה ומטמא טמאה חמורה בכזית סתם יינן אסור בהנאה ומטמא טמאת משקין ברביעית: ארבה ספינתו: פי קברי בית הקברות: לבדרינהו ופזרם כמות שהם ל"ל לשרפן: איתו בהו אינשי לידי תקלה דהדרי ומלקטי להו: ולקברינהו דבי בעיניהו: בלו נקבדון עמו דכתיב לא תלין נבלתו על העץ פי קבור תקבדנו אף העץ במשמע והכי אמרינן בפרק נגמר הדין ען שומע אני בין תלוג בין מחבר ת"ל פי קבור תקבדנו מי שאינו מחסר אלא קבורה וצא זה שמחסר קבורה ותלשה. אלמא ען גופה אסורי הנאה וקברי ליה בעיניה ולא חשיבן לתקלה: שאני התם פיון דקברי צבי דינא בבית הקברות המתקנים בבית דין מוכחא מלתא לכל מאן דמשבח להו התם ידע דמהרונג ב"ד הוו ופרש: יזפי פירי שביעית קדם זמן הבעור: ופרעי להו בשמינית אשתכח דאכלי ענייין בשמינית אחר הבעור חליפי פרות שביעית: יאות הן עבדין פיון דהדיא שעתא לא הוו הגך בעין ולא אחלופי העי בהני לאו חליפין נינהו ולא חילא קדשת שביעית עליהו: וכןגדו באתנן ברא עליה ואח"כ נתן לה אתנגה מתר להקדשה דכיון דלאו בשעת ביאה יהבה נהלה פי דער יהב לה והוא טלה מתנה בעלמא הוא: נתן לה ולא ברא עליה כו' מפרש ואזל: אלא ה"ק גתו לה ולא ברא עליה עבשו אלא לאחר זמן: או ברא עליה ולא גתו לה עבשו אלא לאחר זמן:

לכחול

 מסורת הש"ס
א סנהדרין מה: סנהדרין מג. ב תוספתא שביעית; משנה מעשר שני
תורה אור השלם
לא־תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית יהונה אלהיך לקלנדר פי תועבת יהונה אלהיך גס־שניהם

לֹא־תִבִּיא אֶתְנָן זֹנָה וּמַחִיר כֶּלֶב בֵּית יְהוֹנָה אֱלֹהֶיךָ לִקְלִנְדָּר פִּי תוֹעֵבֶת יְהוֹנָה אֱלֹהֶיךָ גֹּס־שְׁנֵיהֶם

א סנהדרין מה: סנהדרין מג.
ב תוספתא שביעית; משנה מעשר שני

לֹא־תִבִּיא אֶתְנָן זֹנָה וּמַחִיר כֶּלֶב בֵּית יְהוֹנָה אֱלֹהֶיךָ לִקְלִנְדָּר פִּי תוֹעֵבֶת יְהוֹנָה אֱלֹהֶיךָ גֹּס־שְׁנֵיהֶם

מסורת הש"ס
א תמורה ט; חולין כלט; בבא קמא טט: ב תמורה כט: ג בבא מציעא ו. ד תמורה כט: ה עירובין עז; תוספתא דמאי; תוספתא עבודה זרה
תורה אור השלם
ואיש כ״י:קדש אֶת־בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וּמִעֲרֹכּוֹ הִפָּחוּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיד אֹתוֹ הִפָּחוּ כּוּן יָקִים (ויקרא כו, יד)

לַחֲנוּל עֲלִיָּה אֶסּוּר אֶתֵּנּוּ לְמַפְרַע שְׁהָרִי מִתְחַלָּה ע"מ בִּיאָה נִתְּנוּ לָהּ: חָנִי מַעֲכָשׁוּ קֹדֶם בִּיאָה פְּשִׁטָּא דְּמִתָּר דִּלְע"נ דַּע"מ בִּיאָה יִהְיֶה נִהְלָה בֵּינוּ דְּמִתָּמִי בִּיאָה יִהְיֶה נִהְלָה לָאוּ שְׂכַר בִּיאָה הוּא: וְאִי מַצְטְרִיךְ לִיה חָנִי מַעֲכָשׁוּ הַלֶּכֶךְ אֲנַטְרִיךְ מִתְּנִי לֹאשְׁמוּעִינּוּ דִּלְע"נ דְּאָמַר לֶה לֹא נִקְנִי לָךְ עַד שְׁעַת בִּיאָה בֵּינוּ דְּהִזְר אֶמַר לֶה אִי מַצְטְרִיךְ לִיה חָנִי מַעֲכָשׁוּ הֲוִיָּה לֶה מִתְּנַת חֲנָס כִּי שְׁתַּלְתָּה וְאִקְרַבְתָּה: בֵּינוּ דְּאָמַר מַר בְּתוֹסַפְתָּא דְּקוּדוּשִׁין בַּ"ק (דף כח:): בְּטֻלָּה זֶה כָּל בְּמַה דְּיָהִיב לֶה הֲוִי אֶתְּנָן דְּמִהֲשָׁתָא קוּנִיתִיָּה: בְּטֻלָּה סָתָם כִּי יִהִיב לֶה לְאַחַר זְמַן לָאו אֶתְּנָן הוּא דְּהֲשָׁתָא הוּא דְּקוּנִיָּה לִיָּה: עוֹבַד כּוּכְבִּים לָאו בַּר מְשִׁיכָה דְּכִי כְּתִיבָא מְשִׁיכָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיבָא אוּ קוּנֶה מִיַּד עֲמִיתָךְ: הָא חֲנִיָּה לִיָּה מִהֲשָׁתָא קֹדֶם בִּיאָה וְיִהִיב קָרִי לֶה בָּא עֲלִיָּה וְאח"כ נִתְּן לֶה: וְאִי לֹא שְׁתַּלְתָּ בְּיוֹם פְּלוּנִי בְּתַתְּנִיךְ הַלֶּכֶךְ בָּא עֲלִיָּה וְאח"כ נִתְּן לֶה הוּא וּמִיָּהּ הוֹאִיל וּמִשְׁעַת בִּיאָה שְׁוִיָּה אֲפּוֹתִיקִי וְעַמַּד בְּחֻצְרָה חוּל עֲלִיָּה אֶתְּנּוּ: מִתִּיב רַב שְׁשַׁת לִר' יַנְאִי: לְפּוֹעֲלָיו וְלַחֲמִרְיוֹ עוֹבְדֵי כּוּכְבִּים אוּ עַמֵּי הָאָרֶץ:

אָלָא דְּאָמַר לֶה לְחָנִי גְבִיָּה כְּלוּמַר לֹא תִקְנִי עַד שְׁעַת בִּיאָה וְהַלֶּכֶךְ לֹא הֲוִי פְּשִׁטָּא

"לִיחֻול עֲלֶה אִיסּוּר אֶתֵּנּוּ לְמַפְרַע! אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כְּשֶׁקִּדְמָה וְהִקְרִיבְתּוּ. הֵיכִי דְמִי? אִי דְאָמַר לֶה: "קִנִּי לִיָּה מַעֲכָשְׁיוּ" — פְּשִׁיטָא דְשָׂרֵךְ, דְּהָא לִיתִּיהַ בְּשַׁעַת בִּיאָה, וּמִתְּנָה בְּעֻלְמָא הוּא דְיָהִיב לֶה! ^[כא]וְאִי דְלֹא אָמַר לֶה "קִנִּי לִיָּה מַעֲכָשְׁיוּ", הֵיכִי (מַצִּי) [מַצִּיָּא] מְקַרְבָּה? "וְאִישׁ כִּי יִקְדֹּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ" אָמַר רַחֲמָנָא, מָה בֵּיתוֹ בְּרִשְׁתּוֹ, אָף כָּל בְּרִשְׁתּוֹ. ^[כב]אָלָא, דְּאָמַר לֶה: "לְחָנִי גְבִיָּה עַד שַׁעַת בִּיאָה, וְאִי מִיצְטְרִיךְ לִיָּה קִנִּי מַעֲכָשְׁיוּ". ^[כג]בְּעִי רַב הוֹשַׁעְיָא: קִדְמָה וְהִקְדִּישְׁתּוּ, מַחוּ? בֵּינוּ דְאָמַר מַר: אָמִירְתּוֹ לְגִבּוּהַ כַּמְסִירְתּוֹ לְהָדְיוּט, כַּמָּאן דְּאִקְרַיְבְתִּיהַ דְּמִי, אוּ דְלִמָּא הַשְׁתָּא מִיָּהּ אָא קָאִי וְאִיתִיהַ בְּעִינִיָּה? וְתַפְשׁוּט מְדַרְבֵּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שְׁקִדְמָה וְהִקְרִיבְתּוּ — דְּוָקָא הִקְרִיבְתּוּ, אֲבָל הִקְדִּישְׁתּוּ — לֹא. ^[כד]דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר גּוֹפִיָּה קָא מִיבְּעִיָּא לִיָּה, מַאי? מִיפְּשִׁט פְּשִׁיטָא לִיָּה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּהִקְרִיבְתּוּ דְּוָקָא, אֲבָל הִקְדִּישְׁתּוּ — לֹא, דְּהָא אִיתִיהַ בְּשַׁעַת בִּיאָה? אוּ דְלִמָּא הִקְרִיבְתּוּ פְּשִׁיטָא לִיָּה, וְהִקְדִּישְׁתּוּ מְסַפְקָא לִיָּה? תִּיקוּ. 'בָּא עֲלִיָּה וְאַחַר כֶּה נִתַּן לֶה אֶתְנַנָּה — מוֹתָר, וּרְמִינְהִי: בָּא עֲלִיָּה וְאַחַר כֶּה נִתַּן לֶה, אֲפִילוּ מַכָּאן עַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים — אֶתְנַנָּה אֶסּוּר! 'אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר רַב חֲסִדָּא: לֹא קִשְׂיָא, הָא דְאָמַר "הִתְבַּעְלִי לִי בְטֻלָּה זֶה", הָא דְאָמַר לֶה "הִתְבַּעְלִי בְטֻלָּה" סָתָם. 'וְכִי אָמַר לֶה "בְּטֻלָּה זֶה" מַאי הוּי? הָא מְחַסֵּר מְשִׁיכָה! בּוֹזוּנָה גּוֹיָה, דְּלֹא קוֹנִיָּא בַּמְשִׁיכָה. וְאִיבְעִית אִימָא: לְעוֹלָם בּוֹזוּנָה יִשְׂרָאֵלִית, וּכְגוֹן דְּקָאִי בַּחֲצִירָה. 'אִי דְקָאִי בַּחֲצִירָה, בָּא עֲלִיָּה וְאַחַר כֶּה נִתַּן לֶה, הָא קוֹנִיָּא לֶה! לֹא צְרִיכָא, דְשׁוּיָּה גִיחַלָּה אֲפּוֹתִיקִי, דְּאָמַר לֶה: "אִי מִיִּיתִיבָא לִיָּה זִוְיָ מַכָּאן עַד יוֹם פְּלוּנִי — מוֹטְב, וְאִי לֹא — שְׁקָלִיָּה בְּאֶתְנַנִּיָּה". ^[כה]מִתִּיב רַב שְׁשֵׁת: אוֹמַר אָדָם לַחֲמִרְיוֹ וּלְפּוֹעֲלָיו "לָכוּ וְאִכְלוּ בְּדִינָר זֶה", "צִיאוּ וּשְׁתּוּ בְּדִינָר זֶה", וְאִינּוּ חוֹשֵׁשׁ

לֹא

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

סג.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יא:

ב מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יא:

ג מו"י פו' מהל' ערכים וחרימין הל' בב, סמוג עשין קלב:

ד מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יא:

ה מו"י פט' מהל' מכירה הל' א, סמוג עשין פב, טוש"ע יו"ד סי' רנח סעי' יג:

ו מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יב:

ז מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יג:

ח מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יג:

ט מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יג:

י מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יג:

יא מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' כו, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ד:

דלָּהּוּ מִתָּר מִאֲחַר שְׁנֵלָה בְּדַעַתּוֹ שְׁלֹא תִקְנֶה עַד שְׁעַת בִּיאָה וּמִשּׁוּם אֶתְּנָן נִמְי לִיבָא דְּהָא אָמַר לֶה אִי צְרִיכָא לִיָּךְ קוּנִי

מַעֲכָשׁוּ: אוּ דְלִמָּא הַשְׁתָּא מִיָּהּ אָאִי בְּעִינָיָה ואַע"פ שְׁאִין אֶתְּנָן חוּל עַל הַמְקַדְשִׁין דְּכְתִיב לְכָל נָזֵר פֶּרֶט לְנִזְר שְׁמַר הִכָּא מִאֲחַר גְּזָאתָה בְּשַׁעַת בִּיאָה חוּל אֶסּוּר אֶתְּנָן לְמַפְרַע מַשְׁעָה דְּיָהִיב לֶה וְאֹן לֹא הִיָּה הַקָּדָשׁ: וְהָא מְחַסְרָא מְשִׁיכָה פִי' וְאִפִּי לִר' יוֹחָנָן דְּאָמַר דְּבַר תּוֹרָה מַעוֹת קוּנוֹת הִכָּא גְבִי אֶתְּנָן לֹא קִנּוּ בֵּינוּ שְׁהִקְיַעוּ חֻכְמִים דְּלִין קוּנִית מַעוֹת קוּנֶה וְאִזְקִימוּהָ אֲמַשְׁיכָה גַם מִמְּנֶה הִקְיַעוּ וְאִין בָּאֹן אֶתְּנָן כָּלָל וְלֹא דְמִי לִהְיֹא דְפָרָק הַזֵּב (ב"מ דף מו"ב דף מח). נִתְּנָה לְסִיטוֹן מַעַל שְׁקִינִית הֶפְסָף מוֹעִיל דְּכִינּוּ דְּמַעַל מִן הַתּוֹרָה מִי יִפְקִיעַ

הַמַּעֲלִילָה מִמַּעוֹת הַקָּדָשׁ: **בּוֹזוּנָה** עוֹבְדַת כּוּכְבִּים לֹא קוֹנִיָּא בְּמִשְׁכָּה וּכְרַשׁ"ל מַשְׁנֵי דְּאָמַר לְעַמִּיתָךְ בְּמִשְׁכָּה הָא לְעוֹבַד כּוּכְבִּים בְּכֶסֶף דְּחָלוּ לִר' יוֹחָנָן אִית לֶה לְעוֹבַד כּוּכְבִּים בְּמִשְׁכָּה וּמִשּׁוּם דָּרַב חֲסִדָּא אִית לֶה פָּרָק הַזֵּב (ב"מ דף מו:): כִּר' יוֹחָנָן הִזְר מַשְׁנֵי שְׁנִיָּא אֲחִירִינָא

דְּלַרְבִּי יוֹחָנָן לֹא תִקְשִׁי: **כְּגוֹן** דְּקָאִי בַּחֲצִירָה וא"ת לִישְׁנִי תַקְוִיָּהּ בְּטֻלָּה זֶה הָא דְּקָאִי בַּחֲצִירָה וְהָא דְּלָא קָאִי בַּחֲצִירָה וּי"ל דְּנִיחָא לִיָּה לְאִזְקִימָה בְּטֻלָּה סָתָם אֲפִילוּ קָאִי בַּחֲצִירָה עַם טוֹלָאִים אֲחִרִים שְׁלוּ אַע"פ שְׁאִינּוּ יְכוּל לְדוֹחַתָּה לְטוֹלָה מִן הַשּׁוּק אֲפִילוּ הִכִּי אִין שֶׁס אֶתְּנָן חוּל אֲפִילוּ לְמַחֵן דְּאִית לִיָּה בְּרָרָה אֲלֹא עַל הַמְבַרְכַּר בְּשַׁעַת

בִּיאָה: וְאִינּוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית פִּי' בְּקוּנְטָרוֹם שְׁמָא יְמַסֵּר דְּמִים הֲלֵלוּ לָמִי שְׁחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית וְתִנְיָא אִין מוֹסְרִין דְּמִי פְרוֹת שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ וּפְרִיךְ הִכִּי מִדְּקִאֶסֶר בְּצִיּוֹ וְאִכְלוּ וְאִינוּ פּוֹרַע אֲלֵמָא כִּי קִפְרַע דְּמִי אֶסּוּרָא קִפְרַע וְנִקְרָאִים דְּמִי שְׁבִיעִית ואַע"פ שְׂכַבְר רַבְלוּם הִכִּי נִמְי דְּבִי ר' יַנְאִי כִי קִפְרַעִי דְּמִי שְׁבִיעִית הֵם וְקֹשָׁה מִי הִזְקִיחוּ לְשֹׁנֵת פְרוֹת שְׁבִיעִית מִמַּעֲשֶׂר וְיוֹן נֶסֶךְ שְׁהַטַּעַם מַפְנִי שְׁנַרְחָא כְּמַאֲכִיל לְפּוֹעֲלָיו דְּבַר שְׁאִינוּ מַעֲשֶׂר אוּ יוֹן נֶסֶךְ ה"נ הִיָּה לוּ לְפִרַשׁ שְׁמַאֲכִיל שְׁבִיעִית לְפּוֹעֲלָיו וְנִמְצָא פּוֹרַע חוֹבוּ מִדְּמִי שְׁבִיעִית וְעוֹד תִּקְשִׁי לָרַב שֶׁשֶׁת דְּמַפְרַשׁ טַעַם הַצְּרִימָא מִשּׁוּם דְּמִי פְרוֹת שְׁבִיעִית דְּלִמָּא אַחַר הַבַּעוּר אִזְרִי וְאֶסּוּרָא מִשּׁוּם דְּנִהְיָה מִפְרוֹת שְׁבִיעִית בְּשַׁעַת הָאֶסּוּר דְּזִמְנָא דָּן נֶסֶךְ דְּהֲוִי טַעֲמָא מִשּׁוּם דְּנִהְיָה מִיַּין נֶסֶךְ אִי נִמְי אֲפִילוּ קֹדֶם הַבַּעוּר וְטַעֲמָא מִשּׁוּם שְׁפּוֹרַע חוֹבוּ מִפְרוֹת שְׁבִיעִית שְׁקוּנָה פְרוֹת שְׁבִיעִית וּמַאֲכִילִין לְפּוֹעֲלָיו וְלֹא דְמִי כָּלָל לְדְבִי ר' יַנְאִי וְעוֹד קֹשָׁה בְּסִמְךָ. דְּמַסִּיק בַּחֲנוּנִי הַמְקִיפוּ דְּמַשְׁעָבַד לִיָּה דְּכִינּוּ דְּזַרְפָּה לְאִקּוּפִי קוּי לֶה דִּינָר גַּבַּהּ פִּי' דְּכִינּוּ דְּמַקְיִפוּ לְבַעַל הַבַּיִת סִמְךָ עֲלָיו וּמַשְׁעָבַד לוּ בַּעַל הַבַּיִת לְפִי שְׁסִמְךָ עֲלָיו לְכָךְ הֲוִי דְּמִי שְׁבִיעִית אֲבָל דְּבִי ר' יַנְאִי לֹא הוּוּ חֲנוּנִי הַמְקִיפוּ וְלֹא סִמְכָא דַּעֲתִיָּהּ פְּלִי הִיא וְלֹא מַשְׁעָבְדִי לָהּ דְּבִי ר' יַנְאִי מִהֲשָׁתָא וְכִי פִרְעִי לָהּ אַחַר זְמַן לָאו חֲלִיפִי שְׁבִיעִית יִנְיָהּ וְקִשְׁיָא דְּמִדְּמִי לַעִיל הִיאִיל דִּר' יַנְאִי לְאֶתְּנָן דְּבָא עֲלִיָּה וְאח"כ נִתַּן לֶה וְאִזְקִימָא אֲפִילוּ שְׁעָאֹן לֶה אֲפּוֹתִיקִי וְעוֹמַד בְּשַׁעַת בִּיאָה בַּחֲצִירָה ואַע"נ דְּמַשְׁעַת בִּיאָה אֲשַׁתְּעָבַד לֶה וְאִין לְהַתִּיר מַטַּעַם שְׁאִין הַשְׁעָבּוּד עַל טוֹלָה זֶה לְפַעוֹת הַשְׁעָבּוּד מְנַכְסִי הֲוִי חֲלִיפִי אֶתְּנָן דְּשָׂרִי בְּדִאֲמִרִינּוּ בְּרַךְ כָּל הָאֶסְוִירִין (תְּמוּדָה דף לו.) דֹּא"כ מַאי קָאִיָּה מִבִּיא לַעִיל מִאֶתְּנָן עַל דְּבִי ר' יַנְאִי שְׁאִנִּי הֵתֵם דְּחִלְפִין מִתְּרִין וְאִילוּ חֲלִיפִי שְׁבִיעִית אֶסּוּרִין אֲלֹא וְזִאי אַע"נ דְּמַשְׁתַּעָבַד אִינוּ נִתְּפַשׁ בְּאֶסּוּר אֶתְּנָן כָּלָל וּה"ה לְדְבִי ר' יַנְאִי אַע"נ דְּמַשְׁעָבְדִי וְעוֹד לְפִרְשׁוֹ לָשׁוֹן קוּנֶה לֶה דִּינָר גַּבַּהּ יִתּוּר לָשׁוֹן הוּא לֹא הִיָּה לוּ לְהַזְכִּיר רַחַ מַשְׁתַּעָבַד וְלֹא מַשְׁתַּעָבַד לְכָךְ גִּרְחָה לְרַבִּינוּ יִצְחָק לְפִרַשׁ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית שְׁפּוֹרַע חוֹבוּ מִפְרוֹת שְׁבִיעִית שְׂכַבְר פִּרַע לוּ הַדִּינָר וְאִין שׁוּם חוֹב מְטוֹל עֲלָיו לְפִרַע אַחַר שְׁאֲכַלוּ הָאֶסּוּר אֲבָל אָמַר וְאִינוּ פּוֹרַע חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם שְׁבִיעִית שְׁהוּא בָּאֵלוּ לְקוּם בַּעַל הַבַּיִת לַעֲצֵמוּ וְנִתְּנָם לְפּוֹעֲלָיו וְנִמְצָא פּוֹרַע חוֹבוּ מִפְרוֹת שְׁבִיעִית וְהַשְׁתָּא אֲפִילוּ אִזְרִי בְּרִיתָא לְאַחַר הַבַּעוּר פְּרִיךְ שְׁפִיר אֲלֵמָא כִּי קִפְרַע דְּמִי אֶסּוּרָא קִפְרַע וְאִי אִיתָא דְּבַעֲלִמָא לֹא חָשִׁיב דְּמִי פְרוֹת שְׁבִיעִית כְּכִי הִאי גּוּנָא שְׁפּוֹרַע אַחַר שְׁכָלוּ הַפְרוֹת מִן הַעוֹלָם גַּם בְּכָאן לֹא הִיָּה לָנוּ לְחַשְׁבָּם בָּאֵלוּ לְקוּם בַּעַל הַבַּיִת לַעֲצֵמוּ וְנִתְּנָם לְפּוֹעֲלָיו מִאֲחַר שְׁהָן לְוִקְחוּן הַפְרוֹת מִבַּיִת הַחֲנוּנִי וְהוּא פּוֹרַע הַמַּעוֹת לְאַחַר שְׁאֲכָלוּם וּמַסִּיק תַּרְגָּמָה רַב פְּפֹא בַּחֲנוּנִי הַמְקִיפוּ דְּמַשְׁתַּעָבַד לֶה דְּבָנּוּ דְּזַרְפָּה לְאִקּוּפִי קוּי לֶה דִּינָר גַּבַּהּ פִּי' דְּמַשְׁתַּעָבַד לִיָּה שְׁקוּנָה שְׁעָבּוּד בְּנִכְסִיו לְאֶלְתֵּר כְּגַדַּד מַה שְׁנוֹתָן לְפּוֹעֲלָיו וְהִינוּ קוּי לֶה דִּינָר גַּבַּהּ דְּקִאֲמַר לְשַׁעָבּוּד הַדִּינָר קוּנֶה בְּנִכְסִיו שְׁנֶה דִּינָר וְלֹא חֲנוּן מְיוּר שְׁיִיכַל לְהַקְדִּישׁוּ מַעַת שְׁקוּנָה הַדִּינָר בְּנִכְסִי בַּעַל הַבַּיִת לְאֶלְתֵּר כְּשֶׁהָן בְּעִין וְנוֹתְנוּ לְפּוֹעֲלָיו הֲוִי לִיָּה מַה שְׁקוּנָה בְּנִכְסִי בַּעַל הַבַּיִת דְּמִי הַפְרוֹת וְלְכָךְ חָשִׁיב בַּעַל הַבַּיִת כְּלוּקַח הַפְרוֹת וְהִזְקָן מִחֲנוּנִי וּמַאֲכִיל לְפּוֹעֲלָיו בְּשִׁכְרָן וּלְבַסּוּף כְּשִׁיתֵּן הַדְּמִים לְחֲנוּנִי לְפַעוֹת הַשְׁעָבּוּד מְנַכְסִיו וְהִיו דְּמִי שְׁבִיעִית אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן נִתְּפַשׁ וְאִם הֲוִי הַעֲנִיִּים שְׁלוּםס מְהֵס דְּבִי ר' יַנְאִי ע"י ר' יַנְאִי כְּחֲנוּנִי הַמְקִיפוּ וְהִיָּה אוֹמַר ר' יַנְאִי לְבִנִי בֵּיתוֹ צִאוּ וְלוּ וְאִינוּ פּוֹרַע הִיָּה נִתְּפַשׁ בְּאֶסּוּר שְׁבִיעִית מַה שִּׁר' יַנְאִי פּוֹרַע לָהֶם מַטַּעַם זֶה דְּפִרַשׁ אֲבָל הֵם לֹא הֲוִי כְּחֲנוּנִי הַמְקִיפוּ וְלָהִכִּי לֹא גָמַר וּמִקְנִי לָהּ שְׁעָבּוּד בְּנִכְסִיו לְאֶלְתֵּר כְּשֶׁנוֹתְנִין פְרוֹת שְׁבִיעִית לְבִנִי בֵּיתוֹ דְּנִהִי דְּבִתּוֹרַת עֲרַבּוּת וְקַבְלָנוּת מַשְׁתַּעָבַד לָהֶם לְעַנְיִים סוּבַר עָתָה זֶה הַמִּתְרָן שְׁאִין מַשְׁתַּעָבַד בְּעֲרַבּוּת אִף בְּקַבְלָנוּת רַח גּוּף הָעֵרַב וְהַקְבֵּלִין אֲבָל בְּנִכְסִיו שֶׁל עֵרַב אִין הַמְלִיָּה קוּנֶה כְּלוּם לְאֶלְתֵּר וְאֲפִילוּ שְׁעָבּוּד אִי נִמְי הִיָּה טוּעָה בְּזַה שְׁאִין שְׁעָבּוּד בְּנִכְסִי עֵרַב אֲלֹא בְּמַלְוָה וְלִיָּה אֲבָל אִם הִיָּה אוֹמַר תָּן לְפִלּוּנִי מְנֶה אוּ הֲלֵנוּ וְיִהְיֶה קוּנִי לוּ וְהוּא וְהָא פְטוּר מִתָּן וְאִינוּ נוֹתֵן לָךְ אוּ וְאִינוּ פּוֹרַע לָךְ שְׁהוּ בְּעִין מַעֲשֶׂה דִּר' יַנְאִי דְּהִכָּא אִין בָּאֹן דִּין עֲרַבּוּת אַע"נ דְּאֲמִרִינּוּ בְּסוּף גַּט פָּשׁוּט (ב"ב דף קעז.) תָּן לוּ וְאִינוּ נוֹתֵן לָךְ אִין לוּ לְמַלְוָה עַל הַלְוָה כְּלוּם דְּמַשְׁמַע אֲבָל עַל הָעֵרַב יֵשׁ לוּ מְדָלָא קִאֲמַר אִין לוּ עַל זֶה וְעַל זֶה לֹא הִיָּה מַסִּיק אֲדַעֲתָה הַשְׁתָּא מִהִיאִיל כִּי הֵיכִי דְּלָא אִסִּיק אֲדַעֲתָה הֵךְ דְּרַבָּא וְכִי אִיתִי דְּרַבָּא חָזַא מְנִיָּה נָקוּט וְהַתְלָמוּד נוֹשֵׁא וְנוֹתֵן לְפִי טַעוּתוֹ וְאָמַר אֲבָל חֲנוּנִי שְׁאִין מְקִיפוּ מַאי מִתָּר כִּי' וְתוּ חֲנוּנִי שְׁאִין מְקִיפוּ מִי לֹא מַשְׁתַּעָבַד כְּלוּמַר וְכִי אִין אִין נְכִסִּיו מַשְׁעָבְדִין מִמֶּשׁ בְּדִין עֵרַב וְהָא אָמַר רַבָּא כו' קוּנֶה מ

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פא' מהל' מכירה הל' ו, סמג עשין כב, טוש"ע חו"מ סי' קצ סעי' ג:

ב מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' כה, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ד:

ג מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ז:

ד מו"י פה' מהל' כלאים הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' א:

פְּשֵׁהָקָדִים לו ד״נר הא גלָא פְּרִיךְ לַפֿלג בד"א פְּשֵׁהָקָדִים לו ד״נר

לֹא מִשׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מִשׁוּם מַעֲשֶׂר, וְלֹא מִשׁוּם יִיזן נֶסֶךְ. וְאִם אָמַר לָהֶם: ”צֵאוּ וְאָכְלוּ וְאַנִּי פּוֹרֵעַ”, ”צֵאוּ וּשְׁתּוּ וְאַנִּי פּוֹרֵעַ” — חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם שְׁבִיעִית, וּמִשׁוּם מַעֲשֶׂר, וּמִשׁוּם יִיזן נֶסֶךְ. אֲלֵמָּא, כִּי קֵא פֿרַע — דְּמִי אִיסוּר קֵא פֿרַע; הֵכָא גַּמִּי, כִּי קֵא פֿרַע — דְּמִי אִיסוּרָא קֵא פֿרַע. תַּרְגֻּמָּה רַב חֲסֵדָא בְּחֻנְנִי הַמַּקִּיפּוֹ, דְּמִשְׁתַּעֲבַד לֵיהּ, דְּכִינּוֹן דְּאוֹרְחִיָּה לְאַקוּפִי — קִנֵּי לִיהּ דִּינָר גַּבִּיָּה. אֲבָל חֻנְנִי שְׁאִין מַקִּיפּוֹ מֵאִי מוּתָר? אִי הָכִי, אַדְתָּנִי ”צֵאוּ וְאָכְלוּ בְּדִינָר זָה”, ”צֵאוּ וּשְׁתּוּ בְּדִינָר זָה”, לִיפְלוֹג וְלִיתָנִי בְּדִידָה: בַּמָּה דְּכָרִים אַמּוּרִים? בְּחֻנְנִי הַמַּקִּיפּוֹ, דְּמִשְׁתַּעֲבַד לֵיהּ, אֲבָל חֻנְנִי שְׁאִין מַקִּיפּוֹ — מוּתָר. ”וְעוֹד: חֻנְנִי שְׁאִין מַקִּיפּוֹ מִי לֹא מִשְׁתַּעֲבַד? וְהָאֹמֵר רַבָּא: הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ ”תַּן מִנָּה לְפִלּוּנִי וְיִקְנוּ כָּל נֶכְסָאֵי לָהּ”, קִנָּה מִדִּין עָרַב! אֵלֶּא אָמַר רַבָּא: לֹא שָׁנָא מַקִּיפּוֹ, וְלֹא שָׁנָא שְׁאִין מַקִּיפּוֹ, אַךְ עַל גַּב דְּמִשְׁעַבַּד לֵיהּ, כִּינּוֹן דְּלֹא מִיִּיחַד שִׁיעֻבּוּדִיהּ — לֹא מִיִּתְסַר. ”אֵלֶּא הֵכָא אַמַּאי חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם שְׁבִיעִית? הָא לֹא מִיִּיחַד שִׁיעֻבּוּדִיהּ הֵכָא! אָמַר רַב פֿפָּא: כְּגוֹן שְׁהָקָדִים לוֹ דִּינָר. אָמַר רַב כְּהֵנָּא: אַמְרִיתָה לְשִׁמְעָתָא קַמִּיָּה דְּרַב זְבִיד מִנְּהַרְדַּעָא, אָמַר לִי: אִי הָכִי, אַדְתָּנִי ”צֵאוּ וְאָכְלוּ, צֵאוּ וּשְׁתּוּ, וְאַנִּי פּוֹרֵעַ”, ”צֵאוּ וְאָכְלוּ, צֵאוּ וּשְׁתּוּ, וְאַנִּי מַחֲשָׁב” מִיבַעֲי לִיהּ! אָמַר לֵיהּ: תָּנִי ”צֵאוּ וְאַנִּי מַחֲשָׁב”. רַב אֲשִׁי אָמַר: כְּגוֹן שְׁנַטֵּל וְנָתַן כִּיד. אָמַר לֵיהּ רַב יִימַר לְרַב אֲשִׁי: אִי הָכִי, אַדְתָּנִי ”צֵאוּ וְאָכְלוּ, צֵאוּ וּשְׁתּוּ”, ”טָלוּ וְאָכְלוּ, טָלוּ וּשְׁתּוּ” מִיבַעֲי לִיהּ! אָמַר לֵיהּ: תָּנִי ”טָלוּ וְאָכְלוּ, טָלוּ וּשְׁתּוּ”.^[פֿונקטיון: עמוד מלא] תַּיִב רַב נַחֲמָן וְעוּלָא וְאַבְיָמִי בַר פֿפֿי, וַיְתִיב רַבִּי חֲזִיא בַר אֲמִי גַבִּיָּהּוּ, וַיְתִיבֵי וְקָא מִיבַעֲיָא לָהּ: שְׁכָרוּ לְשַׁבּוּר בְּיִיזן נֶסֶךְ מַהוּ? מִי אַמְרִינּוּ כִּינּוֹן דְּרוּצָה בְּקִימוֹ — אָסוּר, או דְּלֵמָּא כָּל לְמַעוּטֵי תִּיפְלָה שְׁפִיר דְּמִי? ”אָמַר רַב נַחֲמָן: יִשְׁבּוּר, וְתַבָּא עָלֵיו בְּרַכָּה. לֵימָּא מְסִיעֵי לֵיהּ: אִין עוֹדְרִין עִם הַגּוֹי בְּכִלְאִים,

אֲבָל

(דף לט.) אִין מוֹסְרִין דְּמִי פְרוֹת שְׁבִיעִית מן הַחֲשׂוֹד לְמַכְרֶם וְתַנִּיא בְּמַס' סָכָה (דף לט.) אִין מוֹסְרִין דְּמִי פְרוֹת שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ יוֹתֵר מִנ' סְעוּדוֹת: וְלֹא מִשׁוּם מַעֲשֶׂר דָּאס עַמִּי הָאָרֶץ הֵם וַיִּקְחוּ שְׁאִינוּ מַעֲשֶׂר וְנִמְצָא זֶה מֵאֲכִילוּ דֶּהָא אִיהּוּ לֹא סָפִי לָהּ מִידי אֶלָּא פְּרִיטוֹ יְהִיב לָהּ: וְלֹא מִשׁוּם יִיזן נֶסֶךְ אִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הֵם וְנִמְצָא מֵאֲכִילוֹ יִיזן נֶסֶךְ וְהָרִי מְזוֹנוּמִיָּהוּן עָלֵיו וְנִינְה מִיזן נֶסֶךְ: וְאַנִּי פּוֹרֵעַ הִי אִיהּ לִיקַח הָאִסוּר וּמֵאֲכִילוּ דֶּהֲשֹׁתָא לֹא סְלִיק נִפְשָׁה מִיָּהּוּ בַּפְּרִיטוֹ: הַמַּקִּיפּוֹ שְׁרָגִיל אֶצְלוּ בַּהֲקָפָה: דְּמִשְׁעַבַּד לִיהּ הִיא זְעַל הַבִּית מִשְׁעַתָּא דְּיָהִיב חֻנְנִי פִירִי וְהִי כְּנוּתָן מִיד לִיד: קִנֵּי לַהּ דִּינָר גַּבִּיָּה חֻנְנִי סְמִיךְ עַל זֶה שְׁכָכֵר הַפִּיר כּוֹ שְׁכָל מְקוּם שְׁנַטְנֵה דִּינָר קִנֵּי לוֹ לְחֻנְנִי הַלְכָךְ חֲלִיפִי נִינְהוּ. אֲבָל הֵךְ דְּבִי ר' יִנְאי כִּינּוֹן דְּהֵךְ עַנְי דְּמַחֲפִי לָהּ פִירִי לֹא חֻנְנִי שְׁרָגִיל לַהֲקִיפּוֹן נִינְהוּ לֹא סְמַכָּא דַּעֲתָה כְּלִי הִיא וְלֹא מִשְׁתַּעֲבַד לָהּ דְּבִי ר' יִנְאי הַלְכָךְ כִּי פֿרַע לְאַחַר זְמַן לֹא חֲלִיפִי שְׁבִיעִית נִינְהוּ: אִי הָכִי דְּמַעֲמָא מִשׁוּם מַקִּיפּוֹ הוּא אֲבָל אִין מַקִּיפּוֹ שָׂרִי: אַדְתָּנִי יִישָׁא דְּמַהֲדֵר תַּנָּא בְּתַר הַסֵּתָא וְלֹא אֲשַׁכַּח אֶלָּא בְּצֵאוּ וְאָכְלוּ בְּדִינָר זָה דְּסְלִיק מִיָּהּוּ נִפְשָׁה בַּפְּרִיטוֹ: לַפֿלג וְלַתַּנִּי הַסֵּתָא אֲפִי' בְּדָלָא סְלִיק וּכְגוֹן צֵאוּ וְאָכְלוּ וְאַנִּי פּוֹרֵעַ וּבַחֲנוּנִי שְׁאִין מַקִּיפּוֹ דָּלָא מִשְׁתַּעֲבַד לִיהּ הִיא זְעַל הַבִּית מִידי וּכ"ס הִיבִי דְּנִסְתַּלַּק לְגַמְרִי: וְתוֹ חֻנְנִי שְׁאִין מַקִּיפּוֹ אִי יְהִיב לְשְׁלוּמָה דְּזַעַל הַבִּית: מִי לֹא מִשְׁתַּעֲבַד לִיהּ זְעַל הַבִּית מִהֲשֹׁתָא דְּקָא שָׂרִית לָהּ לְדְבִי ר' יִנְאי מִשׁוּם הִיא טַעֲמָא: וְהָאֹמֵר רַבָּא הָאוֹמֵר לְחַבְרֵי תַּן מִנָּה לְפִלּוּנִי וְיִקְנוּ נֶכְסָאֵי לָךְ בְּאוֹתוֹ מִנָּה וְנָתַן: קִנָּה הַלוּקַח אֶת נֶכְסָיו עַל זֶה וְאֵע"ג דָּלָא מְטָא הֵנָּאת הִיא מִנָּה לִידָה: מִזִּין עָרַב מִהֵוּא דִּינָר דְּמַחֲסִיב עָרַב לְשְׁלוּמִי וְאֵע"ג דָּלָא מְטִי הֵנָּאה לִידָה. וְהִיא גַּמִּי לֹא שָׁנָא אֲלֵמָּא אֵע"ג דָּלָא חֻנְנִי הַמַּקִּיפּוֹ הוּא כִּי יְהִיב לִיהּ לְשְׁלוּמָה מִשְׁתַּעֲבַד לִיהּ הִיא: אֶלָּא אָמַר רַבָּא לֹא תַתֵּי טַעֲמָא דְּבְרִיתָא מִשׁוּם שְׁעַבּוּדָא וּבְמַקִּיפּוֹ דְּאִפִּילוּ אִין מַקִּיפּוֹ אִיבָּא שְׁעַבּוּדָא וּמִיָּהּ לְדְבִי ר' יִנְאי לֹא תַקֲשִׁי דְּבִין מַקִּיפּוֹ כִּינּוֹן מַקִּיפּוֹ: אֵע"ג דְּמִשְׁעַבְדֵי לִיהּ נֶכְסִיָּה לְשְׁלוּמִי: כִּינּוֹ

דָּלָא מִיִּחַד שְׁעַבּוּדָה שְׁלֹא יָחַד לוֹ מִיד מַעוֹת לְכָךְ לֹא חֲלִיפִין נִינְהוּ וְלֹא מִתְסַר: ה"ג וְהָבֵא אָמַר רַב פֿפָּא וְלֹא גְרָסִין אֶלָּא הָבֵא דְּקַתְנִי חוֹשֵׁשׁ אָמַר רַב פֿפָּא: פְּשֵׁהָקָדִים לוֹ זְעַל הַבִּית דִּינָר לְחֻנְנִי קִדָּם שְׁשֹׁלֵחַ אֶצְלוּ דֶּהֲשֹׁתָא מִדְּזַעַל הַבִּית קֶאֱבִלי וְאִסוּרָא דִּידָה הוּא: וְאַנִּי פּוֹרֵעַ הֵא כְּכַר פֿרַע: וְאַנִּי מַחֲשָׁב מַדְבַּעִי לַהּ אִנִּי אֲעִשֶׂה לוֹ חֲשָׁבוֹן מִמָּה שֶׁהִקְדַּמְתִּי לוֹ: שְׁנַטְשָׁא מִיד הַחֻנְנִי וְנָתַן לָהֶם דֶּהֲשֹׁתָא אִיהּוּ סָפִי לָהּ אִסוּרָא וְלֹא מִשׁוּם פֿרַעוֹן דְּלֵאַחַר זְמַן הוּא אֶלָּא דְּקֻנְיָהּ בְּמַשִּׁיבָה וְאַשְׁתַּכַּח שְׁלֻקַּח יִיזן נֶסֶךְ וְהִשְׁקִיָּהּ לְפּוּעֵלָיו. אֲבָל הֵךְ דְּבִי רַבִּי יִנְאי כִּי שְׁקִלִי פִירִי שְׁעַת הַתַּר הוּא וְכִי פֿרַעוֹ לְאַחַר זְמַן בִּשְׁעַת אָסוּר שְׁבִיעִית לֹא חֲלִיפִין נִינְהוּ לְאַתְפּוֹסִי: צֵאוּ מִשְׁמַע שְׁאִינוּ הוֹלֵךְ עִמָּהּ: לְשַׁכַּר בְּיִיזן נֶסֶךְ לְשַׁכַּר חֲבִית וְלִשְׁפָךְ אֶת הַיַּיִן: מַהוּ שְׁנִיָּה שְׁכָרָה מִתַּר: מִי אַמְרִינּוּ כִּינּוֹן דִּישְׁרָאֵל זֶה רוּצָה בְּקִיּוּמָן עַל חֲבִית הָאֵלוּ שְׁלֹא יִשְׁתַּבְּרוּ עַבְשּׁוּ מַלְּיָהֶם עַד שִׁשְׁבָרָם הוּא וְיִטַּל שְׁכָרָם אָסוּר: אִין עוֹדְרִין אִין חוֹפְרִין:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

 מסורת הש"ס
א עירובין עז: תוספתא דמאין תוספתא עבודה זרה
גליון הש"ס

גמ' דאורחיה לאקופי קני. עי' חידושי הרשב"א גיטין דף י"ג ד"ה אממר:

שְׁנוּהַג בַּהּ חֲדָשׁ כַּדִּיק"ל גַּמִּי בְּמַנְחוּת (סח:)‏ [וְע"ע תוֹם' קוּדְשִׁין לוֹ:

ד"ה כַּל מַנְּה]: **אִין עוֹדְרִין עִם הַעוֹבַד כּוֹכָבִים בְּכִלְאִים** אִין לְפָרֵשׁ הִיא כְּלָאִים הִינוּ כְּלָאֵי הַכָּרֶם וּמִיָּתִי רָאִיָּה מַכְלָאֵי הַכָּרֶם דְּאִסוּרֵי בַּהֲנָאָה לִינּוֹן נֶסֶךְ דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה דְּלַמַּעוּטִי תַּפְלָה שְׁפִיר דְּמִי דֹא"כ כִּי מוֹתִיק לַהּ כְּרַבְּנִין וּפְרִיךְ מֵאִי אִרְיָא לַעֲקֹר אֲפִי' לְקוּם גַּמִּי שָׂרִי וְהֵלֵא מִשְׁתַּפֵּר הוּא בְּאִסוּרֵי הֲנָאָה אִם הוּא מְקוּם וְאִין לוֹמַר דְּלֶהֱכִי שָׂרִי לְפִי שְׁאִין תוֹפְסִין דְּמִיָּהוּן דֹא"כ הִיבִי מִיִּיתִי רָאִיָּה מִתַּחֲלָה מַכְלָאִים לִינּוֹן נֶסֶךְ אֶלָּא וְזֹאֵי בְּכִלְאֵי זָרְעִים מְרִיר וְכֵן מִשְׁמַע מְדַמִּייתִי עָלָה קִרָּא דְשִׁדָךְ לֹא תַרַע כְּלָאִים וְהַלְכָךְ אִין לֶהֱבִיא רָאִיָּה מַכָּאן דְּכִלְאִים נוֹהֲגִין בִּשְׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דַּע"כ בְּאָרֶץ מִיָּירִי זֹאִי בַּחוּצָה לְאָרֶץ כְּלָאֵי זָרְעִים שָׂרוּ אֶךְ לִישְׁרָאֵל וְאִם כֵּן נוֹכַח לַחֲזוֹת דְּאִתְּרָא בְּמָאן דְּאֹמַר אִין קִנּוֹן לַעוֹבַד כּוֹכָבִים בֹּא"י:

מסורת הש"ס
א מועד קטן ב:ז מכות כא: ב ספרא אמור פרשה ג ה ג תוספתא עבודה זרה ד משנה דמאין קידושין יז:
גליון הש"ס
תוס' ד"ה ר"ע וכו' דהא פ"ב דמכות דף כא . צ"ל מ"א דמכות דף ד' ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה הא: בא"ד וא"ת היאך ס"ד. קשה לי הא מ"מ איסורא דאורייתא בלא מעשה אלא דאין לוקין וא"כ מדימותר לעקור מוכח דלמעט תיפלה שרי וצ"ע:
תורה אור השלם
את"חקתי תשמרו בהמתד' לא' תרביע כלאים ש"דך לא־תזרע כלאים ובגד כלאים שעסקנו לא יעלה עליך [ויקרא יט, יט]

אָבֿל עוֹקְרִין לְהַשְׁלִיכַן לְאֹבֿוֹד וואַע"ג דרונצה בקיומן שלא יַעֲקֻרוּ מַאֲלִיָּהּן עַד שַׁיעֲקֹרֶם הוּא: **סִבְרוּיָה** הִיא דַּקְתֵּי עוֹקְרִין: **אָפִילוּ לִר' עֲקִיבָא** דְּאָמַר הַמָּקוֹם בְּכִלְאִים לִנְקָה דָּאס זָרְעֵן אַחֵר וְכָא זֶה וַעֲשֵׂה לָהּן סָנֵג וְגַזַּר כְּזִי לְקוֹמֵן לִנְקָה אֲלֵמָא אָסוּר לִהְיוֹת רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן: **הַמִּנְבֵּשׁ** וְהַמַּחֲפָה לְאֹחֵר זָרִיעֵתָן חוֹפֶה עָפֵר עָלֶיהֶן בְּדָרָךְ כֵּל הַזֹּרְעִים: לִנְקָה דְּהִינּוּ נָמִי זֹרַע דְּמָה דְּרָכּוֹ שֶׁל זֹרַע לְצִמּוּחִי פִירִי מִכֵּן הָא נָמִי לְצִמּוּחִי פִירִי מִכֵּן: ת"ל **לֹא בְּלֵאִים בְּלֵאִים** דְּהַרְבֵּעָה קָא דְרִישׁ מְדַסְמָךְ כִּלְאִים דָּלָא תַרְבִּיעַ גְּבִי שְׂגָה דְרָשִׁינוּ (מו"ק דף ב:) כִּלְאִים שְׂגָךְ לֹא מְדָלָא בְּתִיב דְּהִסְתָּן לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאִים וְלֹא תִזְרַע שְׂגָךְ כִּלְאִים ש"מ שְׂגָךְ אֲכִלְאִים דְּלַעִיל נָמִי דְרָשִׁינוּ וּמַשְׁמַע דְּמַזְהִיר הַפְּתוּב שֶׁלֹּא יִהְיֶה כִּלְאִים בַּשָּׂדֶה וְאִלּוּ עוֹקְרִין שָׂרִי לְמַעוּטִי תַפְלָה אַע"ג דְּרוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן עַד שַׁיעֲקֹרֶם

הוּא וְיִטַּל שְׂכָרוֹ: **רַבֵּנּוּ** הוּא דָּלָא אֲכַפְתָּ לְהוּ אִי רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן אָבֿל יִין נָסָךְ דְּאָסוּר לִהְיוֹת רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן דְּיִשְׁרָחַל מִצְנָה לְבַטַּל עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים וּתְשַׁמְשִׁיָּה אִימַר לָךְ דְּאָסוּר: וּמֵאִי אֲרִיא עוֹקְרִין מִדְּאֲטָרִיךְ לְמַשְׁרִי עוֹקְרִין מַשְׁמַע דְּהָא רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן דְּמַעוּט תַּפְלָה הוּא שָׂרִי אָבֿל קִיּוֹם גְּמוּר אָסוּר וְאִי רַבֵּנּוּ אֲפִי' קִיּוֹם נָמִי שָׂרִי: לַעֲוֹלָם רַבֵּנּוּ הִיא וְהִיא דְּאֲטָרִיךְ לְמַשְׁרִי עוֹקְרִין לֹאז מַשּׁוּם אָסוּר רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן אֲלֵא מַשּׁוּם אָסוּר מִתַּנְתָּ חָנֵס וְר' יְהוּדָה הִיא דְּאָמַר בִּפ"ק (לַעֲיַל עֲבֻדָּה זָרָה כ.) אָסוּר לִתֵּן לָהֶם מִתַּנַּת חָנֵס וְאִשְׁמַעִינוּ דְּלַמַּעוּטִי תַפְלָה שְׁפִיר דְּמִי: וּמִקְשִׁינוּ וְנָהִי נָמִי דְרַבִּי יְהוּדָה הִיא מְדַרְבִּי יְהוּדָה דְּשָׂרִי אָסוּר דִּידָה גְּבִי מַעוּט תַּפְלָה נִשְׁמַע לר"ע דְּשָׂרִי נָמִי אָסוּר קִיּוֹם מַשּׁוּם מַעוּט תַּפְלָה וְגַבִּי יִין נָסָךְ נָמִי מַשּׁוּם מַעוּט תַּפְלָה שָׂרִי: וְתוּ לִיכָא לְאִקְשִׁי מִנָּה: דְּמִי עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים עוֹבַד כּוֹכְבִים שְׁמוּכַר עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים דְּמִיָּהּן מַה הֵן בְּהִנָּחָה: וְתוּ אִיתְגַּיִירוּ בּוֹאז וְהִתְגַּיְרוּ דְּלֵאחֵר שְׁתַּתְּגַּירוּ אָסוּר לְמַכַּר לְכֶס כְּעֻבַּדַּת כּוֹכְבִים שְׁבִדְקָם. אֲלֵמָא כִּי מִזְבֵּן לִיה בְּהִיּוֹתוֹ עוֹבַד כּוֹכְבִים שָׂרִי לֵאחֲתַהֲנוּי בַּהּ בְּשֵׁהוּא גַר: בְּטַלוּ לְהוּ מִקְדָּם וְעוֹבַד כּוֹכְבִים מְבַטַּל עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים הַלָּכָךְ דְּמִיָּהּ מִתְרִין דְּהָא בְּטַלוּ: מִתַּר אֲלֵמָא דְּמִי עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים בְּזִד עוֹבַד כּוֹכְבִים מִתַּר: מֵאִי שְׁנָא רִישָׁא כּוִי' בַּעֲוֵן אֲפִשּׁוּט מִיָּהּ מִתְגִי' הִכִּי מִתְרַצָּא: מִפְּגִי שְׂרוֹנְצָה בְּקִיּוּמָה עַד שְׁיַמְכְרֶנָּה הַעוֹבַד כּוֹכְבִים: טַל אַתָּה עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים אֲלֵמָא דְּגַר רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָה שֶׁלֹּא תִשְׁתַּבֵּר עַד בְּיַטַּל מִיָּדוֹ בְּגִנְגָה מִתַּר: הַמַּתְחַלֶּקֶת לְפִי שְׁבָרִיָּה

שֶׁל זֶה־בֹּ אוֹ שֶׁל כֶּסֶף שֶׁאִס תִּשְׁבֵּר וַחֲלֻקָּה לְשִׁבְרִים דָּלָא אֲכַפְתָּ לְגַר בַּשְּׁבִירְתָּה: יִין נָסָךְ מֵאִי אָבֿא לְמִימַר הָא וְנִדְאִי אִס יִשְׁתַּבֵּר יֹאבֵד וְקַתְּנִי טַל אַתָּה יִין נֶאֱנוּ פְרוּת: בְּחֻרָם הַזְרִינִי דָּלָא אֲכַפְתָּ לָן דְּהִינּוּ בְלוּעַ בְּתוֹכּוֹ וּפּוֹלְטוֹ בַּשְּׁשׁוּרְהוּ בְּמִים:

אִם אָמַר לוֹ הַמָּתָן וְאָבִיא לָהּ אָסוּר רַבִּינוּ יַחֲזִק הִיא מְזַקֶּקָה מִנָּה הַלָּשׁוֹן הַמָּתָן לִי כְלוּמַר אִינֶךָ יִכּוֹל לִפְרַע מִמָּקוֹם אַחֵר וְצִירָךְ אַתָּה לְהַמְתִּין עַד שְׁאִמְכַר אִזְ הוּא וְנִדְאִי אָסוּר דְּרוֹנְצָה הוּא בְּקִיּוּמוֹ כְּגוֹן שְׂאִין לוֹ עֵרַב מִמֶּנּוּ וְאִף אִין לוֹ נְכִסִּים אַחֲרִים שְׂכִיכּוֹל לָקַח חוּבּוֹ מִיָּד עָלֶיהֶם אָבֿל אִס יֵשׁ לוֹ עֵרַב אוֹ שְׂכִיכּוֹל לִפְרַע מִמָּקוֹם אַחֵר אִין אִמְרִיתוֹ שֶׁל עוֹבַד כּוֹכְבִים מוֹעֲלֶת כָּלוּם דָּאס לֹא כֵן כֵּל עוֹבַד כּוֹכְבִים יִכּוֹל לְהַפְקִיעַ חוּבּוֹ מִיָּד יִשְׁרָחַל:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

אָבֿל עוֹקְרִין לְהַשְׁלִיכַן לְאֹבֿוֹד וואַע"ג דרונצה בקיומן שלא יַעֲקֻרוּ מַאֲלִיָּהּן עַד שַׁיעֲקֹרֶם הוּא: **סִבְרוּיָה** הִיא דַּקְתֵּי עוֹקְרִין: **אָפִילוּ לִר' עֲקִיבָא** דְּאָמַר הַמָּקוֹם בְּכִלְאִים לִנְקָה דָּאס זָרְעֵן אַחֵר וְכָא זֶה וַעֲשֵׂה לָהּן סָנֵג וְגַזַּר כְּזִי לְקוֹמֵן לִנְקָה אֲלֵמָא אָסוּר לִהְיוֹת רוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן: **הַמִּנְבֵּשׁ** וְהַמַּחֲפָה לְאֹחֵר זָרִיעֵתָן חוֹפֶה עָפֵר עָלֶיהֶן בְּדָרָךְ כֵּל הַזֹּרְעִים: לִנְקָה דְּהִינּוּ נָמִי זֹרַע דְּמָה דְּרָכּוֹ שֶׁל זֹרַע לְצִמּוּחִי פִירִי מִכֵּן הָא נָמִי לְצִמּוּחִי פִירִי מִכֵּן: ת"ל **לֹא בְּלֵאִים בְּלֵאִים** דְּהַרְבֵּעָה קָא דְרִישׁ מְדַסְמָךְ כִּלְאִים דָּלָא תַרְבִּיעַ גְּבִי שְׂגָה דְרָשִׁינוּ (מו"ק דף ב:) כִּלְאִים שְׂגָךְ לֹא מְדָלָא בְּתִיב דְּהִסְתָּן לֹא תִזְרַע שְׂגָךְ כִּלְאִים ש"מ שְׂגָךְ אֲכִלְאִים דְּלַעִיל נָמִי דְרָשִׁינוּ וּמַשְׁמַע דְּמַזְהִיר הַפְּתוּב שֶׁלֹּא יִהְיֶה כִלְאִים בַּשָּׂדֶה וְאִלּוּ עוֹקְרִין שָׂרִי לְמַעוּטִי תַפְלָה אַע"ג דְּרוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן עַד שַׁיעֲקֹרֶם

אָבֿל עוֹקְרִין עִמּוּ, כְּדִי לְמַעוּטִי אֶת הַתִּיפְלָה.^[כא]**סִבְרוּיָה**: הָא מַנִּי? רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר: הַמָּקֻיִּים בְּכִלְאִים לִוְקָה. דְּתַנָּיָא: הַמִּנְבֵּשׁ וְהַמַּחֲפָה בְּכִלְאִים לִוְקָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: אִף הַמָּקֻיִּים.^[כב] **מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי עֲקִיבָא?** אָמַר קַרָא: **"שְׂדֵה לֹא תִזְרַע כִּלְאִים"**, אִין לִי אֲלֵא זֹרַע, מְקֻיִּים מַנִּין? תַּלְמוּד לוֹמַר: **"לֹא כִלְאִים"**. וְאִילוּ לְמַעוּטִי תִיפְלָה — **שָׂרִי. לֹא, הָא מַנִּי? רַבֵּנּוּ** הִיא. **אִי רַבֵּנּוּ, מֵאִי אִירִיא עוֹקְרִין?** אָפִילוּ קִיּוּמִי נָמִי שְׁפִיר דְּמִי! הֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ? כְּגוֹן דְּקָא עֲבִיד בַּחֲנָם, וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: לִיתָן לָהֶם מִתַּנַּת חָנֵס אָסוּר. מְדַרְבִּי יְהוּדָה נִשְׁמַע לְרַבִּי עֲקִיבָא, לֹאז אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָסוּר לִיתָן לָהֶם מִתַּנַּת חָנָם, אָבֿל לְמַעוּטִי תִיפְלָה **שְׁפִיר דְּמִי. לְרַבִּי עֲקִיבָא נָמִי, אִף עַל גַּב דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: הַמָּקֻיִּים בְּכִלְאִים לִוְקָה, לְמַעוּטִי תִיפְלָה שְׁפִיר דְּמִי. וְתוּ לֹא מִיָּדִי. הַדּוּר יִתְבִּי וְקַמְבַּעֲיָא לָהּ: דְּמִי עֲבֻדָּה זָרָה בְּזִד גּוֹי, מַהוּ? מִי תּוֹפְסַת דְּמִיָּהּ בְּזִד גּוֹי, אוֹ לֹא? 'אָמַר לָהּ רַב גַּחְמָן: מְסַתְּבָרָא דְּמִי עֲבֻדָּה זָרָה בְּזִד גּוֹי מוּתָרִין, מְדַהֲנָהּ דְּאִתּוּ לְקַמִּיָּה דְרַבָּה בַר אֲבוּהַ, אָמַר לָהּ: זִילוּ זַבִּינוּ כֹּל מַה דְּאִית לָכוּ, וְתוּ אִיתְגַּיִירוּ. מֵאִי טַעְמָא? מַשּׁוּם דְּקַסְכַּר: דְּמִי עֲבֻדָּה זָרָה בְּזִד גּוֹי מוּתָרִין. וְדִלְמָא שְׂאֲנִי הָתָם, דְּכִינּוּ דִדְעָתִיָּה לְאִיגִיּוּרִי —**

וְדֵאִי בַטְלָה! ^[כג]**"אֲלֵא מִהֲכָא: יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה נוֹשָׁה בְּגוֹי מִנָּה, וּמַכַּר עֲבֻדָּה זָרָה וְהִבִּיא לוֹ, יִין נָסָךְ וְהִבִּיא לוֹ — מוּתָר, אָבֿל אִם אָמַר לוֹ: "הַמָּתָן לִי עַד שְׁאֲמַכּוּר עֲבֻדָּה זָרָה וְאָבִיא לָהּ", "יִין נָסָךְ וְאָבִיא לָהּ" — אָסוּר. 'מֵאִי שְׁנָא רִישָׁא וּמֵאִי שְׁנָא סִיפָא?** אָמַר **רַב שִׁשְׁתַּ: סִיפָא, מַשּׁוּם דְּהִנּוּה לִיָּה כִי רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ. ^[כד]וְכִי רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ כְּהֵאִי גְּוּוֹנָא מִי אָסִיר? וְהַתָּנּוּ: גַּר וְגוֹי שְׁיַרְשׁוּ אָבִיָּהּן גּוֹי, גַּר יִכּוֹל לוֹמַר לוֹ: "טוֹל אַתָּה עֲבֻדָּה זָרָה וְאֲנִי מַעוּת", "טוֹל אַתָּה יִין נָסָךְ וְאֲנִי פִירוּת"; אִם מִשְׁבָּאוּ לְרִשּׁוֹת הַגָּר — אָסוּר. אָמַר רַבָּא בַר עוּלָא: מִתְּנִיתִין בַּעֲבֻדָּה זָרָה הַמַּתְחַלֶּקֶת לְפִי שְׁבָרִיָּה. תֵּינַח עֲבֻדָּה זָרָה, יִין נָסָךְ מֵאִי אִיכָא לְמִימַר? בְּחֻרָם הַדְרִינִי. ^[כה]וְהֵלֵא רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ, שְׁלֵא יִגְנוּבוּ וְשְׁלֵא יֵאָבְדוּ! אֲלֵא אָמַר רַב פִּפְא: יְרוּשַׁת הַגָּר קֶאֱמַרְתָּ? שְׂאֲנִי יְרוּשַׁת הַגָּר, דְּאִקִּילוּ בַּהּ רַבֵּנּוּ, גְּזִירָה שְׁמָא יַחְזוֹר לְקַלְקוּלוֹ.**

תַּנָּיָא

מַשְׁמַע מִתּוֹךְ הַבְּרִיתָא דְּיִשְׁרָחַל שְׁנוּשָׁה בַּעוֹבַד כּוֹכְבִים שְׁמַחֲבִיר עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים וְאָבִיא לָךְ יִין נָסָךְ וְאָבִיא לָךְ אֲלֵמָא דִּין אַחַד לְנִשְׁיָהֶם וְהַשְׁתָּא לִיכָא לְמַתְּנִי טַעַם הַהִתַּר מַשּׁוּם בַּטוּל דְּהָא בְּיִין נָסָךְ לֹא שִׁיךְ בַּטוּל י"ל דְּלַעוֹלָם הִיא

עוֹקְרִין אֲפִילוּ מְקִיּוּמִין נָמִי שָׂרִי אֲלֵא תִנָּא עוֹקְרִין לר"ה וַאֲפִילוּ לר"ע וְכֵן רִישָׁא דְתַנָּיָא אִין עוֹקְרִין לר"ה וְאִף לַרַבֵּנּוּ דְאִי לר"ע לְתַנִּי אִין מְקִיּוּמִין וּכ"ש אִין עוֹדְרִין: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר אִף הַמָּקֻיִּים פִּרְשֵׁ בְּקוֹנָט' שְׁעָשֶׂה לָהֶם סָנֵג וְגַזַּר בְּקוֹצִים כְּזִי לְקוֹמֵן וְיָפָה כְּגוֹ דְּהָא פ"ב דְּמַפְּוֹת (דף כא:)) מוֹכִיחַ דר"ע אִית לָהּ לֹאז שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה אִין לוֹקִין עָלֶיּוּ וְדִלָּא כְּפִירוּשׁ הָעֲרִיךְ שְׁפִרְשׁ מָקוֹם בְּהִנָּחָה דְּכִלְאִים לְגַדַּל בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ לִנְקָה וְאִית לָהּ לֹאז שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לוֹקִין עָלֶיּוּ וְא"ת הִיאָךְ ס"ד לְהוֹכִיחַ בְּלַעֲקוֹר הִיא אָסוּר אִי לֹאז לְמַעוּטִי תַפְלָה לְפִי שְׂרוֹנְצָה בְּקִיּוּמָן כְּזִי לְהַשְׁתַּבֵּר מִדְּאָסַר לְקוֹם הָתָם הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּאָסוּר שְׁעוֹשֶׂה הַגָּזַר אָבֿל הֲכָא אִין כָּאן מַעֲשֵׂה כִּלְל בְּאָסוּר וּי"ל דמ"מ מַחֲשַׁבְתּוֹ מַשְׁוִיָּא לִיה מַעֲשֵׂה פִינּוּ שְׁהוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה לְבַסּוֹף בְּשֵׁהוּא עוֹקְרָה דְּנִדְאִי אִס אִינוּ עוֹקַר אִינוּ עוֹבֵר פִּינּוּ שְׂאִין עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה שְׁיָהָא נִכַּר בּוּ אָבֿל עוֹקַר מַרְבָּה שְׂרוֹנְצָה בְּמָה שְׁהוּא וְלָכָךְ הִיא אָסוּר דְּזַמִּי לְמָקוֹם אִי לֹאז טַעְמָא דְּמַעוּטִי תַפְלָה:**

מְדַרְבִּי יְהוּדָה נִשְׁמַע לר"ע ה"ה דְּמַרְבִּי יְהוּדָה הִיא יִכּוֹל לְהוֹכִיחַ אֲלֵא בַּעֲי לְאִסְנוּקִי מַלְתָּה עַל ר"ע דְּאִזְרִי בַּהּ: **מְסַתְּבָרָא דְּמִי עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים בְּזִד עוֹבַד כּוֹכְבִים מְתָרִין וְנִרְאָה הַטַּעַם כִּי מַה שְׁעַבְדַּת כּוֹכְבִים תּוֹפְסַת דְּמִיָּהּ מַשּׁוּם דְּכְתִיב וְהִיֵּית חֲרָם בְּמִהּוּ כֹּל שְׂאֵתָהּ מִהִיא מִמֶּנּוּ כְּמוֹהוּ וּבִישְׁרָחַל דּוֹקָא נֶאֱמַר וְלֹא לְבַנִּי נַח וְהָא דְאִסְרִינוּ לַעֲיַל בִּפ"ק (עֲבֻדָּה זָרָה דף יב. נָסָם ד"ה זְכוּתָהּ) דְּמִי עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים הִינוּ כְּשַׁדְעָתוֹ לְקִנּוּת מִן הַדְּמִים עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים אָבֿל כְּשֶׁבָּא לְהַתְּגַיר אוֹ לִפְרַע חוּבּוֹ מִתַּר:**

זַבִּינּוּ כֹּל מֵאִי דְאִית לָכוּ וְתוּ וְכוּ' וּמַה שֶׁלֹּא הִיא אוֹמַר לָהֶם לְבַטְלָה בַּשְּׁבִירָה וְיִכְלּוּ לְמַכְרָה בְּגִירוּת לְפִי שֶׁהִיא דַּעֲתָם לְמַכְרָה שְׁלֵמָה בְּיָקָר לַעוֹבְדִיָּה וְהָא דְאִמְרִינוּ לַעֲיַל פֶּרֶק ר' יִשְׁמַעֲלֵל (עֲבֻדָּה זָרָה דף נג.) מַכְרָה לַעוֹבְדִיָּה לֹא בְּטָלָה שְׁאִי הֲכָא פִינּוּ דְּזַעֲתִיהוּ לְאִיגִיּוּרִי אִינָם חוֹשְׁשִׁין בַּהּ וּבְטָלָה וְלֹא הוּוּ דְּמִי עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים: **וְדִלְמָא שְׂאֲנִי הָתָם פִּינּוּ דִדְעָתִיָּהּ לְאִיגִיּוּרִי וְדֵאִי מְבַשְׁל לָהּ הַקָּשָׁה הַרַב רַבִּי אֲלֵחָנָן תֵּינַח עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים דְּשִׁיךְ בַּהּ בַּטוּל הוּוּ יִכְוֹלִין לְמַכַּר וְהִיוּ הַדְּמִים מִתְרִין אֲלֵא מִיין נָסָךְ דָּלָא שִׁיךְ בַּהּ בַּטוּל וַאֲפִילוּ כְּזִי קֶאֱמַר לָהּ זַבִּינוּ כֹּל מַה דְּאִית לָכוּ וְאִם כֵּן תַּפְשׁוּט בַּעֲוֵן דְּהָא**

מַשְׁמַע מִתּוֹךְ הַבְּרִיתָא דְּיִשְׁרָחַל שְׁנוּשָׁה בַּעוֹבַד כּוֹכְבִים שְׁמַחֲבִיר עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים וְאָבִיא לָךְ יִין נָסָךְ וְאָבִיא לָךְ אֲלֵמָא דִּין אַחַד לְנִשְׁיָהֶם וְהַשְׁתָּא לִיכָא לְמַתְּנִי טַעַם הַהִתַּר מַשּׁוּם בַּטוּל דְּהָא בְּיִין נָסָךְ לֹא שִׁיךְ בַּטוּל י"ל דְּלַעוֹלָם הִיא בַּשּׁוּט לָהּ הַתַּר יִין נָסָךְ יוֹתַר מְזִמָּה עֲבֻדַּת כּוֹכְבִים דְּחִמְרָא אִסוּרָא: **אָבֿל**

אִם אָמַר לוֹ הַמָּתָן וְאָבִיא לָהּ אָסוּר רַבִּינוּ יַחֲזִק הִיא מְזַקֶּקָה מִנָּה הַלָּשׁוֹן הַמָּתָן לִי כְלוּמַר אִינֶךָ יִכּוֹל לִפְרַע מִמָּקוֹם אַחֵר וְצִירָךְ אַתָּה לְהַמְתִּין עַד שְׁאִמְכַר אִזְ הוּא וְנִדְאִי אָסוּר דְּרוֹנְצָה הוּא בְּקִיּוּמוֹ כְּגוֹן שְׂאִין לוֹ עֵרַב מִמֶּנּוּ וְאִף אִין לוֹ נְכִסִּים אַחֲרִים שְׂכִיכּוֹל לָקַח חוּבּוֹ מִיָּד מִיָּד עָלֶיהֶם אָבֿל אִס יֵשׁ לוֹ עֵרַב אוֹ שְׂכִיכּוֹל לִפְרַע מִמָּקוֹם אַחֵר אִין אִמְרִיתוֹ שֶׁל עוֹבַד כּוֹכְבִים מוֹעֲלֶת כָּלוּם דָּאס לֹא כֵן כֵּל עוֹבַד כּוֹכְבִים יִכּוֹל לְהַפְקִיעַ חוּבּוֹ מִיָּד יִשְׁרָחַל:

סד.

עין משפט גַּר מִצּוּהַ
--

א מו"י פה' מהל' כלאים הל' ה,
טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' א:

ב מו"י פא' מהל' כלאים הל' ב:
טוש"

 עין משפט גור מצודה
--

א מיי' מ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח:

ב מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ט, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ה:
ג מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ב:

ד טוש"ע יו"ד סי' קמו סעי' ה:

ה מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ו:

ו מיי' מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' ב:

ז מיי' מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קכח סעי' א:

ח מיי' מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' ו:

ט מיי' מ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קכד סעי' ו:

י מיי' פב' מהל' עירובין הל' טז, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' שפ סעי' ג:

יא מיי' פב' מהל' עירובין הל' טז, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' שפ סעי' א:

יב מיי' פב' מהל' עירובין הל' י, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' שפ סעי' א:

יג מיי' פב' מהל' עירובין הל' ב, טוש"ע או"ח סי' שפ סעי' א:

תַּנְיָא נְמִי הָכִי פּי' כּמוּ שְׁמַתְרָן רַב פּפֿא זִירְשֵׁת גַּר אֶקִּילוּ בֵּה

רַבָּנָן דְּאֵלּוּ מְרִישָׁא דְגַר וְעוֹבֵד כּוּכְבִּים שְׁרִשּׁוּ דִּיכּוּל לּוּמַר טַל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים לִיבֵא לְמַשְׁמַע לָּהּ דְּהוּה אֲמִינֵא דְּכָדִין הוּא מְטַעַם בְּרָרָה אֲבָל מְדַרְיַתֵּא דְּנִשְׁתַּתְּפוּ מִיַּתִּי שְׁפִיר דְּנֻדְאִי אִין טַעַם הִקְטַר מַכַּח בְּרָרָה דֹּאס בֵּן אֶף בְּשִׁנְשַׁתְּתֻּפוּ הִיּה מְתַר וּמַשּׁוּם הָכִי בְּפִרְק אָמֵא דְקֻדְוָשִׁין (דף יז:) אַחַר שְׁהוּכִיחַ יִרְשֵׁת גַּר דְּרַבָּנָן מֵהִיא דְגַר וְעוֹבֵד כּוּכְבִּים הַצֵּרֶךְ לְהִבִּיא תַנְיָא נְמִי הָכִי שְׁלֵא תַקְחָה רִאִיתוֹ אֲצֵל טַעַם בְּרָרָה:

מִסְתַּבְּרָא דְּפִלַּח מְבַטֵּל דְּלֵא פִלַּח לֵא מְבַטֵּל וְהֵא דְאֲמַרִּינָן לְעִיל פֶּרֶק כָּל הַצִּלְמִים (עֲבוּדָה זָרָה דף מב.) שְׁתַּרְחֵל הִיּה יְכוּל לְבַטֵּל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים שְׁל עוֹבֵד כּוּכְבִּים אִי לֹא טַעֲמֵא דְגִלְמָא מְגַבֵּה לֵה וְהִזַּר מְבַטֵּל לֵה הִינּוּ דְּנֻקָּא לְרַשְׁב"ל וְר' יוֹחָנָן פְּלִיג עֲלֵהּ: **אַיִזְהוּ** גַּר תּוֹשָׁב כּו' בְּמַסְקָנָא קֹאמַר דְּהִינּוּ לְהַחְיִיתוֹ וּח"ת וְהֵלֵא מִיַּד שְׁעֵבַר שְׁבַע מַצּוֹת חֵיב מִיתָה לְאֻזְרֶת בְּנֵי נֹחַ הִיא מִיתַתָּן בְּלֵא עַדִּים וְהַתְרָאָה י"ל דְּכָל זְמַן שְׁלֵא דְנוּהוּ בֵּית דִּין אִינוּ חֵיב מִיתָה תַדַּע דְּהֵא אֲמַרִּינָן הַעוֹבְדֵי כּוּכְבִּים לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

אַחֲרִים אוֹמְרִים כּו' עַל פֶּרֶקָךְ אַחֲרִים דְּהִכָּא לֹא הִינּוּ ר"מ דְּהֵא פְּלִיג עֲלֵיהּ וְכֵן מַצִּינוּ בְּכֻמָּה מְקוּמוֹת אַחֲרִים בְּמַחֲלַקַת אֲצֵל ר"מ וי"א אֲצֵל ר' נֶתַן: **אַיִן** מִפְּקִידִין אֲצֵלוּ יִיז וּאִפִּי' בְּעִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל פִּרְשׁ רִש"י לְפִי שְׁאִין מְקַפִּיד עַל מַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים וְהַקָּשָׁה ר"ת עַל זֶה דֹּא"כ אֲפִילוּ לִיחַד נְמִי לְפִי שְׁעָה עַד שְׁנֵיֶךְ כְּדִי מִיל אִו יוֹתַר כּמוּ שֶׁפִּרְשׁ בְּהוֹנְטָרַם עֲצֻמוּ הִיּה לָנוּ לְאַסֵּר דַּע"כ בְּהוֹדִיעֵנוּ שֶׁהוּא מְפֻלֵּג מִיַּירִי דְאִי לֹא הוֹדִיעֵנוּ אֶף עֲבוֹדַת כּוּכְבִּים מְתַר וְאִם בֵּן לָמָּה לֹא נַחוּשׁ לְמַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים הַרְגִּיל בַּחֲנוּתוֹ בִּין שְׁאִינוּ מְקַפִּיד לְכֹן נִרְחָה לִר"ת כּמוּ שֶׁפִּרְשׁ רִש"י וְהִנֵּה בְּפִרוּשִׁים שְׁלוּ וּמַחֲק הַטַּעַם לְפִי שְׁאִינוּ מְקַפִּיד וְכַתֵּב אִין מְפִקִידִין לְזַמַּן מְרָבָה דְאִיבֵא לְמַחֵשׁ לְאַחֲלוּפִי בִּין שְׁלוּ שְׁאֵסוּר בְּדַקְתָּנִי סִיפֵא יִינּוּ בְּשֻׁמְנוּ וְנִרְחָה שֶׁרִש"י חֲזַר בּוּ מְטַעַם רֵאשׁוֹן מַשּׁוּם דְּמַדְתְּלִי אִסּוּר יִינּוּ בְּשֻׁמְנוּ מִשְׁמַע שְׁאִין לְאַסְרוּ כ"א מְטַעַם חֲתוּת וְאִי לֹא הִיּה מְקַפִּיד עַל מַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים הִיּה לְאַסֵּר אִסּוּר גַּמּוּר אֲבָל מִיַּחֲדִין אֲצֵלוּ בִּין יִשְׂרָחֵל מַנִּיחוּ בַּחֲנוּתוֹ עַד שְׁנֵיֶךְ כְּדִי מִיל אִו יוֹתַר מֵה שְׁאִין בֵּן פְּעוֹבֵד כּוּכְבִּים דְּהֵא בִּין שְׁלֵא פִלַּח לְעֲבוּדַת כּוּכְבִּים לֹא נִנַּע וְלֹא מְנַסֵּךְ עַד בֵּאֵן הִיּה בְּתוֹב בְּפִרוּשֵׁיו וְהוֹסִיף רִש"י וְהִנֵּה וּלְמַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים דְּאִתִּי מַעֲלָמֵא בְּבִיתוֹ לֹא חוּשִׁינוּ דְּכִין דְאִין לֹו הִנָּאה בְּכֶךְ אִין מַנִּיחוּ לִינַע וּלְאַחֲלוּפִי בְּזַמַּן מוּעֵט לִיבֵא לְמִיחָשׁ וּלְפִי זֶה הִפְרֹשׁ אִין לְהוּכִיחַ בְּבִרְרוּר שְׁיֵהֵא מְתַר מַנַּע גַּר תּוֹשָׁב בִּינּוּ שְׁל יִשְׂרָחֵל לְהַתִּירוּ בְּשִׁתִּיָּה וְיֵשׁ לְשֵׁב פִּירוּשׁ בְּהוֹנְטָרַם רֵאשׁוֹן דְאִין מְפִקִידִין בְּבִיתוֹ יִין לְפִי שְׁאִינוּ מְקַפִּיד עַל מַנַּע שְׁרַגְיִלִין הַעוֹבְדֵי כּוּכְבִּים לְכַנֵּם בְּבִיתוֹ אַע"ג דִּינּוּ בְּשֻׁמְנוּ אֲלֵמֵא שְׁמַקְפִּיד עַל מַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים מְדַשְׁרִי בְּהִנָּאה הִינּוּ בְּשֵׁל עֲצֻמוּ אֲבָל בְּשֵׁל יִשְׂרָחֵל אִינוּ מְקַפִּיד א"נ הֵא דִּינּוּ בְּשֻׁמְנוּ בִּידוּעַ שְׁלֵא נִנַּע בּוּ הַעוֹבֵד כּוּכְבִּים אֲבָל מִיַּחֲדִין יִין בַּחֲנוּתוֹ אֲפֵלוּ הוֹדִיעֵנוּ שְׁמַפְלִיג כְּדִי מִיל אִו יוֹתַר בְּזַמַּן מוּעֵט לִיבֵא לְמִיחָשׁ לְמַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים שְׁאִין הַעוֹבְדֵי כּוּכְבִּים רְגִילִים לְכַנֵּם בַּתוֹךְ הַחֲנוּת וּלְמַנַּע עֲצֻמוּ לֹא חוּשִׁינָן בִּין דְּלֵא פִלַּח לֹא נִנַּע וְלֹא מְנַסֵּךְ וּלְגַנוּב נְמִי כְּדִי לִשְׁתּוֹת לֹא חֲשִׁיד בִּין שְׁקַבֵּל עֲלֵיו שְׁבַע מַצּוֹת מִיּהוּ לר"מ שְׁלֵא קֵבַל עֲלָיו אֲלֵא שְׁלֵא לְעַבֵּד עֲבוּדַת כּוּכְבִּים צִרִיךְ לּוּמַר אַע"פ שְׁנָרוּ עַל יִינּוּ לֹא נָזְרוּ עַל מַנַּעוּ בִּין שְׁל יִשְׂרָחֵל אֲבָל רַבִּינוּ יַצְחָק בְּתֵב מִיַּחֲדִין אֲצֵלוּ יִין אֲפֵלוּ בְּעִיר שְׂרָבָה עוֹבְדֵי כּוּכְבִּים פִּירוּשׁ מַנַּעוּ מְתַר דְּרַבּוּתֵא קמ"ל דְּאֲפִילוּ בְּעִיר שְׂרָבָה עוֹבְדֵי כּוּכְבִּים לֹא חוּשִׁינָן שְׁמֵא יִנַּע בּוּ עוֹבֵד כּוּכְבִּים אַע"פ שְׂרַב עוֹבְדֵי כּוּכְבִּים מַצֵּן שֵׁם בִּין שְׁאִין מַנִּיחוּ אֲלֵא לְפִי שְׁעָה וְאִין מְפִקִידִין כּוּ' הַטַּעַם בְּדַפִּיר' בְּהוֹנְט' בְּהִנָּהָה בְּתֵב רַבִּינוּ יְהוּדָה מַעֲשֵׂה הִיּה בְּגַר אֲחַד שְׁמֵל וְלֹא טָבֵל טְבִילָה כְּרֵאוי וְשִׁמַּד בְּבִית יִשְׂרָחֵל יָמִים רַבִּים וְנִנַּע בִּינּוּ וְהַתִּירוּ רַבִּינוּ יַצְחָק בְּשִׁתִּיָּה בְּפִירוּשׁוֹ דְּגַר תּוֹשָׁב מַנַּעוּ מְתַר בְּשִׁתִּיָּה כָּל שָׁכֵן זֶה שְׁמֵל וְקֵבַל עֲלָיו מַצּוֹת ואַע"ג דְּאֲמַרִּינָן לְעִיל עֲבָדִים וּבְנֵי שְׁפָחוֹת שְׁמֵלִי וְלֹא טָבֵלֻו עוֹשִׂין יִין נֶסֶךְ הִינּוּ לְפִי שְׁאִימַת רַבָּן עֲלֵיהֶם וְאִינֶם מַתְּגִירִין בְּלֵב שְׁלֵם כְּדַפְרֵשׁ לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דף נז.) גְּבִי שְׁקוּשׁ עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וְעוֹד רִחִיָּה דְאֲמַרִּינָן לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דף נט.) גְּבִי גִרִּים שְׁמֵלִי וְלֹא טָבֵלוּ צֹא וְהִזְכִּר עַל בְּנֵיהֶם שֶׁהֶם מַמְזָרִים וַאֲע"פ שְׁמַסְתַּמֵּא נּוֹנָעִין בִּין לֹא הִיּה מְקַפִּיד עַל יִינֶם כּמוּ בְּמַנּוּ עוֹבְדֵי כּוּכְבִּים וְתָשׁוּ יִשְׂרָחֵל וְעוֹד בְּשֵׁל סוּפְרִים הֵלֶךְ אַחֲרַ הַמִּיקָל בַּחֲתֻם יִינֶם בְּשִׁתִּיָּה וּה"ה בְּמַנְעָן וְאֲפִילוּ לְלִשְׁנֵא דְקֹאמַר יִינָן בְּשֻׁמְנָן הִינּוּ מַשּׁוּם חֲתוּת אֲבָל עַל מַנַּעוּ בְּשֵׁל יִשְׂרָחֵל לֹא יִקְפִיד אַע"פ בֵּן לֹא רָצָה רַבִּינוּ יַצְחָק לְהִקָּל:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

גַּר תּוֹשָׁב אִינוּ עוֹבֵד עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וְכַר מִנֵּה שְׁל עוֹבֵד כּוּכְבִּים הוּא בְּכָל שָׂאֵר עֲבֻדוֹת:

"תַּנְיָא נְמִי הָכִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׁיִרְשׁוּ, אֲבָל נִשְׁתַּתְּפוּ — אִסּוּר. הַדּוּר יִתְּבוּ וְקוּמִיבְעִיא לָּהּ: גַּר תּוֹשָׁב מַהוּ שְׂיַבְטֵל עֲבוּדָה זָרָה? דְּפִלַּח — מְבַטִּיל, דְּלֵא פִלַּח — לֹא מְבַטִּיל, אוּ דְלֵמָּא כָּל דְּבַר מִיַּנִּיָּה מְבַטִּיל, וְהֵאִי בַר מִיַּנִּיָּה הוּא? יֹאמַר לָּהּ רַב נַחֲמָן: מִסְתַּבְּרָא, דְּפִלַּח — מְבַטִּיל, דְּלֵא פִלַּח — לֹא מְבַטִּיל. מִיַּיתִיבִי: יִשְׂרָאֵל שְׂמַצָּא עֲבוּדָה זָרָה בְּשׁוּק, עַד שְׁלֵא בָּאתָה לִידּוֹ — אוֹמַר לְגוֹי וּמְבַטְלָהּ, מִשְׁבָּאתָה לִידּוֹ — אִינוּ אוֹמַר לְגוֹי וּמְבַטְלָהּ; מִפְּנֵי שְׂאֲמָרוּ: גוֹי מְבַטֵּל עֲבוּדָה זָרָה שְׁלוּ וְשֵׁל וּמְבַטְלָהּ; בֵּין עוֹבְדָהּ וּבֵין שְׂאִין עוֹבְדָהּ. מֵאִי "עוֹבְדָהּ", וּמֵאִי "שְׂאִינוּ עוֹבְדָהּ"? אֵילִימָא אִידִי וְאִידִי גוֹי, הִיִּינוּ שְׁלוּ וְשֵׁל חֲבִירוֹ! אֲלֵא לֹא "עוֹבְדָהּ" — גוֹי, וּמֵאִי "שְׂאִינוּ עוֹבְדָהּ" — גַּר תּוֹשָׁב, וּשְׂמַע מִיַּנָּה גַּר תּוֹשָׁב נְמִי מְבַטֵּל! 'לֵא, לְעוֹלָם אֵימָא לָּהּ: אִידִי וְאִידִי גוֹי, וּדְקֹאמַרְתָּ הִיִּינוּ "שְׁלוּ וְשֵׁל חֲבִירוֹ": רִישָׁא — זֶה וְזֶה לְפַעוּר, וְזֶה וְזֶה לְמַרְקוּלִים; סִיפֵא — זֶה לְפַעוּר וְזֶה לְמַרְקוּלִים. מִיַּיתִיבִי: אֵיזְהוּ גַּר תּוֹשָׁב? כָּל שְׁקִיבֵל עָלָיו בְּפָנָי שְׁלִשָּׁה חֲבָרִים שְׁלֵא לְעַבּוֹד עֲבוּדָה זָרָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. "וְחֻכְמָיִם אוֹמְרִים: כָּל שְׁקִיבֵל עָלָיו שְׁבַע מַצּוֹת שְׁקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי נֹחַ." (אֲחֵרִים אוֹמְרִים: אֵלוּ לֹא בָּאוּ לְכָלֵל גַּר תּוֹשָׁב, אֲלֵא אֵיזְהוּ גַּר תּוֹשָׁב? זֶה גַּר אוֹכֵל גְּבִילוֹת, שְׁקַבֵּל עָלָיו לְקַיִּים כָּל מַצּוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתוֹרָה חוּץ מֵאִיסוּר גְּבִילוֹת. 'מִיִּיחֲדִין אֲצֵלוּ יִיז, וְאִין מִפְּקִידִין אֲצֵלוּ יִיז, וְאֲפִילוּ בְּעִיר שְׂרׁוּבָה יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מִיִּיחֲדִין אֲצֵלוּ יִיז וְאֲפִילוּ בְּעִיר שְׂרׁוּבָה גוֹיִם, שְׁמָנוּ בִּינּוּ. "שְׁמָנוּ בִּינּוּ סִלְקָא דַּעְתָּךְ? שְׁמָן מִי קֵא הָוי יִיז נִסָּה? אֲלֵא, יִינּוּ בְּשֻׁמְנוּ. "וְלִשְׂאָר כָּל דְּבַר הָרִי הוּא כְּגוֹי. רַבָּן שְׂמַעוֹן אוֹמַר: יִינּוּ יִיז נִסָּה, וְאֲמַרִי לָּהּ מוֹתַר בְּשִׁתִּיָּה. " (ב) קִתְּנִי מִיָּהֵא: וְלִשְׂאָר כָּל דְּבָרָיו הָרִי הוּא כְּגוֹי. לְמֵאִי הִלְכְּתָא? לֹא דְמְבַטֵּל עֲבוּדָה זָרָה כְּגוֹי? אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: לֵא, לִיתָן רְשׁוּת וּלְבַטֵּל רְשׁוּת. " (ג) וְכִדְתַּנְיָא: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָד מְשַׁמַּר שְׁבִתוֹ בְּשׁוּק — מְבַטֵּל רְשׁוּת, שְׂאִין מְשַׁמַּר שְׁבִתוֹ בְּשׁוּק — אִין מְבַטֵּל רְשׁוּת. מִפְּנֵי שְׂאֲמָרוּ: יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן רְשׁוּת וּמְבַטֵּל רְשׁוּת. " (ד) וּבְגוֹי — עַד שְׂיִשְׁכּוּר. בִּיצַד? אוֹמַר לוֹ: "רְשׁוּתִי קְנוּיָה לָּךְ", "רְשׁוּתִי מְבוּשָׁלֶת לָּךְ" — קְנָה, וְאִין צִרִיָּה לְזֻפוֹת. רַב יְהוּדָה שְׂדֵר לִיָּה קוֹרְבָנָא

לְאַבִּידְרָנָא

אִי נִימָא אִיזִי וְאִיזִי עוֹבֵד כּוּכְבִּים קֹאמַר קְזָה מְבַטֵּל וְקֹאֲתוֹ שְׁל זֶה וְאַע"פ שֶׁהַמְבַטֵּל לֹא עֲבַד אֶת זֶה מְעוּלָם כִּי אִם שְׁלוּ הוּא עוֹבֵד: הִינּוּ שְׁלוּ וְשֵׁל חֲבֵרוֹ: זֶה וְזֶה לְפַעוּר זֶה יֵשׁ לוֹ פְּעוּר שְׁלוּ וְזֶה יֵשׁ לוֹ פְּעוּר שְׁלוּ וְאֲשַׁמְעִינוּ רִישָׁא קְזָה מְבַטֵּל פַּעוּרוֹ שְׁל חֲבֵרוֹ וְזֶה מְבַטֵּל פַּעוּרוֹ שְׁל חֲבֵרוֹ וְסִיפֵא אֲשַׁמְעִינוּ דְאֲפִילוּ זֶה לְפַעוּר וְזֶה לְמַרְקוּלִים מְבַטֵּל זֶה אֶת שְׁל חֲבֵרוֹ: אֵלוּ לֹא בָּאוּ לְכָלֵל גַּר תּוֹשָׁב שְׁיֵהוּ יִשְׂרָחֵל מַצִּים לְהַחְיִיתוֹ שְׁדַרִי אֶף עוֹבְדֵי כּוּכְבִּים גְּמוּרִים נְצַטּוּ עַל עֲבוּדַת כּוּכְבִּים וְעַל שָׂאֵר הַמַּצּוֹת: כָּל שְׂאוּכֵל גְּבִלוֹת וְשָׂאֵר כָּל הַמַּצּוֹת מְקַם אִין מְפִקִידִין אֲצֵלוּ יִין בְּבִיתוֹ לְזַמַּן מְרָבָה דְאִירָפֵא לְמַחֵשׁ לְאַחֲלוּפִי בִּין שְׁלוּ שְׁהוּא אִסּוּר בְּדַקְתָּנִי סִיפֵא יִינָן בְּשֻׁמְנָן: אֲבָל מִיַּחֲדִין אֲצֵלוּ יִין יִשְׂרָחֵל מַנִּיחַ בַּחֲנוּתוֹ עַד שְׁנֵיֶךְ כְּדִי מִיל אִו יוֹתַר מֵה שְׁאִין בֵּן פְּעוֹבֵד כּוּכְבִּים דְּהֵא בִּין דְּלֵא פִלַּח לֹא נִנַּע וְלֹא מְנַסֵּךְ וּלְמַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים דְּאִתִּי מַעֲלָמֵא בְּבִיתוֹ לֹא חוּשִׁינוּ דְּכִין דְאִין לֹו הִנָּאה בְּכֶךְ אִין מַנִּיחוּ לִינַע וּלְאַחֲלוּפִי בְּזַמַּן מוּעֵט לִיבֵא לְמִיחָשׁ: שְׁמָנוּ בִּינּוּ מִשְׁמַע שְׁמָנוּ אִסּוּר בִּינּוּ וּלְהַחֲמִיר בֹּא: וְשֻׁמְנוּ מִי הָוי נֶסֶךְ אֲלֵא יִינּוּ מְתַר בְּהִנָּהָה בְּשֻׁמְנוּ וְקֻדָם שְׁהַת הַשְׁמָן בְּאִכְלִיָּה קִאִי אֲבָל בְּשִׁתִּיָּה אִסּוּר: יִינּוּ יִין נֶסֶךְ דְאִינוּ מְקַפִּיד עַל מַנַּע עוֹבֵד כּוּכְבִּים: דְּרִי הוּא פְּעוֹבֵד כּוּכְבִּים דְּכִין דְּלֵא מֵל חֲשִׁיד הוּא לְכָל הַתּוֹרָה: לִתַּן רְשׁוּת שְׁאִינוּ יְכוּל לִתַּן רְשׁוּתוֹ לְיִשְׂרָחֵל אֲל"כ שְׂכַר מְמָנוּ מַעֲרַב שְׁבִת: מְשַׁמַּר שְׁבִתוֹ בְּשׁוּק בְּפִרְקָסִיא וְאַע"פ שֶׁהוּא מוּמַר לְחַלֵּל שְׁבִת בְּצַנְעֵא: נוֹתֵן רְשׁוּת אִם הִיּה פִּתַח בֵּיתוֹ פִּתּוּחַ לְחֲצֵר שְׁיִשְׂרָחֵל דְרִין בֵּה וְשִׁכַח וְלֹא עֲרַב עֲמִהָן מְבַטֵּל לָהֶם אֶת רְשׁוּתוֹ שְׁל חֲצֵר וְאִם לֹא בַטֵּל אִסּוּר לְהוֹצִיא מִבְּתִיָּהֶם לְחֲצֵר דְּהוּה לְהוּ מוֹצִיאִין מְרָשׁוֹת הַמִּיַּחֲדָת לְכָל אֲחַד לְרִשְׁוֹת שֵׁישׁ לָּהּ חִלּוּק בֵּה וְחֻכְמָיִם נָזְרוּ שְׁלֵא לְהוֹצִיא מְרָשׁוֹתוֹ לְרִשְׁוֹת חֲבֵרוֹ: בִּיצַד יִשְׂרָחֵל הַנוֹתֵן רְשׁוֹת אוֹמַר רְשׁוּתִי קְנוּיָה לָךְ וְזֶה נוֹטָלָה מְמָנוּ וּמוֹצִיא לְחֲצֵר: קְנָה הַנוֹטָל בְּאִמִּירָה בְּעֵלְמָא בְּלֹא מַתָּן מַעוֹת: וְאִין צִרִיךְ לְזַפוֹת עַל יְדֵי קַנּוּן: חֲרַבְנָא תְּשׁוּרָה:

 מסורת הש"ס

א ספרא בהר פרק ח א; ספרא בהר פרשה ה א
ב חולין ו; עירובין סט;
ג מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

 גליון הש"ס

גמ' איזהו גר תושב. עיין סנהדרין דף צו ע"ב ברש"י ד"ה גר תושב ובבאר שבע שם:

מסורת הש"ס
א משנה עבודה זרה; לעיל סב. ב בבא מציעא עט:
תורה אור השלם
בנות מלכים ביקורותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר [תהילים מה, י]

ומעולם לא־שמעו לא האזינו עין לא־ראתה אלהים זולתך יעשה למחפה־לו [ישעיהו סד, ג]

לְאִבִּירְנָא שם העובד כוכבים: **בּוֹרְגָא** בְּמַרְקוֹן שֶׁל וָרְדִים: עֵינָא דְבַעֲיָא לְמַחְזִי לְכוּ בִישׁוּתָא עֵין הַמַּתְאֵנָה לְרֵאוֹת רַעְתְּכֶם תַּעֲקֹר שְׂהָרִי הַקב"ה מִמֶּלֶא כֹל מַאֲוִתְכֶם שְׁאֵף שׁוֹחַתְכֶם מִתְבַּרְרַת: בִּיקְרוּתֵיךְ לִכְבוֹד לָךְ. לְיִשְׂרָאֵל קָא מַבְשָׁר גָּבִיֹא: עֵין לֹא רֵאִתָּה זִוְלָתִי עֵין שֶׁל הַקב"ה אֵת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לֹו לֹא נִרְאֶה כְבוֹד וּגְדוּלָּה דְגַמְתָּתָּה: וּאֲעֵי"ג דְּהַעֲבַרַת חֲבִית לֹאוּ לַעֲתוּתִי עָרַב לְאַחַר שְׁנַשְׁלִם כֹּל זְמַן שָׂכַר פְּעֻלָּתוֹ אֲלֹא קִדְּם גַּמַר זְמַן שְׂכִירוֹתוֹ אֲמַר לֹו הַעֲבַר חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ קַתְּעִי מִתְּנִיתוֹן שָׂכְרוּ מִתַּר בְּתַמִּיָּה: וְלַעֲתוּתִי שָׂרַב דְּכָבַר נִתְחַוֵּב לֹו כֹּל שָׂכְרוֹ קִדְּם הַעֲבַרַת חֲבִית: רַבָּא אֲמַר לַעֲנֹלֶם דָּלָא אֲמַר לֶּה לַעֲתוּתִי עָרַב: וְלֹא קִשְׁיָא מִתְנִי' דַּקְתְּנִי מִתַּר כְּגוֹן הַעֲבַר לִי חֲבִית בִּפְרוּטָה וְנִמְצַאת חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ בִּיעֵיָהּ שְׂדִי פְרוּטָה לְנִהְרָא א"נ לֹא שְׁקִיל מִיד עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְאִינְךְ מִשְׁתַּרוֹ דֶּהָא לֹא שִׁיךְ שָׂכַר הֵהוּא חֲבִית בַּהֲדִי אִינְךְ דְּכֹל חֲזָא קִנְיֹן אֲנִירָא בִּאֲפִי נַפְשָׁא: וּבְרִיתָתָא דְּכִי לֹא אֲמַר לֶּה לַעֲתוּתִי עָרַב הִוֵּי כֹּל שָׂכְרוֹ אֶסוּר כְּגוֹן דֹּאֲמַר לִיָּה הַעֲבַר ק' חֲבִיתִת בְּקַ' פְּרוּטוֹת דְּכֹל כְּמָה דָּלָא אַעֲבְרִינָהּ לְכָלְהוּ לֹא יִהְיֶה לֶּה מַזִּי הַלֶּכֶךְ כּוּלִי אֲנִירָא שִׁיךְ בִּשָׁ: וְהַמְגִיֹא בְּנִיחוּתָא: סִיפָא אֲנַצְרִיךְ לִיָּה לְאַשְׁמוּעִינִי דְאֲנִירָא לֹאוּ אֲלַגִּין מִקְּבֵל לִיָּה נְשָׁרִי: לְגִינֹו שֶׁל יִין נֶסֶךְ לֹאוּ דִרְפָּה לְאוֹתוּבָּה הַלֶּכֶךְ אֲנִירָא לֹאוּ עֲלִיָּה קָא מַתִּיעַב: שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּרֶךְ אֲפֹלוּ הוּא מַהֲלֶךְ ג' יָמִים: מִי אֲמַרִינִן לִיָּה לְחַמַר גְּבִי לִיָּה פֶּחַת לֹו שָׂכַר הַלְגִין וְכִינוּ דְּכִי לֹא מוֹתֵב לֹא מְנַפִּי כִי מוֹתֵב נְמִי אֲנִירָא לֹאוּ עֲלִיָּה מִתְחַוֵּב נְשָׁרִי: ה"ד דְּשׁוֹכֵר מַשִּׁיחַ עֲלִיָּה מְזוֹנּוֹת כֹּל הַדָּרֶךְ וְחַמַר אִינוּ מַשִּׁיחַ אֲלֹא מְזוֹנּוֹת יוֹם אֶחָד: אִי דְשָׂכִיחַ לְמִזְבֵּן בְּדָרֶךְ הַלִּיכְתָּן מוֹנְגִילִין מְזוֹנּוֹת לִקַּח כֹּל שְׁעָה: מֵאֲנָא לֹאִנְנָא מִמַּסַּע לְמַסַּע מַהֲלֶךְ יוֹם אֶחָד כְּמוֹ נֶטִל וְעֵבַר תִּלְתָּא אוֹנִין דְּסַנְחֵרִיב:

לְאִבִּירְנָא שֶׁל וָרְדִים: עֵינָא

"לְאִבִּירְנָא בְּיוֹם אִידֶם, אֲמַר: יִדְעָנָא בִּיָּה דְלָא פִּלַּח לַעֲבוּדָּה זָרָה. אֲמַר לִיָּה רַב יוֹסֵף: וְהַתְנִיָּא: אִיזְהוּ גֵר תּוֹשָׁב? כֹּל שְׁקִיבֵל עָלָיו בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה חֲבֵרִים שְׁלֹא לַעֲבוֹד עֲבוּדָּה זָרָה! כִּי תִנָּיָא הָהִיא — לְהַחְיוּתוֹ. וְהָאֲמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גֵּר תּוֹשָׁב שְׁעָבְרוּ עָלָיו שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ וְלֹא מָל, חֲרִי הוּא כְּמִין שְׁבָאוֹמוֹת! הֵתָם כְּגוֹן שְׁקִיבֵל עָלָיו לְמוֹל וְלֹא מָל. רַבָּא אֲמַטִּי לִיָּה קוֹרְבָנָא לְבַר שִׁישָׁה בְּיוֹם אִידֶם. אֲמַר: יִדְעָנָא בִּיָּה דְלָא פִּלַּח לַעֲבוּדָּה זָרָה. אֲזַל אֲשַׁכְחִיָּה דִּיתִיב עַד צְוֹאֲרִיָּה בְּוּרְדָּא, וְקִיַּיְמִן זִזְנוֹת עֲרוֹמוֹת קַמִּיָּה. אֲמַר לִיָּה: אִית לְכוּ כְּהִאי גִוּוּנָא לַעֲלֵמָא דְאַתָּי? אֲמַר לִיָּה: דִּידִן עֲדִיפָא טְפִי מַהֲאִי. אֲמַר לִיָּה: טְפִי מַהֲאִי מִי הוּהָ? אֲמַר לִיָּה: אַתּוֹן אִיכָּא עַלְיִיכוּ אִימָתָא דְמַלְכוּתָא, אַנּוּ לֹא תִיְהוּי עַלְן אִימָתָא דְמַלְכוּתָא. אֲמַר לִיָּה: אַנָּא מִיָּהָא מֵאִי אִימָתָא דְמַלְכוּתָא אִיכָּא עָלִי? עַד דִּיתְבִּי, אַתָּא הֵהוּא פְּרִיסְתָקָא דְמַלְכָּא, אֲמַר לִיָּה: קוּם, דְּקַבְעִי לָךְ מַלְכָּא. כִּי נִפִּיק וְאֲזִיל, אֲמַר לִיָּה: עֵינָא דְבַעֲי לְמִיחְזִי לְכוּ בִישׁוּתָא תִּיפַקַּע. אֲמַר לִיָּה רַבָּא: אַמֵּן. פִּקַּע עֵינֵיהּ דְּבַר שִׁישָׁה. אֲמַר רַב פַּפִּי: אִיבַעֲי לִיָּה לְמִימָרָא לִיָּה מַהֲאִי קִרָּא "כְּנּוֹת מַלְכִים בִּיקְרוּתֵיךְ נִצְבָּה שְׁגַל לִימִינְךָ בְּכֶתֶם אוֹפִיר". אֲמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: אִיבַעֲי לִיָּה לְמִימָרָא לִיָּה מַהֲכָא "עֵין לֹא רֵאִתָּה אֱלֹהִים זִוְלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לִוִּי".

שָׂכְרוּ לַעֲשׂוֹת עֲמוֹ מְלֹאכָה אַחֲרָת. וְאָף עַל גַּב דְּלָא אֲמַר לִיָּה לַעֲיִתוּתִי עָרַב.^(ט) וְרַמְיַנְהִי: הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל, וּלְעִיתוּתִי עָרַב אֲמַר לוֹ: "הַעֲבַר חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם" — שָׂכְרוּ מוּתַר. טַעְמָא דְאֲמַר לִיָּה לַעֲיִתוּתִי עָרַב — אִין, כּוּלִי יוֹמָא — לֹא! אֲמַר אַבְיִי: כִּי תַנּוּן נְמִי מִתְנַתִּין, דְאֲמַר לַעֲיִתוּתִי עָרַב תַּנּוּ. רַבָּא אֲמַר: לֹא קִשְׁיָא, הָא דְאֲמַר לִיָּה: "הַעֲבַר לִי מֵאָה חֲבִית בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת", הָא דְאֲמַר לִיָּה: "הַעֲבַר לִי חֲבִית חֲבִית בִּפְרוּטָה". וְהַתְנִיָּא: הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל, וְאֲמַר לוֹ: "הַעֲבַר לִי מֵאָה חֲבִית בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת", וְנִמְצָאת חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ בִּיעִינְהּ — שָׂכְרוּ אֶסוּר. חֲבִית חֲבִית בִּפְרוּטָה, וְנִמְצָאת חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ בִּיעִינְהּ — שָׂכְרוּ מוּתַר. הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהַבִּיא עָלֶיהָ יִין נֶסֶךְ — שָׂכְרוּ אֶסוּר. הָא תוּ לְמָה לִּי? חֵינְיוּ רִישָׁא! סִיפָא אִיצְטְרִיכָא לִיָּה: שְׂכָרָה לִישֵׁב עָלֶיהָ, אָף עַל פִּי שְׁהַנִּיחַ גּוֹי לְגִינּוּ עָלֶיהָ — שָׂכְרוּ מוּתַר. לְמִימָרָא, דְלָגִין לֹאוּ דִינָא הוּא לְאוֹתוּבִיָּה? ^(י) וְרַמְיַנְהִי: הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר — שׁוֹכֵר מַנִּיחַ עָלֶיהָ כְּסוּתוֹ וּלְגִינָתוֹ וּמְזוֹנוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּרָה, מִכָּאֵן וְאִילָךְ חֲמַר מַעֲכָב עָלָיו. חֲמַר מַנִּיחַ עָלֶיהָ שְׁעוּרִים וְתִכְּנִין וּמְזוֹנוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם, מִכָּאֵן וְאִילָךְ שׁוֹכֵר מַעֲכָב עָלָיו. אֲמַר אַבְיִי: נְהִי דְלָגִין דִּינָא הוּא לְאוֹתוּבִי, מִיָּהָא אִי לֹא מוֹתִיב לִיָּה, מִי אֲמַרִינִן לִיָּה: כִּכִּי לִיָּה אֲנִירָא דְלָגִינָתוֹ? הִיכִי דְמִי? אִי דְשָׂכִיחַ לְמִזְבֵּן — חֲמַר נְמִי לַעֲכַב, וְאִי דְלָא שָׂכִיחַ לְמִזְבֵּן — שׁוֹכֵר נְמִי לֹא לַעֲכַב. "אֲמַר רַב פִּפְּא: לֹא צְרִיכָא דְשָׂכִיחַ לְמִיטְרַח וּלְמִזְבֵּן מֵאוּנָא לְאוּנָא, חֲמַר דִּרְפִּיָּה לְמִיטְרַח וּלְמִזְבֵּן, שׁוֹכֵר לֹאוּ דִרְפִּיָּה לְמִיטְרַח וּלְמִזְבֵּן. אַבּוּה דְרַב אַחָא בְּרִיָּה דְרַב אִיקָא

הָוָה

בְּקִיר וְכֹן (וְהָ הַמְצָח) יְהִיָּה לִי לְבִקֵּר וְאֲעֵי"פ שְׂהִינִי"ד יִתְרָה מְנַיָּה הִיא בְּמַסְכַּת עַם יוֹי"ד שֶׁל מִי זְמַן לְמַשְׁכָּה כְּלוּמַר מְבַקְרוּת לָךְ וְעוֹמְדוֹת לְשִׁרְתָּךְ:

טַעְמָא דא"ל לַעֲתוּתִי עָרַב כּו' הָא דָּלָא מַשְׁנִי מִתְנִי' כְּרַשְׁבִּי"ג דְאֲמַר וּמְכַר כְּלוּ חוּץ מִדְמִי יִין נֶסֶךְ וְכֹאֵן נְמִי שָׂכְרוּ מִתַּר חוּץ מִדְמִי חֲבִית חֲבִית דְּנִיחָא לִיָּה לְאוּקְמִי כְּרַבְּנֹן אִי נְמִי שָׂכְרוּ מִתַּר מַשְׁמַע כֹּל שָׂכְרוּ אִי נְמִי בִּהָא אֲפֹלוּ רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל מוֹדִי דֶּהָתָם אִין דָּרֶךְ לִקַּח יִין מִן הַעֲוֵבֵד כּוֹכְבִים וְהָכָא דָּרֶךְ בְּנִי אֲדָם לִקַּח שָׂכַר מִן הַעֲוֵבֵד כּוֹכְבִים וְיֵשׁ לְאַסֵּר כֹּל הַשָּׂכֵר וְחִלּוֹק זֶה יֵשׁ צִירְשָׁלְמִי וְלַעֲלֵ ס"פ כֹּל הַעֲלָמִים (עֲבוּדָה זָרָה דָּף מו:): גְּבִי אֲרַב בּוֹ אֵת הַבָּגָד וּלְפִי הַסֵּרִיוֹן דְּנִיחָא לְאוּקְמָא כְּרַבְּנֹן נִיחָא דָּלָא תַקְשִׁי נִוְקָמָה כּר"א דֹאִית לִיָּה לַעֲלֵל יֵשׁ פְּדִיוֹן לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְיוֹלִיךְ הַנָּאָה לִים הַמִּלַּח אָף כֹּלָא זֶה וְהָ גֵרָם וְקוּמָא לָן כְּנִתָּה וּלְסִרְיוֹן הָאֲחַר נְמִי יֵשׁ לוֹמַר

שָׂכְרוּ מִתַּר מַשְׁמַע כֹּלָא פְּדִיוֹן: **הָא** דְאֲמַר לֶה הַעֲבַר לִי ק' חֲבִיתִת בְּק' פְּרוּטוֹת וּבִהָא אֶסְרָה בְּרִיתָא כִּי לֹא אֲמַר לֹו לַעֲתוּתִי עָרַב דְּכֹל כְּמָה דָּלָא אַעֲבְרִינָהּ לְכּוּלְהוּ לֹא יִהְיֶה לֶּה מַזִּי הַלֶּכֶךְ כּוּלִיָּה אֲנִירָא שִׁיךְ בִּשָׁ כּוֹן לְשׁוֹן הַקּוֹנֵט' מַשְׁמַע הָא א"ל לַעֲתוּתִי עָרַב מִתַּר וּאֲעֵי"ג שְׂהִיא מֵאוֹתָם חֲבִיתִת שְׁהַתְנֶה עֲמוֹ וְקַשָּׁה דמ"מ שָׂכַר הָאֶסוּר מַעֲרַב בְּכֹל הַסֵּתַר לְכוּן נִרְאֶה לְפָרֵשׁ וְלַעֲתוּתִי עָרַב אַחַר שְׁהַשְׁלִים קְבֻלּוֹתוֹ אֲמַר לוֹ כּוֹן וְאַשְׁמַעִי' שֹאֲע"פ שְׁלֹא עָשֶׂה עֲמוֹ תְּנָאִי קִדְּשׁ אֲלֹא עַל פִּי תְּנָאִי הִרְאִשׁוֹן הוּא מַעֲבִיר בִּפְרוּטָה לְפִי חֲשַׁבּוֹן מֵאָה בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת וּס"ד שְׁהַכֵּל שָׂכַר אֶחָד הוּא וְנִמְצָא בְּשָׂכְרוֹ מַעֲרַב שָׂכַר יִין נֶסֶךְ קָא מַשְׁמַע לָן דְּשָׁרִי וְהִנֵּה לִיָּה כְּמַעֲבִיר בְּיוֹם שֶׁל אֶחָרִיו מֵאַחַר שְׂבָבַר הַשְׁלִים קְבֻלּוֹתוֹ:

ח"ג ר"ת שׁוֹכֵר מַשִּׁיחַ עֲלִיָּה כְּסָתוֹ מְלֻשׁוֹן כְּסָת וְלֹא גֵרָם כְּסוּתוֹ דְּדָבַר פְּשׁוּט הוּא וְכִי יִלְךְ עֵרֶם וְאִם תִּפְרֹשׁ כְּסוּתוֹ שְׁנִיָּה שֵׁשׁ לֹו אִם רְגִיל לְלַבָּשָׁה פְּשִׁיטָא שְׁמַתָּר וְאִם צָא לְהַתִּיר אֲע"פ שְׁאִינוּ רְגִיל הִיָּה לֹו לְפָרֵשׁ אֲלֹא כְּסָתוֹ גֵרָם וְהוּא כְּסָת קִטְנֶה שְׁיוֹשֵׁב עָלֶיהָ אוֹ נִוְתֵן תַּחַת רֵאשׁוֹ לְמַרְאֲשׁוּתִיו וְכַר הוּא הַגְּדוֹל שְׁשׁוּכָב עָלָיו וְהַעוֹלָם טוֹעִים שְׁאוּמְרִים לִקְטוֹן פֶּר וּלְגְדוֹל כְּסָת וּקְרִיָּה מִמַּסְכַּת תְּמִיד (פ"א מ"א) אִישׁ כְּסָתוֹ בְּאֶרֶן וְכֹן תְּנָא בְּכָלִים (פ')

כ"ח מ"ה) פֶּר שְׁעָשְׂאוּ סְדִין וְכָסֶת שְׁעָשְׂאוּ מִטְּפָחוֹת וְגַם בְּמַקְרָא (וְיִחְזַקְאֵל י"ג:י"ח) לְמַתְפָּרוֹת כְּסָתוֹת עַל כֹּל אֲרַצִּילִי יָדִים וְכַר הוּא לְשָׂכִיב עָלָיו כְּדַמַּשְׁמַע פ' הַשּׁוֹלַח (גַּטִּין דָּף מו. מו.) רַשַׁב"ל הִיָּה שׁוֹכֵב עַל מַעִים וְאוּמַר בְּפִי פֶרָסִי כַּרִּי וְכֹן פ"ב דְּעִירּוּבִין (דָּף ק:) וְנַעֲשִׂית פֶּר לְבַעֲלָה וְהָא דְכַתִּיב (בְּרַאשִׁית ל"א:ל"ד) וְתַשְׁיִמַם בְּכַר הַגָּמֶל אוֹתוֹ פֶּר עֲבָרִי שֶׁל עֲבוֹט כְּדַמְתַּרְגִּמִּין בְּעִבְיטָא דְגִמְלָא וְחוּר בְּרַפְּס (אֶסְתֵּר א'ו') אוֹתוֹ פֶּר הִיָּה גְדוֹל כְּמַטּוֹת הַמַּצְעוֹת לְכְבוֹד הַבָּיִת:

מֵאֲנָא לְאוּנָא פִּי' מִמַּסַּע לְמַסַּע מִמַּהֲלֶךְ יוֹם לְמַהֲלֶךְ יוֹם כְּמוֹ נֶטִל וְעֵבַר תִּלְתָּא אוֹנִין דְּסַנְחֵרִיב וְהָא דְאֲמַרִי' [בְּסַנְהֶדְרִין] (דָּף צד:) עָשָׂר מַסַּעוֹת נָסַע אוֹתוֹ קָשַׁע בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּתַרְגוּם אִינוּן חוֹשֵׁב כִּי אִם עָרִים גְּדוּלוֹת וְהָא דְכַתִּיב גָּבַע מְלוֹן לָנוּ דְמַשְׁמַע שְׁלָנוּ שֶׁם לִילָּה אַחַת שְׁמָא מִקְצַת אֲלָנוּ הִלְכוּ תַחֲלָה וְלָנוּ מִקְצַת בְּמִקוּמוֹת הִלְלוּ וְהוּא וְשָׂאֵר הַחוּל הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם עֲמוּ עָבְרוּ עַד יְרוּשָׁלַיִם וְהִלְכוּ הַכֹּל בְּיוֹם אֶחָד לְפִי שְׁהִיָּה מְמַהֵר לְהִיָּת עַם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

סה.

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פט' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, סמג לאוין מוה, טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ה:

ב מו"י פו"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ג:

ג מו"י פד' מהל' שכירות הל' ח, סמג עשין פט, טוש"ע חו"מ סי' שח סעי' ג:

ד מו"י פד' מהל' שכירות הל' ח, סמג עשין פט, טוש"ע חו"מ סי' שח סעי' ג:

סה:

עין משפט
גור מצוה

א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ח:

ב מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לג, ש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ט:

ג טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יב:

ד מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לג, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ט:

ה מיי' פי' מהל' בלאים הל' כז, סמג לאוין רפג, טוש"ע יו"ד סי' שא סעי' ח:

ו מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יא:

ז מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' דה, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יא:

פי קא טרח בהתרא קא טרח פרש"י דין נסך לא הוי עד דמטגן לקרקעיתו דזיקי

הנה שפיה לִהוּ חמרא לגוֹם, ואזיל מעבר לִהוּ מעברא, ויִהבו ליה גולפי באגרא. אַתּוּ אַמרו ליה לאַפּי, אַמר לִהוּ: פּי קא טרח — בַּהֲתירא קא טרח. וְהא רוצה בקיומו, דְּלֵא נצטרו זיקי! דַּמתְנִי בַּהֲדייהוּ? אי נמי, דַּמִּיתוּ (פּרִיסְדְּקִי) [פּרִדִּיסְקִי] בַּהֲדייהוּ. וְהא קא מעבר לִהוּ מעברא, דְּקא טרח באיסורא! דַּאִמר ליה לַמְּבֹרֵא מַעֲיָקְרָא, אי נָמי, דַּנְקִיטִי בִּיהּ קִיטְרִי. **אִמתְנִי** יין נסך שַׁנְפַּל על גבי עֲנָבִים — יִדִּיחוּ וְהוּ מותרות, ואם היו מְבוֹקְעוֹת — אסורות. נִפַּל על גבי תאנים או על גבי תְּמָרִים, אִם יש בָּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם — אָסור. וּמַעֲשֶׂה בְּבִיתוֹס בֶּן זִנְנָן שֶׁהֵבִיא גְרוּגְרוֹת בִּסְפִינָה, וּנִשְׁתַּבְּרָה חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ וּנְפַל עַל גְּבִיהֶן, וּשְׁאֵל לַחֲכָמִים וְהַתִּירוּם. 'זֶה הַכֵּל: כָּל שֶׁבִּהְנָאתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם — אָסור, כָּל שְׂאִין בִּהְנָאתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם — מותר, כְּגוֹן חוּמָץ שֶׁנִּפַּל עַל גְּבִי גְרִיסִין. 'אָמַי' מַעֲשֶׂה לְסִתּוֹר? חֲסוּרִי מִיחֲסָרָא, וְהִכִּי קִתְּנִי: אִם נוֹתָן טַעַם לַפֶּגֶם הוּא — מותר, וּמַעֲשֶׂה נָמִי בְּבִיתוֹס בֶּן זִנְנָן שֶׁהָיָה מֵבִיא גְרוּגְרוֹת בִּסְפִינָה, וּנִשְׁתַּבְּרָה חֲבִית שֶׁל יִין נֶסֶךְ וּנְפַל עַל גְּבִיהֶן, וּבָא מַעֲשֶׂה לַפְּנִי חֲכָמִים וְהַתִּירוּם. ^(א)הָהוּא (כרי) [כריא] דְּחִיטִי דִּנְפַל עַלִּיהּ חֲבִיתָא דִּיִּין נֶסֶךְ, שְׂרִייה רַבָּא לְזַבּוּנִיָּה לְגוֹיָם. ^(ב)אִיתִיבִיהּ רַבָּה בַּר לִיוַאי לְרַבָּא: בְּגַד שְׂאֵבֵד בּוּ כְּלָאִים, הָרִי זֶה לֹא יִמְכְּרָנָה לְגוֹי, וְלֹא יַעֲשֶׂנָה מְרֻדַּעַת לַחֲמוֹר, אֲבָל עוֹשֶׂה אוֹתוֹ תְּכָרִיכִין לְמַת מַצּוּה. לְגוֹי מַאי טַעְמָא לֹא? דְּלֵמָא אֲתִי לְזַבּוּנִיָּה לְיִשְׂרָאֵל, הֵכָא נָמִי אֲתִי לְזַבּוּנִיָּה לְיִשְׂרָאֵל! 'הָדָר שְׂרָא לְמִיטְחִינָהּ וּלְמַפִּינָהּ וּלְזַבּוּנִינָהּ לְגוֹיָם, שְׂלֹא בַּפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. 'תַּנּוּ: יִין נֶסֶךְ שֶׁנִּפַּל עַל גְּבִי עֲנָבִים — יִדִּיחוּ וְהוּ מותרות, ואם היו מְבוֹקְעוֹת — אָסורות. מְבוֹקְעוֹת — אִין, שְׂאִין מְבוֹקְעוֹת — לֹא. אִמַּר רַב פֶּפֶּא: שְׂאֲנֵי חִיטִי, הוּאִיל וְאֵגֵב צִירְיָיהוּ כַּמְבוֹקְעוֹת דְּמִיִּין.

חמרא

בכור ושׂער גזיר שֶׁאֵרֵב בְּבֶגֶד וְשֶׁסָּה עָלָיו בְּטָל אִי לֹא דְמוּקִי לֶסֶ בְּשׁוֹפְרָתָה שֶׁהִיא דְּבַר חֻשׁב וְלֹא בְּטָל וְתָרַן ה"ר יוסי בר יום טוב דְּשִׁאנִי כְּלָאִים דְּכָל עֲקָרָן אִין אוֹסְרִין אֵלֶּא ע"י עֲרֹב שֶׁהִי שְׁנִיָּהס הֵסֵר לְבָךְ אוֹסֵר עֲרִיבָן וְלֹא בְּטָלִי וּא"ת וְהָרִי בֶּשֶׁר בַּחֲלָב דְּכָל אֶחָד לְחוּד שְׂרִי וְעֲרִיבּוֹ אִסוּר וּאִפ"ה בְּטָל כְּדִאֲמַרִּין פ' כָּל הַבֶּשֶׂר (חלין

דף קח.) טפח חלב שֶׁנִּפְלֶה עַל חֲתִיכַת בֶּשֶׂר אִם יֵשׁ בְּנוֹתָן טַעַם וְכו') וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁאנִי בֶּשֶׂר בַּחֲלָב דְּגַלִּי קָרָא בִּהְדִּיא דְּבְטִיל כְּדִאֲמַרִּין הֵסֵם דָּרָךְ בִּשּׁוּל אִסְרָה תוֹרָה: הָרִי זֶה

שֶׁל יִין לִתְּן גַּם הַחֲבוּיֹת לְלוֹקְחוֹן וְהִכִּי אֲמַרִּין בַּהֲמַפְקִיד (כ"מ מ: מ:) אִיכָא גִלְפִי וְשִׁדְרָה שֶׁהִלּוּקֵח מוֹכְרוֹ בְּחֻנִּית מִשְׁתַּכַּר בְּדָן לְבַד מַה שֶׁהִיא מִשְׁתַּכַּר בְּיִין וְרַב אִיקָא הִיָּה שְׁפִידָ לְהוּ מַגְלִפִי שֶׁלָּקְחוּ מִמֶּנּוּ וְיֵהִיב בְּזִיקוֹ דִּיקָהוּ: וּמַעֲבַר לָקֹחַ אֶת מַעֲבַר הַמַּיִם: וְיֵהִיב לִיָּה גִלְפִי דְּזָבּוֹן מֵנָה בְּאֲנָרָא: פִּי קָא טֵרַח לְשַׁפְךְ: דְּדִיזָה קָא טֵרַח שְׁהִיָן אִינוּ נֶאֱסֵר עַד שֶׁמַּנִּיעַ לְקַרְקַעִית שֶׁל זִיקוֹ דִּיקָהוּ. זִיקוֹ שֶׁל עוֹר גִּלְפִי שֶׁל חֶרֶס. וְלִקְמַה פִּרְיָךְ הֵא קָא מַעֲבַר לְהוּ מַעֲבָרָא דִּהִינוּ לֹאֲחַר שֶׁנֶּאֱסֵר: וְהֵא רוצֶה בְּקִיּוּמוֹ לֹאֲחַר שֶׁנֶּאֱסֵר: דְּלֹא נִצְטְרו זִיקֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּקְּעוּ הַעוֹדוֹת שֶׁלָּהֶם וְיִצְטָרְכוּ לְגִלְפִי וְלֹא יִהְיִי לְהוּ נִהְלָה: דַּמְתְּנִי בַּהֲדִיָּהּ דְּלֹא נִצְטְרו זִיקֵי לֹא יִהְיִי לְהוּ גִלְפִי: א"י פְּרִיסְדְּקִי נְקִיטִי בַּהֲדִיָּהּ כְּלִים רַקִּים לְקַבֵּל הָיִין הַיּוֹצֵא מִן הַעוֹדוֹת כֶּשֶׁחַן מִתְבַּקְּעִין דְּלֹא אִכְפַּת לְהוּ אִי מִצְטְרו זִיקֵי: דֹּא"ל לַמְּבֹרֵא מַעֲקָרָא רַב אִיקָא רִישׁ נִהְרָא הִיָּה וּא"ל לְמַבְרִיָּא לְמַבְרִיָּא לְסַפֵּן מַעֲקָרָא דְּרִי מַיִם רַבִּים כָּל עַת שְׁנִיעִיו אֲנָשִׁים הִלְלוּ הַעֲבִירִם בְּחֻסָּם: חֲטוּרִי קִשְׁרִי. סִימָן הוּא מוֹסֵר לָהֶם וּמִפְרִסֵּם הַסַּפֵּן וּמַעֲבִירִם וְאִיהוּ לֹא טֵרַח מִיָּדִי: מִתְנִי' וְיִחַסֵּם בְּמַיִם וְאִם הִיוּ מְבַקְּעוֹת אִסוּרוֹת: וְכֵן יִין שֶׁנִּפַּל לִתּוֹךְ חֲחֻמָּן כו' לֹא גֵרַם: גְּרוּגְרוֹת תְּאֵנִים וְבָשִׂים: כָּל שֶׁבִּהְנָאתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם שֶׁהָיָה בְּטַעְמּוֹ שֶׁל אִסוּר דִּהִינוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְשַׁבַּח אִסוּר. וְכָל שְׂאִין בִּהְנָאתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם שֶׁהָיָה בְּטַעְמּוֹ: כְּגוֹן חֻמָּץ שֶׁנִּפַּל לִתּוֹךְ גְּרִיסִין דְּנוֹתָן טַעַם לַפֶּגֶם הוּא מִתֵּר: וְכֵן הִיוּ עוֹשִׂין כו' לֹא גֵרַם' בְּמִתְנִי': גַּמ' מַעֲשֶׂה לְסִתֵּר יֵשׁ אֲדָם שֶׁמֵּבִיא רָחִיט לְסִתּוֹר אֶת דְּבָרָיו קִתְּנִי אִם יֵשׁ בְּדָן בְּנוֹתָן טַעַם אִסוּרוֹת וְהָדָר תְּנִי מַעֲשֶׂה דְּגְרוּגְרוֹת וְהַתִּירוּם: גְּרוּגְרוֹת הָיִין פּוֹנְקוֹן: שְׂאֵבֵד בּוּ כְּלָאִים שְׂאֵרֹנֵג כְּלָאִים חוּט אֶחָד וְאִין מְקוּמוֹ נָכַר: וְלֹא יִמְכְּרֵנוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים כְּדַמְפֵּרֶשׁ שְׁמָא יַחֲזוֹר וְיִמְכֹּר לְיִשְׂרָאֵל. וּה"י אִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יַחֲזוֹר וְיִמְכֹּרֵם לְיִשְׂרָאֵל: תְּכַרִּיבִין לְמַת דְּכַתִּיב בְּמַתִּים חֲפָשִׁי כֵּן שְׁמַת אֲדָם נַעֲשֶׂה חֲפָשִׁי מִן הַמַּצֹּת: וְלִמְפִּינָהּ דָּחוּ לֹא זָבִין לְהוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲבֹד כּוֹכְבִּים דְּפִתָן אִסוּרָה: שְׁלֹא בַּפְּנִי יִשְׂרָאֵל דְּלֹא חֲזִי יִשְׂרָאֵל דְּיִשְׂרָאֵל חֲבַרָה מְעַבֵּן לִיָּה לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הָדָר זָבִין לִיָּה אִיהוּ מַיִד עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּסָבַר פֶּת שֶׁל הֵסֵר הִיא שְׁיִשְׂרָאֵל אֶפְאָה: צִירְיָהּ סָקָךְ שֶׁבְּחֻטִּין: צִירְיָהּ לִשּׁוֹן מִצְטְרו זִיקִי (לְעֵיל עֲבֹדָה זָרָה ל:).

דף קח.) טפח חלב שֶׁנִּפְלֶה עַל חֲתִיכַת בֶּשֶׂר אִם יֵשׁ בְּנוֹתָן טַעַם וְכו') וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁאנִי בֶּשֶׂר בַּחֲלָב דְּגַלִּי קָרָא בִּהְדִּיא דְּבְטִיל כְּדִאֲמַרִּין הֵסֵם דָּרָךְ בִּשּׁוּל אִסְרָה תוֹרָה: הָרִי זֶה לֹא יִמְכְּרָנוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּוָקָא אֲבַד גְּזָרִין שְׁמָא יִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂנוּ מַרְדַּעַת לַחֲמוֹר שְׁמָא יִקְרַע בְּגָדוֹ וְיִתְפָּרְנוּ עָלָיו אֲבָל בְּכִלָּאִים וְחֹזִי לִיכָא לְמִיחַשׁ מִיָּדִי כְּדִתְנָן (בְּמַס' כְּלָאִים פ"ט מִנְּהַן ד') מַרְדַּעַת הַחֲמוֹר וְתַכְרִיבִי הַמַּת אִין בְּדָן מַשּׁוּם כְּלָאִים וְזִקְוָא בַּהֲצָעָה כְּגוֹן מַרְדַּעַת הַחֲמוֹר שֶׁהִיא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ וְטַעְמָא לְפִי שֶׁהִיא דְּרַבְּנָן כְּדִאֲמַרִּין בַּפ"ק דְּבִירָעָה (דף יד:) לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךְ אֲבָל אֲתָה מִתֵּר לִהְיֵעִנו תַּחֲתֵיךְ אֲבָל בַּהֲעֵלָא אִסוּר כְּדִתְנָן וְלֹא יַעֲלֶנָה עַל כַּתְּפוֹ אֲפִלּוּ לְהִבִּיא עָלֶיהָ הֲזָבֵל וְהַצָּעָה צִרְיָךְ נָמִי לְזַהַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹנֵעַ בָּהֶם וּאִע"פ שֶׁהַצָּעָה נָמִי גְזָרִי חֲכָמִים אֲפִלּוּ עֲשֵׂר מַצְעוֹת זֹז עַל גִּבּוֹ וְכְּלָאִים תַּחֲתִיָּהֶם גְּזָרָה שְׁמָא תַּכְרָךְ יִמָּא עַל בְּשָׂרוֹ מ"מ הֵכָא לֹא גְזוּר: **אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתוֹ תְּכַרִּיבִין לְמַת מַצּוּה** וּה"ה בִּלָּא אֲבַד כְּדִתְנָן בְּמַס' כְּלָאִים (פ"ט מ"ד) שֶׁבַּחֲתִי וּא"ת הֵא אִיכָא לוֹעַב לָרֶשׁ כְּדִאֲמַרִּין גְּבִי צִיצִית פ' הַתְּכֵלֶת (מְנַחוֹת דף מא.) וְהִיא שֶׁתָּתָא וְחֹזִי רְמִינָן לְהוּ מַשּׁוּם לוֹעַב לָרֶשׁ פִּי' בְּאוֹתָהּ שַׁעַה שִׁיקְבְּרוּהּ וְיִטִּילוּ בּוּ צִיצִית מַשּׁוּם לוֹעַב לָרֶשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׂאִינוּ חֲבִיב מַצְוֹת וְי"ל דְּשִׁאנִי צִיצִית שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּגַד כָּל הַמַּצֹּת וְאִיכָא לוֹעַב טַפִּי וְרַבִּי יוֹהֲנָה הִיָּה אוֹמַר דֶּהִיא דְּמְנַחוֹת (דף מא.) אֵלֶּכָּא דְּשִׁמוּאֵל דְּאִזְל לְטַעְמָה דְּאִית לִיָּה אִין מַצֹּת בְּטָלוֹת לְעִתִּיד לְבָא גִמְצָא כְּשִׁיעֲמִדוּ הַצִּדִּיקִים בְּלַבּוֹשֵׁיהֶם וְהָיוּ בִּלָּא צִיצִית וְיֵשׁ בָּאן עֲבָרָה וְהֵא דְּתַלִּי טַעְמָא בְּלוֹעַב לָרֶשׁ לְפִי שְׂבָא לִתְּן טַעַם שֶׁהַעוֹמְדִים יֵשׁ לָקֹחַ וּא"כ הֵן לוֹעַגִין שְׂאִין חֲשׁוּבִין כו' וְהוּא א"י לַעֲשׂוֹת וְשִׁמוּאֵל מוֹקִי הֵךְ דֶּהֱכָא כְּדִבְרֵי ר' יִנְאי דְּלֹא שְׂרִי אֵלֶּא לְסַפְדוֹ אֲבָל לְקַבְּרוֹ בְּכִלָּאִים אִסוּר מַטַּעַם דְּפִרְשִׁית וּלַפ"ז חֲחֻלּוּחַ נִיחָא מְנַהֲגִינוּ שְׂאִנוּ מְסִירִין הַצִּיצִית מְטוּלִית הַמַּתִּים דְּקו"ל כְּרַבִּי יִיחֻנָּן דְּפִלְגִי אֲדַבְּרִי ר' יִנְאי וְשָׂרִי אֵף לְקַבְּרוֹ וּלְטַעְמָה דְּאִית לִיָּה מַצֹּת בְּטָלוֹת וְעוֹד סָמָךְ לְמַנְהֲגִינוּ מַמָּס' שְׁמַחוֹת (פ' יב) שְׁעִיָּה אֲבָא שְׂאוֹל הַתוֹרָה תְּכַלֵּת מֵאִפְּלִיגִין וְעַל פִּי סָפְרִים הַחִיצוֹנִים אִנוּ נוֹהֲגִין בְּמָה דְּבָרִים כְּגוֹן יִיחָל מָשָׁה כְּלִילִי תַעֲגִיטִית וּבִמְנַגְלָה (דף לא.) תַּנִּיעִן קָלְלוֹת וּבִרְכוּת וְרַבִּינוּ יַחֲזָק הִיָּה מְחֻלָּק לְרֹאשֻׁנִּים שְׁהָיוּ לָהֶם בְּחִיָּהֶם דֶּהִיו זִהִירִי בְּמַצֹּת צִיצִית כָּל יְמִיָּהן אִי לֹא רְמִינָן הִיא שֶׁתָּתָא הָיוּ לַעַב כְּלוֹמַר לֹא קִיְמוּ אֲבָל הֶאֱדָנָא דְּלֹא זִהִירִי בְּצִיצִית כָּלִי הִיא אֲדַרְבָּה אִי רְמִינָן הָיוּ לַעַב לוֹמַר שֶׁקִּים וְלֹא קִים וְאֲפִילוּ לֹאוֹתָן שְׁקִימוּ אִין לִפְטוֹל שֶׁלֹּא לְבַשְׂתִּי הָאֲחֵרִים כְּדִאֲמַרִּין בְּמַסֶּכֶת נִגְהָ (דף עא.) בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ מְטוֹבְלִין ע"ג נְדוֹת מַתּוֹת וְהָיוּ מַתְּבַשְׂוֹת הַתְּקוּנוֹ שְׁהָיוּ מְטוֹבְלִין

הַכֵּל: וּלְמַפִּינָהּ וּלְזַבּוּנִיָּהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שְׂלֹא בַּפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִין לְחוּשׁ שְׁמָא יֹאכְלוּ הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְיִשְׂרָאֵל בַּקְּעָרָה אַחַת כָּל אֶחָד מִפִּתּוֹ (כְּדִאֲמַרִּין) [כְּדִכְתְּבִין] פ' אִין מַעֲמִידִין (עֲבֹדָה זָרָה דף לה:) דְּלֹא חֲמִירָא פֶּת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מְדַמִּאי שְׁמִתֵּר בַּתַּעֲרוּבוֹת בֵּין דְּלֹא שְׂכִיחָא לֹא גְזָרִין לְמִיָּדִי:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

מסורת הש"ס

א פסחים מ:

ב נדה סא:: תוספתא בלאים

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

סז.

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יב:

ב מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כח, סמג לאוין קטא, טוש"ע יו"ד סי' קג סעי' ב:

ג טוש"ע יו"ד סי' קג סעי' ג:

ד מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

ה מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

הא מרישא שמעינן ליה וי"ל דקמ"ל לדע"ג דכי נפל לתוך הגריסין צנננין משפיה כדלמך בגמ' אפ"ה לתוך גריסין רותחין שרי גלג גזרינן אטו

צנננין: **אָמַר** רב יהודה אָמַר שמואל הכי הלכתא ה"ג בספרים וכן נראה מדלמך בסמוך. מדברי בָּנָן נלמוד נותן טעם לפגם מתר ומאי מדברי בָּנָן וכי משום דמפשינן למתני' לָהּוּ סברי לה אלא מדג' דכי הלכתא גימא מזד' ויהודה שמעי' בדהיא וכן מזד' יוחנן בדהיא בסמוך. דקאמר אס רבה נותן טעם לפגם מתר ומסתמא רבה בר בר חנה ורב (אדרי) גמי שפאזי לפרש המענה כמו כן

אזלי בשטימיהו: **נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁהַשְּׂבִיחַ** כו' תמה אמאי נקט האי לשנא דהא ודאי משפיה הוא וי"ל לפי שקרר השבח לא הוי עד לאחר שניתוחו ויצננו: **וְקוֹרְאִין** אותו שחלים לפי שהיו רגילין להניח בו חמץ כמו בשחלים כדלמרינן לעיל גצי (תחלי) אי איבא ביהו חלל מנרי ביה ואשמעינן רב

דימי שהיה משפיה מן החמץ: **אָמַר ריש לקיש** ג"ט לפגם לא שייכל לומר שהקדשה נקנמת מחמת דבר אחר כו' להאי לשנא קמא הוי לחומרא וה"ק מה שהעירו חכמים פגם לא מירי בפגם שיש לתלותו בדבר אחר כגון בחסרון מלח או ביתרון פי אותו פגם ודאי לא העירו כמו שאלו היתה בתקונה ממלח ונתבלין היה האסור נותן בהם טעם לשבח אלא איזיהו פגם שמתר כל שאינה חסרה

כלום ואינה נאכלת מפני זה פרוש שהאסור פוגמה ואינה נאכלת לאו דוקא שאינה נאכלת כלל אלא כלומר שנפגמת ואיבא דלמרי אחר ר"ל נותן טעם לפגם שאלמרי אין אומר דקדשה זו דלגלגל קאמר וה"ק אין תולין הפגם בדבר אחר כגי לָאִסַּר שיאלמרי אין הפגם מחמת האסור אלא מחמת יתרון או חסרון מלח ואלו היתה בתקונה לא היה האסור פוגמה ואסור אין אומרינן כן אלא ביון שהיא פוגמת עכשו כמו שהיא בין שסתא

חסרה או יתרה מלח מתר: **א"ר יוחנן** כל ששעמו וממשו אסור ולדקוין עזלי טעמו ודא ממשו אסור ואין לדקוין עזלי פי' רש"י בפרק גיד הנשה (חלין דף צח): מכאן דטעם בעקר לאו דאורייתא ופי' כגון חלב שנפל לתוך דבשר או חלב שנפל גמוח שאין ממשו בעין

ואין נראה מה שפי' רש"י חלב שנפל לתוך דבשר דאפילו לפרוש רש"י דטעם בעקר לאו דאורייתא מודה בדבשר בחלב דהוי דאורייתא דדוך בשול אסרה תורה כדלמך בשמעיתתא דטפת חלב כו' פי' כל הדבשר (חלין דף קח). ועוד דהאובל דבשר בחלב אובל ממשו של אסור כשאוכל הדבשר כדלמך פרק כל הדבשר (דס) אלא צריך לומר כגון חלב גמוח שנפל ונדבל לתוך הדבשר דליבא רק טעם בעלמא וטעם לאו דאורייתא מקלמך אבוי שמע מנה טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי סלקא דעתך דרבנן מדבשר בחלב אמאי לא גמרינן דחדוש הוא אי חדוש אע"ג דליבא טעמא גמי משמע דכי גמי ליטא בעלמא אלא מדרבנן גבי דבשר בחלב הוי דאורייתא והכי הלכתא בר' יוחנן וכן משמע בפרק כל הדבשר בשמעתא דטפת חלב דלמך אבוי טעמו ולא ממשו דאורייתא דאי מדרבנן וכו' ורבא למך דרך בשול אסרה תורה משמע דסבר רבא טעמו ולא ממשו דהינו טעם בעקר לאו דאורייתא והלכתא כרבא לגבי אבוי ועוד ראיה מפרק גיד הנשה דקאמר גבי זרוע בשלה דאיל גזיר והוא הטר מפכל אסור בזה שהעיר הכתוב לבשל הזרוע עם האיל ואמר רבא לא נצרכא אלא לטעם בעקר דבקדשים אסור מפל אשר יגע בבשרה וקדש וגבי זרוע בשלה שרי מדנקט רבא טעם בעקר בקדשים אסור משמע הא בחלין שרי וקרא דמעולי עובדי כוכבים שצוה הכתוב להעביל כלי מדיון אע"פ שלא היה בהם רק טעם מנה לא גמרינן דחדוש הוא דהא אפי' דקדשה בת יומא א"א גלג פגמה פוקתא ואפ"ה אסרה רחמנא אלמא חדוש הוא אלא לא גמרינן מנה ואע"פ דבפרק אלו עובדין בפסחים (דף מד): מיתי קרא דמשרת עגבים גבי טעם בעקר לאו דרשא גמורה מדאורייתא היא אלא אסמכתא בעלמא ולעולם טעם בעקר לאו דאורייתא כן שיטת רש"י ולא נראה לר"ת דהא ר' יוחנן אית לה דר"ע פרק אלו עובדין (פסחים דף מד): דליף טעם בעקר מעעולי עובדי כוכבים ואין לומר דאסמכתא בעלמא היא דהא פריך. הטר והאי משרת להטר מצטרף לאסור הוא דתתא האי מעבי גבי לטעם בעקר מדפריך. הכי בדהיא אלמא דרשא גמורה היא דהא ר"ע מוכח מנה הטר מצטרף לאסור לחיב מלקות לגזיר ששרה פתו ביון ויש בו להצטרף מפת ומינן ורבנן מוכחים מנה טעם בעקר וכי היכי דלר"ע הוי דרשא גמורה גבי הטר מצטרף לאסור מדחיב עליה מלקות ה"ג לרבנן הוי דרשא גמורה מדאורייתא דטעם בעקר דאורייתא והיה דפרק כל הדבשר (חלין דף קח). דלמך רבא דרך בשול אסרה תורה דמשמע דפליג על אבוי ויסבר דטעם בעקר לאו דאורייתא כדפרשית לפי שיטת רש"י לא היא אלא ודאי גם רבא ס"ל דטעם בעקר דאורייתא דבפרק הפעריכות (נכחים דף עט). קאמר רבא אימור דלמרי רבנן רבא ובעטמא וכי היכי דבדבא הוי דאורייתא מאחרי רבים להטות ה"ג בעטמא והטרם בפרק כל הדבשר ה"ק רבא אבוי מדבשר בחלב לא תוכל להוכיח דטעמו ולא ממשו דאורייתא דהינו טעם בעקר משום דבשר בחלב הוי דאורייתא דאורייתא אלא טעם בעקר דאורייתא כדלמך ליה בפסחים (דף מד): ממשרת עגבים והיה דפרק גיד הנשה (חלין דף צח): דגבי זרוע בשלה דקאמר רבא צרסינן לא נצרכא אלא להטר מצטרף לאסור דבקדשים אסור מפל אשר יגע בבשרה וקדש והבא שרי כגון שמקצת דבשר הכתף עם כל הזרוע חוץ לרטוב ויבולע האיל מן הזרוע חצי שעור כדפי' פרק גיד הנשה (חלין דף צט). אבל חלין אין הטר מצטרף לאסור דחלין מקדשים לא גמרינן ועוד יש לישוב גרסם הספרים והכי פרושו דבקדשים אסור וה"ה בחלין ונקט קדשים משום דאזרי ביהו קרא דכל אשר יגע בבשרה וקדש הינו משום דאי לא אשכחנא קרא אחרניא לאשמעינן טעם בעקר ואוקמנא קרא דחטאת לטעם בעקר קדם מלהטר מצטרף לאסור אבל בתר דחיונן טעם בעקר ממקום אחר ודאי אוקמינן לקרא דחטאת להטר מצטרף לאסור ומכל מקום מיתי ליה לטעם בעקר משום דהקדשא פשוטה יותר כי כן רגיל התלמוד גבי מילה לדחות שבת מיום השמיני ובפרק ר"א דמילה (שבת דף קלב). דריש לה מין שמונת ימים וכן למול במקום יגע והכי מוכח דטעם בעקר שרי גבי איל גזיר כגון שמבשל הזרוע ברטב ומקצת הידך עמו ושאר האיל חוץ לרטוב והשתא אין הזרוע מתבטל בס' שאין כל כך מן איל עמו ברטב והשתא איבא טעמא ואפ"ה שרי והיה דהבא טעמו ולא ממשו מירי במין דמינו דבטל כרבא מדאורייתא כדלמרינן פרק הפעריכות (נכחים דף עט). למור רבנן כרבא כגון מין דמינו פי' דמן התורה הוי כרבא אבל מדרבנן הוי בס' כדלמך רב פרק גיד הנשה (חלין דף קא) דהוי בס' ולכן אין לוחין עליו וה"ה דאפילו אם היה טעמו וממשו של אסור בעין דאין לוחין עליו אא"כ מכירו ונקט טעמו ולא ממשו לאשמעינן דאפילו הכי אסורא איבא ועי"ל דנקט הכי משום דהינו מלתא דפסיקא היא דאין צריך לפרש אם אינו מכירו דאי היה נקט בדיא גונא טעמו וממשו היה משמע בפי' אפלו אם היה טעם האסור וממשו בעין ועל כן נקט טעמו ולא ממשו דמלתא דפסיקא היא ומטעמו וממשו דלוחין עליו מירי כמו כן שמכיר וממשו של אסור חלב במין שפאיו מינו הוי טעם דריא דאורייתא ולוחין עליו ועוד א"ר אלביה דשפיר מתוקמא הבא במין שפאיו מינו והכי פרושו טעמו ולא ממשו כגון שאין פוצת אסור בתוך כגי רבילת פרם אין לוחין עליו וטעמו וממשו דלוחין עליו מירי דליבא פוצת דאסור בכדי רבילת פרם מן ההטר ואן לוחין עליו ועוד למך הר"ר יוסף דמירי שפיר בכדי רבילת פרם ומי"מ לא לקי בטעמו ולא ממשו אע"ג דטעם בעקר דאורייתא דמליבא וקדשין דטעם בעקר דאורייתא מעעולי עובדי כוכבים דקאמר קרא תעבירו פאש דמשמע הא אם לא תעבירו אסור ואין זה פי אם עשה בעלמא חבל לאו ליבא ולכן אין לוחין עליו וקשה לר"ת דמכ"מ גימא ביון דההדירה קרא אהדרה לגבה דגלגלה ודחלב ודשאר אסורי דהכי אמרינן בבכורות (דף טו: נוס') גבי פסולי המקדשין דכתיב תזבח ונאכלת בשר וזרעין תזבח ולא גזה ונאכלת ולא לבגדיך. בשר ולא חלב וא"כ אגזה ליבא רק לאו הבא מפכל עשה כמו דמעולי עובדי כוכבים ואפ"ה תניא בבכורות (דס) הגזוז והעוגיב בפסולי המקדשים סופג את הארבעים אלא ע"כ הינו טעמא דלוחין משום דבקדשים תמימים כתיב לא תעבד ולא תגז וכו' והמוז ונפשו שרו דאן הם חלין גמורין וקאמר קרא תזבח וזרעין ולא גזה וא"כ אהדר אסור גזה ללאו דלא תגז ומשום הכי לקי ומשוי"ה גמי דמעולי עובדי כוכבים דלמך קרא תעבירו פאש פרוש הפלים הפגועים מן הגבלה וחלב ושאר אסורין ואם לא תעבירו פאש אסור תימא גמי דאהדרינהו לאסוריהו קמא ללאו דגבלה וחלב ושאר אסורין ולאשמעינן דפליטת אסור מפלי הנה אסור ולעולם בלאו עוד יש מנשבים זה ופרשתי פרק גיד הנשה חבל לא יכלתי להאריך. כי נראה בעיני שהיה גדול ביותר ולכן הצרכתי לכתב רכן וסייעני מלבא דעלמא לכתב דקדשה בת יומא ויהיה לנו בחומה:

דברי הכל אסורה דודאי עול בה ריחא: והאי דידי האי בת תיהא דאסרנא כפת חמה

וחכית פתוחה דמיו: הכי הלכתא דנותן טעם לפגם מתר: חמץ פוגם גריסין רותחין ומשפיה את העונן: ודעתיחן על האור אחר שגבל החמץ לתוכן: וכן הוי עושין נותנין חמץ לתוך הגריסין ע"נ והיה משפיהן. ורב דימי קאמר לה: לא שיאלמרי כו' חומרא היא כלומר לא שייכלו לתת פגם בתבשיל מחמת דבר אחר כגון שסתא חסרה מלח או יתרה דאם נפגם מחמת דבר אחר אין תולין הפגם באסור ואסור: אלא איזיהו טעם לפגם שמתר: כל שאינה חסרה שום תקון ואינה נאכלת מפני זה כלומר ואסור זה פוגם טעמא. ואינה נאכלת לאו דוקא דבינן דפגימתה פרתא קרי לה אינה נאכלת: ואיבא דלמרי הא דריש לקיש לקלא: נותן טעם לפגם שאלמרי אין אומר כו' כלומר אין תולין הפגם בדבר אחר לומר חסרה היא מלח ואלו היתה בתקונה לא היה זה האסור פוגמה שהמלח היה מבטל את פגימת טעם האסור ומתקנו אלא ביון דטעם האסור פוגמה עכשו כמות שהיא הוי פגם ומתר: כל שטעמו וממשו לוחין עליו וזהו כזית בכדי רבילת פרם ועל כגון זה נאמר שעור כזית בכדי רבילת פרם הלכה למשה מסיני שאל יש כבשעור פרם של תבשיל כזית מן האסור לוחין עליו אע"פ שאין כזית של אסור נאכל בבית אחת ביון דאינו שוקה בבאכילתו משהתחיל לאכלו עד שגמרו אלא כגי רבילת פרם מצטרפת רבילתו ולוקה חבל אם אין בכדי רבילת פרם של תבשיל אסור הואיל ושוקה בבאכילתו כזית יותר מדגי

רבילת פרם הוו להו בשפיה רבילות של שני ימים ואין לוחין דקים להו לרבנן דרבילת פרם הוי שעור שהיה רבילה. ופרם היא חצי כפר של ערובי תחומין ונשערו חכמים כפר מנ' לקב חציה לבית המנענע שנאמר בה והאובל בבית ובכס בגזיו פרשהו חכמים לשוקה בה שעור רבילה דתניא והאובל בבית והשוכב בבית אין לי אלא שוכב ואובל לא אובל ולא שוכב מינן תלמוד לומר ובכס את בגדיו רבה אם בן מה תלמוד לומר האובל והשוכב לתן שעור לשוכב כגי רבילה ובהא היא רבילה כגי רבילת פרם והוא ארבע ביצות:

סז:

	עין משפט גור מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כח, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קג סעי' א:

ב מיי' פו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קג סעי' ה:

אַלֶּא דרשב"ל אָמרו קאָמער ווּלָה לא ס"ל וא"ת דַּרְב דַּימִי נִמְי נִימא דְּכִי דָּלָא שָׁנוּ קאָמער דִּקְחִי אַמְתַּנִּיתִין וְחִימא דְּלֵה לא ס"ל וי"ל בִּין דִּלְשַׁבְּחִנָּה ר' יוחנן דאָמער לא שָׁנו אַמְתַּנִּיתִין כִּמוּ בן וַחֲזִין לר' יוחנן דאָמער בְּפִרוּשׁ נותן טעם לָפָנִם מִתָּר ה"נ לַרַב דַּימִי דאָמער לא שָׁנו ס"ל דַּנוּתִן טעם לָפָנִם מִתָּר:

מַפְלָל דְּאִיפּא מ"ד נותן טעם לָפָנִם אָסור וא"ת מחי מַבְעִיא לִיה האַ רַבִּי לְעִיל פֶּרֶק אִין מַעֲמִידִין (עבודה זרה דף לה:) תנא בְּהָדִיא מִשְׁנֵה שְׁלֵמָה דְנוּתִן טעם לָפָנִם דאָסור גַּבִּי שָׁמֶן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אָסור וּמִפְרַשׁ טַעֲמֵא בַּמִּקְרָא מִשּׁוּם שְׁזַלְפִּיתָן שֶׁל בָּלִים אוֹסְרֶתָן אַע"נ דַּסְתָּם בָּלִים אֵינֶם בְּנֵי יוֹמָן וְלִקְמָן בְּסוּף פִּרְקוֹן (עבודה זרה דף עה:) גַּבִּי וְכֵלָן נִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן עַד שֶׁלֹּא יַטְבִּיל דַּמּוּקֵי חַד בְּרִיקָתָא כמ"ד נותן טעם לָפָנִם אָסור וי"ל שְׁרוּצָה לְמַעֲוָא תִּנָּה שְׁאָמַר בן בְּהָדִיא וְעוֹד י"ל דה"ק מי איבא מ"ד נותן טעם לָפָנִם אָסור כִּי האִי גּוֹנָה שְׁאִפִּילוּ הִיא דאָסור בַּעֲזֵין הִיא לָפָנִם וְלֹא דַמי לְשָׁמֶן דְּלַעֲיִל דַּשְׁמֶן אִם הִיא אָסור בַּעֲזֵין הִיא לְשַׁבַּח בְּדַפְרָשִׁית לְעִיל: **וְאִידֵּךְ** קִדְרָה פת יומא נמי אי אָפְשֵׁר דָּלֵא

פִּגְמָה פִּרְתָּא וְלֵהֲכִי יִלְיָי מִנֵּה ר"מ לֵאסֵר

פִּגְם בַּעֲלָמָא מִשְׁמַע אָבֵל לר"ש דְּשַׂרִּי ס"ל דְּבַת יוֹמָא לֹא פִגְמָה בָּלָל וְהָא בְּהָא תִּלְיָא מ"ד נותן טעם לָפָנִם אָסור סָבַר דְּקִדְרָה בָּלָל וְתַמָּה בַּבֶּרֶק אֵלּוּ עוֹבְדֵין (פֶּסְחִים דף מד:) פְּלִגִּי ר"ע וְרַבֵּן דר"ע יִלְיָי טעם כַּעָקָר מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְרַבֵּן יִלְפִי מִמְּסַרְת אָבֵל לֹא מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִשּׁוּם דְּנַעֲנוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים חֲדוּשׁ הוּא דִּקְדָּא כַּל נותן טעם לָפָנִם מִתָּר וְהָכָא גַבִּי גַעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אָסְרָה רַחֲמֵנָא וְרַבִּי עֲקוֹיבָא סָבַר לֹא אָסְרָה תוֹרָה אֵלָּא קִדְרָה בַת יוֹמָא דָּלָא נותן טעם לָפָנִם הוּא וְרַבֵּן קִדְרָה בַת יוֹמָא נְמִי אִי אָפְשֵׁר דָּלָא פִגְמָה בִּרְתָּא הִלָּכָן הֵי חֲדוּשׁ וְהַשְׁתָּא בִין דְּסָבְרֵי רַבֵּן דִּקְדָּם דְּבַת יוֹמָא נְמִי אִי אָפְשֵׁר דָּלָא פִגְמָה בִּרְתָּא אִם כֵּן גִּילָף מִנֵּה בַּעֲלָמָא דַּפְּנֵם אָסור בְּדאָמַר הָכָא לַרְבִּי מֵאִיר וְיַכִּי קאָמער דָּתָם וְרַבֵּן חֲדוּשׁ הוּא דְכַל נותן טעם לָפָנִם בַּעֲלָמָא מִתָּר וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּאִין דְּכִי נְמִי דְרַבֵּן דִּקְדָּם סָבְרִי דְכַל נותן טעם לָפָנִם אָסור הִכָּא שְׂאִם דאָסור בַּעֲזֵין הִיא לְשַׁבַּח דְּיִלְפִי לֵה מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דַּפְּנֵם בִּרְתָּא בְּדאָמַר דָּתָם וְהָא דִּקְהאֲמַר דָּתָם נותן טעם לָפָנִם בַּעֲלָמָא מִתָּר הֵינּוּ פִגְם גְּמוּר שָׁנִם אִם דאָסור בַּעֲזֵין הוּא פִגְם דִּהּהוּא פִגְם יוֹפֵא לְמִילָף לֵאסֵר מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דַּפְּנָמָה בִּרְתָּא דְנַעֲנוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אִם הִיא דאָסור בַּעֲזֵין הִיא לְשַׁבַּח וְהָא דִּקְהאָמַר גַּעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים חֲדוּשׁ הוּא אַע"נ דָּלָא דַּמִּי האִי פִגְם לָפָנִם בַּעֲלָמָא דַּמְתָּר בְּדַפְרָשִׁית מ"מ אִי לֹא דְגַלִּי קִרָא דְנַעֲנוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אָסור הִיא מִתָּר מִן דַּדִּין דַּמָּה לִי אוֹתוֹ פִּגְם מַה לִּי פִגְם אַחַר וְאִפ"ה אָסְרָה רַחֲמֵנָא וְכִין דאָסְרָה רַחֲמֵנָא יִלְפִין מֵיֵהָא דְכִיּוּצָא בּוּ דִּהִינוּ פִגְם שְׂאִם הִיא דאָסור בַּעֲזֵין הִיא לְשַׁבַּח וְסָבְרֵי רַבֵּן דַּפְּסָחִים בְּמַתְנִי דאִין מַעֲמִידִין וְשִׁלְשָׁה מַחֲלָקֹת בְּדָבָר דר"מ דַּשְׁמַעְתִּין סָבַר כַּל נותן טעם לָפָנִם אָסור אֲפִילוּ בַּשְּׁהוּא פִּגְמוֹ גַּם בַּשְּׁהאָסור בַּעֲזֵין דְּיִלְיָי לֵה לְגַמְרִי מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמַנְבֵּלָה לֹא יִלְיָי כַּל לְהַתִּיר מִשּׁוּם דַּמּוּקֵי לֵה לְמַעוּטוּ סְרוּחָה דַּמַּעֲקָרָא בְּדִקְהאָמַר ור"ש מַתִּיר כַּל פִּגְם אֲפִי בַּשְּׁהוּא שַׁבַּח בַּשְּׁהאָסור בַּעֲזֵין בִּין דִּהַשְׁתָּא לָפָנִם הוּא שְׂרִי דְיִלְיָי לְגַמְרִי מַנְבֵּלָה וּמַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לֹא יִלְיָי כַּלָּ דִּקְסָבַר קִדְרָה בַת יוֹמָא שְׂאָסְרָה תוֹרָה לֹא פִגְמָה פּוֹרְתָא וְרַבֵּן דַּפְּסָחִים דַּפְּלִינִי אַרְבִּי עֲקוֹיבָא סָבְרִי דְדָבָר שְׁהוּא פִגְם בַּשְּׁהאָסור בַּעֲזֵין שְׂרִי דְיִלְפִין לֵה מַנְבֵּלָה אָבֵל פִּגְם דִּהַשְׁתָּא שְׂאִין דאָסור בַּעֲזֵין עֲכָשׁוּ אִמְנֵם הִיא לְשַׁבַּח בַּשְּׁהאָסור בַּעֲזֵין אָסור דְיִלְיָי לֵה מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִקְדְּרָה בַת יוֹמָא דַּפְּנָמָה בִּרְתָּא וְכֵן סוּבְרַת מַתְנִי דאִין מַעֲמִידִין בִּרְבֵּן דַּפְרָשִׁית ועי"ל דְרַבֵּן דְרַבִּי עֲקוֹיבָא דַּפְּסָחִים פֶּרֶק אֵלּוּ עוֹבְדֵין הֵינּוּ ר"ש דַּשְׁמַעְתִּין דְּשַׂרִּי כַּל פִּגְם בְּדַפְרָשִׁית וְהָא דִּקְהאָמַר דָּתָם דְּקִדְרָה בַת יוֹמָא פִּגְמָה פּוֹרְתָא וּלר"ש צ"ל עַל פֶּרֶקךָ דָּלָא פִגְמָה כַּל דְּאִי פִגְמָה א"כ לֵאסֵר פִּגְם בְּדַמוּכַח בַּשְׁמַעְתִּין וּבְדַפְרָשִׁית י"ל דְּנוֹדָאִי גַם ר"ש מוֹדִי דַּפְּנָמָה בִּרְתָּא וּמ"מ לֹא יִלְיָי מִנֵּה לֵאסֵר פִּגְם בַּעֲלָמָא בְּגוֹן שְׂאִינוּה בַת יוֹמָא דאִיבָא פִגְם רַבָּה דַּפְּנֵם רַבָּה מַפְנֵם בִּרְתָּא דְבַת יוֹמָא לֹא יִלְפִין דְּכִי סְבִירָא לֵה לר"ש ור"מ סָבַר דְיִלְפִין פִּגְם רַבָּה מַפְנֵם בִּרְתָּא וְאִי בַּדַּפְרַשׁ מַעֲקָרָא דַּפְּלִינִי דְבַת יוֹמָא אִי פִגְמָה אִי לֹא זֶה אִינוּ סָבְרָא דאִם כֵּן נִחְזִי אֵנָן וְעוֹד יֵשׁ לְבִיאִי רִאִיָּה זֶה דַּמוּזָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּקִדְרָה בַת יוֹמָא נְמִי א"א דָּלָא פִגְמָה פּוֹרְתָא בְּדַפְרָשִׁית דְּאִי לֹא פִגְמָה כַּלָּל לר"ש גַּעוּלִי דְּכַתֵּב רַחֲמֵנָא ל"ל בַּשִּׁטָּא בִין דִּהֵי לְשַׁבַּח דַּמְתָּסַר דַּטַּעַם הֵי כַּעָקָר וּכ"ת לְהֵאִי גּוּפָה אֲרַטְרִיךְ דַּטַּעַם כַּעָקָר דְּמַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים יִלְיָי ר"ש דַּטַּעַם כַּעָקָר בְּדאָמַר לר"ע פֶּרֶק אֵלּוּ עוֹבְדֵין א"א לוֹמַר כֵּן דְּאִי יִלְיָי ר"ש מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים טעם כַּעָקָר א"כ תַּקְשִׁי לר"ש מִשְׁרַת דְּכַתֵּב רַחֲמֵנָא לָמָּה לִי דִּקְדָּא לֹא אֲרַטְרִיךְ לְטַעַם כַּעָקָר בִּין דְּמַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים יִלְיָי לֵה ר"ש וְאִין לוֹמַר דאֲרַטְרִיךְ מִשְׁרַת לְהַתַּר מַצְטַרְף לֵאסֵר בְּדאָמַר דָּתָם פ' אֵלּוּ עוֹבְדֵין לר"ע וְלַעֲזוּלָם [יִלְיָי מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים טַעַם] כַּעָקָר דְּלִמְאִי אֲרַטְרִיךְ מִשְׁרַת לְהַתַּר מַצְטַרְף לֵאסֵר אִי בַּשְׂאוּכַל בּוֹזֵית מַטַּעַם דאָסור הַנִּבְלַע [בַּהֲתַר הֵינּוּ טעם כַּעָקָר אִי] בַּחֲצִי זֵית דאָסור עַם חֲצִי זֵית דִּהַתַּר לֹא מַצְטַרְפִי וּמַשׁו"ה שְׁפִיר אֲרַטְרִיךְ לְהַתַּר מַצְטַרְף לֵאסֵר דִּקְהאָמַר לר"ש דאָמַר כַּל שְׁהוּא לְמַלְקוֹת וא"כ לִמ"ל הַתַּר מַצְטַרְף לֵאסֵר אֵלָּא ש"מ דַּמוּזָּה ר"ש דְּקִדְרָה בַת יוֹמָא נְמִי א"א דָּלָא פִגְמָה פּוֹרְתָא בְּדַפְרָשִׁית כֵּךְ דִּקְדָּק הר"ר שְׁמוּאֵל מֵאִוִּיר א"א וּהר"ר יִקָר מִקוּינ"ן דוּחָה דאִיבָא לְמִימַר דאֲפִתִּי שְׁפִיר אֲרַטְרִיךְ מִשְׁרַת לר"ש אַע"נ דְּסָבַר כַּל שְׁהוּא לְמַלְקוֹת הָא פּר"ת בַּסְמוּךְ הֵינּוּ זְנוּקָא בַּשְּׁהאָסור בַּעֲזֵין אָבֵל לֹא ע"י תַּעֲרַבַת בְּדַמוּכַח מַהִּיֵּא דַמִּיַּיתִי בַּסְמוּךְ בַּעֲרָלָה וּכְלָאִי הַפְּרִם אִין מַצְטַרְפִין וְכֵן צ"ל ע"כ דל"כ לֹא תַמְצֵא אָסור כַּלָּל [בַּטוּל] לר"ש לֹא בְרוּב בְּיָבֵשׁ וְלֹא בַּס' בָּלָח וא"כ שְׁפִיר אֲרַטְרִיךְ מִשְׁרַת לְהַתַּר מַצְטַרְף לֵאסֵר כְּגוֹן בַּחֲצִי זֵית שְׁנִבְלַע בַּחֲצִי זֵית וְאִבְלֵי בְּדִקְהאֲמַר דָּתָם נוֹיַר שְׁשָׂרָה פְתוּ בִין וַיֵּשׁ בּוּ כַּדִּי לְצַרְף בּוֹזִית חוּב וְלַעֲזוּלָם טַעַם כַּעָקָר לר"ש מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים כֵּךְ דוּחָה הר"ר יִקָר וּמוּרִי הר"ר פֶּרֶךְ מְקוֹים פִּרוּשׁ הר"ר שְׁמוּאֵל וְאוֹמַר דְּחֻוִי הר"ר יִקָר אִינוּ בָלוּם דְּנוֹדָאִי מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לר"ש תוּ לֹא אֲרַטְרִיךְ מִשְׁרַת לְהַתַּר מַצְטַרְף לֵאסֵר מִשּׁוּם דַּבְּלָאוּ צְרוּף נְמִי כַּל שְׁהוּא אַע"נ דאִינוּ בַּעֲזֵין אֵלָּא נִבְלַע בַּתוֹךְ הַפֶּת דַּמַּח בְּכַךְ הֵלֵא בִין דַּטַּעַם כַּעָקָר מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים א"כ חֲשׁוֹב הַטַּעַם הַנִּבְלַע כְּאִלוּ הִיא בַּעֲזֵין וְאִם כֵּן בִין שְׂאִלוּ הִיא מִן דאָסור בַּעֲזֵין הִיא מַחֲבִיב בְּכַל שְׁהוּא לר"ש דְּכִי נְמִי בַּשְׁהוּא נִבְלַע בַּהֲתַר בִּין שִׁנֵּשׁ בּוּ טַעַם וְטַעַם כַּעָקָר וְתַדַּע דִּקְדָּא בִין דִּאר"ש כַּל שְׁהוּא לְמַכּוֹת בּוֹזִית לְרַבֵּן אִם כֵּן כֵּךְ לִי כַּל שְׁהוּא לר"ש בַּכּוֹזִית לְרַבֵּן וּבְכּוֹזִית לְרַבֵּן מַחֲבִיב עָלֶיהָ אֲפִי בַּשְׂאִינוּ בַּעֲזֵין אֵלָּא נִבְלַע בַּתוֹךְ דִּהַתַּר שְׂאִיכַל כַּל כֵּךְ מִן דִּהַתַּר הַבְּלוּע אָסור בּוֹזִית מַטַּעַם אָסור הַבְּלוּע בַּתּוֹכּוּ מַחֲבִיב עָלֶיהָ כְּאִלוּ אָבֵל הַבּוֹזִית אָסור בַּעֲזֵין בִּין דַּטַּעַם כַּעָקָר וא"כ ה"ה כַּל שְׁהוּא לר"ש דַּקְשָׁאָבֵל בַּתַּעֲרַבַת טַעַם מַחֲבִיב כְּאִלוּ אָבֵלוּ בַּעֲזֵין בִין דַּטַּעַם כַּעָקָר מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לר"ש תוּ לֹא אֲרַטְרִיךְ לֹא אֲרַטְרִיךְ דִּקְדָּא מַכַּל שְׁהוּא מַחֲבִיב בַּטַּעַם כְּאִלוּ הִיא בַּעֲזֵין בְּדַפְרָשְׁתִּי וא"כ (הִיכִי קא"ל) מִשְׁרַת דְּכַתֵּב רַחֲמֵנָא ל"ל דְּכַתִּיב גַּבִּי נוֹיַר לר"ש אִי גַּעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לְטַעַם כַּעָקָר מִשּׁוּם דָּלָא פִגְם כַּלָּל אֵלָּא ע"כ דְּקָסָבַר ר"ש דְּקִדְרָה בַת יוֹמָא פִּגְמָה פּוֹרְתָא וְהַשְׁתָּא נִיחָא הַכַּל דָּלָא מַצ' ר"ש לְמִילָף טַעַם כַּעָקָר מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים חֲדוּשׁ הוּא בִין דַּפְּגִמוּ אֲפִילוּ פִגְם זְנוּטָא וְהִיא לָנוּ לְהַתִּיר כַּל פִּגְם אִי לֹא דְגַלִּי קִרָא וְהִלָּכָךְ אֲרַטְרִיךְ מִשְׁרַת לְטַעַם כַּעָקָר וּמַה שְׁדַּחַה הר"ר יִקָר מַמַּה שְׁפִר"ת לְקַמָּן מַהִּיֵּא דַּעֲרָלָה וְהַכְּלָאִים דַּבַּסְמוּךְ דָּלָא אר"ש כַּל שְׁהוּא לְמַכּוֹת בּוֹזִי דַּתַּעֲרַבַת רַק בְּדָבָר שְׁהוּא בַּעֲזֵין אוֹמַר מוּרִי דְלַךְ"ל מִיַּדִּי דר"ת לֹא דָבַר רַק בַּתַּעֲרַבַת שִׁנֵּשׁ לוּ לְהַתִּיר לְהַתְּבַטֵּל כְּגוֹן יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ חַד בַּתְּרִי דְרַחֲמֵנָא אָמַר אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת אוּ בְּדָבָר לֹח הִיכָא דְלִיבָא טַעֲמָא כְּגוֹן דאִיבָא ס' דְכַל מְקוֹים דַּשְׁנָךְ לִיה בַּטּוּל לֹא אָמַר ר"ש כַּל שְׁהוּא לְמַכּוֹת דִּקְדָּא לֹא שְׂדִיף כַּל שְׁהוּא לר"ש מַבּוֹזֵית דְרַבֵּן וְכִי הִיכִי בּוֹזִית דְרַבֵּן מַתְּבַטֵּל בְּרַב בְּיָבֵשׁ וְכַס' בָּלָח ה"ה לר"ש כַּל שְׁהוּא דִּקְדָּא רַחֲמֵנָא אָמַר דְּלַבְטִיל אָבֵל הִיכָא דָּלָא שְׁנָךְ בַּטּוּל כְּגוֹן הִיכָא דאִיבָא טַעַם דַּטַּעַם לֹא בַטִּיל בִּין דַּטַּעַם כַּעָקָר א"כ ה"ג מַחֲבִיב בְּכַל שְׁהוּא לר"ש בַּשְׁהוּא בַּתַּעֲרַבַת בִּין שִׁנֵּשׁ בּוּ טַעַם כְּאִלוּ הִיא בַּעֲזֵין כַּדְשִׁי כֵן גִּרְאָה לְמוּרִי [וְע"ע תוֹס' שַׁבַּת פּט: ד"ה אָסוּרִין וְתוֹס' מַעֲיָלָה יח. ד"ה תַּנִּי]:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

טַעֲמוּ וְלֹא מִמַּשּׁוּ כְּגוֹן חֲלָב שְׁנִפֵּל לְקִדְרָה אוּ חֲלָב שְׁנִפֵּל נְמוּחַ שְׂאִין מִמַּשּׁוּ בַּעֲזֵין: וְאִם

טַעֲמוּ וְלֹא מִמַּשּׁוּ — אָסוּר, וְאִין לוֹקִין עָלָיו, וְאִם רִיבָּה טַעַם לָפָנִם — מוֹתָר. וְלִימָא: אִם נָתַן טַעַם לָפָנִם — מוֹתָר! הָא קַמְשַׁמַּע לָז, דָּאָף עַל גַּב דְּאִיבָא מִילִי אַחֲרַנְיִיתָא דַּפְּגָמָה בַּחֲדִיָּה, וְהִלְכְתָּא פְּלִישְׁנָא בַּתְרָא דְרִישׁ לְקִישׁ. “אָמַר רַב כְּהֵנָּא: מַדְבְּרִי כּוּלָּם נִלְמַד נּוֹתַן טַעַם לָפָנִם מוֹתָר. אָמַר לִיה אֲבִי: בִּשְׂלֵמָא מְכּוּלָּהּוּ לְחַיִּי, אֵלָּא דְרִישׁ לְקִישׁ — “אָמְרוּ” קאָמַר, וְלִיה לֹא סְבִירָא לִיה. מַפְלָל דְּאִיבָא לְמֵאן דָּאָמַר: נּוֹתַן טַעַם לָפָנִם — אָסוּר? אִין, וְהַתְנָא: אַחַד נּוֹתַן טַעַם לָפָנִם וְאַחַד נּוֹתַן טַעַם לְשִׁבַּח — אָסוּר, דְּבְרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: לְשִׁבַּח — אָסוּר, וְלָפָנִם — מוֹתָר. ⁽ⁿ⁾מֵאִי טַעֲמָא דְרַבִּי מֵאִיר? גָּמַר מַגִּיעוּלִי גּוּיָם, גִּיעוּלִי גּוּיָם לֹאֹו נּוֹתַן טַעַם לָפָנִם הוּא? וְאָסַר רַחֲמֵנָּא, הָכִי נְמִי לֹא שָׁנָא. ^(a)וְאִידֵּךְ? בְּדָרַב הוּנָא בְּרִיה דְרַב חִיַּיא, דָּאָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְרַב חִיַּיא: לֹא אָסְרָה תוֹרָה אֵלָּא קַדִּירָה בַת יוֹמָא, דְּלֹא לָפָנִם הוּא. וְאִידֵּךְ? קַדִּירָה בַת יוֹמָא נְמִי אִי אָפְשֵׁר דָּלֵא פִגְמָה פּוֹרְתָא. ^(o)וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, מֵאִי טַעֲמָא? דִּתְנָא: “לֹא תֹאכְלוּ כָל נִבְלָה לִגְר אֲשֶׁר בַּשְּׁעָרֶיהָ”, כָּל הָרְאוּיָה לִגְר — קְרוּיָה נְבִילָה,

שְׂאִין

רַבָּה טַעַם לָפָנִם הָא רַבָּה קָלָא מִשְׁמַמַּע שְׂאֵע"פ שְׁנַפְגָם מַחֲמַת דְּבַר אַחַר אִם הוּעִיל אָסוּר זֶה לְרַבּוֹת אֶת הַפָּנִם מִתָּר: **כַּלְשָׁנָא בַּתְרָא דר"ש** בֵּן לְקִישׁ דאִין אוֹמַר חֲסָרָה מְלַח וְתָרָה מְלַח: **מַדְבְּרִי כַּלָּן נִלְמַד** רַב וְהוּדָה וְרַבָּה בַר בַּר חֲנִנָּה וְרַב דַּימִי וְרִישׁ לְקִישׁ וְרַבִּי אֲבָהוּ: **מַפְלָל דאִבָּא** לְמֵאן דאָמַר כּוֹי בַּתְמִיָּה. מִדאֲרַטְרִיךְ רַב כְּהֵנָּא לְמִימַר מַדְבְּרִי כַּלָּן נִלְמַד מַפְלָל דאִיבָא לְמֵאן דַּפְּלִיג: וְלִיָּי מַנְעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְרַחֲמֵנָא אָסְרִינוּהוּ בְּכָלִי מַדִּין דְּכַתִּיב כַּל דְּבַר אֲשֶׁר יֵבֵא בָּשָׂא וְגו' דַּמְשַׁמַּע הוּאִיל וְנִשְׁתַּמַּשׁ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּכָלִי חַמִּין צְרִיךְ לְהַתְרִיחַ כַּדִּי שְׁיַפְלֹט גַּעוּל שְׂבָלַע: לֹאֹו נּוֹתַן טַעַם לָפָנִם הוּא בַּתְמִיָּה. דִּקְדָּא בַּשִּׁטָּא לָן כַּל כַּבְשִׁיל שָׁלָן לִילָה אַחַד נַפְגָם טַעֲמוּ וְעוֹבֵר עֲוִרְתּוֹ: בַּת יוֹמָא שְׂבָשֵׁל בַּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים הֵיִם דָּלָא נַפְגָם: וְאִידֵּךְ אִי אָפְשֵׁר דָּלָא פִגְמָה בִּרְתָּא בַּתְבָּ

מסורת הש"ס
 א נדה כה; סוכה ד: ב בכורות כג; זבחים נח. ג משנה ערלה
ד תמורה יב; משנה ערלה; פסחים כו;; תוספתא תרומות; לקמן עג; לעיל מט.
גליון הש"ס

גמרא ור"ש סרוחה מעיקרא. עיין בכורות דף כג ע"ב תוספות ד"ה ואידך:

שְׁאִינָה רֵאוּיָה לְגַר שֶׁהֶסְרִיחָה. אֵלמָא מְדַאפְּגִים בְּטַל אֶסוּרָה: סְרוּחָה מַעְקָרָא מוּכַת שְׁחִין מַחֲיִים דִּהוּאִיל וְאִפְגָּמָא מַקְדָּם שְׂבָאָה לִידֵי גְבֻלָּה לֹא חַל עַם גְּבֻלָּה עָלֶיהָ אֲכַל הִיכָא דְאַתְסַר מַעְקָרָא תוּ לֹא פִקֵּע אֶסוּר מִשׁוּם פָּגָם: מַחְלָקַת דר"מ ור"ש: בְּפוּגָם מַעְקְרוּ מִשְׁעָה שְׁנַפֵּל לְתוּכוֹ: וְהָא הֵכָא דְפוּגָם מַעְקָרָא הוּא וּפְלִיגֵי דַקְתָּנִי אֶסוּר לְרַבָּנָן: ר' יוֹחָנָן אֲדַעְלָא אֶתָּא לְאִפְלוּגֵי: אִיתָא לְגַדְר' יוֹחָנָן דְּמוּקִי פִלְגְמִיהוּ בְּפוּגָם מַעְקְרוֹ: שְׁאוּר שֶׁל חֲלוּן וְאִח"כ נָפַל שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שֶׁל כֶּלָּאִי הֶכָרֶם אֶסוּר: ור"ש מַתִּיר שֶׁהֶחְמִיצָה יוֹתֵר מִזֵּאִי וְנִפְגְּמָה: וְהָא הֵכָא דֵּהֲאִי שְׁאוּר מִשְׁעָה שְׁנַפֵּל בַּה פְּגָמָה שְׂדֵרֵי מַחְמַצַת כֶּבֶר וְקֹאסֶר ר"מ: וּרְאוּיָה לְחַמֵּע בַּה פְּמָה עֲסוּת אַחֲרוֹת (שֶׁל תְּרוּמָה) הַלֶּכֶךְ חֲמוּן דִּיוֹתֵר מִזֵּאִי אַע"פ שֶׁפָּגַם הוּא לַעֲגוֹן אֲכִילָה שֶׁבַח הוּא לַעֲגוֹן חֲמוּעַ עֲסוּת אַחֲרוֹת: שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל חֲלוּן שְׁנַפְּלוּ בִּיחַד לְתוֹךְ הָעֶסֶה וַיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד כְּדֵי לְחַמֵּן וְחֲמִיצוּהָ יוֹתֵר מִזֵּאִי לְפָגְמָה: ר"ש מַתִּיר שֶׁפְּגָמוּהָ: נָפַל שֶׁל תְּרוּמָה תַּחֲלָה ד"ה אֶסוּר הוּאִיל וּמִשְׁבִּיחָה בְּתַחֲלָה אַע"פ שְׁחָזַר וְהוֹעִיל לְפָגְמָה כְּשֶׁנִּפֵּל שְׁאוּר שֶׁל חֲלוּן אֶחָדִיו וְשִׁנְיָהָם פְּגָמוּהָ הִי מִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם וְאֶסוּר. וּלְקַמֵּן פְּרִיךְ אִם כּוֹן רִישָׁא גָמִי ר"ש הָרִי הִשְׁבִּיחַ שֶׁל תְּרוּמָה עַם שֶׁל חֲלוּן תַּחֲלָה: נָפַל שֶׁל חֲלוּן וְחֲמִיצָה: וְאֶחָדִי כּוֹן נָפַל שֶׁל תְּרוּמָה דֵּהִינּוּ פּוּגָם מַעְקְרוֹ אֶסוּר ור"ש מַתִּיר:

בְּהָא א"כ ר' יוֹחָנָן דֹּאמֵר לַעֲיַל פָּגָם מַעְקָרָא מִתֵּר הִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם אֶסוּר דֹּאמֵר כְּמֵאֵן לֹא כר"מ וְלֹא כר"ש דר"מ אֶסֶר כָּל פָּגָם ור"ש מַתִּיר כָּל פָּגָם

וַי"ל דְּסָבַר לָהּ כַּר"ש בְּחֻדָּא בְּפָגָם מַעְקְרוֹ וּכר"מ בְּחֻדָּא בְּהִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם: תִּקּוּ וְאַע"ג דְּלְקַמֵּן פִּשְׁטִינָן לָהּ מִבְּרִיתָא דְּבִפְגָם מַעְקָרָא פְּלִיגֵי הִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם דְּבָרֵי הַכֹּל אֶסוּר מ"מ עָלְתָה לָּהֶם בְּבִית הַמִּדְבָּשׁ בְּתַקּוּ וְשׁוּב פִּשְׁטוּהָ וְכִי הָיִי גּוֹנָא אֲשַׁכְחֵנָא בְּגִזְהָ בְּבִרְקַּהּ הַמַּפְלֵת (נִגְזָה דָף כה). גַּבִּי מַחְלָקַת בְּעֶכּוֹר אֲכַל בְּצִלוֹל כו' [וַע"ע תוֹס' לַעֲיַל (עֲבוּדָה זָקָה נג). סוּף ד"ה אוֹ דִּלְמָא]:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

אָמַר עֲלָא מַחְלָקַת בְּהִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם וְהִשְׁתָּא ז"ל לַעְלָא קִלָּא פְּלִיגֵי ר"מ ור"ש בְּקֶרְאִי דְּלַעֲיַל דְּנִבְלָה דֹא"כ לֹא הִי מִסְתַּבֵּר לְחַלֵּק בִּין הִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם לְפָגָם מַעְקְרוֹ אֲלֹא בְּסִבְרָא פְּלִיגֵי ר"מ סָבַר בִּינוֹן שֶׁהִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם, אֲכַל פָּגָם מַעֲיָקְרָא — דְּבָרֵי הַכֹּל מוּתָר. אִיתִיבִיּהָ רַב חָגָא לְעוּלָא: יַיִן שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ עֲדָשִׁים, וְחוּמִץ שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ גְּרִיסִין — אֶסוּר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר. וְהָא הֵכָא דְּפָגָם מַעֲיָקְרָא הוּא, וּפְלִיגִי! אָמַר עוּלָא: חָגָא לֹא מִידַע יָדַע מֵאִי קוֹאמְרֵי רַבָּנָן, תִּיּוּבָתָא קָא מוֹתִיב? הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינָן? כְּגוֹן שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ גְּרִיסִין צוֹנְגִין וְהִרְתִּיחָם, נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁהִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם, וְאֶסוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּפוּגָם מַעֲיָקְרָא מַחְלוּקַת.^(א)אִיבְעִיא לָהּ: בְּפוּגָם מַעֲיָקְרָא מַחְלוּקַת, אֲכַל הִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם — דְּבָרֵי הַכֹּל אֶסוּר, אוֹ דִּלְמָא בִּין בּוֹז וּבִין בּוֹז מַחְלוּקַת? תִּיקוּ. ^(א)אָמַר רַב עֲמֶרֶם: אִפְּשֵׁר אִיתָא לָּהּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְלֹא תַנָּיָא לָהּ בְּמַתְּנִיתִין? ^(א)נִפְקַ דִּק וְאַשְׁכַּח, דְּתַנָּיָא: שְׁאוּר שֶׁל חוּלִין שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ הָעִיסָה, וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַחְמִיץ וְהַחְמִיצָה, וְאַחַר כֵּךְ נָפַל שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שְׁמַעוֹן מַתִּיר. וְהָא הֵכָא, דְּפָגָם מַעֲיָקְרָא הוּא, וּפְלִיגִי! אָמַר רַבִּי זִירָא: שְׂאנִי עִיסָה, הוּאִיל וּרְאוּיָה לְחַמֵּעַ בַּה כְּמָה עִיסוּת אַחֲרוֹת.^(א)תָּא שְׁמַע: שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל חוּלִין שְׁנַפְּלוּ לְתוֹךְ הָעִיסָה, בָּזָה כְּדֵי לְהַחְמִיץ וּבָזָה כְּדֵי לְהַחְמִיץ וְחִימָצוּ — אֶסוּר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר. נָפַל שֶׁל תְּרוּמָה תַּחֲלָה — דְּבָרֵי הַכֹּל אֶסוּר. נָפַל שֶׁל חוּלִין וְאַחַר כֵּךְ נָפַל שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שֶׁל כֶּלָּאִי הֶכָרֶם — אֶסוּר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר. וְהָא הֵכָא, דְּפָגָם מַעֲיָקְרָא, וּפְלִיגִי! וְכִי תִימָא: הֵכָא גָמִי

כְּדִרַבִּי

בְּהָא א"כ ר' יוֹחָנָן דֹּאמֵר לַעֲיַל פָּגָם מַעְקָרָא מִתֵּר הִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם אֶסוּר דֹּאמֵר כְּמֵאֵן לֹא כר"מ וְלֹא כר"ש דר"מ אֶסֶר כָּל פָּגָם ור"ש מַתִּיר כָּל פָּגָם

וַי"ל דְּסָבַר לָהּ כַּר"ש בְּחֻדָּא בְּהִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם: תִּקּוּ וְאַע"ג דְּלְקַמֵּן פִּשְׁטִינָן לָהּ מִבְּרִיתָא דְּבִפְגָם מַעְקָרָא פְּלִיגֵי הִשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגָם דְּבָרֵי הַכֹּל אֶסוּר מ"מ עָלְתָה לָּהֶם בְּבִית הַמִּדְבָּשׁ בְּתַקּוּ וְשׁוּב פִּשְׁטוּהָ וְכִי הָיִי גּוֹנָא אֲשַׁכְחֵנָא בְּגִזְהָ בְּבִרְקַּהּ הַמַּפְלֵת (נִגְזָה דף כה). גַּבִּי מַחְלָקַת בְּעֶכּוֹר אֲכַל בְּצִלוֹל כו' [וַע"ע תוֹס' לַעֲיַל (עֲבוּדָה זָקָה נג). סוּף ד"ה אוֹ דִּלְמָא]:

סח.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' טז:

סח:

עין משפט גור מצוה
א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל
א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל
א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל

אָלץ דײַנחאָ לײַה לײַהבאָ כּל הַכּרִיתוֹת עַד שְׁמַעֲמִיזן עַל הָאֱמֶת: **וְהִגִּי תִלְתָּא בְּבִי תַרְתִּי דְּשֹׁר וְהִי דִּיין שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ עַלְדִּישׁ וְאֵע״נ דְּבַשְׁאֹר אִיכא תַרִי בְּבִי נָפַל שְׁל תַרְוּמָה תַחֲלָה וּנְפַל שְׁל חֲלִין תַחֲלָה תַרְוִיּוּ חֲשִׁיב לְהוּ חָדָא דְּמַשּׁוּם נָפַל שְׁל תַרְוּמָה תַחֲלָה מְסִים לְכַרְשִׁי נָפַל שְׁל חֲלִין תַחֲלָה לֹאשְׁמוּעִינן דְּאַפִּילוּ בַּפּוּגִם מַעֲקָרָא חֲאָסֵר ת״ק: **לְרַבִּי שְׁמַעְזוּ לְצִטְרַפּוּ הִתַּר לְאָסוּר** וּאִת״ת אֲמַאי לֹא תִלִי פִלְגִּתִּיּוּ בְּזֵה וְזֵה גּוֹרֵם כַּהֲהִיא דְּסוּף פִּרְקָא כֹּל הַצִּלְמִישׁ (לְעִיל עֲבֹדָה זָרָה דָּף מ״ט.) וי״ל דְּהִינוּ זִנְזָא שְׁאִין בְּזֵה כְּזִי לְהַחֲמִיז וְלֹא בְּזֵה כִּי מַצְטַרְפִי ה״ל זֶה וְזֵה גּוֹרֵם אֲבָל בְּשֵׁשׁ בְּכָל אֶחָד כְּזִי לְהַחֲמִיז אִין שְׁוָן זֶה וְזֵה גּוֹרֵם וְאַפִּי״ מֵאִן דְּשִׁרִי הֵתִם אֲסֵר הֵכָא [וְע״ תוֹס׳ חֲסִים כו. ד״ה עַד]: **רַבִּי שְׁמַעְזוּ לְטַעֲמָה דְּאָמַר אַפִּי אָסוּר וְאָסוּר לֹא מַצְטַרְפִי דִּתְנוּ הַעֲרָלָה וְהַפְּלָאִים מַצְטַרְפִים** ר״ש אוֹמַר אִין מַצְטַרְפִין תַּמָּה דְּכַמְעִילָה (דָּף יח.) פִּרְיוֹ מֵהָא דְּקֹאֲמַר ר׳ שְׁמַעוֹן הַעֲרָלָה וְהַפְּלָאִים אִין מַצְטַרְפִין אַהֲהִיא דְּר׳ שְׁמַעוֹן דְּאָמַר כֹּל שֶׁהוּא לְמַכּוֹת וּאִת״כ לִמ״ל צִרְיָן וּמַשְׁנִי הֵתִם אִין מַצְטַרְפִין אִין צִרְיָכִין לְצַרְף פְּרוּשׁ דְּבָכָל שֶׁהוּא נִמְי מַחֲבִיב וְהֵכָא מִשְׁמַע דְּאִין מַצְטַרְפִין מִמֶּשׁ קֹאֲמַר שְׁאִין מַצְטַרְפִין לְחִיבִיב וְתַרְז״ת דְּהִהִיא דְּהֵתִם דְּפִרְיוֹ מִנֶּה בְּמַסְכַּת מַעִילָה הִינוּ מִתְנִיתִתֹא דְּהֵתִם דְּמַסְכַּת עַרְלָה דְּאִמְרִינוּ נִמְי רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר אִין מַצְטַרְפִין גַּבִּי עַרְלָה וּכְלָאִי הֶכְרֵם וְהֵתִם מִרְי בְּעַרְלָה וּכְלָאִי הֶכְרֵם שֶׁסֶּם בְּעִיעִיּוּהוּ בְּלֹא תַעֲרַבְתָּ וּלְכָךְ קֹאֲמַר אִין צִרְיָכִין לְצַרְף וְהִהִיא דְּמִינִי הֵכָא לֹאֹר הִינוּ מִתְנִי״ דְּמַסְכַּת עַרְלָה אֵלֹא הִינוּ מִתְנִי״ דְּמִירִי בְּתַעֲרַבְתָּ וְהִכי אִיתִא הֵתִם הַעֲרָלָה וְהַפְּלָאִים לְאִסוּרִין וּמַצְטַרְפִין זֶה עַם זֶה ר״ש אוֹמַר אִין מַצְטַרְפִין וְהִכי פְּרוּשׁ דְּת״ק סָבַר דְּמַצְטַרְפִין זֶה עַם זֶה לֹאֲסֵר הַתַּעֲרַבְתָּ דְּהֵתַר אִי לִיכָא מֵאֲחִים**

ת״ש מְסִיפֵא מַהֲךְ דְּנָפַל שְׁל תַרְוּמָה תַחֲלָה הִיָּה יָכוֹל לִפְשֹׁט כְּמוֹ שְׁמוּכִיחַ לְבָסוּף

כְּדָרְבִי וִירָא, תָּא שְׁמַע מְסִיפֵא: הִיִּין שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ עַדְדִּישִׁים, וְחוּמָיִן שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ גְּרִיסִין — אָסוּר, וְרַבִּי שְׁמַעְזוּ מִתִּיר. וְהָא הֲכִי נִמְי דְּפָגִם מַעֲיָקְרָא, וּפְלִיגִי! וְכִי תִימָא, הֵכָא נִמְי כְּדִשְׁנִי לִיָּה עוּלָא לְרַבִּי חֲגָא: **בְּשֶׁהֲשַׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגִם, וּמִי פְלִיגִי בְּשֶׁהֲשַׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגִם? וְהָא קִתְּנִי: נָפַל שְׁל תַרְוּמָה תַחֲלָה — דְּבָרִי הַכֹּל אָסוּר! אֵלֹא לֹאֹ שְׁמַע מִינָּה, בַּפּוּגִם מַעֲיָקְרָא מַחְלוּקָתָ? שְׁמַע מִינָּה. הִגִּי תִלְתָּא בְּבִי דְקִתְּנִי, לְמָה לִּי? בְּשִׁלְמָא בְּכָא דְסִיפֵא, קָא מִשְׁמַע לָן: בַּפּוּגִם מַעֲיָקְרָא מַחְלוּקָת. מַצִּיעֲתָא נִמְי, הַשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגִם — דְּבָרִי הַכֹּל אָסוּר. אֵלֹא רִישָׁא לְמָה לִּי? הַשְׁתָּא, וּמָה סִיפֵא דִלָּא קָא מִשְׁבַּח כָּלָל, אָסְרִי רַבְּנִי, רִישָׁא דְקָא מִשְׁבַּח מִיבְעִיא? אָמַר אַבְיִי: רִישָׁא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲצִטְרִיָּה, וְהֲכִי קְאָמְרִי לִיָּה רַבְּנִי לְרַבִּי שְׁמַעוֹן: עֵיסָה זֹו רֹאוּיָה לְהַחֲמִיץ בְּשִׁתִּי שְׁעוֹת, מִי גָרַם לָהּ שְׁתַּחֲמִיץ בְּשִׁעָה אַחַת? אִיסוּר. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן? כְּשֶׁהֲשַׁבִּיחוּ, שְׁנִיָּהֶם הַשְׁבִּיחוּ; כְּשִׁפְגָמוּ, שְׁנִיָּהֶם פָּגְמוּ. לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, לִיצִטְרָף הִיתַר וְאִיסוּר בִּהְדִּי בִּהְדִּי וּלְיִתְסַר! רַבִּי שְׁמַעוֹן לְטַעֲמִיָּה, דְּאָמַר: אָפִילוּ אִיסוּר וְאִיסוּר נִמְי לֹא מִיצִטְרָפִי, ^(א)דִּתְנִין: הַעֲרָלָה וּכְלָאִי הֶכְרֵם מַצְטַרְפִין, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: אִין מַצְטַרְפִין. ^(ב)הֵהוּא עַכְבָּרָא דְנָפַל לְחִבִּיתָא דְשִׁיכְרָא, אֲסַרְיָה רַב לְהֵהוּא שִׁיכְרָא. אַמְרוּהִי רַבְּנִי קַמִּיָּה דְרַב שִׁשֵּׁת: גִּימָא קֶסֶבֶר נֹותֵן טַעַם לַפָּגִם אָסוּר? אָמַר לְהוּ רַב שִׁשֵּׁת: בְּעִלְמָא סָבַר רַב נֹותֵן טַעַם לַפָּגִם מוֹתֵר, וְהֵכָא חִידוּשׁ הוּא, דְּהָא מִימָאָם מְאִים וּבְדִילִי אִינְשִׁי מִינִיָּה, וְאַפִּילוּ הֲכִי אֲסַרְיָה רַחֲמֵנָא. הִלְכָּהּ נֹותֵן טַעַם לַפָּגִם נִמְי אָסוּר. ^(א)אָמַרוּ לִיָּה רַבְּנִי לְרַב שִׁשֵּׁת: אֵלֹא מַצֵּתָּה, לִיטְמָא לַח וְיִבֶּשׁ, אֵלְמָה תִּנּוּ: מְטַמְּאִין לַחִים וְאִין מְטַמְּאִין יִבֶּשִׁישׁ? וְלִטְעַמִּיָּה, שְׁכַבְתָּ זָרַע תְּטַמֵּא לַח וְיִבֶּשׁ, אֵלְמָה תִּנּוּ: מְטַמְּאִין לַחִין וְאִין מְטַמְּאִין יִבֶּשִׁישׁ? אֵלֹא מְאִי אִית לָהּ לְמִימַר? **”שְׁכַבְתָּ זָרַע”** אָמַר רַחֲמֵנָא, בְּרֹאוּיָה לְהַזְרִיעַ. הֵכָא נִמְי, **”בְּמִתָּם”** אָמַר רַחֲמֵנָא, כְּעִין מוֹתָם. **”מִתְקִיף לָהּ רַב שִׁימִי מִנְּהַרְדְּעָא: וּמִי מְאִים? וְהִלֵּא עוּלָה עַל שְׁלַחַן שְׁל מְלָכִים! אָמַר רַב שִׁימִי מִנְּהַרְדְּעָא: לֹא קִשְׂיָא, הָא בְּדִדְכָרָא, הָא בְּדִמְתָּא. אָמַר רַבָּא: הִלְכְּתָא נֹותֵן טַעַם לַפָּגִם מוֹתֵר, וְעַכְבָּרָא בְּשִׁיכְרָא לֹא יִדְעָנָא מְאִי טַעֲמָא דְרַב, אִי מִשּׁוּם דְקֶסֶבֶר נֹותֵן טַעַם לַפָּגִם אָסוּר, וְלִית הִלְכְּתָא כְּוֹותִיָּה, אִי מִשּׁוּם דְקֶסֶבֶר נֹותֵן טַעַם לַפָּגִם מוֹתֵר, וְעַכְבָּרָא בְּשִׁיכְרָא אֲשׁוּבוּחִי מִשְׁבַּח. אִיבְעִיא לְהוּ:****

נָפַל

שְׁל תַרְוּמָה תַחֲלָה דְּהַשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגִם הוּא וּמוֹזִי ר״ש בָּהּ: תִּלְתָּא בְּבִי רִישָׁא הִיכָא דְנָפְלוּ כְּאֶחַת וְאִשְׁמוּעִינן פִּלְגִּתִּא: מַצִּיעֲתָא נָפַל שְׁל תַרְוּמָה תַחֲלָה. בְּכָא דְסִיפֵא יִין שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ עַלְדִּישׁ. מַצִּיעֲתָא נִמְי אִשְׁמוּעִינן דְּהַשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגִם דְּבָרִי הַכֹּל אָסוּר: **סִיפֵא דִלָּא מִשְׁבַּח כָּלָל יִין בְּעַדְשִׁים אָסְרִי רַבְּנִי: רִישָׁא דְתַרְוּמָה אִשְׁבַּחַה בְּהִי שְׁאֹר דְחֲלִין בְּרִישָׁא וְהִדַּר פָּגְמָה תַרְוִיּוּ מַבְעִיא: לר״ש אֲצִטְרִין לֹאשְׁמוּעִינן דְּר׳ שְׁמַעוֹן מַתִּיר: מִי גָרַם לָהּ שְׁתַּחֲמִץ בְּשִׁעָה אַחַת אָסוּר וּנְיָמָא דְּהַשְׁבִּיחוּ וּלְבָסוּף פָּגִם וּבַהֲהִיא הָא קָא מוֹזִיָּת לָן דְּאָסוּר: שְׁנִיָּהֶם הַשְׁבִּיחוּ וְלֹא אֲאָסוּר לָבְדוּ הַשְׁבִּיחוּ: וְלִתְסַר מִשּׁוּם מַשְׁבִּיחַ וּלְבָסוּף פָּגִם דְּמוֹזִי ר״ש בָּהּ: הַעֲרָלָה וּכְלָאִי הֶכְרֵם מַצְטַרְפִין אִם נָפְלוּ שְׁנִיָּהֶם לְכּוֹחוֹת מֵאֲחִתִּים: וְהֵכָא גַבִּי שְׁוָן הִינוּ טַעֲמָא דְּאָסוּר בַּפּוּגִם: דְּהָא אָסוּר שְׁוָן חֲדוּשׁ הוּא: דְּהָא מִמְּאִים וּבְלָאוּ אִזְוָהִרָה דְּזִלִּין אִינְשִׁי מִנֶּה וְלָמָּה לִיָּה דְּאִזְוָר רַחֲמֵנָא עֵלָּה ש״מ אַפִּי״ נוֹתֵן טַעַם לַפָּגִם אָסוּר: אֵלֹא מַשְׁתָּא אִי חֲדוּשׁ הוּא: יְטַמֵּא לַח וְיִבֶּשׁ שְׁהִרִי מְאִום הוּא וּבְדִילִי אִינְשִׁי מִמַּנְעוּ לָמָּה לִיָּה דְּאִזְוָר רַחֲמֵנָא עֵלָּה ש״מ אַפִּי״ בְּשֶׁהוּא יִבֶּשׁ מְטַמֵּא: אֵלְמָה תִּנּוּ בְּמַסְכַּת גִּדָּה (דָּף נד:) אֲבָל הַשְׁוָן וְשַׁכַּבְתָּ זָרַע מְטַמְּאִין לַחִין וְאִין מְטַמְּאִין יִבֶּשִׁין אֵלֹא לֹאֹ ש״מ לֹא מְאִים שְׁוָן וְלֹאֹ חֲדוּשׁ וְאֲצִטְרִין לְאִזְוָרוּי עֵלִיָּה דְעוּכְדִי כּוּכְבִּים אָכְלִי: וְלִיטְעַמָּן **שַׁכַּבְתָּ זָרַע** הָא וְדִאי מִמְּאִים וּבְדִילִי אִינְשִׁי מִמַּנְעוּ וְחֲדוּשׁ הוּא תְטַמֵּא לַח וְיִבֶּשׁ: אֵלֹא שְׁאִנִי לְעַנְן טַמְּאָה אַע״נ דְּחֲדוּשׁ הוּא גְּזֵרַת הַכְּתוּב הִיא דִלַח וְלֹא יִבֶּשׁ דְּכְתִיב כֹּל אֲשֶׁר יִפֹּל עֲלָיו מֵהֶם בְּמִתָּם כְּעִין מוֹתָם בְּשָׁחַ לַחִין: **שַׁכַּבְתָּ זָרַע** אָמַר רַחֲמֵנָא בְּרֹאוּיָה לְהַזְרִיעַ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שַׁכַּבְתָּ זָרַע: דְּמִתָּא עַכְבָּר שְׁל יִשׁוּב מְאִים: עַכְבָּר דְּזַדְכָּרָא אִשְׁקוּר״ל בְּלַע״ז:**

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

 מסורת הש"ס
^א מעילה יח. ^ב לקמן עה;; לעיל לו.; לעיל לח: ^ג משנה נדה
תורה אור השלם

ואיש כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זָרַע וְרָחַץ בַּמִּים אֶת־כִּלְבִּשְׁוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב [ויקרא טו, טז]

וכל אשר־פִּלַּעֲלֵיו מֵהֶם בַּמִּתָּם יִטְמֵא מִכִּלְ־פִלִּי־עַץ אוֹ כֶּגֶד אוֹ־עוֹר אוֹ שֶׁם כִּלְ־פִלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֹּאכָה בָּהֶם בַּמִּים יִיבֹא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְשָׂרָה [ויקרא יא, טב]

מסורת הש"ס
א חגיגה כז:
גליון הש"ס

רש"י ד"ה אימרטוטי וכו' בכעדשה. ע' יבמות דף קיד ע"ב תוס' ד"ה משום:

נָפַל לָנוּ חָלָא מַאי מי אַמרינן החמין טעמיו טעם: אימרטוטי אימרטט לַחֲתִיכוֹת דְּקוֹת קטנות וְשָׂרְזן אַסוריו בְּכַעֲדָשָׁה בְּטַמְאָתוּ וְחִישִׁינן דְּלָמָא בּוֹלַע חֲתִיכוֹת שָׂרְזן בְּהָדִי חֲמִין: בְּחַמְשִׁין בִּינוּ דְּחֲמִין טַעְמוֹ קָשָׁה לֹא בְּעֵי שְׂתִין לְבַטּוּלָה דְּאִפִּילוּ בְּחַמְשִׁין לֹא יִהְיֶה בָּהּ טַעְמָא: ה"ג וְכֵן כָּל אֶסוּר שֶׁבַתּוּרָה בְּשָׂשִׁים. וְכֵן הִלְכָּה רוֹנַחַת בִּישְׁרָאֵל דְּמִין בְּשָׂאִינוּ מִינוּ בְּשָׂשִׁים חוּץ מִחֲמִין אֲבָל מִין בְּמִינוּ מוֹקְמִינן בְּבִסְחִים (דף ג.) הִלְכְּתָא בְּמַשְׁהוּ בְּרַב וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּכָל אֶסוּרִין שֶׁבַתּוּרָה מִין בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ בְּרַב וּבְחֲמִין גִּזְרָה שְׂאִינוּ מִינוּ אִטּוּ מִינוּ: מִתְּנִי' אִם הָיָה בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר מִכְּרַשׁ בְּגִמְרָא שֶׁאֵע"פ שֶׁהִפְלִיג יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִיל אִם לֹא הוֹדִיעוּ שֶׁהוּא מִפְּלִיג מִתָּר דְּמַרְתַּת עוֹבֵד כּוֹכְבִּים כָּל שְׁעָתָא הַשְׂתָּא אִתִּי: וְאִם הוֹדִיעוּ שֶׁמִּפְּלִיג שֶׁמִּתְרַחֵק וְחִבּוּיֹת סְתוּמוֹת הָיוּ: שְׁעוּרֵי בְּבָדִי שִׁישְׁתָּם וְיִסְתָּם וְיָגַב אִם שָׂהָה בְּדִי שִׁיקָב הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים נִקָּב בְּמַגּוּפַת הַחֲבִית וְיִחָזַר וְיִסְתָּם הִנָּקַב וְתִבַּשׁ הַסְתַּמָּה אֶסוּר: רַשִּׁיב"ג אוֹמֵר אִינוּ נֶאֱסָר אֲלֵא עַד שִׁישְׁהָ בְּדִי שִׁיפְתַּח אֶת כָּל מַגּוּפַת הַחֲבִית וּא"א לִנְטֹלָה שְׁלֹא תִשָּׁבֵר כְּלָה: וְיִגּוֹף וְיַעֲשֶׂה מַגּוּפָה אַחֲרַת חֻדָּשָׁה: וְתַגֵּב וְתִבַּשׁ אֲבָל לְשִׁתִּימַת חוּר לֹא קָשְׁטוּ מִשּׁוּם דְּמַנְכְּרָא. וְשִׁתּוֹם לָשׁוֹן שְׁתּוֹם הָעֵין (בְּמִדְבָּר כ"ד:ג') עֵין פְּתוּקָה דְּשִׁפּוּר חֲזוּ: הַמְּנִיחַ יֵינּוּ בְּקִרְוִין אוֹ בַּסְּפִינָה עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים: וְהִלָּךְ יִשְׂרָאֵל בְּקַפְזָדְרִיא דְּרַךְ חֲצֵרָה: וְנִכְנָם לְמַדְיָנָה וְרַחֵץ בְּמַרְחֹץ מִתָּר בִּינוּ דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לֹא יָדַע דְּשָׂהִי מַרְתַּת וְלֹא נִגַּע: דְּלָבְקִי מַשְׁנׁוּי"ר: מַה שֶּׁעַל הַשְּׁלֶחַן אֶסוּר דְּמַמַּר אֱמַר עוֹבֵד כּוֹכְבִּים זֶה יִשְׂרָאֵל זֶה זְמַנִּי לֵאכָל וּלְשִׁתּוֹת וְנִגַּע: שֶׁעַל הַדְּלָבְקִי מִתָּר דִּאִין מוּכָן לִסְעוּדָה זֹו: וְאִם אֱמַר לוֹ הָיוּ מִזֶּג וְשׁוֹתָה הוֹאִיל אֶת וְגִדּוֹ בְּרַשּׁוֹת בְּמַקְצַת סִמְכָא דְּעַשָׂה וְנִגַּע בְּכּוֹנִיָּה: חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת שֶׁבַּבִּית אֶסוּרוֹת: סְתוּמוֹת מִתְּרוֹת עַד שִׁישְׁהָ שִׁיפְתַּח וְיִגּוֹף וְיָגַב וְסִמְמָא בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן מַדְלָא קִתְּנִי שִׁישְׁתָּם: גַּמ' מַאי שָׁנָא רִישָׁא וּמַאי שָׁנָא סִיפָא הָא קָא חֲזוּ לְהוּ דְּנִגַּע דְּקִתְּנִי טַעוּנִין טְהוֹרוֹת וְהָיוּ לֹא חֲבִיּוֹת נִיגְהוּ שִׁיּהוּ סְתוּמוֹת: בְּמַטְהַר חֲמִרֵי שֶׁהַטְּבִילִין וּמִנְעֵן טְהוֹר: עַל מַנַּע חֲבִירוּ הַפּוֹנֵעַ בּוּ בְּדָרָךְ וְלֹא נִטְהַר לָכֵךְ: רִישָׁא נָמִי בִּינוּ שֶׁהִפְלִיג אִיבָא לְמִיחַשׁ הָכִי:

קָשָׁה וְאִין הֶשְׁרַץ מְפִיגּוּ לְמַת בּוּ

אֲבַעְיָא לְהוּ נָפַל לָגוּ חָלָא כּו'

נָפַל לָגוּ חָלָא, מַאי? אָמַר לִיה רַב הִילָּל לְרַב אָשִׁי: הֵנּוּ עוֹבְדָא בִּי רַב כְּהֵנָּא, וְאֶסֶר רַב כְּהֵנָּא. אָמַר לִיה: הֵהוּא אִימָרְטוּטִי אִימָרְטַט. רַבִּינָא סָבַר לְשַׁעוּרֵי בַמָּאָה וְחַד, אָמַר: לֹא גִרַע מִתְּרוּמָה, דִּתְנָנוּ תְּרוּמָה עוֹלָה בְּאַחַד וּמֵאָה. אָמַר לִיה רַב תַּחְלִיפָא בַר גִּיזָא לְרַבִּינָא: דְּלָמָא כְּתַבְלִין שְׁל תְּרוּמָה בְּקוּדִירָה דְּמִי, דְּלֹא בְּטִיל טַעַמִּיָּהוּ! רַב אַחַאי שִׁיעַר בְּחָלָא בְּחַמְשִׁין, רַב שְׁמוּאֵל בְּרִיה דְּרַב אִיקָא שִׁיעַר בְּשִׁיכְרָא בְּשִׁיתִין. "וְהִלְכְּתָא: אִידִי וְאִידִי בְּשִׁיתִין, וְכֵן כָּל אִיסוּרִין שֶׁבַתּוּרָה. "מִתְּנִי' נִכְרִי שְׁהִיָּה מַעֲבִיר עִם יִשְׂרָאֵל בְּדִי יֵין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אִם הָיָה בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר — מוֹתָר. אִם הוֹדִיעוּ שְׁהוּא מִפְּלִיג בְּדִי שִׁישְׁתּוֹם וְיִסְתּוֹם וְיָגוּב. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּדִי שִׁיפְתַּח אֶת הַחֲבִית וְיָגוּף וְתִיגּוּב. הַמְּנִיחַ יֵינּוּ בְּקִרְוִין אוֹ בַּסְּפִינָה, וְהִלָּךְ לוֹ בְּקַפְזָדְרִיא, נִכְנָם לְמַדְיָנָה וְרַחֵץ — מוֹתָר. "אִם הוֹדִיעוּ שְׁהוּא מִפְּלִיג — בְּדִי שִׁישְׁתּוֹם, וְיִסְתּוֹם, וְיָגוּב. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּדִי שִׁיפְתַּח אֶת הַחֲבִית, וְיָגוּף, וְתִיגּוּב. "הַמְּנִיחַ נִכְרִי בְּחִנוּת, אִף עַל פִּי שִׁישָׂא וְנִכְנָם — מוֹתָר, וְאִם הוֹדִיעוּ שְׁהוּא מִפְּלִיג — בְּדִי שִׁישְׁתּוֹם וְיִסְתּוֹם וְיָגוּב. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּדִי שִׁיפְתַּח אֶת הַחֲבִית וְיָגוּב. "הָיָה אוֹכֵל עֲמוּ עַל הַשּׁוּלְחָן, וְהַנִּיחַ לְגִינִין עַל הַשּׁוּלְחָן וְלָגִין עַל הַדּוּלְבָקִי, וְהַנִּיחוּ וְיָצֵא — מַה שֶּׁעַל הַשּׁוּלְחָן אֶסוּר, שְׁעַל הַדּוּלְבָקִי מוֹתָר. וְאִם אָמַר לוֹ: הָיוּ מוֹזֵג וְשׁוֹתָה — אִף שְׁעַל הַדּוּלְבָקִי אֶסוּר. חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת אֶסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מוֹתְרוֹת, בְּדִי שִׁיפְתַּח וְיָגוּף וְתִיגּוּב. "גַּמְי' הִיכִי דְּמִי "בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר?" בְּדַתְּנָנָא: הָרִי שְׁהִיו חֲמִרֵי וּפּוֹעֲלֵיו טַעוּנִין טְהוֹרוֹת, אֲפִילוּ הַפְּלִיג מִהֶן יוֹתֵר מִמֵּיל — טְהוֹרוֹתֵיו טְהוֹרוֹת, וְאִם אָמַר לָהֶן: "לָכוּ וְאָנִי בָּא אַחֲרֵיכֶם", בִּינוּ שְׁנַתְעַלְמָה עֵינּוּ מִהֶם — טְהוֹרוֹתֵיו טְמֵאוֹת. מַאי שָׁנָא רִישָׁא, וּמַאי שָׁנָא סִיפָא? אָמַר רַב יִצְחָק: רִישָׁא בְּמַטְהַר חֲמִרֵי וּפּוֹעֲלֵיו לָכֵה. אִי הָכִי, סִיפָא נָמִי? אִין עִם הָאָרֶץ מַקְפִּיד עַל מַזַּע חֲבִירוּ. אִי הָכִי, אֲפִילוּ רִישָׁא נָמִי גִימָא הָכִי! אָמַר רַבָּא:

בָּבָא

רמב"ם

וּא"ת מ"ש מַשְׁאֵר אֶסוּרִין כְּמוֹ בְּשַׁכְּרָא וְי"ל מִשּׁוּם דְּחָלָא חֻזַּק מֵאֵל וְאָגַב חוֹרְפָּה נוֹתֵן טַעַם לְשִׁבְחָ כְּמוֹ גְּבִי חֲלָתִית אוֹ דְּלָמָא מַעֲט הֶשְׁרַץ נִגַּד הַמַּשְׁקָה וּא"כ אִין לָנוּ לְאֶסֶר כָּל כֶּךָ וּלְכָךְ הָיָה שׁוֹאֵל מַה יִּהְיֶה מִמֶּנּוּ: **הָהוּא אִימָרְטוּטִי** אִימָרְטַט יֵשׁ לְתַמָּה עֲכָשׁוּ הִיאֲךְ אָנוּ אוֹכְלִים דְּבַשׁ דְּבוּרִים וְהֵלֵא רַגְלֵי הַדְּבוּרִים מַעֲרָבִים בְּדַבֵּשׁ וְאִף עַל גַּב דְּהָיוּ פָּגַם מ"מ הֶשְׁרַץ עֲצָמוּ דְּאֶפְסָם מִתְּסַר לִכ"ע לִכ"נ לר"ת דְּנֻדְאִי רַגְלֵי הַדְּבוּרִים בִּינוּ דַּעֲצָמוֹת בְּעַלְמָא נִיגְהוּ מִתְּרִים דְּהָא הַעֲצָמוֹת טְהוֹרִים דְּתָנּוּ בְּמַס' (טְהוֹרוֹת פ"א) עֲצָמוֹת הַחֲמוּר טְהוֹרוֹת וְרַגְלֵי הַדְּבוּרִים כְּעֲצָמוֹת הַחֲמוּר וְהָא דְאֶמְרִי' אֲבָרִים אִין לֶהֱס שְׁעוֹר אֶפְלוּ פָחוֹת מִכּוּבִית מִן הַמַּת וּפָחוֹת מִכְּעַלְשָׁה מִן הֶשְׁרַץ הָיוּ לַעֲנוֹן טְמֵאָה וּבְגוֹן דְּאִיבָא בְּשַׁר עֲלֹהֶה הָא לֹאֹ הָכִי טְהוֹרִין וְלַעֲנוֹן אֲכִילָה שְׁפִיר דְּמִי: **סָבַר לְשַׁעוּרֵי** בַּק"א אָמַר לֹא גִרַע מִתְּרוּמָה כּו' תַּמָּה נְהִי דְּתַרוּמָה נִיגְהוּ בְּשֶׁהוּא בַּקְדָּרָה בְּדָבָר לַח בְּטוּלָה בָּס' בְּדִאֲמַר בְּרַךְ גִּיד הַנֶּשֶׁה (חֲלִין דף טז.) קְדָרָה שֶׁבִּשַׁל בָּהּ תְּרוּמָה לֹא יִבָּשַׁל בָּהּ חֲלִין וְאִם בִּשַׁל בַּנ"ט וְי"ל דס"ל בִּינוּ שְׁטַעְמֵיו חֻזַּק בְּשַׁכְּר יֵשׁ לְדַמוּתוֹ לְתַרוּמָה לְדָבָר יָבֵשׁ וּא"ת אֱמַאי לֹא בְּטִיל בְּאֶחָד וּמֵאֲחֵים כְּמוֹ עֲקֻלָּה וְכִלְאִי הַכֶּרֶס וְי"ל דְּשִׂאנִי הֶתֶם מִשּׁוּם דְּהָיוּ אֶסוּר הִנָּחָה לָכֵךְ לֹא וְלִפְנֵין מִנַּה שְׂרָעִים דְּשָׂרוּ בַּהֲנָאָה אֲבָל תְּרוּמָה שְׂרִי בַּהֲנָאָה:

כְּתַבְלִין וּפְלִפְלִין דְּלֹא בְּטִיל טַעַמִּיָּהוּ לֹא בָּס' וְלֹא בָּק' שֶׁהָרִי מַעֲט תַבְלִין נוֹתֵן טַעַם בַּקְדָּרָה גְּדוּלָּה אֲבָל אִין לִזְמַר דְּלֹא בְּטִיל כָּלָל דְּהָא בְּבָדִי נוֹתֵן טַעַם חֲסָדִין לִיה וְלֹא בְּבָדִי אֶסוּרִין בְּמַשְׁהוּ בְּדַקְאֲמַר לַעֲיַל (עֲבוּדָה זָרָה דף סג.) תַבְלִין שֶׁל שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת

אֶסוּר וּמַצְטַרֵף כּו': **שְׁעַר** בְּחָלָא בְּחַמְשִׁין תַּמָּה מ"ש דְּלַעֲיַל רוּצָה לְהַסְמִיר בּוּ אֶפְלוּ יוֹתֵר מִס' וּק' וּכְאֵן מַקַּל בּוּ וְי"ל מִשּׁוּם דְּקַסְבַּר דְּבַחְלָא לֹא אֲשַׁבַּח כ"כ כְּמוֹ

בְּשַׁכְּרָא: **אִידִי** וְאִידִי פִי' בְּשַׁכְּרָא וְחָלָא בְּשִׁיתִין בַּה"ג וּבִירוּשָׁלַיִם קֵאֲמַר דְּשָׂרְזָן לֹא בְּטִיל כִּי אִם בְּאֶלְף וְתַלְמוּדִינוּ עָקַר דְּבִטּל בְּשָׂשִׁים בְּשָׂאֵר אֶסוּרִים: הָיָה אוֹכֵל עֲמוּ עַל הַשְּׁלֶחַן כּו' תַּמָּה דַּע"כ מִרִי כָּלָא הוֹדִיעוּ שֶׁמִּפְּלִיג מַדְשָׁרִי עַל הַדְּלָבְקִי וּא"כ כִּי א"ל

נָמִי הָיוּ מִזֶּג וְשׁוֹתָה אֱמַאי אֶסוּר וְי"ל דַּמ"מ בִּינוּ שֶׁהַחֲזִיק יָדוּ לְחֹזֵג וּלְשִׁתּוֹת לֹא מַרְתַּת כָּלָל וְכֵן עַל הַשְּׁלֶחַן מַהִיא טַעְמָא אֶסוּר וְכֵן בְּסִיפָא דְּקִתְּנִי חֲבִיּוֹת סְתוּמוֹת כְּדִי שִׁיפְתַּח וְיִשְׁתָּם וְיִסְתָּם וְיָגַב אֶסוּרוֹת וּאֵע"ג דְּנִתְפָּס עָלָיו כִּגְנָב עַל הָיוּף

וְאִמַּר לְקַמֵּן (עֲבוּדָה זָרָה דף ע.) דְּנִתְפָּס עָלָיו כִּגְנָב מִתָּר מ"מ הָכָא שְׂאִנִי שֶׁא"ל הָיוּ מִזֶּג וְשׁוֹתָה וּלְכָךְ לֹא מַרְתַּת כָּל כֶּךָ בִּינוּ שֶׁהַחֲזִיק יָדוּ לְחֹזֵג וּלְשִׁתּוֹת: **הִיכִי** דְּמִי בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר בְּדַתְנִי' הָרִי שְׁהִיו חֲמִרֵי כּו' דְּמִתְּנוּקְמָא בָּבָא לֶהֱס דְּרַךְ עַקְלָתוֹן וַה"נ הָכָא בְּגוֹן שִׁיבָא לוֹ דְּרַךְ עַקְלָתוֹן וְתַמָּה מַאי בְּעֵי הִיכִי דְּמִי וְהָא מִדְּקִתְּנִי סִיפָא וְאִם הוֹדִיעוּ שֶׁהוּא מִפְּלִיג מְכַלֵּל דְּרִישָׁא כָּלָא הוֹדִיעוּ שֶׁמִּפְּלִיג וְהָיוּ חֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר דִּידָהּ וְי"ל דְּאֶדְרָבָה מִדְּקִתְּנִי סִיפָא וְאִם הוֹדִיעוּ אֶסוּר מַשְׁמַע לִיה דֹּא"כ רִישָׁא דְּתִנִי בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר הָיוּ שְׁמוֹר חֲשִׁיב טָפִי מֵלֹא הוֹדִיעוּ שֶׁמִּפְּלִיג מִדְּתִנִי בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר וְאִי ר"ל בְּגוֹן [שְׁלֹא] שֶׁהוֹדִיעוּ שֶׁמִּפְּלִיג לְשִׁתַּק מִלְשָׁנָא בְּבְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר וּמִכְלָלָא דְּסִיפָא שְׁמַעִינן לִיה אֲלֵא וְדִאִי בָּא לִזְמַר שְׂאִף לֹא הוֹדִיעוּ שֶׁמִּפְּלִיג יֵשׁ לַחוּשׁ בְּדָבָר בִּינוּ שְׂרוּאֵהוּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁמִּתְרַחֵק וְתַדַּע

דְּצִרִיךְ עִם חֻזְקַת שְׁמוֹר אַחַר וְקִבְעֵי מַאי הָיוּ וּמַשְׁנֵי בְּדַתְנִיא כּו' בְּגוֹן שִׁיכָּל לָבֹא עָלָיו דְּרַךְ עַקְלָתוֹן: **מַאי** שָׁנָא רִישָׁא וּמַאי שָׁנָא סִיפָא פִי' דְּרִישָׁא אֱמַאי לֹא הָיוּ טְהוֹרוֹתֵיו טְמֵאִים כְּמוֹ בְּסִיפָא וּא"ת לִישְׁנֵי לִיה דְּרִישָׁא מִרִי כָּלָא הוֹדִיעוּ שֶׁהִפְלִיג וּלְכָךְ שְׂרִי בְּדַתְנִיא אִם הָיוּחַ בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר מִתָּר וְהָיוּ כְּשֵׁלֵא הוֹדִיעוּ שֶׁהִפְלִיג וְתַרז' רַש"י דְּלֹא דְּמִי לְמַתְנִי' דְּהָא מִרִי בְּטְהוֹרוֹת בְּגוֹן פְּרוֹת שֶׁהוּא מַחֲזִיק בְּיָדָיו וְנוֹנֵעַ בָּהֶם כְּכָל שְׂעָה וּלְכָךְ פְּרִיךְ דִּאִין לַחֲלֹק וּמ"מ קָשָׁה דְּלוּקְמָא בְּחֲבִיּוֹת וְלֹא תַקְשִׁי מִידי דְּהָא טְהוֹרוֹת מַשְׁמַע נָמִי בְּחֲבִיּוֹת וְעוֹד קָשָׁה דְּאִי מִרִי כְּמוֹ שֶׁכֶּרֶס הַקּוֹנְטְרָם א"כ לֹא הָיָה לִיה לְמַפְרֵךְ מִרִישָׁא אֲלֵא הָיָה לִיה לְמַפְרֵךְ מִרִישָׁא מִנַּה וְבַה בְּהָקִיא מ"ט דְּרִישָׁא טְהוֹרוֹתֵיו טְהוֹרוֹת בִּינוּ שֶׁהוּא מַחֲזִיק בּוּ וְנוֹנֵעַ בָּהֶם כְּכַפ"ה לִכ"נ לר"י דְּלַעוּלָם מִרִי בְּחֲבִיּוֹת מִיהוּ בְּפִתּוּחוֹת שְׁקַל לִיגַע בְּהֵן לָכֵךְ לֹא מִצִּי לְשִׁנְיִי כָּלָא הוֹדִיעוּ שֶׁהִפְלִיג מ"מ לְתַסַּר וְלֹא דְּמִי לְמַתְנִי' דְּשָׂרִי גְבִי יוֹן כָּלָא הוֹדִיעוּ שֶׁהִפְלִיג דְּמַתְנִי' מִרִי בְּחֲבִיּוֹת סְתוּמוֹת וּא"ת אֲכַתִּי לוּקְמָא בְּסְתוּמוֹת כְּמוֹ מַתְנִי' וְלֹא תַקְשָׁה רִישָׁא לְסִיפָא וְי"ל דַּעַל בְּרַחֲךָ לֹא מִתְּנוּקְמָא בְּרִיתָא בְּסְתוּמוֹת מִדְּקִתְּנִי בִּינוּ שְׁנַתְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ טְהוֹרוֹתֵיו טְמֵאוֹת וְאִי בְּסְתוּמוֹת הָא בְּעִינָן כְּדִי שִׁישְׁתָּם וְיִסְתָּם וְיָגַב אִף בַּהוֹדָעָה שֶׁהִפְלִיג בְּדַקְתְּנִי בְּמַתְנִיתִין:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

סט.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' לא, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קד סעי' א:

ב מו"י פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' א:

ג מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' טז:

ד מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין רמח, טוש"ע יו"ד סי' קבט סעי' א:

ה מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' טז:

ו מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין רמח, טוש"ע יו"ד סי' קבט סעי' א:

ז מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' טז:

ח מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין רמח, טוש"ע יו"ד סי' קבט סעי' א:

ט מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' קבט סעי' ז:

י מו"י פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ה:

סמ:

עין משפט נר מצוה

א טושי"ע יו"ד סי' קכט סעי' א: ב מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כו, סמג לאוין קמח, טושי"ע יו"ד סי' קכט סעי' יד:

רְבִן שְׁמַעוֹן בן גמליאל הוא דלא ידע מאי קאמרי רבנן וא"ת ולימא ר' יוחנן דפלגינן בְּשָׁל (סיד ובָּשֶׁל) טיט ויהא רשָׁב"ג כּמִשְׁמַעוֹ

ווי"ל דְּנִמְר' גְּמירי ליה הכי: ו**האדָּנָא** דְּקִים לָז כּר' אַלְיעָזר וְלֹא חִיש לְזִיזָפּא ופרש"י כּרשָׁב"ג דלא חוש לשתומא תרנויהו צריכי הא דקיס לן כרבי אַלְיעָזר וקיס לן כּרשָׁב"ג דאי קיי"ל כר' אַלְיעָזר לְבד ולא כּרשָׁב"ג ה"א דגזי דלא חושין לזיזפא דהינו שְׁסִיר כל המנופה ויעשה אחרת תחפיה כר' אַלְיעָזר דאמר לא טרח ומננף מ"מ איבא למיחש לשתומא דליבא זיזפא ואי קיי"ל כּרשָׁב"ג לְבד ה"א דגזי דלא חושין לשתומא מ"מ איבא למיחש לזיזפא שְׁסִיר כל המנופה ויעשה אחרת תחפיה שָׂזו קל יותר לעשות מסתומה שאין בו טרח והלכך נקטו תרנויהו כּרשָׁב"ג וכר'

אַלְיעָזר: **מאי** טעמא לא מוּתְּבִינן חמרא משום שְׂיָבָא רש"י גרים שְׂבִיבָא כּכ"ף משום דהיונ נמשך ויוצא דרך סם ובעריוה גרים שְׂבִיבָא כּכ"ת על סם ברחא קטנה פסותמין אותו דהו כמו שְׂבִיבָא דכשורא (סנהדרין דף ז:) והוא נקב קטן שעושין להרים ריח היונ דרך סם וקורין לו שותיאל"ל ומכאן משמע דמנופת חבית לְבד הוי חותם אחד מקאמר זקוקא משום שְׂבִיבָא לא מוּתְּבִינן חמרא כּיד עובדי כוכבים ש"מ דגזי חותם אחד סתימת החבית כמו דהיא מנופה בטיט וכן משמע לעיל בְּסָגִיא דאין מעמידין (עבודה זרה דף לא.) דקאמר חָנָנִא אפמא דחביתא שריקא וסתומא הוי חותם בתוך חותם משמע הא שריקא לחוד הוי חותם אחד אָבֵל רבינו יצחק בן יהודה שלח לרש"י זקוקא לחביות שְׁלֵסָּס שְׁהיוּ עַל חֶרֶס סגי בחותם אחד שעל פי החבית אָבֵל בחביות שְׁלֵנוּ שְׁסֵס מְנַסְרִים מחִבְרִים זֶה לָּהּ אף כי יש חותם אחד על פי החבית מפל מקום יש לחוש שמה יתחב העובד כוכבים חלו של ספין בין הנסרין או בין השוליס או אפי' באמצע הנסר עצמו ולהוציא היונ דרך סם ולתחב הכוס נגד הנקב

ומיהו נראה לר"י שאין לחלק בין החביות שְׁלֵנוּ לחביות שְׁלֵסָּס שהרי לא מצינו שהקפיד התלמוד אפילו מאן דחיש לשתומא לא חיש אלא לנקיבה דרפני החבית לא חושין וליבא למימר דהינו זקוקא במנופה שהיתה של טיט היה יכול לעשות הנקב אָבֵל לא בְּשָׁל חרס דהא מנופה אֲרִירי במנופה של חרס אלא וצאי הינו טעמא דלא חושין לקלקול לרופני החביות ה"ה בחביות שְׁלֵנוּ מתר לשלח יוין בחותם אחד על פי החבית זקוקא כשחוזר ורואהו ומפיר את החותם אָבֵל אם שלחו לחדרו והוא אינו חוזר ורואהו צריך חותם בתוך חותם ומיהו אם שולח כתב ידו והודיע לחדרו ענין החותם סגי בךך כמו בהפגרת החותם דהעובד כוכבים מרתת מכתב כאלו היה הוא חוזר ורואהו ומפירו וכן משמע לעיל ואע"ג דקיס לן כרבי אַלְיעָזר דסגי בחותם אחד מ"מ בעינן הפגרת חותם משום דקשנא לן דרב אדרב דרפני לעיל פ' אין מעמידין (סם. ד"ה דאמר) וכן משמע נמי בצרייתא דקתני פ' אין מעמידין (שם:) השולח יוין כּיד בותי ושל ציר ושל מוריס כּיד עובד כוכבים אם מפיר חותמו וסתמו מתר ואם לאו אסור אלא בעינן הפגרת חותם ואע"ג דר"ת מוהי ליה לעיל כרבען מקלא נקט יוין גבי עובד כוכבים כדפ"ל מ"מ מדרבנן בציר ומוריס נשמע לר' אַלְיעָזר בזין והא ציר ומוריס לרבנן קתני בהך ברייתא דסגי בחותם אחד ואפ"ה בעי הפגרת חותם ה"ה גמי יוין לרבי אַלְיעָזר דאע"ג דסגי בחותם אחד מ"מ בעינן הפגרת חותם ועוד יש לישב הברייתא כרבי אַלְיעָזר כדפ"ל לפי' רש"י הלכך שמעינן מזה דאף לר' אַלְיעָזר בעינן הפגרת חותם מיהו מקאמר הכא בשמעתין דקומא לן כרבי אַלְיעָזר דלא חוש לזיזפא משמע לשנא דלא חושין לזיזפא כָּלל דסגי בחותם אחד אָפֵלו בלא חוזר ומפירו דוצאי לא טרח ומננף מ"מ לא טרח ויהונוס היה בשפָּכָר לשלח יוין בחותם א' בלא חוזר ומפירו ואע"ג דלרב וצאי בעינן הפגרת חותם כדפ"ל פ' אין מעמידין (שם. ד"ה דאמר) דאל"כ קשה דרב אדרב מ"מ לא קיי"ל כהא כרב אלא קיס לן כסתמא דתלמודא דשמעתין ובדפגשית ובריתא דלעיל גמי צציר ומוריס שהבאתי יש לישב דלא אסרה הבריתא אָפֵלו בלא הפגרת חותם דהא דקתני בברייתא אם מפיר חותמו וסתמו מתר ואם לאו אסור אינו רוצה לימר אם לאו שהלך הישראל ראשון להפירו דאסור אלא ה"ק ואם לאו שהלך לראותו ולא הבין שהוא כמו שעשאו או שבח היאך קתמו ואינו יודע אם הוא כמו שקתמו אם לאו אסור ואז הוא גרוע טפי מאלו לא הלך כָּלל לראותו שהרי עתה שרואהו ואינו מבחין אם הוא כמו שעשאו יש הוכחה קצת שצופו העובד כוכבים אָבֵל וצאי אם לא הלך ואינו רואהו כָּלל הישראל ראשון אחרי שקתמו אלא שהישראל שני מצאו חתום מתר כדפרשית דלא חושין כָּלל לכתחלה לעשות כתב החותם או לחזר ולהפירו כדמשמע לפי הפשט ומ"מ נכון להחמיר לכתחלה אף בדיעבד אין להפסיד בזין דאיבא חותם אפי' בלא כתב ומפירו כדפרשית ומיהו אין נכון אם אין אותו חותם אחד מאותיות כ"א ממנופות טיט כדפרשית דמנופות טיט חשיבא חותם אחד אז וצאי אינו מתר בלא כתב או הפגה אלא אם בן ראה השני שגשתלח לו היונ קדם לכן את היונ שהכלי נתגבר ועתה הוא הכיר את הכלי בטביעות עין ואָפֵלו אינו מפיר בחותם לפי שלח היה חתום באותה שעה דאל"כ גזי דלא חושין לזיזפא מ"מ מנן לנו שהוא אותו חבית של יוין ששלח לו חברו שמה החליפו העובד כוכבים בחבית אחר שהיה בו יוין במנופה בטיט שנס חביות יוין העובדי כוכבים פעמים שמנופים בטיט כמו בן צריך שיזהי נסתם לגמרי הנקב קטן שקורין שוספריאל"ל בלע"ז בדקאמר תלמודא משום שיבא אָבֵל כשהוא חתום באותיות אין לחוש לכל זה דוצאי האותיות לא עשאו כי אם ישראל ומ"מ אין לסמוך על המנופה של טיט אך נכון הדבר לסתם פי חבית ולתת עור הסתימה קבוע במסמרות ולכתב אותיות חצון על העור וחצון על דפני קרשי החבית שאם יצביה עובד כוכבים העור לא ידע לישבו בכתחלה ולתת חשוק שקורין צרקלא"א סביב העגולים במקום שמחברים אל דפני החבית ולקבועו סם במסמרים מפני העוצרת התחובה סם סביב שוליו שלא יוכל העובד כוכבים להוציא יוין דרך סם ולתוחדן אחרי בן במזומן הראשון וכן הדברות לחתוך ולקבוע עליהם עור במסמרים או יקבעו נסרים לכסות כל השוליס והברזות בסגנון זה פרש רבינו ברוך על הסתימה בפסק ומיהו נראה שכל זה אינו כי אם לכתחלה אָבֵל בדיעבד סגי בחתימת פי החבית לְבד בזין דלא חושין לדברי רבינו יצחק בן יהודה דכפרש"י לעיל דאף בהפגרת האגרת יבא הוא פן יתקלקל החבית בךך ולא יוכל לתקנו בכתחלה מיהו אין לאסר גם זה בדיעבד ומ"מ טוב להחמיר בדברי רבינו ברוך הואיל ונפקא מרמה ועוד דפרש רבינו ברוך שצריך שיגשח כתב עם החותם או שצריך [לראותו] ופרש רשב"ם בשם רש"י דכל מה שאנו אוסרים בהודיעו שהפליג הינו זקוקא כשיגש לחוש שמה עובד כוכבים נגב יוין ונתן מים תחת החסרון או החליף טוב ברע אָבֵל מקום שאין לחוש לךך כגון במקום משבך בני אדם אָפֵלו הם עובדי כוכבים דמרתת העובד כוכבים לגבד אע"ג דהודיעו שהפליג מתר ולא חושין שמה נגע בזין שהעובדי כוכבים בזמן הזה אינם בני נסוך כך פרש רשב"ם מיהו נראה זה דהינו זקוקא בחביות או בדקדוריס שאין להם רק פתח קטן למעלה אָבֵל גיגית או קנקן וכום שיש בו יוין ופתחו רחבה קל הוא ליגע בָּהֶם ורגילותו ליגע בָּהֶן דרך מתעסק לא:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

רְבִן שְׁמַעוֹן בן גמליאל הוא דלא ידע מאי קאמרי רבנן וא"ת ולימא ר' יוחנן דפלגינן

בְּבֹא לָהֶם דֶּרֶךְ עֲקָלְתוֹן. אי חכי, סיפא נמי? פִּינן דְּאָמַר לָהֶם "לְכוּ וְאָנִי בֹא אַחֲרֵיכֶם", סמכא דַּעֲתִייהו. הַמְנִיחַ נִכְרִי בַּחֲנוּתוֹ כּו'. הַמְנִיחַ יִינּוּ בִּקְרוֹן או בַּסְפִּינָה כּו'. וצָרִיכָא, דְּאִי תִּנָּא נִכְרִי — דְּסָבַר: דְּלָמָּא אֲתִי וְחֲזִי לִיה, אָבֵל בִּקְרוֹן או בַּסְפִּינָה — אִימָא דְּמַפְלִיג לַה לְסַפִּינָתִיה וְעָבִיד מֵאִי דְּבָעִי. וְאִי תִּנָּא בִּקְרוֹן או בַּסְפִּינָה, מִשּׁוּם דְּסָבַר: דְּלָמָּא אֲתִי בֹארוּחָא אַחֲרִיתִי וְקֹאֲי אֲגוּדָא וְחֲזִי לִי, אָבֵל נִכְרִי בַּחֲנוּתוֹ אִימָא: אֲחִיד לַה לְכָבֹא וְעָבִיד כּל דְּבָעִי, קֹא מִשְׁמַע לִי. "אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַחְלוּקַת בָּשָׁל סִיד, אָבֵל בָּשָׁל טִיט — דְּבָרֵי הַכֹּל כְּדִי שְׂיַפְתַּח וַיְגוּף וַיַּגּוּב. מִיתִיבִי: אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְחַכְמִים: וְהֵלֹא סְתוּמוֹ נִיכָר בֵּין מְלַמְעָלָה וּבֵין מְלַמְטָה. אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא בָּשָׁל טִיט מַחְלוּקַת, הִיִּינוּ דְּקִתְנִי: סְתוּמוֹ נִיכָר בֵּין מְלַמְעָלָה וּבֵין מְלַמְטָה, אָלֹא אִי אֲמַרְתָּ בָּשָׁל סִיד מַחְלוּקַת, בְּשִׁלְמָא לְמַטָּה יָדִיעַ, אָלֹא לְמַעְלָה הֵא לֹא יָדִיעַ. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוּא דְּלֹא יָדַע מֵאִי קֹאמְרִי רַבְּנָן, וְהַכִּי קֹאמַר לָהּ: אִי בָּשָׁל טִיט קֹאמְרִיתוּ — סְתוּמוֹ נִיכָר בֵּין מְלַמְעָלָה וּבֵין מְלַמְטָה, וְאִי בָּשָׁל סִיד קֹאמְרִיתוּ — נָהִי דְּלַמְעָלָה לֹא יָדִיעַ. לְמַטָּה מִיָּהֹא יָדִיעַ. וּרְבָנָן, פִּינן דְּמְלַמְעָלָה לֹא יָדִיעַ, לֹא מַסִּיק אַדְעָתִיהּ דְּאָפִיָּה וְחֲזִי לִיה. אִי נָמִי, יִמְנִינן דְּחָלִים. אָמַר רַבָּא: הִלְכָּה כְּרַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוּאִיל וְתַנן סְתַמָּא כְּנוּתִיַּהּ. דְּתַנן: הִיָּה אוֹכֵל עַל הַשּׁוּלְחָן עֲמוֹ, וְהַיִּיחַ לְגִין עַל הַשּׁוּלְחָן, לְגִין עַל הַדּוּלְבָקִי וְהַיִּיחַ וְיָצֹא — מָה שָׁעַל הַשּׁוּלְחָן אֲסוּר, מָה שָׁעַל הַדּוּלְבָקִי מוּתַר, וְאִם אָמַר לוֹ: הָיוּ מוֹזֵג וְשׁוּתָהּ — אִף שָׁעַל הַדּוּלְבָקִי אֲסוּר. חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מוּתָרוֹת, כְּדִי שְׂיַפְתַּח וַיְגוּף וְתִיגּוּב.^[כ] פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: כּוּלָּהּ רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קִתְּנִי לַהּ? קֹא מִשְׁמַע לִי. וְכִי מֵאַחַר דְּקִיִּימָא לִן כְּנוּתִיַּה דְּרַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּלֹא חִיִּיש לְשִׁתּוּמָא, וְהִלְכְּתָא כְּנוּתִיַּה דְּרַבִּי אַלְיעָזַר דְּלֹא חִיִּיש לְזִיזָפּא, הָאִידָנָא מֵאִי טַעמָא לֹא מוּתְּבִינן חֲמֵרָא כִּיד גּוֹיִם? מִשּׁוּם שְׂיִיפָא. "אָמַר רַבָּא: זוֹנָה גּוֹיָה, וַיִּשְׂרָאֵל מְסוּבִין אֲצִלָּהּ — חֲמֵרָא שְׂרִי, נָהִי דְּתַקְרִיף לָהּ יִצְרָא דְּעַבְדֶּיהָ,

יִצְרָא

בְּבֹא לָהֶם דֶּרֶךְ עֲקָלְתוֹן דמרתת השתא אית: דאי תנא עובד כוכבים עובד כוכבים שיהיה משביר כפי יוין: ונשביר מאי דבעי ואפי' לא הודיעו שהפליג לתסר: מחלקת בשל סיד במנופה של סיד שהיא לכהה הוא דחשוי רבנן לשתומא דכיון דלכן הוא לא מנכר בין חדש לישן: אָבֵל של טיט שהוא שחור בתחלתו ואע"פ שהוא נגוב אינו מלכין עד יום או יומים דברי הפל לא חושין לשתומא דמנכרא שתימת החור בשאר המנופה ואינו אסור עד שישהא כפי שיפתח ונגוף מנופה חדשה ותנגב: והלא שתמו נכר אם היה נוקב חור הכי הוא נכר: בין מלמעלה שהי חדש והמנופה ישנה: בין מלמטה כשיפתח וישראל את המנופה וראה מתחפיה אותה סתימה לפי שלמעלה מרח העובד כוכבים והשנה סתומו אָבֵל למטה לא יכול למרח ונכר: אלא אי אמרת בשל סיד קאמרי רבנן הא לא ידעי שסתמו מלמעלה והיכי קתני בין מלמעלה בין מלמטה: דחלים מתמלא הנקב מלמטה כלמעלה. חלים סלד"ר בלע"ז: פשיטא דתנא סתם לן בנותה ורבא מתני' לתא לאשמועינן: מהו דתימא הא בבא דהיה אוכל עמו על השלחן סיפא דמלתה דרבן שמעון והוא קתני לה והכי קתני מתני' רבן שמעון אומר כפי שיפתח ונגוף ותגוב היה אוכל עמו כיו' ולא סתמא היא קמ"ל רבא דסתמא היא: והשתא דקדשינן האלתא כרבן שמעון דלא חוש לשתומא לנקיבת חור שהוא בלא טרח משום דמנכר ולפתיחת חבית בלא גמי דחיש לה רבן שמעון לא קומא לן בנותה דהאי זיזפא דטורחא הוא ונאנן קדשינן בלא מ מעמידין (לעיל עבודה זרה דף לא.) הלכה כר' אַלְיעָזר דלא חוש לזיזפא דחותם אחד האדגא אמאי לא מוּתְּבִינן חביות סתומות כּיד עובדי כוכבים: משום שְׂבִיבָא נקב דק מאד שהוא במנופת חבית להיות ריח היונ יוצא ויש לחוש שמה יקדח סם במקצת ויקטע מן היונ:

מסורת הש"ס

א חגיגה כ:

גליון הש"ס

גמי' אמר רבא הלכה כרשב"ג. עיין ב"ב דף קלג ע"ב ברשב"ם ד"ה ת"ש:

מסורת הש"ס
א לעיל סא: ב משנה טהרות; בבא בתרא נה::: פסחים י.

יִצְרָא דַּיִין נֶסֶךְ לֹא תִחַף לֵהוּ לְנִסּוּכִי: דְּלִהְדִּי בַּזְעָא שְׂרִי אֲף בִּשְׁתִּיה דְּמִרְתַּת וְלֹא נִנְע: דְּהֵאִי גִיסָא וְהֵאִי גִיסָא אֶסוּר אֲף בִּהְנָאָה. וּכְשָׁלִין נִתְפָּס עַל כְּנִיסָתוֹ כִּגְנֹב עֶסְקִינוּן שְׂהִיה לִו חִלָּק בַּיִין דְּלֹא נִתְפָּס עָלֵיו כִּגְנֹב כּוּלִּיה שְׂרִי. וְאִית דְּגֵר כְּסִי הוּוּ בְּחִינֵי בְּדָשָׁא חוֹרִין וּסְדָקִין וּבְקֻשִׁין. וּבִקְעָהוּ תַּרְגּוּמֵוּ וּבַזְעָהוּ: יִשְׂרָאֵל בַּעֲלִינְהּ וְעוֹבַד כּוֹכְבִּים בַּתַּחַתּוּנָה וַיִּין בַּתַּחַתּוּנָה וַיִּשְׂרָאֵל רּוּחָהוּ מְלַמַּעְלָה: שְׂרִי כָּל שְׂרִי דְהִכָּא שְׂרִי אֲף בִּשְׁתִּיה דְּהָא לֹא נִנְע הָאֻמְרִין וְכָל אֶסוּר דְּהִכָּא אֲף בִּהְנָאָה וּבְכוּלֵּהוּ הִלְכִּתָּא כְּרָבָא: אִי אִית לָהּ לֹא שְׁתַּמוּטִי וְלוֹמַר לְכָךְ נִכְנַסְתִּי סְמָכָא דַּעֲתָה וְלֹא מִרְתַּת דְּכִי עַל לְהָךְ בִּיתָא מַעֲקָרָא אֲדַעֲתָא דְלִנְסוּכִי עַל וְסָבַר אִי מַשְׁכַּחוּ לִי אֲשֶׁתְּמִטְנָא. וואע"נ דְּבִמְנַע הָיִין לִית לָהּ לֹא שְׁתַּמוּטִי אֶסוּר דְּאִי לֹא לְנִסּוּכִי עַל לָמָּה לִּיה דַּעַל וְלֹא דְמִי לְמַיּוּחַ עוֹבַד כּוֹכְבִּים בַּחֲנוּתוֹ דְּהָתָס דְּכִינּוּן דְּבִרְשׁוּת עַל וְדַעֲינּוּן לְמַאי עַל כָּל זְמַן שְׁלֹא הוֹדִיעֵנו שְׁמַפְלִיג מִתַּר דְּסָבַר אִי נִנְעֵנָא הִשְׁתָּא אֲחֵי וְחַזִּי לִי: וְאִי לִית לָהּ לֹא שְׁתַּמוּטִי שְׂרִי וְכִינּוּן דְּבַהוּל הוּא עַל כְּנִיסָתוֹ מִרְתַּת וְלֹא נִנְע: נִנְעַל הַפְּגָדָה וְנִתְחַד עוֹבַד כּוֹכְבִּים עַס הָיִין אוּ שְׁאֻמַּר וַיִּשְׂרָאֵל לַעֲבֹד כּוֹכְבִּים שְׁמַר עֲמוּד מִבְּחוּץ וְשְׁמַר: אֶסוּר דְּחוּשִׁין דְּלִמָּא עַל כִּינּוּן דֹּא"ל שְׁמור סְמָכָא דַּעֲתָה דְּמַפְלַג מֵנָּה: שְׁפוּרָא דְּכִי שְׁמַשִּׁי עָל עֵרֵב שַׁבַּת שְׁהִיו תּוֹקַעִין לְהַבְדִּיל בֵּין קֳדָשׁ לַחֹל: וְאִי מִשּׁוּם שַׁבָּתָא וּא"ת דְּסְמָכָא דַּעֲתָה דַּעֲבֹד כּוֹכְבִּים מִשּׁוּם דְּלֹא אֲחֵי וַיִּשְׂרָאֵל בִּשְׁבָּתָא הָאֻמַּר לִי אֶסוּר גִּיּוּרָא כּוּי: פָּחוֹת פָּחוֹת מִד' אֲמוּת וְעוֹמַד לַפּוֹשׁ וְלִיכָא עֲקִירָה מִתַּחֲלַת ד' לְסוּף אֲרַבַּע: טָשָׁא גִתְחַבָּא: סָפֵק בִּיאָה דְּלֹא וָדַעִין עוֹבַד כּוֹכְבִּים אִי עַל אִי לֹא עַל טוֹהוֹר וּמִשּׁוּם דְּכִי שְׂרִי דַּשְׁי לֵן סָפֵק בִּיאָה מִבִּיאָה וְדֹאִי וּסָפֵק מִנְּע: בַּקָּשָׁה שְׂדוּת הַרְבֵּה זֶו אֲצֵל זֶו בִּימוֹת הַגָּשָׁמִים שְׁזֻרְעָה הִיא וְאִין רַבִּים דּוֹרְסִין אוֹתָהּ וְהִי רָשׁוּת הַיָּחִיד לְטַמְּאָה וּסְפִיקָא שְׁאֲרַקְעָה בָּהּ הִי סְפִיקָא טַמְּא: וְטַמְּאָה בַּשָּׂדֶה פְּלוּנִית בְּאַחַת מִן הַשְּׂדוּת וְאִין אֲנִי יוֹדַעִין אֲחוּ

הִיא: הַלְכָתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּו בַּבִּקְעָה זֶו: סָפֵק מִנְּע טַמְּא דְאֻמַּר נִכְנַסְתִּי לַשָּׂדֶה שְׁהַטְמָאָה בָּהּ וְאִינִי יוֹדַע אִם נִנְעַתִּי בְּטַמְּאָה אִם לֹא: כִּינּוּן דְּאִיכָא דְּפִתְחִי חֲבִיזוּת לְשׁוּם מְמוּנָא וְכִינּוּן דְּחוּו דְּחַמְרָא הוּא פִּרְשִׁי דְּבִגְבֻיבּוּתִיהּוּ טְרִירִי וְלֹא מְנַסְכִּי: הִי סָפֵק סְפִיקָא סָפֵק וַיִּשְׂרָאֵל סָפֵק עוֹבַד כּוֹכְבִּים וּאֲת"ל עוֹבַד כּוֹכְבִּים סָפֵק נִנְע סָפֵק לֹא נִנְע וּבִדָּא אֲפִילוּ רַבָּנּוּ מוֹדִין וְכִי פְּלִיגִי רַבָּנּוּ עַלֵּיהּ דר"א הִיכִי דְּמַלְלָא שְׂדֶה טַמְּאָה דְּאִי עַל לָהּ לֹא אֲפָשַׁר דְּלֹא הָאֵהִיל דְּלִיכָא אֲלֵא חַד סָפֵק:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

בְּתַרְיֵהוּ גִּירִיכָא דְּשַׁבָּקָה לֵהוּ לְנִסּוּכִי: שְׂמַע יִשְׂרָאֵל קָל צְלוּנִי וְזִנְקָא הָיִין שְׁעַל הַזְּלָבְקִי שְׂרִי בְּדַתְנּוּן בְּמַתְנִי וְרָבָא

”יִצְרָא דַּיִין נֶסֶךְ לֹא תִחַף לֵהוּ. זִוְנָה יִשְׂרָאֵלִית וְגוּזִים מְסוּבִין — חֲמָרָא אֶסוּר, מֵאִי טַעַמָּא? הוּאִיל וְזִילָהּ עַלְיִיהוּ, בְּתַרְיִיהוּ גִירִירָא. יְהוּא בִּיתָא דִּהוּה יִתִּיב בֵּיה חֲמָרָא דִּישְׂרָאֵל, עַל גּוֹי אַחְדָּה לְדָשָׁא בְּאַפִּיָּה, וְהוּה בִּיזְעָא בְּדָשָׁא, אִישְׁתַּכַּח גּוֹי דְּקֹאִי בִּינִי דַּיִי. אָמַר רַבָּא: כָּל דְּלַהֲדִי בִּיזְעָא — שְׂרִי, דְּהֵאִי גִיסָא וְהֵאִי גִיסָא — אָסִיר. יְהוּא חֲמָרָא דִּישְׂרָאֵל, דִּהוּה יִתִּיב בְּבִיתָא, דִּהוּה דַּיִיר יִשְׂרָאֵל בַּעֲלִינְהּ וְגוֹי בַּתַּחַתּוּנָה. שְׂמַעוּ קָל תִּיגְרָא, נִפְקִי, קָדִים אָתָּא גּוֹי אַחְדָּה לְדָשָׁא בְּאַפִּיָּה. אָמַר רַבָּא: חֲמָרָא שְׂרִי, מֵימַר אָמַר: כִּי הִיכִי דְקָדִים אָתָּאִי אָנָּא, קָדִים וְאָתָּא יִשְׂרָאֵל וְיִתִּיב בַּעֲלִינְהּ וְקָא חַזִּי לִי. ^(א)הֵהוּא אוּשְׁפִּיזָא דִּהוּה יִתִּיב בֵּיה חֲמָרָא דִּישְׂרָאֵל, אִישְׁתַּכַּח גּוֹי דִּהוּה יִתִּיב בִּי דַּיִי. אָמַר רַבָּא: אִם נִתְפָּס עָלֵיו כִּגְנֹב — שְׂרִי, וְאִי לֹא — אָסִיר. הֵהוּא בִּיתָא דִּהוּה יִתִּיב בֵּיה חֲמָרָא, אִישְׁתַּכַּח גּוֹי דִּהוּה קֹאִים בִּי דַּיִי. אָמַר רַבָּא: אִי אִית לִיה לֹאִישְׁתַּמוּטִי — חֲמָרָא אָסִיר, וְאִי לֹא — חֲמָרָא שְׂרִי. מִיתִיבִי: נִנְעַל הַפּוּגְדָּה, אוּ שְׂאָמַר לוֹ: ”שְׁמוּרָ” — אֶסוּר. מֵאִי לֹאוּ אָף עַל גֹּב דְּלִית לִיה לֹאִישְׁתַּמוּטִי? לֹא, בְּדֹאִית לִיה לֹאִישְׁתַּמוּטִי. ^(א)הֵהוּא יִשְׂרָאֵל וְגוֹי דִּהוּו יִתְבִּי וְקָא שְׁתוּ חֲמָרָא, שְׂמַע יִשְׂרָאֵל קָל צְלוּנִי בִי כְּנִישְׁתָּא, קָם וְאָזַל. אָמַר רַבָּא: חֲמָרָא שְׂרִי, מֵימַר אָמַר: הַשְׁתָּא מְדַכֵּר לִיה לְחַמְרִיָּה וְהָדַר אָתִי. יְהוּא יִשְׂרָאֵל וְגוֹי דִּהוּו יִתְבִּי בְּאַרְבָּא, שְׂמַע יִשְׂרָאֵל קָל שִׁיפוּרִי דְּכִי שִׁמְשִׁי, נִפֵּק וְאָזַל. אָמַר רַבָּא: חֲמָרָא שְׂרִי, מֵימַר אָמַר: הַשְׁתָּא מְדַכֵּר לִיה לְחַמְרִיָּה וְהָדַר אָתִי. ^(א)וְאִי מִשּׁוּם שַׁבָּתָא, הָאֻמַּר רַבָּא: אָמַר לִי אִיסוּר גִּיּוּרָא, כִּי הָוִינּוּ בְּאַרְמִיּוּתָן אֲמַרְיָנּוּ: יְהוּדָאִי לֹא מְנַטְרִי שַׁבָּתָא, דְּאִי מְנַטְרִי שַׁבָּתָא כַּמָּה כִּיִּסי קָא מַשְׁתַּכַּחִי בְּשׁוּקָא. וְלֹא יִדְעָנָא דְסָבִירָא לֵן כְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: הַמוּצָא כִּיס בַּשַּׁבָּת מוֹלִיכּוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. יְהוּא אֲרִיָּא דִּהוּה נְהִים בְּמַעַצְרָתָא, שְׂמַע גּוֹי, טָשָׁא בִּינִי דַּיִי. אָמַר רַבָּא: חֲמָרָא שְׂרִי, מֵימַר אָמַר: כִּי הִיכִי דְטָשִׁינָא אָנָּא, אִישְׁשָׁא נָמִי יִשְׂרָאֵל אַחוּרִיִּי וְקָא חַזִּי לִי. ^(א)הֵנָּהוּ גִנְבִי דְסָלְקִי לְפוּמְבָּדִיתָא, וּפְתַחוּ חֲבִיתָא טוּבָא. אָמַר רַבָּא: חֲמָרָא שְׂרִי. מֵאִי טַעַמָּא? רּוּבָא גִנְבִי יִשְׂרָאֵל גִּינְהוּ. הָוּה עוֹבְדָא בְּגַהֲרִדְעָא, וְאָמַר שְׁמוּאֵל: חֲמָרָא שְׂרִי. כַּמָּאן? כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, דְּאָמַר: סָפֵק בִּיאָה טְהוּר. ^(א)דִּתְנּוּ: הַנִּכְנָס לְבִקְעָה בִּימוֹת הַגָּשָׁמִים, וְטוּמְאָה בַּשָּׂדֶה פְּלוּנִית, וְאָמַר: הִלְכָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּו, וְאִינִי יוֹדַע אִם נִכְנַסְתִּי לְאוֹתָהּ שְׂדֶה אִם לֹא נִכְנַסְתִּי, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר: סָפֵק בִּיאָה — טְהוּר, סָפֵק מִנְּע — טַמְּא! לֹא, שְׂאנִי הָתָם, כִּינּוּן דְּאִיכָא דְּפִתְחִי לְשׁוּם מְמוּנָא, הָוּה לִיה סָפֵק סְפִיקָא.

הָהִיא

חַמ"ל דְּקָל צְלוּנִי כָּלֹא הוֹדִיעֵנו שְׁמַפְלִיג דְּמִי אִי נָמִי שְׁאֲפִי עַל הַשְּׁלָחַן מִתַּר וּבְדִלָא אָמַר לֹו הִי מְוונ וְשׁוֹתָה: פְּתַחוּ חֲבִיתָא טוּבָא רַבָּא לֹאוּ דִּנְקָא טוּבָא כִּינּוּ דְתִלִּין בְּיִשְׂרָאֵל אֲכָל בְּסֻמְנָךְ הִי דִּנְקָא כִּינּוּ דַּפְתַּחוּ טוּבָא וְאִית דל"ג טוּבָא וְגַרְס לִיה בְּסֻמְנָךְ וְכִינּוּ דְאִכָּא דְּפִתְחִי לְשׁוּם מְמוּנָא:

ע

עין משפט נר מצוה
א מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' יד: ב מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כא, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכח סעי' ג: ג מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ט: ד מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ה: ה מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ה: ו מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יט, ש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ז: ז טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ו: ח טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ו: ט מיוי' פכ' מהל' שבת הל' ז, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' רסו סעי' ז: י מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' י: יא מיוי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כט, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' יא:

 עין משפט גור מצוה

א מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכח סעי' ב:

ב מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' ה:

ג מו"י פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ג:

ד מו"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' טז:

ה מו"י פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' כא:

ו מו"י פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' כ:

ז מו"י פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' כ:

ח מו"י פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יט:

ט מו"י פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יט:

י מו"י פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' יב:

הָהִיא רְבִיתָא דְּהוֹת גְּמִיטָא אִפֵּיא בִידָה אִמֵּר רַבָּא חֲמָא שְׂרִי פ"ה דְּנָקָא

תינקת שְׁאִינָה יודעת בְּטִיב נסוך וְלֹא טְרַחַס לִינַע אָבֵל נַעֲרָה גְדוּלָּה לֹא תִלְיֵן לְקַלָּא מִיהוּ לֹא מְצִינוּ חִלּוּק זֶה בְּשׁוּם מְקוֹם לְכֹן נִרְאֶה דְלֹאֹו דְּנָקָא רְבִיתָא ה"ה גְּדוּלָּה אֲלֹא דַעֲבָדָא כִּי הֵנָּה וּמִיהוּ לִפ"ה לֹא נִפְקָא מִנֶּה מִיַּד עֲכָשׁוּ דָגַם הַגְּדוּלִּים חֵינֶם בְּקִיֹּאִים בְּטִיב

נסוך: **אִימֵר** מַגְבֵּה דְּחִבִּיתָא קִלְטַתָּה וְלֹא נִגְעָה בְּיִין אֲלֹא מִן הָאִוִּיר קִלְטַתָּה אָבֵל אִי שְׁקִלְתָּה מַעַל גַּבִּי הָיִין וְאִסֵּר מַטְעַם נַעֲוָן מִיהוּ יֵשׁ בְּסָפְרִים וְשֵׁנִים שְׁקִלְתָּה וְאִפְלוּ כִּי שְׂרִי מִשׁוּם דְּחִינָה בְּקִיָּא בְּטִיב נסוך וְלֹא מְסָרָה נִפְשָׁה לְמַנְעַע כִּפ"ה אָבֵל בְּגִדְוּלָּה

פִּינֹן דְּנִקְיִטָא אֲפִיא חֵיכָא לְמִחַשׁ: הָהוּא פְּלִמוּסָא דְסֵלָק לְהַרְדְּעָא פִּתְחוּ חִבִּיתָא טוּבָא א"ר חִיָּא בַר אֲבָא עֲבָדָא הָוָה קַמְהָ דַּר' יוֹחָנָן וּשְׂרָא וְלֹא יִדְעָנָא אִי מִשׁוּם דְקַסְכַּר כר"א כו' וּפְרִיָּה סָפֵק בִּיאָה סָפֵק מַגֵּעַ הוּא דְנִזְדָּא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים נִינְהוּ וְאֵע"ג דְגַבִּי גַבִּי דְלַעִיל אֲמַרְיִין דְּהָי סָפֵק בִּיאָה סָפֵק אִם הֵם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אִו אִם הֵם יִסְרָאֵלִים ה"מ גַּבִּים דִּישׁ מַהֶם שְׁהֶם יִסְרָאֵל אָבֵל פְּלִמוּסָא סָתָם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים הֵם דְּאִי הֵנָּה יִסְרָאֵל הִיּה דְקִבֵּר נָכַר וְנוֹדַע וּמִדְּלָל נוֹדַע ש"מ שְׁהֶם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּא"כ סָפֵק מַנֶּה הוּא וּע"כ לֹא מְטַהֵר ר"א אֲלֹא בְּסָפֵק בִּיאָה אָבֵל סָפֵק מַנֶּה טַמָּא וּמַשְׁנִי פִּינֹן דְּפִתְחִי טוּבָא סָפֵק אֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא סָפֵק אֲדַעְתָּא דְשִׁתִּיה פִּתְחוּ וּפ"ה דְּפִתְחוּ יוֹתֵר מִכְּדִי שְׁתִּיה מוֹכַחַא מִלְּתָא דְאֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא פִּתְחוּ וּבִגְבֻבַּתִּיָּהוּ טְרִידִי כִּפ"ה לְפִי שִׁטְתוֹ דְלַעִיל וּפִרְשׁוֹ דְּחוּק וְעוֹד הָשָׂה דמ"ש גַּבִּי גַבִּי דְאִמֵּר סָפֵק יִסְרָאֵל נִינְהוּ וְגַבִּי פְּלִמוּסָא אִמֵּר וְזֹאִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים נִינְהוּ א"כ ה"ל לְתַלְמוּדָא לְפִרְשׁ לְכֹן פִּי' ר"ת לְפִי שִׁטְתוֹ דְלַעִיל שְׁפִיר דר"א מְטַהֵר מִשׁוּם סָפֵק סְפִיקָא וְהֵכִי פִי' הֵכָא סָפֵק בִּיאָה סָפֵק מַנֶּה הוּא פִי' נָהִי דְהָי סָפֵק אִם הַפְּלִמוּסָא הֵם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אִו יִסְרָאֵל כְּמוֹ בִּגְבֻבִּים מ"מ אִם הֵם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְזֹאִי נִגְשִׁי וְלִיכָא רַק חָדָא סְפִיקָא דְלֹא דְמִי לִהִיא דְגַבִּים דְלַעִיל דְאֲמַרְיִין דְּהָי סָפֵק מַנֶּה אִם נִגְעוּ אִם לֹאֹו הָיִנוּ מִשׁוּם דְסָתָם גַּבִּים אֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא אִתּוּ אָבֵל פְּלִמוּסָא סָתָם בָּאִים לֹאֲכַל וְלִשְׁתוּת בְּדִאֲמַר פֶּרֶק שְׁנִי דְבִיצֵה (דף כא.) וְשַׁחֲטוּנוּ לָהֶם עֹגֵל וְהִאֲכַלְנוּם וְהִשְׁקוּם וּא"כ הָי סָפֵק מַנֶּה מִשׁוּם דְּלִיכָא אֲלֹא חָדָא סְפִיקָא וּבַחֲדָא סְפִיקָא לֹא אִמֵּר ר"א וּמַשְׁנִי פִּינֹן דְּפִתְחוּ טוּבָא יוֹתֵר מִכְּדִי שְׁתִּיה חֵימִור

אֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא פִּתְחוּ וּא"כ הָי סָפֵק סְפִיקָא סָפֵק עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אִו

יִסְרָאֵל וּאִת"ל שְׁהֶם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שְׁמָא פִּתְחוּ לָשֵׁם מִמוּנָא וְלֹא אֲדַעְתָּא דְשִׁתִּיה פִּינֹן דְּאִיכָא טוּבָא: לֹא מְסָרָה לָּה אֲלֹא שְׁמִירַת מַפְתַּח וְלֹא סְמָכָא אֲדַעְתָּא לִכְנֶם דְּנִתְפָּסַת בְּגַבִּי מַכָּאן שָׂאִם תָּפַס הַמּוֹשֵׁל אֶת הַיְּהוּדִי וְהֵנִיחַ שְׁמִירַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּצִיתוֹ וְנִמְסַר לָהֶם כָּל הַמַּפְתָּחוֹת אַף שֶׁל יֵין אִם אִין אוֹיְכִלִּים וְשׁוֹמֵים מִמֶּה שֶׁבְּצִית הַיִּסְרָאֵל הָיִין מֵתָר וְאִם אוֹיְכִלִּים בְּצִית אֲסוּר וְאִמָּנֶם אִם מַצָּאן הַיִּסְרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהֵנִיחַם מְלָאִים בְּשָׂרִים דְּכֹנְתָה אֲשַׁכַּחוּ גַבִּי בְּגִדְיֹו לַעֲוֵן טַמְאָה שָׂאִם מַצָּאן כְּמוֹ שֶׁהֵנִיחַם טְהוּרִים וְאֲמַרְיִין גַּלְּה וְכֹן בְּיִין נֶסֶךְ וְאוֹנִי בְּשִׁמְחַפְשָׁין אוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם וּבִקְרָקַע וּבִכְתִּלִּים אֶת מַטְמוּנֵי יִסְרָאֵל גַּם הָיִין אֲסוּר לְפִי שְׁגַם לְתוֹךְ חִבִּיּוֹת הַכְּנִיסוּ קִנְיָה אֶרֶץ לַחֲפֹשׁ בּוֹ אֲכֹן אִם הִיּה לִיִּסְרָאֵל סִימָן וַחֲבוּר בְּמַגִּיפָה מֵתָר דָּאִם הִסִּירָיָה לַחֲפֹשׁ בַּה לֹא הָיִי מַחְזִירִין אוֹתָהּ דְּהָא לֹא מִרְתָּתִי מַעֲשֵׂהֲאֵל

כָּלֵל: **פְּתִיחוֹת אֲסוּרוֹת** מַשְׁמַע אֲפִלוּ טוּבָא וְלֹא אֲמַרִי' אֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא פִּתְחוּ בְּדִאֲמַרִי' לַעִיל גַּבִּי פְּלִמוּסָא וְהָיִנוּ מִשׁוּם דְּפְּלִמוּסָא בָּאִים לְגַבִּיּוֹת מַם הַמְלִךְ וְאִרְנוּנָא וְלָכֵן אֲכָא לְמִימַר דְאֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא פִּתְחוּ אָבֵל בּוֹלְגֶשֶׁת חֵינֶם בָּאִים כִּי אִם דְּנָקָא לֹאֲכַל וְלִשְׁתוּת:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

רְבִיתָא תִּינַקַת עוֹבְדַת כּוֹכְבִּים: רְבִיתָא תִּינַקַת עוֹבְדַת כּוֹכְבִּים:

”הָהִיא רְבִיתָא דְאִישְׁתַּכַּח דְּהוֹת בִּי דִבִּי, וְהוֹת גְּמִיטָא אוּפִּיא בִידָה, אִמֵּר רַבָּא: חֲמָרָא שְׂרִי, אִימֵר מַגְבֵּה דְּחִבִּיתָא שְׁקִלְתִּיהָ, וְאָף עַל גַּב דְּלִיכָא תו, אִימֵר אֶתְרַמוּיִי אֶתְרַמִּי לָהּ. הָהוּא פּוֹלְמוּסָא דְסֵלִיק לְהַרְדְּעָא, פִּתְחוּ חִבִּיתָא טוּבָא. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אִמֵּר: עוֹבְדָא הָוָה חֲמִיָּה דְרַבִּי אֶלְעָזָר, וּשְׂרָא. וְלֹא יִדְעָנָא, אִי מִשׁוּם דְסָכַר לָה כְּרַבִּי אֶלְיָעָזָר דְאָמַר: סָפֵק בִּיאָה טְהוּר, אִי מִשׁוּם דְסָכַר: רוּבָא דְאֶזְלִי בַּהֲדִי פּוֹלְמוּסָא יִשְׂרָאֵל גִּינְהוּ. אִי חָכִי, הָאִי סָפֵק בִּיאָה? סָפֵק מַגֵּעַ הוּא! פִּינֹן דְּמַפְתַּחִי טוּבָא, אִימָא אֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא פִּתְחוּ, וְכִסְפֵּק בִּיאָה דְמִי. יְהִיִּיא מְסוּבִיתָא דְמְסָרָה לָהּ אִיקְלִידָא (מַפְתָּחָה) לְגוּיָה, אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר: עוֹבְדָא הָוָה בִּי מִדְּרָשָׁא, וְאִמַּרְוּ: לֹא מְסָרָה לָּהּ אֲלֹא שְׁמִירַת מַפְתַּח בְּלָכָד. ^(א)אִמֵּר אַבְיִי: אָף אָנֹן גָּמִי תַנִּינָא: הַמוּסַר מַפְתָּחוֹת לַעֲם הָאָרֶץ — טְהוּרוֹתֵיו טְהוּרוֹת, לְפִי שְׁלֹא מְסַר לוֹ אֲלֹא שְׁמִירַת מַפְתַּח בְּלָכָד. הַשְׁתָּא טְהוּרוֹתֵיו טְהוּרוֹת, יֵין נֶסֶךְ מִיבַעֲיָא? ^(ב)לְמִימָרָא דְטְהוּרוֹת אֲלִימִי מַיִין נֶסֶךְ? אִין, דְאִיתְמַר: חֲזַר שְׁחִלְקָה בְּמִסִּיפֶס, אִמֵּר רַב: טְהוּרוֹתֵיו טְמֵאוֹת, וּבְגוּיִי אֵינֹו עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ, וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר: אָף טְהוּרוֹתֵיו טְהוּרוֹת. מִיתִיבִי: הַפְּנִימִית שֶׁל חֶבֶר וְהַחִיצוֹנָה שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אוֹתוֹ חֶבֶר שׁוֹטֵחַ שָׁם פִּירוֹת וּמַנִּיחַ שָׁם פְּלִים, וְאָף עַל פִּי שְׂיָדוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ מַגְעַת לָשֵׁם. קוּשִׁיא לְרַב! 'אִמֵּר לָּהּ רַב: שְׂאֲנִי הָתָם, שְׁנִתְפָּס עָלָיו בְּגַבִּי. ^(ג)תָּא שְׁמַע: רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: גָּגוּ שֶׁל חֶבֶר לְמַעְלָה מַגְגוּ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אוֹתוֹ חֶבֶר שׁוֹטֵחַ שָׁם פִּירוֹת וּמַנִּיחַ שָׁם פְּלִים, וּבִלְכָּד שְׁלֹא תִהְיָ יָדוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ מַגְעַת לָשֵׁם. קוּשִׁיא לְרַבִּי יוֹחָנָן! אִמֵּר לָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן: שְׂאֲנִי הָתָם, דְאִית לִיָּה לְאִישְׁתְּמוּטִי, מִימֵר אִמֵּר: אִימְצוּרִי קָא מַמְצְרָנָא. ״תָּא שְׁמַע: גָּגוּ שֶׁל חֶבֶר בְּצַד גָּגוּ שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אוֹתוֹ חֶבֶר שׁוֹטֵחַ שָׁם פִּירוֹת וּמַנִּיחַ שָׁם פְּלִים, וְאָף עַל פִּי שְׂיָדוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ מַגְעַת לָשֵׁם. קוּשִׁיא לְרַב! אִמֵּר לָּהּ רַב: לֹאֹו אִיכָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְקָאִי כְּוּוֹתִי? אָנָּא דְאִמַּרִי כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. ^(ד)מִתְנִי בּוֹלְשֵׁת שְׁנַכְנֶסָה לְעִיר, בְּשִׁעַת שְׁלוֹם — חִבִּיּוֹת פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מוּתָרוֹת; בְּשִׁעַת מַלְחָמָה — אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוּתָרוֹת, לְפִי שְׂאִין פְּנֹאִי לְנֶסֶךְ.

גָּמִי

אֲפִיא אֲשַׁקּוּמָא שֶׁל יֵין: אִמֵּר מַגְבֵּה דְּחִבִּיתָא שְׁקִלְתָּה וְדוּקָא רְבִיתָא דְחִינָה יודעת בְּטִיב נסוך וְלֹא מְסָרָה נִפְשָׁה לְמַנְעַע אָבֵל גְּדוּלָּה מִכִּי חֲזִינוּ דְּנִקְיִטָא אֲפִיא לֹא תִלְיֵן לְקַלָּא: אַע"ג דְּלִיכָא תו שְׂאִין שָׁם אֲפִיא עוֹד וְאִיכָא לְמִימַר הָא וְזֹאִי בְּגוּ חִבִּיתָא שְׁקִלְתָּה: אִימֵר אֲתַרְמִי דְהָךְ אֲפִיא הוּא דְּהִנְאִי הָתָם: פְּלִמוּסָא רֹאשׁ הַיָּיִם שַׂר צָבָא: וְלֹא יִדְעָנָא אִי שְׂרָא מִשׁוּם סָפֵק עוֹבֵד כּוֹכְבִּים סָפֵק יִסְרָאֵל וְכר"א דְאִמֵּר סָפֵק בִּיאָה טְהוּר. וְלַחֲמָה פְּרִיךְ הָא לֹאֹו סָפֵק בִּיאָה הוּא דְנִזְדָּא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים הָיִן: יִסְרָאֵל נִינְהוּ וְאֶזְלִינוּ בְּתַר רַבָּא דְּלִיכָא סְפִיקָא: פִּינֹן דְּמַפְתַּחִי טוּבָא הִרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּדִי צִרְךְ שְׁתִּיתָן מוֹכַחַא מִלְּתָא דְאֲדַעְתָּא דְּמִמוּנָא פִּתְחוּ וּבִגְבֻבַּתִּיָּהוּ טְרִידִי וְדִמִי לְבוֹלְגֶשֶׁת שְׁנַכְנֶסָה לְעִיר בְּשַׁעַת מַלְחָמָה דְקַתְנִי מִתְנִיתוֹן אֲלֹו וְאֲלֹו מִתְרוֹת הַלְכָךְ אַע"ג דְסָפֵק מַנֶּה הוּא פִּינֹן דְּמוֹכַחַא מִלְּתָא לְקַלָּא כְּסָפֵק בִּיאָה דְמִי: מְסוּבִיתָא מוֹכַרַת יֵין בְּחֻנִּית כְּמוֹ זוֹלָל וְסוּבָא (דְכָרִים כא) סְבֹאֲךָ מִהוּל בָּמִים (וְשַׁעֲיָה א.) אֲחִלְיָא מַפְתַּח שְׁמִירַת מַפְתָּחוֹת וְלֹא סְמָכָא דַּעְתָּה לִכְנֶם וְנִתְפָּסָה בְּגַבִּי: יֵין נֶסֶךְ מַבַּעֲיָא בְּנִיחוּתָא וּמַסְוֵעַ לְרַב דִּימִי: לְמִימָרָא דְטְהוּרוֹת אֲלִימִי מַיִין נֶסֶךְ מַזְנַקֵט לָּהּ בְּלִשׁוֹן ק"ו: שְׁחִלְקָה בְּמִסִּיפֶס מַחֲצֵה מוֹנִכָה עַם הָאָרֶץ מַצַּד זֶה וְחֹבֵר שְׁטָהֵר טְהוּרוֹת מַצַּד זֶה: אֵינִי עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ דְּנִתְפָּס עָלָיו בְּגַבִּי. אֲלֵמָא טְהוּרוֹת אֲלִימִי: מִיתִיבִי שְׁפִי חֲצֵרוֹת זוֹ לִכְנִים מִזֹּו הַפְּנִימִית שֶׁל חֶבֶר: וְחִיצוֹנָה הַפִּתְחוֹהָ לְרַה"ר שֶׁל עַם הָאָרֶץ דְאִין לוֹ לַעֲם הָאָרֶץ דְרִיסַת הַרְגֵל עַל הַפְּנִימִית: שׁוֹמֵחַ שָׁם בְּפִנִימִית אָבֵל אִי הָיִי אִיכָכָא דְחִיצוֹנָה שֶׁל חֶבֶר פִּינֹן דְּהָי לַעֲם הָאָרֶץ דְרִיסַת הַרְגֵל בְּחִיצוֹנָה אִין חֶבֶר שׁוֹמֵחַ שָׁם פְּרוּתוֹן. מ"מ קוּשִׁיא לְרַב דְקַתְנִי אַע"פ שְׂיָדוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ מַגְעַת לָשֵׁם: הָתָם מִשׁוּם דְּנִתְפָּס עָלָיו בְּגַבִּי דְמָה לוֹ בְּפִנִימִית אָבֵל חִלְקָה דְכַחֲצַר אֲחַד דְמִי כִי עוֹל יָדִיָּה לֹא מַתְפִּים בְּגַבִּי: אֲמַרְרִי דְגַב קַמְצְרָנָא אִנִּי מַכְוֹן לְמַדַת בְּעִין שְׂאִנִי רוּצָה לְמַדַל לְכָךְ הַשְׁטַפִי אֶת יָדִי. לָשׁוֹן אַחַר מַתְשׁוּבַת הַגְּאוּנִים מִתְמוּנָג אִנִּי אֲשַׁטְנְדְלִינִי"ר בְּלַע"ז וְגִרְסִי' אִימְצוּדִי קָא מַמְצְרָנָא: בְּצַד גָּגוּ שְׂאִינוּ גְבוּהָ מַמְנֹו וְלִיכָא לְמִימַר מִתְמוּנָג אִנִּי בְּשִׁמוּשִׁיט יָדוֹ שָׁם: אָנָּא דְאִמַּרִי כְּרַשְׁבִּי"ג דְאִמֵּר לַעִיל וּבִלְכָּד שֶׁלֹא תִהְיָ יָדוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ מַגְעַת שָׁם וְלָרַב לֹא שְׂאִנִי לִיָּה בְּיִן שְׁגַב חֶבֶר לְמַעְלָה בְּיִן שְׁהוּא שְׁנֵה לוֹ: מִתְנִי' בּוֹלְגֶשֶׁת חוּל. עַל שֶׁ שְׁמַחֲפָשִׁין וְחוֹתְרִין קָרִי לָהֶוּ בּוֹלְגֶשֶׁת כְּדַמְתַּרְגְּמִינוּ וּיַחֲפֹשׁ וּבְלַשׁ:

 מסורת הש"ס

א משנה טהרות

ב לעיל ט:

ג תוספתא טהרות

ד כתובות כז, נדה יג, שבת מא.

מסורת הש"ס
א בבא בתרא פה:

פּרקוּס מִתְרַגְּמִינן מַעַר בְּרַקוּמִין: **כָּל בְּהִנּוּת הַנִּמְצָאוֹת בַּתּוֹכָה פְּסוּלוֹת לְבַעֲלֶיהָ** וּ**רְמִינְהִי עִיר שְׂכַבְשׁוּהָ בְּרַקוּס** וא"ת דְּלִמָּא הֵיאֵא מִינֵי לֹאחַר גַּמַּר הַמִּלְחָמָה דְּלֹא יָשׁ לָהּס פְּנָאִי וְי"ל מִמַּשְׁמַע כָּכָל עֲנִין אִפִּי' קִדְּם גַּמַּר הַמִּלְחָמָה: **הָא לֹא דְמִיָּא אֱלָא לְסִיפָא אָבֵל** אוּמַר מְלִטְנִי מִן הַעוֹצֵר פִּי' רָשָׁי' מִשּׁוּם רַבִּינוּ וְחִיָּאל דְּכִי א"ל כִּי מִתֵּר מִשּׁוּם דְּמַנְי לְסַלּוּקִי בְּזוּזִי מִן הַעוֹצֵר וא"כ כִּי נָמִי יְהִיב הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים יוּן לַעוֹצֵר לֹא שְׁלִיחוֹת דְּיִשְׁרָאֵל קָא עֲבִיד ומשום"ה שְׂרִי כִי הֵאִי גִוְנָא אָבֵל כִּי א"ל עוֹל תַּחֲתִי מִשְׁמַע הַלְשׁוֹן הִיא תַּחֲתִי בְּמִקּוּמִי וְכָל מַה דְּיַהֲיִב בְּאִינוּ יְהִיב יִשְׁרָאֵל דְּמִי דְּהָא בְּמִקּוּמוֹ הֵאִי כִפִּי"ה וּל"י דא"כ פִּשְׁטָא דְּמַלְטִנִי מִן הַעוֹצֵר דְּשָׂרִי בִין דְּמִינִירִי דִּיכּוּל לְסַלְקוּ לְכַן נ"ל שְׁיִשְׁרָאֵל חֵיב לַמֶּלֶךְ יוּן (נֶסֶךְ) מ"מ שְׂרִי כִי א"ל מַלְטִנִי מִן הַעוֹצֵר מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע ה"ק לִיה סַלְק אִינוּ בְּמַה שְׂתּוּכַל אָבֵל אִינוּ מַצֵּה לוּ לְפָרַע יוּן נֶסֶךְ וְלָכֵךְ שְׂרִי אִפִּי' לֹא מַנְי לְסַלְקוּי בְּזוּזִי אֱלָא בִין נֶסֶךְ וְאִפִּילוּ הַקָּדִים לוּ דִּיעַר וְאִמַּר לַעֲיֹל (עֲבוּדָה זָרָה דָּף סג:). דְּלֹאִסִּיר גַּבִּי פּוֹעֲלִים הֵבֵא שְׂרִי דְהֵתֶם הֵינוּ טַעֲמָא מִשּׁוּם דְּהוּא מַקְדִּים לוּ הַיְיִנֵּר בְּשָׁבִיל שְׂיַתָּן מִיָּין נֶסֶךְ לְפּוֹעֲלִים אָבֵל הֵבֵא קא"ל שְׁסַלְקִנוּ בְּמַעוֹת אִם יְכוּל הַלֶּכֶךְ לֹא חָשִׁיב כְּפֻרַע יוּן מִיָּין נֶסֶךְ אָבֵל כִּי א"ל עוֹל תַּחֲתִי הִי כְּמוּ שא"ל פָּרַע לַמֶּלֶךְ תַּחֲתִי כְּמוּ שְׂאִנִי חֵיב לוּ יוּן וְנִמְצָא פּוֹרַע חוּבוּ מִיָּין נֶסֶךְ וְאִפִּילוּ לֹא הַקָּדִים דִּיעַר אִסּוּר מַטַּעַם דְּפִרְשָׁתִּי: **אָמַר אַמִּימַר מְשִׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים קוּנָה תַּדַּע דְּהִנֵּי פְּרָסָאִי** מִשְׁדָּרִי פְּרֻדְשָׁנִי אַחֲדִי וְלֹא הִדְרִי בְּהוּ אוּמַר ר"י דְּאִין זֶה עֵקֶר הַטַּעַם אֱלָא מִשּׁוּם דְּאִמִּימַר סְבִיר בִּר' יוֹחָנָן דְּאִמַּר מַעוֹת קוּנוֹת וְגֵרִישׁ לַעֲמִיתָךְ בְּכֶסֶף לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּמִשְׁיכָה כְּדֹאמַר בַּבְּבֻרֹת (דָּף יג: וַסֵּס) וּמַה שְׂמַבִּיא

רְאִיָּה מִפְּרֻדְשָׁנִי דְּפִרְסָאִי אִין זֶה כ"א חֲמִתְלָא בְּעֵלְמָא שְׁמִינְג אֲבוּתֵיהֶם מִן הַפְּרָסָאִים שְׂאִינִם חוֹתִירִם אַחַר הַמְּשִׁיכָה ש"מ סָפֵךְ הַדִּין: **פְּרֻדְשָׁנִי דְּרוּגוֹת וְלֹא הִדְרִי בְּהוּ** אֲלִמָּא קֻנְיָהוּ בְּמִשְׁיכָה ל"א מַתְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים מִי שְׁיֵשׁ לוּ כּוֹר חֲטוּם כּוּ' פִּי' בְּקוּנָט' זֶה עֵקֶר דְּלִשְׁנָא קִמָּא קִנִּי בְּמַתְנָה הוּא וְהוּא בֹא לוּמַר דְּמִשְׁיכָה קוּנָה בְּמַקְח וּמִמַּכֵּר ואור"י דְּאִפִּי' לַמ"ד אִינֵה קוּנָה כִּרְב אִשִּׁי בְּסִמּוּךְ ה"מ בְּגוּן דְּאִיבֹא בְּסָפֵא אָבֵל בְּמַצִּיאָה וּמַתְנָה דְּלִיבֹא בְּסָפֵא כ"ע מוּדוּ דְּקִנִּי בְּמִשְׁיכָה אוּ בְּהִנְבָּהָה: **רַב אִשִּׁי אָמַר מְשִׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֵינָה קוּנָה** לֹא לְדִיחוּיָא בְּעֵלְמָא קֹאמַר רַב אִשִּׁי הֵכִי אֱלָא לְפִי הַאֲמַת בְּדַמּוּכַח בְּמַסְכַּת בְּבֻרִית פֶּרֶךְ ב' (שֵׁס:). דְּקֹאמַר רַב אִשִּׁי מִדְּרִישָׁא מְשִׁיכָה אִינֵה קוּנָה סוּיָא נָמִי מְשִׁיכָה אִינֵה קוּנָה אֲלִמָּא הֵכִי ס"ל לְרַב אִשִּׁי הַלֶּכֶךְ ל"ג בְּמִלְתָּא דְּרַב אִשִּׁי לַעוֹלָם אִימָא לָךְ פִּר"ת דֹּאע"ג דְּרַב אִשִּׁי בְּתַרָא הִיא לִית הַלְבָּתָא בְּתַתָּה

בְּהִיא אֱלָא קוּי"ל בְּאִמִּימַר דְּאִמַּר מְשִׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים קוּנָה דס"ל בִּר' יוֹחָנָן כְּדִפְרָשִׁית וְהֵלֵכֶה כְּרַבִּי יוֹחָנָן לְגַבִּי רַשִׁב"ל וּפְלַגְתֵּיא הִיא דִּר' יוֹחָנָן פֶּרֶךְ הַזֵּהב (ב"מ מז:). ר' יוֹחָנָן סָבַר מַעוֹת קוּנוֹת דְּבִר תוֹרָה וא"כ לְדִידָה דְּרִשֵׁינן לַעֲמִיתָךְ בְּכֶסֶף וּלַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּמִשְׁיכָה וּרַשִׁב"ל סָבַר מְשִׁיכָה מִפְּרָשְׁת מִן הַתּוֹרָה בְּיִשְׁרָאֵל וא"כ דְּרִשֵׁינן לַעֲמִיתָךְ בְּמִשְׁיכָה וּלַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּכֶסֶף וְהִי מוּכַח בַּבְּבֻרֹת וְהַלֶּכֶךְ מְשִׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים קוּנָה בִּר' יוֹחָנָן ואע"ג דְּרַבָּא קֹאמַר הֵתֶם פ' הַזֵּהב קִרָא וּמַתְנִיתִין מְסֻיַע לַרַשִׁב"ל לֹא מִשּׁוּם דס"ל לְרַבָּא כִרַשִׁב"ל אָבֵל מ"מ לֹא קִשְׁיָא לִר' יוֹחָנָן דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּחִי לֹאֵו שְׁפִיר בְּדִפִּי' הֵתֶם וְתַדַּע דְּהִכִּי הִנֵּה בְּדִפִּי' דְּלֹא מִשּׁוּם דְּרַבָּא סָבַר כִרַשִׁב"ל קֹאמַר הֵכִי שְׁהָרִי רַבָּא גּוּפָה פְּסוּק פֶּרֶךְ הַחוּלָן (יבֻמוֹת לו: וַסֵּס) כִרַשִׁב"ל לְגַבִּי ר' יוֹחָנָן בְּתַלְתָּ וְחָשִׁיב לֹאֵו הֵתֶם אָבֵל בְּעֵלְמָא כָּכָל הַמְּקוּמוֹת הַלֵּכֶה בִּר' יוֹחָנָן וְאִם הִיא סוּבַר רַבָּא כִרַשִׁב"ל בְּהִיא דְּמְשִׁיכָה מִפְּרָשְׁת מִן הַתּוֹרָה א"כ ה"ל לְמַחֲשָׁבָה הֵתֶם וְלִיבֹא לְמִימַר דְּלֹא חָשׁ לְמַחֲשָׁבָה מִשּׁוּם דְּמַתְנִיתִין מְסֻיַע לֵה לַרַשִׁב"ל דְּהָא בְּהִנֵּי תַלְתָּ קִדְחָשִׁיב הֵתֶם אִיבֹא דְתַנְיָא בְּתַתָּה דִרַשִׁב"ל וְאִפ"ה קִחְשִׁיב לֵה הֵתֶם אֱלָא וְדִאי סָבַר בִּר' יוֹחָנָן בְּהִיא דְּמַעוֹת קוּנוֹת יִשְׁרָאֵל א"כ לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּמִשְׁיכָה בְּדִפִּי' א"כ הַמְּקַנָּה בְּהִמָּה לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים כְּדִי לְפִטְרָה מִן הַבְּכוּרָה צִרִיךְ שְׁיִמְשָׁכְנָה הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּבְכָךְ סָנִי בִלָּא כְּסָף מִיֵּהוּ רָשָׁי' פִּי' דְּמִשְׁיכָה אִינֵה קוּנָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֱלָא כְּסָף דְּאִין הַלֵּכֶה בִּר' יוֹחָנָן אֱלָא כִרַשִׁב"ל מִשּׁוּם דְּרַבָּא ס"ל בְּתַתָּה פ' הַזֵּהב מִדְּקֹאמַר קִרָא וּמַתְנִיתִין מְסֻיַע לֵה לַרַשִׁב"ל וְכִי פִימָא א"כ אִפִּמָּא לֹא חָשִׁיב לֵה בְּהַחוּלָן בְּהִנֵּה תַלְתָּ צ"ל מִשּׁוּם דְּהִיא דְּהַזֵּהב מְשִׁיכָה קוּנָה קא"ל רַשִׁב"ל פ' שְׁנִי בְּשִׁמָּה דִר' אוֹשַׁעֲיָא וּבְכַ' הַחוּלָן אִינוּ זוּכַר אֱלָא הִנֵּה דְקֹאמַר רַשִׁב"ל מְשִׁמָּה דְנִפְשָׁה דֵה"י לֹא קָא חָשִׁיב מִלְתָּא דִישְׁכָּנָה לְשַׁחֲיָיָה מִתְחַלָּה וְעַד סוּף דְּכַ' הַשׁוּחַט (חֲלוּן דָּף כט:). מִשּׁוּם דְּמַשְׁמָה דְּלוּי סָבֵא לְמַרְהַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ וְהַרּוּצָה לַחוּשׁ לְדַבְרִי רָשָׁי' ור"ת הַמְּקַנָּה בְּהִמָּה לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְפִטְרָה מִן הַבְּכוּרָה צִרִיךְ שְׂיַתָּן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים כְּסָף וְגַם מְשִׁיכַת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּסַמְטָא אוּ לְרִשְׁוִיָּה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׂהֵא שְׁלוּ וְאִם אִין לוּ רִשׁוּת לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מַקְנָה לוּ הַיִּשְׁרָאֵל חָזַר בְּבִיתוֹ וְהַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים יוֹגַעל וְיִפְתַּח דְּבַהֲבִי קִנִּי לִיה לְרִשׁוּת בְּקֹאמַר בְּגִטּוּן פ' הַזִּירָק (גִּטּוּן דָּף עז:). וְתַחַד וְתַפְתַּח וְאִח"כ יוֹמַשְׁךְ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הַבְּהִמָּה לֹאִוְתוֹ חָזַר וּבַבְּכוּרֹת פ"ק (דָּף ג:) פְּלִגִּי אִמוּרָקִיא מַה צִּרִיךְ שְׁיַקְנָה הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִן הַבְּהִמָּה אִיבֹא מ"ד שְׁצִרִיךְ שְׁיַקְנָה דְּבִר שְׁעוּשָׁה אוֹתָה טְרַפָּה וְאִיבֹא מ"ד אִפִּי' אֲזִינוּ וְנִרְחָא לֵה חֲתוּמִיר וְלִהְיוֹת לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּבִר שְׁעוּשָׁה אוֹתָה טְרַפָּה בְּגוּן הָרָחָה וְהָרֹאשׁ מִן הַבְּהִמָּה אוּ מִן הַעֶבֶר כְּשִׁיאָה מְשַׁבְּרַת אָמְנִם א"י שְׂיַתָּן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מַעוֹת שְׁנֵה הָרֹאשׁ וְהָרָחָה אֱלָא סָנִי שְׁיַקְנִם בְּפִירוּתָה ואע"פ שֶׁשְׁנֵה יוֹתֵר כְּפֻלִּים אִפ"ה אִין לַחוּשׁ מִשּׁוּם בְּטוּל מַקַּח שְׁאֵלָן סְהִי שְׁהִיִּשְׁרָאֵל גַּמַּר וְאִקִּנִּי לַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים כְּדִי לְהַפְטִיר מִן הַבְּהִמָּה: **שְׁקִיִּלוּ** זוּזִי מַצִּיָּהוּ וְהַדִּר

פְּיָלוּ לַהּוּ כּוּ' וְאִי ס"ד מְשִׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים קוּנָה מִדְּמַשְׁבָּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מְנַה כּוּ' לֹא צִרִיבֹא דְכִיָּל דְּרַמִּי לְמָנֹא דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים פִּירוּשׁ אָבֵל לַעוֹלָם מְשִׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים קוּנָה כְּדִפִּי' וְהַקָּשָׁה ר"ת בִּין דְּמִשְׁיכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים קוּנָה אִם בֶּן מַעוֹת אִינֵם קוּנוֹת וְאִם בֶּן מַה הִּיא מוֹעִיל הַמַּעוֹת שְׁהִי גוּמִינִם מִתְחַלָּה מ"מ הִי יוּן נֶסֶךְ בְּרִשְׁוִיָּה שֶׁל יִשְׁרָאֵל מִדְּנִפְשָׁה בּוּ וְעַד שְׁנַעַב בּוּ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים נַעֲשֶׂה יוּן נֶסֶךְ בְּרִשְׁוִיָּה וְהַמַּעוֹת שְׁבִיד יִשְׁרָאֵל נַעֲשׂוּ לְמַפְרַע דְּמִי יוּן נֶסֶךְ וְאִין לוּמַר שְׁהַעוֹבְדִי כּוֹכְבִּים הִי נוֹתְנִין לָהֶם הַמַּעוֹת בְּמַתְנָה דְּאִטּוּ בְּשׁוּפְטִנִי עֲסִיקוּיָן ואור"י שְׁבַשְׁעַת גְּתִינַת הַדָּמִים הִי אוֹמְרִים לָהֶם הַעוֹבְדִי כּוֹכְבִּים אִנוּ מַקְנִים לָהֶם הַמַּעוֹת מַעֲכָשׁוּ וְהִינוּ מַעֲכָשׁוּ וְהַעוֹבְדִי כּוֹכְבִּים הִי מִאֲמִינִים אוֹתָם בְּטוּב וְלֹא הִי וְרִחָא פִן יִגְזְלוּ ואע"פ שֶׁלֹּא בֹא לְגִזֵּם עֲדָן א"י וי"ל דְּסָבַר הִיא דְּחִי דְּהִנְיָא מְשִׁיכָה אוּ מַעוֹת בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְדִרִישׁ הֵכִי לַעֲמִיתָךְ בְּמִשְׁיכָה הֵא דְּלִמָּד כְּכִלִּי יִשְׁרָאֵל וי"ל דְּבְכָךְ יֵשׁ לְטַעוֹת בְּמַה פְּעֻמִּים אָבֵל בְּלִיקַחַת מַעוֹת קִדְּם לֹא יֵבֵא לְטַעוֹת בִּין שְׁהִיָּה מְנַהֵם בֶּן:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

עא.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פ"ח מהל' איסורי ביאה
הל' בן, טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' יג
ב מו"י פ"ג מהל' מאכלות
אסורות הל' ב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ג:
ג מו"י פ"ג מהל' מאכלות
אסורות הל' בן, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ה:
ד מו"י פ"ג מהל' מאכלות
אסורות הל' בן, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ו:
ה מו"י פ"ג מהל' מאכלות
אסורות הל' בן, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' ב:
ו מו"י פא' מהל' זכיות ומתנה הל' יד, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' קצד סעי' ג:

א בבא בתרא פה:

מסורת הש"ס
א משנה עבודה זרה
ב בבא בתרא פה; קידושין ג; בבא מציעא ז.
ג גיטין טו; משנה טהרות

ומאי לא נתן להשבון הא לא שגך פה השבון דכיון דעובד כוכבים לא קניא דישראל ומאי לא נתן להשבון פ"ה דלא שגך פה השבון וכל היכא דליתא פרשומתא דיישראל קינה: אינה בתורת השבון כלומר ה"נ קאמר אינה בתורת שום גזלה דעובד כוכבים דכל היכא דליתא דמרה היא. ויה"ה לשה פרוטה וסאי דנקט פחות לאשמועינן דנהרג עליה: אלא ש"מ משיכה קונה הלכך קניה קמא וסדר קניה האי ונהרג על שגזל. ולא נתן להשבון דרישא דוקא פחות משנה פרוטה דיישראל מחיל ולא מחיב עובד כוכבים לאהדורה: לך מזביגנא לה וקנו מנה דקנו: והא לא פסק ראשון דמים ולא סמכא דעתא אהנין דסבר אס ירצה לחזר וקרה עליו דדמים: דמיו גסורין אלמא לא קניה משיכה משום דלא פסק קדם לכן הלכך קנונ נמי לא מהני: ה"ג מאי הוי עלה מאי הוי עלה דדאמרן קמא בגשון בטעא ובתרא בגשון תמה: דלמא מהכא לא פשטינן לקנונ דעלמא והכא משום דמרא דיון נסך שאני דאחמירו רבנן למימר דלא קניא משיכה בלא פסוקי אכל בגלמא קני: משך הימנו חמריי ופושעליו דרי דהני מביא חמריי טעונין פרות ופושעליו נושאים בפתך ומשכה דברו ממנו והבניסן לתוך ביתו לאו משיכה שאין משיכה קונה בגבי אדם ופרות כל זמן שהן עליהו לא קנה: דין פסק דמים אחריו בן: עד שלא פסק כלומר כל זמן שלא פסק וכול מוכר לחזר בו דביתו לא עדיף ממשיכה ומשיכה נופא לא קניא אלא אם בן פסקי אכל מדד ופסק או פסק ומדד קניא ליה ביתו ולא בעי משיכה: פרחו והבניסן לתוך ביתו ביתו פסק עד שלא מדד אין שניהו יכולין לחזור בו דאע"ג דלא מדד פיון דפסק קניא ליה קשיותו במשיכה: מדד עד שלא פסק שניהם יכולין לחזר בו כל זמן שלא פסק דמדדיה לא מהניא מידי וקשיותו לא קניא עד דיופסק. אלמא משיכה בלא פסוק לא קניא: קנה קמא דהא פסק וקנו מנה: וזוי אנסויה זה שנתן לו מאה ועשרין אגסו למכרה וכל כמה דלא יהבו לה כלי האי לא הנה בדעתה לגבוהה ואיהו אי מזבינגא ליה בשניה קאמר ליה והא לא זבנה מדעתה אלא בעל פרחה: א"ל בדשמי בתלתא מזבינגא לה ויהלך. דיון דנקט לשגא דשומא ונקט תלתא שהן ב"ד סתם לתורת דינין נחת ואפילו תרי מנז תלתא שמיין אותו ואם שלישי חלוק על השנים אזלינן בתר רבא: דדאמרי בי תלתא לשון זה לאו בתורת דינין נחת וללאמירת

שלשתן נתפסו: בדשומי דארכבשה פיון דנחת לדעות להרבות דעות יותר מכדי ב"ד וזאי לאו לתורת דינין נחית ולא אזלינן בתר רבא עד דאמרין כולהו דאי חולקין מאי אהנו ליה דעות: מתני' משפך טרייטו"ר מלמעלה פיו רחב ומלמטה נחב קצר ומושיבין אותו על פי צלוחית של לוחקין שפיהן צר ושופכין היין מן המדה לתוכו והוא יורד לתוך הצלוחית: אם יש בו בשולי המשפך: עבדת יין מקום שמתעבדת שם טפת יין: אסור לפי שנשאר שם מן היין שמדד לתוך צלוחיתו של עובד כוכבים. ובגמרא מפרש שהוא עבדת יין דמשפך דמאי מתסרא: המערה מפלי אל כלי את שערה ממנו מתר ובגמרא מפרש בעובד כוכבים המערה ואצטריך לאשמועינן את שערה לתוכו אסור משום כחו והעליין מתר דלא גזור רבנן בבלו למיסר ההוא דגמאי: גמי הנעוץ קלום צנור הבא מלמעלה למטה בזקיפה דמרב של גגין: קטפרס מים הבאין מלמעלה למטה דרך מדרכו של תל גבוה זקוף: ומשקה טופח ואין בו טופח על מנת להטפוח שאם טופח בצר צילו לא יעלה בה משקה שייכל להטפוח דבר אחר: אינו חבור לא לטמאה אם משקין תלושין הן ונגע טמא בתחתון העליין טהור וכן לענין משקה טופח חפלו דמקום חלק משקה מכאן ומכאן ומשקה טופח דאמצע ונגע טמא דמשקה משקין שוכאן ומכאן טהורין ואע"פ שמתקריין לו: ולא לטהרה גממית שאין בה ארבעים סאה ונעוץ או קטפרס או משקה טופח מחבר לגממית זו מקנה שלם אינה חבור והטובל בגממית לא עלתה לו טבילה: האשכרן בקויע ארץ מליחה שנתבקעה ונקוו שם מים חבור לטמאה ולטהרה: לגין נסך שהמערה מפלי בשר לגין נסך גלאסר אף מה שפבלי העליין דרך נעוץ:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

ומאי לא נתן להשבון פ"ה דלא שגך פה השבון וכל היכא דליתא פרשומתא דיישראל

ומאי "לא ניתן להישבון"? דאינו בתורת הישבון. "אי הכי, אימא סיפא: בא חבירו ונטלה ממנו — נהרג עליה. בשלמא רישא, משום דצעריה ליישראל, אלא סיפא, מאי עביד? אלא שמע מינה, משיכה בגוי קונה, שמע מינה. יהוא גברא דאמר ליה לחבריה: "אי מזבינגא לה להא ארעא — לך מזבינגא לה", אזל זבנה לאיניש אחרינא, אמר רב יוסף: קנה קמא.^(א) אמר ליה אבוי: והא לא פסק! ומנא תימרא דכל היכא דלא פסק לא קנה? דתנו: המוכר יינו לנכרי, פסק עד שלא מדד — דמיו מותרין, מדד עד שלא פסק — דמיו אסורין. מאי הוי עלה? מאי הוי עלה?! בדקאמרינו! דלמא חומרא דיון נסה שאני.^(ב) תא שמע, דאמר רב אידי בר אבין: עובדא הוה בי רב חסדא, ורב חסדא בי רב הונא, ופשטיה מהא דתנו: משך חמריי ופושעליו והבניסן לתוך ביתו, בין פסק עד שלא מדד ובין מדד עד שלא פסק — לא קנה, ושניהו יכולין לחזור בהן. הפרקו והבניסן לתוך ביתו, פסק עד שלא מדד — אין שניהו יכולין לחזור בהן, מדד עד שלא פסק — שניהו יכולין לחזור בהן. יהוא גברא דאמר ליה לחבריה: "אי מזבינגא לה להא ארעא — מזבינגא לך במאה זוזי", אזל זבנה לאיניש אחרינא במאה ועשרין. אמר רב כהנא: קנה קמא. מתקרי לה רב יעקב מנהר פקוד: האי זוזי אנסוה! והלכתא פרב יעקב מנהר פקוד. אמר ליה "כדשיימי בתלתא" — אפילו תרי מגו תלתא. "כדאמרי בתלתא" — עד דאמרי בתלתא. "כדשיימי בארבעה" — עד דאמרי בארבעה, וכל שכן היכא דאמר ליה "כדאמרי בארבעה". אמר ליה: "כדשיימי בתלתא", ואתו תלתא ושמויה, ואמר ליה אידה: ליתו תלתא אחריני דקים להו טפי! אמר רב פפא: דינא הוא דמעכב. מתקרי לה רב הונא בריה דרב יהושע: ממאי דהני קים להו טפי? דלמא הני קים להו טפי! והלכתא פרב הונא בריה דרב יהושע. "מתני' נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של נכרי, וחזר ומדד לתוך צלוחיתו של ישראל, אם יש בו עכבת יין — אסור. המערה מפלי אל כלי, את שעירה ממנו — מותר, ואת שעירה לתוכו — אסור.^(א) גמי תנן היום: הנצוק, והקטפרס, ומשקה טופח — אינו חיבור, לא לטומאה ולא לטהרה. האשבורן — חיבור לטומאה ולטהרה. אמר רב הונא: נצוק וקטפרס ומשקה טופח חיבור לענין יין נסך. אמר ליה רב נחמן לרב הונא: מנא לך הא? אילימא מדתנו: הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, לטומאה ולטהרה הוא דלא הוי חיבור, הא לענין יין נסך הוי חיבור — אימא סיפא: האשבורן חיבור לטומאה ולטהרה, לטומאה ולטהרה הוא דהוי חיבור, הא לענין יין נסך לא הוי חיבור. אלא מהא ליכא למשמע מינה. תנו: נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של נכרי, וחזר ומדד לתוך צלוחיתו של ישראל.

אם

ליתא ונתמס דרי ישראל גמי לא קנה הגזלה ואפ"ה ליתא בתורת השבון דכתיב והשיב הגזלה ונראה דה"פ מאחר שאין חייב בה רק משום צערא דיישראל אמאי הצרך לומר ולא נתן להשבון פשיטא וליכא מ"ד שסתא השבה שוכא פה וא"ת למאי דפרשי' לעיל דקאמר דמשיכה קונה בעובד כוכבים לכלי עלמא היכא דליכא וזוי כגון דמציאה ובמתנה מאי פריך ומאי מנינן ראייה מנזל למקח וממכר וי"ל דס"ל דאי אינה קונה בעובד כוכבים דמקח אף בגזל גמי לא תקנה דלא דמניא למציאה ומתנה דבהתיורא אתי לידה אכל גזל דבאסורא אתי לידה אי לא מהני משיכה דמקח לא מהני אף בגזל:

עב.

עין משפט בר מצוה
א מיוי' פטי' מהל' מלכים ומלחמות הל' ט:
ב מיוי' פחי' מהל' מכירה הל' ז, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' רו סעי' א:
ג מיוי' פד' מהל' מכירה הל' יג, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' ר סעי' ח:
ד מיוי' פד' מהל' מכירה הל' יג, טוש"ע חו"מ סי' ר סעי' ז:
ה מיוי' פחי' מהל' מכירה הל' ז, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' רו סעי' א:
ו מיוי' פחי' מהל' מכירה הל' ח, טוש"ע חו"מ סי' רו סעי' ב ג:
ז מיוי' פחי' מהל' מכירה הל' ח, טוש"ע חו"מ סי' רו סעי' ד:
ח מיוי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קבח, טור יו"ד סי' קכה:
ט מיוי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' קכו סעי' ה:
י מיוי' פז' מהל' טומאת אוכלים הל' א:
יא מיוי' פז' מהל' טומאת אוכלים הל' ה:
יב מיוי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכו סעי' א:

 עין משפט גור מצודה
--

א מיי' פ"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' ב, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד ס"י קבה סעי' א:

ב מיי' פ"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' יב, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד ס"י קבו סעי' א:

ג מיי' פ"ג מהל' מאכלות
אסורות הל' יג, טוש"ע יו"ד ס"י
קבה סעי' ג:

ד מיי' פ"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' יא, סמג לאוין קמח,
טוש"ע יו"ד ס"י קבד סעי' ב:

ה מיי' פ"ב מהל' מאכלות
אסורות הל' יד, טוש"ע יו"ד ס"י
קבד סעי' יא:

אם יש בו עֲבֻתָּה זיין אָסור ווא"ת למה לי עבֻתָּה זיין תפוק לה משום משַׁפֵּךְ גופה דאמר לקמן (עבודה זרה דף עז:): דְּבַעֵי גִנוּב וְתָרַן ר"ת דְּלִקְמֵן מִיָּירִי בְּמַשְׁפֵּךְ שֶׁל חָרָם דְּבִלַע טַיִי וְהָכָא בְּשֵׁל עֵץ זָלָא בְּלַע כְּלִי הֲאִי נְסֹוב חֹזֵר בּוּ ר"ת ופ"י דְּהָכָא וְהִתֵּס בְּשֵׁל עֵץ אֱלָא דְּלִקְמֵן מִיָּירִי בְּשֵׁל עֵץ שְׁמִיחַד לְתַשְׁמִישׁוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְבִלַּע טַיִי וְלִכְךָ בְּעֵי גִנוּב אֲבָל הָכָא מִיָּירִי שֶׁהַמַּשְׁפֵּךְ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלִכְךָ לֹא בְּעֵי גִנוּב דְּלַפִּי שְׂעָה לֹא גִזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן וּמִשּׁוּ"ה יָקֻט דְּוָקָא שֵׁשׁ בּוּ עֲבֻתָּה זיין אע"ג דְּלִקְמֵן (שם) הָאֵמֵר גַּבִּי קִנְיָנִים דְּלַפִּי שְׂעָה גִזְרוּ בָּהּ וְהוּא רַבָּנָן הִתֵּס בְּדִמְכַרְשׁ טַעמָא מִשּׁוּם דְּמַכְנִישׁוֹן לָקוּיִס אֲבָל גַּת וּמַחַן וּמַשְׁפֵּךְ שְׁאִין מַכְנִישׁוֹן לָקוּיִס לֹא בְּלַעֵי כְּלִי

הֲאִי: **פְּחָסְתָּו** צְלוּחִיתוֹ תַּפְּשׁוּט לָךְ ווא"ת פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר בִּינוֹן דְּפַחְסְתָּו צְלוּחִיתוֹ וי"ל דְּאִשְׁמֻעִינוֹן חֲדוּשׁ דִּיאָף עַל פִּי שְׁאִין הָיִין נִשְׁאָר

כָּלל בְּמַשְׁפֵּךְ אַפ"ה אָסוּר: **בַּחוּ** שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּרְבָּנָן בַּהּוּא דִּלְבָּרְאֵי גִזְרוּ רַבָּנָן דִּלְגֻּוּאֵי לֹא גִזְרוּ מִפְּאֹן שָׂאִם הָיָה הָיִין בְּשֵׁר בַּתוֹךְ כְּלִי אֶחָד וְנִטְל הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶת הַכְּלִי מִבַּחֲזֵן וְשִׁפֵּךְ מִן הָיִין לַחֹן וְלֹא נִגַּע בִּזיִין מֵה שֶׁנִּפְל חוֹן לְכָלִי אָסוּר אֲבָל מֵה שֶׁבַּתוֹךְ הַכְּלִי מִתֵּר בְּדִלְאִמְרֵינוֹן הָכָא דִּלְגֻּוּאֵי לֹא גִזְרוּ רַבָּנָן: **אָמַר** לָהּוּ רַב חֲסֵדָא לְהִנְהוּ סְבִיטָא פִּי כִּזְלִיתוֹ חֲמָרָא לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְקַשְׁפִי קְטוּפִי פִּרְש"י שְׁיַבְסַק רֹאשׁ הָעֵלְיוֹן שֶׁל נַעֲזֹק מַכְלִיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל קֵדָם שְׁנִינֵעַ רֹאשׁ הַתַּחֲתוֹן לְכָלִיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים דָּאִם הִנִּיעַ רֹאשׁ הַתַּחֲתוֹן לְכָלִיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים קֵדָם שְׁיַבְסַק רֹאשׁ הָעֵלְיוֹן מַכְלִיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל תּוּ לֹא מֵהֵי קְטוּף דִּנַּעֲזֹק חֲבוּר וַפְּסַק רִש"י כִּרְב הוּנָא דְּאִמֵּר נַעֲזֹק חֲבוּר מְדַסְבֵּר רַב חֲסֵדָא הָכָא בְּוִתָּה וּמַעֲשֶׂה רַב אֲבָל ר"ת פִּסַּק דִּנַּעֲזֹק חֲיִנּוּ חֲבוּר וואע"ג דְּרַב חֲסֵדָא ס"ל דִּנַּעֲזֹק חֲבוּר מ"מ הֵא דְּרַב שֵׁשֶׁת דְּבַתְרָא הוּא טַיִי אִמֵּר דִּנַּעֲזֹק חֲיִנּוּ חֲבוּר מְדַמּוּקִי מִתְּנִיתוֹן בַּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמַּעֲרָה לְעִיל וְכֹן מֵר זוטָרָא דְּבַתְרָאָה הוּא אִמֵּר לִקְמֵן הִנִּישְׁקִינוֹן שְׁקִיָא וּקְנִישְׁקִינוֹן חֲשִׁיב נַעֲזֹק אע"ג דְּחֲיִנּוּ עוֹלָה אֱלָא ע"י מַצִּיעָה דְּדַמִּי לְגַשְׁתָא וּבַת

גִּשְׁתָא דְּחֲשַׁב לָהּ לִקְמֵן נַעֲזֹק מְדַפְרִין תַּלְמוּדָא עֲלֵיהּ ש"מ נַעֲזֹק חֲבוּר אֱלָמָא גַּבִּי גִשְׁתָא אע"ג דְּחִין הָיִין עוֹלָה אֱלָא ע"י מַצִּיעָה וְאִין סוּפוֹ לְהַתַּעַרֵב מֵאֲלִיו כֶּשֶׁאֵר נַעֲזֹק אֲפִלּוּ הֲבִי חֲשִׁיב לִיָּה נַעֲזֹק ה"ה נָמִי הִנִּישְׁקִינוֹן וְעוֹד מְדַתְּנִי ר' חִיא בְּשִׁפְחָסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ אֱלָמָא דְּקַסְבֵּר דִּנַּעֲזֹק חֲיִנּוּ חֲבוּר וואע"ג דְּקִיאִמֵּר נַעֲזֹק תִּיבַעֵי לָךְ לֹא הִי אֱלָא דַּחַח וְתִירֻנָא בְּעֵלְמָא וְעוֹד מַבִּיא ר"ת רָאִיָּה דִּנַּעֲזֹק חֲיִנּוּ חֲבוּר מְדַפְרִין תַּלְמוּדָא בְּכָל דְּבַתִּין ש"מ נַעֲזֹק חֲבוּר מַשְׁמַע דְּקַשָּׁה לְתַלְמוּדָא לְאָסֵר בְּנַעֲזֹק וְעוֹד דְּרַב הוּנָא דְּזִיק דִּנַּעֲזֹק חֲבוּר מֵהִיאָה דִּהַנַּעֲזֹק וְהַקְטַפְרָם וּמַשְׁקָה טוּפַח כּו' וְזִיק רַב הוּנָא מִנָּה לְטַמְאָה וּלְטַהֲרָה הוּא דָּלָא הִי חֲבוּר הֵא לַעֲזֵן זיין נֶסֶךְ הִי חֲבוּר וְלַעֲזֵן מַשְׁקָה טוּפַח ע"כ אִין דִּיוּק זֶה אִמַּת דְּהֵא בְּפִרְקָא ר' יִשְׁמַעֲאֵל (לְעִיל עֲבוּדָה זָרָה ס:): מַשְׁמַע דִּלַּעֲזֵן זיין נֶסֶךְ

בְּעִינוֹן טוּפַח עַל גִּתָּה לְהַטְפִּיחַ גַּבִּי הֵהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאִשְׁתַּכַּח בְּמַעַצְרָתָא כּו' אִמֵּר רַב אֲשִׁי אִי אֲכָא טוּפַח לְהַטְפִּיחַ כּו' וְכִי הִיכִי דְּחִין אִמַּת לַעֲזֵן מַשְׁקָה טוּפַח בְּדַפְּי ה"ה לַעֲזֵן נַעֲזֹק נָמִי חֲיִנּוּ אִמַּת דְּהֵא בְּדַפִּי הַדְּזִי תַנִּי לָהּ וְעוֹד מְדַבְּעִי לְעִיל (עֲבוּדָה זָרָה דף נז:): גַּבִּי מִלְּתָא דְּרַב הוּנָא דְּגִרְנוּתַנִּי ש"מ נַעֲזֹק חֲבוּר מֵאִי קִבַּעֵי הֵא רַב הוּנָא דְּאִמֵּר בְּשִׁמְעִתוֹן נַעֲזֹק חֲבוּר אֱלָא ש"מ דְּרַב הוּנָא הָדַר בַּהּ וְהִשְׁתָּא בְּמָקוֹם שֵׁשׁ הַפֶּסֶד גָּדוֹל יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל דְּבָרֵי ר"ת לְהַתִּיר מִנַּע עוֹבֵד כּוֹכָבִים ע"י נַעֲזֹק אֲבָל בְּהַפְסַד מוּעָט וְכוּל לְהַחמִיר בְּדַבְרֵי רִש"י אֲנַסֵּם אִם מַשֶּׁךְ זיין מִן הַחֲבִית לַתוֹךְ כְּלִי שֵׁשׁ בּוּ זיין נֶסֶךְ אִם יֵשׁ בְּחֲבִית שֵׁשִׁים מִן הָיִין שְׁבָכְלִי שֵׁשׁ בּוּ נֶסֶךְ וְזִאי מִתֵּר אֲפִלּוּ לָמ"ד נַעֲזֹק חֲבוּר דְּהֵא לֹא גִרַע חֲבוּרוֹ ע"י נַעֲזֹק מֵאֲלִיו מֵאֲלוּ הִיָּה כְּלוּ מַעֲרַב בְּחֲבִית שְׂהִיָּה אִזְּ בְּטִיל בְּשֵׁשִׁים כְּסָתָם וַיֵּסֶם כְּמוֹ סַפְרִית וְנַעֲזֹק דְּמַתְסָרֵי הִיכִי דַּמִּי בְּגוֹן שְׂהִיָּה הָיִין מְקַלַּח מִן הַחֲבִית וְכֹא הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִגַּע בְּקַלּוּחַ שְׁהוּא הַנַּעֲזֹק פִּי הֵאִי מַתְסָר לָמ"ד נַעֲזֹק חֲבוּר וּמַכֵּל מָקוֹם

הִיכָא שֵׁשׁ הַפֶּסֶד מְרַבָּה סְמִכִינוֹן אֲפִסַּק רַבִּינוּ תַס: **אָמַר** לָהּוּ רַבָּא לְשִׁפּוּכָאֵי פִי שְׁפָכִיתוֹ חֲמָרָא לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לֹא לְתַרַב עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלִסְעַ בְּהַדִּיכּוּ כּו' וְהַלְכָךְ יֵשׁ לְהַתֵּר בְּיִשְׂרָאֵל שׁוּפֵךְ זיין מַחֲבִית לְכָלִי אַחַר שֶׁלֹא יִסּוּעַ הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים אא"כ יִשְׂרָאֵל אַחַר שְׁמִסּוּעַ הַרְבֵּה עִמּוֹ וּבִשְׁהִיוּ מְקַלַּח מִן הַיְנִיטִי אִזְּ מִן הַחֲבִית בְּעִגְלָה לַתוֹךְ הַכּוּבָא וְהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְגִבִּיה אֶת הָעִגְלָה כְּדִי שְׁתִּקְלַח הָיִין וָפֶה וָפֶה זֶה הִיָּה מַעֲשֶׂה וְלֹא הִיָּה ר"י רֹנְצָה לוֹמַר לֹא אָסוּר וְלֹא הִתֵּר וּמ"מ נִרְאִיה דְּכִינוֹן דְּבָלָאוּ הֲבִי נָמִי הָיִין מְקַלַּח וְלֹא הוּעִיל מַעֲשֶׂה הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֱלָא שַׁע"י כָךְ הוּא מְקַלַּח וַיִּתֵּר וָפֶה א"כ מִתֵּר דְּהִי מְסִיעַ שְׁאִין בּוּ מַמַּשׁ אֲבָל יֵשׁ לְהַתֵּר בְּשִׁנְשָׁאֵר הָיִין בְּכּוּבָא וְהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְטָה בְּכּוּבָא בְּסִינֵעַ נַעַר קַטָּן וְיִשְׂרָאֵל דְּהִי מְסִיעַ שְׁאִין בּוּ מַמַּשׁ בְּדִלְאִמְרוּ:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

אם יש בו עֲבֻתָּה זיין אָסור ווא"ת למה לי עבֻתָּה זיין תפוק לה משום משַׁפֵּךְ

^(א)**אם יש בו עֲבֻתָּה זיין — אָסור. הָא עֲבֻתָּה זיין בְּמֵאִי קָא מִתְסָרָא? לֹא בְּנַצּוֹק? שְׁמַע מִיַּנְה: נַצּוֹק חִיבּוּר. תְּנִי רַבִּי חֲזִיָּא: שְׁפַחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ, אֲבָל לֹא פַּחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ — מֵאִי? לֹא, תַּפְּשׁוּט דִּנַּצּוֹק אִינּוּ חִיבּוּר! לֹא, פַּחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ — תַּפְּשׁוּט לָךְ דְּאָסוּר, נַצּוֹק — תִּיבַעֵי. תָא שְׁמַע: הַמַּעֲרָה מַכְלִי לְכָלִי, אֶת שְׁמַעֲרָה מִמֶּנּוּ — מוּתָר, הָא דְּבִינִי בִּינִי — אָסוּר. שְׁמַע מִיַּנְה: נַצּוֹק חִיבּוּר. אִי נַצּוֹק חִיבּוּר, אֲפִילוּ דְּגוּיָּה דְּמָנָא נָמִי לִיתְסַר! הָא לֹא קַשְׁיָא, דִּקָא מְקַטְיָף קְטוּפִי. מַכָּל מָקוֹם, נַצּוֹק חִיבּוּר! וּלְטַעֲמִיָּה, אִימָא סִיפָא: אֶת שְׁעִירָה לְתוּכּוֹ הוּא דְּאָסִיר, הָא דְּבִינִי בִּינִי שְׁרִי! אֱלָא, מֵהָא לִּיכָא לְמַשְׁמַע מִיַּנְה. "תָא שְׁמַע: הַמַּעֲרָה מַחֲבִית לְבוּר, קִיּלוּחַ הַיּוֹרֵד מִשְׁפַּת חֲבִית לְמַטָּה — אָסוּר! תַּרְגֻּמָּה רַב שֵׁשֶׁת: בְּגוּי הַמַּעֲרָה, דְּאִתִּי מַכּחוּ. אִי גוּי הַמַּעֲרָה, אֲפִילוּ גִזָּא דְּחֲבִיתָא נָמִי מִתְסַר! כַּח דְּגוּי מְדַרְבָּנָן הוּא דְּאָסִיר, הֵהוּא דִּנְפַק לְבָרְאֵי — גִּזְרוּ בִּיה רַבָּנָן, הֵהוּא דִּלְגֻּוּאֵי — לֹא גִזְרוּ בִּיה רַבָּנָן. "אָמַר לָהּוּ רַב חֲסֵדָא לְהִנְהוּ סְבִיטָא: פִּי כִּזְלִיתוֹ חֲמָרָא לְגוּיִם — (קְטִיפִי) [קְטִיפוֹן] קְטוּפִי, אִי נָמִי (נִפְצִי) [נִפְצִיוֹן] נַפּוּצִי. אָמַר לָהּוּ רַבָּא לְהִנְהוּ שְׁפּוּכָאֵי: פִּי שְׁפָכִיתוֹ חֲמָרָא — לֹא לִיְקַרֵב גוּי לְסִינֵעַ בְּהַדִּיכּוּ, דְּלָמָא מַשְׁתַּלִּיתוּ וְשִׁדִּיתוּ לִיָּה עֲלִיָּה, וְקֶאֱתִי מַכּחוּ וְאָסִיר. 'הֵהוּא גִבְרָא דְּאִסִּיק חֲמָרָא בְּגִישְׁתָא וּבַת גִּישְׁתָא, אֶתָא גוּי אֲנַח יָדִיָּה אֲגִישְׁתָא, אֲסַרְיָה רַבָּא לְכוּלִּיָּה חֲמָרָא. אָמַר לִיָּה רַב פֶּפֶא לְרַבָּא, וְאָמַרִי לָהּ רַב אֲדָא בַר מַתְנַה לְרַבָּא, וְאָמַרִי לָהּ רַבִּינָא לְרַבָּא: בְּנַצּוֹק. שְׁמַעַת מִיַּנְה נַצּוֹק חִיבּוּר? שְׁאֲנִי הִתָּם, דְּכוּלִּי חֲמָרָא אֲגִישְׁתָא וּבַת גִּישְׁתָא גִּרִיר. "אָמַר מֶר זוטָרָא בְּרִיָּה דְּרַב נַחֲמָן: קְנִישְׁקִנִּין שְׁרִי, וְהִנֵּי מִיַּלִּי דְּקִדִּים פִּסַּק יִשְׂרָאֵל, אֲבָל קֵדָם פִּסַּק גוּי — לֹא. רַבָּה בַר רַב הוּנָא אִיקְלַע לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא, שָׂרָא לָהּ לְמַשְׁתָא בְּקִנִּישְׁקִנִּין.**

איכָא

הַצְלוּחִית: אֱלָא בְּנַעֲזֹק שְׁחַבֵּר זיין שְׁבַמַּשְׁפֵּךְ לִיזִין שְׁבַקְרַקְעִיתָה שֶׁל צְלוּחִית: תְּנִי רַבִּי חִיא בְּמַתְנִיתָה לָהּ מַתְנִיתָא וּמוֹסְיָף בַּהּ: שְׁפַחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ וְהֲבִי קַתְנִי לָהּ נִטְל הַמַּשְׁפֵּךְ וּמַדָּ לַתוֹךְ צְלוּחִית שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהִרי פַּחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ וְחֹזֵר וּמַדָּ לַתוֹךְ צְלוּחִיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִם יֵשׁ בּוּ עֲבֻתָּה זיין אָסוּר דְּכִינוֹן שְׁנַתְמַלְאֵת צְלוּחִיתוֹ עַד שְׁפַחַס הָיִין בְּשׁוּלִי הַמַּשְׁפֵּךְ שְׁנַתְמַכַּר מִמַּשׁ זיין שְׁבַמַּשְׁפֵּךְ לִיזִין נֶסֶךְ: וּמַקְשִׁינוֹ בִּינוֹן דְּהָר דְּרַבִּי חִיא מַתְנִי' הִיא וְקַתְנִי שְׁפַחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ הֵא לֹא הֲבִי שָׂרִי תַפְּשׁוּט דִּנַּעֲזֹק חֲיִנּוּ חֲבוּר: וּמַשְׁעִי לֹא שְׁפַחְסְתּוֹ צְלוּחִיתוֹ תַּפְּשׁוּט לָךְ דְּאָסִיר וְהִיא גּוּפָה דְּאִטְרִיכָא לְאִשְׁמוּעִי' דָּלָא מִימָא הֵא נָמִי דְּמִיָּא לְנַעֲזֹק וְלֹא תַתְסַר אֲבָל נַעֲזֹק תִּיבַעֵי לָךְ וּמַהֲכָא לֹא דִּיקִי בַּהּ הַתִּירָא דְּהֵא גּוּפָא דְּאִטְרִירִי: הַמַּעֲרָה מַכְלִי אֵל כְּלִי סְלֶקָא דַּעֲתָה בְּיִשְׂרָאֵל עַסְקִינוּ: דְּמַפְסוּקִי פְסוּקִי קוּד' שְׁרַד הַקְלוּחַ לַתוֹךְ כְּלִי הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים וַפְּסַק רֹאשׁ הַנַּעֲזֹק מַכְלִי הָעֵלְיוֹן דִּהַשְׁתָא לִיכָא חֲבוּר מִיָּירִי אֲבָל דְּבִעֵי בִּיעֵי דְּמַחֲבַר ע"י נַעֲזֹק אָסוּר לְקַלְטוֹ מִן הָאִוִיר לְשַׁתּוּתוֹ וּה"ג מַחֲבִית לְבוּר וּמֵה שְׁבַבּוּר זיין נֶסֶךְ: דְּגֻּוּאֵי לֹא גִזְרוּ רַבָּנָן וְהִלְכָּה כִּרְבַּשׁ שֵׁשֶׁת שְׁאִין אֲדָם חֲלוּק עֲלָיו וְאִם שְׁפֵךְ עוֹבֵד כּוֹכָבִים [מִן] הַכְּלִי מִתֵּר מֵה שֶׁנִּשְׁאָר בְּכָלִי: קְטוּפִי שְׁיַבְסַק רֹאשׁ הָעֵלְיוֹן שֶׁל נַעֲזֹק קֵדָם שְׁנִינֵעַ רֹאשׁ הַתַּחֲתוֹן לְכָלִי הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאִי נִגַּע מִקְמִי דְּלַפְסַק רֹאשׁ הָעֵלְיוֹן תּוּ לֹא מֵהֵי קְטוּף דִּלְאִתְסַר לָהּ בְּנַעֲזֹק דַס"ל נַעֲזֹק חֲבוּר וְכֹן הִלְכָּה: נִפְצִי נַפּוּצִי יַעֲמִדוּ מַרְחוּק וְיִזְרְקוּ הָיִין לְכָלִיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים פִּי הִיכִי דָּלָא לְהֵי נַעֲזֹק: שְׁפּוּכָאֵי פּוּעֵלִין וְיִשְׂרָאֵל הַקְנִילִים לַעֲרוּת זיין מַכְלִי אֵל כְּלִי: וְשִׁזִּית לִיָּה עֲלוּה שְׁמָא הַיַּחֲוֹ אֶת כָּל הַכְּלִי שְׁמַעֲרִין מִמֶּנּוּ בְּיַד הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהוּא יַעֲרָה לְבַדּוּ וּמַתְסַר הַתַּחֲתוֹן: גִּשְׁתָא וּבַת גִּשְׁתָא הִינוּ דִּיוּפִי דְּגִרָם בְּשִׁירוּבִין (דף קד.) חוּתְכִין שְׁעִי קֵנִים בְּשַׁפּוּעַ וּמַדְבִּיקוֹן רִאשִׁיָּהֽן מִלְּמַעְלָה וְשִׁנִּיָּהֽן פּוּנוֹן לְמַטָּה (כַּזָּה) וּמַעֲיָחִין אֶחָד מִן הַרִאשִׁין בְּחֲבִית מְלָאָה עַד שְׁמִינֵעַ לְשׁוּלִיָּה וְרֹאשׁ קִנְה הַשְׂנִי נוֹתֵן בְּפִיו וּמוֹצֵן מַעַט עַד

שְׁעוּלָה הָיִין וְשִׁמְטוֹ מִפִּיו וּמַיִשׁ חֲבִית רִיקִינִת בְּגִיָּד הַקְלוּחַ זיין עוֹלָה מֵאֲלִיו כְּלוּ מַחֲבִית לְחֲבִית: אֲנַח יָדִיָּה אֲגִשְׁתָא נִגַּע בְּרֹאשׁ זֶה הַמְקַלַּח: לְכָלִי חֲמָרָא אֲפִי' מֵה שְׁבָכְלִי הַרִאשׁוֹן: אֲגִשְׁתָא וּבַת גִּשְׁתָא גִּרִיר שְׂהִרִי מֵאֲלִיו עוֹלָה וְהִנֵּה לִיָּה בְּנִינוּעַ בְּחֲבִית מַמַּשׁ דְּהוּיָא לָהּ בְּחֲבִית חֲרִיכְתָא: קְנִישְׁקִנִּין כְּלִי קַחַב וַיֵּשׁ לוֹ שְׁעִי קַחֵן אִזְּ שְׁלָשָׁה יוֹצִאִין מַצְדוֹ וְנִמְשָׁכִין וְעוֹלִין בְּגִיָּד וּבִשְׁנַתְנִין זיין בְּפִיו מַתְמַלְאִין כָּל הַקֵּיִם וַיְכוּלִין בְּמָה בְּנִי אֲדָם לְשַׁתּוֹת בּוּ בִּיחַד וְכֹאֵן קוֹרִין לוֹ קוּוּנָל"א מִפְּנֵי שְׁמַקֵּף קֵנִים בְּמַחּוּלוֹת הַלֵּל. קְנִישְׁקִנִּין שְׁקִיָא לְשַׁתּוֹת בַּהּ וְיִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּיחַד שְׁכָל זְמַן שְׂזֵה מוּנָח אִין זיין שְׁנוּנַע בְּפִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים חֹזֵר לְמַטָּה: וּה"מ דְּקָדָם וַפְּסַק יִשְׂרָאֵל כּו':

בְּעִינוֹן טוּפַח עַל גִּתָּה לְהַטְפִּיחַ גַּבִּי הֵהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאִשְׁתַּכַּח בְּמַעַצְרָתָא כּו' אִמֵּר רַב אֲשִׁי אִי אֲכָא טוּפַח לְהַטְפִּיחַ כּו' וְכִי הִיכִי דְּחִין אִמַּת לַעֲזֵן מַשְׁקָה טוּפַח בְּדַ

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה כי וכו' היינו עד שיפול שם. עיין שבת דף סה ע"ב תוס' ד"ה שמא ועיין ברכות דף כה ע"ב ברש"י ד"ה אבל וביומא דף נו ע"ב תוס' ד"ה עורה:

בא"ד מה חידוש הוא זה. לא זכיתי להבין הא החידוש הוא אף דאילו נפל בבת אחת לא מהני ס' בהיתר מ"מ בנפל בקלוח אמרי' קמא קמא בטיל ואי דקושיותם מה הפרש בזה ובבת אחת נמי לבטל בס' דמ"ש משהו קטן למשהו גדול הוי"ל להקשות בפשיטות דלמאי צריכים לס' קמא קמא בטיל הא אם תצטרך לכל הנפילה לישתרי דהוי ס' וגם אמאי אומר רי"צ אבל תבנית לא וזה לא יתישב בתירוץ וכו'.

גַּמְי' ראשון ו**מִים בְּמִים כו'** מִים שֶׁנִּתְנָסְכוּ לַעֲבֹדֶת כּוֹכָבִים וְנָפְלוּ בְּמִים דֶּהֱסַר: **אִיכָא דְאָמְרֵי רַבָּה בַר רַב הוּנָא** גּוֹפֵה אֲשֶׁתִּי בַּקִּנְיָשְׁקָנִין תַּמָּה הִיאֲךָ הִיא שׁוֹתָה שֶׁצְבוֹר וּמִתָּר בִּהְנָאָה. וְהִיא דִּקְתָּנִי לַחֲמֵן (עֲבוּדָה זָרָה דף עד.) יוֹן נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל בְּצוֹר כְּלוּ אֶסוּר מוֹקִי לָהּ כִּשְׁנֶפֶל בְּחִבִּית גְּדוּלָּה וְנִשְׁבָּרָה וְנֶפֶל כְּלוּ כְּאֶחָד: לָגוּ הִפְיָרָא וְלֹא אִמְרֵי' קָמָא קָמָא בְּטַל לִיה בְּרוּב: הִפְיָרָא לָגוּ אֶסוּרָא דִּקְמָא קָמָא דֶּהֱפִיָרָא בְּטַל לִיה: ה"ג יוֹן בְּמִים בְּנוֹתָן טַעַם: מֵאִי לֹא חֲמָרָא דְאֶסוּרָא לָגוּ מֵאִי דֶּהֱפִיָרָא וְקָתְנִי מִפִּי יִהְיֶה טַעַמָא בְּחֲמָרָא מִתָּסַר: ה"ג לֹא חֲמָרָא דֶּהֱפִיָרָא בְּגוּ מֵאִי דְאֶסוּרָא וְאֲשִׁמְעִינוּ דְכָל כְּמָה דִּיהֲבִי מֵאִי טַעַמָא בְּחֲמָרָא אֶתָּסַר עַד שֶׁיִּבְטַל טַעַם הֵייוֹן אֶת טַעַם הַמִּים וְכַגּוֹן דְנֶפֶל כּוּלִּיָּהּ כִּחְזָא דְלֹא אֶפְשָׁר לְמַיָּא דְאֶסוּרָא לְבַטֵּל: ה"ג וּמִדְרִישָׁא מֵאִי דְאֶסוּרָא סִיפָא נְמִי מֵאִי דְאֶסוּרָא וְקָתְנִי סִיפָא מִים בְּיִין בְּנוֹתָן טַעַם אֲלֵמָא אֶסוּרָא בְּגוּ הִפְיָרָא אַע"ג דְרָבָא דֶּהֱפִיָרָא לֹא אִמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטוֹל: אִמַר לָךְ **רַב דִּימִי בָּלָה מִתְנִי'** הִפְיָרָא בְּגוּ אֶסוּרָא וְיִישָׁא מֵאִי דְאֶסוּרָא וְסִיפָא מֵאִי דֶּהֱפִיָרָא. וְאִין הִלְכָה בְּרַב דִּימִי שְׁהָרִי בָּא רַב יִצְחָק וְהִסְמִיר בָּא רַבִּין וְהִסְמִיר וּלְחֲמֵן פִּסְקִינוּ יוֹן נֶסֶךְ בְּמִינוּ בְּמִשְׁהוּ: צַרְצוֹר חָטוֹן גָּרְסִי' וְהוּא פֶּךָ חָטוֹן. וּבְעִירוּבִין לְגַבִּי בְּגָדִים בָּפ' אֲחֵרִין (דף קג:) גָּרְסִין צִלְצוֹל חָטוֹן וְהוּא קָשָׁר שֶׁל מָשִׁי: רוֹאִין אֶת הֶהָסֵר פֶּאֱלוּ אִינוּ וְלֹא אִמְרִינוּ דְרִי גֵאָסַר כָּל הֵייוֹן וְרַבָּה הֵייוֹן עַל הַמִּים דֶּהָא הִי חֲמָרָא רַבָּא אֲלֹא בְּאֶסוּר שֶׁנֶּפֶל גְּרִידָא מִשְׁעָרִין וְאִיכָא מֵאִי רַבָּא. אֲלֵמָא פְּלִיג רַבִּין אֲדָרַב דִּימִי וְאֲשִׁמְעִינוּ דְּמֵאִי הוּא דְּמַבְטֵל חֲמָרָא אֲבָל חֲמָרָא לֹא מַבְטֵל חֲמָרָא: תַּחלָּה קֹדֶם יוֹן נֶסֶךְ דְּכִי נֶפֶל יוֹן נֶסֶךְ אֲשַׁכְּחוּהִי מֵאִי וּבְטוֹלָה: מִצָּא מִין אֶת מִינוּ לְבִסּוּף וְנַעוֹר בְּלוּמַר וְתַחזוּק וְנִתְסוּף אֶסוּרוֹ וְרַבָּה יוֹן עַל הַמִּים. וְלִשׁוֹן נַעוֹר בָּאִישׁ אֲשֶׁר יַעוֹר מִשְׁנָתוֹ כְּמוֹ הַנַּעוֹר בְּזִלְגָה וְכָל הַיְכָא דְקָתִי מִצָּא מִין אֶת מִינוּ וְנַעוֹר הֵינוּ פְּרוּשָׁה. וְשֶׁ שְׁמַפְרָשִׁין וְנַעוֹר נַעוֹר מִתּוֹרְתּוֹ רֵאשׁוּנָה וְנִדְבָק בְּחִבְרוֹ וְנִתְחַזַּק וּא"כ נַעוֹר מַבְעִי לָהּ: וְאִיכָא דְמַתְנִי לֶהָא דְרַב שְׁמוּאֵל בַּר יִהוּדָה אֲמַתְנִי: מֵאִין דְּמַתְנִי לֶהָא אֲמַתְנִי' לֹא בְּעִי תַּחלָּה וְאִפִּי' נֶפֶל קִיתוֹן לְבִסּוּף ס"ל דְּמַבְטְלוּן מִים אֶת הָאֶסוּר: וּמֵאִין דְּמַתְנִי אֲמַלְתָּה דְרַבִּין בְּעִי תַּחלָּה דְאִי לֹא תַּחלָּה אֶתָּא לְאֲשִׁמוּעִינוּ מֵאִי קַמְשַׁמַּע לֵן הָא רַבִּין נְמִי דְכִי קֵאֲמַר:

מִתְנִי' וּמִים בְּמִים כו' מִים שֶׁנִּתְנָסְכוּ לַעֲבֹדֶת כּוֹכָבִים וְנָפְלוּ בְּמִים דֶּהֱסַר:

אִיכָא דְאָמְרֵי: רַבָּה בַר רַב הוּנָא גּוֹפֵה **אִישְׁתִּי בַּקִּנְיָשְׁקָנִין.** א"מ **מִתְנִי'** יוֹן נֶסֶךְ אֶסוּר וְאוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא, יוֹן בְּיִין וּמִים בְּמִים בְּכָל שְׁהוּא, יוֹן בְּמִים בְּיִין בְּנוֹתָן טַעַם. זֶה הַפֶּלֶל: מִין בְּמִינוּ — בְּמִשְׁהוּ, וְשְׁלֹא בְּמִינוּ — בְּנוֹתָן טַעַם. גָּמְי' כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמַּעֲרָה יוֹן נֶסֶךְ מִחִבִּית לְבוֹר, אֲפִילוּ כָּל הַיּוֹם כּוּלוֹ — רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל. **תָּנִין:** יוֹן נֶסֶךְ אֶסוּר וְאוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא. מֵאִי לֹא דְקָא נִפִּיל אִיסוּרָא לָגוּ הִתִּירָא? לֹא, דְקָא נִפִּיל הִתִּירָא לָגוּ אִיסוּרָא. **תָּא שְׁמַע:** יוֹן בְּמִים — בְּנוֹתָן טַעַם. מֵאִי לֹא דְקָא נִפִּיל חֲמָרָא דְאִיסוּרָא לְמַיָּא דֶּהֱתִירָא? לֹא, דְקָא נִפִּיל חֲמָרָא דֶּהֱתִירָא לְמַיָּא דְאִיסוּרָא. וּמִדְרִישָׁא בְּמַיָּא דְאִיסוּרָא, סִיפָא נְמִי בְּמַיָּא דְאִיסוּרָא, וְקָתְנִי סִיפָא: מִים בְּיִין — בְּנוֹתָן טַעַם! אֲמַר לָךְ **רַב דִּימִי:** כּוּלָּהּ מִתְנִיתִין הִתִּירָא לָגוּ אִיסוּרָא, וְרִישָׁא דְקָא נִפִּיל חֲמָרָא דֶּהֱתִירָא לְמַיָּא דְאִיסוּרָא, סִיפָא דְקָא נִפִּיל מֵאִי דֶּהֱתִירָא לְחֲמָרָא דְאִיסוּרָא. **כִּי אֲתָא רַב יִצְחָק בַר יוֹסֵף אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן:** הַמַּעֲרָה יוֹן נֶסֶךְ מַצְרָצוֹר קִטָּן לְבוֹר, אֲפִילוּ כָּל הַיּוֹם כּוּלוֹ — רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל. וְדוֹקָא צַרְצוֹר קִטָּן, דְּלֹא נִפִּישׁ עֲמוּדָיָה, אֲבָל חִבִּית דְנִפְיִישׁ עֲמוּדָיָה — לֹא. **"כִּי אֲתָא רַבִּין אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן:** יוֹן נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר, וְנֶפֶל שָׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים — רוֹאִין אֶת הַהִיתֵר פְּאִילוּ אִינוּ, וְהַשָּׂאֵר מִים רַבִּין עָלִיו וּמַבְטְלִין אוֹתוֹ. **"פִּי אֲתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִהוּדָה, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן:** לֹא שָׁנוּ אֲלֹא שֶׁנֶּפֶל קִיתוֹן שֶׁל מִים תַּחלָּה, אֲבָל לֹא נֶפֶל שָׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים תַּחלָּה — מָצָא מִין אֶת מִינוּ וְנִיַּעוֹר. אִיכָא דְמַתְנִי לָהּ אֲמַתְנִיתִין: יוֹן בְּיִין — כָּל שְׁהוּא. אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִהוּדָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֲלֹא שְׁלֹא נֶפֶל שָׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים, אֲבָל נֶפֶל שָׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים — רוֹאִין אֶת הַהִיתֵר פְּאִילוּ אִינוּ, וְהַשָּׂאֵר מִים רַבִּין עָלִיו וּמַבְטְלִין אוֹתוֹ. מֵאִי אִיכָא בֵּין לְדַמְתַּנִּי לָהּ אֲמַתְנִיתִין, בֵּין לְדַמְתַּנִּי לָהּ אֲדָרְבִּין? מֵאִין דְּמַתְנִי לָהּ אֲמַתְנִיתִין — לֹא בְּעִי תַּחלָּה, וּמֵאִין דְּמַתְנִי לָהּ אֲדָרְבִּין — בְּעִי תַּחלָּה. אִיתְמַר: יוֹן נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר, וְנֶפֶל שָׁם קִיתוֹן שֶׁל מִים,

אֲמַר

רֵאשׁוֹן בְּטַל וּבִגְדָרִים (דף נו:): א"ר יוֹחָנָן גְּדוּלִין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁגָּדְלוּ וְרַבּוּ גְדוּלָיו עַל עֶקְרוֹ אֶסוּר אִפִּי' לָכֵהָן לְאוּכַלֵּן מִשּׁוּם טָבָל וְלֹא אִמְרִינוּ רֵאשׁוֹן

רֵאשׁוֹן בְּטַל ווי"ל דְּבִשְׁמַעְתִּין נְמִי דִּקְאֲמַר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל הֵינוּ עַד (שִׁיפֵל) שֶׁס כָּל כָּךְ מִן הֵייוֹן נֶסֶךְ בֵּין הַכָּל שְׁלֹא יִהְיֶה בִּהְסַר ס' אֲבָל אִם נֶפֶל כָּל כָּךְ מִן הַנֶּסֶךְ לְסַרוּגִין בֵּין הַכָּל שְׁאִין בִּהְסַר ס' כִּדִּי לְבַטְלוֹ אֶסוּר מִשּׁוּם דְּמִצָּא מִין אֶת מִינוּ וְנַעוֹר וְתַדַּע בְּשׁוֹן הוּא דְאִי לֹא יִמָּיֵא הַכִּי וְכִי אִם הִיא אֲדָם מַעֲרָה חֲלָב בִּקְדָרָה שֶׁל הֶתֶר מַעַט מַעַט בְּסַרוּגִין עַד שֶׁנִּתְרַבָּה הַחֲלָב לְבִסּוּף כָּל כָּךְ שְׁהִיה בּוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְקִדְרָה וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעַתָּךְ שֶׁהוּא מִתָּר מִשּׁוּם קָמָא קָמָא בְּטַל אֲלֹא וְזִאי לֹא אִמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטַל בֵּינּוּ שֵׁשׁ כָּל כָּךְ מִן הָאֶסוּר לְבִסּוּף שֶׁהוּא נּוֹתֵן טַעַם וְאִם תֹּאמַר בֵּינּוּ דַּעַד ס' קֵאֲמַר בְּדִפְרִי' אִם כֵּן מִן חֲדוּשׁ הוּא זֶה לְאֲשִׁמוּעִינוּ שֶׁיִּהְיֶה בְּטוֹל עַד ס' ווי"ל דְאֶתָּא לְאֲשִׁמוּעִינוּ דֹּאף עַל גַּב דִּקְתָּנִי מִתְנִי' יוֹן בְּיִין בְּמִשְׁהוּ דְלֹא מֵיירִי בְּאֶסוּרָא לָגוּ הִפְיָרָא אֲלֹא מִירִי בִּהְפִיָרָא לָגוּ אֶסוּרָא וּא"ת וְלִפִּי' רֶשִׁי' דִּפִּי' קָמָא קָמָא בְּטַל אִפִּי' אִין בּוּ ס' הָא אֶסְרִינוּ בְּמַתְנִי' (דף עד.) יוֹן נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר ווי"ל דְנֶפֶל בְּפַעַם אַחַת בְּקַלּוּחַ אֶחָד דְלֹא אִמַר קָמָא קָמָא בְּטַל אֲבָל הִכָּא שֶׁנֶּפֶל טַפָּה אַחַר טַפָּה מִתָּר מִשּׁוּם דְאִמַר קָמָא קָמָא בְּטַל: **ת"ש** יוֹן בְּמִים בְּנוֹתָן טַעַם מֵאִי לֹא דְקַנְפֵּל חֲמָרָא דְאֶסוּרָא לָגוּ מֵאִי דֶּהֱתִירָא וְקֵאֲמַר דְלֹא אִמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטַל וְקִשְׁיֹא הֶאֱמַרְנוּ לְעִיל דְלֹא אִמְרִינוּ קָמָא קָמָא בְּטַל כִּי אִם עַד ס' וּא"כ שְׁפִיר קֵאֲמַר דְאוֹסֵר בְּנוֹתָן טַעַם דִּהְיוּ כִּי לִיכָא ס' ווי"ל דְהִכִּי פְרִיךְ מֵאִי לֹא דְקַנְפֵּל לָגוּ הִפְיָרָא וּמִדְהָא סִיפָא מִירִי בְּאֶסוּרָא לָגוּ הִפְיָרָא רִישָׁא נְמִי דִקְתָּנִי יוֹן בְּיִין בְּמִשְׁהוּ מִירִי בְכַה"ג דְנֶפֶל אֶסוּרָא לָגוּ הִפְיָרָא וְקָתְנִי וְקִשְׁיֹא לְרַב דִּימִי א"ר יוֹחָנָן: **וְדוֹקָא צַרְצוֹר** קִטָּן דְלֹא נִפִּישׁ עֲמוּדָה אֲבָל חִבִּית דְנִפְיִישׁ עֲמוּדָה לֹא פּר"י דה"ה רַב דִּימִי דְאִמַר

בְּחִבִּית דּוֹקָא נִקַּט חִבִּית אֲבָל בִּיגִית דְנִפִּישׁ עֲמוּדָיָה טָפִי מַחֲבִית לֹא אִמַר קָמָא קָמָא בְּטוֹל: **רוֹאִין הַהֶתֶר** פְּאִילוּ אִינוּ כּו' רַבִּין אֶתָּא לְאִפְלוּגִי אֲדָרַב דִּימִי דְאֲשִׁמוּעִינוּ דּוֹקָא מֵאִי מַבְטְלִי חֲמָרָא אֲבָל חֲמָרָא לֹא מַבְטֵל חֲמָרָא וּפ"ה דְאִין הִלְכָה בְּרַב דִּימִי שְׁהָרִי אַחַר רַב דִּימִי בָּא רַב יִצְחָק וְהִסְמִיר וּבָא רַבִּין וְהִסְמִיר וּל"ג טַעַם זֶה דְאֲדָרְבָּה הִיה לָגוּ לְפַסְק בְּשֵׁל סוּפְרִים בְּדִבְרֵי הַמֵּיקָל וְהֵינוּ בְּרַב דִּימִי דְמִיקָל טָפִי מַכְלֶהוּ מ"מ נִרְאֶה דֶּהֱלַכָה בְּרַבִּין וְלֹא בְּרַב דִּימִי וְלֹא מַטְעַמָּה דְרֶשִׁי' אֲלֹא מִשּׁוּם דְרַבִּין בַּר סַמְכָא הוּא טָפִי כְּדִאִיתָא בִּיבֻמּוֹת פֶּרֶךְ הִבָּא עַל יַבְמַתּוֹ (יבֻמּוֹת דף סד:):

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

עג.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כח:

ב מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ג מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' א:

ד מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ג:

ה מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ג א:

ו מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ג א:

ז מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לא, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ד:

ח מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לא, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ד:

ט מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' לא, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' ד:

^[1] א מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כח:

^[2] ב מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

^[3] ג מו"י פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' א:

עג:

 עין משפט
 גזר מצווה

א מוי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סוג לאוין קטח, טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' א: ב מוי' פג' מהל' תרומות הל' א:

חִזְקִיָּה אָמַר הַגְּדִילוּ בְּאַסּוּר אָסוּר פֿרש"י בַּגּוֹן הָיוּ שֶׁל הָתֵר הָיָה בְּבוֹר וְאִחֲ"כ נִפְל עָלָיו יוֹן נֶסֶךְ דְּמַצָּא מִיין אֶת מֵינוּ וְנַעוֹר וְלֹא שָׁנָא כִּי נִפְלוּ מֵיִם תַּחֲלָה לֹא שָׁנָא לְבִסּוּף דְּלֹא אֶמְרִינן רוֹאִין אֶת הָהָתֵר כֹּאלּוּ אִינוּ וְהִשְׁאָר מֵיִם רַבִּין עָלָיו וּמַבְטְלִין אוֹתוֹ אֲלֵא הָיוּ מִתְחַבֵּר לְמֵינוּ וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל יוֹן נֶסֶךְ וְהִסְתָּא אִין בְּמֵיִם שַׁעוֹר לְבַטְלוּ הַגְּדִילוּ בְּהָתֵּר בַּגּוֹן שְׁהָיוּ נֶסֶךְ הָיָה בְּבוֹר וְנִפְל שֶׁסִּיתוֹן שֶׁל מֵיִם וּבְשֶׁנִּפְל עָלָיו הָיוּ שֶׁל הָתֵר כִּבֵּר נִתְבַּטַּל יוֹן נֶסֶךְ בְּמֵיִם שְׁהֵמִים רַבִּין עָלָיו בְּהָתֵּר לְבַדּוּ וְנִתְבַּטַּל וּמִשְׁנֵתְבַטַּל לְגַמְרִי שׁוּב אִינוּ חוֹזֵר וְנַעוֹר וְר' יוֹחָנָן הַגְּדִילוּ בְּאַסּוּר גַּמִּי מִתֵּר דְּלֹא אֶמַר מַצָּא מִיין אֶת מֵינוּ וְנַעוֹר וְהוּא שְׁנִפְלוּ מֵיִם תַּחֲלָה כַּפֿרש"י. וְקָטִיא דְּלִחֻק הוּא חֲדָא מֵה שְׁהַעֲמִיד רש"י מֵלֵתָה דֵּר' יוֹחָנָן כְּשֶׁנִּפְלוּ מֵיִם תַּחֲלָה דֹא"כ ה"ל לִפְרֵשׁ וַע"ק הֵא דְּפִרֵּשׁ הַגְּדִילוּ בְּהָתֵּר בַּגּוֹן שְׁנִפְל יוֹן שֶׁל הָתֵר לְבִסּוּף דְּהֵא לִשְׁנָא דְקֹאמֵר יוֹן נֶסֶךְ שְׁנִפְל לְבוֹר מִשְׁמַע דְּאִירָכָא יוֹן שֶׁל הָתֵר בְּבוֹר דְּהִכִּי מִשְׁמַע לִשְׁנָא כִּמוֹ הֵהוּא דְלַעֲלִי דְקֹאמֵר הַמַּעֲרָה יוֹן נֶסֶךְ מַחֲבִית לְבוֹר כּו' לְכֹן נ"ל הַגְּדִילוּ הַמֵּיִם בְּאַסּוּר פֿלוֹמֵר בְּשַׁעָה שְׁנִפְלוּ מֵיִם לְבוֹר הָיָה כִּבֵּר מַעֲרַב הָיוּ נֶסֶךְ בָּיוֹן שֶׁל הָתֵר אָסוּר דְּלֹא אֶמַר רוֹאִין הָהָתֵר כֹּאלּוּ אִינוּ כּו' בָּיוֹן שְׁכִבֵּר נֶאֱסֵר הַגְּדִילוּ בְּהָתֵּר בַּגּוֹן שְׁנִפְל מֵיִם שֶׁל הָתֵר תַּחֲלָה בְּבוֹר וְאִחֲ"כ יוֹן שֶׁל אָסוּר הַכֹּל מִתֵּר בָּיוֹן שְׁבַטַּל דְּהָיוּ שְׁלֹא הָיָה כִּבֵּר נֶאֱסֵר וְר' יוֹחָנָן אֶמַר הַגְּדִילוּ גַּמִּי בְּאַסּוּר בָּיון שְׁנִפְלוּ מֵיִם תַּחֲלָה בָּיון לְבִסּוּף מִתֵּר דִּאִית לִיָּה רוֹאִין: **שְׁנִי** בּוֹסוֹת תַּמָּה לְמָה לִי סֹלֶק אֶת מֵינוּ אֶפִּילוּ מֵינוּ דָּיוֹן שֶׁל חֲלוּין יִסְגַּע לְבַטַּל דְּהֵא ר' יוֹחָנָן לִית לָהּ בְּמֵינוּ בְּמַשְׁהוּ אֲלֵא טָבַל גַּיוֹן נֶסֶךְ וּתְרומֵה גַּמִּי עוֹלָה בַּח"א אֲלֵמָא דְבַטַּיל בְּמִינָהּ וי"ל דְּהִכָּא מִיִּירֵי בְּדַלִּיכָא ק"א וּלְכָךְ אִינוּ מַבְטַל:

חוּץ מִטְּבֵל וַיִּין נֶסֶךְ וּה"ה דְּמֵיִם בְּמֵיִם בְּמַשְׁהוּ: **טְבֵל** מֵאי טַעְמָא דְּכַהֲתִירוּ כֹּה אָסוּרוּ מֵה הִתִּירוּ בְּמַשְׁהוּ בְּשִׁמוּאֵל דְּאֶמַר שְׁמוּאֵל חֲטָה אַחַת פּוֹטֶרֶת אֶת הַכִּרִּי וְכִי הִכִּי דְּכַל שֶׁהוּא חֲטוֹב לְהִתִּירוּ חֲטוֹב גַּמִּי לֹאסְרוּ וְתַמָּה דְּהִכָּא מִשְׁמַע דְּטַעֲמָא דְּטָבַל בְּמַשְׁהוּ דְּכַהֲתִירוּ כֹּךְ אָסוּרוּ וּבִירוּשָׁלַמִי הָאֵמַר דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּטָבַל יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְכַל דְּכֵר דָּגִישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִי' בְּאַלְף לֹא בַטַּיל בַּגּוֹן טָבַל וְשִׁבְעִית וּמַעֲשֶׂר וְהִקְדָּשׁ כִּשְׁהֵן בְּמִינן אֲבָל שְׁלֹא בְּמִינן בְּנוֹתֵן טַעַם וְהִסְתָּא תָּרִי טַעֲמִי ל"ל וי"ל דְּצִרִּיכִי תַרְוַיְהוּ דְּאִי לִיכָא אֲלֵא חַד טַעֲמָא דָּגִישׁ לוֹ מִתִּירִין הִיוּ אֲמִינָא דּוֹקָא הִכָּא דְּהַבְעִלִים בְּעִיר דָּאִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁהַבְעִלִים וְכוּלָּם לְהַפְרִישׁ אֲבָל אִי לִיכָא בְּעִיר אַע"ג דְּיוֹכּוּל לֵילֵךְ בְּמַקּוֹם שְׁהַבְעִלִים שֶׁסִּמ"מ בָּיוֹן דָּגִישׁ לוֹ טַרַח וְהוֹצָאָה הִיוּ בְּשָׂאִין לוֹ מִתִּירִין כִּמוֹ שַׁפֿר"ת בִּפ' הַזֶּבֶב

(פ"מ דף נג. וַחֲס) דְּלֹא מִקְרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֲלֵא בְּלֹא טַרַח וַיַּצִּיאָה הַלֶּכֶךְ אֲרַטְרִיךְ טַעֲמָא דְּהִכָּא מִשּׁוּם דְּכַהֲתִירוּ כֹּךְ אָסוּרוּ וְאִי לִיכָא אֲלֵא טַעֲמָא דְּהִכָּא הִיוּ אֲמִינָא דְּלֹא הִיוּ בְּמַשְׁהוּ אֲלֵא טָבַל גַּמּוֹר דְּהִתִּירוּ בְּמַשְׁהוּ בְּדִשְׁמוּאֵל אֲבָל מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן הַטָּבוּל לְתַרומַת מַעֲשֶׂר דְּהִתִּירוּ לֹא הִיוּ בְּמַשְׁהוּ דְּהֵא מַעֲשֶׂר מִן הַמַּעֲשֶׂר בְּעִי אֲפִרְוָשִׁי הִיוּ אֲמִינָא דְּאָסוּרוּ לֹא הִיוּ בְּמַשְׁהוּ לְכָךְ אֲרַטְרִיךְ טַעֲמָא דִּירוּשָׁלַמִי דָּגִישׁ לוֹ מִתִּירִין:

חִזְקִיָּה אָמַר הַגְּדִילוּ בְּאַסּוּר — אָסוּר, הַגְּדִילוּ בְּהִיתֵּר — מוֹתֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילוּ הַגְּדִילוּ בְּאַסּוּר — מוֹתֵר. ^(א)אָמַר לִיָּה רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זִירָא: לִימָא חִזְקִיָּה וְרַבִּי יוֹחָנָן בְּפִלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבְּנָן קַמִּיפְלָגִי? ^(ב)דִּתְּבִן: שְׂאוּר שֶׁל חוּלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִפְלוּ לְתוֹךְ הָעֵיסָה, לֹא בִּזְזָה כְּדִי לְחַמֵּץ וְלֹא בִּזְזָה כְּדִי לְחַמֵּץ, וְנִצְטָרְפוּ וְחַמְצוּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַחֵר אַחֲרוֹן אֲנִי בָּא, וְחֻבְמַיִם אוֹמְרִים: בָּיון שְׁנִפְל אִיסוּר בְּתַחֲלָה וּבָיון בְּסוּף — אִינוּ אָסוּר עַד שְׂיָהֵא בּוֹ כְּדִי לְהַחֲמִיץ. וְתַסְבָּרָא!?

וְהָאֵמַר אֲבָנִי: לֹא שָׁנוּ אֲלֵא שְׁקָדָם וְסִילַק אֶת הָאִיסוּר, אֲבָל לֹא קָדָם וְסִילַק אֶת הָאִיסוּר — אָבָל לֹא קָדָם וְסִילַק אֶת הָאִיסוּר — אָסוּר. חִזְקִיָּה דָּאֵמַר כְּמָאן? אֲלֵא, הִכָּא בְּרוּאִין קַמִּיפְלָגִי: לְחִזְקִיָּה לִית לִיָּה רוֹאִין, לְרַבִּי יוֹחָנָן אִית לִיָּה. וּמִי אִית לִיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן רוֹאִין? וְהָא בְּעִי מִיַּיְה רַבִּי אַסִּי מְרַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנִי בּוֹסוֹת, אַחַד שֶׁל חוּלִין וְאַחַד שֶׁל תְּרוּמָה, וּמִזְגֵּן וְעִירְכֹן זֶה בִּזְזָה מַהוּ? וְלֹא פִּשְׁט לִיָּה! מַעֲיָקְרָא לֹא פִּשְׁט לִיָּה, לְבִסּוּף פִּשְׁט לִיָּה. אַתְמַר גַּמִּי: אָמַר רַבִּי אַמִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאַמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנִי בּוֹסוֹת, אַחַד שֶׁל חוּלִין וְאַחַד שֶׁל תְּרוּמָה, וּמִזְגֵּן וְעִירְכֹן זֶה בִּזְזָה — רוֹאִין אֶת הַהִיתֵר כֹּאִילוּ אִינוּ, וְהַשָּׂאֵר מִיָּם רַבִּין עָלָיו וּמַבְטְלִין אוֹתוֹ. ^(א)זֶה הַכָּלָל: מִיִּן בְּמִינוּ — בְּמַשְׁהוּ, שְׁלֹא בְּמִינוּ — בְּנוֹתֵן טַעַם. רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַרְוַיְהוּ: כֹּל אִיסוּרִין שְׁבַתְתוּרָה — בְּמִינָן בְּמַשְׁהוּ, שְׁלֹא בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם. זֶה הַכָּלָל — לְאַתְוִי מֵאִי? לְאַתְוִי כֹל אִיסוּרִין שְׁבַתְתוּרָה. ^(ב)רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרִי תַרְוַיְהוּ: כֹּל אִיסוּרִין שְׁבַתְתוּרָה, בָּיון בְּמִינָן בָּיון שְׁלֹא בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם, חוּץ מִטְּבֵל וַיִּין נֶסֶךְ, בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם. וְזֶה הַכָּלָל — לְאַתְוִי טָבַל. תַּנְיָא כְּוּוֹתִיָּה דְּרַב וּשְׁמוּאֵל, תַּנְיָא כְּוּוֹתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ. תַּנְיָא כְּוּוֹתִיָּה דְּרַב וּשְׁמוּאֵל: כֹּל אִיסוּרִין שְׁבַתְתוּרָה, בְּמִינָן — בְּמַשְׁהוּ, שְׁלֹא בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם. תַּנְיָא כְּוּוֹתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ: כֹּל אִיסוּרִין שְׁבַתְתוּרָה, בָּיון בְּמִינָן בָּיון שְׁלֹא בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם, חוּץ מִטְּבֵל וַיִּין נֶסֶךְ, בְּמִינָן — בְּמַשְׁהוּ, שְׁלֹא בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם. בְּשִׁלְמָא יִין נֶסֶךְ, מִשּׁוּם חוּמְרָא דַּעֲבוּדָה זָרָה, אֲלֵא טְבֵל מֵאי טַעֲמָא? ^(א)כְּהִיתִירוּ כֹּה אִיסוּרוּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: חֲטָה אַחַת פּוֹטֶרֶת אֶת הַכִּרִּי. וְתַנְיָא גַּמִּי הִכִּי: בְּמָה אָמְרוּ טְבֵל אוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא? בְּמִינוּ, שְׁלֹא בְּמִינוּ — בְּנוֹתֵן טַעַם.

מִתְּנִי

אַתְפָּרֵשׁ שַׁעוֹרָא דִּידָהּ אֲלֵא רֵאשִׁית דְּגִנְךָ כְּתוּב וְאַפִּי' כֹּל דְּהוּ וְרַבְּנָן הוּא דְּאֶמְרִי עוֹן יָפֵה אַחַד מֵאַרְבַּעִים עוֹן רַעֵה אַחַד מִשְׁשִׁים בִּינּוּנִית אַחַד מִחֲמִשִּׁים: בְּמָה אֶמְרוּ טָבַל אָסוּרוּ בְּמַשְׁהוּ בְּמִינוּ אֶמְרוּ אֲבָל שְׁלֹא בְּמִינוּ בְּנוֹתֵן טַעַם מִשּׁוּם דְּבְמִינוּ אֲבָא לְמִימַר כְּהִתִּירוּ כֹּךְ אָסוּרוּ אֲבָל בְּשְׁלֹא בְּמִינוּ לִיכָא לְמִימַר הִכִּי אֲלֵמָא טַעֲמָא מִשּׁוּם הִכִּי הוּא:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

הַגְּדִילוּ הַמֵּיִם וְהָיוּ בְּאָסוּר שְׁנִפְל יוֹן נֶסֶךְ בִּסּוּף וְהַגְּדִילוּ אָסוּר וְלֹא אֶמְרִינן רוֹאִין אֶת הָהָתֵר כֹּאלּוּ אִינוּ אֲלֵא יוֹן נֶסֶךְ מִתְחַבֵּר לְמֵינוּ וְאִין הַמֵּיִם רַבִּין עָלָיו וְכ"ש אִם נִפְלוּ מֵיִם בִּסּוּף כְּדֹאמְרִן לַעֲלִי: הַגְּדִילוּ בְּהָתֵּר שְׁנִפְל יוֹן הָתֵר בִּסּוּף כִּבֵּר בַּטַּל יוֹן נֶסֶךְ בְּמֵיִם שְׁהֵמִים רַבּוּ עָלָיו בְּהִוִּיתוּ לְבַדּוּ וּמִשְׁבַּטַּל לְגַמְרִי שׁוּב אִינוּ חוֹזֵר וְנַעוֹר: וְר' יוֹחָנָן אֶמַר אֲפִי' הַגְּדִילוּ בְּאַסּוּר הוֹאִיל וּמֵיִם נִפְלוּ תַּחֲלָה לֹא אֶמְרִינן מַצָּא מִיין אֶת מֵינוּ: אִי"ל ר' יִרְמְיָה לֵר' זִירָא כּו' ר' יִרְמְיָה לֹא הֵיָה קוּם לָהּ בְּטַעֲמִיהוּ נֶסֶכֶר דְּטַעֲמָה דְּחוֹתִקָּה מִשּׁוּם דְּאֶחָר אַחֲרוֹן אֲנִי בֹא כַר"א הַלֶּכֶךְ נִפַל יוֹן נֶסֶךְ בִּסּוּף אָסוּר נִפַל כְּשֶׁר בִּסּוּף מִתֵּר וְר' יוֹחָנָן כְּרַבְּנָן דְּאֶמַר עַד שְׂיָהֵא בְּאַסּוּר לְבַדּוּ כְּדִי לְבַטַּל אֶת הַמֵּיִם אֲבָל הָתֵר לֹא יַצְטָרֵף עִמּוֹ לְבַטַּל אֶת הַמֵּיִם וְלֹאסְר: לֹא שָׁנוּ לַר"א דָּאס נִפְלָה הָתֵר בִּסּוּף מִתֵּר: אֲלֵא שְׁקָדָם וְסִילַק אֶת הָאִיסוּר וְלֹא גָשַׁם הַשַּׁעוֹר אֶפִּילוּ ע"י צְרוּף: אֲבָל לֹא קָדָם וְסִילָקוּ מַצְטָרֵף הָתֵר לֹאסוּר לְהַסֵּלִים אֶת הַשַּׁעוֹר: חִזְקִיָּה דָּאֵמַר כְּמָאן אִי כַר"א הָאֵמַר אֲפִי' הַגְּדִילוּ בְּהָתֵּר אָסוּר דְּהִכָּא לִיכָא לְמִימַר קָדָם וְסִילָקוּ וְאִי כְּרַבְּנָן אֶפִּילוּ הַגְּדִילוּ בְּאַסּוּר מִתֵּר דְּהֵא אֶמְרִינן אֲפִי' נִפַל אָסוּר בִּסּוּף אִינוּ אָסוּר: אֲלֵא גַבִּי פֿלוּגְתָּא דְּשֹׁאֵר אֲבָא לְמִימַר חִזְקִיָּה וְר' יוֹחָנָן תַּרְוַיְהוּ אִי כַר"א אִי כְּרַבְּנָן דְּטַעֲמָא דְּהִכָּא וְהִתֵּס לֹא דְמִי דְּשֹׁאֵר ה"ט דְּלֹא בַטַּיל מִשּׁוּם דְּמַתְקֵן לְכָלָה עֵסֶה וְאָסוּרָה לֹאֹו בְּמַשְׁהוּ וְר"א וְרַבְּנָן בִּזְזָה וְהָ גּוֹרָם פֿלִיגִי בָּיוֹן נֶסֶךְ בְּמֵינוּ אָסוּרוּ בְּמַשְׁהוּ וְשְׁלֹא בְּמִינוּ בְּנוֹתֵן טַעַם וּפֿלוּגְתָּא דְּחוֹתִקָּה וְר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם מֵינוּ וְשָׂאִינוּ מֵינוּ: וּבִירוּאִין קַמִּיפְלָגִי חִזְקִיָּה סָבֵר לֹא אֶמְרִינן רוֹאִין אֶת מֵינוּ כֹּאלּוּ אִינוּ וְשָׂאִינוּ מֵינוּ רַבָּה עָלָיו וּמַבְטְלוּ אֲלֵא בָּיוֹן דָּיוֹן כְּשֶׁר קוֹדֵם לָיוֹן נֶסֶךְ וַיִּין כְּשֶׁר הֵיָה רַבָּה עַל הַמֵּיִם כִּי נִפַל יוֹן נֶסֶךְ מַצָּא מִיין אֶת מֵינוּ וְנַעוֹר אֲבָל כִּי נִפַל נֶסֶךְ בְּרִישָׁא בַטַּל לִיָּה בְּמֵיִם דְּמִים הִיוּ טְפִי עָלֶיהָ וְכִי הִזֵּר נִפַל כְּשֶׁר שָׂרִי דְּמַשְׁבַּטַּל יוֹן נֶסֶךְ לֹא אֶמְרִינן חוֹזֵר וְנַעוֹר: וְר' יוֹחָנָן סָבֵר בָּיוֹן דְּנִפְל נֶסֶךְ לְמֵינוּ וְשָׂאִינוּ מֵינוּ רוֹאִין אֶת מֵינוּ כֹּאלּוּ אִינוּ וְשָׂאִינוּ מֵינוּ רַבָּה עָלָיו וּמַבְטְלוּ: וּמִזְגֵּן בְּמֵיִם לְפִי כַח הָיוּ וְיֵשׁ בְּמֵיִם שְׁבַעַיְהִים כְּדִי לְבַטַּל אֶת הַתְּרוּמָה בְּרֹוב: מַהוּ מִי אֶמְרִינן רוֹאִין שֶׁל חֲלוּין כֹּאלּוּ אִינוּ וְהַמֵּיִם רַבִּים עַל הַתְּרוּמָה אוֹ דְלֵמָא מַצָּא מִיין אֶת מֵינוּ וְנַעוֹר וְרַבָּה הָיוּ עַל הַמֵּיִם: זֶה הַכָּלָל דְּמַתְנִי' דְּמִשּׁוּם יוֹן נֶסֶךְ לֹא אֲרַטְרִיךְ דְּהֵא תִנָּא לִיָּה יוֹן בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ וַיִּין בְּמֵיִם בְּנוֹתֵן טַעַם אֲלֵא לְאַתְוִי שָׂאֵר אָסוּרִין אֲתָא. כֹּל נוֹתֵן טַעַם בְּמִינוּ בְּשִׁשִּׁים מִשְׁעָרִינן כְּדֹאמְרִינן בְּשִׁחִטַּת חֲלוּין (דף צח.): חוֹן מִטְּבֵל וַיִּין נֶסֶךְ לְקַמֵּן מִפְּרֵשׁ טַעֲמָא: חֲטָה אַחַת פּוֹטֶרֶת הַכִּרִּי מִתְּרוּמָה דְּהֵא לֹא

מסורת הש"ס

א לעיל מט.

ב תוספתא תרומות; משנה ערלה; פסחים כו;; תמורה יב;; לעיל סח.

ג פסחים כט:

ד פסחים כט;; תוספתא תרומות; אוצר מדרשים מעשיות שונות מעשה בקמצן גדול שאין כמוהו בכל העולם יז

ה משנה חלה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שני זכר' ותרומה נמי עולה בק"א. עיין זבחים דף עג ע"א תוס' ד"ה רי"א:

 עין משפט גור מצוה

א מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כ:

ב מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כא:

ג מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' א:

ד מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כ:

ה מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כא:

ו מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' א:

ז טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' ד:

ח מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' ז:

ט מיי' פו"א מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלו סעי' א:

דְּהוּה שִׁיעָא פֿרשׂ ה"ר פֿטור כלי שְׁנָקב צו

מִזְפָּף שִׁחְמִירוּ בּו אַפֿלוּ לִפּי שַׁעַה לִפּי שְׁמִכְנִיסוֹ לָקִיּוּם וְלֹא מִשּׁוּם דְּבֻלַּע וְלִכְּה רַצָּה רַב לְהִסְרֵי גַת שֶׁל אָבֵן זְפוּתָה דִּהְיָה שִׁיעָא וְלֹא חֵשׁ לְבִלְעִית זָפֶת וּא"כ סְתִימַת זָפֶת הַכְּלִי שָׁאִין עָשׂוּ לָקִיּוּם סָנִי לִיָּה דִּהְדָּחָה כַּכְּלִי עֲצָמוּ אִו נָגוּב אִסּ הוּא כְּלִי שֶׁצִּירִךְ נָגוּב וּלְפִי זֶה הַמִּשְׁפָּךְ שְׁלָנוּ שְׁתַּחֲפִּין מִשּׁט סְבִיב הַכֶּרֶל סָנִי לְהוּ בְּנָגוּב כִּמּוּ הַמִּשְׁפָּךְ עֲצָמוּ מִיָּהוּ בְּכֻלִּים מִזְפָּפִים יֵשׁ לְהִסְמִיר שְׁתַּנִּילִים

וּמַצִּיּוּס: הַגָּת וְהַמַּחֲץ וְהַמִּשְׁפָּה כּו' וְשֶׁל עַן וְשֶׁל אָבֵן מִנְּגָבָן וְהִיו טִהַרְתֶּם בְּשִׁאיִנִם מִזְפָּפִים מִרִּי וּלְקַמֵּן מוֹקִמִינוּ בְּזֶרֶךְ דֶּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּא"ת וְהֵא רַבָּא אָמַר לְעִיל גַּבִּי מִתְנִי' בְּזֶרֶךְ דֶּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים סָנִי לֶה דִּהְדָּחָה בְּעֻמָּא וּי"ל דְּמִתְנִי' דְּלַעִיל מִרִּי בְּגַת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶרֶךְ דֶּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים לִפּי שַׁעַה אָבֵל הָכָא מִרִּי בְּשֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּבִלְעָא טוֹבָא לִפּי שֶׁהֲרַבָּה פְּעֻמִּים דֶּרֶךְ דֶּה דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּא"ת א"כ הִיכּו פֿרִיךְ דְּסִמוּךְ מִמִּתְנִי' דְּקִתְנִי דְסָנִי בְּנָגוּב בְּתַחֲפִין לְהֵךְ דְּרִיתָא דְקִתְנִי דֶּה וְאִסּ הִיו מִזְפָּפִין אִסּוּרִין וּמֵאִי קָשִׁיָא הָא אִוְקִימָנָא מִתְנִי' בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבְרִיתָא בְּשֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים דְּפִרְשִׁי' וּי"ל דְּבִמְחַפִּין אִין לְחַלֵּק בִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לְשֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפּי שֶׁהַזָּפֶת

מְבִלְעִי בְּשַׁעַה מוֹעֲטוֹת: דִּרְשׁ רַבָּא נַעוּה אֶרְתָּחוּ פֿרוּשׁ הִנְעִילוּ הַנְּתִיבוֹת הַגְּדוּלִים מִכָּאן אֹמַר ר"ת דְּעֵרְוִי כַּכְּלִי רֹאשׁוֹן מִדְּאִמַר הָכָא דַּעַל זִי עֵרְוִי מִפְּלִיט הִיוֹן הַבְּלוּעַ בְּגַת דַּעַל בְּרִחָךְ ע"י עֵרְוִי קֹאמַר הָכָא שֶׁהָרִי הַגַּת גְּדוּלָּה וּבְדַבָּה שָׁאִין וְכוּלִין לְתַתָּה לְתוֹךְ יוֹרָה מִרְתַּחַת כְּדִי לְהַנְעִילָה אֵלָּא ע"כ עַל זִי עֵרְוִי קֹאמַר וְהִשְׁתָּא בִּינוֹן דִּהּוּם כַּכְּלִי רֹאשׁוֹן אִסּ כּוּ הֵי פִלִּים שְׁנֹאֶסְרוּ ע"י כְּלִי רֹאשׁוֹן סָנִי לְהוּ בְּהַגְעֵלָה ע"י עֵרְוִי אָבֵל רַשָּׁב"ס חוּלֵק עַל ר"ת וְאֹמַר דְּעֵרְוִי כַּכְּלִי שָׁנִי הוּא לְגַמְרִי וְהָא דְּמִשְׁמַע הָכָא דְּגַת סָנִי לֶה בְּעֵרְוִי שָׁאִנִי יוֹן נֶסֶךְ דְּתַשְׁמִישׁוֹ ע"י צוּגוֹן וְעַקַר דְּבָרִי רַשָּׁב"ס ור"ת דְּמַסְבֶּקַת שֶׁבַת פֶּרֶק פִּירָה (שְׁבַת דָּף מ.ב. וַשֵּׁס) הַאֲלַפִּס וְהַקְדָּרָה שֶׁהַעֲבִירִן מִרְתַּחִין וַשֵּׁס הֶאֱרִיכוּ וּמִסְתַּקֵּא דְּמִלְתָּא פִי' רַבִּינוּ בְּרוּךְ דְּמִלְתָּא דְּעֵרְוִי תִלְיָא בְּפִלוּנְתָא דְּרַב וְשִׁמוּאֵל דָּפ' בִּיצַד צוּלִין בְּפִסְחִים (דָּף עו.) דְּפִלְגִינִי אִי תַתָּאָה גָּבַר אִי עֲלָאָה גָּבַר וְקוּמָא לָן כַּמָּאן דְּאִמַר תַּתָּאָה גָּבַר מִיָּהוּ גַם עֲלָאָה מְבַשֵּׁל וּמִבְלִיעַ כְּדִי

וְנִסְתַּם בְּזָפֶת אִינוּ חֲמוּר כַּכְּלִי

מִתְנִי' גַּת שֶׁל אָבֵן שֶׁזְּפוּתָה עוֹבֵד

א"י **מִתְנִי'** גַּת שֶׁל אָבֵן שֶׁזְּפוּתָה גוֹי, מְנַגְבָּה וְהִיא טְהוּרָה. וְשֶׁל עֵץ, רַבִּי אֹמַר: יִנְגַּב, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: יִקְלוּף אֶת הַזָּפֶת. וְשֶׁל חֶרֶס, אֵף עַל פִּי שְׁקֻלָּף אֶת הַזָּפֶת — הָרִי זֶה אֲסוּרָה. ^(א)גַּמִּי אָמַר רַבָּא: דוֹקָא זְפוּתָה, אָבֵל דֶּרֶךְ בָּה — לֹא. פְּשִׁיטָא, **"זְפוּתָה" תָּנּוּ! מָהוּ דְּתִימָא:** הוּא הַדִּין אֲפִילוּ דֶּרֶךְ בָּה, וְהֵאִי דְקִתְנִי **"זְפוּתָה"** — אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא קִתְנִי, קָא מִשְׁמַע לֹו. **"אֵיכָא דְאָמְרִי, אָמַר רַבָּא: דוֹקָא זְפוּתָה, אָבֵל דֶּרֶךְ בָּה לֹא סָנִי לֶה בְּנִיגוּב. פְּשִׁיטָא, "זְפוּתָה" תָּנּוּ! מָהוּ דְּתִימָא:** הוּא הַדִּין דְאֲפִילוּ דֶּרֶךְ בָּה, וְהֵאִי דְקִתְנִי **"זְפוּתָה"** אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא קִתְנִי, קָא מִשְׁמַע לֹו דוֹקָא זְפוּתָה, אָבֵל דֶּרֶךְ בָּה לֹא סָנִי לֶה בְּנִיגוּב. כִּי הָהוּא דְאָתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי חֲזִיא, אָמַר לִיה: הֵב לִי גַבְרָא (דְּרַכִּי) [דְּמַדְבִּי] לִי מַעְצָרְתָאִי, אָמַר לִיה לְרַב: זִיל בְּהִידִיָּה וְחִזִּי דְלָא מִצּוּחַתָּ עָלִי בִּי מִדְּרָשָׁא. אָזַל חֲזִיָּיָה דְּהוּה דְּהוּה שִׁיעָא טָפִי, אָמַר: הָא וּדְאִי בְּנִיגוּב סָנִי לֶה. בְּהִדִּי דְקָא אָזִיל וְאֶתִי, חֲזָא פִּילָא מִתּוּתִיָּה וְחֲזָא דְהוּה מְלֹא חֲמָרָא, אָמַר: הָא לֹא סָנִי לֶה בְּנִיגוּב אֵלָּא בְּקִילוּף, וְהִיָּינוּ דְאָמַר לִי חֲבִיבִי: חֲזִי דְלָא מִצּוּחַתָּ עָלִי בִּי מִדְּרָשָׁא. ^(א)תָּנּוּ רַבְּנֹו: הַגָּת וְהַמַּחֲץ וְהַמִּשְׁפָּה שֶׁל גוֹיִם, רַבִּי מִתִּיר בְּנִיגוּב, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין. וּמוֹדָה רַבִּי בְּקוֹנְקָנִים שֶׁל גוֹיִם שְׁהֵן אֲסוּרִין. וּמָה הַפֿרִשׁ בֵּין זֶה לַזֶּה? זֶה מַכְנִיסוֹ בְּקִיּוּם, וְזֶה אִין מַכְנִיסוֹ בְּקִיּוּם. וְשֶׁל אָבֵן — יִנְגַּב, וְאִם הִיו מְזוּפָּפִין — אֲסוּרִין. וְהַתָּנּוּ: גַּת שֶׁל אָבֵן שֶׁזְּפוּתָה גוֹי — מְנַגְבָּה וְהִיא טְהוּרָה! מִתְנִיתִין דְלֵא דֶּרֶךְ בָּה, בְּרִיתָא דִּדְרָה בָּה. אָמַר מָר: הַגָּת וְהַמַּחֲץ וְהַמִּשְׁפָּה שֶׁל גוֹיִם, רַבִּי מִתִּיר בְּנִיגוּב, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין. וְהָאֲנֹן תָּנּוּ: שֶׁל חֶרֶס, אֵף עַל פִּי שְׁקֻלָּף אֶת הַזָּפֶת — הָרִי זֶה אֲסוּרָה! אָמַר רַבָּא: סִיפָא דְּמִתְנִיתִין אֶתָּאן לְרַבְּנֹו. **"דִּרְשׁ רַבָּא: נַעוּה אֶרְתָּחוּ. רַבָּא פִי הָוָה מִשְׁדַּר גּוּלְפִי לְהַרְפָּנְיָא, סִחִיף לְהוּ אַפּוּמִיָּיהוּ וְחִתִּים לְהוּ אַבִּירְצִיָּיהוּ. קֶסֶבֶר: כָּל דְּבָר שְׁמִכְנִיסוֹ לְקִיּוּם, אֲפִילוּ לְפִי שַׁעַה** — גָּזְרוּ בֵּיה רַבְּנֹו. בַּמָּה מְנַגְבֵּן? **רַב אָמַר: בְּמִים, רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר: בְּאַפֵּר. רַב אָמַר בְּמִים — בְּמִים וְלֹא בְּאַפֵּר? רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר בְּאַפֵּר — בְּאַפֵּר וְלֹא בְּמִים? אֵלָּא**

רַב

לְעַבּוּרִי הָטָרָא דְּזוּפְתָא: מְנַגְבָּה מְפִרֶשׁ בְּנִמְרָא בְּמִים וְאִפֿר: שֶׁל עַן דְּבַעֲרִי זָפֶת טוֹבָא וּבִלְעָא חֲמָרָא טָפִי רַבִּי אֹמַר יִנְגַּב בְּשֶׁל אָבֵן וּרְבָנֹו פִּלְגִי: וְשֶׁל חֶרֶס אַע"פ שְׁקֻלָּף אֶת הַזָּפֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה קס"ז דְּבָרִי הַכֵּל הִיא וּמִשּׁוּם דְּחֶרֶס גּוּפָא בִּלָּא זְפוּתָא בִּלְע לִיָּה לְחֲמָרָא: גַּמִּי אָבֵל דֶּרֶךְ דֶּה בְּשִׁאיִנָּה זְפוּתָה לֹא בַעֲרִי נָגוּב אֵלָּא הִדָּחָה: אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא קִתְנִי שֶׁזֶרֶךְ הוֹפְתִין לְזֶרֶק בּוּ יוֹן: א"ד אָמַר רַבָּא דוֹקָא זְפוּתָה וְלֹא דֶּרֶךְ דֶּה הוּא דְסָנִיא בְּנָגוּב: אָבֵל דֶּרֶךְ דֶּה עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּגַת מִזְפָּפֶת: לֹא סָנִי לֶה בְּנָגוּב אֵלָּא בְּקִלוּף מִשּׁוּם דְּעִיל חֲמָרָא בְּפִילִי דְּזוּפְתָא: דְלָא מִצּוּחַתָּ עָלִי לַעֲשׂוֹתָ דִּבְהַשֵּׁר שֶׁלֹא תַפְסִיד אֶת יְיָנוּ וְנִמְצָא צוּחַ עָלִי: שִׁיעָא חֲלָקָה: מַחֲן כְּלִי שְׁדוּלִין בּוּ מִן הַבּוֹר לְחִבִּית. הַגַּת וְהַמַּחֲץ וְהַמִּשְׁפָּךְ כּו' בְּשֶׁל חֶרֶס עֲסָקִין מִדְּקִתְנִי סִיפָא שֶׁל עַן וְשֶׁל אָבֵן כּו' וּבְשִׁאִין מִזְפָּפוֹת עֲסָקִין מִדְּקִתְנִי סִיפָא וְאִסּ הֵן מִזְפָּפוֹת מִכָּלל דְּכֻלָּה רִישָׁא בְּשִׁאִין מִזְפָּפִין: ר' מִתִּיר בְּנָגוּב וּלְקַמֵּן פֿרִיךְ וְהָא אֲנִן תָּנּוּ בְּשֶׁל חֶרֶס אַע"פ שְׁקֻלָּף הַזָּפֶת אֲסוּרָה: וּמוֹדָה בְּקוֹנְקָנִים שֶׁל חֶרֶס אַע"פ שָׁאִין מִזְפָּפִין שְׁאִסּוּרִין עַד שְׁיַמְלֵאֵס ג' יָמִים מִיסּ וּמַעֲרֹן מַשַּׁת לַעַת בְּדִאֲמִרְנֹו בָּאִין מַעֲמִידִין (לְעִיל עֲבוּדָה זָרָה ל.ג.): מַכְנִיסוֹ כְּנוּסוֹ שֶׁל קוֹזָן לָקִיּוּם שֶׁהוּא שׂוֹכָה בּוּ יוֹן זְמַן מְרַבָּה: וְשֶׁל עַן וְשֶׁל אָבֵן מְנַגְבֵּן וְהֵן טְהוּרִים דְּבָרִי הַכֵּל כָּל זְמַן שָׁאִין מִזְפָּפִין: וְאִסּ הִיו מְזוּפָּפִין אֲסוּרִים עַד שְׁיִקְלָף: וְהָא אֲנִן תָּנּוּ בְּשֶׁל אָבֵן אֲפִילוּ זְפוּתָה מְנַגְבָּה דְּבָרִי הַכֵּל וְלֹר' יִנְגַּב בְּשֶׁל עַן וְהָכָא קִתְנִי אֲפִלוּ בְּשֶׁל אָבֵן דְּבָרִי הַכֵּל אֲסוּרִין קָשִׁיָא בְּשֶׁל אָבֵן דְּבָרִי הַכֵּל אֲדַבְרִי הַכֵּל וּבְשֶׁל עַן קָשִׁיָא דְרַבִּי אֲדַר': מִתְנִי' דְלָא דֶּרֶךְ דֶּה הִלְכָךְ בְּשֶׁל אָבֵן דְּבָרִי הַכֵּל בְּנָגוּב סָנִי וּבְשֶׁל עַן לֹר' יִנְגַּב: בְּרִיתָא דְּזֶרֶךְ דֶּה הִלְכָךְ אֲפִי' בְּשֶׁל אָבֵן בַּעֲי קִלוּף וּכ"ס בְּשֶׁל עַן: אָמַר מָר הַגַּת וְהַמַּחֲץ וְהַמִּשְׁפָּךְ שֶׁל חֶרֶס ר' מִתִּיר בְּנָגוּב הוֹאִיל וְאִינִס מִזְפָּפִין: וְהָא אֲנִן תָּנּוּ וְשֶׁל חֶרֶס אַע"פ שְׁקֻלָּף אֶת הַזָּפֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה אֲלֵמָא אֲפִילוּ לֹר' חֶרֶס גּוּפָה בִּלְע וְלֹא סָנִי בְּנָגוּב וְאֲפִי' לֹא דֶּרֶךְ וּכ"ס הָכָא דְאִוְקִמִינוּ בְּרִיתָא דְּזֶרֶךְ דֶּה: סִיפָא דְּמִתְנִי' אֶתָּאן לְרַבְּנֹו וְהִכִּי קֹאמְרִי רַבְּנֹו שֶׁל אָבֵן כִּי לֹא דֶּרֶךְ דֶּה יִנְגַּב וְשֶׁל עַן יִקְלָף וְשֶׁל חֶרֶס אֲסוּרָה וּלְרַבִּי שֶׁל אָבֵן וְשֶׁל עַן יִנְגַּב וְשֶׁל חֶרֶס יִקְלָף

כְּדִקְתְנִי בְּבְרִיתָא דְּכִשְׁאִינָה מִזְפָּפֶת סָנִי בְּנָגוּב אֲלֵמָא מִזְפָּפֶת יִנְגַּב וְשִׁרְיָא:

נַעוּה אֶרְתָּחוּ הַגַּת הִרְתַּחוּ בְּרוֹתְחִין. נַעוּה כִּמּוּ יְטוּפִין נַעוּוּה בַּחֲמַר: כִּי הָיָה

מִשְׁדַּר גִּלְפִי כְּדִים רַקוּס: סַחֵף לְהוּ אֲפִמִּיָּהוּ כּוּפָה אִוְתָן שׁוּלִיָּהן לְמַעֲלָה וּפִיָּהן

לְמַטָּה מִשּׁוּם חוּתָם בְּתוֹךְ חוּתָם: וְחִתִּים לְהוּ אַבִּירְצִיָּיהוּ חוּתָם אֶת פִּי הַשֶּׁק

כַּלְפִי שׁוּלִיָּהן: קֶסֶבֶר כָּל כְּלִי שְׁמִכְנִיסוֹ לָקִיּוּם אֲפִלוּ אִין מוֹסְרוֹ לַעוֹבֵד

כּוֹכְבִּים אֵלָּא לִפִּי שַׁעַה גָּזְרוּ דֶּה רַבְּנֹו בִּין עֲצָמוּ כִּי הִכִּי דְלָא לִיתִי לְשִׁהִיָּה בְּיַד

עוֹבֵד כּוֹכְבִּים: בְּמִים וְלֹא בְּאַפֵּר בְּתַמִּיָּה. מִי מִקְרִי נָגוּב:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

מסורת הש"ס

^א בבא בתרא קמז,; שבת קנג.

^ב תוספתא עבודה זרה

ערה:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מיי' פט' מהל' טומאת אוכלים הל' ח:

ב מיי' פט' מהל' טומאת אוכלים הל' ז:

ג מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע או"ח סי' תנא סעי' ד:

ד מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז, ש"ע יו"ד סי' קבא סעי' ז:

ה מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' א:

ו מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות ו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' א:

ז מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות ו, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' ח:

ח מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' א:

ט מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' ט:

י מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קבא סעי' א:

יא מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קב סעי' ו:

יב מיי' פיו"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' קבב סעי' ב:

דְּכִתְנָא מִיַּשְׁנֵן אור"ת דמפות וסרינין סָלְנוּ שָׁשְׂרו בַּיּוֹן נֶסֶךְ אִין צְרִיךְ לִישָׁנן מְדַלָּא

דְּצַבְתָּא — **לְנַגְכוּ**, **דְּכִיתְנָא** — **מִיַּשְׁנֵן**, וְאִי אֵית בָּהּוּ קִיטְרִי — שְׂרִי לָהּוּ. "אִיתְמַר: עִם הָאָרֶץ שְׁהוּשִׁיט יָדוֹ לִגְת וְנִגְע בְּאֲשְׁכּוּלוֹת, רַבִּי וּרְבִי חִיָּיא — חַד אָמַר: אֲשָׁכּוּל וְכָל סְבִיבוֹתָיו טִמְאִין, וְכָל הַגַּת כּוּלָּהּ טְהוֹרָה; וְחַד אָמַר: כָּל הַגַּת כּוּלָּהּ נִמְי טִמְאָה.[[]^{כא]}וּלְמֵאנָא דְאָמַר: אֲשָׁכּוּל וְכָל סְבִיבוֹתָיו טִמְאִים, וְכָל הַגַּת כּוּלָּהּ טְהוֹרָה, מֵאִי שָׁנֵא מָהָא דִתְנִן: שְׂרָץ שְׁנַמְצָא בְּרַחִים אִינוּ מְטִמָּא אֱלָא מְקוּם מַגְעוֹ, וְאִם הָיָה מִשְׁקִין מְחַלְהָ — הַכּל טִמָּא? הֵתָם לֹא מִפְּסֵק וְלֹא מִיַּדִּי, הֵכָא מִפְּסָקִי אֲשָׁכּוּלוֹת. אוּרוּ לִיָּה רַבְּנֵן לְרַבִּי יִרְמְיָה, וְאָמְרִי לָהּ לְבָרִיָּה דְרַבִּי יִרְמְיָה, כְּדַבְרִי הָאוּמַר: אֲשָׁכּוּל וְכָל סְבִיבוֹתָיו טִמְאִין, וְכָל הַגַּת כּוּלָּהּ טְהוֹרָה. "מִתְנִי' הִלּוּקַח כְּלִי תִשְׁמִישׁ מִן הַגּוֹיִם, אֵת שְׂדֵרְכּוֹ לְהִטְבִּיל — יִטְבִּיל, לְהַגְעִיל — יַגְעִיל, לְלַבֵּן פֶּאוּר — לְלַבֵּן פֶּאוּר. הַשְּׁפוּד וְהָאֶסְפָּלָא — מְלַבְּנֵן פֶּאוּר, הַסְּכִין — שְׂפָהּ וְהִיא טְהוֹרָה. "גְּמִי תֵּנָא: וְכוּלָּן צְרִיכִין טְבִילָה בְּאַרְבָּעִים סָאַה. מְנַהֲנִי מִיַּלִּי? אָמַר רַבָּא, דְאָמַר קַרָּא: "כָּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטְהַר", הוֹסִיף לָהּ הַכְּתוּב טְהָרָה אַחֲרָת. תְּנִי בַר קַפְרָא: מִתּוֹךְ שְׁנַאֲמַר "בְּמִי נִדָּה", שׁוּמַע אֲנִי שְׂצָרִיָּה הֲזָאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, תִּלְמוּד לּוֹמַר "אֵד" — חֵלֶק. אִם כֵּן, מָה תִּלְמוּד לּוֹמַר "בְּמִי נִדָּה"? מִיָּם שְׁנֵדָה טוֹבֶלֶת בָּהֶן, הָוִי אוֹמַר: אַרְבָּעִים סָאַה. אִיצְטְרִיָּה לְמִיכְתַּב "וְטְהַר", וְאִיצְטְרִיָּה לְמִיכְתַּב "בְּמִי נִדָּה". אִי כְּתַב "וְטְהַר", הָוָה אֲמִינָא "וְטְהַר" כּל דְּהוּ, כְּתַב רַחֲמֵנָא "בְּמִי נִדָּה". וְאִי כְּתַב רַחֲמֵנָא בְּמִי נִדָּה, הָוָה אֲמִינָא הָעָרַב שְׁמִשׁ כְּנֻדָּה, כְּתַב רַחֲמֵנָא "וְטְהַר" לֹאלֶתֶר. 'אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּה: אֶפִּילוּ כָּלִים חֲדָשִׁים בְּמִשְׁמַע, דְּהָא יִשְׁנִים וְלִיבְנֵן כַּחֲדָשִׁים דְּמוּ, וְאֶפִּילוּ הֵכִי בְּעִי טְבִילָה. מִתְקִיף לָהּ רַב שְׂשֵׁת: אִי הֵכִי, אֶפִּילוּ זוּזָא דְסַרְפָּלָא נִמְי! אָמַר לִיָּה: כָּלִי סְעוּדָה אַמּוּרִין בִּפְרָשָׁה. 'אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבוּה: לֹא שָׁנוּ אֱלָא בִּלְקוּחִין, וּכְמַעֲשָׂה שְׁהִיָּה, אָכַל שְׂאוּלִין — לָא. רַב יִצְחָק בַר יוֹסֵף זָכוּ מֵנָּא דְמַרְדָּא מַגִּי, סָבַר לְהִטְבִּילָה, אָמַר לִיָּה הֵהוּא מַרְכְּנֵן וּרְבִי יַעֲקֹב שְׁמִיָּה: לְדִידִי מִפְּרָשָׁא לִיָּה מִיָּהִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן: כָּלִי מִתְכוֹת אַמּוּרִין בִּפְרָשָׁה. "אָמַר רַב אֲשִׁי: הֲנִי כָּלִי זְכוּכִית, הוֹאִיל וְכִי נִשְׁתַּבְּרוּ יֵשׁ לָהֶן תַּקְנָה, כְּכָלִי מִתְכוֹת דְּמוּ. קוּנְיָא, פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וּרְבִינָא, חַד אָמַר: כְּתַחֲלָתוּ, וְחַד אָמַר: כְּסוּפּוֹ, וְהִלְכְּתָא כְּסוּפּוֹ. "אִיבַעֲיָא לָהּ: מִשְׁכַּנְתָּא מֵאִי? אָמַר מַר בַּר רַב אֲשִׁי: אָבָא מִשְׁכֵּן לִיָּה גוֹי כְּסָא דְכִסְפָּא, וְאִטְבָּלִיָּה וְאִישְׁתִּי בִיָּה, וְלֹא יַדְעָנָא אִי מִשׁוּם דְקָסְבַר מִשְׁכַּנְתָּא כְּזַבִּינִי דְמֵיָּא, אִי מִשׁוּם דְחֻזִּי לְגוֹי דְדַעֲתִיָּה לְשִׁקּוּעִיָּה.[[]^{כב]} תְּנִנוּ רַבְּנֵן:

הִלּוּקַח כְּלִי תִשְׁמִישׁ מִן הַגּוֹיִם, דְּבָרִים שְׁלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן — מִטְבִּילֵן וְהֵן טְהוּרִין. דְּבָרִים שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַל יְדֵי צוּנָן, כְּגוֹן כּוּסוֹת וְקִתּוּנִיּוֹת וְצִלּוּחִיּוֹת — מַדִּיחֵן וּמִטְבִּילֵן וְהֵם טְהוּרִין. דְּבָרִים שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַל יְדֵי חֲמִין, כְּגוֹן הַיּוֹרוֹת הַקּוּמְקֻמוּסִין וּמִחֲמִי חֲמִין — מַגְעִילֵן וּמִטְבִּילֵן וְהֵן טְהוּרִין. דְּבָרִים שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַל יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן הַשְּׁפוּדִין וְהָאֶסְכָּלָאוֹת — מְלַבְּנֵן וּמִטְבִּילֵן וְהֵן טְהוּרִין. "וְכוּלָּן שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד שְׁלֹא יִטְבִּיל וְשְׁלֹא יַגְעִיל וְשְׁלֹא יִלְבֵּן, תְּנִי חֲדָא: אֲסוּר, וְתִנְיָא אִידָּה: מוּתָר. ^[כ] לֹא קִשְׁיָא, הָא כְּמֵאנָא דְאָמַר: נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵם — אֲסוּר, הָא כְּמֵאנָא דְאָמַר: נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵם — מוּתָר. וְלְמֵאנָא דְאָמַר: נוֹתֵן טַעַם לִפְנֵם — מוּתָר, גִּיעוּלִי גוֹיִם דְאָסַר רַחֲמֵנָא הֵיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ? ^[כד] אָמַר רַב חִיָּיא בְּרִיָּה דְרַב הוּנָא: לֹא אֶסְרָה תוֹרָה אֱלָא קְדִירָה בַּת

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

וְאִח"כ מְנַגְכוּן שְׁהִינן גְּבֻלַּע בְּקָשָׁרִים: וְנִגְע בְּאֲשְׁכּוּלוֹת וְהֵן מְטֹלוֹת בַּיּוֹן: בְּרַחִים שְׁטוּחִנֵּן בְּהֵם זִיתִים קִדָּם וְתִנְנֵתן לְבַד וְאִח"כ נוֹתֵנן בְּבַד וְנוֹעֵן בְּקוֹרָה: לֹא מַפְסִיק מִיַּדִּי שְׁהַמְשָׁקָה מַחֲבָרָן וּבְזִיתִים אִין אֲשְׁכּלוֹת: מִתְנִי' אֵת שְׂדֵרְכּוֹ לְהִטְבִּיל כְּלוּמַר כָּלִי הֶכְאִי לְטַהַר בְּטְבִילָה אִין צְרִיךְ תַּחֲנוּן אַחַר כְּגוֹן כָּלִי שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ ע"י עֵץ וְטְבִיל וְתוּ לֹא צְרִיךְ: לְהַגְעִיל בְּמִים רוֹתַחִין כְּגוֹן כָּלִי שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּכָךְ דְּהֵינּוּ יוֹרוֹת וְקִדְרוֹת שֶׁל מַתְכַּת יַגְעִיל. וּבְגַמְרָא מַפְרַשׁ דְּבַעֲי נִמְי טְבִילָה: לְלַבֵּן פֶּאוּר כְּדַמְפְּרַשׁ וְאָזֹל: הַשְּׁפוּד וְהָאֶסְפָּלָא שְׁתַּשְׁמִישֵׁן ע"י צְלִי. אֶסְכָּלָא גִרְדִּיל"י: שְׂפָה לּוֹטְשָׁה בְּאָכֵן שֶׁל נִפְחִים מוּל"א בְּלַע"ו: שְׂפָה לָשׁוֹן שׁוּפִינָא לִימ"ר בְּלַע"ו: גְּמִי תֵּנָא וְכָלָן אִף הַגְּנֻעִים וְהַמְּלַבְּנִים: כָּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁוּ בּוּ בְּנִי מַדִּין עַל יְדֵי הָאוּר תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ כַּעֲן בּוּלְעוֹ לְאֲסוּר וּפְלִיטּוֹ כְּדֹאמְרֵן כְּבוּלְעוֹ כֶּךָ פּוּלְטוֹ: וְטַהַר קַרָּא יַתִּירָא הוּא הֵאִי וְטַהַר: בְּמִי נִדָּה יִתְחַטֵּא בְּכָלִי מַדִּין כְּתִיב: כָּכַל דְּהוּ אִפִּילוּ בְּמִקּוּנָה חֶסֶר: וְחָא דְסַרְפָּלָא מִסְפָּרִים שְׁנַחוּזִים בְּהֵן בְּגַדֵּי צִמְר הוֹאִיל וּגְזֵרַת הַכְּתוּב הִיא וְלֹא מִשׁוּם פְּלוּט אֲסוּר דְּהָא חֲדָשִׁים וְלֹא בְּלַעֲי מִיַּדִּי מַרְכַּכַת לָהּ טְבִילָה: כָּלִי סְעוּדָה אַמּוּרִין בִּפְרָשָׁה דְּהַכְּתִיב כָּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ וְאִין דְּרָךְ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ ע"י הָאוּר אֱלָא כָּלִים שֶׁל צִרְכֵי סְעוּדָה וּבְהֵנָּה כְּתִיב וְטַהַר טְבִילָה אָכַל וְחָא דְסַרְפָּלָא לֹא: בְּלַחוּחִין שְׁנַחֲלָטוּ בְּיָד יִשְׂרָאֵל: וּכְמַעֲשָׂה שְׁהִיָּה בְּמַדָּן שְׁהִי חֲלוּטִין לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הַכָּלִים: מֵנָּא דְמַרְדָּא אֲדָמָה וְצַפִּיעִי בְּקַר מַעֲרָבִין וְעוֹשֵׂין מִחַן כָּלִי: כָּלִי מִתְכוֹת אַמּוּרִין לַעֲנֵן טְבִילָה בְּכָלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דְּכְתִיב (בְּמִדְבָר ל"א:כ"ב) אֵךְ אֵת הַזֶּה־ב וְנִי: זְכוּכִית שְׁנִשְׁתַּבַּר רָאוּי לְהִטְכוּ וְלַעֲשׂוֹתוֹ כָּלִי: ה"ג הוֹאִיל וְנִשְׁתַּבְּרוּ יֵשׁ לָהֶן תַּקְנָה בְּכָלִי מִתְכוֹת דְּמוּ הוֹאִיל וְכִי מַתְבַּר חֻזּוֹ לְתַקְּטִינָהּ ע"י הַתַּכָּה כְּכָלִי מִתְכוֹת דְּמוּ וּבַעֲנו טְבִילָה: קִנְיָא פְלוּמִיר"י תַּחֲלָתוּ שֶׁל חֶקֶם וְחוּפִין אוֹתָן בְּחַפְיָא שֶׁל אֲבַר וְתַשְׁמִישׁוֹ ע"י עֵץ וְנִקַּח מִן הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים: כְּתַחֲלָתוּ וְלֹא בַעֲי טְבִילָה דְּלֹא מִתְכוֹת הוּא: כְּסוּפּוֹ בְּתַר סוּפּוֹ אֲזַלִּינֵן שְׁחַפְּהוּ מִתְכוֹת וְכָלִי מִתְכוֹת הוּא וּבַעֲי טְבִילָה: לְשִׁקּוּעִיָּה שְׁלֹא לַפְדּוֹת עוֹד: גַּעוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דְאָסַר רַחֲמֵנָא בְּמַדָּן דְּכְתִיב תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטַהַר דְּבַעֲי הַגְּעִלָה הֵיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ:

מסורת הש"ס

א משנה טהרות

ב תוספתא עבודה זרה

ג לעיל לח:: לעיל סח:

ד פסחים מד:: נזיר לו:: לעיל סז:

תורה אור השלם

כל־דָּבָר אֲשֶׁר־נִבֵּא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטַהַר אֵד בְּמִי נִדָּה יִתְחַטֵּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִים [במדבר לא, גכ]

יַטְבִּיל אָכַל מִאֵן דְּתַנִּי אֲסוּר אִין לְאָסַר אִם

מסורת הש"ס
א בבא בתרא יט, ב פסחים מד; נזיר לז; לעיל סז:
תורה אור השלם

וקל"ח רש אשר תבשילבו ישר וחס-בכלי נחשת בשלה ומרק וששף בקים [ויקרא י, כא] יגיד עליו רעו מקנה אף על-עולה [איוב יג,

בַּת יוֹמָא שֶׁבֶשֶׁל בַּה עוֹבֵד כּוֹכְבִים הַיּוֹם אֲבֵל בְּלִינַת לֵילָה וְשׁוֹב בְּשָׁפוֹלְטוֹ בְּתַבְשִׁיל אַחַר חִינּוֹ אֵלָא לִפְנֵס: מִבָּאן וְחִילָךְ לְשִׁתְּרֵי אָף לְכַתְחֻלָּה: גַּבִּי הָדָשִׁים הַשְׁפּוֹד וְהַאֶסְכְּלָא שְׁנַלְה בְּהֵן בְּשַׁר קוֹשׁ מִשּׁוּם דְּכִי חָמֵי לְמַחַר הָיִי נוֹתֵר וְכִי הָדַר מִבְּשֵׁל בְּשַׁר קוֹשׁ לְמַחַר פְּלִיט שְׁפּוֹד בְּגוּה טַעְמָא וְנוֹתֵר אֲסוּר כִּרְת הוּא: מַגְעִילָן לֹא חָסִיב בְּלָבוֹן דְּלָבוֹן שׁוֹרָף חַת הַכְּלִי: עַמְרָם בְּרִי עַמְרָם בְּנִי: גַּבִּי הָדָשִׁים כִּי בָלַע הָאִי שְׁפּוֹד הַתָּרָא בָּלַע הַלֶּכֶךְ סָנִי לִיה בְּהַגְעָלָה: אֵלָא אֲמַר רַבָּא הָאִי הַגְעֵלָה דְקַתְנִי הָתָם מְרִיקָה וְשְׁטִיפָה כְּלוּמַר לַעֲוֹלָם לִפְלֹט הָאֲסוּר וְחֵאִי לָבוֹן בְּשִׂי בְּשֹׁאֵר בְּלִיעַת אֲסוּר אֵלָא מַצְנֵת מִלָּךְ הִיא בְּקַדְשִׁים וּמְרָק וְשִׁטָּף בְּמִים כִּי יִכְּי דְהֵינָא גִזְרַת הַכְּתוּב כַּאֲשֶׁר חָה מַדְמָה עַל הַבְּגָד דְּבָשִׁי בַּכּוֹס בְּמָקוֹם קוֹשׁ וְשִׁבְרִית כְּלִי חָרָם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ הוּא וּה"ה לְמְרִיקָה וְשְׁטִיפָה: א"ל אַבְּי מִי דְמִי כְּלוּמַר מִי קָרִי לְמְרִיקָה וְשְׁטִיפָה הַגְעֵלָה הָא כָּל הַגְעֵלָה רִוּחִין מִשְׁמַע שְׁפוּפִין לְהִקִּיא הַכְּלִי מַה שֶּׁבָּלַע וּמְרִיקָה וְשְׁטִיפָה בְּצוּנָן הוּא בְּדִאֲמָרִין בְּשַׁחֲיוֹת קַדְשִׁים בְּפ' דַּס חֲטָאת (וְזָכִים צו:): אֵלָא אֲמַר אַבְּי הַגְעֵלָה מִמֶּשׁ לִפְלֹט מֵאֲסוּרָן וְדָקָא קָשִׁיא לָךְ מִתְּנִיתִין דְּמַצְרַכָּא לָהּ לָבוֹן לֹא תִקְשִׁי דְּוֹדָא בִּין בְּקַדְשִׁים בִּין בְּגַעֲוִיל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים תַּרְוִיהּ בְּעֵינָן לִפְלֹט אֲסוּר לְבַד מְרִיקָה וְשְׁטִיפָה דְקַדְשִׁים דְּחֵינָה אֵלָא מַצְנֵת הַמֶּלֶךְ: וְיָגִיד עָלֵינוּ רַעוּ וְנִלְמַד מִשְׁנָה מַחֲבִירְתָּה שֶׁל קַדְשִׁים מִמִּשְׁנַתְנוּ וּמִמִּשְׁנַתְנוּ מִשָּׁל קַדְשִׁים: וּה"ה לְלָבוֹן שְׁנִיֶּהֱס צָרִיךְ: יָגִיד עָלֵינוּ רַעוּ אַבְּעִי לְמַתְנִינָהּ לְתַרְוִיָּהּ לָבוֹן וְהַגְעֵלָה בַּחֲדָא אִו בְּמִשְׁנַתְנוּ אִו בְּקַדְשִׁים וְהָדַר לַתְנִי חֲדָא בְּחֵיזָךְ וְתַגְמַר חֲבַרְתָּה מִנֶּה מַה הָתָם הָא בָּלָא הָא לִיתָא ה"נ הָא בָּלָא הָא לִיתָא: כָּל יוֹם וְיוֹם נַעֲשֶׂה גַעוּל לְחַבְרֵי שְׁמַבְשִׁילִין בְּהֵן וְחִינּוֹ מִסְפִּיק לִהְיוֹת נוֹתֵר עַד שְׁתַּחֲזֵר וּפּוֹלְטוֹ בְּתַבְשִׁיל אַחַר. וְלִקְמוֹן פְּרִיךְ אִי הִכִּי הַגְעֵלָה נָמִי לֹא לְבָשִׁי: מִקְמִי דְלֵהָיִי נוֹתֵר הָיִי לָהּ גַעוּל שְׁהָרִי בְּשֶׁבֶשֶׁל בּוֹ לְמַחַר פֹּלֵט בְּלִיעָה מִיּוֹם אֲחִמוּל: לֹא צְרִיכָא דְכִי מִבְּשֵׁל בַּה חֲטָאת הָאֲדָנָא הָדַר מִבְּשֵׁל בַּה בּוֹ בּוֹס שְׁלָמִים חֲזָה וְשׁוֹךְ שֶׁל כְּהֻנִּים: בַּהֲדִי הָדָדִי שְׁלָם זְמַנְיָהּ וְחֵין כָּאֵן פְּלִיטַת נוֹתֵר וְהָדַר מִבְּשֵׁל בַּה שְׁלָמִים בּוֹ בּוֹס בְּדִאֲמָרִין כָּכָל פַּעַם מִבְּשֵׁל שְׁלָמִים לְאַחַר חֲטָאת בּוֹ בּוֹס כִּי יִכְּי דָלָא

נְהוּ נוֹתֵר לְמַחַר: ה"ג אִי הִכִּי הַגְעֵלָה נָמִי לֹא לְבָשִׁי קָשִׁיא: רַב פֶּפְאָ אֲמַר הָאִי קָרִיד הָאִי לֹא קָרִיד לַעֲוֹלָם בְּקַדְשִׁים אֲסוּרָא פְּלִיט וְדָקָא קָשִׁיא לָךְ נִבְשִׁי לָבוֹן כִּי מִתְנִי לֹא דְמִי דְגַעוּל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵיזִיד דָּלָא מִבְּשֵׁלִי לָהּ כָּל שְׁעָתָא וּמִתְקַשָּׁה הַבְּלִיעָה בְּתוֹכּוֹ וְנִדְבָקַת בּוֹ בְּכָלוֹ טַרְסְטִרִי"ש בָּלַע"ז וְחֵין נוּחַ לִפְלֹט בְּהַגְעֵלָה עַד שְׁמֹלְבָנוּ בְּאוּר אֲבֵל בְּקַדְשִׁים כָּכָל שְׁעָתָא מִבְּשֵׁלִי בַּהּ לֹא קָרִיד וְנוּחַ לִפְלֹט הַלֶּכֶךְ (סָנִי) בְּהַגְעֵלָה הָא פֹּלֵט: לַעֲוֹלָם בְּדִאֲמָרִין מַעֲקָרָא דְּהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּבְּקַדְשִׁים הַסְּיָרָא בָּלַע וְדִקְשִׁיא לָךְ כִּי פְּלִיט אֲסוּרָא פְּלִיט לֹא חֲמִיר אֲסוּרוֹ שֶׁבְּשַׁעֲשַׁעָה נוֹתֵר לֹא הָיִי אֲסוּר בְּעֵינָה שְׁבַתוֹךְ דְּפִנִי הַכְּלִי הִיה בְּלוּעַ וּמַעֲוֹלָם לֹא הִכַּר אֲסוּרוֹ: בְּתוֹךְ יוֹרָה גְּדוּלָּהּ שְׁחֵינִי רִוּחִין עוֹבְרִין עַל כָּלָּה: דּוּקָא קַלְחַת:

נְהוּ נוֹתֵר לְמַחַר: ה"ג אִי הִכִּי הַגְעֵלָה נָמִי לֹא לְבָשִׁי קָשִׁיא: רַב פֶּפְאָ אֲמַר הָאִי קָרִיד הָאִי לֹא קָרִיד לַעֲוֹלָם בְּקַדְשִׁים אֲסוּרָא פְּלִיט וְדָקָא קָשִׁיא לָךְ נִבְשִׁי לָבוֹן כִּי מִתְנִי לֹא דְמִי דְגַעוּל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵיזִיד דָּלָא מִבְּשֵׁלִי לָהּ כָּל שְׁעָתָא וּמִתְקַשָּׁה הַבְּלִיעָה בְּתוֹכּוֹ וְנִדְבָקַת בּוֹ בְּכָלוֹ טַרְסְטִרִי"ש בָּלַע"ז וְחֵין נוּחַ לִפְלֹט בְּהַגְעֵלָה עַד שְׁמֹלְבָנוּ בְּאוּר אֲבֵל בְּקַדְשִׁים כָּכָל שְׁעָתָא מִבְּשֵׁלִי בַּהּ לֹא קָרִיד וְנוּחַ לִפְלֹט הַלֶּכֶךְ (סָנִי) בְּהַגְעֵלָה הָא פֹּלֵט: לַעֲוֹלָם בְּדִאֲמָרִין מַעֲקָרָא דְּהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּבְּקַדְשִׁים הַסְּיָרָא בָּלַע וְדִקְשִׁיא לָךְ כִּי פְּלִיט אֲסוּרָא פְּלִיט לֹא חֲמִיר אֲסוּרוֹ שֶׁבְּשַׁעֲשַׁעָה נוֹתֵר לֹא הָיִי אֲסוּר בְּעֵינָה שְׁבַתוֹךְ דְּפִנִי הַכְּלִי הִיה בְּלוּעַ וּמַעֲוֹלָם לֹא הִכַּר אֲסוּרוֹ: בְּתוֹךְ יוֹרָה גְּדוּלָּהּ שְׁחֵינִי רִוּחִין עוֹבְרִין עַל כָּלָּה: דּוּקָא קַלְחַת:

בַּת יוֹמָא שֶׁבֶשֶׁל בַּה עוֹבֵד כּוֹכְבִים הַיּוֹם אֲבֵל בְּלִינַת לֵילָה וְשׁוֹב בְּשָׁפוֹלְטוֹ בְּתַבְשִׁיל אַחַר חִינּוֹ אֵלָא לִפְנֵס: מִבָּאן וְחִילָךְ לְשִׁתְּרֵי אֲמָא מִשּׁוּם קְדִירָה בַּת יוֹמָא נָמִי מִפְּגָם פְּגָמָה. יְרַמִּי לִיה רַב עַמְרָם לְרַב שְׁשֵׁת, תַּנּוּ: הַשְׁפּוֹדִין וְהַאֶסְכְּלָא — מְלַבְּנָן בְּאוּר, וְהַתְנַיָּא גַּבִּי קְדָשִׁים: הַשְׁפּוֹד וְהַאֶסְכְּלָא — מַגְעִילָן בְּחַמִּין! אֲמַר לִיה: עַמְרָם בְּרִי, מַה עָנִין קְדָשִׁים אֲצִל גִּיעוּלִי גוֹיִם? הֲכָא הֵיתִירָא בָּלַע, הָתָם אִיסוּרָא בָּלַע. אֲמַר רַבָּא: סוּף סוּף כִּי קָא פְּלִיט אִיסוּרָא קָא פְּלִיט, אֲלֹא אֲמַר רַבָּא: מֵאִי הַגְעֵלָה? נָמִי שְׁטִיפָה וּמְרִיקָה.^(ס) אֲמַר לִיה אַבְּי: מִי דְמִי? מְרִיקָה וְשְׁטִיפָה בְּצוּנָן, הַגְעֵלָה בְּחַמִּין! אֲלֹא אֲמַר אַבְּי: יָגִיד עָלֵינוּ רַעוּ — תַּנָּא הֲכָא לִיבּוֹן, וְהוּא הִדִּין לְהַגְעֵלָה: תַּנָּא הָתָם הַגְעֵלָה, וְהוּא הִדִּין לְלִיבּוֹן. אֲמַר לִיה רַבָּא: אִי הֲכִי, לְתַנַּיְיָהּ לְכוּלְהוּ בְּחֲדָא, וְלִיתְנִי חֲדָא בְּאִידָה אַחֲרִיתִי, וְלִימָא: "יָגִיד עָלֵינוּ רַעוּ"! אֲלֹא אֲמַר רַבָּא: קְדָשִׁים הֵיינּוּ טַעְמִיָּהּ, כְּדַרְבַּ נַחֲמָן אֲמַר רַבָּה בַר אָבוּהַ, דְּאָמַר: כָּל יוֹם וְיוֹם נַעֲשֶׂה גִיעוּל לְחַבְרֵי. תִּיבַח שְׁלָמִים, דְּכֵינּוּ דְלִשְׁנֵי יָמִים מִיתַאכְלִי, מִקְמִי דְנִיחָיִי נוֹתֵר קָא הָיִי גִיעוּל. אֲלֹא חֲטָאת, כֵּינּוּ דְלִיּוֹם וְלִילָה מִיתַאכְלִיא, כִּי מִבְּשֵׁל בַּה הָאִידָנָא חֲטָאת — הָיִי נוֹתֵר, כִּי הָדַר מִבְּשֵׁל בַּה לְמַחַר אִו שְׁלָמִים אִו חֲטָאת, קָא פְּלִיט נוֹתֵר דְּחֲטָאת דְּהָאִידָנָא בְּחֲטָאת וּשְׁלָמִים דְּלְמַחַר! אֲמַרִי: לֹא צְרִיכָא, דְּכִי מִבְּשֵׁל בַּה חֲטָאת הָאִידָנָא, הָדַר מִבְּשֵׁל בַּה הָאִידָנָא שְׁלָמִים. דְּחֲטָאת דְּלְמַחַר, וּשְׁלָמִים דְּאֲתָמוּל, בְּהָדִי הָדָדִי קָא שְׁלָם זְמַנְיָהּ, וְהָדַר מִבְּשֵׁל שְׁלָמִים דְּלְמַחַר. אִי הֲכִי, הַגְעֵלָה נָמִי לֹא לְיִכְבְּעִי! קִשְׁיָא. רַב פֶּפְאָ אֲמַר: הָאִי קָרִיד, הָאִי לֹא קָרִיד. רַב אֲשִׁי אֲמַר: לַעֲוֹלָם בְּדִאֲמָרִן מַעֲיָקָרָא, הֲכָא הֵיתִירָא בָּלַע, הֲכָא אִיסוּרָא בָּלַע. וְדָקָא קִשְׁיָא לָהּ, דְּבַעֲיִדָנָא דְקָא פְּלִיט אִיסוּרָא קָא פְּלִיט, בַּעֲיִדָנָא דְקָא פְּלִיט לֹא אִיתִיָּה לְאִיסוּרָא בְּעֵינָיָה. "וְעַד כַּמָּה מְלַבְּנָן? אֲמַר רַבִּי מַנִּי: עַד שְׁתַּשְׁיַר קְלִיפָתָן. וְכִיצַד מַגְעִילָן? אֲמַר רַב הוּנָא: יוֹרָה קִטְגָּה בְּתוֹךְ יוֹרָה גְּדוּלָּה. "יוֹרָה גְּדוּלָּה, מֵאִי? תָּא שְׁמַע: דְּהָהוּא דּוּדָא דְחֹואִי כִּי רַב עַזְבָּרְיָה, אַהֲדַר לָהּ.

גְּדַנְפָא

בַּה אֲחִמוּל כְּכַר הוּפַג טַעְמוֹ בְּלִינַת לֵילָה מִשְׁמַע לְפִרְשׁוֹ דְּלִינַת לֵילָה פּוֹגְמַת וְלֹא בְּעֵינָן מַעַת לַעַת וְכֵן כַּר"ת דְּלִינַת לֵילָה פּוֹגְמַת כִּי לֹא הִיה דְּרָךְ בְּיָמִים קְדְמוּטִים לְבֶשֶׁל בְּלִילָה כְּדַמְשַׁמַּע כַּפ"ק דְּבִרְכוֹת (דף ב:): בְּזַמְנִים שֶׁקִּבְּעוּ לְקַרִיאת שְׁמַע בְּזַמן שְׂכִיבָה בְּכַהֲנִים וְעוֹנִים וְכָל אֶדָם חֲכָר לְבַדֵּר דְּלִינַת לֵילָה מְקַרִי עַבּוּר צוּרָה וְהָי דְּבָרִים ק"ו אִם אֲכָל שְׁהוּא בְּעֵין מַעֲבַר צוּרְתּוֹ בְּלִילָה כ"ש אֲסוּר הַנְּבִלַע בְּקִדְרָה וְלִשְׁנָא דְבַת יוֹמָא מִשְׁמַע שֶׁבֶשֶׁל בַּה הַיּוֹם מְלָלָא קְאָמַר לֹא אֲסַרְהָ אֵלָא קִדְרָה מַעַת לַעַת וְדוּקָא שְׁעָמְדָה כָּל הַלֵּילָה בְּלֹא בִשּׁוֹל שְׁאִין יְדוּעַ מַה גוֹרָם לְהַפִּיג טַעְמָם תַּחֲלַת הַלֵּילָה אִו סוּפוֹ אִו כָּלוּ אֲבֵל מַעַת לַעַת לֹא בְּעֵינָן וְהַמְחִמִּיר תַּבָּא עָלֵינוּ בְּרַכָּה וְיֵשׁ לְתַמָּה לְבַדְרִי ר"ת שְׁמַבְיָא זְכָר לְבַדֵּר מַעֲבוּר צוּרָה דְּתַפְשׁוּט לַה שְׁסוּף לֵילָה גוֹרָם הַפֵּגַם דְּהֵינּוּ עַמוּד הַשְּׁחַר דְּמַשְׁנִי לִיה נוֹתֵר לְהַטְעִינוּ שְׁרַפָּה וּבפ"ב דְּזָבָחִים (דף יט:): גַּבִּי קֹדֶשׁ יְדִים מִשְׁמַע דְּבַעֲמוּד הַשְּׁחַר חָסִיב לִינָה וְשִׁמָּא לָכֵךְ אור"ת דְּחֵינָה רַחֲמֵי גְמוּרָה אֵלָא זְכָר לְבַדֵּר כְּדִי שְׁלֹא לִפְשַׁט זֶה מִשָּׁם וְיֵשׁ לְקַדְקַד דְּסוּף לֵילָה לְבַד חִינּוֹ גוֹרָם אֵלָא כָּלוּ מַדְהַצְרִיךְ הַכְּתוּב שְׂבִירָה בְּכִלִי חָרָם מְרִיקָה וְשְׁטִיפָה בְּכִלִי נַחֲשֵׁת אַחֲרֵי בִשּׁוֹל חֲטָאת לְמ"ד נ"ט לִפְנֵס מִתַּר וְאִמָּאי הֲלֹא מִתַּר לְבֶשֶׁל בּוֹ לְכַתְחֻלָּה אַחַר עַמוּד הַשְּׁחַר וּה"ר בְּרִינָךְ כְּתִב בְּסַפֵּר הַתְּרוּמָה שְׁצָרִיךְ לְחַקֵּר שְׁלֹא הִיה בְּכִלִי אֲפֵלוּ מִיס חַמִּין לְבַד בְּתוֹךְ מַעַת לַעַת דְּמִים חָסִיבִי כְּמוֹ הָאֲסוּר לְפִי שְׁנַעֲשׂוּ נְבִלָה בִּין שְׁלֹא הִיה בְּהֵן ס' לְבַטֹּל פְּלִיטַת הַכְּלִי דְּבִדְיוּדָה מִשְׁעָרִין וְחִזְרוּ וְנִבְלְעוּ וְדוּקָא בְּכִלִי שֶׁל אֲסוּר אֲבֵל בְּכִלִי שֶׁל הַתַּר כְּגוֹן בְּשַׁר בְּכִלִי שֶׁל חֶלֶב אִו אִיכָכָא אָף עַל כִּי שְׁחֵי בּוֹ מִיס חַמִּין בְּתוֹךְ מַעַת לַעַת אִין לְחוֹשׁ שְׁהָרִי הֵן הַתַּר דְּלֹא אֲמָרִין חֲתִיכָה עַצְמָה נַעֲשִׂית נְבִלָה אֵלָא דּוּקָא בְּאֲסוּר וְעוֹד דְּחִיכָא נ"ט בַּר נ"ט דְּחִפִּי לְפִי הַמְּכַרֵּשׁ גַּבִּי דְּנִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה אֲבֵל נִתְבַּשְׁלוּ לֹא הֲכָא אִיכָא ג' נוֹתְנִי טַעַם שֶׁל הַתַּר הֶרָאשׁוֹן שְׁנִבְלַע בְּכִלִי וּמִמֶּנּוּ לַמִּים וּמִן הַמִּים חֲזַר וְנִבְלַע

מַעוּלָם וְהַגְעֵלַת כְּלִי כֵן יוֹמָא אִין לְהַגְעִיל אֵלָא בְּס' דְּשִׁמְנוּנִית הַנְּפֹלֵט בְּחַמִּין טַעַם לְשַׁבַּח הוּא דְלֹא שָׁרִינָן לַעֲיֹל בְּפִרְק ב' (עַבְדוּהַ זָרָה דף לח:): חַמִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵלָא מִשּׁוּם דְּסָתָם כְּלִיֶּהם אִין כִּי יוֹמָן אֲבֵל בְּשִׁמְגִילִין כְּלִי חֲמוֹן בְּשַׁרְב הַפֶּסַח בַּד' שְׁעוֹת דְּשַׁעַת הַתַּר הִיא וְכוּל לְהַגְעִיל אֲפֵלוּ כְּלִי כֵן יוֹמָא בְּפָחוּת מִס' דְּהָי נ"ט בַּר נ"ט שֶׁל הַתַּר הַחֲמוֹן בְּקַעְרָה וּמִמֶּנּוּ לַמִּים וּמִן הַמִּים חֲזַר וְנִבְלַע בְּקַעְרָה וְשָׁרִין הַכָּל הַתַּר וְעוֹד כִּי יוֹתֵר מִתְקַלְקֵל טַעַם חֲמוֹן בְּכִלִי שְׁאִין רָחִי לְאֲכִילָה מִמָּה שְׁמַתְקַלְקֵל טַעַם בְּשַׁר בְּדָנִים שְׁנִתְבַּשְׁלוּ אַחֲרֵיוּ לְפִי שְׁהָדִים רָחִין לְאֲכִילָה וְהַבְּשַׁר נוֹתֵן בְּהֵן טַעַם לְשַׁבַּח וּמַה שְׁנִבְּהוּ לַעֲשׂוֹת לְתַת כְּלִי

הַמַּגְעֵל בְּמִים צוּנִין מִיד אַחַר הַגְעֵלָה אִין לָדַע לְמַה נְהָנוּ כֵן דְּאִין לוֹמַר מִשּׁוּם דְּתַנּוּ בְּפִרְק דַּס חֲטָאת (וְזָכִים דף צ.) וּחכ"א מְרִיקָה בְּחַמִּין וְשְׁטִיפָה בְּצוּנָן דְּהֵינּוּ בְּקַדְשִׁים אֲבֵל בְּתַרוּמָה קְאָמַר הָתָם דְּלִיתָא וְיֵשׁ מִכְּרַשׁ הָא דְקָאמַר שְׁטִיפָה וַתִּירָתָא הֵינּוּ שְׁנֵי שְׁטִיפוֹת בְּצוּנָן וּבְתַרוּמָה לִיתָא דְסָנִי בְּשְׁטִיפָה אַחַת וְלָשׁוֹן וַתִּירָא מִשְׁמַע כֵּן וְעַל זֶה נְהָנוּ בְּשְׁטִיפַת צוּנָן כָּכָל הַגְעֵלוֹת מִיָּהּ בְּקוּנְטָרָם כִּרְשׁ שֶׁס שְׁטִיפָה הִיא שְׁטִיפַת צוּנָן וּבְתַרוּמָה לִיתָא כָּלָל וּלְפִיכָךְ צָרִיךְ טַעַם לְמַנְהָג:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

עו.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ב, סמג לאוין קמ, טוש"ע יו"ד סי' קכב סעי' ב: ב מו"י פח' מהל' מעשה הקרבנות

הל' יב:

ג מו"י פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע או"ח סי' תנא סעי' ד:

ד מו"י פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ד, ש"ע או"ח סי' תנא סעי' ה:

ה מו"י פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ד, סמג לאוין קמח, טוש"ע או"ח סי' תנב סעי' ו:

חדושי הַלְכוֹת – מֵהַרְשֵׁיִא

דף ב.

תוס' בד"ה אסור לשאת כו' פ"ה משום דאזל כו' ומתוך לשונו משמע שר"ל אף ממקח כו' עכ"ל.
האי לישנא גופיה איתא בגמרא דקאמר וצריכי דאי תנא לשאת ולתת עמהן משום דקא חשיבא להו מילתא ואזיל ומודה כו' וע"כ ר"ת לשטנתו מפרש ליה במידי דתקרובת דוקא ומשום דאית ליה בהמות רבות בהרווחה אזיל ומודה לעבודת כוכבים אבל ברא"ש מפורש דמתוך רש"י בגמרא משמע כן שר"ל אף מקח וממכר שהוא פי' משום הרווחה דרווח ואזיל ומודה לעבודת כוכבים ועבר ישראל משום ולא ישמע על פיד שייך בכל מקח וממכר ודו"ק:

בא"ד למכור ולקנות וכן לשאלו ללוות ולפרוע כו' כצ"ל:

בא"ד ולפי פי' ר"ת אין לתמוה על מנהגנו כו' עכ"ל היינו מה שהקשו על מה סמכו לשאת ולתת עמהם כו' אבל מה שנהגו גם העולם עכשיו להשאילן ולשאלו מהן ולהלוותן כו' דשייך בהו אזיל ומודה לעבודת כוכבים אף במידי דלאו תקרובת עבודת כוכבים ע"כ גם לפירוש ר"ת אין לנו אלא כמו שכתבו התוס' לעיל דקים לן בגיוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים וק"ל:

בד"ה מ"ט לא תני כו' ומשני תברא עדיף פי' לשון שבר כו' עכ"ל היינו לפי' זה אפשר דלא ידע כלל לאידיהן לשון שבר אבל לפירוש ראשון דהוא מסתבר למקשה לשון עדות לשברם ע"כ דהוא ידע לאידיהן לשון שבר וק"ל:

דף ד

בפרש"י בד"ה מוספי כל השנה הן שבח כו' מלכויות זכרונות שופרות כו' עכ"ל נראה מפירושו דבתפלות ר"ה מלכויות זכרונות ושופרות תליא מלתא וק"ק לפי זה מאי פריך מתפלת שחרית דר"ה כיון דלית ביה מלכויות זכרונות ושופרות ויש ליישב ודו"ק:

דף ה

תוס' בד"ה וכדברי רבי יוסף אף כו' וי"ל דשפיר פריך אליבא דרבנן כו' עכ"ל ומאי דלרבי יוסף נמי איבא למימר דהיו מרבים טפי בעופות בעי"כ אלא לרבנן ניחא להו שפיר טפי דכיון דלא היו מרבים אז בבהמות ומאי דהיו מרבים בעופות משום סעודת עי"כ כדאמרינן בב"ר ודו"ק:

דף ו

בפרש"י בד"ה ולפני עור כו' ואהני קעבר ישראל משום לפני וגו' ובחילול שבת כו' עכ"ל ר"ל בז' מצות שייך בעובד כוכבים לפני עור כו' אבל בחילול שבת דאין העובד כוכבים מצווה לא שייך משום לפני עור וגו' אלא משום ממנצא חפצך וגו' ועי' בפרש"י לקמן בפרקין:

תוס' בד"ה אלא למ"ד טרפה יולדת מא"ל פי' ולדידיה אצטריך מכל החי למעט טריפה וא"ת כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפירושי דמכל החי לא אמעית טרפה למ"ד טרפה יולדת אלא דפריך למ"ד טרפה יולדת מהיבא נפקא ליה לאסור כיון דלא אימעית מכל החי ולא מלהחיות זרע דא"כ לא שייכא קושיא זו הכא יעוד דאימא דקושטא הוא דטרפה מותרת היא [לבני] נח ודו"ק:

בד"ה אתך בדומין לך ומו"מ ליכא למעט מהבא מחוסר אבר ובעל מום כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים לי דהא איבא למימר מה"ט אצטריך מכל החי לאסור מחוסר אבר כי היכי דלא נימעית גם בעל מום מאתך דמלאצטריך מכל החי לאסור מחוסר אבר א"כ ע"כ דבעל מום מותר ולא נפקא לאוסרו מאתך יצ"ע:

בא"ד א"כ משמע דמסתבר טפי למעוטו טרפה היינו ממועוט דכל החי כו' עכ"ל ואין להקשות אמאי מוקי קרא בכה"ג אדרבה לוקי קרא במסתבר דהיינו למעט מכל החי טרפה ומאתך נמעט מחוסר אבר ונמעט גם בעל מום דיי"ל למאי דמוסיק אי מאתך ה"א צוותא כו' כתב רחמנא זרע דהשתא אם נפרש דקיימא הך סברא דצוותא ליכא למעט כלל מחוסר אבר דהא לא בטיל בו הצוותא ואם נאמר דלא קיימא הך סברא דצוותא ושפיר נמעית ע"כ מאתך מחוסר אבר א"כ לא הוה אצטריך למכתב זרע למעט זקן וסרים דנמעטו שפיר מאתך בדומין לך כמו דנמעית מאתך מחוסר אבר אלא ע"כ דקראי מוקמי להו בדלא מסתבר ומאתך לא נמעט רק טריפה דלא היו צוותא והשתא שפיר איצטריך זרע למעט זקן וסרים ודו"ק:

תוס' בד"ה תמים כתיב ביה כו' סברא הוא למדרש תמים ולא בעל מום כו' עכ"ל והכא ליכא למדרש תמים ולא בעל מום דא"כ לא הוה אצטריך למכתב מכל החי לאסור מחוסר אבר אך קשה דאימא דלא אתא מכל החי לאסור מחוסר אבר אלא טרפה דהכי מסתבר טפי ומתמים נמעט בעל מום ומכ"ש מחוסר אבר וי"ל דה"מ דחי ליה הכי אלא דבלאו הכי דחי שפיר דאימא תמים בדרכיו ודו"ק:

בד"ה אלא ש"מ הן כו' מדלא הוה תני לפני אידיהן כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ו

בד"ה לא אסרו אלא כו' ואפ"ה קרי ליה בסיפא נשא ונתן כו' עכ"ל אבל מרישא כשאמרו לשאת ולתת עמהן לא אסרו כו' לא מוכח מידי דשגירת לישנא דמתני' נקט דעלה קאי ומיהו לא איירי הבריייתא אלא בלתת דהיינו מכירה אבל מסיפא דקתני נשא ונתן דהוא לישנא דבריייתא מוכח שפיר כפר"ת דנשא ונתן כולה במכר וק"ל:

בד"ה אלא ללוות מהן כו' מכאן ראייה לפר"ת דמיירי בלא רבית כו' עכ"ל ומרישא בלהלוותם דקאמר משום דקא מרווח להו איבא למימר דגם ברבית חשיב ליה רווחא כיון שצריך למעות וכ"ה ברא"ש ע"ש ידו"ק:

דף ז

בפרש"י בד"ה ואיבעית אימא כו' בשינוי אלא בחזרה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ר' מאיר אומר נתון כו' תימא קשיא דר"מ אדר"מ דהכא כו' וי"ל דשאני התם דקנסא כו' עכ"ל אולי עגלם מהם הסוגיא דפרק הגזל דקושיא זו ותירוצא גמרא ערוכה שם ולאו מפיהם אנו חזין ע"ש:

בד"ה פשיטא דמחלוקת כו' מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד עכ"ל פי' דהיבא דלא סתרינן האי כללא הלכה כרבים ה"ג במחלוקת ואח"כ סתם ליבא מאן דפלגי דהיבא דלא סתרינן ליה דהלכתא כסתם משא"כ בהאי כללא דר"מ ור"י הלכה כר"י דאיבא מ"ד דלית ליה האי כללא כלל וכן בהאי כללא דלשון הלכה פסוקה כפירוש התוס' לקמן אע"ג דאין הלכה בההיא דכל החוזר כו' הכא בכל המשנה כו' דלא סתרינן ליה לכ"ע הלכה כלשון הלכה פסוקה וק"ל:

דף ז

בד"ה לא קא מפליג בין זכר לנקבה ובין זקן לבחור איהו כו' עכ"ל כצ"ל והד"א מפירושו נראה דגרסי' בגמ' ובין זקן לבחור ועיקר ההוכחה מדאוסר בבחור ע"כ כרבנן ס"ל דאסרי משום תורת כלי זיין וכן נראה מפירושו לקמן בפרקין אבל התוס' דחו פירושו שם וכתבו דלא אסרי רבנן אלא בסום המיוחד לעופות אך יש לדקדק לפירושו דבנקבה אוסר אפילו בזקנה ומאיוזו טעם נאסור בה יותר מזכר זקן ואפשר דאוסר משום רביעה כיון דזקנה היא לא חייש העובד כוכבים עליה שלא תעקר ודו"ק:

תוס' בד"ה סוס זכר כו' דוקן נקט לרבותא דאע"פ שעושה כו' וזכר במלחמה נמי נקט לרבותא עכ"ל וצ"ל לפירושם דתלמודא הכי מתפרש בן בתירא לא מפליג כו' דלא נחית לפלוגי דשייך כלל לאסור טפי בזקן משום מלאכה ובזכר משום תורת כלי זיין איהו מדקא מפליג כו' דנחית לפלוגי דשייך בזקן טפי לאסור משום מלאכה ובזכר משום תורת כלי זיין ע"כ כסברת רבנן ס"ל ולפי סברא זו נשתקע הדבר ולא נאמר ודו"ק:

דף ח

בד"ה קרטסים אומר כו' דר"ל תפיסה שניה וניחא הא כו' עכ"ל אבל אי הוה פירושו כמשמעו תפיסות שתיים הרי נכלל בו תפיסה ראשונה ושניה ומאי קאמר שוב ויום שתפסה כו' וק"ל:

בד"ה מלמד כו' וי"ל דדרשינן כל זמן כו' אצל מזבח אז שופטים תתן וגו' עכ"ל ותלמודא דלא מיייתי הך דרשא משום דאי לאו האי קרא דזקן ממרא דמפורש ביה דהמקום גורם לא הוי דרשינן הך סמיכות דשופטים תתן וגו' אצל המזבח להך מלתא ודו"ק:

דף ט

בפרש"י בד"ה ה"ג דכי מעיינת בהו כו' ולא גרסינן ועוד דכי מעיינת כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא גריס ליה דהא שפיר איבא לפירושי ב' קושיות דמתתן תורה עד השתא ליבא שני אלפים דחסרה להו תמ"ח ועוד דכי מעיינת בשני דתוהו טפי להו דהוו ב' אלפים ותמ"ח ואפשר לומר דא"כ הקדים המאוחר דמעיקרא ה"ל למפרך ארישא דב' אלפים תוהו ובתר הכי אב' אלפים תורה אלא ע"כ דחדא קושיא הוא דאותן שנין דטפי בתוהו בצרי בתורה מיהו ק"ק אמאי לא נקט המקשה מלתיה ארישא ב' אלפים תוהו עד מתן תורה הא טפי להו תמ"ח שנין ודו"ק:

בד"ה אלא מן ואת הנפש ומתרגמינן דשעבדו לאורייתא דרשו כן מלשון עשו וכ"ה באגדות חלק ע"ש:

תוס' בד"ה וגמירי דאברהם כו' ואע"ג ככתוב ואברהם בן ה' כו' עכ"ל לכאורה הוא מנומנם הגם שהיה אז בן ע"ה אמר הכתוב שפיר שלקח עמו אז הנפש אשר עשו כבר בחרן בהיותו בר נ"ב שנין כמו שהזכיר הכתוב שלקח עמו שרי ולוט ואת רכושם וגו' שרכשו כבר בחרן ואפשר לפרש כוונתם משום דלכאורה הדיבור שצפרשת לך לך מארצך וגו' היה הדבור הראשון שבא לאברהם מפי הש"י לצאת מחרן ואז היה בר ע"ה שנה וא"כ היאך נאמר שכבר בהיותו בר נ"ב שנה שיעבד הנפשות לאורייתא מאין היה לו התורה כיון דעדיין לא בא אליו דיבורו של הש"י ואהא תירצו דע"כ ב' יציאות היו ונדבר אתו כבר בין הבתרים כשהיה בן שבעים וע"כ אין מוקדם ומאוחר בזה בתורה והשתא איבא למימר נמי דכבר בהיותו בן נ"ב היה אתו דבור הש"י וק"ל:

דף ט

גמ' כמה שני בשבוע הוא עומד כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה האי מאן כו' שחזר בו רש"י ממה שפירש כאן כו' עכ"ל ר"ל דהתם פירש"י כדברי התוס' דרב אשי לא מסיק התם הכי אלא לרבנן אבל לר' יהודה בלאו הכי ניחא ולכ"ע בשנת תכ"א היה החורבן והכא חזר מההוא פירושא ופי' דלרבי יהודה מסיק רב אשי התם הכי ובשנת ת"ך חרב הבית וכ"כ הרא"ש ע"ש:

בא"ד ועוד דכל סוגית ההלכה לעיל נטפי מ"ח כו' עכ"ל וכן הא דקאמר לעיל דתנא בעי למטפי עשרין שנין כו' אם שנת תכ"א נחשבת בכלל שנות הבית לא הלי"ל נטפי אלא י"ט שנין וכ"ה ברא"ש וק"ל:

דף י

גמ' והכתיב שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה חד קטיל כו' איבא כדפריך בפ"ק כו' ובד"ה כל נשיאיה כו' ישיש אחד ולו שלש כו' כצ"ל:

דף יא

תד"ה צנון וחזרת כו' וי"ל דאיירי הכא בעת כו' ועוד יש ספרים דגרסי התם כאן בעלין כו' עכ"ל תירוציהם מנומגמים וקשים להולמם לפי הגרסאות שהביאו אבל בפ' כיצד מעברין כתבו גם כן תירוצים אלו ומתישבים נכון לפי הגרסאות שכתבו שם דהיינו לתירוצם ראשון גרסינן כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים כלומר עלין ואמהות חד מעלי בימות החמה וחד מעלי בימות הגשמים והיינו שכתבו כאן דמיירי הכא בעת שהוא סם חיים בכל אחד ולתירוצם שני גרסינן ואיבעית אימא הא והא בעלין כאן בימות החמה כו' אבל אמהות לעולם מעלי והכא מיירי באמהות וכן נראה להגיה הכא בתוס' הגירסות בדרך זה ודו"ק:

דף יא

בפרש"י בד"ה דתניא תרוייהו כו' ותרתי מתניתא ניניהו ולאו גבי הדדי כו' עכ"ל לפי שיטתו שפירש דליבא תגלחת זקנו ביום העברת בלוריתו אלא ביום הנחת בלוריתו ע"כ דלא הוי חדא מתניתא דאם כן

חדושי הלכות – מהרשי"א • עבודה זרה

תרתיו זימני תגלחת זקנו ל"ל כיון דגבי העברת בלוריתו לא היה תגלחת זקן כלל אבל לפי' התוס' שכתבו שבשתיק היו רגילין לגלח שפיר מצנין למימר דחדא מתניתא היא וק"ל:

דף יב.

גמרא ואי תנא מענות דממונא כו' נראה מזה דלא ניחא ליה לתלמודא למימר הכא דלא זו אף זו קתני וא"כ הוא קשה למאי דתני מעין לא איצטריכו הני תרתיו משום איסורא דידהו אלא משום היתרא דאם אינו נראה דידהו ולהכי איצטרריך תלמודא למימר סברא בכל חד מהני תרתיו ואין להקשות דא"כ היתרא דאינו נראה במעין ל"ל דאפשר לומר דאיירי דקתני לעיל היתרא דאינו נראה תני לה נמי בסיפא וה"נ צ"ל איירי דקתני איסורא בסיפא תני לה נמי בהני דרישא (א) ובהני ניחא נמי משום היתרא דאינו נראה איצטרריך למיטני מעין ולא סני ליה בהא דקתני פרעופות ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ה"נ לא חשו לאיסור חוצה לה לפני אידיהן ואע"פ כו' עכ"ל כ"ה לשון רש"י בר"ן:

תוס' בד"ה דלמא כו' הכא מיירי בתבשיל אכסנאים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה דכוותה כו' הא לבני תוכה אסור כו' ויהיה מותר אף לידועים שהם בני תוכה כו' עכ"ל ר"ל אף בדמים הידועים שבאין מבני תוכה מטעם דחמרא זבין אבל אם אין הדמים ידועים שהם מבני תוכה קושטא דאין חילוק חוצה לה בין בני חוצה לה בין בני תוכה כמ"ש לעיל בתוס' בד"ה עטלחא כו' לפר"י ידו"ק:

בד"ה כ"מ שאסרו כו' דהלכתא כרב מדפריך הכא והא אמר רב יהודה כו' דפליגא הך ברייתא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין בשמעתין בר"ן וברא"ש בפרק חבית וק"ל:

דף יב:

בד"ה עיר שיש בה עבודת כוכבים כו' משמע שחזר בו רש"י ממה שהיה מפרש לעיל דלשאת ולתת היינו מקח וממכר כו' עכ"ל צ"ע ממה חזר בו רש"י דכפירושו לעיל דמתני' איירי בכל ענין בין בממכר בין במקח דהיינו בממכר אסור בדבר המתקיים ובדבר שאין מתקיים מותר כדתניא לעיל בברייתא 'במקח אסור בדבר שאין מתקיים דמתאזה למוכרו כפרש"י לעיל אבל דבר המתקיים מותר לקנות ממנו כך פרש"י גם בשמעתין וכ"כ הרא"ש והר"ן דכפירושו לעיל כך פירושו כאן ואם נאמר שהתוס' הבינו מלשון רש"י הכא שכתב דסתם מוכר עצב הוא שלא היה כתוב בפרש"י כמו שהוא לפנינו דדבר המתקיים שרי אלא דדבר שאינו מתקיים נמי שרי מה"ט דסתם מוכר עצב הוא להשתא ע"כ מתני' דאסיר לשאת ולתת בממכר לחוד מיירי וא"כ הך ברייתא דאין לוקחין מהן דבר שאין מתקיים מתפרש ס: לפרש"י היינו קבלת דורון כמו שפירש ר"ת לעיל וא"כ מאי קשיא להו ומיהו קשיא אי ביום אדו כו' היאך לוקחין מהן כו' ונראה לומר שהם הבינו לעיל מפרש"י דמקח אסור בין בדבר שאין מתקיים ובין בדבר המתקיים ולא נקט בברייתא לעיל אין לוקחין דבר שאין מתקיים אלא משום התירא דמוכרין דבר שאין מתקיים והשתא שפיר איירי מתני' בין בממכר ובין במקח ובדבר המתקיים אבל בשמעתין שפירש רש"י דדבר המתקיים שרי במקח וא"כ כיון דמתני' דאסור לשאת ולתת איירי בממכר ובדבר המתקיים כדקתני לעיל בברייתא כשאמרו אסור לשאת ולתת לא אסרו אלא בדבר המתקיים כו' ע"כ דמתניתין לא איירי במקח דשרי בדבר המתקיים דלא ניחא להו למימר דמתני' לצדיק קתני בממכר בדבר המתקיים דוקא ובמקח דוקא בדבר שאין מתקיים ודו"ק היטב:

בא"ד חד פיתא ועלה כו' אמרינן בירושלמי כו' גלוסקין מימין כו' עכ"ל משום דר"ח גרס פרתא וי"ג [ביתא] כמ"ש הרא"ש דהוי דבר המתקיים הוצרכו להביא מן הירושלמי דגרס' שלנו פיתא נכונה היא יהוי דבר שאין מתקיים וק"ל:

דף יג.

בד"ה אבל מהנה שרי וא"ת כו' ופריך והא קא שביק כו' עכ"ל ומהא דקתני ונפל אסור לבנותו ליכא לאוכוחי דמהנה אסור דליכא לאוקמי שהבית עצמו עובד וכפרש"י ע"ש וק"ל:

בד"ה מענות וכלי כו' דקנסין ליה משום דנשא ונתן ביום איד עבודת כוכבים כו' עכ"ל צ"ע דהכא לאו משום איסורא דלשאת ולתת ביום אידיהן דאזיל ומודה נגעו בה אלא משום איסורא דנהנה ומהנה קאמר ואי משום איסורא דלשאת ולתת א"כ בשאינו מעוטרות ואינו נותן מכס נמי ליתסר כמו שהקשו התוס' לעיל ועוד אי משום איסורא דאזיל ומודה ה"ל למשרי בהמה וכל דבר המתקיים ואמאי קתני בהמה תעקר כו' ויש ליישב קצת לפי מה שכתבנו לעיל שהתוס' הבינו מפרש"י לעיל קודם חזרה דמקח אסור אפי' בדבר המתקיים והכי קאמר בהך ברייתא דמשום איסורא דנהנה ומהנה דהוי איסורא דאורייתא גזרו בכל נושא ונתן ביום איד שלהם אף בלא מכס כיון דעבד מיהת איסורא דרבנן דאזיל העובד כוכבים ומודה דבהמה תעקר פירות כו' וכרבי יוחנן דסבר נשא ונתן אסור דביעבד ומתני' דקתני שאין מעוטרות דמותר וכן ההוא דזבין פיתא כו' איירי שלא ביום אידם כמו שפי' הר"מ לעיל ודו"ק:

בפרש"י בד"ה בית הפרס כו' קבר וחשו חכמים כו' כצ"ל:

דף יג:

בד"ה העובדי כוכבים כו' ישראל והן גזלנים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה קתני לרבנן דפליגי כו' עכ"ל אפשר דמשמע ליה לר"י דמוקין ליה דלא פליגי ובלוקח מצבעה"ב דלא שקלי מכסי ודאי דליכא מאן דפליג דעבד פי' לעבד עובד כוכבים קאמר וק"ל:

תוס' בד"ה ונשחט' כו' לכך פי' ר"י דבקדשי מזבח איירי כו' עכ"ל יש לדקדק כיון דחרמין קתני דאינו קדשי בדק הבית כמ"ש התוס' לעיל אם כן לרבא דלא משני אלא בקדשי מזבח אדרא קושטין למוכתין בקדשי בדק הבית ולא ניחא לן למימר נמי להאי פירושא גזירה קדשי בדק הבית אטו קדשי מזבח ואפשר לומר להאי פירושא דלחזיה עיקור נועל דלת כו' דקתני לא קאי אלא לקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית קושטא הוא דמצי למיעבד העיקור בענין אחר ודו"ק:

בד"ה רבי ירמיה זבן פיתא כו' וא"ת והלא פת דבר שאינו מתקיים כו' אין לוקחין כו' וי"ל דפת דבר חשוב כו' עכ"ל לפי' רש"י במתני' דשמעתין איירי ביום אידם הוצרכו לתרן כן ולעיל כתבו לפרש בשם ר"מ דלא איירי ביום איד כלל וק"ל:

דף יד.

תד"ה בנות שוח כו' וי"ל דג' מינים תאנים הם כו' עכ"ל פי' ג' שמות האחד נקרא סתם תאנים והם שחורות ולבנות והב' נקרא בנות שוח והאל לבן והג' נקרא בנות שבע לא שחור ולא לבן וק"ל:

דף יד:

גמרא ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל כו' וכיון דיהבו ליה שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים כו' כצ"ל וכ"ה ברא"ש:

תוס' בד"ה חצב קשבא כו' אמאי נקט דקל טב כיון דדיקלי כולהו אסירי כו' עכ"ל ר"ל כיון דפירות קשבא דהיינו סתם כל דקל משמע אסירי ל"ל דנקט פירות דקל טב מיהו לפי מה שפרש"י דקשבא הוא מין אחד ממיני התמרים לא קשיא מידי וכן כתבו התוס' בפרק הכונס ע"ש:

בד"ה אמר רב ובמקום כו' אלמא תלי רב טעמא דמכר בחשד דרביעה וקשיא לר"י כו' והתם ליכא חשד דרביעה כו' עכ"ל קושיתם אינה מבוררת לן דכיון דמפרש לקמן טעמא דאין מוכרין לבותים משום דאתי לזבוגי לעובד כוכבים א"כ שפיר איכא למימר דאסור למכור לבותי משום חשד רביעה דעובד כוכבים דזבנה מיניה ולפי מה שכתבו התוס' לקמן לחד תירוצא דמשום חשש איסור דרביעה לא הוי אלא לפני דלפני אלא לטעמא שלא יחטא ישראל החשוד או הכותי בשאלה ושכירות ונסיוני הוה חד לפני ניחא קצת ודו"ק:

דף טו.

גמרא והמחמר אחר בהמתו בשבת חייב חטאת מפרש"י נראה דל"ג ליה וכן נראה מדברי הר"ן:

בפרש"י בד"ה יאכלנה כו' לפיכך מחיל שיוע שנותן כו' יותר משאילו היה כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ישראל ששכר כו' לידוק מרישא וניחא נמי שיכול להאכילה כו' עכ"ל פירוש אבל השתא דמיירי באין מזונותיה עליו לא הויא שכורה גמורה והוי בהמתו של כהן דמותרת בתרומה ניחא נמי דלא הוה ישראל כגזלן על התרומה דהא מזונותיה על הכהן ואין אנו צריכין לדחוק בפרש"י ודו"ק:

בד"ה שרא ליה כו' גזירה לגזירה נזירה ספסירא כו' עכ"ל אבל בשבורה ושלמה כיון דגוף א' הוא אינו מקרי גזירה לגזירה אלא חדא גזירה היא משא"כ בספסירא וב"ה דהוי ב' גופות וק"ל:

דף טו:

בד"ה מי דמי התם כו' לא שייך בה שאלה ונסיוני תקע כו' עכ"ל לכאורה נראה מדבריהם דשכירות ודאי שייך בשדה אלא משום גזירה דשכירות לחוד לא אסרינן מכירת שדה לעובד כוכבים אך ממה שכתבו לעיל בבהמות שלנו דאין רגילין להשאילן ולהשכירם מיהו מאותן שרגיל לשכור קשיא כו' משמע דמשום שכירות לחוד נמי אסרינן שכירות לעובד כוכבים ונראה לומר דמדאי שייך שכירות בשדה אלא דליכא לגזור מכירת שדה לעובד כוכבים [משום] שכירות שדה לעובד כוכבים כיון דהשכירות שדה לעובד כוכבים אסורה אף בחול דללקמן בפירקין ודו"ק:

בד"ה והדקר פ"ה כו' ואין דרך מרא להניחו ענן כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה לעובד כוכבים מזבין כו' על ידינו הר"ר אלחנן ועוד דחד לפני הוא כו' עכ"ל הד"א כצ"ל:

דף טז.

גמרא ויולדת אתו לשהייה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה חיסר ד' כו' שלא יקרבוהו ביום כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה אבל האי כו' כי היכי דגזרי רבנן בשבורה כו' עכ"ל ומרבנן נשמע לר"י דהא לא שרי ר"י בשבורה אלא משום דסתמא לשחיטה זבנה ולא אתא לשהוי' וק"ל:

דף טז:

בד"ה רב אשי דייק כו' דארי חיה גסה הוא כו' א"כ הל"ל סתם כל חיה עכ"ל הא ודאי דא"נ דארי חיה דקה הוא שפיר הוה דייק רב אשי טעמא דארי חיה דקה הוא דלית ביה מלאכה אבל מידי אחריתא דהיינו בהמה גסה דעביד מלאכה לא אלא דנראה לר"י האי דיוקא בתוך דיוקא דקאמר רב אשי הא לית ביה נזק מוכרין וטעמא ארי כו' היינו ע"כ דאם לא כן ה"ל למיתני סתם כל חיה שיש בה נזק כו' ומינה אור"י דאיכא למידק מיניה אבל דעביד מלאכה אסור אפי' בלא נזק ודנקט ארי ע"כ דארי חיה גסה הוא ושבור אצל מלאכה אבל לפי זה דברי התוס' שכתבו דאיכא למידק דארי חיה גסה הוא כו' א"כ הל"ל סתם כל חיה כו' אינו מדויקת דהא ודאי לא מצוי למתני סתם כל חיה דא"כ לא הוה ידעינן האי דיוקא דרב אשי שאר בהמה גסה דעביד מלאכה דאסור וצ"ע:

דף יז.

בד"ה ופליגא דמיה אדמיה ומה שהיה מיקל לעצמו כו' עכ"ל והספר לא חש לפרש כו' לשון התוס' פ"ק דשבת ע"ש וק"ל:

דף יז:

גמ' של צקקה וחלקתים לעניים כו' כצ"ל ול"ג ופרעתיה כנראה מפרש"י בלשון שני וכנראה מדברי התוס' וק"ל:

תוס' בד"ה ניזיל אפיתחא כו' דכתיב אל תקרב אל פתח ביתה כו' עכ"ל לאו מהאי קרא יליף ליה לעיל אלא מרישא דהאי קרא הרחק מעליה דרכך וז מינות ושגירות לישגא דפתחא נקטו וק"ל:

בד"ה מעות של פורים כו' ולשון נתחלפו כמו איוב באיוב כו' כצ"ל:

דף יח.

תד"ה הונה השם פ"ה כו' העולם מפרשים שהיה כו' שאר התיבות וזה כו' שאין להזכיר אף אותיות י"ה כו' גם אין להזכיר א"ד כו' עכ"ל אין זה דומה דהא דאין להזכיר אותיות י"ה וא"ד היינו האותיות זה אחר זה אבל בקריאת התיבה ודאי דמותר כדאמרינן בעירובין דיו לעולם שישתמש בשם י"ה ומההיא דפסחים מוכח דתיבת א"ד נקרא משא"כ בשם בן ד' דאסור אפילו בקריאת התיבה כמו שהביאו מההיא דפסחים לא כשאני נכתב כו' ודו"ק:

בא"ד נמצא כתוב בספרים י"ל כו' עכ"ל היינו ההוא דפסחים ונקרא בא"ד לא נתכוונו להזכיר השם כך אלא שכתבוהו הספרים כן לקצר הלשון אבל א"ד מאדני שאינו נמחק ר"י לא גרים ליה וק"ל:

דף יח:

בפרש"י בד"ה נשא ונתן לר"מ נשא ונתן (לעבודת כוכבים) אסור כו' דהא מפני שמזבלין לעבודת כוכבים סתמא כו' עכ"ל כצ"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

תוס' בד"ה מאי בינייהו כו' אף במקום שמזבלין פלגי כו' עכ"ל ונראה לפירוש זה מקילין החכמים דלא קאמרי אלא מפני חשד עבודת כוכבים ובגשא ונתן בדיעבד לא חיישינן למי עבודת כוכבים וק"ל:

דף יט:

בד"ה הניע לכיפה כו' דא"כ היינו ר"א האמורא דגמרא כו' עכ"ל צ"ע דהא ר"א אמורא דגמרא בעבודת כוכבים עצמה איירי כדמסיק ור"א דמתני' לא איירי אלא בתכשטיו עבודת כוכבים דלא הוי אלא משמשי עבודת כוכבים ואפשר דהכי קאמרי דהיינו רבי אלעזר אמורא דגמרא כדבעי למימר מעיקרא דמיירי במשמשי עבודת כוכבים ופשטיא דשרי וליכא מאן דפליג דווי"ק:

בד"ה אלמא קסבר כו' אבל אס פועל באל לחזור מודו כו' עכ"ל ר"ל דאפילו מאן דאית ליה אינה לשכירות אלא לבסוף מודה דפועל יכול לחזור ועיין בתוס' דפ' איזהו נשך וק"ל:

דף כ.

בפרש"י בד"ה להקדים נתינה כו' ולהכי אתא או למשמע כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אחד גר כו' אס אפס מוסב לארור כו' ואס אפס מוסב על כי עז כו' עכ"ל מדבריהם נראה דמלת אפס אין לו הכרע ולא משמע הכי דמלת ארור נקט התלמוד במלתיה ככל אינך דנקיט וכפרש"י 'התוס' בפרק הוציאו לו דמלת ארור אין [לן] הכרע אי קאי אשור דלקמיה שור של ארור דהיינו שכם שהוא מארור כעגן או קאי אאפס כי עז שקלל אפס ע"ש ודברי התוס' דהבא צ"ע וק"ל:

בד"ה ר"י אומר כו' והאי דהבא נמי איצטריך לעשה כו' עכ"ל דהיינו מכירה ולא נתינה ולאז הבא מכלל עשה [עשה] הוא וק"ל:

דף כ:

נגמרא טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי רוח הקודש כו' כצ"ל וכ"ה בסוף מסכת סוטה וכן מוכח מהא דקאמר חסידות גדולה מכולן כו' גס ברי"ף וברא"ש הביאו חסידות בבתרייתא אך מה שהביאו הרי"ף והרא"ש דיראת חטא מביא לידי ענוה כו' הוא כדברי הירושלמי שכתבו התוס' אלא דלדברי התוס' צ"ל לירושלמי דענוה הוא בתרייתא דענוה גדולה מכולן כריב"ל דווי"ק:

בפרש"י בד"ה בגדי צבעונין אינון של נשים כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ענוה מביא כו' גרים איפכא יראת חטא כו' הד"א כצ"ל:

בד"ה חסידים כו' הא כתיב נמי אז דברת בחזון כו' וי"ל כו' עכ"ל ולמ"ד דחסידות גדולה ל"ק אקרא לזבשר עניים ומאז דברת בחזון גו' בשום הוכחה אחרת יליף דחסידות גדולה דווי"ק:

בד"ה בהמה ע"מ כו' זבנה ולפרשכ"ס דלא איירי לעיל כו' עכ"ל כצ"ל והא דלא ניחא להו דמיירי הבא בבהמה טמאה דסתמא לאז לשחיטה קאי מיהו בע"מ לישחוט שייך בה שחיטה דע"כ שבורה דמיתר רבי יהודה דלשחיטה זבנה היינו ע"כ בבהמה טמאה לפר"ת דבפרה ובשוריים סתמא נמי לשחיטה זבנה ולא מסתבר דשבורה לא קאי אלא אעגלים לחוד וי"ל דלישנא דקתני הבא רמ"א אין מוכרין לו אלא שחוטא משמע דלא מיירי אלא בטהורה דשייך בה שחיטה בישראל מיהו מ"ש די"ל לפ"ה דהבא מיירי בעגלים וסייחיים כו' סייחים שגירת לישנא דבסייחים לא מצני איירי דלא שייך בה שחיטה בישראל דווי"ק:

דף כא.

בפרש"י בד"ה וח"ל דמרחק וליכא למיגזר כו' עכ"ל האי טעמא דמרחק לא קאמרינן לקמן אלא לר' יוסי אבל לר' מאיר ניחא בלאז הכי אלא לפי סברת המקשה דהוה סבר דמכירת סוריא אינה אסורה אלא משום נזירה דמכירת א"י הוצרך לפרש כן הא דשרי מכירת בתים בח"ל משום דמרחק וק"ל:

בד"ה שמיה כיבוש כו' הלכך שכירת בתים בסוריא כו' משום שכירת דא"י אלא כו' אטו מכירה אבל כו' מיהו לא אחמור כו' עכ"ל כצ"ל הד"א דאע"ל דס"ל דסוריא א"י היא לא אחמור בה לגזור בחדא כמו בא"י גופה דאין משכירין בתים דלא הוי אלא חדא וק"ל:

תוס' בד"ה הא אמר רב משרשיא כו' מאי קאמר בסמוך לר"י שדה כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לאזכוחי הכי מדברי ר"א בסוריא אלא דניחא ליה לאתניי מא"י גופה אא"י ועוד דהלכה כר"י כדמסיק וק"ל:

בא"ד חייבת מיד מ"מ אין חיוב זה מן התורה כו' עכ"ל ומח"ל נשמע נמי דבא"י אין חיובו מן התורה דבמצות מזהה מן התורה והאי דאין חילוק בין א"י לח"ל דווי"ק:

בד"ה קסבר כו' ובמכירת בתים ושכירות שדות שוות לח"ל דהא כו' עכ"ל כצ"ל ובד"ה אלפני כו' קרי ליה מכשול כו' כצ"ל:

בד"ה אף במקום כו' בני אדם למכור ולהשכיר כו' עכ"ל למכור בכדי נסבא דהיכא דמותר למכור והאי דמותר למכור אף לבית דירה דלא שייך תועבה אל ביתך אלא בשכירות דלא קניא כדלעיל דווי"ק:

דף בא:

בא"ד תוספתא שהבאתי לעיל דקתני רישא משכירין להם בתים ולא שדות כו' עכ"ל כצ"ל דהשתא כולה הך תוספתא ר' יוסי היא אבל לפי הנוסח שלפנינו אין משכירין להם בתים כו' א"כ תקשי רישא ר' מאיר יסיפא ר"י ועוד ממה שכתבו דכאן וכאן קאי אא"י הוא מוכח כן דאי הוה קתני בה אין משכירין להם בתים כו' מאי קאמר דכאן וכאן לא יסכיר מפני עבודת כוכבים כו' הא בלאז הכי אסור בא"י להשכיר משום חנייה וק"ל:

בא"ד דכאן וכאן קאי אא"י וסוריא כו' סבר הכי דאסור כו' דשכירות בית דירה אינו אסור כו' עכ"ל כצ"ל ויש לדקדק אכתי בתוס' דאתיא כר"י ומותר למכור בסוריא היכי קתני בה דאסור להשכיר הא קאמר בירושלמי דבמקום שנהגו למכור מותר נמי להשכיר אף לבית דירה ומהאי טעמא גופיה שפירש הדר"א לקמן דמותר להשכיר בח"ל יש להתיר נמי לר"י בסוריא והר"ן כתב יישוב קצת לזה דסוריא מפני סמיכותה לא"י החמירו להשכיר לבית דירה ע"ש דווי"ק:

בד"ה מ"ט אריסא כו' לית ליה לרשב"ג קבלנא קבלנותיה עבד כו' עכ"ל קושיא זז לשטות ר"ת לקמן אבל לפר"י ור"מ לקמן לק"מ דאינו דומה קבלנות לאריסות וק"ל:

בא"ד ר"ג דיבנה הוא אביו של ר"ג כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אריסא כו' בני העיר מלאכתו בשילכו כו' כמו שמפורש דתניא כו' כצ"ל בשבת ובאבל ובעבודת כוכבים הלכה כו' עכ"ל באשר"י מלות ובעבודת כוכבים ליתא וק"ל ע"ש:

בא"ד כרשב"א דקיבולת מ"מ באריסות שדה כו' דהא סתם לן תנא דמתני' כוותיה והטעם מפרש דאריסא כו' עכ"ל דליכא למימר דמתניתין שרי שדה בעובד כוכבים משום דציית כרשב"א דא"כ מרחן נמי לישרי מהאי טעמא דעובד כוכבים ציית דווי"ק:

בד"ה אבל לעובד כוכבים כו' לאשמעינן עובד כוכבים דלית ביה אלא חדא כו' וכ"ש כותי כו' עכ"ל ק"ק לפי זה א"כ מאי קא דייק לעיל גבי מרחן אבל כותי שרי דאימא דנקיט עובד כוכבים דאית ביה חדא וכ"ש כותי כו' ויש ליישב דווי"ק:

בא"ד עוד פי' הדר"א דדייק ממתני' דשרי שדהו לעובד כוכבים וליכא מאן דפליג כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דמסיק אלא לעובד כוכבים מותר דאמרינן ליה ציית וא"כ ע"כ דפליג אמתני' במרחן דאסור במתניתין ולרשב"א דסבר עובד כוכבים ציית מהאי טעמא לישרי נמי מרחן ואפשר דהדר"א סבר דלא [שייד] ציית אלא בשדה דמצני למיעבד אותה מלאכה בימים אחרים משא"כ במרחן דמפסיד בשכירתו של אותו יום דווי"ק:

גמ' אבל שדהו לעכו"ם מאי שרי כו' אמתניתין גופיה הוי מצני לדקדק הכי מ"ש שדה ממרחן ואפשר דטעמא דמתניתין הוה אפשר לפרש איסור מרחן משום עבודת כוכבים שהיו מעמידין בכיפה דקקתני לעיל וק"ל:

דף כב.

בפרש"י בד"ה אע"ג דקבלוג יחד לכתחלה וא"ל כו' עכ"ל פי' דקבלוג יחד לכתחלה בסתם ואח"כ אי"ל כו' וק"ל:

תוס' בד"ה ת"ס אס התנו כו' וא"ת לידוק מרישא וי"ל כו' משום דבעי כו' עכ"ל ופי' דמרישא איכא למידק דסתמא להיתירא דקתני לא יאמר כו' הא בסתמא דלא א"ל שרי והאה תירצו די"ל דמרישא ליכא למידק דסתמא להיתירא משום דליכא למימר דלא קתני האי לישנא דלא יאמר כו' אלא משום סיפא דוואס התנו כו' שאע"פ שהתנה לו בפ"י טול שבת נגד חול שרי דאי לא הוה קתני אלא ואס התנו כו' בלחוד לא הוה שרינן אלא בשלא התנה לו בפירוש טול שבת נגד חול אלא שא"ל מתחלה טול ימים נגד ימים ומבליע לעובד כוכבים השבת בחלקו וליכא לאקשויי מאי קא דייק אס התנו מותר הא סתמא אסור אימא דקתני אס התנו דאפילו בפירוש שרי די"ל דמ"מ הוה ליה למתני סתמא דשרי ומכ"ש אס התנו אפילו בפירוש וכצ"ל לקמן שכתבו דודאי אס התנו מותר אפילו בבאו לחשבון וסתמא דשרי הוה רבותא טפי מאס התנו בכל ענין וק"ל:

תוס' בד"ה אין מעמידין כו' דהא לא קס האי כו' ובתרי מסכתי לכ"ע אין סדר עכ"ל ק"ק לנ"ל דכ"ע אין סדר א"ג דיש סדר הא הוי סתם ואח"כ מחלוקת סתמא הבא בסדר נזיקין במסכת ע"ז ומחלוקת אח"כ בסדר טהרות במסכת פרה דווי"ק:

דף כב:

בד"ה ורמינהי כו' דהבא נמי ניחא לשנויי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד וניחא נמי לרבינא ולר' פדת כו' עכ"ל ר"ל דמההיא רומיא דמתניתין דאין מיחדין ומקום שנהגו למכור כו' לא מצני לתרוצי כדהבא אלא דאית לן למימר דהתם אית להו שינויא דעובד כוכבים חס על בהמתו אבל הבא כיון שבא למוכרה איכא למיחש לרביעה כפי סברת המקשה ולקמן כתבו עוד דרך אחרת בזה והיינו לתירוצם קמא ויש להקשות לכאורה ר' פדת אמאי לא יתרך נמי לעיל הכי דההוא דמקום שנהגו למכור אתיא כרבנן וההיא דאין מיחדין אתיא כר"א וי"ל כיון דלרבנן אפילו מיחדין בהמות דיוק ולא חיישינן לרביעה כלל (א) למה נהגו בשום מקום שלא למכור אבל לר"א ניחא כיון דאין מיחדין משום חשד רביעה נהגו נמי שלא למכור אע"ג דמצינא היתירא הוא דעובד כוכבים חס על בהמתו ובהכי ניחא דשקדקו בסמוך לימר כיון דמה שאין אנו מיחדין משום רביעה הוא בקרבן איך התירו עכ"ל ולכאורה מאי קושיא הא תלמודא מפליג בינייהו משום דעובד כוכבים חס על בהמתו אבל שיעור דבריהם כך כיון דמקום שנהגו שלא למכור אינו איסורא אלא משום דאין אנו מיחדין משום רביעה ה"ג יס לנו לנהוג באותו מקום איסור בקרבן משום דאין מיחדין והדברים ברורים דווי"ק:

בד"ה רגלא כו' דשמעתא ולית להו רבה וכו' פי' מדגילין לשון דגל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה עובדי כוכבים שלא כו' ונראה דגרים נמי דפקסה כו' עכ"ל כ"כ כילו מפיהן אנו חייין אבל גמרא ערוכה הוא בפרק חבית א"ל רב אחא כו' לרב אשי גרים מאי א"ל אע"ג כו' ע"ש:

דף כג.

בד"ה רבינא אמר כו' אס כן מה יתרת מצ' המשניות כו' ואין לומר שיתרצו כשינויא קמא דרב כו' דאף רב הדר ביה כו' עכ"ל ולעיל כתבו בזה דרך אחרת ותירוצם צ"ע דודאי רב כיון דלא יכול להעמיד שינויא קמא הבא כמ"ש לעיל והוכרח לתרך הבא דעובד כוכבים חס על בהמתו ומותר ליקח לקרבן ע"כ דליתא ההוא תירוצא דלעיל במקום שאסור לייחד אסור למכור דאינו דומה יחוד למכירה משום דבמכירה עובד כוכבים חס על בהמתו כמו דשרי ליקח אבל אינהו אע"ג דלא יכלו להעמידו ההיא שינויא הבא כמ"ש לעיל מ"מ למידיה לעיל מצני קאי ההוא תירוצא במקום דאסור (ליקח) [לייחד] אסור למכור אלא דהבא שרי ליקח למר כדאית ליה משום דיעבד ולמר כדאית ליה דאתיא כרבנן דאין זה סותר תירוצא דלעיל דלפי דברי התוספות נמי רבינא ור' פדת יתרתו הבא תירוצא אחרינא מדלעיל ויש ליישב בדוחק דאי קאי האי שינויא לעיל לרבינא ולר' פדת ה"ל לתלמודא למימר התם הכי דקאי אליבייהו כיון דלרב לא קאי דווי"ק:

בא"ד ואס תאמר ור' יוחנן כו' משמע כל בהמות אפילו יתירות על שלש ועוד כו' עכ"ל משמע להו הכי משום דודאי במקום שנהגו למכור ולא נהגו למכור בגוונא חדא קמיירי וא"כ ע"כ בכל מילי קמיירי בין בפחות מג' בין ביתירות על ג' דווי"ק:

בד"ה ע"י ממון מותרת כו' מתוך המשנה יש להוכיח דמיירי באשת כהן כו' עכ"ל פירוש מתוך המשנה יש להוכיח כן למסקנא דמסיק תלמודא תדע כו' דיוקא דרישא הוי דיוקא ולא דיוקא דסיפא וכמ"ש התוספות לקמן וק"ל:

בד"ה תדע דקתני כו' אמאי נקיט רישא הפסד ממון ליתני שלא ע"י נפשות כו' עכ"ל ותלמודא דנקט במלתיה תדע דקתני סיפא על ידי נפשות כו' לכאורה רישא דעל ידי ממון מותרת ה"ל למנקט דמדיוקא הא שלא על ידי ממון אסור אפילו שלא על ידי נפשות וי"ל דה"ק תדע דע"כ ליכא לפלוגי בין לכתחלה לדיעבד (ב) דא"כ בעי"י נפשות אמאי אסורה אלא ע"כ דשלא ע"י נפשות נמי אסורה כדיוקא דרישא וברישא נמי לא שרי אלא משום טעמא דמתיירא משום הפסד ממונו אבל אדיוקא דסיפא איכא למימר

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

דנקיט הכי להשמיענו דאף לישראל אסורה והר"ש כהן בשאלות ותשובותיו האריך בכל זה לאין צורך כי הדברים ברורים הם וק"ל:

בד"ה התם יצרו תקפו כו' תימה לעיל דאמר רב עובד כוכבים כו' יש לומר שאני הכא כיון דדמיה יקרים כו' עכ"ל מההיא דלעיל דמקום שנהגו למכור קשיא להו אפרה דקאמר בה יצרו תקפו דאל"ה לא הוי מפסיד טובא אבל משאר קרבנות לא קשיא להו לאין אנו צריכין לטעמא דיצרו תקפו דאסרם ר"א משום דבקרבן יש לנו להחמיר כמ"ש התום' לעיל דוה"ק:

דף כג:

בד"ה אלא מעתה כו' בקלפי ובתמורה פרק המזבח כו' כפי' ראשון שפירשתי עכ"ל כצ"ל:

דף כד:

בד"ה ואבני מלואים כו' וכתוב ואבני שהם ואבני מלואים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה וניחוש כו' הא דלא פריך כו' והיא ואמה נשאו עול כו' שלא עלה עול על אמה כו' עכ"ל פתחו והיא ואמה נשאו עול וסיימו בעול על אמה ואמאי תיאסר נמי הפרה משום דעלה עול על אמה בלחוד דאשר לא עלה עליה עול כתיב ובהרבעה נמי לא אסר ר"א ברבעוה לאמה מעיקרא אלא משום דבזיא מלתא יהא לא שייך בעול על אמה ונראה לפרש דה"ק דהשתא דאבתי לא אסיק אדעתיה הא דמתרן משמרין היו אותה משעה שנוצרה אדפריך אמלתיה דר"א דחייש לרביעה דלמא רבעה לאמה כי הוה מעברה תקשי ליה נמי לרבנן ניחוש דעלה על אמה עול כד הוה מעברה והיא ואמה נשאו עול ואהא תירצו דע"כ לענין עול בכה"ג לא אסרה תורה כשהיתה בבטן אמה דא"כ לא אשכחת פרה שלא עלה עול על אמה משעה שנוצרה הפרה והיינו בשעה שעולה עליה זכר על אמה כדלקמן וא"כ אז היא ואמה נשאו עול דהא אז נוצרה הפרה בבטן והר"ש כהן האריך גם בזה בשאלות ותשובותיו לאין צורך כי הדברים ברורים למדין יק"ל:

דף כד:

גמ' ואת בנייהם כלו בבית פחותה מבת ג' מי קא ילדה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה טלה חלב רחל ומניקה את בנה עכ"ל מלשונו נראה דטלה חלב היא האם המניקת חלב לבנה ולא ידעתי מי הכריחו לזה דע"כ כדבעי למימר ויעלהו זכר משמע מתפרש טלה חלב על הולד היונק חלב וק"ל:

תוס' בד"ה ר"י אמר גבול כו' לשנויי רומיא דמתניתין דאין כו' עכ"ל [כצ"ל]:

דף כה:

בפרש"י בד"ה באשה חשובה כו' איכא דיפה היא ואיצטריך לאשמועינן דלא תתיחד חיישין שמה תתפתה אבל אשה שאינה כו' מותרת להתיחד עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד אשה כל' זיינה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה איכא בינייהו כו' ור' בון אמר ואפילו בתשה יכולה כו' עכ"ל פירוש אפילו תשה אינה בכלל שפיכות דמים מיהו מתניתין לא מייירי אלא דוקא בתשה דלמלא מאנסה לה דבבריאה אין לחוש לא לאונס ולא לש"ד כמו שכתבו התוספות לקמן לרב אידי מהאי טעמא דיכולה להטמין דוה"ק:

דף כו:

תד"ה עובדת כוכבים מניקה כו' יחיד בבית ביד מינקת עובדת כוכבים כו' עכ"ל ופירוש בבית ישראל ביד מינקת כו' אבל בדפוס חדש הניגה בבית מינקת עובדת כוכבים ואינו כן דברשות ישראל ודאי דנמי בעי דקדנתי במתני' דוה"ק:

בא"ד ואפילו הם גדולים קצת כו' עכ"ל נראה מדבריהם דבגדולים לא שייך ש"ד ואנן תנן לא יתיחד אדם עממן מפני ש"ד ובגדולים נמי משמע כדמוכחא כל הסוגיא ואפשר דלא שייך ש"ד בגדולים אלא ביחוד עצמו שלא בדיעת שאר בני אדם משא"כ הכא שנתנו לו התינוק במו דלא שייך שיהרגו בידים אלא על ידי סם שלא יריגשו בו וזה לא שייך בגדולים אלא בקטנים כדאמר דשייפא ליה סמא לדד כו' ועיין קרוב לזה בתוספות לקמן (עבודה זרה דף כ"ט) בד"ה אבל לא בינו כו' וק"ל:

דף כו:

בד"ה אני שונה לכל כו' ושמה מאן דאית ליה ממון מסור כו' אית ליה נמי דמשיבין אבדתו כו' עכ"ל ולפי זה מהאי טעמא נמי במומר משיבין אבדתו ולא איצטריך לכל אבידת אחיד לרבות מומר אלא משום השבת גופו דוה"ק:

בד"ה וחי'א להכעים כו' לא מייירי בשנשחטה בסכין כו' עכ"ל פי' בסכין פגומה או עובד כוכבים ששחט דהוי גבילה וקצרו דבריהם במקום שהיה להם להאריך ויותר נראה להניגה בשנשחטה בלא סכין דוה"ק:

בד"ה אחזה מין זה כו' י"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו במומר כו' אבל ישראל העובד עבודת כוכבים כו' עכ"ל לכאורה דלא הוו צריכי לכל זה בתירוצם אלא מין דעובד כוכבים דהוי כומר הוא אדוק ביותר מישראל וכ"ה בתוספות פ"ק דחולין ואפשר דניחא להו למימר דמין דישראל ומין דעובד כוכבים דהתם בגוונא חדא איירי דהיינו כומר וע"ז הביאו ראיה דמין ישראל דקאמר התם ע"כ לאו בעובד עבודת כוכבים בעלמא אלא דהוי כומר דא"כ לא הוה פליג רשב"ל אבריייתא למימר דשחיטתו מותרת וק"ל:

דף כז:

גמרא קונס שאינו נהנה ממונלן כו' ואהך דמיייתי לעיל קונס שאינו נהנה מן הערלים מותר בערלי ישראל כו' לא הוה מצי לאקשויי נמי הכי דלמלא ערל לא מקרי משום דישראל הוא מיהו מהול נמי לא מיקרי כיון דאינו מהול דוה"ק:

תוס' בד"ה ברופא מומחה ואפילו אינו מומחה למילה כו' עכ"ל דליכא לפרושי דוקא בעגשה מומחה למילה דא"כ לא משכחת ליה דהיאך נתחזק להעשות מומחה למילה דב' פעמים הראשונים הרי הוא אסור למול וק"ל:

בד"ה אלמא אע"ג דמהילי כמאן דלא מהילי כו' ונ"מ לנדר א"כ שפיר פריך כו' עכ"ל כצ"ל והוא תירון אחד וטועות נפל בספרים במקום א"כ א"ג וק"ל:

דף כז:

בד"ה שאני מיונת כו' וכן אם אמר הרופא אפילו אינו מין כו' עכ"ל ויש לדקדק דא"כ מ"ש רופא מין ומ"ש רופא שאינו מין והר"ן תירן וחילק דממין חוששין לכל הלחשים אבל מין העובד כוכבים אין חוששין ללחש סתם ע"ש:

דף כח:

תד"ה בטוילא פ"ה חזק כו' חריפא דמצרי זיקי ומיהו כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כח:

גמרא פקעא להדי פקעא וה"מ כו' וליקלי וליבדר עילויה כו' כוליייתא דברחא כו' שב פתילתא בירקא ושייף כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אפילו משחק כו' כדאמרין לקמן שוריינא כו' עכ"ל הד"א כצ"ל:

תוס' בד"ה חמימי לעקרבא כו' הרבה צרות ולפירושו קשה כו' כצ"ל:

דף כט:

בד"ה המסתפר מעובד כוכבים כו' ש"ד התירו של בית ר"ג כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה ברא"ש:

דף כט:

בפרש"י בד"ה אסור לשאת ולתת כו' דזבזי מדיי דאיצטריך כו' כצ"ל:

בד"ה ולא הודו לו לא אמרו כן כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה יין מנלן כו' דאין ה"נ דזביחה כו' ובד"ה ישתו יין כו' דדריש ליה בגיטין גבי טיטוס כו' ובד"ה אתיא שם כו' תימה אדיליף תקרובת כו' כצ"ל ולא מצאתיו שם בגיטין:

דף ל:

גמרא אפילו לבתר תלתא יוימי אין בו משום יין נסך משום גילוי חיישין כו' כצ"ל וכ"ה ברי"ף וברא"ש:

שם והוא דעביד טיף טיף להדי כו' אמר ר' ירמיה זהו שוקע כצ"ל:

דף לא:

תוספות בד"ה המפקיד יינו כו' מאי קסבר ריב"ב אי לא חייש לזיוף כר"א כו' בשלו שיאסר גם בהנאה כו' עכ"ל הלשון מגומגם שכ"כ כמסתפק אי סבר ריב"ב כר"א או כרבנן ואנן מוקמינן בהדיא מילתא דריב"ב כרבנן ובפשיטות ה"ל להקשות כיון דסבר כרבנן דחיישי לזיופא אפילו בהנאה ליתסר כו' ויש ליישב בדוחק דוה"ק:

בד"ה דאמר רב כו' ורבא נמי כו' ופיו למטה ואיהו גופיה אמר בפרק בתרא כי הוה משדר כו' עכ"ל פי' דרבא נמי דבסמוך דנקיט במלתיה חותם בתוך חותם לגבי גוד דדיסקי' ופיו כו' הא מוכח עליה איך דרבא דפ' בתרא כי הוה משדר גולפיה כו' דאיירי נמי בשולח לאחר והוא לא חזר לראות חותמו וק"ל:

דף לא:

גמרא לא צריכא באתרא דמצלו מיא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ושל צר כו' הכרת חותם צר אע"ג כו' ובד"ה דגזייתא בעוד שהשכר בגיגית כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה השולח חבית כו' חמפ"ג חלתית מוריים כו' בענין שפירשתי ויש כו' אבל אם לא הכיר כשהלך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה רב נחמן אמר כו' בגביגות אי סבר הכא טעמא דגילוי וי"ל כו' והיכא נמי דמשוו כו' עכ"ל רי"ל למ"ד בגביגות משום גילוי יסבור נמי הכא טעמא משום גילוי ואמאי לא תני ליה במתניתין עס גביגות וק"ל:

בד"ה דאכלי שקצים כו' ומבטל ארם של נחש עכ"ל כצ"ל:

דף לב:

גמרא וליטעמך קנקנים של כו' מדברי התום' נראה דל"ג ליה וכן נראה מדברי הר"ן דוה"ק:

תוס' בד"ה ומאוצר שרי כו' בלומא קיסתא דחמרא כו' עכ"ל:

בד"ה והא הכא דרוצה כו' ואין לומר דס"ל כרבנן כו' עכ"ל ופי' דאין לומר דס"ל כרבנן ותיקשי לך נמי מאי מותיב ליה מברייתא כיון דרבנן ס"ל כוותיה וק"ל:

בא"ד עוד י"ל דלעולם דר"מ אסר קנקנים כו' ולפי זה אין לגרום ולמאן דאסר מ"ש קנקנים דשרי כו' וא"כ ה"ל להקשות אפילו למאן דשרי כו' עכ"ל צ"ע מכ"ש לפירוש ראשון תקשי להו הכי לכ"ע דמשמע לפירושם ראשון לאפילו לר"מ מותרין הקנקנים בהנאה למוכרן לעובד כוכבים וא"כ אין לגרום כו' דא"כ ה"ל להקשות אפילו למאן דשרי ברוצה כו' כמו שהקשו לפירוש זה ויש ליישב בדוחק לפירושם ראשון אפשר לומר לכ"ע שרי בקנקנים שאר הנאות כמו לסמוך כרעי המטה אבל למכור לעובד כוכבים להשתמש ביין יאסור בהנאה לכתחלה לכ"ע ולא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא בדיעבד ביין הכנוס של ישראל דמותר בדיעבד דאינו נפלט בזמן מועט אבל לפירושם שני עיקר פלוגתייהו דר"מ ורבנן אי שרו הקנקנים בהנאה למוכרן לעובד כוכבים ואהא קשיא להו שפיר דאין לגרום כו' דוה"ק:

בא"ד לפי פירוש זה משמע דמאן דאסר אסר כל רוצה בקיומו לכל שום כו' עכ"ל (א) היינו לפי מה שכתבו לפי פירושם אחרון דאין לגרום ולמאן דאסר מ"ש כו' אבל לפי מה שכתבו ליישב הגירסא ודאי אפילו מאן דאוסר אינו אוסר בכל רוצה בקיומו וכמ"ש בשרת' מתקאמר התם נתיב כו' דוה"ק:

בד"ה אבל בנו מודי ליה כו' ר"ג דיבנה שהוא זקינו של רבי כצ"ל:

דף לב:

גמרא בהליכה אסור דאזיל ומודה כו' בחזרה אסור כיון דאביק בה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דלא כר"א כו' שאין לבבזין אין נשחטין כו' ונחיר' לא והכא גבי כו' עכ"ל כצ"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

בד"ה כך היא גירסת כו' דאילו במכניסן אפילו בפעם אחד נזרו כו' ומה בין זה לזה אלו קנקנים מכניסן כו' עכ"ל אע"ג דר"ש מפליג בין נודות לקנקנים הביאו התוספות ראייה מקנקנים אנודות דלענין מכניסן לקיום דנזרו בה רבנן לפי שעה אטו זמן מרובה אין סברא לפלוני בין נודות לקנקנים וק"ל:

דף לג.

בא"ד זפותנן נמי אסורין ואפילו נראין חדשים כי שמא נתן כו' עכ"ל ומתסר מתרי טעמי חדא משום שהיין נבלע בזפת ועוד דכל שמכניסו כו' עיין ברא"ש:

בא"ד מנא ליה לתלמודא בסמוך דציר שורף ליין שמותר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לד.

בד"ה כלי נתר כו' וזה אינו אותו דפ"ק דשבת כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע להו דזה אינו אותו דפ"ק דשבת כו' דהא שפיר איכא למימר דנהי דהכא לענין איסורא אינן שוין דכלי חרס מותר ע"י עירווי יכלי נתר לא מהני בו עירווי משום דמצריך וכולע טובא מ"מ לענין טומאה ודאי דזה וזה שוין דכלי חרס נמי אין לו טהרה במקוה ויש לפרש בדוחק דמשמע להו דכלי נתר דהכא דמפרש ליה כלי מחפורת של צריך שהוא ממיני מתכות כמו מצרף נחושת דפרק המדיר וא"כ יועיל בו טהרה במקוה כשאר כלי מתכות (כו') ובפ"ק דשבת קאמר דטומאתן שוה דמשמע דלא יועיל בו טהרה במקוה וע"כ אינו ממיני מתכות אלא מקרקע כפירוש רש"י שם ודו"ק:

בד"ה קוניא כו' וע"ק מי גרע חיפוי וכו' הכא כיון שאין בו אלא חיפוי על החרס בלע כו' עכ"ל ובחיפוי אבר לא ניחא להו נמימר הכי אלא כיון דשלם לא בלע ע"י חיפוי נמי לא בלע מה שאין כן בחיפוי זכוכית על החרס כיון שהוא מינו שתחלת ברייתו מן החול בלע שפיר ודו"ק:

דף לד.

בד"ה מתענין לשעות כו' והא דפריך בפ"ק דתענית כו' עד שאבא לביתי ולא קמשני כו' עכ"ל הרא"ש כתב דהירושלמי חולק על הבבלי אבל מדבריהם אלו נראה שבאו להשוות הירושלמי והבבלי וא"כ הוא הי"ל ליישב ג"כ הא דמיימי התנ"ס לעיל דקאמרינן הא דאמרת מתענין לשעות הוא שלא טעם כלום כל אותו יום דזה נראה כסותר הירושלמי ואפשר שהתנ"ס לא באו ליישב אלא דלא תיקשי ר' יוחנן דבבלי אדר' יוחנן דירושלמי והרא"ש כתב בשם אבי העזרי שהוא נדחק מאד להשוות הירושלמי והבבלי ע"ש:

דף לד.

גמרא א"ל תרמינך שעתך באומר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אכטא דטייעי כך כו' ואינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יהא יותר בעירווי כו' עכ"ל צ"ע מהיכא משמע להו דהך אכטא דטייעי אינו יותר בעירווי אי משום דנקט הך שריותא דבתר י"ב ירחי שתא דמשמע להו דוקא א"כ אמאי לא תקשי להו לעיל מיניה הכי גבי גולפי ועוד דבקנקנים נקט נמי הך שריותא דבתר י"ב ירחי שתא ובהדיא קתני לה לעיל דניתר נמי בעירווי ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בד"ה מוריים אומן כו' וההוא מוריים דלקמן דאתא בארבא של אומן הוי כו' עכ"ל לפי מה שפרש"י דמוריים אומן שרי פ"א וב' משום דמקלקל ליה חמרא לכאורה דבריהם תמוהים דהיאך מצאנו ימינו ירגלנו לאוקמא ההוא מוריים בשל אומן בפעם אחד וב' דא"כ למה עבד השתא נטוירא בדהא הא ודאי דאומן לא רמי חמרא בפעם ראשון וב' משום דמקלקל ליה [ועל] האידנא נמי ל"ל טעמא דקאמר משום שהיין ביוקר בעכו הא בלאו הכי נמי לא רמי ביה חמרא משום קלקול וטפי הוה ניחא לן לאוקמא במוריים של ב"ב דהשתא דהיין בזול עבדי נטוירא דרמי חמרא ולא חש לקלקול ועד האידנא ליכא למיחש כיון דהיין ביוקר וכן מצינן לאוקמא בשל אומן ובפעם שלישי ונראה שהתוספות אינן מפרשים כפרש"י דבפעם ראשון וב' מקלקל ליה חמרא אלא דלא בעי חמרא שהוא טוב בלא חמרא כמו בחמרא וכן משמע לישנא דתלמודא לא צריך למירמי בהו חמרא מכאן ואילך דהיינו בפעם שלישי רמו בהו חמרא דיותר טוב הוא בחמרא והשתא ניחא דארבא של אומן הוי מפעם ראשון וב' ואפילו הכי אותיב נטוירא בדהא כיון דהיין יותר בזול בעכו הוי רמי ביה חמרא ועד האידנא כיון דלא צריך למירמי ביה חמרא ידאי דלא רמי ביה כיון דהיין ביוקר אבל בפעם ג' רמי ביה חמרא אע"ג דהוא ביוקר כיון דיותר טוב הוא ביין וכן במוריים של בעלי בתים נמי לא מצו איירי שהוא טוועה דבפעם ראשון ושני נמי צריך לחמרא שהוא יותר טוב בודאי דאית חמרא אפילו הוא ביוקר והדברים ברורים למצב ליישב דברי התוספות וק"ל:

בד"ה אי אמרת רוב כו' וי"ל דשאני הכא דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה דהנך כו' עכ"ל כצ"ל ומההיא דמיימי מהתם כגון שניתא מליאה משום דאיכא ריעותא שינאת מעוברת כו' היינו נמי דבהא איתרע ליה חזקה דלשוק וכ"ה בהדיא שם בתוספות ע"ש וק"ל:

בא"ד אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות כו' עכ"ל ופירוש מיעוט הקיבות אסורות היינו רוב העגלים הנשחטים לעבודת כוכבים שהוא מיעוט לגבי רוב בהמות שאין נשחטין לעבודת כוכבים ובהא אפשר דמוזי ר' יהושע דאיתרע ליה חזקה ולגבי גבינות דשאר מקומות שכתבו התוספות לקמן בפשיטות דר' יהושע לא חייש למיעוט היינו [משום] דליכא שם רוב עגלים נשחטים לעבודת כוכבים והוי מועטא דמיעוטא ולא איתרע ליה חזקה ודו"ק היטב:

דף לה.

גמרא דליתא לאיסורא בעיניה אמרי כו' רב נחמן בר יצחק אמר כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה משום ניקור וכו' יותר ממיום ושכר למאן דאית כו' דשייך בהו כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דבמים ליכא פלוגתא התם כלל אלא דלכ"ע יש בו משום גילוי ובשכר לא הזכיר שם פלוגתא כלל אבל לעיל בפרקין פלגי אמוראי בשכר אי גזרו בו משום גילוי וכבר תירצו התוספות שם למאן דאית ליה נמי הכא בגבינות משום גילוי לא פסיקא ליה בשכר למיתני משום איסור גילוי ע"ש וע"כ י"ל להגיה בתוספות דכצ"ל יותר ממיום ודבש למאן כו' דשייך ביה גילוי כו' והשתא ממיום קשיא להו לכ"ע למה לא אסרו לשתות מים מעובד כוכבים משום גילוי ומדבש קשיא להו למאן דאית ליה התם באלו טרפות דשייך ביה גילוי וק"ל:

בד"ה לפי שאי אפשר בלא כו' ויעמיד אר"ש בר רב יצחק מפני ארם הנתנן בין הנקבים ופי' ויעמיד ייבשנה ומשני כו' כפירוש הרר"א דקאי אהלב עובד כוכבים והכי פריך כו' עכ"ל כצ"ל ופי' לדבריהם קושיא ראשונה היא חלב העובד כוכבים למה כו' וקושיא שניה היא ויעמיד אר"ש כו' ור"ל ויעמיד

ויבשנה וקאי אנבינה דתשתרי דנשקול מיניה קלי ונקום וארם אינו מניח לו להעמיד ואהא קשיא להו דליתא דלא מצינו כו' וק"ל:

בד"ה חדא קתני כו' כדפריך לעיל שלא כפרש"י שהרי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לה.

גמרא לא תשתעו מניה דאיבו כו' כצ"ל ועיין הפירוש בפירוש הר"ן:

תוס' ד"ה לגבינה איכא כו' לצורכו ליכא למיחש כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לו.

גמרא לבטל דברי ב"ד חבירו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בשלמא למאן דאמר כו' תלמידי שמאי והלל כו' בעלמא נותן טעם לפגם מותר וכן כו' וכן בכל העמוד היכא דכתיב שמאי והלל צ"ל תלמידי שמאי והלל וק"ל:

בד"ה והא תנן אין ב"ד יכול כו' תימה כו' והיכי דמי אי פשטא תקנת פרוזבול אפילו היה גדול כו' עכ"ל לפום מה שהבינו התנ"ס השתא דאמר רב משרשיא מה טעם כו' הכל מדברי המקשה והתירון מתחיל משמן לא פשט כו' משמע להו הא דקאמר בכל יכול לבטל כו' חוץ מיי"ח דבר כו' לאו דוקא דאין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בו חוץ דלפי הטעם דקאמר רב משרשיא הואיל ופשט איסורן ה"ה בכל דבר דפשט איסורו אפילו היה גדול אינו יכול לבטלו כדקאמר אפילו יבא אליהו כו' ויש לדקדק בדבריהם למה להו לכתוויי הך דפרוזבול אהך מתניתין גופה דמיייתין הכא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול הימנו כו' יש לתמוה כך דהיכי דמי אי איירי בדבר דפשט איסורו אפילו היה גדול אינו יכול לבטלו ואי לא פשט ל"ל אלא א"כ גדול הימנו כו' אפילו קטן נמי יכול לבטלו כמו ר' יהודה נשיאה ויש ליישב משום דאסיק להו אדעתיהו לתרן תמיהתם דמעיקרא כמ"ש וי"ל דהכי נמי מטעם דלא פשט גרידא כו' מש"ה סמכו תמיהתם אפרוזבול דהשתא תיקשי להו איתרוצם כמו שהקשו מ"מ קשה לדבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר כו' ודו"ק:

דף לו.

בד"ה אי איכא הגוי כולו אין אי לא לא פירוש כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כי יסיר כו' ולר"ש דאסר פירוש כו' עכ"ל כן הוא בגוסחות התוספות הישנות ופירוש לדבריהם דאילו שאר עובדי כוכבים ודאי לכ"ע שרי בגירותן ואי הוה קאי כי יסיר גו' אלא תתחתן א"כ לר"ש דאסר מבי יסיר לרבות שאר עובדי כוכבים בגירותן דלא תתחתן בגירות איירי כמ"ש לעיל ור"ל פירוש רשב"ס דכל זה מפרשפ"ס ואחר כך כתבו מלתא באנפי נפשיה הך דר"ש לית כו' והיא גמרא ערוכה ס"פ האומר ובנוסח חדש בתוספות הגיהו ולר"ש דאמר פירש רשב"ס הך כו' לפי הג"ה זו יהיה ולר"ש דאמר פירוש כו' מילתא באנפי נפשיה ר"ל דפי' רשב"ס הך דר"ש לית כו' אבל הוא דחוק מה להם לפרשב"ס כיון דגמרא ערוכה היא ס"פ האומר ודו"ק:

בד"ה משום נשנ"ז כו' על העובדת כוכבים אינו לוקה ורבא כו' דמסתמא עובדת כוכבים זונה כו' שנבעלה מספיאק לא לקי כו' לרבא ומיהו לרבין גזרו כו' זונה ולרב דימי נשיהו לא כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ואמר בפרק י' יוחסין דפליגי ראב"י ור"י ור"י ור"י ור"ש בגיורת לכהן כו' אבל בעובדת כוכבים כו' עכ"ל ק"ק מאי אולמא להו להקשות מהך דפרק י' יוחסין טפי דהא איכא לדחויי נמי כמו שתירצו לעיל אהך דיבמות דבגיורת שאני דהשתא בת קיחה היא אבל בעובדת כוכבים דלית בה קיחה לית בה משום זונה ויש ליישב דמשמע להו כיון דכל הני אסורי בגיורת אפילו פחותה מבת ג' דלא שייך בה זנות דאינה ראוייה לביאה וע"כ הטעם לפי שבאה מן העובדי כוכבים דשטופים בזימה וא"כ אין סברא לומר דלא שייך זנות בעובדת כוכבים וכן נראה מדברי התוספות דפ' הבע"י ודו"ק:

דף לז.

גמרא העיד ר' יוסי בן יעזור איש צרידה על איל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ורבנן לית להו דר' יוסי פי' בני דורו שהיו חלוקין כו' עכ"ל ר"ל דלאו היינו רבנן דפליגי אדר' יוסי בפרק מי שמת דודאי בהנהו לא איצטריך ליה למימר דלית להו דר"י אבל הני רבנן דנקט היינו בני דורו של ר' יהודה הנשיא והיו חולקין עליו לית להו דר"י ואהא כתבו דמ"מ ליכא למיפשט מדמשמע הכא דלית להכתא כר' יהודה הנשיא דלא הווי כל כו' סייעתו דה"ג דלית הלכה כר' יוסי דאיכא למימר דכי לית להו הכא היינו בע"פ כו' וק"ל:

דף לז.

בד"ה דיקרב דמיקרב כו' והא דאמר רבא לא תתלו כו' לאו משום דאית ליה טומאה כו' עכ"ל לדבריהם צ"ע דמהיכי תיסיק אדעתין למימר דמש"ה קאמר רבא לא תתלו ביה בוקי סריקין ברב נחמן דמוקי לה בהכי משום דאית ליה טומאת חיבורין לאו דאווריינתא הוא דמכ"ש הוא דאיכא לאוקמי הך דיוסי בן יעזור כדלעיל ולא איצטריך ליה לאוקמא בספק טומאה ברה"ר כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף לח.

בד"ה איכא בינייהו כו' זיל הדר דכל שאינו עולה על כו' עכ"ל כצ"ל וכל הך מלתא דאסר רשב"ל וא"ל ר"י אדמקטורך כו' ליתא בהך עובדא ע"ש:

בד"ה דנים קטנים כו' ואם צלאן סומך כו' ול"ג עובד כוכבים כו' עכ"ל פירוש לדבריהם כיון דעד השתא נמי בצלאן עובד כוכבים ומליחת ישראל קמיירי מאי ואם צלאן עובד כוכבים ועוד כיון דרב אסי אשמועינן כבר דאין בו משום בישולי עובדי כוכבים ושרי לאכול אמאי לא מערבין ביה ואי משום דסר"א דבעי תבשיל וזה אינו קרוי בישול כיון דנאכל כבר מחמת מלחן ואשמועינן רב יוסף דאפ"ה מיקרי תבשיל הך רבותא ליכא נפקותא מידי בין צלאן עובד כוכבים בין צלאן ישראל אבל גבי כסא דהרסנא דמשום איסור בישול עובדי כוכבים נעגו ביה שפיר גרסינן ואי עבדינהו עובד כוכבים כו' וק"ל:

דף לח.

בד"ה אי משום גיעולו כו' מיהו מדבש כו' אין ראייה כו' עכ"ל ולעיל (עבודה זרה דף ל"ה) בתוספות בד"ה בשלמא למ"ד זוליתן כו' הביאו ראייה מדבש ע"ש ולא אסקי אדעתיהו הך סברא דשאני דבש דפגום אפילו בעין וק"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

דף לט.

בד"ה אמר רב חבית כו' דאיתיה לאיסורא בעיניה אבל חמפ"ג אינו אלא תערובת כו' עכ"ל איסור חלב אינו ג"כ אלא משום תערובת מיהו הא דחי ליה תלמודא ומפיק חלב ועייל חתיכות אך קשה בפת מאי איסור תערובת איכא הא איסורא הוא משום חתנות ויש ליישב דהני איסורא בעיניה דקחשיב חבית הוי איסורא דאורייתא אבל איסורא דפת דאינו אלא איסור דרבנן משום חתנות לא היה אלא כמו איסור תערובת וק"ל:

דף לט:

בד"ה התם קא בעי כו' לרבנא דהלל דאפילו כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מ.

נמרא כסימני בויצ'ם כך סימני עוברי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כאן בפתוחות כו' ועוד קשה אי חיישינן כו' ובד"ה נמצאת כלבית פי' הכשר כלבית כו' יבד"ה אמר רבא כו' חמי ליה הדא קליפתיה כו' כצ"ל:

דף מ:

בד"ה ובאגרטיו של כו' דכי דייק לה במלתיה (דר"י) [דר"ל] הא צלמין כו' מסיפא דתבנית כו' דההיא אתיא אפילו כרבנן כו' עכ"ל כצ"ל פירוש דמייירי בכפרים מיהו הך דיוקא דרישא הא צלמין עצמן אסורין קאמר וסתמא כר"מ ולא ניחא ליה לאוקמא בכפרים ואפילו כרבנן משום דגופא דמתניתין שברי צלמין מותרין ע"כ איירי בכ"מ אית לן למימר דהדיוקא מיניה הא צלמין עצמן אסורין איירי בכל מקום אך קשה לישובו של רבי אלחנן דאכתי [תקשי] לפרש"י דקתני מנא שברי צלמין מותרין ומנא אפילו בשוק משמע וא"כ מדיוקא דקאמר הא מנא צלמין עצמן אסורין אפילו בשוק ומיירי בלא כפרים דסתמא כר"מ קאמר ואפשר דר"ל דלקמן דמוקי לה סתמא כר"מ פליג אדר"י דהכא דמוקי לה דוקא בעומדן על פתח כו' ודו"ק:

דף מא.

בד"ה אמר רבה כו' פלוגתיהו דר"מ ורבנן כו' לכך נראה כו' דר"מ אסר בכ"מ כו' ורבנן שרו בכל מקום כו' עכ"ל כצ"ל וה"ל למיפרך כדפרין מעיקרא כפרש"י ותוספות דה"ל למיתני וחכ"א אינו נעבד ואפשר דהיינו הך דפרין דכפרים ודאי למפלחינהו עבדי דאל"כ ה"ל לרבנן למפלג בהא ודו"ק:

בד"ה אמר שמואל כו' ואסורין לר"מ משום שאינס כו' עכ"ל יש לדקק על דבריהם דהא בין לפרש"י בין לפר"ת הך סיפא דתבנית יד כו' אתיא אפילו כרבנן כמ"ש התוספות לעיל ויש ליישב דנקטי הכי ואסורין לר"מ משום דהך סברא דקאמר שמואל ואם נקט שברי עבודת כוכבים ברישא ה"א דוקא תבנית כו' אבל צלמים שאין נעבדין כו' כמ"ש התוס' ליכא אלא לר"מ ובכרכים אבל לרבנן בכפרים צלמים נמי עבודת כוכבים הן דודאי למיפלחינהו עבדי להו ודו"ק:

דף מא:

בפרש"י בד"ה ומקשינן ולר' יוחנן דמותיב מודה דלר' מאיר כו' עכ"ל כצ"ל פי' אע"ג דר' יוחנן לא מוקי סתמא כר"מ מ"מ מודה דכר"מ נמי אתיא הא דשברי צלמין מותרין וק"ל:

תוס' בד"ה מדר"מ נשמע לרבנן לפר"ת דפירש כו' כצ"ל:

דף מב.

בד"ה לידע אם זכר כו' בור שמטילין בו נפלים טהור כו' עכ"ל ומהך רישא לא בעי לאקשווי אמאי טהור הא ודאי מטילין בו נפלים וספק גררויה דו"ל דהכא ידע ודאי לתרן כיון דעכשוי לא היו מטילין אלא שהיו רגילין כבר להטיל אית' לן למימר דודאי גררויה בזמן הזה וק"ל:

בד"ה מפני שחוללה כו' דמייירי עבור קצר כו' ולמאי דמוקי לה דהטילה כמין נפל צ"ל גררויה מפני נפלים שהיו מטילין בו כבר דאע"ג דאיירי בגבדק הבור כמ"ש התוס' לקמן היינו משום דתלינן בגרירות חוללה ודו"ק:

בא"ד ואין לתמוה כו' דסתם חור שרצים אין בהן פותח כו' עכ"ל ויש לתמוה לדבריהם דאדרבה מהאי טעמא דסתם חור שרצים אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה והיה נ"ל להגיה דסתם חור שרצים י' ש' בהן פותח טפח ואין הטומאה בוקעת ועולה אבל בתוספות דפרק קמא דפסחים ובפרק כל הור הוכיחו דהאי חור ע"כ אין בה פותח טפח דא"כ היה מביא הטומאה לגור ע"ש וע"כ נ"ל דכל זה מלשון הקושיא והתירון חסר בתוספות וכצ"ל דיש לומר דגררויה ואכלוהו קאמר א"נ י"ל דמייירי כו' כצ"ל והאי תירוצא איתא גס שם בתוס' ע"ש:

בד"ה עובד כוכבים ששיפה כו' וצריך לומר מכלא משני כו' עכ"ל צ"ע למאי דמוקי לקמן הא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וקתני לצורכה כו' ולא מדייק הכי מרישא דקתני לצורכו היא ושיפוייה מותרין ע"כ דאית לן למימר כיון דהיא ושיפוייה מותרין לא מקרי עיקר עבודת כוכבים קיימת והכי נמי הכא איכא למימר דמלצורכו פרכינן לר"ל תהוי כעבודת כוכבים שנשברה מאליה ויהיה היא ושיפוייה מותרין כמו בעובד כוכבים וכן דקדק רש"י לפרש דמלצורכו פרכינן הכא והשתא אין מקום לקושיית התוס' דלא מצי לשנויי שאני התם דעיקר עבודת כוכבים קיימת דהא מלצורכו פרכינן ודו"ק:

דף מב:

נמרא השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים כו' הני תלתא דחשיבי להו כו' כצ"ל:

דף מג.

נמ' המוצא כלים ועליהם צורת חמה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ש"מ עובד כוכבים כו' אבל עובד כוכבים מבטל אע"ג כו' וקמ"ל דישתאל אדעתיה דעובד כוכבים פלח כו' עכ"ל אולי כך היה הגירסא שלהם שם אבל בנוסחא שלפנינו שם אבל עובד כוכבים דנפשיה מבטל משמע דחלק ישראל אינו מבטל וא"כ ע"כ ללא אמרינן ישראל אדעתא דעובד כוכבים פלח ע"ש:

דף מג:

נמרא אמר רב הונא בריה דרב יהושע מפרקיה דאביי שמיע כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לא אסרה כו' דכל אלו תירוצים של אביי כו' אלא מתחלה היה דורש כו' עכ"ל דבריהם מנומנים דאין זה תירוצים של אביי אלא מדברי הבריייתא דפריך מינייהו לאביי ובתוס' מסכת ר"ה דבריהם מבוררים בזה ע"ש ועיין בר"ן:

בד"ה שוחק חזורה כו' אלא לרב יוסף היכי ליעבד דע"כ לרבנן כו' עכ"ל דבריהם תמוהים לרבה נמי תקשי להו דעל כרחק שחיקה בשאר מימות אינו מועיל מדאיצטריך בבריייתא לטעמא דלא נתכוין משה כו' ואפשר שהם מפרשים שאין זה לישנא דבריייתא אלא לשון גמרא ואליצא דרב יוסף קאמר תלמודא הכי וזהו שקדקון בדבריהם מדאיצטריכו רבנן בגמרא כו' והוא דוחק ובתוספות דפרק כל שעה הקשו זה בסתמא לכ"ע בין לרבה ובין לרב יוסף מתוך ברייתא זו ונראה לי להגיה כאן בתוספות היכי ליעבד ועוד דע"כ לרבנן כו' ופי' שהקשו מתחלה אשמעתין דהתם לרב יוסף דלרבה איכא למימר לר' יוסי דקתני ים המלח אפילו בעיניה הא בשאר מימות בעי שחיקה ורבנן לא פליגי עליה דר' יוסי אלא בזורה לרוח אבל לרב יוסף ע"כ הא דנקט ר' יוסי ים המלח משום דבשאר מימות לא סגי אפילו בשחיקה וכן הוא בתוספות שם ואם כן לרבנן נמי שחיקה בשאר מימות לא סגי דרבנן מחמיירי שפיר מר"י וא"כ היכי ליעבד ועוד הקשו לרבה נמי דע"כ לרבנן אף שחיקה כו' מיהו ק"ק לי בין אתוספות דפרק כל שעה ובין אתוספות דהכא וכי יגרע שחיקה בשאר מימות לר"י מזורה לרוח ויש ליישב ודו"ק:

דף מד.

בפרש"י בד"ה היכי מצי מנח כו' על ראש דוד הס"ד ובד"ה ששזה ככר זהב כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אכן שואבת כו' ואכן שואבת קבועה למעלה כו' כ"ה בס"א:

דף מד:

גמ' והיכי עבד הכי והא אמר רבה כו' ומהא מלתא גופיה דאמר ליה אין משיבין במרחק לא בעי למפרך משום דאפשר לפרש דלאו משום איסור דברי תורה נגעו בה אלא משום דאין פנאי לאדם להשיב במרחק וק"ל:

תוס' בד"ה תנא כשיצא א"ל כו' וי"ם דגרסינן בבריייתא וכשיצא א"ל אין משיבין כו' משמע כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דאי גרסינן כשיצא א"ל בלא וי"ו משמע דבא תנא דבריייתא לפרש המתני' דהא דקתני בה א"ל אין משיבין כו' לא א"ל אלא כשיצא אבל אי גרסינן וכשיצא בוי"ו משמע דהאי תנא דבריייתא מלתא דנפשיה קאמר וכיון דלא קתני בה שהשיב לו אלא אין משיבין כו' משמע דלא השיב לו יותר וקשה להר"א והר"ן מחלק בין בוי"ו ובין בלא וי"ו אוכשיצא דמתניתין ולא שייך לדברי התוס' ודו"ק:

בד"ה תשובה גנובה כו' שאפילו לא היה כדברי ר' גמליאל לא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מה.

בפרש"י בד"ה ומה שעליהם כו' הכתוב היא דתלוש שעליהם כתלוש כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ת"ק סבר ציפוי כו' דציפוי דתמורה כו' אלא לנוי כו' עכ"ל ונ"ל לפי' זה דנוי דהר שרי ועיקר קרא דלא תחמוד כסף וגו' דאוסר נוי לאו בהר קמשתעי דאל"כ הדרן קושיין לדוכתין מאי האי דנוי דהר אסור ותקדושן שרי ובב"ח הוי איפכא וק"ל:

דף מה:

בפרש"י בד"ה אילן שנטעו כו' ונבעות שרו ה"ה כל כיוצא כו' כצ"ל ובד"ה האי סברא כו' ואתשרפון קא סמיך דאי מונתעתם כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה והכא באילן כו' לוקמיה בנטעו אילן וד"ה כו' עכ"ל פי' ולא הוה איצטריך ליה לדחוקי בנטעו מתחלה לכך ולשון וד"ה שנקטו בדבריהם בכדי הוא דהשתא נמי בנטעו מתחלה לכך היינו נמי לד"ה וקאמר ורבנן היינו אף כרבנן וק"ל:

דף מז.

בפרש"י בד"ה הצך השוה כו' וזהו טעם עצמו כו' ובד"ה לעולם אימא כו' בדבר תלוש ולאו בעלי חיים כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מז:

גמרא יש נעבד במחובר אצל גבוה מכשירי כו' כצ"ל:

גמ' ואתמר עלה ואמר רבא אמר רב נחמן מחלוקת כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה דתנן השיב כו' משום דרישא דמלתא כו' עכ"ל פי' דבר"פ אלו דברים לא תנן הכי אלא השיב רבי עקיבא דהא תוכיח כו' ובסיפא תנן א"ל ר"ע או חילוף כו' ואהא קאמר משום דהשיב רבי עקיבא רישא דמלתא הוא נקט ליה הכא מיהו כיון דעיקר אתקפתיה דרב פפא מאו חילוף לא חש לאתויי כולה מלתא דרישא וק"ל:

דף מז.

בפרש"י בד"ה עיקר שירה כו' בפי' החליל הס"ד ואחר כך מ"ה אפילו הכי כו' ובד"ה מי שהיה כו' והבית עצמו נעבד עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה מי מאים כו' אבל הכא מייירי אחר ביטול כו' עכ"ל לאו דוקא אחר ביטול אלא דהוה כמו אחר ביטול דהא לרבנן שרי בנטעו ולסוף עבדו בלא ביטול ואפשר דנקטו האי לישנא אחר ביטול משום דרב דימי דמוקי לה באשרה אסורה? ובגיטלה וק"ל:

דף מז:

במתניתין ג' בתים כו' וכיידו לעבודת כוכבים נוטל מה שחידש הכניס לתוכה עבודת כוכבים והוציאה ה"ז מותר כצ"ל:

בפרש"י בד"ה שקן לשון שרץ כצ"ל:

דף מח.

תוס' בד"ה גידעו ופסלו כו' והא דלא משני גדעו כו' דשנויא דחיקא הוא וניחא כו' עכ"ל פי' דהוי שנויא דחיקא ומתניתין ושמואל כר"י בר' יהודה מיהו רב אשי ניחא ליה לאוקמא בהך שנויא דחיקא ושמואל ככ"ע ומתני' כרבנן ודו"ק:

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

דף מח:

גמרא היכי דמי אי דאיכא דירכא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ונוטעין יחור כו' אטו אגוז דביחור לא כו' כצ"ל:

דף מט.

בפרש"י בד"ה אלא לעולם כו' דקאמרינן זה חזי גורם אסור דקאמרי אבל לא בימות החמה כו' עכ"ל נ"ע דהא מהך דאבל בימות החמה אינו מוכח לאסור זה חזי גורם כמו שקדקו התוספות לעיל בשם רש"י ונ"ל לדברי התוספות הא דקאמר רבי יוסי לרבנן לדידכו לאמרינן זה חזי גורם אסור היינו מהך דא"ל אף היא נעשית זבל כו' ואסרו שוחק חזרה לרוח ודו"ק:

תוס' בד"ה שאם נטע כו' אבל אגוז וקרקע שני כו' עכ"ל ובהא נמי הוי מצוי לדחויי פי' ראשון של פרש"י יק"ל:

בא"ד וכן משמע לשון בטלה ואם תאמר מ"ש גידולי כו' עכ"ל הד"א כצ"ל:

בד"ה הא רבנן והא דשרי לעיל נטע כו' עכ"ל פירוש לפום סברא דהשתא ללא שאתי ליה בין עבודת כוכבים לשאר איסורין דהא מוקמינן הך דקתני בעבודת כוכבים שלה תזרע ופרה תישחט כר' יוסי משום דמתיר בערלה ובדבור התוספות שאחרי זה שכתבו התוספות וא"ת היכי מייתי מדרבנן כו' דלמא שאני להו בין עבודת כוכבים כו' עכ"ל היינו לפי אותה סברא דקיימינן התם דשאני להו דמש"ה לא מוקמינן כר' יוסי ושוב כתבו התוס' בד"ה אלא ר"א ורבנן כו' דלפ"ז הברייתות מתורצת כו' והא ר"א ירבנן עכ"ל היינו לפי הסברא דקיימינן שם שוב דלא שאני ליה דהא ליכא מאן דשרי אלא ההיא דשאר אלא דדחי ליה תלמודא אימר דשמעת להו לרבנן דמקולי בשאור כו' (א) אך ק"ק על הך דחזיה הא ע"כ מההיא דעצים מוכח דר"א אסר זה חזי גורם וא"כ על כרחך בההיא דשאר אית לן למימר כאבוי ימדר"א דאינו מחלק ואסר אף בשאר איסורים נשמע לרבנן דשרי ולא חלוקו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד אלא משום דמה שגדל מן האגוז עצמו יהא מותר כו' עכ"ל כצ"ל וכשיטתם לעיל דפליגי ר' יוסי ירבנן בנטיעת אגוז של ערלה דשרי לרבנן בדיעבד והיינו שיהא מותר לאחר ג' שנים ואם כן לא יגרע הברכת נטיעת אגוז זו מהברכת יחור אחר של ערלה בזקנה דבטלה אע"י דאי לא הבריקה לא הוי שרי פירות היחור עד לאחר ג' שנים ודו"ק:

דף מט:

בפרש"י בד"ה ונשתרי לך כו' דהתם תרוייהו ס"ל כרבנן דהכא כו' עכ"ל ונ"ע דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהכא פסקינן כר"א ושרי למכרן אפילו כ"א בפני עצמו כדעבד רב חסדא עובדא ולקמן בפרק בתרא פסקינן הלכתא כרשב"ג ודו"ק:

בא"ד לא מתהני מיין נסך מידי משום דאיתיה לאיסור בעיניה עכ"ל הוא מגומגם ובדפוסים חדשים הגיהו משום דליתיה לאיסורא כו' ואפשר שהגמיה הבין דאיירי ביין דנתערב האיסור ואינו בעין ממש ואין זה מספיק דאדרבה הא אמרינן התם בהדיא דטפי אית לן למישרי למכור חוץ מדמי יין נסך שבו בחבית דאיתיה לאיסורא בעיניה מביין ביין ודו"ק:

בד"ה ה"ג ואיבעית אימא דכ"ע אין עובדין לשברים כו' עכ"ל ממה שדחק רש"י לפרש עבודת כוכבים של חוליות הרי הן כשברי שברים כו' ובנבייה דמתני' דשברי שברים הן כו' ג"ל להגיה הכא בפרש"י דכ"ע אין עובדין לשברי שברים כו' והיינו כגירסא דשמעתין וק"ל:

דף נ.

בפרש"י בד"ה דאיכא גובהה כו' גדול הס"ד ואח"כ מ"ה כה"ג זו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה במקורבות כו' שכיון שעברו הגובהה כו' כצ"ל:

דף נ:

גמרא רב סמא בריה דרב אשי לרבינא רבה בר ירמיה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה עד ר"ה כו' הכא שרי שלא ימותו כו' עכ"ל בכדי נקט טעמא דשלא ימותו דהא מוקמי' לה בלאברויי אילנא ואפ"ה שרי עד ר"ה ודו"ק:

בד"ה שיבר מקל בפניה חייב כדאמרן בפ' ד' מיתות כו' בין שאין דרכה חייב דכתיב זובח וגו' עכ"ל ימלקמן בשמעתין ה"מ לאתיין דאר"א מנין לשוחט בהמה למרקוליס כו' שנאמר ולא יזבחו עוד וגו' יבתוס' בפ' ד' מיתות מפורש תרי קראי לשלא כדרכה למה לי ע"ש:

תוס' בד"ה ומשקין אותן כו' בזמן הזה דרבנן ורבי היא כו' ולרבא השקאה כו' עכ"ל אע"ג דהתם מהני טעמא לאבוי ורבא בשביעית גופיה משקין בית השלחין הכא דלאברויי אילנא הוא בשביעית אסור ודו"ק:

בא"ד עוד י"ל דדוקא מלאכות של כו' עכ"ל כצ"ל ופירוש בתוספות שביעית וק"ל:

דף נא.

בפרש"י בד"ה אלא מעתה דבעינן כעין פנים כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא רב לא בעי כעין פנים ממחזיב כשיבר מקל בפניה אלא הכי הל"ל אלא מעתה דבעינן כעין זריקה משתברת וק"ל:

בד"ה אי מאתן כו' וסרים מחמת חולי כו' עכ"ל אבל סרים אדם בלאו הכי אימעית דהוי מחוסר אבר יק"ל:

דף נא:

במשנה כו' נהנין מהן בטובה ושלא בטובה כו' כצ"ל וכ"ה ברא"ש:

דף נב.

תוס' בד"ה תגהו ענין כו' דדברי קבלה הן כו' עכ"ל ר"ל האי קרא ויאכלו מזבחי מתים בספר תהלים הוא:

דף נב:

גמ' מאי לאו היכננו דאטבליניהו כו' ס"א וכן ברש"י:

דף נג.

שם לעובדה ממש מאי טעמא דמ"ד ביטול ומאי טעמא דמ"ד לא ביטול כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ומ"ט דמ"ד לא ביטול בלחבלה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה או דלמא כו' דברי לי במוכרה לחבלה ודברי חבירי במוכרה לעובדה כו' עכ"ל פי' שאני אינו חולק במוכרה לעובדה וק"ל:

דף נג:

בפרש"י בד"ה הכי קאמר כו' נאסרו עבודות כוכבים שלהם כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דאי תנא לזה כו' דאי לרבנן אפילו זבנה לא בטלה כו' עכ"ל ולמ"ד לעיל דבצורף עובד כוכבים דוקא פליגי וכדמסיק לעיל אתנא שפיר כרבנן דהכא בלזה מישראל איירי ואי הוה זבנה ליה מודו רבנן דבטלה וכן נראה ממה שקדק רש"י לפרש לזה עליה עובד כוכבים אפילו מצורף ישראל ודו"ק:

דף נד.

בד"ה מתקיף לה כו' אדרבה מיניה ילפינן דחייב למסור כו' אפילו במצנה קלה כו' עכ"ל טעות קחזינא הכא דילפינן מיניה ולא מיייתי ליה התם אלא אנ' עבירות דיהרג ואל יעבור וע"ש ונראה להגיה חוץ מבמצנה קלה כו' וה"ק התם בכל עבירות כו' יעבור ואל ייהרג חוץ מעבודת כוכבים וע"ש וש"ד כו' ודו"ק:

בד"ה הא צניעא הא כו' לתרועי הברייתא אפילו אליבא דר"י כו' עכ"ל דלרבנן ניחא לאוקמא אפילו צניעא אע"פ דפטור דליעבד הואיל וחייב למסור עצמו עבודת כוכבים קרינא ביה וק"ל:

בד"ה היתה בהמת חבירו כו' אע"ג דרב הונא מייירי לאוסרה להדיוט ועבד שלו אסור מייירי לאוסרה לגבוה דכי היכי דמעשה בגופו כגון שחיטה מהני לאוסרה להדיוט ה"ה נמי כו' כצ"ל:

דף נד:

בפרש"י בד"ה [למעוטי ערלה וכו'] ואם מכרן וקדש כו' לאתהניי מינייהו מיהו ההיא הנאה מטוא (לה) [ליה] ע"י כו' קא מטוא (ליה) [לה] ודוקא כו' כצ"ל:

דף נה.

תוספות בד"ה ירד לבור כו' ור"י פירש דלדאי מיירי מתניתין בניצוק נמי כו' מטעם נצוק בר נצוק כו' עכ"ל מפירושו נראה דה"ה דמייירי בגנע בו עובד כוכבים ואע"ג דלא חשיב יין ליאסר במנע עובד כוכבים מיהו ע"י נצוק הוי מיתסר דהוא כאלו נתערב יין שבבור ליין שבגת וכן כתב הרא"ש לקמן גבי החזרת גרנותני לפי מה שכתב שם בשם רש"י והך סברא צ"ל נמי בתוספות לקמן ע"ש:

בד"ה והשאר מותר כו' גת של אבן שזיפתה עובד כוכבים ינגב ושל עץ רבי אומר כו' מתניתין בלא דרך בה ברייתא בדרך בה ולאוקמי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד כאן למשנה ראשונה כו'. פירוש ומצוי איירי מתני' נמי בדרך בה דלמשנה ראשונה כל מה שבגת שרי והא דבעי ניגוב היינו משום הזפת דאורחא למרמי ביה פורתא חמרא כדלקמן ודו"ק:

בד"ה דורכין עם כו' נראה כפרש"י דבסוף דריכה קאמר כו' עכ"ל ולפירושו ליכא לאקשויי נמי אמאי בישראל לא דורכין עמו כיון שכבר נטמא הכל בתחלת דריכה דיי"ל כיון דדריכתן בעבירה אסור לסייע לו בדריכה כדי שלא ירגיל בכך ויפרוש כפרש"י ושוב מצאתי כן בדר"ן ע"ש:

דף נה:

בד"ה אמר רב הונא כו' ור' יהודה פירש דהירושלמי קאי אמשנה אחרונה וכגון שהמשיכו כו' עכ"ל ר"ל הא דלוקחין עבשיו יין בגיגיות משום דאין לנו לחוש כלל להמשכה אלא דהירושלמי איירי כשראינו שהמשיכו ע"י ישראל לפרש"י כדאית ליה ולפר"ת כדאית ליה למשנה אחרונה ולכך יש לחוש בקל בהעלמת עין להחזרת הגרנותני וכלי הבור לגת וכן מלתא דר' חנין דקאי אסיפא דמתניתין בראינו שירד היין לבור לכן יש לחוש בקל לחזרת גרנותני וכלי הבור לגת אבל אם לא ראינו הורדה והמשכה לבור ליכא למיחש למידי ודו"ק:

דף נו.

גמרא ת"ש דתנן יין משיקפה אע"פ כו' וכן בתוספות בד"ה תרין נמי להך קמיייתא ומתניתין דאע"פ כו' ובד"ה לימא תלתא כו' וא"ת מתני' דמעשר כו' כצ"ל דמתני' היא בפ"ק דמעשרות ע"ש:

תוס' בד"ה ואין בוצרין כו' למתני כ"ש הכא טפי מבמשנה ראשונה כו' עכ"ל הא ודאי האי לישנא אין בוצרין עם ישראל כו' וכ"ש שאין דורכין כדקתני הכא לא איצטריך למתני לעיל כיון דקתני אין בוצרין עם העובד כוכבים כ"ש דאין בוצרין עם ישראל דאיכא תתרי כמ"ש התוספות לעיל אבל ה"מ למתני בהאי לישנא אין בוצרין עם העובד כוכבים וכו' וכ"ש שאין דורכין עם הישראל דאיכא סיוע לטומאה דאורייתא כדקתני הכא והאח תירצ' דתני הכא כ"ש ללמד דטעמא דאין בוצרין עם הישראל נמי אינו משום גורם טומאה אלא משום סיוע כמו באין דורכין מה שאין כן לעיל דקושטא הוא דטעמא דאין בוצרין עם העובד כוכבים משום גורם טומאה ואין דורכין טעמא אחרינא משום סיוע בסוף דריכה הוא כמ"ש לעיל ונראה מדבריהם דטעמא דאין בוצרין משום סיוע הוא שהסכימו כפי' רבי יהודה שמצא כן בפרש"י כמ"ש התוספות לקמן:

דף נו:

בד"ה רבא מוקי כו' רביעי לפי משנה אחרונה דלמשנה אחרונה נמי התחיל לימשך קובעו למעשר וי"ל דתנא כו' חד חשיב ליה עכ"ל הס"ד וכצ"ל ופירוש דתנא דמתניתין ראשונה ודאחרונה חד תנא גמר להו אלא דמעיקרא הוה ס"ל הכי ושוב חזר בו וק"ל:

בד"ה אבל אם החזיר כו' וי"ל דס"ל כאבוי כו' ולית ליה נמי סלק כו' עכ"ל לא הוי צריכי למימר דלית ליה נמי סלק כו' ואפשר שהוא תירון אחר דא"נ לא ס"ל כאבוי לית ליה נמי סלק כו' וק"ל:

בא"ד דמסתמא יש ס' בחרצנים כו' עכ"ל לאו דוקא בחרצנים דיין שבגת נמי יועיל לבטול לפום סברא דהשתא דאפילו מין במוינו בטל בס' בסתם יינם וק"ל:

בד"ה גרנותני גופה כו' מן החבית לקנקן ונתנו ליין שבחבית כו' עכ"ל האי לישנא ונתנו ליין שבחבית ברא"ש ובמדרכי ובר"ן אינו וכן נראה כי טעות הוא דאם לא כן ליתסר יין שבחבית מכח תערובת יין שבקנקן שנאסר כבר מכח חד נצוק ויש להגיה ונשאו ונתנו ביין שבחבית והתירו כו' וק"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

בא"ד אבל לפירשב"ס כו' אלא לאו ש"מ נצוק בר נצוק אינו חיבור כו' עכ"ל ולא מסתבר להו לפלוני דהכא לעשות יין לא היו נצוק בר נצוק חיבור אבל לעיל במעשה שבא לפני רש"י לאסורו לחוד היו חיבור דהא בחד נצוק לא מפלגנין ביה והוי חיבור לגרנותני בין לעשותו יין ובין לאסורו ודו"ק:

בא"ד מעשה באל לפני ר' מנחם כו' אלא מכח עובד כוכבים לא נאסר ההוא דלא נפיק לבראי מטעם נצוק כו' עכ"ל האי מעשה לסתור פירשב"ס דלעיל דלפירושו נאסר מה שבגרנותני בנצוק במה שבבור שלא נאסר אלא מחמת כחו ומה שבגת נמי הוה נאסר אי לאו דהוה נצוק בר נצוק וק"ל:

בד"ה מהו לדרוך כו' שהגת של עובד כוכבים ולא להתיר בשתיה כו' עכ"ל יראה שסתמו דבריהם למאן דאית ליה דסתם יינן אינו בטל בס' ומיהו בהנאה שרי כרשב"ג למוכרו חוץ מדמי יו"נ שבו אבל לפיר"ת דאית ליה דסתם יינן בטל בס' כשאר איסורין שבתורה א"נ דהוי הגת של עובד כוכבים מותר בשתיה דקליפת הגת בטל בס' במה שבתוך הגת כמ"ש הפוסקים ואפשר שמכחו עצמם לאוסרו בשתיה אמה שכתבו בסוף הדיבור למ"ד נצוק בר נצוק חיבור דיש לאוסרו למשנה אחרונה מיהת בשתיה אלא להיתר הנאה שאלו אם מותר לכתחלה להשתכר בדצייר לדייה דעובד כוכבים ועיין בתוספות ר"פ השוכר:

בא"ד דאי לפסוק הלכה שאלו היה לו להשיב אין דורכין כו' עכ"ל פי' כמ"ש כיון דלהיתר שתיה לא שאלו למשנה אחרונה משום נצוק בר נצוק ולהיתר הנאה נמי כיון דסתם קמבעיא ליה ולא מפרש לה בדצייר לדייה היה לו להשיב אין דורכין כמשנה אחרונה ומה שיש ללקק בזה אדבריהם בר"פ השוכר בד"ה שכרו לסתם יינן כו' ע"ש בארוך:

בא"ד וא"ת כיון שהגת התחיל לימשך א"כ הוי יין (נסך) גמור לפי כו' למ"ד נצוק בר כו' עכ"ל כצ"ל אבל למשנה ראשונה לא הוי נצוק בר נצוק חיבור לעשותו יין כן הוא דעת ריב"ס לעיל שאומר נצוק בר נצוק לאיסורא בלחוד הוי חיבור אך ק"ל במאי דפסיקא להו דהיין שירד לבור של עובד כוכבים נאסר בהנאה אי משום כחו של עובד כוכבים כפירשב"ס לעיל הא ?כיון דציירנא ליה לדייה מדמה ליה תלמודא לשלא בכוונה וה"ל כחו שלא בכוונה ושרי ואפשר דסתם בורו של עובד כוכבים יש בו יין של עובד כוכבים הרבה ודוחק:

בד"ה הוה עובדא כו' כי הבור היה של עובד כוכבים ולא שרי אלא בהנאה כו' עכ"ל הא ודאי מה שבבור אסור נמי בהנאה כמ"ש התוס' לעיל אלא ה"פ ע"י שהבור של עובד כוכבים לא שרי מה שבגת אלא בהנאה משום דנאסר בשתיה ע"י נצוק בר נצוק לפי דרכם לעיל ודו"ק:

דף נז.

בד"ה דאי משכחנא כו' משום ר"ש דשרי בשתיה ולא שרי אלא בקנה עכ"ל מיהו למאי דמסיק דשרי ר"ש נמי ברגל ע"כ הא דקתני בקנה משום ת"ק הוא דביר אסור בהנאה וקושטא הוא דאשכחנא תנא דאסר כר' נתן ודו"ק:

בד"ה ה"ג ברוב ספרים כו' וכן לקמן דפריך והא קנגע בנטלא פירוש ששאב כו' ואע"פ שע"י זריקה הוא כו' דאין לחלק לר' נתן בין שלא כוון לגנוע ובין בלא כוונת ניסוך כו' כצ"ל:

בא"ד וכל ההלכות מוכיחות לקמן דשרי כו' והוי ליה כחו שלא בכוונה ולא גזור כו' עכ"ל מיייתי ראיה מכחו שלא בכוונה אמגע ע"י ד"א שלא בכוונה דר"ת מדמה להו להדדי כמ"ש הר"ן דקורארו כחו ע"ש:

בא"ד וחשבי נמי מדידה דקנה או נגיעה דקנה כמו מדידה או נגיעה דידי כו' עכ"ל וקשה וכי עדיף מדידה בקנה ממדידה דרגל דשרי ר' נתן בהדיא וכ"ה ברא"ש ועיין בזה בר"ן:

דף נז.

בפרש"י בד"ה הא קמ"ל כו' ולאפוקי (מדר"ט) [מדרב] אלא לענין כו' מלו וטבלו ולאפוקי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה והא וכן קתני דמשמע דהכי יש לאסור כו' עכ"ל משום דכל וכן שבתלמוד הוא דמדמה מלתא דבתריה למלתא דלעיל מיניה כמ"ש ג"כ לקמן מש"ה הוכרחו התוספות לפרש דהכי פריך והא וכן קתני דהכי יש לאסור בבני השפחות קטנים כמו עבדים קטנים לפי דפריך דאסרת בעבדים קטנים ודו"ק:

בד"ה הא קמ"ל כו' המ"ל האי וכן כשאר וכן דעלמא מה עבדים גדולים כו' עכ"ל פירוש דלפום האי ליטנא דהושוו ג"כ בקטנים לא הוה איצטריך לדחוק להוציא מלת וכן ממשמעו דעבדים דומיא דבני כו' אלא דהוי ככל וכן דעלמא דהכי הוה סברת המקשה בליטנא קמא והא וכן קתני דמשמע אבל אי שרי קטנים בעבדים ניחא ליה וכן ככל וכן דעלמא כיון דהושוו גס בקטנים מיהו בליטנא קמא לא תקשי להו אמאי קאמר עבדים דומיא כו' ולא קאמר מה עבדים מלו ולא טבלו עושין יו"נ אף בני השפחות עושין יו"נ ככל וכן דעלמא דלחא לא איצטריך למימר וכן דבהדיא קתני בכל חד מלו ולא טבלו ולהכי איצטריך למימר דקאי אדיוקא דמלו וטבלו ועבדים דומיא כו' ודו"ק:

דף נח.

בד"ה איקלע רב הונא כו' לישני ליה שאני התם דהחזירו עובד כוכבים ואילו רבא שרא בהחזירו ישראל כו' עכ"ל לפי סברת התוס' ודאי דלא ה"מ לשנויי הכי דהא כמו דאסרינן באגרדמים כולו משום מגע עובד כוכבים לכל הפחות הכא תיאסר ההוא יין המשוכשך ואילו רבא כוליה שרא ליה אלא לפי סברת רש"י שכתב דהמ"ל אגא דאמרי כרשב"ג קשיא להו דהשתא נמי לישני ליה כו' ודו"ק:

בא"ד לכך פר"י כו' וכיון שנתערב נתבטל כו' עכ"ל מפירושו נראה דאילו היה יין המשוכשך בעין לא היה שרא ליה אפילו שבשכך זה הגרוע אלא דעל ידי תערובת שרא ליה ע"י שהאיסור קל לבטלו וכן מפרש ברא"ש ואפשר שהכריח אותו לפרש כן דכיון דאינהו ר"י ושמואל נמי לא היו אסרי אלא היין המשוכשך דהא כרשב"ג ס"ל כמ"ש התוס' א"כ למה הוזכר סוף המעשה כלל דשקליה ישראל בריתחא ישידיה לרגא אלא דרבא נמי לא הוה שרא ליה ליון המשוכשך אלא על ידי תערובת וק"ל:

בא"ד דמדמו ליה כו' דרשב"ג ורבגן דאגרדמים כו' עכ"ל הך דאגרדמים נמי הוה שכשך גרוע כמ"ש הרא"ש ונהי דליכא פלוגתא דרשב"ג ורבגן מפורשת בהך דאגרדמים מ"מ הא רבגן אסרי כולו אפילו בהך דאגרדמים ורשב"ג כיון דשרי השאר חוץ מדמי יו"נ שבו בסתם יינס מכ"ש הכא וק"ל:

דף נח.

בד"ה אלא ודאי כו' דמוריק אורוקי והכיר בו כו' כצ"ל:

בא"ד ור"י פי' ונסכיה שהיריקו בכוונת ניסוך עכ"ל ר"ל דהשתא אפילו בגוואי דמנא אסור דלא אמרו בגוואי דמנא לא גזור אלא היכא דלא היו כוונת ניסוך אלא כוונת מגע והיכא דלא היו אפילו בכוונת מגע

אף דבראי שרי כדמסיק הכא דכל כחו כו' מיהו מדברי התוס' לקמן משמע דאף בכוונת ניסוך לא גזור במאי דלגוואי ע"ש:

בד"ה והא נגע כו' אבל ודאי מגע גדול חמור כו' עכ"ל היינו מגע גדול שיכול לבא לידי ניסוך אבל מגע גדול שלא יכול לבא לידי ניסוך כגון עובדי כוכבים בזמן הזה הא מדמי להו רש"י לעיל שפיר לתינוק כן יימו וק"ל:

בד"ה שמסכו שמזנו כו' משום יין נסך אלמא קנס כו' עכ"ל מליטנא דצא והכרז ודאי דאין כאן הוכחה דקנס הוא דהא קאמר נמי צא והכרז על בניהם ממזרים ומדינא קאמר לה כדמסיק ואפשר דליטנא דיין נסך משמע להו לאסור בהנאה ומשום קנס ויש לחלק בין משום יין נסך ובין ליטנא דעושה יין נסך דלעיל דמשמע נמי לאסור רק בשתיה כמ"ש התוספות לעיל וברא"ש דקדק לאסור בהנאה משום קנסא מדלא תלי טעמא לפי שאין בני תורה ע"ש ודו"ק:

בד"ה בצר לאו כו' בשמעתין ובפ"ק דחולין מייירי במעשר ירק כו' עכ"ל לאו דוקא ירק דהא פירי נקט הכא אלא לפום סברתם דהשתא שוים הם כיון דלא מיחיביי אלא מדרבגן ועיין עוד לקמן בזה:

דף נט.

בא"ד פי' למה (לא) שלח לו בטבל ויחתוך כו' בטבלו מן המתניתין ומתוך אית לך כו' כצ"ל:

בא"ד ושמא ירק דוקא משום דאין לו אסמכתא כו' עכ"ל ולפי זה לא קשיא מהך דר"מ דאכל עלה של ירק והך דשמעתין בפירות שהורמה מהן תרומה גדולה ולא מעשר ובדברכות ל"ג ירק ולא מעשר כו' מתום' פ"ק דחולין ע"ש:

בד"ה הא דיחיד כו' ואומר ר"י דמייירי במעין היוצא מעצמו כו' עכ"ל ולעיל בפרק כל העלמים כתבו תירון אחר בזה ע"ש:

בד"ה כל שנאכל כו' וכלישנא דכל שנאכל כמות שהוא חי כו' כצ"ל:

דף נט.

גמרא אע"ג דלזבזביה כו' מנא אמינא לה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אידי עובד כוכבים כו' שלא תשתקע עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה כי היכי דלא לשכשך וליאסר בהנאה שאין מנסכין כו' לתוך כלי אחר שימשוך היין מיד העובד כוכבים כו' וכ"ה בר"ן:

תוס' במ"ה מהו שיוליך ענבים כו' אע"ג דלקמן שרינן בזריקה כו' זאת דומה קצת למוזיגה ולכך יש לאסור לכתחלה כו' עכ"ל משמע מדבריהם דזריקה שרי לקמן אפילו לכתחלה ולא ידענא היכא דההיא דכל שבז טהור אינו עושה יו"נ דביעבד קמייירי ונראה דשיעור דבריהם כך הוא אע"ג דלקמן שרינן זריקה כו' וא"כ היכי ס"ד לבעיין למימר או דלמא ל"ש לאסור הכא זריקה אפילו דביעבד ויתירצו דזאת דומה קצת למוזיגה ושוב כתבו מלתא באנפי נפשיה למאי דאמר ליה אסור ולכך יש לאסור לכתחלה כו' אבל דביעבד כו' ודו"ק:

בד"ה אמר ר' פפא כו' לפי שמה שנכנס אצבעו טמא כו' עכ"ל לאו ממש נכנס אצבעו בחבית דהא בכה"נ ר' יהודה לא פליג כמו שכתבו התוס' לקמן דר' יהודה לא איירי אלא בלא תחב אצבעו ורב פפא נמי מודה בהכי כמ"ש התוס' לעיל אלא דר"ל דכל מה שנכנס מן היין בחבית נגד אצבעו שמצדדים הוה טמא וכן מוכיחין דבריהם שכתבו וא"כ מה שלמעלה ולמטה בחבית ממה שכנגד אצבעו ה"ל מפיה כו' דמשמע מאותו יין שכנגד אצבעו ויותר נראה להגיה כן לפי מה שנכנס נגד אצבעו טמא כו' ודו"ק:

דף ס.

בא"ד ואם תאמר לפי מה שפי' לעיל שהנישתא כו' אבל לליטנא דעד ברזא אסור כו' עכ"ל ולא ניחא להו לתרץ דהכא לבתר דשמעה מרבא קבלה כמ"ש לעיל וק"ל:

בא"ד ונ"ל דבין רב פפא ורבא דלא אסרי בהנאה השאר כו' עכ"ל היינו לפירוש הר"ס מקוצי דרבא לא אסר הכל אלא בשהנישתא מגעת עד שולי החבית וק"ל דלפירושו נמי אדרבה אית לן למימר דרבא בהך דהכא נמי אוסר הכל כדקו"ל כרבגן ולא נקט בכה"נ שהנישתא מגעת עד שולי חבית אלא משום דכך נעשה להריק כל החבית ועוד דעובדא הכי הוה ויש ליישב ודו"ק:

בפרש"י בד"ה חמרא אסור משום דמקרקש ליה כו' עכ"ל לכאורה לאוי פירושא דאיסורא הוא משום דלמא נגע לא הוה איצטריך ליה למימר משום דמקרקש ליה וכ"ה ברא"ש ובר"ן ונראה לקיימו דעל ידי הקרקוש במצד אצדודי אית לן למיחש דלמא נגע דמה"ט עובד כוכבים אכובא בלא מצדיד צדודי שרי כיון דליכא קרקוש לית לן למיחש נמי לנגיעה ודו"ק:

דף ס.

בד"ה כל שבז טמא כו' או אדם מטמא בזב אף היין נעשה כו' אף היין שנגע בו העובד כוכבים בין בידי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אי איכא טופח כו' לקמן טופח שלא ע"מ להטפוח כו' כצ"ל:

בד"ה דיקא נמי כו' פ"ה כאן אם יש שם מפתח כו' עכ"ל ר"ל דכאן פי' כן כפירושים הראשונים של רש"י אבל לקמן במתניתין פרש"י כמהדורא בתרא דאיירי באין מפתח וחותם וק"ל:

דף סא.

בד"ה המטהר יינו כו' בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור ואף בפתח פתוח כיון שאין כאן מפתח כו' עכ"ל אבל במפתח וחותם אפילו בעיר שכולה עובדי כוכבים ואפילו אין פתח פתוח מותר ומקתני בחצר אחרת מותר לאו דוקא אלא דחצר אחרת הוי כעיר שכולה עובדי כוכבים כיון שאין פתוח לרה"ר כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק:

בא"ד שכולה עובדי כוכבים אי הפקידו כו' ממקום הזול למקום כו' כצ"ל:

בא"ד דה"פ בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור אף ביש מפתח וחותם ועלה מפרש אין השומר כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם דר"ל דההיא דאין השומר צריך כו' אינו פירושא דרישא בעיר שיש בה עובדי כוכבים וישראלים מותר דההיא איירי דוקא במפתח וחותם אלא אהא דקתני בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור אף במפתח וחותם ומיהו איירי נמי מכל שכן דאסור בלא מפתח וחותם ועלה מפרש בכל הניך גוויי דקתני אסור ביושב ומשמר מותר ואין השומר כו' דהשתא האי היתרא איירי אף בלא מפתח וחותם ויותר נראה להגיה בדבריהם אף ביש מפתח וחותם עד שישב ומשמר ועלה מפרש אין השומר וכו' ורצה לומר דעד שישב ומשמר ודאי דהיינו שומר גמור אף בלא מפתח וחותם ומשמע שבא

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

לפרש דיוצא ונכנס חשיב כשומר גמור והיינו שומר דרישא כפירוש זה מוכיחין דברי התוספות בפרק קמא דחולין אקושיא אחרת שם וע"ש:

דף סא:

בפירוש רש"י בד"ה ארישא דסופא ויין של עובד כוכבים ברשותו וישראל דר בו' ובד"ה מסקנא דמלתא בו' ממתינתין לאגרדמים עובד כוכבים בו' כל שבזב טהור בעובד כוכבים אינו עושה וי"נ כך בו' כצ"ל:

תוס' בד"ה עד שיהא שומר יושב ומשמר תימה היינו רישא דישראל ועובדי כוכבים דרין בה ואין לומר לאיצטרך ליוצא ונכנס בו' עכ"ל תמיהתם לפירוש רש"י במהדורא בתרא אבל לפר"ת אין [כאן] מקום תמיה דההיא דישראל ועובדי כוכבים דרין בה לא שרי אלא במפתח וחותם וציוצא ונכנס שרי אף בלא מפתח וחותם כדמוכח מפ"ק דחולין כמ"ש התוס' לעיל:

דף סב.

בד"ה והתנן מכרן בו' והכי נמי גבי שביעית המעות אינם אסירין לאחרים כדאמר לעיל בפר"י בו' עכ"ל לא מצאתיו בפרק רבי ישמעאל והוא דבר תמוה דודאי דמיהן נתפסין בקדושת שביעית מן התורה מלכתוב קודש תהיה וגו' ואין חילוק בין לו בין לאחרים ושכרן ודאי מותר לגמרי אף לו כדמסיק בשמעתין חוץ מבחמרין משום קנסא ונ"ע:

בא"ד טעמא דאין מוסרין דמי פירות בו' דומה יותר שמשתכר בו' כצ"ל:

דף סב:

בד"ה שכרו לסתם ויין מהו לכתחלה בו' ללא שרי לדרוך עם העובד כוכבים בו' עכ"ל לכאורה נראה ממה שפירשו התוספות לעיל בפר"י דעל ידי מעשה שאלו מהו לדרוך בו' דהיינו בדעיבד וא"כ הוא סותר מה שפירשו כאן ויש ליישב דבריהם דהתם לפי דבריהם דהבא דר"ל על ידי מעשה שאלו דהיינו שבא ישראל עם העובד כוכבים דהוא צייר לדיה ושאל הישראל אם מותר לו לכתחלה לדרוך עם עובד כוכבים זה ולקבל שכרו ממנו והשיב מותר כיון דצייר לדיה דעובד כוכבים אבל אי היה שאל לפסוק הלכה כיון דסתם שאל לו ולא פירש בדצייר לדיה ה"ל להשיב אין דורכין במשנה אחרונה דהיין אסור בהנאה ואסור לכתחלה להשתכר בסתם ויין ודו"ק:

בד"ה לקליניה ולבדריניהו פירוש בלא בי קברי ומשני אתי לזבולי והא דלא בו' עכ"ל כצ"ל פירוש דהשתא דלא אסיק אדעתיה אתי לזבולי אף בלא בי קברי פריך ובתר דמשני אתי לזבולי הא דלא הדר פריך בו' י"ל דההיא בו' אבל הכא בי קברי קרקע עולם בו' דהשתא בהך שינויא אתי לזבולי איתצא נמי הך יקושטא הוא דמעיקרא דפריך לקליניהו ולבדריניהו בבי קברי נמי היה פריך ליה ודו"ק:

בד"ה אתי לזבולי וא"ת בו' פסקינן לעיל כר"י דלמר זה חה גורם מותר בנביה בו' עכ"ל אדרבה בנביה קאמר ר"י לאיסורא אלא תלמומא קאמר דלבדריהם דרבנן קאמר לה ובפשיטות הל"ל דפסקינן כר"י בהך דשוחק חזורה לרווח ובהך מלתא גופיה הוא שכתבו שחולקין רבנן עליו דאמרי אף הוא נעשה זבל אבל בנביה לא פליגי רבנן וקרוב בעיני דמלת בנביה ט"ס הוא בתוס' ודו"ק:

בד"ה ולקבריניהו בעינייהו בו' וכן דרך עתה לקבור בכורות ונראה שצריך בו' ולאחר שגעשו עפרא בו' עכ"ל דמה"ט דבשר ושער מוכח מלתא דרך עתה לקבור בכורות בלא בי קברי בעינייהו לחומרא בעלמא כתבו דנראה שצריך לקוברן מעט בעומק בו' ואפשר משום חפישת הכלב ור"ל לאחר שגעשה עפרא בו' בין הכא דאמר לקליניהו ולקבריניהו וביו התם דקבריניהו בעינייהו ונעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בו' מיהא ק"ק לפי זה אכתו מ"ש הכא דבעי בי קברי ומ"ש התם דסגי בלא בי קברי ודו"ק:

בד"ה יזפי פירות בו' עושים מהם מלוגמא או סחורה ולפיכך הקפידו בו' עכ"ל ק"ק לפ"ז אמאי קאמר יפרעי להם בשמינית דאם כן בשביעית היה להם להקפיד דמלוגמא וסחורה אסור בה ודו"ק:

דף סג.

בד"ה אלא דאמר לה בו' ומשום אתנן נמי ליכא בו' עכ"ל פירוש כיון דלא מצני מקרבה ללאו ברשותה הוא ליחול איסור אתנן וק"ל:

בד"ה כגון דקאי בחצירה וא"ת לישני תרווייהו בטלה זה בו' עכ"ל ולעיל דקאמר בזונה עובדת כוכבים לא תקשי להו לישני תרווייהו בטלה זה והא בעובדת כוכבים והא בישראלית דניחא ליה לאוקמא כולה בחד נופא דעובדת כוכבים דאפילו בעובדת כוכבים שרי בסתם אבל הכא טפי ה"ל לאוקמא כולה בטלה זה מלאוקמא כולה בחצירה דלא היו שום רבותא בסתם בחצירה ויתרצו דודאי היה שום רבותא נמי בסתם בחצירה וק"ל:

בד"ה ואינו חושש בו' מי הזיקוקו לשנות פירות שביעית בו' ה"נ היה לו לפרש בו' וטעמא משום שפורע חובו בו' ולא דמי כלל לדבי ר' ינאי בו' עכ"ל לכאורה דבריהם נראין כסותרים דכיון דלסברת רש"י היה טעמא משום שפורע חובו לא היה דמי כלל לדבי ר' ינאי א"כ שפיר הוזקק רש"י לפרש ולשנות פירושו של שביעית ממעשר וי"נ דאל"כ לא היה רב ששת מקשה מידי לדבי ר' ינאי דמה"ט לא תקשי להו טפי דהיה לו לפרש ממש דומיא דמעשר וי"נ דמייירי לאחר הביעור דנראה כמאכילן איסורא ויש ליישב דה"ק מי הזיקוקו לפרש בו' דה"נ היה לו לפרש דומיא דמעשר וי"נ ושפיר פריך לדבי ר' ינאי בפשיטות כמו שפירש ר"י לקמן דאי לא היה חשיב דמי פירות שביעית לאחר שאכלום לא היו פירות שביעית שלו ואינו פורע חובו מפירות שביעית מיהו לא קשיא להו דהיה לו לפרש דומיא ממש דמעשר וי"נ דמאכילן איסורא ומייירי בלאחר הביעור כמו שפירש ג"כ ר"י לקמן דאיכא למימר דרש"י סובר דא"כ לא היה מקשה רב ששת מידי לדבי ר' ינאי דא"נ לא היה חשיב דמי פירות לאחר שאכלום מ"מ עכשיו כשמאכילן נראה כאילו הוא מאכילן איסורא ושוב כתבו ועוד תקשי לרב ששת בו' לפי סברת רש"י דלא משמע ליה קושיא לדבי ר' ינאי אלא אם נפרש טעם הברייתא משום דמי פירות שביעית תקשי ליה לרב ששת דמי יימר לן דטעם הברייתא משום דמי פירות שביעית ותקשי לדבי ר' ינאי דלמא אחר הביעור בו' א"נ אפילו קודם בו' ומשום שפורע חובו בו' ולא תקשי לר' ינאי דלא דמי כלל לדבי ר' ינאי לפי סברת רש"י ודו"ק:

בא"ד וקשיא דמדמי לעיל ההיא דבי ר' ינאי לאתנן בו' ואוקימנא אפילו עשאו לה אפותיקי בו' עכ"ל פירוש בטלה סתם שרי אפילו באפותיקי וקאי בחצירה כמו שכתבו התוס' לעיל אף קשה לי דנראה שהניחו דבר זה בקושיא לפרש"י ואמאי לא ניחא ליה למימר דהיה יכול להקשות כן אף לפי טענות אלא דניחא להו להקשות מדרבה על מעשה דר' ינאי גופיה ויותר מעל הראיה דאתנן כמו שכתבו התוספות ביוצא בזה לקמן גם כן לפי שיטת ר"י ודו"ק:

דף סג:

בא"ד מכל מקום למה לא יחשב באתנן בו' כצ"ל:

בד"ה אין עודרין בו' ואין לומר דלהכי שרי לפי שאין תופסין דמיהן דאם כן היכי מיייתי ראיה מתחלה בו' אלא ודאי בכלאי זרעים בו' עכ"ל לכאורה אין דבריהם מובנים חדא דהא קושטא מהאי טעמא דאין כלאים וערלה תופס דמיו כל שכן דשכרו מותר כדאמרין בהדיא בר"פ ועוד קשה כיון דהראיה מתחלה מכלאים ליוין נסך לא ניחא להו משום דאיסור הנאה ידיהו אינו שיה ליוין נסך דביי"נ שכרו אסיר ובכלאים שרי אם כן מכל שכן היכי מצני לאתניי ראיה מכלאי זרעים דשרי בהנאה לגמרי ליוין נסך דאסור בהנאה אלא דאית לן למימר דלא מיייתי ראיה אלא דאיסורו של קיום שרי כדי למעוטוי תיפלה ואם כן הכי נמי איכא למימר בכלאי הכרם ונראה לפרש דבריהם דהכי קאמר דאין לפרש דדוקא מכלאי כרם מיייתי ראיה ליוין נסך דשרי קוימוו כדי למעט התיפלה דאיסור הנאה ידיהו שיה אבל מכלאי זרעים לא היה ראיה כיון דאינו אסור בהנאה כמו יין נסך דאם כן כי מוקי כרבנן בו' דא"כ היכי מיייתי ראיה מתחלה מכלאים ליוין נסך כיון דאינם שוין אלא ע"כ דלא מיייתי ראיה כלל מן הדומה לדומה ולא נחית הבא לאתניי ראיה אלא דהיתרא דרנצא בקיומוו כדי למעוטוי תיפלה ומיייתי שפיר ראיה מכלאי זרעים ליוין נסך מיהו לא ניחא להו למימר דמכלאי כרם מיייתי ראיה ליוין נסך אף שאין שוין משום הך קושיא דבעי למימר לרבנן דאפילו לקיים שרי לכתחלה והלא משתכר הוא באיסורי הנאה לכתחלה דדמיו נמי לא שרינן אלא בדעיבד כמ"ש התוס' בר"פ וסגי לן למשרי שכרן נמי בדעיבד דוקא ודו"ק ? :

דף סד.

בפרש"י בד"ה ת"ל לא כלאים בו' ולא תורע שדך כלאים שמע מיניה בו' ובד"ה ותו בו' מידי כצ"ל:

תוס' בד"ה ר' עקיבא בו' שפירש מקיים בהנחה דכלאים בו' כצ"ל:

בד"ה זבינו כל מאי בו' והא דאמרין לעיל פרך ר"י מכרה לעובדיה לא בטלה שאני הכא בו' עכ"ל הוצרכו לזה לדברי המקשה דבעי למתני טעם דהיתר משום ביטול אבל לפום סברא דהשתא משום היתר דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים ננעי בה כמו ביין נסך דלא שייך ביטול וק"ל:

דף סד:

בפרש"י בד"ה הרי הוא כעובד כוכבים כיון דלא מל חשוד בו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה אין מפקדין בו' היו לנו לאסור דע"כ בהודיעו בו' דלא פלח ולא ננע ולא מנסך ולגנוב בו' אע"פ שרוב עובדי כוכבים מצניין שם כיון שאין מניחו בו' כדפירש בקונטרס בהג"ה עכ"ל כצ"ל ויש למקדק בפירושו דמוצה שטרי לבי תרי דממה שכתב אע"פ שרוב עובדי כוכבים מצניין שם כיון שאינו מניחו אלא לפי שעה משמע דאם היה מניחו לזמן מרובה ניחוש למנע עובד כוכבים שאינו מקפיד על מנע עובד כוכבים כפירוש הראשון של רש"י וממה שכתבו שוב אין מפקדין הטעם כדפירש בקונטרס בהג"ה דהיינו משום אחרופי אבל למנע עובד כוכבים לא יחוש אפילו לזמן מרובה דמקפיד על מנע עובד כוכבים ויש ליישב דס"ל דודאי ברוב עובדי כוכבים ניחוש למנעו לזמן מרובה דאינו מקפיד על מנעו אבל גבי אין מפקדין דאפילו ברוב ישראל לא היה לנו למיחש למנע עובד כוכבים אפילו לזמן מרובה אי לאו משום אחרופי והוא דחוק דאין זה אלא דברי גביאות לפירושו לפלוגי בהכי ויותר נראה לי דהאי כיון שאין מניחו אלא לפי שעה אינו טעם דלא ניחוש למנע עובד כוכבים אלא דמה"ט לא ניחוש לאחרופי וכפירוש הקונטרס בהגה"ה ודו"ק:

דף סה.

בד"ה טעמא דא"ל לעתותי בו' אי נמי שכרו מותר משמע כל שכרו עכ"ל וקשה לתירון זה לרבא דאוקמא מתני' דאמר ליה חבית חבית בפרוטא אמאי קתני שכרו מותר דמשמע כל שכרו הא שכר אותה חבית של יין נסך ודאי אסור כפירוש רש"י ויש ליישב קצת דודאי למאי דאוקמא דא"ל חבית חבית בפרוטא דכל חדא אנרא באנפי נפשיה שפיר קאמר שכרו של כל אחד דהיתרא מותר מה שאין כן למאי דסלקא דעתך השתא דאייירי מתניתין נמי בדא"ל מאה חבית במאה פרוטות דכולי אנרא חדא הוא ושכרו מותר אכולה שכרו קאי ודו"ק:

בד"ה ה"נ ר"ת שוכר בו' וחור כרפס אותו כר בו' עכ"ל ר"ל בפ"ק דמגילה מפרש לה כרפס כרים של פסים וק"ל:

בד"ה מאונא לאונא בו' והא דאמרין בפרק חלק עשר בו' והא דכתיב גבע מלון בו' עכ"ל כצ"ל ורצה לומר דבאותן עשר מסעות חשיב בקרא גבע מלון לנו דמשמע שלנו לילה אחד ולא הלכו הכל באותו יום ויתרצו דשמא מקצת בו' וק"ל:

דף סה:

בד"ה למיפיניהו בו' כ"א מפתו כדכתבינן בפרק אין מעמידין ללא חמירא בו' עכ"ל כצ"ל וע"ש בתוספות:

דף סו.

בפרש"י בד"ה וכל מין במינו במשהו לקמן פסקינן דלאו הלכתא הכי בו' עכ"ל לא ידענא היכא אי משום דלקמן בפרקין תניא כוותיה דרבי יוחנן ור"ל דאמרי כל איסורין שבתורה בין במינו בין שלא במינו בנתינת טעם חוץ מטובל ויין נסך הכי נמי ת"כ דרב ושמואל דמין במינו במשהו ובפרק כל שעה ובפרק כ"ה פסק רש"י כרב ושמואל דמין במינו במשהו וע"ש בתוס' ודו"ק:

בד"ה תבלין שנים בו' פלפל שחור פלפל ארוך או בו' ובד"ה חלא בו' חלא דאיסור לנו בו' ריח החומץ עד שנתערבה לתוכו בו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' במ"ה מכלל בו' דגרסינן במשהו כרב בו' היינו בפרק כל שעה וע"ש בתוס':

בד"ה תבלין של ב' בו' על תערובת דמאי א"ה בו' ובד"ה ורבא בו' שתעבתי לך בו' ה"מ כשהאיסורים בו' לחיוב אפילו אינם שוים במתיקה בו' כצ"ל:

דף סו:

בד"ה אביי אמר אסור בו' וטעמא דרבא דלא חשיב ליה כשותה לפי שהריח נכנס בגופו ומזיקן בו' עכ"ל משמע מדבריהם דאי לאו משום דמזיקן רבא נמי הוא חשיב ליה כשותה וקשה דאם כן מאי פריך ליה רבא לאביי מהך דכמון של תרומה תקשי ליה לנפשיה דליחשב כשותה כיון דלא מזיקו ומאי פריך ליה רב מרי לרבא מההיא דפת חמה כיון דלאו מזיקו מודה ביה רבא דחשיב כשותה ואסור וליכא לדחוקי

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

למימיר דיז גס שס היזק לנגז דאס כן מאי קא פריך בפרק כיצד צולין לרב מי נוימא תנאי מהך דפת חמה כיון דאיכא למימר דמורה רב היכא דמזיקו דשרי ויש לומר דמה שכתבו דלא חשיב ליה כשותה מטעם דמזיקו היינו לפי הסברא שכתבו לקמן דמצי רבא סבר כרב דלית ליה ריחא מלתא מיהו רבא הבא דפריך לזבזי מכמון ורב מרי דפריך ליה לרבא מפת חמה בעו לאסוקי מלתייהו אפילו לגוי דלא מפליג בכך ושרי התם אף בלא מזיקו וכה"ג צ"ל לפי מה שכתבו התוספות לקמן דאבזיי א"ל אנא דאמרי כלוי ושאינ הכא דנהנה מנגז האיסור אבל התם אינו אלא ריח האיסור נכנס בתוך היתר כו' וא"כ מאי פריך ליה רבא מכמון ורב מרי מפת חמה [כיון] דאיכא למימר דמורה אבזיי בכל הני דשרי שאינו אלא ריח האיסור נכנס בתוך היתר אלא ע"כ דמסקי מלתיא דאבזיי אפילו לרב דלא מפליג בכך ואסר התם אף בנכנס ריח האיסור בתוך ההיתר ודו"ק:

בד"ה רבא אמר כו' טובא גוויי דריחא כו' פת חמה וחבית פתוחה אסור לכולי עלמא וריח בשר פלוגתייהו כו' עכ"ל נראה מדבריהם דלמעלה מכולם פת חמה וחבית פתוחה ואפילו לוי ורבא מצי סברי ביה דאסור וכן מפורש ברא"ש וקאמר בהך דריח בשר ובבת תיהא כפת חמה וחבית פתוחה דמי היינו דרב ואבזיי מצי לשנויי הכי וכן מ"ש דריח בשר ובת תיהא הס למעלה מפת צוננת וחבית פתוחה כו' היינו נמי לסברת רב ואבזיי דמדמו מלתייהו לפת חמה וחבית פתוחה ודו"ק:

בא"ד וא"ת אמאי לא הביא כו' ולכך אמר רב דריחא מלתא היא דזאלי האי ומפטם להאי אבל גבי כמון כו' עכ"ל ולפ"ז בנת תיהא ע"כ לא דמיא לפיטום דהא מייית עלה הך דכמון וליכא לאקשויי כיון דהך דפת חמה כו' מייתי לה התם ע"כ מדמי לה לפיטום וא"כ מאי מקשה לרבא ודאי תנאי היא כיון דאיכא למימר דרבא מודה בהך מלתא דדמי לפיטום דו"ל כמ"ש לעיל דבעי לאסוקי הכא מלתא דרבא אפילו לגוי דלא מפליג בכך ושרי התם אפילו בפיטום אף ק"ל לדבריהם למה להו הך סברא לעיל דרבא מצי סבר כרב ושאינ הכא דמזיקו הא בלאז הכי איכא למימר דרבא מצי סבר כרב ושאינ התם דזאלי האי ומפטם האי משא"כ הכא בבת תיהא ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' דלא שייך לאסור משום שבת כו' ודאי כדפי' דלא אסרינן משום שבת כו' להתיר פת חמה שאפאה עובד כוכבים ביו"ט כו' ובד"ה וכן חומץ כו' שמעינן ליה וי"ל דקמ"ל דאע"ג כו' כצ"ל:

דף סז.

בד"ה אמר רב יהודה כו' ומסתמא רבה בב"ח ורב דימי גמי כו' עכ"ל כצ"ל מילתיא דרבה בב"ח בלאז הכי ניחא דמשמיה דר"י קאמר לה דס"ל נטו"ל מותר וכן נראה מדבריהם לקמן בד"ה אלא דרשב"ל כו' ע"ש:

בד"ה אמר ר"י כל שנעמנו כו' דטפת חלב כו' בפרק כ"ה מקדאמר אבזיי ש"מ טעמנו כו' בשר בחלב הוי דאורייתא ועוד דהאוכל בשר בחלב כו' וטעם לאז דאורייתא והכי הלכתא כר"י כו' דבפרק התערובת קאמר רבא אמור רבנן ברובא ובעטמא כו' כצ"ל:

בא"ד והכי מוכח דטעם כעיקר שרי גבי איל כו' ומקצת ירך עמו ושאר האיל חוץ לרוטב כו' עכ"ל ר"ל לגירסא דגירסין לא נצרכה אלא לטעם כעיקר כו' דהכא שרי היכי מוכח מייניה דהכא שרי כיון דהאיל הוי ס' נגד הזרוע כדקאמר התם ותירצו דפעמים שאינו כולו ברוטב ולא הוי ס' מן האיל ברוטב נגד הזרוע וכן מפורש שם בתוספות ודקדקו הכא לפרש דהאיל מקצתו עם הזרוע ברוטב דהשתא שייך ביה טעם כעיקר דרוטב מוליד הטעם בכולו אבל אי הוה האיל מקצתו עם הזרוע חוץ לרוטב לא שייך ביה טעם כעיקר דאין הולך בכולו בלא רוטב אבל לעיל לפום גירסא דלא נצרכה אלא להיתר מצטרף כו' פירשו בדיפך דאיירי שהזרוע עם הכתף חוץ לרוטב וכן פירסוהו שם שיש חצי זית משמנונית של זרוע על חתיכת האיל חוץ לרוטב מיהו שם בתוספות פירשו לגירסא דלעיל גמי בחוץ לרוטב ודו"ק:

דף סז:

בא"ד ועוד אמר ה"ר אליהו כו' טעמנו ולא ממשו כגון שאין כו' כל זה מפורש ברא"ש פ' ג"ה:

בד"ה מכלל דאיכא מ"ד כו' ולקמן בס"פ כו' דמוקי חד ברייתא כמ"ד כו' עכ"ל ק"ק מאי אולמא להו הך ברייתא מבריייתא דמיייתין דהא בעיין ע"כ לא ידע לה:

בד"ה ואידך קדירה כו' ילפינן מיהא דכיוצא בו דהיינו פגם שאם היה האיסור בעין היה לשבח כו' כצ"ל:

דף סח.

בא"ד ולעולם כעיקר כו' היינו כשאוכל כזית מטעם איסור הנבלע בהיתר אבל חצי זית דאיסור עם חצי זית להיתר לא מצטרפו ומש"ה שפיר איצטרדיך להיתר מצטרף לאיסור דהא שמעינן כו' לר"ש וכל שהוא פר"ת כו' לא תמצא איסור כלל בטל לר"ש לא ברוב כו' משרת והיתר מצטרף לאיסור כו' כדקאמר התם גזיר ששרה פתו כו' דלהיתר מצטרף לאיסור כלל לא כו' ואם כן תקשה לו משרת כו' כצ"ל:

בד"ה אמר עולא כו' דלא פליגי ר"מ ור"ש בקראי כו' דא"כ לא הוה מסתבר לחלק כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דלפום מאי דפליגי בקראי ודאי משמע דר"מ אוסר אפילו בפגם מעיקרו דלא אימעיט ליה אלא סרוח מעיקרא דלא חל עליה שם איסור מעולם אבל היכא דחל איסור מעולם תו לא פקע איסורא ע"י פגם אפילו בפגם מעיקרו כשנפל לתוך היתר ומיהו ודאי דמשמע להו דפליגי גמי בהשביח ולבסוף פגם ור"ש שרי גמי ביה כמו שהקשו דגיבור שאחר זה מדמוקי ליה ר"ש אפילו לא הסריחה מעיקרא כו' אלאמא פליגי בהשביח ולבסוף פגם ודו"ק:

בד"ה אבל השביח כו' מוקי לה אפילו לא הסריחה כו' מכל מקום בעודה נבולה נפגמת ושריא עכ"ל כצ"ל ור"ל דהכא לא היה מעולם הפגם כשהיה איסורו בעין מה שאין כן בנבילה שנפגם האיסור כשהיה עדיין בעין ולכך שרי טפי ודו"ק:

דף סח:

גמרא אי מסיס דקסבר עכברא בשכרא אשכוחי משבח כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ת"ש מסיפא מהך דנפל של תרומה תחלה היה יכול לפשוטו כו' עכ"ל אע"ג דמהך לחוד לא היה יכול לאוכחי דבפגם מעיקרא פליגי דהך דשל חולצן תחלה איכא לאוקמא כדר' זירא מ"מ כיון דמהך דשל תרומה תחלה מוכח דבהשביח ולבסוף פגם מודה ר"ש דאסור ע"כ הא דפליגי לעיל ר"מ ור"ש כגמ"ל בפגם מעיקרא הוא וק"ל:

בד"ה ר"ש לטעמיה כו' אבל היכא דלא שייך ביטול כו' כצ"ל:

בד"ה דהא כו' ואפ"ה אסריה רחמנא אף כל נטו"ל דשרצים אסור כו' כצ"ל:

בד"ה אמר רבא כו' ועכברא כו' אי משום נטו"ל דקסבר אסור אף בשאר שרצים ולית הלכתא כוותיה פירוש דפגם מותר כו' עכ"ל כצ"ל ופירוש אף בשאר שרצים דלא בדילי אינשי מייניה ולא הוה חידוש אסור משום דכל נטו"ל בעלמא אסור וק"ל:

דף סט.

בפרש"י בד"ה ה"ג וכן כו' בשאינו מינו בס' אבל מין במינו במשהו חוץ מחמץ דאפילו בשאינו מינו מוקמינן כו' שבתורה מין במינו במשהו ובחמץ כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה איבעיא להו כו' וא"ת מ"ש משאר איסורים וכמו בשיכרא וי"ל כו' עכ"ל פירוש דתתני קשיא להו דמאי שנא עכברא בחלא משאר איסורים בחלא ומאי שנא עכברא בשיכרא מבחלא ותירצו דיז לומר דהך איבעיא אזלא לפום הסברא דעכברא נטו"ל בשיכרא ומבעיא ליה בחלא שמא אנב חורפיה נתינת טעם לשבח הוא ולקמן שכתבו התוספות דקסבר דבחלא לא אשבח כמו בשיכרא היינו לפום הסברא דאשכוחי אשבח ומפירוש רש"י שפירש נפל לגו חלא כו' טעמו קשה כו' לתת בו טעם נראה דהך אבעיא אזלא לפום סברא דעכברא בשיכרא אשכוחי אשבח ואם כן קשה מ"ש דקמבעי ליה טפי בעכבר מבשאר איסורים וק"ל:

בד"ה היכי דמי כו' ואי ר"ל כגון שלא הודיעו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מ"ש רישא ומאי שנא כו' דכתניא אס הניחו בחזקת משתמר מותר והיינו כשלא כו' עכ"ל פי' דהא אמתניתין לא קשיא ליה מ"ש רישא ומ"ש סיפא דמדאי רישא איירי בלא הודיעו אלא אלישנא טפויי בחזקת המשתמר דקתני במתניתין קשיא ליה ה"ו והכא בבריייתא כיון דלא קתני בה האי לישנא טפי שפיר מצי איירי בפשיטות הרישא בלא הודיעו ולא תקשה רישא לסיפא וק"ל:

דף סט:

בד"ה היה אוכל על כו' וכן על השלחן מה"ט אסור כו' כדי שישתום וישתום כו' עכ"ל כצ"ל פי' דעל השלחן אף בלא אי"ל הוי מוחז ושותה מה"ט אסור דה"ל כמי שהחזיקו ידו למוזג ולשתות דמימר דאמר כו' כפרש"י במתני' וק"ל:

בד"ה והאידנא כו' שזה קל יותר לעשות מסתימה שאין בו טורח כו' עכ"ל ר"ל דקל יותר לזייף דלא מיינבר משא"כ סתימה דמיינבר כפרש"י וק"ל:

בד"ה מ"ט לא מותצינן כו' חמרא ביד עובדי כוכבים ש"מ דהוי כו' דרך שם ולתפוס הכוס כו' כצ"ל:

דף ע.

בד"ה שמע ישראל כו' בלא הודיעו שמפליג דמי ובדלא אי"ל הוי מוחז ושותה (א"צ) [א"נ] שאפילו על השלחן מותר ומיירי הכא שכ"א שותה מיינו עכ"ל כצ"ל כנראה מפסקי הרא"ש ודו"ק:

בד"ה פתחו חביתא טובא הכא לאז דוקא טובא כו' עכ"ל דאפי' בדמאי פתוח לשם שתיה שרי בפומבייתא דהוי שם רוב גנבי ישראל אבל משום עובדא דשמואל דלא הוי התם רוב גנבי ישראל נקטו טובא דמש"ה יז לתלות בממון והוי ס"ס ועיין בתום' פ' ח"ה ודו"ק:

דף ע:

בד"ה ההוא פולמוסא כו' כך פ"ה לפי שטתו דלעיל כו' עכ"ל היינו לפי שטתו דלעיל שפירש דפליגי רבנן ור"א בשדה דמליא טומאה ואפילו בחד ספיאא מטהר רי"א אבל שיטת ר"ת הוא דר"א לא מטהר אלא בס"ס ורבנן מטמאין אפילו בכמה ספיקות ול"ג לעיל שאני התם כו' עיין ע"ז באורך בתוספות פרק ח"ה ודו"ק:

בד"ה פתוחות אסורות משמע אפילו טובא ולא אמרינן אדעתא דממונא כו' עכ"ל אע"ג דלא אמרי' הכי אלא לר"א דאמר ספק ביאה טהור לא ניחא להו למימר דמתני' לא אתיא כוותיה וק"ל:

בפרש"י בד"ה דאמרי דגג כו' מתמוגג אני כו' וגרסי' אימצורי קא מצרנא עכ"ל הס"ד ועיין בערוך ערך מצר פי' דככתוב ויזורר הילד והוא פישוט עצמות ואם הנגזת משותת זו לזו יכול למימר הכי כו' עכ"ל ומפירושו נראה דהוה גרם בהנך ברייתות בהיפוך ודו"ק:

דף עא.

תוספות בד"ה הא לא דמיא כו' קא עביד ומ"ה שרי כו' שהישראל חייב למלך יין מ"מ שרי כו' כצ"ל:

בד"ה רב אשי כו' א"כ לעובד כוכבים במשיכה כדפי' כו' כצ"ל:

בד"ה שקולו זוזי כו' מיד שנגע בו כו' ומיד שנגע בו העובד כוכבים נגשה וי"נ ברשות ישראל כו' עכ"ל אין זה מדוקדק למאי דס"ל השתא דמשיכה קונה דמדאי אין כאן בית מיוחד שיגע בו העובד כוכבים קודם המשיכה דא"כ במגא דישראל גמי ליתסר אבל במגא דעובד כוכבים אסור היינו משום דיין שבכלי אוסרו קודם משיכה ונ"ע:

דף עא:

בד"ה הב"ע דאיכא כו' דלא בטיל הס"ד ואח"כ מ"ה ואי ס"ד משיכה כו' כצ"ל:

בד"ה בן נח נהרג כו' ולא ניתן להישבון ומוקא ישראל כו' ורש"י פי' כו' משום דקס ליה כו' עכ"ל כך נראה מפירושו בפרק החולץ ועיין בתום' בפרק הדר בזה וק"ל:

דף עב.

בד"ה ומאי לא ניתן כו' אמאי הוצרך לומר ולא ניתן להישבון פשיטא דליכא מ"ד כו' עכ"ל פי' מלתא דפשיטא היא דא"צ להשיב כיון דלא שייכא השבה ומשני דה"נ קאמר דלא שייך ביה השבה והא לאז מלתא דפשיטא היא וק"ל:

בפרש"י בד"ה עד שלא פסק כלומר כל זמן שלא פסק עכ"ל לכאורה מפירושו הא פסק אח"כ אף כל זמן שהן עלייהו אינו יכול לחזור וכן נראה מפירושו שכתב בסמוך אבל מדד ופסק או פסק ומדד קניא ליה ביתו כו' אבל קשה מה שייך קניית ביתו על ידי מדידה כל זמן שלא פרקו וכו"כ בהדיא התום' פרק הספינה דאפילו מדד ופסק גמי שניהם יכולין לחזור כיון דעדיין לא פרקו כו' עיין שם וגראה לפירושו דלא שייך מדידה כל זמן שהן עלייהו אלא בהנחה לרשותו וכן נראה מפרשצ"ס שם והשתא ה"ק בין פסק עד שלא מדד שלא הונחו מעולם לרשותו ובין מדד שהונחו ואחר כך פסק או פסק ואחר כך מדד והונחו לרשותו קניא ליה ביתו בלא משיכה ובפרקו והכניסן לביתו דבלאו מדידה הונחו לרשותו בפסיקה לחוד אין שניהם יכולין לחזור:

חדושי הלכות – מהרש"א • עבודה זרה

בד"ה הנצוק קלוח צנור כו' ובד"ה ולא לטהרה כו' ונצוק או קטפרם או מסקה כו' כצ"ל:

דף עב:

תוספות בד"ה פחסתו צלוחיתו כו' דאע"פ שאין היין נשאר כלל במשפך כו' עכ"ל ודקתני אם יש בו עכבת יין כו' היינו מקום שיוכל היין להתעכב שם כפרש"י במתני' מיהו איירי דלא נשאר כלל שם ודו"ק:

דף עג.

בפרש"י בד"ה ה"ג לא חמרא כו' וכגון דנפל כולה כחמא דלא אפשר למיא דאיסורא לבטיל עכ"ל דאל"כ בלא ג"ט נמי יאסר היין משום קמא קמא דיון דהיתירא בטיל במיא דאיסורא מיהו לא מצו למימר כסברת המקשה דאיירי בחמרא דאיסורא לנו מיא דהיתרא וכגון דנפיל בב"א (א) דכיון דלא נפיל בב"א רק כדי נתינת טעם בהיתרא ה"ל שפיר קמא קמא בטול כמו במשהו במין במינו משא"כ בהיתרא לנו איסורא דאיכא למימר דנפל מהיתרא בב"א הרבה יותר מכדי נתינת טעם באיסורא כן נראה לי לשיטת רש"י ודו"ק:

תוס' בד"ה תא שמע יין במים כו' ומדהא סיפא איירי באיסורא לנו היתרא רישא נמי דקתני יין ביין כו' עכ"ל ודפריך בתר הכי מדרישא במיא דאיסורא סיפא נמי במיא דאיסורא ה"נ הכי פריך ומדהך סיפא באיסורא לנו היתרא ה"ה רישא דיון ביין בכל שהוא ומשני דכולה כו' וכ"כ התוס' פרק כיסוי הדם לשיטתם ונראה דאין לגרום לשיטתם הכא בגמרא וקתני סיפא מים ביין בנתינת טעם ומה שיש לדקדק אשיטתם עיין בחידושי שם:

דף עג:

פרש"י בד"ה ורבי יוחנן אמר אפילו הגדילו באיסור כו' כצ"ל:

בד"ה כל נותן טעם במינו בס' משערינן כו' עכ"ל ר"ל כיון דליכא למיקם אטעמא במינו משערינן בס' משא"כ בשאינו מינו דאיכא למיקם אטעמא בקפילא הכי אמרינן פ' ג"ה וק"ל:

תוס' בד"ה חזקיה אמר כו' רבין עליו בהיותו לבדו ונתבטל כו' כצ"ל:

דף עד.

בד"ה הא תנא ליה כו' אמאי תגיייה הכא הא כבר כו' ובד"ה אי נמי למעוטו כו' דבר שבמנין כדפי' יקשה השתא כו' במשהו כלל כדפרישית ושמא יש כו' כצ"ל:

דף עד:

פרש"י בד"ה והאגן תגן בשל אבן אפילו זיפתה כו' ובד"ה סיפא דמתניתין כו' כי לא דרך בה כו' אלמא מזופפת יקלוגף ושריא עכ"ל כצ"ל ומייתי ראיה מברייתא אמתניתין דסגוי בקליפה לרבי אבל הא דמוכח מבריייתא דבעי קליפה ולא סגי בניגוב כדקתני ואפילו בשל עץ ואבן מזופפין אסורין לכולי עלמא בלא קליפה ליכא ראיה אמתניתין דאיירי בלא דרך בה ואימא דסגי בניגוב ואפשר שסמך עצמו בפירושו דליכא למימר הכי דאדתני במתניתין לרבי בשל עץ ינגב ליתני רבותא טפי דאף בשל חרם סגי בנגיבה יק"ל:

תוס' בד"ה דהוה שיעא כו' ולכך רצה רב להתיר גת של אבן כו' ולא חש לבליעת זפת כו' עכ"ל יש לדקדק מאי אולמא ליה לאתנויי מרב הא הך מלתא משנה שלימה היא גת של אבן זפתה מנגבה וסגי ויש לפרש

דה"ר פטר רוצה להביא ראיה דבכלי שניקב ונסתם בזפת אף כשנשתמש ביד עובד כוכבים סגי בניגוב ואין לחוש לבליעת זפת דהך מלתא ליכא לאתנויי ראיה ממתניתין דאדרבה רבא מוקי לה דוקא בלא דרך אבל עובדא דרב משמע דמיירי בנשתמש ביד עובד כוכבים כדקאמר דדכי לי מעצרתאי ואפ"ה היה רוצה להתיר בניגוב משום דליכא למיחש לבליעה ולא אסרה אלא משום דחזא ביה פילי דלא מהני בהו ניגוב ורבא דאסר נמי בדרך בה משום פילי ולא משום בליעת זפת וא"כ בניקב הכלי ונסתם בזפת דלא שייך ביה פילי שרי וסוים בדבריו מיהו בכלים שכולם מזופפים יש להחמיר מפני שרגילים ומצויים בהם פילי ואין לחלק בין דריכת הגת לשימוש של שאר כלים כיון דאיכא למיחש לפילי אסור ודו"ק:

בד"ה דרש רבא כו' דגת סגי ליה בעערוי שאני יו"נ דתשמישו ע"י צנן כו' עכ"ל כצ"ל ועי' בתוס' פ' כירה:

בא"ד כדי קליפה ולא יותר והני קערות שהם כו' שיסד ר' יוסף ט"ע פחר קדירות כו' כצ"ל:

דף עה.

בד"ה אתמר בי רב כו' ברטיבתא תרתי אפר ומים תלת ביבשתא מים אפר ומים ושמואל כו' תלת ברטיבתא אפר מים ואפר ושמואל כו' שהרי רב מיקל ביבשתא יותר מרטיבתא ושמואל מיקל ברטיבתא יותר מביבשתא לכך נראה לר"י כו' ברטיבתא תלת אפר מים אפר ושמואל כו' שבקוני' תלת ברטיבתא אפר מים אפר ביבשתא כו' כצ"ל ק"ק לפי' ר"י נמי הויא סברת סוריא הפוכה מסברת פומבדיתא וק"ל:

דף עה:

גמרא דברים שלא נשתמש בהן מטבילן כו' מהכא ה"מ לסייע לרב נחמן דאמר אפילו חדשים ורב ששת דמתקיף ליה ע"כ דהך ברייתא לא הוה ידיע ליה ודו"ק:

תוס' בד"ה אי משום דקסבר כו' לענין הא פשיטא ודאי דלא הוי כזביני עכ"ל (ב) ויש לחלק דעובד כוכבים שמשכן כל זמן שמשכון ביד ישראל מחזי כשלו דשמא ישקעה אצלו משא"כ בישראל שמשכן כיון שפלאו כבר שוב לא מחזי כזביני כשהיה ביד עובד כוכבים ודו"ק:

דף עו.

פרש"י בד"ה מקמי דלהוי נותר כו' בליעה ביום אתמול כצ"ל ובד"ה בהדי הדדי כו' כדאמרינן דכל פעם מבשל שלמים כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בת יומא כו' נתבשלו לא הכא איכא ג' כו' ובד"ה מכאן ואילך כו' הנפלט בחמין טעם לשבח כו' בפ"ב חמין של עובדי כוכבים כו' כצ"ל:

דף עו:

פרש"י בד"ה נועצה אע"פ ששפה וי"א משפשפה בבגד כו' עכ"ל נראה דמשמע ליה הכא לפרש שפה דמתני' כ"א דנראה לו דחוק שאחר ששפה באבן כפירושו במתניתין דבעי עוד ענינה י"פ ועוד בהך עובדא דשבור מלכא משמע דלא עבד שיפה באבן אבל לפי' י"א ניחא דמשפשפה בבגד אינו אלא להעביר שמנונית ולכך בעי שפיר ענינה אחר כך ולא הזכר נמי שיפת בגד בעובדא דשבור מלכא דעל ידי שפסק אתרונא כבר ואכל הוא העביר ממנו השמנונית ועוד דכיון דדבר קל הוא לעשות לא חש להזכירו והרא"ש כתב דלא בעי רק שיפה או ענינה ותו לא מדי דו"ק:

חַדוּשֵׁי אֲגָדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

דף ב.

דכתיב כי קרוב יום אידם וכו'. פרש"י היינו עבודת כוכבים דכתיב בהיאא פרשה יקומו ויעזרכם עכ"ל יו"מ לאתויי טפי לעיל מניה בהיאא ואמר אי אלהימו וגו' והיינו למ"ד דאי אלהימו קאי אעבודת כוכבים אבל למ"ד דאי אלהימו קאי אהקב"ה לא מצו לאתויי מיניה כפי' רש"י בחומש דאיכא פלוגתא בהכי בספרי ע"ש:

יתנו עדיהן וגו' פרש"י ס"ד השתא דאתמוהי מתמה וכו' עכ"ל ואין צורך אלא דכולה מלתא הקב"ה א"ל לעובדי כוכבים מי בכס יגיד זאת התורה והראשונות ישמיעונו שהן שבע מצות כדלקמן ואמר להם ג"כ שיתנו על כל זה עדיהן ויצקו בדין ולמאי דמסיק דיתנו עדיהן בישראל כתיב היינו שישראל יתנו את נביאי עובדי כוכבים שיהיו עדיהן ויצקו וישמעו אותן נביאי עובדי כוכבים ויאמרו אמת הוא ולפי דרשא דריב"ל בסמוך הא דאמר בישראל כתיב היינו נמי שהמצות מעידות עליהן קאמר וישמענו נביאי עובדי כוכבים עדותן ויאמרו אמת וכדלקמן בסוף שמעתין דרו"ק:

באות ומעידות וכו'. הענין כמ"ש המקובלים כי בכל מעשה ידי אדם נברא דבר רוחני לפי המעשה כמ"ש שעושה המצוה נותן כח בפמליא של מעלה וכן בהפך עושה העבירה מתוש כח פמליא של מעלה ינותן כח לצד הטומאה והם עדים המעידים עליו כמ"ש יוצרי פסל וגו' ועדיהן וגו' והוא העד המעיד שאמרו בפרקי אבות הקב"ה הוא העד הוא הדיין היינו הוא העד הרואה שהוא געשה דיין וק"ל:

עדיהן מהכא יוצרי פסל כולם. פרש"י בספר ישעיה סיפא דקרא כל יראו כו'. פסילי עבודת כוכבים יהו עדים על בושתם של עובדיהם שהרי אנו רואין שאינם לא רואים ולא יודעים והם עובדים להם עכ"ל. יק"ק דזה העדות אנו רואים גם בעוה"ז ומפרש"י הכא משמע דממש יעידו הפסילים בהם דה"ק קרא דכל יראו וכל ידעו וגו' דגם שעד שלהם אין רואים ולא יודעים בעוה"ז שם ביום הדין קאמר דבגם יהיו יודעים להגיד עדות על עובדיהם למען יבושו וק"ל:

מביא הקב"ה ספר תורה בחיקו וכו'. שבתחלה לא ידעו כי ספר תורת משה הוא בחיקו אבל כל אומה סבורה כי דתה הוא ולכן מתקבצים כולם כי לפי דעת כל אומה דתה הוא אמת עד אשר יפרש להם הקב"ה יש בכס מגיד זאת תורת משה שנא' וזאת התורה אשר שם משה וגו':

בערבוביא וכו'. מדכתיב ברישא נקבץ יחדו ובסיפיה יאספו לאומים ולא כתיב יחדו דרשו כן וק"ל:

דף ב.

מלכות רומי תחלה וכו'. כתבו התנא' משום וכו' כי במעשה ר' חנינא בן תרדיון נגזר על רומי חורבן גדול עכ"ל ואע"ג דבשאר הרגוי מלכות כגון ר' עקיבא וחביריו געשו בהם ג"כ מיתות משונות אפשר משום ס"ת שנשרף עמו קאמר וק"ל:

שטבעה יצאה בכל העולם. יש לפרש כמשמעה שמתבע שלה יוצאה בכל העולם שכן דרך המלכים שמתבע שלהם יוצאת עד מקום ממשלתם ופוסל הישנות כדלקמן בפרק ר"י (נב ב) גבי דינר הדרייני טראייני כפרש"י שם ועל דרך זה נראה לפרש על מה שאמר בסף וזהב הרבינו אמר הקב"ה כסף וזהב שלי הוא וכו' כי הכסף וזהב שהרבו מלכי רומי שהם אנדריינוס וטרייאנוס משל קודש היה שהוא של הקב"ה כמ"ש שם בקשו לנגנו דנרי אנדריינוס וטראיינוס מפני מטבע של ירושלים שרובה קודש ועיין בפ"ק דשבועות בחדושינו דרו"ק:

מקמי דליפוש חרון אף וכו'. לכאורה בפרש"י הכא ובמסכת ר"ה דלא ליפוש חרון אף דצבור שהוא גדול מפני שהם רבים ויפרע אח"כ מן המלך אין זה דומה הא דרומי חייבת הם ג"כ רבים וליפוש חרון אף על שאר העובדי כוכבים וצ"ל דבחשיבותא תליא מלתא דבין רבים ובין יחיד חס הקב"ה על חרון אף דליפוש על החשוב טפי ורו"ק:

מלמד שכפה עליהם וכו'. ואין זה סותר הא דקאמר לקמן דיחזור כל העולם לתוהו ובוהו דה"ג קאמר הכא שיחזור כל העולם לתוהו ובוהו דהיינו לפי טבע הבריאה שהיה העולם כולו מים במים וחסד אלהים היה בשביל האדם שיקונו המים למקום אחד ואם לא תקבלו התורה יחזור לטבעו תוהו ובוהו ושם תהא קבורתכם ולהכי אמר משמים השמעת דין על הארץ שתחזור לדינה ולטבעה ואז הארץ יראה שתחזור לטבעה שיעלו המים עליה ובפענח רזי כתב שהוכרח להר לכפות ההר עליהם דבלאו הכי היו משה ואהרן יבניהם מקבלים התורה ולא היה העולם חוזר לתוהו ובוהו עכ"ל וק"ל:

אתגוראי אתגור כו'. אבל ליכא למפרך דמאי בעי דלייגס כיון דהתירך דיי"ל הראשונות ישמיעונו היינו על מה שכבר עברו קודם שהתירן וק"ל:

בתוס' ד"ה וארו חיורי וכו'. אלישנא דקאמר דהיא חשובה בתרה קשיא להו הכי אבל הא ודאי דבבל לא עייל בתר רומי כיון דגם הם אשתעבדו וסתרי בית המקדש ועיין עוד בזה לקמן וק"ל:

בד"ה מאי שגא הני דלא וכו' פירוש בבל ויון כו' שנשתעבדו וחשובים וכו' עכ"ל. יש לדקדק דהדרא קושיין דלוכתא כיון דבבל ויון נמי אשתעבדו בישראל ובבל נמי סתרו בהמ"ק כמו רומי מאי טעמא איעיילו ומאי פריך מ"ש הני דלא חשיב להו דהיאך חשיב (להו) כיון דלא עיילו ויש לפרש דמיון הכי פריך מ"ש הני דחשיבי ועיילי ומי"ש וין דלא חשיב לעיילי לפני פרם דיון נמשל לנשר שהוא מלך בעופות ומצבל נמי יש לפרש דהכי פריך מאי שגא רומי דחשיב ועייל ברישא ומאי שגא בבל דלא חשיב לעיולי ברישא דאיהו נמשל לארי שהוא מלך בחיות כמ"ש התוספות לעיל ומשני משום דהני משכי במלכויות ראוי לעיולי ברישא וכיון דחזו דלא מהני להני מידי שוב לא עיילו בבל ויון דרו"ק:

בד"ה מאי בעי בשעיר וכו' מיהו קשה לגרסת רש"י וכו' עכ"ל. דליכא למימר דבקרא דבחזאת הברכה נמי סומך אסיפא דקרא דכתיב פארז דא"כ לא ה"ל לאתויי קרא דחבקוק כלל דה"ל כמו יהודה ועוד לקרא וק"ל:

דף ג.

שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה כו'. כמ"ש התנא' דאירי בשבע מצות הכי איתא בהדיא בפרק ד' מיתות מיהו לאו דוקא שבע מצות דלא חשיב אלא לא תעשה אבל בקום עשה יש עוד מצות אחרות שהעובד כוכבים חייב בהן כדאיתא התם ובזה נראה לפרש הא דאמר שהוא ככ"ג ועי"פ מאמרם (סוף מנחות) זאת תורת האשם תורת חטאות וכו' מלמד שכל העוסק בפרשיות הקרבנות כאילו הקריבן ואהכי

קאמר עובד כוכבים העוסק בתורה דהיינו בתורת קרבנות שכן נח מצווה עליהן הרי הוא ככהן גדול שהקריבן דלמעלה מהאי קרא כתיבי פרשת קרבנות ועבודת ויה"כ שהוא ככהן גדול ובתנא' לקמן כתבו טעם אחר למה נקט ככ"ג ודו"ק:

שמים וארץ נוגעין בעדותן וכו'. לפום הך דרשא שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית וכו' ניחא דנקט שמים וארץ אבל לדרשא דארץ יראה ושקטה וכו' לא ה"ל למנקט שמים דנוגע בעדות וי"ל דמ"מ לא הוו שמים רק כעד אחד וק"ל:

יום הששי מלמד שהתנה וכו'. בפרק ר' עקיבא הששי ה"א יתירה משמע הששי המיוחד וכו' ועוד נראה בזה כי בה' יצר הקב"ה מעשה בראשית כמ"ש בהבראש ולכך ה"א יתירא בסוף מעשה בראשית לרמוז על פעולת הה"א שהיתה על תנאי אותו ששי של קבלת התורה ור"ת שם של ד' י"ום "הששי "ויוכלו "השמים לרמוז בסוף מעשה בראשית כי הם אותיות שם הוי"ה היו כלים של הקב"ה לצור בהן עולמות כמ"ש ביה ה' צור עולמים ולכך אמרו די לעולם שישתמש בשתי אותיות אבל חצי השם השני נרמז מתחלת "ויוכלו "השמים שהוא התחלת פרשת שבת לרמוז שלא יתמלא השם עד לעולם שכולו שבת ודו"ק:

יבא י"ג ויעיד בחנניה וכו'. דזה נוסף על אברהם שלא עבד עבודת כוכבים שנצטוו גם כן נח בו אבל להשתחוות לצלם שהוא אנדרטי לא נאסר כן נח ולא נאסר בו אברהם שהיה עדיין כן נח אלא מחמירין היו חנניה וכו' כיון דישראלים הוו ועיין בתנא' דרו"ק:

יבא בלדל השוחי וכו'. חברי דאויב ואויב גופיה לא נקט הכא משום דאיכא למאן דאמר בפ"ק דב"ב דאויב ישראל היה ומיהו ק"ק אמאי לא נקט הכא נמי בלעם ואביו שהיו ג"כ נביאי עובדי כוכבים כדאמרינן התם ומהיכא קא נפקא ליה טפי בהני דנקט שהם יעידו בישראל דהא אמרינן התם בהו דנביאותיהו לעובדי כוכבים ודו"ק:

ומי מצות אמתת הכי והאמר ריב"ל מאי דכתיב וכו' היום לעשותם. ויש להקשות דמהיאא גופיה תקשי ליה דקאמר הקב"ה שטוים שבועלם מי שטורח בערב שבת כו' אלא דאעפ"כ קאמר הקב"ה שיעשה עמהם לפנים משורת הדין ויאמר להם עשו סוכה ואפשר דלאו מהיום לעשותם ולא למחר לעשותם פריך אלא מהיום לעשותם ולא היום לטוב שזכרם וכיון שכבר קבלו העובדי כוכבים שכר מצותן בעוה"ז כדכתיב ומשלם לשונאיו על פניו אי"כ לא יקבלו עוד שכר בעוה"ב דא"כ לקתה מדת הדין שישראל לא יקבלו רק שכר עוה"ב והכוונה שרמו להם במצות סוכה שהיה להם לקיים המצות בעוה"ז שדומה לסוכה ודירת עראי וק"ל:

מקדיר עליהם חמה וכו'. כל סוכה עשויה לצל ולהגין מפני החמה ויכול לעשותה מעובה הרבה וכשרה היא ומקדיר עליהן חמה עד שייבשו עליה והיינו מקדיר שהסבך געשה בו נקבים ומצערתן משם החמה וק"ל:

שנאמר ננתקה את מוסרותינו וגו'. פירוש הפסוק לפי זה ננתקה את מוסרותינו היינו דפנות הסוכה שדרבן לקשור במוסרות ונשליכה ממנו היינו מן הסוכה את עבותותיו דהיינו עץ עבות שדרבן לסבך בהם כדכתיב בספר עזרא ועלי עץ עבות לעשות סוכה ככתוב וק"ל:

בתוס' בד"ה כהנים לויס וכו' מקרו בני אדם שר"ל בני אדם הראשון וכו' עכ"ל. ולעיל גבי ואתה בן אדם וגו' אפשר שלא רצה לפרש כן דלא שייר לומר בן אדם הראשון כמו בני אדם הראשון וק"ל:

בד"ה נוגעים בעדותן וכו' ועוד י"ל שהם קיימים ממה שקבלו וכו' עכ"ל. ואעפ"כ מקרו נוגעים בעדותם מצד הנאתם שהגיע להם כבר על ידי קבלתם של ישראל ודו"ק:

בד"ה יום הששי תימה למאן דאמר בשבעה בחדש נתנו עשרת הדברות מאי יום הששי וי"ל וכו' עכ"ל. ושנוני דחיקי גינהו. והנראה בזה אחרי שיש לדקדק בסוגיא בפרק ר' עקיבא דפלגי רבנן ור' יוסי דרבנן סברי בששה לחדש נתנה תורה ור' יוסי אמר בז' בו ולכ"ע בשבת נתנה תורה וכו' ע"ש ויש לספק בזה דלכ"ע נתנה תורה ביום ג"א מן הספירה למה קבע הש"י חג השבועות לדורות ביום חמשים מן הספירה והכוונה בזה לפי שלא היו ישראל אז ראוים לחכמת התורה עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצרים שיצאו משם כמ"ש כל שירתא חטאי קודמת לחכמתו וכו' וע"כ היתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמשים שהם מספרים קדושים כענין שבת שמיטים ויובלות ולפי שביום ג' נגמרה הטהרה שזכינו אחר כך ביום ג"א לקבל התורה קבע הש"י אותו יום חמשים לחג שבועות כי יראת חטא קודם לחכמה במעלה ובזמן. ובזה יתורץ קושיית התנא' דלמאן דאמר נמי בז' בו נתנה תורה הזכיר כאן יום הששי מר"ח לפי שהוא עיקר כי בו נקבע חג השבועות לדורות וק"ל:

דף ג.

גמרא יושב ומשחק עליהם וכו'. אף שאין ישיבה למעלה קאמר הקב"ה יושב לשבר את האזן אבל בפעולת השחוק כבולה שמעתין לא קאמר שחוק אלא משחק לשלול גשמות פעולת השחוק המגונה מאתו ית' שהוא משחק אחרים דהיינו ישראל עליהם וק"ל וכן דקדק לומר אין שחוק לפני הקב"ה וכו':

והתניא אין מקבלים גרים וכו'. השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דיש לומר גרים גרורים אהך ברייתא גופה ה"מ ללקשויי דכתיב בדוד ויאמר דוד לבנוס את הגרים אשר בארץ וגו' ובשלמה כתיב ויספר שלמה את כל האנשים הגרים וגו' ואפשר דאיכא לאוקמי מקראות הללו בנתגיירו כבר ועיין ביבמות פרק הערל בחדושינו:

שניות יושב וזן כו'. במסקנא קאמר ג' ראשונות יושב וזן וכו' וכן הדין בבני אדם דאמרינן בפ"ק דשבת עד מתי יושבים בדין עד זמן סעודה והיינו עד שעה רביעית לאז מאכל וסעומת כל אדם כדמסיק התם וכן הא דקאמר שלשית יושב וזן וכו' והיינו מתחלת שעה שביעית כי עד אותה שעה הוא סוף זמן הסעודה הנקצב לכל אדם (מאתמונ) כדאמר התם ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כוורק אבן לחמת ודקאמר יושב וזן וכו' ועומד מכסא דין וכו' כן היה תחלת הבריאה שעלה במחשבה לברוא עולם במדת הדין שנאמר בראשית ברא אלהים ואח"כ שתף עמו מדת הרחמים שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ וגו' והאי לישנא דיושב וזן את כל העולם כולו משמע לאדם נמי בכלל והיינו כמאן דאמר פ"ק דר"ה דאדם נדון בכל יום וק"ל:

אם אשכחך ירושלים וכו'. כתבו התנא' פשטיה דקרא כך אם אשכחך ירושלים שנשיר וכו' עכ"ל. והדרש דהכא ימאן זה משום דכל המזמור בלשון רבים ישבנו גם בכינו וגו' איך נשיר וגו' ואם אשכחך וגו' לשון

יחיד משמע להו דאם אשכחך וגו' אינו מחובר לאיך נשיר וגו' אלא דאם אשכחך הם דברי הש"י ועיין בזה בחדושינו בפרק ח"ה ודו"ק:

ברביעיות מאי עבד. פירוש לשנויא דרב נחמן בר יצחק דקאמר עם בריותיו משחק פריך מיום שחרב בית המקדש דעם בריותיו נמי אינו משחק דעל בריותיו לא איצטריך קדוּם שחרב נמי לא היה משחק וא"כ ברביעית מאי עבד וקאמר מלמד תינוקות וכו' ופריך דמעיקרא קודם חורבן הבית דהוה משחק ברביעית עם בריותיו מאן הוה גמר לתינוקות ומשני איבעית אימא מטטרון וכו' דאמרינן בסנהדרין ששמו כשם רבו ועיין בחדושינו בפרק אלו טרפות:

ושומע שירה מפי חיות כו' שנאמר ובלילה שירה עמי. רש"י פירש כאן כינוי דעמי אדוד שהיה משורר י"כ בלילה אבל בפרק אין דורשין פרש"י בענין אחר דאם קאמר מ"ה אומרים שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ופרש"י יצוה למלאכים לשתוק כו' ובלילה שירה עמי בריקיע עם שיר שלי שקלסתי ביום ע"ש:

מאבילין לו נחלי רתמים כו'. אמר נחלי רתמים במקום שורש רתמים דבקרא ע"ש העוסק בדברי שיחה מביאו לשון הרע שנמשל לנחלי רתמים דכתיב חצי גבור שנונים עם נחלי רתמים וק"ל:

בל העוסק בתורה בלילה כו'. לפי שמדרך המנוד שינה בלילה שיהו פניו זועפות ביום אמר בעוסק בתורה ומנוד שנתו בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד שהוא מאירת פנים ביום כי היא ממתת החסד כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו והכי אמרינן בפ"ק דמגילה אסתרי ירקרקת היתה אלא שהקב"ה משך עליה חוט של חסד שהיא מאירת פנים שתהא נראית יפה כפרש"י וקרא התורה שירה דכתיב כתבו לכם את השירה וגו':

למה נמשלו בני אדם כדני הים כו' כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים. הוא המשל עצמו בברכות שאמר ליה ר"ע לנפפם בן יהודה שאמרו הדגים לשועל מה במקום חיותן כו' וכן יתפרש הכתוב יתעשה אדם כדני הים שרמש האדמה שהוא השועל לא מושל במקום חיותן ואעפ"כ אמר בתר האי קרא בחכה העלה במקום שאין חיותן עאכ"ו שמיד מתים ומושל בהם הרמש האדמה כן האדם כשפורש ממקום חיותו שהיא התורה שנמשלה למים שמיד מתים ומושלים בהם רמש האדמה שהם מושלי עובדי כוכבים כהך עובדא דר"ע וק"ל:

מוציא חמה כו' רשעים נידונים בה וצדיקים מתרפאין כו'. אמרו בזה הדמיון כי החמה בטבעה חמה אבל לפי טבע המקבל המשתנה תשתנה פעולתה כי המלח נקדש והשעוה נמס כן הוא מפי עליון לא תצא הרעות והטוב ולא תשתנה פעולתו ית' כ"א לפי המקבל רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאין בה והביא מקרא הנה היום בא בוער כתנור וגו' התנור הזה עיקר פעולתו לטובת האדם לאפות בו הלחם אבל לפי טבע המקבל שהקש מתלהט בו במהרה כן הענין בזדים וכל עושי רשעה שילהט אותן יום הבא שעיקרו לטובת הצדיקים שמתרפאין בו:

דף ד.

לא שורש בעוה"ז ולא ענף בעוה"ב כו'. יש לדקדק כיון דבעונש לרשעים בעוה"ב קמשתעי מאי קאמר ולא יעזוב להם שורש בעוה"ז שכבר עבר ויש לפרש מהימנע כי יש לעתיד לצדיקים שכר גופני ושכר נפשי קאמר לא שורש בעוה"ז דהיינו תענוג גופני כמו בעוה"ז ולא ענף בעוה"ב דהיינו שכר ותענוג נפשי בלחוד כמו בעוה"ב ועי"ל לא שורש בעוה"ז דאינו מניח בו ליירשו ואין נזעו מחליף כמ"ש חרע רשעים נכרת וק"ל:

מה דגים כל הגדול כו' אף בני אדם אלמלא כו'. ולפי זה הדרש יהיה פירוש הכתוב ותעש אדם כדני הים יכרמש המים אין מושל דהיינו מלכות אין בו וק"ל:

ובתיב גדול וגו' ורב כח וכתיב נאדרי בכח כו'. האי קרא דכתיב באורייתא ה"ל לאתויי מקמיה אלא דהאי קרא ורב כח מפורש טפי היפך דלא מצאנוהו שניא כח ובגירסת עין יעקב לא מיייתי קרא דורב כח כלל וניחא טפי וק"ל:

חימה אין לי שכבר נשבעתי כו'. עיין פרש"י בספר ישעיה וכתבו התוס' ואין להקשות מפ"ד נדרים דמוכח דמשה הרנו לחימה לדיכא לשנויי תרי כו' עכ"ל וק"ן לדבריהם מאי תקנו בזה דהא אהאי קרא נופיה דחימה אין לי קמפרש התם דהרגו לחימה ועוד קשה דלעיל משני כאן בישראל כו' אמאי לא מוקי ליה בהאי חימה דהרגו משה כדקאמרינן התם ודו"ק:

אבקש אם יש להם זכות אפרם כו'. עיין פרש"י ותוספות ונ"י לפרש אבקש אם יש להם כדקאמר להם הש"י במאי עסקתם אפרם בממונם כמ"ש כסף וזהב הרבינו בשביל ישראל ואם לאו כדקאמר להו הכל לצורך עצמכם עשיתם כו' אשמידם מקדיר עליהם חמה ואסוניא דלעיל קאי אלא שהפסיק קצת לפי ענינו וק"ל:

איני דן אותם כעובדי כוכבים דכתיב עוה עוה עוה אשימנו וגו'. עיין פי' רש"י וכ"ה בגירסת ע"י אבל לפי ענין כתוב זה בספר יחזקאל בישראל הוא מדבר ונראה לפי גרסתנו לפרש דכל הני לישני מתפרשים מלשון שם עון ומיייתי מהאי קרא דבישראל אינו דן כעובדי כוכבים דכתיב בישראל עוה עוה וגו' דמחלק עונם ואינו נפרע מהם בפעם א' וק"ל:

אני נפרע מהם כפיד של תרנגולת כו'. הכא לענין פרעון אמר האי לישראל ולענין צירוף מצוה דרש ליה בלשון אחר כפיד של תרנגולין שמנקרים באשפה ויש לפרש דהכא ה"ק כפיד של תרנגולת שמנקרת לקרא אפרוחים לאכול ממנו והיא אינה אוכלת ממנו כ"א מעט כן נפרע מישראל בזהיו לאכול ולענין מצוה קאמר שאף אם אין עושין לפני כ"א מצוה מועטת וקלה שאדם דש בעקביו כתרנגולין שמנקרין ברגליהן באשפה שאין מוצאין שם רק מאכל שפל וקל אעפ"כ הקב"ה מצרפה לחשבון גדול למצות גדולות להיות חשבון גדול כמ"ש תרי"ג מצות אף שאין המצות שוין ועי"א אמר למען צדקו יגדיל תורה וגו' וק"ל:

אני אמרתי אפרם וגו' אני אמרתי איסרכם כו'. הני תרי קראי ואנכי אפרם וגו' ואנכי יסרתי אתכם וגו' סמוכים הם בספר השוע ודרשו אותם ע"פ מ"ש (ברכות סא: וש"ט) יש לך אדם שחביב לו נפשו ויש לך אדם שחביב לו ממונו ולזה אמר בחד קרא אני אמרתי אפרם מהם במעט בזהיו לאכול רק בממונם בעולם הזה כדי שיזכו לעולם הבא והם דברו עלי כזבים כי חביב עליהם ממונם ביותר וכן בהיפך אני אמרתי ליפרע מהם רק ביסורין בעוה"ז כדי לזכותם בעוה"ב והם יחשבו עלי רע שחביב להם גופם ביותר ודו"ק:

מאן דאית ליה סיסיא ברחמיה מסיק כו'. כנראה מפירוש רש"י דמאן דאית ליה זעם בעלמא וכי ברחמי מעלהו יש להקשות דהא לא דמיא דהכא הזעם על אוהביו גופייהו בעבור עונותיהם ונראה לפרש דהוה קשיא להו למיני מלת עליבם דה"ל למכתב על כן אפקוד לכם כל וגו' וקאמרי מאן דאית ליה זעם ברחמיה שפשע נגדו וכי מסיק ליה להעלותו עליו דמשמע לנגלות כדכתיב אפקוד עליכם וגו' דאדרבה

מכסהו תמיד בשביל אהבתו שהיה תמיד אתו ועי"ז השיב ר' אבהו דאילו הוה כתיב אפקוד לכם הוה משמע שנפרע מהם אבל אפקוד עליכם לא משמע שנפרע מהם אלא שתמיד חם עליהם שאינו נפרע מהם אלא מעט דהפורע פרוטה פרוטה אין הפרעון ניכר כלל וכאילו לא הוה נפרע כלל וק"ל:

מ"ד חלילה לך כו' חולין הוא מעשות כו' והכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע וכו'. איכא למידק בלאו האי פירושא דקאמר חולין הוא מגופיה דקרא חלילה וגו' להמית צדיק עם רשע ה"מ למיפרך והכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע ונראה לפרש דודאי ידע המקשה לפלוני כדאמר בעלמא משניתו רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע והכא לפי ענינו דעיין לא ניתן רשות למשחית לחבל דהא נצולו לוט ובנותיו כמ"ש לא אוכל לעשות דבר וגו' שזהו עונשן של מלאכים שאמרו כי משחיתים אנחנו כפרש"י שם דהיינו שאמרו כי ניתן להם רשות לחבל אבל למאי דמפרש חולין הוא כו' כלומר שזהו מדת ב"ו שלא ידע להבחין בין צדיק לרשע אבל כלפי שמיא ודיינו חולין הוא מעשות דכבר הזה לא הוא ולא כיוצא בו דהיינו שלא ידע להבחין ואכ"א לן לחלק בין ניתן רשות למשחית ובין לא ניתן ופריך והכתיב והכרתי ממך צדיק וגו' ומשני בצדיק שאינו נמור ודאי ניתן רשות למשחית לחבל דאין זה חולין כלפי שמיא ודו"ק. ודע בחומש פרש"י חולין הוא לך יאמרו כך היא אומנתו שוטף הכל צדיקים ורשעים כך עשה לדור המבול כו' עכ"ל וכתב הרא"ם פירוש העולם יאמרו זה לא שהאמת כן הוא כו' והלא בדור המבול לא שטף את נח ובניו וכו' וחלילה לך אדלעיל קאי חלילה לך מעשות זאת שלא תשא למקום בזכות הצדיקים כו' וכדי לתקן מאמר להמית צדיק כו' עכ"ל ומתוך סוגיא דהכא אין נראה כן למימר דחלילה אקרא אחרינא אדלעיל קאי אלא אהאי קרא דלהמית צדיק עם רשע קאי ואהא פריך והכתיב והכרתי ממך וגו' וה"ק חולין אתה עושה בענין מעשה סדום עצמו להמית צדיק עם רשע שמתוך כך יאמרו כך עשית לדור המבול שהיו בהן צדיקים ולא הצלתם ומה שהקשה שהרי ניצול נח ובניו לאו קושיא היא דלא יחייב מהצלתו צדיקים ניצולים מבין הרשעים דפשיטא ע"י תחבולה ישמדם מהשחית בצויו הש"י כמו שעשה נח התיבה אפשר להציל אף משניתן רשות למשחית לחבל דהא באמירת ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו וגו' ניצולו אף משניתן רשות למשחית לחבל ולא להבחין בין צדיק לרשע ודו"ק:

שקיימו תורה מאל"ף עד תי"ו. עש"ה והתוית תי"ו ועיין פרש"י פרק במה בהמה:

דף ד.

דעת בהמתו לא הוה ידע כו'. כדמסיק שהיא נצחתו בדבריה ולא בעי למימר בפשיטות דעת בהמתו לא הוה ידע שהיא ראתה המלאך והוא לא ראה כמ"ש חטאתי כי לא ידעתי וגו' וכפרש"י בחומש שאפשר שזה הוא לטובת האדם שאינו רואה כמו הבהמה והכי אמרינן בעלמא וק"ל:

בעידנא דחזו דהוה רכיב חמרא אל"ל כו'. גס שמצינו בחשובים וגדולים שרכבו על חמורים כמו אברהם ובכמה מקומות בתלמוד אלא מאי טעמא לא רכבת אסוסיא למהר דרכך והליכתך למלא רצון בלך למהר לבא שם והשיב ברטיבא שדאי כי לא היה מוכן לי אתמול שלא היה דעתי לילך עמכם עד היום בבוקר שהתר לי בלילה לילך עמכם כמפורש בקרא אבל החמור היה מוכן בביתי לטעינה לצרכי בית והשיב לו דאינו כך אלא אני מוכן לך לרכיבה מעודך ועד היום הזה ומטעם דמסיק משום אישות דלילה:

למעז דעת צדקות ה' וגו' כמה צדקות עשה כו'. לפי שהוא אמר וידוע דעת עליון שעת זעמו קאמר דאין יודע אבל הוא דעת צדקת ה' ולא עת כעם וק"ל:

בי רגע באפו כו'. כי אפו וכעסו אינו רק רגע ובזאת הרגע גופה אם רוצה הקב"ה לא תועיל קללה בו רק חיים לישראל כמ"ש שלא כעסתי עליכם כו' ומשמע ליה רגע כמימריה מללא כתיב כמו רגע וכן באדך קרא דכתיב חבי כמעט רגע ולא כתיב חבי מעט כרגע וק"ל:

ובמה רגע כו'. כבר מפורש שיעור רגע כמה שהיא אחד מה' מאות רבוא כו' אלא דה"ק וכמה יוכל לדבר באותו רגע ולקלל וקאמר רגע כמימריה דהיינו שהיה יכול לדבר כל"ס והקב"ה הפכן למלך כמ"ש התוס' ועי"א נאמר ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה וגו' ויש לדקדק בהך עובדא דריב"ל מה היה יכול לומר ולקללו דמלת בלהו טפי מרגע כמימריה בין באותיותיו בין בנקודותיו ובזה יש לומר דהוה מצי למימר ימות וע"ק היאך היה רוצה לכוין אותה שעה והאמרינן דאין כל בריה יכולה לכוין חוץ מבעלם ועוד היכי רוצה לכוין שעת זעם על המינא דהוה יחיד וההוא זעמו דבכל יום הא מוקמינן לה בציבורא אבל איחיד אינו זועם הקב"ה בכל יום דלפני זעמו מי יעמוד וי"ל דה"ק אצבורא זועם בכל יום ואפ"ה קיימינן וכיון דאינו יוצא לפועל קאמר דלא הוי אלא כרגע אבל איחיד לאו בכל יום רתח אלא פ"א בבא זמן קצו ומיהו בכל יום איכא עידן ריתחא ליחיד אההוא דבא זמן קיצו שלא יוכל לעמוד וההוא שיעורא אפשר הוי טפי מרגע כמימריה כיון דיוציא ההוא ריתחא לפועל וריב"ל רצה לכוין ההוא עידנא שיהא גס ההוא מינא באותו היום בההוא ריתחא דליחיד ויבא זמן קיצו אז דרצין יראיו יעשה ותגזר אומר ויקם לך וגו' ושוב אמר ענוש לצדיק וגו' שיענש הרשעים טרם יבא זמן קיצם לא טוב לפני האלהים כדאמרינן בעלמא מאריך לרשעים בעוה"ז כדי לטרדם מעוה"ב וק"ל:

לא ליצלי איניש מוסף בתלת שעי קמיייתא ביומא קמא דריש שתא כו'. ומסיק איפוך דאז בגו' קמיייתא הקב"ה יושב דון ועד"ז נראה לפרש מ"ש בירושלמי (פ"ד דר"ה) שמעה ה' צדק זו ק"ש הקשיבה רנתי זו רינון תורה האזינה תפלתו זו תפלה בלא שפתי מרמה זו מוסף מה כתיב בתריה מלפניך משפטיו יצא דה"פ ע"פ מ"ש לגבי תפילין וצוית שאם אינן עליו בשעת ק"ש ה"ז מעיד עדות שקר בעצמו ה"נ הכא בשחרית שאומר יום תרועה ואינו תוקע בה הוי שפתי מרמה אבל מוסף שתוקעין בה הוה בלא שפתי מרמה ואמר מה טעם שהתקיעה במוסף ולא בשחרית ואמר מלפניך משפטיו יצא בתקיעות וברכות כדאמרינן (ר"ה נז א, לז ב) אמרו לפני מלכויות שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לטובה ובמה בשופר שאז במוסף אף תפלת היחיד מקובלת שתהא משפטיו יצא לזכות שתחזינה מישרים משא"כ בשחרית בגו' קמיייתא דמפקיד דינא ודלמא מעייני בעובדיה דיחיד ודחפי ליה וק"ל:

תורה דכתיב בה אמת כו' אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין כו'. ונראה דהיינו טעמא דאמרינן פ"ק דסנהדרין משתשמע דברי בעלי דינין ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לעשות לפנים משורת הדין כיון דיודע היכן הדין תורה נוטה שהוה אמת הדין אי אתה רשאי לעשות לפנים משורת הדין וק"ל:

אלא לעיני העמים מלמד שבאות וטורפות לעובדי כוכבים כו'. הענין כמו שכתבתי בר"פ כי בעשיית המצוה נברא מושכל רוחני והם באות וטורפות לעובדי כוכבים ח"ש כי היא המצוה היא חכמתכם שממנה נברא מושכל מלאך רוחני לטרוף עובדי כוכבים על פניהם וק"ל:

לא היו ישראל ראויים לאותה מעשה כו'. עיין במפרשים ונ"י לפרש דה"פ דהיו ישראל ראויים שהקב"ה יצילם מחטא גדול כזה דאע"כ דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים מ"מ בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו ועוד אמרינן (בסוטה בא א) דהתורה מצלת מן החטא וכן בדוד מטעם זה היה ראוי להיות ניצול מחטא ולזה מיייתי מקרא והיה לבבם זה כל הימים וגו' שהוא רצונם ולבבם לייראת את ה' וכן בדוד לבי

חלל בקרבי לעשות רצון אבי שבשמים והיו ראויים להצילם מן חטא גדול כזה אלא למה עשו ולא נצולו מעשיית החטא לומר לך כו' וק"ל:

דף ה.

שחקים עולה של תשובה כו'. יש לפרש דנקט עולה של תשובה ע"ש כי העולה באה על המחשבה והנה דוד לא חטא במעשה בת שבע כדאמרינן פרק במה בהמה דגט כריתות היה כותב לאשתו והוא גט למפרע אבל לפי העולה על המחשבה חטא מיהת ונענש עליו דאי הוה בא אוריה ולא נהרג הות א"א גמורה דו"ק:

עושה מצוה אחת מקדמתו והולכת לפניו כו' וכל העובר עבירה אחת מלפנתו כו' וקשורה בו ככלב כו'. כבר הקדמנו בזה כי לפי המעשה נברא לו מלאך רוחני אם סניגור ואם קטיגור ושינה לשונו במצוה מקדמתו והולכת לפניו ובעבירה מלפנתו ומוליכתו ע"ד משל כי למוליכין למקום שמחה וטובה א"צ המוליכו לאחוז בידו דודאי ילך אחר המוליכו ולא ישמט ממנו כן הוא במצוה אבל ההולך לגרדום צריך המוליכו ללפתו ולאחוז שלא ישמט מלינך אחריו כן הוא בעבירה ור"א הוסיף לומר בעבירה קשורה בו ככלב כמו שהכלב נקשר לגנותו בתשמיש כן הבועל כעגנית ערלתו מבשקר ליה להיות עמה בעוה"ב לאברהם אינו מכניסו לג"ע כדאמרינן במדרשות (ועירובין יט א) וק"ל:

שנאמר אני אמרתי וגו'. דרשוהו במעשה עגל אבל האזי קרא אינו שייך בזה המזמור שמדבר כולו בדיינים רשעים אלא בזממור ללעיל מיניה שמדבר בהכי שמע עמי וגו' לא יהיה בך אל זר וגו' ולא שמע עמי לקולי וגו' ולמאי דבעי למימר השתא לא באנו לעולם היינו אלהים ובני עליון ממש כמלאכים כפרש"י בספר תהלים ולמאי דמוסיף כמי שלא באנו כו' לא הוה מדמה להו למלאכים אלא לענין שלא היו מתים כאדם הראשון דו"ק:

שהראה הקב"ה לאדם כו'. יראה כל הענין גדרש מזה המזמור שהתחיל גלמי ראו עיניך וגו' ואמרו בב"ר עד שאדם הראשון מוטל גולם כו' הראהו דור דור ודורשיו כו' ח"ש ועל ספרך כולם יכתבו ימים יוצרו ולא אחד בהם וגו' ר"ל כל שיוצרו בימים העתידים לא יחסר אחד מהם שלא הראהו והיה נכתב כ"א על ספר כדאמרינן פ' הפועלים לגידו חזי לי ספרא דאדם הראשון וכתבו ביה שמואל כו' רבי ור' נתן סוף משנה כו' ע"ש ואמר ולי מה יקרו רעידך אל מה עצמו ראשיהם שהיה משמח בתורתם של ראשי ימניהני כל דור אספרם מחול וגו' אם תקטול אלוה תקטול הרשע ולא הצדיק היינו שנתעצב במיתתם יעיין פירוש מאמר זה בפרק הספינה ובפרק אד"מ דו"ק:

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות כו'. עיין בחידושינו בגדה פרק כל הדי:

והא כתיב פרשת יצמות ופרשת נחלות. דאינו דומה שנכתבו פרשות אלו לאחר שחטאו דא"כ התורה חסרה נתנה דהא כל תרי"ג מצות מסני נתנו וק"ל:

אכן כאדם תמותון מאי מיתה עניות כו' ד' חשובים כמתים אלו כו'. משמע ליה זו המיתה עניות ולא כל אינך דחשיב ליה נמי כמיתה דהכי משמע קרא אכן כאדם הראשון שחטא ונגזר עליו מדת עניות כדכתיב ארורה האדמה וגו' ואכלת עשב השדה בזעת אפיך וגו' כן אתם חבלתם מעשיכם נגזר עליכם עניות בזהיו לאכול היפך שא"ל למען ייטב וגו' וד' חשובים כמתים מפורש במסכת נדרים וע"ש בתוספות וכאן וק"ל:

ת"ר אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון תחנונים וכוה"א לו כו'. נראה דה"פ לפי שמלת אם בכל התורה כולה נאמר בלשון ספק ותלוי ויציאו מן הכלל כגון אם כופר יושת עליו ואם כסף תלוה כפרש"י בחומש ימצינו קרוב ללשון זה במבקש כמו אם יהיה אלהים עמדי וע"כ אמר דאם בחקותי תלכו אל תפרשהו בלשון ספק ותלוי כחברו בפרשה זו ואם לא תשמעו וגו' אך תפרשנו בלשון מבקש ותחנונים דכן מצינו להקב"ה מבקש דבר זה מהם שנאמר לו עמי שומע לי וגו' וק"ל:

מי יתן והיה לבבם וגו' ה"ל לומר תן כו'. גם שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים מ"מ פשיטא דביד הקב"ה להטות לב בני אדם לטובה דכמה כתובים מורים ע"ז וכמ"ש לעיל וקאמר דמשה לא רמזה כו' דכתיב ולא נתן לכם לב לדעת וכו' דהיינו שרמזה להם שיש ביד הקב"ה לתת ולהטות לבם לטובה והם כפויי טובה ולא שאלו לו על כך אז כשא"ל מי יתן והיה וגו' ורש"י פירש לקמן בע"א בדוחק ע"ש וענין כפויי טובה כתבו התוספות שלא רצו לומר תן אתה לפי שלא רצו להחזיק לו טובה עכ"ל והוא דחוק ינראה לפרש דהיינו כפויי טובה שלא חשבו להם זה לטובה שיתן להם הקב"ה ויטה לבבם לטובה כלל והיו השתא דומיא שפיר דבני כפויי טובה שאדם הראשון לא חשב לו נתינת אשה לטובה כמ"ש זה פ' אד"מ וכן כפויי טובה דלחם הקלוקל כפירוש רש"י דו"ק:

דף ה.

אשריכם ישראל בזמן שעוסקין בתורה ובגמ"ח כו' ואין זריעה אלא צדקה. יש ללקדק אהא דקאמר בגמ"ח במקום צדקה דהא זריעה לא משמע אלא צדקה ונראה לפרש כלפי שאמרו בפרק לולב וערבה גדולה גמ"ח יותר מן הצדקה כו' אדם זורע ספק אוכל קוצר ודאי אוכל ועוד אמרו אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה שנאמר וזרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד דהיינו שהנתינה היא צדקה והטורח הוא החסד כגון מוליכה לביתו כו' כפרש"י שם והשתא קאמר הכא אשריכם זורעי על כל מים דודאי יצמח יבא לגדי קצירה דהיינו הצדקה הבאה לגדי חסד והכי משמע קרא דזורע ונותן צדקה על כל מים דהיינו ע"פ התורה הוא עושה אותה שתבא לגדי חסד וקצירה ויהיה משלחו רגל כמשמעו דהיינו שטורח בהולכה דהיינו גמ"ח ולפי שהיצר הרע מרחיק דבר זה ליתן ממונו צדקה לגני ולטרוח עוד עמו להביאו לביתו יבשאר טרחות כפרש"י ע"כ אמר כי העושה הצדקה באופן זה הנה יצרו מסור בידו כו' ועיין קרוב לדרש זה בסוף פ"ק דב"ק וביחידושינו שם:

דף ז:

דרש ר' שמלאי לעולם יסדר אדם כו' דכתיב אתה החלות וגו'. הזכיר כאן בשבחו של מקום ג' דברים שנזכר בפרשת עקב הגדול הגבור והנורא וגו' לפי שהיה משה מתאווה ליכנס לא"י כדי להוסיף שם בשבחו של מקום מעין ברכתיו ח"ש החלות להראות את גדלך זה הגדולה ואת ידך החזקה זו הגבורה אשר מי אל וגו' יעשה כמעשיך וגו' זה הנורא כמפורש בפרשה זו שנתקיימה כבר במצרים וע"כ אעברה נא ואראה וגו' שאוכל להוסיף עוד בשבחיך בנסים שתעשה שם בל"א מלכים והשיב לו רב לך מלהוסיף בשבחי כמ"ש לך דומיה תהלה וכמ"ש בברכות סיימתינהו לכולה שבחא דמרא הני תלת אי לאו דאמרן משה וכו' ולמ"ד דאין להקדים בשבח ומשה שאני דרב גובריה ה"ק רב לך חכמתך רבה ונאה לך לשבח כו' כפרש"י ומ"מ גם אתה אל תוסף בשבחי כלעיל דו"ק:

דף ח.

וסימנך אחור וקדם צרתי וכו'. מה שהקדים במתני' המאחר משום דהמאחר שהם ח' ימים שאחר התקופה געשה לו י"ט בשנה ראשונה וח' ימים שקודם לא געשו לו י"ט עד שנה שניה ונקטן לסיומן מהאי קרא אחור וקדם צרתי ותשת עלי כפך שנדרש על סרחונו של אדם הראשון בר"פ אין דורשין אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע כו' כיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו שנאמר ותשת עלי כפך ובקרא נמי הקדים האחר לקדם לפי המדרשות שיצר לו ב' עולמות העולם הזה ועולם הבא ולפי שעוה"ב הוא התכלית והעיקר הקדימו וק"ל:

עולם חשך בעדי וחור כו'. גם זה נדרש מקרא דההוא מזמור שנדרש כולו על אדם הראשון שאמר בו אדם הראשון כשראיתי שהיום מתמעט והולך ואומר אך חושך ישופני ולילה אור בעדני דהיינו שיחשיך והולך היום עד שלא יהיה רק לילה עד שראיתי גם חושך וגו' ולילה כיום יאיר דהיינו מתחלת תקופה שהיום מאריך אז ראיתי כי כחשיכה כאורה שהעולם כמנהגו נוהג וכן י"ל לקמן כשקעה חמה אמר כו' וק"ל:

זושי ואריכי וכו' פרש"י יומי אריכי בתקופת תמוז והיה לו לידע כו' עכ"ל. יש ללקדק דמהא ודאי משני שפיר גם שראה בתקופת תמוז שהיום מתמעט והולך לא הרגיש בו עד סוף תקופת תשרי דזוטו כולי האי אבל מ"מ היה לו לידע בתקופת ניסן שהיום מאריך והולך בו וכמו זה הלילה מאריך בתקופת תשרי והעולם כמנהגו ועוד אם מפני חטאו מתמעט היום למה לא היה מתמעט מיד אחר חטאו בניסן ואדרבה שהיה מאריך אז היום ויש ליישב שהוא חשב מתחלת ניסן שהיום מאריך והולך שכן היתה הבריאה שתהיה היום מאריך והולך לעולם וכשראה שהיום מתמעט והולך כולי האי בתקופת תשרי אמר שבצביל חטאו הוא מתמעט מתקופת תמוז עד סוף תקופת תשרי ויהיה כן מתמעט והולך לעולם הפך הבריאה וחשב דלא היה מאריך לו בתקופת ניסן אלא להראות לו שתחלת בריאה כך הוא להיות מאריך והולך לעולם ובצביל חטאו מתמעט והולך כולי האי לעולם דו"ק:

דף ח:

אמר תלתין ותריין קרבי עבדו רומאי בהדי יונאי ולא יכלו להו עד דשתפינהו לישראל וכו'. ביאור ענין זה דמלכות רומי אין לה ממשלה כ"א לפי זכות וחובת ישראל כמ"ש והיה כאשר תריד וגו' ולאום מלאום יאמן וגו' אמלאה החרבה וגו' ולזה שתפו עם ישראל וחתנו בהדייהו אי מיונ מלכי מייניכו אפרכי ואי מייניכו מלכי כו' לפי זכות וחובת ישראל ששתיהן שוין במעלה אחת א"א ולזה כשבא זמן ממשלת חיה הרביעית שראה דניאל ולא היו יכולין הרומיים לגנץ היונים במלחמה כי לא היה להם ממשלה אלא לפי זכות וחובת ישראל ולזה דימו ג' מלכויות הקודמים לפי מעלתם למרגלית ואבן טוב ואינך שב"א געשה בסים וכפוף לחברו ואמרו שהאינך שהוא הג' יהיה כפוף להם ע"י הס"ת דאית בהדייהו שיהו מיינייהו מלכי ומיינייהו אפרכי לפי הזכות והחובה וע"פ שאמרו כי מעשה אבות סימן לבנים ח"ש עשו ולאכה לגננך דהיינו בשוה לך ולא להשתעבד כך וכמו שהתנו הרומיים בתחלה אך יעקב ראה שאפילו שוים קצת א"א שיהו אלא דלפי מעשים של ישראל ישתעבד אחד בחברו שיעבוד גמור כדכתיב ורב יעבוד צעיר שהכותב אין לו הכרע כמ"ש מכאן ואינך נשתעבדו בהו וע"כ אמר לעשו יעבר נא אלני לפני עבדו וגו' לשון לפני הוא קודם בזמן כמו לפני בוא יום ה' וגו' שעשו יהיה האדון קודם וישראל העבד ואח"כ יהיה ישראל האדון ועשו העבד וכו"ה בב"ר מי תופס מלכות אחריו א"ל ולאחר כן יצא אחיו ע"ש דו"ק:

הלך וישב לו בין ב' הרים גדולים כו' מפורש בסנהדרין פ"ק ע"ש:

דף י.

ומי מוקמי מלכא כו' הנה קטן בגוים וגו' האי קרא לגבי אדום כתיב ומייתי ליה אמלכות רומי שמצינו בספרים שתחילת מלכותן היה צפון אליופו והיינו קטן בגוים דלא מוקמי להו מלכא מתוכן ואין בניהם יורשין מלכותן וק"ל:

דף י:

דכתיב כי עוף השמים יוליד כו' בר"פ השותפין מפורש:

דיהבי לבתראי כו' ודאיתו מייניהו ניפוק עליה. לפרש"י נ"ל דה"פ דאתה תניחם לבניך למאן דבתריך והמה יתנו לבניהם בתראי ועוד דאתי בתריך ודאיתו עוד מבניך ויציאו כו' והענין נראה כפל גם שינוי לשון שאמר גבי בניו להוו למאן דבתריך ושוב קאמר בלשון נתינה דיהבי לבתראי ונראה לפרש שא"ל דלהוו שתינחם לבניך דבתרך והמה יהבו שוחד לבתראי דהיינו שיעמדו למלכי רומי אחר אנטונינוס כדדרשינן מדהבה מדוד והבא אמר דאתו בתרך משום שכל זמן שהיה רבי קיים לא היו צריכין לתת שוחד למלכי רומי ושוב קאמר שיחזרו מלכי רומי להוציא לאותו ממון לדאתו מייניהו ניפוק עלייהו דהיינו למלך המשיח שיבא מבניהם דאלוי ויציאו כל אותו הממון כדאיתא במדרש וק"ל:

חד קטליה אבבא דבי רבי וחד וכו'. יראה שהקדים להאור דקטליה אבבא דבי רבי להאור דקטליה אבבא דבייתיה לפי הענין כי כשהלך מביטו לקח ב' עבדים עמו כי כן דרך החשובים ליטול ב' גערים עמהם כמ"ש גבי אברהם וגבי בלעם והוא לא רצה להמית אחד בפני חברו כדאמר לעיל קטל חד חד ואל תתגרה בכולהו אלא שהניח האחד לישב אבבא דבייתיה עד שיחזור ואת השני הניח לישב אבבא דבי רבי ואפשר שא"ל שישוב שם לשמור הפתחים והשתא שפיר בחזרתו קטל ההוא אבבא דבי רבי קודם שבא לקטל ההוא דיתב אבבא דבייתיה דו"ק:

בי כארבע רוחות השמים כו'. נראה לפי פשוטו נמי שפיר קאמר דלא יכלת לכלם כיון דכ"כ מפוזרים בד' רוחות עולם מסוף עולם ועד סופו והוא ודאי לא יאמין הדרש אלא שבא הדרש ליתן טעם על דלכך הם מפוזרים כדי שלא יכול לכלם לפי שהם המה קיומו של עולם כמו הרוחות ופרש"י בפ"ק דתענית כי בלא רוחות לא יתקיים העולם מרוב הבל וחמימות עכ"ל אבל לפי הדמיון נראה כי הרוחות הם קיומו של עולם היבשה שהוא מייבש הארץ ולולא הרוח היה העולם כולו מים במים לפי הטבע וכמ"ש בעבור מי המבול דכתיב ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו המים כן הם ישראל שאלולי הם היה העולם מוחזר לתהו ובוהו שישבו המים על הארץ כמ"ש לעיל וע"י שפירש ופיזר אותם בד' רוחות התפרסם בכל העולם אמונתו ותורתו והוא קיום של עולם וק"ל:

בלא מכסא כו'. הדמיון כי כמו העובר המכס במקום שהיה לו ליתן אין שומר המדינה מניח אותו ליכנס שם בסחורתו כן הענין מי שלא נתן מכס ערלתו בעולם הזה אין מניחין אותו ליכנס לנן עדן כדאיתא במדרשות (ועירובין יט א) שאברהם שומר שם על הפתח ואין מניח שם ליכנס משוך ערלה וק"ל:

קונה עולמו וכו'. יראה בזה שדקדק לומר בכ"א עולמו שקונה עולמו לפי מדריגתו כדאמרינן שיש לכל צדיק מחיצה בפני עצמו אבל בכה רבי אהוא דלא קנה עולמו רק בשעה א' שנהרג ויצא מן העולם ולא וכה למדרגה היותר גדולה לקנות עולמו בכמה שנים וק"ל:

דף יא.

גיפורא נקט נורא כו'. יראה בזה לפי ענינו שהם מיני שררה לפי מעלותם לעבודת כוכבים הקומא הוא הגדול לפי חשיבותו ואמר דכל אחד מהם נקט נורא להחשוב וגדול ממנו עד שהקומא לפי גדולו יחשיבותו לא נקט נורא מקמי שום בר אינש אלא בפני עבודת כוכבים כי במחשך כל מעשיהם והם צריכין לאור אדם אבל הקב"ה אינו כן כי נהורא עמיה שרי ואדרבה הוא נקט נורא מקמי ישראל כי הוא אינו צריך לאורם אבל הם צריכין לאורו כדאמרינן פרק ב"מ ועיין בענין זה פרק החובל וק"ל:

[ועדידי מבפנים והוא משמרן מבחוץ. מפורש פ' הקומץ רבה]:

לא צנון כו'. כתבו התוספות אין זה רבותא כו' ועוד נראה לפרש דרבותא הוא דשכיח הוא בשלחנם אפילו בימות הנשמים דאין דרך אלו לגדל ולצמוח בגנות בימות הנשמים בשביל הקור ואולי שהיו מגדלים אותן במערות ובמקומות שאין הקור שולט בהם כ"כ וכן הוא דרך בחצרות המלכים ושרים עוד היום הזה ודרשו כן מדכתיב גיים בוי"ד תחת וי"ו כפרש"י והוא ודאי דבשאר מלכים הקודמים מיעקב ועשו נס המה לא היו חסרים משלחנם כל הדברים אבל נקט רבי ואנטונינוס שהיו בזמן אחד במקום אחד להכי משמע קרא שני גוים בבטנך כמו יעקב ועשו שהיו בזמן אחד במקום אחד בבטן כמפורש מתוך הסוגיא ודו"ק:

דף יא:

מרנא גופיה זייפנא. ונראה דכולה מלתא הכי מתפרש לפי מכשול פיהם דמרנא גופיה שהוא עשו זייפנא הוא דחמי כבודן בעוה"ז חמי דלא חמי בעוה"ז לא יחמי לעוה"ב דמאי אהני ליה לעשו רמאה חייפנא שהיה צד ורמה את אביו בפיו שלא עלה לו רמאותיו וחייפנותיה שיקבל עיקר הברכות והבכורה פי שנים שהוא שכר עוה"ז ועוה"ב ומסיימין ווי לדין כו' דהיינו לעתיד שיקום יעקב וכפרש"י והוא מתפרש כן לפי מכשול פיהם אבל לפי כונת הרומיים האומרים נראה שהוא מתפרש להם בהפך שאין לו הכרע כמ"ש כשהו קם זה נופל ורב יעבוד צעיר וק"ל:

דף יז.

זו היא מיונות כו'. הזהיר הכתוב להרחיק כדי שלא יהנה וימשך אחריה כדקאמר והנאני הדבר ועי"ז נתפסתי למיונות ועברתי כו' דכששאל ממנו ולא השיב לו כלום הי"ל להרחיק ולא הי"ל לישמע ממנו תשובתו וק"ל:

הבי קאמר ואם ישובון לא ישיגו וכו'. ודקאמר בקרא כל באיה לא ישובון היינו דלא ישובון בקל דקשה לפרוש ממינות וכפרש"י בספר משלי משא"כ בשאר עבירות דאינו קשה כ"כ לפרוש וענין ואם ישובון לא ישיגו וגו' פרש"י חזי גזירת מלך עליהם כו' עכ"ל ויש לפרש דרחמי שמיא הוא אחר שחזר שפיר בלב שלם כדמסיק ופן יחזור לסורו ח"ו אם לא ימות כי קרוב לאדם לשמך אחר המיונות ולחזור לסורו ח"ו ימהאי טעמא מסיק נמי בעבירה באביק בה טובא כמינות דמיא דקרוב לו גם כן לחזור לסורו וק"ל:

למימרא דכל הפורש כו'. יש לדקדק למאי דס"ד דלא מייית אמאי לא תקשי ליה בגופיה דהאי עובדא מאי קאמר רב חסדא טרחו לה בזוודתא וי"ל דרב חסדא ודאי נמי אהאי קרא קסמיך ולהכי פריך אקרא יקי"ל:

הרים וגבעות בקשו וכו'. שהיה מצטער שימות ע"י תשובה זו וע"כ אמר שיבקשו עליו רחמים שלא יפסד יייהיה קיים כמותם בעולם הזה והשיבו לו שלא יהיה חושש ודואג על הפסדו בעולם הזה כי העולם כולו בכלל הוא עולם ההווה והפסד כי ההרים וימושו וגו' וק"ל:

[אלא שקורין אותו רבי כו'. היינו הב"ק שאמרה רבי אליעזר כו' וק"ל]:

בתום בד"ה ופליגא דר' פדת ואם תאמר כו' דלר' פדת אין לשון קריבה בין בדברי תורה כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר בפשיטות דרב חסדא אסר מן התורה דד"ת מדברי קבלה לא ליפינן כדאמרינן בריש ב"ק ועוד להכי משמע דמאן דאוסר אינו אלא מדרבנן כדקאמר עולא קריבה בעלמא אסור משום לך לך כו' ודו"ק:

בד"ה ופליגא דידיה אדידיה ומה שהיה מיקל לעצמו כו' עכ"ל. ור"ל דתלמודא דשמעתין קוצר במקום שה"ל להאריך דמטעם זה שהיה מיקל לעצמו כו' ל"פ דידיה אדידיה וק"ל:

דף יז:

א"ל מומה תשמור וגו' ה"ק מדבר זמה תשמור עליך כו'. אין זה סותר מ"ש פ' החליל דאבוי הוא מצטער ואמר על עצמו אי מאן דסני לי הוא לא היה מצוי לאוקומי נפשיה עד דתני ליה ההוא סבא כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו דהכא איירי בשעה שעוסק בתורה כפרש"י מומה תשמור עליך מכל דבר רע והרהור חטא ואנו הלכין הלך ודבר בדברי תורה ועוד דהתם יחיד הוא וק"ל:

אשרידך שנתפסת על דבר אחד כו' ה' דברים כו'. יש לפרש כפרש"י ה' דברים היינו דקחשיב לקמן דתבעו לר"א בן פרטא א' מאי טעמא גנבת ב' ומ"ט תנית ג' ומ"ט קרו לך רבי כו' והוא טענה אחרת ממה שאמרו לו מ"ט תנית כפי' רש"י שזו עלילה שלישית והוא לפי שהוא בכלל שגזרו כל הסומך והנסמך ישרג כדאמרינן פ"ק דסנהדרין ד' ומ"ט לא אתית לבי אבימן כו' ה' ומ"ט קא שבקת עבדך לחירות כו' הרי ה' דברים וק"ל:

במי שאין לו אלוה כו'. ר"ל כאלוה אין לו אלוה להצילו שאין לו אלהים אמת ח"ו דמדותיו הם גמ"ח ויש לאדם לילך אחר מדותיו וק"ל:

מאי ללא אלהי אמת כו'. יש לעיין דמשמע שהיה שם מיהת עסק התורה ובסופיה דהאי קרא כתיב וללא תורה ויש לישב דלצדקין קאמר קרא דאותן ימים רבים חלוקים היו גיש מימים ההם ללא אלהי אמת דהיינו שהיו עוסקין בתורה אבל לא היו עוסקין בגמילות חסדים ויש מאותן ימים שגם תורה לא היה להם דכתיב בסיפא דקרא וללא תורה וק"ל:

אי סייפא לא ספרא כו'. בערוך בערך סייף ח"ל ספר וסייף ירדו כרוכזין מן השמים כו' והיכן פירושו של דבר דכתיב אם תאבו ושמעתם וגו' ואם תמאנו ומריתם חרב וגו' והיינו דאמרינן פ"ק דע"ז אי ספרא לאו סייפא כו' עכ"ל נראה מפירושו לפרש דה"ק הכא אי ספרא כמו שאתם אומרים תנית לאו סייפא שאתם אומרים גנבת ואני חייב הריגה בסייף ואי סייפא כמ"ש גנבת נתחייבתי הריגה בסייף לאו ספרא אנא שאתם אומרים תנית ומאחד מהם ליתא אידך נמי ליתא ויותר נראה לפרש הכא

דסייפא נאמר על העוסק בסייפא דומיא דעוסק שבספרא והיינו הנגב העוסק בגניבה וסייף בידי שיועד שאין אדם עומד על ממונו ובא בסייף שאם יעמוד בעל הממון נגדו יהרגו ח"ש אי ספרא לאו כו' כי העוסק בתורה לאו סייפא אין לו זמן לעסוק בעסק הגניבה כמ"ש בפ' הפועלים שאילו עילויה אי צורבא מרבנן הוא גיים אקדומי קדים לגירס' ואי לא גנבא הוא כו' ודו"ק:

א"ל כאשר צוני כו'. גבי ר"א בן פרטא לא א"ל רק תנית שלא היה עוסק בתורה בפרהסיא ברבים ולכך היה יכול להכחישם כדקאמר מדהא ליתא כו' ולשון תנית שהיה שונה בעל פה אבל רבי חנינא בן תרדיון שהיה מקהיל קהלות ברבים וס"ת בחיקו לא היה לו מקום להכחישם ולכך א"ל אמאי קא עסקת באורייתא מה היה לך עסק בתורה שהיתה מונחת בחיקך שזה יורה על לימודך בה שלכך שרפו אותה עמו וק"ל:

דף יח.

שילשתן צדקו עליהן את הדין. ג' מקראות הללו שגזלמנו להם כ"א הוא מענינו שהוא אמר הציר תמים וגו' באותיות של שמו שפעל ועשה בהן העולם שנאמר כי ביה ה' צור עולמים פעלו תמים אבל אני שפעלתי והגיתי באותיות של שמו כפרש"י לעיל ועושה בו מה שהוא חפץ אין פעולתו תמים כמ"ש בעוסקין בספר יצירה שבראו להם עבדים והיה חסר מהם כח הדבור והיא אשתו אמרה אל אמונה על שנתאלמנה מאישה ואין עול על הריגת עצמה אף שלא חטאה בשום דבר צדקה הדין עליה דאין עול במשפטה דהוה לה למחות כו' ובתו אמרה גדול העצה על שריפת אביה שגזר עליו מעצה העמוקה שגזר מן השמים על עשרה הרוגי מלכות א"נ בעצה עמומה של י' בני יעקב במכירת יוסף נהרגו י' הרוגי מלכות כדאיתא במדרשות ועל אמה אמרה ורב העליליה מל' עלילה דכרוב עלילה גזר עליה הריגה ועל עצמה צדקה הדין עיניך פקוחות על כל דרכי וגו' כפרש"י וק"ל:

אומא זו מן השמים כו'. כל הענין בנבואת דניאל על חיה הרביעית ומילין לצד עילאה ימלל ולקדישי עליונין יבלא ויסבר להשג' זמנין ות וגו' ומפורש על מעשה דר"ח בן תרדיון שאמר ומשכילי עם יבינו לרבים ונכשלו בחרב ובלהבה וגו' ושא"ל אני אומר לך דברים של טעם שגזירת שמים להמליך אותה ואת אמרת לי מן השמים ירחמו לסמוך על הנם לעסוק בתורה ברבים וס"ת בחיקך שאף אם יעשו לך נס מנבין לך מזכויותיך כדאמרינן בעלמא ושא"ל מה אני לחיי עולם הבא כו' אף שהיה בו תורה היה מסתפק בעצמו כדקאמר לעיל כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה ח"ש כלום בא מעשה לידך כו' כי המעשה הוא עיקר וא"ל מעות של פורים כו' וא"ל א"ב מחלקך בתורה יהא חלקי ומגורלך במעשים יהא גורלי דאין מעשה גדול מזה וא"ל בתו אראך בכך במיתת שרפה כמאן דאמר שהיא מיתה החמורה שבמיתות וע"ז יציערה עצמה בתו והשיב לה שלא תצטער על כך כי אלמלא נשרפתי לבדי כו' אבל אני נשרף וס"ת עמי ועיקר גזרת השרפה היה בשביל ס"ת שא"א לכלותה בליון גמור רק בשרפה ועל ידה שהיתה בחיקי גם אני נשרף עמה וזאת היא נחמתי מי שיתבע עלבונה כו' וא"ל תלמידיו מה אתה רואה כו' שהם ודאי ג"כ ראו כן אבל שאלו על כך כדי לתת לו דמיון שלא יצטער כל כך וימות מהר וזה שאמר לו כי כמו שראית גליון נשרף שהן גוף הס"ת והרוחני שהם האותיות פורחות למעלה אף אתה עשה כן פתח פיך ויכנס האש ויהיה גופך נשרף אף בפנים ונשמתך והרוח שבך יהיה עולה ופורח למעלה ואמר להם מוטב כו' והענין הקלסנטורי ודאי דעובד כוכבים היה ושהיה מבקש ממנו להביאו לחיי עולם הבא אפשר שראה גם הוא שום דבר תמוה האותיות פורחות או מלאכים כמ"ש התוספות וק"ל:

דף יח:

אלהא דמאיר ענני וכו'. ומיהו כל כמה דה"מ לאצולי בממון לא היה בעי לאצולי ע"י גם באלהא דמאיר ענני ולכך א"ל שקול תרקיבא דלינירי פלגא פלח כו' וכי שלמי כו' ומזה בהנהו כלבי וכו' שקל קלא שלא בהו כו' נתן לו דמיון בכה"ג דדרך הכלבים כשבאזו על האדם לנושכו הוא מציל עצמו ומשליך פיסת רגבים ציניהם והכלבים הולכים ממנו ורצים אחר פיסת רגב וחושבים לאוכלו והאדם הולך ורץ לדרכו והציל עצמו וכשרואים הכלבים שאינו דבר אכילה חוזרים לרדוף אחריו ולזה לפי שהיה ירא ר"מ שהשומר לא ירצה להציל עצמו בממון שנתן לו ולכתחלה ירצה להציל עצמו בנם באלהא דמאיר כו' ויחזיק הממון כולו לעצמו ולכך נתן לו הדמיון בהנהו כלבי דבכה"ג תנצל שתשליך מתחלה ביניהם ממון להציל עצמך כל מה שתוכל ואח"כ כשלא תוכל עוד להנצל עוד בזה וירדפו אחריו אז תראה להנצל בנם באלהא דמאיר כו' ויש לדקדק היאך ייחד ר"מ שמו של הקב"ה על עצמו בחייו שהרי אמרו אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם שנאמר אלהי אברהם ופחד יצחק וגו' וי"ל דלא אמר אלהא דמאיר כו' רק לסומן בעלמא על שמו ולא נתבון כל עיקר על שמו רק נתבון אלהא דמאיר לארץ ולדרים עליה הוא יעננו או שאמר אלהא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת בנם הנרות של חנוכה כמו שייסד הפייט ומי יאיר לך מאיר כו' הוא יעננו להציל אותנו בנם מידיהם וק"ל:

ה"י מושב לצים כו'. לפי שיש לבעל דין לחלוק שענינו ליצינת אלו שזכר יש בהם דברי חכמה במשלים ומליצות וכמו שקרא את מושב הלצים לקמן תחבולות כמו בתחבולות תעשה מלחמה גם משמחים לבבות ונפשות הדואנים ע"כ אמר ממה שהזהיר דוד על מושב לצים ועליהם אמר כי אם בתורת ה' חפצו הא למדת דאדרבה שאלו מבאיזן לידי ביטול תורה המשמחת הלצבות ונפשות וק"ל:

דרש ר' שמעון בן פזי מאי דכתיב אשרי האיש אשר לא הלך בצעת רשעים וגו' וכי מאחר שלא הלך וכו'. הא דקאמר מאחר שלא הלך היכן עמד ומאחר שלא עמד היכן ישב ניחא לפרש דהכי קאמר כיון דקאמר אשרי שלא הלך למקום פלטין שלהם אשר שם עתם ושחוק שלהם כדלקמן א"כ היכן עמד שם ולא איצטרריך למכתב ובדרך חטאים לא עמד שכל עמידה שם צריך הליכה קודם לה וכן מאחר שכתב אשרי האיש שלא עמד שם לא איצטרריך למכתב ובמושב לצים לא ישב דכל ישיבה בעי עמידה קודם לה אבל מ"ש מאחר שלא ישב היכן לך הוא מגומגם דמאי קושיא אימא דקושטא הכי הוא אם לא ישב אינו לך גם בגרסת הילקוט אינו ויש לקיים גרסת ספרים שלנו וה"ק וכי מאחר שלא הלך כו' כיון דכמה מדרגות וגדרים יש עד שיבא לידי ליצינת לא ה"ל למימר אשרי האיש אשר לא הלך וגו' ובדרך חטאים לא עמד וגו' דלא הלי"ל רק ובמושב לצים לא ישב אבל הליכה והעמידה לא תאסר כיון דלא ישב שם סגי ליה בגדר דלא יבא לידי ליצינת וקאמר לפי שאלו דברים מושכים הלב וירד הכתוב לסוף דעתו שאם הלך סופו לעמוד וכו' סופו ללון ולכך אסר לך גם ההליכה והעמידה שם ומסיים אם לך עליו הכתוב אומר אם חכמת חכמת לך וגו' יש לפרש כולה מלתא אליצינות ולפי שיש מן הטועים שחושבים לילך שם שיש בדברים אלו שום דבר חכמה או משל ומליצה כמ"ש לעיל ועל זה אמר אם חכמת חכמת לך אינו רק לדעתך כי באמת אין שם רק בטול תורה וחכמה כדאמרינן לעיל ואם לנת לבדך תשא העונש של יסוריך ואהא מיייתי כל המתלוץ יסוריך כו' וכל המתלוץ מזונותיו כו' יש לפרש בזה כי דרך עושי ליצינות ושחוק שעושין עצמם חגרים ובעלי מומין ושואלזין על הפתחים בדרך ליצינות ולעגה על אחרים שהם באמת בעלי מומין ועניים

יאמר כל המתלוצץ בענין זה הוא בא לידי כך לבסוף שיבואו עליו יסורין ועשה כאחד מצעלי מומין ישאלין על הפתחים שמונותיו מתמעטים כדרך שאמרו בסוף מסכת פאה כל מי שאינו חגר ולא סומא יעושה עצמו כאחד מהם אינו מת מהזקנה עד שיבא לידי כך ולאו דוקא אמרו כן שם שעושה עצמו כן שהיה נראה כעני ויתנו לו צדקה דה"ה נמי כי הכא שעושה כך דרך ליצנות. ובזה יש לפרש קרא דמייחי לעיל ואם לצת לבדך תשא שאם לצת על אחרים במום שבו וחסרונו לבדך תשא אותו מום והחסרון וק"ל:

בל המתלוצץ נופל וכו' וא"ר אושעיא כו'. נראה דשניהם לדבר אחד נתבוננו מחד קרא דדרך כל המתנאה ומתייחר שאין כמותו להתלוצץ על אחרים וענין אין יום עברה אלא גיהנם שנאמר יום עברה יגו' מבואר בפרק יש נוחלין ע"ש:

גורם כליה לעולם שנאמר וכו'. כבר אמר שגורם יסורים לעצמו מדכתיב יחזקו מוסריכם בכינוי לנוכח רבים המתלוצצים שאל"ל אל תתלוצצו ואמר עוד שגורם כליה לעולם לדתיב כלה ונחרצה שלא לנוכח והיינו אותם ששומעים ממנו הליצנות ונהנים ממנו דהיינו מושב לצים אי נמי שלא מיוחו בהם במתלוצצים ימפרש לה ר"א דקשה היא למתלוצץ שתחלתו יסורים לו וסופו כליה על מי שהיה יכול למחות ולא מיחה בו א"נ ששומע ממנו דהיינו מושב לצים שנהנים ומשמחים וק"ל:

לטריטיאות וכו' ולא עמד בקנינין וכו' ולא ישב בתחבולות וכו'. מפרש"י נראה דכולן מייני ליצנות ושחוק הם אבל לפי הענין ושינוי הלשונות יש לחלק ביניהם וטרטיאות הוא השחוק שעושין בפלטין של מלכים כפרש"י בפ"ק דכתובות וקרקסיות שעושין בבתי משתאות כפי' הערוך וקנינין צידת חיות ע"י כלבים ביערות ותחבולות הם תחבולות חכמה שלהם והם מייני ליצנות בוקיין וכו' שזכר לעיל במושב לצים וק"ל:

א"ר שמואל בר נחמן אמר ר' יוחנן מאי דכתיב אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה אברהם יבילקוט האיש זה אברהם שנאמר ועתה השב אשת האיש וגו'. ושינוי הלשונות לפי הדרש הזה נראה שדבור הפלגה אמר שלא הלך כי באמת בתחלה עמד וישב עמהם כי היה כל הארץ שפה אחת אמנם כאשר הלכו ונסעו מקדם למצוא להם בקעה וגו' ויאמר הבה נבנה לנו עיר וגו' להמריד על הקב"ה אברהם לא הלך עמהם ובעצתם רק נשאר במקומו ובילקוט ביאר אין הבה אלא עצה שנאמר הבו לכם עצה וגו' ושאמר באנשי סדום שלא עמד עמהם שאף במקום שהיה ראוי לעמוד עמהם דהיינו במעמד המלחמה של מלכי סדום עם הארבעה מלכים כדי להציל את לוט אחיו לא עמד עמהם לפי שחטאים היו יע"כ ופגלו במלחמה עד שהוצרך אח"כ אברהם לרדוף אחרי הארבעה מלכים להציל את לוט ובעצת אנשי פלשתים אמר שלא ישב כי באמת מצינו שהלך לגור שם דכתיב ויסע משם אברהם וגו' ויגר בגרר שלא היו רשעים כל כך בראשונה מ"מ לא רצה להתיישב עמהם כאחד מאנשי העיר אלא דרך גרות דכתיב ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים לפי שליתים היו לא היה דר אצלם רק דרך גרות ומייחי הכא לפלשתים ליצנים היו מדכתיב בשמשון קראו לשמשון וישחק וגו' אבל בילקוט מייחי מאבימלך שאמר לאברהם הנה ארצו לפניך ולא קיבל עכ"ל ונראה דה"פ ממה שאמר לאברהם הנה ארצו לפניך בטוב בעיניך שב ואברהם לא קבל לישב שם בגרר והלך לבאר שבע כנראה מן הכתובים והיינו משום שלצנים היו כדמוכחי קראי דשמשון דמייחי תלמודא וק"ל:

דף יט.

אשרי שעושה תשובה כשהוא איש כו'. עיין בזה בספר אורחות צדיקים שבשביל ז' דברים יקדים אדם לשוב בבחירתו כשהוא בגולה כח כו' ע"ש באורח:]

ריב"ל אמר אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש כמו ששינוי אחיהו גבור הכובש את יצרו והיינו דנקט איש ע"פ מ"ש וכבשה חסר כתיב איש דרכו לכבוש ואין אשה וכו' וק"ל:

אל תהיו כעבדים כו'. כבר האריכו במאמר הזה המפרשים ואענה חלקי גם אני במה שהקשה בזה ר"י אברבנאל בספר נחלת אבות כי הנה ייעודי התורה וכו' נאמר בעשרת הדברים למען ייטב וגו' למען יאריכון ימיך ושמרת חקי וגו' למען ייטב לך ולבניך אחריו וגו' וכן בכמה מקומות וכו' עכ"ל ועוד האריך בענין ע"ש ונראה לפי הפשט ליישב זה דאין מלת למען במקומות הללו מפורש שיעשה האדם מצות הש"י למען שיתן לו הש"י אריכות ימים טובים אבל הכי מתפרש ללמען שתעשה כן יתן לך הש"י בחסדו אריכות ימים וטובים אבל האדם לא יעשה אותם על מנת כן רק מאהבה ויש לדקדק בדברים אלו ממ"ש אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרם ואחיהו עבד הוא שאינו מקבל פרם מרבו שהרי אף עבד כענני מקבל פרם מרבו דהיינו מזונות ונראה שאמר אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרם דהיינו עבד עברי שאינו משמש לרבו רק לקבל פרם ושכר עבודתו מרבו והוא שלו אלא תהיו כעבדים וכו' שלא על מנת לקבל פרם דהיינו עבד כענני שאינו משמש לרבו לקבל שום פרם מרבו שהיה שלו דכל מה שקנה עבד קנה רבו וגם המזונות שנותן לו רבו אינו שלו רק של רבו כמ"ש שיכול לומר לעבדו עשה עמי ואינו זנך ומצד החסד נותן לו רבו מזונות משלו כן הוא הענין שלא יעבוד להש"י על מנת לקבל פרם ושכר שהוא שלו כעבד עברי רק שהפרם והשכר הואו של הקב"ה כי כל העולם ומלואו שלו הוא ומצד החסד הוא ב"ה נותן לאדם גם מזונותיו ושאר ייעודי התורה בטוב ובאריכות ימים וק"ל:

סליק ספרא לוי אמר לייתי משלי ר' שמעון ברבי אמר לייתי תהלים כפייה ללוי וכו'. מנקט לה בכי האי גוונא דסליק ספרא נראה דאשמעינן שבשעה שמסיימין ספר אחד יש להתחיל ספר האחר כמו שאנו עושים בשמחת תורה ע"פ המדרש מפני קטרונו השטן ודקאמר דכפייה ללוי וכו' סתם מאחיה טעם כפייה ללוי ויש לפרש משום דסדרן של כתובים כך הוא תהלים ואח"כ משלי כדאמרינן בפ"ק דב"ב יע"ל לפי שספר תהלים כולו יראת שמים וספר משלי כולו דברי חכמה ומשל ואמרינן כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו':

אמר לוי רבי נתן לי רשות וכו'. כצ"ל וכן הוא בילקוט:

עושה לו חפציו שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו. בסיפא דהאי עניינא מפורש ביה וכל אשר יעשה יצליח כדלקמן דבר זה כתוב וכו' ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין וכו' היינו ע"י מעשה שלו אבל הכא בדרש הזה הוסיף לומר דברצונו וחפצו של עוסק בתורה בעלמא בזולת מעשה כלל הקב"ה עושה לו חפצו ומשמע ליה לפי דרש זה דכינוי חפצו לא קאי אתורה דלהכי לא אינצטריך דסגי ליה למימר כי אם בתורת ה' דמשמע כי אם בתורת ה' יהא הולך ועומד ויושב אבל מייירי ברצונו וחפצו של לומדי תורה וק"ל:

במקום שלבו חפץ כו'. כבר אמר רבי לעיל ממקום שלבו חפץ דהיינו מאחיה מסכת וספר כדמסיק אבל הכא אמר במקום בב"ת היינו אצל אחיה רב שלבו חפץ וכן הוא בילקוט בדברי רבא ממי שלבו חפץ ייהיה המכוון דחפצו לרבי על המקום ולרבא על הרב וק"ל:

בתחלה נקראת ע"ש הקב"ה וכו'. מפורש בפ"ק דקידושין דת"ח תורתו דיליה היא דכתיב ובתורתו יהגה יגו' כפרש"י שם דבתחלת הלמוד נקראת תורת ה' ומשלמה וגרסה נקראת תורתו והוא ע"פ מ"ש

במסכת גדרים (לח א) בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה שנאמר ויתן אל משה ככלותו וגו' דפירושו דבתחלת למודו היה לומד ומשכחה עד שלמדה מרבו כ"ב עד שנגשית קנין בנפשו והיינו במתנה דקאמר דמקריא תורתו של ת"ח והוא הענין שהוסיף רבא לומר לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יהגה וכו' שילמוד התורה מרבו ועד שתהא שגורה לו בפיו אינה תורתו עד שאחר כך יהגה בה לעיין בה הוא עצמו שהיא נגשית תורתו במתנה וק"ל:

לעולם ילמוד אדם תורה וכו'. עיין פרש"י ויותר מדוקדק פרש"י בסוף פרק הרוואה בהך דהם ואח"כ כתת וכו' הם וכו' עד שתהא שגורה בפיו ואע"פ שאינה מיושבת לך ואח"כ וכו' עכ"ל. ולפי זה יש לפרש הא דסמוך [לנו] כה"ג קאמר לעולם ליגרם אינש וכו' ואע"ג דלא ידע מאי קאמר היינו שלומד מבלי עיין רק שתהא שגורה בפיו ואף שרבו יודע לפרש לו כל צורך הענין דלעיל ורש"י לא פירש כן בשמעתין:

ודקאמר ליגרם אינש ואע"ג דמשכח אע"ג דלא ידע וכו'. נראה הא דאע"ג דמשכח יליף ליה מספיה דהאי קרא גופיה גרסה נפשי לתאבה אל משפטין בכל עת ר"ל בכל עת לפי אותה שעה אע"ג דמשכח לעתיד וכן הוא בילקוט דמשכח לעתיד ודקאמר ואע"ג דלא ידע מאי קאמר יליף ליה מדכתיב גרסה ולא כתיב טחנה כפרש"י ובילקוט מדכתיב גרסה ולא כתיב טחנה וק"ל:

בתיב על גפי וכתוב על כסא וכו'. עיין פרש"י ולכל הפירושים כסא עדיף מגפי אבל בפרק אחד דיני ממונות לגבי אדם הראשון דריש ליה בהפך לפי פרש"י שם וע"ש בתום ועוד נראה לפרש הכא לענין קושי הלמוד והעיון דבתחלת הלמוד הוא קשה כאילו התורה על גפי מרומי קרת שקשה הוא להגיע שם ולבסוף על כסא דהיינו קרוב לו במקום שהוא יושב ולומד וכענין זה אמר ג"כ בתחלת הלמוד בראש מרומים להגיע שם ולבסוף עלי דרך קרוב להגיע למקומו שהיא עלי דרך שילך האדם בה וכענין זה בתחלה שתה מים מבורך ר"ל שהלמוד קשה לך ואתה בעצמך צריך ללמוד דהיינו שתה מים מבורך ולבסוף כשבא אדם לכלל העיון זוכה גם ללמד לאחרים דכתיב ונוחלים מתוך בארך דהיינו ונוחלים מתוך בארך לאחרים וק"ל:

מ"ד הון מהביל ימעט כו'. ה"א של הבל מתחלפת בחי"ת באותיות אחה"ע וכה"ג דרשו כבד ה' מהונך ממחוננך ודקאמר אנה עבידתה כתבו התוספות עבידתה דכל"ת פירוש עשיתיה וכו' ויש גורסין ברי"ש עברתיה ולא נהירא דא"כ בא לנסתר וכו' עכ"ל. אבל אכתי קשה לי דקאמר ידיעי רבנן להא מלתא ועברי עלה כיון ידיעי אמאי קעברי עלה גם מאי רבותיה נמי דרב נחמן ב"י שהתפאר שעשיתיה וע"כ נראה דהנך דרשות דלעיל לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יהגה כו' ולעולם ליגרם אינש ואע"ג דמשכח כו' כמ"ש לעיל וכפרש"י בפרק הרוואה סותר כל זה הא דקאמר הכא אם אדם עושה תורתו חבילות מתמעט ולז"א רבנן ידיעי הך דרשא לאם אדם עושה תורתו חבילות מתמעט ועברי עליה ועבדי כהנך דרשות דלעיל דיש ללמוד לאדם הרבה ואע"ג דלא [יתן] [ידע] וכו' ואח"כ יהגה ויעיין בה ולפ"ז יש לקיים הגירסא עברתיה ברי"ש דעברתיה להך דרשא דהון מהביל וכו' ולמדתו פעין חבילות וקיים בידי כהנך דרשות דלעיל וק"ל:

לא יחיה ולא יאריך ימים. לפי שנאמר בלומדי תורה לשמה כי היא חייו ואורך וגו' אמר ציד הרמאי שלומדה שלא לשמה רק להראות כמה אני חכם וכו' כפרש"י וע"כ לא יחיה וכו':

ודקאמר משל לאדם שצד צפרים אם משבר כנפיה של ראשונה וכו'. ויתר נכון בזה גרסת פרק כיצד מעברין אם ראשון ראשון משבר גפיה משתמרים וכו' והוא מבואר לפי הנמשל אם ראשון ראשון שלמד משבר ועושה בו רושם נגשה [הדבר] קנין בנפשו ומתקיים כו' וכענין שאמרו שם בסמוך אין התורה נקנית אלא בסימנים כו' שהוא דבר רושם העושה קנין בנפשו וק"ל:

והיה כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד מרב אחד אינו רואה וכו'. ועל זה רמז הכתוב בניך כשתולי זיתים ולא כנטועים סביב לשלחנך של ת"ח כי כן יבורך גבר שרואה סימן ברכה וק"ל:

דף יט:

לעולם ישלם אדם כו' שלים במקרא וכו'. על פלגי מים לשון רבים משמע ליה ג' פלגי מים שהם מקרא משנה תלמוד ומוקי ליה ליומי לפרש"י ב' ימים מקרא וב' ימים משנה וכו' קשה ממה ששינוי כן חמש למקרא בן עשר למשנה וכן חמשה עשר לתלמוד שהיה למודו לפי הזמנים הללו וכשיגיע לט"ו יבלה ימיו בתלמוד וכמ"ש בס"פ אלו מציאות ע"ש ולפירוש התוספות ליומי היינו בכל יום ניחא שאף שעיקר למודו מט"ו שנים ואוליך יהיה בתלמוד מ"מ ילמוד גם בכל יום קצת מקרא ומשנה כמ"ש פסוקי הקרבנות ומשנת אחיהו מקומן:

ודקאמר אשר פרייו יתן בעתו ועלהו לא יבול ואם לאו וכו'. עיין פרש"י ותוספות ועוד י"ל ע"פ אותה ששינוי כן חמש למקרא וכו' שילמוד הרב עם התלמיד לפי זמן שנותיו ואו ועלהו לא יבול ואם לאו על הלומד כו' לפי שלא הגיע התלמיד עדיין למעלה זו על זה סמך לו רבים חללים וגו' תלמיד שלא הגיע להוראה והוא מפורש בפ"ג דטוטה:

שאפילו שיחת חולין וכו'. פרש"י כדי להתלמד לדבר בלשונם וכו'. אבל בפרק הישן נראה לפרש דצריכה תלמוד למתוך שיחתו תבין דבר מה מדברי תורה וק"ל:

כל העוסק בתורה כו'. ושמרתם וגו' שמירה הנאמר כאן היא לתורה (לימודה) דהיינו לשמור את הדברים של תורה ומתוך שימורה ולימודה תבא לידי ועשיתם וגו' וק"ל:

אתגרה בשינה ת"ל וכו'. ר"ל שמא יאמר אדם אנרה בשינה מטעם דקאמר כדי שלא אבא לידי לשון הרע ושתפוי מרמה ת"ל ועשה טוב כי עסקך בתורה תשמור אותך שלא תבא לידי לה"ר כמ"ש מרפא לשון עץ חיים וז"ש אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם לעסוק בה ועי"ז אל תעזובו תורתיו ולא תבא לידי לה"ר ואי אתה צריך להתגררות בשינה:

דף כ:

תנו רבנן ונשמרת מכל דבר רע שלא ירהרר וכו' תורה מביאה וכו'. וקשה מה ענין מדרגות הללו שיבואו בהדרגה זו בזה אחר זה. גם קשה מקרא דמייחי שלא ירהרר וכו' מונשמרת מכל דבר רע וגו' דזיבור אינו משמע הרהור כמ"ש התם בפרק המפקיד גבי על כל דבר פשע שאמרו החושב לשלוח יד חייב היינו דבור גם למה אמר שלא ירהרר אדם ביום וכו' שהרי אפשר שיהרהר בלילה ויבא לידי כך הוא מבואר דאמרינן בסוף גולב וערבה כל העושה משפט וצדקה כאילו הוא מלא העולם כלו חסד שנאמר אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה וגו' שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ ת"ל מה יקר חסדך וגו' יכול אף ירא שמים כן ת"ל וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וגו' ועיין פירוש רש"י שם שהוא דחוק והנראה דמעלות המדות לא יבואו כ"א בהדרגה ממעלה למעלה כדאמרינן בכמה דוכתין ולא ע"ה חסיד ולא כל הרוצה ליטול את השם יטול ולזה אמר כל העושה משפט וצדקה שאינו גוזל מאחרים ואלדברה הוא

חדושי אגדות – מהרש"א • עבודה זרה

נומן משלו לאחרים שהוא ממדת החסידים שאמרו בו שלי שלך ושלך שלך חסיד וע"ש שמלא כל העולם במדת חסד נקרא חסיד ואם תאמר כל הבא לקפון וכו' ר"ל שמבילתי המדרגה ממעלה למעלה יוכל אדם לקפון על המדרגות ויבא לידי מדת חסידות ת"ל מה יקר חסדך וגו' כי מה יקר וקשה לבא לידי מדת חסידות כ"א בהדרגה ממעלה למעלה וכמה מעלות ומדרגות הם טרם שיבא לידי מדה זו ואמר יכול אף ירא שמים כן שלא יבא לידי מדת חסידות כ"א בהדרגה שיש שום מעלה ומדה אחרת בין יראת שמים בין מדת חסידות דהכי איכא לפי נוסחת שמעתין ודסוף סוטה לאיכא מעלות ומדות בין יראת שמים ובין חסידות ואמר דאינו כן אלא לליכא שום מדה מפסיק ביניהם ובנוסחא אמיתית דשקלים דיראת חטא מביא לידי חסידות ומביא ראייה מדכתיב וחסד ה' מעולם על יראיו דמשמע ממדת יראה יבא לידי מדת חסידות ובשקלים מיייתי ליה נמי מהאי קרא דיראת חטא מביא לידי חסידות ולזה נתכוין ר' פנחס שחשב כאן י' מדרגות במעלות המדות כי כן הוא מדותיו ית' ב"ה כמאמר ספר יצירה עשר ולא פחות כו' ועשרה מדרגות יש במלאכיו רוחות ולז"א כי התורה היא ראשית דרכי ה' ומדותיו יתברך ב"ה לבא ממנה בהדרגה ממעלה למעלה עד מעלה העשירית העליונה ולז"א תורה מביאה לידי זהירות שהן זהירות שבה וסיפר המדרגות ממעלה למעלה מתחלת קומו בבקר וכל מעשה היום עד שכבו בלילה ימתוך זהירות שאדם נזהר באזהרות ומצות התורה מביא לידי זריזות בתחלת היום בעמדו בבקר שיקום בזריזות ולא יהיה עצל בקומו ואמר כי זריזות מביאה לידי נקיות שהוא נקיות הגוף ונטוילת ידים שחרית כי המאחר לקום בשחרית מתוך שהוא נמהר אחר כך לקום ולילך לבהכ"נ אינו יכול לנקות גופו ולא ליטול ידיו יפה ועי' אמר שלמה הדלת תסוב על צירה ועצל על מטמון טמן ועצל ידו בעצלת נלאה להשיבה אל פיו ר"ל הדלת תסוב על צירה בבית על ידי בני הבית המהלכים משם לבהכ"נ והוא עדיין על מטמון יסנה בקומו ממדה ליטול ידו בעצלת שהוא כלי גדול שיש בו מים חמין ואינו יוצא ידי נטילה ונלאה להשיב ידו אל פיו לרחוץ פיו מן הריר מפני שהוא ממהר כ"כ או שהוא על דרך יד לפה תקצץ שעל ידי שלא נטל יפה נלאה ואסור לו להשיבה אל פיו ואפשר שעל זה רמז ג"כ ולחס עצלות לא תאכל ר"ל שודאי לא נזהר ליטול יפה כדין נטילה ושיבתא שורה בפת שנגע בו בלא נטילה:

ואמר נקיות מביא לידי פרישות. היא התפלה ע"ש וכפיו פרושות השמים כמו שפרש"י שיהיה האדם פרוש מכל עסקיו בשעת תפלה כמ"ש בחסידים הראשונים שהיו שוהין שעה אחת ובלשון הזה מצינו במסכת סוטה (כב א) אשה פרושה בתולה ציילנית. ואמרו אל תתויראין מן הפרושים אלא וכו' ומבקשים שזכר כפנחס ר"ל שמבקשים לקבל שזכר בתפלתן כפנחס שנאמר בו ויעמד פנחס ויפלה וגו' וז"ש נקיות מביאה לידי פרישות שהיא התפלה הרצויה לפניו יתברך ב"ה וכמו שאמר ברכות (טו א) כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל כאילו בנה מזבח והקריב וכו' שנאמר ארחץ בנקיון כפי ואסובבה מזבחך וגו' ויש לעיין מהיכן קאתיא ליה התפלה מהאי קרא דלא כתיב ביה רק קרבן וההיא דאזי בעי נטילה ורחיצה כדכתיב בתורה ויש לפרש שסמך עצמו במה שיש במסורות שנים ארחץ בנקיון כפי האחד הא דאמרן השני אך ריק זכיתי לבבי וארחץ בנקיון כפי וההוא איירי בתפלה ר"ל זכיתי לבבי לתפלה ולק"ש כמ"ש (ריש תענית) אחיהו עבודה שהיא בלב הוי אומר זה תפלה וכן תפילין מצוה עיונית יצריך כוונת הלב שלא יסוּח דעתו מהם משום דבעי למילף רחיצה ונטילה קודם תפלה וק"ש ותפילין יבהאי קרא לא כתיב וארחץ רק בתר זכיתי לבבי הוצרך למדרש המסורות דכמו דההוא ארחץ דגבי מזבח הוא קודם הקרבה הכי נמי לגבי תפלה וארחץ קודם תפלה והכי קאמר קרא וארחץ בנקיון כבר קודם לאלו בנקיון כפי ואמר. פרישות מביאה לידי טהרה הוא עיין התורה שצריך האדם לטהר עצמו ללמוד תורה כמ"ש יראת ה' היא טהרה ואמרו (יומא עב ב) זה הנושא אשה ואח"כ לומד תורה שהוא טהור ממקרה לילה שהוא טומאת רוחין ושדיון ואמרו אסור ללמוד במבואות המטונפות אפילו ע"י הרהור וכו' ועי' אמר פרישות שהיא התפלה מביאו לידי למוד תורה בטהרה וכמ"ש (סוף ברכות) כל היוצא מבהכ"נ ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל גו' וזהו שדקדק לומר ועוסק בתורה אחר שנכנס לבית המדרש דבהליכתו לא יעסוק לעיין בתורה משום הליכתו במבואות מטונפות ובזה יתיישב מ"ש בפ"ק דברכות א"ר הונא היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה ואמר אביי לא שנו אלא למיפק אבל למיעל מצוה למרהט שנאמר ונדעה נדרפה וגו' ומקשינן מאי קאמר אביי לא אמרן הא רב הונא נמי לא אמר אלא היוצא מבהכ"נ ויש לומר לפי דרכינו דהכי קאמר לא אמרן אלא למיפק מבהכ"נ לרה"ר ולשוק אבל למיעל לבהמ"ד אף כשיוצא מבהכ"נ מצוה למרהט שנאמר ונדעה וגו' שהיא ידיעת התורה:

ואמר טהרה מביאה לידי קדושה והיא הסעודה שצריך האדם לקדש באכילתו וכן כתיב באסורי מאכלות והתקדשתם והייתם קדושים וגו' וס"פ אלו דברים דרשינן ליה בקדושת הסעודה והתקדשתם אלו מים הראשונים שצריך האדם לאכול חוליו בקדושה על טהרת תרומה ורמזו בזה קדש עצמך במותר לך ולא אמרו במותר סתם שכוונו בו קדש עצמך במותר לך ואסור לאחרים כגון לכהניס אבל המותר לכל אין לאדם לאסור על עצמו וז"ש טהרה שהוא לימוד תורה בטהרה כמ"ש מביאה לידי קדושה דסעודת ת"ח הוא אחר לימוד תורה בשעה חמישית:

ואמר קדושה מביאה לידי ענוה. שיהא אדם נוח לברייות לאחר סעודתו בעת שיעסוק עמהם בדרך ארץ כי ע"י אכילה אפשר שיתגאה האדם כמ"ש פן תשבע ורם לבבך וגו' כמרעיתם וישבעו וירם לבם וגו' המקדש עצמו מן המותרות יהיה נכבד ולא יתגאה כמ"ש ואותי השלכת אחרי גוף אחר שנתגאה זה וכו':

ואמר ענוה מביאה לידי יראת חטא. הוא הענין בכל היום במשאו ומתנו עם חבריו וכן בשאר מעשיו בינו לשמים שהוא ירא מלחטוא שזה מביאה לו הענוה שקודמת שהוא נכבד לפני בוראו ומביאה לידי יראת חטא כי הנאווה אמרו בה בפ"ק דסוטה כאילו כפר בעיקר שאין כאן יראת שמים ואחר כל המעשים שביום ממדרגה למדרגה שזכר אמר שמיראת חטא בא לידי חסידות שהיא המעלה העליונה המביאה לידי רוח הקודש וכמ"ש במעשה היראים והחסידים כמו רבינו הקדוש דורו והחסידות הוא שאחר כל המעשים שזכר מחשב עם נפשו בלילה על כל מעשיו שעשה ביום הן לזכות הן לחובה גם שהוא מוחל לכל מי שפשע נגדו ביום כמו שנזכר כן בחסידים ואחר כל זה מקבל עליו עול יחוד ומלכות שמים בק"ש של לילה והוא מכלל חסידות כמ"ש בברכות יעלוז חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם וחרב פיפיות בידם וגו' זו קריאת שמע של לילה:

ואמר חסידות מביאה לידי רוח הקודש. כי על ידי הק"ש שהוא החרב פיפיות שאין מקום לרוח הטומאה לשלוט בהם בשום צד רק רוח הקודש בא עליהם בלילה ואמרו שם שמרה נפשי כי חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישינם עד ג' שעות ואני חצות לילה וכו' הרי שזה מכלל החסידות ואהא מיייתי שם שנאמר אז דברת בחזון לחסידוך:

ואמר רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים. שהקב"ה מחזיר לו נשמתו בבקר וה"ל כאילו הוא תחיית המתים וממנו לאלויה שהיא המעלה העליונה בעיוני וסמך כל מדרגות אלו על פסוק ונשמרת מכל דבר דע לפי שאמר מתוך שעוסק בתורה שהוא דבור הטוב ואינו [עוסק] בדברים בטלים ונבול פה הוא בא

בהדרגה מלמוד התורה ממעלה למעלה עד רוח הקדש בלילה בשינה אמר הכתוב בהפך זה שאם אינו עוסק בדברי תורה רק בדברים בטלים ונבול פה עם חבירו ביום שהוא הדבור הרע יבא לידי הרהור בלילה ומביא עליו רוח הטומאה וקרי הפך שמביא עליו דבור התורה את רוח הקודש וק"ל:

דף כב:

[בשעה שבא נחש על חוה כו'. מפרש"י פרק חבית כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב הנחש השיאני לשון נשואין עכ"ל ובנויר הוסיף ביאור והיינו דקאמר לנחש כי עשית זאת אחה מעשה עשה אלא שבא על חוה כו' עכ"ל ע"ש והכי אמרינן בפ"ק דסוטה נחש הקדמוני נתן עינוי במי שאין ראוי לו כו' ע"ש וענין הטלת זוהמא עיין במורה ח"ב פ"ל וכלבו פי' הגדות]:

דף כד.

והא ואבני מלואים דהדר ערביה כו'. ע"ש בתוס' לפירושם דלאבן ישפה היו צריכין לחושן כדאיתא בירושלמי ולשנא דקלמודינו דקאמר אבנים לאפוד בלשון רבים לא משמע כן ועוד כיון דפסיקא ליה לתלמודא דאבן ישפה היה עובדא מאי קס"ד לשנויי אבני שוהם הפסיק הענין ונראה לשטת תלמוד שלנו דלאבני שוהם בין לאפוד בין דחושן היו צריכין היינו שני אבני שוהם דאפוד ואחד אבן שוהם דחושן והשתא משני מעיקרא אבני שוהם דכתיב בלא וי"ו הפסיק הענין דכל אבני שוהם בין לאפוד בין דחשן לא קאי אייקוחו ופריך כיון דכתיב ואבני מלואים בויו"י דער ערביה מיהת לאבני שוהם דחשן דקאי אייקוחו ודו"ק:

לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה וכו'. לפי שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה בעולם הזה ובישראל המצווה על כבוד אב ואם נאמר למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך ולמען יאריכון ימך בעוה"ז ולמען ייטב לך בעולם הבא אבל עובד כוכבים שאינו מצווה נותן לו הקב"ה שכרו משלם בעוה"ז כדי לטוורדו בעוה"ב ועובד כוכבים זה מחסידוי עובדי כוכבים היה ולא היה חפץ לקבל שכרו משלם בעוה"ז וע"כ אמר יודע אני וכו' כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אבל אני איני רוצה בכך לקבל שכר מצות כבוד אב בעוה"ז וע"כ אמר איני מבקש עכשוי דהיינו בעוה"ז רק אותו ממון שהפסדתי אבל שכר המצוה גופה שקיימתיה איני מבקש עכשוי בעוה"ז:

ועוד נראה לדקדק מלשון שאמר אותו ממון שהפסדתי שהעובד כוכבים קנה את אבני השוהם יותר משוויה לצורך ד"א חוץ מלצורך האפוד והחשן דמעיקרא לא קנה אותם ביותר משווים רק כדי להרייח בהם למוכרם לצורך האפוד והחשן ועי' שלא רצה לצער אביו קנו הם אבנים במקום אחר ולא נעטרנו שוב לאותן אבנים של עובד כוכבים והוצרך להפסיד ממה שקנה אותן שלא היו שוים כ"כ לצורך דבר אחר כפי סך שקנאן וע"כ אמר איני מבקש מכס בפרה זו הרייח שאתם היו נותנים לי לצורך האפוד והחושן רק אבקש ממון שלי בעצמו שהפסדתי בשביל אבא וק"ל:

לעבדו שכס אחד כתיב. עיין פרש"י ומייה לשון שכס אחד משמע חלק אחד מן המצות ונראה לפרש כיון שלא יקבלו את הגרים לעתיד א"א להם לעובדו בכל מצותיו כישראל אבל הגרים יעבדוהו חלק אחד מן התורה שאפשר להם לקיים ואיסור רביעה בכלל החלק ההוא שכבר נצטוו עליה בני נח ויהיה פירוש הכתוב כי אז אהפוך וגו' לפי שבתחלת ישובו של עולם במעשה דור הפלגה שהיה להם שפה אחת בלשון הקודש ובאו למרוד על ה' בלבד להם אותו לשון הקודש אמר בכאן כי אז שיחזרו העובדי כוכבים למוטב לעבדו ה' יהפך להם שפה ברורה שהוא לשון הקודש כי כל הלשונות אינם שפה ברורה נקראו לעז לגבי לשון הקדש:

ואמר לקרוא בשם ה' שהוא שם של ד' שם של י"ה במלואו שאסור לקרוא בו בעוה"ז רק בעוה"ב כדאמרינן (פסחים נ א) זה שמי לעלם וגו' לא כשאני נקרא בעוה"ז אני נקרא בעוה"ב וגו' וסיים לעבדו שכס אחד וחלק א' מן התורה כמ"ש וק"ל:

[והניחא למ"ד יתרו קודם מ"ת הוא אלא למ"ד לאחר מ"ת כו'. מה שיש לדקדק בזה נבאר בפ"ב דזבחים ע"ש]:

דף כד:

וישרנה הפרות בדרך וגו' מאי וישרנה. מפרש"י בס' שמואל וישרנה הרי תיבה זו אנדרונינום מלמד שאף הוללות אמרו שירה רני רני השטה עכ"ל. ונראה לפרש דבריו שהתיבה זו אנדרונינום מלשון זכר ונקבה שהיו"ד בתחלת התיבה הוא יו"ד הזכר דכיון דבפרות נקבות מדבר הל"ל ותשרנה וגו"י ה"א בסופה היא מנקבה וע"כ דרשו בו שרמז שגם על ולדותיהם הזכרים נאמר קרא שאמרו שירה ולא נצטערו על שכלו בבית שעל הוללות א"א לפרש כפשוטו שהלכו בדרך ישר שהרי נתעבדו שם בבית ומזה נראה לפרש גם למאן דאמר נמי שישרו פניהם כנגד הארון לכבוד שרמז שגם על ולדותיהם נאמר קרא שישרו פניהם בעמדם בבית כנגד הארון לכבוד דישר כפשוטו א"א לפרש גבי ולדות וק"ל:

ומאי שירה אמרו אז ישיר כו'. עי' פרש"י ועוד יש לפרש דבשירת אז ישיר רמז על מעשה זה שנאמר בו שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת ובמדרש ילקוט מפורש ר"מ אומר שירת הים אמרו נאמר כאן הלך ונעה ונאמר להלן כי גאה גאה כו':

הודו לה' קראו בשמו וגו'. סיפיה דקרא הודיעו בעמים עלילותיו שע"י מעשה זה של פלשתים נתודעו לעמים עלילותיו שבמצרים כמפורש בענין שאמרו הכהנים וקוסמים לפלשתים ולמה תכבדו לבבכם כאשר כבדו מצרים כו' הלא כאשר הקעוולל בהם וגו':

ומ"ד מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וגו' שאחר שנפלו ישראל במלחמה ההיא נפלאות עשה הש"י והושיעה לו ימינו וגו' להוציא הארון מיד פלשתים ובזה הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים וגו' ומסיים ביה יחד הרים ירגנו לפני ה' כי בא וגו' ר"ל כי בא ארון ה' מארץ פלשתים:

ומ"ד ה' מלך ירגזו עמים יושב כרובים וגו'. ע"י הארון שעליו היה יושב הכרובים תנוגו ארץ פלשתים. ואמר בו יודו שמך גדול ונורא וגו' שע"י מעשה זה יודו שמך וגו' כמ"ש בענין מי יעלנו מיד האלהים האלירים האלה המכה מצרים בכל מכה במדבר:

ומ"ד ה' מלך גאות לבש וגו'. רחוק בעיני ליישב שירה זו לענין זה ויותר נכון גרסת הילקוט דגרס ה' מלך תגל הארון שבו מסיים ענין דגון והנה דגון נופל לפניו ארצה לפני ארון ה' וגו' שאמר בו וראו כל העמים יבשו כל עובדי פסל המתהללים באלילים השתחוו לו כל אלהים וגו' מאד מעליית על כל אלהים ולמאן דאמר רני רני השטה התנופפי וכו' כל כנוי השבחות שבענין זה על השטה נאמר כי עצי השטים שבו הם היו עיקר הארון שהשטה נתקדשה מתחלת נטיעתה במצרים לשם משכן כמפורש במדרשות אבל הזהב בא בגובה ולא היה רק צפוי לו בפנים ובחון:

חדושי אגדות – מהרש"א • עבודה זרה

ועוד נראה לפרש ע"פ מ"ש התוס' בפרק בא לו אהא דאמרינן עצי שטים עומדים שמעמידין צפויין נ"ל לאפילו צפוי זהב שע"ג בטל לגבי דידיהו דבכל דוכתא העץ בטל לגבי המתכות וכו' ובעצי שטים אינו כן שהרי שלחן של עצי שטים היה ומצופה זהב ואפ"ה תורת כלי עליו שהצפוי בטל לגבי העץ כדאיתא בשליה חגיגה ויליף ליה התם מקרא. וז"ש רני השטה שיצאת מיד אויב בעבור קדושתך התנופפי ברוב הדרך התרוממי ברוב הדרך שנתהדרת על מעשה הזה המחושקה ברקמי זהב ע' פרש"י. ועי"ל לפי ענינו ע"ש ה' עכברי ועפולי זהב שהתנדבו חמשת סרני פלשתים המהוללה בדביר ארמון פירוש בספר תורה שבהיכל שהיה מונח בה מפוארה בעדי עדים ר"ל בכתר רוחני שהיה לה שהיא כתר השכינה שהיה שורה בין בדי הארון כענין ועתה הורד את עדיך וגו' שהוא כתר רוחני שהיה להם מלמעלה:

לגדה דשתנא מהבא כי דרך נשים. לפי שהגו"ן נשים נופל בלשון יחיד אשה לקחו לנטריקון השי"ן מנשים שהיא עיקר היסוד וכה"ג בפרק הבונה יר"ט יראה ראתה נטתה שהגו"ן נופל מנטתה כמו אטת יטה יעיקר היסוד הטוה מנטתה מיהו קצת דחוק נטריקון כה"ג שהלגלית"ו והשי"ן מדשתנא לנטריקון ורוב התיבה שהיא תנ"א לא דריש ביה כלום ולולי פרש"י היה נראה לומר לאו בדרך נטריקון קאמר אלא דמלת דשתנא מלה מושאלת במלציה בלשון פרסי על הגדה כמו דרך נשים לי דלה"ק וה"ק רב אשי כמאן קרו פרסאי לגדה דשתנא במלה מושאלת ולא קראו לה במלה מיוחדת כמו בשאר (מקומות) [לשונות] וקאמר מהבא דרך נשים לי שגם הכתיב לא קראה במלה מיוחדת לגדה מפני הגנאי וק"ל:

דף כה.

וידום השמש וגו'. כפרש"י וכ"ה בתגומא ז"ש ממזרח שמש עד מבואו מהולל וגו' משעה שהשמש זורח עד שהוא שוקע הוא מקלס להקב"ה וכן אחת מוצא בשעה שעמד יהושע בגבעון ובקש להשתיק את החמה לא אמר שמש בגבעון עמוד אלא דום כל שעה שהוא מהלך הוא מקלס כו' ר"ל דעמידתו היא שתיקתו מדכתיב דום במקום עמוד דכתיב במעשה ויעמוד השמש וק"ל:

זה ספר אברהם כו' שנקראו כו'. כפרש"י ואע"י דישמעאל נמי מת במיתת גוייעה של צדיקים כדמסיק בסוף פ"ק דב"ב קאמר הכא דעל אברהם יצחק ויעקב אמר כן בהאי קרא דבהן מדבר כל הענין כי מראש צורים אראנו כפרש"י בחומש ע"ש:

וזרעו יהיה מלא הגוים וגו'. בב"ר פ' בראשית וזרעו יהיה מלא הגוים ואפשר כן אלא זה יהושע שעומד והוא מעמיד לגלג חמה ולבנה שהם שולטים מסוף עולם ועד סופו ופרש"י וכי אפשר כן שהעמיד אפרים בנים כ"כ אלא כו' ור"ל דבכ"מ שנמנו השבטים בא מספר שבט אפרים פחות משבט מנשה ועיין עוד בזה ברא"ם וק"ל:

זה ספר אברהם כו' פרש"י ספר משנה תורה כו' ל"ג הכא ובב"ר פרשת בראשית גרסינן הכא ספר משנה תורה ורמיזא בסיופרא דאורייתא בכור שורו הדר לו וגו' ינגח יחדיו אפסי ארץ ופרש"י בחומש דקאי על יהושע ע"ש:

ובמה אמר ריב"ל כ"ד כו'. בפרקו ר' אליעזר אמרינן מופת הששי וכו' עד שבא יהושע ועשה מלחמתם של ישראל והגיע ע"ש וראה בצרית של ישראל שלא יחללו השבת וכו' מה עשה וכו' הזכיר עליהם השם יעמד כל אחד במקומו ל"ו שעות עד מוצאי שבת וכו' ע"כ וזה כדברי רשב"ן ללשון ראשון או כדברי ר"א ללשון שני דבשמעתין שהיה העמידה ל"ו שעות מיהו ק"ק דודאי אותה עמידה כ"ד שעות שהיה סמוך לשקיעה ניחא שהיה צריך לה מפני חלול שבת אבל העמידה י"ב שעות שהיה בחצי היום בע"ש למה היה צריך כיון שעדיין לא הגיע הכנסת שבת ויש לומר בזה דאפשר שהיה צריך להעמדת ל"ו שעות ולא היה בימוי להעמידה בפעם אחת יותר מכ"ד שעות שהוא שיעור יום שלם ולכך הקדים להעמיד י"ב שעות ולכלהו אמוראי צריך ליתן טעם למה לא העמידה בפעם א' כשיעור העמידה של כ"ב פ' ואין להקשות מה חלול שבת היה שם כיון דהיה מלחמת חובה כמו שהותר להם מלחמה בשבת ביריחו דו"ל שלא היה מלחמה זו מתחלה מלחמת חובה שלא באו במלחמה זו לכבוש א"י אלא להציל יושבי גבעון כמפורש בקרא ועי"ל דאיתא בירושלמי דיריחו נמי הוראת שעה היה והכי אמרינן שם אס יאמר לך אדם למה חלל יהושע את השבת אמר הקב"ה אני אמרתי לו וסבותם את העיר שבעה פעמים כה תעשון שבעה ימים ואין שבעה ימים בלא שבת והא דדרשנין עד דתתה ואפילו בשבת היינו בהתחילו במלחמה שלשה ימים קודם שבת כדקאמר בפ"ק דשבת דור"ן:

אשר ישמעון שמעך (וגו') ורגזו וחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה לו חמה וכו'. בקריעת ים סוף נמי כתיב כה"ג שמעו עמים ורגזו חיל אחז וגו' ואפשר שדרשו כן הכא ממלת מפניך דכיון דקאמר שישמעון שמעך רגזו וחלו דהיינו מתוך השמועה היאך קאמר שוב מפניך דמשמע לנוכח שירגזו וחלו בראות את פניו וע"כ דרשו בו שעמדה לו חמה והם ראו בכל עולם נס זה שנעשה על ידו יכאילו רגזו וחלו מפניו. ועוד דאמרינן פני משה כפני חמה והוי ממש כשראה נס העמדת חמה הוא ראות פני משה וק"ל:

יד כנגד העורף וכו'. פרש"י יד כנגד העורף המושך בקשת נותן ידיו כנגד עיניו דהיינו מול עורף כו' עכ"ל וכה"ג פרש"י בספר שמואל נראה מפירושו לכאורה דעורף קאי על יהודה דכתיב בקרא ור"ל שכל מושך בקשת מכויץ עצמו לאמן ידיו ונותנו כנגד עיניו שהוא מול עורף שלו ודבריו דחוקים דנראה לפי פשוטו דעורף קאי על אויבך וע"ק דעורף כתיב ולא מול עורף וע"ק דמול עורף נמי אינו הפנים שכנגדו אלא כל העורף דהיינו כל אורך העורף כדאמרינן בפ"ק דחולין לענין מליקה מדכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים ואולי דר"ל דייהודה נותן הקשת כנגד עיניו מול עורף של אויב שהוא בורח ופונה ערפו נגד פניו ולולי פירושו היה נראה לפרש דהא דקאמר אחיה מלחמה וכו' דמלחמת חרב הוא בקרוב לאדם כשאין אויבו בורח דאז כשהוא בורח אי אפשר ללוחמו בחרב רק בקשת שאפשר לירות אויבו מרחוק כשהוא בורח ואז פונה עורף כנגד פני חבירו והיינו שצריכה יד כנגד עורף וכן ואויבי תתה לי עורף שהאויב פונה ערפו למול שכנגדו כשהוא בורח וכן נ"ל לפרש הא דקאמר בפ"ק דמגילה גבי המן דקרי ליה חכמיו שא"ל אס מיהודה קאתי נפול תפול לפניו דלא יכלית ליה דכתיב ידך בעורף אויביך והיינו למאי דאמרינן דתחלת נפילה ניסה וידך בעורף אויביך להפילם נפילה גמורה שכבר ברח וגם מפניך לפנות לך עורף שהיא תחלת הנפילה וק"ל:

זה ספר משנה תורה. יש לדקדק דודאי ניחא בספר בראשית שנקרא ישר לפי שהוא כלו מספר במעשה ישרים וכן ספר שופטים שנקרא ישר לפי שנעשה כל הספר בזמן שכל איש הישר בעיניו יעשה אבל ספר משנה תורה שנקרא ישר אין לו טעם לכאורה וכי משום דכתיב ביה מלת ישר נקרא כל הספר ישר הלא בספר שמות נמי כתיב והישר בעיניו תעשה וגו' ונ"ל דבכל דוכתי דמייתינן האי קרא ועשית הישר והטוב וגו' מייתינן ליה לענין לפנים משורת הדין בפ"ק דב"מ (דף טז ב) לענין שומא דהדרא דמדינא לא בעי לאהדורי אלא משום ועשית הישר והטוב וכן בפרק המקבל לענין בר מצרא וכן פרש"י בחומש ועשית הישר והטוב זו פשרה לפנים משורת הדין והיינו משום דבקרא דלעיל מייניה כלל כל חלקי המצות דכתיב

שמור תשמרון את מצות ה' וגו' ועדותיו וחקיו אשר צוך והסוּף בהאי קרא דבתריה לומר ועשית הישר וגו' שאינו בכלל המצות אבל תעשה הישר לפנים משורת הדין כי הוא טוב בעיני ה' אע"פ שלא צוך ע"ז וע"ש זה קרא ספר משנה תורה ספר הישר לפי שהוא נוסף על התורה בכמה מצות הישרים והטובים בעיני ה' וק"ל:

איזה מלחמה שצריכה ב' ימים וכו'. ויראה דלפי זה יהיה רב לו כמו ברכים רב ויהמם מלשון רובה קשת:

והיבא רמיזא למען דעת דורות בני ישראל ללמדם וגו'. ובא זה בקינה זו שעל שאול מפני שכל המלחמות שעשה יהושע לא היו צריכין למוד מלחמה כי ה' נלחם להם כמו שהבטיח ליהושע כאשר הייתי עם משה כן אהיה עמך ובעבור זה אחר מות יהושע אמר ששאלו בני ישראל לה' מי יעלה לנו בתחלה להלחם אחר שלא נדע בטכסיסי מלחמה והשיב יהודה יעלה הנה נתתי וגו' וע"ז נמשך דברי הכתיב שאמר ואלה הגוים אשר הניח ה' וגו' ר"ל שאף שנתן הארץ ביד יהודה הניח אלה הגוים לנסות בהן את ישראל וגו' למען דעת דורות הבאים שאם יחטאו בני ישראל יהיו ככל הגוים להצטרך ללמוד טכסיסי מלחמה שלא היו צריכים לזה כבר קודם שחטאו כי ה' נלחם להם אז וזכר הגוים אשר הניח ה' וגו' סרני פלשתים וגו' ולזה במלחמות שאול עם פלשתים שנפל הוא ובניו ועם ה' בחרב כי לא היה ה' עמם התחיל דוד בקינה עז"ז כי בזאת המלחמה נתקיים דברי ספר הישר שהוא ספר שופטים שיצטרכו בני ישראל ללמוד מלחמה בדבר שלא היו צריכין קודם שחטאו שהיה ה' עמם כמו שכתוב נתתי הארץ בזיו וק"ל:

דף כה:

ירחיב לו הדרך כדרך שעשה יעקב כו'. ובב"ר אמרו חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שהלך יעקב אצל עשו להר שער מימיו אפשר שהיה יעקב מרמה באחיו אלא אימתי הוא בא אצלו לעתיד לבא הה"ד ועלו מושיעים וגו' ולכאורה שמאמר הזה סותר הך דשמעתין שאמר שלא היה בדעתו לילך רק עד סוכות וא"ל שקר עד אשר אבא אל אדוני שעירה כדי להרחיב לו הדרך אולי באם שיש לו מחשבה רעה עליו להכותו שימתין לו עד לשם כפרש"י לית ליה האי דרשה דבראשית רבה שרמו לו לעתיד שיבא לפי האמת לשם אבל רש"י בחומש הרכיב את ב' המאמרים כנראה שאינם סותרים שכתב שהרחיב לו הדרך וכו' אמר אס דעתו לעשות לי רעה ימתין וכו' ואימתי ילך בימות המשיח עכ"ל ונראה לומר דודאי לפי המושב דבריו עם עשו א"ל שיבא לשעיר בהליכה זו ולא לעתיד ולא הלך אלא עד סוכות עשה כן כדי להרחיב לו הדרך ומפני כי יעקב זרע אמת תתן אמת ליעקב והוא שאמר בב"ר אפשר היה יעקב מרמה וכו' וע"כ בב"ר אמרו שרמו לו לעתיד שאז יתאמתו דבריו שיבא יעקב לשעיר:

דף כו.

אזיל עבוד גניבתא כ"ב שנין כו'. ששיעור כ"ב שנין נקראו ימים אחדים גבי רבקה שאמרה ליעקב וישבת עמו ימים אחדים והוא נתעבב שם כ"ב שנה ועל דרך זה נקראו כ"ב שנין ימים מועטין כההוא עובדא דבנימין הצדיק בפ"ק דב"ב כמ"ש שם וע"כ הני גנבי נמי כשלא אצלחו בשנים כאלו אתו תבעו שמתיהו:

דף כז:

אשריך בן דמא וכו'. בהך עובדא דרבה בפרק הפועלים קאמר כה"ג על רבה שגופך טהור ויצאת נשמתך בטהור ניחא ממה שאמר רבה כי קא ניחא נפשיה טהור אבל הכא לא הזכר על מה שאמר מלת טהור ונ"ל דה"ק דבי קא ניחא נפשיה הביא מקרא מן התורה שנקראת יראת ה' טהורה קאמר שיצאה נשמתו בטהרה וק"ל:

דף לה.

מאי דודיך וגו' כי אתא רב דימי וכו'. י"ל בזה למאי דמסיק בגמרא דמרישיה דהאי קרא קאמר ליה ישקני מנשיקות פיהו וכו' למה השיאו לדבר אחר ושייליה נמי בסיפיה דקרא היאך את קורא כי טובים דודיך וגו' גס י"ל למאי דמסיק בגמרא פירושא דהאי קרא ערבים עלי דברי דודיך דהיינו דברי סופרים יותר מיינה ועיקר של תורה הרי שפיר השיב לו מהאי קרא דיש להחזיק בהאי גזירת גבינה שגזרו רבנן עלה יותר מיינה ועיקר התורה ויש ליישב בזה דודאי השיב לו כן מהאי קרא כמ"ש ודקאמר שהשיאו לדבר אחר היינו שלא השיב לו טעם גזרה זו ודקאמר מ"ש האי קרא דשייליה וכו' ומסיק משום רישיה דקרא ר"ל מ"ש מהאי קרא דכמה קראי איכא דיותר מפורשים בזה כההיא דפ' עושין פסין דדריש רבא מאי דכתיב ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים וגו' בני הזהר בדברי סופרים ויותר מדברי תורה כו' ומשני דלהכי שייליה מהאי קרא משום רישיה דהאי קרא ישמעאל אחי חשוק שפתותיך כו' שלא יבקש ממנו על טעם הגזרה אך שי"ל עוד בזה לפי גרסת הילקוט בגמרא ועיייניה להאי קרא דשייליה פשטיה דקרא במאי כתיב כי אתא רב דימי וכו' דמשמע דר' יהושע דריש ליה להאי קרא כי טובים דודיך מיין וגו' בדרך דרשה אחרת גס פרש"י דחוק בזה ששאלו דודיך לשון זכר או לשון נקבה דהא לנוכח זכר ונקבה שוים הם גס דמיייתי לריח שמניך טובים סיפיה דקרא עלמות אהבך ה"ל לאתנוי לפרש"י ונראה שרמו לו בהאי קרא על שלשה איסורים הנזכרים במתניתין דהכא והוא איסור יין לאיסורו מדאורייתא ואסור בהנאה ואיסור חלב וגבינה דאינו אלא גזרה דרבנן ומותר בהנאה ואיסור שמן נמי אינו רק מדרבנן ומותר בהנאה וזה שהשיאו לדבר אחר ולא גלה לו טעם הגזרה אך רמז לו שיש להחזיק בגזרה ולפי שדדיך חסר כתיב שאלו היאך אתה קורא דודיך מלשון דודים כפי המקרא או דדיך מלשון דד כפי המסורת וא"ל פשטיה דקרא דודיך לשון דודים וא"ל אין הדבר כן שהרי חברו בגזרה דרבנן מלמד עליו לריח שמניך וגו' דאייירי בגזרת שמן ה"ג קרי ביה דדיך כפי המסורת והוא גזרת חלב וגבינה הבאים מן הדד וקאמר קרא כי טובים דדיך שהוא יותר מיין שהוא אסור מן התורה וכן לריח שמניך שהיא גזרת שמן טובים וערבים יותר כו' והשתא שפיר קאמר תלמודא פשטיה דקרא כפירוש המקרא דהיינו מלשון דודים כמו שהבין ר' ישמעאל במאי כתיב כו':

דף לה:

למה ת"ח דומה וכו'. לכאורה לפי הדמיון הת"ח דומה לשמן הטוב שבצלוחית ולא ה"ל דומה לצלוחית וי"ל שדימה גוף הת"ח לצלוחית והשכל שבו שהוא כח הנשמה לשמן הטוב הדולק בו כמ"ש נר אלהים נשמת אדם וקאמר שאל תחשוב להחזיק תורתך לעצמך שלא ללמדה לאחרים ושתהא אתה נקרא ת"ח ולא אחר דלדבריה קח לך המשל מהצלוחית של פלייטין כשהוא מריק שמנו לכלי אחר אף הוא ריחו נדף שהוא נתבשם בשמן שהיה בו כבר אבל אם הוא אינו מריק שמנו נשאר הוא מכוסה ואין ריחו של צלוחית נדף כך הוא ת"ח אם הוא מריק תורתו ומלמדה לאחרים ריחו נדף ומוסיף בחכמה וכשהוא מכסה

תורתו ומחזיק תורתו לעצמו אין מוסיף בחכמה ואהא קאמר. ולא עוד אלא דברים שמכוסים ממנו מתגלים לו. ע"י שמלמדה לאחרים כדאמרינן (תענית ז. מכות י א) הרבה למדתי מרבתי ויותר מחברי ויותר מתלמידי והתוספות פירשו בענין אחר ע"ש. וקאמר ולא עוד אלא וכו'. ע"פ מ"ש בפרק ר"ע אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה וכו' עד מיד כל אחד ואחד געשה אוהבו ומסר לו דבר שנאמר לקחת מתנות וגו' ואף המלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטרת וגו' הוא שאמר הכא שמי שזכה וזיכה את הרבים כמדתי של משה רבינו ע"ה זוכה גם הוא שאף דברים המכוסין מתגלין לו על ידי מלאכי השרת כמו שנתגלו למשה ואף מלאך המות געשה אוהבו כמו למרע"ה כמ"ש. וקאמר ולא עוד אלא שנוחל שני וכו'. שמצינו בענין זה בסמוך לו בפרקי אבות באברהם שזכה וזיכה את הרבים כמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן ועל ידי כך נוחל הוא ותלמידיו שני עולמות גם זה מתלמודו שמריק תורתו וזיכה אותה לאחרים ראוי לנחול שני עולמות ודרים מעלמות ג' דרשות דמלא כתיב על מות בשתי תיבות ע"כ דיש למדרש ביה עוד דרשה אחרינא ומלא כתיב עולמת בוי"ו אחר העי"ן ע"כ דיש למדרש ביה עוד דרשה אחרינא ומלא כתיב עלומות בוי"ו אחר הלמ"ד ע"כ דיש למדרש ביה עוד דרשה אחרינא וק"ל:

דף מז:

ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים וכו'. נראה לפרש לפי שהיה יין הזה שבא לרפואה שמור כ"כ בד' העובדי כוכבים שבעים שנה נתן למקום ברכה בלשון הזה ועי"ל לפי שבתחלה כשברא הקב"ה את האדם והניחו בג"ע לא השליט אותו בפירות ג"ע רק שיהיה שומר בג"ע כמ"ש ויניחחו בג"ע לעבדה ולשמרה אבל כשנטרד מג"ע השליט את האדם בכל ומסר הכל בידו וע"ז נתן ברכה שמסר עולמו שמחוץ לגן עדן לאותן שהיו רק שומרים בג"ע להיות להם כל העולם הזה לכל צרכיהן:

דף מד.

ומי שרי איסורי הנאה נינהו וכו'. כפי המקרא מלכס המ"ס בפתח והכ"ף בקמן משמעו מלכס ממש אבל דרשוהו כפי המסורת שם עבודת כוכבים של בני עמון שהמ"ס בחזיר"ק והכ"ף בחול"ס והיינו משום קושיא דלקמן דאי מלך ממש היכי מצי מנח לה דהכא ליכא לפרושי ראוייה לנוח כדאמר לקמן לגבי דוד ראוייה לנוח על ראשו ולאיןך אמוראי יש לפרש דדרשו מלכס ע"ש עבודת כוכבים משום דאי מלך ממש הוה ליה להזכיר שהרגו אותו המלך ומה עשו בו כדרך הכתיב בכל המלכים בספר יהושע שנכבשו תחת ידם וק"ל:

אבן יקרה היתה בה ששיה כו'. ר"ל הא דכתיב בקרא ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה וגו' לאו דבר נוסף קאמר אלא דהכי פירושו דלכך משקלה ככר זהב משום דאבן יקרה היה בה שהיה שוה כ"כ וק"ל:

בשבר שפקודין נצרתו זאת היתה לי לעדות וכו'. י"ל היכן הזכר עדות הכא שיהיה מלת זאת מוסב עלה ינראה לומר דהאי קרא מוסב אקרא דלעיל מיניה דכתיב זכרתי שמך ה' בלילה ואשמרה עדותיך וע"פ מ"ש (במנחות לו ב) דאסור להניח תפילין בלילה מדכתיב ושמרת את החקה מיומים יומיה ולא בלילות והנחתן ביום הוא אות ועדות דכתיב והיה לאות על ידך וגו' וע"י נזכר שם ה' כדאמרינן (שם לה ב) כי שם ה' נקרא עליך זו ש"י"ן של תפילין וקאמר קרא זכרתי שמך ה' בלילה בלא הנחתן ואשמרה עדותיך מלהניחן דכתיב ושמרת את החקה אבל אמר דוד זאת היתה לי שאף שהתפילין בעצמן אסור לי להניחן בלילה מקום הנחתן של תפילין זאת היתה לי שאניח העטרה במקומן ממש בלילה והולמתו שם וביום שאניח תפילין מ"מ העטרה מונחת במקום הראוי להניחן כדמסיק דמקום יש בראש וכו' ונמצא שיש לי ב' כתרים ביום דהיינו תפילין שהוא כתר תורה ועטרה שהוא כתר מלכות כמפורש בחידושינו בפרק האומר ע"ש וזכיתי לזה לפי שפקודיך שהם שאר מצות נצרתיו אף בלילה וק"ל:

שמתגשש להולמו וכו'. דלא הל"ל רק ואדונייהו אמר אני אמלךך וגו' וע"כ דרשוהו על העטרה כפרש"י בפרק כ"ג שהיה בה שרביט של זהב וכו' ואינו מתישבת אלא למי שיש לו חרין בראשו וכו' עכ"ל ואדונייהו לא היה לו חרין בראשו והיה מתגשא בראשו ודחקו בה להולמו להיות מכוונת לו ולא הולמתו דיו"ק:

נטולי טחול וכו'. עיין פרש"י הכא ובפרק כ"ג. ועוד נראה לפרש דמלת לפניו דייק דמאי רבותיה דחמשים איש רצים לפניו ולא לאחריו טפי מרכב ופרשים דברישיה דקרא וקאמר דכולם נטולי טחול וכו' והיו קלים לרוץ לפניו טפי מכל הרכב ופרשים וק"ל:

דף נד:

במשנה א"ל א"כ יאבד דבר שאין צורך לעולם בו וכו' א"ל אף אנו מחזיקין ידי עובדיהן וכו' שהרי אלו לא בטלו. יש לדקדק למה יהיו מחזיקין ידי עובדי חמה ולבנה משום דלא מבטלין הרי כבר אמרו בזה יאבד עולמו מפני השמים ונראה לומר דר"ל אף אנו מחזיקין ידי עובדיהן כו' שא"כ לא היה בדינו להכחיש אותם שעובדים לחמה וללבנה כו' שהם לא יודו בדבר דאינו מבטלין מפני שיש צורך לעולם בחמה ולבנה וכו' דאדרבה יאמרו כיון שיש בהן צורך ולא בטלין ראוי לעובדן אבל השתא דאינו מבטל אף דבר שאין צורך לעולם בו ויש שעובדים אותן הרי אף לאותן העובדים לחמה וכו' מפני שיש בהן צורך ולא בטלין אין להם ראיה שהן אלהות שהרי אותן שאין בהן צורך גם כן לא בטלין וק"ל:

אלא עולם כמנהגו נוהג והולך ושועים וכו'. להאי לישנא משמע דטעמא דהעולם כמנהגו נוהג אינו מספיק רק לדבר שהעולם צריך לו כגון חמה וכו' ודבר שאין העולם צריך לו צ"ל כמ"ש במתנית' דא"כ אף אנו מחזיקין וכו' מיהו להאי לישנא הרי שגול סאה וכו' אלא לעולם עולם כמנהגו נוהג כו' משמע דהאי טעמא מספיק גם לדבר שאין העולם צריך דלסאה של חטין שגול אין כל עולם צריך לו כמו חמה ולבנה וכו' וק"ל:

אלא שמטריחין ומחתימין וכו'. כי דרך כל מלך שעושה סלע ומטבע שלו בצלמו ובצורתו והאדם הוא סלע ומטבע של מלך מלכי המלכים שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם וזה הנואף מזולז בצלם זה

שעושה אותו הפקר ולא עוד אלא שמטריחין וכו' ע"פ המדרש קשה כח הנואף שהוא מרשל כח השכינה כיצד העובר מתעבר מן האיש והקב"ה צר צורתו למ' יום ואחר כך הנואף בא עליה והקב"ה עומד ותהיה של מי אצור צורת האיש או צורת הנואף כביכו"ל צור ילדך תשי יו"ד זעירא תש ידי הצ״יר ע"כ וזהו שאמר שמטריחין ומחתימין צרה אחרת וק"ל:

א"ל כלב אתה קורא אותה וכו' א"כ כו'. לכאורה קשה מאי א"כ יאבדנה מן כו' דאדרבה כיון דמת הרי כבר אמר שאין עושה מלחמה עם המתים ונראה לומר דהפילוסוף זה היה מודה למה שאמרו הזקנים במתני' בדבר הצורך לעולם יאבד עולמו מפני השמים והשתא קאמר כיון דאתה קורא אותה כלב מת אף שאינו עושה מלחמה עם המתים מ"מ יאבדנה כדי שלא יטעו אחריה כיון שאינו צורך לעולם כלל ככלב מת והשיב אילו דברים שאין בהם צורך ככלב המת הזה לבד היו עובדים היה מבטלה הרי הן עובדין לחמה וכו' ואי אפשר לבטל וא"כ אין לבטל גם אלו כדמסיק במתניתן דאף אנו מחזיקים וכו' כדלעיל דיו"ק:

דף נה.

כלום מתקנא אלא חכם בחכם וכו' משל למה"ד וכו'. הקושיא מה השיב לו בזה המשל דתקשי נמי למשלן שהביא פחותה ממנה למה מתקנא בה כלום מתקנא אלא חכם בחכם וכו' מבואר שהקנאה היא על שני פנים הא' היא המדה הרעה באדם הנזכרת בכל מקום שמקנא וחומד למעלה וכבוד או טובה של חברו ועיין מה שכתבנו בזה בחידושינו בפרק הספינה. והקנאה השנית היא הנאמרת בכל מקום לגבי הש"י ב"ה וקניאיהו בזרים קנאוני בלא אל והנה הפילוסוף דלעיל ששאל ר"ג מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא בה ידע שהקנאה אצלו יתברך ב"ה בפנים השנית אבל אנריפם שר הצבא הבין שהקנאה הנאמרת בו היא בעצמה הקנאה הנאמרת באדם שהוא מתקנא על כבוד גדול שיש לחבירו כן הש"י ב"ה מתקנא כביכו"ל בעבודת כוכבים על כבודה וע"כ אמר כלום מתקנא וכו' והשיב לו ר"ג משל למה"ד וכו' דבפחותה יש לה קנאה ושנאה על בעלה ולא שיהיה לה קנאה על האשה הפחותה ממנה דכלום מתקנא וכו' כך קנאת הש"י ב"ה אינו על העבודת כוכבים הפחותה רק יש לו קנאה ונקמה על עובדיה כדאמרינן לעיל דאין מתקנא אלא בעובדיה לפי המשל דלעיל ועל ענין זה נאמר בפנחס בקנאו את קנאתי וגו' לפי המשל והנמשל שנקמנו שם לבעל פעור הבזויה גם לבנות מואב הפחותים מבנות ישראל ופנחס קנא מין הקנאה שהיא להש"י על העובד עבודת כוכבים ומכבדה חנו עם בנות מואב הפחותים אף שאין כאן קנאה על הנתכבד שהיא מין קנאת אדם וזה שקדקד לומר בו קנאין פנועין בו דהיינו הבעל ארמית בת עובד כוכבים שהוא המכבד שהיא מין קנאת הש"י וק"ל:

אמר ליה זוגן לר"ע וכו' פרש"י זוגן ישראל היה עכ"ל. אם קבלה נקבל ואי משום דקאמר לבי ולבך יודע דעבדות כוכבים לית בה מששא כו' אין זה מוכרח דאדרבה מקאמר האי לישנא לבי ולבך וכו' משמע דעובד כוכבים היה בפרהסיא אלא דלבו בסתר ובמופת בלב ידע דעבודת כוכבים לית וכו' וק"ל:

בי מתברי כו' כך יסודין בשעה שמשגדן אותם על האדם משיביעין אותם שלא תלכו וכו' ולא תצאו וכו'. הקושיות בדברי המאמר נראה לקצר בהם ומתוך הביאור יבין אותם המעיין והביאור שמשביעין שר הממונה על היסורים ליסר האדם ושלא ילכו להתחיל ליסרו כי אם ביום פלוני ולא קודם לו והשניה שלא יצאו היסורים עד יום פלוני ושעה וכו' כפי חטאו לפי אותו זמן ונקט יום ושעה בסוף היסורים לפי שאדם מרגיש אף באיזהו שעה בסוף היסורים משא"כ בתחלתן דאין אדם מרגיש באיזהו שעה ממש באו בתחלתן רק ביום. וכן על ידי פלוני הרופא וסם פלוני לא שייד למנקט בתחלת היסורים כשבאיו על האדם רק בסופן שיפסקו על ידו. ואמר כיון שזמנן הגיע לצאת וכו'. ר"ל דואי תשובה תפלה וצדקה מעבדין את רוע הגזרה שתבטל אף בתוך זמן לבטל אף השבועה שנשבע שר היסורים אבל זה האיש שלא עשה כן ובאו היסורים עליו עד זמן שבעות כיון שהגיע זמנן לצאת ולא חזר בתשובה הולך זה לבית עבודת כוכבים וכו' סמך בזה אהא דקאמר לקמן בא לטמא פותחין לו וכו' דהא דמייתי לקמן והיינו דקאמר ר"ל מי"ד אם ללצים וכו' קאי אהני תרתי עובדא דמייתי לקמן ואהך דהכא ר"ל כיון שלא חזר בתשובה בתוך זמן זה כפי חטאו שישובו ממנו היסורים פותחין לו ליטמא ומזדמנין לו להלך אז לבית עבודת כוכבים ושיטעה בהם שבהליכתו שם נתרפא ע"י עבודת כוכבים ומפני שלפי ענין ולשון השבועה שלא תלכו אלא ביום פלוני לא בא רק למעט שלא ילכו ליסרו מקודם זמן ויום פלוני אבל שלא יתחילו ולא ילכו ליסרו לאחר זמן זה לא נתמעט דשמיא יחזור בתשובה בזמן האיחור וכן שלא תצאו אלא ביום פלוני וכו' לא משמע להתמעט אלא שלא יפסקו ממנו עד יום פלוני כפי חטאו אז אבל שלא יבואו עליו היסורים עוד ויתר מיום פלוני לא נתמעט באם לא ישוב וע"כ אמר שאמרו היסורים כיון שזה לא שב והלך לבית עבודת כוכבים דין הוא שלא נצא שלא בא לנו שבועה על זאת אבל חוזרין ואומרין וכי מפני ששומה זה עשה שלא כהוגן נאבד שבועתנו שאנו נייסרו עוד ונאבד שבועתנו שלא יאמרו שלא משום קיום שבועתנו יסרנו אותו עד יום פלוני שהרי גם לאחר שבועה נייסרו וע"ז קאמר רעים בשליחותם שלפי לשון השבועה בתחלת היסורים לא נתמעט אלא שלא יתחילו מקודם כפי החטא אבל שלא יתאחרו אינו בלשון השבועה דשמיא יחזור בתשובה בזמן האיחור אבל הם רעים בשליחותם ומתחילין מאותו יום פלוני ולא מתאחרין וגם נאמנין בשבעות דלפי השבועה לא נתמעט אם לא ישוב שייסרו אותו אף לאחר זמן כמ"ש לעיל והם נאמנין בשבעות שיאמרו מצד קיום שבעות נייסרו עד אותו זמן ולא יותר כמ"ש לעיל דיו"ק:

מלמד שהחליקו בדברים וכו'. דלפי פשוטו מלשון חלוקה לא יתכן לומר שהש"י ב"ה חלק אותם להם לאלוהות דא"כ ניתן רשות לבני נח לעבד עבודת כוכבים גם כפרש"י בחומש אשר חלק אותם נמי להאיר להם עכ"ל ימאן הדרש דהכא דא"כ מאי לכל העמים דמשמע ולא לישראל ולהאי ישראל דאי חלק להם וע"כ דרשו מיניה מלשון החלקה דכיון שבא לטמא ולעבד עבודת כוכבים נתן להם תפתח ולא מעט מלגעות אחריהם אלא החליקם בדברים לטורדם וכו' וכה"א כי החליק אליו בעיניו למצוא עונו לשנא וכו"ה לשון רש"י בחומש לפי הדרש דהכא וק"ל:

מֵהַר"ם

דף ב.

רש"י ד"ה לפני חניהם של עובדי עבודת כוכבים. ונראה שכ' רש"י כן כדי לתרץ קושית התוס' שנוהגים העולם עכשיו לשאת ולתת עמהם ביום חגם לכך כתב עובדי עבודת כוכבים לאפוקי נכרים שבזמן הזה ידעוין בהו ללא פלחי לעבודת כוכבים בשביל זה ביום חגם ואפשר נמי שהוצרך רש"י לכתוב כן משום דשם נכרים כולל כל האומות אפי' אינם עובדים עבודת כוכבים לכן כ' דוקא עובדי כוכבים העובדים עבודת כוכבים:

ד"ה שמח לאחר זמן למחר. נראה דלאו דוקא למחר קאמר אלא כלומר לאחר שעת הפרעון מיד הוא שמח אפילו בו ביום דאל"כ ביום החג בעצמו יהא מותר ולא כתב רש"י כן אלא כדי שלא תאמר לאחר זמן מרובה דהיינו לאחר שעובר יום החג וק"ל אבל התוס' אין מפרשין כן ועיין לקמן (עבודה זרה דף ו' ע"ב) בתוס' ד"ה אמר אביי:

תוס' ד"ה לפני חניהן ומיהו מכות ושבועות דשייכי בסנהדרין וכו'. ר"ל מכות ושבועות שייכי טפי בסנהדרין מע"ז משום דמכות ושבועות שייכי בזיני דסנהדרין גופייהו אבל ע"ז לא תני להו בסדר גזיקין אלא איירי דתני בסנהדרין בעבודת כוכבים לכן הקדים מכות ושבועות לע"ז:

ד"ה אסור לשאת ולתת עמהן וכו' משמע שר"ל אף ממקח וממכר. ר"ל כל מקח וממכר בעולם אפי' אינו תקרובת עבודת כוכבים ולפי ריהטא נראה דהתוס' דייקי הכי מדפרש"י בכולהו משום דאזיל ומודה ואי סבירא ליה לדוקא בתקרובת עבודת כוכבים איירי הוי טעמא משום לפני עור לא תתן מכשול אבל הרא"ש כתב כך ומוכיח מתוך פירושו שפירש לקמן בפרקין משום דאזיל ומודה לעבודת כוכבים ואסור משום לא ישמע על פיד וכו' כן פרש"י לקמן (עבודה זרה דף ו') משמע דהרא"ש ס"ל דממאי דפרש"י יכולהו משום דאזיל ומודה לעבודת כוכבים לוכא להוכיח דללמא ר"ל שיקריב לעבודת כוכבים אבל ממה שפירש לקמן ואסור משום לא ישמע על פיד מוכח שפיר דר"ל דאיירי בכל מיני מקח וממכר ולא בתקרובת עבודת כוכבים דוקא דהא בתקרובת אסור נמי משום דגורם להקריב לעבודת כוכבים ולא משום לא ישמע על פיד לבד:

בא"ד מ"מ בכל שבע יום אחד יש להם דלר' ישמעאל לעולם אסור וכו'. נראה הא דהוצרך להביא זה דר"י משום דלא תימא יום חגם שיש להם בכל שבע לא נקרא יום חגם כי אם אותן המפורשים לקמן במתני' קלגלא וקסטרונני' לכך מביא דקאמר בגמ' דלר"י דס"ל דג' ימים לפני חגיהן וג' ימים לאחריהן אסור יום חגם לעולם אסור א"כ ש"מ דהוה יום חגם ועיין בהר"ן ובאשר"י ותמצא דעות שונות בסברת רש"י:

בא"ד לכך נראה דטעם ההיתר משום דעכו"ם שבינינו קים לן בגוייהו דלא פלחי לעבודת כוכבים וכו'. פי' דאין דרכן דאזיל ומודה לעבודת כוכבים בשביל איזה הנאת משא ומתן וכיוצא:

בא"ד מפני שהוא כמחניף וכו'. פי' דאפי' יקבל איזה הנאה מהיהודי ע"י אותו משא ומתן יודע הוא שהיהודי עשה זה מדעתו ורצונו הטוב מפני שמחניף לו ולא שייך ליזיל לאחי לעבודת כוכבים בשביל כך:

בא"ד ור"ת היה מפרש וכו' דוקא במידי דתקרובת. פי' שאסור למכור בהמה לתקרובת וכיוצא כל מידי דדרך להקריב:

בא"ד אבל לקנות מהם ודאי שרי בין ללישנא דאזיל ומודה וכו'. ר"ל דלקמן בגמ' בעי טעמא דמתני' משום הרווחה או משום לפני עור לא תתן מכשול ופרש"י הרווחה דרווח ואזיל ומודה אבל ר"ת מפרש בענין אחר כדבסמוך לפנינו לכך נראה לי לגרום בין ללישנא דהרוחה בין ללישנא דלפני עור לא תתן וכו' יק"ל וכן מה שכתבו התוס' אח"כ ומביא ראיה מדבעיא בגמרא וכו' פי' משום שמרויח ומשתכר זהו פרש"י אבל לפי האמת מפרש ר"ת בענין אחר כמו שמבאר והולך ולפי פי' ר"ת טעם דאזיל ומודה לא אתמר על איסור דמו"מ אלא על איסור להלוותן ולהשאילן כדאיתא בגמ' דף ו':

בא"ד ולפי פירוש ר"ת אין לתמוה על מנהגנו וכו'. יש לדקדק הא אף לפירוש ר"ת מ"מ טעמא דלהשאילן יכו' ולהלוותן וכו' הוא מטעם דאזיל ומודה א"כ אף לפי' ר"ת יש לתמוה על מנהגנו שאנו מלוים להם ואפילו אינו אומר הלוינו מעות לסקרי וכו' יאסר משום דאזיל ומודה וא"כ לר"ת נמי נצטרך לומר דטעם ההיתר הוא משום דעכו"ם שבינינו קים לן בגוייהו דלא פלחי לעבודת כוכבים כמו לרש"י כלעיל ושמא דלר"ת אין תמיה כ"כ משום דאינו רגיל הוא להלוותן בחנם אלא בריוח ובריוח הוא שרי כמו שכתבו התוס' בשם ר"ת בדיבור שאח"ז:

דף ב:

תוס' ד"ה רומי חייבת וכו' ונמצא במעשה מרובצה וכו'. נראה דזה היה כמו טעם אחר ור"ל ועוד טעם אחר דנקרא חייב משום דחייבת חוב דהוא החורבן שנגזר עליה ולפי טעם זה לא הוי חייבת לישנא דתרגום דרשע אלא הוי לשון חוב וחויבא ופי' הראשון הוא ע"ר שפרש"י וק"ל:

ד"ה אמר לן הקדוש ברוך הוא וכו' פי' שואל להם במה זכו בכל דור דוד. נראה דפירשו כן משום דקשה להם וכו' וכי אפשר שלא עסקו העובדי כוכבים בשום מעשה טוב בשום זמן יותר ממה שאמרו שתקנו שווקים או גשרים וכיוצא וכן פרם הלא בנו בית המקדש לכך פירשו דומיא אשכחן שאר ענינים שעסקו בהן אבל לא היה אלא באותו דור אחד והוא שאל מהן עסק שעסקו בכל הדורות כמו שכתבו התוס' לקמן עמוד זה ד"ה ואנן בנינן וכו':

ד"ה מ"ש הני ללא קא חשיב פי' בכל יוון וכו'. נראה דפירשו כן משום דקשה להם דמאי פריך בגמ' מ"ש הני דקא חשיב וכו' פירוש דחשיב בהדיא ובפירוש הב' אומות דהיינו רומי ופרס ושאר האומות לא פרט אותן בפירוש הא כבר מפורש לעיל מיניה דמלכות רומי היא החשובה על כל האומות ופרס חשיב בתרה לכך פירשו דלא פריך אלא מבבל ויון דגם הם היו חשובין ביותר וכמו שהקשו התוס' לעיל בד"ה וארו חיולא אחרי וכו' ומשני גמרא ממש כמו שתירץ ר"י לעיל בתוס' בדיבור הנזכר שאע"ג שבבב היתה חשובה וקראה הכתוב אריה לא היתה חשובה אלא בזמנה אבל לא משכה מלכותה וכן יוון אבל הני רומי ופרס משכי במלכותייהו וכו' ולכך לא חשיב ר' שמלאי בפירוש ובפרטות כי אם השתי אומות הנזכרים דהיינו רומי ופרס אבל בבב ויוון כללם בסתם בכלל שאר האומות ואמר וכן לכל אומה ואומה וכו' ולפי זה יש לישב ג"כ הגירסא שלפנינו שכתוב בה מ"ש הני דחשיבי ומ"ש הני דלא חשיבי ופריך ממש הקושיא שהקשו התוס' לעיל ור"ל מ"ש הני פי' רומי ופרס דחשיבי משום דקראם הכתוב דוב ומ"ש בבב ויוון דלא

חשיבי הא בבב נמי קרי לה קרא אריה ומשני ממש כדמשני לעיל ר"י בתוספות הני משכי במלכותייהו עד וכו' אבל בבב לא נקראת אריה אלא בזמן שהיתה מושלת בכל העולם אבל עתה היא ממלכה שפלה וק"ל:

דף ג.

תוס' ד"ה נונעין בעדותן הן וכו' וי"ל דאין חוששין בזה הראיה דאין אב מעיד על בנו וכו'. ר"ל דמי הוא המקיים העולם הלא הקב"ה שהוא אביהן של ישראל ולכך הוא מקיים העולם כדי שנאמר שישאל קיימו התורה ואין אב מעיד על בנו וק"ל:

ד"ה יום הששי וכו' וי"ל דיומא קמא לא אמר להו מידי וכו'. ר"ל ולכך לא חשיב יומא קמא והששה ימים מתחילין מיום השני משעה שהתחיל לדבר עמהם:

דף ג:

ד"ה שניות יושב וקן וכו' ואין נראה דלמאי דמסקינן בסמוך וכו'. ר"ל לקמן (עבודה זרה דף ד' ע"ב):

דף ה.

ד"ה וצריכא פי' לכתוב וכו'. נראה דמדברי התוס' מבואר בהדיא דאינהו לא מפרשים כפרש"י שפירש לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה ולא היה דוד ראוי לאותו מעשה לומר שגזרת מלך היתה וכו' אלא שהתוס' מפרשים לא היה דוד ראוי שיכתב הקב"ה המעשה על שמו וכן לא היו ישראל ראויים שיכתב המעשה על שםם כי לא לבבד הוא להם ולמה נכתב לומר שאם חטא יחיד וכו' וע"ז נמשך ג"כ וצריכא לכתוב חטאם ותשובתם של שניהם דאי אשמועינן יחיד וכו' וההכרח שהביא להתוס' לפרש כן ולא פירשו כפרש"י משום דלפרש"י צריכין אנו ע"כ לפרש וצריכא דבתר הכי דהוה פירושו שהקב"ה היה צריך שתהיה גזרתו לשלוט היצו"ר בשניהם בישראל ובדוד משום דאי אשמועינן וכו' ואין זה סוגיית הגמ' וגם הלשון בעצמו דחוק לפרש כן ועוד מימיות ישראל שעשו העגל עד ימות דוד שהוא כמעט שמונה מאות שנה היאך ידע היחיד לשוב בתשובה והיה ליחיד פתחון פה כל אותן השנים והיה לו להקב"ה להיות גזרתו על הרבים ועל היחיד בזמן אחד אבל לפי הפירוש שכתבנו לפי דעת התוס' עולה הכל כהוגן:

דף ה:

רש"י ד"ה ומי בעינן כולי האי וכו' דחיישינן דזבין לה עובד כוכבים להאי בהמה וכו'. צ"ע לפי ספרי רש"י שלפנינו שהרי פי' זה הוא לפי דעת התוס' דריש מכילתא שכתבו בשם ר"ת והפירוש שלפי פירוש רש"י דמשמע מדבריו בריש מכילתין דכל מיני מקח וממכר אסורים כתבו התוס' כאן ד"ה ומי בעינן בשם דש"י ואולי נתחלפו הפירושים:

ד"ה דבני ד' פרקוס וכו' ואלו הימים אי אפשר בלא בשר וכו'. ר"ל בימים טובים בעצמן כגון י"ט אחרון של חג וי"ט ראשון של פסח והשאר דבימים עצמן מרבין בשמחה לא בערב י"ט אלא שבערב י"ט קונים ושוחטים לצורך מחר מלבד ערב יום הכפורים שבאותו יום בעצמו מרבים בסעודה:

תוס' ד"ה יצרם מסור בידם דריש ליה ממשלחי רגל וכו'. מקשין העולם מה מוסיפין התוס' על דברי רש"י ונראה לי דהתוס' קשה להם דלפירוש רש"י לא משתמע מהאי קרא אלא שהם אינם מסורים ביד הוצר הרע אבל מ"מ מגלן לדרוש שיצרם מסור בידם לכך כתבו התוס' דריש ליה ממשלחי רגל וכו' ר"ל מדכתיב לשון משלחי משמע שהם משלחים אותו לחפשי ממה שהיה תפוס ומסור בידם ומשמעות הקרא כן הוא הם משלחים לחפשי הנקרא רגל שהוא אורח כדכתיב ויבא הלך וגו' א"כ ש"מ שפיר שהוא מסור בידם וק"ל נראה לי:

ד"ה ערב יום טוב האחרון וכו' כדאמרין בפרק אלו דברים הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס כצ"ל:

ד"ה וכדברי ר' יוסי אף ערב יום הכפורים וכו' אמאי שביק כל הני פרקוס וכו'. ר"ל לפרוך יום טוב אחרון של חג שחל להיות באחד בשבת או יו"ט ראשון של פסח שחל באחד בשבת וכן שאר הפרקים ניחוש שמא ישחט בשבת בן עוף לצורך היו"ט שלמחר ועיקר קושית התוס' הוא משום דסלקא אדעתא דרבנן ור"י בהא פלגי דרבנן ס"ל שבערב יוה"כ לא היו מרבים בסעודה ור' יוסי סבירא ליה שבערב יוה"כ בגליל היו מרבים בסעודה וא"כ ע"כ התם בכתובות לא שייכא קושיית המקשה דפריך מערב יוה"כ כי אם לר' יוסי דאילו לרבנן לא שייך למפרך מייניה כלל דהא אינהו סבירא להו שלא היו מרבים בסעודה כלל בערב יוה"כ ולכך הקשו התוס' אמאי שביק הני ד' פרקוס שהיה לו להמקשה להקשות מהם אליבא דכ"ע ותירצו התוס' דלעולם קושית המקשה דהתם אליבא דרבנן הוא דשפיר מקשה אלביייהו משום דרבנן נמי סבירא להו שבערב יום הכפורים מרבים בסעודה אלא שסבירא להו שאין מרבים אלא בעופות ודגים ור"י סבירא ליה שהיו מרבים ג"כ בבהמות וכי תימא מכל מקום תקשה דעדיפא הוה ליה למפרך מהד' פרקוס שאין בהם שום פלוגתא דכ"ע מודו בהו שהיו מרבים בהן בסעודה ולכך כתבו דעיקר פירכיה מבן עוף דוקא וכו' ובפרקים אלו אינם רגילין רק בבהמות ולכך לא היה שייך למפרך מהד' פרקוס:

ד"ה מניין למחוסר אבר וכו' דאילו בבית המקדש וכו' אלא להקריב בבמה איירי ומייתי ליה וכו'. ר"ל וכן הראיה שמביא לא איירי אלא להקריב בבמה שהרי נח לא הקריב אלא בבמה:

דף ו.

תוס' ד"ה אתך בדומיין לך וכו' ושמא י"ל דמכל החי איצטריך למעוטי מחוסר אבר וכו'. והא דלא תירצו התוס' דאי לא כתיב אלא אתך הוה מוקמינן ליה לטרפה לחודיה כמשמעות סוגיא דשמעתתא דטרפה מסתבר טפי למעוטי משום דמסתבר להו דכיון דהשתא אליביה דמ"ד דטרפה חיה קיימינן אין סברא שתהא טרפה אסורה לקרבן יותר ממחוסר אבר לכך פי' איפכא דמחוסר אבר מסתבר טפי לאסור משום דמאים הלכך אי לא כתיב אלא אתך בלחודיה הוי מוקמינן ליה אמחוסר אבר אבל מ"מ יש לדקדק דהיה יכול למצוא סברא דטרפה הוי מסתברא טפי לאסור מטעם משום דטרפה אע"ג שהיא חיה מ"מ אינה בריאה אלא חולה כלעיל ועוד יש לדקדק כיון דלפי סברת התוס' שפירשו דמכל החי מסתבר טפי למעוטי טרפה ומאתך הוי מסתבר טפי למעוטי מחוסר אבר א"כ טעמא מאי הפך הלימודים ויליף ר"א דלעיל מקרא דמכל החי לאסור מחוסר אבר וכי פריך גמרא דטרפה ממעט ליה מאתך ואע"ג

מהר"ם • עבודה זרה

שקושיא זו יש לתרן דלמ"ד טרפה יולדת אין ה"ג דמחוסר אבר יליף מאתך וטרפה יליף מכל החי ור"א דממעט לעיל טרפה מכל החי היינו משום דליהו ס"ל כמ"ד טרפה אינה יולדת וא"כ טרפה מלהחיית זרע נפקא ואתך דריש שיהיו טפלין לך כמו שכתבו התוס' לקמן בעמוד זה ד"ה והשתא דנפקא לן וכו' מ"מ כדי לישב הכל בדרך אחר נראה לומר דטעמא הוא משום דמעוטא דמכל החי הוא כתוב בתורה ברישא ובתרי' כתיב מעוטא דאתך ולכך מאי דמסתבר טפי לאסור דהיינו מחוסר אבר ממעטינן ממעוטא קמא וממעוטא דבתריה ממעטינן טרפה דלא מסתבר כל כך לאיסורא ולכך אמרינן נמי אי לא כתיב אלא מעוטא דאתך הוה מוקמינן ליה למחוסר אבר לחודיה משום דמסתבר טפי אלא דלעיל קודם דידעינן ממעוטא דאתך פריך הא מיבעי לטרפה וכו' ר"ל דאע"ג דמחוסר אבר מסתבר טפי לאסור מ"מ מעוטא דמכל החי משמעותיה טפי למעט טרפה דמשמע בריאה ולא טרפה אבל מצד האיסור מסתבר טפי למעט מחוסר אבר דהיינו נמי טעמייהו דהתוס' דמפרשי דמחוסר אבר מסתבר טפי לאיסורא משום דאי הוה מפרשינן דטרפה מסתבר טפי לאיסורא ממחוסר אבר א"כ תקשה למה ממעט גמרא ממיעוטא קמא דהיינו כל החי מחוסר אבר וממיעוטא בתרא דהיינו אתך ממעט טרפה איפכא הוה לן לאוקמי ומיעוטא קמא הוי לן למעוטי טרפה אי הוי מסתבר טפי וק"ל אלא שעדיין יש לדקדק דהיה להם להתוס' לתרן קושיא זו דאי לא כתיב אלא אתך ה"א לצוותא בעלמא ולא משום פסול קרבן ולכך לא הוה ממעטין אלא טריפה דלינה ראויה משום דלמא תמות ולמ"ד טרפה חיה מ"מ חולה היא אבל מחוסר אבר דראוי לצוותא ה"א תעיייל. ונ"ל דאין ה"ג לפי המסקנא דמשני אי מאתך ה"א לצוותא וכו' לא קשה מידי אלא שהתוס' רצו לתרן לפי מה דס"ד השתא דלא אסיק עדיין שנויא דה"א לצוותא בעלמא:

ד"ה ואי ס"י ונ"ל שיט הפסק בין קלנדא לסטרוניא לכל הפחות ב' ימים כצ"ל:

ד"ה אלא ש"מ הן בלא אידיהן ש"מ תימה לי אמאי לא קאמר וכו' וכת"ת אכתי מייבעי ליה אי הוה אידיהן בכלל פשיטא דלא מלמא הוי תנא לפני אידיהן יום אחד וכו' כן צריך להגיה:

דף ו:

תוס' ד"ה תניא כוותיה דרשב"ל וכו' ועוד דלקמן מסיק וכו' וקא מפרש דחכמים דמתני' אית להו וכו' ברבי יוחנן וכו'. אע"ג דלפי מה דמפרש שם משמע דת"ק דמתני' ס"ל נשא ונתן מותר וא"כ מאי קאמרי התוס' ומתני' עדיפא מזברייתא הא איכא נמי ת"ק דמתני' דס"ל נשא ונתן מותר נ"ל לתרן דאע"ג דקאמר גמרא לקמן נשא ונתן איכא בינייהו ר"ל בין ת"ק דמתני' ובין חכמים בתראי יש לפרש דאין ר"ל דחכמים בתראי פליגי את"ק אלא דאתי לאוסופי את"ק שלא גילה דעתו אי אמרינן נשא ונתן מותר או אסור ואתו חכמים בתראי לומר שאף אם נשא ונתן אסור אבל לעולם איכא למימר דאה"נ דת"ק דמתני' נמי ס"ל הכי דנשא ונתן אסור וק"ל:

ד"ה אמר אבבי גזרה לפרוע מהן וכו' וי"ל דמשום ה"ט וכו' כיון שאינו שמח ביום חגו וכו'. ר"ל דלאחר זמן מפרשי התוס' דר"ל לאחר יום החג:

בא"ד ומיהו אי לאו דאיכא שום שמחה וכו'. ר"ל וכת"ל נ"ל טעמא דשמחה דמתני' בכל לכך קאמר ומיהו אי לאו טעמא דאיכא שום שמחה לא הוי שייך נמי למיגזר ור"ל דלא הוי שייך לומר גזירה לפרוע מהן אטו לפרען דמה ענין זה לזה בזה איכא שמחה ובוה אין שמחה כלל אבל השתא דאיכא גס בזה קצת שמחה שייך שפיר למגזר והשתא צ"ל דבהא פליגי רבנן ור' יהודה במתני' אליבא דאבבי דרבנן ס"ל כיון דשמח הוא לאחר זמן שייך למגזר לפרוע מהן אטו לפרען ור"י סבר דמה שהוא שמח לאחר זמן לא נחשב שמחה כלל ולכך לא שייך למגזר:

בא"ד והשתא ניחא דאצטריכו כוליה לאבבי וכו'. ר"ל דבשמעתין קשה דעביד צריכותא אליבא דרבא דאצטריכו במתניתין כוליה ואיך מתורן לאבבי אמאי איצטריכו לכוליה לתני בחדא דגזרינן הא אטו הא י"ל בעי לאיך אבל השתא דגס לאבבי דטעמא דמתני' משום גזירה לא גזרינן בכוליה אלא מטעם דאיכא בכל אחד שמחה קצת א"כ יתורן ג"כ לאבבי בהאי צריכותא דעביד גמרא אליבא דרבא משום דאי אשמועינן חדא ה"א בהא איכא שמחה קצת משום דמרייח להו אבל בהא לא וכו' וכן בכוליהו:

דף ז.

ד"ה ר' מאיר אומר וכו' ואומר ר"ת דהתם מתכוין הוא לקנות וכו'. ולפי זה הוי סברת ר' יהודה הפוכה מדרכי מאיר:

ד"ה פשיטא דמחלוקת ואח"כ סתם וכו' לכך נראה לפרש דלאו מכח סתם בעי למפשט וכו'. ר"ל לאו מכח הכלל דקי"ל דמחלוקת ואח"כ סתם מוכרח הוא שהלכה כסתם עכ"פ זה אינו דהשתא לא בעי למפשט משום כלל אלא השתא ר"ל דאפי' בלא שום כללא מ"מ כשיש מחלוקת ואח"כ סתם חשיב הסתם כמו רבים נגד יחיד וכל היכי דהוי יחיד ורבים מסתמא הוי הלכה כרבים אם לא דמשתמיט איזה אמורא ואשמועינן דבדין זה הוי הלכה כיחיד כמו בשמעתין דאמר רב הונא דהלכתא כר' יהושע בן קרחה אע"ג דהוי יחיד ורבים פליגי עליה והיינו דפריך רב יוסף הכא בשלמא הלכה כר' יהושע אצטריך דאי שתיק מוינה ולא אמר מידי ס"ד אמוינא יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל אלא הלכה כרבי יהודה ל"ל פשיטא מחלוקת ואח"כ סתם הוא והוי לכל הפחות כמו רבים לגבי יחיד א"כ אפילו הוי שתיק רב הונא ולא אמר מידי מסתמא ה"א דהלכה כרבי יהודה משום דהוי כמו רבים לגבי יחיד כיון דהוי מחלוקת ואח"כ סתם וא"כ ל"ל למימר הלכה כר' יהודה ובדרך זה יתורצו כל הדקדוקים השייכים לדקדק בדבור זה וק"ל:

ד"ה משום דקתני לה כי הלכתא פסיקתא וכו' דהא איכא מ"ד התם דאין הלכה כההיא דכל החוזר בו כו'. מקשין העולם א"כ מאי קאמר נמי הכא ואב"א משום דקתני לה כי הלכתא פסיקתא ר"ל משום הכי הוי פשיטא דהוי הלכה כר' יהודה הא ההיא דכל החוזר בו נמי קתני לה בלשון הלכתא פסיקתא ואפ"ה איכא מ"ד דאין הלכה כן ול"ג דהוי פירושו ע"ד שפירשתי בדבור שלפני זה דכל מקום דקתני בלשון הלכתא פסיקתא מסתמא הוי הלכתא כן אם לא דאשמועינן שום אמורא בהדיא דאין הלכה כן כמו בזהיא רכל החוזר ולכך קאמר הכא דלא אצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן ולומר דהלכה כר' יהודה דאפי' הוי שתיק ולא הוה אמר מידי הוה אמרינן מסתמא דהלכתא כמותו משום כיון דקתני לה בלשון הלכתא פסיקתא וק"ל:

דף ז:

גמרא אמר רב תחליפא בר אבדימי וכו' לדברי ר' ישמעאל יום חגם לעולם אסור כצ"ל:

רש"י ד"ה כרבנן ס"ל דאסרינן משום תורת כלי זיין וכו'. עי' לקמן (עבודה זרה דף ט"ז) ונ"ל דלרש"י הא דקאמר כרבנן ס"ל לאו דוקא אלא ר"ל רבי דלקמן כברייתא דף הנוכר אבל טעמא דרבנן דמתני'

דהתם הוי משום דאיירי בסום המיוחד לעופות דלא אמרינן ביה חי נושא את עצמו ואסור משום שאלה ושכירות כשאר בהמה גסה כדאיתא שם אבל בסום המיוחד לרכיבה מודו רבנן לכן בתירא ורבי ס"ל דאפילו בסום המיוחד לרכיבה אסור מטעם תורת כלי זיין וג' מחלוקות בדבר כמו שכתבו שם התוס' אם לא נאמר שרש"י לא ס"ל כדעת התוס' אלא ס"ל דרבנן דמתני' היינו רבי וטעמייהו נמי משום תורת כלי זיין ונחום המדי מלאסר סום נקבה ובחור ש"מ דליהו ס"ל נמי כרבי דאפי' סום המיוחד לרכיבה אסור מטעם תורת כלי זיין ומתיר בזכר ובזקן במלחמה משום דלדרבה שאינו אלא לקלקל שהוא הורג את אדונויו כמו שכתבו התוס' הכא בעמוד זה:

תוס' ד"ה סום זכר וכו' ומילי מילי קתני. ר"ל דשני דברים הן דמתיר סום זכר במלחמה וכן סום זקן במלחמה ובמלחמה דקתני קאי אתרויייהו אזכר וגם אזקן ומ"מ הירושלמי אינו בשיטת הגמרא דילן בשמעתין דבשמעתין משמע דבן בתירא מתיר בכל ענין אלא שנחום המדי מחלק בין סום זכר לנקבה ובירושלמי מפרש דבן בתירא נמי אינו מתיר אלא בסום זכר:

בא"ד ור' אליעזר מביה"ס היה מפרש דוקן נקט לרבותא וכו'. רבים משתוממים על פירושו זה של ר' אליעזר מביה"ס שהוא נגד סוגיא דשמעתא דקאמר איהו מדקא מפליג בין זכרים לנקבות ש"מ דכרבנן ס"ל דלפירושו לא יתיישב זה כלל לפירושו מתיר נחום המדי אפילו בסום זכר דאית ביה רבותא דאית ביה תורת כלי זיין וכ"כ בנקבה דהא איהו מפרש דלרבותא נקטו' ויש לפרש דלפירושו של ר"א נמי מפליג נחום המדי בין סום זכר לנקבה ובנקבה אסור נחום המדי אלא שאינו מחלק בין זקן לבחור דזקן לרבייתיה נקטיה דאפי' בזקן דשייך ביה מלאכה קצת מתיר וכ"ש בבחור ואתי ליה שפיר הא דקאמר בגמ' איהו מפליג בין זכרים לנקבות וכו' ולא קאמר דמפליג נמי בין זקן לבחור אלא ודאי הא דנקט נחום המדי זקן לרבותא נקטיה וכ"ש דמתיר בבחור ודוקא בזכר אבל בנקבה אסור נחום והא דקאמר ר"א וזכר במלחמה נמי נקט לרבותא תיבת לרבותא לא קאי אזכר דיהא משמע דכ"ש נקבה דמתיר אלא אמלחמה קאי ר"ל דבמלחמה נקט לרבותא דאע"ג דבמלחמה שייך לאסור מטעם כלי זיין אפ"ה מתיר וכ"ש בלא מלחמה ופי' זה לחוק בעיני מחמת כמה טעמים חדא דלוחק לומר דהא דנקט סום זכר הוי דוקא ור"ל דדוקא בזכר מתיר אבל בנקבה אסור והא דנקט זקן נקט לרבותא ועוד א"כ למה ליה לר"א כלל לפרש דהא דנקט זכר במלחמה נמי נקט לרבותא ויירצה לומר דבמלחמה הוי לרבותא אבל זכר הוי דוקא יפרש ג"כ דבמלחמה נקט נמי דוקא ולומר דדוקא זקן במלחמה מותר אבל בחור במלחמה אסור ועוד לכיון דפירש דזכר במלחמה נקט נמי לרבותא ורבותיה הוא דאע"פ שיט לאסור מטעם תורת כלי זיין ואפ"ה מתיר וא"כ מ"ש דאוסר בנקבה וכ"ת משום דס"ל ג"כ סברא דלעיל דזכר הורג אדונו במלחמה א"כ אין כאן שום רבותא וק"ל וע"כ נ"ל דלעולם לפירוש ר"א דפירש דנחום המדי נקט סום זכר וזקן הכל לרבותא א"כ כ"ש דמתיר בבחור ונקבה דנקבה לא שייך בה טעמא דתורת כלי זיין כל כך דדוקא זכר קטיל בסיחופי' וגירסת הגמרא כך היתה והאיכא בן בתירא דקאי כוותיה וכו' ומשני בן בתירא לא מפליג איהו מפליג ותו לא ופירש ר"א דר"ל דיש חילוק בין סברת ב"ב לסברת נחום המדי דב"ב סתמא קאמר מתיר בסום וי"ל דר"ל בסום בחור דלא שייך ביה מלאכה או בנקבה דלא שייך בה תורת כלי זיין דלא קטלא בסיחופ' כ"כ אבל בזכר או בזקן דמטחינו בריחיים אפשר דאוסר אבל נחום המדי מפליג ונקט כל דבריו לרבותא כדלעיל א"כ הוא מתיר בכל העניינים ולכך אמרו ליה נשתקע הדבר וכו' ולפירוש' מפליג הוא לשון הפלגה ר"ל ש מפליג בדבריו ומתיר בכל הדברים וכן ראיתי בקצת ספרים שגרסם בחצי עגולים כזה (O סביב תיבות בין זכרים לנקבות לומר שאינו מלשון גוף הגמרא אלא שניתוסף ע"פ פירוש רש"י שפירש איהו לא מפליג ר"ל אינו מחלק בין זכרים לנקבות וכו' וכן הא דאיתא בספרים שלנו כרבנן ס"ל ניתוסף בגמ' על פי פירוש רש"י וק"ל דו"ק נ"ל:

דף ח.

מתני' אבל יום תגלחת זקנו וכו' עיין בריי"ף וברא"ש דלא גרסי אבל וכן מוכרח הוא מפירוש הראב"ד שכתב הרא"ש שלא היה בספרים אבל ע"ש:

גמרא רב מתנא רומי שעשתה קלנדא וכו' כצ"ל:

תוס' ד"ה ה"ג ר"ת מקרן כתיב כי אין נראה לו דמקרן נראה קרן אחת יותר ממקרין. על דברי התוס' הקצרים הללו נאמרו דברים רבים ופירושים שונים והעיקר נראה לי שגירסת הספרים היתה בספרים הקדמונים קודם לר"ת הכי מקרין תרתי משמע מקרן קרי וע"כ היינו צריכין לפרש דהמקשה פריך מקרן בחיריק הרי"ש תרתי משמע ומשני מקרן קרינן הרי"ש בפתח כי לא היה אפשר לפרש שהתרצו השיב לו מקרן קרי המ"ם בחיריק והקוף והרי"ש בסגול שהוא שם קרן אחת שלא יתיישב לשון המקרא שיאמר מקרן מפרים כאשר מובן מעצמו וע"כ היינו צריכין לפרש שהתרצו השיב מקרן קרי הרי"ש בפתח ולכך הוקשה לר"ת על גירסא זו דמאי משני מקרן קרי הרי"ש בפתח מה לי מקרין הרי"ש בחיריק ומה לי הרי"ש בפתח שאין במשמעות הרי"ש בפתח קרן אחת יותר כשקרינן הרי"ש בחיריק והיינו מה שכתב אח"כ כי אין נראה לו דמקרן ר"ל הרי"ש בפתח נראה קרן אחת יותר ממקרין ועל כן גרים ר"ת שהתרצו השיב מקרן כתיב ור"ל שהקרי הוא מקרין בחיריק כאילו כתיב וי"ד בין הרי"ש והטנן' פשוטה והכתיב הוא חסר וי"ד להורות שהוא קרן אחת כאילו יכולין לקרותו מקרן בסגול וק"ל וזה הפירוש בכוונת התוס' בדבר קצר זה נ"ל ברור בלתי ספק כלל דמו"ק:

דף ט:

ד"ה האי מאן וכו' ועוד קשה כי לפי זה יהיה שקר מה שנהוג בפי העולם וכו' ועוד דכל הסוגיא ההלכה לעיל ניטפי ארבעים ותמני הכל לפי אותו דרך שבתחלת המנין לא נמנה כ"א ת"כ וכו'. יש לדקדק מאי מקשי התוס' הא אפי' אם נמנה בתחלת המנין תכ"א שנים שעמד הבית נמצא שאז היה שפ"א שנים למלכות יון ומנין התנא מתחיל קע"א שנים לאחר החורבן דכיון דעמד הבית תכ"א מכלל שקע"א שנים לאחר החורבן נשלמו ד' אלפים שאז שלמו שני אלפים תורה א"כ השתא נמי מנין הסופר קודם לתנא תקנ"ב שנים דמה לי ש"פ וקע"ב או שפ"א וקע"א וא"כ צריך נמי להוסיף על מנין הסופר ארבעים ותמני' כמו לפי פי' הראשונים שעמד הבית ת"כ וא"כ אין כאן קושיא כלל ונראה דטעות נפל בספרים וכך צריך להגיה ועוד דכל סוגיית ההלכה לעיל ונטפי עלייהו עשרין שנין הכל לפי אותו דרך וכו' ור"ל האי אי טעני תנא בתחלת הסוגיא וכן היא זאת הקושיא באשר"י וק"ל:

בא"ד הרי בשנת שנים עשרה לאלף הששי התחילה שמיטה הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל ד"א לאחר ד' אלפים ורל"א וכו' והא דקאמר וד' אלפים ומאתים הם פ"ד יובלות אינו ממוקדק לפי סברת ר"י דאמר שנת החמשים עולה לכאן ולכאן דהא לדוידה שקלינן מכל מאה תרי וק"ל:

דף יא.

ד"ה ואי חוקה היא וכו' ובין דכתיב באורייתא לא נמרין מינייהו. פי' דאפילו אם עושין אנו כמו שהן עושין כיון דאותו ענין כתוב בתורה לא מקרי שאנו לומדין מהם ועושין כמעשיהם אלא מדאורייתא הוא דנמרין לעשות כן:

בא"ד ומיהו הא לא קשיא דאיכא למימר דרבנן דמתני' היינו רבי יהודה דהתם וכו'. ר"ל דהמקשה ס"ל דכיון דר"י אסר התם הריגה בסייף אע"ג דכתיב באורייתא אלמא דלא חייש לכתיבה דאורייתא וא"כ תקשה לדידיה הקושיא שהקשו אותה החכמים והביאו ראיה משורפין על המלכים אלא ע"כ צ"ל דאיהו ס"ל דטעמא דשורפין על המלכים אינו אלא משום דס"ל דלאו חוק לעבודת כוכבים הוא ולכך פריך המקשה לדידיה למאי דס"ל דרבנן דהכא היינו ר"י ואי חוקה היא אנו היכי שרפינן וכו' ר"ל הא ע"כ לר"י הא דשורפין על המלכים הוי מטעם דס"ל דלאו חוקה היא בדכתיבין וב"ת מנ"ל להמקשה להקשות דלמא רבנן דהכא אינן ר"י דהתם י"ל דס"ל דכיון דרבנן דהכא ר"מ פליגי עליהו מסתמא רבי יהודה דבר פלוגתא דר"מ הוא רבי יהודה אלא שמה שכתבו התנא' אח"כ אכן קשה דהכא מסקינן וכו' והתם משמע דחוקה היא לכו"ע וכו' לא מתיישב דהא למאי דכתיבנא ס"ל השתא דטעמא דר"י דהתם הוי מטעם דס"ל דשרפה לאו חוקה וי"ל הא דכתיבין הכי היינו לפי סברת המקשה דהוה סלקא אדעתיה דפליגי הכא בהא אי הוה חוקה לעבודת כוכבים או לא ולכך הוה מסתבר ליה נמי למימר דהתם בפי' ד' מיתות נמי פליגי בה וס"ל לר"י דהתם דלאו חוקה הוא ולכך הוה פריך מאי דפריך אבל לפי המסקנא דלא פליגי הכא בהא התם נמי לא מסתבר לן למימר דפליגי בהא אלא כ"ע ס"ל דהוי חוקה אי לאו טעמא דכתיבא באורייתא ולכך הקשו התנא' שפיר מה שהקשו:

בא"ד בסופו ורבנן סברי דאיכא טעמא התם דקופין מיתה מנוולת וכו'. י"ל על דברי התנא' הללו דהא אמר התם בהדיא דטעמא דרבנן משום דכתיבא הריגה באורייתא אנו לא נמרין מינייהו וי"ל דיש לפרש דברי התנא' דה"ק ורבנן סברי אע"ג דא"ל דקופין הוא בכלל חרב כיון דקופין הוי מיתה מנוולת מ"ה אמרינן ודאי הריגה דכתיבא באורייתא לא איירי בקופין שהתורה דרכיה דרכי נועם ומסתמא ר"ל סייף יאס כן כתיבא סייף באורייתא לכך אע"ג דהוי חוקה לא נמרין מינייהו אלא מדאורייתא:

דף יא.

רש"י ד"ה דתניא תרווייהו וכו' ותרתי מתניתין נינהו וכו'. נ"ל דכתב כן משום דקשיא הא דקתני יום תגלחת זקנו והנחת בלוויתא יום תגלחת זקנו והעברת בלוויתא יום תגלחת זקנו תרתי זימני בחד ברייתא למה לי לכך פי' תרתי מתניתין נינהו:

תוס' ד"ה תגלחת זקנו וכו' נראה דלהכי קתני תגלחת זקנו וכו'. ר"ל ולעולם חדא ברייתא היא ועלא כפירוש רש"י:

ד"ה סך קירי פלסתר וכו' ואע"ג שגם הוא אמר והיה כאשר תריד וגו' מ"מ אינו נוטל עכשיו הברכות. פשוטו מובאר שר"ל מ"מ עכשיו שבני יעקב מקיימין התורה ואפ"ה אינם נוטלין הברכות אס כן הברכות שנתן לו יצחק פלסתר הן ויש לפרש ג"כ שר"ל שאע"ג שאמר יצחק והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך היינו שלא יצטרך עשו להיות עבד ליעקב אבל מ"מ יעקב ג"כ יהיו לו ברכות ועכשיו בני יעקב אינן נוטלין הברכות כלל וכלל:

ד"ה עטלחא של עזא וכו' לכך פי' ר"י דמיירי הכא וכו'. נראה שזה הוא פירושו שכתבו התנא' בדף שאחר זה ד"ה דכוותה הכא וכו':

דף יב.

ד"ה דכוותה הכא וכו' ורבא פליג ואמר אי הוה לן למיחש וכו'. ר"ל וכ"ת כיון דאיירי ביריד הקבוע לחנם ואפ"ה מתיר ר' חנינא חוצה לה היאך פליג רבא לאב"י דאיירי בגון דאין כאן חשש איסור דאורייתא והיינו דמי עבודת כוכבים אלא חשש איסור דרבנן דהיינו חשש יום חנם הא ודאי כיון דאיירי ביריד הקבוע לחנם פשיטא שיש כאן חשש דמי עבודת כוכבים לכך כתב ורבא אמר וכו' דרבא סבר דהכא איירי דאין היריד עשוי לחנם ור"ל דהשתא אין צריכין לדחוק למאי שפי' רש"י וזה לשונו וה"נ היכי דפשיטא דדמים הללו מתוך תיבתו לקחם וכו' אלא שרבא סבר דלא איירי הכא ביריד הקבוע לעבודת כוכבים וק"ל:

גמ' וצריכא דאי תנא קון משום דאפשר וכו' אבל מעיין דאיכא סכנה וכו'. מקשין העולם א"כ ליתני מעיין דאיכא סכנה ואפ"י הכי אסור ולא בעי הני תרתי דכ"ש דלא יסתה בהן וי"ל דאצטריך למתני לכולה דאי תנא מעיין לחודיה הוה אמינא מעיין הוא דכי אינו נראה מותר אבל הני תרתי אפי' באם אינו נראה נמי אסורי לכך אצטריכו למתני וכ"ת ליתני מעיין וחדא מהניך דלעיל וממעיין נשמע דאפילו דהיכא דאיכא סכנה אסור לשתות היכא דנראה כמשתחוה ומההוא חדא דלעיל נשמע דאפי' היכא דליכא סכנה אס אינו נראה מותר זה אינו משום דהי מינייהו ליתני ליתני קון הוה אמינא דוקא קון הוא דמותר באם אינו נראה משום דהוי צערא דנופיה אבל מעות לא ואי תנא מעות הוה אמינא דוקא מעות מותר באם אינו נראה משום דלא אפשר למיזל קמיה ומשקליה אבל קון לא לכך אצטריך למתני לכולה:

תוד"ה כל מקום שאסרו חכמים וכו' ועוד תנן בשבת וכו' וכתב רבינו יהודה מצאתי נראה לר"י דהלכה כרב כדפריך בשבת וכו'. עיין שם בשבת ותמצא שאין זה שם כלל רק המימרא דרב כפשוטה ופריך שם עליה דרב ממתניתין דהתם דתנן ולא בזוג אע"פ שפקוק והתני עלה פוקא זה זוג וכו' ומטויל עמה בחצר ימשני תנאי היא דתנאי שוטחן בחמה וכו' ור"א אוסר וע"כ צריך לומר שטעות נפל בספרי התנא' שלפנינו וכן צריך להגיה נראה לר"י דהלכתא כרב כדפרישית בשבת פ' במה אשה והיא סוף הדבור יא"ח"כ מתחיל דבור אחר והאמר ר"י אמר רב וכו' ואע"ג דפליגי תנאי וכו' ובזה יתושב שפיר הכל ועיין שם בשבת דף ס"ה אמר רב וכו' ומה שכתוב בתנא' לעיל מזה ועוד דתנן בשבת שוטחן בחמה וכו' מתני' היא בשבת פרק חבית (שבת דף קמ"ו):

דף יב.

תוס' ד"ה הבולע נימא וכו' בערוך גרי' ערק' וכו' וכשאלם בלעה וכו' ומתגדלת במעיו וכו' כצ"ל:

ד"ה עיר שיש בה עבודת כוכבים וכו' ואילו בגמרא דהכא וכו' זבין חד פיתא ועלה דההוא עובדא אמרינן בירושלמי וכו' ואת לא לקחת גלוסקי' וכו'. הוצרך להביא הירושלמי משום דיש גורסין זבין חד פרתא פי' פרה ויש גורסין ביתא לכך הביא הירושלמי דשם כתוב גלוסקי' וכו' ופת וגלוסקי' דכר שאינו מתקיים הוא ועיין לקמן בסמוך (עבודה זרה דף י"ג) בתנא' ד"ה רבי ירמיה זבין פיתא דפירשו שם התנא' בסגנון אחר:

ד"ה אלא בורד והדס וכו' ואפי' לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור. נ"ל דדברי התנא' הם כמו שני תירוצים האחד דשאני ורד והדס דעיקרייהו לריחא קיימא אבל בת תוהא אע"ג דמתהני מריחא כיון דעיקרייהו לא לריחא קיימא שרי והתירון הב' הוא דורד והדס אפילו אי אמרינן דלא הוי עיקרייהו לריחא אסור כיון דמתהני מהן אפילו שלא בדרך הנאתן אבל בת תוהא התם ליכא הנאה כלל וק"ל:

ד"ה אבל מעוטרות בפירות וכו' ואמאי הוי לן למתלי בההיא דחנויות שאינם מעוטרות לדבר איסור וכו'. רוצה לומר ונימא דלעולם הדמים הנמצאים בידו אימר גלימא זבין ולא דמי עבודת כוכבים מאי אמרת הכא הוי ליה לזבוני כיון דלא נמצא שם להתעסק בדבר היתר נימא דלעולם דהלך לשם כדי לקנות ולהתעסק גם כן בדבר היתר היינו בחנויות שאינם מעוטרות וק"ל:

בא"ד א"נ הך ברייתא דלקמן מיירי ביריד שלוקחין מכס וכו'. ר"ל ואין שם חנויות מעוטרות אלא כל החנויות שלוקחין מהם כל מי שאינו רוצה להניח עטרה בראשו לוקחין ממנו מכס:

דף יג.

ד"ה יניח נמצא נהנה פי' הקונטרס וכו' ואע"פ שמיניחן לו את המכס וכו'. ר"ל וא"כ למה הוצרך רש"י לפרש שנהנה מן הריח והא נהנה הוא מה שמיניחין לו את המכס מ"מ זה אינו נקרא נהנה וכו' לכך הוצרך רש"י לפרש שנהנה מן הריח:

ד"ה מעות וכלי מתכות וכו' אבל הכא לא מיירי אלא בנמצא שם וכו'. ר"ל שכבר היה נמצא שם קודם היריד ולא הלך עתה לשם בשביל היריד:

ד"ה אין מקדישין וכו' ורבי יוחנן בן זכאי שהיה נשיא קודם ר"ג משכה נשיאותו עד לאחר חורבן וכו'. ר"ל כמה שנים אחר החורבן באופן שקודם החורבן לא היה רבי אלעזר בן עזריה בר מציה וק"ל:

דף יג.

ד"ה ונשחטיה משחט וכו' עוד י"ל דלעולם בקדשי בדק הבית איירי וכו' ודאי כי פריך ונשחטניהו משחט מקדשי בדק הבית פריך וכו'. נראה דבתירון זה ס"ל התנא' דגמרא מסתבר ליה דהברייתא איירי בין בקדשי מזבח בין בקדשי בדק הבית וכי משני אב"י התם משום בזיון קדשים אתרווייהו משני וכי פריך ונשחטיה משחט לא פריך אלא אקדשי בדק הבית ורבא משני כיון דבקדשי מזבח א"א לעקור פרסותיהן משום דנראה כמטיל מום בקדשים גזרו גם כן קדשי בדק הבית שלא לעקור פרסותיהן אטו קדשי מזבח הלכך א"א התם לעשות בענין אחר כ"א בעגילת דלת ובזה יתיישבו כל מה שיש לקדק דבדור זה וק"ל:

דף יד.

ד"ה תורניתא וכו' ועוד קשה אי תורניתא אינן הוא תורניתא הוא דלא מזבנינן הא שאר אילנות מזבנינן והא תנן אין מוכרין להם במחויבר וכו'. וצ"ע מאי מקשו התנא' הא יש לפרש דתורניתא דהכא איירי שמוכרין להם כשהוא נקנץ ולא במחויבר הלכך שאר אילנות מזבנינן דבקצץ אין כאן איסור דבמחויבר כ"א המחויבר עיין בקרקע והאיסור הוא משום דכתיב לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע ועיין לקמן (עבודה זרה דף כ':)

ד"ה בנות שוח וכו' וי"ל דשלשה מיני תאנים הן וכו' וברעות מיירי הכא וכו'. ר"ל והרעות הן לבנות כדקאמר הכא תאיני חיורתן אבל הטובות דאיירי בהן בשבועות ובגדרים אותן הן לא שחורות ולא לבנות:

דף יד.

ד"ה חצב קשבא וכו' וקשיא אמאי נקט דקל טב כיון דדקלי כולאו אסור וכו'. צ"ל דהתנא' סברי דחצב שהוא קשבא הוא דקל תמרים א"כ דקל טב נמי תמרים דלישנא דדקל חד הוא שכן תמרים:

ד"ה מקום שנהגו שלא למכור וכו' וא"ת במקום שנהגו שלא למכור נימא נמי לשחיטה זבנה כדאמרינן לקמן גבי רב הונא וכו'. אף על גב דלקמן איירי בבהמה גסה ואיסור מכירת בהמה גסה הוא משום מלאכה הוא כללקמן ופרה אינה ראויה כ"כ למלאכה כמו שמפרש הרשב"ם בדבור שאחר זה גם לקמן מ"מ מיייתי ראיה כמו שאנו תולין גבי פרה דלשחיטה זבנה ולא אתי לשהייו לה למלאכה ה"נ היה לנו לתלות גבי בהמה דקה דלשחיטה זבנה ולא אתי לשהייו לה לרביעה דהא יותר ראוי לתלות דלשחיטה זבנה מלרביעה וק"ל:

ד"ה אמר רב ומקום שאסרו ליחד אסרו למכור וכו' וקשה לר"י אמאי לא פריך אמתניתין דלקמן וכו' ולמאי דהדר ביה ניחא. צ"ע בדברי התוספות הללו דמאי קשה להו הא קאמר לקמן דהא דבמקום שנהגים שלא למכור לבתים אין מוכרין אף על גב דכותים לא חשוי ארביעה היינו משום דאתי לזבוני לעובד כוכבים ואם כן אתי נמי שפיר לרב דאין מוכרים לבתים משום דאתי לזבוני לעובדי כוכבים במקום שאסור לייחד דהיינו במקום דחשודין שם ארביעה ואי לא ס"ל הכי א"כ גם למאי דהדר ביה רב לא א"ש דמפני מה אין מוכרין לבתים כיון דאין חשודין ארביעה וצ"ל בדוחק דסבירא ליה השתא כיון דתלי השתא איסור המכירה באיסור ייחוד אין סברא לאסור מכירה לבתים משום דאתי לזבוני לעובדי כוכבים כיון דייחוד גופיה אינו אסור לבתים למאי דהדר ביה רב אתי ליה שפיר משום דהשתא לא תלי איסור מכירה באיסור ייחוד איכא למימר דבכותים אע"ג דשרי לייחודי עמהם אפ"ה החמירו שפיר במקום שנהגו שלא למכור לבתים משום חששא דאתי לזבוני לעובדי כוכבים אע"ג דמכירה דעובדי כוכבים גופייהו אינו אלא חומרא דהא ס"ל השתא דעובד כוכבים חס על בהמתו ומוחק וק"ל:

דף טו.

ד"ה שרא ליה למזבן אידא דספסירא וכו' והר"ר שמעיה פי' דהוי גזרה לגזרה וכו'. אי קאי פירושו של הר"ר שמעיה לתרין קושיית התנא' דלעיל מיניה הוי פירושו תמוה דמאי מתרין דמ"ש משבורה לרבנן דלא הוי גזרה לגזרה משום דאמרינן דהרואה אותה בבית יסבור דשלימה זבנה ושלימה עצמה אסורה משום שאלה ושכירות וזה לא מקרי גזרה לגזירה דהיינו שבורה אטו שלימה ושלימה אטו שאלה ושכירות א"כ גבי אידא דספסירא נמי לא מקרי ככהאי גוונא גזרה לגזירה ע"כ צריך לומר דפירושו של הר"ר שמעיה לא קאי אקושיית התנא' אלא פי' בפני עצמו הוא לתרין דלמה לא אסרו למכור אידא דספסירא משום דאתי בעל הבית למכור בעצמו ופי' הר"ר שמעיה משום דהוי גזרה לגזירה וק"ל:

דף טו.

ד"ה והרי כלים וכו' ושמא י"ל דהוה ס"ד דמקשה דהכא נמי יש צד לתלות וכו'. דברי התנא' הללו צריכין עיין משום דלפי זה לא משני רב אשי מידי דקאמר אלא אמר רב אשי כל מקום שיש לתלות וכו' הא לפי מה שכתבו גבי כלים נמי יש לתלות וק"ל וכבר הארכתי בזה בחידושי בדרכי הישיבה:

דף טז.

תוס' ד"ה אלא תורת בהמה גסה וכו' ונ' מחלוקת בדבר. פי' דבן בתירא מתיר אפילו בסום המיוחד לעופות ורבי אוסר אפילו בסום המיוחד לרכיבה ורבנן אוסרין בסום המיוחד לעופות ומתירין בסום המיוחד לרכיבה:

ד"ה אבל האי דאי משהי ליה וכו' תימה ל"ל האי טעמא תיפוק ליה כו' לפיטוס אתי למימר כחוש מכרו לו וכו'. ע"כ צ"ל דקושיא זו אינה לפי פי' ר"ת שכתבו התוס' לעיל בדף שלפני זה משום דהא איהו ס"ל דבכל השורים מותר למכור דבין פרות ובין שורים תלינן דלשחיטה זבני וא"כ מה בכך אי אתי למימר כחוש מכרו לו גס הלשון אינו מדויקת דממאי דמקשה ת"ל משום דאי משהי ליה לפיטוס משמע דאיהו מפרש דשור של פיטוס הוי פירושו דעומד להתפטס כפירוש ר"ת לעיל ומאי דמסיק הקושיא אתי למימר כחוש מכרו לו משמע דמפרש דשור של פיטוס היינו שכבר הוא מפיטוס אם לא שנפרש בדוחק דהא דקאמר אתי למימר כחוש מכרו לו ר"ל לישאר כחוש ולא לפטמו וק"ל:

גמ' מ"ט לאו משום דלמא אתי לשהויי וכו' וליטעמך שאין מקריבין אותו היום אלא למחר מ"ט וכו'. צ"ל מאי טעמא חסר ד' ריבבן בשביל זה כי מה לי שמקריבים אותו היום או למחר:

תוס' ד"ה אבל האי דלשחיטה קאי לאו דוקא וכו'. דבור זה קאי לפי פירוש ר"ת אע"ג שהדיבור שלפני זה ע"כ א"א לפרשו אלא לפירוש הרשב"ס:

דף טז:

ד"ה רב אשי דייק ממתניתין אומר ר"י דדייק נמי מן המשנה דארי חיה גסה וכו'. ר"ל דקשה לו לר"י דמנא ליה לרב אשי למידק דמשום הכי נקט התנא ארי משום דס"ל ארי חיה גסה ואתי למידק טעמא דארי שבור אצל מלאכה הוא דאמרינן דוקא כשיש בו נזק וכו' אבל שאר חיה גסה דעביד מלאכה אפי' גית בה נזק אין מוכרין דלמא אימא לך דכל חיה גסה כשאין בה נזק מוכרין והא דנקט ארי משום דארי חיה דקה הוא ואתי לאשמועינן דכשיש בה נזק אפילו חיה דקה אין מוכרין לכך קאמר אומר ר"י דדייק נמי מן המשנה דע"כ ארי חיה גסה ונקט ארי לאשמועינן דדוקא ארי שהוא שבור אצל מלאכה וכו' דאי ס"ד דחיה דקה ונקט ארי לאשמועינן דאפילו חיה דקה כשיש בה נזק נמי אסורה א"כ משום זה לא היה צריך למתני ארי אלא הוי למתני סתם כל חיה שיש בה נזק לרבים אין מוכרין:

דף יז:

ד"ה ניזיל אפתחא דבי זונת מכאן יש ללמוד וכו'. ואע"ג דקא מקבל אגרא מ"מ פשיטא הוא דלא בשביל קבלת שכר הוה אזיל אפיתחא דבי זונות ואי לאו דהוי איסורא למיזל אפתחא דעבדות כוכבים פשיטא דהוי להו טפי למיזל אפתחא דעבדות כוכבים דלא הוי צריכין למכפיייה ליתרייהו מלמיזל אפתחא דבי זונות אלא ומאי יש ללמוד מכאן דדרך להרחיק מפתח עבדות כוכבים מה שיכול ומה שמביאים התוס' לראיה הפסוק אל תקרב אל פתח ביתה נראה דלא דק דהא לתרי לישני דלעיל לא לפינן מינ' מאל תקרב אל פתח ביתה אלא מרישא דקרא דהרחק מעליה דרכך ודו"ק:

דף יח.

ד"ה הונה השם וכו' דהא א"ד מאדני י"ה מהשם אין נמהקים ש"ד משד"י צ"ב מצבאות נמחקים וכן הגירסא בפירוש ר"ח. ר"ל דבפ' שבעות העדות (שבעות דף ל"ה) איתא בספרים שלנו ת"ר א"ל מאלהים וכו' אינו נמחק ש"ן דלנ"ת משדי א"ד מאדנ"י צ"ב מצבאות הרי זה נמחק כך הגירסא לפנינו אבל ר"ח גרים א"ל מאלהים י"ה מהשם א"ד מאדנ"י אינו נמחק ש"ד משדי צ"ב מצבאות הרי זה נמחק:

דף יח:

ד"ה מאי בינייהו וכו' דאי לא פליגי במקום שמזבלין לא היה להם להזכיר וכו'. ולפי זה דחכמים לאוסופי אתו צריך לפרש דרבי המתקן דמשני נשא ונתן איכא בינייהו דר"ל דלרבי מאיר נשא ונתן מותר יהחכמים אתו לאוסופי עליה ולומר דבמקום שמזבלין נשא ונתן אסור:

דף יט:

תד"ה הגיע לכיפה וכו' דא"כ היינו רבי אלעזר האמורא דגמרא וכו' ר"ל וא"כ מה אתי לאשמועינן האמורא כיון דכבר שמעי' זה מדברי ר"א התנא ויש לדקדק הא כבר מוקמינן לה דר' אלעזר אמר ר' יוחנן דלעיל לא אתי לאשמועינן אלא בעבדות כוכבים עצמה וזה לא שמעינן מר"א התנא דמתניתין דלא איירי אלא בתכשיטי עבודת כוכבים וצ"ל דהתוס' ס"ל דתכשיטי עבודת כוכבים דינן כדן עבודת כוכבים בעצמה וכיון דאשמועינן ר"א דמתני' דבתכשיטי עבודת כוכבים שכרן מותר ה"ה בעבודת כוכבים עצמה:

ד"ה אלמא קסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכו' אבל אם פועל בא לחזור מודו בהא דיכול לחזור יישתלם שכרו וזהו פי' ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף דכל שעה שרוצה לחזור משתלם לשכרו לפי מה שעשה ושם גבי מרבין על השכר אותו דין תלוי במה שאין השכירות משתלם אלא בסוף כשאינו חוזר ואע"ג דישנה מתחלה ועד סוף ברצ' לחזור ולכך לא שייך אגר נטר כשאומר אם תשלם לי לאחר י"ב חדש תתן לי י"ב דינרין ואם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשרה דינרין דאדרבה מה שישלם י"ב דינרין לאחר י"ב חדש כך הוא ולא בשביל שממתין לו השכירות דהא בלא"ה אינה משתלמת אלא לבסוף אלא מה שאומר אם מעכשיו הרי הוא לך הוא מוחיל גביה בשביל שנותן השכירות עכשיו ודין ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואין משתלמת אלא לבסוף תרי מיילי אינון ולא סתרי אהדדי ולכך לא קשו ההיא דהכא להשיא דפרק איזהו נשך כלל כי טעם דהכא תלי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואע"ג דאינה משתלמת כ"א בסוף וטעמא דהתם תלי בשכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף אע"ג דישנה מתחלה ועד סוף וק"ל:

דף כ.

גמ' ואכתיו מצעי ליה דהכי אמר רחמנא לא תתן להם מתנת חנם א"כ לימא קרא לא תחינם וכו' מקשין העולם ואכתיו מנא לן למדרש מהאי כל הני תלתא דרשות לא תתן להם חן וחינה בקרקע ומתנה של חנם דלמא אימא לך דלא אתי אלא לתרתי דהיינו חן ומתנת חנם דאי לחן לחומי' לכתוב לא תחינם מלא בוי"ו ואי למתנת חנם לחוד לכתוב לא תחינם מלא בוי"ד ומכתב חסר ש"מ תרווייהו חן ומתנת חנם אבל חנייה בקרקע מנא לן ונראה לישב קצת דדייק לה מקרינן תחנם דאי לא אתי אלא לתרתי א"כ לקרי' לא תחינם בחולס לשון חן מאי אמרת דהא לא אתא אלא לחן א"כ לכתוב מלא בוי"ו אלא ומאי אתי נמי

למדרש מיניה לשון חינם ולחינם לא מצית למימר דא"כ נכתוב מלא בוי"ד אלא ש"מ תרתיו או נקרא ליה תחנם בחירק לשון חנם מאי אמרת דהא דלא אתי אלא לחנם לחוד וא"כ לכתוב לא תחינם מלא בוי"ד אלא ומאי מקרינן ליה תחנם ש"מ למדרש מיניה לכולהו אתי ודו"ק:

תוס' ד"ה דאמר קרא לא תחנם וכו' דלא תחיה כל נשמה ליכא לאוקמי בשאר עובדי כוכבים וכצ"ל וכן כי יסיר לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא וכו' ר"ל דלר"ש דדריש טעמא דקרא א"כ האי כי יסיר קרא יתירה הוא דהא אפי' אי לא כתיב קרא הוה דרשינן טעמיה הכי ונ"ל דכתבי' אלא לרבות כל המסירים דהיינו שאר עובדי כוכבים אבל לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא ואיצטריך קרא למכתב טעמא ולאו קרא יתירה הוא א"כ סברא הוא לאוקמיה (לשאר) לשבעה אומות דוקא דמסירי טפי וכו':

ד"ה אחד גר ואחד עובד כוכבים וכו' וכן ארור אפס כי עז אם אפס מוסב לארור וכו' דברי התוס' תמוהים דהא לא קאמר לאפס אין לו הכרע אלא ארור אין לו הכרע ואינהו מפרשי ההכרע על תיבת אפס אבל ביומא דף נ"ב שם בתוס' ד"ה שאת משוקדים כתבו בלשון אחד וזה לשונם שם וכן ארור אי קאי אשור או קאי אשכם שהיה כענן דכתיב ארור כענן ואי קאי אאפס אז קיולל אפס וכו' ור"ל דאפשר דקאי אלעיל מיניה וה"ק וברצונם עקרו שור ארור:

דף כ:

גמ' חסידות מביא לידי ענוה וכו'. לפי מאי דקאמר בתר הכי וחסידות גדולה מכולן היה צריך לגרום חסידות אחרונה לכולן ולומר חסידות מביאה לידי רוח הקדש וק"ל ועיין בתוס':

דף כא.

תוס' ד"ה קסבר כיבוש יחיד וכו' אמאי לא חשיב הא מילתא דהכא דבמכירת בתים ושכירות שדות שוות לארץ ישראל וכו' כצ"ל:

דף כא:

ד"ה אף במקום שאמרו להשכיר כו' ועוד קשיא לר"י על הירושלמי מאותה תוספתא שהבאתי לעיל דקתני רישא אין משכירין וכו' בד"א בא"י ובסוריא משכירין בתים אבל לא שדות וכו' דברי ר"מ ר' יוסי אומר אף בא"י משכירים בתים ובסוריא מוכרין [בתים] ומשכירין שדות וכו' כצ"ל וכן הוא בתוספתא והדברים ניכרים שהספרים שלפנינו חסרים שהרי מתחיל בסברת ר"מ ומסיים בסברת רבי יוסי דמתני' וק"ל:

דף כב.

ד"ה אי הכי ת"ל וכו' ופירש הר"ר אלחנן בשלמא א"א דכותי נקט לרבנותא וה"ה עובד כוכבים וכו' פירושו תמוה דאי הוה סלקא אדעתיה דאע"ג דקתני כותי הוה ה"ה עובד כוכבים א"כ מה פריך לעיל אבל עובד כוכבים מאי שרי וכו' הא אמרת דה"ה עובד כוכבים וכבר הארכתי בזה בישיבה ותיציתי הכל באופן נאות ויותר מפ' זה:

ד"ה ת"ש וכו' וא"ת ליומק מרישא וכו' ר"ל מרישא דקתני לא יאמר טול אתה וכו' דמשמע הא סתמא מותר:

בא"ד אלא משום דבעי וכו' אע"פ שהתנה לו כך בפירוש נ"ל שהספר חסר וצ"ל וי"ל דאיכא למימר דה"ה סתמא אלא משום דבעי למתני סופא וכו' אע"פ שאמר לו כך בפ' וק"ל:

איין מעמידין פרק שני :

דף כב:

גמרא בשלמא מוקצה ועבד וכו' איצטריך להאריך בזה כדי שלא תאמר מאי פריך הא בלא מתניתין דהכא תקשי ליה האי לנוקחין בהמה משום דאפילו למאי דהוה ס"ד בלא מתניתין דהכא דלא חשדי ארביעה מ"מ הא פשיטא דחשדי ומאי אעבד ואמוקצה וא"כ אמאי לנוקחין מהם בהמה לקרבן לכך קאמר בשלמא מוקצה ועבד וכו':

תוס' ד"ה ורמיניהו לנוקחין מהם בהמה וכו' תימה אדמותיב מברייתאא וכו' ולישני נמי כדמשני הבא וכו' וי"ל דהאי רומיא דמתני' כבר מרמה וכו' נראה דהשתא ס"ל להתנא' דהמקשה שפריך ורמיניהו ידע שפיר הני שנויי דשנינן לעיל ארומיא דמתני' אהדדי וידע נמי שפיר דההוא ברייתא דלנוקחין מהן בהמה לקרבן מיתרצה נמי בהנהו שינויי ולא למיפרך קא בעי הבא כדרך המקשה והתרצן דהא ההוא דעובד כוכבים חס על בהמתו אתמר נמי לעיל כבר אלא שבעל הגמ' סידר אמתני' דהכא כל מה דאתמר לעיל אמתני' דמקום שנהגו למכור וכו' לכך הקשו לירמי מתני' אהדדי ולישני כדמשני לעיל ולישני רב דלעיל דלעיל ואע"ג דאף רב הדר ביה מ"מ ליסדר נמי האי שינויא דשני רב לעיל ולימא נמי בתר הכי והדר מיניה רב דלעיל ויתרצו דהאי דלא סידר רומיא דלעיל משום דההיא רומיא כבר רמה לעיל וידע שפיר כל מה דאתמר עלה לעיל ואע"ג דידע נמי דמתרצה נמי האי דומיא דהכא בההיא שינויא דלעיל דעובד כוכבים חס על בהמתו נחת נמי הסדרן לסדר הקושיא והשינויא ארומיא דההיא ברייתא דלנוקחין מהם בהמה לקרבן ואע"ג דנחתית נמי הכא לשנויי דלעיל מ"מ ההוא שינויא קמא דרב מקום שנהגו למכור לא בעי לשנויי הכא משום דלא שייך הכא משום דהוה דייקוין מינה הא במקום שאסרו למכור כגון במקום דחשדי ארביעה אסרו ליקח וזה אינו דבכל מקום לנוקחין מהם בהמה לקרבן כדמסיים ואזיל אבל בתירוק השני של התנא' ס"ל דהמקשה למפרך קא בעי הבא והא דלא רמי מתניתין אהדי משום דכבר ידע השינויא דלעיל ומ"מ פריך מההיא דלנוקחין משום דלא מיתרצה כלל אפי' בההוא שינויא דלעיל דעובד כוכבים חס על בהמתו משום דהוה ס"ל דהכא לא שייך לומר חס כיון שבא למוכרה כדמסיים ואזיל:

בא"ד ותקשה א"כ כל הני קראי דקא מותבי מינייהו רבנן ואע"ג דשני להו ר"א לקמן ונימא דלעולם הך מתניתין איירי במקום שלא נחשדו ארביעה ואיתא כר"א נראה לו לרב דנחק לאוקמא כר"א אלא נראה יותר לאוקמא כרבנן דמתירין ליקח אפי' באתרא דחשדין ארביעה וטעמיהו דרבנן משום דעובד כוכבים חס על בהמתו אבל במקום דלא שייך חס כגון שהבהמה של ישראל אפי' רבנן חיישי לרביעה ואתי ההיא דאין מעמידין נמי כרבנן כנ"ל ובלאו הכי ע"כ האי שינויא דעובד כוכבים חס לא אתי אלא לרבנן דהא לר"א לא ס"ל עובד כוכבים חס דהא בכל ענין אוסר ליקח מן העובדי כוכבים ועיין לקמן (עבודה זרה דף כ"ד ע"ב) ד"ה ר' יוחנן אמר גבול יש לה וניחא נמי השתא לרבינא ולר' פדת וכו' ר"ל דלכאורה משמע דרבינא ור' פדת לא ס"ל ההיא שינויא דעובד כוכבים חס על בהמתו מדמהדרי אשינויי אחרוני וא"כ מה יתרצו בההיא דומיא דלעיל דרמי מתני' אהדדי אבל השתא אתי שפיר דאינהו נמי אית

להו לעיל ההוא שינויא דעובד כוכבים חס על בהמתו אלא אהיא ללוקחין בהמה לקרבן לית להו האי שינויא:

בא"ד תקשה לן מ"מ כיון דמה שאין אנו מוכרין משום חשש רביעה הוא כצ"ל וק"ל:

ד"ה רגלא בחבריה ידע וכו' ולית להו רבה וכו' כצ"ל ובמ' נמי משמע ורגלו לשון מעילתו כצ"ל אבל רש"י פי' מדגילין לשון דגל וכו' כצ"ל:

ד"ה עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני ונראה דגרים נמי דפסקא זוהמתן היינו משום דאע"ג דאינהו לא הוו מזלייהו הוו כך נראה לגרום לכאורה וכוונת התנא' הוא לומר דנראה להם דגרים נמי פסקא זוהמתן אע"ג דלא עמדו על הר סיני משום דאע"ג דאינהו לא הוו מזליהו הוו אלא שיש לתמוה על דברי התנא' מה חדשו הם הלא גמרא ערוכה היא בשבת פרק חבית (שבת דף קמ"ו) דקאמר שם ישראל שעמדו על הר סיני פסקא זוהמתן וכו' א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי א"ל אע"ג דאינהו לא הוו מזליהו הוו דכתיב את אשר ישנו פה וכו' ע"ש דוחק לומר שבספרי התנא' לא היה הגירסא כך שם בשבת ונ"ל שהספרים חסרים כאן בדבור וכן צריך לגרום בדברי התנא' ונראה דגרסין נמי גרים נמי דפסקא זוהמתן משום דאע"ג דאינהו לא הוו מזלייהו הוו וכוונת התנא' שגרים כאן בגמרא גרים נמי יכו' כדאיתא שם בפרק חבית דאל"כ מפני מה לא הקשה המקשה הכא עוד אי הכי גרים נמי כמו שהקשה א"ה ישראל נמי דו"ק נ"ל:

דף כג.

גמרא ממאי דלמא דכ"ע לא חיישי לרביעה וכו' פי' למר דהיינו לדברי רבינא דביעבד ולתירוצא דלעיל דרשב"א משום חס על בהמתו ורומיזא דרמינן לעיל מיתרצה בשינויי דלעיל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

ודלמא ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בפרה וכו' אבל בשאר קרבנות מוודו וכו' לר' פדת פריך דמוקי ליה פלוגתייהו דר"א ורבנן באי חייסין ברביעה אבל לשינויי דלעיל ל"ק מידי דאינהו ס"ל דבין ר"א ובין רבנן לא חיישי לרביעה או משום דעובד כוכבים חס על בהמתו או משום דביעבד לא חייסין ינא פליגי אלא או בדרב יהודה אמר רב בהניח עליה עודה של שקין או כדתני שילא דבר אל בני ישראל ייקחו אלא לרבי פדת קשה וק"ל:

תוס' ד"ה רבינא אמר הא לכתחלה וכו' ותימה א"כ מה יתרצו משני המשניות וכו' ר"ל דבשינויא דרבינא לא מתרצו בשני משניות דלעיל משום דתריייהו איירי בלכתחלה וגם בשינויא דרבי פדת לא מתרצו דלוחק לומר דהיא מקום שנהגו למכור וכו' אתי כרבנן והיא לאין מעמידין אתי כר"א דא"כ רישא רבנן וסיפא ר"א וק"ל:

בא"ד וא"ל שיתרצו בשינויא קמא דרב וכו' כיון דלא קס דאף רב הדר ביה משום טעמא דפרישית מקשין התלמידים דלמלא לעולם אימא לך דרבינא ורבי פדת מתרצו משניות דלעיל בשינויא קמא דמאי טעמא הדר ביה רב משום דלא מצו לאוקמי כאן הא אינהו מתרצו הך קושיא דלוקחים בהנהו שינויא דקאמרי השתא כל חד למר כדאית ליה וי"ל דזה נראה דוחק דנימא דאינהו ס"ל כשינויא דרב כיון דרב גופיה הדר מיניה ולא רצה לתרן ההיא דלוקחין בתירוצים דידעו ולעמוד בשינויא קמא דשני לעיל גופיה ובי תימא הא עכ"פ אפי' לפי מסקנת התנא' אינהו ס"ל דלא כרב דהא רב מכח קושיא דהכא הדר משינויא דלעיל ושני דעובד כוכבים חס על בהמתו מכלל דרב מתרן ההיא דלוקחין דמשום הכי שרי לזבוגי מניייהו מטעם דעובד כוכבים חס על בהמתו ואינהו מהדרי אשנויא אחרניי דנראה להם דלענין קרבן יש לנו להחמיר ולא נסמוך אהאי טעמא דעובד כוכבים חס על בהמתו אין זה נראה דוחק כ"כ דאע"ג דמתרצה גם כן רומיזא דהכא באי שינויא דעובד כוכבים חס על בהמתו וכדשני לה רב אעפ"כ מהדרי אינהו אשינויא דעדיפי מיניה משום דנראה להם דיש להחמיר בקרבן ורב נמי אפשר דס"ל ג"כ שינויא דידעו אלא דחד מתרי שינויא נקט ונקט האי שינויא דעובד כוכבים חס דמתרצ' ביה גם האי רומיזא דלעיל משא"כ באי שינויא דרבינא ודר' פדת וק"ל:

בא"ד מיהו מסתברא להו דלענין קרבן יש לנו להחמיר וכו' והא דלא קאמרי התנא' דמשום הכי לא מסתבר להו ההוא שינויא הכא דכיון שבא למוכרה אינו חס ואיכא למיחש לרביעה כמו שכתבו התנא' לעיל בסברת המקשה דפריך ורמינהו וכו' י"ל משום דהא כבר שני לה התרצ' לעיל דהכא נמי חייש שמא שלפעמים אינו יכול למוכרה כדלעיל והא דלא תירצו התנא' לעיל בסברת המקשה דס"ד דבקרבן יש להחמיר כמו שתירצו הכא משום דא"כ מה מתרן התרצ' וק"ל:

ד"ה ע"י ממון לכך נראה לפרש דודאי מייירי באשת כהן וכו' ויש לדקדק דתקשה לך הכל דמנא ליה לרבינא דהא מתני' איירי באשת כהן ולמידק מינה דביעבד לא חייסין דנבעלה דלעולם אימא לך דביעבד נמי חייסין לבעילה אלא דמתני' איירי באשת ישראל אע"ג דנבעלה באונס אינה נאסרת ואין לומר דלייק לה כמו שכתבו התנא' בתר הכי ועוד דמתוך המשנה יש להוכיח דמייירי באשת כהן דקתני ע"י ממון מותרת לבעלה טעמא דע"י ממון דמרתת אהפסד ממנו וכו' דהא על כרחך האי דיוק דכתבו התנא' לא אתי אלא למאי דדחי דהכא היינו טעמא דמתיירא משום הפסד ממנו אבל לפי מה דס"ד דרבינא ליכא למידק הכי דאי רבינא נמי ידע דטעמא דע"י ממון מותרת הוא מטעם הפסד ממון א"כ בעי להוכיח מכאן דביעבד לא חייסין לבעילה וצ"ל דרבינא ס"ל דכיון דמתני' סתמא קתני האשה שנחבשה וכו' מייירי בכל ענין בין באשת ישראל בין באשת כהן מותרת ע"י ממון ובסיפא דע"י נפשות אסורה בכל ענין בין באשת כהן בין באשת ישראל דאל"כ היה לו לתנא לחלק ברישא מיניה וביה בין אשת ישראל לאשת כהן וק"ל:

בא"ד וא"ת מאי סלקא אדעתיה דרבינא וכו' וי"ל דסבר רבינא וכו' ה"ה אף היכי דליכא הפסד ממון לפי תירוק זה של התנא' הדרא קושיא לדוכתה דא"כ ל"ל לתנא למתני ע"י ממון מותרת ה"ל למתנא סתמא האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים מותרת ולי נראה לתרן דס"ד דרבינא דהא דקתני ע"י ממון לרבותא קתני לא מבעיא היכא דנחבשה בחנם פשיטא דמותרת לבעלה אלא אפי' היכא דנחבשה בשביל ממון דס"ד למימר כיון דמשועבדת לו בשביל ממון ליחוש דנבעלה קמ"ל ורבינא לא סלקא אדעתיה כלל טעמא דמתיירא משום הפסד ממון דו"ק נ"ל:

ד"ה תדע דקתני סיפא וכו' דודאי שלא ע"י ממון אסורה דאי ס"ד מותרת אמאי נקט רישא וכו' תירוק זה של התנא' תמוה הוא דגמרא קאמר תדע דקתני סיפא והתנא' מפרשים דלייק מרישא מללא קתני רישא שלא ע"י נפשות וכו' ויש ליישב הגמ' בדוחק תדע מדקתני רישא ע"י ממון מותרת לבעלה ש"מ דוקא ע"י ממון דאל"כ לתני סתמא האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים מותרת לבעלה וכי תימא דנקט ע"י ממון לדיוקי מיניה הא ע"י נפשות אסורה זה אינו דהא קתני סיפא בהדיא דע"י נפשות אסורה אבל לפי לשון התנא' דקאמר ליתני רישא שלא מחמת נפשות לא יתישב וק"ל:

ד"ה התם יצרו תקפו וכו' יש לומר שאני הכא כיון דדמיה יקרים וכו' יש לדקדק על תירוק זה הא ר"א פוסל ג"כ בכל שאר הקרבנות לאין דמיהו יקרים אפ"ה לא אמרינן עובד כוכבים חס על בהמתו ועוד מאי מקשו כלל מהא דלעיל הא כבר כתבו התנא' לעיל בעמוד זה דרבינא ורבי פדת ס"ל דאע"ג דאמרינן עובד כוכבים חס על בהמתו לענין למכור להם בהמה מ"מ בקרבנות יש להחמיר יותר דלא נסמוך על הא דעובד כוכבים חס על בהמתו וא"כ מאי מקשו התנא' וי"ל דהיא הנותנת דמשאר הקרבנות לא קשה מידי אלעיל דבקרבנות יש להחמיר יותר ולא מקשו התנא' אלא מפרה שדמיה יקרים והיה מסתבר לומר ולסמוך אפי' היא קרבן לומר דעובד כוכבים חס על בהמתו ואפ"ה אמרי' יצרו תקפו ולא חס א"כ כ"ש לעיל דנימא הכי ותירצו דלאו ק"ו הוא דנוכל לומר דאלרבה משום דדמיה יקרים עומדת למכור וכו':

דף כג:

תוס' ד"ה אלא וכו' ונ"ג אלא ובספרים לא היה כתוב אלא וכו' משום דלפי פי' התנא' לא שייך אלא משום דפרכת המקשה לא קאי אשינויי דחטאת קרייה רחמנא אלא אפלוגתא דר"א ורבנן קא פריך כדלעיל ולא שייך לומר בדברי התרצ' אלא אפי' נימא דלר' שמעון הדר משינויא דחטאת קרייה רחמנא ולא לרבנן וק"ל:

ד"ה בקשו וכו' וי"ל דע"י שמיר אינו עשה חלק וכו' דאם תקשה א"כ היאך בנו המזבח מתחלה הא אבנים שלמות אמר רחמנא ר"ל שלא יהיו בהם פגיונות כבר תירצו התנא' בפ"ק דחולין דף י"ח ד"ה כפגיונות המזבח שבנו אותו מאבנים חלקים קטנים אבני נחל ע"ש:

דף כד:

ד"ה יתרו לאחר מתן תורה בא וקא חשיב פירש מן האשה וכו' ר"ל ויליף לה התם מדכתיב לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי זה נאמר למשה בשעת מתן תורה ומאי קאמר הא לא היתה צפורה עמו אז למ"ד יתרו לאחר מתן תורה בא והיאך יכול להיות שפירש אז ממנה שנאמר שהסכים הקב"ה על ידו:

בא"ד וי"ל שהקב"ה נתן לב וכו' הלשון מגומגם וא"א לישבוג ונ"ל שהספר חסר וכן צ"ל שהקב"ה הסכים על ידו על שנתן לב לפרוש מן האשה ור"ל לא שפירש מן האשה בפועל שהרי לא היתה אז עמו אלא שנתן אל לבו לפרוש ממנה כשתבא אליו ועל זה הסכים הקב"ה על ידו וע"ש ביבמות כי צ"ע ליישב תירוק זה של התנא' עם מה שתירצו התנא' שם קושיא אחרת ע"ש:

בד"ה רבי יוחנן אמר גבול יש לה וכו' וקאי לשינויי רומיזא דמתני' וכו' ר"ל דרבי יוחנן נמי ס"ל שינויא דלעיל דטעמא דההיא דלוקחין מהן בהמה לקרבן הוי משום דעובד כוכבים חס על בהמתו אלא שהוסף לומר ולחלק דלאו בכל בהמות איירי דמותר ליקח מהן אלא דוקא בפחותות מצבת ג' וההיא דאין מעמידין איירי אפי' בפחותות מצבת ג' דכיון לאין הבהמה שלו לא שייך לומר דחס עליה ואלויבא דרבנן קאמר וכו' וא"כ הוי טעמא דרבנן דלא חיישי בקרבן לרביעה משום דס"ל דעובד כוכבים חס על בהמתו אבל היכי דלא שייך לומר עובד כוכבים חס אינהו נמי חיישי לרביעה וא"כ ההיא דאין מעמידין אתיא נמי כרבנן אבל לר' פדת דשני לעיל הא ר"א הא רבנן ס"ל דלרבנן לעולם לא חיישי לרביעה כלל:

דף כה.

ד"ה למשה וליהושע וכו' והר"ר אלחנן אומר דההיא מעשה דחזקיה לא היה אלא אות בעלמא וכו' צ"ל דרבי אלחנן מחלק וס"ל דכשהשמש עומד במקומו הוא גם ופלא גדול שהרי העולם אינו מתקיים כ"א ע"י תנועות השמש אבל כשהלך לאחוריו אינו גם ופלא כ"כ כי זה אפשר להיות וגבי חזקיה לא ביקש הקב"ה לעשות לו גם אלא שנתן לו בזה אות וסימן שיעמוד מחליו וכן הוא הענין גבי קין והא דקאמר שהעמיד לו גלגל חמה הוי פירושו העמידה לאחוריו לא שעמד במקום אחד וק"ל:

דף כה:

ד"ה איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים וכו' פ"ה אשה חשובה וכו' אלמא איכא אשה דקטנא לה וכו' דברי התנא' תמוהים כאשר מובן מעצמו גם כתב פ"ה מה שלא נמצא כן בפי' רש"י ונראה דהתנא' רעונם לומר ג"כ ככוונת פרש"י דס"ל לגמרא דאשה חשובה ר"ל קרובה למלכות וגם יפה ומחמת זה דיוק הא אינה יפה משום עריות נמי ליכא אלא שקשה להתנא' דמנא ליה לגמרא דלייק כן דלמא הא דקאמר ר' ירמיה באשה חשובה אינו ר"ל אלא שקרובה למלכות ולא שהיא יפה ולעולם אפילו באינה יפה יש בה משום עריות להכי כתבו התנא' דלייק לה הכי דא"כ הוא דס"ל לר' ירמיה דככל אשה שייך בה משום עריות וגם משום שפיכות דמים כשאינה קרובה למלכות א"כ מתני' דקתני משום עריות איירי בכל הנשים ותאת לאשמועינן אפילו היכי דליכא משום שפיכות דמים כגון בקרובה למלכות אפ"ה אסורה להתייחד משום עריות דשייך בכל הנשים א"כ (לא) הוי ליה לרבי ירמיה למימר לא צריכה אלא באשה חשובה כמו שאמר לעיל לא צריכה באשתו עמו דהוי תשובה לדברי המקשה שהקשה ותפוק ליה משום שפיכות דמים דשייך אפי' באיש וק"ו באשה ומה אצטרריך כלל מתני' למתני דאסורה אשה להתייחד עם משום עריות והיה לו להשיב לא צריכא מתני' לאשמועינן אלא אפי' באשה חשובה ר"ל קרובה למלכות דלא שייך בה טעמא דשפיכות דמים דאפ"ה אסורה משום עריות וכ"ש באשה שאינה חשובה דגם כן אסורה משום עריות ויש בה גם כן טעמא דחששא דשפיכות דמים וא"כ מתניתין איירי בכל הנשים ומקאמר ר' ירמיה באשה חשובה עסקינן משמע דמתניתין איירי דוקא באשה חשובה אלא דודאי ר"ל נמי באשה חשובה שהיא יפה ור"ל דמתניתין איירי דווקא באשה חשובה שהיא קרובה למלכות וגם יפה אז שייך בה משום עריות ולא משום שפיכות דמים הא באינה חשובה כלל לא למלכות וגם אינה יפה הוי איפכא דיש בה משום שפיכות דמים ואין בה משום עריות ומכלל אס קרובה למלכות ואינה יפה אין בה לא משום שפיכות דמים ולא משום עריות והיינו מה שכתבו התנא' ודקדקו בלשונם ואמרו לר' ירמיה דמוקי לה בקרובה למלכות וכו' אלמא איכא אשה דקטני לה לא יתיב עובד כוכבים דעתיה עליה לביאה ר"ל ולכך אין בה משום עריות אלא משום שפיכות דמים כשאינה קרובה למלכות והכא שהיא חשובה וכו' ר"ל וא"כ מכלל זה שמעינן דהכי שהיא חשובה למלכות ואינה יפה ליכא למיחש לא משום ש"ד ולא משום עריות ושריא:

דף כו:

תוס' ד"ה אני שונה לכל אבדת אחיך וכו' עד אבל מסור לעובדי כוכבים אנסין מיגרע גרע וכו' סיומא דתירוצא דהתנא' הוא והשתא ס"ל להתנא' דאפילו למ"ד דממון מסור לאנסין אסור לאבדו בידיים היינו דוקא לאבדו בידיים אסור אבל מ"מ אינו מחויב בהשבת אבדתו ובתר ה"ק ושמא מאן דאית ליה וכו' אית

מהר"ם • עבודה זרה

ליה נמי דמשיבין אבדתו אבל אינו מטעם דאיתרבי להשבת אבדה אלא מטעם דיבין רשע וילבש צדיק אבל בהשבת גופו אינו מחויב כלל ולבך היו מורידין וכו' אבל עדיין יש לדקדק דה"ל להתנוס' לתרן בקינור דאינו דומה מסור למומר דמגרע גרע מיינה דמסור לא איתרביאי להשבת אבדה ואין משיבין אבדתו ואפי' אם נאמר דמאן דאית ליה ממונן מסור לאנסים אסור לאבדו בידיים אית ליה נמי דמשיבין אבדתו היינו מטעם דיבין רשע וכו' אבל מומר לעבודת כוכבים דאתרביאי להשבת אבדותו כ"ש דאין מורידין גופו ונראה דהמשך דברי התנוס' כך הם דבקושיא היו ס"ד דמסור לאנסים נמי אתרבי מלכל אבדות אחיד ומשיבין ג"כ אבדתו ולא מיייתי גבי מסור לאנסים קרא דיבין רשע וילבש צדיק אלא לתת טעם דהכל טעמא מאי דמפני מה יהא אסור לאבד ממונו ויהא מותר לאבד את גופו ולבך הקשו שפיר דלמא גבי מומר נמי הכי הוא ותירצו וי"ל דשאני הכא דמהאי קרא דמרביתן השבת אבדתו ילפינן השבת גוף בישראל וכו' ר"ל וא"כ על כרחך ליבא למימר דהא דאסור לאבד ממונו של מסור לאנסים מטעם דאתרבי מלכל אבדות אחיד דא"כ היה לנו לומר דאתרבי נמי להשבת גופו אלא ודאי מסור לאנסים מגרע גרע ממומר ולא אתרבי להשבת אבדה ואין חייבין בהשבת אבדתו ואפילו את"ל דמשיבין אבדתו אינו מטעם דאתרבי מלכל אבדת אחיד אלא מטעם דיבין רשע וילבש צדיק לחוד ולבך ליבא לאקשווי מיינה למומר וק"ל:

בא"ד לו לרבות גופו וכו' והא דאיצטריך גבי ישראל לרבות השבת גופו והא ק"ו הוא מהשבת ממונו וי"ל דבהשבת גופו חייב אפילו להוציא משלנו לפדותו וק"ל:

ד"ה סמי מכאן מומר נראה דדוקא לגבי הורדה וכו' ובפרק השולח ס"ת שכתבו מין ומומר וכו' פסולה ר"ל ואליבא דר' יוחנן צ"ל דהמומר דהתם היו לתיאבון ולבך קאטריך ליה למתני בהדיא מין אבל הכא גבי הורדה א"א למתני ליה גבי מין דממ"נ דאי היו מומר לעבודת כוכבים להכעיס היינו מין לר' יוחנן ואי היו מומר לתיאבון לית ליה דינא דמורידין כיון דאתרבי לדין השבת אבדה וק"ל:

ד"ה איזהו מין וכו' ותניא פ"ק דחולין שחיטת מין לעבודת כוכבים וכו'. ר"ל וכיון דשמעינן הכא דישראל העובד עבודת כוכבים היו מין לכ"ע א"כ היו שחיטתו אסורה וקשה דבפ"ק דחולין וכו' ומאי קושיא הא אשכחנא ישראל עובד עבודת כוכבים וכו' ר"ל וא"כ נובל לומר הא דקתני אין מינין בעובדי כוכבים היו פירושו בסתם עובדי כוכבים אע"פ שעובדים עבודת כוכבים אין שחיטתן אסורה משא"כ בישראל דכשהוא עובד עבודת כוכבים חמור יותר ונקרא מין ושחיטתו אסורה ותי' דהא דקאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו דוקא הכומר לעבודת כוכבים וכיון דישראל הכומר היו מין לענין זה כ"ש כומר עובד כוכבים דפשיטא ליה לגמרא דכומר עובד כוכבים אדוק יותר לעבודת כוכבים מכומר ישראל יק"ל:

דף כז.

ד"ה ברופא מומחה אפי' אינו מומחה למילה וכו'. נראה דכתבו כן משום דס"ל דא"א לפרש דאירי במומחה למילה דכיון (דלר') [דר"מ] אסר מילה בעובד כוכבים אפי' באחרים עומדים ע"ג א"כ היאך מצינו שנגעה מומחה וק"ל:

ד"ה ובי היכן מצינו וכו' וקשרתם וכתבתם כל שיטנו בקשירה וכו' ואע"ג דהאי קרא בתפילין כתיב צ"ל דילפינן ס"ת מתפילין דהא כל התורה אתקש לתפילין דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך:

ד"ה אלמא אע"ג דלא מהילי וכו' ונפקא מינה לנודר א"כ שפיר פריך קראי אהדדי וכו' כצ"ל:

דף כז:

נמרא ולא הספיק לנמור את הדבר עד שיצאת נשמתו במותר כצ"ל וכן משמע בפרש"י:

תוס' ד"ה חויא טרקיה וכו'. וי"ל דמעיקרא הכי פריך וכו' מקשין התלמידים מה להתנוס' להתחיל בפי' המקשה היה להם לתרן קושייתם שהקשו הא השתא דלא הניח ליה להתרפאות ממנו נמי לא היו ליה אסותא שהרי מת זהו כוונת הקושיא של התנוס' והיה להם לתרן בקצרה דמוטב שימות זכאי בלא פרצת גדר וכו' וי"ל דהוכרחו התנוס' להאריך בפי' המקשה משום דיש לפרש המקשה כפשוטו דפריך איהו נמי חוייא טרקיה ומה לי אם היה עובר על דברי חביריו ומה לי שלא עבר ומה היה מפסיד בכך אם היה עובר ומשני חוייא דרבנן היא גרוע ורעה ויתר דלית לה אסותא ולפי פירוש זה תשאר קושיית התנוס' בדוכתא דמה היה מפסיד בכך הא השתא נמי לא היו אסותא ומה תירץ המתרן במה שאמר חוייא דרבנן לית לה אסותא וליבא לתרן דמוטב שימות זכאי דא"כ היו עיקרו חסר מן הספר בדברי התרטן מאחר שהמקשן לא ידע סברא זו שהרי הקשה מתחלה איהו נמי חוייא טרקיה ומה יפסיד בכך ועוד קשה דהיה להתרטן לתרן בקצרה דשפיר דיפסיד משום דמוטב שימות זכאי וכו' ולמה ליה הא דקאמר חוייא דרבנן לית לה אסותא לכן האריכו התנוס' בפירוש המקשה דמעיקרא פריך הכי וכו' ור"ל דשפיר ידע המקשה סברא זו דמוטב שימות זכאי וכו' אם לא ירויח דבר במה שיעבור על דברי חביריו אלא דהכי פריך דהיה לו להתרפאות ויחיה ואם יחזור וינשכנו נחש פעם אחרת יתגרפא גם ממנה וירויח שיחיה ולא ימות ומשני חוייא דרבנן לית לה אסותא וא"כ לא ירויח דבר אם יעבור על דברי חביריו ולא הוצרך המתרן להאריך ולומר ומוטב שימות זכאי בלא פרצת גדר וכו' דסברא זו ידע שפיר גם המקשה אלא שעדיין יש לדקדק למה האריכו התנוס' לפרש דברי המקשה כיון דכבר פירש רש"י דברי המקשה כן בהדיא וזה היה אפשר לתרן דהמשך דברי התנוס' כך הם י"ל דהא פשוט הוא דמעיקרא פריך הכי וכו' כמו שפרש"י ולפיכך מסיק שפיר המתרן חוייא דרבנן לית לה אסותא וכו' אבל עדיין יש לדקדק למה התחילו התנוס' דבריהם פ"ה שבל העובר על דברי חכמים וכו' בלא פ"ה היו יכולין להקשות קושייתם ילתרן כמו שתירצו ונראה דהתחלת הדבור צריך להיות כך איהו נמי חוייא טרקיה חוייא דרבנן דלית לה אסותא פ"ה והיה יכול להתרפאות וכו' וא"ת איהו נמי לא היה ליה אסותא וי"ל דמעיקרא הכי פריך וכו' והיו כאלוהי הקשו התנוס' על פרש"י מפני מה מפרש רש"י דברי המקשה כך ולא פירשו כפשוטו כלעיל יכאלוהי השיבו התנוס' דלאנו פי' רש"י כפשוטו והוה קשה וא"ת איהו נמי לא היה ליה אסותא אבל השתא י"ל דמעיקרא הכי פריך וכו' יתיישב שפיר וק"ל:

ד"ה יכול אפי' בפרהסיא כי' ולר' ישמעאל אין שום חילוק בדצנעה בכולן יעבור ואל יהרג ובפרהסיא בכולן ייהרג ואל יעבור כצ"ל:

בא"ד ולפי זה נובל לומר דהא דעבד ליה יעקב מינאה וכו'. יש לדקדק מאי קאמר ולפי זה הא בלא זה בשמעתין גופא מחלק בין צנעה ובפרהסיא ומה שייך לומר ולפי זה וכו' ונראה דר"ל בשמעתין לפוס ריהטא משמע דהאי להכא כיון דמשום חשש (דאתנ) [דלמא אתני] לאמשוכי בתרייהו דמיינס אסרו להתרפאות דהוי מעין עבודת כוכבים מקאמר ורבי ישמעאל ה"מ בצנעה וכו' דתניא היה רבי ישמעאל אומר וכו' משמע דהאי דהכא היו נמי מעין עבודת כוכבים ומכלל דלרבנן דפלגי עליה דרבי ישמעאל אסור להתרפאות מהן אפילו בצנעה כיון דזה היו מעין עבודת כוכבים ואינהו ס"ל דבעבודת כוכבים

אפילו בצנעה ייהרג ואל יעבור א"כ לא היה מצו לאוקמו דההוא דרבי אבא היה מותר מטעם דהוה בצנעה דא"כ לא אתי כרבנן אבל השתא דכתיבנא דהאי דהכא לא היו עבודת כוכבים אלא משום דרבי ישמעאל ס"ל דבפרהסיא בכולן ייהרג ואל יעבור אפי' במצוה קלה לפיכך לא הניחו רבי ישמעאל אבל אי היו בצנעה היו שרי אפילו לרבנן לכך קאמר ולפי זה נובל לומר וכו' וק"ל:

בא"ד דאמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש וכו' כצ"ל:ה"ה כל מכה שמחללין וכו' וכל מה שאמרנו וכו' הוצרך לכתוב זה כאן דמשום דהשתא קאמרינן דבבריי' לכ"ע אפילו לרבי יוחנן דקי"ל הלכה כוותיה בכל דוכתין ס"ל אסור להתרפאות מהן אפי' בדבר שאין בו סכנה וא"כ קשה על מה סומכין עתה להקיז דם מהן לכך קאמר וכל מה שאמרנו וכו' ועל זה אנו סומכין וכו' וק"ל:

דף כח.

תוס' ד"ה מכה של הלל פ"ה שכנגד חלל הגוף ובירושלמי מפרש כל שהוא מן החלל ולפנים ר"ל שכנגד החלל משמע אפילו היכי שהמכה מבחוץ אלא שהיא כנגד החלל מחללין עליה השבת אבל מלשון הירושלמי משמע דוקא היבא שהמכה היא בחלל הגוף ולפנים ממש:

דף כח:

ד"ה שורייני' דעינא בליבא תלו וכו' לשון התנוס' מגומגם ונ"ל שהספר חסר ובאובנתא דלבא הוא פירוש אחד שפירשו התנוס' ללא כרש"י וכצ"ל פ"ה מאור עיניים תלוי בטרפשי הלב ולי נראה באובנתא דלבא וכו':

דף כט.

ד"ה המסתפר מעובד כוכבים וכו' תימה של בית ר"ג שהיו רואין במראה וכו'. הלשון מגומגם ול"נ דכן צ"ל תניא בתנוספתא [כו'] לפי שאין חשודין על שפיכות דמים של בית ר"ג התירו שיהיו רואין במראה מפני שהיו קרובין למלכות פי' אף מן העובד כוכבים וכו' תימה דמשמע שאסור לאיש לראות במראה והתימה הוא דמשום מאי יהא אסור ואם אסור הוא א"כ מפני מה התירו להסתפר מן עובד כוכבים ולראות במראה ומתרן ונראה שהטעם הוא וכו' עד ומיהו אינו אסור כ"א להתנאות וכו' ובזה מתורן הכל:

דף כט:

ד"ה אחיא שם שם מענגלה ערופה וכו' דרבא יליף ללא מיתסר בהזמנה וכו' כצ"ל וי"ל דהתם משמשים ממשמשים וכו'. ר"ל דלעולם מת גופיה מסתבר טפי למילף מענגלה ערופה ולא מעבודת כוכבים אליבא דכ"ע כדאמר התם לאבוי דמידי דאורחיה ממדי דאורחיה ילפינן לאפוקי עבודת כוכבים דלאו אורחא הוא לישראל אלא דהתם היו משמשי מסתבר ליה לרבא למילף מעבודת כוכבים דהוי נמי משמשי דמשמשי ממשמשי עדיף טפי למילף אבל הכא דאיירי במת גופיה אפילו רבא מודה דילפינן מענגלה ערופה:

דף לא.

ד"ה דאסר רב הלכה כרבי אליעזר וכו' וההיא דרבה בר רב הונא דחתך לה לבשרא אתלת קרנתא וכו'. לשון התנוס' מגומגם ועיין בפ' ג"ה דף צ"ה דפריך לרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור ורב היכי אכיל בישרא וכו' ומשני בצייירי וחתימי אי נמי בסימנא כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא:

בא"ד וקשה קצת לפירוש ר"ת וכו' ורב אשי לעיל הזכיר חומן ביד עובד כוכבים וכו'. גס היה יכול להקשות דאי רב אשי לעיל איירי בישראל חשוד מה שייך לחלק בין חומן ליינ דמנ"מ בחומן שאינו ראוי לנסך כיון דישראל הוא דדוחק לומר דישראל חשוד לנסך לעבודת כוכבים דההוא מומר לעבודת כוכבים מקרי:

ד"ה ותרוייהו כרבנן וא"ת אימא דר' יוחנן סבר כר"א וכו'. יש לתמוה אי ר"א מצריך חותם בתוך חותם א"כ איך יתורן הא דפריך לעיל והא תנן המפקיד פירותיו וכו' ומשני כגון שייחד קרן זוית וכו' עד הא ר"א הא רבנן וצריך ליישב בדוחק דנימא דהא דמשני כגון שייחד לו קרן זוית ר"ל והוי מפתח וחותם ופריך א"כ בשתיה נמי לשתרי וכו' ומשני הא ר"א דמתיר בחותם בתוך חותם בשתיה והא רבנן דאפילו בחותם בתוך חותם אינו מותר בשתיה וק"ל:

דף לא:

ד"ה רב נחמן אמר משום גילוי וא"ת למ"ד משום גילוי מ"ט לא תני לה במתני' וכו'. וליבא למימר דבימי התנא עדיין לא גזרו על השכר דתקשה לך דהכל טעמא מאי כיון דגבי שכר שייכא גזירה דגילוי כמו גבי גבינות שגזרו על הגבינות משום גילוי ה"ל אז נמי לגזור על השכר:

דף לב.

גמ' מיתבי הדרדורים של עובדי כוכבים וכו' עד משום ר' יהושע בן קופסאי אסור לעשות מהן שטיחין לחמור והא הכא דרוצה בקיומו ע"י ד"א וקתני דאסור וכו'. מקשין העולם מאי פריך דלמא איהו ס"ל כת"ק דמתיר לגמרי בהנאה אפילו היין וכ"ש לפירוש התנוס' דרשב"ג משום ר' יהושע קאמר ליה וליה לא ס"ל אלא ס"ל כעדותו של שמעון בן גודא א"כ מאי פריך המקשה ועוד דלסתיעי מר' מאיר ורבנן דמתניתין דלתרוייהו לא אסרי קנקנים לפי' קמא דהתנוס' דשמעתין אבל לדידי לא קשיא מידי (דר"מ) [דר"א] ור' יוחנן הכי פלגי דמאן דאוסר רוצה בקיומו ע"י ד"א ה"ק דכל דבר שאסור בהנאה לכל (מ"ד דאית ליה דאסור) הוא אסור בכל אופן אפילו ברוצה בקיומו ע"י ד"א ומאן דשרי ס"ל דכל מקום שאסרו לא אסרו רוצה בקיומו ע"י ד"א והשתא פריך שפיר מרשב"ג דאמר משום רבי יהושע בן קופסאי דאסור לעשות מהן שטיחין ש"מ דכל מקום שאסרי בהנאה אסור אפילו ברוצה בקיומו ע"י ד"א ולא קשיא מת"ק דלא אסרו הקנקנים והנאות כלל בהנאה דהא אפילו היין הכנוס בהן לא אסרו בהנאה וכ"ש לעדותו דשמעון בן גודא דמותר אפילו בשתיה ולא קשיא נמי מר' מאיר ורבנן דמתניתין דאינהו לא אסרי כלל הנאות בהנאה אבל מאן דאסר אסר אפילו רוצה בקיומו ע"י ד"א אלא שלפי זה צריך ליישב קצת הא דקאמר ולטעמין קנקנים של עובדי כוכבים ליתסרו וכו' דאם ס"ל כרבנן דמתניתין (פריך) דשרו קנקנים לא פריך מידי לפי מה שכתבתי אלא שיש ליישב דה"ק ולטעמין קנקנים של עובדי כוכבים וכו' רי"ל דמגנטק רשב"ג משום רבי יהושע קופסאי נודות משמע אבל בקנקנים מודה דמותר למיזבגן דלא אסור אלא נודות דראין לעשות מהן שטיחין דאל"כ למה נקט נודות ושטיחין וק"ל ולפירוש התנוס' משמע דלא גרים ליה כלל ולפי שיטה זו יתיישב הרבה קושיית בתנוס' שבעמוד כאשר מבואר מעצמו:

מהר"ם • עבודה זרה

תוס' ד"ה ומאוצר וכו' דהא אמרינן לקמן דשרי למרמי חמרא וכו' נ"ל דתיבת חמרא הוא ט"ם וצריך למוחקה:

ד"ה והא הכא דרוצת בקוימו ע"י ד"א וכו' ומיהו יש לישב הגירסא וה"פ למאן דאסר כ"כ בחרם הדרייני וכו' ר"ל דלא פריך מה דלא אסרו בקנקנים רוצה בקוימו ע"י ד"א דזה לא קשיא כלל דמאן דאסר ה"ק כל מקום שאסרו בהנאה אסור אפילו ברוצת בקוימו ע"י ד"א אבל בקנקנים לא אסרו כלל בהנאה דהא אפילו היין שהכנים בתוכו אינו אסור בהנאה לרבנן אלא הכי פריך דהכל טעמא מאי דמ"ש דבחרם הדרייני החמירו כל כך ואסרו אפילו ברוצת בקוימו ע"י ד"א ובקנקנים לא אסרו כלל בהנאה ימפני מה דחקו החכמים מדתם כל כך ומשני מפני שהדברים עצמן ג"כ דחוקין זה מזה דהתם איתיה לאסוריה בענייה וכו' והכא גבי קנקנים ליתיה לאיסוריה בענייה ולכך לא החמירו לאסור הקנקנים בהנאה כלל אבל לעולם בשאר הדברים כגון קדירות חמץ בפסח וכיוצא בכל מקום שאסרו בהנאה אסור אפילו ברוצת בקוימו ע"י ד"א וק"ל כן נ"ל:

דף לב:

ד"ה עובד כוכבים ההולך לתרפות תנינא במתניתין והפסוק באמצע הדברים האסורים בהנאה וכו' כצ"ל ור"ל דיש דלא גרסי במתניתין עובד כוכבים ההולך לתרפות משום דאינו מעניין דמתניתין דאירי בדברים האסורים בהנאה לכך קאמרי התנא' דשפיר גרסינן ליה במתניתין והא דהפסוק ותנא ליה בין הדברים האסורים בהנאה משום דמזי לבשר הנכנס דהוי נמי בדונמא זה:

ד"ה דלא כרבי אליעזר וכו' דמשמע הא שאין לבזבזין אין נשחטין לעבודת כוכבים וכו' כצ"ל:

דף לג:

סוף ד"ה כך היא גירסת הספרים וכו' ועוד קשה מנא ליה לגמרא בסמוך דציר שורף לענין שמותר לבנום בו יין אחרייו כצ"ל:

דף לג:

גמ' אמר רב פפי הני כלי פתותא דבי מויכסי וכו' כצ"ל והא דכני בשכשוך כתב הרא"ש משום דקים להו דלא בלעי טובא דאי אין מכניסו לקיום פשיטא דהכשרו בשכשוך ואמאי איצטריך למימר כיון דלא בלעי טובא ע"ש:

תוס' ד"ה כסי פרש"י כוסות וכו' שלישי מותר פירוש דאז ודאי בהדחה שלישית נפלט הכל וכו' נפלט לאו דוקא אלא ר"ל הזוהמא שמבחון הוסר הכל:

ד"ה קוני' וכו' ועוד קשה מי גרע חפוי אבר מאם היה כולו ממנו וכו' ר"ל דמסוגיא דשמעתין משמע דמאני קוני' לא בלעי כל כך כמו שאר כלים ועל זה מקשה וכי גרע וכו' ר"ל דאם היה הכלי כולו אבר פשיטא לן שיהיה בולע ונאסר ובשביל שהאבר מחופה על חרם נימא דגרע ולא בלע לכך פיר"ת דהוא היתוך זכוכית והשתא א"ש דאם היה כולו זכוכית לא הוי בלע והשתא שהי' מחופה חרם בלע טפי:

דף לד:

ד"ה שאינו מוציא מידי דופנו וכו' וא"ת כיון דחשיב כלי אחר א"כ תנור וכירים יותן דאמר רחמנא ל"ל וכו'. פירוש כשנעמא אפילו תנור וכירים של חולין בכל מקום אמרה תורה יותן לפי שאין לו טהרה במקוה ליטוהר ע"י חזרת כבשן כיון דחשוב ככלי אחר א"כ נתבטלה ממנו הטומאה:

ד"ה מתענין לשעות וכו' ואין לפרש דשמואל אמר למילתיה לענין תפלת תענית אבל לענין תענית אפילו קבל וכו' ר"ל וכ"ש אפילו לא קבליה דעלתה לו תענית:

ד"ה במה שמש משה וכו' דמצינן למימר דהוראת שעה היתה וכו' ואין להקשות נימא נמי דמשה שמש בשמנה בגדי כהונה והיתה ג"כ הוראת שעה דלא שייך לומר כן משום שהרי לא מצינו שהורה לו השי"ת שישתמש בשמונה בגדי כהונה וק"ל:

דף לד:

גמ' פעם ראשון ושני מותר רש"י פירש דפעם ראשון ושני מקלקל ליה חמרא ולדידיה אין מערבין בו היין כדי לתקנו אלא כדי להוסיף על המדה דומיא דחילוק דקתני בהדיא אלא שהאומן כיון שהוא בקי ויודע שבפעם ראשון ושני היין הוא מקלקלו לא עריב ביה ולפי זה בין בשל בעל בית דאסור אפילו בפעם ראשון יבין בשל אומן דאסור בפעם שלישי אינו אסור אלא במקום שהיין בזול אבל במקום שהיין ביוקר אינו אסור בשום אופן אבל לישנא דגמרא דקאמר מ"ט פעם ראשון ושני דנפיש שומנייהו לא צריך למרמי ביה חמרא וכו' הוא דחוק לפירוש רש"י:

אבל בדברי טו"ד סימן קי"ד מבואר דבדבריו שנותנין היין לתוכו כדי לתקנו ובפעם הג' לא מיתקן זולת יין ולכך אסור בכל ענין אפילו בשל אומן ואפילו במקום שהיין ביוקר ובפעם ראשון ושני לא צריך לתקנו דנפיש שומנייהו הלכך בשל אומן מותר ודוקא במקום שהיין ביוקר אבל במקום שהיין בזול אף בשל אומן אסור ובשל בעלי בתים אפילו בפעם ראשון ושני ואפילו במקום היוקר אסור ולפי זה צ"ל דההיא עובדא דלקמן בסמוך בההוא עובדא דאתא המוריים בארצא והתירו מטעם דאמר קיסטא דמוריים בלומי קיסטא דחמרא בד' לומי צריך לומר דאיירי דווקא בשל אומן והיה ניכר שהיה מפעם ראשון ושני ע"ש בטור י"ד:

תוס' ד"ה אכטא דטייעי וכו' ור"ח גרים אכטא לשון אכטיח כצ"ל ואינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יחא ניתר בעירוי וכו' נראה דהתנא' ס"ל דלפירושו של ר"ח מ"ש דנקיט גמרא דהנודות עשויות מאכטיח ע"כ לאשמועינן דכיון דעושה מדבר אוכל אין לו שום הכשר שהוא ניתר בו אלא שיהי י"ב חודש דוקא כמו הני דורדיא של עובדי כוכבים או החרצנים והזנים לכן כתבו התנא' על זה ואינו נראה כי לא מצינו וכו' דהו"ק:

ד"ה מוריים אומן וכו' והא דפליגי רבי מאיר ורבנן וכו' מדברי התנא' נראה שהם מפרשים סוגיא דשמעתין כפרש"י וללא כפירושו של הטור ר"י דמדמוקי מתני' אחר פעם ראשון ושני איז איירי בשל אומן דאילו לפי סברת הטו"ד שכתבתי הוה ליה לאוקמיה מתניתין אפילו בשל אומן ואפילו בפעם ראשון ושני יבמקום שהיין בזול דאסור בכל ענין וא"כ הא דמסיימי התנא' וההוא מוריים דלקמן וכו' צריך להגיה כן של אומן הוה והיה ניכר שלא היה מפעם ראשון ושני והא דפליגי ר"מ ורבנן במתניתין וכו' א"כ מיירי אחר פעם ראשון ושני וכו' פי' ואיירי בשל אומן והוא ניכר וכו' משום דאי לא היה ניכר שהוא לאחר פעם ראשון ושני לא הוה מסתבר לאסור מספק כיון דבשל אומן איירי וההוא מוריים דלקמן וכו' של אומן היה וכו' ר"ל אם נעמידו בשל אומן צריך לומר שהיה ניכר שלא היה הפעם ראשון ושני לכך כשבא

למקום שהיין בזול העמיד עליו שומרים שלא יערבו בו יין וה"ה דמצי לאוקמי אפילו בשל פעם ראשון ושני ובשל בעלי בתים דו"ק נ"ל:

ד"ה מפני שמעמידין אותן בקיבת עגלי עבודת כוכבים ונראה דר' יהושע לא היה מכוין כי אם לדחותו דהא רבי יהושע לא חייש למיעוטא וכו' ואע"ג דלעיל כתבו התנא' דאפילו לרבי יהושע דלא חייש התם אסר למווחא דמילתא כתבו כן דאפילו איכא מאן דס"ל בהך דהתם כרבי יהושע אבל קושטא דמילתא דרבי יהושע לא חייש למעוטא כלל:

דף לה:

ד"ה מאי שנא וכו' מה הפגימה הזאת וכו' בירושלמי שלנו גורם שם מה הסימא הזאת וכו':

ד"ה משום ניקור וכו' וא"ת מפני מה אסרו משום גילוי יותר ממיום ודבש וכו' כצ"ל ועי' פרק אלו טריפות (חולין דף מ"ט):

ד"ה לפי שא"א וכו' ויעמיד א"ר שמואל בר יצחק מפני ארם הניתן בין הנקבים פי' ויעמיד ויבשנה וכו' כצ"ל וקושיא שניה וכו'. ר"ל הא דפריך ויעמיד ויבשנה לא קאי אחלב אלא אגבינות אבל אין לפרש כפירוש הר"ר אלחנן דקאי אחלב והכי פריך וכו' כצ"ל:

ד"ה חדא קתני וכו' תימה לפי מה שפירש ר"ת וכו' שאותו שהוא קרוש לא נאסר מעולם וכו' צ"ע בדברי התנא' הללו דשם פ' כל העשר (חולין דף קט"ז) בתנא' ד"ה הכי גרסינן ברוב ספרים משמע שם דאפילו למשנה אחרונה אסור חלב העלול מכלל דלמשנה ראשונה דהיינו קודם חזרה אסור אפילו הקרוש וע"ש:

בא"ד וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא כדפרישית לעיל וכו' הלשון מגומגם וכוונתו כדפרישית לעיל בפירוש רש"י דכיון דאינו עומד ליכא למיחש לעובד כוכבים שוטה לערב בו חלב טמא:

דף לה:

ד"ה מכלל דאיכא למ"ד דשרי וכו' וכהאי גוונא במנא דעובד כוכבים וכו' פירוש אם אוכל ישראל בכלי דעובד כוכבים שנבלע בהן טעם פיתו:

ד"ה זליפתן פ"ה פליטתן ונראה שאותה פליטה באה מכח השמן שהוריקו וכו' כדאמרינן לקמן. מהראיה שהביאו התנא' מהא דבפרק בתרא נראה דר"ל שהשמן כשמריקין אותו תוך איזה כלי אותו העירוי מפליט מה שנבלע בו ואם כן ה"נ לשמואל שאוסר השמן מטעם פליטת הכלי ר"ל נמי שמתוך שעירו והוריקו השמן לתוך הכלי האסור נפלט ממנו האיסור לתוך השמן וא"כ לשון התוספות שלפנינו שכתב שהוריקו מכלי האיסור אינו מיושב לפ"ז והיה נראה להגיה שהוריקו לכלי האיסור דהו"ק ומה שהוכרחו התנא' לפרש כן משום דתקשה לשמואל דמפני מה אסרו השמן יותר מכל יתר הדברים ועוד קשה לישנא דזליפתן ולא קאמר פליטתן או גיעולן כמרנלא תמיד בגמרא דקאמר גיעולי עובדי כוכבים לכך כתבו דאותה פליטה באה מכח עירוי לכך קרי לה זליפה ואע"פ כן מסיימי התנא' ולשון זילוף קצת קשה משום דלא מצינו בגמרא דעירוי מקרי זליפה וק"ל:

דף לו:

ד"ה בשלמא למאן דאמר וכו' והיינו דקאמר שמואל לרב בשלמא לדידי וכו' התנא' האריכו בזה משום דלפי תירוצו של ר"י לא יתיישב קצת לישנא דגמרא דקאמר בשלמא לדידי וכו' קסבר גותן טעם לפגם מותר וכו' לכך האריכו לפרש לישנא דגמרא והוצרכו להוסיף ולגרוע בלשון הגמרא כמבואר מעצמו:

ד"ה ורבי יהודה הנשיא היכי אלים וכו' פרשכ"ס דפריך בין לרב בין לשמואל וכו' נראה דהעיקר שבא לפרש דקושיית הגמ' פריך לשמואל משום דלרב לא הוה פריך כ"כ משום דהא אין הכי נמי דרב קאמר דלא לסמוך אדברי ר' שמלאי דקאמר שמלאי לומא קאמרת וכו' לכך פרשכ"ס דעיקר קושיית הגמ' קאי אשמואל וק"ל:

ד"ה והא תנן אין ב"ד יכול לבטל וכו' תימה דבפ' השולח גבי פרוזבול וכו' בלא פרוזבול היו התנא' יכולין להקשות אהא מתניתין גופא דקתני אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד דבירו אא"כ גדול הימנו וכו' ממ"נ אי איירי בדבר שלא נתפשט אפילו קטן ממנו יכול לבטל ואי איירי בדבר שנתפשט אפילו גדול ממנו אינו יכול לבטל אלא שהיו יכולין לתרץ כפשוטו כתיורוצא קמא דקאמר וי"ל דה"נ מטעם דלא פשט גרידא לא התיר וכו' לכך מייתי מפרוזבול כדי להקשות על זה התירוק מה שמקשה בתר הכי מ"מ קצת דבר תימה הוא היאך לא פשט וכו' וק"ל:

דף לו:

גמ' בצענא נמי בית דינו של חשמונאי גזרו דכי אתא רב דימי אמר ב"ד של חשמונאי גזרו הבא על העובדת כוכבים חייב משום נשנ"א כי אתא רבין וכו' כצ"ל ועיין בפרק הנשרפין (סנהדרין דף פ"ב):

תד"ה משום נשנ"ז וכו' אכן קשה דאמרינן פ' כל האסורין אמר אביי כהן הבא על העובדת כוכבים אפילו אשת איש אינו לוקה ורבא אמר לוקה אלמא מדאורייתא הוא מלקי עלה וכו' פירוש לרבא דקי"ל כותיה לגבי אביי:

בא"ד ואמרינן בפ' עשרה יוחסין דפליגי ר"א בר יעקב ור"י וכו' ואפילו ר"ש לא שרי וכו' ואע"ג דלעיל מזה כתבו התנא' בסמוך ויש לדחות דהתם בגיורת שאני וכו' התם בפ' עשרה יוחסין משמע בהדיא דעבודת כוכבים אפילו רבי שמעון מודה ע"ש:

דף לז:

רש"י ד"ה הואיל וראוי לביאה וכו' דטעמא דגזירת זיבה משום ביאה הואי וכו' כצ"ל:

דף לז:

תוס' ד"ה דיקרב בדיוקרב וכו' והא דאמר רבא לא תתלו ביה בוקי סריקי בר"ג לאו משום דאית ליה טומאה בחבורין לאז דאורייתא וכו' יש לתמוה על דברי התנא' הללו דהיכי הוה ס"ד לומר דמשום הכי קאמר רבא הכי משום דאית ליה טומאה בחבורים לאז דאורייתא אדרבה א"כ כ"ש דלא הוי להדורי משינויא קמא אלא ה"ל למימר דטומאה בחבורים התיר להם דמדאורייתא דיוקרב טמא דיוקרב בדיוקרב טהור ואתו אינהו וגזור אפי' דיוקרב בדיוקרב ואתא איזהו ואוקמא אדאורייתא וטפי הוי לן למימר דמשום הכי קאמר רבא הכי והדר משינויא קמא משום דס"ל דאפי' טומאה שלא בחיבורין היא דאורייתא ויש ליישב בדוחק דהוי ס"ד למימר כן משום דלישנא דלא תתלו ביה בוקי סריקי וכו' משמע שבא להקל ולומר שאין כאן שום טומאה ודברים של ריק הן וה"א דמשום הכי הדר משינויא קמא דכיון דאין שום טומאה בחיבורים דאורייתא לא שייך כלל שום גזירה דליכא למימר דאתו אינהו וגזור אפילו דיוקרב

מהר"ם • עבודה זרה

בדיקרב משום דאי לא מטמא דיקרב בדיקרב אתו למימר דיקרב נמי טהור דאין זה סברא דלא אתו למטעי בזה ואם כן למה הוצרך יוסף בן יועזר להחזיר להם דבשלמא אי הוי טומאה בחיבורים לאורייתא :אתו אינהו וגזור אפילו שלא בחיבורים שייך שפיר גזירה דאי מטהרי שלא בחיבורים אתו לטהר אפי' בחיבורים דאתו למיטעי בזה אבל אי אפילו בחיבורים לאו לאורייתא לא שייך למגזר ולכך הוה ס"ד למימר דרבא ס"ל לטומאה בחיבורים לאו לאורייתא ולכך הדר משינויא קמא והוצרכו התנא' לומר ללאו משום הכי הדר ביה משינויא קמא אלא משום דקסבר דיוסף בן יועזר לא איירי בהכי ודו"ק נ"ל:

דף לח.

ד"ה איכא בינייהו דגיס קטנים וכו' ואמר ליה ר"י אדמקטורך עלך זיל הדר דכל שאינו עולה על שלחן מלכים וכו' כצ"ל:

דף לח:

ד"ה אי משום גיעולי עובדי כוכבים וכו' אבל שמן כשהוא בעין הוי ליה לשבח ואפ"ה לפגם מותר וגם מרבא דאמר פרק בתרא הלכתא נותן טעם לפגם מותר אין ראייה וכו' כצ"ל:

דף לט:

ד"ה ימ"ח מח"ג וכו' מיהו לרבי ירמיה וכו' לפרש"י קשה לר"י למה הוצרך וכו' ר"ל ר"י הקשה קושיא זו לנפרש"י שפירש לעיל (עבודה זרה דף ל"ה) דהא דקאמר לפי שא"א בלא חצוניחי הלב הוי פירושו משום חלב טמא קשה למה הוצרך לשנות כאן גבינה:

דף מ.

ד"ה אמר רבא כשנימוחו וכו' תימא אמאי לא משני קסבר סימני עובדי דגיס לאו לאורייתא וכו' וכ"ת למאי נפקא מינה בסימנים כיון שאינן לאורייתא דנפקא מינה להיכי דאמר של דג פלוני טהור הם דמהני כדלקמן דבור זה גבי ביצים:

בל הצלמים פרק שלשי:

דף מ:

ד"ה ובאנדרטי של מלכים וכו' ואדרבה בפרק כלל גדול משמע שאין סתמן לעבודה וכו' לכך פירש ר"ת יכו' הא דשרי רבנן וכו' ר"ל דבאנדרטי פליגי אבל בשאר צורות אפילו רבנן מוודי דאסירי ולפי זה צ"ל האי דקאמרי רבנן במתני' אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל וכו' היינו דוקא באנדרטי אבל בשאר צורות אפילו אין בידו כלום אסירי מקשין התלמידים מאי תירץ ר"ת הא גם לדידיה על כל פנים ר"מ אסור באנדרטי אפילו בסתמא ואם כן הדרא קושית התנא' לזכותא דלמה ליה למימר בפרק כלל גדול דקבליה עליה וכו' הא בסתמא נמי עבדין אלא ע"כ צ"ל דההוא דפרק כלל גדול כרבנן אתיא א"כ גם לפרש"י נוכל לתרץ הכי אבל לדידי לא קשיא כלל דכוונת קושית התנא' לאו הכי היא אלא הכי היא לנפרש"י דפליגי באנדרטי ודוקא באנדרטי אסר ר"מ ובשאר צורות הוא מורח לרבנן אס כן ע"כ דנהוג הוא ושכיחי טפי למפלה לאנדרטי יותר משאר צורות וא"כ קשיא דבפרק כלל גדול קאמר דעובד עובדת כוכבים אפילו בלא מתכוון חייב ופריך ה"ד אי דחזי אנדרטי וסגיד לה אי דקביל עליה לאלוה עובד במתכוון הוא ואי ללא קביל וכו' אינו עובדה כלל דאין נקראת עובדת כוכבים כלל משמע דגמרא מהדר לאשכחוי ערה שאינה עובדת כוכבים ואם כן למה נקט אנדרטי אדרבה הו"ל למנקט סתם עורה אפי' אי אתיא כרבנן דהא לפרש"י שכיחי טפי למפלח לאנדרטי יותר משאר צורות דהא שמעינן דבשאר צורות אפי' ר"מ מודה והו"ל למנקט שאר צורות דלכ"ע אין עבדין אבל לפי ר"ת אתי שפיר דאנדרטא אין עבדת כ"כ כמו שאר צורות דהא בשאר צורות אפי' רבנן מוודי דאסירי וא"כ שאר צורות שכיחי טפי דפלחי להו לכך אתי שפיר דנקיט אנדרטי בפרק כלל גדול דלא הוי ליה למנקט שאר צורות דאדרבה שאר צורות פלחי להו טפי אלא שלפ"ז צריך לישב לפירושו של ר' אלחנן דמה מתרץ לדע"ג דלוקי היאיז דפרק כלל גדול באנדרטי של שולטנות מ"מ תקשה ליה דלמא נקט אנדרטי ולמה לא נקט התם שאר צורות דאין עבדין אפילו לר"מ אלא שיש לישב דאנדרטי של שולטנות גרע טפי משאר צורות דודאי נעשית לכבוד השלטון ולא שכיח כלל דפלחי לה וק"ל:

בא"ד ובכך ניחא דכי דייק לה במילתיה דר"י וכו' לא מצני למימר סתמא כר"מ מסיפא וכו' ולפי פירוש ר"ת קשה קצת דכי קאמר לקמן סתמא כר"מ הוי ליה למימר סתמא אפי' כרבנן וכו' יש להקשות הא לפי רבי אלחנן נמי קשה בן דהוה מצני למימר סתמא אפי' כרבנן שהרי בכפרים מוודי דאסור מאי אמתת כפרים מסיפא שמעינן דקתני מצא תבנית יד ותבנית רגל וכו' דאיירי בכפרים לרבי אלחנן וכ"ש דמות שלם א"כ לפי ר"ת נמי לא קשח מידי דלדידיה ע"כ צריך לפרש דהסיפא איירי בשאר דמוותים דמוודי בה רבנן א"כ לא מצני נמי למימר דהרישא אתא לאשמועינן הא דמוותים עצמן אסורים בשאר דמוותים וכרבנן דהא נמי מסיפא שמעינן לה וכן יש ללקחא אמאי דקאמרי התנא' לעיל מזה ובכך ניחא דכי דייק לה במילתיה דר"י וכו' לא מצני למימר סתמא כר"מ וכו' דמשמע דלפירוש דר"ת לא ניחא הא לפירושו דר"ת נמי ניחא בכך דמסיפא לא מצני למימר סתמא כר"מ דכרבנן נמי אתי ובשאר דמוותים יש ליישב קצת דלפירושו של ר"ת קשה טפי דאי תרצה לאוקמי הסיפא דלא איירי בדמוותים ג' דפלגי ביה לעיל מזה רבנן ור' מאיר אלא איירי בשאר דמוותים ואתי נמי כרבנן הוי מצני נמי לומר דהרישא נמי הוי סתמא כרבנן ולאשמועינן הא דמוותים אסורים בשאר דמוותים וליכא למימר הא מסיפא שמעינן לה דאי לאו הרישא הוי מוקמינן הסיפא דוקא בכפרים לכך אצטריך רישא דאפי' בכרכים בשאר דמוותים שאינן אנדרטי דמוותים אסורין אבל לפי ר' אלחנן לא שייך לומר כן דו"ק נ"ל:

גמ' ור"מ דחייש למיעוט גזר שאר מקומות אטו אותו מקום וכו' עיין ברבינו נסים ותמצא מבואר היטב:

דף מא.

גמרא מקל שרודה וכו' במקל וכו' אין לפרש דר"ל שהוא רודה במקל את העולם דהא גבי צפור וכדור לא שייך לומר כן אלא גבי כדור וצפור ע"כ צריך לפרש שהוא תופס כל העולם בידו כמו שהוא תופס כדור זה או צפור זה וכן גבי מקל ע"כ צריך לומר דתרווייהו איתנהו דרוצה לומר שתופס העולם בידו כמו שהוא תופס מקל זה והיה באפשר שיתנו לתפוס בידו דבר אחר אלא שרמז ג"כ על הרדיה והממשלה שמקל רומז לממשלה וכן כצפור רמז גם כן בו שהוא מתנשא על העולם כצפור הזה שהוא פורח ושט למעלה על כל העולם וככדור רומז ג"כ העולם שהוא ככדור ולכך נתנו כדור ולא ד"א זולתו:

רש"י ד"ה גדיל כלילי וכו' נראה דכך צ"ל גדיל שם אומן כלילי עטרה ורוצה לומר דהאומן נקרא גדיל על שם שהוא גדול ועושה העטרות והעטרה נקראה כלילי:

תוס' ד"ה אמר רבה מחלוקת בשל כפרים וכו' לכך נראה מחלוקת בשל כפרים דר"מ אסר להו בכל מקום דלמפלחניהו עבדי להו ורבנן שרו בכל מקום דסברי דלנוי עבדי להו מקשין העולם והיאך אפשר לפרש כן דא"כ הדרא קושיית הגמרא לזכותא אי דעבדין פעם אחת וכו' מ"ט דרבנן דא"ל דפלגי ביה דרבי מאיר סבר עבדין ורבנן סברי אין עבדין מדלא קתני וחכמים אומרים אין עבדין אלא מי שיש בידו מקל וכו' כמו שכתבו התנא' לעיל ויש לפרש שזהו נמי מאי דפריך המקשה דכפרים מי איכא למ"ד וכו' דהכל נכלל בקושייתו אבל אין הלשון משמע כן וי"ל דלפי זה דר"ל השתא דלא איירי ר' מאיר אלא בכפרים אבל בכרכים מודה איכא למימר שפיר דפליגי בה הכי דרבי מאיר סבר דעבדין ורבנן סברי דאין עבדין מאי אמתת דהוה ליה למתני וחכמים אומרים אין עבדין אלא מי שיש בידו וכו' אי תנא הכי הוה משמע דמי שיש בידו מקל וכו' נמי אין עבדין אלא בכפרים דומיא דאיירי ביה ר"מ וז"א דמי שיש בידו מקל וכו' אף בכרכים הן עבדים ולכך לא שייך למתני הכי וק"ל:

ד"ה אמר שמואל וכו' ופריך ליה בגמ' והאנן שברי דמות תנן וכו' ומסיק ה"ה דלף שברי עבודת כוכבים מותרין וכו' נראה דלא הזכרחו התנא' להאריך בפי' קושית המקשה שכפשוטו אתי כן אלא שכוונתו לפרש דברי המתרץ משום דלפי מה שפירשו דטעמו של שמואל דאמר אף שברי עבודת כוכבים הוי מטעם דגם בשברי עבודת כוכבים איכא נמי כמה ספיקות להחזיר כמו גבי שברי דמות א"כ מאי משני ה"ה וכו' משום דקא בעי למתני סיפא וכו' ר"ל ואי הוי תני ברישא שברי עבודת כוכבים ה"א דתבנית יד דעבודת כוכבים אסור דוקא ולא דדמות ומ"ש תבנית יד דדמות מתבנית יד דעבודת כוכבים כיון דהוה מיתני ברישא דגם שברי עבודת כוכבים מותרים מטעם כמה ספיקות כמו שברי דמות לכך מפרש דאפילו הכי ה"א דוקא תבנית יד דעבודת כוכבים אסורים מפני שכשהיתה שלמה היתה עבדת תדיר והרבה הן שהיו משתחוים ליד או לרגל וכו' וק"ל:

ד"ה ה"ה וכו' הא דלא משני הכא כמו שתירץ בסמוך וכו' כלל דברי התנא' דמדברי שמואל משמע דהתנא אתא לאשמועינן חידושא היתרא דשברים א"כ לא שייך לתרץ דאתי למידק הא דמות עצמן אסורים דלא איירי השתא בדמות עצמן אלא היתר דשברים אתא לאשמועינן אבל בסמוך דבדרי ר' יוחנן דהוה סבירא ליה דאתיא כרבנן כדבסמוך בתנא' לקמן ולא אתא לאשמועינן שום חידוש בשברי דמות שייך שפיר לתרץ דאתא למידק מייניה הא דמות עצמן אסורים וק"ל:

דף מא:

תוס' ד"ה איתיבי' המוצא שברי דמות וכו' נראה לפרש דהכי פריך וכו' נראה דהוקשה להתנא' מאי סלקא דעתיה דר' יוחנן שהקשה לעיל ממתניתין הא ודאי לא נגלם ממנו שיש לתרץ ה"ה דשברי עבודת כוכבים נמי מותרין והא דקתני שברי צלמים משום דבעי למתני סיפא כדשני לעיל אליבא דשמואל או איכא לשנויי דאתא למידק הא דמות עצמן אסורים כדמשני הכא לכך כתבו דהכי פריך וכו' דהוה סלקא אדעתיה כרבנן נמי אתי וא"כ ליכא לשנויי דאתא למידק הא דמות עצמן אסירי דהא לרבנן דמות מותרים וגם ליכא לשנויי ה"ה שברי עבודת כוכבים מותרים והא דקתני שברי דמות משום דקא בעי למתני סיפא וכו' ר"ל לאשמועינן דתבנית יד אפילו דדמות אסורים דהא אפילו דמות שלמים מותרים לרבנן ולכך לא שייך שינויא זה אליבייהו דרבנן וק"ל:

בא"ד ואין להקשות מאחר דמוקי לה כר"מ לימא משום דבעי למתני סיפא וכו' כי נראה לו קצת דוחק וכו' כללל דמילתא דלעיל לשמואל דמשמע מדבריו דמתני' היתרא דשברים אתא לאשמועינן לא הוה שייך לשנויי שינויא דהכא דאתי למידק הא דמות עצמן אסורין דזה היה נראה דוחק כיון דהשתא אתא לאשמועינן דיני דשברים ולכך הוצרך לשנויי משום דבעי למתני סיפא ותנא' גם כן לאשמועינן איסור דתבנית יד ורגל דמייא לשברים כללעיל בתנא' אבל השתא דס"ל דהמתניתין לא אתי לאשמועינן היתרא דשברים איפכא ס"ל דאי הוה משני משום דבעי למתני סיפא היה נראה קצת דוחק בהיות כי בא לאשמועינן חדוש בשברים ומוניח שברי עבודת כוכבים משום סיפא לכך שינויא דהכא דמשני דבא לאשמועינן למידק הא דמות עצמן אסורים מסתבר ליה טפי כיון דהשתא אמרינן דלא אתא לאשמועינן שום חדוש בשברים כלל וק"ל:

ד"ה ואין ספק מוציא מידי ודאי וכו' דאי בשאינו רגיל אפילו ספק איסור אינו מוציא מידי ודאי היתר וכו'. ר"ל דהתם אמרינן לרב חסדא היכי דשחט וקודם שבדק הסכין שיצר בה עצמות ואחר כך נמצא הסכין פגום הבהמה מותרת ולא אמרי' שמא בעור נפגם קודם גמר השחיטה משום דעצם ודאי פגום ועור ספק פגום ואין ספק מוציא מידי ודאי והשתא הא התם דהוה מסתבר למימר לחומרא דספק האיסור יוציא מידי ודאי והיתר ואלפיו הכי לא אמרינן וכ"ש דלא נימא בספק לקולא סספק יוציא מידי ודאי איסור ואיך פריך המקשה ואין ספק מוציא מידי ודאי בתמיה וכו' אלא ודאי התם בחולין הוי ספק שאינו רגיל אבל הכא פריך דבספק הרגיל אפילו לקולא אמרינן דמוציא מידי ודאי כדאשכחן בההוא דחבר שמת דספק עשריניהו כיון דהוי ספק הרגיל מוציא מידי ודאי טבל [ועיין שם בתנא' פ"ק דחולין]:

דף מב.

ד"ה בא כהן והצין וכו' דאפי' לקרובים אינו מייטמא לנפלים דבעינן דומיא דאביו ואמו ר"ל שהם בני קיימא וכתבו כן משום דיש מפרשים שם דהנפל לא היה של השפחה אלא של גבירתה היה וכהן זה קרוב היה ולכך רצה ליטמא ולכך כתבו התנא' דע"כ כהן זה שוטה היה דאפילו לקרובים וכו':

ד"ה ליער וכו' רישא דברייתא וכו' משום דלא שייך למתני אמר רבי יהודה מעשה וכו' אם לא מיתני ברישא דין כיוצא בו שעלה קאי אמר רבי יהודה וכו':

ד"ה מפני שחוללה ובררלם וכו' הוקשה להם לתנא' ממ"נ אי בור זה היה רשות הרבים בלא טעם זה שחוללה ובררלם גררוהו היה טהור משום דלא דבר ברור ודאי הוא שהאהיל עליו דשמא היה הנפל מונח בצד האחר מן הבור ולא האהיל עליו והוי ספק טומאה בר"ה דטהור ואי איירי שהיה הבור רשות היחיד מאי אהני טעמא דחוללה ובררלם וכו' הא עכ"פ איכא למיחש דשמא גררוהו תחת רגלי הכהן וטומאה בוקעת ועולה וספק טומאה ברה"י טמא לכך כתבו אי בעית אימא הבור רשות הרבים וכו' ואי בעית אימא הבור רשות היחיד וכו' ואפ"כ ליכא למיחש שמא גררוהו תחת רגלי הכהן משום דסתם חור שרצים יש בו פותח טפח ואינה בוקעת ועולה ועיין בפסחים דף ט' דכתבו התנא' שם איפכא דתתם חור אין בו פותח טפח ע"ש והשתא דברי התנא' מבוארים אבל יש להקשות כיון דיש לפרש דבור זה היה רשות הרבים א"כ מאי פריך בגמרא ואין ספק מוציא מידי ודאי מהאי עובדא דכהן דנימא דשאי התם דהוה ברשות הרבים וספק טומאה ברשות הרבים טהור ולכך אע"נ דספק הוא אם גררוהו ולא האהיל עליו וספק שמא לא גררוהו והאהיל על הטומאה הוי ספק טומאה ברה"ר וטהור אבל בעלמא לעולם

אימא לך דאין ספק מוציא מידי וזאי ויש לתרן בדוחק דס"ל לגמרא דאם איתא דאין ספק מוציא מידי וזאי לא הוי מקרי ספק טומאה ברה"ר אלא הוי מקרי וזאי טומאה ברה"ר אלא וזאי משום דקו"ל להכמים דספק מוציא מידי וזאי טהוריה וק"ל:

ד"ה ספק עובד כוכבים חתכו וכו' וא"ת בספק געבד נמי תקשה סיפא וכו' ומאי שנא משברי צלמים יכו' וי"ל דיש להתיר יותר וכו' לא ידעתי מי דחקו להתנם' לתרן קושיא זו דמאן מכריח לן לומר דלרבי יוחנן בנשתברה מאליה או נחתכה וזאי [ע"י] ישראל דהוי שום ספק ביטול למה לא נאמר דלר"י לא הוי שום ביטול כלל וא"כ לא דמי כלל למצא שברי צלמים דשם הוי ספק ביטול דשמא נשברו ע"י עובד כוכבים שבטלם וא"כ הוי ספק ספיקא ולכך מודה ר"י דמותרים וק"ל:

דף מג:

רש"י ד"ה צורת חמה כו' מזל חמה. ר"ל שהחזוים וחכמי המזלות מציירים החמה בצורת מלך ועטרה בראשו יושב על עגלה וכן הלכנה מציירים בצורה אחרת כיוצא בזה ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם אין ר"ל עיגול החמה או עיגול הלכנה:

בא"ד ורבנן היא דאמרי כל שאר הדמויות מותרים וכו' ויש לדקדק הא רבנן קאמרו לעיל דאין עבדין אלא מי שיש בידו מקל וצפור וכו' ודוחק לומר שרש"י רוצה לומר דמתניתין דהכא בצורת חמה ולכנה נמי איירי שיש בידם מקל וצפור וכדור אלא נראה דמתניתין דלעיל איירי בצלמים וסתם צלם הוי דוגמת אנדרטוי של מלכים או שלטונים וכיוצא ובהם קאמרי רבנן דאין עבדין אלא כשיש בידן וכו' ומתניתין דהכא איירי בצורת מזלות אלא שרש"י סבירא ליה דמתניתין דהכא דלא אסרה אלא בהנהו ג' צורות דמזלות משום דחשיבי כדמפרש בגמרא על כרחך אתי' כרבנן דלעיל דמחלקי נמי בצלמים בין חשובים שיש בידם וכו' ובין שאין בידם דאילו רבי מאיר דלא מחלק לעיל אלא אוסר בכל הצלמים הוא הדין נמי דלא מחלק הכא (בין) גבי צורת המזלות בין צורה לצורה ובזה יתורן גם כן מה שיש להקשות אהא דפריך גמרא אמתניתין דהכא למימרא דלנהי הוא דפלחי למידי אחריני לא פלחי ורמיניהי השוחט לשם הרים יכו' ולמה לא רמי המקשה רומיא זאת אמתניתין דלעיל אדברי חכמים דקאמרי אין עבדים אלא מי שיש בידו וכו' אבל לפי מה שכתבתי א"ש דלעיל לא איירי אלא בדמות ולא בצורת מזלות:

תוס' ד"ה ור' אבהו אמר וכו' ויפה פי' לפי שיטת הספר וכו' וימיהו במעילה וכו'. לפי מה שכתבו התנם' הכא נראה דשם במעילה גרסי התנם' בגמ' כשיטה דהכא אלא בתר דקאמר מידי איריח הכא בגימולים הבאים לאחר מכאן וכו' גרסי סם ה"ג מסתברא מקתני יתיו בקנה ואי ס"ד לתאי מעלמא אמאי יתיו בקנה לישקלא מישקל אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן לעולם דלאיתי מעלמא ומאי יתיו באפרוחים יהשתא לפי גירסא זו לא אתי ר' אבהו לשנויי הקושיא ראשונה דר"ל דזה כבר שני לעיל כגון דלאיתי עצים מעלמא וגבי אסרה מותר וגבי הקדש לא נהנין לכתחלה מדרבנן משום דלמא אתי לאתהנויי מעצי אילן דהקדש גופיה כמו שפרש"י הכא אלא שר' אבהו אתי לשנויי דמשום הכי יתיו בקנה ולא לסקלה בידו ממש משום דגם האפרוחים יתיו וגבי אפרוחים לא שרינן ליה למשקלם בידו משום גזירה שמא יעלה על האילן ליטלם אבל לפי שיטה דשמעתין משמע דבא ר' אבהו לשנויי קושיות דר"ל בשנויא אחרינא דעדיף טפי הלכך צ"ל דמוקים לה בשובר' עצים מגופה ובגדולים הבאים לאחר מכאן ועיין סם במעילה דשם יש יירסא אחרת בגמ' וגם התנם' פירשו סם פירוש אחר ארוך ע"ש:

ד"ה יולכים לים המלח וכו' ולפי' ר"ת דאוקי אנדרטוי אשריתא דרבנן וכו' ולהכי פריך בסמוך פרעוף יכו' מי אסורים וכו' על הכלים וכו' ואין להקשות מאי פריך נימא דאיירי שלא על הכלי אלא בלחודייהו דלכ"ע אסור זה אינו דא"כ כל הפרעופין נמי ליתסרי דהא השתא סבירא לן דשאר צלמים חוץ מאנדרטוי לכ"ע אסירי:

דף מג.

רש"י ד"ה סר אפם ססר ועשה שר וכו' נ"ל שתיבת ססר הוא דבור בפני עצמו והי"ו של ועשה היא יתירה וכן צ"ל ססר געשה שר והפים כל העולם וכו' ור"ל מה שאמר בגמרא ססר הוי פירושו געשה שר ימה שאמר והפים כל העולם הוי פירושו כשני רעבון וכו' וסר אפם דנקט רש"י בתחלת הדבור הוא גמרא בלא פירוש ולא פירש בו רש"י מידי אלא שר"ל כך הגירסא בגמרא סר אפם ואח"כ מתחיל דבור אחר ססר וכו' וק"ל:

בתוס' רשב"ם גרים סר אפם כלומר אמרו לו עיין וכו' ר"ל סר הוי פירושו עיין כלומר שאמרו לו המצרים ליוסף עיין ותקדק כי אפם וכלה התבואה ואין לנו לחם לאכול אלא שלפי פירוש זה לא יתיישב הא דקאמר בגמרא ססר והפים את כל העולם דמשמע שפירושו של אפם הוי לשון פיוס כמו שפירש רש"י ואפשר שרשב"ם לא גרים לה בגמרא רק אותה הגירסא הוא ע"פ פרש"י ולא גרים בגמרא אלא סר אפם ע"ש יוסף והוא דנקיט גריו' וכו' ואפשר שגם בספרי רש"י לא היה כתוב אלא שהונה בספרים ע"פ פי' רש"י ולפי זה צריך לפרש שמה שכתב רש"י סר אפם ססר ועשה שר והפים וכו' הכל הוא מדברי רש"י ותיבת סר אפים בא לפרש ואמר כי פירושו של סר הוי געשה שר ופירושו של אפים הוי והפים את כל העולם בשני רעבון וק"ל:

ד"ה הלכה כר' שמעון בן אלעזר פי' רשב"ם ואפילו אי משכחת וכו' משום דקשה לו הלכה מכלל דפלגי יהא ליכא מ"ד דפלגי עליה ומה אצטריך לפסוק הלכה כמותו לכך כתב שמשום הכי קאמר הלכה אפילו אי משכחת שום תנא דפלגי אפ"ה הלכה כמותו:

ד"ה ש"מ עובד כוכבים מבטל וכו' ואפ"ה אין כאן רבותא אלא מן הדיוק ישראל הוא דאינו מבטל וכו' יקמ"ל דישאל אדעתא דעובד כוכבים פלח וכו' עיין לקמן בפרק רבי ישמעאל שבספרים שלנו אינו כן בגמרא שם גם בפרש"י שם אינו כן אלא שבא להשמיענו שהעובד כוכבים יכול לבטל דנפשיה אע"ג דחלקו של ישראל אינו בטל:

ד"ה ולית ליה מציל וכו' וא"ת תקשי ליה אמתניתין דקתני מצא תבנית יד וכו' הא דלא קאמר תקשי ליה אמתניתין דהכא דקתני המוצא כלים ועליהם צורת חמה וכו' י"ל משום דבכלים אינו מייאש כ"כ משום דסתם כלי יש לו בו סימנים:

ד"ה לא תעשון אתי תימה כיון דפרעוף אדם לחודיה אסור וכו'. נראה דדבור זה שייך אמאי דקאמר מפרקי' דר' יהושע שמיע לי לא תעשון אתי לא תעשון אותי והא דמקשו אמאי אצטריך לאסור דמות שמשי משום דהוא ס"ד דלמלאך יש לו צורת פרעוף ואם כן בכלל איסור צורת פרעוף אדם הוא אלא מה שמקשין התנם' בתר הכי וא"ת כיון דפרעוף אדם לחודיה אסור אמאי אצטריך לאסור דמות ארבע פנים יכו' לפי האמת אינה קושיא כלל משום דאי לאו דאשמועינן דדרשינן מאתי דמות שמשי דהיינו ארבע פנים הוה סלקא דעתין דל' פנים הוה גרע מפרעוף אדם לחודיה כי אינו דומה לפרעוף אדם העגשה בצלם אלהים כפרעוף אחר דדרשינן ליה מאתי אותו וק"ל ועיין גם כן ברבינו נסים:

בא"ד ויש לדקדק מלמא קאמר אלא ש"מ דדרשא דלא תעשון אתי אתיא אליבא דכ"ע. ר"ל הא דדרשינן לא תעשון אתי לא תעשון אותי דהיינו פרעוף אדם וא"כ אפילו לרבא דאוקי מתניתין דלעיל כולה במוצא אפ"ה צ"ל דמ"מ מודה הוא דפרעוף אדם אסור בעשיה אלא שדברי התנם' תמוהים הם דע"כ מה דקאמרו מלמא קאמר אלא היינו ר"ל מלמא קאמר אלא אמר אבוי לא אסרה תורה אלא שמשים שבמדור העליון דהוה משמע דהדר ממה דשני לעיל לא אסרה תורה אלא בדמות ד' פנים בדהי הדדי וממה דשני אקושיא דפריך אלא מעתה הרי פרעוף אדם וכו' לא תעשון אתי לא תעשון אותי וא"כ משמע מדברי התנם' דאי הוה הדר משנויא דלעיל הוה משמע דלא אסר פרעוף וכו' לחודיה ואינו כן לפי שיטת הסוגיא אלא אי הוה הדר משנויא דלעיל הוה אסרינן דמות הארבע פנים דהיינו אדם שור אריה נשר אפילו כל חד וחד לחודיה ולא הוה צריך לן לדרשה דלא תעשון אתי לא תעשון אותי שהרי כל הד' פנים בחיות הקודש שבמדור העליון הן והכי הוי להו להתנם' לומר מלמא קאמר אלא ש"מ דהא דקאמר לא אסרה תורה אלא בדמות ד' פנים בדהדי וכו' ואצטריך לדרשה דלא תעשון אתי אותי אליבא דכ"ע ור"ל דשאר פרעופים אינן אסורים אלא כשכל הד' פנים מחוברים יחד חוץ מפרעוף אדם דאסור אפילו בלחודיה לאפוקי אי הוה קאמר אלא דהוה הדר משנויא דלא אסרה תורה אלא ד' פנים בדהי הדדי הוה משמע דשאר פרעופים נמי אסורים אפילו אין כל הד' פנים מחוברים יחד ודו"ק:

דף מג:

גמרא אלא מעתה פרעוף אדם לחודיה תשתרי וכו' יש לדקדק מאי פריך אלא מאי (אלא) תימה דכל דמות שבמשמשי מרום יהיו אסורים א"כ תקשה ליה ג"כ אלא מעתה כל הפרעופים יהיו אסורים אלמה תניא כל הפרעופים מותרים וכו' וא"כ גם לפי מאי דהוה סלקא דעתין מעיקרא בלא דך שנויא לא אתיא לן דך ברייתא שפיר וי"ל דבלא דך שנויא היינו יכולין לומר דהבירייתא ס"ל דאע"ג דכל דמות שמשי שבמרום אסורים מ"מ דמות שאר פרעופים כגון פרעוף שור ואריה ונשר אינם אסורים משום דלא חשיבי כ"כ שמשים שבמרום שהרי כל העולם התחתון מלא מבהמות וחיות חוץ מפרעוף אדם דחשוב הוא אבל השתא דקאמר רלא אסרה תורה אלא בדמות ד' פנים בדהי הדדי פריך שפיר אלא מעתה פרעוף אדם לחודיה תשתרי וכו' וק"ל:

תוס' ד"ה שאני ר"ג וכו' ויש שהיו רוצין להחמיר וכו'. ר"ל שלא לצוות לעובד כוכבים לחתום בחותם צורת אדם משום דאמירה לעובד כוכבים שבות וכן שלא לחגור אותם רצועות וכו' משום חשלא כדקאמר הכא בטבעת של רב יהודה וכמו בטבעת שחותמו בולט דבריייתא אמנם יש לסמוך וכו' שמעמיד אותה דר"י בצורת דרקון דשם שייך חשלא אע"ג דגם בצורת חמה ולכנה גם כן שייך חשלא כדפריך הכא אר"ג והא ר"ג דיחיד הוה אלא משום דלאו אורחא הוא לחתום בטבעת צורת חמה או לכנה לכך מעמיד הלכות גדולות ההיא טבעת דר"י בצצת דרקון וכן כתב מהרר"א שנוין ביאורו על הסמ"ג:

בא"ד ואנדרטוי דחיישי לחשלא וכו'. ר"ל מדפריך הכא והא בי בנישתא וכו' דמוקמי ביה אנדרטוי וכו' משמע דבצורת אדם נמי שייך חשלא היינו משום שהיה דמות שלם וכו'. ר"ל אבל בטבעת אינו רגיל להיות חותמו צורת אדם שלם לכך מעמיד לה בצורת דרקון ומשמע מדברי התנם' דבצורת דרקון אסור אפילו אינו גוף שלם שהרי זהו החילוק שבין צורת דרקון ואדם אבל עיין בדברי הרא"ש שמשוה צורת דרקון לצורת אדם ויש להקשות לפי מה שפירש רש"י לעיל במתניתין צורת חמה היינו מזל חמה וכמו שכתבנו למעלה דמשמע דעיגול חמה או עיגול לכנה אינו דרך לעובדם ופשיטא הוא דר"ג לא היה לו אלא דמות עיגולי לכנה שהיה צריך לחקור בהם את העדים וא"כ מאי פריך הכא והא ר"ג יחיד הוה ר"ל והוי ליה למיחש משום חשלא דעבודת כוכבים והא אין דרך לעבוד לצורה כזו ומאי פריך ובשלמא מעיקרא דהוי ס"ד דאיסורא הוי משום דלא תעשון אתי ל"ק דנוכל לומר דאיסור עשייה שייך שפיר אפילו בעשיית עיגול אבל השתא דמסקי דאחרים עשו לו וליכא למיחש אלא משום חשד דעבודת כוכבים קשיא ודו"ק:

ד"ה שנחק חזורה לרוח כו' בשלמא לרבה יעשה שחיקה בשאר מיימות כו' אלא לרב יוסף קשיא דע"כ לרבנן אפילו שחיקה בשאר מיימות אינו מועיל וכו'. דברי התנם' סותרים זה את זה דמתחלה קאמר בשלמא לרבה יעשה שחיקה בשאר מיימות וכו' והדר קאמר דע"כ לרבנן אף שחיקה בשאר מיימות אינו מועיל וכו' ויש שרוצין לפרש ולתקן דברי התנם' ולומר דדוקא אליבא דר"י אנו צריכין לומר דע"כ לרבנן דאף שחיקה בשאר מיימות אינו מועיל כמו דדייקי התנם' בדבור שאחר זה דמאצטריכו רבנן בגמרא לטעמא דלא נתבוינ משה אלא לבדוקן כסוטות דאילו לרבה אתי לן שפיר הא דאצטריך לטעמא דלא נתבוינ משה וכו' משום דכיון שהשיבו רבנן משם ראייה הרי הוא אומר ויזר על פני המים דליכא למיחש לזבל קשיא ליה א"כ היה לו להשליכו שלם לים המלח משום דהא לרבה בים המלח א"צ שחיקה לכך השיבו הא דלא השליכו לים המלח שלם לא נתבוינ אלא לבדוקן כסוטות וע"ד שפירש רש"י אבל לר"י דס"ל דאף בים המלח בעי שחיקה ובשאר נהרות אינו מועיל שחיקה אפילו לר' יוסי קשיא דא"ל לפרש כן וע"כ צריך לפרש לר"י כמו שפירשו התנם' בסמוך בדבור שאחר זה דמאצטריכו רבנן לטעמא דלא נתבוינ אלא לבדוקן כסוטות ש"מ דלרבנן אף שחיקה בשאר מיימות אינו מועיל ע"ד שפירשו התנם' בדבור שאחר זה אבל תירון זה אינו משום דע"כ דגם לרבה צריך לפרש דמאצטריכו לטעמא דלא נתבוינ אלא לבדוקן כסוטות ש"מ דלרבנן אף שחיקה בשאר מיימות אינו מועיל דליכא למימר דאצטריכו להאי טעמא משום דהוה קשה להו למה שהשליכו אותו אל הנחל היורד וכו' והיה העגל צריך שחיקה היה להם להוליכו ולהשליכו לים המלח שלם דא"כ גם לר"י שהיה ס"ד דשחקיהו וזוריהו לרוח תקשה כן דמפני מה היה צריך שחיקה כדי לזרות לרוח היה להם להוליכו לים המלח ולהשליכו שם שלם אלא ע"כ אין זו קושיא דלא רצ' להטריח' ולהוליכו למרחוק לים המלח א"כ לרבנן נמי נימא הכי ורש"י שפירש כן משום דלא אסיק אדעתיה פלוגתא דרבה ורב יוסף דפסחים וסבר דלא צריך שחיקה אלא כשהוא זורה לרוח אבל כשהוא מטיל לים או אפי' לנהר אין צריך שחיקה לכך פי' בדברי רבנן שהשיבו הרי הוא אומר ויזר על פני המים וכו' והאי דלא השליכו לים שלם לא נתבוינ וכו' ואינו ר"ל ים המלח אלא כלומר למים אותו נחל היורד מן ההר כדכתיב ויזר על פני המים כלומר דכיון דהשליכו אותו למים למה היה צריך שחיקה היה להם להשליכו לשם שלם לא נתבוינ אלא לבדוקן וכו' אבל לפי סברת התנם' אליבא דרבה א"ל לפרש כן ועוד דע"כ התנם' צריכין לפרש כפירושן שפירשו בדבור שאחר זה ודלא כפרש"י גם אליבא דרבה משום הקושיא הראשונה שהקשו על פירוש רש"י דמשמע שרבי יוסי היה אומר להם ששחקו העגל לזרות לרוח וכו היה ר' יוסי טועה בזה שלא היה זרקו למים וכו' ועוד אדרבה פירוש התנם' שפירשו בדבור שאחר זה לא יתיישב כלל אליבא דרב יוסף למאי דסבירא ליה להתנם' השתא אליבא דרב יוסף דבשאר מיימות שחיקה אינו מועיל גם לרבי יוסי כ"א דוקא בים המלח משום דא"כ מה הקשה ר' יוסי לרבנן הא למידיה נמי קשיא ועיין שם בתנם' בפסחים דמשום קושיא זו חזרו שם התנם' ממה שפירשו דרב יוסף מצריך שחיקה בים המלח ובשאר נהרות אינו מועיל שחיקה ופירשו דגבי עבודת כוכבים גם רב יוסף

כרבה ס"ו ולא פליגי אלא גבי חמץ עיין שם לכן נראה שהספרים חסרים לפנינו וצריך להניח בדברי התנ"ס ועוד ע"כ לרבנן אף שחיקה בשאר מימות אינו מוועיל וכו' ור"ל ועוד אפילו בלא הא דרבה ורב יוסף אלא אפילו אליבא דר"ע קשה לרבנן היאך יבערו עבודת כוכבים משום דע"כ לרבנן אף שחיקה בשאר מימות אינו מוועיל וכו' כן נראה לי ושמעתי שגם בתשובת בן לב הניה כן אבל לא ראיתי כי אין לי אותן תשובות:

ד"ה אמר להם ר"י וכו' לכן נראה לפרש דר"י אסיפא דואשליך את עפרו אל הנחל סמוך. מדברי התנ"ס משמע שלא היה כתוב בגמרא בדברי רבי יוסי קרא דואשליך וגו' כמו שהוא בספרים שלנו:

דף מד.

תוס' ד"ה נחל קדרון וכו' משמע אבל בשאר מקומות שחיקת כלי מתכות מגדל צמחים. מקשין התלמידים מפני מה הקשו התנ"ס קושיא זו בכאן אגופה דמתניתין הו"ל להקשות דקתני אף היא געשה זבל וכו' א"כ ש"מ דמגדל צמחים וי"ל דמתניתין היה באפשר דנוכל לומר דה"ק אף היא געשה זבל ועפר ייסתפקו ממנו לשאר צרכים במקום עפר לא לצורך גידול צמחים אבל השתא קשה שפיר וק"ל:

ד"ה והלא כבר נאמר וכתתו וכו' וא"ת לרבנן בסמוך דמייתי מושרפם באש מאי קושיא היה לרבי יוסי כיון שלא הזכיר להשליכו לים. ר"ל מאי קושיא לר' יוסי שהיה לו לכתוב וישרפם וישאם הא לרבנן קשיא טפי שהיה להם להזכיר להשליכו לים אבל לר"י ל"ק כ"כ לכך כתבו וי"ל דהתם לא בא לספר וכו' לכך לרבנן ל"ק מידי מה שלא הזכיר כלום אבל לרבי יוסי דלאהו מפרש וישאם היינו שזרו לרוח א"כ היה לו לכתוב קרא בהדי הדדי וישרפם וישאם וק"ל:

ד"ה כאן קודם שבא אחי הניתו וכו' ועוד לאביי וכו' אבל בשבירה אפילו ישראל מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים למה לא שדרה לעיל בעובדא דר"א הקפר שמצא טבעת שהמתין עד שבא עובד כוכבים וסטרטו עד שביטלה בע"כ לא קשה לאביי למה לא בטלה בעצמו ע"י שבירה דו"ל משום דלא רצה לשוברה אלא רצה להניחה לו שלימה לכן המתין עד שבא עובד כוכבים ובטלה ע"י פחיתת צורה לבד יגשירה בשלימותה:

דף מד.

גמרא והיכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה וכו' בכל מקום מותר להרהר וכו'. מקשין העולם מה היה לה לגמרא להביא הא דרבה בר בר חנה הא מדברי ר"ג גופיה שאמר אין משיבין במרחץ נשמע בהדיא שאסור לדבר בדברי תורה במרחץ וא"כ היאך השיב לו אין משיבין דזה גופיה הוא דברי תורה יעוד מקשין אהא דקאמר וכ"ת בלשון חול א"ל וכו' וקשה א"כ היה לו להשיב כל התשובה שהשיב לו אכ"כ בלשון חול ונמה לא השיב עד לאחר שיצא ונראה דאם לא הביא הא דרבה בר בר חנה לא היה קשה מידי משום דה"א דהא דאסור בד"ת במרחץ היינו דוקא כשאומר הדין בטעמו באריכות אבל להשיב בקצרה בלי טעם דבר זה מותר או אסור מותר אף במרחץ דאינו אלא כמו הרהור בדברי תורה ולכך היה מותר לר"ג להשיב אין משיבין במרחץ ולכך פריך מרבה בר בר חנה דאמר אפילו הרהור אסור ועל זה נמשך ג"כ וכ"ת בלשון חול א"ל וכו' וה"ק וכ"ת דבלשון חול א"ל וא"כ הוי תרתי לטיבותא חדא דהוי כמו הרהור ועוד דהיה לשון חול ובלשון חול מותר להשיב בקצרה בלי טעם כיון שאינו אלא כמו הרהור והאמר אביי דברים של חול מותר לאומרן בלשון הקודש וכו' וא"כ ש"מ דאין נפקותא כלל בין אומר בלשון חול או קודש אלא הכל תלוי בדבר העסק אם דבר קדושה או דבר של חול וק"ל ועיין בר"ן שהוא ג"כ מזהם כשמשיב בקיצור דבר זה אסור או מותר להרהור:

תוס' ד"ה תנא כשיצא וכו' וי"ג דגרסי בברייתא וכשיצא כו'. משמע שהתנ"ס מחלוקין בין אי גרם כשיצא יבין אי גרם וכשיצא בו"ו דוכשיצא בו"ו משמע דלא השיב ליה אלא דבר זה אבל אי גרם כשיצא בלא וי"ו משמע דהברייתא לא בא אלא לתרן הא דקתני מתני' א"ל אין משיבין במרחץ שלא אמר לו זה אלא כשיצא וכפירוש הרשב"ם וק"ל:

ד"ה תשובה גנובה וכו' כלומר עלובה ומכוסה ממנו. נראה דר"ל שהיא מכוסה מאתנו שאין אנו מבינים אותה ולפי פירוש זה יתישב ג"כ לשנויא קמא ולרב שימי בר חייא וק"ל:

ד"ה וכי געשה מרחץ נוי לעבודת כוכבים וכו' ואינו נראה לר"י שהרי לא היה מקשה אותו הגמון אלא מפני שהיה נהנה מן וכו'. יש לדקדק למה לא הקשה ר"י קושיא זו אשנויא דאביי דלעיל דקאמר ואני אומר אינה גנובה שלא בטובת רבן גמליאל כבטובת אחרים דמי והלא לא היה מקשה אותו הגמון אלא מפני שהיה נהנה וכו' וי"ל דלעיל כשהוא מחזיק טובה להכומרים אם כן הוא מודה שהיה הוא נהנה מן וכו' דאם לא כן במה מחזיק להם טובה ולכך מקרי שפיר נהנה מן וכו' וק"ל:

דף מה.

מתני' א"ר עקיבא אני אובין ואדון וכו'. ר"ל ואע"ג דכבר יהיב רבי יוסי הגלילי טעמא דמפני זה אשירה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם ומפני כך אמרה תורה ואשיריהם תשרפון באש וא"כ לא נוכל לדרוש תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם מ"מ תקשה לך א"כ תחת כל עץ רענן למאי אתא אלא ע"כ צריך למדרשיה ולא עץ רענן אלהיהם כדדרשינן באלהיהם על ההרים וכו' דמ"ש ובמקום אחר אמרה תורה ואשיריהם תשרפון באש וא"כ דברי תורה סתרי אהדי לכך אמר ר"ע אני אובין ואדון כו' יר"ל דכל המקרא דאלהיהם על ההרים לא דרשינן למעוטא אלא לסימנא אלא דהרים וגבעות מתמעטו ממשעותא כמו שפירש רש"י וק"ל:

תוס' ד"ה אלהיהם על ההרים וכו' לכך נראה לר"ת דומאי עבודת כוכבים מקרי וכו' והא דאמרינן בהשוחט דכיון דאמר להר לא מקרי זבחי מתים ולא אסור היינו כששוחט רחוק מן ההר וכו'. ויש לדקדק אם כן בהשוחט למה אצטריך לשנויי התם הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר ה"ל לשנויי דתרווייהו איירי דאמר להר אלא הא בשחט רחוק מן ההר והא דשחט על ההר או קרוב להר וי"ל דמשמע ליה לגמרא דכל מקום דקתני לשם הרים לא משמע דשחט על ההר או בסמוך ליה אלא ששחט בביטתו או רחוק ממנו לשם הרים דהכי משמע לישנא דלשם הרים וכיון דבתריווייהו תני התם לשם הרים לא ניחא ליה לשנויי הכי וק"ל וע"ש בפ' השוחט (חולין דף מ') וגם עיין שם בתנ"ס דכתבו קצת שם בענין אחר ממה שפירשו כאן בשמעתין:

בא"ד וקרוב לזה מצאתי בפ"י אחרים דרש"י וכו' ובתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים וכו'. ר"ל דבעלי חיים נמי הוי דינן כמו הרים דאע"ג דבעלי חיים עצמן לא מיתסרי להדיוות דמגלגי קרא דלגובה אסירי מכלל דלהדיוות משתרי כדאיתא לקמן (עבודה זרה דף מ"ו) אפ"ה צפוייהן שעליהם אסור וזה כוונת רש"י בזה אבל לא ידעתי למה הוצרך רש"י לכתוב זה הכא דאין ענין זה למה שפירש השתא כד מעינית שפיר שם בפרק כל האסורין בתמורה לא נמצא שם אוקימתא זו ושיעה אחרת שם ובחולין פ'

השוחט הביאו התנ"ס שיטה דפרק כל האסורין דתמורה באופן אחר ועיין שם במה שכתבתי וגם הכא בשמעתין הביאו התנ"ס בסמוך בד"ה ת"ק סבר ציפוי הר וכו' מפ' כל האסורין ציפוי ב"ח מותר להדיוות:

בא"ד ולפי זה קשה לר"י מדאמרינן לקמן בפירקון אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע וכו'. והא דהקשה ר"י מדיוחויא דר"ה בריה דרב יהושע ולא הקשה מדברי הבעיין גופיה דבעי המשתחוה להר וכו' יש געבד במחובר אצל גבוה או אין געבד וכו' ואי ס"י דעבודת כוכבים מקרי היכי ס"ד דשרי לגבוה משום דאיבא למימר דעיקר בעייתו היה אי מכשירי קרבן הוי כקרבן או לא וק"ל ועיין לקמן דף מ"ו:

בא"ד לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י וכו' ולא דמי לפעור וכו'. דברי ר"י הללו אינם מדוקדקים לי משום דמאי הוצרך השתא לזה דהא השתא ל"ק לן מידי מפעור דשאני פעור דהוי עבודת כוכבים לכך תקרובתו אסור אבל מחובר ס"ל השתא דלאו עבודת כוכבים מקרי ולכך תקרובתו מותר דאדרבה דלפי חילוק זה נוכל לומר דלעולם מחובר מקרי עבודת כוכבים ואפילו הכי תקרובתו מותר משום דלא דמי לפעור דילפינן מיניה דתקרובת עבודת כוכבים אסור דההוא תלוש הוי וק"ל:

ד"ה ת"ק סבר ציפוי הר אינו כהר וכו' וא"ת אמאי מיייתי ת"ק קרא דלא תחמוד וכו'. ר"ל כיון דהשתא פי' דטעמא דת"ק דאסור ציפוי הר לא אסרו מטעם דהוי נוי עבודת כוכבים [אלא] משום דהוא עצמו געבד מאי מיייתי קרא דלא תחמוד הא קרא דלא תחמוד לא איירי אלא בניו עבודת כוכבים ולא בציפוי העגבד ומתוך דהכי קא מיייתי וכו' אבל קשה לי לפירוש זה מאי מיייתי דהר עצמו יוכיח דאיבא חדא לריעותא דגעבד ואפי' הכי אינו נאסר כיון דאיבא ביה חדא לטיבותא דהוי מחובר ואפשר דמשום קושיא זו כתבו א"נ דקרא אסמכתא בעלמא וחזרו משנויא קמא:

בא"ד ונראה לר"י דלרמי בר חמא וכו' ריה"ג כדאמרינן לקמן. ר"ל דייק בסמוך דמדקתני ר"י מפני מה אשירה וכו' וכל שיש בו תפיסת ידי אדם אסור בא לאתניי אילן שנטעו ולבסוף עבדו:

ד"ה ורבי יוסי הגלילי סבר ציפוי הר מותר וכו' וי"ל דשאני הכא דקרא דאייתי ת"ק דלא תחמוד משתמע שפיר לאסור ציפוי הר. דברי התנ"ס פשוטים דכוונתן לומר דהא דאמרינן בכל דוכתא תנא בתרא לטפויי אתא היינו בכל מקום דפרכינן היינו ת"ק ומצטרדיך לשנויי דהא איבא בינייהו ואינו מפורש בשום אחד מהם אז אמרי' מסתמא דתנא בתרא לטפויי אתא אבל הכא מפורש בדברי הת"ק דס"ל דציפוי הר אסור מדמיייתי לדבריו קרא דלא תחמוד דאיירי בציפוי עבודת כוכבים מכלל דמייתי מיניה ראהי לציפוי הר דנמי אסור א"כ ר"י הגלילי דאתי לאפלוגי עליה לפי שנויא זה בציפוי הר ע"כ צריכין אנו לומר דס"ל דציפוי הר מותר אלא שיש לדקדק למה אצטריכו התנ"ס לומר דשאני הכא דקרא דאייתי וכו' הא מבואר בהדיא בדברי ת"ק דס"ל דציפוי הר אסור דהא קתני בהדיא ומה שעליהן אסור וי"ל משום דהא דקתני ומה שעליהם אסור היה אפשר לפרש בשום ענין אחר כגון בצלם או פסל העומד על ההר או בשום ענין אחר אבל לא בציפוי אע"ג דפשוטו הוא דאיירי בציפוי הר מ"מ היה אפשר לפרש בדוחק בשום ענין אחר ואינו משתמע מיניה שפיר כולי האי אבל מדמייתי קרא דלא תחמוד כסף וזהב עליהם משתמע שפיר דת"ק ס"ל דציפוי הר אסור וידיינו מה שכתבו התנ"ס דקרא דאייתי וכו' משתמע שפיר לאסור צפוי הר ר"ל מדמייתי ת"ק האי קרא משתמע שפיר דס"ל לת"ק דציפוי הר אסור ואייתי ליה לקרא לאסור ציפוי הר וק"ל:

דף מה:

גמרא אילו לא נאמר קאמר וכו' הייתי אומר אשיריהן תגדעון לאילן שנטעו מתחלה לכך וכו'. נראה דר"ל דאי לא הוי כתיב ואשיריהן תשרפון דהוא מוקמינן קרא דאשיריהן תגדעון לאילן שנטעו מתחלה לכך ה"א דאפילו אילן שנטעו מתחלה לכך אינו צריך אלא גידוע והכי הוה מפרשינן גידוע דקרא אבל עיקרו המושרש בארץ היה מותר אבל השתא דכתיב ואשיריהן תשרפון באש דמוקמינן ליה לאילן שנטעו מתחלה לכך ילפינן מיניה דכולו אסור וצריך שריפה אפילו עיקרו וקרא דתגדעון מוקמינן לאילן שנטעו ולבסוף עבדו ומפרשינן תגדעון דאינו אסור אלא מה שמחליף אחר שעבדו ובזה יתורן ג"כ דאצטריך לשנויי אילו לא נאמר קאמר ולא תירץ כפשוטו דלעולם אילן שנטעו ולבסוף עבדו ליה רבי יוסי בר"י מקרא דואשיריהן תשרפון באש וכדנסיב ליה גמרא דברייתא מואשיריהן תשרפון באש מאי אמרת והא מיבעי ליה לאילן שנטעו מתחלה לכך ההוא ילפינן מקרא דאשיריהן תגדעון דכתיב בתורה בפרשת ואתחנן מקמי קרא דאשיריהן תשרפון באש דכתיב בפ' ראה וא"כ איתיר קרא דואשיריהן תשרפון לאילן שנטעו ולבסוף עבדו אבל לפי מה שכתבנו א"ש משום דלא מסתבר לומר כן דא"כ הוה משמע דאילן שנטעו מתחלה לכך לא היה צריך אלא גידוע ועיקרו היה מותר ואילן שנטעו ולבסוף עבדו היה כולו אסור ואין זה סברא ולכך ע"כ נצטרך לומר דאילו לא נאמר קאמר וק"ל:

רש"י ד"ה האי ואשיריהם תגדעון שעיקרו מונח בארץ במאי מוקמי ליה אי באילן שנטעו מתחלה לכך כולו אסור. יש לדקדק למה היה צריך רש"י לזה היה לו לפרש כפשוטו אי באילן שנטעו מתחלה לכך הא כבר ילפינן ליה מקרא דאשיריהן תשרפון באש וא"כ קרא דאשיריהן תגדעון למה לו יו"ל דאפשר דרש"י דייק לה מלישנא דגמרא דקאמר ורבנן האי ואשיריהם תגדעון מאי עבדי ליה ולא קאמר למה לי כי כן הוא לישנא דגמרא כל מקום דפריך על קרא יתירא וכדקאמר לעיל אלא תחת כל עץ רענן למה לי ר"ל דאי לא דרשינן ביה ולא עץ רענן אלהיהם ל"ל דכתביה קרא ומקאמר גמרא לישנא דמאי עבדי ליה משמע בלא קושיא דקרא יתירא הוא א"א להם לאוקומי כלל באילן שנטעו מתחלה לכך משום דההוא כולו אסור וקרא דתגדעון משמע דאינו אסור אלא גידועו וכן נמי לעיל דקאמר ורבנן האי ואשיריהם תשרפון באש מאי עבדי ליה יש לפרש ג"כ באופן זה דלמאי דס"ל השתא דאין לנו לאוקומי קרא דואשיריהם תשרפון אלא לאילן שנטעו ולבסוף עבדו לכך פריך ורבנן דס"ל דאין שנטעו ולבסוף עבדו מותר ורש"י תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם א"כ קרא דואשיריהם תשרפון באש מאי עבדי ליה דהא א"א להם לאוקומי לאילן שנטעו ולבסוף עבדו דהא לדידהו מותר הוא לגמרי ומשני מבעי ליה לאילן שנטעו מתחלה לכך ולכך דקדק ג"כ רש"י בשנויא דמשני לכדר' יהושע בן לוי גידועי עבודת כוכבים קומדן וכתב רש"י מיבעי ליה לכדר' יהושע וכו' גידוע זה לא להתיר עיקרו וכו' ולמה אצטריך רש"י להאריך בזה אלא אי לא היה קושית המקשה אלא דהאי ואשיריהן תגדעון ל"ל דקרא יתירא הוא ולמאי אתא אז הוה מתיישב שנויא דמשני כפשוטו דלאו קרא יתירא הוא דמבעי ליה לכדריב"ל ולא היה צריך פירוש כלל אבל השתא דפריך מאי עבדי ליה משום דמשמע מיניה דאינו אסור אלא גידועו אבל עיקרו מותר וא"כ מאי משני מבעי ליה לכדריב"ל וכו' לכך פי' רש"י דמשני שפיר דגידוע זה לא להתיר עיקרו אלא שיגדעו מיד בכניסתם וכו' וק"ל:

תוס' ד"ה והכא באילן שנטעו ולבסוף עבדו וכו' ועוד קשה דאמרינן גבי העובדי כוכבים העובדים הזרעים וכו' ואמאי לא פריך לוקמי בנטעו אילן ודברי הכל. ר"ל דגם במסקנא אינו מתורן דמשני לא ס"ד דקתני דומיא דהר מה הר שלא נטעו מתחלה וכו' מ"מ תקשה לוקמי בנטעו אילן דהוי דומיא דהר

מהר"ם • עבודה זרה

כמו השתא דמוקו ליה בנטעו גרעינין ובזה יתיישב שפיר מה שמקשין העולם דמאי מקשו התנ"ס' הא השתא נמי פריך המקשה דלוקמי כדברי הכל ועדיפא מיניה פריך דלוקמא בנטעו מתחלה לכך דלכל הפירושים כ"ע מודו ביה אבל לפי מה שכתבתי א"ש וק"ל:

דף מו.

גמרא ישראל שזקף לבינה וכו' ובא עובד כוכבים וכו' בשמעתני' משמע דאפי' עובד כוכבים אינו אוסר דבר שאינו שלו ונ"ל דהיינו דוקא בשלא עשה בו מעשה אלא שהשתחוה אבל בעשה מעשה אוסר אפי' שאינו שלו אבל ישראל אפי' בעושה מעשה אינו אוסר דאמרין לצעורי חבריה קא מתכוון ועיין בחולין דף מ"א:

תוס' ד"ה אמר ליה ר"ע וכו' וי"ל דודאי ר"ע דמתניתין אליביה דרבי יוסי הגלילי קאמר וכו' יש לדקדק לפי מה שכתבו התנ"ס' לעיל בדף מ"ה בסוף ד"ה ת"ק סבר ציפוי הר אינו כהר וכו' וז"ל ונראה דלרמי בר חמא כולוה תנאי דמתניתין אית להו אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור וכו' וא"כ לרמי בר חמא אליבא דכ"ע אתי קרא דואשיריהן תגדעון לאילן שנטעו ולבסוף עבדו ואצטרריך קרא דאבד תאבדון לאבד וא"כ תאבדון ודוחק לומר דאע"ג דת"ק ורבי יוסי הגלילי ס"ל דנטעו ולבסוף עבדו אסור אפי' ה"רע לדידיה קאמר וליה לא ס"ל דאם כן איך יתורן לדידיה הא דקאמר ר"ע והלא כבר נאמר אבד תאבדון וכו' ונראה לי דלרמי בר חמא דכולוה תנאי מודו ואית להו אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ולא פליגי ביה כלל ס"ל דאין שום חילוק בין אילן שנטעו מתחלה לכך ובין אילן שנטעו ולבסוף עבדו ובתרווייהו כל אילן זה אסור ותרווייהו אתו מקרא דואשיריהן תשרפון באש ולא אצטרריך למילף ליה מקרא דואשיריהן תגדעון וא"כ לכולוה תנאי דמתניתין אתא קרא דואשיריהן תגדעון כדכריב"ל דגידועי עבודת כוכבים קודמין לכיבוש ארץ ישראל ואבד תאבדון אתי לעוקר עבודת כוכבים שצריך לשרש אחריה וא"כ שפיר אתי הא דקאמר ר"ע והלא כבר נאמר אבד תאבדון וכו' וק"ל:

ד"ה בהמה תוכיח פירוש דאפילו בהמה של עצמו אינה נאסרת וכו' כן נראה להגיה:

ד"ה מבהמה תמה וכו' ומיהו פירושו א"א כדפרישית לעיל. ר"ל דבנטעו גרעינין כ"ע מודו דמותר והשתא לא נצטרך לומר דלרבי יוסי בר' יהודה אתי ק"ו מאילין שעלה מאילוי אלא מאילין שנטעו גרעינין:

דף מו:

ד"ה יש עבד במחובר וכו' נ"ל דהמקדק בלשון בעי' זו וכו'. נראה דכתבו כן התנ"ס' משום דאפשר לעלות על הדעת לומר דמדנקט רמי בר חמא בעייתו המשתחוה להר אבניו מהו למזבח ר"ל לבנין מזבח דהוי מכשירי קרבן ש"מ דקרבן גופיה פשיטא ליה דאסור דאל"כ ליבעי ליה בקרבן גופיה [אלא] ומאי קרבן גופיה פשיטא ליה משום דהוי ליה כמו ב"ח דאע"ג דלהדיוט שרי אסורי לגבוה וה"ה למחובר ואע"ג דנקיט בתר הכי את"ל יש עבד במחובר דרך פשיטותא נקט ליה ור"ל אע"ג דפשיטא לן דיש עבד במחובר בקרבן עצמו מ"מ במכשירי קרבן קא מבעי לן לכך קאמרו התנ"ס' דהמקדק בלשון הבעיא אומר דאינו כן דמדנקט בלשון הבעיא יש עבד במחובר וכו' את"ל וכו' ש"מ דאעיקר הקרבן נמי קא מיבעי אי יש עבד או לא וס"ל דיש לחלק בין בעלי חיים למחובר והא דקתני בעייתו באבנים מהו למזבח דהיינו מכשירים לא משום דאעיקר קרבן לא קא מיבעיא ליה אלא שקציר לשונו בסוף הבעיא ונקט במלתיה דרך את"ל את"ל דקרבן גופיה יש עבד עדיין קא מבעיא לן המשתחוה להר אבניו מהו למזבח דהיינו מכשירי' והדר מפרש דבריו דהכי קא מיבעי ליה יש עבד וכו' את"ל יש עבד וכו' מכשירי קרבן כקרבן וכו' וק"ל:

ד"ה כשגרבעו ולבסוף עיברו וגבול יש לה וכו'. משום דקשה להו והא רביעה מעקר לה לבהמה וא"כ איך שייך לומר ולבסוף עיברו לכך קאמר וגבול יש לה פחותה מבת ג' עקרת אבל לאחר ג' אינה עקרת יעיין לעיל (עבודה זרה דף כ"ד):

דף מז.

גמרא לא צריכא דקא נבעי מארעא נ"ל דיש לגרום מארעיה. ר"ל מקרקע שלו ואין לרבים חלק בו וכגון שאינו יוצא חוץ לשדה שלו כמו שפירשו התנ"ס' ודיו"ק:

תוס' ד"ה ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה וכו' א"נ באילן שנטעו ולבסוף עבדו נמי הוי מצינו למבעיא וכו'. נ"ל להגיה דהא נמי באילן שנטעו ולבסוף עבדו נמי הוי מצי למבעיא וכו' ובא להוכיח דע"כ צריך אתה לומר דניחא ליה למבעי אליבא דרבנן או באילונות דשכוחי משום דהא נמי בנטעו ולבסוף עבדו גופיה דהו מצי למבעי אליביה דרבי יוסי בר' יהודה אלא ומאי ניחא למבעי אליבא דרבנן או באילונות דשכוחי:

ד"ה מי מאיס או לא וכו' אבל הכא מיירי אחר ביטול וכו'. נראה דבלישנא קמא לא הוי צריך לאוקמי הך דהכא בלאחר ביטול דהא בלא"ה ל"ק מידי דמצי לתרץ דהכא איירי באילן שנטעו ולבסוף עבדו ואליבא דרבנן דשרי להדיוט ומשום הכי קא מיבעיא ליה והתם איירי באילן שנטעו מתחלה לכך ולכך לכתחלה לא יטול וכ"ת פשיטא לכתחלה לא יטול ה"א כיון דמצות לאו ליהנות נתנו מותר ליטול אפילו לכתחלה ועוד דאתי לאשמועינן דאפ"ה דביעבד ינא ועוד דלישנא דגמרא בלישנא דאבעי' לא יתיישב שפיר אי איירי הכא בלאחר ביטול דקאמר באילן שנטעו מתחלה לא תיבעי לך דאפילו להדיוט נמי אסור וכו' ואי איירי בלאחר ביטול הא שרי להדיוט ודוחק לומר דר"ל דכיון דקודם ביטול אסור אפילו להדיוט ולכך גס לאחר ביטולו לא תיבעי לך דפשיטא דאסירי למצוה אלא נראה משום לישנא דכי אתא רב דימי דמיבעיא ליה באילן שנטעו מתחלה לכך ולאחר ביטול ומיבעיא ליה אי יש דיחוי למצוה ועל זה קאמרו התנ"ס' דהכא איירי לאחר ביטול כך היה נראה בעיני לפרש דעת התנ"ס' אלא שסיום דבריהם לא משמע הכי דכתבו אלא הכא הכא מיירי לאחר ביטול ובעי מיי מאיס לכתחלה או לא משמע מדבריהם דאלישנא קמא דר"ל אתו לפרושי על כן על כרחינו צריכים לפרש כמו שכתבתי מתחלה ולפרש בדוחק דהכא אפי' בלישנא קמא מיירי בלאחר ביטול ואפ"ה באילן דאסור להדיוט קודם ביטול אף לאחר ביטול לא תיבעי לך דאסור למצוה משום דמאיס אלא באילן שמותר להדיוט אף קודם ביטול קא מיבעיא ליה אי אסור למצוה לאחר ביטול אי אמרינן דמאיס למצוה או לא ודיו"ק:

ד"ה היינו בעיא דריש לקיש וכו' שהרי נשתנה ע"י טווייה. המיימוני פסק פרק א' מהלכות צניות דהמשתחוה לבהמה צמרה פסול לצניית אבל המשתחוה לפשתן כשר לצניית ויהיב טעמא משום דנשתנה יכן פסק הטור א"ה בהלכות צניות ואם כן צריך לומר דס"ל דגבי צמר לא מקרי הטווייה שינוי אבל פשתן דנשתנה קודם הטווייה ממה שהיה במחובר לכך פסק דכשר לצניית משום דאיהו פסק כאיבא דאמרי דלעיל גבי המשתחוה לקמה דמסיק הכי השתא התם מעיקרא בהמה וכו' הכא מעיקרא חיטוי והשתא קמחא:

רש"י ד"ה מי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים שהיה אחד מכותלי עבודת כוכבים והבית עצמו געבד. נ"ל דהכריחו לפרש כן משום דקתני במתני' בתר הכי שהאבנים והעצים מטמאים ואי לאו שהבית עצמו געבד והיו גופיה עבודת כוכבים לא היה מטמא וק"ל:

דף מז:

ד"ה נוטל מה שחדש וכו' ובגמרא מוקי לה כגון שלא געבד הבית מעולם אבל אם השתחוה לו וכו'. צ"ל דר"ל הא דמשני בגאז אע"פ שלא השתחוה השתחוה אע"פ שלא בגאז דלא אשכחן בגמרא אוקימתא אחרית:

תוס' ד"ה אבניו ועציו וכו' ואפי' למ"ד אין עובדין לשברים וכו'. ר"ל וא"כ נימא דכיון דנשתברה ונפל הכותל נתבטלה העבודת כוכבים ומותר אפי' בהנאה לכך תירץ כגון שהיתה עבודת כוכבים של ישראל וכו' דאין לה ביטול ובירושלמי מוקי לה כגון שהשתחוה לכל אבן ואבן פי' קודם שנפל דכל אבן ואבן בפני עצמו געשה עבודת כוכבים:

ד"ה בית שבגאז מתחלה וכו' דאי להיות משמשי עבודת כוכבים וכו'. נראה דהיינו נמי היתה דיוקו של המקשה דפריך והאן בגאז תנן דע"כ מתני' ר"ל דהבית נאסר משום עבודת כוכבים עצמו דאי משום משמשי עבודת כוכבים ע"כ אינו נאסר עד שיעבדו בו לעבודת כוכבים וא"כ ל"ל בגאז מתחלה לכך אלא ודאי בעבודת כוכבים עצמה איירי וכן גבי אבן אי איירי במשמשי עבודת כוכבים ע"כ איירי שלא עבד בה דאי עבד בה למה לי חצבה אלא בלא עבדה איירי א"כ תקשה לך הא משמשי עבודת כוכבים אינן נאסרים עד שיעבדו אלא ע"כ לא איירי במשמשי עבודת כוכבים אלא שהוא עצמו עבודת כוכבים:

ד"ה אבן שחצבה מתחלה וכו' ומיהו לפי מה שפירש הקונטרס בגמרא וכו' ומאי הוי רבותא טפי וכו'. הלשון אינו מדויקת אלא שר"ל דלמ"ד אסורות מיד משמע לעיל גבי זקף בינא להשתחוות לה דנאסר מיד בזקיפה ולא מצריך ובא עובד כוכבים והשתחוה אלא למ"ד דאין נאסר עד שתיעבד וא"כ הכא דמוקי לה כמ"ד דנאסר מיד היה לו למתני זקפה לבימום דהוי רבותא טפי וכו' וק"ל:

דף מח.

מתני' ג' אשרות וכו' העמיד תחתיה עבודת כוכבים ונטלה וכו' כך היא הגירסא בספרים שלנו אבל בתנ"ס' ובר"ן גורם וביטלה ור"ל כיון שביטול עבודת כוכבים גם משמשיה דהיינו האשרה בטלה:

דף מח:

גמרא אמר רב מודה ר"י שאם נטע והבריך והרכיב וכו'. לפירוש רש"י הם ב' דברים שאם נטע ר"ל שאם נטע אגוז מותר דביעבד וכן אם הבריך או הרכיב יחור של ערלה באילן זקן מותרים פירותיקן מיד אבל אם נטע יחור של ערלה בפני עצמו אע"ג דמותר לנטוע יחור דכתינא נוטעים יחור של ערלה מ"מ לא עדיף מהיכי דנטע יחור של חולין דאסורין הפירות עכ"פ עד לאחר ג' שנים אבל כשמרכיב יחור של ערלה באילן זקן מותרים הפירות מיד וק"ל אבל לפי' התנ"ס' הכל דבור אחר ור"ל שאם נטע אגוז ואח"כ נטל אותה נטועה והרכיב באילן של היתר מותר משום דזה דהו גורם מותר אבל פירות הנטועה של אגוז בעצמו אסור דאגוז וקרקע לא מקרי זה דהו גורם ואסורים לר"י אפי' דביעבד מפני שהוא פרי ורבנן פליגי עליה דר"י ומתירין אף בנטוע אגוז ולא מטעם דס"ל דזה דהו גורם מותר אלא משום דס"ל דאפי' אילן היוצא מהאגוז עצמו אין בו איסור דלא אסרה תורה אלא פרי ולא אילן הנטוע ממנו ומייתי גמרא דמדרבי יוסי אוסר בנטוע אגוז עצמו ומתיר כשמרכיב אותה נטועה באילן של היתר ש"מ דס"ל דזה דהו גורם מותר אבל רבנן מצי ס"ל שפיר דזה דהו גורם אסור והא דמתירין היינו מטעם דלא מקרי פרי דהא מתירין אפי' בנטוע אגוז דלא שייך ביה זה דהו גורם:

דף מט.

גמרא ומי שני ליה והתניא וכו' מאי לאו הא ר"י הא רבנן. פי' ר"י מתיר ורבנן אוסרים דמשמעין ליה לר"י דס"ל גבי ערלה זה דהו גורם מותר וגבי עבודת כוכבים אמר ג"כ שזחך חורה לרוח מוקמינן נמי האי ברייתא דאיירי בעבודת כוכבים וס"ל דזה דהו גורם מותר כוותיה ואמרין דלשני ליה בין עבודת כוכבים לשאר איסורין כדפי' רש"י בסוף שמעתין ד"ה אלא לעולם וכו':

תוס' ד"ה שאם נטע ואת"מ מ"ש גידולי אגוז וכו'. נראה דהאי וא"ת קאי אדברי ר"י גופיה דקאמר ואין נוטעים אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואסור אפי' דביעבד כמו שפרשו התנ"ס' לעיל לכך מקשו דמ"ש מגידולי טבל ומעשר שני שאם זרע אותן טבל ומעשר שני גידוליהן מותרין ודיו"ק:

ד"ה הא רבנן והא דשרי לעיל נטע והבריך וכו'. ר"ל דמדקאמר מודה רבי יוסי למאן מודה ע"כ לרבנן א"כ ש"מ דרבנן נמי מתירין בנטע והבריך לאו משום דאית להו זה דהו גורם מותר אלא משום דמה שגדל מן האילן עצמו. ר"ל אפילו בלא גורם אחר הוא מותר דהא מתירין אפילו בנטע אגוז דלא שייך ביה זוז"ג כמו שכתבתי למעלה לפירוש התנ"ס' ש"מ דלא מטעם זה דהו גורם מתירים ושפיר ס"ל בעבודת כוכבים זוז"ג אסור וה"ה בשאר איסורים:

ד"ה עד שיהא באיסור כדי לחמן. פי' ואז אסור אפי' יש בהיתר נמי כדי לחמן דאי אין בהיתר כדי לחמן ובאיסור לבדו יש בו כדי לחמן פשיטא דאסור:

בא"ד וא"ת היכא מייתי מרבנן וכו' דלמא שני להו וכו'. ואין להקשות נימא דמשמעין לרבנן גבי שאור דס"ל דזה דהו גורם מותר מוקמינן נמי האי ברייתא דתני בעבודת כוכבים דזה דהו גורם מותר כוותיהו כדאמרין לר"י דהא לרבי יוסי נמי לא שמעינן ליה בהדיא דס"ל זה דהו גורם מותר כ"א ערלה ומאי חזית דמוקמת לה כר"י טפי מרבנן דר"א דר"ל דשאני דר' יוסי דשמעינן ליה נמי דאמר גבי עבודת כוכבים שזחך חורה לרוח כמו שכתבתי למעלה וק"ל:

בא"ד י"ל דהכי מייתי מדר"א נשמע לרבנן וכו'. והא דפריך לקמן בסמוך אלא רבנן דשאור אימר דשמעת להו לרבנן דמקילי בשאור וכו' היינו משום דלעיל הוי ס"ל דלגבי שאור נמי ס"ל לר"א זה דהו גורם אסור לכך הוה אמרי' מדר"א נשמע לרבנן אבל בסוף דלא שמעינן ליה לר"א דאוסר זה דהו גורם כ"א גבי עבודת כוכבים ולרבנן לא שמעינן להו דמתירין כ"א גבי שאור לא שייך לומר מדר' אליעזר נשמע לרבנן ולכך פריך שפיר אימר דשמעת להו לרבנן דמקילי בשאור בעבודת כוכבים מי שמעת להו דמקילי וק"ל. ד"ה אלא ר"א ורבנן דעצים וכו' דלפי זה הדיוחי הבריייתות מתורצות וכו'. אין כוונת התנ"ס' דלפי האמת הבריייתות מתורצות כך דהא ליתא דאיכא למיפרך אימר דשמעת לרבנן ולר"א דמקילי בשאר איסורים בעבודת כוכבים מי שמעת להו דהא אפי' לפי הדיוחי דקאמר ממאי דטעמא דר"א כדאביי דלמא טעמא דר"א דאחר אחרון אני בא ר"ל אבל היכי דנפלו בבת אחת לעולם אימא לך דזה דהו גורם מותר ס"ל מ"מ לא נשמע מניה כ"א גבי שאור אבל בעבודת כוכבים לא שמעינן ליה ועוד אם

מהר"ם • עבודה זרה

איתא דאפשר לתרוצי הבריייתות כן א"כ למה הדר מיניה במסקנא ואמר אלא לעולם הא רבי יוסי והא רבנן וכו' אלא נראה דכוונתם אינו אלא לומר דלא מרויח מידי במאי דמייית דר"א אוסר דהא תנאי דאסרי לא צריך למיהדר אבתרייהו דהא אית לן ר' יוסי ורבנן דאסרי לפי הדיחוי דהשתא ולא צריך למיהדר אלא אחר תנאי דמתירין ולפי הדיחוי דדחה השתא דגם ר"א מתיר זה וזה גורם וקודם שזא הדיחוי לאימור שמעת ליה דמיקל בשאור וכו' מיתרצות הבריייתות טפי מבמאי שמביא לאוסר בעבודת כוכבים אלא הוי ליה למימר אלא הא רבי יוסי ורבנן והא ר"א ורבנן והיה לו לדחות אח"כ אימור דשמעת להו דמקילי בשאור בעבודת כוכבים מי שמעת להו וק"ל:

ו"ה נתערבה באחרות וכו' דשמואל דוקא בעבודת כוכבים אוסר דקאמר התם הנח לעבודת כוכבים סספיקא אסורה וכו' כצ"ל:

דף מט:

רש"י ד"ה ונשתרי לך כו' ולא דמיא דך מלתא וכו' ומיהו כי מזבין ליה חוץ מדמי יין נסך שבו לא מתהני מיין נסך מידי כצ"ל. ומה שכתוב בספרים אח"כ משום דליתא לאיסורא בעיניה נ"ל דלא גרסין ליה דאין לו שום קישור עם מה שלמעלה ממנו ועוד דלעיל מיניה כתב רש"י דחבית בחבית איסורא בעיניה מקרי וכ"ת דכוונתו של רש"י בזה לומר דדוקא נתערב חבית בחבית דכל חבית וחבית בספק איסור הוא לכך מותר למכור כולם ביחד חוץ מדמי יין נסך שבהם אבל אם נתערב יין ביין דיש בו ודאי תערובות איסור אינו מותר למכור חוץ מדמי יין נסך שבו וכדמסיק לקמן בפ' בתרא (עבודה זרה דף ע"ד) א"כ לא הוי ליה לרש"י למנקט האי לישראל משום דליתא לאיסורא בעיניה גם לא היה לו לרש"י לקצר כ"כ לשונו וגם רבינו נסים שהעתיק דברי רש"י לא הביא זה וע"ש ודו"ק:

ד"ה ה"ג ואבע"א דכ"ע אין עובדים לשברי שברים והכא בעבודת כוכבים שהיתה של חוליות דקין וכו' כן נ"ל להגיה ודו"ק:

תוס' ד"ה שקול ד' זוזי וכו' ולמוכרן כל אחד בפני עצמו אמר לו כן. ר"ל דאילו למוכרן כולן ביחד חוץ מדמי יין נסך שבהן בלא השלכת ד' זוזי לנהרא היה מותר:

ו"ה לא דכ"ע עובדין לשברים וכו' וקשה דא"כ מאי מקשה לעיל לרשב"ל וכו'. יש לתמוה על דברי התוס' הללו דמשמע דר"ל דמאי מקשה ר"י לר"ל הא ריש לקיש לא התיר אלא בלא ראינו שנשתברה מאליה דנוכל לומר עובד כוכבים שברה אבל בראש דגון שאני התם דלא שברה עובד כוכבים וזה אינו דבהאי מומרא דר"י ור"י דלעיל אתמר בה בהדיא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה ונצטרך לומר ולפרש לפי זה דר"ל שנמצא שנשתברה ואפשר שנשתברה מאליה וזה דחוק ועדיפא מיניה היה להם להתוס' להקשות על דברי רש"י בזה הלשון דלפני' רש"י דלא שרי שמואל אלא במצא שברי עבודת כוכבים דלא חזינן שנשתברה מאליה דאמרין עובד כוכבים שבר וקשה הא ר"ל קא שרי בהדיא אפילו בעבודת כוכבים שנשתברה מאליה ושמואל ור"ל קמו בחד שיטה בשברי עבודת כוכבים וק"ל אבל לפי האמת לא קשה מידי לפני' רש"י משום דאע"ג דמותיב ר"י לר"ל ממתניתין דקתני המוצא שברי דמות הרי אלו מותרים הא שברי עבודת כוכבים אסורים כדלעיל ריש פרקין דנשמע מיניה דר"י אוסר גם במצא שברי עבודת כוכבים ור"ל מתיר גם בשברי עבודת כוכבים דמזה דקדקו התוס' בריש פרקין דשמואל כר"ל ס"ל בד"ה אמר שמואל מ"מ אינו מוכרח דלעולם לא קמו ר"ל ושמואל בחד שיטה דפשיטא דר"ל דמתיר אפי' בנשתברה מאליה כ"ש דמתיר במצא שברי עבודת כוכבים דיש לתלות ולומר שמה עובד כוכבים שברן אבל שמואל דאמר מצא שברי עבודת כוכבים מותרים אפשר דנשתברה מאליה ס"ל כר"י לאסור אלא שרי' דמותיב לר"ל משברי עבודת כוכבים משום דרבי יוחנן אוסר גם בשברי עבודת כוכבים דלא כשמואל דייקן ממתניתין מצא שברי דמות וכו' הא שברי עבודת כוכבים אסורים וכ"ש עבודת כוכבים שנשתברה מאליה לאסורה ושני ליה ר"ל לזיבא למידק ממתניתין הא שברי עבודת כוכבים אסורים והשתא לפי זה לא קשה מידי לפירוש רש"י והיינו נמי טעמא דהרי"ף והרא"ש דפסקו במצא שברי עבודת כוכבים כשמואל ובעבודת כוכבים שנשתברה מאליה פסקו כר"י משום דשמואל מצני שפיר סבר בנשתברה מאליה דאסור דלא כר"ל אע"ג דמתיר במצא שברי עבודת כוכבים הלאך בשברי עבודת כוכבים דמתיר שמואל ופלגי בזה אר' יוחנן פסקו דלא כר"י דהו שמואל ור"ל תרי לגבי דר"י אבל בנשתברה מאליה דלא פליג שמואל אר' יוחנן פסקו כר"י נגד ר"ל ודו"ק נראה לי:

בא"ד ומ"מ לפי זה קשיא מאי פריך לעיל וכו' אבל התם לא היה דרכה לישבר וכו'. הלשון אינו מדויקת ור"ל אבל לפי מה דפרישית דהכא מיירי שדרכה לנשר קסמין ושמואל ור"ל איירי באין דרכה להשתבר ולכך מתירין פריך שפיר ר"י לר"ל מראש דגון דהא התם לא היה דרכה לישבר והיה ראוי להיות מותר לר"ל וק"ל:

רבי ישמעאל פרק רביעי :

דף נ.

תוס' ד"ה במקורבות וכו' ודבר תימה הוא דכיון שהן מקורבות כ"כ וכו' מה מזיק להם הגובה מכאן אילין מיהו הא לא קשה כולי האי וכו' כן נראה להגיה:

בא"ד דליבא למימר דה"ק במקורבות תוך ד' וכו'. ר"ל רלפי המסקנא הא דקאמר לעיל במקורבות וכו' ד"ה אסורות לא הוי פירושו באמה וחצי אמה אלא אפי' תוך ד' אמות כשאין גובה מפסיק מקורבות קרי ליה והוי כאלו אמר דליבא גובה ד"ה אסורות אפילו תוך ד' ובדליבא גובה דהיינו מרוחקות פליגי א"נ כי איבא גובה ואבני המרקולים אינם גבוהים כי אם מעט וכו' כשהם נופלות אינם יכולים להתרחק ר"ל כשיש כאן גובה מפסיק כשהאבנים נופלין מן המרקולים למעלה מן הגובה דרך הגובה אין דרך להתרחק משום שאינם יכולים להתרחק מפני הגובה ואם נמצא אבנים מרוחקים בזדאי אינם מהמרקולים הגדולה ולכך נקט לעיל במקורבות ד"ה אסורות דאילו במרוחקות פליגי בזדאי דא"א שיפלו מן המרקולים ויהיו כל כך מרוחקות וק"ל:

בא"ד ומסיק בצד ד' אמות וכו' דמוכחא מלתא דהוה מרקולים דעושין קטן וכו' כצ"ל:

ו"ה וסבר ר' ישמעאל וכו' ונראה לי דה"ה דהוי מצני לאקשויי וסבר ר' ישמעאל נ' חוץ לד' אמות מותרות. ר"ל דה"מ לאקשויי והא תניא שלש אפילו מרוחקות וע"כ הוי פירושו חוץ לג' אמות דאי תוך ד' אמות קתני רישא דבריייתא דאפילו שתיים בתפוסה לו מותרות דהיינו תוך ד'. ולפי המסקנא ניחא ר"ל דלפי המסקנא הא דקתני בריייתא שלש אפילו מרוחקות אסורות אינו ר"ל חוץ לג' אלא ר"ל תוך ד' בדליבא גובה וקרי ליה מרוחקות משום דאינן נראות עמו בשביל הגובה כמו שכתבו התוס' בסוף דבור שלפני זה:

ד"ה אבני בית קולים וכו' וזהו מרקולים חילוף קילום. ויש לדקדק דלפי זה היה ראוי לקרותה מרקילום דהוי משמע טפי חילוף קילום ממרקולים וק"ל וכבר הארכתי בזה בביאורי לסמ"ג:

דף נ:

רש"י ד"ה עד ר"ה של ערב שביעית אע"פ שעבודת האילן אסור ל' יום לפני ר"ה הכא שרי שלא ימותו הנטועות וכו'. יש לדקדק לפרש"י איך יתגדל לפי מאי דמסיק בשנויא דהכא מיירי לאברויי אילנא וא"כ מפני מה יהא מותר בשלשים יום שקודם ר"ה וי"ל דאפילו לפי מאי דמסיק דאיירי לאברויי אילנא אפ"ה התירו לתקן מלאכות הללו בל' יום שקודם ר"ה דהנך מלאכות אפי' כשהן לאברויי אילנא מקרו שלא ימותו נגד שאר מלאכות שהם עיקרן להוסיף תיקון אבל הנך מלאכות אפי' כשהן לאברויי מקרי שלא ימותו דבלא זה יתקלקלו האילנות וק"ל:

תוס' ד"ה ומשקין אותן עד ר"ה וכו' אלא יש לפרש שבביעית דרבנן וכו'. ר"ל דשם ריש מ"ק דקתני מתניתין משקין בית השלחין במועד ובשבועיות ופריך התם והא השקה תולדה דזריעה או חרישה היא כדאיתא התם וא"כ היאך יהא מותר בשביעית אפילו בדבר האבד דהיינו בית השלחין ומשני אבוי דמתניתין איירי בשביעית בזמן הזה ואתי כרבי דלית ליה דשבועית בזמן הזה הוה דרבנן לכך התירו בדבר האבד וא"כ האי מתניתין דמיייתי הכא איבא נמי לאוקמי בשביעית בזמן הזה וכיון דלא הוי אלא מדרבנן לא החמירו לאסור הנך מלאכות בתוס' שביעית שהוא הל' יום שקודם ר"ה ורבא משני התם השקאה תולדה דזריעה היא ואבות דוקא אסרה תורה בשביעית ולא תולדות אלא מדרבנן אסרו גם התולדות ובדבר האבד כגון בבית השלחין לא גזרי רבנן להחמיר וא"כ ה"נ הכא דכל הנך מלאכות תולדות נינהו ולכך לא החמירו לאסור אותן ל' יום קודם ר"ה שהוא תוספת שביעית:

בא"ד עי"ל דדוקא מלאכות של חרישה וזריעה הוי דאורייתא וכו'. ר"ל דאע"ג דלרבי עקיבא הוי תוס' שביעית דאורייתא אינו אסור מדאורייתא אלא חרישה וזריעה כדכתיב בחריש ובקציר תשבות דמיניה יליף רבי עקיבא תוס' שביעית אבל שאר מלאכות אפי' אבות לא הוו דאורייתא ולכך לא החמירו לאסור הנך מלאכות דהכא בתוס' שביעית וק"ל:

דף נא.

גמ' א"ר אלעזר מניין לשוחט בהמה למרקולים שהוא חייב שנאמר ולא יזבחו עוד וכו'. ואע"ג דזביחה כעין פנים היא וכבר ילפינן ליה מקרא דזבוח לאלהים יחרם מ"מ אשכחן עונש אזהרה מנין לחייב מלקות וכן משמע מפרש"י לקמן ע"ב ד"ה ואין אחרת להם דפירש אלמא לאזהרת שחוטני חוץ וכו' אתא ואזהרת מרקולים מנלן:

תוס' ד"ה חייב פי' בקונט' וכו' דהא רב יהודה לא מחייב בשבירת מקל וכו' רק באותה שרגילה במקל וכו' כצ"ל:

דף נא:

גמ' מאן דמתני אסיפא כ"ש ארישא נראה דלהאי לישראל ע"כ צ"ל דאפילו בטובת אחרים אסור דאי בטובת כומרים דוקא אסור אבל בטובת אחרים מותר א"כ מה בין רישא לסיפא וק"ל:

רש"י ד"ה א"כ לא יאמר עליהם וכו' לשון אחר כל שעמהן דאשר ריבויא הוא. נראה דבין ללישנא קמא דרש"י דמען ואבן יליף ליה ובין ללישנא אחרינא דאשר ריבויא הוא אין להקשות דלכתוב קרא דעליהם לחוד דא"כ ה"א דעמהם כלל וכלל לא וגם אין להקשות דלכתוב קרא דעמהם לחוד דאסור וכ"ש דעליהם ולשתוק ולא לכתוב בקרא דעמהם עץ ואבן וללשון אחר לשתוק ולא לכתוב אשר דמשמע ריבויא וממילא לא משתמע מיניה אלא דבר של נוי דא"כ ה"א דשל עץ ואבן אפי' היכי דהוי של נוי לא יהא אסור לכך אצטרך למכתב הקרא דעמהם ללשון ראשון עץ ואבן וללשון אחר אשר ריבויא לרבות דהיכי דהוה של נוי אפי' של עץ ואבן אסור ואי לאו קרא דעליהם ה"א דמרבה אפילו שאינו של נוי אבל השתא דכתיב ג"כ קרא דעליהם דרשינן דעמהם דומיא דעליהם וא"כ לא מרבינן מריבויא דכתיב בקרא דעמהם דשל עץ ואבן נמי יאסור אלא היכי דהוה דבר של נוי וכ"ת א"כ כיון דגם ללשון אחר דאשר ריבויא הוא לא מרבינן מיניה לפי המסקנא אלא היכי דהוי מידי של נוי אפי' משל עץ ואבן אסור א"כ ל"ל ריבויא דאשר הא בלא ריבויא דאשר כתיב בקרא דעמהם בהדיא עץ ואבן וי"ל דלשון אחר ס"ל דהא דכתיב בקרא עץ ואבן לא נמשך אעמהם ובא לומר דהדברים שעמהם אפי' הוי של עץ ואבן אסורים אלא נמשך אלעיל מיניה דהיינו גילולים ושיעור הכתוב כך הוא ותראו את שקועיהם ואת גלוליהם עץ ואבן פי' הגילולים שהן העבודות כוכבים בעצמם הוו של עץ ואבן ותראו גם כסף וזהב אשר עמהם ולפי זה אם נמצא עמהם דברים שהן של עץ ואבן לא נשמע מהכתוב דאסור לכך אצטרך אשר דריבויא הוא דבא לרבות כל מה שעמהם וק"ל:

תוס' ד"ה אפילו מים ומלח אסור וכו' ודלא כפירוש הקונטרס וכו' דא"כ גבי פעור וכו'. נראה דהמדקדק בדברי רש"י יראה שרש"י הרגיש בקושיא זו ופירש באופן שאין מקום לקושית התוס' שהרי רש"י כתב אפילו חוץ כפנים וכו' שהרי כל עבודתו דרך בזיון וכו' הלאך לא שייכא ביה ולא מפסיקי ר"ל ושייך ביה תקרובת חוץ לקלקלן כמו לפנים מן הקלקלן ואפילו אינו של יופי דלא שייך גביה יופי ומה שכתב רש"י לעיל חוץ מן הקלקלן לאו משום תקרובות איתיה הלאך של נוי אסור דנפקא מאשר עמהם וכו' היינו בשאר עבודת כוכבים דקלקלן הוי הפסק וק"ל:

דף נב.

רש"י ד"ה חזרו לטומאתן ישנה וכו' שברן כדי לטהרן וחזר וריתכן לעבודת כוכבים וכו'. הא דכתב רש"י וחזר וריתכן לעבודת כוכבים ולא כתב וחזר וריתכן סתמא משום דלשון הבעיא הוא ריתך כלי לעבודת כוכבים וכ"ת והכל טעמא מאי למה אצטרך ריתך לשם עבודת כוכבים ולא אמרינן מסתמא כשחזר הכלי להיות שלם חזר לטומאתו הישנה כמו בשאר טומאות דכשחזר ועשאו כלי חזרת הטומאה ממילא מעצמה דשאני התם דשבצירת הכלי מעצמו נתבטל ממנו הטומאה לכך חזרת הטומאה ממילא כשחזר ועשאו כלי אבל הכא לא מתבטל טומאת העבודת כוכבים מן הכלי אלא כששוברו כדי לבטלו מעבודת כוכבים ולטהרו וא"כ במה תחזור טומאת עבודת כוכבים על הכלי כשחזר וריתכו דהא כבר נתבטל איסור העבודת כוכבים מהכלי לכך אצטרך לומר שחזר וריתכו לעבודת כוכבים אלא שעדיין לא עבדו דאל"כ מאי קא מבעי ליה ת"ל דהשתא כשחזר ועבדו נטמא בלא טומאה ישנה וק"ל:

תוס' ד"ה מה מזבח טוען גניזה כמו כלי שרת דאמרין שגזזום. נראה דר"ל דאמרין בעלמא שכלי שרת גזזום אבל לא ידעתי היכן אמרינן הכי. אף אשירה טעונה גניזה פי' ביעור פי' ולא גניזה ממש כמו מזבח אלא ביעור שיבערם מן העולם באופן שלא יהנו ממנו כמו שמצינו גבי עגל וכו':

ראשונה או לא והוא השיב להם דורכים והם חזרו והקשו לו והא קא מנסך בידי' והשיב להם דציירנא לימיה וכו' כפשטא דשמעתין א"כ היה לו להשיב אין דורכין כדן הפשוט לפי משנה אחרונה ולמה היה לו להשיב דורכין להפוך מהפסק ההלכה לפי משנה האחרונה עד שהוצרך אח"כ לתרץ דבריו דציירנא לימיה שהוא דבר שאינו מצוי וק"ל:

בא"ד וא"ת כיון שהנת התחיל לימשך וכו' יאסר יין הגת בהנאה וכו' ע"י יין הבור שהוא אסור בהנאה ע"כ. צ"ל דיין שבבור לא נאסר בהנאה אלא מחמת כח העובד כוכבים משום דהא אדורך עם עובד כוכבים דציירנא לימיה קאי ולא משכחת שום איסור שאסור יין שבבור כ"א ע"י כח העובד כוכבים יא"כ יש לדקדק אמאי דתירצו התום' וי"ל דניצוק כי האי שאין העובד כוכבים נוגע עתה בבור וכו' לא אסרו בהנאה וכו' למאן קאי האי תירוץא אי לסברת מעשה דרש"י והתום' דלעיל שבדבור שלפני זה הא ס"ל דאפי' ביין שנאסר ע"י כח עובד כוכבים שייך ביה דין ניצוק לאסור היין שבכלי העליון שמערה ממנו ואי לסברת מעשה דר' מנחם דלעיל היה להם לתרץ בקצרה דיין שנאסר מחמת כח העובד כוכבים אינו אוסר יין שבכלי עליון מטעם ניצוק כלשון ר' מנחם דלעיל ולמה להו להתום' להאריך בהאי לישנא ולומר דניצוק כי האי דאין העובד כוכבים נוגע וכו' ונראה דיש לפרש דר"ל דמה שבבור נאסר מכח העובד כוכבים ולמ"ד ניצוק אוסר בכח עובד כוכבים וגם יש לפרש דהתום' ר"ל דכיון שהנת יעבור הוא של עובד כוכבים מסתמא יש בבור כבר קצת יין נסך וא"כ יאסר גם מה שבגת מטעם ניצוק כמו המערה לתוך כלי עובד כוכבים דאמר דב חסדא כי כיליתו חמרא קטופו קטופא כי היכי דלא יאסר מה שבחבית ע"י ניצוק כדלעיל ואפ"ה אתי שפיר תירוץא דתום' דס"ל לתום' דניצוק כזה אינו אסור אלא בשתיה לא בהנאה משום דניצוק כזה אינו אסור אלא מטעם דרואין כאילו אותו יין הנאסר שבתוך הכלי למטה מעורב ביין שבכלי העליון ולכך [אינו] אוסר העליון בהנאה משום דהא אפילו נתערב ממש יין נסך ביין קו"ל ימכר חזן מדמי יי"נ שבו ולכך אתי שפיר הכא שהיין שדרך עם העובד כוכבים בדצייר לימיה אינו נאסר בהנאה מטעם ניצוק ולכך מותר לדרוך עם העובד כוכבים בענין זה ולא מקרי משתכר באיסורי הנאה אבל כשהעובד כוכבים נוגע בסוף הקילוח למטה שאז נאסר גם היין שבכלי למעלה מטעם ניצוק אותו ניצוק הוא אסור אפילו בהנאה משום שאותו ניצוק אוסר מטעם שאנו רואין כאילו העובד כוכבים נוגע בעליון ולכך גם העליון אסור בהנאה ודיו"ק:

דף נז.

ד"ה ה"ג ברוב ספרים בהדי דקא נחית וכו' ולפי דה"ל הכא שלא בכוונה שרי בהנאה כצ"ל ובהכי ניחא דמדמי ליה רב כהנא וכו'. ר"ל דלגירסא זו קשיא מה שמדמה ליה לתינוק והא תינוק היה נוגע בגופו י'הכא הוי מנגע ע"י ד"א אמנם בהכי ר"ל במ"ש דלפי גירסא זו חשבינן מנגע עובד כוכבים ע"י ד"א כמו מנגע עובד כוכבים בגופו אתי נמי שפיר מה שמדמה ליה לתינוק כיון דס"ל דמנגע ע"י ד"א חשבינן ליה כמנגע בגופו:

בא"ד וכן פי' ששאב היין מן הגיגית בנטלא. נ"ל שהספר חסד וצ"ל וכן הא דפריך לקמן והא קא נגע בנטלא פירוש ששאב היין מן הגיגית וכו':

בא"ד מדמתרן לקמן גבי ההיא פירכא דנטולא וכו' לא צריכא דמוריק אורוקי פי' וה"ל כחו שלא בכוונה ולא גזור אף בשתיה. ר"ל וכשהוא מערה הרי כאילו נוגע ביין ע"י הכלי ואפ"ה לא גזור אפילו בשתיה כשהוא שלא בכוונה ש"מ דמנגע ע"י ד"א שלא בכוונה מותר אפילו בשתיה ועיין לקמן בדף ס' בד"ה ואי מצעד צדודי וכו' בתום' דמבואר שם כשהוא מצעד הכלי הוי כאילו נוגע ביין ע"י הכלי אלא דשם איירי בכוונה ולכך אוסר שם:

בא"ד ועוד קשיא מההיא דלקמן דקאמר דקאזיל מינייה ומינייה וכו'. ויש תמיה דהשתא מביאין התום' ראייה מזה דמנגע ע"י ד"א שלא בכוונה מותר בשתיה ולעיל מזה לפי גירסת הספרים הביאו מזה ראייה דמנגע ע"י ד"א אסור מדדייקא להא שלא בחמתו לא וצ"ל דלעיל אייתי' ראייה לפי מה שפירש רש"י לקמן בהא דקאזיל מינייה ומינייה שהוא מנגלגלו עד סמוך לבור ולא יותר ואפ"ה שלא בחמתו אסור אע"ג דאין כאן נגיעה ודאית אפי' ע"י ד"א אלא דחיישינן דלמא נגע כמו שפרש"י לקמן בדף ס"א וזה חשיב ליה לתום' לעיל כמנגע ע"י ד"א שלא בכוונה ואפ"ה שלא בחמתו אסור ולכך הביאו מזה ראייה לעיל דמנגע ע"י ד"א שלא בכוונה אסור בשתיה אבל השתא לא ס"ל להתום' בהאי דקאזיל מינייה ומינייה כפירוש רש"י דלקמן אלא שמפרשים דקאזיל מינייה וכו' היינו שנוגע ודוחף החבית עד שנופל לבור ונוגע ביין מש"ה הוי שפיר דאסור שלא בחמתו דהוי נגיעה ע"י ד"א בכוונה ואפ"ה הכשירוהו בחמתו משום דבחמתו מקרי נוגע ע"י ד"א שלא בכוונה:

דף נז.

תום' ד"ה תרגמא אבני השפחות וכו' וא"ת אמאי לא נקיט וכו' ולא קאי מידי איין נסך וכו'. ר"ל הא דקתני ברייתא מלו ולא טבלו לא קתני לה אלא משום רוקן ומדרסן אבל לענין יין נסך אפי' מלו וטבלו עושין יין נסך:

ד"ה הא קמ"ל עבדים דומיא דבני השפחות נראה דהכי הוה מצוי למימר האי וכן כשאר וכן דעלמא וכו'. ר"ל דבשלמא בלישנא ושיטה ראשונה דמשני דוכן קאי לענין מלו וטבלו ולאשמועינן דכשמלו וטבלו אין עושין יין נסך לקולא הוכרח לומר עבדים דומין לבני השפחות דלא היה יכול לומר שפחות דומיא דעבדים דכ"ש הוא דאם עבדים שמלו וטבלו אין עושין יין נסך כ"ש בני השפחות שמלו וטבלו לכך קאמר רבא לאשמועינן וכן להיפוך דמדמינן עבדים לבני השפחות אבל בשיטה זו דקאי לענין גדולים עושים יין יכו' הוי מצוי למימר האי וכן כשאר וכן דעלמא ומדמה שפחות לעבדים כמשמעות לישנא וכן בכל מקום דמדמה הסיפא לרישא:

ד"ה לאפוקי מדרב וכו' דלהאי לישנא דאמרי לה טהור לית ליה דרב דאמר תינוק בן יומיו וכו' דאל"כ לא אתי האי מתני' כותייה. צ"ע מנ"ל הא נימא דלעולם שמואל אית ליה הא דרב והא מתניתין מתירן דהא דקתני מלו ולא טבלו קאי ארוקן ומדרסן ולא קאי מידי איין נסך כמו שהקשו התום' לעיל ונ"ל דלהאי לישנא ליכא לתרץ דהא דקתני מלו ולא טבלו ארוקן ומדרסן משום דאם מלו ולא טבלו רוקן ומדרסן טהור כ"ש במלו וטבלו ולישנא דברייתא משמע דוקא מלו ולא טבלו אבל מלו וטבלו לא מללא נקט אע"פ שלא טבלו וא"כ ח"א לתרץ אלא דאבני שפחות קאי והא דקתני וכן הא קמ"ל עבדים דומיא דבני השפחות וכו' לאפוקי מדרב וכו' וק"ל:

דף נח.

ד"ה איקלע רב הונא וכו' לכך פירש ר"י וכו' ואיפלוג עליה וכו' ואסרי דמידמו ליה וכו' לפלוגתא דרשב"ג ורבנן ולמתני' דאגרדומי וכו' וה"ג בספרים ישנים איקלע רב נחמן למחוזא וכו' כצ"ל:

מהר"ם • עבודה זרה

דף נח:

רש"י ד"ה שמסכו שמזגו וכו' אסור אע"ג דלא נגע גזור רבנן רבנן רבנן בכוו וכו'. פי' בכחו שנוגע ביין ע"י המים שיצאו בכחו מהכלי והיינו שכחו נגע ביין:

דלא עדיף מנגיעה ע"י ד"א כצ"ל:

תום' ד"ה כתב הר"י א"י בזמן הזה עובד כוכבים ששכשך ביינו של ישראל מותר וכו' אבל אי חזינן לעתיה דעובד כוכבים שנוגע ביינו של ישראל כדי להכעיסו וכו'. צ"ל דהאי שכשך ונוגע דקאמר הר"י א"י בתחלת דבריו אינו ר"ל בידו ממש אלא ע"י ד"א דומיא דזרק העובד כוכבים חפץ לבור דקאמר בתר הכי משום דהא בסוף דבריו כתב וקריב הדבר בעיני דאפי' אם נגע העובד כוכבים בידו להכעיס מותר בשתיה וכו' מכלל דעך השתא לא איירי בנגע בידו ממש וק"ל:

ד"ה בצר לאו היינו בצרה וכו' אז הודה כי גם בטעות זה יטעה שר של רומי. ר"ל אבל קודם ששמע זה מר"י הוה סבר ר"ל שלא יטעה שר של רומי כ"א בב' טעויות אבל האי דינלה לבצרה לא הוה חשיב ליה לטעות משום דר"ל נמי הוי ס"ל דבצרה היא בצר בארץ מישור הכתובה בתורה שהיא אחת מערי המקלט:

בא"ד ומשמע מהכא דח"ל לא מיוחייב במעשר וכו' מעשה היה בפומבדיתא והטבילה קודם לאמה וכו' כצ"ל. ור"ל דמסיים שם וסכוה שמן של תרומה משמע שבפומבדיתא שהיא בבבל שהוא ח"ל היו נוהגין להפריש תרומה:

בא"ד ולאשמועינן כל המיקל בארץ וכו'. ע"ש בפרק כיצד מצרכין שאין לשון זה שכתבו התום' לשון הגמרא שם ממש וכן עיין בפ"ק דביצה:

בא"ד אלו דברים מתעשרים דמאי בכל מקום וכו'. משום דבאים מא"י כמבואר לקמן בדבור זה:

דף נט.

בא"ד שפירות קסרין ודאי פי' ודאי טבל שהיו אז כולן ע"ה. ר"ל ולא היו מעשרין כלל או כולם חברים אלא שהיה ידוע שלא עשרו צ"ל דר"ל שאע"פ שהיו חברים היה ידוע שכל הפירות שהיו מוכרים למשולחים להביא משם למקומות אחרים לא היו מעשרין שהיו סוברים כר' יוסי דמתיר לשלוח טבל ודאי כשמודיעו אבל מה שהיו אוכלין בעצמן היו מפרישין שהרי חבירים היו:

כיוון שהיה סוכות. פירוש וצריך לצאת בו ואתרנו חסר הוא פסול ומתירן בחולו של מועד דיוצאים בחסר:

בא"ד ופריך בירושלמי ויעשר ממנו עליו פי' למה שלח לו בטבל וכו' כצ"ל:

בא"ד הא מותר לשלוח אתרנו בטבלו מן הברי"י. לשון זה שכתבו מן הברייתא א"א לי ליישבו וצריך למוחקו:

בא"ד תרגומי' ולא גודע פירושו. ר"ל של תרגומי' ועיין באשר"י שכתב בו שני פירושים:

בא"ד ובמקומות הקרובים נמי מפרש בירושלמי מנהג שהיו עושים וכו' ר"ל ואפי' במקומות הקרובים ואפילו שבטלוס הרובים לא מפרישין כל ההפרשות אלא מפרש בירושלמי המנהג איך היו עושין דהיינו רב יהודה בשם שמואל מפרש שאוכל והולך ואח"כ מפריש ור' בא אמר דוקא תרומות דגן תירוש ויצהר ור' אילא אמר שלא היו מפרישין כ"א תרומה גדולה ולא מעשר וצירקות לא היו מפרישין כלל אפילו תרומה ועיין במס' חולין דף ה' בתום' ושם כתוב דבור זה כולו וכאן מחלק שם מחלוקי ירק ושאר פירות ודגן ותירוש ויצהר וזבה מתוך כל הקושיית שהקשו התום' בתחלת הדבור ע"ש:

ד"ה דא"ר יוחנן וכו' ואי רבו היה היה לו למחות וכו' כצ"ל דאי הוי רביה של ר"י רשב"ל היה תלמיד. נ"ל דב' קושיית הן הא' דר"י היה לו למחות בריש לקיש לכבוד רבו ועוד רשב"ל גופיה היאך היה מותר לו להקל בכבדו של ר' שמעון הא כיון שהיה רבו של ר' יוחנן שהוא רבו של ר"ל א"כ גם ר"ל היה תלמיד של ר' שמעון בן יהוצק וק"ל:

בד"ה מהו שיוליך ענבים לנת רשב"ס פי' וכו' לא מצעיא ליה אם יכול ליתן הענבים בתוך הגת דאם יש יין נמשך וכו'. ר"ל דאין לפרש דמצעיא ליה אם יכול ליתן הענבים לתוך הגת משום דא"כ תקשה לך ממ"נ אי איירי שיש יין נמשך בגת פשיטא דאסור לעובד כוכבים ליתן ענבים לתוכו דאם נתון נאסר כל היין שבגת ואם אין יין נמשך בגת פשיטא דשרי אלא ודאי לא מצעיא ליה אלא אי חשיב יין ההוא שמוסף ע"ג הענבים ונאסר בנגיעת עובד כוכבים או לא:

דף נט:

בא"ד דההוא דקאזיל מינייה ומינייה דלקמן פירוש שבשעה שהחבית נופל לבור עדיין הוא נוגע בו כצ"ל:

ד"ה ה"ג אתא עובד כוכבים אידרי וכו' וכן כתב רשב"ס בשם רש"י שאם תחב עובר כוכבים ברזא וכו'. ר"ל וכיון שרשב"ס אוסר אפילו בהכנסת ברזא כ"ש בתחבית אצבע וק"ל:

בד"ה אר"פ כו' ומצייה נמי טמאה צ"ל דאין זה מטעם ניצוק וכו' אלא הטעם לפי שמה שכנגד אצבעו טמא וא"כ וכו' ממה שכנגד אצבעו ה"ל כמפיה ומשוליה וכו' כצ"ל:

בא"ד וקשה להך לישנא דקאמר עד הברזא אסור היאך יהיה זה שהיין כולו מעורב וכו'. ונראה דלהך לישנא דאמר כל דלהדי ברזא ל"ק דאיכא למימר דלא אסר אלא היין שבעובי הנקב כמו שפירשו התום' לקמן ד"ה מצדיה ומיד שהסיר העובד כוכבים ידו יצא דלא מתערב כל כך עד שאר היין שבחבית דעובי החבית גופיה מפסיק וק"ל:

דף ס.

תום' ד"ה זיקא בין מליא בין חסירא וכו' והעמידו בהידוק כנגד הסדק בסכין עד שסתם הנקב כצ"ל:

דף ס:

ד"ה אי איכא טופח ע"מ להטפוח וכו' דהכי אמרינן לקמן טופח שלא ע"מ להטפוח ליכא למיחש וכו' כצ"ל:

דף סא.

ד"ה המטהר יינו של עובד כוכבים וכו' וא"ת היאך נוכיח ממתניתין וכו' וי"ל דה"פ בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור עד שישב ומשמר ועלה מפרש אין השומר צריך וכו' אע"פ שיצא ונכנס כצ"ל ור"ל דמקתני עד שישב ומשמר שזהו שומר גמור ופשיט' היכא שיש כאן שומר ורואה שלא נגע בו עובד כוכבים מותר לכתחלה אפילו בלי שום מפתח וחותם ועלה קא מפרש אין השומר וכו' אלא אע"פ שיצא

ינכנס. ר"ל שיוצא ונכנס הוי כמו שומר גמור מכלל דביוצא ונכנס נמי מותר אפילו לכתחלה [אפילו] בלא מפתח וחותם ודו"ק:

דף סא:

ד"ה עד שיהא יושב ומשמר תימה היינו רישא וכו'. ע"כ דיבור זה שייד במתני' ללעיל וא"כ מאי מקשין התנא' ליתרן דלהכי קתני עד שיהא השומר יושב ומשמר כדי ליתני עלה ואין השומר וכו' אלא אפילו יוצא ינכנס לאשמועינן דיוצא ונכנס מותר אפי' לכתחלה אפי' בלא מפתח וחותם כמו שכתבו התנא' לעיל בדבור המטהר יינו ויש ליישב דהתנא' רוצים ג"כ לתרן לפי סברת התנא דתני קמיה דר' יוחנן ישראל דר באותה חצר והוא שמפתח וחותם בידו וא"כ היה סבר ג"כ דביוצא ונכנס צריך ג"כ מפתח וחותם וא"כ לפי מה דס"ל היאך היה מתרן מתניתין דקתני עד שישב ומשמר היינו רישא דישאל ויעובד כוכבים דריס דמ"ל דריס ומ"ל יושב ומשמר אבל אה"נ לפי מה דקאמר ליה רבי יוחנן אע"פ שאין מפתח וחותם בידו מותר אין אנו צריכין לתירוק של התנא' אלא כמו שפירשו התנא' לעיל דאתא לאשמועינן דביוצא ונכנס סגי אפילו בלא מפתח וחותם כמו בשומר גמור וק"ל:

השובר פרק חמישי :

דף סב.

גמ' אמר אביי לעולם יהבינן שכר מפירות שביעית. אביי לא שייד דליפלוג אר"י דאמר קנא קנא חכמים בחמרין אלא דאמר דמהא ליכא למשמע מינה דאיכא לשנויי דיהבינן ליה שכר מפירות שביעית יכו':

רש"י ד"ה שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת וכו' אע"ג דאגרא דיהיב לא משום מלאכה אחרת. ע"כ דר"ל לכל האגרא אינו משום מלאכה אחרת שהרי יש בו משום יי"ג ועי' בגמרא:

תוס' ד"ה והתנן מחרן וקידש בדמיהן וכו' ה"ג גבי שביעית וכו'. כדאמר לעיל וכו'. דברי התנא' הללו א"א לישב דע"כ דאסורים גבי שביעית הוי פירושו סהן בקדושת שביעית ומ"ל הוא ומ"ל אחרים דכיון שהדמים נתפסים בשביעית גם צריכין לנהוג בהן קדושת שביעית כדמשמע בהדיא לקמן בעובדא דר' ינאי דיזיפי פירות שביעית וכו' ופשוט הוא גם לא נזכר מזה לעיל בפרק ר' ישמעאל וק"ל ונ"ע:

דף סב:

גמ' א"ל זיל קליניה וקבריניה בי קברי וכו'. יש להקשות דאף לפי המסקנא אינו מתורן דלימא דלקליניה ולקבריניה בלא בי קברי בכל מקום שהוא דהא על כרחך צריך לומר דעפר דהאי בי קברי מותר ליהנות דא"כ לקליניה ולקבריניה בי קברי כמו שכתבו התנא' ולכך צריך דלקבריניהו דהשתא לא אתו לזבולי דאין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל כמו שכתבו התנא' ד"ה ולקבריניהו וע"כ ר"ל בכל מקום אין דרך לחטט אחר הקברים משום זבל אפילו שלא בבית קברות שהרי שור הנסקל ועגלה ערופה וכו' ובכור קוברין אפילו בלא בי קברי ולא חיישינן פן יבאז לחטט אחריהם לזבל אחר שנגשו עפר וא"כ ה"ג הל"ל דלקליניהו ולקבריניהו בלא בי קברי ויש לישב דכדי לפרסומי מלתא דשכר סתם יינס אסור בהנאה עבד הכי דכה"ג איתא בפ' אלנו טרפות רף ג"ג גבי ההוא שרקפא דספק דרוסות דאתא לקמיה דרב חנניניהו ישידיניהו בנהר ופריך לוחנניקהו ולישידיניהו לאשפא ולטעמיה לוחנניקהו ולישידיניהו לכלבים אלא לפרסומי מלתא דאסורה ופרש"י וכדאזיל לנהרא אושא מלתא טפי ע"ש אלא שיש לתמוה שהתנא' לא נתעוררו לזה:

תוס' ד"ה ולקבריניהו וכו' וכן דרך עתה לקבור בכורות ונראה שצריך לקבור מעט בעומק פן יבא לחטט אחריהם וכו'. צ"ע ע"כ אין ר"ל פן יבאזו בני אדם לחטט אחריהם ויהנו מהן שהרי כבר כתבו לעיל מזה כיון שאין דרך לקבור בשר ושער מוכחא מלתא אלא ר"ל פן יבאז הכלבים וכיוצא לחטט אחריהם ויתגלו יקי"ל:

דף סג.

ד"ה והא מחסרא משיכה פירוש ואפילו לר"י דאמר מעות קונות וכו'. ר"ל מאי פריך המקשה הא סוגיא זו אליביה דר"י קא שקיל וטרי ואזיל ור"י אית ליה דבישראל דבר תורה מעות קונות אלא שרבנן תקנו משיכה משום שלא יאמר נשרפו חטין בעלייה כדאיתא בפרק הזהב וה"ג הביאה היא במקום מעות יכיון שבא עליה נקנה לה הטלה מן התורה וחל עליה איסור אתנן אע"ג דלא משכה עדיין ומתרח דלא קנתה הטלה משום שהפקיעו חכמים בכל לוקחים שלא יקנו החפץ כי אם במשיכה גם ממנה הפקיעו כחה שלא תקנה ולא דמי להדיא דפרק הזהב נתנה לסיטון מעל פי' נתן סלע של הקדש לסיטון שהוא חנוני גדול המוכר פירות מעל הלוקח לר"י אע"ג דלא משך הפירות משום דאית ליה מעות קונות דבר תורה דשאני התם דלא הפקיעו חכמים שלא יקנה המוכר המעות אלא שלא יקנה הלוקח החפץ וכיון שנתן המעות של הקדש לסיטון נקנו לו המעות ויצאו לחולין מיד מעל מן התורה ובמה יפקע המעילה ואע"ג דנהי דלענין מקח וממכר אמרינן דהואיל דהלוקח לא קנה החפץ ממילא ג"כ לא קנה המוכר המעות וצריך להחזירם לו היינו גבי ממון אבל לענין מעילה מי יפקיע המעילה כיון שלא הפקיעו חכמים כח המוכר כ"א כח הקינה וק"ל אבל הבא האתנן אינו נאסר אלא מעת שנקנה להאשה שהיא הלוקח יכיון שהפקיעו חכמים כל כח הלוקחים גם ממנה הפקיעו שלא נקנה לה הטלה וא"כ אין כאן אתנן כלל יקי"ל:

ד"ה ואינו חושש לא משום שביעית וכו' יוקשה מי הזקיקו לשנות וכו' ועוד תקשה לרב ששת וכו'. ר"ל מי הזקיקו לרש"י לפרש כן וכ"ת דרש"י היה מוכרח לפרש כן משום דתיובתא דרב ששת לא שייכא אלא א"כ מפרש טעם הברייתא הכי עדיין יש להקשות לרב ששת גופיה מנא ליה לפרושי הכי ולמנותיב דתיובתא דלמא טעמא דברייתא לא משום דמוסר דמי שביעית לעם הארץ אלא לאחר הביעור איירי ומשום דנהנה מפירות שביעית וכו':

בא"ד לפירושו לשון קנה ליה דינר גבי' וכו' כצ"ל:

בא"ד והשתא אפילו איירי הברייתא אחר הביעור פריך שפיר וכו' דאם איתא דבעלמא וכו' כצ"ל:

בא"ד והיינו קני ליה דינר גבי' דקאמר וכו' ומעת שקונה הדינר בנכסי בעל הבית וכו' כצ"ל:

דף סג:

ד"ה אין עורדין וכו' כדקיימא לן במנחות ואין עורדין וכו' אין לפרש וכו' כצ"ל והכל דבור אחד. אין לפרש האי כלאים היינו כלאי הכרם וכו' דא"כ כי פריך לרבנן וכו' ואין לומר דלהכי שרי וכו' אלא והאי בכלאי זרעים מיירי. יש לתקק דבדרי התנא' הללו דהא מכ"ש השתא דמיירי בכלאי זרעים דאינן

איסורי הנאה יש להקשות מה מיייתי ראיה מכלאים הא שאני כלאי זרעים דאין תופסין דמיהן ולכך שכרו מותר משא"כ ביין נסך ונראה דלפי האמת אין זו קושיא כלל משום דאף במקום שאין תופסין דמיהן מ"מ אסור לעשות כן לכתחלה וכדקתני רישא דברייתא אין עורדין עם העובד כוכבים אע"ג שאין תופסת דמיו מ"מ המלאכה אסורה לעשות ומדקתני אבל עורדין וכו' ש"מ דלמעוטי תיפלות מותר אפילו לכתחלה דאין שום איסור במלאכה זו וכיון דבמקום דממעט תיפלות אין בו שום איסור מלאכה ממילא שכרו נמי מותר אפילו ביין נסך אע"ג דתופס דמיו דהא אין כאן שום איסור שהיו הדמים נתפסים בו אלא שיש מפרשים היו רוצים להביא מכאן ראיה דכלאי הכרם נוהגים בשל עובד כוכבים והיו רוצים להכריח דע"כ צ"ל דהבא איירי בכלאי הכרם דאסורים בהנאה דהשתא מיייתי שפיר ראיה מאיסורי הנאה ליין נסך דלמעוטי תיפלות שכרו מותר ואע"ג דלא דמו ממש דבכלאי הכרם אין תופס דמיו וביין נסך תופס דמיו מ"מ גם בכלאי הכרם כיון דאיסורי הנאה הן היה לן לכתחלה לאסור להשתכר באיסורי הנאה ומדמותר בכלאים להשתכר בו לכתחלה משום כדי למעוטי תיפלות א"כ ביין נסך ג"כ מותר ואין שכרו נתפס באיסור אבל אי לא איירי בכלאי הכרם אלא בכלאי זרעים דאינן איסורי הנאה לא היה מיייתי מויניה שום ראיה ליין נסך משום דשאני כלאי זרעים דאינן איסורי הנאה ולכך מותר להשתכר בו כדי למעט תיפלות משא"כ יין נסך דאיסורי הנאה היא ולפי סברא זו הקשו התנא' דא"כ היכי מיייתי ראיה מתחלה. ר"ל לפי טעמיהם דמפרשי הכי והמשך דברי התנא' כך הן אין לפרש האי כלאים היינו כלאי הכרם ר"ל בהכרח משום דהשתא מיייתי ראיה שפיר מכלאי הכרם דאסורים בהנאה ליין נסך וכו' כמו שכתבנו דא"כ כי מוקי לה כרבנן מאי פריך מאי אריא וכו' הא מ"מ לא היה יכול למתני דשפיר דמי לקיים לעובד כוכבים בשכר משום דהוה משתכר באיסורי הנאה ואין לומר דכיון דאין תופסין דמיהן מותר להשתכר בו אפילו לכתחלה דא"כ היכי מיייתי ראיה מתחלה וכו'. ר"ל הא בעלי סברא זו כל עצמן לא הכריחו דאיירי בכלאי הכרם אלא מדמיייתי ראיה מויניה ליין נסך דבשלמא אי איירי בכלאי הכרם מיייתי שפיר דאם היה למעוטי תיפלות שכרו אסור ביין נסך גם בכלאי הכרם היה לן לאסור להשתכר לכתחלה כדלעיל אבל השתא דאמרת דכיון דאין תופס דמיו מותר להשתכר בו לכתחלה לרבנן דלקיומי אינו אסור א"כ היכי מיייתי ראיה מתחלה וכו' אלא ודאי בכלאי זרעים איירי ואין הפי' כן כמו שהיו הן מפרשין דלא אייתי מדיי מטעם משתכר באיסור הנאה אלא מטעם דכיון דהא מעשה גופה מותר לעשות לכתחלה משום כדי למעוטי תיפלות א"כ ה"ה גבי יין נסך המעשה מותר וכיון שהמעשה מותר ממילא שכרו ג"כ מותר דלא החמירו לאסור שכרו אלא במקום שהמעשה אסור כדלעיל והלכך אין להביא ראיה מכאן דכלאים נוהגים בשל עובד כוכבים וכו' ודו"ק ג"ל:

דף סד.

ד"ה מדרבי יהודה נשמע לר"ע ה"ה דמדר"י היה יכול להוכיח וכו'. ר"ל היה יכול להוכיח ולפשוט הבעיא דמותר להשתכר ביין נסך מדרבי יהודה גופיה בלא ר"ע אלא הכי הל"ל לאז אר"י אסור ליתן להם מתנת חנם אבל למעוטי תיפלות שפיר דמי ה"ג גבי יין נסך למעוטי תיפלות שפיר דמי אלא הואיל ומתחלת הסוגיא התחיל לפשוט מר"ע בעי לאסוקי למלתיה על ר"ע:

ד"ה זבינו כל מה דאית לכו וכו' והא דאמרינן פרק ר' ישמעאל וכו' לא בטלה. ר"ל וא"כ מאי משני בגמרא שאני התם וכו' ודאי בטלה הא כיון דלעובדיה היו מוכרים א"כ לא הוי ביטול ותירץ שאני הבא וכו' והוי ביטול אפילו כשמוכרה לעובדיה ולכך משני בגמרא שפיר וק"ל:

דף סד:

ד"ה תניא נמי הכי וכו' ומש"ה בפ"ק דקידושין וכו'. ע"ש דשם הסוגיא קצת מה בענין אחר חו"ל הגמרא שם אמר רבא דבר תורה עובד כוכבים יורש אביו וכו' גר את העובד כוכבים אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים דתניא גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים גר יכול לומר לעובד כוכבים טול עבודת כוכבים ואי ס"ד דאורייתא כי לא באז לרשותו נמי כי שקיל דמי עבודת כוכבים קא שקיל אלא מדרבנן נזירה הוא דעבד רבנן שמו יחזור לסורו תניא נמי הכי בד"א שירשו אבל נשתתפו אסור:

ד"ה אין מפקדין וכו' ונראה שרש"י חזר בו מטעם ראשון משום דמדתלי איסור יינו בשמנו וכו'. מקשין העולם דל"ל לתנא' לזה הטעם נימא דרש"י חזר בו מפירושו הראשון מחמת שהיה קשה לו קושיית ר"ת דלעיל מזה שהקשה על פירש"י הראשון ונראה לי לתרן דס"ל לתנא' דאם איתא דבשביל קושיית ר"ת חזר בו רש"י הוה קשה ארש"י מתחלה מאי סבר ולבסוף מאי סבר דלא שייד למימר שמתחלה לא הרגיש בקושיית ר"ת דהא דין דמייחדין אצלן מבואר בהדיא בברייתא ואי טעם דאין מפקדין הוה מטעם דאין מקפידין על מעג עובד כוכבים מ"ש דמייחדין וע"כ גם בתחלת פירושו היה צריך לחלק בין מפקדין למייחדין באיזה סברא ואפשר שהיה מחלק כמו שמחלקין התנא' בתר הכי דבזמן מועט לא חיישינן למעג עובד כוכבים דאין רגילין כ"כ בביתו וא"כ למה חזר רש"י מפירושו שדוחק הוא לומר שלבסוף חזר בו מסברא זו לכך כתבו התנא' שחזר בו מטעם אחר משום דר"ל דתלי יינו בשמנו וכו':

בא"ד אבל רבינו יצחק כתב וכו' רבותא קמ"ל דלא חיישינן שמו ינע וכו' כיון שאין מניחו אלא לפי שעה. נ"ל שלא לגרום זה אלא בכל ענין ס"ל דלא חיישינן למעג עובד כוכבים דאל"כ אלא דוקא לפי שעה לא חיישינן אבל לזמן מרובה חיישינן א"כ גבי אין מפקדין למה הוצרך לפרש הטעם כדפרש"י בהג"ה כמו שכתב בתר הכי דהיינו משום דחיישינן לאחלופי ה"ל לפרש משום דחיישינן למעג עובד כוכבים ודו"ק:

דף סה.

ד"ה טעמא דא"ל לעתותי ערב וכו' א"ג שכרו מותר משמע כל שכרו וכו'. ואין להקשות א"כ מאי משני רבא דאמר העבר לי חבית בפרוטה דע"כ אותה פרוטה דחבית יין נסך לא שקיל והא שכרו מותר משמע כל שכרו ד"ל דכיון דכל חבית וחבית שכירות בפני עצמו הוא זה מקרי שפיר כל שכרו:

ד"ה מאונא לאונא כו' כמו נטל ועבר וכו'. הוא תרגום ביטעיה י' בפסוק עוד היום בנזב לעומר:

והא דאמרינן בסוף חלק כצ"ל:

בתרגום אינו חושב כ"א ערים גדולות. פירש שם בפסוק מונה עשר מקומות שנסע באותו יום ועלה קאמר בגמרא שם עשר מסעות וכו' אבל התרגום אינו מונה כ"א ה' מקומות הגדולים שהיו סמוך לירושלים שנסע באותו היום אבל הו' מקומות שהיו קודם להן לא חשיב להו אע"ג שגם אותן נסע באותו היום וק"ל:

דף סה:

ד"ה כי קא טרח בהיתירא קא טרח פרש"י דיין נסך לא הוי עד דמטויא לקרקעותיה דזיקי וכו'. משום דרש"י מפרש כגון שיש יין נסך למטה בקרקעות דזיקי שנשאר ממה שהיה כבר בזיקי:

מהר"ם • עבודה זרה

בא"ד אי נמי מיירי הכא שהריקו כליהם יפה שאינו יין נסך עד שיגע ר"ל עד שיגע העובד כוכבים ביין שלקח מהישראל:

ד"ה ה'ג בסדר המשנה יין נסך שנפל על גבי ענבים וכו' ופריך בגמרא בפשיטות מעשה לסתור וכו' ימשני דיין על גבי גרונרות נ"ט לפנס כצ"ל:

בא"ד וקשה שהיה לו לומר חסורי מחסרא וכו' בד"א בתמרים ותאנים לחים וכו' עד ובספר ר"ת לא היו גרים ליה. משמע דאי ל"ג במתניתין נפל ע"ג תאנים וכו' ופריך מעשה לסתור מענבים מבוקעות אגרונרות ל"ק דהוי ליה למימר חסורי מחסרא בד"א בענבים אבל בגרונרות נ"ט לפנס כמו שהקשו לפי גירסא דגרסינן במתני' נפל על גבי תאנים וכו' ויש לדקדק דמי"ש וצ"ל דכי פריך מענבים לגרונרות אצ"ל בד"א בענבים דהא חזינן דזה איירי בענבים וכו' אלא עיקר החסורי מחסרא הוא דמחלק בין נותן טעם לשבח ובין נ"ט לפנס אבל לפי הגירסא דפריך מתאנים אגרונרות והיה ס"ד דמקשה דתאנים יגרונרת חדא מילתא היא לכך הקשו דהל"ל חסורי מחסרא בד"א בתאנים לחים וכו' דהחדוש הוא דמחלקין בין תאנים לחים ליבשים וק"ל:

ד"ה הבגד שאבד בו כלאים וכו' כדאמרינן התם דרך ביטול אסרה תורה. ר"ל מדלא אסרו אלא דרך ביטול ש"מ דוקא אטעמא קפיח רחמנא:

ד"ה הרי זה לא ימכרנה לעובד כוכבים וכו' דוקא הצעה וכו' וטעמא לפי שהוא דרבנן וכו'. ר"ל דאפילו כל בגד של כלאים אינו אסור להציע תחתיו אלא מדרבנן גזירה שמא תכרוך נימא על בשרו כדבסמוך או גזירה משום העלאה אבל במרדעת החמור דלא שכיחא שיעלגו עליו וגם לא שייך בו כריכות נימא מותר אפילו מדרבנן וע"ש בתום ביצה:

ד"ה אבל עושין אותו תכריכין למת וכו' יורבי יהודה אומר ההיא דמנחות אליביה דשמואל וכו' והא דתלי טעמא בלועג לרש לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להם והוא אינו יכול לעשותו וא"כ הן לועגים וכו' כצ"ל ונראה דר"ל דלהכי תלי טעמא בלועג ולא קאמר משום דמצות אינן בטלות משום דא"כ לא יטילו צניית אלא בשעה שמניחין אותו בקבר ולא בשעה שמתעסקין בו ועומדים אצלו ונושאים אותו לכך תלי טעמא בלועג דקודם שיקברויהו דהיינו בשעה שמעמידין ונושאין אותו נמי צריך צניית משום לועג לרש אבל למי"ד דמצות בטלות לעתיד לא שייך לועג לרש משום דכבר בטלו ממנו המצות ולא שייך לועג לרש אלא כשהמצוה אינה בטלה אלא שהמת אינו יכול לעשות:

ושמואל מוקי הך דהבא כרבי ינאי וכו'. ר"ל דבפרק בתרא דנדה איתא אההיא צרייתא דהבא אמר ר' ינאי לא שנו אלא להספיא אבל לקבור לא משום דר' ינאי ס"ל ג"ב אין מצות בטלות לעתיד ור' יוחנן פליג על ר' ינאי דהתם ואמר אפילו לקבור ושמואל מוקי ההיא דהבא כדאוקי לה ר' ינאי התם דלא איירי אלא לספור דוקא כן נ"ל הצעת דברי התום' ובדרך זה יתורצו הרבה דקדוקים שהיה לדקדק בדברי התום' הללו:

בא"ד כדאמרינן במסכת נדה בראשונה היו מטבילין כלים ע"ג נדות מתות כצ"ל ועיין שם בנדה:

ד"ה למפינהו ולזבונניהו לעובדי כוכבים וכו' כדאמרינן פרק ר' ישמעאל וכו' נראה דט"ם הוא בתום' יצ"ל אין מעמידין:

דף סו.

תום' ד"ה מכלל דרישא בנותן טעם עסקינן וכו' אלא מדמפליג בסיפא. יש לדקדק הא סיפא דקתני זה הכלל כל שבהנאתו בנ"ט אסור והוי פירושו נ"ט לשבח וכיון דהשתא ס"ל להתום' דבמשהו נמי יש חילוק בין נ"ט לשבח ובין לפנס אם כן סיפא נמי דמחלק בין לשבח לפנס מצי מיירי במשהו וי"ל דסיפא ע"כ לא איירי במשהו דהא איירי נמי ביין שנפל על גבי תאנים וגרונרות ולהכי נקט לישנא כל שבהנאתו בנ"ט ולא נקיט כל שבהנאתו לשבח אלאמא בנותינת טעם עסקינן וק"ל:

ד"ה תבלין של ב' וג' שמות וכו' והא דטעמא לא בטיל לא בעי למימר דלא בטל כלל וכו'. כתבו זה משום דקשה להו לתום' דכיון דמידי דלטעמא עבידא לא בטיל מאי צריך לצירוף הא אפילו משהו לא בטיל לכך כתב דלא בעי למימר דלא בטיל כלל כו':

ד"ה ורבא אמר הא מני ר"מ וכו' ה"מ כשהאיסורים בעין וכו'. ר"ל דהכי משני רבא דלעולם לענין מין במינו ושאינו מינו לא אזלינן בתר טעמא אלא בתר שמא וכן לענין צירוף לא הוי טעמא דמצטרפין משום דבתר טעמא אזלינן והוי כאילו הוי חד איסורא וחד מינא אלא טעמא הוי דאפילו הרבה איסורים והרבה מינים מצטרפים לשיעור דכר"מ אתי אלא דאי לא הוי כולאו ראיין למתק אלא שזה היה חזק וזה מתקן לא היה אפשר לצרף לשיעור נתינת טעם האיסור כיון שאין הטעמים שוין לכך אצטרדין לדחוקי האולו וראוין למתק הקדירה אבל כשהן בעין ואוכלו האיסורים בעין שלא ע"י תערובת דלא תלי האיסור בטעם מצטרפין כל האיסורים לשיעור ואפי' אין הטעמים שוין וק"ל:

דף סו:

ד"ה אביי אמר אסור ריחא מלתא וכו' אבל אין לומר דחשבינן ליה נהנה דא"כ מאי פריך מכמון של תרומה וכו'. יש לדקדק דלפי זה דלא דייקי התום' דלאביי חשבינן ליה כשותה אלא מדפריך ליה רבא מכמון וא"כ יש להקשות אין ה"ג מנא ליה לרבא דטעמא דאביי משום דחשיב ליה כשותה דפריך ליה מכמון דלמא אין ה"ג דטעמא דאביי דחשיב ליה נהנה מיין נסך דאסור בהנאה והשתא ל"ק מידי לאביי מכמון דתרומה דשאני תרומה דשריא לישראל בהנאה וכן יש להקשות אמאי דמפרשי התום' דטעמא דרבא דלא חשיב ליה כשותה לפי שהריח נכנס בפניו ומזיקו וכו' וא"כ יש להקשות מאי פריך רבא לאביי מההיא דכמון תקשה ליה לעצמו דהא איהו לא פליג אדאביי אלא משום דמזיקן א"כ גבי כמון של תרומה דאינו מזיקן אמאי הפת מותרת ונ"ל לישב כל זה דרבא דייק דטעמא דאביי דחשיב ליה כשותה דאי משום נהנה הא אין כאן הנאה כיון דמזיקן אלא ודאי משום שותה הוא ובשותה אין שייך לחלק בין מזיקן בין שאינו מזיקן דככל ענין אסור לשמות שום דבר האסור ורבא ס"ל דאין סברא כלל להחשיבו כשותה אפילו היכא דלא מזיקו והכא גבי בת תיהא דמזיקו לא נהנה ולא שותה הוי ולא אצטרכיכו התום' לרבא לטעמא דמזיקו אלא משום דלא יהא נהנה דיין נסך אסור אפי' בהנאה אבל להחשיבו כשותה אפי' היכא דאינו מזיקו לא חשיב ליה רבא כשותה ולהכי פריך ליה רבא לאביי שפיר מכמון דלדידיה ניחא דלא חשיב ליה כשותה אפילו היכא דאינו מזיקו אלא נהנה שייך היכא דאינו מזיקו והכא גבי תרומה דשריא לישראל בהנאה אין כאן איסור כלל אבל לאביי דחשיב ליה כשותה קשיא דגבי תרומה ליתסר דהא תרומה אסורה באכילה ושתיה לישראל אלא שעדיין יש לדקדק בדבדור שאחר זה כתבו התום' דרבא נמי אית ליה הא דרב דאסר בשר שמן שצלאו עם בשר גבילה דשאני הכא דהריח מזיקו מכלל דס"ל לתום' דהיכי דאינו מזיקו אפי' לרבא חשיב ליה כשותה אלא שיש לתרן דהתם גבי פיטום דאול האוי ומפטם האוי

מודה רבא דחשיב ליה כאוכל האיסור ועוד יש לדקדק לפירוש התום' בדבור שאחר זה דמחלק לאביי דשאני הבא דנהנה ומריח מן גוף האיסור היין עצמו וכו' אבל התם אינו אלא ריח האיסור נכנס בתוך ההיתר והוא אוכל את ההיתר ובהא אפי' אביי מודה דריחא לאו מלתא היא א"כ מאי פריך ליה רבא מכמון וי"ל דגבי כמון נמי נהנה מריח גוף הכמון ולכך לאביי דחשיב ליה כשותה הוי ליה למתסר ולכך פריך ליה שפיר וק"ל ועוד יש לדקדק דקדוקים רבים בשטתה זו אלא שאין להאריך:

דף סז.

גמרא אמר רבי אבהו וכו' וזהו כזית בכדי אכילת פרס וכו'. לפי' רש"י בעינן תרתני שהיא טעמו וממשו וגם כזית בכדי אכילת פרס ואז לוקין ודו"ק ברש"י:

תד"ה עשה כמי שהשביח וכו' וי"ל לפי שעיקר השבח לא הוי עד לאחר שירתיוחו ויצננו. נראה דר"ל דעיקר השבח לא הוי אלא שמרתיחן מתחלה ויצננו ואח"כ נותן לתוכן החומץ והכא שנפל החומץ תוך גריסים צננים קודם שהרתיחן כלל דזה אין עיקר השבח ולכך קאמר נעשה וכו' אבל היכי שנפל החומץ לתוך גריסין רותחין אין משביח כלל אפילו לאחר שיצננו וק"ל:

ד"ה אמר ר"י וכו'. עיין בפרק ג"ה דף צ"ה בתום' ד"ה רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר וכו' ותמצא שם כל שיטת התום' דהבא מבוארים:

בא"ד מדקאמר אביי וכו'. לשון זה של התום' אינו מדוקדק דמשמע דבעו לאתניי ראייה דהלכתא דטעמו ולא ממשו אינו לאוריייתא ובסוף דבריו מסיים דבבשר בחלב הוי לאוריייתא אפי' בעלמא לא הוי לאוריייתא ומלא כפרש"י דהבא:

בא"ד משום דהדרשה פשוטה יותר נקט כי כן רגילה הגמרא וכו' מיום השמיני ובפרק ר"א דמילה דרשין לה מבן ח' ימים כו' עיין בפרק ר"א דמילה דאין שם ממש כן ע"ש:

דף סז:

ד"ה ואידך קדירה בת יומא וכו' ועוד י"ל דלרבנן דר"ע דפסחים וכו' והא דקאמר דקדירה בת יומא פגמה פורתא וכו'. והא דקאמר התם דחידוש הוא וכו' צריך לפרש כמו שפי' לפי שנויא קמא. ר"ל דאי לאו דגלי קרא היה מותר מן הדין אפילו פגמא פורתא דכפרשינן לשנויא קמא כדלעיל:

דף סח:

ד"ה והני תלתא בבי וכו' ואע"ג דבשאור איבא תרי בבי וכו'. ר"ל בבא דמציעתא לחוד דהיינו נפל של תרומה תחלה ונפל של חולין תחלה איבא תרי בבי בלא רישא דאיירי בגפלו ב' בבת אחת והא דקאמרו התום' בתר הכי דמשום דנפל של תרומה תחלה מסיים לפרושי נפל של חולין תחלה לאשמעינן דאפילו בפונם מעיקרא קאסר ת"ק אינו פונם מעיקרא ממש דההוא מבבא דסיפא שמעינן מחומן שנפל לתוך הגריסין אלא ר"ל נפל של חולין תחלה ואח"כ נפל של תרומה דכבר יש שיעור להחמיץ בדחולין קרי ליה לתרומה פונם מעיקרא לאפוקי רישא דאיירי שנפל ב' בבת אחת אבל לפי האמת אפי' נפל חולין תחלה אינו פונם מעיקרא גמור כדר' זירא ופונם מעיקרא גמור שמעינן מדסיפא וכ"ש נפל של חולין תחלה ולא נקט לה אלא אנב דנקיט נפל של תרומה תחלה נקט נמי דין נפל של חולין תחלה דלא נשמע מרישא דאיירי שנפלו ב' בבת אחת וק"ל:

ד"ה דהא מאיסא ובדילי אינשי מינייה וכו' לכך צ"ל דהא בדילי אינשי מינייה וכו' דכל נט"ל בשרצים אסור וכו' כצ"ל:

דף סט.

ד"ה בתבלין ופלפלין וכו' כדאמר לעיל וכו' אסור ומצטרף ר"ל ומדבעי צירוף מכלל דאינו אסור במשהו דאם לא כן למה לי צירוף וק"ל:

ד"ה היכי דמי בחזקת המשתמר וכו' ואי ר"ל כגון שלא הודיעו שמפליג לישתוק כצ"ל:

ד"ה מ"ש רישא ומ"ש סיפא וכו' וא"ת לינשי דרישא מיירי בלא הודיעו שמפליג כדתנן אם הניחו וכו'. ר"ל ולמה ליה לאוקמי במטעה חמריו ופועליו לכך אבל עכ"פ היה צריך לאוקמי בדרך עקלתון דהא מתני' נמי מדקתני בחזקת המשתמר לא סגי בלא הודיעו שמפליג לחוד כדדייקי התום' בדבור שלפני זה ולא הקשו התום' הכא אלא שלא היה צריך לאוקמי במטעה פועליו וחמריו לכך וק"ל:

דף ע.

ד"ה שמע ישראל קל צילוי וכו' א"נ שאפילו על השלחן מותר וכו'. התום' קצרו לשונם הכא במקום שהיה להם להאריך דכתבו דהבא שאפילו על השלחן מותר וא"כ תקשה ליה מתניתין דקתני שעל השלחן אסור וזה לשון הרא"ש א"כ משמע שהתיר אפילו על השלחן מדלא מפליג והכא איירי שכל א' שותה מיינו ובמתניתין מיירי שהעובד כוכבים שותה מיינו של ישראל עכ"ל ועי' בי"ר סימן קכ"ט וגם בב"י שם:

ד"ה פתחו חביתא טובא הכא לאו דוקא וכו'. ר"ל בעובדא דפומבדיתא דשרי ליה רבא מטעם דרוב גנבי דהוו התם ישראל הוו א"כ לא צריך לטעמא דפתחו טובא אבל בסמוך בעובדא דשמואל בנהרדעא דלא היה שם רוב גנבי ישראל צריך לטעמא דפתחו טובא:

דף ע:

תום' ד"ה אימר מגבה דחביתא קלטתה וכו'. מפרש"י משמע דמפרש מגבה דחביתא היינו מדופן החבית ולפירושו יתיישב שפיר הא דמסיים אע"ג דליכא פי' שלא נמצא שום אופיא עוד ע"ג החבית מבחוץ בדופן ואיכא למימר דודאי מתוך החבית מגוואי נטול האופיא שצף ע"ג היין והוי כאילו נגעה ביין וליתסר אפי"ה תלינן אימר אתרמווי וכו' אבל לגירסא דגרסי התום' קלטתה פירוש מן האויר נראה שאינו מפרש מגבה דופן החבית אלא מפרש מגבה ר"ל מגובה מלמעלה ע"ג החבית קודם שירד האופיא מהכלי שהיו שופכין לתוך החבית קלטתו מן האויר קודם שהגיע לרדת על גבי היין או ר"ל שנפל קצת אופיא מעל גבי היין ליפול לארץ וקלטתו מן האויר קודם שנפל לארץ וגם לפי גירסא זו נוכל ליישב הא דמסיים בתר הכי ואע"ג דליכא תו וכו' ר"ל אין עוד אופיא באויר אימור איתרמווי וכו' אבל לפי הגירסא דגרים שקלתה וע"כ ר"ל דמפרש ליה ששקלתיה בתוך החבית מעל גבי היין משום דהא משמע מדברי התום' דהוה ס"ד לאסרי ליה מטעם ניצוק ואי ר"ל אנב החבית לא שייך ניצוק ואע"ג דיש לדחוק דאיירי שהאופיא נמשך מע"ג היין על גב החבית מבחוץ רחוק מן היין וכשיגיע במה שמגב החבית נקרא ניצוק ביין שהכל מחובר ונמשך עד היין מ"מ אין לשון התום' משמע כן ואפי"ה שרי דאמרי' דשקלה מע"ג היין אבל לא נגעה ביין א"כ צריך ליישב מ"ש אח"כ ואע"ג דליכא תו כו' יש לפרש דהכי קאמר ואע"ג דליכא תו אופיא שצף ע"ג היין באופן שיהיה באפשר ליטולו מעל גבו ולא יגע ביין אלא אם

בא ליטולו א"א שלא יגע ביין אפ"ה שרי אימור אתרמויי לה שהיה אופיא הרבה צבור ע"ג היין ושקלתו משם ולא נגעה ביין דוק נ"ל:

ד"ה ההוא פולמוסא וכו' ופריך ספק ביאה ספק מגע הוא דודאי עובדי כוכבים נינהו וכו'. יש לדקדק לפי זה מאי קאמר ספק מגע ודאי מגע הוא דהא ודאי פתחו ונגעו דהא חזינן דקא פתחו ועוד דלא יתיישב הא דקאמר בתר הכי אי משום דסבר רובא דאזלי בהדי פולמוסא ישראל נינהו דהא השתא ס"ל דסתם פולמוסא עובדי כוכבים נינהו ואם כן מאי האי דקאמר אי משום דסבר רובא דאזלי בהדי פולמוסא ישראל נינהו אם כן גם לפי המסקנא דמשני לא יתיישב. וי"ל דלפי השנויא ה"ק לא ידענא אי משום דסבר כר"א וכו' ואיירי בסתם ואע"ג דבסתם פולמוסא עובדי כוכבים נינהי מדלא נודע הכא דפתחו טובא הוי האי ספק מגע כספק ביאה ושרי לר"א אי משום דסבר רוב דאזלי בהדי פולמוסא ישראל נינהו ואין ה"ג שהיו יודעין וניכרין והמקשה דפריך ספק מגע הוא ולא קאמר דודאי מגע הוא משום דהא לשטית רש"י אזלינן השתא ורש"י גרים לעיל איבא דפתחי משום ממונא ואם כן אפילו בודאי עובדי כוכבים הוי ספק מגע משום דשמא לא פתחו אלא משום ממונא ולא נגעו ביין ובתר הכי דקאמר אי משום דסבר רובא דאזלי בהדי פולמוסא ישראל נינהו לא הוי צריך לומר רובא דאפילו לא הוו אלא מחצה על מחצה הוי שרי אפילו לרבנן משום ספק ספיקא ספק עובד כוכבים ספק ישראל ואת"ל עובד כוכבים אימא משום ממונן פתחי לה ולא נגעו דהא איבא דפתחו משום ממונא וכ"ש לפי מאי דמשני דכיון דפתחי טובא דאפילו לפי גירסת התוס' דלעיל דגרסי פתחו טובא יש כאן ספק ספיקא אלא דעדיפא מינה נקט דאיבא למימר נמי דהוו רובא ישראל דשרי בכל ענין לכ"ע אפילו בלא טעמא דפתחו טובא:

דף עא.

ד"ה הא לא דמיא אלא לסיפא וכו' וא"כ כי נמי יהיב ליה עובד כוכבים יין לאוצר לאו שליחות דישאל קא עביד ומש"ה שרי וכו' כצ"ל:

ד"ה רב אשי אמר וכו' אלא ודאי סבר כר"י דמעות קונות בישראל א"כ לעובד כוכבים במשיכה בדפרישית כצ"ל:

דף עא:

ד"ה הכא במאי עסקינן דאיבא עכבת יין וכו'. ר"ל דמין במינו הוא וקסבר דלא בטל הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל ד"א ואי ס"ד משיכה בעובד כוכבים קונה וכו':

בא"ד וה"ק הכא ואי ס"ד משיכה לחוד קונה בלא מעות אמאי יחזור והתם נמי ה"ק אי ס"ד מעות לחודייהו קונה ל"ל משך כצ"ל ודו"ק:

ד"ה בן נח נהרג וכו' ורש"י פירש משום דקים ליה דדרבה מיניה וכו' בעירובין דף ס"ב וביבמות דף ט"ו משמע מדברי רש"י כן אבל בשמעתא אינו כן בפירוש רש"י שלפנינו:

דף עב:

ד"ה פחסתו צלוחיתו וכו' וי"ל דאשמועינן חידוש דאע"פ שאין היין נשאר כלל במשפך אפילו הכי אסור. דברי התוס' הללו תמוהים דהא קתני במתניתין אם יש בו עכבת יין והתוס' כתבו דאשמועינן אע"פ שלא נשאר יין כלל אסור ויש לפרש בדוחק דהתוס' מפרשים אם יש בו עכבת יין היינו שיש בו מקום שיוכל להתעכב שם טיפת יין אבל איירי שאנו רואים שלא נשאר שום יין במשפך ולא ניכר ולא נראה שום טיפת יין באותו מקום שיוכל להתעכב אפ"ה אסור דכיון דיש בו מקום שמתעכבת שם טיפת יין א"א שלא נשאר שם איזה טיפה ואע"פ שאינו ניכר וזהו חידושו ודו"ק:

ד"ה אמר להו רב חסדא וכו' בסוף הדבור וניצוק דמתסר ה"ד וכו' ובא עובד כוכבים ונגע וכו'. ר"ל דאז הוי כאילו נגע בכל היין גם במה שבתוך החבית מטעם ניצוק וא"כ לא שייך ביטול דכולו אסור דהוי כאילו נגע גם באותו יין שבתוך החבית וק"ל:

דף עג.

ד"ה יין ביין וכו' אבל סתם יינם בששים וכן מים במים איירי במים שידוע שנתנסכו וכו' כצ"ל:

ד"ה כי אתא רב דימי וכו' בסופו וא"ת ולפירוש רש"י וכו' הא אמרינן במתניתין יין נסך שנפל לבור וכו'. ר"ל דלקמן תנן יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה והתם נפל איסורא לגו היתרא ולרש"י היכא משכחת דאסור לרב דימי כיון דאמרינן קמא קמא בטל אפילו ליכא ששים דבשלמא לפי' התוס' איבא לפרש דלקמן איירי דליכא ששים:

דף עג:

ד"ה חוץ מטבל וכו' וי"ל דצריכי תרוייהו וכו'. לאו צריכותא ממש היא כדבעלמא אלא ר"ל דדין דטבל הוא שני ענינים וכל חד צריך לטעם בפני עצמו אלא שיש לדקדק מאי פריך המקשה בשלמא יין נסך וכו' אלא טבל מאי טעמא וכי לא ידע דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל ומה ס"ד דפריך וי"ל דמשום הכי פריך דסתמא קאמר חוץ מטבל דמשמע בין שהבעלים בעיר בין שאינם בעיר דלא שייך טעמא דיש לו מתירין ולכך פריך מאי טעמא וכו':

דף עד.

ד"ה הא תני ליה התם וכו' וי"ל דודאי גבי חתיכת נבילה ליכא לשנויי הכי וכו' מדקתני בשר בחלב וכו'. ויש להקשות דהכל טעמא מאי דכיון דחזינן דהאי תנא לא תני מאי דתני לה התם מדלא קתני אגזיזי פרך ודומיהם לא לתני נמי לא נבילה ולא בשר בחלב וי"ל דמשום הכי תנא בשר בחלב כדי שתקשה לן ליתני נמי חתיכת נבילה ונצטרך לשנויי האי תנא תרתי אית ליה וכו' ונשמע מינה דאין איסור כל שהוא אלא בדבר שיש בו תרתי דהיינו דבר שבמנין וגם הוא איסורי הנאה אלא שלפי מה שכתבו התוס' בדבור שאחר זה דלמעוטי דהכא אינו ר"ל דלמעוט ממש שאינו במשהו אלא דלא חשיב ליה א"כ הדרא קושיא לדוכתא וי"ל מ"מ אתא למעוטי שאר איסורי הנאה שאינן דבר חשוב שאינו במשהו חוץ מחמץ בפסח כדמשמע בתוס' בדבור שאחריו:

דף עה:

גמ' אצטרריך למכתב וטהר ואצטרריך למכתב במי גדה וכו' כתב רחמנא וטהר לאלתר. יש להקשות וא"כ לא לכתוב אך מאי אמרת דבעי הזאת שלישי ושביעי הא כתיב וטהר דמיניה ילפינן לאלתר וי"ל דאי לא אך ה"א דוטהר דמשמע לאלתר לא בא אלא למעט דלא בעי הזאת שלישי ושביעי אבל הערב שמש ה"א דצריך לכך כתב אך למעט הזאה ואתא וטהר דלא צריך הערב שמש וק"ל:

תוס' ד"ה מים שהגדה טובלת וכו' אבל טובלת כלי מדין חדוש הוא וכו'. ר"ל חדוש הוא דלאו מטעם טומאה הוא אלא גזירת הכתוב הוא הלכך אע"ג דבעינן בטבילה זו מ' סאה מ"מ לטבילת טומאה לא בעינן מ' סאה למחטין וצינוריונן:

דף עו.

ד"ה בת יומא וכו' ושמא לכך אומר ר"ת דאינה רחיה גמורה אלא זכר לדבר כדי שלא לפשוט זה משם וכו' כצ"ל:

בא"ד ויש לדקדק דסוף לילה לבד אינו גורם אלא מדהצריך הכתוב שבירה בכלי חרס וכו' ואמאי הלא מותר לבשל וכו'. התוס' בבאן קצרו דבריהם במקום שהיה להם להאריך וכלל הענין הוא דבשלמא אי אמרינן דאין סוף הלילה לבד גורם הפגם אלא כולה או חציה אז הוי שפיר להצריכה התורה שבירה משום דאע"ג שלא היה דרך בימים קדמונים לבשל בלילה מ"מ במקדש היו מבשלים הקדשים גם בלילה כדי שלא יבואו למחר לידי נותר וכיון שבשלו בקדירה בלילה לא נעשה פגום בעמוד השחר אלא נעשה נותר בעמוד השחר וחל עליו מיד תורת שבירה וכיון דחל עליו תורת שבירה שעה אחת לא פקע מיניה לעולם אפילו אם רוצה להמתין עד שתפגם ולכך הוצרך שבירה אבל אי אמרת דסוף הלילה לחוד גורם הפגם אפילו אם בשלו בה כל הלילה א"כ לא חל על הקדרה שום תורת נותר דאימתו לחול עליה שום נותר בעמוד השחר ואז כבר נפגם טעמו וא"כ למה הצריך הכתוב שבירה הלא מותר לבשל בה לכתחלה וק"ל ועיין בדברי הרא"ש ותמצא הכל מובאר:

ד"ה מכאן ואילך לשתרי וכו' והעגלת כלי בן יומא אין להנעיל אלא בס' דשמונית הנפלט בחמין וכו' דלא שרינן לעיל בפ"ב חמין של עובד כוכבים וכו' כצ"ל:

דף עו:

ד"ה אמר רב הונא וכו' ולאכול בה צנן וכו' ואומר ר"ת הא דקי"ל דסכין בעי ליבון היכי דאיסורא בלע וכו'. הכא משמע בתוס' דר"ת תרתי בעי דאיסורא בלע וגם שיהא הסכין גדול ואז בעי ליבון אבל היכא דהיתרא בלע אפילו הוי הסכין גדול לא בעי ליבון אבל בחולין דף ה' בתוס' ד"ה שליבנה באור משמע דתירתי שנויאי של התוס' תרוייהו מר"ת הן וב' שנויים הן ובשנויין חדא חילק בין היתרא בלע לאיסורא בלע ובאידך שנויי' חילק בין סכין גדול לקטן ע"ש:

בא"ד וכן בירושלמי וכו' חזר אלעגיל אדברי ר"ת דלעיל דמחלק בין סכין גדול לקטן:

סליק חדושי מהר"ם ממסכת עבודה זרה :

רשייש

דף ב.

תד"ה לפני אידיהן ג"י. מנינא בסוף כי הכא בו'. און זה ממש בסוף כי לפני אידיהן הוא הנבלת זמן המנין והוא חלק ממנו ושה לא דבז"ד בודקין אה"ז ולבג"ד שוו ניטוי נשים דהמנין קודם להענין רק הוא נגד להא דז"י קודם יוה"כ. ועי' לשונם בריש קדושין:

נמרא הא בישראל כתיב דאריב"ל בו'. כצ"ל:

שם ואומר למי שעסק בה. בע"י הנ"י כל מי שעסק בו':

דף ב:

נמרא (בסוף העמוד) איתגורי איתגור בו'. כתב הרש"א בח"א אבל ליכא למויפרך דמאי בעי לדיינס כיון דהתירין בו'. הן כאן לא מצינו דבא לדיינס רק דלא בעי ליתן להם שכר. גס נראה דאשטמיטתיה פרש"י לקמן (ו) ד"ה ולפני עור "ונהי דהתירן בו' עתדין ליתן אה"ד בו'" [וי"ל דרש"י לא כתב כן אלא לפי מאי דמסיק מר בריה דרבינא לומר בו'. אבל לקס"ד דמקשה איתגורי איתגר משמע ודאי דאין עגשין ג"כ :

דף ג.

תד"ה כהנים. ואתה בן אדם ולא אל בו'. מלת בן ט"ס כי איינו במקרא ולהרש"א בח"א הטעתו הנ"י המשובשת ע"ש:

תד"ה יבוא. וכן הגיורת בו' שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו. כצ"ל:

תד"ה היום. תימה בו'. לנע"ד אין כאן תימה כי מה זה רומיא מדרש על פשט. הא דהכא דרשא היא מלסמיך היום ללעשותם. ופשטיה קאי על מצנך כי התם. ולשון מאי דכתיב מצניו רבות על אסמכתות רחוקות ומתן בנטיין (ו) מ"ד קינה ודימונה בו' ע"ש:

דף ג:

נמרא כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג אומרים להם ע"מ באתם אומרים להם בו'. כצ"ל:

תד"ה שניות. דמסקינן בסמוך ראשונות בו'. כצ"ל:

דף ד.

נמרא לא שורש בעה"ז בו'. סנהדרין (קי ב):

שם רחבפ"א חמה אין לי שכבר בו'. נ"י רש"י ר' אחא ב"ר חנינא וכ"ה בע"י וע"ש ברי"ף:

דף ד:

נמרא עמי זכר נא בו' עד הגלגל בו'. כצ"ל:

שם ואריב"ל כ"מ בו' באות ומעידות בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בתלת שעי קמייתא. בשעת חרון. המ"א בס"י תקצ"א סק"ט הבין כוונתו דעל שעת זעמו קאמר ולכן העלה דבשעה א' וב' שרי דהא כ' התוס' דזעמו הוא בשעה ג'. אבל הש"א בתשובה ה' כתב דרש"י יכוון על חרון דמחמת הדין כדאמר'י לעיל (ב ב) מקמי דליפוש חרון אף. אך מה שהבין שם דעת התוס' בדברי רב יוסף שעל שעה ג' דוקא קאמר. ל"ד במחכ"ת דפשוט דציונס הוא על הא דאב"י המוקדם. והראיה דבתר הכי ציינו על ש"מ הקדום ג"כ לדרב יוסף. וכבר נדפס זה בשמי בק"א שם:

רש"י ד"ה מוספי כה"ש. מתוך שהוא מתפלל מלכיות בו'. עי' מהרש"א. והמ"א שם פי' דקושיית דצפרא נמי הכוונה על דכל ימות השנה ע"ש. ואם נייחם דעת המאור בסוף ר"ה דמשורש הלכה כל התפלות דראש השנה בין דערבית בין דשחרית כי' תשע הן לרש"י ז"ל א"ש כפשטיה:

דף ה.

נמרא ואם חטאו ציבור אומרים לו בלך בו'. הנרי"פ הגיה להו. לכו. ול"נ לא"צ כי ציבור הוא שם לקבוצ פרטים בל"י כמו עס וכן מצינו בפסחים (ט ב) תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ וכן בכל הסוגיא שם:

שם אבל יחיד (דלא אלימא זכותיה) אימא לא. הנה ג"ת אשר סבבתים ליתנייהו בע"י:

רש"י ד"ה דתן ואבירם. והכא במבקשי נפשו כתיב בו'. כצ"ל:

תד"ה אלא. וי"מ דמשמע ליה בו'. כצ"ל:

דף ה:

נמרא דשכיחי מומין דפסלי בו'. מנחות (קא) כבורות (נג ב):

רש"י ד"ה עי"ט האחרון ש"ח מפני בו'. דתנן מי שלא חג בו'. קשה דהא הרמב"ם כ' בפה"מ מהל' חגיגה ה"ה דמצוי להקריב בראשון בו' וכל המאחר ה"ו. מנונה ועליו נאמר נוני ממועד בו' ועמש"כ במגילה (ה). ומעצרת די"ל נמי תשלומין כ"ז ל"ך על פרש"י די"ל דכיון דהם ימי מלאכה אין דרך לשהות בהם בירושלים וכולן מקריבינן בראשון. ופסח נמי הואיל דקונה לצורך פסחו קודם יו"ט קונה ג"כ לצורך עולת ראיתו ושלמי חגיגתו. אבל קשה דבחג נמי צריך לקנות קודם יו"ט לשלמי שמחה דנוהגת כל ז' וי"ל:

נמרא האי מבעי' ליה למעוטי טרפה בו'. עד סוף הסוגיא. אנכי מסתפק אי מיעוטא דטרפה למסקנא הוא לפסול קרבן או לקיום העולם ולצוותא. ובדברי התוס' ומפרשיהם יש פנים לכאן ולכאן וליכא למישמע מינייהו. ונ"ל דלמ"ד טרפה אינה יולדת דמימעט טרפה מן לחיות זרע ע"כ אתר אתא למעוטי טרפה אף לקרבן ויתגור קושיית התוס' ד"ה והשתא. ולמ"ד דטרפה יולדת דל"ל אלא חד מיעוט דאתר אמרי' דלא אתא רק לפסול לקה"ע ולצוותא וכמש"כ התמ"ה מנין לענין זקן וסרים. וא"ת איך ילפינן לדידיה מן מכל החי מחוסר אבר דלמא אתא למעוטי טרפה לקרבן דמסתבר יותר כמש"כ התמ"ה אלא. עי' גשון התוס' בזבחים (קטז) ד"ה אבל ויתיישב לך. אולם עדיין קשה מאי פריך והשתא דנפ"ל מאתך לחיות זרע ל"ל. הא אצטריך תרי מיעוטי לטרפה כדאמרן. וי"ל ואכמ"ל:

דף ו.

גמרא יום א' לדרי"ש לעולם אסור. נ"ל דצ"ל אוסר:

רש"י ד"ה ולפני עור. ואהני קא עבר בו' ובחילול שבת בו'. הנרי"ף הגיה ואהכי ובגליון נדפס עוד הנהה. ועי' מהרש"א באור דבריו כפי הנ"י שלפנינו:

דף ו:

גמרא אמר אב"י גזירה לשאול מהן אטו להשאילן. מכאן ראיה להט"א שהבאתי בריש חגיגה ודלא כהנ"י שהבאתי שם. ובגדרים (מג) יש גירסאות חלוקות במפרשים שם:

תד"ה ת"כ דר"ל. ועוד דלקמן בו' דחכמים דמתניתין א"ל נו"ב אסור בו'. עי' מהר"ם שנדחק. ול"נ דכוונתם דיש לפסוק כחכמים נגד התנ"ק וכמש"כ הרא"ש בפ"ז דב"מ סימן י"א וי"ב ועמ"א ס' קפ"ח סק"ה וכן הרע"ב בפ"ו דגדרים מ"ח פסק כחכמים נגד התנ"ק [וכן בפ"י דגדה מ"ו ולא כן פסק שם פ"ב מ"ו]. אבל בז"מ (עב ב) פוסק הרמב"ם כת"ק נגד חכמים לענין פסיקה על הזבל וגם הרא"ש דפלגי עליה שם לפסוק כחכמים הוא מטעמים אחרים שכ' שם. ועל מש"כ הרא"ש שם בפ"ז הטעם משום דלשון חכמים כולל רבים. ק"ל מחולין (פ"ה) ראה רבי דבריו של ר"מ באו"ב ושנאו בלשון חכמים ור"ש בכה"ד ושנאו בלשון חכמים ובצ"ה (כז) מדקתני במתניתין ר"ש בו' וקתני לה בברייתא בלשון חכמים. ולקמן (ז ב) מאן חכמים נחום המדי הוא וכיוצא בזה הרבה וציינס הנרי"פ בעירובין (פג):

דף ז.

תד"ה פשיטא. ואפילו במחלוקת ואח"כ סתם נמי בו' ופסיק בו' הלכה בר' יוסי. עי' מה שתמהתי ע"ד ביבמות (מב ב):

תד"ה בשל תורה. רש"י היה פוסק בו'. כ"ה להדיא ברש"י חולין (ז):

תד"ה וכולן. ובמסכת דמאי מיתניא בהדי ההיא דעם הארץ בו'. כצ"ל והוא בתוספתא דפ"ב דדמאי והמצנין טעה:

דף ז:

גמרא יום א' לדרי"ש לעולם אסור. עמש"כ לעיל (ז):

שם כל מילתא דאמר א"ל נשתקע הדבר בו'. גס בפ"ה דנוזר מ"ד איתא וזו טענות טעה נחום המדי בו':

דף ח.

רש"י ד"ה אלא לאו למעוטי. דל"א מאי דזבני בו'. כצ"ל:

דף ח:

תד"ה מכי. דבכה"ת לא מצינו בו'. הלשון תמוה קצת דהרי בשבת (קלט ב) איתא ואחד שכר שעורים. אלא דר"ל דלא היו רגילין לעשותה כדמשמע בר"פ ואלו עוברין וכדכתב הרב"י ביו"ד ר"ס קי"ד על המרדכי בהיתר שכר שלנו:

תד"ה קרטיסים. עי' כה"ד. ונ"ל דלפ"ז א"ש מה שהברייתא הראשונה לא תנאה נמי יום שתפסה בו. מפני שקרטיסים כולל ב' תפיסות:

תד"ה מלמד. וא"ת והא ירושלים בו' דכתיב במקום אשר בו'. כצ"ל דברים (יב יח):

דף ט.

רש"י סד"ה לחומריה. ודרך קצרה נקט למילתיה. גס הוא ז"ל נקט כאן דרך קצרה ובסה"ד הסמוך הוסיף דברים ועוד דבעי בו'. והא דל"ק משום סימנא דעשרים שנה כמש"כ לקמן בסה"ע. משום דעל פ' היה ג"כ משכח סימנא ומשה בן שמונים שנה:

רש"י ד"ה ה"ג דכי מעיינת. הרי תק"ב שנה לנח כשנולד שם כדכתיב שם בן ק' בו'. כצ"ל. ודע דע"כ שנת המבול אינה עולה מן המנין כדאיתא בב"ר פ' ל"ב ס' ו' ובירושלמי ריש ר"ה. דאלת"כ הרי שם היה אז בן ק"א שנה. או דיהיה פי' שנתים אחר המבול אחר התחלתו. או כשהולידו היה בן תק"ב שלימות והמבול התחיל בראשית שש מאות וכ"מ בב"ר פכ"ו "דאפי' יפת שהוא הגדול לכשיבא המבול אינו בן ק"ו וח"ק:

רש"י ד"ה דכמה בצירן. לך השתא מאלפים דתורה בו'. כ"ה בע"י:

גמרא כמה בצרן בו' תמ"ח שנין כי מעיינת בו'. כצ"ל. ומלת הויא למחוק וכן בע"י ליתא:

דף ט:

רש"י ד"ה האי מאן דל"י בכמה שני בשבוע. כצ"ל:

רש"י ד"ה נטפי חדא שתא. כצ"ל בלא ו':

דף י:

רש"י ד"ה והיתה לאהרן. ובהן גדול נוטל מחצה בו'. כצ"ל:

דף יא.

גמרא ומעשה שמת ר"ג הזקן בו'. ברי"ף ורא"ש ליתא מלת הזקן. וכ"נ כי אונקלוס היה תלמיד ר"א ור' יהושע (מגילה ג) שהיו בימי ר"ג דיבנה בן בנו של ר"ג הזקן. וללא כב"ח שהגיה בהרא"ש הזקן. וכן בסה"ד העתיק הזקן ולא העיר:

רש"י ד"ה עוקרינן. הגידין לבד בו'. מלת לבד נראה דשייך לסה"ד הקודם:

תד"ה שלא. ולהרחיב במ"ע. כצ"ל בו':

רשייש • עבודה זרה

דף יא:

תד"ה מתקל. וא"ת כו' תרין אסתרי כו' פלגא דזווא כו'. אזלי לשיטותיהו בסוכה (כב ב) ד"ה כזחא ע"ש. אבל להרא"ש שם אין כאן קושיא כלל ע"ש ועי' מה שכתבתי בבבא קמא (צ' ב) בס"ד:

דף יב.

נמרא ת"ר כו' ולא מתוכה לעיר אחרת. נראה דר"ל דאפי' ליכנס לתוכה כדי ללכת דרך עליה לעיר אחרת ולא יתמהמה בתוכה ג"כ אסור:

רש"י ד"ה הכא נמי (הא'). ונקרבים היום לע"ז כו'. נראה דצ"ל היו תחת היום עי' בתוספות ור"ן:

רש"י ד"ה רבא אמר. דמיסתפי כו'. הב"ח הגיה ומיסתפי. ור"ל דזה הוא טעם אחר:

תד"ה דכוותה. וקשה דלקמן פ"ב כו' ומייתי ראייה ממתניתא כו'. כצ"ל:

דף יב:

תד"ה ד"ה פרצופות. מ"מ כיון דאיכא נמי כו'. נ"ל ראייה לזה מיבמות (פב) כל בדאורייתא ל"ש איסור לאו ול"ש איסור כרת. ענ"ש (קו"ט) מה לי איסור כרת מ"ל איסור לאו:

תד"ה ד"ה הכולע. ואע"ג כו' מ"מ מחללין כו' כיון שיש בה סכנה כו'. עמש"כ בס"ד ביומא (פר ב):

דף יג.

רש"י ד"ה מהנה לא כ"ש. א"נ הוא יהיב ליה לבעל החנות מכס מסחורתו כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י סד"ה ואין מחרימין. דמתנהי מהקדש ומעיל. כצ"ל:

תד"ה לא היו מחרימין. שיכול ליתנו לכהנים מיד. ר"ל משום דכ"ז שן בבית בעלים ה"ה כהקדש לכ"ד (ערכין כט). אך מה שהביאו מהא דאמר עולא כו'. ל"י כוונתם דלפמש"כ לקמן בדבור הסמוך לית משם ראייה כלל:

דף יג:

תד"ה נועל. אבל בכור כו' אין לקונסו כו' ואע"פ שהוא יכול כו' אם לא עשה אין לקונסו כו'. לכאורה כפשוטו הל"ל דבכור הוא לכהן ואם הבעה"ב עשה שלא כהוגן שלא הטיל בו מום קודם כו' יוקנס הכהן. אזלי כוונתם על בכור שנוגד אצל כהן גופי'. והנ"ב בחלק יו"ד סי' פ"א מוקי דבריהם בספק בכור דנאכל לבעלים (מפני טעם אחר) אך בין לדידי ובין לדידיה יקשה קצת לשון התוס' "רק שיתגנו לכהן" ולדידיה י"ל קצת כגון שנוגד הספק בשעת לידה כגווני דפ"ב דבכורות ממ"ו עד סה"פ:

נמרא בע"מ נהי דל"ח לגופיה לדמי חזי לאפוקי כו'. ועפרש"י. ק"ל דהא פלוגתייהו הוא בבכור והוא אין לו פדיון ואי"כ ל"ח גס לדמי. ותמורתו ג"כ אינה קריבה כדאיתא בתמורה (כא) ויותר הל"ל כלשון התוס' בתמורה שם בד"ה המטיל. "משום דחזיא להקרבה קודם המום אבל כו"י ע"ש. ודבריהם צ"ע דשבקי סברת הש"ס דהכא ועמש"כ שם. ואין לומר דהתם בבכור גזר ר"מ אטו שאר קדשים דא"כ מנ"ל לרחב"א שם דרבנן פליגי עליה דהא דמטיל מום בבע"מ. דלמא גבי בכור דוקא לאינה אלא גזירה התירו משום הקזה. דהא גס לדידיה מדרבנן מיהא אסור אף לדיהו ולא התירו אלא משום הקזה כמש"כ התוס' שם וא"ש טפי דנקט פלוגתייהו בבכור ולא בשאר קדשים. ועוד יקשה מ"ט דר"י שם דגזיר מקום שאין עושין בו מום אטו מקום שעושין כיון דהיא גופה גזירה הוא ליה גזירה לגזירה וצ"ע:

דף יד.

תד"ה תורניתא. ועוד קשיא כו' והתנן כו'. מה שהקשה מהר"ם דהא יל"פ להכוונה הוא משנקצן ע"ש. לק"מ דא"כ מאי פריך לקמן דקל טב והתוס' דייקי לומר דהכי דייק לקמן כו'. וצ"ל דאף דגס לאחר שנקצן מקרי דקל כדאר"פ בב"ק (צו) לא משני ליה הכי דקי"ל דאין דרך להצריכו לע"ז משנקצן:

תד"ה בנות שוח. ולגבי שביעית כו' הוי סברי כו' ולא בתר לקיטה. ברי"ה כתבו אלא בתר לקיטה וכ"א ברי"ש ריש דמאי:

דף יד:

תד"ה חצב. ובערוך פי' על חצבא דהכא כו'. כצ"ל:

תד"ה שלמין. וכן לא ימכור לו כו'. כצ"ל:

דף טו.

רש"י ד"ה גזירה משום שאלה. ועביד ביה מלאכה בשבת וקא עבר בלאו כו'. וכ"כ הר"ן. אבל התוס' ברפ"פ במה בהמה כ' דשביטת בהמה אין בה אלא איסור עשה ללמען ינוח כו' וכ"כ הרמב"ם ברפ"כ יע"ש במ"מ. ואלולי לזה כוונת התוס' במש"כ למחמר חמיר טפי ועי' ברי"ן:

רש"י ד"ה יאבילגה. אינו גזולן כו' לפי כו'. צ"ע דלפ"ז מאי פריך הגמרא בגיטין (ל) ואע"ג דלא אתי לדיה ע"ש:

תד"ה ושמעה. ואורי"י דמשום כו' לא הוה אסרינן מכירה משום נסיוני דלית ביה איסור כי אם לפי שעה ודוקא משום שאלה כו'. כצ"ל:

תד"ה שרא. והרר"ש פי' כו'. עי' מהרש"א ומהר"ם שנדחקו. ול"נ דבשבורין הטעם משום חשדא דיחשדוהו שמכרם שלמים דבאיסור דרבנן נמי גזרו משום חשדא כללקמן ס"פ גבי מרחץ וברפ"ג דשביעית ועמש"כ שם:

תד"ה אימור. וקשיא לר"ת כו' משמע דפרות יותר הן בנות חרישה כו'. שמעתי מחכס א' ליישב***) דכל הני דמייתי הס אצל ישראל דמוהרין על הסירוס לכן לא היו חורשין בשוורים כי קודם סירוסן הס ננחיס ומשתגעיס [עי' ב"מ צ' רע"ב בפירש"י] אבל הכא בעובדי כוכבים שאינן מוהרין או אינן והירין בסירוס:

דף טו:

נמרא אמר רבה מי דמי כו'. ובגליון ס"א רבא. לקמן בתד"ה רבה מייתי לגי' זו:

רש"י ד"ה אלמא לא חשידי. ואפ"ה כו' הא בהמה גסה כו'. לע"ד לחנם פי' הקושיא מדיוקא. דמנופה דבמקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין בדקה נמי שמעינן שפיר:

תד"ה רבה. דרובא לרדיא זבגי. כ"ה בב"ק (מו ב) ובב"ב (צב ב):

דף טז.

גמרא א"ל והלא מרביעין עליה ויולדת כו'. והרמב"ם בפי' כאן ובפסחים כ' טעמייהו משום דמשמת לטחוק ועי"כ ה"ל ג"א:

שם אריז"ח הל' כב"ב. הן הרמב"ם שם ושם כתב שאין הלכה כבן בתירא. וכן בחבורו בפ"כ מהלכות שבת הלכה ד לא התיר אלא סוס העומד לרכיבת אדם דמודו ביה רבנן. וכן שם בפי"ח הט"ז פסק דלא כר"נ בשבת (צג) במוציא בהמה חיה ועוף. והוא וב"ב אמרו דבר אחד (סס) (ולפלא בעיני על הגר"א ז"ל בשו"ע או"ח סי' ש"ח סעיף מ' בגליון שכ' בשם הרמב"ם שפסק כר"נ וע"ש במ"א ס"ק ס"ז) והתניי"ט בפסחים כתב דהרמב"ם ע"כ ל"ג בגמרא דהל' כב"ב. אבל עדיין ק"ל מהא דר"פ נוטל רבא כר"נ ס"ל כו' וה"ל לפסוק כרבא. לכן י"ל ליישב ע"ד שכ' הב"י בסי' רל"ה בדעת הרמב"ם דהא דפסק שם בגמרא הל' כר"ג היינו לאפוקי מדר"א כו' אבל במאי דאמרו חכמים כו' הל' כוונתיהו דיחיד ורבים הלכה כרבים ע"ש. וה"נ י"ל הכא דל"פ הל' כב"ב אלא לאפוקי מרבי. וכ"מ מהא דקבע הש"ם ההלכה אחר הברייתא דפליגי ביה רבי ולא קבעא אמתניתין. והא דל"ק הלכה כחכמים הוא בכדי שלא נטועה דטעמייהו דאסרי בסוס הוא כרבי כקושיית התוס' במתניתין ואסרי אפי' במויחד לרכיבת אדם קמ"ל דהלכה כב"ב דל"ח לטעמיה דרבי וממילא במויחד לרכיבת אדם דלכ"ע נושא א"ע מותר. ומיושב ג"כ דברי הה"מ והגמיו"י במש"כ ע"ד הרמב"ם בפ"כ כב"ב. ובפשוטו י"ל דל"פ כב"ב אלא דהא דמתיר בעושה מלאכה שא"ח עליה חטאת. ולכן במויחד לרכיבת אדם דלכ"ע נושא א"ע מותר. והא דר"פ נוטל י"ל נמי דהא דקאמר כר"נ לאו לאפוקי רבנן אלא משום דבדבריהם אינו מבואר דבאדם מודו לכן קאמר כר"נ והוא ומחלוקתו קאמר וכמו שפירש"י בפסחים (כז) בסמ"ה יוליד הנאה. ובבכורות (טו) ותני זו דר"ש ומחלוקתו ועי' בב"ק (מט ב) בתד"ה ותני ובמה שציינתי שם. ויתורץ ג"כ תמיהת התוס' בשבת (צג) בד"ה אבל:

תד"ה אלא. וג' מחלוקת בדבר. עי' מהר"ם. אבל בשבת (צג) בד"ה בסוס כתבו דאף חכמים אוסרין בכל הסוסים אפי' במויחד לרכיבת אדם דלא חלקו חכמים בסוסים:
רש"י (במשנה בסופה) כמו אפרודיטא בבה"מ. הוא לקמן (מד ב):

דף טז:

תד"ה בימוסיותא. בימוסיותא של עבודת כוכבים מותרין מפני כו'. כצ"ל:

גמרא א"ל הואיל והאמנתני עליך. כצ"ל וכן ברש"י. ויש ט"ם עוד ברש"י וצ"ל במה שדנתי עליך:

דף יז.

רש"י ד"ה לבסוף. קבצה ממון בזונה ובאתנן כו'. כ"ה בע"י:

דף יז:

גמרא אילימא תורה דכתביב זימא ומתרגמינן כו'. כצ"ל ומלת בה נראה למחוק:

שם תשמור עליך תורה ת"ר כו'. כצ"ל ומלת תנצרכה למחוק וכן בע"י ליתא:

שם כל העוסק בתורה בלבד כו' ללא אלאי אמת. עי' בתוס'. ול"נ לפרש דתורה נקראת אמת כללעיל (ד ב) וה"ק קרא כביכול אינו אלאי אמת ר"ל על אנשי אמת לבד אינו אלוה להנן:

שם א"ל זקן אני ומתיירא כו'. כצ"ל וכ"ה בע"י:

רש"י ד"ה תשמור. ואנו הולבין הלוך ודבר בד"ת. הוצרך לזה משום דמסקינן בסוטה (כא) דתורה בעידנא דלא עסקי בה לא מצלא ע"ש:

תד"ה רבן של תרסיים. עי' כה"ד. נ"ל דהני' ככולן צ"ל טרסיים בט' וכן ברש"י כאן הועתק בט' וכ"ה בתוס' חולין (נו ב) וכן הערוך הביא כולן בלות ט'. ודע דגם המפרש גזזיר (נב) הביא הג' פירושים:

דף יח.

גמרא א"ל אלמלי אני כו'. כצ"ל ביז"ד:

שם א"ל השמיעי לי. כצ"ל וכ"ה בע"י:

תד"ה הוגה. באותיות של שאר התיבות. כצ"ל בכ"ק:

תד"ה מה. א"נ בשביל כו'. תיבות א"נ ליתא בתוס' שבע"י ונכון יותר:

דף יח:

גמרא ומי יימר דהכי הוא. כ"ה בע"י:

שם רהטו אבתריה. כצ"ל:

רש"י ד"ה מאי האי. דל"מ למיזקפא. כ"ה בע"י:

רש"י ד"ה נשא ונתן. ורבנן דמפרשי משום חשד וליצנות. כ"נ דצ"ל כו'. ור"ל דאף במקום שמזבחין שרי לרבנן כגו"נ כיון דהאיסור אינו אלא משום חשד וכמו שפי' המהרש"א לפי פי' הא' שבתוס' כי פירוש מהר"ם דבדבריהם אינו מחזור:

תד"ה מ"ב. תימא כו' דר"מ כו' הא אין מזבחין שם שרי. לע"ד ה"נ פי' דברי ר"מ דגזיר מקום שאין מזבחין אטו מקום שמזבחין וכדמפרש הגמרא לקמן ברפ"ג כה"ש על עובדי כוכבים אסורין מפני שכן מעבדין כו' שאמר שם ר"מ עצמו ע"ש ונכון בעז"ה:

דף יט.

גמרא לעולם ליגרס אינש ואע"ג דמשכח כו'. נראה דר"ל דע"י שאינו לומד בעיין ובעומק משכח מהר כמו שדרשו בפסוק ואף חכמתי עמדה לי תורה שלמתי באף עמדה לי פי' נשאר אצלי עומד קיים:

שם רבא רמי כתיב על גפי וכתיב על כסא כו'. הן הראשון כתיב כחכמה. והב' כתיב באשת כסילות:

שם אם משבר כנפיה של ראשונה. עיין מהרש"א בח"א:

דף יט:

רש"י ד"ה שיחת חולין. ועושר ומרפא. כוונתו למה שאר"ה בכתובות (קג) ע"ש:

תד"ה הגיע (בסופו). דא"כ היינו ר"א האמורא כו'. עי' מהר"ם שכתב דס"ל להתוס' דתכשיטין דינן כעבדות כוכבים עצמה ור"ל דאסורין מיד אבל הטוש"ע בר"ם קל"ט כתבו דנויה כמשמיה דאינן

רשייש • עבודה זרה

אסורין עד שיעבדו (וכן פשיטא ליה להמהרש"א) וכן הרב"י כתב שם דנויה ק"ו ממשמשיה ע"ש. וא"נ לחלק בין נוי לתכשיטין:

דף כ.

גמרא ואף ר"ע ראה בו'. נ"ל דלא מיייתי הש"ס הא דר"ע לאקשווי מוינ' עליה דרב אלא אנב דמייתי מעשה דרשב"ג אייתי נמי הך דדמי לה (וכיוצא בזה כתבתי בק"א להט"א במגילה על הא דכי נח נפשי' דר"ז (שבדף ו) וכ"מ מלישנא דתירוצא אדוויי הוא דקא מודה בל"י אולם בע"י הגי' רבנן אדוויי הוא דמולו:

תד"ה דא"ק. וי"ל דודאי בכל הנך קראי בו'. כצ"ל:

בא"ד הא כתיב (מלכים א' ה') גבי שלמה בו'. כצ"ל:

בא"ד דכתיב ונשל גוים רבים מפניך וגו' ועצומים ממך וגו' החרם תחרים אותם לא תכרות בו'. כצ"ל:

דף כ:

גמרא ולא בעופות בו'. ברא"ש ובע"י הגי' ולא בעוף ולא בעופפת [וכ"ה בתוס' ב"מ צ"א סע"א] יברי"ף הגי' בעופה כבאינך:

שם ת"ר מוכרין להן אילן בו' שחת בו' קמה בו'. ברי"ף הגי' קמה קודם לשחת וגו' זו נכונה כי כ"מ מהצריכותא דלקמן:

רש"י ד"ה כמכחול. קנה שהכחול בתוכה בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה פרישות. אף מדבר המותר פורש בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה טהור צח ומלובן (כצ"ל). ועדיף מנקי. ק"ל מההוא ספלגא דמו"ק (כה ב) דאמר בבוא אליו נפש נקי ול"א טהור:

רש"י ד"ה לא ידיע שבחייהו (כצ"ל). מיהו לא מיינכר דנשבת. כצ"ל:

תד"ה חסידים. וא"ת בו' וי"ל בו'. ועי' בפלפולא חריפתא אות ז' מש"כ ליישב לרפב"י קרא דלבשר עגנים. ודברי מהרש"א בזה אינם מחוורים:

תד"ה ואי. וקמה דפסדה בו'. כצ"ל בו':

דף כא.

רש"י ד"ה משכירין (במשנה). דכי כתיב לא תתן להם חנייה בא"י בו'. כצ"ל וכ"ה ברש"י שבר"ף יב"הרע"ב

רש"י ד"ה שמיא כיבוש. הלכך שכירות שדות דסוריא בו'. הגי' שלפנינו ישרה וכן העתיקה התנ"י"ט. ימה שנדפס הנהיה בגליון בשם הרש"א אמת שכ"ה בו אבל נראה דט"ס הוא. גס מש"כ להגיה ומיהו לא אחרמר בו' אחר אבל וכו' נראה ג"כ ט"ס. רק מש"כ דאבל בו' הד"א עם למעלה ישר הוא:

תד"ה הא. דבשכירות גופה איכא הפקעה בו'. כצ"ל:

בא"ד ואפי' אם שכרה ישראל בו'. דהא דאמרינן בפרק התכלת בו'. כצ"ל:

תד"ה קסבר. דבפ"ק דגיטין דקתני בו' ובשלשה לח"ל. כצ"ל. ותיבות היכא. דברים. מיותרות:

בא"ד בדמכירת בתים ושכירות שדות בו'. הגי' הישנה שלפנינו נכונה. ובמהרש"א ט"ס. והמפיקסים הצניגה עוד עה"נ בטעות:

גמרא פיסקא ובח"ל מוכרין. כיון דמרחק ל"ג. לכאורה קשה האיכא רקס וחגר וכפר לודים דסמיכי כלאיתא בניטין (ד א') ובסוריא אמר שם (ח א') דמרחקא טובא. וי"ל דעל עיירות פרטים לא ראו לגזור רק על מדינה שלמה כמו סוריא:

תד"ה אף. דשמא בו' אלא בית העשוי לדירה דכתיב בו' ביתך בו'. נ"ל ראיה מיומא (יא) דבחא' ברייתא ממעט מן ביתך דגבי מוחזה בית הבקר ובית האונרות. ואידך ברייתא דמחייבתם אינו אלא מן רבוייא דובשעריך ע"ש:

בא"ד ור"ח כהן בו' מדגרסי' בירושלמי אף במקום בו' הא במקום שנהגו למכור בו' ומשכיר בו'. לכאורה להירושלמי מצי איתא אף כר' יוסי ולא בא אלא לאפוקי מקום שנהגו אף למכור. א"כ פליג על ממתניו דמוקי לה כר"מ דוקא ולא ה"ל לפסוק כוותיה. אולם לפי מש"כ הר"ן דלא לר"י בסוריא דמותר למכור אסור להשכיר וכ"ה דעת התוס' לקמן בפ' התוספתא כמש"כ המהרש"א א"כ ע"כ הך סופא דלא כוותיה. אבל לא מטעם גמרתינו דאמרה דאי ר"י בכ"ד מונר ונ"ע:

דף כא:

גמרא בפיסקא ובכ"מ לא ישכיר בו' תניא רשבג"א לא ישכיר בו'. כצ"ל בי':

שם אריסא דמרחץ ל"ע אינשי. ברי"ף ורא"ש הגי' למרחץ:

רש"י ד"ה כותי. דלמדרש סופרים ל"ח. משמע מלשונו זה דס"ל מלאכת חוה"מ לאורייתא עי' לקמן תי"ה תיפוק:

תד"ה אריסא. וק"ו נמי דהשתא אריסות שדה בו'. מאריסות מרחץ דפריך הגמרא מרחץ נמי בו' הוי ק"ו אלס טפי:

תד"ה אבל. וי"ל בו' מדשביק עובד כוכבים בו' ונקט כותי בו' עי"ל בו' מדאיירי בכותי בו'. כצ"ל:

דף כב.

רש"י ד"ה ואם באו. כלומר אם קבלוה סתם ועשו סתם שנטל העובד כוכבים בו'. כצ"ל וכ"ה בהר"ן:

תד"ה תיפוק. דשדריה ר"מ בו'. כצ"ל:

בא"ד כדפי' ר"ת במו"ק. בהנחות הנרי"פ ג"כ ט"ס וצ"ל בחגיגה:

תד"ה אין (בסופו). ובתרי מסכתו לכ"ע אין סדר. עי' מהרש"א ועמש"כ בישוב דבריהם במ"ר פ' נשא פי"ג אות ל"ב במ"ק:

דף כב:

תד"ה ורמינהי. ואע"ג דה"נ בו' מקום שהתירו ליקח מהם להקריב (חסר בדבריהם כאן תיבת וכו') לנ"ש הכא דתימוק הא בו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל בו' דא"א שלא יתערב בו'. לכאורה אם היו נוהגין שלא לקנות היה אסור להם מכל מקום אף ממקום שנהגו למכור מחמת מנהגם בלא טעם תערוכות ובפשטו הל"ל דלמכור החמירו שיוכלו למכור לישראל. ולא רצו להחמיר מלקנות מהם לקרבן מישראל לא מספיק להו ועוד למכור אטו ליחד שייד למינזר טפי מלקנות אטו ליחד:

בסה"ד משום דשכיחי מומי בו'. כ"ה לעיל (ה ב) וש"נ:

תד"ה אי איתא. דבלא ה"ט בו' לדלמא מקצו ופולחו דבמקום דאסרי למכור אינו אלא משום בו'. כצ"ל:

דף כג.

גמרא הניח עליה עודה בו'. כצ"ל:

דף כג:

רש"י ד"ה שאני פרה. ומיהו לענין פסולין סניא מילתא בו'. כצ"ל:

תד"ה ש"מ. וי"ל דרביעת אדם שהיא בקומה זקופה בו'. לכאורה בפשטו יש לחלק דאדם חי נושא א"ע משא"כ בהמה וכרבנן דר"נ בשבת (צג) ועמש"כ לעיל (טז) וי"ל משום דתנן בפ"ב דפרה מ"ג רכב עליה בו' פסולה. וטעמא משום דדוקא גבי שבת אמרי' סברת חי נושא א"ע דגמרי' ממשכן כמש"כ התוס' בשבת שם:

תד"ה אלא. וקשה דבספ"ק דשבועות בו' משני דפרה קדב"ה הוא ודוחק הוא דנוקי לה בר"ש. לכאורה תמוה דשם איתא להדיא דא"א לאוקמה כר"ש דבברייתא איתא שחטה ע"ג מערכתה אין לה פדיה ולר"ש שמעינן דנפדית עגמ"ע. ונראה דהתוס' לא הקשו ממסקנא דהתם דאדרבה פשטה משמע דמסקא דקדשי מוצב היא ע"ש בתוס' אלא כוונתם על תחילת הסוגיא דשם דמשני שאני פרה דקדב"ה היא. דזה דוחק לומר דיוכנן דאתיא כר"ש והא דלא באו בחזקת היר מהא דפריך שם ע"ז א"ה בו' הא מני ר"ש בו' מוכח דבלאו קושיית א"ה היה מוקי לה כרבנן משום דיל"פ כוונת הא מני דר"ל הלא הא ולאי כר"ש איתא בלא זה מהא דשנה דקדב"ה היא:

בא"ד ועוד דסוגיא בו' ובפ"ק דמנחות ובפ"ג בו'. כצ"ל:

דף כד.

תד"ה ואבני. והכי פריך הכא והא כתיב ואבני מלואים בו'. כצ"ל:

תד"ה ור"א. הוה מצי לאקשו"י בו'. לכאורה י"ל דשאני פרה דמיה יקרין כדאמר לעיל ודלמא ע"כ ל"פ רבנן וכו'. ואולי דלישנא דוכן משמע דטעם אחד להם וכדכ' לעיל בד"ה ש"מ:

תד"ה וניחוש. עי' מהרש"א ודבריו תמוהים לאסור הפרה משום עול בשעה שעלה זכר על אמה. דנהי דניחוש דלמא קלטה הזרע לאלתר מ"מ אין לאסור הולד אלא היכא דגמר צורתו וכדאמרי' בסוגיין משמרין אותה משעה שנוצרה. ובבכורות (כא ב) בעי ר"ח יצירת הולד (פי' בבהמה) בכמה. ולשון הרמב"ם בפ"ל מהלכות בכורות ה"ג ולד בהמה לא עמדו חכמים על מנין הימים שיגמר בו משמע דעכ"פ זמן מה ולאי בעי להגמר:

גמרא א"ל ר"י לעבדו שכם אחד כתיב. כצ"ל וכן לקמן:

שם אלא למ"ד יתרו לאחר מ"ת הוה מא"ל. ואע"פ שנתגייר עתה כדאיתא בזבחים שם מה שמועה שמע ובא ונתגייר וכתשובת ר"א כולם גרים בו'. מ"מ בהמות שלו שהי' ת"י מקורם היה כלוקח מן העובד כוכבים:

דף כד:

גמרא והתנן פרה וחמור בת ג' (כצ"ל וכמו שהוא ברש"י ותוס') ולאי לכהן בו'. ועפרש"י ולכאורה תמוה דאדרבה דמקתני מכאן ואילך ספק דמשמע דאפי' היא עתה כשילדה בבית ישראל רק בת ג' ויוס א' היה ספק דלמא כבר ילדה בבית העובד כוכבים א"כ ע"כ ילדה לב' שנים ושלשה חדשים ואפי' תאמר שגם בהמה יולדת לשבעה (ובע"י דרבא היא בגדה (כד ב) וגם יולדת למקוטעים עי' בכורות רפ"ג בגמרא) אכתי ע"כ ילדה לב"ש וששה חדשים. ולולי פרש"י הנ"פ בת שלש היינו שלקחה מן העובד כוכבים כשהיא בת ג' ואז אפי' לא ילדה בבית ישראל אלא אחר עבור איזה שנים ולאי לכהן מכאן ואילך ושהתה בביתו כדי עבור וילדה ספק אבל בסוגיא דבכורות שם מוכח כפרש"י ועמש"כ ריש פרה. וצ"ל דהכוונה בדברי ריו"ח מה שאמר גבול י"ל פחותה מבג"ש בו' היינו בתוך ב"ש קודם שתגיע לשנת ג'. אבל ג"ז לא א"ש דא"כ מאי משני על ואת הפרות העלו עולה בפחותה מבש"ש. הלא לרבנן כ"מ שנאמר פר ופרה אינן אלא בני שלש עי' בפ"א דפרה. אולם שם איתא ג"כ דאילים בני שתים. ובב"ק (סה ב) אמרינן דאיל בן ויזמו קרוי איל ונפקא ליה מדכתיב ואילי צאנך לא אכלתי ע"ש:

שם ר' אלעזר אמר ד' מלך. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה טורביל. שמעברירין עליו הבהמות בו'. במנחות (כב) פי' דמושכין אותו הבהמות:

רש"י ד"ה טלה חלב. עי' מהרש"א וכ"פ הרד"ק טלה היונק חלב. וג"ל ראיה מיוק"ר פ' כ"ב שאמר שם שהיה מחוסר זמן. ואל"ת א"כ מאי מייתי ראב"א מהכא דעולת נקבה כשרה בזמת יחיד הלא ע"כ הוראת שעה היתה מדהקריב מח"ו דפסול אף בבמ"י כדמוכח בתוס' זבחים (יב) בד"ה יוס להצאה. ד"ל דראב"א סובר דמשום שהיה עדיין יונק אין הכרח שהיה בתוך ז' ללידתו. ומה שאמר שם עוד היא ועורה. י"ל דסובר כרב בשלהי זבחים דעולת במ"י א"ט הפשט וניתוח ומה שאמר שם עוד ולוי היה פשיטא דל"ק דהא אין כהן בבמה כדאיתא במשנה שם. ועמש"כ שם במדרש בס"ד:

תד"ה פרה. פי' דקודם לכן ודאי לא ילדה ויש לתמוה בו'. ובחולין (מו) ל"ה כל. כתבו אם לא שנאמר דכשילולת בשנה ב' בו' נשוב לא תלד עד שנה ד'. וצ"ע דא"כ מאי פריך הגמ' כאן:

תד"ה מזמורא. ונל"פ בו'. עי' דבריהם בע"י ביתר באור:

דף כה.

רש"י ד"ה ויעמוד השמש וד"ה דכתיב ולא אץ לבא. צ"ל בד"א:

רש"י ד"ה ויאמר ללמד. בקינה שקנן בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הלא היא כתובה. צ"ל הנה כתובה:

רש"י ד"ה דמסמכא. השוק סומך לאליה. כ"נ דצ"ל:

תד"ה למשה. שלא היה רק תשלומין בו' בימי אחז. עי' חלק (צו):

רשייש • עבודה זרה

תד"ה ישתו (בסופו). שאוכל מנחות. נראה דצ"ל זבחים כלישנא דקרא חלב זבחימו כו':

תד"ה אמר ר"א. ה"ה כו' דוקא שלהם אסור שנתנסך כו'. כצ"ל:

דף ל.

גמרא אמתיה דר"ח כו' אתת לקמיה דר"ח. כצ"ל:

רש"י ד"ה בפרווגקא. קשרו על פיו. כצ"ל:

דף ל:

גמרא אבל אית בהו חלא מיגרי בהו. עיין פרש"י. אבל מדברי התנא' שבת (קז) בסד"ה וליתי נראה להדיא למפרשי איפכא דמיוגרי אנתו לשנתת וקאי האי לא אמרן ארישא דמילתא והמהרש"א שם לא הרגיש בזה:

שם מי טיף טיף. כרי"ף הגי' מיטפטוף:

תד"ה השחליים. ואין לפרש כו' כי ההיא דפ"ב. כצ"ל:

תד"ה ומטמא ט"מ. וי"ל דאצטריך למיסר בפחות מבן ט' כו'. כצ"ל:

דף לא.

גמרא מ"ס כי פליגי כו' אבל בחותם בת"ח שרו. ולל"ק משמע דלכ"ע שרי לרבנן בחבת"ח מדאר"א חוץ מן היין שא"מ בחותם אחד משמע דבב' חותמות שרי ואוקימנא כרבנן. ונס ריו"ח ל"פ עליו בזה. ולפ"ז ה"מ לאוקמי הא דר"ת דמן פרוז כרבנן ובחבת"ח ועי' מהר"ס. ואולי משום דתנא המפקיד יינו כו' דמשמע אבל המטער יינו של עובד כוכבים לא עיי' לקמן (ס"א ב) ואילו בחבת"ח אפי' מטער נמי וכמש"כ הר"ן בשם י"א בדעת הרי"ף:

רש"י ד"ה שיפול העץ. ששכן שם תלמיד חכם. כצ"ל:

רש"י ד"ה וחכמים אוסרין. לעשות בן כו'. ל"י מדוע אינו מפרש אוסרין בשתיה. ואולי דלשון אוסור סתם גבי עניני עבודת כוכבים משמע בהנאה לכן השכיל לפרש דאוסרין היינו לעשות בן ובדיעבד לא פירשו דינו. ובא ריב"ב ופירשו דאסור בשתיה ומותר בהנאה. אבל לפמש"כ התנא' בד"ה המפקיד דריב"ב לשיטתו. י"ל דרבנן אוסרין אף בהנאה והא דאמר הא רבנן ר"ל בשיטת רבנן דחיישי לזיופא:

תד"ה דאמר (צ"ל אמר). וכולה סוגיא דשמעתא בחבת"ח מייירי ביין. כ"נ דצ"ל. ורצו בזה דל"ת דהא דרבא איירי לענין חב"ת. לזה אמרי דמייירי ביין דגזר וחביתא כלים דיין הן עיי' בר"ן:

דף לב.

גמרא מהו לסמוך בהן כרעי המטה כו' והלכתא כמאן דאסר. הגר"י"פ העלה בצ"ע מה שהשמיטו הטוש"ע. הן גס הר"י"ף השמיטו. וכ' הר"ן ולפי שאין דין זה נוהג אלא בחרס הדרייני השמיטו הר"י"ף לפי שאינו מצוי עכשיו. ועי' בתנא':

רש"י ד"ה גודע לחוד. ולזה הודה אח"ב. נראה דאין זו חזרה אלא דבן גזאל העיד על יין שהיה כנוס בהם כלישנא דרישא דברייתא דהיינו לקיוס דכפרש"י במתני' לכן לא הוה לו. אבל בן גודע שהעיד על יין שבא כלישנא דרישה דהיינו לפי שעה והוה לו. וזה למדתי מדברי הרא"ש בסי' כ' ב'בסופו:

דף לב:

רש"י בד"ה מכליל דפליגי. מיבעי' קמב"ל כו'. בעלמא פי' בלשון קושיא ותמיהה וכן מוכרח באיזה מקומות עיי' ציוני הגר"י"פ בשבת (קז ב):

רש"י ד"ה מה מת. כדגמרינן בסנהדרין כו'. כן איתא גס לעיל (כט ב):

רש"י ד"ה ה"ג. עד סה"ע צ"ל הד"א:

תד"ה הלכה. להני אמוראי ל"ל כו'. עיי' רשב"ס בב"ב (קלג ב) ד"ה ת"ש. וגס אליבא דריו"ח גופיה אמוראי פליגי ביה (כתובות עז וס"ט):

תד"ה והיוצא. ומפר"ת כו' בגזן וביחה כו' מודו כו'. לכאורה יקשה לפירושו מהא דחולין לל"ק ויש לך אחרת שמעמאה אפי' באהל כו' וכריב"ב הא אפי' כרבנן איתא. ולא"ד שם לא איתא כמאן. ואולי לזה כוונו במש"כ בסה"ד ותשובות על פיר"ת יש להאריך הרבה בפ"ק דחולין:

תד"ה ד"ה כך. ונראה כי כשהתיר בנודות חדשים אע"פ כו'. כצ"ל ותיבת התנור שבינס מוותרת:

בא"ד וע"ק מה שפי' כו' משמע דחרס כו' ולקמן פ"ב גבי ההיא דגולפי משמע דמותר כו' ועוד תימה דהיו מעשים כו'. הן לפי פרש"י לקמן ע"ב גבי כסי פעם ראשון וב' אסור כו' משמע דל"א חרס בולע לאלתר אלא בחדשים. וא"כ ל"ק מהני גולפי דשדר רבא משום שכבר נשתמש בו. וכ"כ הר"ן וכן אין תימה מהמעשים כו'. וכן יש לחלק בנודות בין ישנים שהיה תחלת תשמישן ביד עובד כוכבים לבין הא דפרזק שהיו תחילת תשמישן ביד ישראל וכדסבור גבי בר עדי טעי' ה"מ דיקן כו'. וכן הר"ן לא הביא להקשות אלא מלישנא דרי"ה הני כובא דארמאי (והיא גירסת הר"י"ף והערות ערך כב הא') משכשכן כו' דמשמע דתחילתן היה ביד ארמאי:

בא"ד (בסה"ע) משכשכן במיס ומוותרין כו' אלא שנקלף דיין בשכשון כדמוכח כו'. כצ"ל:

בא"ד ויין ששם כו' עד לטיט. א"י מה בא זה ללמדנו כאן. ונראה דזה צ"ל לקמי' אחר תיבת מעולס:

בא"ד ולפי כו' וצריך להגעיל אותם. כצ"ל:

דף לג.

גמרא רז"א כו' והכא כו' נעשה כזורק מים לטיט. והא דלקמן (עד ב) במשנה גת של אבן שזפתה עובד כוכבים כו'. ופרש"י ואורחיה כו' לעבורא קוטרל דזיפתא. תירך המרדכי שם דהתם שםא נתן יין לאחר הזפתה ע"ש. ולהכי בעינן הכא שישראל עומד ע"ג ועיי' בהגר"א ז"ל ר"ס קל"ח:

דף לג:

גמרא מ"ש מחמץ בפסח כו' עד זה תשמישו בחמין כו'. ק"ק וכי עד השתא לא ידע חילוק זה דהא לקנקנים של חרס אמרי' לעיל דמהני עירווי ליי"נ ולאיסור חמץ אף העגלה לא מהני לקדירות עיי' פסחים (ב) וחכאים (צ):

תד"ה בעא. ותני עלה כו'. בהגהת הב"ח ציין לגיטין. וכמו כן איתא לקמן (לז):

בא"ד ושמא כו' ר"י דשרי את השמן הוה כו'. כ"נ דצ"ל:

דף כה:

רש"י ד"ה איכא בינייהו. הכא דחשובה בין האנשים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בסיף. כדי שיהא שמאלו של עובד כוכבים כו'. ומלת יד למחוק וכן בר"ן ליתא:

תד"ה לא. לכאורה מוקי לה כר"ש כו'. ושם כתבו דהא דבזמן שאשתו עמו כו' איתא אפי' לרבנן ע"ש:

דף כו.

רש"י ד"ה לאחרות (כצ"ל) רואות. אימא מודו ליה לר"מ. כצ"ל:

תד"ה עובד כוכבים. אם אין ישראליות בעיר יו"נ תמיד כו'. כצ"ל:

דף כז.

נמרא ואידך נמי הכתיב המול ימול כו'. עמש"כ בזה בס"ד במ"ר בראשית פמ"ו אות י"ד במ"ת:

תד"ה איכא בינייהו. תימה כו' ואורי"י כו'. ק"ל א"כ מ"ק לעיל אלא א"ב ישראל שמתו כו' הל"ל ישראל ערל סתמא. והרב"י ביו"ד ר"ס רס"ד כתב בשם הר"מ וב"ה דמומר לערלות פסול וכ"פ הרמ"א שם. וע"כ לתרווייהו פסול. ואם כן נראה דלענין נדרים ג"כ אינו בכלל מולים וכן דקדק הרב"י שם בס"ס רי"ז מדברי רש"י. ותימה דבשו"ע סתם הדברים שם וגס האחרונים לא העירו מזה:

תד"ה אשה. אבל בה"ג פסק כו'. וכ"פ הר"י"ף בס"פ ר"א דמילה. ולכאורה סותר א"ע למש"כ בשמו בשו"ע או"ח סי' ק"ס ע"ש. וראיתי בכ"מ ברפ"ב מהל' מילה שכתב דלריו"ח מה שאמר בברייתא שנאמר ואתה את בריתי תשמור הוא כאומר וגו' ע"ש ומיושב בזה פסקי הר"י"ף:

נמרא והאר"י אפי' ריבדא דכוסיתלא לא מתסינן מייניהו. בפרש"י נראה דגרים לא מתסינא:

דף כז:

תד"ה שאני. והכי איתא בירושלמי כו' עד בדון שא"ל הבא לי עלין כו' (כצ"ל וכ"ה ברא"ש). אבל בירושלמי שלפנינו שם וכן במכלתין איתא זה בלשון בעיא ופשיט ליה מהאי עובדא דר' יונה ה"ל צמרמורין (וכצ"ל בתנא' ועיין בגדה ס"ג במשנה) כו' לאוסורא וכ"פ הפ"מ ודלא כק"ע ששנה בזה במחכ"ת. וכ"כ הר"ן בפסחים בשם הירושלמי דמכלתין לאסור בכ"ע. וזהו ג"כ כוונת רב הונא מתניתין נמי אמרה כן אין מתרפאין בגי'ע וי"ל דואי שם אין תולה הרפואה מפני שהיא אשת איש כ"פ הגר"א ז"ל ביו"ד סי' קנ"ה סק"י"ב ע"ש ודלא כק"ע ופ"מ:

תד"ה כל. כי אם ימות מצוי לאישתמוטי כו'. כצ"ל:

דף כח:

נמרא שב פתילתא בירקא. כן הגיה הרש"א. ופירושו נראה כמו נירא ברקא לעיל:

שם דשוריינא דעינא. עיי' בתנא'. וברא"ש הגירסא דשורייקא. ונראה פירושו דלעיל (ד ב) שורייקי סומקי:

רש"י ד"ה דלא משקף. טרפא דשקיף. כצ"ל:

דף כט.

רש"י ד"ה שני לדג דם. יאכל ביום כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה א"ב שפחות. והא דנקט תלמודא כו'. מה שהגיהו בד"ח עה"ג א"ג הוא שבוש:

דף כט:

רש"י ד"ה וגבינת בית אונייקא. שם הכפר. וכן בגמרא לקמן (לד ב) קוראו עיר. אבל ביומא (ז) משמע דהוא שם מדינה או אומה שלמה ואולי מאותה מדינה או אומה באו ונתיישבו בכפר או בעיר א' ונקראת על שםם בית אונייקא:

רש"י ד"ה מפני מה. לרבנן קבעי לה כו'. לכאורה גס לר"מ נצרך טעמא לגבינות דשאר מקומות ועיי' לקמן (לד ב) תד"ה מפני. ועוד לגי' ע"י דשאל לר"ע והלא ר"ע חייס למעוטא כר"מ בבכורות (כ ב). ואולי לר"מ א"ל דגזר אטו דבית אונייקי כמו בר"פ דלקמן גבי צורות (ועמש"כ לעיל יח ב בס"ד) ולא רצו להחמיר כ"כ ולאסור גס בהנאה:

רש"י ד"ה או דודיך. לשון נקבה. ר"ל בניקוד חולס פתח חירק שוא. והמהרש"א בח"א לקמן (לה) שכ' דלנוכח זו"נ שוים הם ל"ד במחכ"ת:

רש"י ד"ה הא אתא לאשמעינן. הא אם בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהנאה. משמע דבשתיה מיהא אסור. וגי' דהיינו דוקא יין מבושל שלהם דעכ"פ שייכא ביה גזירת בנותיהן לאסור בשתיה יכדתמה הרא"ש ע"ש. אבל של ישראל שנגע בו עובד כוכבים בזמן הבית דלא אסרו אלא משום חשש ניסוך וכיון דמבושל לא מנסכי מודה רש"י דמותר אף בשתיה וכדמוכח מעובדא דשמואל ואבלג דלקמן יכמו שפי' בעצמו שם. וזהו ג"כ כוונתו באלונתית לקמן שכ' מותרת בהנאה היינו דוקא ג"כ בשלהם כדמייירי התם. ותמיהני על הרב"י והאחרונים שנחקו מאד בדברי רש"י גבי אלונתית. וביותר על דברי הט"ז שם סק"ד דמסיק דלעת רש"י לאסור בשתיה אף במגע עובד כוכבים ומשמע דבמבושל נמי. והוא נסתר מהא דשמואל ואבלג. גס מש"כ שם דמשום חשש עירוב הוה אסור בהנאה כמו מוריים. ור"ל לר"מ ואף רבנן דשרי הוא משום דלעבורי זוהמא הוא כדלקמן (ס"ד לח). ג"כ תמוה דהתם רובא שזו ביה חמרא והוה כידוע. אבל משום חששא לא נאסר רק בשתיה כמו כבשים לחזקיה שם. ולפמש"כ הר"ן שם בשם ויש שתרצו ע"ש יש מקום לדבריו ועפ"י מש"כ בס"ד לקמן (ל"ה) ע"ש. ונ"ל דזהו ג"כ כוונת רש"י במתניתין גבי חומץ דבן מישראל שכ' ג"כ דלא מיתסר בהנאה דמשמע דבשתיה אסור הוא נמי משום גזירת בנותיהן וכמש"כ הר"ן לקמן גבי חמרא דאקרים בשם ר"ת דאיבא חלא דשתו ליה רובא דאינשי. דעת רש"י דבכי האי חלא נמי מייירי. וכ"מ מלשון הר"ן במתניתין דשייך ביה גזירת בנותיהם אלא שכ' כל שאין בו חשש ניסוך לא מיתסר משום בנותיהם ורש"י לא ס"ל סברא זו. דעת הר"ן לכאורה תמוה דמי גרע משמן דלית ביה כלל חשש ניסוך כדלקמן (סד ב). ודלא כהתנוי"ט שכ' דלא שייכא גזירת בנותיהן בחומץ ונדחק בדעת רש"י שלא התירו בשתיה ע"ש. ועוד ק"ל דלכריו מנ"ל לר"א למידק דחומץ לא מנסכי דלמא לעולם דמנסכי ליה רק כיון דלא שייכא ביה גזירת בנותיהן משום חשש ניסוך לחוד ל"ג כדכתב הר"ן בשם הר"ש והרמב"ן. והביאו גס התנוי"ט בדבור הקודם:

תד"ה יין (בסופו). זריקה המשתברת כגון שכר מקל לפניה. ע"ש דשצירת מקל הוי כעין זביחה ולא מעין זריקה. ונ"ל לסרם התיבות ולהציג כגון שכר כו' קודם אחר כעין זביחה:

רשי"ש - עבודה זרה

תמונה של חפץ המכונה "האבן שחורה" (אבן שחורה) המכונה גם "אבן שחורה" (אבן שחורה)

תד"ה קינסא. ומשמע כו' זפת מבחוץ היה נושר כו'. כצ"ל:

בא"ד ומהפך המים על כולה. כ"נ דצ"ל עי' ברא"ש:

תד"ה כלי נתר. אורי"י כו'. מש"כ הרש"א להוכיח דכ"נ אין להם טהרה במקוה מדקתני טומאתן שזה יותר ה"ל להוכיח מהא דמסיים שם ושצירתן היא טהרתן דפי' הר"ש דר"ל דאין להם טהרה בטבילה:

תד"ה כסי. אבל קשה לר"ת כו' מודה ר' בקנקנים כו'. עי' בהגהת הב"ח. ואנכי תמה מאי מקשי מרבי הא רבנן פליגי עליה ואסרי גס בגת ומחן. ולעיל בד"ה כך לא הקשו מזה על פרש"י דשם רק הרא"ש הוסיף גס מזה להקשות שם:

תד"ה קוניא. לכך פיר"ת קוניא היתור זכוכית כו'. כצ"ל ומלת כלי למחוק:

בא"ד שוינהו רבנן בכ"ח ואע"ג דכ"ז שלם לא בלע כו'. כצ"ל:

בסה"ד הכא כיון כו' היינו משום דלא נתבשל כ"כ. כ"ה בתוס' כתובות אבל הכא משמע דכוונתם משום דאין בו חפוי אלא מעט וטבע זכוכית שאינו פולט עי' בהגרי"א ז"ל או"ח סי' תנ"א סעיף כ"ו. ולהמהרש"א נראה דאשתמיט כ"ז:

דף לד.

תד"ה שאינו. אבל תנור וכיריים שאיסורן כו' אין יוצא כו'. הן בפסחים ובזבחים שם מבואר דלענין איסורא מהני אפי' אם הסיקום מפנינם. והכא כוונתם בתנור חדש שהסיקוהו בקליפי ערלה עי' בתוס' זבחים שם ד"ה אלא. ודברי הב"ח בהנהייתו כאן תמוהים. וכבר הושג מהמ"א סי' תנ"א סק"ד:

תד"ה מתענין. והוא ה' מילין קודם צה"כ. עיין פסחים (צד) דעולא ורבא דאמרי הכי איתקטבו מברייתא דתני בה דאינו אלא ד' מילין ועמש"כ שם (יא ב) בדבריהם:

תד"ה שאין. כמו אימראות של ארגמן דנגעים. הוא שם בפ"א מ"י:

תד"ה דורדיא. כדאמרינן רורקי דעובד כוכבים. הוא לקמן (עה):

בא"ד ואחר שנתמדו נקראו דורדיא. הו"צ בתשובה ע"ה השיב ע"ז ממנילה (יב ב) "כחמרא דיתיב על דוריייה":

בסה"ד ובתוספתא תניא שמרים כו'. הוא כפ' בתרא דתרומות:

דף לד.

תד"ה אכטא. ושוירין אותן בחלב ומזלפין יין עליהם. כצ"ל:

בא"ד ור"ה גרים אבטח. כצ"ל:

בא"ד וא"נ כי לא מצינו שום כלי. עי' מהרש"א והנה מצינו לעיל כלי נתר אין לו טהרה עולמית. ופי' הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן דהיינו ע"י עירווי אבל יב"ח מהני:

תד"ה אי אמרת (בסופו). ואפי' לר"י כו' דהתם כו' אבל כאן כו'. אולי יכוונו דהכא אותו מיעוט הנשחטים לעבדות כוכבים ע"כ יצא מחזקתן. אבל התם אפי' אותו מיעוט דיולדת זכרים אינו ברור דמוציא מחזקת היתר לשוק דאולי אין לה כלה העומדת להזקק ליבוס:

דף לה.

נמרא דהא מוריים כו' מ"ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה. הן יין ביין משמע ללכ"ע אסור בהנאה לקמן (על) ומוריים מוכח לקמן (ס"ד לח) דהוא כיוע שמערבין בו יין. וצ"ל דיין ביין כיון שהוא במינו נקרא בעין (וע' בתוס' לעיל (לב) בד"ה דהא הכא) דהא לא נאבד טעמו. ומה"ט לר"י מין במינו לא בטיל. אבל ק"ל מלקמן שם אמרינן לחזקי' דטעמא דרבנן במוריים הוא משום דלעבורי זוהמא בא. ומשמע דלריי"ח שם הוה ג"כ טעמייהו משום זה וצ"ע:

שם (בסה"ע) ואמר שמואל כו' קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה ואסורה. כצ"ל:

רש"י ד"ה לפי שא"א. בין גומות של גבינה כו'. כצ"ל:

תד"ה משום. טעמא פסיקא ליה נקט בשאין כו'. כצ"ל ומלת הכא מיותרת:

דף לה.

רש"י ד"ה כבשין (במשנה). שכוכשים דגים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה וציר. והיא עצמה טמאה. והר"ן לקמן בשם ר"ח כתב שהיא דגה טהורה וכן הרמב"ם בחבורו. והתני"ח ה"ר לדבריהם מירושלמי פ"ו דנדרים הל"ד הנודר מדגה אינו אסור אלא בכלבית. ילכאורה י"ל דהכוונה שם לאסר בהנאתו עי' עירובין (ל) אולם בירושלמי איתא מה שאני טועם ע"ש ילפ"ז הראיה נכונה:

דף לו.

נמרא שמלאי לודאי קאמרת שאני לודאי דמזולזו. נראה לזוזי כוון גס ריי"ח בפסחים (סב ב) באמרו לר' שמלאי אין שונין לא ללודים כו' כי אסור ללמד לתלמיד שאינו הגון כדאיתא במכות (י) ורש"י פי' שם בע"א:

דף לו.

נמרא וגביבא משמי' דרב כו' דכי אתא ר"א כו'. הלשון אומר דפליגי אהדדי וצ"ע במאי. וכן מלשון רש"י בשבת (יז ב) ד"ה כולן מיח"ד ותד"ה ועל בנותיהן. ולעיל שם (טז ב) בד"ה אף משמע דלא פליגי. וקשה לפ"ז מאי פריך לקמן בנותיהן דאורייתא היא הלא כבר שנינהו רנב"י. ויש לדחוק וליישב. ודע דרבינא לקמן בריש דף הסמוך פליג על רנב"י ופסק הרמב"ם כרבינא:

שם אלא דאורייתא עובד כוכבים הבא על ב"י כו'. נראה דלאורייתא דקאמר היינו שמוכר בתורה דכתב הוציאה ותשרף אבל מ"מ אינו אלא גזירה מב"ד של שם:

שם וכשבאתי והרצתי דבריו כו'. כצ"ל:

דף לז.

נמרא אמר ליה בימינו כו'. כצ"ל:

שם דתנן העיד יוסי ביו"ע כו'. כ"נ דצ"ל בלא רבי וכלקמן בגופא:

שם וק"ל יוסי שריא. כצ"ל:

שם דתנן הרי גיטך מעכשיו כו' הוי גט ותיבעי לך לאלתר כו'. כצ"ל ומה שבינתיים למחוק וכן בגיטין ליתא:

רש"י ד"ה כל שעתו. כ"י נחלקו עליו. כצ"ל:

רש"י ד"ה ע"מ שתצא. ודכוותה כו' וכ"כ לקמן באם תצא. ובגיטין פי' כן גס על לכשתצא. והא דל"א אביי על זה גופא. כה"ג תמצא לו בעירובין (לו ב) וע"ש ברש"י ד"ה היו לפניו ישוב ע"ו. וכה"ג כתבתו בדברכות (יא) ע"ש:

רש"י ד"ה לא נחלקו (בסופו). וה"נ משמע לכשתצא לכשלא אבוא. כצ"ל בלא ווי"ן:

דף לז.

גמרא יוסי אסרה מב"ל. אינו מוכן כיון דב' דברים העיד להתיר יקרא אסרא משום חדא דאיסורא. וי"ל דה"ק דעל ד"ז אלרבה אסרא מב"ל. וע"כ קרו ליה שריא על הב"ד הראשונים א"כ ה"ל לתנא לשונתם לבסוף לסמכם לוק"ל כו':

שם ספק טומאה בר"ה התיר להן. והא דנקטו בטומאות מת הוא לרבנותא דאפי' ט"מ דחמרא ספיקה טהור כ"פ הרמב"ם בפיה"מ:

שם הא אריז"ח הלכה ואמ"כ ואתא איהו כו'. הן לפי' הר"ש ברפ"ה דטהרות גבי פלוגתא ר"ע וחכמים. העיד כחכמים. וא"כ המ"ל דבא להעיד כחכמים דפליגי עם ר' יהושע שם פ"ו מ"ב ב' ספיקות. או כר"מ שם פ"ה מ"ז בנגע בא' בלילה כו' ע"ש:

שם אף אוכל שלא נשתנה. כצ"ל וכ"ה בר"ן:

רש"י ד"ה קורות. והוא ארוך הרבה ד' אמות הראשונות כו'. כצ"ל:

תד"ה בראשו. שקליה דלמא קאביל כו'. לקמן בדה"ס בד"ה לעולם העתיקו דלא לימרו כו' וכ"ה לפנינו:

דף לח.

גמרא בפומבדיתא כו' כל שאינו נאכל ע"ש מלכים כו'. לקמן (נט) ובפרק החולץ (מ"ו) איתא שאינו עולה כו' וכ"ה ברז"ף ורא"ש ותוס':

תד"ה דגים. אורי"י כו' א"כ צ"ל דמיירי בגדולים קצת כו'. ותמהני על הט"ז בסי' קי"ג ס"ק י"ב שהביא זאת בשם רש"ל (והש"ך שם הביא בשם התוס' כנכון) עוד הביא שם בשם הב"י לחלק דאחר המליחה עולין. ובב"י כ' שלמא כן מדברי הרשב"א. בר"ן מבואר להדיא כן ובשם הב"ח הביאו לחלק בין מין שהוא קטן לעולם לאותו שהוא קטן עתה ועתיד להגדל. חילוק זה מוכרח בדברכות (מד ב) וכמס"כ רש"י שם ד"ה גילדני. ולי הני לחלק בין מבושלין לצלזין והכא מיירי בצלזים כמו שאר"י אס צלאן כו':

תד"ה לעולם. כדתנא בתוספתא וכל נפש החיה כו'. כצ"ל. ודע דבתוספתא ל"מ זה רק בתנ"כ ס"פ שמיני איתא כן ע"ש. ועי' ברש"י בפיה"ת (ויקרא ט כג) שכ' מצאתי בברייתא הנוספת על ת"כ שלנו. ואולי גס דרשה זו היה לפני התוס' בהנוספת כו' ולכן קראוה תוספתא:

דף לח.

גמרא דג מליח כו' וריז"ח אסר. עפרש"י. והב"י הביא שהרשב"א בשם הראב"ד והרמב"ן פי' דפלוגתא בדג מליח גדול שצלאו עובד כוכבים ושהרר"י פסק כריי"ח והביאו הטור. ותמה עליו הפ"ח שהוא נגד הרא"ש שפסק בזה כחזקיה וב"ק. ואשתמיטתיה מש"כ הר"ן דלפי' זה ראוי לפסוק כריי"ח דשמעתא דרב לעיל דאמר דגים מלוחים קטנים כו' כוותיה שייכא ע"ש. ואולי הפ"ח לטעמיה אזיל שכתב ברמזים סי' כ"ט דלגני הרא"ש שם בדברי רב יוסף אס צלאן עובד כוכבים כו' דברי רב מתפרשין בלא צלאן. אבל אינו מוכרח. וגם מד"ר יוסף דאמר אס צלאן משמע דדוקא קטנים דמיירי בהו רב אבל מלוח גדול לא והיינו כריי"ח:

שם אמר חזקי' ל"ש אלא שדרבן כו'. עיין בר"ן בשם הראב"ד דזה דמי לב' רוקין א' טמא כו' דתולין כו' וגבינות מדמה לרוק אחד ספק טמא כו' ע"ש. וכוונתו על מ"ו דפ"ד דטהרות ע"ש. ואנכי תמה דהתם א' טמא היינו שהוא מסתם רוקין כלפי' הרמב"ם והר"ש והוא ס"ס וכ"כ הרמב"ם בחבורו בפ"ח מהל' אה"ט ה"ה ושתיק ליה הראב"ד. אבל אס אחד ודאי טמא פשיטא דשורפין עליהם אה"ת כמו שרן וצפרדע ברה"י ע"ש רפ"ה ובר"ש ואלרבה זה נקרא איקבע איסורא לענין אשם תלוי משא"כ ברוב אחד דנקרא לא איקבע איסורא (כריתות יח) והכי ה"ל לחלק בדגבינות הוא ספיקא דאורייתא משא"כ הכא דהוא ספק סתם יינס דאינו אלא מדרבנן דיין שנתנסך לא הוה מוזין ליה כמס"כ בעצמו לעיל (דף שלנו) בשם הרמב"ם. אך לפ"י יקשה מדוע ר"ח דאמר טעמא דגבינות מפני שמעמידין אותה בחומץ. וכן ר"ג דאמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה. נשאריו שם בקושיא (לה ב) דתיתסר בהנאה. הלא לר"ח אינו אלא ספק סתם יינס. וכן ר"נ אימא דס"ל יש קנין לעובד כוכבים בא"י והוא כח"ל וקיי"ל ספק ערלה כח"ל מותר או דיסבור כשמואל בקדושין (לח ב) דערלה כח"ל הלו' מדינה:

רש"י ד"ה ב"ק שרי. הואיל ובליע כו'. לכאורה הנל"פ הטעם משום דראוי לגומעה חיה (עי' תוס' יבמות מו ד"ה ריי"ח) ונ"ל דדחקו קושיית התוס' מברייתא דלקמן ולפירושו י"ל דהברייתא מיירי בקלופה:

רש"י ד"ה וספות. כמו שומרי הסף. יותר ה"ל להביא מן הדם אשר בסף:

גמרא משכב כו' וחטים ושעורים וקמח וקלי ופול כו'. כצ"ל:

דף לט.

רש"י ד"ה חמרא. דקי"ל כו' כל שיש ביבשה יש בים כו'. כצ"ל:

תד"ה התם. וי"ל דהתם כיון דנפלט היין מן הקנקנים הוה כמו בעין כו'. כצ"ל ותיבות בשל ישראל נ"ל למחוק עי' לעיל (לב) בתד"ה והא:

תד"ה אגב. וי"מ כו' וקפלוט כו'. והא דשרינן לעיל קפלוטות שלהם י"ל מפני שמתבשלים עם מים עי' רמ"א סי' צ"ה סוף סעיף ב':

גמרא והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו. נ"ל דע"י פי' בשבילו כמו הוא לוקט ובנו מוכר ע"י (שביעית פ"ז מ"ג) דפי' הרע"ב בשבילו. ולכן גס גבי תפילין יל"פ כן. והא דמיינתו התוס' במנחות (לו) ראיה מזה דתפילין דראש א"צ לקשור בכל יום הוא לפי גירסתם קושרת לו תפילין בזרוע כמו שהעתיקו שם (וכ"ה הרא"ש בהל"ק ובחולין פ"א סי"ב) וללא כמו שהונה בש"ס החדשים על ידו:

תד"ה אמר רב. אבל חמפ"ג אינו אלא תערובות. מש"כ המהרש"א בזה אישתמיטתי' שקדמהו הר"ן:

רשי"ש • עבודה זרה

דף לט

דף לט:

גמרא ושמואל בו' מח"ג בו'. מה ששינה שמואל הסדר מסידרא דרב. נ"ל משום דמח"ג הוא סימן ניכר שהיא תיבה המשמשת בלשון כמו מחוי ליה במחוג (חגיגה ה ב) ובמקרא ובמחונה יתארהו (ישעיה מד):

רש"י ד"ה פת למאי ניחוש לה בו'. ל"ג לה. כצ"ל:

רש"י ד"ה סלקונדרי. נחתומין שברומי. ובר"ן החשובין שברומי:

תד"ה פת למאי ניחוש. דלמה יקשה זה על פת בו'. נראה דר"ל כיון לאיצטריך למיהב טעמא משמע משום דלכאורה יקשה ע"ז:

תד"ה ימ"ח. קשה לר"י למה הוצרך לשנות כאן גבינה. לכאורה י"ל משום דחששא דחלב טמא בגבינה היא רחוקה קצת וכמו שהקשו התוס' שם וה"א דכולי האי לא חששו דלמא החנווני קנה מעובד כוכבים יהוא עירב בה חלב טמא קמ"ל:

בא"ד ובתוספתא בו' חתיכת דגים. וכ"ה גירסת הרי"ף והרא"ש:

רש"י (כמסנה) ד"ה זוית. ונעצרינ מאליהן ונעשין כעין גלוסקא. מגולגלין כמו ביצה מגולגלת בו'. כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף:

תד"ה תנינא. וי"ל דרואהו ל"ד בו'. וכוונת התנינא הוא דל"ת דחלב שלהם נאסר משום חתנות כמו שמנס ועי"ל דמתני ישראל רואהו משמע דרואה את העובד כוכבים לבד ואע"פ שאינו רואה את החלב ששמעינ מינה דל"ח לגילוי וכמש"כ התוס' לקמן וזהו התנינא:

דף מ.

גמרא פתוחות כולן מותרות. עי' פרש"י והר"ן כתב דלעת הרמב"ם דהטעם הוא דכמאן דמערכי בהדלי דמיין. והב"י הוסיף דאלס עשוי ליקח מזו וליתן בזו. ולשון הש"כ ליקח מזו ומזו ונראה דר"ל ימערבן יחד. ול"נ כוונת הר"ן ע"ד ששנינו בפ"ג דמע"ש מי"ב עד שלא נפן תורם מא' על הכל בו' וע"ש בפ"י הרמב"ם. וציר דנים טמאים מדרבנן כמש"כ הרא"ש והר"ן הלכך הקילו בו:

שם מתלתא קראי שמ"ל. בערנן ערך קר הט"ו גורם קיראי ופי' אדוניס כמו סך קירי לעיל (יא ב) [וזה נעלם מסה"ד באות שי"ן]:

שם תרוייהו מטייל ביצים בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ביצת השרץ. ונ"מ דאם ריקמה וניקבה מטמא בו'. צ"ע דבחולין פריך עלה ומסקינ לענין דאם ריקמה ולאכלה בו' ע"ש:

תד"ה אמרת. לא ביש לי דאמרת בו'. כצ"ל:

דף מז:

גמרא ת"ר החגיגין בו' ומן הספינה מותרין. התוס' בחולין (סו) ד"ה במאי העמיקו וכן הבאין מן הסלולה. וע"כ ט"ס הוא דבמשנה איתא דמן הסלולה אסורין:

שם וכן יין תפוחים בו' ומן ההפתק ומן הספינה מותרין. כצ"ל וכ"ה בתוספתא וברי"ף:

שם וכן לכהן בו' ומן ההפתק ומן הספינה מותר. כצ"ל וכ"מ בר"ן בפ"י המשנה:

רש"י ד"ה לקרטין. בכלי. הס"ד ואח"כ מה"ד דלמא:

רש"י ד"ה דרפי. מול"ש. הס"ד ואח"כ מה"ד וגרעינתו. ומלא כהגהת הב"ח:

רש"י ד"ה קפריסין וקפלוטות בו'. כצ"ל:

גמרא במקומו של ר"מ היו עובדין אותן בו'. כצ"ל:

תד"ה רשב"ג. ובפ' אם לא הביא תניא בו':

בא"ד הא לא שהה כגון שנשרף. בשבת (קלו) איתא שנפל מן הנג. ועי' בגיטין (עג) והגרי"פ הגיה שנטרף. עי' ב"ק (יא ב) פרש"י ור"ת על בכור שנטרף:

תד"ה ובאגדרטי. ומפרש נמי בעומדין עפ"מ דחשיבי טפי משמע אבל בו'. כצ"ל:

בא"ד ולשון מצא משמע בשוק או בשדה. והא ל"ל דחוישינן שמא עמזו מקודם עפה"מ. משום דא"כ הוי כעין ס"ם שמא לא עמזו ואת"ל עמזו אימא לא עבדום. ואע"ג דדח שמא הוא עי' כתובות (ט) תד"ה ואב"א. הכא הקילו בזה וכמ"ק לשון ובעומדין דעתה הן עומדין:

דף מא.

תד"ה אמר רבה. ול"א בהו ר"מ אלא משום דגזר אטו מקומו. כצ"ל:

בא"ד פי' ומותרין בכ"מ בכרכים בו'. כצ"ל בל"ו:

תד"ה אמר שמואל. דכיון דאי ידעינן בו' דודאי אמרינן אילו בו'. כצ"ל:

בא"ד ואיכא למימר שהיד והרגל לא היו נעבדין בו'. כצ"ל:

בסה"ד כמו שפירשתי הטעם בו'. כצ"ל:

דף מא:

רש"י ד"ה כדי שתהא בהמתו. אבל בו' אפי' מאכל בהמה חייב במעשר דהא בו' בדמאי תנינן לה. ואף בממאי אמרינן בחולין (ז ב) דאס לקחן מתחלה לאדם ונמלך לבהמה חייב:

תד"ה והא שברים. וא"ת בו' וי"ל בו'. ולעל"נ לפ' דבשלמא אי דוקא צורות תנן והטעם דתלינן דביטלוס ילכך שיכרוס. להכי תבנינ' בו' אסורין דאמרי' דאילו שברים בכוונה לא הוו משיירי בהו אבר שלם חשוב כזה. אע"ג דאס חזינן דבטוליה אפי' פחסה מהני. מ"מ מספיקא לא תלינן בכה"ג. (וני"ל עוד דלפ"ז יהיה הפי' במתניתין דאס מוצא בתוך השברים תבנ"י בו' הוי כל השברים שעמהם אסורין דמוכח דשלא בכוונה שברים) אבל אי נשתברה מאליה מותר מטעם דאייה נפשה לא אצלה בו' אפי' נשאר תבנ"י בו' י"כ לישתרי:

תד"ה ומכניסה. או בשדה ואין דעתו להביאו לבית נקבע הוא למעשר בו'. ל"י מאין להס ד"ז ולכאורה ל"ימ כן בב"מ (פח ב) דמתיב שם מהא דאיהו גרנן בו' מ"ל משיפקסו אפי' בשדה. ומהא דמשתגמר מלאכתן בו' מ"ל הכנסתן אפילו בשדה. וכן הא דמקשה שם לעיל מפועל הא לוקח חייב. לישני להו דכולהו מיירי בשאין דעתו להביאו לבית. וא"ל לכוונתם דמדרבנן חייב. יקשה מיהא מהא דפריך מאיזהו

גרנן בו' ע"ש בתוס'. ונראה דיכווננו להא דתנן בפ"א דמעשרות מ"ה איזהו גרנן בו' במד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו בו' ועמש"כ בסוגיא דב"מ שם:

דף מב.

גמרא וחיפה בהן דרכים וטרטיאות. אולי צ"ל וסרטיאות מלשון סרטיא (שבת ו) ע"ש בפרש"י ולקמן (מנ) או דצ"ל סטרטאות דללקמן (נ) ועי' ערוך ערך אסטרט:

שם איתיבי' עובד כוכבים ששיפה בו' וישראל בו' אמאי בו' שנשתברה מאליה ה"נ כדרבא. ומשמע דמיירי באשירה עי' לקמן בס"פ ומזה תמיהני על התוס' בפסחים (כו ב) ד"ה חוץ שתמהו על הא דאיתא שם דאפר אשרה אסור דליהוי כמו שנשתברה מאליה. די"ל דהתם מיירי ששרפה ישראל ע"ש בגמרא ובסוף תמורה [שוב מצאתי שקדמני בזה הש"ך ביו"ד סי' קמ"ב ס"ק ב'] :

תד"ה ספק. וא"ת בו' ומ"ש משברי צורות (כצ"ל וכן בסמוך) בו' מטעם ס"ס. ר"ל דה"נ איכא ס"ס שמא לא עבדום ושמא יבטלנה כשימצאנה חתוכה כדמסקין לקמן (ופי' הב"ח בהנהגותיו תמוה) ומש"כ מהר"ם ל"י בו' פשוט דאס אין צד היתר אלא אס שברה עובד כוכבים איך נקרא ספק היתר הרגיל שהכריחו לעיל בד"ה וא"ס מוציא מידי ודאי:

דף מב:

רש"י ד"ה ור' אבהו (בסה"ד). וסופא דאפרוחין בו' וה"ה להקדש וקסבר אין מעילה בגידולין. תמוה דאפי' יש מעילה בגידולין אפרוחין לא מיקרו גידולין כדמוכח בסוגיא דב"ב (עט) ע"ש:

דף מג.

רש"י ד"ה זוטו. וכן עושה בכ"י. ובב"מ (כ ב) כ' פעמים ביוס:

תד"ה אכסדרה. שהאולם היה פרוץ במלואו בו'. עי' ר"ה (כל) בתק"ה אכסדרה ובמש"כ שם:

דף מג:

רש"י ד"ה דאחרים. עובד כוכבים. כצ"ל:

תד"ה והא ר"ג. וא"ת בו' ולכך עשאה ר"ג. משמע לאפי' לעשות מותר באינה בולטת. וכ"מ מהא דחותמה בולט מותר לחתום ואע"פ שעושה צורה שוקעת. אס לא שגממיהנה באותן צורות שמותר לעשותן מה"ת כגון דרקון ואינן אסורות רק משום חסדא ועי' בר"ן:

תד"ה שעל. דסדינין ומטפחות חד הוא. הן בכלים פכ"ד מי"ג איתא ג' סדינין בו' ובמשנה הסמוכה ג' מטפחות בו' וכן שם בפכ"ח מ"ה כר שעשאו סדין בו' כסת שעשאו מטפחת. וכן בישעיה ג' חשיב מטפחות וסדינים. ולא יגרעו מיירות וקומקמוי' בו' אע"ג דחדא תשמישא ניניהו חשבס בפרט:

במשנה שנאמר בו'. צ"ל ונאמר וכ"ה לקמן (מח ב):

דף מד.

גמרא אמרו לו מש"ר נחל קדרון בו'. כצ"ל:

שם ה"ה אומר וישרפו באש. כצ"ל והוא בל"ה (א יד):

רש"י ד"ה ה"ה אומר. שהמים בודקין בו' והורגיין אותן בו'. ר"ל שהמים הורגין אותן ע"ש בפירושו:

רש"י ד"ה עטרת מלכם. כדכתיב מלכם שקוץ עמונים. כ"נ דצ"ל והוא שם בפסוק ה':

רש"י ד"ה היכי מציי מנח. והלא כבר ששים מנח הוא בו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה מקום יש. והיא היתה נוחה בחצי רחבו. כצ"ל:

תד"ה מפליא. ובב"ר ס"פ תולדות נח. כצ"ל:

תד"ה והלא. ביעזר המפלצת בנחל קדרון. כצ"ל:

דף מד:

רש"י ד"ה והיכי עבד. דאהדר ליה במרחן אין משיבין במרחן. כצ"ל והס"ד. ומה"ד אסור לאומרן בו'. שאע"פ שאינם בלה"ק בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה גנובה. כלומר דחהו בקש. כצ"ל:

רש"י ד"ה ככטובת אחרים. הוה אסור. הס"ד. ומה"ד כל הני. ואני אומר בו':

תד"ה תנא (בסה"ד). השיבו תשובות משנתנו. כצ"ל:

תד"ה נהנין. אנן קאווקי בו' אלא הנאת עצמן שאני. כצ"ל:

בסה"ד גבאים של עובדי כוכבים בו'. כצ"ל וכ"ה ברא"ש לקמן בפ' רי"ש:

דף מה.

רש"י ד"ה ריה"ג (בסופו). דכתיב ואסיריהם תגדעון. בדיוק הביא האי קרא דתגדעון ולא דתשרפון שהביא בדר"ע משום דלר"ש בגמ' הוסיף ריה"ג אילן שנטעו ולבסוף עבדו וזה יליף מן דתגדעון כדאיתא בגמרא לריב"י. אבל מה ששינה להביא בדר"ע קרא דתשרפון ל"י כוונתו עי' בתוס' סד"ה ת"ק ולקמן ר"ד מ"ו:

רש"י ד"ה אר"ע. ומיעוטא דהרים בו' ממעטינן ממשמעותא בו'. ולקמן ע"ב בד"ה לכדר"ע לא כתב כן:
תד"ה אלהיהם. ועוד קשה בו' דאפי' כי הוי רחוק בו' הא קאמר בפירוש דלשם הר בו'. כצ"ל:

תד"ה ת"ק. ה"ג בו' אע"ג דאיכא חדא לטיבותא שהם מחוברים. כצ"ל:

תד"ה וריה"ג. וא"ת בו' תנא בתרא לטפויי אתי. ולעל"ג להכא ריה"ג התירא קאמר וי"ל דארבה דלטפויי בהתירא קאתי:

דף מה:

רש"י ד"ה הנח. עד שתדרוף ותכלה העובדי בו'. כצ"ל:

דף מז.

גמרא כי הא דאר"י אמר שמואל ישראל בו'. לקמן (נג ב) הגי' אר"י אמר רב:

רש"י ד"ה להכי כתיב. דאע"ג דאתי מדינא מהצד השוה בו'. כצ"ל:

 רש"י ש • עבודה זרה	
	
דף מז:	תפילין אסור בו' ע"ש וע' בסנהדרין (מח) בתק"ה נתנו:
נמרא ותני עלה ר' אליעזר אוסר. כצ"ל ביו"ד:	דף מח.
רש"י ד"ה דתנן השיב ר"ע. משום דרישא דמילתא בו'. כצ"ל וכן העתיקו המהרש"א:	גמרא וב"ת הא לא מתרצינן הכי. כצ"ל:
תד"ה כל האסורין. וגבי שינוי בו' תנן גזל פרה מעוברת וילדה אינו משלם אלא דמי הפרה בו'. כצ"ל. והוא כשיטת הרא"ש שם דנס הפרה עצמה נקנית לגזלן. אבל שיטת רש"י וכפי שהבינו הנ"י שם להפרה חומרת בעינה להנגזל וכ"ה דעת הרמב"ם כמו שהביא הש"ג שם:	דף מח:
נמרא דקא נבעי מארעיה. כצ"ל:	דף מז.
רש"י ד"ה אשירה. וביטלה בו' נוטל מה שהחליף בו'. תמוה ללשון ביטול משמע דמיירי בשל עובד כוכבים דמהני בה ביטול וכגון שנטעו מתחלה לכך וביטול היינו קירסוס חירוד בו' דתנן בס"פ וכ"נ שפי' התוס'. אבל מה שפרש"י נוטל מה שהחליף אין זה ביטול ואפי' בדישראל מהני דפי' נוטל בו' הוא שישרף כדפי' בעצמו לקמן. ועוד העיקר מעולם לא נאסר ולא נדחה והחליפין לעולם אסורין:	
רש"י ד"ה לחצוצרות. דקי"ל בהחליל דהשיר מעכב אה"ק. שם לא נזכר מזה רק בערבין (יא) איתא דר"מ ס"ל כן וחכמים פליגי עליה וס"ל דא"מ. ולכן לישניה דקי"ל אינו מדוייק [ועמש"כ בתענית (כו) ישוב לדבריו] . וכן הר"ן כתב למ"ד עיקר שירה בכלי ושירה מעכבת קרבן לא תיבעי:	
תד"ה אשירה. ומוקי לה ואפי' אשחור מעי"ט בו'. ליטנא דואפי' אינו מדוייק דלדברה זה דוקא מפני שהוא דיחוי מעיקרו. אבל אשחור ביו"ט דהוי נראה ונדחה לא. ואפשר לדחוק דר"ל דלאפי' תימא דמיירי באשחור מעי"ט כדמסקין התם מכל מקום תפשוט מיניה מיהא לדיחוי דמעיקרא כי הכא בו' לא הוי דיחוי:	
תד"ה היינו. שהרי נשתנה ע"י טוייה. אולי משום בדצביעה פליג ר"ש בר"פ הגזל קמא וס"ל דלא הוה שינוי לכן אמנו בפרש"י:	
תד"ה קרינה. דבשלמא ההיא דקנים בו' י"ל שהוא שופר בו'. כצ"ל בל"ו:	
בא"ד וי"ל בו' והכא בחצוצרות של לויים בו' תדע בו' ואין זה יכול להיות והכתיב בו'. ולע"ד הני לפמש"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' כה"מ ה"ה בימי המועדות כולם ובר"ח היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בו' שנאמר וביום בו'. א"כ ע"כ מאי דאיתא בסוף תמיד דכ"י היו תוקעין ב' כהנים בחצוצרות בעת השיר וכן בפרק החליל א"פ מכ"א תקיעות במקדש בו' תשע לתמיד של שחר וכן הביא הרמב"ם בפ"ו מהל' תעניות"ס. אינן אלא כמו שהלויים היו מנגינן בשאר כלי שיר. וא"כ נוכל לומר דלחצוצרות אלו כוונה הגמרא כאן. דעל פירושם ק"ק מפ"ב דערבין דלא חשיב שופרות וגם שם מ"ו א"פ מ"ב לויים בו' ע"ש בתניי"ט ולמה לא תקנו כנגד חצוצרות אינו היו בלויים. אבל דעת הרמב"ם נראה דחוק בהא דככ"י לא היו החצוצרות חובה [וכ"מ ברה"י (כ"ט) דחצוצרות אלו היו חיוב לכהנים בכ"י מקרא דותקעתם גוי'. דאיתא שם והני כהנים הואל וליאתוהו בתקיעות דכה"ש דכתיב ותקעתם גוי'] ונ"ל עיקר דמתניתין איתא כר"נ דלריש בספרי וביום שמחתכם אלו תמידין וע"ש במפרש ו"א ונראה דזהו דעת התוס' ג"כ. אולם נ"ל עוד דלפי מאי דאמריו ברה"ה (כו) דבגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר ופי' הר"ן דהיינו בשעת מלחמה דכתיב והרעותם בחצוצרות משמע דכוותיה במקדש דהיינו בשעת הקרבן דכתיב נמי ותקעתם בחצוצרות היו ג"כ שופרות. א"כ ינ"פ דאל שופר זה כוונה הגמרא וע"ר שפי' התוס' היא דקנים:	
בא"ד ורי"ה מפרש בו' בשל משה דוקא קאמר בו'. ור"ל אבל מצוה דוביום שמחתכם בו' ותקעתם בחצוצרות לגרות הוא אפי' בשל קרן. ובזה נתיישב יפה המנהג שסמימין במוסף ר"ה בסוף השופרות כפסוק זה כי נכלל ביה אף שופר והרא"ש והר"ן נדחקו בו:	
תד"ה ל"צ. דאילו יוצאין בו' הא תניא (כצ"ל) בו' וא"כ בו' ואינן נאסרין. צ"ע דלכאורה זה דומה למאי דמסקינן בנדרים (מב) דאלס אוסר דבר שברשותו לכשתא מרשותו:	
דף מז:	
נמרא דגדר ליה בהיזמי והינגי. וכ"ה בריי"ף והרע"ב שכ' שממלא המקום קוצים וכ"ה לשון הרמב"ם בחבורו פ"ח ה"ה והטוש"ע ברי"ם קמ"ג צ"ל שגי' אחרת היה לפנייהם והתניי"ט ל"ד שהעתיק לשון הגמ' כפי הנגי' שלפנינו על לשון הרע"ב ולא העיר ועי' בהנהגת הטור שם:	
רש"י ד"ה אבניו. לפי שאין ברידה. ומסיק התניי"ט דאע"ג דקי"ל דבדרבנן יש ברירה וטומאת אשירה דרבנן היא דמשום חומרת אשירה אמרו דא"ב ונ"ל דכן ג"כ דעת התוס' לקמן (סד ב) ד"ה תנ"ה ע"ש היטב דאל"כ דלמא שאני נשתתפו דיט לן חלק מן הדין. אבל ירושה דאינה אלא מדרבנן כדאיתא בקדושין שם אמרינן ברירה וסברת התניי"ט איתא בגמרא לקמן (נב א) משום חומרא דעבודת כוכבים שויא רבנן כטומאה דאורייתא בו' ע"ש והתנ"ח הביא בשם הרמב"ם בחבורו דאמרינן גס הכא ברירה משום דרבנן היא ול"ד כלל. א) דהרמב"ם כתב כן לענין הנאה והיא דאורייתא כמש"כ לקמן (נג ב) בס"ד ע"ש. ב) דהרמב"ם לא כתב מטעם ברירה אלא כתב סתם מחצה שלו מותר בהנאה וי"ל דמיירי במכיר או במוכר חלקו בכ"מ שהוא כמ"ש הר"ן וכ"ג שהבינוהו הכ"מ והלח"מ ע"ש:	
רש"י ד"ה נדה. דכתיב וכל בו' אשר תשב עליו בו'. טעם זה תמוה דהתם דוקא במיוחדים למושב (ומטעם מדרם ועשה אה"ט משא"כ אדם הנושאה אינו אלא ראשון כשפירש) ושאר כלים אינם מתקומאין כלל במושבה דלא שייך משא כללים אלא באדם כדאיתא בפ"ה דזבים והביא זאת בעצמו בשבת (פג ב) ע"ש ועי' בהנהגות הכ"ח:	
תד"ה אבניו. ואפי' בו' בגון בו' של ישראל או בו'. צ"ע מסוגיא דשבת ר"פ ר"ע ע"ש דלרבנן לכ"ע אינה מטמאה לאברים ולר"ע אליבא דרי"א שם ג"כ א"מ ולרבה מיבעיא לן שם ומשמע שם דלאפי' בהדיוט יכול להחזירה נמי אי"מ וע"ש (פג ב) תמ"ה אשירה וד"ה כי. וראיתי להרמב"ם בפ"ו מהל' אה"ט ה"ה שכתב דמשמשי אשירה אפי' קצן מהם כזית מטמא וזו חומריהם יותר מאשירה עצמה ובית אשירה עצמו אבניו בו' מטמאין בכזית ככל המשמשין נראה שהרגיש בזה והבליע ישובו במתק לשונו אשר נתן לבית דין משמשין ואולי מפני שהוא משמש א"ע. ודע כי בכ"מ נשמט מוצאו של דין אבני בית בו' שמטמאין והוא ערוך במשנה שלפנינו שוב מציאתי להמאור בשבת שם שהקשה זאת ומחלק בין אשירה שהיא בתבנית ברי' שיש לה אברים ובין בית ע"ש:	
רש"י ד"ה נוטל מה שחדש. הכא בטיל בו' וההוא חדוש שנטל אסור בו'. כצ"ל:	
תד"ה בית. הא גבי תפילין אמרי' צר ביה ולא אומניה. ר"ל הא אם אומניה נמי אסור ולא בעינן שיעשנו מתחלה לכך אבל ל"י מדוע לא הביאו מרישא דמילתא שם האי סודרא דתפילין דאומניה בו' צר ביה	

רש"י ש • עבודה זרה

	תפילין אסור בו' ע"ש וע' בסנהדרין (מח) בתק"ה נתנו:	
דף מח.	דף מז:	
גמרא וב"ת הא לא מתרצינן הכי. כצ"ל:	דף מח:	
במשנה לא ישב בצלה בו'. הר"ן דייק מזה דלעבור מותר ולכאורה י"ל דמשום סיפא דאם ישב טהור נקט ישיבה:	דף מז:	
רש"י ד"ה תחתיה. שמאהיל עליו האילן. כצ"ל:	תד"ה לא ישב. א"ג חומרא דאשירה שאני. לפ"ז לא א"ש כ"כ קושיית הש"ס פשיטא:	
דף מט.	דף מז:	
גמרא אימר דשמעת בו' באשירה מי מקילי. מה שהקשה הרש"א (בתק"ה הא רבנן) דמהך דעצים דר"א אוסר זז"ג ע"כ אית לן למימר כאבזי בהאיא דשאור תמוה כיון דהשתא קיימינן לחלק בין אשירה לשאר איסורים. ועי' בהגהת הב"ח ובמהר"ם:	תד"ה שאם (הב'). וי"ל דערלה שאסורה בהנאה בו' אבל באיסור אכילה בו'. לכאורה קשה דהא גס טבל ותניומא אסורים בהנאה של כילוי עי' שבת (כו) ובתק"ה אין מדליקין וי"ל דאינו אסור אלא אם מכלה עתה בהנאתו ובזרען כבר כלה האיסור:	
דף מט:	במשנה ואחרים באחרים. לר"ת שהביאו התוס' לעיל גס הכא ל"ג לה וכ"כ להדיא בזבחים (עב) ד"ה נתערבו:	
גמרא א"ד אר"ח א"ל אבא בר ר"ח בו'. לעיל (ל"א) הגי' בר חמא ולקמן (ס' ב) בר חנן. ונראה דצ"ל בכה"מ בשוה:	רש"י ד"ה ונשתרי לך. דהתם תרווייהו ס"ל ברבנן דהכא בו'. מה שהקשה הרש"א הלכתא אהלכתא ע"ש לדידי לק"מ דאנן פסקינן כקולי דתרוויהון ועי' במאור ובר"ן באורך:	
תד"ה ארג. א"ר יעקב ב"א חגי קשיתא בו'. בירושלמי דערלה פ"ג הגי' א"ר אחא בר יעקב חגי בו'. והוא יותר נכון ור"ל דר' אחא ב"י אומר דלא ר' יעקב ב"א הקשה אלא חגי והוא בעצמו תירץ ג"כ:	בתוי"ט ד"ה הפת. והלכך בו'. אנכי ל"מ טעם בדבריו דמ"מ קשה מדוע לא ינוכה שם הנאת דמי עצים דחולין. ועוד אפה בו אה"פ בחדש לדין דמותר אם אח"כ הוסק בעצי היתר מחמת זז"ג ולדבריו עצי היתר הגורמים לא יועילו ועמש"כ שם ב' חלוקים נכונים בס"ד:	
דף נ.	רש"י ד"ה תני וד"ה שאין נראות. צ"ל בד"א:	
רש"י ד"ה כעין פנים. ואבנים אין עובדין בהם בפנים. כצ"ל:	רש"י ד"ה בעינן. ובעבודת כוכבים מהני ביטול בו'. כצ"ל:	
דף נ:	גמרא אריב"א איקלע בו'. נראה דצ"ל ואמר בו':	
רש"י ד"ה כאן וכאן. כדי שיוציא נופות בו'. כצ"ל:	רש"י ד"ה עד ר"ח. של שביעית. כצ"ל:	
רש"י ד"ה שבר. אלמא מידי דחזי לשם בו'. כצ"ל:	בא"ד ואם בו' בזריקת מקל לא מצי למימר בו'. כצ"ל:	
דף נא.	גמרא בצואה לחה. עי' בברכות (כה) ובפרש"י דלדרכה יבשה נפרכת ולא הלחה ונראה דהכא ר"ל לחה כעין שניצא ע"י שלשול:	
רש"י ד"ה ואינה נאסרת. דלא בו' אלא מידי דבעין פנים. דקדוק הרש"א עליו דבדבר הסמוך ה"ל להקדים כאן ורש"י נראה דשינרא דלישנא דלעיל (נ סע"א) נקיט וכן דלקמן ועי' בר"ן:	רש"י ד"ה אי מאתך. וסריס מחמת חולי בו'. וכ' הרש"א דסריס אדם הוי מחוסר אבר. ולי צ"ע בביצים עי' בכורות (לט ב) וקדושין (כה):	
דף נא:	רש"י ד"ה ל"א כל שעמהן. דאשר רבויא הוא. כן איתא בסוטה (מו ב) ועי' במנחות (מג ב):	
דף נב.	תד"ה אפי'. דאי עבודתה בכך אפי' בו'. כצ"ל ומלת כלי למחוק:	
רש"י ד"ה חזרו לטומאתן. שברן כדי לטהרן. ונראה דשבירה מהני לטהר אפי' משמשי עבודת כוכבים דישראל. ואף את"ל דאין להם ביטול לאיסורייהו כמו העבודת כוכבים עצמה וכדעת הראב"ד שהביא הר"ן. מ"מ לענין טומאה כיון דאית להו טהרה במקוה טומאה נמי בטלה כללקמן שפי' התוס' לענין כלי של תקריבת אע"פ שאין לה ביטול לענין איסורא בשום מקום. והגהת הב"ח בזה תמוה:	רש"י ד"ה כיון. בשאר טומאות בו'. כצ"ל בב' וכן דבדור הסמוך:	
תד"ה מה. כמו כ"ש דאמריו שגזווה. כ"ה במהר"ם אלא שכתב דא"י לשון זה היכן הוא. ואולי יכוונו להא דאיתא בזבחים (פח) סכין מטרפת היה במקדש בו' ונגזוה. וכן לקמן בכלים אשר הזניח אחז איתא שגזווס:	בא"ד אף אשירה בו' פי' ביעור בו'. עי' מהר"ם. ונ"ל עוד ראיה משבת (צ) במשנה מאבני המזבח בו' שמצניעין אותן לגנוזן (ועי' פרש"י) ובמשמשי עבודת כוכבים פליגי עליה דר"י שם וע"ש בתוס' (צד) ד"ה את המת אלמא דאין מצוה לגנוס:	
תד"ה תבעי. משום דעיקר טומאתן בו' מגבן אינה אלא מדרבנן. תיבת מגבס אינה מדויקת דמדאורייתא אין להם שום טומאה אפי' מתוכן ולשונם בשבת מדוייק היטב. ואולי משום דעל קושיית ללא ליטמאו		

רשי"ש - עבודה זרה

מגבן דמשני שס כיון כו' שוינהו ככלי מתכות הדר פריך יחזור לטומאתן ישנה וע"ז משני בטומאה דרבנן לא אחיתו לה טומאה (פי' ישנה) לזה נקטי הכא טומאה דמגבן:

דף נב:

רש"י ד"ה מאי כיון. מדר"ג בר"פ ובשאר טומאה נמי לית ליה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והקדשנום. שחזרו ומשחום בשח"מ. הן בסנהדרין (טז ב) איתא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה ע"ש ונ"ע:

רש"י ד"ה מזרחית. שהיו במקצעות העזרה כו'. שס איתא שהיו בבית המוקד:

תד"ה כיון. וגבי כלים לעיל כו'. ר"ל לעיל בסמוך דפריך ותיבעי ליה כלים כו' והציון הוא בשבוס:

תד"ה דיגרי. כדאמרי' המלוה כו'. הוא בב"ק (צז ב):

דף נג.

נמרא וקמ"ל כו' אבל עובד כוכבים דנפשיה מבטל. עי' לעיל (מג) בתק"ה ש"מ שהיה לפנייה גירסא אחרת פה. ובהג"א כ' ואפי' למאן דל"ל ברירה הכא י"ב דכל איסורי עבדות כוכבים דרבנן נינהו. ונ"ע דבכ"ד במסכתין מוכח להדיא דהוקא טומאתה אינה אלא מדרבנן אבל איסורה הוא מה"ת וכדמוכח מקראי. שוב ראיתי בשעה"מ הל' גירושין בדיני ברירה שעמד בזה:

רש"י ד"ה א"ר הלל. אבל עובד כוכבים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שאני התם. דהאי עובד כוכבים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה לוח עליה. אפי' מצורף ישראל. עי' לקמן ע"ב תק"ה דאי:

תד"ה או. ומיהו הפשיטותא לא נדחית דלמ"ד בצ"י פליגי אף בצ"י קאמר. כצ"ל ומלת והא למחוק:

דף נד:

רש"י ד"ה ה"ק. דכתיב ל"י בידך כו'. צ"ע דהאי קרא כתיב בעיר הנדחת. וקראי טובא זולתו יש בעבודות כוכבים של כעננים דאסורים בהנאה:

רש"י ד"ה א"ר אלעזר וכו'. כצ"ל בל"י:

תד"ה ובא. פירוש לאותה לבינה עצמה כו'. וישראל איוו לכל אלוהות שהיו בעולם:

דף נד.

תד"ה מתקיא. אדרבה מיניה ילפינן כו' אפי' במצוה קלה. עי' מהרש"א. ול"נ תיבות אפילו במצוה קלה מקומם לעיל אחר דהא פרהסיא כו' דחייב למסור עצמו:

תד"ה הא בצנעא (בסופו). כשהוא אומר ולא תחללו (כצ"ל) כו' בין לאזהרה בין למיתה. פליג על מה דפשיטא להו ברה"ד לעיל דכל אונס פטור אפי' בפרהסיא. ונראה דלדעת הסמ"ג לרבא בפרהסיא אפי' בשאר מצות האדריה לכלליה וחייב על כל מצוה עונש האמור בה (ולא כמשמעות המהר"ם) ובזה א"ש מה דפריך בשלמי בסו"מ והא אסתר פרהסיא הואי ולא פריך דערייות הואי כדתמהו התוס'. משום דהא עדיפא דאפי' מיתה חייבת. וע' בר"ן פ' כל שעה:

דף נד:

נמרא עשאן חליפין לעבודת כוכבים אסרן. וכ"מ משינויא דר"פ בחולין ק"מ:

במשנה שאלו את ההקנים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה איתסרו לחו. ול"א ליפרקו וליפקו לחולין. והא דאמרינן לעיל (נב ב) כיון דאישתמיש בהו לגבוה לאו אורח ארעא כו'. היינו שלא ע"י פדיון ועי' בר"ן. אבל קשה כיון דמדאורייתא שרי אף לגבוה כבסוגיא לעיל לכאורה לית להו פדיון כדאיתא בגמרא דר"פ המנחות והנסכים ועי' מעילה (יט ב) תק"ה מ"ט ובתוס' לעיל ד"ה ברוך:

רש"י ד"ה לא אסרן. כצ"ל:

רש"י ד"ה למעוטי ערלה. אע"ג דאיהו אסור כו' מיהא ההיא כו'. כצ"ל:

דף נה.

רש"י (במשנה) ד"ה מה שבבור אסור. אם נגע כו'. והרשב"ם בתוס' פי' מטעם כחו כו'. ולכאורה קשה דתיפוק ליה מטעם סתם יינס כדלעיל (כט ב) בריש המשנה ובתק"ה יין מנגן. ודוחק לומר דמפרשי דקאי על הרישא לקח ישראל בעוד שהיה בנת דכשיקרא עליו שס יין כבר היה של ישראל. ועוד דהמטער יינו של עובד כוכבים יצטרך לקנותו בעודן ענבים וזה לא שמענו ועי' לקמן (נו ב) בתק"ה מהו וברש"א יעי' לשון הר"ן שהבאתי לעיל שס דכל שאין בו חשש ניסוך לא מיתסר משום בנותיקא ולשטמו א"ש. ולשון הרמב"ם בפיו"א מהל' מ"א ה"ג יין העובד כוכבים שאין אנו יודעים אם נתגנך כו' והוא הנקרא סתם יינס אסור בהנאה. משמע ג"כ דביעוד שלא נתגנך אינו בכלל סתם יינן. אבל שס הוכחתו דשטת רש"י אינו כן דעכ"פ אסור בשתיה. ואולי י"ל כיון דיינן נאסר משום בנותיקא כמו פתן דינו כמוהו דאינו אסור עד שיהא גמרו ע"י עובד כוכבים לעיל (לח ב) ואפי' לדעת הר"ן שהביא הב"י ר"ס קי"ב דכפת של עובד כוכבים לא מהני באפהו ישראל מ"מ היינו דוקא כשהלישה והעריכה היה ע"י עובד כוכבים ע"ש בב"י באורך:

דף נה:

במשנה ישראל כו' ולא בוצרין עמו. בתיו"ט ולפיכך היינן טבולין לתרומה קודם בצירה. תמוה לקרוא מחובר טבול לתרומה. ובפסחים (נג) כגון לחאמין בחובר ושמע"כ שס בפרש"י ועיין לקמן (נו) תק"ה שמותר. והל"ל דהוינן טבולין בשעת בצירה קודם דריכה:

תד"ה אבל (הב'). משום שכבר נגמרה מלאכת העבירה. כ"נ דצ"ל. וכן לשון הרמב"ם בפירוש נשלמה העבירה:

דף נו.

נמרא ת"ש דתניא יין כו'. צ"ל דתנן וכהגהת המהרש"א. ובהגרי"פ ט"ס. והנה מפרש"י כאן משמע דמשיקפה היינו מיד כשצפה אע"פ שלא הסירם. אבל הר"ש פי' משמסיר החרצנים כו' ור"ל שיטול הקפוי (עי' פ"ד תרומות מ"א) וכ"מ להדיא בב"מ (צב ב) וכ"מ שס דמשישלה פירושו שיסיר השמרים מהחבית מלמעלה. וכ"מ כאן מדמתרן דמשיקפה דאר"ע בקמיייתא היינו משישלה ופרש"י דכאן צ"ע:

שם שאני יי"ג דאחמירו ביה רבנן. כה"נ לקמן (ס"ב ב ע"ב א ע"ג ב):

רש"י ד"ה ואין בוצרין. בשתי תרומות הב"מ. אמת דדרשה זו איתא בבכורות (לג) לר"א אבל לענין תרומה תלויה ולא לענין טבל דמייירי הכא. וגם שס לא קאי הכי במסקנא:

רש"י ד"ה ש"מ קיפוי דבור. דאי בחבית מה ענינו אצל גת. לכאורה ל"פ דהיווק הוא דא"ת בחבית הל"ל רבותא טפי דאפי' מן הבור מותר וכ"נ שפי' התוס' ואפשר לכון גם לשון רש"י לזה:

תד"ה שמותר. וקשיא כו' אלמא כו' וה"נ כו' ולמה לא יעשו בטומאה כו'. הן שס דכבר אירע לה ספק טומאה דליכא תו הפסד כהן להכי שרי אבל הכא איכא הפסד כהן וכ"כ לתרן בנדה. ואולי לזה כוונו לקמן באכן יש לתרן והכא לא מקשו אלא על טעם רש"י:

בא"ד ויש שדוחין כו' דב"ז שהוא קמח א"ב חיוב חלה כלל כו'. וק"ל דהא עד שלא גלגלה משמע דאפי' הטוילה כבר את המים. ואז הרי תוכל להפריש החלה כדאיתא רפ"ג חלה וע"ש בר"ש בשם הירושלמי וא"כ עדיפא עוד מהפרשת מעשר בשבלים:

בא"ד מיהו קשיא כו' שמותר לסייע קודם שתטיל למים כו' ומ"ש מהך דהבא. לכאורה להויש שדוחין שהביאו לעיל אין מכאן קשיא. וכן להאכן יש לתרן דכיון דאיירי בפירות מוכשרין א"כ תו לא תאכל החלה מפני טומאת ע"ה:

בא"ד ובפרק הגזקין תנן כו' ולפי' ר"ת התם כו'. כ"נ קצ"ל:

בא"ד ולדברי ר"ת נוכח לומר לא בוררין ולא טוחנין כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה ואע"פ. כדאמר גבי תבואה כו'. הוא לעיל (מא ב):

בא"ד אבל יין שדרכו להכניס בענבים כו'. קשה דהא הכריחו לעיל דדרך ניתות שלהם היו בשעה:

בסה"ד ואע"פ שהכניסם בפיקס שלהם. כצ"ל:

תד"ה לימא. אלא בסיפא רבותא נקט כו' דבקל יבא לטעות כו' דאין זה רבותא דבאה ודאי אין לטעות כו'. נראה דר"ל דזה שכיח דבשגגה ישתה מן הבור דסמוך ליה. אבל לא דיטעה בדין ללמוד היתר מנע בבור ממנע בנת דהכל יודעים כו':

דף נו:

תד"ה גרגותני. ועוד קשיא לפי מה שפי' במתניתין כו'. הן רבים מתקשים בהבנת קושיא זאת. ונ"ל דכך הוא הצעת דבריהם. דלפי מה שפי' ר"י לעיל דמתניתין תרתו אשמעינן בזהשאר מותר א' דאינו נאסר במנע עובד כוכבים בו בעצמו. והב' דאינו נאסר גם ע"י ניצוק. והרי חזיונ הכא דהגרגותני אינו בכלל היתר הב' א"כ משמע דגם בהיתר הא' אינו ומ"ק:

בא"ד דהא דאמרי' לקמן בפ"ב בגזואי כו'. כצ"ל:

דף נז.

גמרא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר כו'. נראה דטעמא דת"ק דלענין איסור הנאה ל"ג גזירה לגזירה דהיינו מנע ביד לכוונת ד"א אטו כוונת מנע ממש ומנע אטו שכשוך (עי' פרש"י ותוס'). אבל לאסור בשתיה משום חומרא די"ג גזרו אפי' ג' גזירות דהיינו אף נגיעה לכוונת ד"א ברנל (דאין ניסוך ברנל כדלעיל) ותנא דמתניתין דנפל לבור כו' ימכר כוותיה אזיל מדתני שס נמי או שהיה מטפוח עפ"י חבית דהיינו בידו כפרש"י וחשיב כנוגע בידו ביין ממש וכדעת הר"ן לקמן (דף שנו ב ד"ו) ד"ה הלכך להוב"ת כו' שדבריו ע"ש ועי' בהגהת רמ"א סי' קכד סי"א. ולקמן (ע ב) בעובדא דרבייתא ברש"י ותוס' ויתורן תמיתה התק"ה דאי. ור"ן השוה מדותיו דגזור ב' גזירות אף לאסור בהנאה להכי ביד אסור. וג' גזירות ל"ג אף לענין שתיה להכי ברנל אמר דמותר דמשמע אפי' בשתיה כמו ליגנא דר"ש מתיר דהכוונה אף בשתיה. ור"ש ג"כ השוה מדותיו דל"ג אפי' ב' גזירות אף לענין שתיה וזה מוכרח ג"כ מהיה מטפוח ומתורן קושיית הרר"א בתק"ה אי. ומריכה ברנל חשוב כשכשוך כמ"ש התק"ה אימר ולא היו אלא ב' גזירות ולהכי ס"י דלר"נ יאסר אף בהנאה. ודחי אימר כו' משום דלא שייך כ"כ למיוגר בשכשוך דרנל כמ"ש התוס'. להכי מסיק אלא כו' כר"ש כו' דכיון דל"ג ב' גזירות אפי' במנע ביד אף לענין שתיה כש"כ דל"ג בדריכה דרנל כנ"ל:

שם איתיביה רשב"ח לרב כו' קתני מיתה כו' קטנים לא. ועי' בתוס'. אמנם עדיין ק"ל אי ס"ד דעובד כוכבים גמור ג"כ אינו עושה יי"ג בקטנותו א"כ ל"ל לתנא לאשמעינן ד"ז כאן בעבדים שملו ול"ט אטו יגרעו מעובד כוכבים גמור:

שם אלא למ"ד טהור מא"ל. נ"ל דהאי ואמרי לה טהור אינו מהברייתא אלא דהגמרא קאמרה די"ג בה טהור וכ"מ מהתוס' ומהפוסקים לקמן. ומזה תדין על ש"מ:

רש"י ד"ה אי משכחנא. דניסוך לא הוי אלא ע"י שכשור. כ"נ דצ"ל:

תד"ה דאי. תימא כו' וי"ל כו'. לכאורה י"ל דנקט בקנה לומר דאפי' נגיעה ע"י ד"א אלא ימכר אבל בשתיה אסור:

תד"ה אי (בסופו). וכיון דלא אשכחן דאסר דריכה ברנל כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה תיגוק. אבל נפל לבור מוכחא מילתא כו'. ועובדא דהכא צ"ל דלא מוכחא כולי האי ולהכי אסר רב בשתיה ומקשו ליה ר"ב ור"א שפיר מתיגוק ועי' לקמן ג"ח ב' תק"ה והא:

תד"ה גדולים. ועי"ל דלישנא דאין עושינן משמע בשתיה כו'. קשה מלקמן (נח) והא כו' שכשוך אין עושה יי"ג והתם בהנאה קאמר ואף לגי' התוס' דשם יקשה קצת וי"ל:

דף נז:

רש"י ד"ה וא"ל טהור. דלא שכיחא הוא ול"ג עלייהו. לפ"ז קשה אפי' בבית נמי ולשון הר"ן תתורת ספק טומאה גזרו עלייהו כו':

תד"ה אלא. וא"ת ואמאי כו'. ולעל"נ דעיקר לשון וכן משמעו דבא לאיסור בני השפחות בגדולים דאיתא להדיא כבעלמא. רק משום דמשמעו ג"כ דדמו להדדי ולרב ע"כ ל"ד בקטנים ולשמואל במלו וטבלו. ע"כ מתרן דלכ"א אשמעינן דלמיינ להדדי בדינא דחבריה וללא כוותיה ובזה מתורן הוא"ת דבדבור הקודם וללקמיה. הפוך בה:

דף נח.

גמרא א"ל רבא כו' טרוק כו' דלא ניתו אינשי דניטריד כו'. נראה דרבא לא רצה למימר ליה להדיא שיטרוק בפני ר"ה בריה דר"נ כי כיסופא הוא לסגור דלת בפני ת"ח אורח הבא לקבל פניו לכן השכיל

רשי"ש - עבודה זרה

לומר סתמא דלא ניתי אינשי ור"ל יען שיש לי עיון בדבר הלכה וסבך דר"ה כשימצא הדלת סגור יחזור לאחוריו או דשמעיה לא יפתח לו לאשר צוהו סתמא אך שמעיה בלא הבין כוונתו פתח אליו ועל ומתורן ב' קושיית דתנא':

רש"י ד"ה אקפן נחמגי. ולאסור כל יין החבית. לכאורה סותר למה שפי' לקמן בד"ה מאי לאו בהנאה. לפירוש הרש"א בועור מאי הוה מותיב כו' לשני ליה כו' שבתנא' זהו קושייתם אבל פירושו דחוק. ול"נ דכוונתם דאף על יין המשוכשך ג"כ של"ק דכיון שנתערב י"ל דבטול כפיר"י שהביאו לקמן:

תד"ה איקלע. לכך פיר"י כו' של"ג לשכשך גניסוך אלא לישאל כו'. לכאורה נראה להגיה אלא לידע וכ"ה ברא"ש ובס"א ראיתי הגי' אלא לישראל. ויש להשיא כוונתם לדעת הר"ן דמחלק בכה"נ ע"ש:

בא"ד וה"ג בס"י וה"ג. ר"ל והלכות גדולות וכן ראיתי בה"נ עצמו וכ"ה גירסת הרי"ף. וללא כהב"ח שמחכו:

דף נח:

נמרא והא קא חזי. כנ"ל ב' וכ"ה ברא"ש ור"ן:

רש"י ד"ה אסור. גזור רבנן בכחו כו'. פי' בנוגע ע"י קלוח המים שבא מכחו ואף שאין זה מיקרי נגיעה משום לך לך כו' אבל הר"ן לא נתחוויר בפירושו וע"ש דאוסר אפי' במקטף קטופי וכ"מ בתנא' לקמן ס"ד ק' שם ר"מ מקוצי:

תד"ה שמשככו. וה"נ דאמרי' בסמוך כו'. לכאורה נראה דט"ס הוא וצ"ל וא"נ והוא ר"ת ואין נראה:

בא"ד אלמא קנס הוא דקנים להו כו'. נראה משום דרש"י פי' דהמזיגה היא כשנותנים בכוס ולשון צא י'הכרזי על יינם כו' משמע לאסור כל יינם אף מה שבחביות וע"כ משום קנסא:

תד"ה כדכתיב. ההוא מזיגה ביין עצמו. אס ר"ל כמו ששנינו בס"פ הזהב ביין התירו לערב קשה ברך שהוא משביחו ופי' שם הרא"ש דכש"כ רך בקשה הרי סתירה לזה מהא דדרשין מיניה בסנהדרין (יד ב) ע"ש אס לא דיפרשו כוה"מ שהביאו שם:

תד"ה כתב. וקרוב הדבר בעיני כו'. כ"נ דנ"ל ב' וכ"מ ממהר"ס:

תד"ה בצר. ומשמע מהכא דח"ל ל"מ במעשר. מה שנדפס בגליון למחוק תיבת דח"ל הוא שבוס:

בא"ד ועוד אמרי' בפ"ק דביצה מוללין כו'. א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה אלמא כו' מצינו תרומה כח"ל. אמת דרבא הוא שהורה כן על מעשה דח"ל. אבל הקושיא דא"כ מצינו תרומה כו' פשוט דנוכל לפרשה דקאי על בארץ דד"ז דמוללין לא יסתנה בין ארץ לארץ וכדמוכח ג"כ מקושיא דאבוי מברייתא דהמולל כו' ומהתירון. ובר"ש פ"ק דדמאי מ"ג כתב דמשמע קצת משם אבל אינו רואה אפי' משמעות קצת וברא"ש העתיק אושפזוכניה כו' ה"ל כו' ללא מעשרן ול"מ לגירסא זו בשום מקום והוא בעצמו לא העתיק שם כן במקומו:

בא"ד והא דתנן א"ד מתעשרין כו' והכמיהין. הן כמיהין פטורין אפי' מן הולאי ובא"י נמי כדאיתא בר"פ כלל גדול אלא ט"ס הוא וצ"ל והכמון וכ"א בדמאי שם:

בא"ד וא"ב דאלמא רשב"ל בהגיי פירות אסר להו. כ"נ דנ"ל:

בא"ד שלח לי ר' יוסי ברבי. כנ"ל:

בא"ד שהיו או כולם ע"ה. תמוה דהו עיקר דמאי הנקח מע"ה משום דרובן מעשרין הן ואולי דט"ס הוא וצ"ל כותים:

בא"ד בחג מרביצין עליו מים כו' כדתנן בסוכה. ע"ש (לה ב) ברש"י ותד"ה מפני שמכשירה דמוכח דעל האתרוג לא היו מזלפין מים:

דף נט.

תד"ה כל. א"ב דגים קטנים וארדי כו'. כנ"ל:

דף נט:

נמרא ההוא אתרוגא דנפל כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה דשייפא. כמו השופה יין לחמרים. כ"ה גירסת הרי"ף שם:

תד"ה מהו. אע"ג דלקמן שרינן בוריקה כו'. ר"ל וא"כ היכי הוה ס"ד דרב יומר דר"כ אסר אף בדיעבד. והמהרש"א נראה שהבין בדבריהם ללשון או דלמא ל"ש כן היתה הגי' לפניהם בגמרא. וז"א דזהו לשון התנא' עצמן בבאור דברי דבעיין:

תד"ה אמר ר"א. בעובד כוכבים גמי חשבינן ליה דמי הזיקו. כנ"ל:

תד"ה אר"פ. פי' הקילוח כו'. ולקמן בד"ה מצידיה פי' חוץ מן היין שבעובי הנקב. ובסמוך כ' דלל"ק איתא בהדיא כר"י רק לל"ב התצרכו לטעם דחומרא דיי"ג. וצ"ל דהכא אסור הקילוח מטעם ניצוק:

בא"ד אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה לר"פ. תמוה דהלל מתני' ערוכה היא בפ"ב דטבוי"י מ"ז. יעמש"כ בחדושי שו"ע או"ח סי' ק"ם:

דף ס.

תד"ה מצדידיה. שמן שצף כו' ונגע טבוי"י בשמן ל"פ אלא השמן. כנ"ל:

דף ס:

במשנה זה היה מעשה והכשירו. בהגרי"פ נצ"ל בבית שאן ושכ"א בהרא"ש. הן בגמרא לקמן בסה"ע י"כ איתא בב"ש אלא שהקנינו צדד לומר דהיא ברייתא היא ודבמתני' ל"ג בחמתו. ודע שהר"ן העתיק הגמרא ול"ג שם ג"כ בב"ש ודפרכי' מלתנן כו':

נמרא אר"א ב"א ינחו לו לר"ש ברבות על ראשו. לכאורה לשון זה לא נופל אלא על אדם חי ויהיה מכאן ראיה לפירוש הא' שברש"י קדושין (דף עב רע"ב) וע"ש בתנא' ושם ויהיה ע"כ ג' ראב"א:

רש"י (בגמרא) ד"ה זה היה מעשה. דקתני רישא כו'. וכן התנא' דייקי מרישא אבל הגמרא לא דייקא אלא מסיפא. ונראה משום דרישא יל"פ למחל לו לגמרי החוב:

רש"י ד"ה כל שבזב. לא איירי ר"א בהסיט כו' אדם הנוגע בזב כו' בין בקנה טמא. תמוה דהא אפי' אדם הנוגע בזב אינו מטמא אדם בחבורין כדאיתא ברפ"ה דזבים כש"כ כלים שא"מ אפילו כלים. ועוד דקנה אינו בר קבולי טומאה הוא דהוא פשוטי כ"ע. ומוחק לומר דיוכן על קנה דשבת (קכג ב) במשנה או לקנים דפי"ז כלים מט"ז. ועי' בר"ן שהעתיק לשונו בסגנון נכון:

תד"ה כל שבזב. וגם אם ישב על החבית כו' ובזב טמא. ר"ל בכה"נ כגון שיסב על משכב ומושב אבל על חבית דהיא של חרס אף אם יחדה לישיבה אינה מתטמאה במושבו כדאיתא בשבת (פר א) ובמגע א"מ מגבה אס לא שהיה בתוכה מו"מ שהן מתטמאין אפי' תחת אבן מסמא ע"ש בדף (פב ב) בתד"ה באבן:

דף סא.

רש"י ד"ה אבל אם רוצה. דסבר אי חזו לא מפסידנא כו'. הלשון תמוה דולאי יפסיד מלמכור יינו וכדאיתא בתנא'. ולשון הרע"ב בזה מכון ייתר:

דף סב.

גמרא מ"ט שכרו אסור כו'. לכאורה קשה דנימא טעמא משום דרוצת בקיומו וכדמשמע לקמן (סג ב) דאי לאו למעוטי תיפלה הוה אסור מט"ז. וי"ל דמשום זה אין לאסור שכרו בדיעבד אלא מטעם קנס וכדמסיק והיינו מפני דעבר על איסור דרוצת בקיומו וזהו ג"כ הכוונה שם כיון דרוצת בקיומו אסור ר"ל מטעם קנס. שוב מצאתי סמוכים לזה בהר"ן ע"ש:

שם [ואלא דקדוש שכרן בקדושת שביעית כו' והתנן האומר לפועל הילך דינר זה ולקוט לי ירק היום שכרו מותר. ק"ל מהא דביצה (כ) ההוא כו' הבו לי' ד' מאה זוזי לפלוני ולינסב ברתני אר"פ ד' מאה שקיל וברתי' כו' אי בעי לא נסיב ע"ש וה"נ נאמר דהדינר קנה ואי בעי לא לקיטו וי"ל דלפי מה שבאר הרי"ף בפרק מי שמת הטעם בהא דביצה דהוי כמו ב' מתנות וכן הרמב"ם בפ"א מהל' זכיייה ואחריהם הטוש"ע בס'י רנ"ג א"ש וזה עדיף מתנאי שכתב הש"ך שם סקט"ז אלא דהוה כמו שא"ל הילך דינר בשכר לקיטה] :

תד"ה מ"ט. כי מעתה היה יודע שייך נסך כו'. כנ"ל:

תד"ה והתנן. וה"נ גבי שביעית כו'. נ"ל דר"ל דמאי דתני גבה שכרו מותר יל"פ היינו לאחרים דוקא וא"כ מאי פריך מינה. ומש"כ כדאמר בפר"י נ"ל דרוצין להביא ראיה דיל"פ מותר היינו לאחרים דוקא דמצינו שם בחליפי חליפין דעבודת כוכבים דח"א מותרין ולהמחליף ודאי אסור דכיון דחליפין אסורים מה"ת הוויין כשאר אה"נ דאסורין למוכר עצמו ונכון בענ"ה והמפרשים הניחו דבריהם בצ"ע:

תד"ה לקוט. י"ל דל"ח מוכר דיד פועל כיד בעה"ב דמי. לא מפיקן אנו חיין כי כן איתא להדיא שם (י) ועי' ג"כ שם (ק"ח):

תד"ה נמצא. וא"ת תיקשי רישא לסיפא כו'. עמש"כ שם ישוב פשוט בס"ד ונשמט שם ועל ידו פי' בשבילו כדפי' הרע"ב ועמש"כ לעיל (לט):

דף סב:

גמרא מי אמרי' כיון דאיסוריה חמור. כנ"ל ככפרש"י:

תד"ה העלה (בסופו). לכנל"פ כו' היינו להיות מעות בקדושת מעשר ביד הלוקח כמו כו' מי שיש לו שלע של שביעית כו'. דבריהם מנוגמנים בעיני הסתנומות באין הבנה ה' יאיר עיני [ועמש"כ בב"מ נ"ג בתד"ה והן נ"כ] :

תד"ה ולקברניהו. פרק שני דתמורה. היה כתוב בר"ת פ"ב והכונה בפ' בתרא:

בא"ד ושער גזיר וכו' דקברי כו'. כ"נ דנ"ל:

תד"ה יופי. כדתנאי בתוספתא כו'. גס במשנה פ"ט מ"ח איתא להא ע"ש:

דף סג.

גמרא ותיפשוט מדר' אלעזר. כנ"ל בל"י וכמו שהגיה הגרי"פ לעיל וכן כולם:

רש"י ד"ה בטלה סתם. דקניייה ליה. ר"ל להטלה וא"ץ להגהת הגרי"פ:

תד"ה או. ואע"פ שאין אתנן חל על המוקדשין כו'. הוא בתמורה (ל ב'):

תד"ה והא. ול"ד כו' נתנה לסיטון מעל כו'. לכאורה לפמש"כ בב"מ (מנ א) בד"ה "מאי ועוי"ל דלריו"ח כו' לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות כו' והוי שואל כויו"י א"ש בפשיטות וע"ע בדבריהם שם (כט) ד"ה והוי:

בא"ד דכיון דמעל מה"ת כו'. דברי מהר"ם בזה אינם מחוורין ואולי כוונתם דאף דנתן השי"ת כח לחכמים לעשות תקנות לפי הזמן ז"א אלא לתקנת בני"א אבל לא לתקנת גבוה וכדאיתא בקדושין רשות הגבוה בכסף כו':

תד"ה ואין. ומסיק תרגמא רב חסדא בחנוני כו'. כנ"ל:

בא"ד ולא קנין גמור שיוכל להקדישו ומעתה שקונה כו'. כ"נ דנ"ל:

בא"ד (ע"ב) ואע"פ שבמשיכתן כו' אלא לזכות לעצמן כו' להקנות לעצמן רק כו'. כנ"ל:

בא"ד שהקדים כו' לזכות לו בעצמו כשיתנם לפועלים. כנ"ל:

דף סד

רש"י ד"ה ולא משום מעשר. ונמצא זה מאכילן. כנ"ל:

רש"י ד"ה מי לא מישתעביד. דקא שרית להו לדבר"י כו'. לכאורה אי הוה מקשה אדידהו לא הוה צריך לאקדומי הא דרבא דהא אינהו בעצמם הוו זפי. ולפמש"כ התנא' דבני ביתו הוו זפי והוא היה פורע א"ש:

רש"י ד"ה מדין ערב. מההוא דינא כו'. כנ"ל:

תד"ה תני. דאינו אלא שלוחו של חנוני. לכאורה כיון דאשלד"ע הוא עושה איסור כשמאכילם שביעית אחר הביעור:

תד"ה אין (הא'). פי' המקשה ס"ל דחלה בזה"ז לאורייתא. אינוי רואה הכרח לזה:

דף סד.

גמרא אם משבאו לרשות הגר אסור. עמש"כ לקמן (עא א):

תד"ה ר"ע. וא"ת כו' אבל הכא אין כאן מעשה כו' וי"ל כו' דודאי אם אינו עוקר אינו עובר כיון כו'. הט"א במנילה (י"ג ב) בד"ה ועל הכלאים הניח דבריהם בקושיא ע"ש:

תד"ה ודלמא. והשתא ליכא למיתלי כו'. כנ"ל:

רשי"ש - עבודה זרה

תד"ה אריו"ח. ועוד דהאוכל בב"ח אוכל ממשו של איסור כו' אלא צ"ל כגון חלב גימוח כו'. נראה דהחילוק הוא דחלב נבלע כמו שהוא בברייתו ולא נשתנה הלכך נקרא ממשו. אבל חלב שנימוח ואינו על תבנית ברייתו לכן נקרא ולא ממשו. אך מש"כ כדאמר פ' כה"ב ל"י מקומו אייהו:

בא"ד והוא היתר מכלל איסור בזה כו'. כצ"ל כב' ולא נצטרך להגתה הב"ח הארוכה:

בא"ד כי כן רגיל התלמוד גבי מילה שאינה אלא ביום מביים השמיני כו'. כצ"ל ע"ש בפ' ר"א דמילה בתוס':

בא"ד וכן ראיית הנגעים ביום. כצ"ל. עי' מו"ק (ח) תד"ה נפקא ליה:

בא"ד כדאמר רבא פג"ה (נז ב) דהוי בס'. כצ"ל:

דף סז:

תד"ה מכלל (בסופו). כדפרשין לעיל. הוא בדף ל"ח ב ד"ה אי:

תד"ה ואידך. והיכי קאמר התם לרבנן כו'. כצ"ל בל"ו:

בא"ד ילפינן מיהא כיוצא בו כו'. כצ"ל ולמחוק הד':

בא"ד והר"ר יקר כו' היינו דוקא כשהאיסור בעין אבל לא ע"י תערובת כו'. הן כבר צווחו עליו מסוגיא דשבועות (כא ב) דפשיט דר"ע ל"ל דר"ש מהא דנזיר ששרה פתו ביין כו' ואס"ד בעלמא כר"ש ס"ל ל"ל לנרף ע"ש. ולעל"נ ליישב דהגמרא סמך על התוספתא שהביאו התוס' בסוכה (ו) ע"ש דמבואר להדיא דבשתיא בעין נמי בעי ר"ע כזית וכהנה רבות בש"ס ועמש"כ ביבמות (קיד ב) בס"ד:

בא"ד דדיחוי הרר"י א"כ דודאי אי טעם בעיקר יליף מגיעולי כו'. כצ"ל:

בא"ד משום דבלא צירוף גמי איכא כל שהוא. כצ"ל:

בא"ד ותדע כו' למכות ככזית לרבנן. כצ"ל בכ':

בא"ד שיאכל כל כך מן ההיתר הבלוע איסור עד שיאכל כזית כו'. כצ"ל:

דף סח.

רש"י ד"ה וראוי לחמע. של תרומה. נ"ל למחוק וכן ליתא בר"ש וברע"ב:

דף סח:

תד"ה ר"ש. ותירץ ר"ת כו' היינו מתניתין דהתם (ר"ל דכמעילה גופה) דאמרינן נמי כו'. כצ"ל ותיבות דמס' ערלה למחוק:

בא"ד וההיא דמיתיי הכא לאו היינו מתני' דמעילה אלא היינו מתני' דמס' ערלה דמיירי בתערובות כו'. כצ"ל. ועי' בר"ש רפ"ב דערלה ותמצא כן. ומשמע דהיה הגי' לפנייהם בערלה אסורין ומצטרפין כמו במ"י שם גבי תבלין וכדליתא הגמרא לעיל (סו) וע"ש בתוס'. וגם מדברי ר"א שם בסיפא מצטרפין בנז"ט אבל לא לאסור מוכח דליירי בתערובות כנ"ל נכון. ובזה תפול ההגה דעה"ג דלהתוס' הגי' דתניא וכן מה שהעיר הגר"י פ ע"ל:

בא"ד דכיון דאיכא מאתים דהיתר נגד ערלה לחוד ונגד כה"כ לחוד מותר אע"ג דליכא מאתים נגד כולם. כצ"ל:

בא"ד דהיינו דוקא באיסור בעיניה. כצ"ל:

דף ט.

רש"י ד"ה ה"ג. וכן כל איסור שבתורה. עי' מש"כ לעיל ס"ו בס"ד:

תד"ה סבר. תימא כו' בדבר לח בטל בס'. לכאורה מוכח בפ"ב מ"ו ח' ובש"מ דאין חילוק בין לח ליבש רק בין מוינו לשא"מ. במוינו בעי ק' ושלכ"מ בנז"ט דהוא ס':

בא"ד לכך לא ילפינן מיניה שרצים כו'. כצ"ל:

תד"ה כתבלין. כצ"ל בכ':

במשנה עובד כוכבים שהיה מעביר ע"י כדי יין כו'. הרא"ש בשם הרמב"ן כ' דלא מייירי בפתוחות לגמרי דולאי יש לחוש דלמא נגע ע"ש. והתניו"ט לקמן מ"ז ד"ה המערה תמה דתיפוק ליה משום נדנוד כו' ע"ש. וא"כ תימא כלל. דככלי רחב אינו נאסר מפני נדנוד דרך הילוכו. עי' בטו"ז סו' קכ"ה סקו"ג ובש"ך סקו"ט:

רש"י ד"ה סתומות מותרות. וסתמא כרבן שמעון מדל"ק שישתום. כצ"ל וכ"ה בר"ן וברש"י שם:

תד"ה מ"ש. כדתנן אם הניחו כו'. כצ"ל:

דף טט:

תד"ה היה. וכן בסיפא כו' כדי שיפתח ויגוף ותיגוב כו'. כצ"ל ובמהרש"א ט"ס:

תד"ה מ"ט. ע"ש ברזא כו' אותו בה. כצ"ל:

בא"ד מדקאמר דוקא משום שייכא כו'. כצ"ל:

בא"ד או שכח היאך חתמו כו'. לכאורה למה יגרע זה מלא הלך כלל לראותו. ואולי זהו הריעותא דאם היה החותם מכון כמו שעשאו ודאי היה נזכר בראותו אותו עתה לומר שהוא הוא שעשאו וכן יעיד הנסין:

בא"ד ומיהו אין נכון כו' דאו דדאי אינו מותר כו'. כצ"ל:

בא"ד ולתת חשוק כו' סביב השולים במקום כו'. כצ"ל וכ"ה לעיל (לא ב) בדבריהם:

בא"ד מיהו אין לאסור ג"ז בדיעבד. נראה למחוק כ"ז מכאן ולהציגם לקמן אחר או שיחזור:

דף ע.

רש"י ד"ה יצרא דיי"ג. דלא שבקי לה לנסוכי. כ"ה לשון הר"ן:

דף ע:

גמרא כי אתא ר"ד אמר עובדא הוה קמי' דר"א כו'. ר"ל דכי אתא מא"י ספר דכי האי עובדא הוה קמיה דר"א בא"י ושרי אך ל"י טעמא אי כו'. והתוס' משמע דגרסי ארחב"א כו' קמיה דריו"ח אך בב"ב (נה ב) מוכח להדיא דבבריהם כגי' שלפנינו:

דף סד:

נמרא שמן מי קא הוי גסך. כצ"ל ומלת יין למחוק וכן ברש"י ליתא:

שם רשבג"א יינו יי"ג. כצ"ל וכ"ה בר"ן ובכ"מ פי"א מה' מ"א הל"ו:

תד"ה תנ"ה. דה"א דבדין הוא מטעם ברידה. עמש"כ בקדושין שם ע"ד:

תד"ה אין (בסופו). ועוד בש"ס הלך אחרי המיקל כו'. תמוה דהא קו"ל כרבים אף בד"ס וכדמשמע לעיל (ז) והכא הרי ת"ק דנחשב כרבים פליג על תרוייהו לישני דרשב"ג ואמר דיינו כשמנו וכ"פ הפוסקים והרמב"ם שם. ונ"ל דמזה יהיה ראיה להש"ך בחו"מ סו' קע"א סק"ט בדעת התוס' לפסוק כרשב"ג אף בברייתא הגם דמה שהביא מדבריהם מפ' א"נ תמוה דשם נאמרו דבריו ג"כ במשנה (סט ב) מ"מ מזלי' חזי:

דף סה.

תד"ה מאונא. שמא מקצת חילו הלכו כו'. כצ"ל:

דף סה:

במשנה כגון חומץ שנפל ע"ג גריסין. וכ"ה בתוס' כאן אבל לקמן (סו ב) העתיקו וכן:

רש"י (בסה"ע). לשון מצטריו זיקי. הוא לעיל (ל) וכאן ברה"ע דלא ניצטריו זיקי:

תד"ה ביי (בסופו). שאינו יי"ג עד שיגע. כצ"ל וכ"נ ממהר"ם:

תד"ה ה"ג. עי' כה"ד. ול"נ ראיה דל"ג לה דהא בגמרא מסיק דאסורות סתם דרישא היינו בנז"ט. וא"כ ממוע בנפל ע"ג תאנים תני מפורש בנז"ט וברישא מיסתם לה סתומי. ובפרט לאביי דמוקי לה בחמרא עתיקא דניכר הטעם. ול"נ משום דבתאנים יש חילוק בין לחים ליבשים ויכוון במה שאמר אם יש בהם בנז"ט ר"ל טעם טוב ולאפוקי יבשים א"כ אין מהצריך לומר חסורי מחסרא:

תד"ה הרי (בסופו). ואע"פ שהצנע נמי גזרו כו' שמה תיכרך נימא ע"ב מ"מ הכא ל"ג. דאין רגיל ליכרך כל כך. כ"כ בפסחים. ובגדה כ' דהטעם הוא דגזרי אטו העלאה ומרדעת שאין דרך להעלותה שרי וכ"כ הר"ש בפ"ט דכלאים מ"ב והר"ן בספ"ק דביצה ומהם לקח הגר"א ז"ל בשנ"א בכלאים שם:

תד"ה אבל. שהעומדין (ר"ל אותן שעומדין בחייהן שלא מתו) יש להם כו' שאינם חשובין כולי האי (כצ"ל יכ"מ בהגב"ח) והוא אינו יכול לעשות (ר"ל המת שעומד בתחיה עתה לא יוכל לעשות) הצניצת מיד כשיקום ולכן אין כאן עבירה רק משום לועג כו':

דף סו.

רש"י ד"ה וכל מב"מ במשהו. לקמן פסקינן כו'. עי' מהרש"א והגב"ח והגר"י פ. ולפלא בעיני על השליטים הללו שלא העלו על זכרונם פרש"י לקמן (סט) ד"ה ה"ג וכן כל איסור שבתורה שכ' דמב"מ במשהו ע"ש. שוב ראיתי להר"ן בפלוגתת ר"ש וריו"ח ור"ל דלקמן (עג ב) שכ' בסופו בשם רש"י גבי עכברא כשיכרא דפסק דמב"מ בטל בס' וזה אישתמיט ג"כ מן המגיהים והמפרשים:

תד"ה תבלין. וקשה כו' ולישנא דמתני' משמע. כצ"ל:

בא"ד גבי יש אוכל כו' וח"ע ד' חטאות. כצ"ל:

בא"ד כגון פלפל דבלאים. אם כוונתם על כלאים דהרכבה הלא מותרין הם אף באכילה רמב"ם פ"א מה' כלאים ה"ז ועי' בתוס' ב"ב צ"ד ד"ה סאה. (ולכן לקמן (על) ד"ה הא שחשבו באה"נ כלאים יכ"ה נ"ל למחוק חד דאה"נ אינו אלא בכה"כ בלבד) ואם יכוונו על פלפל דכה"כ וכמש"כ ג"כ רש"י לקמן (על) על אגזוי פרך ורימוני בדן אם של כה"כ הן וכן הרע"ב בפ"ב דערלה מ"ד ובפי"ו דכלים מ"ה. הלא מיני אילנות אינן כלאים בכרם רמב"ם שם פ"ה הל"ו וכדליתא להדיא בעירובין (לד ב) יבברכות (לו) גבי צלף. ועי' תוס' סוכה (לה) בסד"ה ללמדך. ואין לומר שכוונתם שהרכיב ענף של פלפלין או של רמון בגפן של כה"כ. דזה ג"כ שרי מטעם זז"ג דכלעיל (ר"ד מנז) ובתוס' שם. וכן הט"א בר"ה (ט ב) מוקי לה להאיא דהמרכיב דתניא התם דמונין ג"ש מהרכבה. בהרכיב באילן של אשירה ע"ש ואפ"ה בכלות שני ערלה שרי. ודע שבר"ש ליתא דכלאים: ומש"כ עוד ופלפל דתרומה וכ"א ברש"י לכאורה תמוה דהא פלפלין אין מיטמאין ט"א כדליתא בגדה (נא ב) ומימלא פטורין גס ממעשרות כדליתא שם (זה י"ל במה שכתבתי בס"ד בטבו"י פ"א מ"ה ע"ש. ואולי דבריהם בכאן לסתמא דמתניתין דשם) ובחולין (ו') ד"ה אינו כתבו דכל התבלין פטורין מהמעשר. ולכאורה זה תמוה מאד דבפ"ב דערלה מט"ו תנן תבלין של תרומה. ובפ"י דזבחים מ"ז ותבלי תרומה ובגמרא דפסחים (מד) הגח לתרומת תבלין דרבנן ולקמן (ר"ד סט) וילמא כתבלין של תרומה (אך מדבריהם שם משמע דל"ג של תרומה) ובתוספתא פ"א דמע"ש תבשיל כו' שתבלו בתבלין של מע"ש וכן איתא בירושלמי שם פ"ב הביאו הר"ש שם במ"א. ועי' בתוס' יומא (פא ב):

דף סו:

תד"ה אביי. לפי שהריח נכנס בגופו ומזיקו. כצ"ל וכ"ה במהרש"א וכ"ה הב"ח וכ"ה בתוס' הסמוך לקמן:

תד"ה רבא. ולענין ריחא דהתם דהלכה כרב כו'. כצ"ל:

בא"ד אם השמנוגית האיסור על המרדה כו' מיהו כשאינה ב"י מותר כו'. משמע דאפי' איסור בעין הטוח ע"פ הכלי נפגם כשאינו ב"י וכבר הביא הר"ן דעה זו בסוף מכלתין ע"ש. וגדולה מזה משמע מלשון רש"י לקמן (סז ב) ד"ה לאו נטל"פ הוא דאפי' תבשיל בעין העומד בקדירה נפגם בלינה. אך לקמן (ר"ד סט) כתבו דשמנונית דאיסור הנדבק בדופני הסכין כו' הוי לשבח אף כשאינו ב"י:

בא"ד וי"ל משום דל"ד דריחא דהתם כו'. כצ"ל:

תד"ה אמר. דתנן תנור כו'. כצ"ל:

דף סז.

נמרא נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם ואסור. עי' כפי' הרע"ב שכולל בזה ג"כ קקירה שאינה ב"י. יתמה עליו התניו"ט דמה ענין זה למשביח ולבסוף פוגם כו'. ול"נ דהרע"ב כוון למש"כ התוס' בסוף מכלתין בד"ה מכאן ואילן ע"ש ותבין:

רש"י ד"ה לא שיאמר. לא שיוכלו לתלות פגם כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה כל שטעמו וממשו. אבל אם אין בכדי אכ"פ כו' כזית איסור הואיל ושוהה באכילתו יותר כו'. כצ"ל:

שם א"ר יצחק בן (כ"ה כרי"ף ורא"ש) אלעזר כי אתא ר"ד אמר עובדא כו'. כ"ה ברא"ש ובגי' זו יובנו דברי רש"י בד"ה יין:

שם ואמרי לא מסרה כו'. כצ"ל וכ"ה כרי"ף ורא"ש:

תד"ה ההיא. דגם הגדולים. כצ"ל:

דף עא.

במשנה משנכנסה לרשותן אסור. לכאורה ה"נ הטעם כלקמן (בע"ב) בגמרא דמיתחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל וכפרש"י שם ומהרא"ש ל"מ כן:

רש"י (במשנה) ד"ה מותר לומר לו. ותניא לעיל כו'. נראה דמפרש תן לנו את המיה היינו שימכרנה ויתן להם את הדמים. ומה שמדמהו הר"ן לאומר המתן כו' דאוסר שם. לפמש"כ התוס' שם לק"מ וע"ש כר"ן:

תד"ה הא. אבל אינו מצוה לו כו'. כצ"ל:

במשנה פסק עד שלא מדד דמיו מותרין. עתוי"ט שדעת הרמב"ם בשמדד בכליו של עובד כוכבים דמיו אסורין מפני תערובות עכבת יין שבכליו ושהראב"ד השיגו דהא קי"ל כרשב"ג. ובד"ה אסור קיים דעתו בדברי הר"ן בזה דמשפך דמתניתין ללקמן שכ' דאפי' לרשב"ג אינו אלא במפרש כו' ע"ש ותמה על הראב"ד והכ"מ. ודבריו אינן אלא דברי תימה. דבמדד בכליו של עובד כוכבים שיש בהם עכבת יין של העובד כוכבים לא קנה הישראל מעולם ההוא יין ולא בא ברשותו כלל והרי נשאר בימו של עובד כוכבים כשהיה ואינו מוכר לו אלא יינו שמודד ועדין יותר ממפרש:

דף עא:

נמרא ת"ש דארחב"א ארי"ו ח ב"ג כו' ומסיק אלא ש"מ משיכה בעובד כוכבים קונה. הן לפמש"כ התוס' לעיל בד"ה רב אשי. ע"כ גס הוא מודה דלרי"ח משיכה בעובד כוכבים קונה ואיהו לא אמר אלא לרשב"ל. וא"כ מאי מקשה ומדייק ליה ממילתא דרי"ח ועי' בב"מ ובבכורות שהתוס' הרגישו בזה יעמש"כ שם בב"מ:

רש"י ד"ה עכבת יין. ומקמי דנימטי כו' מיתסר בההיא כו'. כצ"ל:

תד"ה ש"מ. וא"ת כו' ליקטפי קטופי כו'. לכאורה מ"מ ראש העלין שעדיין לא הגיע לאויר הכלי מיתסר בניקין:

תד"ה הב"ע. תימה כו'. נראה דתמיהתם אזלא לשטת ר"ח לקמן (עג) ד"ה יין. וכוונת תירוצם דרב סבר י: בשאר איסורין מב"מ במשהו:

תד"ה ואי ס"ד (הא'). וי"ל דבין מקשה דהכא ובין מקשה דהתם כו'. כצ"ל:

בא"ד ומ"ט דמקשה לומר דבעינן תרתני. כצ"ל:

תד"ה ואי ס"ד (הב'). וקשה דהא ישראל נמי לא קנה כו'. אנוכי תמה דגם גבי ישראל לא מתחייב עד שעשה מעשה קנין כדמוכח בסוגיא דכתובות (לא ב) ובב"ב (פו ד) גבי הגונב כים כו' היה מגרר ויוצא כו' דאי לא עבד משיכה דקני בה לא מתחייב בגניבה. ולכן עובד כוכבים נמי אי משיכה לא קניא גביה לא יתחייב ועל תירוצם קשה משם דהא התם חיסרו ואפ"ה אי לא הוי משיכה דקני בה בעלמא לא הוי מתחייב:

בא"ד וגם ממון העובד כוכבים לא נתרבה כו'. כצ"ל:

דף עב.

נמרא אפי' תרי מגו תלתא. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה והא לא פסק. דסבר כו' ירבה עליו בדמים. הלשון תמוה דמי ישמע לו להרבות בדמים. ודוחק לומר דיעשה קנוניא עם הלוקח ואח"כ יחזיר לו את המותר על דמיה. ויותר ה"ל לפרש דאולי ימצא לוקח שיתן לו יותר ממה דקמא רוצה לתת:

רש"י ד"ה משך. ומשכם חבירו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה פירקן. קנייה ליה רשותו כמשיכה. כצ"ל בכ':

רש"י ד"ה קטפרס. תל גבוה זקוף. וכ"ה בר"ש. אבל ברע"ב ליתא תיבת זקוף ונכון:

רש"י ד"ה אינו חבור. ונגע טמא במשקה טופח. כצ"ל וכ"ה בר"ש וברע"ב:

דף עב:

נמרא תני ר"ח שפחסתו צלוחיתו. לעיל (נו ב):

שם לא פחסתו צלוחיתו תפשוט לך דאסור גיצוק תיבעי. לכאורה נראה דר"ל ע"ד דאמרי' לעיל (סג) דר"א גופיה קמב"ל מאי מיפשט כו' ע"ש והיינו דמספקא לן דדר"ח גופיה אי נינצן פשיטא ליה דא"ח אז דמספקא ליה. אבל זה ודאי מוכח דלא פשיטא ליה דניתן חבור דא"כ לאשמעינן רבותא טפי דאפי' ניתן ממש אוסר. ור"ה משמע דודאי קאמר ניתן חבור עיין בר"ן ונ"ע:

רש"י ד"ה תני ר"ח. להך מתניתין כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ורשדית ליה. שמא תניחו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה קנישקנין. שכ"ז שזה מוצץ וזה מוצץ אין כו'. כצ"ל וכ"ה בר"ן וברש"י שם:

תד"ה א"ל ר"ח. מ"מ הא ר"ש דבתרא הוא טפי. עיין עירובין (מ א) תמ"ה אדעתא ונ"ע. ואולי דט"ס הוא וצ"ל דגמול הוא טפי וכמש"כ התוס' שם ויתיישב בזה ג"כ קושיית המע"מ אות ח'. אך גם במדרכי איתא דבתרא הוא:

בא"ד אלמא גבי גישתא כו' אלא ע"י מציצה ואין סופו להתערב מאליו כו' ה"ה נמי קנישקנין. לכאורה ל"ד כלל אהדי דגישתא אע"ג דתחלת יציאת היין בא ע"י מציצה מ"מ אח"כ סופו לירד כולו מאליו כפרש"י וכ"כ התוס' לעיל (נט ב) בד"ה אמר ר"פ והוה כמו המערה מכלי לכלי דתחלתו הוא ע"י ארס. משא"כ קנישקנין דרק בשעה שהוא מוצץ עולה וכסיפסוק מלמען הוא פוסק ג"כ מלעלות וכדמשמע נמי מהא דאסור אס קדם ופסק עובד כוכבים:

תד"ה א"ל רבא. אא"כ ישראל אחר שמסייע הרבה (ר"ל לאפוקי גער קטן וכדמסיק) עמן. ור"ל דיהיה עוד ישראל אחד דהיינו ב' ישראלים ועובד כוכבים אחד דאז אס יעמוד א' ישראל הב' עם העובד כוכבים:

רש"י ש · עבודה זרה

דף עג.

תד"ה א"ד. תימה כו'. עי' ב"י סו' קכ"ד:

בא"ד י"ל דקמ"ל כו' בזה"ז משום שמחה. אולי צ"ל תענוג עי' שבת שם:

רש"י ד"ה מצא מינ א"מ. לבסוף כו'. תיבה זו אין לה ביאור ובר"ן ליתא וע"ש:

דף עג:

גמרא ת"כ דרו"ש. ק"ק כיון דפלוגתא דתנאי היא ר"י ורבנן מאי שייך ת"כ הלא הבריייתא ע"כ כר"י איתא ואי משום דסתמה הבריייתא כר"י יותר ה"ל להביא מסתם מתניתין דספ"ז דשביעית לפי פי' הרמב"ם והרע"ב ע"ש אלא שאנוכי תמה על פירושם דמדוע לא נאמר דזה"כ דשם לא אתא לאתויי רק טבל ויי"נ כמו דזה"כ דהכא לא אתא אלא לטבול:

תד"ה טבל. אבל אי ליכא בעיר כו' כיון שיש לו טורח והוצאה כו'. ק"ק הא קי"ל דהתורם משלו על של חבירו א"צ דעת בעה"ב (וי"ד של"א ס"ל) א"כ יכול לתרום משלו אך גם בזה הרי לו הפסד שיפריש משלו ואין לומר יפריש חטא א'. דהלא מדרבנן יש לה שיעור ועי' בר"ן. מש"כ מהר"ם כאן כבר קדמהו הר"ן:

דף עד.

רש"י ד"ה תרתי. ומשליך א' כו' והשאר נותן לכלבו. עי' ברא"ש:

רש"י ד"ה אגוזי פרך. או של כה"כ הן. עמש"כ ע"ד בזה לעיל (סו א):

רש"י ד"ה חבית בחבית. דשקיל דמי חדא ושדי בנהרא. כ"נ דצ"ל ונראה דהכא אזיל בשטת הרמב"ם בפט"ז מהל' מ"א הלכ"ט וכמש"כ הכ"מ שם בדעתו דרשב"ג ודר"א לעיל (בספ"ג) חדא היא ותרוייהו אהדי שייכן אבל שם לעיל לא פירש כן:

תד"ה הא. שהרי ערלה וכלאים וכח"כ אה"ג כו'. עמש"כ לעיל (סו) דנ"ל למחוק מדבריהם תיבת וכלאים:

תד"ה למעוטי. וא"ב פליגי כו' להחיא דפג"ה כו'. והתני"ט הוסיף גם פרוטות דסוף מעילה ותמוה דהרי הקדש אה"נ הוא ומטבע חשוב כמש"כ התוס' שם (והוא עצמו בשם הכ"מ) וכ"מ כאן בס"ד שהקשה מדוע לא חשיב ההיא דמעילה וג"ז ל"ק דהא תנא ליה התם כמו דמתרן הש"ס על הא דאגזי כו':

דף עד:

רש"י ד"ה דלא מצווחת. שלא תפסיד כו' ונמצא צווח עלי. לכאורה הנל"פ דזהירו שיטהרנו כהלכה שלא יצווחו רבנן דבי מדרשא עליו ששלח איש שא"י להורות כנכון ואולי דא"כ הל"ל עלה (וכדגרסי' בעירובין) פי' על ההוראה אס תהיה שלא כהלכה:

תד"ה דרש. וכן פי' (כצ"ל) בסדר כו'. כי שקיל מדורא עלייהו כו'. נראה דצ"ל מדורא בד' כיו"ם שהבאתי בפסחים (ל ב) ועמש"כ שם בס"ד:

דף עה.

גמרא היינו ת"ק. עי' בתוס' בגלה שם:

שם הא בתקופת ניסן ותשרי כו'. ועפרש"י וק"ל דתקופה היא ג' חדשים ומשמע דבכל התקופה קאמר מלל"ק והא בשאר יומי והלא סוף תקופת ניסן הלילה קצרה מאד וכמו כן היום בסוף תקופת תשרי ובסוף תקופת תמוז אדרבה הלילה מתארכת וכן היום בסוף תקופת טבת. ואולי אנב דאמר תקופת ניסן ותשרי (ור"ל ביום התחלת התקופה לבד) אמר נמי תקופת תמוז וטבת ול"ד אלא ה"ה שאר ימה"ש:

שם אמר רב יהודה הני כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה גורני. מסורגת כמצודה. כצ"ל בכ':

רש"י ד"ה מדיחן. ומתניתא תקני דבעי גיגוב כו'. כצ"ל ור"ל ברייתא דהנת והמחן דלעיל וכ"ה בתוס' נדה ועי' לשון הרא"ש כאן:

רש"י ד"ה רודפינן. כצ"ל:

דף עה:

גמרא זוזא דסרבלא. בב"מ (קטז) וש"מ הני' זונא וכ"ה כרי"ף כאן:

שם מנא דמרדה. גי' הרי"ף דמרמרא:

שם קוניא פליגי בה ר"א ורבינא כו' וה"ל בסופו. צ"ע דזה נגד מה שאמרו בפסחים בפ' כ"צ בכהת"כ כו' והל' כרבינא לקולא כו' [ועי' לעיל (לג ב) תד"ה והלכתא] :

שם ת"ר כו' דברים שלא נשתמש בהם מטבילין כו'. עי' מהרש"א ועמש"כ בספ"ג דברכות:

רש"י ד"ה זוזא. חדשים דלא בלעי. כצ"ל:

דף עו.

גמרא א"ר ס"ם כי פליט איסורא קא פליט. ור"א משני בסוף הסוגיא בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא בעיניה הן ר"א (כפי מש"כ הר"ן בשם הרמב"ן בפרק כל שעה ע"ש) ע"כ ס"ל דמריקה ושטיפה המה קודם שעשה נותר וכלעת הרמב"ם (עי' תוי"ט פי"א דזבחים מ"ז ד"ה וחכמים) ולכן לא חל שם נותר על מעט הבליעה הנשארת אחר מו"ש (ע"ש בר"ן) (ורבה) [ורבא] ס"ל כדעת התוס' (עתני"ט) שם דמו"ש הם לאחר שעשה נותר (וכ"מ דעתם כאן בד"ה ב"י עיין ברא"ש) להכי פריך שפיר כיון שכבר חל עליו שם נותר איך תפקע אח"כ אפי' מהמועט הנשאר אחר מו"ש ולכן משני דכ"י ויום עשה גיעול לחבירו ור"ל בעוד שלא עשה נותר וכסברת ר"א ודע דלתירוצא דאבוי לכאורה קשה אטו דיני העגלה משמיע לן דמתניתין דזבחים והרי ר"ש סובר שם דקק"ל א"ט מריקה ושטיפה והעגלה ע"כ מיהא בעי וכדאמרי' בגמרא שם (צז ב) ואפ"ה לא תני לה שם. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דלאבוי כלי שאין לו תוך לא הצריך הכתוב מו"ש עמש"כ שם (פח א) וזה אשמעינן דמתניתין דהשפוד והאסכלא לפי שאין להם תוך מנעינן (ר"ל אחר הליבון) ודיו:

שם א"ה ליתניגהו לתרוייהו בחדא כו'. כ"נ דצ"ל:

שם דחטאת דלמחר ושלמים דאתמול בהדי הדדי קא שלים זמנייהו. ל"ד דשלמים דאתמול שלים זמנייהו בסוף היום וחטאת דהיום לא יושלם זמנה עד למחר בבוקר מה"ת ועד חצי הלילה מדרבנן אלא דר"ל דגם השלמים עדיין לא געשו נותר בעת ביטול החטאת:

רש"ש - עבודה זרה

רש"י ד"ה אי. יגיד עליו ריעו איבעי כו'. כע"ל:

דף עו:

תד"ה אמר דקאמר התם אהא דקאמר הסכין כו'. כע"ל: